El-Esmau'l Husna

En güzel isimler Allah'ındır.
(Öyleyse) bu isimlerle O'na dua edin.
O'nun isimlerinde ilhada/eğriliğe sapanları (kendi hâllerine) bırakın.
Yaptıklarının cezasını göreceklerdir.
(7/A'RÂ"F, 180)

EL-ESMAU'L HUSNA

Halis BAYANCUK (Ebu Hanzala)

1. Cilt

www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

EL-ESMAU'L HUSNA

Halis BAYANCUK (Ebu Hanzala)

Teknik Hazırlık: **Dizgi**
Tevhid Basım Yayın, 42546
Düzeltmeler
Tevhid Basım Yayın, 42546

Baskı: **Basım Yeri**
Şenyıldız Yayıncılık, 45097

ISBN: 978-605-69350-6-0 (Takım Numarası)
978-605-69350-4-6 (1. Cilt Numarası)
1. Baskı, Ocak/2020

İletişim: **E-posta**
tevhiddergisi@gmail.com
Telefon
+90 545 762 15 15
Posta
P.K. 51 Güneşli Merkez PTT
Bağcılar/İstanbul
Merkez
Kirazlı Mh. Mahmutbey cd. No:120/A
Bağcılar/İstanbul

Bu çalışmayı;
Yetimlere...
Görüş kabinlerinde/salonlarında büyüyen yavrulara...
Evlattan ve yardan ayrı düşmüş muvahhidlere...
Gözümün nuru, kalbimin baharı, canım oğluma...
İthaf ediyorum.
Rabbim, sizleri güzel isimleri ve yüce sıfatlarıyla kuşatsın...
Rahmetiyle esirgesin...
Kalp kırıklığınızı cebretsin...
Şefkatiyle sarıp sarmalasın...
Allahumme âmin...

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ ، نَحْمَدُهُ ، وَنَسْتَعِينُهُ ، وَنَسْتَغْفِرُهُ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلاَ مُضِلَّ لَهُ ، وَمَنْ يُضْلِلْ فَلاَ هَادِيَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلا تَمُوتُنَّ إِلاَّ وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَتَسَاءَلُونَ بِهِ وَالأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلا سَدِيدًا . يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا.

أمّا بَعْدُ:

فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ وَشَرَّ الأُمُورِ مُحْدَثَاتُهَا وَكُلَّ مُحْدَثَةٍ بِدْعَةٌ وَكُلَّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلَّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ

HUTBETU'L HACE

Muhakkak hamd Allah'adır. O'na hamdeder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerrinden, amellerimizin kötülüğünden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve resûlüdür.

"Ey iman edenler! Allah'tan hakkıyla korkup sakının! Yalnızca Müslimler/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar olarak can verin."[1]

"Ey insanlar! Sizleri tek bir nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan ve o ikisinden de birçok erkek ve kadın türetip (yeryüzünde) yayan Rabbinizden korkup sakının. Kendisiyle istediğiniz Allah'tan ve akrabalık bağlarını koparmaktan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, sizin üzerinizde gözetleyicidir."[2]

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve doğru/ sağlam/ adil söz söyleyin. (Allah da buna karşılık) amellerinizi ıslah etsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim de Allah'a ve Resûl'üne itaat ederse, şüphesiz ki büyük bir kurtuluş ve kazanç elde etmiş olur."[3]

Bundan sonra, şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın kelamı, yolların en hayırlısı Muhammed'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlardır. Sonradan çıkarılan her şey bidattir, her bidat sapıklıktır, her sapıklık da ateştedir.

---

1. 3/Âl-i İmran, 102
2. 4/Nîsa, 1
3. 33/Ahzâb, 70-71

SUNUŞ

Elinizdeki kitap, yüce Allah'ın güzel isimlerini ve yüce sıfatlarını ele alan bir çalışmadır. Asli gayesi, Allah'ı (cc), kendisini/kendi zatını tanıttığı gibi tanıtmak ve O'nun razı olacağı şekilde kendisine kulluk edilmesine vesile olmaktır. Zira İslam'ın merkezinde yüce Allah'a iman ve yalnızca O'na kulluk vardır.[1]

Allah'a iman ve kulluk, O'nu (cc) tanımanın semeresidir. Takdir edersiniz ki, tanımadığımız bir varlığa hakkıyla inanmak ve ona karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek pek mümkün değildir. Bu nedenle iman ve kulluk davasının gelip dayandığı temel; O'nu tanımak, daha doğru bir ifadeyle "*doğru tanımak*"tır.

Zira, Allah'ı (cc) tanımayan veya O'nu eksik tanıyan insan, ilk düğmeyi yanlış iliklеyen veya temeli eğri atan insan gibidir. Böyle birinin iman ve kulluğa dair tüm yaptıkları, yanlış ve eğri olmaya mahkûmdur.

El-Esmau'l Husna kitabı, Allah'ı (cc) doğru tanıma isteğiyle başlamış bir çalışmadır. Müellif, bu çalışmaya kendisi için başlamış, Kur'ân ve sahih sünnetten yüce Allah'ın isimlerini ve tecellilerini derlemeye başlamıştır. Daha sonra bu çalışma sohbet halkası olarak ilim talebeleriyle paylaşılmıştır. Araya giren iki ayrı imtihan, sohbetleri kesintiye uğratmış; bunun akabinde de çalışma, yüce Allah'ın yardımıyla kitap olarak tamamlanmıştır. Güzel isimlerin ve yüce sıfatların sahibinden, bu çalışmayı sohbet olarak da tamamlamayı kolaylaştırmasını niyaz ederiz.

Çalışmayı genel olarak iki bölüme ayırabiliriz:

a. Mukaddime/Ön söz: Bu bölümde, El-Esmau'l Husna kavramına dair genel bilgiler, Allah'ın isimlerini bilmenin faydaları ve kitapta izlenen metoda dair açıklamalar bulacaksınız.

b. El-Esmau'l Husna: Bu bölümde yüce Allah'ın güzel isimlerini ve mukaddimede belirtilen usule göre açıklamasını bulacaksınız.

Çaba bizden, başarı Allah'tandır.

---

1. Tevhid

MUKADDİME/ÖN SÖZ

El-Esmau'l Husna Nedir?

Esma, isim kelimesinin cemisidir/çoğuludur. Husna, ism-i tafdil olan "اَحْسَن/ *en güzel*" kelimesinin müennesidir. İki kelime bir araya geldiğinde *"en güzel isimler"* anlamını oluşturur.

Allah'ın (cc) isimlerinin *"en güzel"* olarak vasıflandırılması, bu isimlerle kulluk edecek bizlere bir mesaj verir: El-Esmau'l Husna, lafzen ve manen tüm güzellikleri içinde barındırır. Allah'ın, zatı için seçtiği isimler, isimlerin en güzelidir. O'nun rahmetini ifade eden Er-Rahmân ve Er-Rahîm, rahmeti anlatabilecek en güzel isimlerdir. Bu isimlerin delalet ettiği anlamlar en kâmil, kapsayıcı, aşkın (muteal) manalardır. Her isim, delalet ettiği anlamı tüm eksikliklerden münezzeh olarak Allah'a ispat eder.

Başka bir ifadeyle söyleyecek olursak; Allah'ın isimlerine dair aklımıza gelecek her ne güzellik varsa, Allah (cc), ondan daha güzeldir. Aklımıza gelebilecek her ne eksiklik varsa yüce Allah, ondan münezzehtir.

Allah'ın İsimlerine Özel İsim Muamelesi Yapılmaz!

Rabbimizin her bir ismi, O'nun (cc) zatına delalet eder. Ayrıca zatının bir sıfatına/özelliğine işaret eder. Bu yönüyle günlük hayatta kullandığımız özel isimlerden ayrılır.

Örneğin, bir şahsı *"Ali"* diye çağırırız. Bizim için bu isim, yalnızca Ali'nin şahsını hatırlatır, onu diğer insanlardan ayırır. *"Ali"* isminin anlamı olan yüceliği hatırlatmaz. Şahıs, yücelikten, erdemden ve ahlaktan uzak biri de olsa onu *"Ali"* diye çağırmaya devam ederiz.

Yüce Allah'ın isimleri ise böyle değildir. Her bir isim zata delalet etmesinin yanında bir sıfata da delalet eder:

"Rabbin (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, rahmet sahibidir..."[1]

Allah (cc), Kur'ân'da genel olarak Er-Rahmân ve Er-Rahîm olarak tanıtılırken burada *"rahmet sahibi/ ذو الرحمة"* olarak tanıtılmıştır. Demek ki O'nun bu iki ismi yalnızca zatına değil, rahmet sıfatına da delalet eder.

"Kim izzet arıyorsa hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir..."[2]

Allah (cc) El-Azîz'dir. Bu isim yalnızca zata delalet etmez. Bunun yanında O'nun izzet sıfatına sahip olduğunu gösterir.

"Hiç şüphesiz Allah, çokça rızık veren, kuvvet sahibi (ve hiçbir şeyin kendisini yıpratamayacağı, müminlere metanet veren) El-Metîn'dir."[3]

Allah (cc) Kur'ân'da genellikle El-Kaviy olarak tanıtılırken bu ayette *"kuvvet sahibi"* olarak tanıtılıyor. Anlıyoruz ki El-Kaviy ismi, Allah'ın (cc) kuvvet sahibi olduğuna delalet eder.

Bu açıklamayı yapmamızın sebebi şudur: Yüce Allah'ın isimlerine özel isim muamelesi yapıldığında bu isimler, El-Esmau'l Husna olmaktan çıkarılıyor ve isimlerin/esmanın taşıdığı güzellikler kişinin hayatına yansımıyor. İsimlerin, kalbi ve aklı arındıran ve hayırla inşa eden etkisi kayboluyor. Tüm bunların önüne geçmek için de isimler, delalet ettikleri anlamlarla beraber ele alınmalıdır. Çalışmamızın bir amacı da isimlerin delalet ettiği en güzel anlamları/sıfatları anlamaya çalışmaktır.

Kur'ân'da El-Esmau'l Husna

Kur'ân'da 4 ayrı ayette El-Esmau'l Husna'nın Allah'a ait olduğu vurgulanır. Ayetler dikkatle okunduğunda El-Esmau'l Husna'ya karşı sorumluluklarımızın hatırlatıldığı görülür. Mushaf tertibine göre bu ayetler şunlardır:

1. Ayet[4] ve Açıklaması

"***En güzel isimler Allah'ındır.*** *(Öyleyse) bu isimlerle O'na dua edin. O'nun isimlerinde ilhada/ eğriliğe sapanları (kendi hâllerine) bırakın. Yaptıklarının cezasını göreceklerdir."*[5]

Ayet, en güzel isimlerin Allah'a ait olduğunu belirtmesi yanında, El-Esmau'l Husna'ya dair iki hüküm ihtiva eder: Dua etmek ve ilhaddan sakınmak.

a. El-Esmau'l Husna ile dua: El-Esmau'l Husna ile dua ikiye ayrılır. Birincisi duau'l mesele, yani güzel isimlerle Allah'a yakarmak, O'na dua etmektir.

1. 6/En'âm, 133
2. 35/Fâtır, 10
3. 51/Zâriyat, 58
4. 7/A'râf, 180
5. 7/A'râf, 180

Dua, kulun acziyetini ifade ve Rabbine olan ihtiyacını itiraf etmesi, Rabbini yüceltmesidir. Bunu yapmanın en etkili yolu El-Esmau'l Husna ile Allah'a dua etmektir. Zira Allah, bu isimlerle zatını övmüş, bu isimleri zatına layık görmüştür. El-Esmau'l Husna ile dua, ismin delalet ettiği manaya münasip talepte bulunmaktır. Allah'ın (cc) rahmetini Er-Rahmân ve Er-Rahîm ismiyle; bağışlamasını El-Ğafûr; affını El-Afuvv; tevbe kabulünü Et-Tevvâb ismiyle istemek gibi…

İkincisi duau'l ibade, yani bu isimlerin gereğince Allah'a kulluk ve bu isimlerin delalet ettiği güzel ahlaklarla ahlaklanmaktır.

Yüce Allah'ın El-Ğafûr ismini öğrendiğimizde çokça istiğfar etmek ve insanlar hata yapıp özür dilediklerinde özürlerini kabul etmek gibi. Çünkü hataları affederek lisanıhâlimizle (hâl diliyle) şöyle demiş oluruz: *"Rabbim! Sen bağışlamayı seversin. Kullarından bağışlayanları da seversin. Senin bağışlamana nail olmak için, bana karşı hata yapanları bağışlıyorum."*

Allah'ın (cc) isimleriyle ahlaklanmak, o ismin özel tecellisine mazhar olmak için yapılır. Söze dökülmüş bir niyaz olmasa bile bu da kalbin ve organların duasıdır.

b. İlhaddan kaçınmak: İlhad, eğrilik ve meyil anlamlarına gelmektedir. El-Esmau'l Husna'ya karşı her tür sapkınlık ilhaddır. Her bir isim altında o isme dair sapmalara, yani ilhada örnekler vereceğiz. Burada ilhadı kısaca özetleyecek olursak şunları söyleyebiliriz:

İlhad; eğrilik, meyil, sapma gibi anlamlara gelir. Allah'ın (cc) isimlerinde yaşanan her türlü sapma, ilhaddır. Allah'ın güzel isimlerini başka varlıklara vermek; bu isimlerle Allah'a duayı bırakıp O'nun yarattıklarından medet ummak; isimlerin içerdiği anlam ve sıfatları inkâr, tahrif veya tevil etmek; Allah'ı kullarına veya kulları Allah'a benzetmek; Allah'a yakınlaşma vesilesi olan isimlerini bırakıp şahıslarla Allah'a tevessül etmek birer ilhad örneğidir.

2. Ayet[6] ve Açıklaması

"De ki: 'İster Er-Rahmân (diyerek Allah'a) dua edin, ister Allah diye. Hangi (isimle) dua ederseniz edin, ***en güzel isimler O'nundur.*** *Namazda sesini ne çok yükselt ne de çok kıs. Bu ikisi arasında bir yol tut.' "*[7]

Müşrikler, Allah'ın Er-Rahîm ismini biliyor, Er-Rahmân ismini bilmiyorlardı. Allah Resûlü'nün (sav) Er-Rahmân ismiyle dua ettiğini duyunca kimisi *"Rahmân da kim?"* dedi. Kimisi de *"Muhammed bizi tevhide davet ediyor. Kendisi iki ayrı ilaha dua/ kulluk ediyor."*[8] dedi.

Ayet, yüce Allah'ın farklı isimlerinin olmasının, tevhide zarar vermeyeceğini, her ismin bir olan Allah'a delalet ettiğini açıkladı. Nasıl ki bir insanın görmesi,

6. 17/İsrâ, 110
7. 17/İsrâ, 110
8. Farklı rivayetler için bk. Zadu'l Mesir fi İlmi't Tefsir

duyması, koku alması, akıllı olması... yani farklı sıfatları onu birden fazla kılmıyorsa yüce Allah'ın birden fazla isim ve sıfat sahibi olması da O'nu birden fazla kılmaz.

3. Ayet[9] ve Açıklaması

"Allah... O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir İlah yoktur. ***En güzel isimler O'na aittir.****"*[10]

Bu ayet, El-Esmau'l Husna'ya karşı tevhid sorumluluğunu hatırlatır. El-Esmau'l Husna'nın amacı kulun tevhid üzere Allah'a (cc) kulluk etmesidir. İsimleri anlatırken daha yakından göreceğiz ki Allah, mümini El-Esmau'l Husna ile terbiye eder, arındırır ve tevhidle inşa eder.

Her isim; insanın ayrı bir yönüne hitap eder, insi ve cinni şeytanların saptıracağı duygu ve düşünceleri, hak ve hidayet olana yöneltir. Şeytan, insanı *"sevgi"* damarından yakalayacaksa Allah (cc), El-Vedûd ismiyle sevgiyi tevhid üzere inşa eder. İnsan korku ile saptırılacaksa Allah, El-Kebîr/El-Azîm/El-Kahhâr ismiyle korkuyu kendine yöneltir, tevhid üzere, yalnızca Allah'tan korkan bir kalp inşa eder.

4. Ayet[11] ve Açıklaması

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür. (Tüm eksiklik ve kusurlardan münezzeh, kullarına esenlik veren) Es-Selâm'dır. (Kalplere iman ve güven veren) El-Mümin'dir. (Her şeyi kontrol eden, mutlak otorite ve hâkimiyet sahibi olan) El-Müheymin'dir. (İzzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz'dir. (Gönül kırıklıklarını gideren, her şeye boyun eğdiren) El-Cabbâr'dır. (En büyük olan ve kibir sahibi olan) El-Mütekebbir'dir. Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir. O Allah ki; (Her şeyi yoktan var edip yaratan) El-Hâlık'tır. (Kusursuz ve uyum içinde yaratan) El-Bâri'dir. (Yarattıklarına dilediği şekli veren) El-Musavvir'dir. ***En güzel isimler O'nundur.*** *Göklerde ve yerde olan her şey O'nu tesbih eder. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."*[12]

En güzel isimlerin Allah'a ait olduğunu vurgulayan Haşr Suresi'ndeki bu ayetler, Kur'ân'daki en uzun isim listesidir. Yüce Allah'ın 14 isminin bir arada zikredildiği tek pasajdır. Bu pasaj El-Esmau'l Husna'ya karşı üç sorumluluğumuzu ihtiva etmiştir.

- *"O Allah ki O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur..."*

---

9. 20/Tâhâ, 8
10. 20/Tâhâ, 8
11. 59/Haşr, 23-24
12. 59/Haşr, 23-24

İbadette Allah'ı birlemek, tevhid sorumluluğu. El-Esmau'l Husna'daki her isim, kula tevhidi öğretir. Düşünce, söz ve amellerinde yalnızca Allah'a kul olmaya yöneltir.

- *"... Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir."*

Şirkten sakınma sorumluluğu. El-Esmau'l Husna'dan her isim, şirke giden yollardan birini kapatır. Şeytanın saptırdığı duygu ve düşünceleri aslına, yani fıtrata/tevhide döndürür.

- *"... Göklerde ve yerde olan her şey O'nu tesbih eder..."*

Allah'ı tüm eksikliklerden tenzih ve tesbih sorumluluğu. Allah'ın (cc) isimleri, mutlak kemale ve tenzihe delalet eder. Bu isimleri anlayan ve yaşayan insan, O'nu (cc), hakkıyla tazim edip eksikliklerden tenzih etmiş olur.

Sonuç olarak Kur'ân, El-Esmau'l Husna'ya karşı şu sorumluluklarımızı belirler: Dua, ilhaddan kaçınmak, Allah'ı birlemek, şirkten sakınmak ve O'nu (cc) tesbih etmek.

Sünnette El-Esmau'l Husna

"Şüphesiz ki Allah'ın 99 ismi vardır. Kim onu ihsa ederse/ hıfzederse cennete girer."[13]

Bu rivayete göre Allah'ın (cc) El-Esmau'l Husna'sını *"ihsa"* eden cennete girecektir. Bu nebevi bir vaattir. Bir yandan da El-Esmau'l Husna'ya karşı bir sorumluluğumuzu daha ortaya koyar: O da ihsadır. Öyleyse hemen zihnimizde beliren soruyu sorup cevabını bulalım:

Ne yaptığımız takdirde Allah'ın isimlerini ihsa etmiş oluruz?

El-Esmau'l Husna'yı İhsa Etmek

Hadiste geçen "احصاها/*onu ihsa ederse*" lafzı lügat açısından geniş anlamlı bir kelimedir. Şu anlamlarda kullanılır:

- Bir şeyi tane tane saymak:[14]

"Ta ki onların Rablerinden gelen iletileri (eksiksiz ve korunmuş olarak) tebliğ ettiklerini bilsin. (Allah,) onların yanında olan (bilgiyi) kuşatmış ve her şeyi sayıp (tane tane) kayıt altına almıştır."[15]

- Güç yetirmek, elde etmek:[16]

"... O sizin (gece boyu namaza) güç yetiremeyeceğinizi bildi..."[17]

---

13. Buhari, 6410; Müslim, 2677
14. Mufredatu'l Kur'ân, h-s-v/y maddesi
15. 72/Cin, 28
16. age.
17. 73/Müzzemmil, 20

- Bir şeyi men etmek, alıkoymak:[18]
- Çakıl taşı:[19]

Taşın kuvveti gözetilerek akla da *"hısatun"* denmiştir. Çünkü insanın kontrol ve kuvveti akılla olur.[20]

- Hıfzetmek/ezberlemek: Allah Resûlü'nden gelen bazı rivayetlerde "*ihsa*" yerine "*hıfz*" kelimesi kullanılmıştır.[21]

Bu açıklamalara baktığımızda El-Esmau'l Husna'yı ihsa etmek için;

- Tane tane isimleri bilmek
- İçerdiği manalarla amel etmek, güç yetirmek
- İsimlerin bizi (Allah'ın razı olmadığı şeylerden) alıkoyması
- İsimleri akletmek, birbirleri arasındaki bağlantıları kurup, bir bütün olarak anlayıp amel etmek
- İsimleri hıfzetmek gerekir.

İslam âlimlerinin ihsa kavramına yönelik açıklamaları da lügat anlamıyla uyumludur:

Hattabi (rh) der ki: "*Bu gibi durumlarda ihsa, şu ihtimalleri barındırır:*

a. İsimleri tek tek sayması: Kastı, bazısıyla yetinmeyip hepsiyle Allah'a dua/kulluk etmesi, hepsiyle O'nu övmesidir. Böylelikle vadedilen sevaba nail olur.

b. Güç yetirmek: Bu isimlerin hakkını verip gerekleriyle amel etmesidir. Örneğin, 'Er-Rezzâk' dediğinde, rızka güvenmesi, rızık endişesine kapılmamasıdır.

c. İsimlerin manalarını kuşatmak: Araplar 'zu husat' dediklerinde akıl ve marifet sahibi olmayı kastederler. (İhsa, Allah'ın isimlerini akletmek, yani onun anlamlarını kuşatmaktır.)"[22]

İbni Battal dedi ki: "*İsimlerle amel şöyle olur:*

Uyulması/ örnek alınması mümkün olan isimlerle amel etmesidir. Er-Rahîm ve El-Kerîm isimlerinde olduğu gibi. Çünkü Allah (cc)*, kulunun bu isimlerle süslenmesini/ ahlaklanmasını ister. Kul, bu sıfatlara sahip olmak için nefsini alıştırmalıdır.*

Allah'a (cc) *özel olan isimlerde ise kulun o isimleri ikrar etmesi, boyun eğmesi ve o sıfatları kendinde görmemeye dikkat etmesi gerekir. El-Cabbâr ve El-Azîm isimlerinde olduğu gibi. İçinde vaat olan isimlerde, (vadedileni) istemek ve rağbet*

---

18. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-s-v/y maddesi
19. age.
20. age.
21. Buhari, 6410
22. Fethu'l Bari, 6410 no'lu hadis şerhi

etmektir. İçinde vaid/ tehdit olanlarda, (uyarılandan) korkup sakınmaktır. İhsa etmenin ve hıfzetmenin anlamı budur."[23]

İbnu'l Kayyım (rh) der ki: *"İhsa'nın üç mertebesi vardır:*

a. Allah'ın isimlerini tek tek saymak

b. İsimlerin manasını anlamak

c. Bu isimlerle Allah'a (cc) *kulluk etmek."*[24]

Yukarıda zikredilen nakillerden anlıyoruz ki; Allah'ın isimlerinin bizi cennete götürmesi için onları ismen bilmek yeterli değildir. Bilakis her bir ismi tam anlamıyla bilmek, anlamak ve yaşamak gerekir.

El-Esmau'l Husna'yı öğrenmek, ilimlerin en şereflisidir. İsimlerin gölgesinde yaşanılan günler, ömrün en güzel günleridir. Çünkü kalp, Allah'ın isimleri ikliminde huzur bulur. Fıtratına kodlanan ilaha sevgi, yaratıcıya saygı, Rabbi tazim; ancak bu yolla mümkün olur.

Asıl güzellik ise isimlerin hayata yansımasıyla hissedilir. İnsan kul olmanın lezzetine varır. Yüce Allah'ın her bir isminin hayatın bir yönüne dokunduğunu görür. Yaşamı, isimlerin penceresinden okumaya başlar. Baktığı her yerde isimlere ait tecelliler görür. Güne Er-Rahmân ve Er-Rahîm ismiyle uyanır. Allah'ın (cc) rahmetini ister. Ailesiyle, El-Vedûd ismiyle aynı sofra etrafında toplanır. İşine Er-Rezzâk ismiyle gider. Yaşamın sıkıntılarını El-Karib, El-Kerîm, El-Muhsin... isimleriyle göğüsler. Küfre ve fücura El-Veliy, En-Nesîr ismiyle kıyam eder. Er-Refîk ismiyle güzel ahlaka bürünür... Bir mümin için tarifsiz güzellik olan, Allah ile beraberliği yaşar. İşte bu, El-Esmau'l Husna'yı ihsa etmektir. Yani onu anlamak, yaşamak ve olaylara onun penceresinden bakmak.

El-Esmau'l Husna'nın Sayısı

Abdullah bin Mesud (ra) şöyle dedi:

"Peygamber bir gün sahabenin arasında otururken dedi ki: 'Bir insana dert, tasa veya hüzün isabet eder ve sonra da 'Allah'ım, ben senin kulunum, senin kulunun çocuğuyum, senin cariyenin çocuğuyum. Benim perçemim senin elindedir. Senin hükmün bende geçerlidir ve hakkımda verdiğin bütün hükümler benim için adalettir. ***Allah'ım, senden kendi nefsini isimlendirdiğin bütün isimlerle istiyorum. O isimler ki ya onları Kitab'ında indirmişsindir ya onları yarattıklarından birine öğretmişsindir ya da gayb ilminde kendi katında saklamışsındır.*** *Kur'ân'ı benim göğsümün baharı, kalbimin nuru, hüznümü götüren ve bende olan elemi ortadan kaldıracak bir şey kılmanı senden istiyorum.' diye dua ederse Allah onun hüznünü götürür ve onun yerine kalbine ferah/ mutluluk/ sevinç getirir.' Sahabe bu duayı duyduğunda dedi ki:*

23. age.
24. Bedaiu'l Fevaid, 1/164

— Ey Allah'ın Resûlü, biz bu duayı öğrenmeli miyiz? Peygamber buyurdu ki:

— Bilakis siz ve bu duayı duyan herkesin bunu öğrenmesi gerekir."[25]

Allah Resûlü'nün (sav) bizlere öğrettiği bu duaya göre yüce Allah'ın isimleri 99'dan çok daha fazladır. Bunların bazılarını Kitap'ta indirmiş, bazılarını kullarına öğretmiş, bir kısmını da gayb ilminde/kendi katında saklı tutmuştur.

Resûlullah başka bir duasında şöyle der:

"Allah'ım senin öfkenden rızana sığınırım. Cezalandırmandan affına sığınırım. Senden sana sığınırım. ***Seni hakkıyla övemem. Sen ancak kendini övdüğün gibisin/ layıkıyla ancak sen kendini övebilirsin.****"*[26]

Bu duadan anlaşılan şudur:[27]

Şayet Allah'ın tüm isimlerini bilmiş olsaydık, o isimler ve delalet ettikleri sıfatlarla yüce Allah'ı layıkıyla överdik. Ancak biz yalnızca isimlerin bir kısmını, yüce Allah'ın Kitap'ta indirdiği ve kuluna/Resûl'üne öğrettikleri kadarını biliyoruz. Bu nedenle de O'nu (cc) hakkıyla övemiyoruz.

Peki öyleyse 99 isim olduğunu haber veren hadisi nasıl anlamalıyız?

"Şüphesiz ki Allah'ın 99 ismi vardır. Kim onu ihsa ederse/ hıfzederse cennete girer."[28]

Bu hadis, Allah'ın (cc) 99 ismi olduğunu ispat eder. Ancak bu, mutlak bir sayı değildir. Hadisin devamından da anlaşılacağı gibi, bir hükümle kayıtlıdır. Allah'ın, sayısını yalnızca kendisinin bildiği isimlerinden 99'unu ihsa eden cennete girecektir. Yani hadis, Allah'ın isimlerini 99 ile sınırlamamış, bu isimler arasından 99'unu ihsa edenin cennete gireceğini beyan etmiştir.

Başka bir ifadeyle, sayısını yalnızca O'nun (cc) bildiği isimler arasından, 99'uyla bizi mükellef tutmuştur. Rabbimizin belki yüzlerce belki de binlerce ismi vardır ancak biz bunların 99'unu bilmekle yükümlüyüz.

Hattabi (rh) der ki: *"Bu hadis, senin şu sözüne benzer: 'Zeyd'in sadaka vermek için hazırladığı 1000 dirhemi vardır.' ... Bu, onun 1000 dirhem dışında parası olmadığı anlamına gelmez... Delalet ettiği anlam şudur: (Malı içinden) 1000 dirhemi sadaka için ayırmıştır..."*[29]

İbni Teymiyye (rh) der ki: *"Bu hadis, Allah'ın şu ayetinde olduğu gibidir: (Cehennem görevlileri için) 'Onun üzerinde on dokuz (melek) vardır.'*[30] *ayeti indiğinde, müşrikler bu sayıyı azımsadı. Bunun üzerine Allah '... Rabbinin ordularını O'ndan*

25. Ahmed, 3712
26. Müslim, 486
27. bk. Nehcu'l Esma, 1/51
28. Buhari, 6410; Müslim, 2677
29. Nehcu'l Esma 1/51
30. 74/Müddessir, 30

başkası bilmez...'[31] *ayetini indirdi. Allah'ın* (cc) *isimlerini de O'ndan başkasının bilmemesi evla olandır."*[32]

Allah'ın İsimlerini Nasıl Tespit Ederiz?

Bazı rivayetlerde El-Esmau'l Husna listesi verilmiştir. Bugün toplum arasında yaygın olan isim listeleri bunlardır. Önce bu listeleri verecek, sonrada bu listelerin zayıf yollarla bize ulaştığını zikredeceğiz:

"Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim bunları sayarsa cennete girer. O, kendisinden başka ilah olmayan Allah'tır: O, Rahmân, Rahîm, Melik, Kuddûs, Selâm, Mümin, Müheymin, Azîz, Cabbâr, Mütekebbir, Hâlık, Bâri, Musavvir, Ğaffâr, Kahhâr, Vehhâb, Rezzâk, Fettâh, Alîm, Kâbıd, Bâsıt, Hafiz, Râfi', Muiz, Müzil, Semi', Basîr, Hakem, Adl, Latîf, Habîr, Halîm, Azîm, Ğafur, Şekûr, Aliy, Kebîr, Hafîz, Mukît, Hasib, Celîl, Kerîm, Rakîb, Mucîb, Vâsi', Hakîm, Vedûd, Mecîd, Bâis, Şehid, Hak, Vekil, Kaviy, Metîn, Veliy, Hamîd, Muhsî, Mubdi', Muîd, Muhyî, Mumît, Hayy, Kayyûm, Vâcid, Mecîd, Vâhid, Samed, Kadîr, Muktedir, Mukaddim, Muahhir, Evvel, Âhir, Zâhir, Bâtın, Vâlî, Muteâl, Berr, Tevvâb, Muntekim, Afuvv, Ğafûr, Raûf, Mâliku'l-mulk, Zülcelâli ve'l-ikrâm, Muksıt, Câmi', Ğanîy, Muğnî, Mâni', Dârr, Nâfi', Nur, Hâdî, Bedî', Bâkî, Vâris, Raşîd, Sabur'dur."[33]

Bir diğer rivayette şöyle bir isim listesi verilmiştir:

"Allah, El-Vâhid, Es-Samed, El-Evvel, El-Âhir, Ez-Zâhir, El-Bâtın, El-Hâlık, El-Bâri, El-Musavvir, El-Melik, El-Hak, Es-Selâm, El-Mümin, El-Müheymin, El-Azîz, El-Cabbâr, El-Mütekebbir, Er-Rahmân, Er-Rahîm, El-Latîf, El-Habîr, Es-Semi', El-Basîr, El-Alîm, El-Azîm, El-Berr, El-Müteâl, El-Celîl, El-Cemîl, El-Hayy, El-Kayyûm, El-Kadîr, El-Kâhir, El-Aliy, El-Hakîm, El-Karib, El-Mucîb, El-Ğanîy, El-Vehhâb, El-Vedûd, Eş-Şekûr, El-Mecîd, El-Vâcid, El-Vâlî, Er-Râşid, El-Afuvv, El-Ğafûr, El-Halîm, El-Kerîm, Et-Tevvâb, Er-Rabb, El-Veliy, Eş-Şehîd, El-Mubîn, El-Bürhân, Er-Raûf, El-Mübdi', El-Muîd, El-Bâis, El-Vâris, El-Kaviy, Eş-Şedîd, Ed-Dârr, En-Nâfi', El-Bâkî, El-Vâki, El-Hâfıd, Er-Râfi, El-Kâbıd, El-Bâsıt, El-Müizz, El-Müzîl, El-Muksıt, Er-Rezzâk, Zü'l-Kuvve, El-Metîn, El Kaim, Ed-Dâim, El-Hâfız, El-Vekil, El-Fâtır, El-Mu'tî, El-Muhyî, El-Mumît, El-Mâni', El-Câmi', El-Hâdî, El-Kâfîy, El-Ebed, El-Alîm, Es-Sâdik, En-Nûr, El-Münir, Et-Tâmm, El-Kadim, El-Vitr, El-Ahad, Es-Samed. Öyle Allah ki doğurmadı, doğrulmadı ve hiçbir kimse O'nun dengi olmadı."[34]

İsim listesi veren rivayetler sened ve metin açısından tenkite uğramıştır, zayıftır.

Bu tenkitleri özetleyecek olursak:[35]

31. 74/Müddessir, 31
32. age.
33. Tirmizi, 3507
34. İbni Mace, 3861
35. bk. Fethu'l Bari 6410 no'lu hadis şerhi

a. İsnatta yer alan ravilerin bir kısmı zayıf kabul edilmiştir.

b. Hadis lafızlarında uzlaştırılması zor farklılıklar/idtirap vardır. İdtirap, zayıflık nedenidir.

c. Raviler, tedlis yapmakla itham edilmiştir. Tedlis (ravinin aldatması) zayıflık sebebidir.

d. Rivayet sonunda yer alan listelerin ravilere ait olduğunu açıkça belirtmedikleri için idrac sorunu vardır. İdrac/mudrec, zayıf hadisin kısımlarındandır.

e. İki listede de Kur'ân'da olmayan veya Kur'ân'da olduğu hâlde listede yer almayan isimler vardır.

f. Listeler, hadisin başıyla çelişmektedir. Zira listelerdeki isim sayısı 99'dan fazladır.

Özetleyerek zikrettiğimiz sebepler, bir rivayeti sened ve metin açısından sorunlu hâle getirir. Bu nedenlerle ilim adamlarının çoğu bu listeye itimat etmemişlerdir. Mezkûr listelerin hadis ravileri tarafından derlendiğini ve rivayetin sonuna eklendiğini kabul etmişlerdir.

El-Esmau'l Husna ile İlgili Nasıl Bir Yol İzledik?

a. Kur'ân-ı Kerim'de Allah (cc) için isim sigasıyla varid olan isimleri aldık.

b. Sahih sünnette varid olan isimleri aldık. Sünnette sabit olan isimleri iki kısma ayırdık:

- Kur'ân'da yer alan isimlerle eş anlamı olanlar: Bu isimleri müstakil olarak açıklamadık. Kur'ân'da yer alan ismin açıklamasına dâhil ettik. Sahih rivayetlerde yer alan, yüce Allah'ın kusur ve eksiklikten münezzeh olduğuna delalet eden "*Tayyib*" ve "*Subhan*" isimleri gibi. Bu isimleri aynı anlama delalet eden *"El-Kuddûs"* ismiyle ele aldık.
- Müstakil olarak sünnette varid olan isimler: Bu isimleri müstakil olarak ele aldık ve açıklamaya gayret ettik. Eş-Şâfî, El-Heyiy ve Es-Sittîr isimleri gibi.

Neden Kur'ân ve Sünnet ile Yetindik?

Allah'ın (cc) isimleri tevkifîdir, yalnızca nasla tespit edilir. Kıyasla, akılla, sahih olmayan rivayetlerle Allah'a (cc) isim nispet edilmez. Çünkü Allah'a isim nispet etmek; Allah adına konuşmak, Allah'a dair hüküm vermek ve insanları o isimle Allah'a davet etmek demektir. Sahih ve muhkem bir asla dayanmadan bu alanda konuşmak; Allah adına bilgisizce konuşmak ve Allah'a iftira etmek anlamına gelir:

"De ki: 'Rabbim (sizin uydurduklarınızı değil) yalnızca açık ve kapalı tüm fuhşiyatı, her türlü günahı ve haksız yere taşkınlık etmeyi, (meşruluğu) hakkında hiçbir delil

indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmanızı ***ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kıldı.'*** "[36]

"***Allah'a yalan uydurarak iftira edenden daha zalim kim olabilir?*** *Bunlar Rablerine arz olunurlar. Şahitler: 'Bunlar Allah'a karşı yalan söyleyenlerdendir.' derler. 'Dikkat edin! Allah'ın laneti zalimlerin üzerinedir.' (derler.)*"[37]

El-Esmau'l Husna'yı Bilmenin Faydaları

1. El-Esmau'l Husna, Sahih Bir Allah Tasavvuru/İtikadı Oluşturur

İslam dininde merkezde Allah'ın varlığı ve birliği, yani tevhid akidesi vardır. Allah (cc) inancı/Allah'a iman, dinin temelidir. Sahih ve makbul bir din için temelin sağlam olması gerekir. Şayet Allah inancı problemliyse yanlış iliklenen ilk düğme misali, bir bütün olarak din/kulluk problemli olur.

İnsan fıtri olarak Allah'ın (cc) varlığına inanır. İnandığı bu varlığa dair bilgi edinme merakı da fıtridir. Bu sebeple her insanın Allah'a dair bir inancı ve merakı vardır. Bu fıtri ihtiyaç, sahih bilgiyle giderilmezse insan için felaket olur. Allah'ı (cc), zatını tanıttığı gibi tanımayan insan, ya kendi zanlarıyla ya da insi ve cinni şeytanların vesveseleriyle bir Allah tasavvuru oluşturur. Bu şekilde oluşmuş bir tasavvura felaket dememizin sebebi; itikadi ve amelî tüm sorunların, şirk ve masiyetin/bidatin temelinin yanlış Allah inancı olmasıdır. İlerleyen sayfalarda bu duruma dair örnekler okuyacağız.

2. El-Esmau'l Husna; Tevhide Götürür, Şirkten Korur

İnsanın yaratılış gayesi[38], kitapların indirilme amacı[39], resûllerin yollanma sebebi[40] tevhiddir. Tevhid, yüce Allah'ın (cc) kulları üzerindeki hakkıdır.[41]

---

36. 7/A'râf, 33
37. 11/Hûd, 18
38. "Ben cinler ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım." (51/Zâriyat, 56)
39. "Elif, Lâm, Râ. (Bu,) ayetleri sağlamlaştırılıp (muhkem kılınmış) sonra da (hüküm ve hikmet sahibi) Hakîm ve (her şeyden haberdar) Habîr (olan Allah) tarafından detaylı olarak açıklanmış bir Kitap'tır. (Ayetlerin Allah tarafından muhkem kılınıp, sonra detaylı bir şekilde açıklanmasının nedeni) Allah'tan başkasına ibadet etmemenizdir. Şüphesiz ki ben, size O'ndan bir uyarıcı ve müjdeciyim." (11/Hûd, 1-2)
40. "Andolsun ki biz her ümmet arasında: 'Allah'a ibadet/kulluk edin ve tağuttan kaçının.' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın." (16/Nahl, 36)
41. Muaz b. Cebel (ra) şöyle dedi:

Ben, merkeb üzerinde Resûlullah'ın (sav) terkisinde idim. Peygamber:

— Ey Muaz! Allah'ın kullar üzerinde, kulların da Allah üzerinde ne hakkı vardır, bilir misin, buyurdu. Ben:

— Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

— Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı, onların sadece Allah'a kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak tutmamalarıdır. Kulların da Allah üzerindeki hakkı, kendisine hiçbir şeyi ortak tutmayan(lar)a

Allah'a (cc) şirk koşmaksızın tevhid üzere kulluk edebilmek için O'nu tanımak gerekir. O'nu tanımak için de El-Esmau'l Husna'yı bilmek/anlamak gerekir. Zira O, kendini bu isimlerle tanıtmıştır.

Daha iyi anlamak için bir örnek verelim:

"O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."[42]

Bu ayete göre tevhid, dini Allah'a halis kılarak O'na (cc) dua etmektir. Çünkü dua bir ibadettir, ibadet de yalnızca Allah'a yapılır. Peki neden insanlar Allah'tan başkasına dua ediyor, Allah'la ibadetleri arasına aracı kılıyorlar?

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. ***O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.*** *' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."*[43]

"Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye…" Demek ki Allah'ı uzak, ulaşılmaz, erişilmez görüyorlar. O'na (cc) ulaşmak için de *"yaklaştırıcı"* bir vesileye ihtiyaç duyuyorlar.

Onlar Allah'ın El-Karib olduğunu bilmiyorlar. Oysa O'nu, kendi zatını tanıttığı gibi tanısalardı, kula en yakın varlığın O (cc) olduğunu bilirlerdi:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ***ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim.*** *(Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."*[44]

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. Biz, ona, şah damarından daha yakınız."[45]

Allah'ı El-Karib olarak tanıyan biri, kendini O'na (cc) yakın hisseder. Rabbine yakınlaşmak için O'nun isimlerine yönelir. O'nun güzel isimleriyle O'na dua eder. Canlı veya cansız hiçbir varlığın onu Allah'a yakınlaştırmasını ummaz.

Bir örnek daha verelim:

Şirk, yeryüzünde nasıl başladı? Allah Resûlü'nün bir hutbesinden dinleyelim:

"Ben kullarımın tamamını (hanif) muvahhid olarak yarattım. Sonra onlara şeytanlar geldi ve onları dinlerinden saptırdılar. (Şeytan), kullarıma helal kıldığımı

---

azap etmemesidir, buyurdu. Ben hemen:
— Ey Allah'ın Resûlü! Bunu insanlara müjdeleyeyim mi, dedim.
— Müjdeleme, onlar buna güvenip tembellik ederler, buyurdu." (Buhari, 5967; Müslim, 30)

42. 40/Mü'min (Ğafir), 65
43. 39/Zümer, 3
44. 2/Bakara, 186
45. 50/Kâf, 16

onlara haram kıldı. Hakkında hiçbir delil indirmediğim şeyleri bana ortak/ şirk koşmalarını emrettiler…"[46]

Tevhid üzere yaratılan kullar, iki şekilde tevhidden sapmışlardır:

a. Allah'ın helallerini haram kılarak, yani Allah'ın koyduğu yasalarla yetinmemiş, yeni yasalar koyarak O'nun (cc) sınırları ve hükümleriyle oynamışlar ve böylece şirke düşmüşlerdir.

b. Hakkında delil indirmediği şeyleri, O'na (cc) ortak kılmışlar; dini, Allah ve bu ortaklar arasında pay etmişlerdir. Duanın bir kısmını Allah'a, bir kısmını ortaklara; adağın bir kısmını Allah'a, bir kısmını ortaklara; sevginin bir kısmını Allah'a, bir kısmını ortaklara… vermiş ve böylece şirke düşmüşlerdir.

Öyleyse soralım: Bu insanlar niçin Allah'ın yasalarıyla yetinmeyip yeni hükümler koyma gereği duymuşlar?

Çünkü O'nun (cc) El-Hakîm ve El-Hakem olduğunu bilmemiş, kimisi de bilmiş ama anlamamış, yani bu ismi ihsa edememiştir. Hükmetme/kanun yapma/ yasama yetkisinin Allah'a (cc) ait olduğunu bilmeyince kendi yasalarını koymuş, bilerek veya bilmeyerek El-Hakîm ve El-Hakem isminde Allah'a (cc) kafa tutmuşlardır.

Allah (cc) müşrikleri tanıtırken bir noktayı özellikle vurgular:

"Allah'a gerektiği gibi/ şanına yakışır şekilde saygı göstermediler. (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[47]

"Size ne oluyor da Allah'a gerektiği şekilde saygı göstermiyorsunuz/ Allah'tan hakkıyla korkmuyorsunuz!"[48]

Allah'ı (cc) hakkıyla tanımayan, O'nu hakkıyla takdir edemez ve O'na gereken saygıyı gösteremez. Bu, insanı Allah'a (cc) şirk koşmaya, O'na karşı haddini aşmaya sevk eder. Diyebiliriz ki yeryüzünde işlenmiş her şirk ve tuğyan, insanın Rabbi hakkındaki cehaleti nedeniyledir.

3. El-Esmau'l Husna, Duygu ve Düşünceleri Düzenler/Arındırır

Allah (cc), insanı akıl ve duygudan müteşekkil olarak yaratmıştır. İnsanın eylemlerine yön veren de akıl ve duygulardır. Yüce Allah'ın isimleri aklımıza ve duygularımıza tecelli ederek yol gösterir, güzelleştirir, kötü olandan alıkoyar.

Aklı ele alacak olursak; akıl, yirmi dört saat çalışma hâlindedir. Farkında olsun ya da olmasın insan her an düşünür. Diyebiliriz ki doğumdan ölüme kadar insanın en fazla yaptığı şey nefes almak ve düşünmektir.

46. Müslim, 2865
47. 22/Hac, 74
48. 71/Nûh, 13

Ancak çoğumuz düşündüğümüzün dahi farkına varamayız. Ekseriyetle kendimizi bir şeyleri düşünür hâlde buluruz. İşin kötüsü, bu düşüncelerden hiçbir fayda elde etmeyiz. Çünkü boş ve amaçsız düşüncelerdir. Bir eylem inşa etmez, etse de bunlar faydasız eylemlerdir.

Böyle bir akıl, El-Vehhâb, El-Muhsin, El-Kerîm olan Allah'ı tanısa O'nun nimetlerini düşünmeye çalışır. Görür ki O'nun (cc) sayısız nimeti içinde yaşıyor. Bu düşünce şükür eylemini inşa eder. Ki, Allah'ın en sevdiği amellerden biri şükürdür. Böyle bir akla, Eş-Şekûr ismi tecelli edecek olsa o akıl bilir ki yüce Allah her salih amele kat kat karşılık verir. Güzel düşünce de/niyet de salih bir ameldir. Hayırlı şeyler yapmaya niyet eder. Zihninde salih ameller oluşturur; insanlara yardım eder, din için mücadele eder, şer'i ilim tahsil eder… Bunların her biri güzel niyet olması ve sahibine ecir olması yanında, kalpte hayra dönük bir rağbet oluşturur.

Duygularımız da böyledir: İnsan sever, korkar, ümit eder, kızar, üzülür… Bir saat içinde onlarca farklı duyguyu yaşar.

Yüce Allah'ın isimlerini öğrendikçe insanın duyguları terbiye olur, Allah'ın rızasına yönelir.

Kimi/neyi sevmesi gerektiğini bilir; neden/kimden korkması gerektiğini öğrenir; neyi ümit edip neye öfkelenmesi gerektiğine dair bilinçlenir.

Kendi hâline terk edildiğinde insanı amaçsızca peşinden sürükleyen duygu ve düşünceler, El-Esmau'l Husna ile tanıştığında insanı güzel ve hayır olana yönlendirir.

Örneğin; her birimiz beğenilmeyi/takdir edilmeyi ister (değerlilik duygusu), başkalarının hakkımızdaki düşüncelerini önemseriz. Bu her insanda var olan fıtri bir duygudur. Allah'ın isimlerini ihsa edebilirsek bu fıtrat, ihlas ve sadakate dönüşür.

Zira her hâlimizi gören (El-Basîr), kayıt altına alan (Eş-Şehîd/Er-Rakîb/El-Hafîz) ve bu hâllerimizi takdir edip (El-Hasib) karşılığını verecek (Eş-Şekûr) bir Allah olduğunu biliriz. O'nun (cc) takdirini önemser, O'nun yanındaki değerimizi dert ediniriz.

Bu fıtri duygu ve düşüncelerimiz; O'nun isimleriyle tanışmıyorsa insanlara yönelir, onların beğenisi için didinir ve onların düşüncelerini önemseriz. Yani riya ve gösteriş batağına saplanırız.

Küçük amellerimiz dahi ihlasla değer kazanırken büyük amellerimiz riyayla bir hiç olur. İhlas kalbe huzur verirken riya yalnızca stres oluşturur. Allah'ı razı etmek kolaydır. O'nun (cc) rıza ölçüleri şaşmaz. İnsanı memnun etmek ise zordur. İnsan sayısınca memnuniyet kriteri vardır. Ayrıca tek bir insanın ölçüleri dahi değişen şartlara göre değişebilmektedir.

İnsanın hangi duygu ve düşüncesini ele alırsak alalım, şunu göreceğiz. İnsan çift kutuplu bir varlıktır. Bir yanı fücur, bir yanı takvadır. Bir yanı çamur, bir yanı ilahi nefhadır... İnsanın kurtuluşu ise bu iki zıddın çatışmasında saklıdır. Nefsini arındırıp, duygu ve düşüncelerini takvaya/ilahi nefhaya yönlendiren kurtulur. Duygu ve düşüncelerini arındıramayan da fücura/çamura saplanır. Bu da insanın hüsranıdır:

"Nefse ve onu düzenleyene, ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene (tüm bunlara andolsun ki), onu (nefsini) arındıran, kesinlikle kurtuluşa ermiştir. Onu (küfür ve masiyetle) örtüp gizleyen de, kesinlikle zarar etmiştir."[49]

Yukarıda verdiğimiz örneklere ek olarak korkuyu örnek verebiliriz. Sevgi ve beğenilme gibi insanın en köklü duygularından biri de korkudur. İnsan neden korkar? Belirsizlikten korkar, açlıktan korkar (rızık endişesi), terkedilmekten korkar (yalnızlık endişesi), ölümden korkar...

Korku, duyguların en güçlüsüdür. Bu nedenle şeytan sürekli insanın korkularını körükler. Korkular büyüdükçe akıl küçülür. Korku, imanı dahi örter. İnsan iman ve aklın gereğini yapamaz, korkularının peşinden sürüklenir.

Peki, Allah'ın El-Alîm ve El-Hakîm olduğunu bilen, her şeyi mutlak ilim ve hikmetiyle bir kadere bağladığına inanan insan, hangi belirsizlikten korkabilir? Kadere yani El-Alîm ve El-Hakîm ismine inanan için belirsizlik, tesadüf, başıboşluk yoktur. Her şey bir ölçüyle yaratılmıştır; yüce Allah'ın ilmi dâhilinde cereyan etmektedir.

Er-Rezzâk olan Allah'a inanan kul, rızık endişesi yaşamaz. Rızık endişesiyle haram yemez, haram üretmez, haramın ticaretini yapmaz. Anne karnındaki bir yavruyu, denizin derinliklerindeki bir balığı, kozasındaki bir kelebeği... rızıklandıran Allah'ın, kulunu zayi etmeyeceğini bilir.

El-Karib/El-Bâtın/Er-Rakîb olan Allah'ı tanıyan kul yalnızlıktan korkmaz. Allah'ın olduğu bir dünyada yalnızlık olmadığını, Allah'ın her an ilmi ve ihatasıyla kulları ile beraber olduğunu bilir.

El-Hayy olan Allah'ı tanıyan kul, ölümden korkmaz. Ölümü ve hayatı O'nun yarattığını, insanın hayatına yalnızca O'nun (cc) hükmettiği gibi, ölümüne de yalnızca O'nun hükmedeceğini bilir. Hiçbir güç ve planın, O'nun yazdığı eceli öne alamayacağına ve erteleyemeyeceğine yakinen inanır.

Şimdi burada durup şu ayeti düşünelim:

"İşte bu şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur. Ondan korkmayın! Şayet müminler iseniz yalnızca benden korkun."[50]

Korkular, Allah'ın isimleriyle düzene sokulup arınmazsa insanı şeytanın sadık

---

49. 91/Şems, 7-10
50. 3/Âl-i İmran, 175

dostlarından kılar. Bir noktadan sonra korku, insanın şeytanı oluverir. Allah'a (cc), kullara ve nefsine karşı sorumluluklarını yerine getirmesine engel olur.

Bugün hakkı gizleyen lanetli âlimler, haksızlık karşısında susan dilsiz şeytanlar, kulluğunu diplomaya, insanlık şerefini makama değişen zalimler, biraz daha rahat yaşayabilmek için tağutlara yandaşlık yapan gafiller... neden bu durumdalardır? Hakkı bilmiyorlar mı? Biliyorlar elbet. Bilgi korkularını arındırmayınca, korku bilgilerini kirletiyor. Korkuyorlar... Korktukça da Allah'tan (cc) ve insanlıklarından uzaklaşıyorlar.

Duygu ve düşüncelerin bizi rıza-i İlahi'ye ulaştırması için El-Esmau'l Husna ile terbiye olması gerekir. Kendi hâline terkedilen duygu ve düşünceler, şeytan ve nefis tarafından yönlendirilir. Bu da dünya ve ahiret için bir felakettir.

4. El-Esmau'l Husna, Ahlakı Güzelleştirir

Allah'ın isimlerine baktığımızda iki kısma ayrıldığını görürüz:

a. Kulun, kendisiyle amel etmesi/ahlaklanması gereken isimler.

b. Allah'a (cc) has, yalnızca O'na ait olan, kulun ahlaklanması yasaklanmış isimler.

Yüce Allah, bazı isimlerin tecellisini ahlak olarak kullarında görmek istiyor: Merhamet, cömertlik, teşekkür, ihsan, yumuşak huyluluk, hilm vb.

Bazı isimlerin ise yalnızca Allah'a yakıştığını, kulun bunlardan sakınmasını emrediyor: Azamet, kibir, teklik, hiçbir şeye muhtaç olmama vb.

El-Esmau'l Husna iki kısmıyla da mümini terbiye eder. Ahlaklanmamız gereken cemal isimleri ahlakımızı güzelleştirir. Kaçınmamız gereken celal isimleri ise bizi kötü ahlaktan korur.

Vahyin teşvik ettiği ahlaklar; merhamet, tevazu, hilm, rıfk, güler yüz, paylaşma/cömertlik, hüsnüzan, sıdk/doğruluk, hayâ, setr... vb. ahlaklardır.

Sakındırdığı ahlaklar ise; katı kalplilik, kibir, ölçüsüz öfke, sertlik, asık suratlılık, haset, cimrilik, suizan, yalan, hayâsızlık, tecessüs... vb. ahlaklardır.

İnsan, Er-Rahmân ve Er-Rahîm olan Allah'ın merhametli kullarını sevdiğini, yeryüzünde merhametli olana semada merhamet edildiğini bildiğinde, kalbi yumuşar.

Yüce Allah'ın El-Mütekebbir/El-Kebîr olduğunu bildiğinde kibrin yalnızca Allah'a yakıştığını, kula yakışanın tevazu olduğunu anlar. Kibir ahlakından sakınmaya çalışır. Kibirden, El-Mütekebbir olan Allah'a çokça sığınır.

Allah'ın El-Kâbıd ve El-Bâsıt olduğunu bildiğinde, O'nun paylaşımına razı olur. Bilir ki; maddi ve manevi nimetleri dilediğine daraltan, dilediğine de genişleten O'dur. Kimseye sahip olduğu bir hayırdan ötürü haset etmez. Sevdiği ve beğendiği şeyleri yüce Allah'tan (cc) ister. O'nun ihsan ve lütfuna rağbet eder.

O'nun her şeyi duyduğunu bilen (Es-Semi') dilini yalandan, gıybetten, kusurları tecessüs ve ifşadan temizler.

O'nun sinelerin gizlediğinden haberdar (El-Alîm/El-Habîr olduğunu) bildiğinde düşüncelerini suizandan arındırır.

Burada, bu kadarla iktifa edip birkaç satır da olsa güzel ahlakın önemine değinmek istiyoruz.

Şu bir gerçek: Güzel ahlak, her müminin elde etmek için çabalaması gereken bir hedeftir. Çünkü:

"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim."[51] buyuruyor Allah Resûlü...

"Şüphesiz ki mümin, güzel ahlakıyla (sürekli) namaz kılan ve (sürekli) oruç tutanın derecesine erişir."[52] buyuruyor Allah Resûlü...

"Kıyamet gününde bana en sevimliniz ve en yakın olanlarınız ahlakı güzel olanlarınızdır. Bana en sevimsiz ve uzak olanlarınız ise geveze, ağzı bozuk ve kibirli olanlarınızdır."[53] buyuruyor Allah Resûlü...

Bizi güzel ahlaka ulaştıracak olan hazine, El-Esmau'l Husna içinde gizlidir. İhsa edildiği takdirde her bir isim, ahlakın bir yönünü güzelleştirir. Bu sebeple her bir ismi incelediğimizde, o ismin ahlaka bakan yönünü de ele alacağız.

El-Esmau'l Husna'yı Ele Alış Usulümüz Şu Şekildedir:

Her bir isimde beş ayrı konuyu ele aldım:

1. Genel Bilgiler: İsmin türediği kök anlamı, Kur'ân'da kaç yerde geçtiği, varsa sünnette kullanımı ve ismin anlamını bu başlıkta ele almaya çalıştım.

2. İsmin Tecellileri: İsmin dünya ve ahiret hayatındaki tecellilerini, hayatımıza ve mücadelemize yansımalarını ele almaya çalıştım.

3. İsmin Bize Yüklediği Sorumluluklar: Allah'a tevhid üzere kulluk, şirkten sakınma ve *"Tevhid ve Sünnet"* mücadelemize bakan yönlerini ele almaya çalıştım.

4. İsimle Ahlaklanmak: Ahlaklanmamız gereken isimlerde, ismin ahlak olarak hayatımıza nasıl yansıyacağı konusunda Kur'ân ve sünnetten bilgiler vermeye gayret ettim.

5. İsimle Dua: Varsa Kitap ve sünnetten o isimle ilgili duaları aktardım. Kur'ân ve sünnette dua bulamadığım isimlerde, kendi yaptığım duayı kaydetmeye çalıştım. Tavsiyem ise her insanın Allah'ın isimleriyle kendi duasını oluşturması, gönlünden kopan niyaz ile Allah'a (cc) yönelmesidir.

Genel olarak bu usule bağlı kalmaya gayret ettim. Bazı isimler, konu olarak

51. Ahmed, 8952
52. Ebu Davud, 4798
53. Tirmizi, 2018

bu usule uygun değilse usulün dışına çıkmak zorunda kaldım. Ayrıca mutlaka eksik bıraktığım, hakkını veremediğim yerler olmuştur. Rabbimden af, kardeşlerimden helallik isterim. Allah'ın (cc) bizi muvaffak kıldığı tüm çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmada da öneri ve eleştirilerini paylaşmalarını isterim.

Bu çalışmada en az benim kadar yorulan, istediğim kitap ve dökümanları temin eden, el yazmalarını bilgisayar ortamına aktaran, sesli dersleri döküman hâline getiren, tashih yapan tüm kardeşlerime teşekkür ediyorum. Rabbim bu çalışmanın ecrine sizleri ortak kılsın. Bununla birlikte sohbetlerin deşifre ve düzenlemesinde yoğun emek harcayan iki öğrencime hususi teşekkür etmek istiyorum.

Bir imtihanı daha yeni bir hizmete çeviren Rabbime hamdolsun. Salih bir ameli tamamlama nimetini bahşeden Rabbime hamdolsun. Başta ve sonda, yerde ve gökte, dünyada ve ukbada Rabbim sana hamdolsun.

İbadeti ve kulluğu hak eden Allah.

Dua

"Allah'ım! Sen benim İlah'ım, tek mabudumsun. Şahitlik ederim ki senden başka ilah yoktur, senin dışında ibadeti hak eden hiçbir varlık yoktur. Rabbim! Ben, senin dışında ibadet edilen tüm tağutları reddettim ve yalnızca sana iman ettim. Ey benim tek ve hak olan İlah'ım! Sana, yalnızca sana kulluk yapmam konusunda bana yardım et. Söz, düşünce ve davranışlarımı şirkten, küçüğünden ve büyüğünden arındır. Dini, kulluğu sana halis kılarak ibadeti kolaylaştır. Rabbim! Benim ve tüm âlemlerin İlah'ı olduğun için, tek ve bir olduğun için sana hamdolsun."

Allahumme âmin.

ALLAH/EL-İLAH

Genel Bilgiler

Allah/El-İlah, Rabbimizin güzel isimlerindendir. O'nun (cc) her ismi önemli olsa da El-İlah ismi, El-Esmau'l Husna listesinin çatısı ve en önemli ismidir. Bunun başlıca iki nedeni vardır:

a. Allah lafzıcelilesinin kökü olması: Allah lafzı, Rabbimize has olan, yalnızca O'nun için kullanılan ve diğer tüm isimleri çatısı altında toplayan özel bir isimdir. Allah lafzı bazı âlimlere göre camid olsa da tercih edilen görüşe göre müştaktır.[1] Allah lafzının kendisinden türediği kelime, *"ibadeti hak eden, ibadet edilen, ibadete layık olan mabud"* anlamındaki "*ilah*" kelimesidir.[2]

b. İslam dininin kabulü ve sembolü anlamına gelen Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet; Allah'tan başka ilah olmadığı ve ilah olarak yalnızca Allah'ın (cc) kabul edilmesi anlamına gelir. İslam dininin merkezinde *"İlah"* ismicelilesi yani kime ibadet edileceği ve kulluğun kime yapılacağı meselesi vardır. Bu nedenle ilk peygamberden son peygambere kadar tüm resûller, kavimlerini Allah'ın uluhiyetine davet etmişlerdir:

"Senden önce gönderdiğimiz her resûle: "Şüphesiz ki benden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O hâlde yalnızca bana kulluk/ ibadet edin." diye vahyetmişizdir."[3]

"Senden önce gönderdiğimiz resûllerimize sor (bakalım), biz, Er-Rahmân'ın dışında ibadet edilecek ilahlar kılmış mıyız hiç?"[4]

---

1. Camid, başka bir kelimeden türeyen ve çekimi yapılamayan kelimelere denir. Müştak, başka bir kökten türetilmiş kelimeler için kullanılır.
2. Lisanu'l Arab; Mufredatu'l Kur'ân; Mu'cem Mekayisu'l Luğa, e-l-h maddesi
3. 21/Enbiyâ, 25
4. 43/Zuhruf, 45

İlah Ne Demektir?

İlah, Arapça bir kelimedir. İlk peygamberden bu yana kullanıldığı için insanlıkla yaşıt bir kavramdır. Araplar bu kelimeyi şu anlamlarda kullanmışlardır:[5]

• E-le-he/ اَلَهَ: "*İbadet/ Kulluk etti*" anlamındadır. İlah ise ibadet edilen mabuda verilen isimdir. İnsanlar, kendisine ibadet ettiğinden bu isim verilmiştir. **Buna binaen ilah, kendisine ibadet edilen mabuddur**.

• E-le-he/ اَلَهَ فُلَانًا: "*Koruma altına aldı, güvence verdi, himaye etti*" gibi anlamlara gelmektedir. **İlah, kendisine sığınanları koruyan ve onları emniyet içinde kılandır.**

• E-li-he/ اَلِهَ: *"Şaşkınlık içinde olmak, hayrete düşmek"* anlamındadır. Kişi O'nun (cc) azameti, yaratışındaki mükemmellik, şer'i ve kaderî emirlerinin doğruluk ve adaleti karşısında hayranlık duyar. **İlah, insanın hayranlık duyduğu varlıktır.**

• Ve-le-he/ وَلَهَ ya da ve-li-he/ وَلِهَ: "*Sevgiden ötürü aklın baştan gitmesi, sevda/ mecnunluk" anlamındadır*. Annenin sevgi ve şefkatle çocuğuna eğilmesi için kullanılır. Aynı şekilde çocuğun annesine yönelmesi de bu kelimeyle ifade edilir. Anne ve evlat için kullanıldığında sevgiyle bağlanma, şevkatle ilgilenme gibi anlamları ön plana çıkar. **İlah, yarattıklarını sevgi ve merhametle kuşatan, yarattıklarının kendisine sevgiyle bağlandığı varlıktır.**

• La-he/ لَاهَ: "*Gizlendi, örtündü ve perdeledi*" gibi anlamlara gelmektedir. **İlah, kulların kendisini göremediği varlıktır.**

• Le-ha/ لَهَى - لَهْو: "*Meşgul eden, oyalayan, mutlu edip eğlendiren*" anlamındadır. **İlah, kendisine kulluk yapanı mutlu eden, kalp O'na yöneldiğinde O'nun dışındaki şeylere ihtiyaç bırakmayan varlıktır.**

• He-ve-le/ هَوَل - هَوْل: Kişiyi korkutan ve tedirgin eden hâldir. Kıyamet gününün dehşetli sahneleri için *"ehval yevmi'l kıyame"* deriz. **İlah, kendisinden korkulan ve otoritesine boyun eğilen varlıktır.**

• Ha-le/ هَال: "*Ay'ın etrafında bulunan ışık/ nur çemberi*" demektir. **İlah, göklerin ve yerin nuru olan, insanlığın yolunu vahiyle, kalplerini imanla aydınlatandır.**

• Ehlun/ اَهْلٌ: İnsanın ailesi, ona tabi olan takipçileri, yakınları için kullanılır. **İlah, kullarına yakın olan, kendisine iman ve salih amelle yakınlaşılabilen varlıktır.**

İlah İsminin Anlamı

İbadeti ve kulluğu hak eden Allah, demektir.

---

5. Lisanu'l Arab; Mufredatu'l Kur'ân, e-l-h maddesi

İlah İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah Tek ve Hak İlahtır/Mabuddur

"*İlah*" kelimesi, Kur'ân ve sünnette, kendisine ibadet edilen, mabud anlamında kullanılır. Aşağıda zikredeceğimiz ayetlerde ilah kelimesi açıkça bu anlamlarda kullanılmıştır:

*"Kendilerine izzet/ üstünlük/ güç kaynağı olsun diye **Allah'ın dışında ilahlar edindiler!** Asla! (Kıyamet günü) **onların ibadetlerini inkâr edecek** ve onların karşısında (düşman olarak) yer alacaklar."*[6]

Dikkat edilirse, birinci ayette müşriklerin bazı varlıkları ilah edindiği haber verilir. İkinci ayette ise bu varlıkların kıyamet günü onların ibadetini inkâr edeceği... Demek ki ilah, kendisine ibadet edilendir.

*"Senden önce gönderdiğimiz her resûle: 'Şüphesiz ki benden başka (ibadeti hak eden) **hiçbir ilah yoktur. O hâlde yalnızca bana kulluk/ ibadet edin.**' diye vahyetmişizdir."*[7]

Bu ayette yüce Allah, uluhiyetini ilan eder. Peşinden de *"O hâlde yalnızca bana kulluk/ ibadet edin."* buyurur. Bu da O'nun (cc) yanında, ilahın *"ibadet edilen"* anlamında olduğunu gösterir.

*"Senden önce gönderdiğimiz resûllerimize sor (bakalım), biz, Er-Rahmân'ın dışında **ibadet edilecek ilahlar** kılmış mıyız hiç?"*[8]

Ayet, ilah olanın ibadet edilen/mabud olduğunu açıkça göstermektedir.

Allah (cc) Neden Tek Mabuddur?

"İlah" kelimesinin lügat anlamı tedebbür edildiğinde başlıkta yer alan soru cevaplanmış olacaktır. Allah (cc) tek mabuddur. Zira O, kullarını sevgiyle koruyan, onlara yakın olan, kendisine yakınlaşılmasına müsaade eden; yaratması ve emri, kaderi ve şeriatı adalet ve doğruluk yönünden mükemmel olan; isimleri ve sıfatları karşısında insanın hayranlıkla kendisine yöneldiği, azamet ve otoritesine boyun eğilen, kendisinden korkulan; kalpleri aydınlatan, kullarına yol gösteren ve onları hurafelerin/zanların/felsefelerin/batıl dinlerin karanlığından çıkarandır. Tüm bunlar -ve O'nun güzel isimlerinin delalet ettiği diğer manalar- nedeniyle Allah; ilahtır, kendisine ibadet edilmektedir ve ibadeti hak eden tek varlıktır.

Allah'ın Tek İlah Oluşunun Delilleri

- **Kâinatta var olan düzen Allah'ın tek ilah olduğunun delilidir.**

---

6. 19/Meryem, 81-82
7. 21/Enbiyâ, 25
8. 43/Zuhruf, 45

"Şayet (göklerde ve yerde) Allah'ın dışında ilahlar olsaydı (düzen) bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir."[9]

"Allah, hiçbir çocuk edinmemiştir. O'nunla beraber hiçbir ilah da yoktur. (Şayet Allah dışında ilahlar olmuş olsaydı) her bir ilah kendi yarattıklarını (yanına alıp) gider, bir kısmı diğer bir kısmına üstünlük kurardı. Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir."[10]

• Bunları Allah'tan başka kim yapabilir?

"De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah kıyamet gününe kadar, geceyi üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah size aydınlık getirebilir? Dinlemez misiniz?' De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah, kıyamet gününe kadar, gündüzü üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah içinde dinleneceğiniz geceyi size getirebilir? Görmez misiniz?' "[11]

• Cevap bekleyen sorular:

"De ki: 'Allah'a hamd, seçkin kullarına selam olsun.' Allah mı daha hayırlıdır, yoksa (Allah'a) ortak koştukları mı? (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) gökleri ve yeri yaratan, sizin için gökten su indiren (Allah mı)? Ki o suyla, sizler için göz alıcı güzellikte bahçeler bitirdik. Siz, onun tek bir ağacını dahi bitiremezdiniz! Allah'la beraber başka bir ilah mı?! (Hayır, Allah'tan başka ilah yok!) İşin aslı onlar, (başka varlıkları Allah'a denk tutup) sapan bir topluluktur. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) yeryüzünü yerleşke/ yaşama alanı kılan, onun arasında ırmaklar yaratan, o (sarsılmasın diye dağlardan) kazıklar çakan, iki denizin arasına (birbirlerine karışmasınlar diye) engel koyan (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! (Hayır, Allah'tan başka ilah yok!) İşin aslı onların çoğu bilmiyorlar. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) dua ettiğinde darda kalmışın duasına icabet eden, kötülüğü gideren ve sizleri yeryüzünün halifeleri kılan (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) karanın ve denizin karanlıklarında size yol gösteren, rahmeti (olan yağmurdan önce) müjdeci olarak rüzgârları gönderen (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! Allah, onların şirk koştuklarından yücedir. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) yaratmayı ilkin başlatan sonra (dirilterek) onu tekrarlayacak olan, sizleri gökten ve yerden rızıklandıran (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! De ki: 'Eğer doğru söylüyorsanız (içinde hiçbir şüphe olmayan kesin) kanıtınızı getirin.' "[12]

Yüce Allah'ın varlığı konusunda tarih boyunca bir tartışma yaşanmamıştır. O'nun (cc) ibadeti hak ettiği ve O'na ibadet edilmesi gerektiği konusunda da tartışma olmamıştır. Tartışma, O'nun tek ilah olup olmaması meselesinde yaşanmıştır. Yani yalnızca O'na mı ibadet edilmeli, yoksa O'nunla beraber

9. 21/Enbiyâ, 22
10. 23/Mü'minûn, 91
11. 28/Kasas, 71-72
12. 27/Neml, 59-64

aracılara da ibadet edilebilir mi, konusunda ihtilaf yaşanmıştır. Toplumların fıtrat ve vahiyden yüz çevirmeleri neticesinde ortaya çıkan bu tartışmalara, Allah (cc) yukarıdaki ayetlerle son noktayı koymuştur.

Dikkat edilirse, Allah'ın tek ilah olduğuna vurgu yapan delillerin tamamı aklidir. Çünkü Allah (cc), insanı bu fıtrat üzere yaratmıştır. İnsan, Allah'a kulluk etmesi gerektiğini ve yüce Allah'ın tek olduğunu fıtratıyla bilir:

"(Hatırlayın!) Hani bir zamanlar, (Tur) Dağı'nı bir gölgelik gibi tepelerinde yükseltmiştik de, onun tepelerine düşeceğini sanmışlardı. (O sırada onlara şöyle öğüt vermiştik:) 'Size verdiğimize kuvvetle yapışın ve içindekileri hatırlayın ki korkup sakınasınız.' (Hatırla!) Hani Rabbin Âdemoğullarının sırtlarından zürriyetlerini almış ve onları kendilerine şahit tutarak: 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' demişti. Demişlerdi ki: 'Evet! (Sen bizim Rabbimizsin!) Şahit olduk.' (Bu,) kıyamet günü: 'Biz bundan habersizdik.' dememeniz içindir. Ya da: 'Babalarımız daha önce şirk koşmuştu. Biz ise onlardan sonra gelen (ve onları taklit eden) bir nesiliz. Batıl ehlinin yaptıkları yüzünden bizi helak mı edeceksin?' dememeniz içindir."[13]

"Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fıtrata (uy). Allah'ın yaratmasında değişiklik yoktur. (Herkesi tevhid fıtratı üzere yaratmıştır.) İşte dosdoğru din budur. Ancak insanların çoğu bilmezler."[14]

Bu söylediğimizin en açık göstergesi insanın çok korktuğu, akıl ve duyguların işlevini yitirdiği, tabiri caizse fabrika ayarlarına döndüğü andır. İşte o an fıtrat açığa çıkar ve insan bir olan Allah'a (cc) yönelir:

"De ki: 'Sizleri karanın ve denizin karanlıklarından kurtaran kimdir? Ki siz içtenlikle ve gizliden gizliye O'na: 'Şayet bizi bundan kurtarırsan şüphesiz ki biz, şükredenlerden olacağız.' diye dua etmektesiniz.' De ki: 'Bundan da bunun dışındaki tüm sıkıntılardan da sizi kurtaran Allah'tır. Sonra siz (tekrardan) şirk koşmaktasınız!' "[15]

"Gemiye bindikleri zaman, dini Allah'a halis kılarak (şirk koşmaksızın yalnızca) Allah'a dua ederler. Onları kurtarıp karaya çıkardığı zaman, (bir bakarsın ki) hemen şirk koşuvermişler."[16]

İnsanların Çoğu Neden Bu Gerçeği Unutur?

"De ki: 'Yeryüzünde gezip dolaşın da bakın (bakalım), öncekilerin akıbeti nasıl olmuş? Onların çoğu müşriklerdi.' "[17]

"Andolsun ki, cinlerin ve insanların birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onunla anlamazlar; gözleri vardır, onunla görmezler; ku-

13. 7/A'râf, 171-173
14. 30/Rûm, 30
15. 6/En'âm, 63-64
16. 29/Ankebût, 65
17. 30/Rûm, 42

lakları vardır, onunla işitmezler. Bunlar, hayvanlar gibidir hatta daha sapkındırlar. Bunlar gafillerin ta kendileridir."[18]

İnsan, Rabbine, öz fıtratına ve aklına yabancılaşır bazen. Bu yabancılaşma, insanın Rabbinden ve O'nun birliğine delalet eden delillerden yüz çevirdiğinde meydana gelir:

"Göklerde ve yerde (Allah'ın birliğine ve şanının yüceliğine delalet eden) nice ayet vardır. O ayetlerin yanından ilgisizce/ sırt dönerek geçip giderler."[19]

İnsan, dünyaya dalar, onun oyun ve eğlencesiyle oyalanır. Dünyaya daldıkça birlemesi gereken Allah'ı unutur. Allah'ı unutunca Allah da (cc) ona öz nefsini unutturur:

"Allah'ı unuttukları (için), Allah'ın da onlara kendi nefislerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Bunlar, fasıkların ta kendileridirler."[20]

2. Lailaheillallah'ın Açılımı

Yüce Allah, İslam'a sembol olarak *"Lailaheillallah"* kelimesini seçmiştir. Lailaheillallah, ilah olarak Allah'ı birlemeye ve O'nun dışında ilan edinilmiş tüm varlıkları reddetmeye delalet eder. Bu nedenle ona *"Kelime-i Tevhid"* denilmiştir.

لا: Kelime-i Tevhid, *"لا/ Hayır"* harfiyle başlar. Bu harfe nefyicins, yani "*başına geldiği kelimeyi en kapsamlı şekilde olumsuzlayan harf*" diyoruz.

اله: İlahın manasını gördük. Kendisine ibadet/kulluk edilen mabud, demekti. Başına "لا" geldiği için, tüm ilahları ve uluhiyeti olumsuzluyor/nefyediyoruz. *"Hiçbir ilah yoktur."* diyoruz. Yani İslam olurken, bizim inandığımız ve yeryüzünde olan tüm inanış biçimlerini reddediyoruz. Önce yıkıyoruz; yanlışı, hatayı, sapkınlığı yerle bir ediyoruz. Sonra Allah'ın (cc), resûllerin istediği şekilde inşa ediyoruz.

اِلَّا: Bu, istisna edatıdır. Tüm ilahları ve uluhiyet biçimlerini "*La ilahe* (لَا اِلَهَ)" diyerek nefyettik. Şimdi "*Bunun tek istisnası vardır.*" diyoruz.

الله: O da Allah'tır. Yani ibadeti hak eden, ibadet edilmeye layık olan; sevilen, korkulan, boyun eğilen, hükümlerine teslim olunan; uğruna yaşanan ve uğruna ölünen; salih amellerin, rızası için yapıldığı tek ilah, Allah'tır.

Kelime-i Tevhid Red ve Kabulden Oluşan Bir Sözleşmedir

Kelime-i Tevhid bir başkaldırıdır: *"La"* diyerek müesses nizama itiraz etmektir. Cinni şeytanların oluşturduğu, insi şeytanlar eliyle tedavüle sokulan uluhiyet anlayışına karşı çıkmaktır. İnsanların ilahlık iddiasında bulunarak tağutlaşmasını kabul etmemektir. Kelime-i Tevhid, bir teslimiyet antlaşmasıdır. Yalnızca Al-

18. 7/A'râf, 179
19. 12/Yûsuf, 105
20. 59/Haşr, 19

lah'a kulluk edeceğimize; O'nun uluhiyetine teslim olacağımıza; O'nun azameti karşısında boyun bükeceğimize; yüzümüzü O'na dönüp kalbimizin tevekkül, sevgi ve korkuyla O'na yöneleceğine; dilimizin dua ve zikirde O'nu birleyeceğine; hayatımıza yön veren yasaları O'nun (cc) belirleyeceğine; dostlarını dost, düşmanlarını düşman edineceğimize… dair Allah ile yaptığımız bir sözleşmedir.

Allah'ı İlah Edinmenin Kur'ân'da Açılımı

Aşağıda ilah ismini açıklayan ayetler zikredeceğiz. Bu ayetler, El-Hakîm ve El-Habîr olan Allah tarafından muhkem kılınmış, sonra da detaylandırılmış tevhid ayetleridir. Her biri Güneş gibi açık, anlaşılır ve sade hükümler ihtiva eder. Ayetleri hakkıyla tilavet eden ve onun anlamları üzerinde tedebbür eden bir kul, Allah/ilah ismini en kapsayıcı şekliyle anlar:

"Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir."[21]

"Allah… O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Hayat sahibi ve varlığa hayat veren) El-Hayy, (var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olan) El-Kayyûm'dur. Ne uyuklama ne de uyku tutar O'nu. Göklerde ve yerde olan her şey O'na aittir. O'nun izni olmadan kim O'nun yanında şefaat edebilir? Onların önünde ve arkasında olanı bilir. O'nun dilediği dışında O'nun bilgisini kuşatıp (kavrayamazlar). Kürsüsü gökleri ve yeri kuşatmıştır. Onları (gökleri ve yeri) korumak O'na ağır gelmez. O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (zatı ve sıfatları en büyük olan) El-Azîm'dir."[22]

"Dinde zorlama yoktur. Rüşd/ Hak, batıldan (kesin bir biçimde) ayrılmıştır. Her kim (reddetmek, tekfir etmek, teberrî etmek suretiyle) tağutu inkâr eder ve Allah'a iman ederse kopması olmayan sapasağlam kulp (olan Kelime-i Tevhid'e) tutunmuş (ve İslam dinine girmiş) olur. Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[23]

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[24]

"De ki: 'Ey Ehl-i Kitap! Gelin sizinle bizim aramızda ortak bir kelimede buluşalım: Yalnızca Allah'a ibadet edelim, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayalım, (Allah'ı bırakıp da) birbirimizi Allah'ın dışında rabler edinmeyelim.' Şayet yüz çevirirlerse deyin

21. 2/Bakara, 163
22. 2/Bakara, 255
23. 2/Bakara, 256
24. 3/Âl-i İmran, 18

ki: 'Şahit olun ki biz Müslimlerdeniz/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardanız.' "[25]

"Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Vekil olarak Allah yeter."[26]

"De ki: 'Kimin şahitliği en büyüktür?' De ki: 'Allah benimle sizin aranızda şahittir. Sizi ve kime ulaşırsa onu uyarmam için bu Kur'ân bana vahyedildi. Yoksa siz, Allah'la beraber başka ilahların olduğuna mı şahitlik ediyorsunuz?' De ki: 'Ben şahitlik etmem.' De ki: 'Ancak O, tek bir ilahtır ve şüphesiz ki ben, O'na ortak koştuklarınızdan berîyim/ uzağım.' "[27]

"İşte bu, Rabbiniz olan Allah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. (Öyleyse) yalnızca O'na kulluk edin. O, her şeyin üzerinde (gözetleyen, denetleyen ve işlerini yürüten) Vekil'dir."[28]

"Rabbinden sana vahyedilene uy! O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Müşriklerden yüz çevir."[29]

"De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, beni dosdoğru yola iletti. Dimdik/ güçlü ve hanif olan İbrahim'in dinine. O, müşriklerden değildi.' De ki: 'Şüphesiz ki benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben Müslimlerin/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kulların ilkiyim.' "[30]

"Onlar Allah'ı bırakıp din bilginlerini, abidlerini ve Meryem oğlu Mesih'i rabler edindiler. (Oysa) onlar yalnızca bir olan İlah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Allah) onların şirk koştuklarından münezzehtir."[31]

"… De ki: 'O benim Rabbimdir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Yalnızca O'na tevekkül ettim ve dönüşüm/ tevbem de O'nadır.' "[32]

"Allah buyurdu ki: 'İki ilah edinmeyin. O, ancak tek bir ilahtır. Yalnızca benden korkun.' Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Sürekli olan din de O'na aittir. (Kesintisiz kulluk/ ubudiyet ve mutlak otorite Allah'a aittir.) Allah'tan başkasından mı korkup sakınacaksınız?' "[33]

"De ki: 'Ancak ben de sizin gibi bir insanım. Bana: 'İlahınız ancak tek bir ilahtır.' diye vahyolunuyor. Artık kim Rabbi ile karşılaşmayı (ve ondan bir mükâfat

---

25. 3/Âl-i İmran, 64
26. 4/Nîsa, 171
27. 6/En'âm, 19
28. 6/En'âm, 102
29. 6/En'âm, 106
30. 6/En'âm, 161-163
31. 9/Tevbe, 31
32. 13/Ra'd, 30
33. 16/Nahl, 51-52

almayı) umuyorsa, salih amelde bulunsun ve hiçbir şeyi Rabbine ibadette ortak koşmasın.' "[34]

"Allah... O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. En güzel isimler O'na aittir."[35]

"Şüphesiz ki ben, Allah'ım. Benden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Bana ibadet et. Beni zikretmek için namaz kıl."[36]

"Sizin ilahınız ancak Allah'tır... O ki O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyi ilmiyle kuşatmıştır."[37]

"De ki: ' 'İlahınız ancak tek bir ilahtır.' diye bana vahyolunuyor. Müslimlerden/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardan olacak mısınız?' "[38]

"... Sizin İlah'ınız tek olan ilahtır. Öyleyse O'na teslim olun. (Kalp dinginliği ve tevazuyla Allah'a teslim olan) muhbitleri müjdele."[39]

"O, kendisinden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilahın olmadığı Allah'tır. Başta da (dünyada) sonda da (ahirette) hamd O'na aittir. Hüküm yalnızca O'nundur. O'na döndürüleceksiniz."[40]

"Allah'la beraber başka bir ilaha dua etme. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O'ndan başka her şey helak olacaktır. Hüküm yalnızca O'na aittir. O'na döndürüleceksiniz."[41]

"Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Allah'ın dışında gökten ve yerden sizi rızıklandıran bir yaratıcı mı var? O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) nasıl da (tevhidden şirke) çevriliyorsunuz?"[42]

"Sizi, tek bir nefisten yarattı, sonra ondan eşini var etti. Size, hayvanlardan sekiz çift indirdi. Sizi annelerinizin karnında, üç karanlık içinde, bir yaratılış (evresinden) başka bir yaratılış (evresine) geçirerek yaratmaktadır. İşte bu, sizin Rabbiniz Allah'tır. Hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O'na aittir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Buna rağmen) nasıl da (tevhidden şirke) çevriliyorsunuz!"[43]

"O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."[44]

---

34. 18/Kehf, 110
35. 20/Tâhâ, 8
36. 20/Tâhâ, 14
37. 20/Tâhâ, 98
38. 21/Enbiyâ, 108
39. 22/Hac, 34
40. 28/Kasas, 70
41. 28/Kasas, 88
42. 35/Fâtır, 3
43. 39/Zümer, 6
44. 40/Mü'min (Ğafir), 65

"O, gökte de ilah olandır yerde de ilah olandır. O, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[45]

"O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Diriltir ve öldürür. Sizin ve evvelki babalarınızın Rabbidir."[46]

"Bil ki şüphesiz, Allah'tan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Kendi günahların, mümin erkek ve mümin kadınların (günahları) için bağışlanma dile. Allah, dolandığınız yeri de konakladığınız yeri de bilir."[47]

"O Allah ki; kendisinden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Gayb ve şehadet bilgisinin sahibidir. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân ve (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir. O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür. (Tüm eksiklik ve kusurlardan münezzeh, kullarına esenlik veren) Es-Selâm'dır. (Kalplere iman ve güven veren) El-Mümin'dir. (Her şeyi kontrol eden, mutlak otorite ve hâkimiyet sahibi olan) El-Müheymin'dir. (İzzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz'dir. (Gönül kırıklıklarını gideren, her şeye boyun eğdiren) El-Cabbâr'dır. (En büyük olan ve kibir sahibi olan) El-Mütekebbir'dir. Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir. O Allah ki; (Her şeyi yoktan var edip yaratan) El-Hâlık'tır. (Kusursuz ve uyum içinde yaratan) El-Bâri'dir. (Yarattıklarına dilediği şekli veren) El-Musavvir'dir. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olan her şey O'nu tesbih eder. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[48]

"Allah… Kendisinden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah olmayandır. (O hâlde) müminler yalnızca Allah'a tevekkül etsinler."[49]

"(O) doğunun ve batının Rabbidir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Öyleyse) O'nu Vekil edin."[50]

Bu ayetleri dikkatle okuyan bir insan için, Allah'ı (cc) ilah edinmek, yani "*Lailaheillallah*" tüm detaylarıyla anlaşılmış olur.

3. Hak İlahtan Sapma: Şirk ve Tağut

Allah (cc) insanları tevhid üzere yaratmıştır. Bu yaratmaya fıtrat diyoruz. İnsanlar zamanla hak ve tek ilah gerçeğinden sapmış ve yüce Allah'a ortak koşmuşlardır. Vahye göre, bu sapmanın adı şirktir. Allah'a şirk/ortak koşulan varlıklar ise sahte ilahlar, yani tağutlardır. Fıtrattan/tevhidden sapmak şöyle başlamıştır:

45. 43/Zuhruf, 84
46. 44/Duhân, 8
47. 47/Muhammed, 19
48. 59/Haşr, 22-24
49. 64/Tegabûn, 13
50. 73/Müzzemmil, 9

"Ben kullarımın tamamını (hanif) muvahhid olarak yarattım. Sonra onlara şeytanlar geldi ve onları dinlerinden saptırdılar. (Şeytan,) kullarıma helal kıldığımı onlara haram kıldı. Hakkında hiçbir delil indirmediğim şeyleri bana ortak/ şirk koşmalarını emretti…"[51]

Hadisten de anlaşıldığı gibi, asıl olan tevhiddir. Çünkü Allah (cc), tüm kullarını tevhid üzere yaratmıştır. Şirk ise arızidir, sonradan ortaya çıkmıştır. Yine anlıyoruz ki şeytanın başlattığı şirk, iki konuda belirginleşmiştir:

a. Allah'ın (cc) helal kıldığını haram, haram kıldığını da helal olarak değiştirmek

b. Allah'a yapılması gereken dua, tavaf, kurban, oruç gibi ibadetleri Allah'tan başka varlıklara yapmak.

Birincisi hüküm şirkidir. Hüküm şirki; neyin helal neyin haram olacağı, nelerin yapılabilir nelerin yapılamaz olduğu ve neyin meşru olup neyin meşru olmadığı meselesidir. Yani *"Hâkimiyet/ Egemenlik kime aittir? Kim kanun yapıp yasamada bulunacaktır?* Siyasi otorite, meşruiyetini kimden alacaktır?" gibi sorulara verilen yanlış cevaplardır. Fıtrat/Tevhid şunu gerektirir:

"… Yaratmak da emretmek de Allah'a aittir. Âlemlerin Rabbi olan Allah, ne yücedir."[52]

"Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı? Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk/ ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."[53]

"Yoksa, Allah'ın izin vermediği şeyleri, kendilerine dinden şeriat kılan/ kanun yapan ortakları mı var?…"[54]

Şirk ve tuğyanın başlangıcında, insanlar belirli şeylere hüküm veriyor, Allah'ın helal ve haramlarını değiştiriyorlardı:

"Ve zanlarınca: '(İlahlarımıza ayırdığımız) hayvanlar ve ekin dokunulmazdır. Onları dilediğimizden başkası yiyemez. Birtakım hayvanların da sırtları haram kılınmıştır. (Kimse onlara binemez.)' dediler. Birtakım hayvanlar da vardır ki -(Allah'a) iftira ederek- (onları boğazlarken) Allah'ın adını anmazlar. İftiralarından ötürü (Allah) onları cezalandıracaktır. (Ve yine) dediler ki: '(İlahlarımıza ayırdığımız) bu hayvanların karınlarında olan (canlı doğarsa) yalnızca erkeklerimize aittir. Kadınlarımıza (onları yemek) haramdır. Şayet ölü olarak (doğarsa), onlar (kadın ve erkekler)

51. Müslim, 2865
52. 7/A'râf, 54
53. 12/Yûsuf, 39-40
54. 42/Şûrâ, 21

onda ortaktırlar.' (Allah, 'bu helal', 'şu haram' diye yaptıkları) yakıştırmaların cezasını verecektir. Şüphesiz Allah (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm, (her şeyi bilen) Alîm'dir."[55]

Bugün ise insanlar, hayatın her alanına hükmeden yasalar yapıyorlar. Allah'ın (cc) haramlarına helal, helallerine haram diyorlar. O'nun emrettiklerini yasaklıyor, yasakladıklarını kanuni güvence altına alıyorlar. Hiç şüphesiz Lailaheillallah'ta modern sapma, ilkel sapmadan çok daha korkunç ve çok daha tehlikelidir.[56]

İkincisi ise ibadet/nusuk şirkidir; İnsanın, Allah'a iftira ederek O'nun (cc) ulaşılmaz olduğunu söylemesi[57], O'nu yaratılmış kral ve şirket yöneticilerine kıyas ederek O'na ulaşmak için aracıya ihtiyaç olduğunu iddia etmesi[58] neticesinde şirk koşmasıdır:

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."[59]

Böylece insanlar fayda ve zararı aracı kıldığı varlıklardan bekler; bu varlıkların, muhaliflerini çarptığına inanır; sıkıntı anında onlara dua eder; onlardan tevbe alır; onların kâinatı gözettiğine inanır; ekininden ve hayvanından onlara pay ayırır; elde ettiği nimetin, onların yüzü suyu hürmetine olduğunu söyler ve nimetin asıl sahibini unuturlar... Allah (cc) birlendiğinde rahatsız olur, şirk koştukları varlıklar anıldığında ise mutlu olurlar.[60]

Evet, bugün de benzer bir durum yaşanmaktadır. Tek ilah gerçeğinden sapmak, ibadet ve siyaset alanında kendini göstermektedir. Öyleyse muvahhid-

---

55. 6/En'âm, 138-139
56. Geniş bilgi için bk. El-Hakîm ismi
57. "Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar." (2/Bakara, 186)
58. "(Allah'ı başka varlıklara, başka varlıkları da Allah'a benzeterek) Allah hakkında örnekler/misaller vermeyin. (Allah hakkında verilecek örneği yalnızca) Allah bilir, siz bilmezsiniz." (16/Nahl, 74) Hiçbir şey Allah'ın dengi, misli, benzeri ya da yakını olamayacağından, Allah'ın varlığı ve birliğine dair verilecek örnekler konusunda titiz olunmalıdır. Şanını, azametini, celal ve izzetini en iyi O bildiğinden, kendisiyle alakalı örnekleri yalnızca Allah verebilir. İnsanlar da bu örneklerle yetinirler. Müşrikler, Allah'ı bazı varlıklara benzetir, bu kıyas sonucunda birtakım neticeler elde ederlerdi. Örneğin, hiçbir yöneticinin yardımcı, vezir olmadan sağlıklı bir şekilde yönetip idare edemeyeceği örneğinden yola çıkarak, Allah'a yardım eden, O'nun adına kâinatta tasarruf eden yardımcılar ve ortaklar olması gerektiği sonucuna ulaşırlardı. Bir krala veya şirket müdürüne aracısız ulaşılamayacağı örneğinden yola çıkarak, insanları Allah'a ulaştırdığına inandıkları vasıtalar edinir; "Bunlar, Allah katındaki şefaatçilerimiz (bk. 10/Yûnus, 18) ve bizi Allah'a yakınlaştıran (bk. 39/Zümer,3) vesilelerimizdir." derlerdi.
59. 39/Zümer, 3
60. bk. 5/Mâide, 76; 6/En'âm, 135; 11/Hûd, 54; 16/Nahl, 83; 39/Zümer, 45; 46/Ahkâf, 5-6

ler, resûllerin davetinin bir benzerini ortaya koymalıdır: İnsanların tek ilah ile aralarına koydukları aracı tağutları ve hayata hükmetme iddiasında olan siyasi tağutları reddeden bir davet! Açık, anlaşılır ve sade bir davet!

Dün, insanlık koyu bir cahiliye içindeydi. Şirk ve tuğyan, insanı Allah'a (cc) kul kılan tüm değerleri yerle bir etmişti. İnsanlık, içinde bulunduğu karanlıklardan kendilerini çıkaracak bir ışığa muhtaçtı. Lailaheillallah davetiyle insan, kendisini kula kulluktan kurtaran ışığı buldu. Bugün ortaya konan davet, aynı ışığı taşımalıdır. Kur'ân'ın aklı ve kalbi ikna eden etkili hüccetleri (Hüccetu'l Baliğa) bu davetin esası olmalıdır.

İnsanlık bugün, geçmiş cahiliyeden çok daha koyu ve karanlık bir cahiliye yaşamaktadır. Dünyanın dört bir yanında, dünya nüfusunun üçte biri *"Lailaheillallah"* demektedir. Ancak *"Lailaheillallah"* anlamını yitirmiş, şartları unutulmuş, hayat içinde neye tekabül ettiği bilinmez olmuştur.

Bugün risalet davasına mirasçı olan muvahhidler, Lailaheillallah'ı tüm açıklığıyla ortaya koymalıdır. İnsanları tek ilaha davet ederken sözü müstakim kılmalı, mücrimlerin yolu apaçık anlaşılacak şekilde bu kelime anlatılmalıdır.

4. Tek ve Hak İlah (Lailaheillallah) Davetine Karşı Çıkanlar

Daha önce belirttiğimiz gibi Allah'ın varlığı ve uluhiyetinde tartışma yaşanmamıştır. Tartışma, O'nun (cc) tek ilah olması konusundadır. Resûller, toplumu yalnızca Allah'a kulluğa (Lailaheillallah) davet edince tartışma başlamış ve toplumun belli bir kesimi tepki göstermiştir:

Nuh (as), kavmini Allah'ı tek ilah olarak kabul etmeye davet edince kavmi şöyle demişti:

"Demişlerdi ki: 'Şayet bu işe bir son vermezsen ey Nuh, kesinlikle taşlanıp kovulanlardan olacaksın.' "[61]

Şuayb'a (as) şöyle dediler:

"Kavminden ileri gelen müstekbirler demişlerdi ki: 'Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber iman edenleri kesinlikle yurdumuzdan çıkarıp süreceğiz. Ya da kesinlikle dinimize geri dönersiniz.' Demişti ki: 'İstemesek de mi? "[62]

İbrahim'e (as) şöyle dediler:

"(Babası) demişti ki: 'İlahlarımdan yüz mü çeviriyorsun ey İbrahim? Şayet (bu hâline) son vermezsen seni taşlarım. Uzun süre benden uzaklaş.' "[63]

Allah Resûlü'ne şöyle dediler:

" 'İlahları tek bir ilah mı yaptı? Gerçekten bu çok ilginç/ şaşılacak bir şeydir.'

61. 26/Şuarâ, 116
62. 7/A'râf, 88
63. 19/Meryem, 46

İleri gelenler harekete geçti ve: 'Yürüyün, ilahlarınıza sahip çıkın (onlara bağlılıkta direnç gösterin). Şüphesiz ki bu, (sizden) istenen bir şeydir.' (dediler.)"[64]

Bu tepkilerde dikkatimizi çeken iki unsur vardır:

a. Davetin tafsilatını dinlemeden, ilk cümlesine şiddetle karşı çıkmaları

b. Karşı çıkanların sıradan halk değil, toplumda mevki ve konum sahibi olan elit/seçkin zümre olması.

Peki, neden?

İsterseniz *"Allah'ı İlah Edinmenin Kur'ân'da Açılımı"* bölümündeki ayetleri bir daha düşünelim: Bu ayetlere göre Allah'ı (cc) ilah edinmek; yalnızca O'na kulluk etmek, hiçbir şeyi O'na ortak koşmamak ve O'nun dışında ibadet edilen bütün tağutlara karşı çıkmaktır.

Allah'ı ilah edinmek, O'nun tüm eksikliklerden münezzeh ve ortaksız olduğunu; yeri ve gökleri idare eden olduğunu; her şeyin O'nun hükmüne ve takdirine boyun eğdiğini; izni olmadan kimsenin şefaat edemeyeceğini; yerde ve gökte olan her şeyin O'nun ilmine tabi olduğunu ve yer, gök ve içindekileri koruyanın sadece O (cc) olduğunu kabul etmektir.

Allah'ı ilah edinmek; Allah'a (cc) ve O'nun hükümlerine mutlak teslimiyet göstermek, mülkün O'na ait olduğuna inanmak ve mülkünde tek söz sahibi olanın O olduğunu ikrar etmektir.

Allah'ı (cc) ilah edinmek, O'nu her işte vekil kabul edip O'na güvenmek; rahatlık ve sıkıntı anında yalnızca O'na dua etmek; fayda ve zararın O'nun elinde olduğuna inanmak; namazı, kurbanı, hayatı ve ölümü O'na has kılmaktır.

Allah'ı (cc) ilah edinmek, O'nun kullarına yakın olduğunu; O'na ulaşmak için aracıya ihtiyaç olmadığını; kullarına sevgi ve merhameti nedeniyle elçiler yolladığını; dinin tek kaynağının vahiy ve onu açıklayan elçiler olduğunu kabul etmektir.

Müstekbir tağutları korkutan, işte bu açılımdır. Çünkü *"Lailaheillallah"* insanı uyandırır. Onu sömürüye açık hâle getiren şirkten, Allah'a (cc) kulluk şerefine, yani tevhide ulaştırır. İnsanın duygu ve düşüncelerini *"tek ilah"* etrafında toplar. Bu da müstekbir tağutların işine gelmez.

Şöyle ki; tarih boyunca toplumu yönetenler, azınlık bir zümredir. Genelde seçkin (!) aileler şeklinde örgütlenen bu zümre, toplumu parçalayarak sömürür:

- Dini parçalarlar[65]: Yaratan Allah'ı göklere hapsederler. Yeryüzüne gökteki Allah adına iş yapan, dilekleri O'na ulaştıran ve insanları ilgilendiren her işte

64. 38/Sâd, 5-6
65. "Dinlerini parça parça edip, kendileri de grup grup olanlar (var ya); senin onlarla hiçbir alakan yoktur. Onların işi ancak Allah'adır. Sonra (Allah) onlara, yaptıklarını haber verecektir." (6/En'âm, 159)

O'na niyabet eden ilahlar atarlar. Bu ilahlar görmeyen, duymayan, konuşmayan varlıklardır. Bazen bir put, bazen bir anıt, bazen bir kabir/türbe... Bu nedenle de isteklerini, emirlerini iletecek bir konuşmacıya ihtiyaç duyarlar. Peki bu tanrılar adına konuşan kimdir? Onları ilah olarak atayanlar, yani seçkinler. Nedendir bilinmez, bu ilahlar hep seçkinlerin menfaatine konuşur. Bu seçkinler, yeryüzünde Allah'ın gölgesidir. Onların sayesinde siyasi birlik ve dirlik sağlanmaktadır. Hepimiz kayıtsız şartsız onlara itaat etmeli, onları desteklemeliyiz. Bu seçkinler, Allah'ın yanında çok değerlidir, onların yüzü suyu hürmetine rızıklanıyor ve İlahi, lütuflara mazhar oluyoruz! Öyleyse onların kapısına köle ve hizmetkâr olmalı, ölünün gassala teslimiyeti gibi onlara teslim olmalıyız.

Toplumu parçalarlar[66]: Biri Türk'tür diğeri Kürt. Biri zengindir diğeri fakir. Biri şu futbol takımındandır diğeri başkasından. Biri solcudur öteki sağcı. Biri şehirlidir beriki köylü... Toplumu her alanda gruplara böler ve gruplar arasındaki farklılığı kitle iletişim araçları ile düşmanlığa çevirirler. Kitle iletişim araçları yeterli olmuyorsa özel birimler kurulur. Bunlar, "*Jitem olur, Özel Harp Dairesi olur, Planlama Teşkilatı*" olur... Amaçları, provakasyonlarla toplumu birbirine kırdırmaktır.

- İnsanı kendi içinde parçalarlar[67]: Gündelik sıradan işlerinde dahi insan keşmekeş içinde kalır. İnsan giyinecektir; modanın istediği farklıdır, insanın kendine yakıştırdığı farklı, maddi durumunun elverdiği ise tüm bunlardan farklı. Dizilerde izlediği farklıdır, yaşadığı muhitin örf ve geleneği farklı... Siyasi bir gelişme hakkında fikir edinmek ister; gazeteler, TV'ler, sosyal medya... her kafadan bir ses çıkar. İnsan neye inanacağına şaşırır.

Dini, toplumsal yapısı ve kendi iç dünyası parçalanmış bir insan, her türlü yönlendirmeye, sömürüye ve kullanıma açıktır. Seçkin tabakanın/Seçkinlerin elde etmek istediği insan tipi de budur.

Buna karşılık Lailaheillallah, Allah'ı birlemek ve hayatın merkezine O'nu yerleştirmektir. Lailaheillallah, sömürenlerin parçaladığı ne varsa; Allah'ın isteği doğrultusunda birleştirmek, kula kulluğun tüm sebeplerini izale etmektir. *"Lailaheillallah"* diyen insanın yaşama gayesi bellidir, ne için ölmesi gerektiğini bilir, doğrunun ölçüsünü öğrenmiştir. Böyle bir insan sömürüye kapalıdır. Kim ne derse desin, dönüp hükmünü soracağı merci, tek ilah olan Allah'tır. Müstekbirler, *"Lailaheillallah"* diyenleri sömüremeyeceklerini, *"Lailaheillallah"*

---

66. "Şüphesiz ki Firavun, yeryüzünde üstünlük tasladı. Oranın halkını gruplara ayırıp onlardan bir bölümünü mustazaflaştırıyor/güçsüzleştiriyor; erkek çocuklarını boğazlayıp, kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı." (28/Kasas, 4)

67. "Hiçbir şeyi O'na ortak koşmayan ve (şirkin her türlüsünü terk eden) hanifler olarak (bunları yapın). Kim de Allah'a şirk koşarsa gökten yere çakılan, havada kuşların kendisini (parça parça) kaptığı veya rüzgârın ıssız, uzak bir yere savurduğu kimse gibidir." (22/Hac, 31)

toplumunda herkesin eşit olacağını ve imtiyazlarını kaybedeceklerini bildikleri için tek ilaha davete şiddetle karşı çıkarlar.

Allah/El-İlah İsmiyle Dua

Allah'ım! Sen benim İlah'ım, tek mabudumsun. Şahitlik ederim ki senden başka ilah yoktur, senin dışında ibadeti hak eden hiçbir varlık yoktur. Rabbim! Ben, senin dışında ibadet edilen tüm tağutları reddettim ve yalnızca sana iman ettim. Ey benim tek ve hak olan İlah'ım! Sana, yalnızca sana kulluk yapmam konusunda bana yardım et. Söz, düşünce ve davranışlarımı şirkten, küçüğünden ve büyüğünden arındır. Dini, kulluğu sana halis kılarak ibadeti kolaylaştır. Rabbim! Benim ve tüm âlemlerin İlah'ı olduğun için, tek ve bir olduğun için sana hamdolsun.

Allahumme âmin.

Âlemlerin terbiye edicisi, mutlak otoritesi olan Allah.

Dua

“Rabbim! Burayı güvenli bir yerleşim yeri kıl ve buranın ahalisinden Allah’a ve ahirete inananları çeşitli meyvelerle rızıklandır.”

“Rabbimiz bu ameli bizden kabul buyur. Şüphesiz ki sen, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi’, (her şeyi bilen) El-Alîm’sin.”

“Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş iki kul ve soyumuz içinden sadece sana teslim olan bir ümmet kıl! Nasıl ibadet/ hac edeceğimizi bize göster! Tevbelerimizi kabul et. Şüphesiz ki sen, (tevbeye muvaffak kılan, tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı en merhametli olan) Er-Rahîm’sin.”

“Rabbimiz! Hidayet ettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize kendi katından bir rahmet ver. Şüphesiz ki sen, (karşılıksız olarak kullarına hibe eden) El-Vehhâb’sın. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (vuku bulacağında) şüphe olmayan o günde, insanları bir araya toplayacaksın. Şüphesiz ki Allah, sözünden dönmez.”

“Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.”

“Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde var olan aşırılıklarımızı bağışla! Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol.”

Allahumme âmin.

ER-RABB

Genel Bilgiler

Rabb, yüce Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Rabb ismi, mastardır. "*Re-bebe*" kelimesinin kökü/mastarı olan Rabb, fail olarak kullanılır. Kelimenin kökü şu anlama gelir: *"Bir şeyi evre evre (tedricen) kemale doğru inşa etmek/ terbiye etmek."*[1] Rabb, terbiye edendir. Bu, sıradan bir terbiye değil; aşama aşama, tedricen, küçükten büyüğe, eksiklikten tamama doğru bir terbiyedir.

Araplar bu kelimeyi bir şeyi ıslah eden, onu idare edip gözeten anlamında kullanırlar. Bu mana gözetilerek El-Mâlik ve El-Hâlık, *"sahip"* anlamında Allah (cc) için kullanılır.[2]

Rabb, Kur'ân'da, Allah lafzından sonra, en fazla kullanılan isimdir. Dokuz yüz altmış iki (962) defa âlemlerin Rabbi Allah için kullanılır.

Gerçekten ilginçtir ki Kur'ân'ın ilk inen ayetinde "*Rabb*" ismi vardır:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku!"[3]

Kur'ân tertibinde ilk sıraya konan Fâtiha Suresi de "*Rabb*" ismiyle başlar:

"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."[4]

Kur'ân tertibinde son sıraya konan Nâs Suresi de Rabb ismiyle açılır:

"De ki: 'İnsanların Rabbine sığınırım.' "[5]

Yani Kur'ân'a/Allah'ın sofrasına hangi kapıdan girerseniz girin, hangi kapıdan çıkarsanız çıkın Rab ismiyle karşılaşıyorsunuz.

---

1. Mufredatu'l Kur'ân, r-b-b maddesi
2. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, r-b-b maddesi
3. 96/Alak, 1
4. 1/Fâtiha, 2
5. 114/Nâs, 1

Rabb İsminin Anlamı

Âlemlerin terbiye edicisi, mutlak otoritesi olan Allah, demektir.

Rabb İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Rabb İsminin Tecellileri ve Tevhid

Başta insan olmak üzere tüm âlemler, Rabb isminin tecelligâhıdır. O (cc), her şeyi ıslah eden, mutlak terbiye edicidir. Nereye bakarsanız O'nun (cc) aşama aşama gerçekleşen terbiyesini görürsünüz.

İşte dünya! Allah (cc) onu bir defada yaratmamış, Rabb ismiyle aşama aşama yaratmıştır:

"De ki: 'Yoksa sizler, yeryüzünü iki günde yaratan (Allah'a) kâfirlik ediyor ve O'na denkler/ ortaklar mı kılıyorsunuz? Bu, âlemlerin Rabbidir.' (Yeryüzünün) üzerinde (dağlardan) sabit kazıklar çaktı, orayı bereketlendirdi ve orada rızıklarını arayanlara eşit olarak dört günde (rızıklarını) takdir etti. Sonra duman hâlinde olan semaya yöneldi. Ona ve yere: 'İsteyerek veya isteksizce gelin.' dedi. (O ikisi:) 'İsteyerek geldik.' dediler. Onları, iki gün içinde yedi gök olarak yarattı. Her bir gök (tabakasına) emrini vahyetti. Dünya semasını kandillerle süsledik ve (şeytanlara karşı) koruduk. Bu, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz ve (her şeyi bilen) El-Alîm (olan Allah'ın) takdiridir."[6]

"Sizi yaratmak mı daha zor yoksa göğü mü? Onu bina etti. Onun tavanını yükseltip onu düzenledi. Gecesini kararttı, kuşluk vaktini açığa çıkardı. Bundan sonra da yeryüzünü yaydı. Ondan suyunu ve otlağını çıkardı. Dağları sabitledi. Size ve hayvanlarınıza fayda olması için."[7]

Yüce Allah, kâinatı yarattıktan sonra içindeki her bir varlığı Rabb ismiyle terbiye eder. Gökte asılı kandilleri düşünün. Her biri, Rabbin ona belirlediği kanuna tabidir. Allah (cc), herbirine hilkatine uygun bir yasa koymuş ve yol göstermiştir:

"(Firavun) demişti ki: 'Sizin Rabbiniz kimdir ey Musa?' 'Rabbimiz, her şeye hilkatini (cinsine en uygun olanı) veren ve sonra da yol gösterendir.' demişti."[8]

Güneş ve Ay, hilkatlerine uygun kanunlarla Allah'ın rububiyetine boyun eğerler:

"Güneş, kendisi için belirlenmiş, karar kılacağı yere doğru akmaktadır. Bu (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz ve (her şeyi bilen) El-Alîm (olan Allah'ın) takdiridir. Ay için durup konaklayacağı menziller var ettik. Sonunda kurumuş bir hurma dalı (gibi ince yay) şeklini alır. Ne Güneş'in Ay'a yetişmesi gerekir ne de

6. 41/Fussilet, 9-12
7. 79/Nâziât, 27-33
8. 20/Tâhâ, 49-50

gecenin gündüzün önüne geçmesi mümkün olur. Hepsi bir yörüngede yüzmektedirler."[9]

Toprağın altına gizlenen bir tohum. Allah'ın (cc) yasasıyla/terbiyesiyle çatlar, filizlenir, dal budak salar:

"Şüphesiz ki çekirdeği ve taneyi (içlerinden bitki ve ağaç çıkarmak için) yarıp çatlatan, Allah'tır. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah, budur. Nasıl olur da (O'na ibadeti bırakıp, bunların hiçbirini yapamayan putlara doğru) çevriliyorsunuz?"[10]

İnsan da böyledir! Rab olan Allah, onu anne karnında ve doğumdan sonra aşama aşama inşa eder. Bu, rububiyetin bir tecellisidir:

"Andolsun ki, insanı süzülmüş çamurdan yarattık. Sonra onu bir su damlası/ meni olarak sağlam bir yere/ rahme yerleştirdik. Sonra meniyi pıhtılaşmış kan (alak) olarak yarattık. Sonra o kanı çiğnenmiş bir et parçası (mudğa) olarak yarattık. Sonra o et parçasını kemik olarak yarattık, sonra da kemiğe et giydirdik. Sonra onu (sureti, aklı, duyguları olan) bambaşka bir varlık olarak inşa ettik. Yaratıcıların en güzeli olan Allah, ne yücedir."[11]

"Sizi zayıflıktan yaratan, zayıflıktan sonra size kuvvet veren, sonra kuvvetin ardından size zayıflık ve yaşlılık veren Allah'tır. Dilediğini yaratır. O, (her şeyi bilen) El-Alîm, (her şeye güç yetiren, mutlak kudret sahibi olan) El-Kadîr'dir."[12]

Biyolojik olarak insanı terbiye/inşa eden Allah (cc), manevi olarak da terbiye eder. Bu, O'nun koyduğu kaderî ve şer'i yasalarla gerçekleşir.

Kader ve Şeriatla İnsanın Terbiyesi

İnsan, manevi olarak iki şekilde Allah'ın terbiyesine/kanunlarına muhataptır:

Birincisi, kaderdir. İnsanın kaderi, Allah tarafından belirlenmiş kurallar/yasalardır. İnsan, bu yasaya göre doğar, yaşar ve ölür.

İkincisi de şeriattır. Allah (cc) insan ve toplum için yasalar koymuştur. Bu yasalar ile insanı ve toplumu terbiye eder. Ancak şer'i yasalar; kevni yasalar ve kader gibi zorunlu kılınmamıştır. Şöyle ki; insan Güneş'in doğuşuna ve batışına müdahale edemez; ölüme ve yaşama müdahale edemez; yalnızca bu yasalara uyar. Şer'i yasalar ise böyle değildir. Allah (cc) insana irade vermiş, seçim hakkı tanımıştır. Dilerse Allah'ın Rabliğine boyun eğer, O'nun terbiyesine tabi olur. Dilerse kendi rabliğini ilan eder, kendi kanunlarını yapar. Ya nefsinin arzularına ya da bir başkasının belirlediği yasalara uyar.

9. 36/Yâsîn, 38-40
10. 6/En'âm, 95
11. 23/Mü'minûn, 12-14
12. 30/Rûm, 54

Rububiyetin Ayrılmaz İki Cüzü: Yaratma ve Teşri/Kanun Yapma

Yüce Allah'ın rububiyeti, iki parçasıyla ayrılmaz bir bütündür. O (cc), yaratarak terbiye ettiği gibi kanun koyarak da terbiye eder. Tevhid, kişinin iki şıkta da Allah'ı (cc) birlemesidir:

"Şüphesiz ki sizin Rabbiniz, altı günde gökleri ve yeri yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Gündüzü, ısrarla kovalayan geceyle örter. Güneş, Ay ve yıldızları emrine amade kılıp, boyun eğdirendir. ***Dikkat edin! Yaratmak da emretmek de Allah'a aittir.*** *Âlemlerin Rabbi olan Allah, ne yücedir."*[13]

Yaratmak da emretmek de Allah'a aittir! Zira O (cc), yarattığı için emretmektedir. O (cc), yarattıklarının sahibidir, mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Nasıl ki geceye, gündüze, Güneş'e ve Ay'a bir kanun belirlemişse insan için de bir yasa ve kanun belirlemiştir. Kevni ve şer'i kanunlarıyla Rabdir ve en yüce olandır. Bu nedenle O'nun yaratıcılığını inkâr edenle kanun koyuculuğunu inkâr eden arasında fark yoktur. Her ikisi de Rab olan Allah'a karşı gelmiş, O'nun (cc) rububiyetini inkâr etmiş olur.

Allah, Âlemlerin Rabbidir!

Kur'ân 42 yerde Allah için *"Âlemlerin Rabbi"* ifadesini kullanır. Bu, O'nun (cc) rububiyetinin kapsayıcılığını gösteren bir ifadedir. O (cc) yalnızca insanın ve gözle görülen kevni âlemin terbiye edicisi değildir. Bildiğimiz ve bilmediğimiz tüm âlemler O'nun rububiyetine boyun eğmiştir.

Rububiyetin kapsayıcılığını anlatmak için kullanılan *"Göklerin ve yerin Rabbi"* ifadesi, Kur'ân'da 12 ayette yer alır:

Bu ifade ise tüm varlığı bir merkez etrafında toplamış olur: Rab olan, Allah'tır! Biz, çevremizde gördüğümüz cemadat, bitki, hayvan, yerin altı, gök... hepimiz Rabbin kulları olarak evrendeki yerimizi alırız. Bu inanç, insana kalbî bir itminan ve huzur sağlar. Büyüklüğün, çokluğun ve belirsizliğin stresinden insanı korur. Dünya/âlemler ne denli büyük olursa olsun, varlık ne kadar çok olursa olsun ve bilgimiz ne denli olursa olsun her şey âlemlerin Rabbine boyun eğmiş, O'nun terbiyesine teslim olmuştur. Biz de tüm bu varlıklarla beraber, O'nun rububiyetini ikrar ediyor, her birimiz yaratılışımıza uygun olarak O'nu hamdiyle tesbih ediyoruz. Varlığı, âlemlerin Rabbi etrafında toplayan rububiyet tevhidi, insanı varoluşsal korkularından da arındırmış olur. Bu da insanı "*Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'adır.*" ufkuna yüceltir.

Rububiyet Tevhidinin Kapsamı

"Rububiyet nedir?" sorusuna Kur'ân-ı Kerim tafsilatlı cevap vermiştir. Mekkî surelerde önce Allah'ın (cc) Rabliğini tanıtmış, sonra da "***İşte bu, Rabbiniz olan Allah'tır.***" diyerek *"Rabb"* ismini tefsir etmiştir. Şimdi, bu ayetleri okuyacağız:

13. 7/A'râf, 54

“Cinleri yaratan (Allah) olmasına rağmen, (tutup da) cinleri Allah’a ortak kıldılar. (Bununla yetinmeyip) hiçbir bilgiye dayanmadan, Allah’a oğullar ve kızlar nispet ettiler. O (Allah), onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzeh ve yücedir. Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Nasıl çocuğu olsun? O’nun bir hanımı olmadı ki! Her şeyi yarattı ve O, her şeyi bilendir. İşte bu, Rabbiniz olan Allah’tır. O’ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. (Öyleyse) yalnızca O’na kulluk edin. O, her şeyin üzerinde (gözetleyen, denetleyen ve işlerini yürüten) Vekil’dir.”[14]

Buna göre rab olan, hiçbir şeye muhtaç olmayan; ortak ve çocuk edinmeyen ve yalnızca kendisine ibadet/kulluk edilen Allah’tır.

“Şüphesiz sizin Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra arşa istiva eden, işleri yöneten/ çekip çeviren Allah’tır. O’nun izni olmaksızın hiç kimse şefaat edemez. İşte, Rabbiniz olan Allah budur. (Öyleyse) O’na ibadet edin. Öğüt almaz mısınız?”[15]

“De ki: ‘Size gökten ve yerden rızık veren kimdir? Kulakların ve gözlerin sahibi kimdir? Kimdir ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkartan? İşleri çekip çeviren/ yöneten kimdir?’, ‘Allah’tır.’ diyecekler. De ki: ‘Öyleyse korkup sakınmaz mısınız?’ İşte bu, sizin hak Rabbiniz olan Allah’tır. Haktan ötesi sapıklıktan başka bir şey midir? Nasıl olur da (O’na ibadet etmekten, putlara ibadet etmeye) çevrilirsiniz?”[16]

Buna göre rab olan; herşeyin yaratıcısı, yarattıklarına rızık veren, hayat ve ölümün sahibi, tüm kâinatın mutlak yöneticisi ve izni olmadan kimsenin kimseye şefaat edemeyeceği Allah’tır.

“Allah, sizleri topraktan, sonra bir damla sudan yarattı. Sonra sizi çift kıldı. O’nun bilgisi dışında bir dişi ne gebe kalır ne de doğurur. Yaşayan birinin ömrünün uzatılması da, kısaltılması da mutlaka bir Kitap’ta yazılıdır. Şüphesiz ki bu, Allah’a kolaydır. İki deniz bir değildir. Bu, tatlı mı tatlı, içimi kolay; şu, tuzlu ve acıdır. Her ikisinden de taze et yer, süs eşyası çıkarır ve giyinirsiniz. Onun lütuf ve ihsanını elde etmeniz için, gemilerin (denizde) akıp gittiğini görürsün. Umulur ki şükredersiniz. Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katar. Güneş’i ve Ay’ı emre amade kılmıştır. Her biri belirlenmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte bu, sizin Rabbiniz olan Allah’tır. Hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O’na aittir. O’nun dışında dua ettikleriniz, kıl kadar dahi birşeye sahip değildir. Onlara dua etseniz, duanızı işitmezler. İşitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü şirkinizi reddederler. (Her şeyden haberdar olan) Habîr gibi kimse sana haber veremez.”[17]

Buna göre rab olan, yaratan, rızık veren, hayatı ve ölümü düzenleyen; her türlü lütuf ve ihsanıyla kullarına iyilikte bulunan; gece, gündüz, Ay ve Güneş gibi

---

14. 6/En’âm, 100-102
15. 10/Yûnus, 3
16. 10/Yûnus, 31-32
17. 35/Fâtır, 11-14

kâinat işlerini düzenleyen; hâkimiyetin/egemenliğin kayıtsız şartsız kendisine ait olduğu ve yalnızca ona ibadet/dua edilmesi gereken Allah'tır:

"Sizi, tek bir nefisten yarattı, sonra ondan eşini var etti. Size, hayvanlardan sekiz çift indirdi. Sizi annelerinizin karnında, üç karanlık içinde, bir yaratılış (evresinden) başka bir yaratılış (evresine) geçirerek yaratmaktadır. İşte bu, sizin Rabbiniz Allah'tır. Hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O'na aittir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Buna rağmen) nasıl da (tevhidden şirke) çeviriliyorsunuz!"[18]

"İşte bu sizin Rabbiniz olan, her şeyin yaratıcısı Allah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Buna rağmen) nasıl oluyor da (tevhidden şirke) çevriliyorsunuz? Allah'ın ayetlerini inkâr edenler işte böyle çevrilirler. Allah ki yeri sizin için (üzerinde yaşanacak) bir yerleşke, gökyüzünü de bir bina/ tavan kılandır. Size şekil verdi, şekillerinizi en güzel hâle getirdi ve sizi temiz şeylerden rızıklandırdı. İşte bu, sizin Rabbiniz olan Allah'tır. Âlemlerin Rabbi olan Allah ne mübarek, ne yücedir. O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."[19]

Bu ayetlerde Rabb ismi şöyle tanıtılmış olur:

- Her şeyin yaratıcısı
- Her şeyin sahibi
- Her şeyin rızkını veren
- Öldüren ve dirilten
- Mutlak egemenlik/hâkimiyet sahibi/kevni ve şer'i yasa koyucu

Bu sıfatlara sahip olan bir varlıktan başkasına ibadet/kulluk edilmez; O'ndan başkasının kanun ve yasalarına boyun eğilmez; O'ndan başkasına el açıp yalvarılmaz; izni ve rızası olmadan başka bir varlığın şefaati umulmaz (şefaat yalnızca O'ndan istenir); O'ndan başkasının rızası umularak kulluk yapılmaz…

"Rabbim Allah'tır!" demek, tüm bunları kabul etmeyi ve bunlara uygun yaşamayı gerektirir.

2. Rububiyette Şirk

Yüce Allah, kendisinin rab olarak kabul edilmesiyle yetinmez. Yalnızca O'nun rab edinilmesini ve O'nun dışında hiçbir varlığın rab edinilmemesini emreder:

*"De ki: 'Ey Ehl-i Kitap! Gelin sizinle bizim aramızda ortak bir kelimede buluşalım: Yalnızca Allah'a ibadet edelim, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayalım, **(Allah'ı bırakıp da) birbirimizi Allah'ın dışında rabler edinmeyelim.**' Şayet yüz*

18. 39/Zümer, 6
19. 40/Mü'min (Ğafir), 62-65

çevirirlerse deyin ki: 'Şahit olun ki biz Müslimlerdeniz/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardanız.' "[20]

Ayette geçen *"... birbirimizi Allah'ın dışında rabler edinmeyelim."* ifadesi dikkat çekicidir. İnsan, yalnızca Allah'ı rab edinmezse mutlaka başka bir varlığı O'nun (cc) yerine Rab edinir. Allah'tan başkasını rab edinmek iki şekilde olur:

a. *"Bu, benim rabbimdir."* diyerek rab edinmek

b. Allah'ın (cc) rububiyet özelliklerinden birini başka bir varlığa vererek rab edinmek

Bunlardan her ikisi de şirktir. Allah'ın (tevbe edilmeden ölünürse) affetmeyeceği ve cenneti sahibine haram kıldığı şirk!

"Şüphesiz ki Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun (şirk) dışında kalanları dilediği için bağışlar. Kim de Allah'a şirk koşarsa hiç şüphesiz büyük bir günahla iftirada bulunmuş olur."[21]

"Andolsun ki: 'Allah, Meryem oğlu Mesih'tir.' diyenler kâfir olmuşlardır. (Oysa) Mesih demişti ki: 'Ey İsrailoğulları! ***Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. Şüphesiz ki kim Allah'a şirk koşarsa Allah cenneti ona haram kılar.*** *Onun barınağı ateştir. Zâlimler için yardımcı da yoktur.' "*[22]

Aşağıda örnekleri okuduğumuzda göreceğiz ki tarih boyunca insanlar, farkında olmadan birilerini rab edinmişlerdir. Bu, çoğunlukla *"Bu benim rabbimdir!"* şeklinde olmamıştır. Daha ziyade Rabb ismine ait bir sıfatı Allah'ın dışında bir varlığa vererek olmuştur. İlginç olan, bunu yapanlar, yaptıklarının bir başkasını rab edinmek olduğunu anlamamışlardır.

Allah'ın Dışında Rab Edinenler

Kur'ân, Allah'ın (cc) dışında beş sınıfın rab edinildiğini haber verir. Bunların ilk üçünü Tevbe Suresi 31. ayette, diğer ikisini farklı surelerde ele alır. Kur'ân ayetlerini takip ederek, açıklamaya çalışalım:

"Onlar Allah'ı bırakıp din bilginlerini, abidlerini ve Meryem oğlu Mesih'i rabler edindiler. (Oysa) onlar yalnızca bir olan ilaha ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Allah) onların şirk koştuklarından münezzehtir."[23]

Dikkat edilirse bu ayet, Allah'ın dışında üç sınıfın rab edinildiğini belirtir. Bunlar; din bilginleri, abidler ve İsa'dır (as). Ayet üzerinde tedebbür ederek, bu üç sınıfın nasıl rab edinildiğine bakalım:

---

20. 3/Âl-i İmran, 64
21. 4/Nîsa, 48
22. 5/Mâide, 72
23. 9/Tevbe, 31

a. Din Bilginlerini Rab Edinmek

Allah Resûlü (sav) Tevbe Suresi 31. ayeti şöyle açıklar:

"... Adiy, Medine'ye geldi. O, Tay Kavmi'nin lideriydi. Boynunda gümüş bir haçla Resûlullah'ın (sav) huzuruna girdi. Resûlullah, Tevbe Suresi'nin 31. ayetini okuyordu. Adiy, Peygamber'e:

— Onlar din adamlarına tapmadılar ki, dedi. Resûlullah (sav):

— Evet; fakat din adamları, onlara helali haram, haramı helal kıldılar. Onlar da tabi oldular. Bu, onların, din adamlarına ibadetidir, buyurdu."[24]

Ayet ve Peygamber'imizin (sav) ayeti tefsiri şunu göstermiştir:

- Helal haram, yasak-serbest, meşru-gayrimeşru olan şeyleri belirleyen tek merci Allah'tır. Bu, O'nun *"Er-Rabb"* olmasındandır. Rab; terbiye eden, düzenleyen, çekip çeviren demektir. Allah (cc), koyduğu yasalarla insanları terbiye eder, toplumlara düzen verir.
- Âlim, aydın, abid, parlamenter, yönetici ya da aşiret reisi... Bunlardan birine bu yetkiyi veren, onu Allah'ın dışında rab edinmiş olur.
- Bu yetkiyi Allah'tan gayrısına veren, yaptığının bir ibadet ve Allah'ın dışında bir varlığı rab edinme olduğunu bilmese de sonuç değişmez. Çünkü cehalet, şirkin mazereti değil, sebebidir.
- Bir varlığı rab ya da ilah edinmek için ona *"Bu benim rabbimdir."* ya da *"Bu benim ilahımdır."* demek gerekmez. Rab ve ilahın özelliklerini bir varlığa verdiğinizde ya da rab ve ilaha yapılması gerekeni bir varlığa yaptığınızda, o sizin rabbiniz/ilahınız olmuş olur.[25]

Kanun koyma/helal ve haram belirleme/yasama, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın hakkıdır. Bu, Adem'den (as) kıyamete kadar İslam'ın değişmeyecek esaslarındandır. Çünkü bu, yüce Allah'ın Rab olmasıyla ilgilidir. Bir önceki bölümde açıkladığımız gibi O (cc), yarattığı için, yarattıklarının malikidir. Mülkünde tasarruf edecek, yarattıklarını kevni ve şer'i kanunlarıyla terbiye edecek O'dur.

İsrailoğulları bu gerçeği unuttu ve zamanla âlimlerin yetki alanını genişletti. Âlimleri, Allah'ın (cc) helal kıldıklarına haram, haram kıldıklarına da helal demeye başladılar. İsrailoğulları Kitab'ın (yani Allah'ın) hükümlerinden yüz çevirip âlimlerin fetva ve menheclerine tabi oldu. Yüce Allah bu durumu *"din bilginlerini rab edinmek"* olarak isimlendirdi.

Adiy b. Hatim ve Allah Resûlü (sav) arasında geçen diyalogtan anlaşılacağı üzere İsrailoğulları, âlimlere tanıdıkları bu hakkın, onları rab edinmek anlamına geldiğini bilmiyordu. Bu sebeple Adiy ayeti duyduğunda şaşırdı ve tepki gösterdi. *"Onlar din adamlarına tapmadılar ki!"* dedi. Çünkü o, birinin bir başkasını

24. Tirmizi, 3095; İbni Ebi Hatim, 10057-10058
25. Ayrıca bk. 3/Âl-i İmran, 64; 4/Nîsa, 59-60; 5/Mâide, 43-44, 50; 7/A'râf, 54; 12/Yûsuf, 40

rab edinmesini, ona rüku ve secde etmesi olarak algılıyordu. Ya da birinin bir başkasını rab edinebilmesi için *"Bu benim rabbimdir!"* demesi gerektiğini düşünüyordu. Allah Resûlü (sav) bu yanlış anlayışı düzeltti. Onların, Rabbin sıfatlarından birini âlimlere verdiğini; âlimlere secde etmeseler de onlar için *"rabbimiz"* demeseler de Allah katında bu yaptıklarının, onları Allah dışında rab edinmek olduğunu beyan etti.

Peygamberimiz zuhur ettiğinde, bu şirk Araplarda devam ediyordu. Onlar bilgin kabul ettikleri kâhinlerin telakkisine ve atalarından devraldıkları helal haram anlayışına sahip çıkıyorlardı:

"Ve zanlarınca: '(İlahlarımıza ayırdığımız) hayvanlar ve ekin dokunulmazdır. Onları dilediğimizden başkası yiyemez. Birtakım hayvanların da sırtları haram kılınmıştır. (Kimse onlara binemez.)' dediler. Birtakım hayvanlar da vardır ki -(Allah'a) iftira ederek- (onları boğazlarken) Allah'ın adını anmazlar. İftiralarından ötürü (Allah) onları cezalandıracaktır. (Ve yine) dediler ki: '(İlahlarımıza ayırdığımız) bu hayvanların karınlarında olan (canlı doğarsa) yalnızca erkeklerimize aittir. Kadınlarımıza (onları yemek) haramdır. Şayet ölü olarak (doğarsa), onlar (kadın ve erkekler) onda ortaktırlar.' (Allah, 'bu helal', 'şu haram' diye yaptıkları) yakıştırmaların cezasını verecektir. Şüphesiz Allah (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm, (her şeyi bilen) Alîm'dir. Çocuklarını hiçbir bilgiye dayanmadan sefihçe katledenler ve Allah'a iftira ederek, kendilerine rızık olarak verdiklerini haram sayanlar; kesin bir hüsrana uğramış, kesin olarak sapıtmış ve doğru yolu bulamamışlardır."[26]

Yüce Allah onların bu ve benzeri sapkınlıklarına şöyle cevap verdi:

"De ki: 'Gelin, Rabbinizin size haram kıldıklarını size okuyayım. Hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın, anne babaya iyilikte bulunun, fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin, sizi de onları da biz rızıklandırmaktayız. Fuhşiyatın açığına da kapalısına da yaklaşmayın. Hak olmadıkça Allah'ın haram kıldığı nefsi öldürmeyin.' (Allah) akledesiniz diye size bunları emretti. 'Ergenliğe ulaşıncaya dek yetimin malına yalnızca güzellikle yaklaşın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin. Hiç kimseye gücünden fazlasını yüklemeyiz. Akrabanız dahi olsa söz söylediğinizde adil olun. Allah'a (verdiğiniz veya O'nun sizden aldığı) sözlere bağlılık gösterin.' (Allah) öğüt alasınız diye size bunları emretti. İşte bu benim dosdoğru yolumdur. Ona uyun. Onun dışındaki yollara uymayın. Yoksa sizi (Allah'ın dosdoğru olan) yolundan saptırırlar. Korkup sakınasınız diye bunu size emretti."[27]

Bu şirk, bugün de tüm canlılığıyla devam ediyor. Siyasi otoritenin satın aldığı din bilginleri; sırtını vahye, yüzünü geleneğe dönmüş cahiller; ekranların ve kalabalıkların şehvetine kapılmış fenomenler; Allah'ın dinini ters yüz etme yarışındalar. Bunun yanında hayatın her alanına yasalar koyan, çoğu

26. 6/En'âm, 138-140
27. 6/En'âm, 151-153

zaman Allah'ın yasakladıklarını yasalarla serbest kılan yasa koyucu devletler/parlamentolar vardır. Bunlar, Allah'ın Rabliğini kabul etmeyip rububiyet ilan etmiş kurumlardır. Satılmış din bilginlerinin, haramları helalleştiren fetvalarına uyan ve siyasi otoritelere yasama hakkı tanıyanlar, onları Allah'ın dışında rab edinmiş kimselerdir.

b. Abidleri Rab Edinmek

Abid, kendini ibadete adayan, toplumdan uzaklaşarak ömrünü ibadetle geçiren kimsedir. Hristiyanlar bu zümreye *"ruhban"* derdi. Bunlar salih insanlar olarak kabul edilir, toplum tarafından sevilip sayılırlardı. Zamanla sevgi ve saygıda ölçüyü kaçırdılar. Allah'a (cc) yapılması gereken ibadetleri abidlere yapmaya başlayıp Allah'a ait sıfatları abidlere verdiler. *"Bunlar bizim rabbimizdir."* demediler; ama Rabbe yapılması gerekenleri onlara yapınca Allah indinde abidleri rab edinmiş kabul edildiler.

Onları bu şirke düşüren şey, abidlerin seçilmiş olduğuna inanmalarıydı. Onlara göre abidler, yüce Allah'ın iradesini temsil ediyordu. Allah (cc) onların sevdiğini seviyor, bağışladığını bağışlıyordu...

"Yesu' onlara dedi ki: 'Size selam olsun! Rab beni yolladığı gibi ben de sizi (görevli olarak) yolluyorum.' Bunu söyleyince, onlara (yönelerek) üfledi ve şöyle dedi: 'Ruhu'l Kudus'u kabul edin. Sizler kimin günahını bağışlarsanız onun günahları bağışlanır. Kimi de bağışlamazsanız o bağışlanmaz...' "[28]

Bu tazimde o denli ileri gittiler ki onları resûllerden üstün gördüler. Pavlus, bir mektubunda şöyle der:

"Musa (Peygamber'in) aksine biz, büyük bir sukûnetle tasarrufta bulunuruz. O (Musa Peygamber vahiy alırken), insanlar hâlini görmesin diye yüzüne örtü örterdi."[29]

Pavlus'un bu sözü şöyle açıklanır: *"O (Pavlus); Musa'dan, Harun'dan, Davud'dan ve tüm nebilerden* (as) *daha üstündür. Kilisede sözleri okunduğunda ona ve sözüne saygı olarak ayağa kalkarlar..."*[30]

Elbette bu tazim, zamanla onları rab edinmeye kadar vardı. Bazı örnekleri okuyalım:

- **Onlarla tevessül etmeleri ve onları şefaatçi kılmaları:**

"Ey Meryem-i Azra, ilahın annesi, mukaddes şefaatçi, tüm insanlığın emniyet kaynağı! Doğurduğun Mesih katında bize şefaatçi ol ki; iyilikte bulunup günahlarımızı bağışlasın... Ey inanmış şefaatçi (Meryem)! Bizi Rabbimiz İsa katında an ki; günahlarımızı bağışlasın..."[31]

---

28. Takdisu'l Eşhas İnde'l Nasara s.229; Yuhanna İncili'nden naklen
29. age. 264
30. age. 264
31. Takdisu'l Eşhas İnde'l Nasara s.214

"Ey şerefli, mübarek, ilahın annesi, her daim bakire olan! Duamızı/ namazımızı ilahımız olan oğluna sun. Nefislerimiz arınsın diye ona (seninle) tevessül ediyoruz…"[32]

- **Onlara dua edip yardım talep etmeleri:**

"Bir grup eşkıya, keşişlerin yolunu keser. Onlarda para bulamayınca yollarına devam ederler. Yolda yırtıcı hayvanlar tarafından etrafları sarılır. Ölümü beklerken yolda gördükleri keşişleri ve Azîz Savas'ı hatırlarlar. Şöyle dua ederler: 'Azîz Savas'ın dualarıyla bize zarar vermeyin.' Bu dua üzerine aslanlar onlara ilişmeden orayı terk eder.

Azîz Savas 533 yılında ölür. 1965 yılında naaşını naklederler. Atina Havaalanı'ndan geçerken kilise yetkilileri ve din adamları alana gidip ona taparlar…"[33]

- **Edepsiz birinin cezalandırılması:**

"Bir gün, bir kadın, Azîz Minas'ın kilisesine giderken yolda terbiyesiz bir adama rastladı. O terbiyesiz kişi, ansızın kadına saldırdı ve ona tecavüz etmek istedi. Kadın, o vakit Azîz Minas'ın adını anarak ondan yardım diledi.

Tecavüzcü, kadına tecavüz etmeden evvel, atını bağlamıştı. Fakat atı ansızın hırçınlaştı ve adamı yerde sürüklemeye başladı. Sonunda da onu Azîz Minas'ın mabedinin önüne getirmiş oldu. At orada durdu ve kuvvetli bir şekilde kişnemeye başladı. O zaman, kilisede bulunan tüm Hristiyanlar kiliseden çıktılar ve ne olup bittiğini anlamak istediler.

O zavallı insan da o kalabalığı görüp daha fazla hırçınlaşmış olan atından korktu. Çünkü o at onu her an parçalayabilirdi. Bundan korktuğu için yapmak istediği o kötü işi itiraf etti. O vakit atı sakinleşti ve adam da ayağını o atın ayağından çözdü. Sonra da o kişi kilisenin içine girdi. İçeride Azîz Minas'ın ikonasının önünde diz çöktü. Böyle bir hataya veya başka bir hataya düşmemesi için ondan yardım diledi."[34]

- **Onların gaybı bildiğine inanırlar:**

"Azîz Arssenios, şöyle der: 'Yunanistan'a gittiğimiz zaman köyümüz, Yunanistan'ın birçok yerine dağılacak… Ben Yunanistan'da sadece kırk gün yaşayacağım ve bir adada öleceğim.' Gerçekten her şey öyle oldu."[35]

"Azîz Yorgios, *çok kuvvetli görüm ve peygamber lütfuna sahipti. Manastırına gelenlerin karakterlerini, ihtiyaçlarını ve geçmişlerini görebiliyordu, kilometrelerce uzakta yaşanan olayları anlıyordu ve duası aracılığıyla hastalar iyileşiyordu…' "*[36]

---

32. age. s.214
33. Azîz Savas için bk. İera Moni Petraki Başkeşişi Azîz Savas, 5. baskı, s.22
34. Kaynak: https://www.ortodokslartoplulugu.org/azizlerimizin-hayat-hikayeleri/aziz-minas
35. Kaynak: https://www.ortodokslartoplulugu.org/azizlerimizin-hayat-hikayeleri/10-kasim-aziz-arsenios
36. Kaynak:https://www.ortodokslartoplulugu.org/azizlerimizin-hayat-hikayeleri/4-kasim-aziz-yorgios-karslidis

- **Kabirlerini/türbelerini tazim ederler:**

"Azîz Nektarios öldükten sonra... 'O zamandan beri küçük bir kilise olarak kullanılmakta olan bu oda, Azîz'in Tanrımız Rab'de uyumasından günler sonra bile hissedilebilen çok güzel bir kokuyla doldu. Azîz Nektarios'un kutsal duaları aracılığıyla hastaların şifa bulması mucizesine tüm dünyada bugün bile rastlanmaktadır. Azîz Nektarios, kanser hastalarının, kalp sorunu çekenlerin, kireçlenme (eklem yangısı) acısı çekenlerin, iş arayanların ve sara hastalarının koruyucu azizi sayılmaktadır.'[37]

Onların abidlerini/rahiplerini/azizlerini rab edinmeleri böyle olmuştur. Onları sevmiş, sevgide aşırı gitmiş, onları Allah (cc) ile aralarına aracı kılmış ve Allah'a ortak koşmuşlardır...

Allah Resûlü (sav) geldiğinde Araplarda da aynı şirk mevcuttu. Onlar salih olduğuna inandıkları kimselerin putunu yapıyor, kabrini türbeleştiriyor, kabirlerini dilek ağacına çeviriyorlardı. İşte örnekler:

"Ve dediler ki: 'Sakın ha ilahlarınızı bırakmayın. Ved, Suva, Yeğus, Yauk ve Nesr'i de bırakmayın.' "[38]

İbni Abbas (ra) şöyle demiştir:

"Nuh Kavmi'nin putları daha sonra Arapların putları olmuştur... Bunlar Nuh Kavmi'nden salih kişilerin adlarıydı. Onlar vefat edince şeytan, onların kavimlerine oturdukları meclislerde putlar dikmelerini ve bu putlara bu isimleri vermelerini fısıldamıştı. Böyle yaptılar. Bu ilk nesil vefat edinceye kadar bunlara ibadet edilmedi. Onlar helak olup ilim ortadan kalkınca insanlar bunlara ibadet etmeye başladılar."[39]

İbni Cerir (rh) der ki: *"Muhammed b. Kays şöyle demiştir: 'Bu kişiler Âdem ve Nuh arasında yaşayan salih bir kavimdi. Bu kişilerin kendilerini takip eden tabileri vardı. Onlar vefat edince kendilerini takip eden arkadaşları dediler ki: 'Biz onların resimlerini çizersek bu, hatırladığımız zaman bizi ibadet etmeye teşvik edici bir şey olur.' Sonra onların resimlerini çizdiler. O nesil vefat edip başka bir nesil gelince şeytan, onların arasına sızıp dedi ki: 'Sizden önceki atalarınız bunlara ibadet eder ve onlar sayesinde yağmura kavuşurdu.' Bundan sonra insanlar, onlara ibadet etmeye başladı.' "*[40]

"Lat ve Uzza'yı gördünüz mü? (Nerede kudreti sonsuz olan, Allah nerede kendisine dahi faydası olmayan bu putlar?) Ve üçüncüleri olan Menat'ı."[41]

"Lat, Menat ve Uzza; müşriklerin Allah'a (cc) *yakın olarak gördükleri ve Allah* (cc) *katında şefaatçi olduğuna inanarak tapındıkları putlardandır.*

---

37. Kaynak: http://www.oodegr.com/tourkika/synaksaristis/agios_nektarios.htm
38. 71/Nûh, 23
39. Buhari, 4920
40. Taberi Tefsiri
41. 53/Necm, 19-20

Lat, hacılar için özel bir yemek hazırlayan ve hacılara karşılıksız hizmet veren salih bir kimseydi. Ölünce kabrinin başında bekleşip zamanla tapınmaya başladılar. Türbesi, nakışlı beyaz bir kaya parçasıydı. Üzerine bir ev inşa edilmiş, etrafında Taifliler tarafından kutsanan bir bölge oluşturulmuş ve onu koruyan bekçiler atanmıştı.

Uzza, üzerine ev inşa edilmiş bir ağaçtı.

Menat, Evs ve Hazreclilerin tapındığı bir puttu."[42]

Görüldüğü gibi müşriklerin putları; salih olduğuna inanılan ve kabirleri türbeye çevrilen mezarlar, şifa ve bereket kaynağı olduğu inanılan ve tazim edilen ağaçlar ve bunları temsil eden heykellerdir.

Allah Resûlü (sav), benzer bir durum, ümmeti için de yaşanmasın diye ölüler/kabirler hakkında özel uyarılarda bulundu:

Allah Resûlü (sav) Allah'a (cc) şöyle dua etmiştir:

"Allah'ım benim kabrimi ibadet edilen bir put kılma! Peygamberlerin kabirlerini mescid edinenlere Allah'ın gazabı şiddetlidir."[43]

"Benim kabrimi bayram yerine çevirmeyiniz."[44]

"Allah, Yahudi ve Hristiyanlara lanet etsin. Onlar peygamberlerin kabirlerini mescid edindiler."[45]

"Aman ha! Aşırılıktan sakının, sizden öncekileri ancak aşırılık helak etmiştir."[46]

"Hristiyanların Meryem oğlu Mesih'i övdükleri gibi siz de beni övmede aşırıya gitmeyin. Bilakis ben Allah'ın kuluyum. 'Allah'ın kulu ve Resûlü' deyin."[47]

Rubeyyı' binti Muavviz (ra) şöyle demiştir:

"Ben gelin olduğum günün kuşluk vaktinde Peygamber (sav) *benim evlenme törenime geldi de senin benim yanıma oturuşun gibi benim döşeğimin üzerine oturdu. O sırada kızlar def çalıyorlar ve babalarımızdan Bedir Gazası'nda şehit olanların güzel vasıflarını zikrediyorlardı. Nihayet bu kızlardan birisi 'İçimizde bir Peygamber vardır ki, O, yarın ne olacağını bilir!' dedi. Bunun üzerine Peygamber* (sav)*, 'Böyle söyleme; önce söylemekte olduğun sözleri söyle!' buyurdu."*[48]

Abdullah b. Eş-Şıhhir anlatıyor:

"Âmiroğullarından oluşan bir temsilci heyeti ile Peygamber'e (sav) *gittim. Resûlullah'a hitaben:*

---

42. Tefsiru'l Kur'âni'l Azim ve Zadu'l Mesir'den naklen
43. Muvatta, 141
44. Ebu Davud, 2042
45. Buhari, 435; Müslim, 531
46. Nesai, 3057; İbni Mace, 3029; Ahmed, 1851
47. Buhari, 3445
48. Buhari, 4001

— Sen bizim seyidimizsin/ efendimizsin, dedik.

— Seyyid/ Efendi olan Allah'tır, buyurdu.

— En üstünümüz ve büyüklük bakımından da en büyüğümüzsün, dedik. Şöyle buyurdu:

— Bu sözünüzü ya da bu sözün bir kısmını söyleyin. Şeytan sizi peşinden (sapıklığa) sürüklemesin."[49]

c. Peygamberi Rab Edinmek

Hristiyanlar İsa'dan (as) sonra onu rab edindiler. Oysa İsa (as) tüm peygamberler gibi, onları Allah'ı rab edinmeye davet etmişti:

"Şüphesiz ki Allah, benim Rabbim ve sizlerin Rabbidir. O'na ibadet edin. Bu (sizi davet ettiğim yol), sırat-ı mustakimdir/ dosdoğru olan yoldur."[50]

"Andolsun ki: 'Allah, Meryem oğlu Mesih'tir.' diyenler kâfir olmuşlardır. (Oysa) Mesih demişti ki: 'Ey İsrailoğulları! Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. Şüphesiz ki kim Allah'a şirk koşarsa, Allah cenneti ona haram kılar. Onun barınağı ateştir. Zalimler için yardımcı da yoktur.' "[51]

Onların İsa'yı (as) rab edinmesi, onun hakkında aşırı gitmeleridir. O (as), Allah'ın kulu ve elçisiydi. Onlar onu övmek ve tazim etmek için aşırılık içeren sözler sarf ettiler. Nihayet *"Allah, İsa'dır.", "İsa, Allah'ın oğludur.", "Allah, İsa'ya hulul etmiştir."* gibi sözler söylediler. Yüce Allah onların bu aşırılıklarına şöyle karşılık verdi:

"Ey Ehl-i Kitap! Dininizde aşırı gitmeyin ve Allah'a dair hak olandan başka bir söz söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih ancak Allah'ın Resûlü ve Meryem'e (babasız doğması için 'Ol!' diyerek) ilka ettiği kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve resûllerine iman edin. '(İlahımız) üçtür.' demeyin. (Bu batıla) son verin. (Bu) sizin için daha hayırlı olur. Ancak Allah tek bir ilahtır. O bir çocuğunun olmasından münezzehtir. Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Vekil olarak Allah yeter."[52]

Onlar, Allah'ın (cc) kulu olan İsa'yı zamanla rableştirdiler. Ona (as) olan sevgilerinde aşırı gittiler; ona saygı göstermek adına onu insanlıktan soyutlayıp rab mertebesine çıkardılar. Şöyle dediler:

"Allah/ Rab (cc)*; ezelidir, değişmez/ bakidir, her yerde hazırdır, her şeyi bilir ve sınırsız kudrete sahiptir. Madem Mesih, Allah'ın bir parçası ve O'nun* (cc) *kelimesidir; öyleyse bu sıfatlar Mesih için de geçerlidir. O, bizim Rabbimizdir."*[53]

---

49. Ebu Davud, 4806; Ahmed, 16307
50. 3/Âl-i İmran, 51
51. 5/Mâide, 72
52. 4/Nîsa, 171
53. Takdisu'l Eşhas İnde'l Nasara, s.155-156 özetle

“O (as) hastaları iyileştirir, ölüleri diriltir, suda yürür, fırtınaları dindirir, beş ekmek ve iki balıkla beş bin insanı doyurur... Tüm bunlar onun Allah olduğunun delillerindendir. Çünkü mucizeler izhar etmek, İlahi kudretin delilidir... Onun şerli ruhları kovması, insan ameli olamaz. Olsa olsa Allah’ın amelidir... Öyleyse o (as), Allah’tır...”[54]

Görüldüğü gibi onun (as) kerametlerini onun rab olduğuna delil saydılar. Hiç şüphesiz onun mucizeleri vardı; ancak bu, yüce Allah’ın (cc) ona bir ikramı ve desteğiydi. Onlar, Allah’a (cc) hamdedip O’nun (cc) yüceliğini görmek yerine, Peygamber’i yüceltip rab mertebesine çıkardılar.

Allah Resûlü’nün (sav) aşırılıkla ilgili uyarıları, şirke giden bu yolu kapatmak içindir:

“Hristiyanların Meryem oğlu Mesih’i övdükleri gibi sizde beni övmede aşırıya gitmeyin. Bilakis ben Allah’ın kuluyum. ‘Allah’ın kulu ve Resûlü’ deyin.”[55] buyurdu.

Zira hangi ümmet olursa olsun, nebisine verilen ayetleri/mucizeleri, Allah’a (cc) değil de nebiye nispet ederse nebisini ilahlaştırır/rableştirir. Ayetler/mucizeler Allah’ın kudretini görüp O’nu (cc) tazim etmemiz içindir. Ölçü kaybolur ve Allah’tan ziyade nebi bu ayetlerle tazim edilirse, sonuç peygamberi rableştirmek olur.

Tevbe Suresi 31. ayet üç çeşit rab edinmeye temas etti. Şimdi Kur’ân’dan farklı rab edinme örneklerini okumaya devam edelim.

d. Siyasi Liderleri Rab Edinmek

“(Firavun) yalanladı ve isyan etti. Sonra arkasını döndü (tevhid davetini bitirmek için) çabaladı. Sonra (etbâını) topladı ve seslendi. Dedi ki: ‘Ben sizin en yüce rabbinizim!’ ”[56]

Firavun rablik iddiasında bulunuyor. Bu, yaratma anlamında bir rububiyet iddiası değildir. Zira o ve tebası onun yaratıcı olmadığını, bilakis kendisinin de yaratılmış bir kul olduğunu biliyordu. Onun rububiyet iddiası otorite, egemenlik ve hâkimiyet anlamındaydı. O, her şeyin sahibi olduğunu, kendisinden izinsiz hiçbir şey yapılmaması gerektiğini, mutlak otorite olarak kendisinin tanınmasını kastediyordu:

“Firavun dedi ki: ‘(Ben) size izin vermeden ona iman ettiniz öyle mi? Şüphesiz ki bu (yaptığınız), buranın halkını yurtlarından sürüp çıkarmak için (Musa ile beraber) tezgâhladığınız bir tuzaktır. Pek yakında (yapacaklarımı) bileceksiniz/anlayacaksınız.’ ”[57]

---

54. age. s.157 özetle
55. Buhari, 3445
56. 79/Nâziât, 21-24
57. 7/A’râf, 123

Dikkat edin! Sihirbazların iman etmesinden ziyade, ondan izin almadan iman etmelerini sorun ediyor.

"Firavun, kavmi içinde seslendi ve dedi ki: 'Ey kavmim! Mısır'ın mülkü/ egemenliği ve şu altımdan akan nehirler bana ait değil mi? Görmüyor musunuz? Yoksa ben, şu basit insandan ve neredeyse kendini ifade edemeyenden daha hayırlı değil miyim?' "[58]

Mısır mülkünün/egemenliğinin kendine ait olduğuna inanıyor, hâliyle Mısır'da dinî ve dünyevi hadiselerin onun izin ve onayına bağlı olduğunu iddia ediyor. *"Şayet bir peygamber gelecekse bu, Musa değil, ondan daha hayırlı olan Firavun olmalı"* demek istiyor.

Buna binaen diyebiliriz ki; bugün mevcut siyasi otoritelerin tamamı rablik iddiasında bulunuyorlar; çünkü Allah'ın helal dediklerini yasaklıyor, haram kıldıklarını serbest bırakıyorlar. Egemenliği kayıtsız şartsız Allah'a değil; krala, parlamentoya veya halka veriyorlar.

Dinî ve dünyevi tüm işleri kendi otorite ve izinlerine tabi kılıyorlar. Onlardan izin alınmadan yapılan her türlü dinî/dünyevi/siyasi faaliyeti gayrimeşru kabul ediyor, cezalandırıyorlar. Bu maddeye dair örnek verme gereği duymadık. Zira yaşadığımız vakıa bir bütün olarak bu maddenin örneğidir. Anayasanın, yasaların, mevzuat ve yönetmeliklerin, emir ve talimatların, genelge ve düzenlemelerin... müdahale etmediği tek bir alan dahi yoktur.

Yaşadığınızı ispat etmek için resmî belgeye/izne, öldüğünüzü ispat için resmî belgeye/izne ihtiyacınız vardır. Evinizin yatak odasının büyüklüğünden yürüdüğünüz caddeye, çocukları nasıl eğiteceğinizden nasıl evleneceğinize, makbul bir vatandaş sayılmak için kimi sevip kimden nefret etmeniz gerektiğine... kadar her şey bir kurala bağlanmıştır. Allah (cc) bu konularda insanı başı boş mu bırakmıştır? Haşa ve Kella! Allah (cc) her konuda kullarına yol gösterip kurallarıyla onları terbiye etmiştir. Bu, siyasi düzenlerin rablik iddiasından başka bir şey değildir!

e. Melekleri Rab Edinmek

"(O peygamber) size melekleri ve nebileri rab edinmenizi de emretmez! (Hayret doğrusu!) Siz İslam olduktan sonra size küfrü mü emredecek?"[59]

Meleklerin rab edinilmesi şöyle olurdu: Müşrikler, meleklerin Allah'ın kızları olduğuna inanır, onları temsil eden putlar yaparlardı. Bu putlarla Allah'a tevessül eder, onların Allah katında kendilerine şefaat edeceğine itikad ederlerdi.

Müşriklere göre Allah (cc) ulaşılmaz, kendileri de günahkârdı. Allah'a ulaşmak için aracıya ihtiyaç vardı. Melekler Allah'ın (haşa ve kella) kızlarıydı. Şayet

58. 43/Zuhruf, 51-52
59. 3/Âl-i İmran, 80

meleklere dua ederlerse, melekler bu duayı Allah'a ulaştırır, kabul edilmesi için de şefaatçi olurlardı. Meleklere yaptıkları dua/ibadet için Allah şöyle buyurdu:

"O gün, onların tamamını (diriltip) huzuruna toplar. Sonra da meleklere der ki: 'Bunlar mı size ibadet ediyordu?' Diyecekler ki: 'Seni tenzih ederiz. Bizim Velimiz/ dostumuz sensin, onlar değil.' (Hayır, öyle değil!) İşin aslı, cinlere ibadet ediyorlardı. Ve çoğu, cinlerin (söylediği: 'Melekler Allah'ın kızlarıdır, bunlar sizi Allah'a yakınlaştırır.' gibi batıl sözlere) iman ediyorlardı."[60]

Meleklerin şefaatini ummaları hususunda ise şöyle buyurdu:

"Göklerde nice melekler vardır ki -Allah'ın dileyip razı olduğu kimseye izin vermesi dışında- onların şefaatlerinin hiçbir faydası yoktur. Şüphesiz ki ahirete inanmayanlar, melekleri dişi isimleriyle anarlar. Onların buna dair hiçbir bilgileri yoktur. Sadece zanna uyarlar. Doğrusu zan, (hak gibi kesin bilgiye/ vahye dayanmaz. Bu sebeple de) hakkın yerine geçmez/ hakkın verdiği (mutmainliği) sağlamaz."[61]

Meleklere dua etmeleri ve onları şefaatçi kılmalarıyla melekleri rab edinmiş oldular. Çünkü dua bir ibadettir ve yalnızca Allah'a yapılır:

"Rabbinize gönülden (yalvara yakara) ve gizlice (için için) dua edin. Şüphesiz ki O, (duada) haddi aşanları sevmez."[62]

"Hiç şüphesiz, mescidler Allah'ındır. (O hâlde), Allah'la beraber başka bir (ilaha) dua etmeyin."[63]

Şefaat tümüyle Allah'a aittir; ancak O'nun (cc) razı olduğu ve izin verdiği kullar şefaat edebilir. Bu sebeple şefaat yalnızca Allah'tan istenir:

"Yoksa Allah'ın dışında şefaatçiler mi edindiler? De ki: 'Onlar (şefaat yetkisine) sahip olmasalar ve (sizin onlara olan ibadetinize) akıl erdiremeseler dahi (yine de onları şefaatçi mi edineceksiniz)?' De ki: 'Şefaatin tümü Allah'ındır. Göklerin ve yerin hâkimiyeti/ egemenliği O'na aittir. Sonra O'na döndürüleceksiniz.' "[64]

Rububiyet Şirkine Karşı Tevhidî Duruş

İlk insandan bu yana Allah'ı rab edinenler ve Allah'ın dışındaki varlıkları rab edinenler her zaman olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Daha açık bir ifadeyle çoğunluk Allah'ın dışındaki varlıkları rab edinir.[65] Bugün de değişen bir

60. 34/Sebe', 40-41
61. 53/Necm, 26-28
62. 7/A'râf, 55
63. 72/Cin, 18
64. 39/Zümer, 43-44
65. "Şayet yeryüzündeki çoğunluğa uyarsan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar, sadece zanna uyarlar ve yalnızca tahminle iş yaparlar. Şüphesiz ki Rabbin, yolundan sapmakta olanları da doğru yolda olanları da en iyi bilendir." (6/En'âm, 116-117)

"Andolsun ki, cinlerin ve insanların birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onunla anlamazlar; gözleri vardır, onunla görmezler; kulakları vardır, onunla işitmezler. Bunlar, hayvanlar gibidir hatta daha sapkındırlar. Bunlar gafillerin ta kendileridir." (7/A'râf, 179)

şey yok. Çoğunluk; din bilginlerini, abidleri/velileri, nebileri, siyasi otoriteleri ve melekleri rab ediniyor.

Bu durum karşısında muvahhidin iki sorumluluğu vardır:

- Rabbinin Allah olduğunu ilan etmek
- Allah'ın dışında rab edinilenlerin Rab olmadığını, bu yapılanın batıl olduğunu ilan etmek

Resûllerin ve vârislerinin tevhid daveti, zikrettiğimiz iki asıl üzere kuruluydu:

"Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı?"[66]

"Biz sana, onların kıssalarını hak olarak/ gerçek hâliyle anlatıyoruz. Şüphesiz ki onlar, Rablerine iman etmiş bir grup gençti ve biz de onların hidayetlerini arttırmıştık. Ve kıyama kalkıp: 'Bizim Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir! Onu bırakıp da hiçbir (sahte) ilaha dua etmeyiz. Andolsun ki o takdirde batıl/ saçma bir şey söylemiş oluruz.' dediklerinde, onların kalplerini (yakin, sabır ve kararlılıkla) pekiştirmiştik."[67]

"O, her şeyin Rabbi iken, Allah'ın dışında bir Rab arar mıyım hiç? Herkesin kazandığı sadece kendini bağlar. Hiçbir suçlu bir başkasının suçunu yüklenmez. Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. Ve O, anlaşmazlığa düştüğünüz konularda (neyin hak ve doğru olduğunu) size haber verecektir."[68]

Şunu hiç unutmamalı: İslam/iman, tavırdır. Uluhiyeti ve rububiyeti Allah'a (cc) ispat edip O'nun dışında rab/ilah edinilen sahte rablere/ilahlara ve onların kullarına tavır almaktır. Bu, Kelime-i Tevhid'in ilk lafzı olan "لا/*La*" inancımızın gereğidir. *"La"* demek, reddetmek ve tavır almaktır. İçinde *"La/ tavır"* olmayan bir din İslam değildir ve o dinde hayır yoktur.

3. Er-Rabb, Eğitir

Rab terbiye eden, öğreten ve eğitendir; çünkü insanı yaratan O'dur (cc). İnsan fıtratına en uygun eğitim metodunu O (cc) bilir. İnen ilk ayetin "*Yaratan Rabbinin adıyla oku!"* olması boşuna değildir.

Rab, eğitim sistemini resûller vasıtasıyla indirmiştir. O'nun (cc) eğitim müfredatı Kur'ân, yöntemi de Allah Resûlü'nün (sav) sünneti/siretidir. Amacı; kulu şirk, bidat ve masiyetten arındırıp tevhid, sünnet ve takvayla inşa etmektir.

İnsanoğlunun rububiyet tevhidinde sapma alanlarından biri de Rabbe rağmen

---

"De ki: 'Yeryüzünde gezip dolaşın da bakın (bakalım), öncekilerin akıbeti nasıl olmuş? Onların çoğu müşriklerdi.' " (30/Rûm, 42)

66. 12/Yûsuf, 39
67. 18/Kehf, 13-14
68. 6/En'âm, 164

eğitim sistemi koymasıdır. Filozoflar, firavunlar, mistik akımlar ve nihayet modern devletler, her biri kendi inancına uygun eğitim sistemleri belirlemiştir. Bu teşebbüs Rabbe başkaldırı olması yanında insan neslini ifsat etmiş ve onu âdeta bir laboratuvar deneğine çevirmiştir. Her gelen, bir önceki sistemi eleştirip aksayan yerlerini yamayarak yeni öğretiler geliştirmiştir. Beklenenin aksine, bir tekâmül gerçekleşmemiş; insan merkezli eğitim, ev okulu, birebir eğitim, doğa eğitimi, kendi kendini eğitme… gibi, geçmiş insanlık tecrübelerini tekrar edip durmuşlardır. Bu kısır döngü, bugün de devam etmektedir…

Gerçek şu ki; sistem arayışı ve yeni teşebbüsler hiçbir zaman istenen sonucu vermeyecektir; çünkü insanın kendisi eksiktir; zalimdir, cahildir, nankördür, hevasına düşkündür… Bu sıfatlara sahip insanın ortaya koyacağı eğitim sistemi, siyasi sistem veya iktisadi sistem de eksik olacaktır. Çoğu zaman kendini tanımaktan aciz olan insan, hangi akılla, milyonlarca/milyarlarca insana sistem belirleyecektir?! Evine, iş yerine, kişisel hayatına düzen vermekte zorlanan insan, hangi cesaretle, milyonların/milyarların hayatına düzenleyecektir?!

Sözün özü: Müfredatı vahiy, modeli sünnet/siret ve amacı tevhid/kulluk olmayan her eğitim, Rabbe karşı bir isyan girişimidir. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a isyan demektir!

4. Rabb İsmiyle Ahlaklanmak: Rabbani Olmak

"Allah'ın kendisine hüküm, kitap ve nübüvvet verdiği hiçbir beşerin/ peygamberin bundan sonra: 'Allah'ı bırakıp bana ibadet edin.' demesi söz konusu olamaz. Fakat (o peygamber şöyle der:) 'Kitap'tan öğrettiğiniz ve öğrendikleriniz sayesinde rabbaniler olunuz.' "[69]

Peygamber, bizleri rabbani olmaya davet eder. Peki, nedir rabbani olmak? Sahabe ve dil âlimlerinin tanımlarını toplayacak olursak şöyle diyebiliriz:[70]

---

69. 3/Âl-i İmran, 79

70. Zadu'l Mesir'de Âl-i İmran Suresi 79. ayetin tefsirinde "rabbani" kelimesi için şu tanımlar zikredilir:

- Rabbaniyyuna gelince, Ali bin Ebu Talib'ten (ra) şöyle dediği rivayet edilmiştir: "Onlar, insanları hikmetle besleyen ve onunla büyüten kimselerdir."
- İbni Abbas ile İbni Cubeyr de (r.anhuma), "Onlar öğretmenlerdir." demiştir.
- Katade ile Ata da, "Onlar; fakihler, âlimler ve hekimlerdir." demiştir.
- İbni Kuteybe de, "Onun tekili rabbanidir, onlar öğreten âlimlerdir." demiştir.
- Ebu Ubeyd de şöyle demiştir: "Arapça olmadığını sanıyorum, o ya İbranice ya da Süryanicedir. Şöyle ki Ebu Ubeyde de 'Onu ancak fakihler ve ilim adamları bilirler.' " demiştir ve şöyle demiştir: "Kitapları bilen bir âlimden şöyle dediğini işittim: 'Onlar helal ile haramı, emir ile yasağı bilen âlimlerdir.' "
- İbni Enbari de bazı dilcilerin şöyle dediklerini hikâye etmiştir: "Rabbani, Rabbe mensup demektir. Çünkü ilim, onunla Allah'a itaat edilen şeydir. 'Elif nun' mübalağa için başına gelmiştir." Nitekim: 'Raculun lihyani', derler ki, 'sakalı büyük adam' demektir.

Rabbani, Rabbe mensup olan kimsedir. Yani Rabbi tanıyan, O'ndan öğrendikleriyle Rabbe kulluk eden ve insanlara Rabbe kulluk etmeyi öğreten kimsedir. Selefimizin ve dil bilimcilerin tanımları, bu üç esas etrafında toplanır.

Rabbanilik yalnızca âlimlerin değil, her birimizin sorumluluğudur. Âlimiyle, talebesiyle, ümmisiyle bu ümmet, rabbani bir ümmettir. Her birimiz, bildiğimiz kadarından sorumluyuz; bildiğimiz kadarıyla rabbani olmak zorundayız.

• Rabbani olmak, *"Rabbim Allah'tır."* dedikten sonra istikamet üzere olmaktır:

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' deyip sonra da istikamet üzere olanların üzerine melekler iner (ve der ki): 'Korkmayın, üzülmeyin, size vadolunan cennetle sevinin. Bizler, dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarınızız. Orada canınızın istediği her şey sizindir ve orada olmasını arzuladığınız her şey de sizindir. Bağışlayan ve merhametli (olan Allah'tan) bir ağırlanma olarak (oraya girin).' "[71]

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' dedikten sonra istikamet üzere olanlar, onlara korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir. Bunlar, cennetin ehlidirler, yaptıklarının karşılığı olarak orada ebedî olarak kalırlar."[72]

"Rabbim Allah'tır." dedikten sonra istikamet üzere olmak, emrolunduğumuz gibi dosdoğru olmaktır:

"Sen ve seninle beraber tevbe edenler, emrolunduğun gibi dosdoğru ol(un)! Azgınlaşmayın! (Çünkü) O, yaptıklarınızı görendir."[73]

• Rabbani olmak; istikamet bulmak/dosdoğru olmaktır. Günahsız olmak, masumlaşmak, melekleşmek değildir. Bilakis dosdoğru olmak için çaba göstermektir. Rabbe kul olduğunu unutmamaktır. Şayet söz, düşünce ve amelde ayağımız kayarsa tevbe ve istiğfarla Allah'a yönelmek, Rabbimize dönmektir. Kısacası istikamet, Rab merkezli yaşamaktır. Taat hâlinde de olsak, masiyet de işlesek Rabbimizin Allah olduğunu unutmamak, O'ndan (cc) uzaklaşmamaktır.

Hiç şüphesiz rabbaniliğin en çok yakıştığı insanlar, âlimlerdir. Çünkü Kitap'tan öğrendikleri ve öğretebilecekleri de daha fazladır. Bunun yanında âlimler toplumun öncüleri, dinî liderleridir. Toplum onları peygamer vârisi kabul eder; örnek alır, sözlerine değer verir.

Allah (cc), toplumdaki öncülüğü nedeniyle âlimleri tevhide şahit tutar:

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[74]

---

71. 41/Fussilet, 30-32
72. 46/Ahkâf, 13-14
73. 11/Hûd, 112
74. 3/Âl-i İmran, 18

Rabbanilik sıfatını yerine getirmeyenleri ise en ağır dille aşağılar:

"Şüphesiz ki bizim indirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti, insanlar için Kitap'ta açıkladıktan sonra gizleyenler (var ya!), bunlara Allah lanet etmektedir ve tüm lanet ediciler de lanet etmektedir."[75]

Rabbani Olmayan, Rable Aldanır!

Dedik ki rabbanilik, her birimizin sorumluluğudur. Bu, Rabb ismiyle ahlaklanmamızın gereğidir. Şimdi şu soruya cevap arayalım: Rabbe inandığı hâlde rabbani olmayan, söz ve amellerinde istikameti bulmayan ne olur?

Kur'ân-ı Kerim bu soruya şöyle cevap verir:

*"Ey insan! **El-Kerîm olan Rabbine karşı seni aldatan şey nedir?** O ki seni yarattı, sana bir düzen verdi ve seni denge üzere kıldı. Dilediği bir surette seni birleştirip meydana getirdi."*[76]

Rabbani olmayan, Rable aldanır. O'nun (cc) keremi, hilmi ve merhameti insanı yanıltır. Masiyet işlemesine rağmen Rabbin rızkı kesmemesi ve günahın cezasını ertelemesi (hilm) insanı aldatır.

Oysa olması gereken tam tersidir. O'nun kerem ve ihsanı karşısında mahcup olmak, masiyetlerimize rağmen lütfunu kesmemesini bir fırsat kabul etmek ve O'na (cc) yönelmektir.

Rabb İsmiyle Dua

Allah'ı (cc) en iyi tanıyan kullar peygamberlerdir. Onların dualarına baktığımızda şunu görürüz: Onlar dua ile Allah'a yöneldiklerinde *"Rabb"* ismiyle O'na (cc) tevessül ederler. Vereceğimiz onlarca örnekten yola çıkarak diyebiliriz ki duada en fazla zikredilmesi gereken isim "*Rabb*" ismidir:

"... Rabbim! Burayı güvenli bir yerleşim yeri kıl ve buranın ahalisinden Allah'a ve ahirete inananları çeşitli meyvelerle rızıklandır..."[77]

"... Rabbimiz bu ameli bizden kabul buyur. Şüphesiz ki sen, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'sin."[78]

"Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş iki kul ve soyumuz içinden sadece sana teslim olan bir ümmet kıl! Nasıl ibadet/ hac edeceğimizi bize göster! Tevbelerimizi kabul et. Şüphesiz ki sen, (tevbeye muvaffak kılan, tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı en merhametli olan) Er-Rahîm'sin."[79]

"Rabbimiz! Bize dünyada da ahirette de iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru."[80]

75. 2/Bakara, 159
76. 82/İnfitâr, 6-8
77. 2/Bakara, 126
78. 2/Bakara, 127
79. 2/Bakara, 128
80. 2/Bakara, 201

"Rabbimiz! Hidayet ettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize kendi katından bir rahmet ver. Şüphesiz ki sen, (karşılıksız olarak kullarına hibe eden) El-Vehhâb'sın. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (vuku bulacağında) şüphe olmayan o günde, insanları bir araya toplayacaksın. Şüphesiz ki Allah, sözünden dönmez."[81]

"Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin."[82]

"Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde var olan aşırılıklarımızı bağışla! Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol."[83]

"Rabbimiz! Şüphesiz biz kendimize zulmettik. Şayet bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen muhakkak ki hüsrana uğrayanlardan oluruz."[84]

"Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında hakla hükmet. Sen, hükmedenlerin en hayırlısısın."[85]

"Rabbimiz! Bizi zalimler topluluğuna fitne kılma. (Bize üstün gelirlerse hak yolda olduklarını zannederler. Onlara fitne olmuş oluruz.) Ve bizleri rahmetinle kâfirler topluluğundan kurtar."[86]

"Rabbimiz! Onların mallarını silip süpür ve kalplerini öyle bir sıkıp mühürle ki can yakıcı azabı görünceye dek iman etmesinler."[87]

"Rabbim! Zindan, bunların beni davet ettiği şeyden bana daha sevimlidir. Tuzaklarını benden defedip uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum."[88]

"Rabbim! Hiç şüphesiz bana mülk/ yetki verdin ve bana rüya tabirini öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Sen dünyada da ahirette de benim Velimsin/ dostumsun! Benim canımı Müslim/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen bir kul olarak al ve beni salihler zümresine dahil et."[89]

"… Rabbim! Bu beldeyi güvenli kıl. Beni ve çocuklarımı putlara tapmaktan uzak tut. Rabbim! Gerçekten o (putlar), insanlardan birçoğunu saptırdılar. Bana uyan, hiç şüphesiz bendendir. Bana isyan edene gelince, şüphesiz ki sen, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'sin. Rabbimiz! Şüphesiz ki ben, ailemden bir kısmını namazı dosdoğru kılsınlar diye senin mukaddes evinin (Kâbe'nin) yanında, ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim. İnsanlardan bir kısmının kalplerini onlara meylettir/ onlara karşı ilgili kıl. Onları meyvelerden rızıklandır. Umulur ki şükrederler.

81. 3/Âl-i İmran, 8-9
82. 3/Âl-i İmran, 38
83. 3/Âl-i İmran, 147
84. 7/A'râf, 23
85. 7/A'râf, 89
86. 10/Yûnus, 85-86
87. 10/Yûnus, 88
88. 12/Yûsuf, 33
89. 12/Yûsuf, 101

Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, gizlediğimizi de açıktan ilan ettiğimizi de bilirsin. Ne yerde ne gökte hiçbir şey Allah'a kapalı/ gizli kalmaz. Yaşlılıkta bana İsmail ve İshak'ı veren Allah'a hamdolsun. Şüphesiz ki benim Rabbim, duayı işitendir/ icabet edendir. Rabbim! Beni ve zürriyetimi namazı dosdoğru kılanlardan eyle. Rabbimiz! Duamı kabul et. Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde beni, annemi, babamı ve tüm müminleri bağışla."[90]

"... Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmamı sağla. Kendi katından bana (İslam'ı zafere taşıyacak) yardımcı bir kuvvet ihsan eyle."[91]

"... Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve işimizde en isabetli olanı bize kolaylaştır..."[92]

"... Rabbim! Kemiklerim zayıfladı, saçlarım bembeyaz oldu. Sana dua etmem nedeniyle hiç mutsuz/ bedbaht olmadım. (Her ne zaman dua ettiysem icabet ettin.) Şüphesiz ki ben, arkamda bırakacağım akrabalarım için korkuyorum. Hem eşim de kısır bir kadındır. Bana katından bir 'veli' (nübüvvete vâris olacak bir evlat) ihsan et. Benim ve Yakub ailesinin (geride bıraktığı ilim ve hikmete) mirasçı olur. Rabbim! Onu razı olduklarından eyle."[93]

"... Rabbim! Göğsümü genişlet! İşimi kolaylaştır. Dilimdeki bağı/ düğümü çöz ki sözümü anlayabilsinler. Ailemden bir vezir/ yardımcı ihsan et bana. Kardeşim Harun'u. Onunla gücümü pekiştir. Onu (davet) görevime ortak et. Ta ki seni çokça tesbih edelim. Çokça zikredelim. Şüphesiz ki sen, bizi görensin."[94]

"... Rabbim! Hak ile hükmet. Rabbimiz, Er-Rahmân olan ve sizin yakıştırmalarınıza karşılık (yardımına sığınılacak) El-Musteân'dır."[95]

"... Rabbim! Yalanlamalarına karşılık bana yardım et."[96]

"... Rabbim! Şeytanların dokunuşlarından/ (masiyete) kışkırtmalarından sana sığınırım. Ve onların, yanımda hazır bulunmalarından da sana sığınırım Rabbim!"[97]

"... Rabbimiz! İman ettik, bizi bağışla ve bize merhamet et! Sen, merhamet edenlerin en hayırlısısın." derlerdi."[98]

"... Rabbim bağışla, merhamet et. Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın."[99]

---

90. 14/İbrahîm, 35-41
91. 17/İsrâ, 80
92. 18/Kehf, 10
93. 19/Meryem, 4-6
94. 20/Tâhâ, 25-35
95. 21/Enbiyâ, 112
96. 23/Mü'minûn, 26
97. 23/Mü'minûn, 97-98
98. 23/Mü'minûn, 109
99. 23/Mü'minûn, 118

“… Rabbimiz! Cehennem azabını bizden çevir. Şüphesiz ki onun azabı, sürekli ve katlanılması zor bir cezadır…”[100]

“… Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan göz aydınlığı/ sevinç ve huzur kaynağı olacak kimseler ihsan et. Ve bizi muttakilere imam/ öncü kıl…”[101]

“Rabbim! Bana hüküm/ hikmet ihsan et ve beni salihlere kat.”[102]

“… Rabbim! Bana ve anne babama verdiğin nimetlerden ötürü sana şükretmemi ilham et/ beni şükre sevk edip yönlendir. Razı olacağın salih ameller yapmaya muvaffak kıl. Ve beni rahmetinle salih kulların arasına dahil et.”[103]

“… Rabbim! Bana indireceğin her türlü hayra muhtacım…”[104]

“… Rabbim (şu) bozguncu topluluğa karşı bana yardım et.”[105]

“… Rabbimiz! Rahmet ve ilimle her şeyi kuşattın, tevbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru. Rabbimiz! Onları kendilerine vadettiğin Adn cennetlerine sok. Ve onları, babaları, eşleri ve zürriyetlerinden salih olanları da (Adn cennetine sok). Hiç şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olansın.”[106]

“… Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (şefkatli olan) Raûf ve (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm’sin.”[107]

“Rabbimiz! Bizi kâfirler için fitne kılma, (günahlarımızı) bağışla ey Rabbimiz. Şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olanın ta kendisisin.”[108]

“… Rabbim! Bana kendi katında, cennette bir ev yap. Beni Firavun’dan, amelinden ve zalimler topluluğundan kurtar.”[109]

“… Rabbim! Yeryüzünde yurt edinen tek bir kâfir dahi bırakma. Şayet onları bırakırsan, kullarını saptırır ve facir kâfirden başka (çocuk) doğurmazlar. Rabbim! Beni, anne babamı, evime mümin olarak gireni, mümin erkek ve mümin kadınları bağışla. Zalimlerin yalnızca helakını arttır.”[110]

Allahumme âmin.

---

100. 25/Furkân, 65
101. 25/Furkân, 74
102. 26/Şuarâ, 83
103. 27/Neml, 19
104. 28/Kasas, 24
105. 29/Ankebût, 30
106. 40/Mü’min (Ğafir), 7-8
107. 59/Haşr, 10
108. 60/Mümtehine, 5
109. 66/Tahrîm, 11
110. 71/Nûh, 26-28

Er-Rahmân: Zatında merhametli olan,
tüm merhametin kaynağı olan Allah.
Er-Rahîm: Kullarına karşı merhametli olan,
rahmetini kullarına eriştiren Allah.

Dua

“Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine dâhil et. Sen merhamet edenlerin en merhametlisisin.”
“Şüphesiz ki bu dert bana dokundu/ her yönden beni kuşattı ve sen merhametlilerin en merhametlisisin.”
“Rabbim! Bana, anne ve babama verdiğin nimetlerden ötürü sana şükretmemi ilham et/ beni şükre sevk edip yönlendir. Razı olacağın salih ameller yapmaya muvaffak kıl. Ve beni rahmetinle salih kulların arasına dâhil et.”
“Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (şefkatli olan) Raûf ve (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm’sin.”
“… Rabbimiz! Bizi zalimler topluluğuna fitne kılma. (Bize üstün gelirlerse hak yolda olduklarını zannederler. Onlara fitne olmuş oluruz.) Ve bizleri rahmetinle kâfirler topluluğundan kurtar”
Ey merhametlilerin en merhametlisi! Ey rahmeti her şeyi kuşatan! Ey rahmeti nefsine farz kılan! Senin indireceğin maddi ve manevi hayırlara muhtacız, bize merhamet et! Sen merhametli kullarını seversin, bizi merhamet ahlakıyla süsle!..
Allahumme âmin.

ER-RAHMÂN, ER-RAHÎM

Genel Bilgiler

Er-Rahmân ve Er-Rahîm yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. İki isim de "*ra-hi-me/ ruhmen/ rahmeten*" kökünden türemiştir.

Rahmet kelimesinin kökü, kadının rahmi için kullanılır. Aynı rahimden dünyaya gelenlere rahim (sılayırahim) denmesi bundandır. Aynı rahimden dünyaya gelmiş ve aralarında yakınlık/akrabalık oluşmuştur. Rahmet, merhamete muhtaç olana iyilik yapmayı gerektiren kalp inceliği/şefkat duygusudur.[1]

İbnu Faris şöyle der: " *'R-h-m' tek bir asla sahiptir. İncelik, duygusallık ve şefkat anlamlarına gelir."*[2]

Er-Rahmân ismi -sure başlarındaki besmelelerle birlikte- yüz yetmiş (170) defa Allah (cc) için kullanılır.

Er-Rahîm ismi -sure başlarındaki besmelelerle birlikte- iki yüz sekiz (208) defa Allah (cc) için kullanılır.

Er-Rahmân ile Er-Rahîm İsmi Mana Olarak Aynı mıdır?

Er-Rahmân ve Er-Rahîm isimleri aynı kökten türemiş olmakla beraber, aynı anlamı taşımazlar. Bu iki isim, eş anlamlı olmuş olsaydı bir ayette, tek cümle içerisinde art arda kullanılmazdı. Bu, gereksiz tekrardan kaçınan Kur'ân belagatine ve fesahatine aykırı bir durumdur.

Besmelede: *"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"*

Fatihâ Suresi 3. ayette: *"(O,) Er-Rahmân ve Er-Rahîm'dir."*

Fussilet Suresi 2. ayette: *"(Bu Kitap,) (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm olan (Allah) tarafından indirilmiştir."*

---

1. Mufredatu'l Kur'ân, r-h-m maddesi
2. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, r-h-m maddesi

Bakara Suresi 163. ayette: *"Sizin ilahınız tek bir İlah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir."* şeklinde kullanılmıştır.

Allah (cc), Er-Rahmân ve Er-Rahîm ismini Kur'ân-ı Kerim'de -besmeleyi de dâhil edersek- altı yerde yan yana zikretmiştir.

Er-Rahmân ve Er-Rahîm İsimleri Arasındaki Fark

Bu konuda İslam âlimleri arasında farklı görüşler vardır. Bu görüşleri şu şekilde özetleyebiliriz:

a. Er-Rahmân, dünya ve ahirette hem müminlere hem de kâfirlere merhamet edendir. Er-Rahîm ise sadece ahirette ve yalnız müminlere karşı merhamet edici olandır.

Denilmiştir ki: *"Er-Rahmân ismi incelendiğinde, geldiği bütün akış/ siyak içinde umumiyet ifade etmektedir."*

Bu görüşün delili ise şu şekilde zikredilmektedir:

"Er-Rahmân arşa istiva etti."[3]

"... sonra arşa istiva edendir. (O,) Rahmân'dır..."[4]

Bu ayetlerde *"Rahmân"* ismi arşa istiva ile birlikte kullanılmıştır. Arş ve istiva mümin olsun, kâfir olsun tüm kulları kapsar. Zira arşa istiva Allah'ın yüceliğine delalet eder. Bu da hem dünyada hem de ahirette, mümin ve kâfir için ortak bir noktadır.

Er-Rahîm ismi ise müminler için kullanılır:

"... O, müminlere karşı merhametlidir."[5]

Bu nedenle bu görüşü savunanlar, *"Er-Rahmân ismi, cinlerden veya insanlardan kâfir ve mümin olanlar için rahmet eden manasındadır. Er-Rahîm ismi ise sadece müminler için rahmet eden manasındadır."* demişlerdir. Fakat bu, racih bir görüş değildir. Çünkü Allah (cc), Kur'ân-ı Kerim'de tüm insanlığa Er-Rahîm sıfatıyla muamele ettiğini söylemektedir:

"... Allah insanlara karşı Raûf, Rahîm'dir."[6]

b. İbni Kayyım (rh) ise şöyle diyor: *"Allah'ın Rahmân olması zatî[7]; Rahîm olması ise fiilî[8] sıfatıdır."*[9]

---

3. 20/Tâhâ, 5
4. 25/Furkân, 59
5. 33/Ahzâb, 43
6. 2/Bakara, 143
7. Zatî Sıfat, Allah'ın zatıyla beraber sürekli var olan sıfatlardır: Allah'ın görmesi, işitmesi, diri oluşu vs. gibi.
8. Fiilî Sıfat, Allah'ın dilediğinde icra ettiği, dilediğinde icra etmediği sıfatlardır. Örneğin, kelam veya gazap Allah'ın fiilî sıfatlarındandır. Allah (cc) dilediğinde konuşur, dilediğinde de gazap eder.
9. Bedaiu'l Fevaid, 1/24

Er-Rahmân ismi zatîdir, yani Allah'ın zatında olan, ondan hiç ayrılmayan merhametidir.

Er-Rahîm ismi fiilîdir, yani yüce Allah'ın zatındaki bu sıfatı, dilediğinde kullarına eriştirmesidir.

İbni Kayyım'ın (rh) belirtmiş olduğu görüş -Allahuâlem- tercihe daha şayandır.

"Arşı taşıyan ve onun etrafında bulunanlar, Rablerini hamd ile tesbih eder, O'na iman eder ve iman edenler için bağışlanma talebinde bulunurlar: 'Rabbimiz! Rahmet ve ilimle her şeyi kuşattın, tevbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru.' "[10]

Er-Rahmân ve Er-Rahîm İsimlerinin Anlamı

Er-Rahmân. zatında merhametli olan, tüm merhametin kaynağı olan Allah, demektir.

Er-Rahîm, kullarına karşı merhametli olan ve rahmetini kullarına eriştiren Allah, demektir.

Bu İki İsmin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Merhametle Ahlaklanmak

1. Kur'ân ve Sünnette Allah'ın Merhameti

Allah'ın merhameti her şeyi kuşatmıştır. Bu, öyle bir kapsayıcılıktır ki yüce Allah'ın isim ve sıfatları dahi O'nun rahmetinin gölgesindedir. Bizi korkutan ya da sakındıran isimlere bakalım. Dikkatle baktığımızda altında rahmet sıfatı olduğunu görürüz. Zira O'nun korkutması dahi kullarına olan merhametindendir. Onlara azap etmek istemediği için korkutmakta, tehdit etmekte ve azabına karşı uyarmaktadır.

Allah (cc), ayet-i kerimelerde şöyle buyurmaktadır:

"... (Allah) buyurdu ki: 'Azabıma gelince, onu dilediğime isabet ettiririm. Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır...' "[11]

"Ayetlerimize inananlar sana geldiğinde de ki: 'Selam olsun size. Rabbiniz rahmeti kendi üzerine yazdı...' "[12]

Allah (cc) çok yücedir ve kullarına karşı çokça merhametli ve şefkatlidir. Hiçbir şey O'na zorunlu olmamasına rağmen merhameti zatına farz, zulmetmeyi ise haram kılmıştır. Akıl eden için bu ne büyük bir nimet, ne büyük bir saadettir! Zalim, cahil, nankör ve çokça günah işleyen kullarına karşı rahmeti nefsine farz kılan bir Allah! Allah'ım sana hamdolsun.

Resûlullah (sav), Müslimlere Allah'ın merhametini tanıtırken şöyle buyurmaktadır:

---

10. 40/Mü'min (Ğafir), 7
11. 7/A'râf, 156
12. 6/En'âm, 54

"Allah mahlukatı yarattıktan sonra yanında, arşının üzerinde bulunan Kitab'a şöyle yazdı: 'Benim rahmetim gazabımı geçmiştir.' "[13]

Allah (cc), bu sözleriyle aslında şunu belirtmiştir: "*Ey kullarım, sizler benim Kitab'ımı okuyup seriu'l hisab*[14]*, şedidu'l ikab*[15]*, El-Kahhâr, El-Mütekebbir gibi isim ve sıfatlarımı gördüğünüzde, kendisinden çokça korkulası ve günah işlediklerinde -bu isim ve sıfatlarım nedeniyle- rahmet kapılarını kullarına kapatan bir İlah olduğumu zannedebilirsiniz; fakat sakın böyle bir zanna kapılmayın. Biliniz ki; benim rahmetim gazabıma galiptir.*"

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edilen bir hadis-i şerifte Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Allah, yüz tane rahmet yaratmıştır, ya da Allah için yüz parça rahmet vardır ve her rahmetin arası yer ve gök mesafesi kadardır. Allah, bu merhametinin sadece bir parçasını yeryüzüne indirmiştir. İnsanlar, cinler ve hayvanlar bu bir parça rahmet sayesinde birbirlerine merhamet eder, birbirlerini sever ve birbirlerinin acılarını paylaşırlar. Hatta bir atın, yavrusunu ezmemesi için ayağını kaldırması, bu rahmet sayesindendir. Allah, kıyamet gününde kullarına merhamet etmek için doksan dokuz tanesini kendi katına saklamıştır."[16]

Allah'ın rahmetinin tecellisini görmek için cilt cilt kitapları incelemeye ya da çok büyük bir araştırma yapmaya gerek yoktur. İnsan, kendi annesinin şefkat ve merhametini biraz olsun tefekkür ettiğinde Allah'ın rahmetinin büyüklüğünü anlayacaktır. Bir annenin şefkati, Allah'ın rahmetinin yanında okyanusta bir damla kadar olmasına rağmen insanlık, bir annenin şefkatine ve merhametine hayran kalmaktadır. Heyhat, bir yanda okyanus, bir yanda damla!

Resûlullah'ın (sav), Allah'ın (cc) merhametine dair verdiği bir misali Ömer (ra) şöyle anlatmıştır:

"Peygamber'e birtakım savaş esirleri getirilmişti. Esirlerden bir kadın bir şeyler arıyordu. Esirler içerisinde çocuğunu bulduğu zaman onu hemen tutup bağrına bastı ve emzirmeye başladı. Peygamber bize dedi ki: 'Ne dersiniz, bu kadın çocuğunu ateşe atar mı?' Dedik ki: 'Hayır, Allah'a yemin olsun ki elinden geldiğince atmamaya çalışır.' Bunun üzerine Peygamber, 'Allah, kullarına karşı bu kadından daha çok merhametlidir.' buyurdu."[17]

Allah'ın Rahmetinden Ümit Kesmek

Rahmeti nefsine farz kılmış, rahmeti her şeyi kuşatmış ve bize annelerimizden

13. Buhari, 3194; Müslim, 2751
14. Hesapları çabuk gören
15. Cezası çok şiddetli olan
16. Buhari, 6000; Müslim, 2752
17. Buhari, 5999; Müslim, 2754

daha merhametli bir Rabbimiz var. O'nun rahmetinden ümit kesmek işlenebilecek en büyük günah, yapılabilecek en çirkin saygısızlıktır:

" De ki: 'Ey (çokça günah işleyerek) nefisleri hakkında aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz ki Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, (evet,) O (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[18]

Bazen kişi çokça günah işleyebilir, günahlarında aşırıya da kaçabilir. Bunun neticesinde kalbi katılaşabilir ve kişi, *"Ben münafığım, Allah'ın affedeceği biri değilim, Allah kalbime mühür vurdu…"* gibi düşüncelere kapılabilir. Bu durumda kulun bu ayeti hatırlaması, Allah'a yönelip tevbe etmesi ve O'nun rahmetini umması gerekir. Şeytanın da kula verebileceği en büyük zarar, Allah'ın rahmetinden ümit kestirmesidir. Çünkü Allah'ın rahmetinden ümit kesen kul, günah işlediğinde veya farzları terk ettiğinde Allah'a dönüş umudunu yitirecektir.

Şeytan, bir kulu günaha düşürdüğünde ona kötülük yapmıştır. Ancak daha büyük kötülük, onu, Allah hakkında suizanna düşürmesidir:

"Allah (cc)*, kulunun zannı üzeredir…"*[19]

O'nun (cc) rahmetinden ümit kesen, merhametinden de mahrum olacaktır. Yüce Allah, böylesi bir zannı kâfirlik ve sapıklık olarak isimlendirmiştir:

"Ey oğullarım! Gidin, Yusuf ve kardeşi hakkında kapsamlı bir araştırma yapın. Allah'ın rahmetinden/ yardımından ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez."[20]

" 'Rabbinin rahmetinden sapıklardan başka kim ümit keser ki?' demişti."[21]

2. Allah'ın Rahmetinin Maddi ve Manevi Tecellisi

Maddi Tecelli

Maddi olarak bize ulaşan her rızık, Allah'ın rahmet sıfatının bir tecellisidir.

Allah (cc) kullarına şöyle buyurmaktadır:

"Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir. Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değiştirmesinde, insanlara fayda sağlayarak denizde yüzen gemilerde, Allah'ın gökyüzünden indirdiği ve ölümünden sonra yeryüzünü kendisiyle canlandırdığı suda, orada yaydığı farklı türdeki her bir canlıda, rüzgârların çevrilip yönlendirilmesinde, gök ve yer arasında emre amade kılınmış olan bulutlarda

18. 39/Zümer, 53
19. Buhari, 7405; Müslim, 2675
20. 12/Yûsuf, 87
21. 15/Hicr, 56

akledenler için (üzerinde düşünülüp, bunları yapanın tek ilah olduğu ve kulluğun yalnızca O'na yapılması gerektiğine dair) deliller vardır."[22]

Tefekkür edildiğinde bu ayetlerin şu bölümlerden müteşekkil olduğu görülecektir:

Allah (cc), *"Sizin ilahınız tek bir İlah'tır. O Rahmân'dır, Rahîm'dir."* diye buyurmuştur. Ayetin devamında ise Allah (cc), *"Er-Rahmân ve Er-Rahîm"*in ne olduğu ve bu isimlerle kastedilenlerin kapalı kalmaması için rahmet sıfatına dâhil olan maddi şeyleri zikretmiştir.

Allah'ın rahmetinin tecellilerinden biri, ayette zikredilen gece ve gündüzdür:

"De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah kıyamet gününe kadar, geceyi üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah size aydınlık getirebilir? Dinlemez misiniz?' De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah, kıyamet gününe kadar, gündüzü üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah içinde dinleneceğiniz geceyi size getirebilir? Görmez misiniz?' ***İçinde dinlenesiniz ve Allah'ın lütfundan arayasınız diye, sizin için geceyi ve gündüzü yaratması O'nun rahmetindendir.*** *Umulur ki şükredersiniz."*[23]

Evet, gecede ve gündüzde Allah'ın rahmetini görebilmeliyiz. Bu nimeti çekip aldığı takdirde ne hâle geleceğimizi düşünmeliyiz. Görmeli, düşünmeli ve yüce Allah'a hamdetmeliyiz.

Bir diğer rahmet tecellisi, gemilerin yüzdürülmesidir:

"Zürriyetlerini dolu gemide taşımış olmamız da onlar için bir ayettir. Binmeleri için (gemi) benzeri yarattığımız şeyler de (onlar için bir ayettir). Dilesek (gemileri suda yüzdürmez ve) onları boğarız. Ne kimse yardımlarına yetişebilir ne de kurtarılabilirler. ***Onlara rahmet etmemiz*** *ve (ecelleri olan) belirlenmiş süreye kadar faydalandırmamız başka."*[24]

Rahmet edip suya kaldırma kuvveti vermese kim o koca gemileri su üstünde yüzdürebilirdi? Kıtalar arası yolculuklar ve yük taşımacılığı nasıl sağlanırdı?

Bir diğer rahmet tecellisi ise gökten inen sudur: Yağmur, Allah'ın rahmetinin en güzel eseridir. Kula düşen, sağanak sağanak yağan bu rahmeti iliklerine kadar hissetmesidir:

"Allah'ın rahmetinin eserlerine bak! Nasıl da ölümünden sonra yeryüzüne hayat vermektedir? Şüphesiz bu (Allah), ölüleri de diriltecektir. O, her şeye kadîrdir."[25]

---

22. 2/Bakara, 163-164
23. 28/Kasas, 71-73
24. 36/Yâsîn, 41-44
25. 30/Rûm, 50

*"**Rahmetinin/Yağmurun öncesinde** rüzgârları bir müjde olarak gönderen O'dur. Ve gökten tertemiz bir su indirdik."*[26]

Allah Resûlü'nün (sav) yağmurla kurduğu ilişki de oldukça dikkat çekicidir.

"Peygamber (sav) ile beraber bir yağmura tutulduk. Peygamber, yağmur değecek kadar elbisesini sıyırdı. Kendisine, 'Ya Resûlullah, niçin böyle yaptın?' dedik. O da şöyle dedi: 'Çünkü bunun Rabbiyle ahdi yenidir/ Rabbimin katından gelmektedir.' "[27]

Kişi bu şuurla hareket edip, kâinattaki nimetleri tefekkür ederek, her şeye rahmet nazarı ile bakmalıdır. Bu şekilde yapılacak bir tefekkür ile çevresinde bulunan her şey, kul için Allah'ı tesbih etmesini, hatırlamasını ve O'na kulluk etmesini sağlayan bir hatırlatıcıya dönüşecektir.

Rahmetin tecellilerini gösterdikten sonra Allah (cc), dikkatimizi sevgide tevhid ve sevgide şirk konusuna çeker:

"(Tüm bu gerçekleri bilmelerine rağmen) insanlardan öylesi vardır ki; Allah'ın dışında birtakım varlıkları Allah'a denkler/ ortaklar edinir de onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah'a olan sevgisi ise çok daha kuvvetlidir..."[28]

Sevgi ile rahmet arasında nasıl bir ilgi vardır? Allah en doğrusunu bilir, biz bilgimiz dâhilinde şunları söyleyebiliriz:

İnsan; güzeli, kendine faydalı olanı, hayatına değer katan şeyi vb. sever. Muvahhid kul, sürekli Allah'ın cemal isimlerini, onların tecellilerini ve kulu kuşatan rahmeti müşahade eder. Her şey onun yüce Allah'a olan sevgisini arttırır: Rüzgârda, denizde, yağmurda, toprakta... Allah'ın rahmetini görmek, kalbini iman, sevgi ve Allah'ın rahmetine olan ümitle doldurur.

Müşrik ise Rabbini tanımaz. O'nun (cc) rahmet eserlerini ya görmez ya da başkasına nispet ederek nankörlük eder. Yağmuru veliler yağdırır, rüzgârı kutup estirir, hastalığı türbeler defeder; işi/rızkı devlet verir, onu güvenlik güçleri korur, saygınlığı diploma getirir... O, ölü ve diri tağutların aldatması ile, Allah'ın rahmet eserlerini mahlukata nispet eder. Bu sebeple canlı cansız tümnı tağutları, Allah'ı sever gibi sever.

Manevi Tecelli

Allah'ın (cc) insana manevi olarak vermiş olduğu bütün rızıklar, O'nun rahmet sıfatının bir tecellisidir.

Resûller, birer rahmet tecellisidir:

"Rahmetini dilediğine tahsis eder..."[29]

---

26. 25/Furkân, 48
27. Müslim, 898; Ebu Davud, 5100
28. 2/Bakara, 165
29. 3/Âl-i İmran, 74

Allah (cc), Resûlullah'ın (sav) gönderiliş amacı hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Biz seni yalnızca âlemlere rahmet olarak yolladık."[30]

Peygamber (sav) hadis-i şerifte şöyle buyurmuştur:

"Ben rahmet peygamberiyim."[31]

Kalplerin şifa ve hidayet kaynağı olan Kur'ân-ı Kerim, Allah'ın rahmetinin tecellisidir:

"Hâ, Mîm. (Bu Kitap,) (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm olan (Allah) tarafından indirilmiştir."[32]

"Kuşkusuz bu Kur'ân, İsrailoğullarının anlaşmazlığa düştüğü çoğu konuyu onlara anlatıp (açıklar). Şüphesiz ki o, müminler için hidayet ve rahmettir."[33]

Cennet, İlahi rahmetin tecellisidir:

"Yüzleri aydınlananlara gelince, onlar Allah'ın rahmeti içindedirler. Ve orada ebedî kalacaklardır."[34]

Güzel ahlak, Allah'ın rahmetinin tecellisidir:

"Ve hiç kuşkusuz, sen büyük bir ahlak üzeresin."[35]

"Allah'ın rahmeti sayesinde onlara karşı yumuşak oldun..."[36]

Sıkıntılardan kurtulmak, Allah'ın rahmetinin tecellisidir:

Peygamberler arasında sıkıntısı/imtihanı dayanılamayacak ve tahammül edilemeyecek seviye ulaşan tek peygamber, Eyyub'tur (as). Allah (cc), Eyyub'un (as) sıkıntılı hâlini anlatırken şöyle buyurmaktadır:

"Hani o Rabbine dua etmiş (ve demişti ki:) 'Şüphesiz ki bu dert bana dokundu/her yönden beni kuşattı ve sen merhametlilerin en merhametlisisin' "[37]

"Kulumuz Eyyub'u da an! Hani o, Rabbine: 'Şüphesiz ki şeytan, bana yorgunluk ve azapla dokundu.' diye seslenmişti."[38]

Allah (cc), onun bu duasına karşılık şöyle buyurmuştur:

"Onun duasına icabet ettik ve sıkıntısını giderdik. Tarafımızdan bir rahmet ve (Allah'a) kulluk edenlere öğüt olması için, ailesini ve bir o kadarını daha ona verdik."[39]

Allah'ın azabından kurtulmak, rahmetin bir tecellisidir:

30. 21/Enbiyâ, 107
31. Müslim, 2355
32. 41/Fussilet, 1-2
33. 27/Neml, 76-77
34. 3/Âl-i İmran, 107
35. 68/Kalem, 4
36. 3/Âl-i İmran, 159
37. 21/Enbiyâ, 83
38. 38/Sâd, 41
39. 21/Enbiyâ, 84

"Onu ve onunla beraber olanları, tarafımızdan bir rahmetle kurtardık. Ayetlerimizi yalanlayanların ise (kökünü kurutarak) arkalarını kestik. Onlar mümin de değillerdi."[40]

Bu naslar gösterir ki; kulun ihtiyaç duyduğu manevi rızıkların tamamı, İlahi rahmetin bir tecellisi, rahmetin kula erişmesidir. Öyleyse kul, Kur'ân ve sünnete ittiba konusunda Allah'ın rahmetini istemeli; nimetlerin tacı olan cennet için, güzel ahlakla süslenmek için ve hastalıklar ve hastalığın getirdiği manevi yorgunluğa/bezginliğe karşı O'nun rahmetini istemelidir. Hatta O'nun (cc) azabına karşı yine O'nun rahmetini istemelidir. Şüphesiz O'nun (cc) rahmeti, rahmete susamış ve onu içtenlikle isteyenlerin üzerine iner.

3. Allah'ın Rahmeti Olmasa Ne Olurdu?

Bu sorunun cevabı aslında oldukça kısadır: Allah'ın rahmeti olmasaydı hiçbir şey olmazdı! Evet, üzerimize zuhur eden gece ve gündüz, kendisi ile kâinatın yeşerdiği ve yaratılanlar için hayat kaynağı olan su ve yağmur, her biri kendi yörüngesinde akıp gitmekte olan Güneş ve Ay, gecenin pusulası ve gökyüzünün süsü olan yıldızlar, su üzerinde usulce seyreden gemiler ve daha niceleri… Yol gösteren kitaplar, yolu aydınlatan resûller, göz aydınlığı cennet, insanı insan yapan ahlak ve daha nice manevi güzellik… Allah'ın rahmeti olmasa, bunların hiçbiri olmayacaktı.

Bu saydıklarımızı genel bir cevap olarak kabul edin. Zira yüce Allah, başlıkta sorduğumuz soruya özel olarak cevap vermiştir.

Şimdi ilgili ayetleri tane tane ele alıp, üzerinde düşünerek okuyalım:

a. Allah'ın Rahmeti Olmasaydı, O'na (cc) Verdiğimiz Sözleri Tutamazdık

"(Hatırlayın!) Hani bir zamanlar sizden söz almış ve Tur Dağı'nı tepenizde yükseltmiştik. (Ve demiştik ki:) 'Size verdiğimiz (Kitab'a) kuvvetle yapışın ve içindeki (öğütleri) hatırlayın ki sakınıp korunabilesiniz.' Bu (sözünüzden) sonra (yine) yüz çevirdiniz. Allah'ın sizin üzerinizde fazlı ve rahmeti olmasaydı kesinlikle hüsrana uğrayanlardan olurdunuz."[41]

Yüce Allah Kitab'a kuvvetle yapışacakları ve içindeki öğütleri hatırlayacaklarına dair Kitap Ehli'nden söz alıyor. Onlar da Allah'a söz vererek ahitleşiyorlar. Bir müddet sonra unutuyorlar, gevşiyorlar, yüz çevirip oyalanıyorlar… Yani insani zaaflarına yenik düşüp sözlerini bozuyorlar… Bu durumda olan insanlara Allah (cc), fazlını ve rahmetini hatırlatıyor. Fazlım ve rahmetim olmasaydı hüsrana uğrardınız, diyor.

Allah'a söz veren her insan iki şekilde O'nun (cc) rahmetine muhtaçtır. Hem

40. 7/Ar'âf, 72
41. 2/Bakara, 63-64

sözüne bağlı kalmak için rahmete muhtaçtır hem de ola ki sözünü bozdu, tevbe ve istiğfarla Allah'a dönebilmek için rahmete muhtaçtır.

İnsan zayıftır… Çokça unutur… Şeytanın ve nefsin ayartmasına kanar, yoldan çıkar… Böyle durumlarda günaha saplanıp kalmamak ve Allah'tan iyice uzaklaşmamak için insanın rahmete ihtiyacı vardır. Böyle zamanlarda rahmet mutlaka tecelli eder. İçeriden bir ses insana hatırlatır. Tevbeye, yani Allah'a davet eder. O ses, rahmetin vicdana dönmüş hâlidir. Kimi kulak verip Rabbine döner, kimi de kulak tıkayıp yoluna devam eder.

Her birimiz Allah'a birçok söz vermiş olabiliriz.

Örneğin, Allah'tan çocuk isteyip de bunun şükrünü eda etmeye dair verilen sözler:

"… Şayet bize salih (bir evlat) verirsen andolsun ki şükredenlerden olacağız."[42]

Allah'tan zenginlik isteyip de tasadduk etmeye dair verilen sözler:

"İçlerinden kimi de Allah'a şöyle söz vermişti: 'Andolsun ki Allah bize lütuf ve ihsanından verirse hiç şüphesiz Allah yolunda sadaka verecek ve salihlerden olacağız.' "[43]

Hayırdan geri kalıp da bir daha hayırdan geri kalınmayacağına dair verilen sözler:

Sahabeden Enes b. Nadr (ra), birtakım şer'i özürlerinden dolayı Bedir Savaşı'na katılamamış ve bu durum onun çok ağrına gitmiştir. Bundan dolayı Allah'a söz vermiş ve *"Allah beni başka bir savaşa yetiştirirse benim ne yapacağımı herkes görecek!"*[44] demiştir. Verdiği sözü de hakkıyla yerine getirmiştir.

Günah işleyenlerin verdiği sözler:

"Allah'ım, benim günahımı örtersen veya benim tevbemi kabul edip mağfiret edersen bir daha asla böyle bir günah işlemeyeceğim, salih amellerimi çoğaltacağım…" vs.

Salih ortamı arzulayanların verdiği sözler:

"Allah (cc) *bana ilim talebesi olmayı ya da mücahid olmayı veyahut bir cemaat ortamı nasip ederse Allah yolunda nasıl çalıştığımı herkes görecek…"* vs.

Söz Bozmanın Cezası

İslam dini, insana verilen sözlerin bozulmasını nifak alameti saymıştır.[45] Elbette Allah'a verilen sözün bozulması çok daha ağır kabul edilecektir.

42. 7/A'râf, 189
43. 9/Tevbe, 75
44. Buhari, 2805; Müslim, 1903
45. "Münafıkın alameti üçtür: Konuştuğunda yalan söyler. Söz verdiğinde sözünü yerine getirmez. Kendisine emanet bırakıldığında hıyanet eder." (Buhari, 33; Müslim, 59)

Yahudilerin sözlerini bozmaları

"Sözlerini bozmaları sebebiyle onlara lanet ettik ve kalplerini katı kıldık. Kelimeleri yerinden oynatarak tahrif ediyorlar. (Ayrıca) emrolundukları şeyden paylarına düşen (ameli) terk ettiler. Onların azı hariç sürekli olarak onlardan ihanet görürsün."[46]

Yahudilerin sözlerini bozmalarına karşılık Allah (cc), insanı ürküten beş şey ile onları cezalandırmıştır:

• Allah (cc) onlara lanet etmiştir:

Kişinin, Allah'ın rahmetini hak etmemesi ve bu nedenle O'nun merhametinden uzaklaştırılmasıdır.

• Kalpleri katılaşmıştır:

Kişinin manevi deliliğe[47] kapılmasıdır. Kalbin katılaşması, Allah'ın (cc) ve Peygamber'in (sav) kelamına veya herhangi bir nasihate muhatap olmasına rağmen onu hayra davet eden şeylerin kalbine ve amellerine hiçbir şekilde tesir etmemesidir.

• Allah'ın Kitabı'nı tahrif etmişlerdir:

Yahudiler, Allah'a verdikleri sözü unuttukları için kendi kitaplarını tahrif etmişlerdir. İslam ümmetine gelince Allah (cc), Kur'ân-ı Kerim'i kendi korumasına aldığı için hiç kimse onu tahrif edemez. Fakat bu ümmetin tahrifi ise dini yanlış anlama, yanlış yorumlama ve tevil etmektir. Allah kişiden hidayeti çekip alırsa kişi, dini kendi aklına göre anlamaya kalkar ve hem sapar hem de saptırır. Oysa din, Allah'ın indirdiği ve Resûl'ün bildirdiğinden başkası değildir.

• Öğütleri unutmuşlardır:

Kişinin sorumluluklarını unutması ve istese de hatırlayamamasıdır.

• Hainlik yapmışlardır:

Her iyilik, bir iyiliği; her kötülük de bir kötülüğü doğurur. Kişi, sözünü bozduğunda tevbe etmez ve Allah'ın rahmetine sığınmazsa, bu insan artık hainlerdendir. Ya Allah'a ya müminlere ya ehline ya da kendisine güvenen insanlara karşı mutlaka hainlik yapar.

Hristiyanların sözlerini bozmaları

" 'Şüphesiz ki bizler, Hristiyanız.' diyen kimselerden kesin bir söz aldık. Emrolundukları şeyden paylarına düşen (ameli) terk ettiler. (Ceza olarak) kıyamete kadar aralarında sürüp gidecek bir düşmanlık ve kin ile (onları birbirlerine düşürdük)..."[48]

---

46. 5/Mâide, 13
47. Manevi delilik, maddi delilik gibidir. Maddi delilik, kişinin yanında çöp ile yakutun, altın ile tenekenin farkının olmamasıdır. Manevi delilik ise kişinin yanında nasihat ile boş sözün, Allah'ın kelamı ile beşer kelamının, şarkı ile Peygamber'in (sav) sözünün arasında hiçbir farkın olmamasıdır.
48. 5/Mâide, 14

Yeryüzünde bulunan düşmanlığın, huzursuzluğun ve kaos halinin en temel sebebi, Allah'a verilen sözlerin bozulmasıdır.

Müslimlerin sözlerini bozmaları

"İçlerinden kimi de Allah'a şöyle söz vermişti: 'Andolsun ki Allah bize lütuf ve ihsanından verirse hiç şüphesiz Allah yolunda sadaka verecek ve salihlerden olacağız.' Onlara lütfundan ve ihsanından verince de cimrilik ettiler ve ilgisiz bir hâlde yüz çevirip gittiler. Allah'a verdikleri sözü bozmaları ve yalan söylemelerine karşılık, onunla karşılaşacakları güne kadar kalplerinde var olacak olan bir nifakla cezalandırdı onları."[49]

Ayet, Tebuk Gazvesi'nde inmiştir. Sahabeden fakir olanlar, çokça infak yapan sahabelere gıpta etmiş ve imkân bulunca mallarından infak edeceklerine dair söz vermişlerdir. Ancak Allah (cc) zenginlik verince sözlerini unutmuş, daha doğrusu bozmuşlardır. Allah (cc) onları münafıklıkla cezalandırmıştır.

Dedik ki Allah'a söz vermişsek, O'nun (cc) rahmetine muhtacız. Şayet sözümüzü bozduysak, yine O'nun (cc) rahmetine muhtacız; ta ki günaha saplanıp kalmayalım. Tevbe ve istiğfarla ayağa kalkıp kulluk yürüyüşümüze devam edelim.

b. Allah'ın Rahmeti Olmasaydı, Hakla Hükmedemez ve Sapardık

"Şayet Allah'ın lütfu ve rahmeti senin üzerine olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmayı arzuluyordu..."[50]

Ayetin nüzul sebebi Tirmizi'de şöyle geçmektedir:

"Medine'de Ben-i Ubeyrik isminde bir aile hırsızlık yapmıştır. Suçları ortaya çıkınca, suçu bir Yahudi'nin üzerine yıkmaya çalıştılar. Çalınan malları bir çuval içinde Yahudi'nin evinin önüne götürüp oklar Yahudi'yi göstersin diye izler bırakmışlardır. Bazı insanlar da bu hırsızlara şefaatçi olup 'Ya Resûlullah, sen Müslimleri neden töhmet altında bırakıyorsun? Bu işi yapsa yapsa o Yahudi yapmıştır!' demişlerdir. Allah Resûlü (sav) *bu propagandalardan etkilenip, Yahudi'yi suçlamaya meyledince Allah* (cc), *'(Hırsızlık yapmak suretiyle) nefislerine ihanet eden kimseleri savunma.'*[51] *buyurarak onu uyarmış ve Allah rahmetiyle onu koruduğunu yukarıdaki ayetlerle beyan etmiştir."*[52]

Allah'ın rahmeti ve fazlı olmazsa peygamberler, yöneticiler, kadılar, hocalar, davetçiler... ne kadar tecrübeli ve bilgili olurlarsa olsunlar, aldanabilir, yanılabilirler. Bu sebeple insanlar, karar vermeden önce çokça Allah'ın rahmetini istemelidir.

49. 9/Tevbe, 75-77
50. 4/Nîsa, 113
51. 4/Nîsa, 107
52. Tirmizi, 3036

Allah (cc), rahmetiyle yardım etmese, insanların zahirine bakıp hükmedebilirler. Oysa zahir yanıltıcıdır. Allah (cc) şöyle buyuruyor:

"İnsanlardan öylesi vardır ki; dünya hayatına dair söyledikleri senin hoşuna gider/ sözleriyle seni etkiler. O, kalbinde olanın (iyilik, güzellik, ıslah) olduğuna dair Allah'ı şahit tutar. Oysa o, düşmanın en beter olanıdır."[53]

Düşmanın en çetini; kalbindeki nifağı tatlı sözlerle gizleyen insandır. Bu tip insanlar, Peygamber'in (sav) yanına gelip öyle tatlı sözler söylemişlerdir ki Peygamber dahi onlara aldanmıştır. Fakat Allah (cc), rahmeti olan vahiyle dost ve düşmanı Peygamber'e tanıtmıştır. Onu her türlü kötülükten ve sapmadan muhafaza etmiştir. Bugün ise vahiy yoktur. Bunu yerine, Allah'ın rahmet ettiği ve fazlı ile kuşattığı bir yöneticiye verdiği basiret ve feraset vardır. Kişi, ancak böylelikle iyi ve kötüyü ayırt edebilir.

c. Allah'ın Rahmeti Olmasaydı, Menhecî Kurallara Değil, Şeytana Uyardık

"Onlara emniyete ya da korkuya dair bir haber geldiğinde (haberin olumlu olumsuz etkisini hesaba katmadan) onu yayarlar. Şayet onu (kimseye anlatmadan önce) Resûl'e ya da yöneticilerine götürselerdi, olaylardan sonuç çıkarma kabiliyeti olanlar, o haberin (doğru mu, yanlış mı, bırakacağı etki faydalı mı, zararlı mı) hakikatini bilirlerdi. Allah'ın sizin üzerinizde lütfu ve rahmeti olmasaydı azınız müstesna, şeytana uymuştunuz."[54]

İslam toplumu, rastgele hareket etmez, başıboş bir yapı değildir; Rabbine, yöneticisine ve birbirlerine bağlayan kuralları vardır. Bu kurallara menhec/ metot diyoruz.

Bu ayette yüce Allah bir menhec kaidesi öğretiyor topluma. Buna göre mümin duyduğu bir haberi yaymaz. Onu Resûl'e ya da emir sahiplerine götürür. Zira kişi; o haber faydalı mı, zararlı mı, kalplere korku mu salar, yoksa emniyet mi bilmez. Bunu ancak olaylardan sonuç çıkarabilen emir sahipleri yapabilir. Herkes her duyduğunu yayarsa bilerek ya da bilmeyerek kalplere korku salabilir, ya da gereksiz yere insanları gevşekliğe sevk edebilir.

Menhecî kurallar, ilk duyulduğunda kulağa hoş gelir. Çünkü akla ve fıtrata hitap eder, hikmetlidir. Gelin görün ki uygulamak o kadar da kolay değildir. Şeytan vardır, nefis vardır, alışkanlıklar vardır...

Menhec ehli olmak sıkı bir nefis terbiyesi ister. Bu da ancak Allah'ın rahmeti ve fazlıyla mümkündür. Allah'ın rahmeti olmasa nefisle baş başa kalır, insanları davet ettiğimiz menhecî kaideleri ayaklar altına alırız. Ayetin ifadesiyle şeytana uymuş oluruz.

---

53. 2/Bakara, 204
54. 4/Nîsa, 83

d. Kul, Günahların Karşılığı Konusunda Allah'ın Rahmetine Muhtaçtır

Allah'ın rahmeti olmasaydı, günahlara dalar, helak olurduk.

Allah (cc), Aişe (r.anha) annemize zina iftirasında bulunanlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Şayet dünyada ve ahirette üzerinizde Allah'ın ihsanı ve rahmeti olmasaydı, içine daldığınız (dedikodular nedeniyle), size mutlaka büyük bir azap dokunurdu."[55]

İnsanoğlu günaha meyyaldir. Zira onun içinde kaynayıp duran bir fücur kaynağı vardır. Onu günahtan koruyansa Allah'ın (cc) rahmetidir. Allah (cc) rahmet edip hidayet etmese, kula hayır iradesi vermese, onu nefsiyle/fücuruyla başbaşa bıraksa, kul helak olurdu… Günahlara karşı çokça Allah'ın rahmetine sığınmalıyız.

e. Allah'ın Rahmeti Olmasaydı, Arınamazdık

Allah (cc), Aişe (r.anha) annemize iftirada bulunanlar hakkında şöyle buyurmaktadır:

"… Şayet üzerinizde Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasaydı içinizden hiç kimse ebediyen arınamazdı. Fakat Allah, dilediğini temizleyip arındırır…"[56]

Müminin en önemli sorumluluklarından biri de arınma/tezkiye olmalıdır. Çünkü arınamayan nefisler zarar etmiş, kaybetmiştir:

"Nefse ve onu düzenleyene, ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene (tüm bunlara andolsun ki), onu (nefsini) arındıran, kesinlikle kurtuluşa ermiştir. Onu (küfür ve masiyetle) örtüp gizleyen de zarar etmiştir."[57]

Bizler arınmak için çabalarız. Ancak çabamız, bizi bir noktaya kadar götürür. Asıl ihtiyacımız, Allah'ın (cc) rahmetiyle yardım etmesi ve bizi arındırmasıdır. Bu beklentinin en güzel örneklerinden biri, Allah Resûlü'nün (sav) şu duasıdır:

"… Allah'ım, nefsime takvasını ver ve onu tezkiye et. Sen tezkiye edenlerin en hayırlısısın. Sen onun Veli'si ve Mevla'sısın.…"[58]

Arınmak Allah katında o denli önemlidir ki; Allah (cc) bunun için resûller göndermiştir:

"Andolsun ki Allah müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, onları arındırır ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."[59]

Arınma/tezkiye bir şuur hâlidir. Allah'a kul olduğunu bilerek, O'nun rahmet ve yardımını umarak, çokça O'na sığınıp iltica ederek istikamet üzere olmaya çalışmaktır.

---

55. 24/Nûr, 14
56. 24/Nûr, 21
57. 91/Şems, 7-10
58. Müslim, 2722
59. 3/Âl-i İmran, 164

Arınmak, temizlenmektir. Şirkten, fücurdan, bidatten ve kötü ahlaktan uzaklaşmak; tevhid, sünnet ve güzel ahlakla inşa olmaktır. Bu da eserleri kalpte, dilde ve organlarda görülen bir ubudiyet hâlidir.

Arınma *"ben şöyleyim, ben böyleyim"* diyerek, nefsi temize çıkarmakla olmaz. Bu, arınmak değil, arınılması gereken bir cahiliye ahlakıdır:

"Nefislerini temize çıkaranları görmedin mi? (Hayır, öyle değil!) Bilakis, Allah dilediğini temize çıkarır. Ve onlar kıl kadar da olsa zulme uğramazlar."[60]

"... Nefislerinizi temize çıkarmayın. O, korkup sakınan (takva sahiplerini) en iyi bilendir."[61]

4. Allah'ın Rahmetini Elde Etme Yolları

Allah'ın (cc) rahmeti engin ve geniştir. Fakat Allah'ın rahmetini elde etmekle alakalı ayetler incelendiğinde şu durum açıkça görülecektir: Herhangi bir çaba sarf etmeden boş temennilerde bulunarak Allah'ın rahmeti elde edilemez!

Peki, Allah'ın rahmetini elde etmek için neler yapılmalıdır?

Vahdet/Birlik Hâlinde Hayırda Koşturmak ve Hizmet Ehli Olmak

Allah'ın merhametini isteyenler bireysel değil, toplu bir şekilde ve cemaat şuuruyla hareket etmelidir. Allah (cc); kendi yolunda koşturan, çabalayan, hizmet ve görev ehli olan, hangi görev verilirse verilsin verilen göreve dört elle yapışan insanlara rahmet edeceğini müjdelemiştir:

"Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dostudur. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyar, namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederler. ***Allah'ın rahmet edecekleri bunlardır işte.*** *Şüphesiz ki Allah, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."*[62]

"Hiç şüphesiz iman eden, hicret eden ve Allah yolunda cihad eden kimseler... ***Allah'ın rahmetini ancak bunlar umabilir.*** *Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."*[63]

Allah'a İ'tisam/Tutunmak

"Allah'a iman edip O'na tutunanlara gelince, ***onları kendinden olan bir rahmete****, lütuf ve ihsana dahil edecek ve (sonunda Allah'a ulaşacakları) dosdoğru yola hidayet edecektir."*[64]

Allah'a tutunmak/i'tisam billah, Kur'âni bir kavramdır. İsmet kökünden türeyen kelime, bir şeye tutunmak, tutunarak korunmak anlamına gelir.

60. 4/Nîsa, 49
61. 53/Necm, 32
62. 9/Tevbe, 71
63. 2/Bakara, 218
64. 4/Nîsa, 175

Buna göre dünyada sapkınlıktan, ahirette de ebedî azaptan korunmak için Allah'a tutunmak, i'tisamdır.

İbni Kayyım Kur'ân'da iki tür i'tisam olduğunu söyler:[65]

a. Allah'a tutunmak

"... Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a tutunun. O, sizin Mevlanızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!"[66]

b. Allah'ın ipine tutunmak

"Allah'ın ipine hep beraber/ topluca tutunun ve ayrılığa düşmeyin..."[67]

Allah'a tutunmak/O'nun (cc) ipine sarılmak bir itiraftır. Kulun acziyetini ve Allah olmadan bir hiç olduğunu ilan etmesidir. Aklına, pazularına, imkânlarına güvenmeyip sadece Allah'a güvendiğini ortaya koymaktır. Allah'ın (cc) rahmetini celbeden amel, tam da budur.

Allah'a Tutunmaya Dair Bir Örnek: İmam Beğavi!

İmam Beğavi (rh), Tefsiru'l Beğavi kitabını yazar; fakat kitabı bastıracak parayı bulamaz. Araştırmaları sonucunda Hint ülkesinde kitap basmaları için âlimlere yardımcı olan zengin bir adam olduğunu öğrenir. Gemi kiralayarak kaptan ile beraber bu adamı bulmak için yola çıkar. Yolda dinlenirken sahil kenarında duran bir adam görür ve onunla sohbet etmeye başlar. Adamla tanıştıktan sonra yolculuk niyetini anlatır:

"— Hint bölgesine gidiyorum, orada zengin bir adam var. Umut ediyorum ki benim kitabımı basar.

Konuşma bittikten sonra adam şöyle der:

— *Sana bir soru sorabilir miyim?*

— *Evet.*

— *'Yalnız sana ibadet eder, yalnız senden yardım dileriz.' ayetini nasıl tefsir ettin?*

İmam Beğavi de bu ayeti kitapta nasıl tefsir ettiğini anlatır. Gemiye bindiği anda kendi kendine 'Bu adam bu sorusuyla bana bir şeyler anlatmak istedi.' diye düşünür. Daha sonra kaptana geri dönmesini söyler ve Allah'a şöyle dua eder: 'Ya Rabbi! Ben bu tefsir kitabım konusunda sana tutundum. Benim Mevlam sensin. Şayet bu, hayırlı ise bunu ümmetin arasında yay. Ama hayırlı değilse bu şekilde kalsın.' Memleketine döndükten bir müddet sonra o Hintli zengin tüccarın bir adamı, İmam Beğavi'nin yanına gelerek şöyle der:

— *Beğavi sen misin?*

— *Evet.*

---

65. Medaricu's Salikîn, 1/457
66. 22/Hac, 78
67. 3/Âl-i İmran, 103

— Bir tefsir kitabı yazdığın doğru mu?

— Evet.

— Şayet iznin varsa, efendim bu kitabı basmayı ve ümmet arasında yaymayı arzu ediyor."

İmam Beğavi (rh), zengin olan adamdan kitabını basmasını istemekten vazgeçip Allah'a tutunduğu için Allah (cc), zengin tüccarı, malıyla beraber ona hizmetkâr kılmıştır.

Günahların Karşılığından Korkmak ve İstiğfar Etmek

Allah (cc), günahlarından korktukları için dillerinde sürekli istiğfar bulunanlara rahmet edeceğini bildirmiştir:

"Onlara: 'Önünüzde olan (azaptan) ve arkanızda olan (geçmiş günahlardan) korkup sakının ki, merhamete nail olasınız.' denildiğinde (aldırmazlar)."[68]

Ayette geçen *"önünüzde olan"* sözünden kasıt, ahirettir. Kişinin, kendisine ne yapılacağını, amel defterinin nereden verileceğini bilmemesinden dolayı korkmasıdır. Ayetin devamındaki *"arkanızdan olan"* sözünden kasıt, kişinin geride bıraktığı salih ameller ve günahlarıdır ki kişinin yapmış olduğu salih amellerin kabul olunup olmaması, işlemiş olduğu günahların bağışlanıp bağışlanmaması ve masiyetlerinden ötürü ceza görmesi konusunda endişeye düşmesi, korkmasıdır. Bu korkular sayesinde kul, Allah'ın merhametini elde edebilir:

"Yeryüzü (Allah tarafından düzenlenip) ıslah edildikten sonra orada bozgunculuk yapmayın. O'na korkarak ve umarak dua edin. Elbette ki Allah'ın rahmeti, muhsinlere/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlara pek yakındır."[69]

Kul, "*Benim gibi bir günahkâra Allah icabet eder mi?"* diyerek günahlarından korkmalıdır ve *"Benim günahım, nankörlüğüm ne kadar olursa olsun Allah'ın rahmetinden fazla değildir."* diyerek Allah'ın rahmetini ümit etmelidir.

"Korku ve ümit" arasında Allah'a ibadet etmek, *"ihsan"*dır. Allah'ın rahmetine nail olan muhsin kullar, Allah'a karşı kulluk görevlerini ihsan ilkesi üzerine dört dörtlük yapmaya çalışan insanlardır. Kişi, kendini Allah'ın azabından veya rahmetinden emin hissettiğinde bu durum onun için bir felaket olmaktadır. Salih'in (as) kavmi yanlış yolda olmalarına rağmen Allah'ın (cc) kendilerine azap etmeyeceğinden emin olarak *"Allah'ın azabı gelsin!"* demiştir Salih (as) ise kavmine şöyle cevap vermiştir:

"Dedi ki: 'Ey kavmim! Niçin iyilikten önce kötülüğün (Allah'ın rahmetinden önce azabın) gelmesi için acele ediyorsunuz? Allah'tan bağışlanma dileseniz ya, umulur ki merhamet olunursunuz.' "[70]

---

68. 36/Yâsîn, 45
69. 7/A'râf, 56
70. 27/Neml, 46

İnsanın en tehlikeli hâli, eksiklerine rağmen kendini kâmil görmesi ve emniyette hissetmesidir. Çünkü Allah'ın tuzağından, fasıklardan başkası emin olmaz. Allah'ın mümin kulları, günah işlediklerinde korktukları gibi taat işlediklerinde dahi korkarlar. Çünkü onlar, ne kadar çabalasalar da Allah'ın hakkını ödeyemeyeceklerini bilirler:

"Şüphesiz ki (o müminler), Rablerine olan saygılarından dolayı (kalpleri) ürperti içinde olanlar, Rablerinin ayetlerine iman edenler, Rablerine (hiçbir şeyi) ortak koşmayanlar, yapmaları gereken (tüm sorumluluklarını) yerine getirmelerine rağmen, Rablerine dönecekleri için (ya kabul edilmezse ya Allah'ın şanına yakışır şekilde yapamamışsam diye) kalpleri titreyenler, işte bunlar, hayırlarda yarışmakta ve bundan dolayı öne geçmektedirler."[71]

Bu korku hâli/kalp ürpertisi, onların Allah'a (cc) saygılarındandır. Zira O'nun (cc) azamet ve kibriyasını bilirler. Amellerinden korktukça O'nun rahmetine sığınmaktan başka çare olmadığını anlarlar. Çokça O'nun rahmetini talep ederler.

Allah için Hicret Etmek

Hicret, insanın yaptığı en şerefli ibadetlerden biridir. Çünkü hicret, Allah için canı, cananı, yurdu terk etmektir. Allah'tan yana tavır koymak, Allah'ın razı olmadığına sırt çevirmektir. Hicret bir tercihtir. Allah'ı (cc) kullarına, ahireti dünyaya, imanı şirke tercih...

Hicret eden, maddi anlamda -zahiren- çok şey kaybeder. Kurulu düzeni, bir meçhul için terk eder... İşte Allah, bu boşluğu rahmeti ile doldurur. Terk edilenlerden ötürü yaşanan sıkıntılar, O'nun (cc) rahmetiyle telafi edilir. Bir örnekle açıklayalım:

Ashab-ı Kehf yüce Allah'a dua edip O'nun rahmetini talep ediyor:

"(Hatırlayın!) Hani o gençler mağaraya sığınmış: 'Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve işimizde en isabetli olanı bize kolaylaştır.' demişlerdi."[72]

Allah (cc), onların duasına icabet edip, rahmetiyle tecelli ediyor. Peki, ne zaman? Onlar, Allah için her şeyi geride bırakıp Rabblerine bir yol tuttuklarında...

"Mademki onları ve Allah'ın dışında ibadet ettiklerini terk edip ayrıldınız, (haydi) mağaraya sığının da Rabbiniz rahmetini yaysın ve işinizi kolaylaştırsın."[73]

Benzer bir durumu İbrahim'de (as) görüyor. O (as) uzun yıllar bir çocuk hasretiyle beklemiştir. Yüce Allah (cc), sonunda rahmetiyle tecelli etmiş ve onu salih bir zürriyetle rızıklandırmıştır. Peki, ne zaman?

"(İbrahim) onları ve Allah'ı bırakıp da ibadet ettiklerini terk edip ayrılınca ona, İshak'ı ve Yakub'u verdik. Hepsini nebi kıldık. Onlara rahmetimizden (lütuflar)

---

71. 23/Mü'minûn, 57-61
72. 18/Kehf, 10
73. 18/Kehf, 16

verdik. Ve onlara yüce bir doğruluk dili ihsan ettik. (Doğru sözlüdürler ve insanlar tarafından doğrulukla/ övgüyle anılırlar.)"[74]

5. Merhamet Ahlakı ile Ahlaklanmak

Abdullah b. Amr'dan rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Yeryüzünde bulunanlara merhamet ediniz ki gökte olan (Allah) da size merhamet etsin. Şüphesiz ki Rahmân, merhametle muamele edenlere merhamet eder."[75]

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Merhamet etmeyene (Allah tarafından) merhamet olunmaz."[76]

Harise b. Vehb (ra) şöyle anlatmaktadır:

"Bir gün Peygamber'i şöyle derken işittim: 'Size cennet ehlini haber vereyim mi? Zayıf ve insanlar tarafından önemsiz/ zayıf görülen her insandır. O, Allah adına yemin etse Allah onun yeminini yerine getirir. Size cehennem ehlini haber vereyim mi? Katı kalpli, günahı alışkanlık hâline getiren ve müstekbir insanlardır.' "[77]

İlahi rahmete erişip ebedî azaptan kurtulmanın yolu merhametli olmaktır. Çünkü mükâfatlar amellerin cinsindendir. Merhamet ehli merhametle, katı kalpliler katılıkla karşılaşacaktır. Allah (cc) cehennem ateşini niçin yaratmıştır? Katılaşmış/taşlaşmış kalpler erisin, büyüklenenler alçalsın, zalimler hak ettiklerini bulsun diye...

İyaz b. Hımar El-Mucaşi'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Cennet ehli üçtür: Adaletli, sadaka veren ve muvaffak/ başarılı kılınmış yönetici; tüm akrabalarına ve Müslimlere merhametli ve ince kalpli olan kimse; iffetli olup iffet üzere kalmaya çalışan, bazı kimselere bakmakla sorumlu kimse."[78]

Ebu Hureyre'nin (ra) rivayet ettiği hadiste Peygamberimiz (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Rahmet, ancak şaki olan kimseden çekilip alınır."[79]

Resûlullah (sav) *bir insanın şaki olup olmadığını anlatmak için şöyle buyurmaktadır: "Rahmet, ancak şekavet ehlinden, yani Allah'ın kendisine cehennemi hak kıldığı bedbaht insanlardan çekilip alınır."*

Bu nedenle merhametle ahlaklanmak, hem dünya hem de ahiret için önem arz etmektedir.

---

74. 19/Meryem, 49-50
75. Ebu Davud, 4941; Tirmizi, 1924
76. Buhari, 5997; Müslim, 2318
77. Buhari, 4918; Müslim, 2853
78. Müslim, 2865
79. Ebu Davud, 4942; Tirmizi, 1923

Rahmet Ahlakını Elde Etme Yolları

Her konuda olduğu gibi bu konuda da ölçümüz ve rehberimiz Allah'ın Resûlü'dür. Çünkü o (sav) bir rahmet tecellisidir, âlemlere rahmet olsun diye gönderilmiştir:

"Biz seni yalnızca âlemlere rahmet olarak yolladık."[80]

Dikkat edin! O (sav), yalnızca müminlere değil, tüm âlemlere rahmettir. İnsana, cine, nebata, hayvana, cemadata… Çünkü O'nun getirdiği mesaj; tüm varlığı yerli yerine koyan, aralarında kulluk bağı kuran, bir esenlik/huzur çağrısıdır. Onun (sav) müminlere karşı şefkat ve merhameti ise bambaşkadır:

"Andolsun ki size, içinizden olan, sizi zora sokan şeylerin kendisine ağır geldiği, size pek düşkün, müminlere karşı şefkatli ve merhametli olan bir Resûl gelmiştir."[81]

"Allah'ın rahmeti sayesinde onlara karşı yumuşak oldun. Şayet kaba, katı kalpli biri olsaydın etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlar için bağışlanma dile, işlerinde onlarla istişare et. (Bir konuda) karar verdiğin zaman Allah'a tevekkül et. (Ve onu uygula. Çünkü) Allah, tevekkül edenleri sever."[82]

Ümmetin Günahkârlarına Merhameti

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Her peygamberin kabul olunmuş bir dua hakkı vardır. Bütün peygamberler duaları konusunda acele davranmış ve henüz dünyadayken bu hakkı kullanmıştır. Ben ise kıyamet günü ümmetime şefaat etmek için duamı sakladım. Allah dilerse bu şefaatim, ümmetimden Allah'a hiçbir şirk/ ortak koşmayarak ölenlere ulaşacaktır."[83]

Abdullah b. Amr b. As (ra) anlatmaktadır:

"Peygamber bir gün İbrahim'in ve İsa'nın şu sözlerini okudu: '(Hatırlayın!) Hani İbrahim şöyle demişti: 'Rabbim! Bu beldeyi güvenli kıl. Beni ve çocuklarımı putlara tapmaktan uzak tut. Rabbim! Gerçekten o (putlar), insanlardan birçoğunu saptırdılar…' "[84]

Sonra İsa'nın sözünü okudu: 'Onlara azap edecek olursan hiç şüphesiz onlar, senin kullarındır. Şayet onları bağışlarsan şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'sin.'[85]

Bu ayetleri okuduktan sonra Peygamber, ellerini kaldırdı ve 'Allah'ım! Ümmetim, ümmetim!' diyerek ağladı. Bunun üzerine Allah (cc)*, Cibril'i* (as) *Peygamber'e* (sav) *gönderdi ve dedi ki: 'Muhammed'e git -Rabbin daha iyi bilir; ama yine de- ona*

---

80. 21/Enbiyâ, 107
81. 9/Tevbe, 128
82. 3/Âl-i İmran, 159
83. Buhari, 6304; Müslim, 199
84. 14/İbrahîm, 35-36
85. 5/Mâide,118

ne için ağladığını sor.' Cibril geldi ve Peygamber'e bunu sordu. Peygamber de ona ümmetinin hâlini arz etti ve 'Allah daha iyi bilir.' dedi. Bunun üzerine Allah, 'Ey Cibril, Muhammed'e git ve de ki: 'Ümmetinden yana seni razı edeceğiz ve seni üzmeyeceğiz.' ' "[86]

Allah Resûlü (sav) ümmet için endişeleniyor, çokça Allah'a (cc) niyazda bulunuyordu. Çünkü o (sav), Allah'ın bildirmesiyle, ümmetinde karışıklıklar çıkacağını, çoğunluğun hak yoldan sapacağını ve İslam'dan sonra cahiliyeye döneceğini biliyordu.

Aişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Lat'a ve Uzza'ya ibadet edilmediği müddetçe gece ve gündüz gitmez (kıyamet kopmaz)."[87]

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Devs kadınlarının kalçaları Zu'l Halasa putunun etrafında oynamadıkça kıyamet kopmayacaktır."[88]

Sevban El-Haşimi'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Ümmetimden bir grup müşriklere katılmadıkça, bir grup da putlara tapmadıkça kıyamet kopmayacaktır."[89]

Bu nedenle ashabını uyarıyordu... Değiştiren, bozan ve tevhid çizgisinden sapanlara hiçbir faydasının olmadığını/olmayacağını hatırlatıyordu:

"Ben havuzun başına hepinizden daha önce geleceğim. Her kim o havuza gelecek olursa ondan içer. Kim ondan içerse bir daha ebediyen susamaz. Bana, benim onları tanıdığım, onların da beni tanıdığı bazı topluluklar gelecek. Sonra benimle onların arası ayrılacak. Ben, 'Onlar bendendir. ' diyeceğim. Bana, 'Sen onların senden sonra ne yenilikler çıkardıklarını bilmiyorsun.' denecek. Ben de 'Benden sonra değiştirenler uzak olsun, uzak olsun.' diyeceğim."[90]

Peygamber'in, İhtiyaç Sahibi Müslimlere Merhameti

Peygamber'in (sav) sahabe kadınlarından Ümmü Eymen'e olan merhameti, onun rahmet ahlakını anlamaya güzel bir örnektir. Ümmü Eymen (r.anha) Peygamber ile beraber savaşlara çıkan, savaşta Peygamber'i savunan ve hemşirelik yapan yaşlı bir kadındır. Allah Resûlü (sav) onu ziyaret eder, hâlini hatırını sorar, yer yer onunla şakalaşırdı.[91] Ona, *"Ey Anneciğim!"* diye hitap ederdi.

86. Müslim, 202
87. Müslim, 2907
88. Buhari, 7116; Müslim, 2906
89. Ebu Davud, 4252; Tirmizi, 2219
90. Buhari, 6583-6584; Müslim, 2290
91. "Ümmü Eymen (r.anha) bir gün Peygamber'in (sav) yanına gidip deve istemiştir. Peygamber ona 'Sana deve yavrusunu veririm." dediğinde o, 'Ya Resûlullah, devenin yavrusu beni nasıl

Peygamber'in bu fiili, sahabe üzerinde de etki bırakmıştı. Bu hususta Enes (ra) şöyle anlatmaktadır:

"Peygamber'in vefatından sonra Ebu Bekir (ra), Ömer'e dedi ki: 'Haydi biz de Peygamber'in ziyaret ettiği gibi Ümmü Eymen'i ziyaret etmeye gidelim.' Kendisinin yanına vardıklarında Ümmü Eymen ağlamaya başladı. Ebu Bekir ve Ömer (Ümmü Eymen'in, Peygamber'in ölümünü hatırlayıp üzüntüsünden ağladığını zannederek) Ümmü Eymen'e dediler ki: 'Neden ağlıyorsun? Allah'ın katındakiler Resûlullah için daha hayırlıdır.' O da dedi ki: 'Ben Allah katındaki şeylerin Resûlullah için daha hayırlı olduğunu bilmediğimden ağlamıyorum ki! Ancak ben, semadan vahiy kesilmesine ağlıyorum.' Bundan sonra onlar da ağlamaya başladılar."[92]

Peygamber'in (sav) Yetimlere ve Şehit Çocuklarına Olan Merhameti

İmam Ahmed (rh), Müsned'inde şöyle rivayet etmektedir:

"Cafer şehit olduğu zaman Peygamber, onun geride kalan çocuklarını düzenli bir şekilde ziyaret eder, onun çocuklarını kucağına oturtur, onları sever ve onların babasızlığına, garipliğine ağlardı. Bir gün Cafer'in hanımını (Esma binti Umeys) hüzünlü ve dertli bir hâlde gördü. Anladı ki o, kocasının ölümünü ve çocuklarının geride kalmasını düşünüyor. Bunun üzerine Peygamber şöyle söyledi: 'Ey kadın, üzülme! Ben yaşadığım müddetçe bu çocuklar konusunda hiçbir endişen olmasın. Ben onların velisiyim.' "

Sehl b. Sad Es-Said'in (ra) rivayet ettiği bir hadiste Allah Resûlü (sav) işaret ve orta parmağını birleştirerek yetimler hakkında şöyle buyurdu:

"Ben ve yetimin (bakımını üstlenen) kefili, cennette böyle (yan yana) olacağız."[93] [94]

İmam Beyhaki nakletmektedir:

"Bir gün Ebu Lubabe isminde bir sahabe ile bir yetim arasında bahçe konusunda bir anlaşmazlık çıktı. Peygamber'in yanına bu konu için geldiler. Ebu Lubabe normalde haklıydı; fakat Allah Resûlü, yetimin boynunu bükük bırakmak istemedi ve:

— Ey Ebu Lubabe, bahçe senindir; ama onu yetime ver, dedi. Ebu Lubabe:

— Hayır, ya Resûlullah, dedi. Peygamber:

— Ey Ebu Lubabe, bahçe senindir; ama onu yetime ver. Umulur ki Allah sana cennette daha büyüğünü nasip eder, dedi. Ebu Lubabe:

— Hayır, ya Resûlullah, dedi.

---

taşısın?' demiştir. Peygamber, kadına tekrar, 'Sana ancak deve yarusu veririm.' deyince o da arkasını dönmüş gidecekken Peygamber demiştir ki: 'Her deve, başka bir devenin yavrusu değil midir?' "

92. Müslim, 2454

93. "Bu iki parmağın birbirinden ayrılmadığı gibi ben ve yetimin vekâletini üstlenen kişi, cennette ayrılmayacağız."

94. Buhari, 5304; Ebu Davud, 5150; Tirmizi, 1918; Ahmed, 22820

İbni Dahdah isminde bir sahabe bunu duydu ve koşarak Ebu Lubabe'nin yanına geldi ve dedi ki:

— Ey Ebu Lubabe bana bahçeni satar mısın?

Ebu Lubabe kabul etti ve bahçeyi ona sattı. İbni Dahdah, Peygamber'in müjdesine nail olabilmek için çocuğa dedi ki:

— Ey çocuk, bu bahçe senindir.

İbni Dahdah, Uhud günü şehit olduğunda Peygamber, (bu yaptığı iyiliği unutmadığı ve çok hoşuna gittiğinden dolayı) onun için 'Ben, onun cennette çok büyük hurmalıkların olacağını umuyorum.' dedi."[95]

İhtiyaç sahiplerine karşı merhametli olmak, bir fazilet değil, zorunluluktur. Özellikle sorumlu/yönetici insanlar için bir farzdır:

Peygamber (sav), Ebu Davud ve Tirmizi'nin rivayet ettiği hadiste şöyle buyurmaktadır:

"Allah, bir kimseyi Müslimlerin işlerinden birinin başına getirir, o da onların ihtiyaçlarını görmez ve fakirlerinden gizlenirse (Allah'a en çok ihtiyaç duyduğu anda) Allah da onun ihtiyaçlarını gidermez."[96]

İmam Ahmed'in rivayetinde Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Kim bir kavmin sorumluluğunu üstlenir, daha sonra onların ihtiyaç sahiplerine kapılarını kapatır, onların ihtiyaçları ile ilgilenmez ve onlara merhamet etmezse Allah'ın merhametine en çok ihtiyacı olduğu anda Allah da ona merhameti ile muamele etmez. Rahmet kapılarını onun yüzüne kapatır."[97]

Müslimlerin işlerinden sorumlu olan kişinin patron, baba, emir, hoca, komutan vs. olması fark etmez. Her sorumlunun, elinin altında bulunan zayıf ve ihtiyaç sahiplerine merhametle muamelede bulunması gerekir. Sorumlu kimse olaya şu açıdan bakmalıdır: İlgilenmem gereken zayıf ve kimsesiz insanlar, Allah'ın bana açtığı bir cennet kapısıdır. Onların varlığı benim için bir rahmettir. Böyle düşünmeli ve yüce Allah'ın açtığı bu kapıyı kendi eliyle kapatmamalıdır.

Üzülerek belirtmeliyim ki Allah Resûlü'nün bu sünneti çoğunluk arasında yaşanmıyor. Bizim, bizden başka kimsemizin olmadığı bu zamanlarda; yetim, kimsesiz, muhtaç insanlar ihmal ediliyor! Ömrünü İslam uğruna feda etmiş insanların emanetleri dahi hakkıyla sorulmuyor, onlarla ilgilenilmiyor!

Şunu unutmamalı: Bu konuda her birimiz ayrı ayrı sorumluyuz. Her birimiz mazlum insanlar nedeniyle hesaba çekileceğiz. Merhametli olanlarımız rahmet, ilgisiz olanlarımız ise Allah'ın yüz çevirmesiyle karşılaşacak.

---

95. Beyhaki, 11348
96. Ebu Davud, 2948; Tirmizi, 1332
97. Ahmed, 15651

Resûlullah'ın, Kâfirlere Olan Merhameti

Nebi (sav), kendine eziyet eden müşriklere dahi merhamet ile muamele etmiş, onlar için beddua etmek yerine İslam olmaları için Allah'a (cc) duada bulunmuştur:

Buhari ve Müslim şöyle rivayet etmektedir:

"Aişe, Resûlullah'a sordu:

— Uhud Savaşı'ndan daha zor bir gün ile karşılaştın mı? Peygamber dedi ki:

— Ben senin kavminden (Kureyş) çok şeyle karşılaştım. Akabe (Taif) günü karşılaştığım (ise), Kureyş'ten gördüklerimden daha şiddetliydi. Ben gidip onlara nefsimi ve davetimi arz ettim. Onlar ise beni kovdular. Ben kapılardan dertli/ hüzünlü ve kovulmuş bir şekilde geri döndüm. Üzüntümden dolayı (Mekke'ye yakın küçük bir dağ olan) Karn-i Sealib mevkisine kadar kendime gelemedim. Başımı yukarı kaldırdım ve beni gölgesi altına almış olan bir bulut gördüm. Bulutun içinde Cibril vardı, bana dedi ki: 'Rabbin sana selam söylüyor. Allah, kavminin sana söylediklerini ve seni reddetmelerini işitmiştir. Onlar hakkında dilediğin emri vermen için de Dağ Meleği'ni sana göndermiştir.' Sonra Dağ Meleği bana seslendi ve selam verdikten sonra dedi ki: 'Ey Muhammed, Allah, kavminin sana söylediklerini işitmiştir. Ben dağların meleğiyim. Rabbin dilediğin şeyi emretmen için beni sana gönderdi. İstersen bana emret, şu iki dağ (Ebu Kubeys ve Kueykan) arasında onları ezeyim.' Ben ise 'Hayır, ben Allah'ın onların zürriyetinden sadece Allah'a ibadet eden ve O'na ortak/ şirk koşmayan bir nesil çıkaracağını umuyorum, dedim.' "[98]

Taif'te deliler ve çocuklar Resûlullah'ı (sav) taşlamış, yaşlılar ise hakaret etmiştir. Fakat bütün bu eziyetlere rağmen Peygamber (sav) onlara rahmetiyle muamele etmiştir. Gerçekten de Allah (cc), Mekke'nin fethinden sonra, Taiflilerin zürriyetinden, sadece Allah'a ibadet eden ve şirk koşmayan bir zümre çıkarmıştır.

Onlara dua etmesi yanında, her fırsatı değerlendirip onları İslam'a davet etmiştir. Onun merhameti, insanların göz göre göre ateşe girmesine razı olmamıştır:

"Resûlullah'a hizmet eden Yahudi bir çocuk vardı. Bir gün hastalandı, Peygamber de onu ziyaret etmek için onun yanına geldi ve başucunda oturup ona 'Müslim ol!' dedi. Çocuk yanı başında bulunan babasına (tavrını öğrenmek için) baktı. Babası, 'Ebu'l Kasım'a itaat et.' dedi. Bunun üzerine çocuk Müslim oldu. Peygamber evden çıkarken şöyle dedi: 'Onu ateşten kurtaran Allah'a hamdolsun.' "[99]

Mekke fethedildiği zaman müşrikler, *"Biz Muhammed'e ve ashabına çok eziyet ettik. Onun arkadaşlarını katlettik. O da fırsatını buldu ve şimdi bizi perişan edecek!"* diye düşünmüşler ve kalplerini korku bulutları sarmıştı. Peygamber (sav) onları rahatlatmak için Ebu Süfyan'a, *"Bugün merhamet günüdür."* demiştir. Zira O (sav) rahmet peygamberidir ve kendine yakışanı yapmıştır.

Peygamber Kâbe'ye girip putları temizlemiş, iki rekât namaz kıldıktan sonra

98. Buhari, 3231; Müslim, 1795
99. Buhari, 1356

Kâbe'den çıkmış ve insanlara, *"Benim hakkımda ne düşünüyorsunuz? Size ne yapacağımı umuyorsunuz?"* diye sormuştur. İnsanlar, *"Sen, kerim olanın oğlusun. Sen hayırlı bir amca çocuğusun."* demişler. Peygamber, *"Benim konumum, Yusuf'un kardeşlerine olan konumundan başkası olmayacaktır."*[100] demiş ve sonra Yûsuf Suresi'nin *"... Bugün size kınama yoktur. Allah sizin günahınızı bağışlayacaktır..."*[101] ayetini okumuştur.

Merhamet, insanı harekete geçirir. Kendisi için istediği hayrı başkaları için istemesini kolaylaştırır... İnsanların ateşe sürüklenmesine göz yumamaz, bana ne diyemez merhametli insan... Ki, Allah Resûlü'nü ve ashabını harekete geçiren de bu merhamettir:

"Bu söze (Kur'ân'a) inanmadılar diye arkalarından üzülerek kendini öldüreceksin/helak edeceksin öyle mi?"[102]

Bu noktada hâlimizi gözden geçirmeli, çevremizle ilişkimize bakmalıyız. Komşularımıza, akrabalara, arkadaş çevresine karşı davet sorumluluğumuzu yerine getirebildik mi, çokça muhasebe etmeliyiz. Zira biz, öyle bir Peygamberin ümmetiyiz ki rahmeti tüm insanlığı kuşatmıştır.

Şunu belirtmeliyim: Kâfirlere merhametten kasıt hakkı gizlemek, din konusunda gevşek davranmak, Allah'ın söylediğini söylememek veya Allah'ın hak dediğine batıl, batıl dediğine hak demek değildir. Merhametten kastımız, insanları ateşten kurtarmak için Müslimlerin ellerinden geleni yapması ve hakkı, net bir şekilde usulünce anlatmasıdır.

Resûlullah'ın, Çocuklara Olan Merhameti

Usame b. Zeyd şöyle anlatmaktadır:

"Peygamber, Hasan'ı bir kucağına beni de bir kucağına oturtur ve derdi ki: 'Allah'ım onlara merhamet et, çünkü ben onlara merhamet ediyorum.' "[103]

Müslim'de Ebu Mesud El-Ensari (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Ben, bir gün çocuk yaşta olan bir kölemi kamçı ile dövüyordum. Arkamdan bir ses işittim. Öfkemden dolayı tam olarak ne dediğini anlamadım. Sonra ses yaklaştı, döndüm ki Peygamber karşımda ve bana şöyle diyor:

— Ey Ebu Mesud! Allah'ın gücü sana, senin gücünün bu köleye yettiğinden daha fazla yeter.[104] *Ben:*

100. Yusuf'un (as) kardeşleri ona çok eziyet etmişler, daha sonra Yusuf ile karşılaşmışlar ve onun kendilerine iyi davranmasını ümit etmişlerdir. Yusuf da kerim bir insana yakışanı yapıp onları affetmiştir. Peygamber de (sav) Mekkeli müşriklere bu şekilde muamele etmiştir.
101. 12/Yûsuf,92
102. 18/Kehf, 6
103. Buhari, 6003
104. "Senin gücün ona yetiyor diye onu dövüyorsun. Allah seni huzuruna aldığında ne yapacaksın?"

— O artık Allah rızası için hürdür, dedim. Peygamber şöyle buyurdu:

— Şayet böyle yapmasaydın ateş seni yutardı veya ateş sana dokunurdu."[105]

Ebu Hureyre (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Bedevilerden Akra b. Haris, Peygamber'in yanına geldi. O sırada Peygamber Hasan ve Hüseyin'i kucağına almış onları seviyordu. Bunun üzerine adam dedi ki:

— Sizler çocuklarınızı öpüyor musunuz? Benim on tane çocuğum var ve ben onlardan birini dahi öpmüş değilim, Peygamber dedi ki:

— Allah rahmeti senin kalbinden çekip almışsa ben sana ne yapabilirim ki!"[106]

Çocuklara karşı katı davranmak, onlara tahammül edememek, onları sevmemek veya onlara karşı sevgi göstermemek; Allah'ın, insanın kalbinden merhameti çekip aldığını gösterir. Ayrıca bugünün çocukları, yarının büyükleri olacaktır. Bugün bizden merhamet görenler, yarın insanlığa merhamet dağıtacaktır. Tam tersini de düşünebiliriz: Merhamet görmemiş çocuklar, insanlığa şiddet, katılık, kabalık dağıtacaktır.

Üzülerek söylemeliyim ki; bugün kendi fıtratına ihanet edip çocuklarına şiddet uygulayan ebeveynler vardır. Allah (cc) kalplerine/fıtratlarına çocuk sevgisi yerleştirmiş olmasına rağmen, bir robot gibi davranabilmektelerdir. Basit bir eşya için dövülen, çocukluk yaptı diye azarlanan, gösteriş olsun diye yarış atına dönüştürülen, insanların içinde onur ve haysiyeti yok sayılan ebeveyn mağduru çocuklar vardır...

Ebeveynler Allah'tan korkmalı, bu çocuklardan hesaba çekileceklerini bilmelidir. Mükâfatlar amelin cinsinden olacaktır. Merhamete merhamet, katılığa katılık...

Resûlullah'ın, Hayvanlara Olan Merhameti

Abdullah b. Cafer (ra) şöyle anlatmaktadır:

"Bir gün Peygamber hela ihtiyacı için Ensar'dan birinin bahçesine girdi. Orada bir deve ile karşılaştı. Deve, Peygamber'i görünce böğürmeye başladı ve gözünden yaşlar aktı. Peygamber devenin yanına geldi, onu okşadı ve göz yaşlarını sildi. Sonra Peygamber, 'Kimdir bu devenin sahibi?' diye sordu. Ensar'dan bir genç gelip 'Benim, Ey Allah'ın Resûlü!' dedi. Peygamber ona, 'Allah'ın seni sahip kıldığı bu deve konusunda Allah'tan korkmaz mısın? O, senin kendisini aç bıraktığını ve çok yorduğunu bana şikâyet etti.' dedi."[107]

Müslim'in rivayetinde İbni Abbas (ra) şöyle anlatmaktadır:

"Bir gün Peygamber'in yanından yüzüne vesm[108] *yapılmış bir merkep geçti.*

---

105. Müslim, 1659; Ebu Davud, 5159; Tirmizi, 1948; Ahmed, 17087
106. Buhari, 5998, Müslim, 2317
107. Ebu Davud, 2549
108. Hayvanların karışmaması için, ateşte ısıtılmış demiri hayvanın vücuduna basarak yapılan damgalama

Peygamber dedi ki: 'Allah, bu hayvanın yüzüne vesm yapana lanet etsin!' "[109]

Nesai'de Şerid (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Kim, boş yere (gıda ihtiyaçı olmaksızın) bir serçeyi öldürürse öldürülen serçe kıyamet günü Allah'ın huzuruna sıçrayacak ve şöyle diyecek: 'Rabbim falan kişi benden faydalanmak için değil de beni boş yere öldürdü.' "[110]

Müslim, her konuda olduğu gibi hayvanlar hakkında da Allah'tan korkmalıdır. Allah'ın (cc) kıyamet gününde onlardan dolayı bizi hesaba çekeceğini bilmelidir. Allah Resûlü'nün (sav) merhamet ahlakıyla ahlaklanmalıdır. Zira kişinin bir hayvana gösterdiği merhamet, hiç ummadığı bir yerde karşısına rahmet olarak çıkabilir:

Müslim'de, Ebu Hureyre'nin (ra) rivayetinde Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Bir köpek kuyu başında susuzluktan ölecek hâlde kıvranırken İsrailoğullarının fahişe kadınlarından bir bağî[111] *onu gördü. Ayakkabısını çıkarıp (kuyudan su alarak) köpeğe su verdi. Bundan dolayı da Allah onun günahlarını affetti."*[112]

Yine kişinin bir hayvana olan merhametsizliği, ona cehennem azabı olarak dönebilir:

Buhari ve Müslim'de Abdullah b. Ömer'in (ra) rivayetinde Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Bir kadın bir kedi sebebiyle azap gördü. Kediyi ölünceye kadar hapsetmişti ve bu yüzden ateşe girdi. Hapsettiği sürede onu ne doyurmuş ne suyunu vermiş ne de yerin haşerelerinden yemesi için salıvermişti."[113]

Merhamet ve Gözyaşı Arasındaki Bağ

"Ben merhametliyim." demek ile merhametli olunmaz. Merhametin birtakım alametleri vardır. Bu alametlerden biri -Kur'ân ve sünnete göre- gözyaşıdır. Kişinin kalbinde merhamet varsa gözünde de yaş vardır. Eğer kalpte merhamet yoksa kalp kuruyup katılaştığı gibi gözler de kuruyup solacaktır.

Usame b. Zeyd (ra) şöyle anlatmaktadır:

"Peygamber'in yanında bulunuyorduk. Peygamber'in kızı Zeyneb, oğlunun ölmek üzere olduğunu ve kendisinin gelmesini istediğini haber etmek için bir haberci gönderdi. Peygamber haberciye dedi ki: 'Ona (Zeyneb'e) geri dön ve şunu haber et: 'Şüphesiz ki aldığı da verdiği de Allah'ındır. Her şeyin O'nun katında belli bir eceli vardır. Sabret ve ecrini Allah'tan bekle!' Haberci geri geldi ve dedi ki: 'Kızın

109. Müslim, 2117
110. Nesai, 4446
111. Fuhşu kendine meslek edinmiş kadın.
112. Müslim, 2245
113. Buhari, 2365; Müslim, 2242

senin gelmen için kesin bir yemin etti.' Bunun üzerine Peygamber ayağa kalktı, onunla beraber ben, Sa'd b. Ubade ve Muaz b. Cebel gittik. Çocuk, Peygamber'e verildi, canı gidip gelmekteydi. Vücudu sanki eskimiş, pörsümüş deri bir kırba gibiydi. Peygamber'in gözleri yaşla doldu. Sa'd dedi ki:

— Ya Resûlullah! Bu da nedir? Peygamber dedi ki:

— Bu (gözyaşı), Allah'ın kullarının kalbine koymuş olduğu rahmettir. Allah, kullarından merhametli olanlarına merhamet eder."[114]

Allah (cc) Peygamber'e (sav) erkek çocuk bahşetmemiştir. Verdiği erkek çocukların da erken yaşta canlarını almıştır. Peygamber'in oğlu İbrahim'in vefatı hakkında Buhari ve Müslim'in rivayetinde Enes (ra) şunu anlatmaktadır:

"Peygamber son nefesini vermekte olan oğlu İbrahim'in yanına girdi. Onu görünce gözlerinden yaş geldi. Bunu gören Abdurrahman b. Avf:

— Sen de mi ya Resûlullah. dedi. Peygamber dedi ki:

— Ey İbni Avf, gözyaşları rahmettir."

Buhari ve Müslim'in rivayetinde Abdullah b. Mesud (ra) şöyle anlatmaktadır:

"Bir gün Peygamber bana:

— Bana Kur'ân oku, dedi. Ben:

— Ya Resûlullah, sana indirilmiş olduğu hâlde ben mi sana okuyayım, dedim. Peygamber:

— Ben onu başkasından dinlemeyi severim, dedi.

Ben de kendisine Nîsa Suresi'ni okudum. Nîsa Suresi'nden, 'Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz, seni de bunların üzerine şahit olarak getirdiğimizde onların hâli nice olur?'[115] *ayetine gelince Peygamber, 'Bu kadar yeterli.' dedi. Ben başımı kaldırıp baktığımda (ayet onunla alakalı olduğu için) Peygamber'in gözlerinden yaşlar boşalıyordu."*[116]

Buhari ve Ebu Davud'da Mutarrif (ra), babasından şöyle rivayet etmektedir:

"Peygamber'i namaz kılarken gördüm. Ağladığı için değirmen[117] *sesi gibi bir ses/ hırıltı geliyordu."*[118]

"Erkekler ağlamaz" diyen cahiliyeye inat, erkekler ağlar! Hele yiğit muvahhidler, ahdine sadık olanlar, canlarını cennet karşılığı satanlar ve adanmış seçkinler daha çok ağlar. Çünkü kalpleri ilahi rahmetin tecelligâhıdır:

"Bunlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği Âdem'in zürriyetinden peygamberler, Nuh'la beraber (gemide) taşıdıklarımız, İbrahim ve İsrail'in soyundan olanlar

114. Buhari, 1284; Müslim, 923
115. 4/Nîsa,41
116. Buhari, 4583; Müslim, 800
117. Bir rivayette "su kaynaması" şeklinde geçer.
118. Ebu Davud, 904; Nesai, 1214

ve seçip hidayet ettiklerimizdir. Onlara, Er-Rahmân'ın ayetleri okunduğunda, ağlayarak secdeye kapanırlardı."[119]

İbni Abbas'tan rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"İki göz vardır ki onlara ateş dokunmaz: Allah korkusundan ağlayan göz ve Allah yolunda nöbet tutarak geceleyen göz."[120]

Ebu Umame'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah katında hiçbir şey iki damladan ve iki izden daha sevimli değildir. İki damla, Allah korkusuyla akan gözyaşı ve Allah yolunda dökülen kandır. İki iz ise Allah yolunda cihadda alınan yara izi ile Allah'ın emrettiği farzlardan birini yerine getirmekten kalan izdir."[121]

Buhari ve Müslim'de Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Yedi sınıf insan var ki Allah hiçbir gölgenin olmadığı (mahşer gününde) kendi gölgesinde onları gölgelendirecektir… (Bunlardan biri de) hiç kimsenin olmadığı bir zamanda Allah'ı zikreden ve gözleri yaşla dolan kişidir."[122]

Kişi namaz kıldığında, Kur'ân okuduğunda veya okunduğunda, Allah'ı zikrettiğinde, günahlarını hatırladığında, etkileyici bir manzara gördüğünde ağlıyor ve ağlamaya muvaffak kılınıyorsa bu, onun için büyük bir nimettir. Şayet gözlerinde kuruluk varsa ve zikir, Kur'ân, cenaze gibi şeylerle karşılaştığında kalbi yumuşamıyor ve gözlerinden yaş gelmiyorsa kalbinde bir problem var demektir. Müslim, gözlerinden önce kalbine yönelmeli, onu zikirlerle ve taatlerle inceltmeli ki kalbi yumuşasın, insanlara karşı merhameti gözlerinden taşsın…

Er-Rahmân ve Er-Rahîm İsmiyle Dua

"… Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine dâhil et. Sen merhamet edenlerin en merhametlisisin."[123]

"… Şüphesiz ki bu dert bana dokundu/ her yönden beni kuşattı ve sen merhametlilerin en merhametlisisin."[124]

"… Rabbim! Bana ve anne babama verdiğin nimetlerden ötürü sana şükretmemi ilham et/ beni şükre sevk edip yönlendir. Razı olacağın salih ameller yapmaya muvaffak kıl. Ve beni rahmetinle salih kulların arasına dâhil et."[125]

"… Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla ve kalple-

---

119. 19/Meryem, 58
120. Tirmizi, 1639
121. Tirmizi, 1669
122. Buhari, 660; Müslim, 1031
123. 7/A'râf, 151
124. 21/Enbiyâ, 83
125. 27/Neml, 19

rimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (şefkatli olan) Raûf ve (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'sin."[126]

"... Rabbimiz! Bizi zalimler topluluğuna fitne kılma. (Bize üstün gelirlerse hak yolda olduklarını zannederler. Onlara fitne olmuş oluruz.) Ve bizleri rahmetinle kâfirler topluluğundan kurtar."[127]

Ey merhametlilerin en merhametlisi! Ey rahmeti her şeyi kuşatan! Ey rahmeti nefsine farz kılan! Senin indireceğin maddi ve manevi hayırlara muhtacız, bize merhamet et! Sen merhametli kullarını seversin, bizi merhamet ahlakıyla süsle!..

Allahumme âmin.

126. 59/Haşr, 10
127. 10/Yûnus, 85-86

اَلْعَلِيمُ - اَلْعالِمُ - اَلْعَلّامُ

İlmiyle her şeyi kuşatan, gayb ve şehadet bilgisinin sahibi, kullarına öğreten Allah.

Dua

“Dediler ki: ‘Seni tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bir ilmimiz yoktur. Şüphesiz ki sen, (her şeyi bilen) El-Alîm, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm’sin.’ ”

“Rabbim benim ilmimi arttır.”

“Allah’ım, Ey Cibril’in, Mikâil’in ve İsrafil’in Rabbi! Ey gökleri ve yeri yaratan, gayb ve şehadet bilgisini elinde bulunduran! Kulların ihtilaf ettikleri şeylerde en doğru hükmü veren sensin. Hak konusunda ihtilaf ettikleri konuda iznin ile beni doğru yola ilet. Şüphesiz ki sen, dilediğini doğru yola iletirsin.”

“Allah’ım! Ben senden faydalı bir ilim, temiz bir rızık ve makbul bir amel istiyorum.”

“Allah’ım, senden işlerim konusunda sebat istiyorum. Senden rüşd/ olgunluk olan konularda irade/ azim istiyorum. Nimetine şükretmek istiyorum. Beni, sana güzel bir şekilde ibadet etmeye muvaffak kılmanı istiyorum. Senden, doğru söyleyen bir dil, temiz bir kalp istiyorum. Senin bildiğin şerlerden sana sığınırım. Senin bildiğin hayırları senden isterim. Senin bildiğin her günahımdan sana istiğfar ederim. Şüphesiz ki sen, gaybı en iyi bilensin!”

Allahumme âmin.

EL-ALÎM, EL-ÂLİM, EL-ÂLLÂM

Genel Bilgiler

El-Alîm, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. "*A-li-me/ İlm*" kökünden türemiş kelime izahtan varestedir, çünkü ilim, her insanın duyduğunda manasını bildiği kelimelerdendir. İsim, yüce Allah'ın kuşatıcı ilmine delalet eder.

El-Alîm ismi Kur'ân'ı Kerim'de üç farklı kalıpta kullanılmıştır:

• El-Alîm/عليم: Kur'ân-ı Kerim'de yüz elli yedi (157) defa Allah (cc) kendisinden El-Alîm olarak bahsetmektedir.

• El-Âlim/عالم: "*A-li-me*" fiilinin ism-i failidir. Bu kalıp, Kur'ân-ı Kerim'de on üç (13) defa kullanılmıştır. Terkip[1] ile "عالم الغيب والشهادة/*gayb ve şehadet ilminin âlimi*" olarak geçmektedir. Ayrıca iki yerde "عالمين/*bilenler*" olarak cem/çoğul sigasıyla gelir.

• Âllâm/ علام: Bu isim, mübalağalı ism-i fail kalıbındandır. Kur'ân'da dört (4)yerde varid olur.

اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

"*... Şüphesiz ki sen, gayb ilmini bilensin.*"[2]

El-Alîm İsminin Anlamı

İlmiyle her şeyi kuşatan, gayb ve şehadet bilgisinin sahibi, kullarına öğreten Allah, demektir.

---

1. Tek başına kullanılmayan, müstakil olmayan
2. 5/Mâide, 109

El-Alîm İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Yüce Allah'ın Kuşatıcı/Kapsayıcı İlmi ve Tecellileri

"… Rabbimiz! Rahmet ve ilimle her şeyi kuşattın…"[3]

"… Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız?"[4]

"Sizin ilahınız ancak Allah'tır… O ki O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyi ilmiyle kuşatmıştır."[5]

Rabbimiz mutlak ve aşkın ilmiyle her şeyi kuşatmıştır. Olan ve olmayan, olacak olsa nasıl olacağı, gizli ve açık her şey, O'nun kuşatıcı ilmine dâhildir.

İlminin kuşatıcılığını anlatırken şöyle buyurur:

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır. (Gaybı) O'ndan başkası bilmez. Karada ve denizde olan her şeyi bilir. Herhangi bir yaprak düşmüş olsa mutlaka onu bilir. Yerin karanlıklarındaki bir tane, yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık Kitap'ta yazılıdır."[6]

Düşünebiliyor musunuz, yaprak, O'nun bilgisi dışında düşmüyor! İnsan bir ağaçtaki yaprak sayısını bilmekten acizken O (cc), ilk günden bu yana var olmuş her yaprağı tüm detaylarıyla biliyor. Allah'ın (cc) ilminin kuşatıcılığı karşısında inanan gönüller genişliyor. Rabbine karşı saygı, tazim ve tesbihle doluyor!

İlmin Bir Tecellisi: Kader

Kader, yüce Allah'ın ilminin bir tecellisidir. O (cc) her şeyi bilmiş, Kitap'ta kaydetmiş, dilediği zaman onun vücuda gelmesine izin vermiştir:

"Bilmez misin ki Allah, gökte ve yerde olanların tamamını bilir. Şüphesiz ki bunlar, Kitap'tadır. Şüphesiz ki bu, Allah'a kolaydır."[7]

Bunu bilmek müminin kalbini rahatlatır. Hiçbir şey; öylesine, başıboş ve amaçsız gerçekleşmez. Her şey, yüce Allah'ın ilmi ve planlaması ile cereyan eder.

İnsan bu bilgiyle belirsizliğin stresinden, musibetin yakıcı etkisinden, nimetin şımartan şaşaasından yakasını kurtarır.

Zira Allah'ın ilmine inanan belirsizliğe inanmaz; onun hayatında tesadüfe yer yoktur. Allah'ın ilmi ve izniyle gerçekleşen planlı bir hayat/olaylar vardır. Musibet veren de Allah, nimetle sınayan da Allah'tır. Kul musibeti sabırla, nimeti şükürle karşılamalıdır:

---

3. 40/Mü'min (Ğafir), 7
4. 6/En'âm, 80
5. 20/Tâhâ, 98
6. 6/En'âm, 59
7. 22/Hac, 70

“Yeryüzünde veya nefislerinizde meydana gelen her musibet, onu yaratmadan önce mutlaka Kitap’ta yazılıdır. Şüphesiz ki bu, Allah’a kolaydır.”[8]

İnsanın hayat içerisinde birtakım beklentileri, plan ve projeleri vardır. Kurduğu planlar dışında bazen tahmin etmediği ya da beklemediği olaylar gerçekleşir. Bazı durumlarda Allah’ın iradesi ve takdiri, insanın planlarının önüne geçer. Şayet insan, bu olayların Allah’ın ilmi dâhilinde olduğunu unutur ve başına gelenlerin rutin bir şekilde gerçekleştiğini düşünürse iç dünyasında çalkantılar, sıkıntılar, bıkkınlıklar baş gösterir. Başına gelen tüm durumların Allah’ın bilgisi ile olduğunu bildiğinde ise kalbi sabır ve şükürle, dili dua ve tesbihle hareket eder.

Örneğin, bir kişi sabah vakti evinden çıkarak işe gitmeyi planlar. Fakat sabah kapıyı açtığında her yerin askerler ve tanklarla kuşatıldığını görür. O an aklına *“İşe gidebilecek miyim, acaba askerî darbe mi oldu?”* gibi düşünceler gelmesi muhtemeldir. Tam bu sırada yoldan geçen biri, *“Merak etme. Bu, Genelkurmay Başkanlığı’nın bilgisi dâhilinde yapılan askerî bir tatbikattır.”* dediği zaman kişi, bu durumun, başındaki yöneticinin bilgisi dâhilinde olduğunu bilecek ve rahatlayacaktır. Böylelikle kurguladığı kâbuslar hakkındaki bütün korkuları kaybolup gidecektir.

İnsanoğlunun hayatı da böyledir. İnsan, yaşanan vakaların Allah’ın ilmi dâhilinde olduğunu bildiğinde rahatlayacak, korkusu ve endişesi kaybolacaktır. Fakat insan bu aslı unuttuğunda onun maddi ve manevi dünyası altüst olacaktır. Örneğin, Hudeybiye Günü’nde Peygamber’in (sav) tavrı ile Ömer’in (ra) tavrı arasında fark vardır. Şöyle ki Allah (cc), Peygamber’e Mescid-i Haram’a gireceklerini söylemiş ve rüyasında da bunu müjdelemiştir. Bunun üzerine Peygamber ve ashabı oraya girmek ümidiyle yola çıkmışlardır. Müminler, Mekke’ye girememiş ve Hudeybiye Antlaşması’nı imzalayarak geri dönmüşlerdir. Her şeyin Allah’ın iradesiyle olduğunu bilen Nebi (sav) rahattır. Ancak Ömer rahat değildir; kırılmış, incinmiş ve öfkelidir. Şöyle diyerek itiraz etmiştir: *“Ya Resûlullah, biz hak ehli değil miyiz? Onlar batıl ehli değil mi? Sen bize Mescid-i Haram’a gireceğimizi ve bu konudaki rüyanı anlatmadın mı? Allah bizi müjdelemedi mi? Peki, neden bizler dinimizden taviz veriyoruz?”*

Ömer (ra) Hudeybiye Antlaşması’nın hikmetini idrak edememiş ve bu durumu kabullenememiştir. Zahiren Müslimlerin aleyhine görünen bu antlaşma neticesinde Peygamber’in kalbinde ise böyle bir sıkıntı olmamıştır. Resûlullah bu durum için *“Ben bu insanları peşime taktım, Medine’den çıkardım. Onlara gördüğüm rüyayı anlatıp Mescid-i Haram’a gireceğimize dair söz verdim. Mescid-i Haram’a giremediğimiz gibi zahiren yenik düştüğümüz bir antlaşmanın altına imza attım ve geri dönüyorum.”* gibi bir düşünceye kapılmamış, böylesi bir endişeye düşmemiştir. Peki, onun (sav) bu rahatlığının kaynağı nedir? Elbette olaya doğru

8. 57/Hadîd, 22

pencereden bakması, El-Alîm ismini etraflıca anlamasındandır. Ki; Allah (cc) çok geçmeden onun hüsnüzannını doğrulayan ayetler indirmiştir:

"Andolsun ki Allah, Resûl'üne gösterdiği rüyayı hak ile doğruladı. Allah'ın izniyle mutlaka Mescid-i Haram'a emniyet içinde, saçlarınızı tıraşlı ya da kısaltılmış (olarak) korkmadan gireceksiniz. (Allah,) bilmediğiniz şeyi bildi ve bundan önce yakın bir fetih olan (Hudeybiye Antlaşması'nı) takdir etti."[9]

İslami mücadelede bu tip olaylarla çok sık karşılaşırız. Biz bir hedef gözeterek yola çıkar, sebep sonuç ilişkisi çerçevesinde planlar yaparız. Karşılaştığımız sonuç ise bambaşka olur. Böylesi durumlarda Allah'ın kuşatıcı ilmini hatırlayanlar yola devam eder. Allah'a karşı hüsnüzannını korur. Şeytanın unutturdukları ise sendeler, dökülür ve görev yerini terk eder.

Bir örnekle izah edelim: Medine'de seferberlik ilan ediliyor. Uzun bir yol, zorlu bir sefer, sıcak bir hava ve çetin bir düşman var: Tebuk Seferi. Bazı insanlar savaşa katılmıyor, orduyu yardımsız bırakıyor. Hâliyle sahabe üzülüyor.

Sefer bittikten sonra ayetler iniyor ve olayın perde arkasını aydınlatıyor:

"Şayet savaşa çıkmak isteselerdi, onun için hazırlık yaparlardı. Fakat Allah onların savaşa çıkmasını istemedi. Onları ağırlaştırarak (alıkoydu) ve onlara denildi ki: 'Oturanlarla beraber oturun.' (Allah'ın onları savaşa çıkmaktan alıkoyması şu hikmete mebnidir:) Şayet sizinle savaşa çıkmış olsalardı, size zarar vermekten başka bir artıları olmayacak ve aranızda fitne çıkarmak için uğraşacaklardı. Sizin içinizde de onlara kulak verenler vardır. Allah, zalimleri bilmektedir."[10]

Onları savaştan alıkoyan kimdir? Allah (cc)! Rabbimiz, kuşatıcı ilmiyle onların yapacaklarını bilmiştir. Onları savaşa çıkmaktan alıkoyarak müminlere zarar vermelerini engellemiştir. Zahiren üzücü olan bir olay, arka planı aydınlanınca kalplere sürur vermiştir. Bu tip olaylarda şiarımız şu olmalıdır: *"... Allah bilir, siz bilmezsiniz."*[11]

Cihad ile alakalı olan bu örnek, tüm İslami çalışmalar için geçerlidir. Kimse insanların iç dünyasında ne tür düşüncelerin/şüphelerin çalkalandığını bilemez. Ancak âlemlerin Rabbi olan Allah, kalplerin fısıltılı seslerini duyabilir ve her şey O'nun ilmi dâhilinde cereyan eder. Bu durumda kula düşen, elinden geleni yapıp sonrasını ilmi ile kuşatan Allah'a havale etmektir.

Başka örnekler de verebiliriz... Ticaret yaparız; hesaplarımızı yapmış, doğru insanlarla, kârlı bir işe kalkışmışızdır. Ummadık şeyler olur. Döviz kurları yükselir, kriz çıkar, yeni bir şeyler icat olur... Bazen de hiçbir sebep yoktur. Allah (cc) rızkımızı daraltır. Allah'ın kuşatıcı ilmine inanan kişi; dövünmez, söylenmez, suçlamaz. *"Allah bilir, biz bilmeyiz."* der, sabırla hayatına devam eder.

9. 48/Fetih, 27
10. 9/Tevbe, 46-47
11. 2/Bakara, 216

Birine davet yaparız; uzun zaman ilgileniriz. Akrabamızdır, arkadaşımızdır… Hidayet bulsun diye çırpınırız. O ise dalaleti, ateşi seçer… *"Allah, El-Alîm'dir"* diyebilen, rahattır. O kişinin hidayeti hak etmediğini bilir… Başka kalpleri fethetmek için hareket eder. Aksi hâlde ya kendini ya da insanları suçlar; daveti bırakır, kendi kaybeder.

2. Allah, İnsanların İçlerinde Gizlediklerini Bilir

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"Bir şeyi açıklasanız da gizleseniz de şüphesiz ki Allah, her şeyi bilmektedir."[12]

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. Biz, ona, şah damarından daha yakınız."[13]

"… Allah, sinelerde olanı bilmektedir."[14]

Gizli/kapalı/sır… Bizim dünyamıza ait kavramlardır. Allah için gizli/kapalı yoktur. O (cc), âlim-i mutlaktır. Kalplerin ve dillerin, duygu ve düşüncelerin ve dahi gözlerin fısıltısını bilir. İlminin bu derinliğini kulların idrak etmesini ister. Bu nedenle sık sık hatırlatır. Zira bu bilginin, insanın arınması ve güzel ahlak sahibi olmasında ciddi bir etkisi vardır. Şöyle ki;

İslam ahlakının esası, özün ve sözün, zahirin ve bâtının uyumlu olması, yani ihlastır. İhlas yoksa hiçbir amelin değeri yoktur. Peki, ihlas nasıl kazanılır? Kişi yüce Allah'ın kuşatıcı ilmini anladığında adım adım ihlasa yakınlaşır. Evet, insan başkasını aldatabilir. Dahası kendini dahi aldatabilir. Ancak Allah'ı aldatamaz. Allah (cc) sinelerde olanı, nefsin fısıltılarını bilir. Kime ne gösterirsek gösterelim, Allah (cc) her şeyin hakikatinden haberdardır. Bizim gösterdiğimizle değil, kendi ilmiyle bize muamele edecektir.

Bunu anlayan insan, iyi görünmeye değil, iyi olmaya çalışır. İnsanları değil, Allah'ı (cc) razı etmeye çabalar. İşte ihlas tam olarak budur:

"Kıyamet gününde hakkında hüküm verilecek ilk kişi şehittir. Allah'ın huzuruna getirilir, Allah ona nimetini hatırlatır, o da ikrar eder. Allah şöyle der: 'Bu nimetlerle ne amel yaptın?' Adam şöyle der: 'Senin uğruna savaştım ve şehit oldum.' 'Yalan söyledin, sana 'cesur/ kahraman' denmesi için savaştın ve dendi de.' denilir, sonra emredilir ve yüzüstü sürüklenerek cehenneme götürülür. Sonra ilim öğrenen, öğreten ve Kur'ân okuyan bir adam getirilir. Allah ona nimetlerini hatırlatır, o da kabul eder. Allah şöyle der: 'Bu nimetlerle ne amel yaptın?' Adam şöyle der: 'İlim öğrenip insanlara öğrettim ve senin rızan için Kur'ân okudum.' Allah der ki: 'Yalan söyledin. İlmi, sana 'âlim' densin diye öğrendin. Kur'ân'ı da sana 'kari' densin diye okudun.' Sonra emredilir ve o adam yüzüstü sürüklenerek

12. 33/Ahzâb, 54
13. 50/Kâf, 16
14. 3/Âl-i İmran, 154

cehenneme götürülür. Bundan sonra Allah'ın mal konusunda genişlik verdiği ve malın her sınıfından kendisine verdiği zengin getirilir. Allah ona nimetlerini hatırlatır, o da ikrar eder. Allah şöyle der: 'Ne amel yaptın bu mallarla?' Adam der ki: Senin sevdiğin hiçbir yol bırakmadım, mutlaka o yolda infak ettim.' Allah, 'Yalan söyledin. Sana 'cömert' densin diye infak ettin ve denildi de.' buyurur. Sonra bu adam da yüzüstü sürüklenerek cehenneme götürülür."[15]

Şu bir gerçek: İnsan, Allah'ın kuşatıcı ilmini unutup insanlar için yaşamaya başladığında, nefsine yapabileceği en büyük zulmü yapar. Dünyasını ve ahiretini hüsrana uğratır.

Ashabın bu noktada titizlendiğini, Allah Resûlü'ne (sav) sorular sorarak niyetlerini riyadan temizlemeye çalıştığını görüyoruz:

Ebu Musa El-Eş'ari şöyle rivayet etmektedir:

"Bedevi bir adam Peygamber'in yanına geldi ve dedi ki:

— Ya Resûlullah, bazı adamlar ganimet için, bazı adamlar kendisinden bahsedilmesi için, bazı adamlar gösteriş için[16] *savaşıyor. Bunlardan hangisi Allah yolundadır? Resûlullah dedi ki:*

— Kim Allah'ın kelimesinin yücelmesi için savaşırsa o, Allah yolundadır."[17]

Ebu Umame El-Bahili (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Bir adam Resûlullah'ın yanına geldi ve dedi ki:

— Hem ecir hem de şöhret elde etmek isteyen kişi hakkında ne dersin ya Resûlullah? Peygamber dedi ki:

— Ona hiçbir şey yoktur! Bunu üç defa tekrarladı. Sonra dedi ki:

— Allah, sırf kendi rızası için olmayan hiçbir ameli kabul etmez. O, sadece kendi rızası için olan ve ihlas içinde yapılan amelleri kabul eder."[18]

Hâliyle her birimiz bu soruları nefislerimize sormalıyız: Yaptığımız amelde niyetim ne? Niçin bu ameli yapıyorum? Fiillerim Allah'ın (cc) istediklerine uygun mu?

Kötü/olumsuz bir niyet görürsek arınmaya gayret etmeli, tevbe ve ıslahla temizlenmeliyiz... Çünkü niyetimizi insanlardan gizleyebiliriz ama; Allah'tan asla!

Unutmamalı: Salih amel yapıyor olmak, salih bir netice almak anlamına gelmez. Zaman olur, şeytan ve nefis bizi salih amele teşvik eder. Olmaz demeyin! İçinde riya olan amel, şeytanın en sevdiği ameldir. İnsan hem yorulur hem ameli boşa gider hem de o amel nedeniyle azaba uğrar. Zarar içinde zarar; ziyan içinde ziyan!

15. Müslim, 1905
16. Bazı rivayetlerde "... cesareti sergilemek, kavmiyetçilik, öfkelendiği için..." şeklinde geçer.
17. Buhari, 2810; Müslim, 1904
18. Nesai, 3140

Allah'ın (cc) kuşatıcı ilmini bilmenin bir diğer faydası, düşünceleri arındırmaktır: *"(Allah,) gözlerin hain bakışlarını ve sinelerin gizlediğini bilir."*[19]

İbni Abbas (ra) bu ayet hakkında şöyle demektedir: *"Bu ayet, içerisinde güzel bir kadının olduğu ev halkının kendisine güvenip içeri aldığı, ev halkı kendisine baktığı zaman gözünü kısıp iffetli gibi davranan, ev halkı bakmadığında o kadına bakmak için çaba sarf eden kimse hakkındadır."*[20]

Elbette İbni Abbas (ra) ayetin tamamını değil, bir örnek vererek bir kısmını tefsir etmiştir. Bu tefsirin özü şudur: Düşüncene, bakışına, duyguna dikkat et! İnsanlar görmeseler de Allah görmekte, insanlar bilmese de Allah bilmektedir.

Masum bir bakışın ardındaki hıyanetten, yumuşak bir tebessümün gizlediği kinden, tatlı sözün içindeki zehirden... Allah haberdardır.

Peki, düşünceleri arındırmak nasıl olacaktır? Yüce Allah'ın kuşatıcı ilmini bilerek... Bu şuura eren, insanın sınırlı dünyasını aşar. Yüce Allah'ın engin ve kuşatıcı bilgisiyle kendisine çekidüzen verir.

Suizan Problemi ve El-Alîm İsmi

Suizan/kötü düşünme, yüce Allah'ın haram kıldığı günahlardandır. Hiçbir gerekçe yokken olayları kötüye yormak, içten içe insanları ayıplamak ve kınamaktır. Suizan tehlikelidir. Zira insanın iç dünyasında gerçekleşir. Başkaları görmez. Tehlikelidir, çünkü somut bir şey değildir. Çoğu zaman suizan yapan kişi bu amelini küçümser... Oysa o, Allah katında çirkin bir ameldir. Yüce Allah, kul hakkına dair yasakları öğretirken suizanı liste başı yapmıştır:

"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının! Çünkü zannın bir kısmı (dahi) günahtır. Tecessüs etmeyin/ birbirinizin özelini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın/ arkasından konuşmayın. Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemeyi ister mi? (Nasıl da) tiksindiniz! Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[21]

Zan yapan, başkalarının ayıbını araştırır. Ayıp araştıran ifşa eder, gıybet yapar, laf taşır. İslam ahlakıyla diri bir toplum, bu ahlaki zaaflarla cesede dönüşür. Toplum da bu cesede üşüşmüş manevi yamyamlara... Evet, zan müessir bir ameldir, tetikleyicidir. Terbiye edilemezse daha çirkin amellere sevk eder. Onu terbiye etmenin yolu, her düşünceyi Allah'ın bildiğini bilmektir. Her düşünce Allah'ın El-Alîm ismiyle ele alınırsa kişi yaptığı zandan utanır. Rabbinden yardım isteyerek ondan kurtulmaya çalışır.

19. 40/Mü'min (Ğafir), 19
20. İbni Kesir ilgili ayetin tefisiri
21. 49/Hucurât, 12

Allah'ın Kuşatıcı İlmini Bilen, Nefsini Temize Çıkartmaz

İnsan, nefsini temize çıkartmaya meyillidir. Çoğu zaman, yaptığı tonlarca kötülüğü görmez, tek bir iyiliği abartır da abartır. Nefsini sayısız kötülüklerle değil, sayılı iyilikle nitelemeye çalışır. Allah (cc) bu kötü ahlaka karşı biz insanları uyarır:

"… Sizi topraktan yarattığı zaman da siz annelerinizin karnında ceninler iken de sizi en iyi bilen O'dur. Nefislerinizi temize çıkarmayın. O, korkup sakınan (takva sahiplerini) en iyi bilendir."[22]

Biz, nefsimizi ne kadar översek övelim, onun hakikatini bilen Allah'tır ve O, kuşatıcı ilmiyle nefsin tüm hâllerinden haberdardır. Bu sebeple onu boş yere övmek yerine tevbe ve istiğfarla paklayalım. İşte gerçek tezkiye budur!

Allah'ın Kuşatıcı İlmini Bilmenin Bir Diğer Faydası: Masiyetten Korunmak

Şeytan ve nefis, kulluk yoluna kurulmuş birer eşkıya misali, her an yolumuzu kesmeye ve manevi kazanımları talan etmeye uğraşırlar. Bir yanı çamur ve fücur olan insan, bu iki eşkıyaya teslim olmaya hazır gibidir. Peki, bu masiyetten nasıl korunacağız?

Birçok korunma yolu vardır. Bunlardan biri de Allah'ın bilgisini, her hâlimizden haberdar olduğunu bilmektir. Buna dair sahabeden bir örnek verelim:

"Mekke'den Medine'ye esir kaçıran Mersed b. Ebi Mersed isminde biri vardı. Mekke cahiliyesinde bu sahabenin dostu olan, Anak isminde fahişe bir kadın vardı. Mersed, Mekke'de bir esire, kendisini kaçıracağına dair söz vermişti. Mersed devamını şöyle anlatmaktadır: 'Mehtaplı bir gecede Mekke duvarlarından bir duvarın dibine geldim. Anak da gelip duvarın dibindeki gölgemi görünce beni gölgemden tanıdı. Dedi ki:

— Ey Mersed, sen misin? Ben:

— Evet, dedim. Dedi ki:

— Hoş geldin, buyur bu gece bizde kal. Ben dedim ki:

— Ey Anak, Allah zinayı haram kıldı…' "[23]

Sahabi, insan kaçakçılığı yapmaktadır. Kaçakçılığın en şereflisi! Çünkü işkence altındaki müminleri Mekke'den Medine'ye taşımaktadır. Bu seferlerden birinde, Allah (cc) onu imtihan eder. Gecenin karanlığında, gözlerden uzakta, cahiliye maceralarından biriyle karşılaşır. Kadın onu zinaya çağırır; ama cevap nettir: "Allah zinayı haram kıldı!"

İlginçtir ki bu sahabi o kadına vurgundur. Allah Resûlü'nden onunla evlenmek için izin isteyecek kadar…[24]

---

22. 53/Necm, 32
23. Tirmizi, 3177; Nesai, 3228
24. Bunun üzerine şu ayet iner: "Zinakâr erkek, yalnızca zinakâr bir kadınla veya müşrik bir

Buna rağmen zinaya yanaşmaz… Onu alıkoyan nedir? Elbette Allah! Çünkü Rabbinin ilmiyle onu kuşattığını bilir.

"Zengin biri, çalışanlarından birinin hanımına göz koymuş ve adamı iş maksadıyla uzak bir yere göndermiştir. Kadını da köşke/ saraya çağırmıştır. Kadına, 'Git, sarayda ne kadar kapı varsa hepsini kapat. Sonra yanıma gel.' demiştir. Kadın gelince de:

— Galiba benim senden ne istediğimi biliyorsun, der. Kadın da:

— Evet, biliyorum, demiştir.

Kadına bütün kapıları kapatıp kapatmadığını sorduğunda kadın, 'Evet, bütün kapıları kapattım; fakat bir tane kapı var ki Allah'la bizim aramızda, o hiçbir zaman kapanmıyor ve Allah oradan sürekli bizi gözetliyor.' der. Bunun üzerine adam korkar ve masiyetten el çeker."

Allah'ın İlmini Unutan İnsan, Söz ve Davranışlarında İstikametin Dışına Çıkar

"Allah düşmanlarının diriltilip bir araya toplanacağı gün, onlar kontrollü bir şekilde ateşe sevk edilirler. O'na geldikleri zaman, kulakları, gözleri ve derileri yapmış oldukları (kötülüklere dair) aleyhlerine şahitlik eder. Kendi derilerine derler ki: 'Niçin aleyhimize şahitlikte bulundunuz?' Derler ki: 'Her şeyi dile getiren Allah, bizi de dile getirdi. Sizi ilk defa yaratan O'dur ve O'na döndürülürsünüz.' Kulaklarınız, gözleriniz ve derilerinizin aleyhinize şahitlik edeceğini (düşünmediğinizden dolayı, isyan ederken) sakınmadınız. ***Fakat (işin hakikati) siz, yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini zannederdiniz.*** *Bu, sizin Rabbinize karşı beslediğiniz ve sizi helaka sürükleyen zannınızdır. Böylece hüsrana uğrayanlardan oldunuz."*[25]

Allah'ın Kuşatıcı İlmini Bilmenin Bir Diğer Faydası da Tevhiddir

"Sizin ilahınız ancak Allah'tır… O ki O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyi ilmiyle kuşatmıştır."[26]

"O, gökte de ilah olandır yerde de ilah olandır. O, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[27]

Allah'ın (cc) kendi uluhiyetini anlattıktan sonra meseleyi ilim sıfatına bağlanması ta'lil (illet, sebep) makamıdır. Lügat olarak, bir şey ispat edildikten sonra zamir açığa çıkarılırsa zamirden sonra zikredilen, zamirden önce zikredilenin delili/illeti olur. Yani *"El-Hakîm ve El-Alîm olduğu için Allah göklerin ve yerin*

---

bayanla evlenir. Zinakâr kadını da yalnızca zinakâr veya müşrik erkek nikâhına alır. Bu, müminlere haram kılınmıştır." (24/Nûr, 3)

25. 41/Fussilet, 19-23
26. 20/Tâhâ, 98
27. 43/Zuhruf, 84

ilahıdır. İlmi her şeyi kuşattığı için tek ilah O'dur." denmiş gibi olur ve bildiğimiz gibi ilah, kendisine ibadet edilen, mabud anlamına gelir.[28]

Kişi Allah'ın El-Alîm olduğunu bildiğinde yalnızca onu ilah edinir, yalnızca ona kulluk yapar. Bir ihtiyacı varsa Rabbinin bundan haberdar olduğunu bilir. O'na (cc) yönelir ve O'ndan (cc) ister.

Her şeyi bilen bir Allah varken bilgiyi bir başkasından almaz. Bilgiyi, kaynağı olan El-Alîm'den alır. Her şeyi bilen bir İlah varken cahil ve zalim olan insanın hükümlerine başvurmaz, onun kanunlarıyla yönetilmek istemez. İlmi adalet ve doğruluk yönünden kâmil olan Allah'ın yasalarıyla yönetilmek ister. O'nun her şeyi bildiğini bildiği için Rabbinin şanına yakışır bir saygı gösterir. O'nu (cc) tüm eksikliklerden tenzih eder.

Sonuç olarak diyebiliriz ki; her insanın tevhidi Allah'ı (cc) tanıdığı orandadır. Allah'ı (cc) hakkıyla tanıyan kişi O'na hakkıyla kulluk eder. O'nu tanımayan veya eksik tanıyan kişi de O'na şirk veya bidat üzere kulluk eder.

3. El-Alîm Olan Allah Öğretir

Yüce Allah El-Alîm'dir, öğretir. Biz insanların sahip olduğu tüm bilgiler, O'nun (cc) El-Alîm isminin bir tecellisidir:

"Er-Rahmân, Kur'ân'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona, beyanı (konuşup kendini ifade etmeyi) öğretti."[29]

"O ki; kâlemle (yazmayı) öğretendir. İnsana bilmediğini öğretti."[30]

Peygamberlere verilen nübüvvet ve özel yetenek, Allah'ın (cc) öğrettiklerindendir:

"Süleyman, Davud'a vâris olup (yerine geçti). Dedi ki: 'Ey insanlar! Bize kuş dili öğretildi ve her şeyden bize verildi. Şüphesiz ki bu, (evet bu,) apaçık bir ihsan ve lütuftur.' "[31]

Mesleki bilgileri, sanatı ve zanaatı öğreten El-Alîm olan Allah'tır:

"Ona, sizi savaşlarda koruyacak zırh yapımını öğrettik. Siz (bu nimetlere) şükredenler misiniz?"[32]

İnsanlar arasında hükmetmek özel bir bilgidir. Bir kadıya/müftüye bunu öğreten Allah'tır: Ben-i Ubeyrik kıssasında Peygamber (sav), insanlar arasında hükmedecekken birtakım insanlar onu kandırmaya çalışmış, Peygamber'in kalbi de mazlumdan değil, zalimden yana olmuştur.[33] Bunun üzerine Allah (cc) bazı ayetler indirmiştir:

---

28. bk. Allah/El-İlah ismi
29. 55/Rahmân, 1-4
30. 96/Alak, 4-5
31. 27/Neml, 16
32. 21/Enbiyâ, 80
33. Detaylı bilgi için bk. "Allah'ın Rahmeti Olmasaydı Ne Olurdu?" s.81

"Şayet Allah'ın lütfu ve rahmeti senin üzerine olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmayı arzuluyordu. Onlar sadece kendilerini saptırıyorlar ve sana hiçbir zarar da veremezler. Allah, sana Kitab'ı ve hikmeti indirdi ve sana bilmediklerini öğretti. Allah'ın senin üzerindeki lütuf ve ihsanı çok büyüktür."[34]

Hıdır'a (as) öğretilen bilgi de özel/gaybidir ve bunu öğreten Allah'tır:

Ubey b. Ka'b'tan rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Musa mescidde insanlara ders verdi. Ders bittikten sonra bir adam gelip Musa'ya şöyle sordu: 'Senden daha bilgili bir kimse var mıdır?' Musa dedi ki: 'Hayır.' Bunun üzerine Allah, Musa'ya Hıdır ile karşılaşması için uzun ve yorucu bir yolculuğa çıkmasını emretti. Ta ki yeryüzünde kendisinden daha iyi bilen kulların var olduğunu, ilmin Allah'a ait olduğunu ve dilediği kimseye dilediği kadar öğreteceğini görsün diye."[35]

Allah (cc) Musa ile Hıdır'ın (as) karşılaşmasından bahsederken şöyle buyurmaktadır:

"(Orada) kullarımızdan bir kul buldular. Ona kendi katımızdan bir rahmet vermiş ve tarafımızdan bir ilim öğretmiştik."[36]

Hıdır'a (as) bu özel bilgiyi öğreten El-Alîm olan Allah'tır.

4. El-Alîm İsmi ve Âlimler

El-Alîm isminin özel tecellilerinden biri de âlimlerdir. Yüce Allah, din bilginlerine El-Alîm ismiyle öğretir. Allah'ın (cc) özel tecellisine mazhar oldukları için âlimler/ilim talep edenler değerlidir. Şöyle de söyleyebiliriz: İlim talep etmek değerlidir, zira ilim talep etmek, El-Alîm ismiyle ahlaklanmaktır. İlim talep etmek değerlidir, zira ilim talep etmek, Allah'ın (cc) sevdiği ve razı olduğu bir şeydir. Bazı konularda ilim talep etmek, Müslim için bir farziyettir. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"İlim talep etmek, (kadın ve erkek) her Müslim'e farzdır."[37]

İlmin her birimiz için farz olduğu alan, tevhid ve farzlardır/haramlardır. Her Müslim bu iki konuda gerekli donanıma sahip olmak ve cehaleti nefsinden defetmekle mükelleftir. Tevhidi öğrenmemek kişiyi şirke, farzları/haramları öğrenmemek kişiyi fıska düşürür. Birincisi ebediyen, ikincisi süreli olarak insanı Allah'ın rahmetinden uzaklaştırır.

Bu iki konu haricinde ilim talep etmek ise fazilettir. Bu, dinde derinleşmek (rasihun) ve anlayış sahibi olmak (fıkh) anlamına gelir. İnsanın dinini öğrenmek

34. 4/Nîsa, 113
35. Buhari, 74; Müslim, 2380
36. 18/Kehf, 65
37. İbni Mace, 224

isteği için gösterdiği her çaba, El-Alîm ismiyle Allah'a kulluk çabasıdır. Bu da çabaların en değerlisi ve en faziletlilerindendir.

Buna dair birçok nas mevcuttur, bazılarını okuyalım:

"… Şayet bilmiyorsanız, zikir ehline sorun."[38]

"Ey iman edenler! Size meclislerde: 'Yer açın/ Açılın!' dendiğinde, yer açın ki Allah da size (cennetinde) yer açsın. Size (Allah'a ve Resûlü'ne itaat olan bir konuda) 'Kalkın!' dendiğinde, kalkın ki Allah sizden iman edenleri ve kendilerine ilim verilenleri derecelerle yükseltsin. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[39]

"… De ki: 'Rabbim, benim ilmimi arttır.' "[40]

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[41]

"(Hayır, öyle değil!) Bilakis o (Kur'ân), kendilerine ilim verilenlerin göğsünde apaçık ayetlerdir. Ayetlerimizi zalimlerden başkası inkâr etmez."[42]

"De ki: 'İster ona inanın ister inanmayın! Çünkü o, daha önce kendilerine ilim verilenlere okununca, hemen çeneleri (yüzleri) üzere secdeye kapanırlardı.' "[43]

"Yetişkinlik çağına erişip olgunlaşınca, ona hüküm ve ilim verdik. Biz, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları böyle mükâfatlandırırız."[44]

İlim, En Büyük Nimettir

"… Allah, sana Kitab'ı ve hikmeti indirdi ve sana bilmediklerini öğretti. Allah'ın senin üzerindeki lütuf ve ihsanı çok büyüktür."[45]

"Andolsun ki Allah müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, onları arındırır ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."[46]

"İki kişiden başkasına gıbta edilmez: Allah tarafından kendisine mal verilip o malı hak yolunda harcayan kimse ve Allah tarafından kendisine hikmet verilip onunla hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimse."[47]

---

38. 21/Enbiyâ, 7
39. 58/Mücadele, 11
40. 20/Tâhâ, 114
41. 3/Âl-i İmran, 18
42. 29/Ankebût, 49
43. 17/İsrâ, 107
44. 28/Kasas, 14
45. 4/Nîsa, 113
46. 3/Âl-i İmran, 164
47. Buhari, 73; Müslim, 816

İlim, Güç ve Kuvvettir

" 'Allah evlat edindi.' dediler. O münezzehtir! O, (hiçbir şeye muhtaç olmayan her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy'dir. Göklerde ve yerde olanların tamamı O'nundur. (Allah'ın evlat edindiğine dair) yanınızda hiçbir sultan/ delil de bulunmamaktadır. Yoksa Allah hakkında bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?"[48]

İbni Abbas, Kur'ân'da geçen "*sultan*" kelimelerinin hüccet anlamında olduğunu söyler. Yüce Allah'ın delili/hücceti "*sultan*" diye isimlendirmesi onun güç ve kuvvet olduğunu gösterir. Demek ki ilmî deliller, kalpleri etkisi altına alan bir tesire sahiptir.

İlim, Allah'ın (cc) Kulu için Hayır Dilemesidir

"Allah kimin için hayır dilerse onu dinde fakih kılar."[49]

"... Allah'tan ancak, âlim olanlar (hakkıyla) korkar..."[50]

"Allah'ın beni kendisi ile gönderdiği ilmin ve hidayetin misali, sağanak yağmurun misali gibidir."[51]

"Âdemoğlu vefat ettiğinde üç şey dışında ameli kesilir: sadaka-i cariye, kendisinden faydalanılan bir ilim ve kendisine dua eden salih evlat."[52]

İmam Şafii, *"İlim talebi nafile ibadetten daha hayırlıdır."* der.

İmam Ahmed, *"İnsanların ilme olan ihtiyaçları yeme ve içmeye olan ihtiyaçlarından daha fazladır. Çünkü yemek acıkınca yenir. İlme ise nefes adedince ihtiyaç duyulur."* der.

İlim, Cihadın Kısımlarındandır

"(Allah yolunda cihadın mükâfatı bu denli büyük olsa da) müminlerin tümü savaşa çıkacak değildir/ çıkmasınlar. Onlardan her topluluktan bir grubun geride kalıp dinde fakihleşmeleri ve kavimleri (savaştan) döndüğünde onları uyarmaları gerekmez miydi? Umulur ki sakınırlar."[53]

"Kâfirlere itaat etme! Ve o (Kur'ân'la) onlara karşı büyük bir cihad ver."[54]

"Kim, benim bu mescidime yalnızca öğreneceği ya da öğreteceği bir ilim için gelirse o kimse Allah yolunda cihad eden mücahid konumundadır."[55]

"Kim, ilim talep etmek için çıkarsa dönünceye kadar Allah yolundadır."[56]

---

48. 10/Yûnus, 68
49. Buhari, 71; Müslim, 1037
50. 35/Fâtır, 28
51. Buhari, 79; Müslim, 2282
52. Müslim, 1631
53. 9/Tevbe, 122
54. 25/Furkân, 52
55. İbni Mace, 227
56. Tirmizi, 2647

İlim, Sahibine Saygınlık Kazandırır

"Büyüklerine saygı göstermeyen, küçüklerine merhamet etmeyen ve âlimlerimizin hakkını bilmeyen bizden değildir."[57]

"Kim, ilim talep etmek için bir yola girerse Allah o yolu, onu cennete götüren bir yol kılar. Melekler ilim talebesinin talep ettiği şeyden razı olduğundan dolayı kanatlarını ilim talebelerinin önüne sererler. Âlime, yerde ve gökte olan her şey istiğfar eder, hatta denizdeki balıklar bile. Âlim olan kulun diğer kullara fazileti, Ay'ın yıldızlara olan fazileti gibidir. Âlimler peygamberlerin vârisleridir. Peygamberler miras olarak ne dirhem ne de dinar bırakmışlardır. Onların miras bıraktıkları tek şey ilimdir. Kim onu alırsa büyük bir pay almıştır."[58]

İlmin Faziletinden Faydalanmak İçin Gerekli Olan Şartlar

Yukarıda ilmin faziletine dair birçok nas zikrettik. Ancak şu bir gerçek ki ilimle uğraşan herkes bu faziletlerden nasibini almaz. Öyle âlimler vardır ki ilimleri onlar için bir vebaldir. Öyle âlimler vardır ki ilim, onların ateşine yakıt olacaktır:

"Onlara, ayetlerimizi verdiğimiz kişinin durumunu anlat. O, ayetlerimizden sıyrılmış, (derken) şeytan onu kendisine uydurmuş ve (bütün bunların neticesinde) azgınlardan olmuştu. Şayet biz isteseydik onu (kendisine verdiğimiz ilim ve deliller sayesinde) yüceltirdik. Fakat o, dünyaya meyletti ve hevasına/ arzusuna uydu. Onun misali, üzerine gitsen de dili dışarda soluyan kendi hâline terk etsen de dili dışarda soluyan köpek gibidir. Bu, ayetlerimizi yalanlayan topluluğun misalidir. İyice düşünsünler diye kıssaları anlat."[59]

"Tevrat'la yükümlü kılındıkları hâlde onun gereklerini yerine getirmeyenlerin misali, koca koca kitapları yüklenen (fakat içinde yazanları anlamayan ve/ veya yaşamayan) eşeğin misali gibidir. Allah'ın ayetlerini yalanlayan bir topluluğun misali ne kötüdür. Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez."[60]

Öyleyse temel soru şu olmalıdır: Ne yaptığımız takdirde ilimden faydalanırız?

a. İlmi Allah İçin Talep Etmek: İhlas

İlim, insanı dünyada yüceltir, saygın makamlara ulaştırır. Çoğu insan ilim adamına hürmet eder. İnsanlar, en mahrem meselesini âlimlere danışır... Yani ilim uhrevi kazanç yanında, dünyada da kişiye kazanç getirir. Hâliyle, bazı insanlar Allah rızası için değil de dünyevi kazançları umarak ilim talep eder. Bu, Allah'a El-Alîm ismiyle kulluk değildir. Daha ziyade nefse yapılan bir yatırım, şeytana yapılmış bir hizmettir. Böyle insanlar, naslarda zikredilen faziletlerden mahrum bırakılır, riyanın cezasını çekerler:

"Kıyamet gününde hakkında hüküm verilecek ilk kişi şehittir. Allah'ın huzuru-

57. Ahmed, 22755
58. Ebu Davud, 3641; Tirmizi, 2682
59. 7/Ar'âf, 175-176
60. 62/Cuma, 5

na getirilir, Allah ona nimetini hatırlatır, o da ikrar eder. Allah şöyle der: 'Bu nimetlerle ne amel yaptın?' Adam şöyle der: 'Senin uğruna savaştım ve şehit oldum.' 'Yalan söyledin, sana 'cesur/ kahraman' denmesi için savaştın ve dendi de.' denilir, sonra emredilir ve yüzüstü sürüklenerek cehenneme götürülür. Sonra ilim öğrenen, öğreten ve Kur'ân okuyan bir adam getirilir. Allah ona nimetlerini hatırlatır, o da kabul eder. Allah şöyle der: 'Bu nimetlerle ne amel yaptın?' Adam şöyle der: 'İlim öğrenip insanlara öğrettim ve senin rızan için Kur'ân okudum.' Allah der ki: 'Yalan söyledin. İlmi, sana 'âlim' densin diye öğrendin. Kur'ân'ı da sana 'kari' densin diye okudun.' Sonra emredilir ve o adam yüzüstü sürüklenerek cehenneme götürülür. Bundan sonra Allah'ın mal konusunda genişlik verdiği ve malın her sınıfından kendisine verdiği zengin getirilir. Allah ona nimetlerini hatırlatır, o da ikrar eder. Allah şöyle der: 'Ne amel yaptın bu mallarla?' Adam der ki: Senin sevdiğin hiçbir yol bırakmadım, mutlaka o yolda infak ettim.' Allah, 'Yalan söyledin. Sana 'cömert' densin diye infak ettin ve denildi de.' buyurur. Sonra bu adam da yüzüstü sürüklenerek cehenneme götürülür."[61]

Farklı amaçlarla ilim talep eden kişi, Allah'tan korkmalı ve niyetini düzeltmelidir. Zira Allah rızası dışındaki tüm niyetler yalnızca sahibine zarar verir:

"Kendisi ile Allah'ın rızası kazanılan bir ilmi, sırf dünya menfaati elde etmek için öğrenen bir kimse kıyamet günü cennet kokusu bulamayacaktır."[62]

"Âlimlere karşı iftihar ve övünmek için, cahillerle münakaşa etmek için ve meclislerin seçkin köşelerinde yer almak için ilim talep etmeyiniz. Kim böyle yaparsa (ona) ateş vardır, (ona) ateş vardır."[63]

"Kim Allah'tan başkası için bir ilim öğrenirse ya da öğrendiği ilim ile Allah'tan başkasını(n rızasını) murad ederse ateşteki yerini hazırlasın."[64]

b. İlimle Amel Etmek

İlmin faziletinden faydalanmak için bir diğer şart, ilimle amel etmektir. Kendisiyle amel edilmeyen ilim, sahibine vebal olması yanında, o ilmin Allah rızası için talep edilmediğini de gösterir. Yani *"Acaba ilimde ihlaslı mıyım?"* diye soran, ameline bakmalıdır. Çünkü amel, niyetin aynasıdır. Şayet niyet temizse salih amel olarak vücut bulur. Niyet bozuksa tembellik ve iradesizlik olarak vücut bulur.

Dedik ki: *"İlmin faziletine nail olmak için, onun gerekleriyle amel etmek şarttır. Aksi hâlde ilim insanı yüceltmez, alçaltır."* Peki, nedir bunun delili?

"Onlara, ayetlerimizi verdiğimiz kişinin durumunu anlat. O, ayetlerimizden sıyrılmış, (derken) şeytan onu kendisine uydurmuş ve (bütün bunların neticesinde)

61. Müslim, 1905
62. Ebu Davud, 3664
63. İbni Mace, 254
64. Tirmizi, 2655

azgınlardan olmuştu. Şayet biz isteseydik onu (kendisine verdiğimiz ilim ve deliller sayesinde) yüceltirdik. Fakat o, dünyaya meyletti ve hevasına/ arzusuna uydu. Onun misali, üzerine gitsen de dili dışarıda soluyan kendi hâline terk etsen de dili dışarıda soluyan köpek gibidir. Bu, ayetlerimizi yalanlayan topluluğun misalidir. İyice düşünsünler diye kıssaları anlat."[65]

Bu ayette, kendisine ilim verilen biri anlatılmaktadır. Ancak o, Allah'ın ayetleriyle amel etmemiş, o ayetlerden sıyrılmıştır. Ayette *"insilâh"* olarak ifade edilen bu kelime, gerçekten ilginçtir. Lügat olarak yılanın kabuk değiştirmesi, gecenin gündüz içinden sıyrılıp çıkması gibi anlamlara gelmektedir. Âlimin, Allah'ın ayetlerinden insilâh etmesi, ürkütücü bir manzaradır. Âdeta o, kendisini sarıp sarmalayan ilim zırhından çıkmakta, korunmasız bir şekilde nefsiyle baş başa kalmaktadır.

"... şeytan onu kendisine uydurmuş..."

Demek ki ilimle amel etmeyen, şeytanın peşi sıra yürüyen bir sapkındır:

"... ve (bütün bunların neticesinde) azgınlardan olmuştur..."

Artık onun adı *"âlim"* değildir. O, ilimle azan bir azgındır.

"Şayet biz isteseydik onu (kendisine verdiğimiz ilim ve deliller sayesinde) yüceltirdik ..."

Subhanallah! Yüce Allah yardımını çekmiş, bu şahsı nefsiyle baş başa bırakmıştır. Allah'ın yardımından mahrum olduğu için bu hâldedir. İnsan sormak istiyor: Kullarına karşı öz annelerinden daha merhametli olan Allah, bu adama niye merhamet etmedi?

"... Fakat o, dünyaya meyletti ve hevasına/ arzusuna uydu..."

Evet, o, ilimle dünyalık istedi. Desinler, saygı göstersinler, sözünü dinlesinler... diye ilmini dünyalık bir kazanç aracı kıldı.

O, hakkı gizledi, tevhide şahitlik etmedi, zalim sultan karşısında hak sözü dillendirmedi... Makam istedi, mevki istedi, unvan peşinde koştu... Netice ise şu: *"Onun misali... köpek gibidir."* Bu benzetmeyi yapan Allah'tır. Allah'ın dilinde aşağılanmak, bunun Kur'ân ayetleriyle ilanı ve kıyamete kadar lanetle anılmak, ne kötü bir akıbettir!

Bir başka ayet:

"Tevrat'la yükümlü kılındıkları hâlde onun gereklerini yerine getirmeyenlerin misali, koca koca kitapları yüklenen (fakat içinde yazanları anlamayan ve/ veya yaşamayan) eşeğin misali gibidir. Allah'ın ayetlerini yalanlayan bir topluluğun misali ne kötüdür. Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez."[66]

---

65. 7/A'râf, 175-176
66. 62/Cuma, 5

Bunlar da Kitap Ehli âlimlerdir. Onlar Tevrat'ı ikame etmek yerine onu tevil/ tahrif etmişlerdir. Kitab'a uymamış, işi kitabına uydurmuşlardır. İsrailoğullarının masiyetlerini Allah adına meşrulaştırmış, toplum Allah'ın sınırlarını çiğnerken susmuşlardır:

"Onların birçoğunu günah, düşmanlık ve rüşvet/ haram yemede (birbirleriyle) yarışırken görürsün. Yaptıkları ne kötü bir şeydir. Rabbanilerin ve din bilginlerinin onları günah olan sözden ve rüşvet/ haram yemekten sakındırması gerekmez miydi? (Âlimlerin ve yöneticilerin iyiliği emredip, kötülükten alıkoyma görevini terk ederek) yaptıkları şey ne kötüdür."[67]

Onlar Kitab'ın gerekleriyle amel etmeyince yüce Allah onları eşeğe benzetmiştir. Kitab'ı yüklenen ama içinde ne yazdığını bilmeyen eşek!

"Şüphesiz ki bizim indirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti, insanlar için Kitap'ta açıkladıktan sonra gizleyenler (var ya!), bunlara Allah lanet etmektedir ve tüm lanet ediciler de lanet etmektedir."[68]

"Şüphesiz ki Allah'ın Kitap'ta indirdiği hakikatleri gizleyip, basit bir kazanç karşılığında o hakikatleri satanlar, karınlarına sadece ateş doldurmaktadırlar. Kıyamet gününde Allah onlarla konuşmayacak, onları arındırmayacaktır ve onlar için can yakıcı bir azap vardır."[69]

Gizlemek, bir âlimin işleyebileceği en büyük cürümdür. Çünkü âlim, açıklayacağına dair Allah'a söz vermiştir. Bu söz üzerine Allah (cc), zatının ve meleklerin yanında âlimi, tevhide şahit göstermiştir:

"(Hatırlayın!) Hani Allah: '(Vahyi) insanlara mutlaka açıklayacak ve asla onu gizlemeyeceksiniz.' diye kendilerine Kitap verilenlerden söz almıştı. (Bu sözü) sırtlarının gerisine attılar (kulak ardı ettiler) ve onu az bir paha karşılığında sattılar. (Sözlerini bozma karşılığında) elde ettikleri (dünyalık) ne kötüdür."[70]

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[71]

Âlimin en önemli vazifesi tevhidi açıklaması, ona şahitlik etmesidir. Âlim, âlemin öncüsüdür. İnsanlar ona bakar, onu örnek alır. Onu peygamber vârisi olarak görürler. O susarsa, gizlerse insanlık sapar. Onun susması, Allah adına insanları aldatması demektir.

---

67. 5/Mâide, 62-63
68. 2/Bakara, 159
69. 2/Bakara, 174
70. 3/Âl-i İmran, 187
71. 3/Âl-i İmran, 18

Âlimin işleyeceği bir diğer suç da insanlara anlatıp nefsini unutması, anlattıklarıyla amel etmemesidir:

Usame b. Zeyd'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Kıyamet günü bir adam getirilir ve cehenneme atılır. Daha sonra bağırsakları dışarı fırlar ve onun etrafında eşeğin değirmen taşının etrafında döndüğü gibi döner. Cehennem ehli başına toplanır ve der ki: 'Ey falan! Sen bize iyiliği emredip kötülükten nehyetmez miydin?' O da der ki: 'Ben iyiliği emrederdim, fakat kendim yapmazdım; kötülükten nehyederdim, ama kendim sakınmaz, yapardım.' "[72]

İlimle amel etmeye dair seleften uyarılar

Ebu Hureyre (ra) der ki: *"Kendisi ile amel edilmeyen ilim, zekâtı verilmeyen mal gibidir."*[73]

Ebu Kilabe (rh) şöyle söylemiştir: *"Şayet Allah sana bir ilim ihdas ederse sen de hemen bunun için bir ibadet ihdas et ve O'na sun. Sakın ha, hedefin sadece o ilmi insanlara anlatmak olmasın!"*

Süleyman b. Mihran (rh), sürekli ilim öğrenen fakat amel etmeyen kimse hakkında şöyle misal getirmektedir: *"Önünde sofra olan bir adam düşünün. Bu adam sofradan sürekli bir lokma alır ve onu geriye fırlatır. Sizce bu adam ne zaman doyar? İnsanlar, 'Bu adam doymaz.' dediklerinde Süleyman b. Mihran şöyle der: İşte ilim alıp da onu sürekli anlatan kişinin misali de bunun gibidir. O ilimle ne zaman faydalanacak ki?"*

"Bir gün Aişe'nin (r.anha) *evine bir adam gelip şöyle demiştir: 'Anneciğim, bana Peygamber'den duymuş olduğun şeyleri anlatır mısın?' Aişe, adama birkaç hadis söylemiş ve adam gitmiştir. Birkaç gün sonra adam tekrar gelip aynı şekilde kendisine bir şeyler öğretmesini istemiştir. Aişe, onu sesinden tanıyıp şöyle sormuştur:*

— Sen falanca değil misin? Adam:

— Evet, deyince Aişe:

— Sana ilk anlattıklarım ile amel ettin mi? demiştir. Adam:

— Hayır, diye cevap verince Aişe şöyle demiştir:

— Ey evladım, sana öğrettiklerimle amel etmeyip neden Allah'ın bize öğrettiklerini kendi aleyhine hüccet/ delil kılıyorsun!"

İlmin Ahlakı: Tevazu!

İlmin esası ihlas, hakkı onunla amel, ahlakı ise tevazudur. Yüce Allah'ın El-

---

72. Buhari, 3267; Müslim 2989

73. Ebu Hureyre (ra) bu sözle şu ayete işaret eder: "(Zekâtını vermedikleri altın ve gümüşler) o gün ateşte kızdırılacak; alınları, böğürleri ve sırtları bu tabakalarla dağlanacak. 'Bu, kendiniz için yığıp biriktirdiklerinizdir. Yığıp biriktirdiklerinizi tadın (bakalım)!' (denilecek.)" (9/Tevbe, 35)

Alîm ismiyle ahlaklanan kimse, şunu unutmamalıdır: Allah (cc) isim ve sıfatlarıyla azamet ve kibriya sahibidir; O (cc), El-Mütekebbir'dir.

O'nun isimleriyle ahlaklanan kul ise O'nu tanıdıkça haddini bilir. O'na (cc) olan ihtiyacını anlar. O'nun nimetleri karşısında mahcubiyet ve şükran duyar. Allah'ı (cc) en iyi tanıyan âlimse O'na (cc) ve kullarına karşı en mütevazı olması gereken de âlimdir!

Kibir ile ilim bir arada olmaz. Şayet bir insanın ilmi onu kibre sevk ediyorsa; bu onun ihlassız bir ilim olduğunu gösterir. Her insan, ihlaslı olup olmadığını şu ölçüyle anlayabilir:

a. İlmiyle amel ediyor mu?

b. İlim onu mütevazılaştırıyor mu?

Şeytan ve nefis, ilim talebesini kibre teşvik ediyorsa ilim talebesi de nefsine şunları hatırlatmalıdır:

"... Size ilim olarak ancak çok az bir şey verilmiştir."[74]

"... Her bilenin üzerinde daha iyi bilen biri vardır mutlaka."[75]

İnsana verilen ilim gerçekten çok azdır. Yüce Allah'ın ilmi yanında insanın bildiği bir hiçtir. Ayrıca bu ilim insana haddini bilmesi ve tevazu sahibi olması için verilmiştir. İnsan, bildiklerine bakıp büyüklenmek yerine bilmediklerine bakıp yerini bilmelidir.

El-Alîm İsmiyle Dua

"Dediler ki: 'Seni tüm noksanlıklardan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bir ilmimiz yoktur. Şüphesiz ki sen, (her şeyi bilen) El-Alîm, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'sin.' "[76]

"... Rabbim, benim ilmimi arttır."[77]

"Allah'ım, Ey Cibril'in, Mikail'in ve İsrafil'in Rabbi! Ey gökleri ve yeri yaratan, gayb ve şehadet bilgisini elinde bulunduran! Kulların ihtilaf ettikleri şeylerde en doğru hükmü veren sensin. Hak konusunda ihtilaf ettikleri konuda iznin ile beni doğru yola ilet. Şüphesiz ki sen, dilediğini doğru yola iletirsin."[78]

"Allah'ım! Ben senden faydalı bir ilim, temiz bir rızık ve makbul bir amel istiyorum."[79]

"Allah'ım, senden işlerim konusunda sebat istiyorum. Senden rüşd/ olgunluk olan konularda irade/ azim istiyorum. Nimetine şükretmek istiyorum. Beni, sana güzel bir şekilde ibadet etmeye muvaffak kılmanı istiyorum. Senden, doğru söyleyen

74. 17/İsrâ, 85
75. 12/Yûsuf, 76
76. 2/Bakara, 32
77. 20/Tâhâ, 114
78. Müslim, 770
79. İbni Mace, 925

bir dil, temiz bir kalp istiyorum. Senin bildiğin şerlerden sana sığınırım. Senin bildiğin hayırları senden isterim. Senin bildiğin her günahımdan sana istiğfar ederim. Şüphesiz ki sen, gaybı en iyi bilensin!"[80]

"Allah'ım, bana öğrettiklerini faydalı kıl. Bana faydalı olan şeyleri öğret. Fayda verecek bir ilimle beni rızıklandır ve ilmimi arttır."[81]

Allahumme âmin.

80. Ahmed, 17114
81. Tirmizi, 3599; İbni Mace, 251

اَلْمَلِكُ - اَلْمَالِكُ - اَلْمَلِيكُ

Mutlak mülk/hâkimiyet/egemenlik sahibi ve mülkünde dilediği gibi tasarruf eden Allah.

Dua

"Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine mülk verir, dilediğinden mülkü alırsın. Dilediğini izzetli kılar, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir, şüphesiz ki sen, her şeye kadîrsin. 'Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarırsın. Dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırırsın.' "

"Ben yüzümü Hanif olarak gökleri ve yeri yaratan Allah'a döndüm. Ben müşriklerden değilim. Benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Ben bunun ile (Allah'ı tevhid ederek ibadet etmek ve şirkten sakınmakla) emrolundum ve ben Müslimlerdenim. Allah'ım, sen El-Melik'sin. Senden başka hiçbir ilah yoktur. Ben senin kulunum. Ben ki nefsime zulmettim, günahlarımı itiraf ediyorum. Benim bütün günahlarımı bağışla, çünkü senden başka günahları bağışlayan yoktur. Beni ahlakların en güzeline hidayet et, çünkü senden başkası ahlakların en güzeline hidayet edemez. Benden ahlakın kötülüğünü çevir, çünkü benden kötü ahlakı senden başkası defedemez. Senin çağrına uydum, buyruklarını kabul ettim. Bütün hayırlar senin elindedir. Şer ise sana ulaşamaz. Ben sana dayanırım ve sana döneceğim. Sen yücesin ve üstünsün. Senden bağışlanma diler, sana tevbe ederim."

Allahumme âmin.

EL-MELİK, EL-MÂLİK, EL-MELÎK

Genel Bilgiler

El-Melik/El-Mâlik/El-Melîk, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Bu isim "*me-le-ke/ mülk*" kökünden türemiştir. Bu kök, bir şeyde kuvvetli ve sıhhatli olmaya delalet eder.[1]

Bu nedenle Araplar; kuvvetli ve tesirli, iz bırakan şeylere bu kökten isim türetirler. Hâkimiyet ve otoriteye *"mülk"* derler. Çünkü ancak kuvvetli ve başkalarını yönetebilen varlık, otorite/egemenlik kurabilir. İnsanın sahip olduklarına da mülk denmiştir. Çünkü insan sahip olduklarıyla güç kazanır.

Bazı âlimler *"melek"* lafzının da bu kökten türediğini belirtmiştir. Çünkü melekler kendilerine verilen görevlerde yetki sahibidir.[2]

Kur'ân-ı Kerim'de bu kökten türemiş üç isim Allah için kullanılır:

El-Melik, beş (5) ayette geçer.

El-Mâlik, iki (2) ayette geçer.

El-Melîk, bir (1) ayette geçer.

El-Melik İsminin Anlamı

Mutlak mülk/hâkimiyet/egemenlik sahibi ve mülkünde dilediği gibi tasarruf eden Allah, demektir.

El-Melik İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Melik İsminin Tecellileri

Varlık, Allah'ın (cc) mülküdür. Yüce Allah mülkünde mutlak otorite sahibidir.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luga, m-l-k maddesi
2. Mufredatu'l Kur'ân, m-l-k maddesi

Her şey O'nun azamet ve saltanatına boyun eğmiştir. Varlık içinde O'nun mülkü olmayan ve El-Melik isminin tecelli etmediği hiçbir şey yoktur:

قُلِ اللّٰهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِى الْمُلْكَ مَنْ تَشَٓاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَٓاءُۘ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَٓاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَٓاءُۜ بِيَدِكَ الْخَيْرُۜ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

تُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَتُولِجُ النَّهَارَ فِى الَّيْلِۘ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّۘ وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَٓاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ

"De ki: 'Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine mülk verir, dilediğinden mülkü alırsın. Dilediğini izzetli kılar, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir, şüphesiz ki sen, her şeye kadîrsin. Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarırsın. Dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırırsın.' "[3]

Bu ayet, Allah Resûlü'ne (sav) öğretilmiş bir dua, yüce Allah'ı övme ve tazimdir. Aynı zamanda yüce Allah'ın (cc) El-Melik isminin tecellisini zikretmektedir.

"... Ey mülkün sahibi/ maliki olan Allah'ım..."

Ayet, mutlak malikliği Allah'a (cc) nispet ederek başlıyor. Demek ki bu bir övgüdür. Mümin, Rabbini övmek istediğinde bu sıfatıyla övmelidir.

"... Dilediğine mülk verir..."

El-Melik olan Allah, kullarından dilediğine mülk verir. Demek ki kendisine otorite, egemenlik, zenginlik, makam... verilen her insan, El-Melik isminin bir tecellisine mazhar olmuştur. Elde ettiğini kendinden veya başka bir mahluktan değil, mülkün sahibinden bilmelidir.

"... Dilediğinden mülkü alırsın..."

Kendisine hiç mülk verilmemiş veya verildikten sonra elinden alınmış bir insan da El-Melik isminin tecelligâhıdır.

"... Dilediğini izzetli kılar..."

İnsanların çoğu izzetin mülk (mal, makam, yetki) ile olduğunu; Allah'ın kendisine mülk verdiği insanların aziz, kendisine mülk vermediği insanların ise zelil olduğunu düşünmektedir. Allah (cc) mülk ile izzeti ayrı zikrederek insanlarda var olan bu düşünceyi nefyetmiştir. Allah'ın, kulu izzetli kılmasının yolları oldukça fazladır. Dilediği kimseyi malla, dilediğini hayâ ve güzel ahlakla, dilediğini takvayla, dilediğini Allah'tan başka hiç kimseden istememe şerefiyle, dilediğini de ilim ile izzetli kılmaktadır. Çünkü O, El-Azîz'dir. Bütün izzeti kendi katında toplamış ve dilediğine dilediği kadarını vermiştir.

3. 3/Âl-i İmran, 26-27

"... Dilediğini zelil edersin..."

Allah'ın (cc) kulunu baştan zelil kılması veya kuluna izzeti nasip edip sonradan zilleti tattırması da El-Melik isminin bir tecellisidir.

İnsanlar arasında sevilen bir kişi, bir müddet sonra buğzedilen biri olabilir. Serveti dillere destan biri fakirleşebilir. Sıhhatli bir sporcu yatalak bir hasta olabilir... Mülk, Allah'ındır ve Allah (cc) mülkünde dilediği gibi tasarruf eder.

"... Hayır sadece senin elindendir..." / "... بِيَدِكَ الْخَيْرُ..."

Bu kısmın Arapça dil kurallarına göre normalde "الخير بيدك" şeklinde olması gerekir. Allah (cc) mübteda olan "الْخَيْرُ" kelimesiyle haber olan "بِيَدِكَ" kelimesini yerini değiştirmiştir. Böylece hasır meydana gelmiştir. Mana, "*Hayır sadece ve sadece senin elindedir.*" şeklinde olmuştur. İster maddi ister manevi, kişinin hayatındaki bütün hayırlar, Allah'ın El-Melik isminin bir tecellisidir. Hayra muhtaç olan, tüm benliğiyle El-Melik olana yönelmelidir.

"... Şüphesiz ki sen her şeye kadîrsin."

Bu cümle O'nun (cc) kudretinin her şeyi kuşattığına işarettir. Mülkünde neyi dilerse o olur. Hiçbir şey O'nu (cc) aciz bırakamaz.

"... Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın..."

Allah'ın (cc) eşsiz kudreti, iki zıddı birbiri içine sokabilmektedir. Gündüz geldiğinde gece ışıklar arasında gizlenir. Gece geldiğinde ise gündüz karanlıklar arasında gizlenir. Bunu ancak âlemlerin Rabbi olan Allah yapabilir!

"... Ölüden diriyi diriden ölüyü çıkarırsın..."

Yüce Allah bir damla sudan, bir insan yaratmakta; toprağa karışmış bir cesedi/ölüyü tekrar dirilterek ona hayat vermektedir. Çünkü diri de ölü de O'nun (cc) mülküdür. O (cc) mülkünde mutlak tasarruf sahibidir.

"... Dilediğini hesapsız rızıklandırırsın..."

Manevi rızık, kalbin; maddi rızık ise bedenin azığıdır. Hayatımızdaki ilim, zikir, ibadet azmi, Allah ve Resûl'ünün sevgisi gibi manevi rızıklar ve yediğimiz yiyecekler, içtiğimiz içecekler; hatta teneffüs ettiğimiz hava gibi maddi rızıklar da El-Melik isminin birer tecellisidir.

Bu ayetler bir yandan Allah'ın El-Melik ismini tanıtırken, öte yandan müminin kalbini hayranlık ve ümitle doldurmaktadır. Bu azamet ve yücelik karşısında hayran kalmamak ve *"Şüphesiz ki Allah* (cc)*, tüm eksikliklerden münezzehtir."* dememek ne mümkün!

Geceden gündüzü, gündüzden geceyi; ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkaran kudret karşısında ümitlenmemek ne mümkün! Karanlıktan aydınlık çıkaran, elbette fasıktan muttaki bir kul çıkarabilir. Ölüden diriyi çıkaran, elbette masiyetlerle ölmüş bir kalpten, vahiyle hayat bulmuş bir kalp çıkarabilir. Gece

O'nun mülküyse kalpler de O'nun mülküdür! Ölü O'nun (cc) mülküyse, duygu ve düşünceler de O'nun mülküdür!

2. İnsana Verilen Mülk ve Yüce Allah'ın Mülkü Arasındaki Fark!

El-Melik olan Allah (cc) kullarından dilediğine mülk verir. Mülk verdiği kullarını yer yer "*melik*" diye de isimlendirir:

"Melik/ Kral (bu yorumu duyunca): 'Onu bana getirin.' dedi…"[4]

"Melik/ Kral demişti ki: 'Rüyamda yedi zayıf ineğin yedi besili ineği yediğini görüyorum…' "[5]

"Nebileri onlara demişti ki: 'Allah, size melik/ komutan olarak Talut'u atadı.' … "[6]

Ancak bu, bizi yanıltmamalıdır. İsimlerin benzemesi hakikatlerin/içeriğin benzemesi anlamına gelmez. Zira bu ismi alanlardan biri en güzel isimlerin ve en yüce sıfatların sahibi olan Allah; öteki ise zaaf ve eksikliklerle malul insandır. İki mülk arasındaki farkı Kur'ân-ı Kerim üzerinden inceleyelim:

a. Allah'ın Mülkü Hakikidir

"… El-Melik, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Allah yücedir."[7]

Allah'ın (cc) mülkü El-Hak isminin eşlik ettiği, hakiki bir mülktür. O (cc) mülkünde El-Evvel ve El-Âhir'dir. Öncesi yoktur ve O'nun mülkü zeval bulmayacaktır. İnsanın mülküyse mecazidir. Bir başlangıcı vardır ve bir gün mutlaka son bulacaktır. İnsan hiçbir zaman hakiki bir melik olmamış ve olamayacaktır!

b. Allah'ın Mülkü Eksikliklerden Münezzehtir

"… (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür…"[8]

El-Kuddûs, zatında ve sıfatlarında eksiklikten münezzeh olandır. Yüce Allah'ın El-Melik olan zatı ve insan için tecelli eden sıfatı akla gelebilecek her türlü eksiklikten münezzehtir. İnsana verilen mülk ise insan gibi zaaf ve eksikliklerle maluldür.

c. Allah'ın Mülkü Dünya ve Ahirette Geçerlidir

İnsana ne kadar mülk verilirse verilsin onun mülkü dünyayla sınırlıdır. Yüce Allah ise "*Mâliki yevmi'd dîn*" olandır. Dünya ve ahiretin mutlak mülkü O'na aittir:

"O gün, mülk/ hâkimiyet/ egemenlik Allah'ındır…"[9]

---

4. 12/Yûsuf, 50
5. 12/Yûsuf, 43
6. 2/Bakara, 247
7. 20/Tâhâ, 114; 23/Mü'minûn, 116
8. 59/Haşr, 23; 62/Cuma, 1
9. 22/Hac, 56

"O gün gerçek mülk/ hâkimiyet/ egemenlik Rahmân'a aittir..."[10]

"... (Allah seslenir:) 'Bugün, hâkimiyet/ egemenlik kimindir?' (Zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah'ındır."[11]

Bu, kendisine verilen mülkle aldanan, azgınlaşan ve yeryüzünde haksız yere büyüklenenlere bir uyarıdır. Ahirette böyle bir sahne yaşanacaktır; herkes ama herkes O'nun mülküne teslim olacak ve O'nun çağrısına boyun eğecektir.

Buhari ve Müslim, İbni Mesud'dan (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Bir Yahudi âlimi geldi ve dedi ki: 'Ey Muhammed! Muhakkak ki Allah, kıyamet gününde gökleri bir parmağında, yerleri bir parmağında, dağları ve ağaçları bir parmağında, suyu ve otlakları bir parmağında ve diğer mahlukatı bir parmağında tutar ve onları salar. Daha sonra: 'Melik olan benim! Melik olan benim!' der.' Bunun üzerine Peygamber, hem şaşırdığından hem de onu tasdik ettiğinden azı dişleri görününceye kadar güldü. Daha sonra Zümer Suresi 67. ayeti okudu..."[12]

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Allah, kıyamet gününde yeryüzünü kabzasına alır. Semayı sağ eliyle dürer ve der ki: 'Melik olan benim! Nerede yeryüzünün melikleri?..' "[13]

Bu konuda İbni Ömer'in (ra) rivayeti ise şöyledir:

"Allah, kıyamet gününde -defter sayfasının dürüldüğü gibi- gökyüzünü dürecek. Sonra sağ eliyle gökyüzünü eline alacak ve nida edecek: 'Ben, El-Melik olan Allah'ım! Nerede yeryüzünde zorba olanlar/ cebbar olanlar? Nerede yeryüzünde büyüklenenler/ kibirli olanlar?' Sonra Allah, yeryüzünü de dürecek. Onu da sol eline alacak ve nida edecek: 'Ben Melik olanım/ El-Melik'im! Nerede cabbar olanlar? Nerede mütekebbir olanlar?!"[14] [15]

d. Allah Mülkünde Dilediği Gibi Tasarruf Eder

Yüce Allah mülkünde mutlak tasarruf sahibidir. Dilediği kuluna dilediğini verebilir. İsteyenin duasına, yönelenin yönelişine karşılık verir. İnsan ise mülkünde dilediği gibi tasarruf edemez. Ne kadar güç ve imkâna sahip olursa olsun, asla yapamayacağı şeyler vardır:

"Seleften biri Mescid-i Haram'da tavaf yaparken dünya meliklerinden biri, herkesin ihtiyacını karşılayabileceğini zannederek âlim zata gelip şöyle demiştir:

10. 25/Furkân, 26
11. 40/Mü'min (Ğafir), 16
12. Buhari, 4811; Müslim, 2786
13. Buhari, 4812; Müslim, 2787
14. Yani "Nerede o kendisine verilen mal/mülk ile zorbalık yapan cebbarlar! Nerede o kendisine verilen malın/mülkün Allah'tan olduğunu unutup kibirlenenler!" demektedir.
15. Müslim, 2788; Ebu Davud, 4732

— Ne ihtiyacın var ey falan? Senin ihtiyacını gidereyim. O âlim, ona:

— Herhangi bir ihtiyacım yok, demiş ve adam çok ısrar edince de:

— Ben, Allah'ın evinde, Allah'ın mülkünde, Allah'tan başkasından O'nun mülkünü istemekten hayâ ederim, demiştir.

Adam bunun üzerine utanmış ve gitmiştir. Âlim tavafı bitirip Mescid-i Haram'ın dışına çıkınca Melik tekrardan gelip şöyle demiştir:

— Ne istiyorsun? Âlim cevap vermese de adam çok fazla ısrar edince şöyle demiştir:

— Beni cennete koy, ateşten koru! Adam:

— Ben bunu yapamam, deyince de:

— Demek ki senin elinde hiçbir mülk yokmuş, demiştir."

e. Allah'ın Mülkü Ebedîdir, Bakidir

Allah'ın (cc) mülkü hakikidir, hep vardı ve olmaya da devam edecektir. İnsanın mülkü ise kendi gibi fanidir. Mutlaka bir gün son bulacaktır.

Ya insan ölecek ve Allah'ın ona bahşettikleri El-Vâris olan Allah'a kalacaktır ya da Allah (cc), insanı imtihan edecek ve ona verilenlerini alacaktır:

"Sizin yanınızdaki (dünyalıklar) tükenir, Allah'ın yanında olansa kalıcıdır. Kuşkusuz, sabredenlerin mükâfatını yaptıklarının en güzeliyle vereceğiz."[16]

Allah'ın kendisine mülk verdiği insanlar iki kısımdır:

- Ölümünün ardından mülkünü geride bırakan insanlar
- Henüz hayattayken mülkü yok olanlar

Mülkün ebediyeti, sadece âlemlerin Rabbi olan Allah'a has bir durumdur.

"Zenginliği Karun ile kıyaslanan Mu'temid b. Abbad isminde bir şahsın kızları bir gün evden çıkar ve fakir insanlar görürler. Bunların yalın ayak ile toprağa bastığını ve ayaklarında kına olduğunu fark ederler. Babalarına 'Babacığım, biz de aynısını istiyoruz.' derler. Mu'temid, 'Benim kızlarım nasıl olur da normal insanlar gibi kınalı ve yalın ayak gezerler!' diye düşünür. Zengin işi olsun diye en değerli misk, kâfur, kına gibi maddeleri dışarıdan ithal ettirir. Kızları bu kınayı kullanırlar... Sonraki dönemlerde Mu'temid'e bir yönetici musallat olur. Bütün malını elinden alır ve onu hapseder. Kızları bir gün onu ziyarete gelir. Kendileri için dünyanın dört bir tarafından kına malzemesi toplattığı kızlarının ayağında ayakkabı, üzerlerinde düzgün bir elbise yoktur. Bu manzara Mu'temid'i çok etkiler ve şu şiiri söyler:

'Senden sonra ey Mu'temid, kim bir mülk ile sevinirse

Ya da lezzetler içerisinde sevinçli bir şekilde gecelerse

---

16. 16/Nahl, 96

Vaki olduğu zaman, zamanın dönmesi ona vaaz vermezse

O adam sadece rüyalar içerisinde aldanıp gitmektedir.' "

İnsan, kendisine bahşedilen mülkün geçici olduğunu bilirse mülkün afetlerinden korunur. Mal, makam ve yöneticilik gibi şeylerle başkalarını ezmeye, Allah'ın (cc) sınırlarını çiğnemeye yeltenmez. Daha doğru bir ifadeyle Karunlaşmaz.

f. Allah'ın Mülkü Sınırsızdır

Yüce Allah'ın mülkü sınırsızdır, vermekle bitmez:

Ebu Zerr El-Ğifari'den (ra) rivayet edilen kutsi bir hadiste Peygamber (sav) Allah'tan (cc) şunu aktarmaktadır:

"Ey kullarım, önceden geçenleriniz, sonra gelecek olanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz bir yerde dursalar da benden isteseler, ben de her birinize istediklerini versem bu benim yanımdakinden/ hazinemden bir şey eksiltmez; ancak denize batırılan iğnenin eksilttiği gibi eksiltir."[17]

İğne, denize batırılıp çıkarıldığında üzerinde küçük bir miktar su toplar. Fakat çok geçmeden o su damlası da tekrar denize düşer. Allah (cc), kendi mülkünü buna benzetmektedir. Aldığı da verdiği de Allah'ın mülküdür. Hazineden insana bir şeylerin gelmesi, hazineden bir şeylerin eksildiği anlamına gelmemekte, bilakis Allah'ın mülkünden tekrar Allah'ın mülküne dönmektedir.

İnsanın mülkü ise sınırlıdır, harcadıkça tükenir. Malın tükendiğini gören insan cimrileşir. Bu da mülkün afetidir. Malı tükenmez bir hazineye çevirmenin yolu, Allah yolunda infak etmektir. Çünkü infak edilen her malın yerine Allah daha hayırlısını koyar. Ya malı bereketlendirir ya da sayısını arttırır:

"De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, kullarından dilediğine rızkı genişletir, (dilediğine) daraltır. Her ne infak ederseniz (Allah,) yerine başkasını koyar. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.' "[18]

Ayrıca infak edilen her mal ahirete yapılan bir yatırımdır. Ebedî olan cennet nimetine dönüşür:

Aişe (r.anha) annemiz bir gün Resûlullah'ın (sav) kestiği kurbanın kürek kemiği dışında her parçasını dağıtmıştır. Peygamber eve geldiğinde kurbanın akıbetini sormuş ve Aişe, kürek kemiği dışında hepsini dağıttığını söylemiştir. Bunun üzerine Peygamber, *"Kürek kemiği dışında hepsi bize kaldı."*[19] buyurmuştur.

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Kulların sabahlamış olduğu her günde iki melek semadan iner. (Bu iki meleğin görevi, dua ve beddua etmektir.) Birisi der ki: 'Allah'ım infak eden kişiye infak

17. Müslim, 2577; Tirmizi, 2495; Ahmed, 21367
18. 34/Sebe', 39
19. Tirmizi, 2470

ettiğinin yerine yenisini ver.' Diğeri de der ki: 'Allah'ım malı tutanın da malını telef et.' "[20]

Allah'ın kendisine mal vermiş olduğu kimsenin, meleklerin hayır duasına nail olabilmek için infak etmesi gerekir.

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Allah bana dedi ki: 'İnfak et ki ben de sana infak edeyim.' "[21]

"Kim temiz olan/ helal maldan bir hurma kadar infak ederse Allah, onu sağ eliyle kabul eder. Sonra onu arttırır. Sizden birinin deve yavrusunu besleyip büyüttüğü gibi Allah, o küçücük sadakayı besler/ büyütür/ arttırır... Ta ki kıyamet gününde dağ kadar oluncaya kadar."[22]

İnsan infak ederek malını çoğaltmaz ve cennet nimeti olarak ebedîleştirmezse mala gönülden bağlanmaya başlar. Mala gönülden bağlanan insan, zaman içinde mala/mülke kul olur. Mala/Mülke kul olmak nedir? Kişinin mal ile mutlu olup malın yokluğunda öfkelenmesidir. Malın; kalbinin/duygularının merkezine yerleşmesidir. Sevgisinin, öfkesinin, hüznünün, rızasının... malın varlığına ve yokluğuna göre şekillenmesidir.

Buhari'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettiği hadiste Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Dinarın kulu helak olsun! Dirhemin kulu helak olsun! Helak olsun, ters çevrilsin! Ayağına diken battığında çıkaramasın! O, kendisine verildiğinde razı olur, kendisine verilmediğinde ise öfkelenir."[23]

Hadisin son cümlesine dikkat edelim. Bu, nebevi bir ölçüdür. Bu şekil bir bağımlılık, İslam tarafından asla kabul edilmez. Mümin bir şeyi sevebilir, onun varlığıyla mutlu olabilir, ona alışabilir... Ancak bir şeyin varlığıyla mutlu olup yokluğuyla öfkeleniyorsa bu, o şeyin tüm kalbini ele geçirdiğini gösterir. Kalbi istila eden şey, insanı o şeye karşı kullaştırır:

Allah Resûlü başka bir bağımlılık için şöyle der:

"İçki bağımlısı puta tapan gibidir."[24]

Tüm bağımlılıklar bu ölçülerle ele alınmalıdır. Bir şeyi sevmek ve ona alışmakla ona bağımlı olmak/kul olmak birbirinden ayrılmalıdır.

g. Her Şey Allah'ın Mülküdür

Allah'ın mülkü görünen, görünmeyen, bilinen ve bilinmeyen tüm varlıkları kapsar. O (cc) insanın duygu ve düşüncelerine dahi maliktir. İnsanın mülkü ise

20. Buhari, 1442; Müslim, 1010
21. Buhari, 5352; Müslim, 993; Ahmed, 7298
22. Buhari, 1410; Müslim, 1014
23. Buhari, 2886-2887
24. İbni Mace, 3375

görülen, bilinen (somut) şeylerle sınırlıdır. Bunun en güzel örneği kalptir. Kalp insan bedeninde olmasına rağmen, insana mülk değildir. Her şeyiyle yüce Allah'ın tasarrufundadır:

"... Bilin ki Allah, kişiyle kalbi (düşünceleri) arasına girer..."[25]

"Kalpler, Rahmân'ın parmaklarından iki parmağı arasındadır. Dilediği kalbi eğriltir/ saptırır, dilediğini istikamet üzere kılar."[26]

Kişi bu gerçeği idrak ettiğinde tüm benliğiyle El-Melik olan Allah'a yönelir. Buna güzel bir örnek Allah Resûlü'nün şu yakarışıdır:

"Peygamber namaza durduğu zaman şöyle derdi: 'Ben yüzümü Hanif olarak gökleri ve yeri yaratan Allah'a döndüm. Ben müşriklerden değilim. Benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Ben bununla (Allah'ı tevhid ederek ibadet etmek ve şirkten sakınmakla) emrolundum ve ben Müslimlerdenim. Allah'ım, sen El-Melik'sin. Senden başka hiçbir ilah yoktur. Ben senin kulunum. Ben ki nefsime zulmettim, günahlarımı itiraf ediyorum. Benim bütün günahlarımı bağışla, çünkü senden başka günahları bağışlayan yoktur. Beni ahlakların en güzeline hidayet et, çünkü senden başkası ahlakların en güzeline hidayet edemez. Benden ahlakın kötülüğünü çevir, çünkü benden kötü ahlakı senden başkası defedemez. Senin çağrına uydum, buyruklarını kabul ettim. Bütün hayırlar senin elindedir. Şer ise sana ulaşamaz. Ben yalnızca sana dayanırım ve sana döneceğim. Sen yücesin ve üstünsün. Senden bağışlanma diler, sana tevbe ederim.' "[27]

Allah (cc) bir kalbi sapmaktan korursa tüm yeryüzü onu saptırmak için toplansa bile ona zarar veremez, itikadını ve ahlakını bozamaz.

Buna Yusuf'u (as) örnek verebiliriz. Günaha düşmek için tüm şartlar oluşmasına rağmen Yusuf (as) Allah'a sığınmış, Allah da (cc) onu korumuştur:

- Onu zinaya davet eden kadın, güzellik ve konum sahibidir.
- İkisi bir odada baş başa kalmıştır.
- Kadın tüm cazibesini ve kışkırtıcılığını kullanmıştır.
- Kadın, Yusuf'a zarar vermeye muktedirdir.
- Bir an da olsa Yusuf'un kalbi ona meyletmiştir. Yusuf (as) o esnada Rabbini anmış ve O'na (cc) sığınmıştır:

"(Bu tehditler üzerine Yusuf) demişti ki: 'Rabbim! Zindan, bunların beni davet ettiği şeyden bana daha sevimlidir. Tuzaklarını benden defedip uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum.' "[28]

25. 8/Enfâl, 24
26. Tirmizi, 3522
27. Müslim, 771
28. 127Yûsuf, 33

Allah da (cc) ona sığınan kulunu korumuştur:

"Rabbi onun duasına icabet etti ve kadınların tuzağını ondan uzaklaştırdı. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[29]

Allah Resûlü (sav) ile Yusuf'un (as) duasını karşılaştırınca ikisinde de benzer bir nokta görüyoruz:

İki Peygamber de nefislerinin şerrinden Allah'a sığınıyor, O'nun yardımına talip oluyorlar. Dahası, bir itirafta bulunuyorlar. O'nun (cc) yardımı olmazsa sapacaklarını, yoldan çıkacaklarını, hayrın ancak Allah'ın yardımıyla olduğunu dillendiriyorlar.

Fahşa ve münkerin bizi her yönden kuşattığı şu günlerde bu bilinç ne kadar da değerlidir! Şundan eminiz ki günahın bu denli yaygınlaştığı bu ortamda, Allah (cc) kalpleri arındırmaz ve kulu korumazsa günahtan kaçınmak mümkün olmaz. Ve yine eminiz ki kendine sığınan Yusuf'u (as) koruyan Allah, bugünün müminini de koruyacaktır.

3. El-Melik Olan Allah Kullarını Mülkle İmtihan Eder

El-Melik isminin bir tecellisi de insana mülk vermesidir. İnsana verilen mal, makam, meslek, sanat, yetki ve otorite… hepsi birer mülktür, her biri bir imtihandır.

İnsanın en çetin imtihanı mülkle olan imtihanıdır. Çünkü en hayırlı insanlar dahi ya bu imtihanda sendelemiş ya da imtihanı kaybetmiştir. Allah Resûlü (sav) ashabı için mülk imtihanından korktuğu kadar başka bir şeyden korkmamıştır:

Misver b. Mahreme şöyle rivayet etmektedir:

"Peygamber, Ebu Ubeyde b. Cerrah'ı cizyeleri toplaması için Bahreyn'e gönderdi. Ebu Ubeyde, Bahreyn'den birtakım mallar ile geri döndü. Ensar, Ebu Ubeyde'nin geldiğini duyunca sabah namazında Peygamber'in huzuruna toplandılar. Peygamber sabah namazını kıldırdıktan sonra kendilerini Peygamber'e arz etmeye başladılar.[30] *Peygamber dedi ki: 'Galiba sizler Ebu Ubeyde'nin Bahreyn'den bir şeyler getirdiğini duydunuz.' Sahabe, 'Evet, ya Resûlullah.' dedi. Bunun üzerine Peygamber şöyle buyurdu: 'Sizi sevindirecek şeyleri ümit ederek sevininiz. Allah'a yemin olsun ki sizin için fakirlikten korkmuyorum. Ben, dünyanın önceki milletlere açıldığı gibi size açılmasından; onların dünya malında rekabet ettiği gibi sizin de rekabete düşmenizden ve onları helak ettiği gibi de sizi helak etmesinden korkuyorum.' "*[31]

Amr b. As (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Bir gün Peygamber, ashabına dedi ki:

---

29. 12/Yûsuf, 34
30. Peygambere kendilerini göstermeye ve birtakım ihtiyaçlarının olduğunu belirtmeye çalıştılar.
31. Buhari, 3158; Müslim, 2961

— İran ve Bizans fethedildiği zaman sizler nasıl bir kavim olacaksınız?[32] *Abdurrahman b. Avf dedi ki:*

— Biz Allah'ın bize emrettiğini yapacağız ya Resûlullah, Peygamber dedi ki:

— Başka bir şey yok mu? Bilakis sizler önce mal konusunda rekabete düşeceksiniz. Sonra birbirinize haset edeceksiniz. Sonra birbirinize sırt çevireceksiniz. Sonra da birbirinize buğzedeceksiniz (kardeşlik duygularıyla yaklaşmayacaksınız) veya buna benzer şeyler yapacaksınız."[33]

Bu, Allah Resûlü'nün (sav) sahabeye yönelik uyarılarıdır. Sahabe (r.anhum) onun (sav) vefatından sonra meselenin ciddiyetini anlamış ve mülk imtihanının zorluğunu itiraf etmişlerdir. Allah'ın işine bakın ki, Allah Resûlü'nün uyarısına *"Allah'ın emrettiğini yapacağız."* diye karşılık veren sahabi bu itirafın sahibi olacaktır:

Abdurrahman b. Avf der ki: *"Biz, Allah Resûlü'yle birlikte zorlukla imtihan olduk ve sabrettik. Sonra rahatlıkla/ zenginlikle imtihan olduk, sabredemedik."*[34]

Bütün bunlardan yola çıkarak diyebiliriz ki:

Allah (cc) sana mülk vermişse seni imtihan ediyor demektir. Bu imtihanın çetin bir imtihan olduğunu ve nice salih insanın ayağını kaydırdığını bilmelisin. Bilmelisin ki, dikkatli olasın. Bilmelisin ki, çokça Allah'a sığınıp çokça O'ndan (cc) yardım isteyesin.

Bilmelisin ki; bu imtihanda Karunlaşmak da vardır, Ebu Bekir (ra) olmak da... Mülkü kendinden bilir, başarılarınla böbürlenir, insanları küçümsersen Karunlaşırsın; Allah (cc) seni insanlığa ibret kılar:

"Dedi ki: 'Bu (servet), bende var olan bilgi/ tecrübe/ maharet sebebiyle bana verilmiştir.' Bilmez mi ki Allah, ondan önce kendisinden daha güçlü ve yığdıkları servet çok daha fazla olan kimseleri helak etmiştir. Mücrimlerden günahları sorulmaz. (Zenginliğini açığa çıkaran şatafat ve) süsü içerisinde kavminin karşına çıktı. Dünya hayatını isteyenler: 'Keşke Karun'a verilenin benzeri (bir zenginlik) bize de verilseydi. Şüphesiz ki o, çok büyük bir şansa sahiptir.' dediler. Kendilerine ilim verilenler dediler ki: 'Yazıklar olsun size! İman edip salih amel işleyenler için Allah'ın sevabı daha hayırlıdır.' (Dünyanın geçici süs ve şatafatı karşısında bu tavrı sergilemeye) ancak sabredenler muvaffak olurlar. Onu da konağını da yerin dibine geçirdik. Allah'a karşı ona yardım edecek bir topluluğu olmadı. Hem kendi kendisine de yardım edenlerden değildi. Dün onun yerinde olmayı isteyenler, sabah şöyle demeye başlamışlardı: 'Vay be! Demek ki Allah, kullarından dilediğine

32. Hadisin bu kısmında iki tane haber vardır:
a. İran ve Bizans'ın fethedilmesi
b. İslam ümmetinin o beldeleri fethettiği zaman durumu çok da iyi olmayacak ve oraları fethedip İslamlaştırmak yerine o beldelerin fitnesine düşecekler.
33. Müslim, 2962
34. Tirmizi, 2464

rızkı genişletip (dilediğine) daraltıyor. Şayet Allah bize ihsanda bulunup (Karun gibi olmaktan korumasaydı), bizi de yerin dibine geçirecekti. Vay be! Demek ki gerçekten kâfirler kurtuluşa ermiyormuş!' İşte (bu) ahiret yurdudur. Biz, onu yeryüzünde üstünlük taslamayan ve bozgunculuk istemeyenlere veririz. (Güzel) akıbet muttakilerindir."[35]

Mülkü Allah'tan (cc) bilir, onun bir imtihan olduğunu ayırt eder ve onu Allah'ın (cc) rızası için harcarsan Ebu Bekirleşirsin; Allah (cc) seni insanlara örnek kılar:

Ebu Said El-Hudri (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Peygamber, bir gün hutbe verdi ve dedi ki: 'Allah, bir kulu dünya ile kendi katında olanlar arasında muhayyer bıraktı. O kul, Allah'ın yanında olanı tercih etti.' Bunun üzerine Ebu Bekir ağlamaya başladı. Ben kendi içimden dedim ki: 'Bu ihtiyarı ağlatan şey de nedir? Allah, bir kula dünya ile kendi katında olanlar arasında bir seçim hakkı vermiş, o da ahireti seçmiş.' Sonradan ben anladım ki o kul, Resûlullah imiş. Ebu Bekir ise bizim içimizde en bilgili ve fakih olandı (Bu nedenle Peygamber'in vefat edeceğini hemen anladı). Peygamber dedi ki: 'Ey Ebu Bekir, ağlama! Şüphesiz ki insanlar arasında arkadaşlığı ve malı konusunda bana en çok yardımcı/ emeği olan Ebu Bekir'dir. Şayet ben ümmetimin arasında bir halil/ dost edinmek isteseydim Ebu Bekir'i dost edinirdim. Fakat İslâm kardeşliği ve sevgisi daha geniştir.' "[36]

Mülk İmtihanına Dair Ölçüler

a. Kendisine Mülk Verilen Herkese Hayır Verilmemiştir

Yüce Allah El-Melik ismiyle bir insanı yönetici yapabilir, saygın bir konuma getirebilir, zengin kılabilir. Yani onu mülk ile imtihan edebilir. Zahiren bakıldığında bu insana nimet verilmiştir. Ancak şunu unutmamalıdır: İnsana verilen her güzellik, nimet olabileceği gibi istidrac da olabilir.

Nimet, yüce Allah'ın bir kulu dünyada ve ahirette rızıklandırması rahmet ve ihsanını ona eriştirmesidir.

İstidrac ise yüce Allah'ın kula tuzak kurması, onu adım adım azaba yaklaştırmasıdır. Zahiren insana nimet verilmiştir. Ancak hakikatte insana azap edilmiştir. Öyleyse, bize verilen bir mülkün nimet mi yoksa istidraç mı olduğunu nasıl anlarız? Ölçüyü Allah Resûlü (sav) belirlemiştir:

"Peygamber şöyle buyurmaktadır: 'Birinin masiyetlerine rağmen sevdiği şeyleri Allah'ın ona verdiğini görürsen bil ki bu, istidracdır. (Allah onu adım adım azaba çekiyor.)' Sonra Peygamber şu ayeti okudu:

'Kendilerine hatırlatılan (öğüdü) unuttuklarında, üzerlerine her şeyin kapılarını

35. 28/Kasas, 78-83
36. Buhari, 466; Müslim, 2382

açtık. Kendilerine verilenlerle sevinmeye/ şımarmaya başlayınca da onları ansızın yakalayıverdik. (Azabı gördüklerinde kurtulmaya dair) tüm ümitlerini yitirdiler.'[37] *"*[38]

Bize verilen herhangi bir rızık, bizi Allah'a yakınlaştırıyor, salih amellerimizi çoğaltıyor, kalbe itminan ve huzur veriyorsa nimettir.

Şayet bizi isyana sürüklüyor, şükürsüzlük yaptırıyor, manevi huzursuzluk veriyorsa istidracdır. Biz isyanı arttırdığımız hâlde nimet de artıyorsa bu, istidracın en tehlikeli olanıdır.

Kendisine ilim verilen bir ilim talebesi düşünelim. Bu, yüce Allah'ın ona verdiği bir mülktür. Bunun nimet mi,yoksa istidrac mı olduğunu nasıl anlarız? Şayet ilim onun diline yansıyor, kalbine ve ameline yansımıyorsa Allah muhafaza bu istidracdır. Çünkü nimet olan ilim kalbi yumuşatır, sahibine tevazu verir. Dilini süslediği gibi ahlakını da süsler.

Ya da Talut gibi kendisine yöneticilik mülkü verilen bir lider/komutan düşünelim. Şayet o, kabiliyetini Allah için kullanıyor, insanları iyilik ve takva üzere bir araya topluyor, Rabbi için yaşıyor ve yaşatıyorsa bu, nimettir. Fakat o, liderliğiyle böbürleniyor, bunu şahsi bir çıkar hâline getirip insanları kullanıyor, kendisi için yaşıyor ve başkalarının da kendisi için yaşamasını istiyorsa bu, istidracdır. Masiyet işlemesine rağmen bir nimete sahip olan istidrac hâlindedir. İstidracise Allah'ın azgınlar için hazırladığı çetin bir tuzaktır:

"Ayetlerimizi yalanlayanları ise, hiç bilmedikleri yönlerden derece derece/ adım adım (azaba) yaklaştıracağız. Onlara mühlet veriyorum. Benim (adım adım azaba yaklaştırmak için, onlara kurduğum) tuzağım pek sağlamdır."[39]

b. Mülkün Sahibini Hatırlamak Hayır, Unutmak Şerdir

Hatırlamak Allah'tan, unutmak şeytandandır. Bir insan kendisine verilen mülkün sahibini çokça hatırlıyorsa bu, hayır üzere olduğunun alametidir. Tam aksine çokça unutuyorsa bu, şer üzere olduğunun alametidir:

"Şeytan, onları hâkimiyeti altına almış ve onlara Allah'ı zikretmeyi unutturmuştur. Bunlar, şeytanın taraftarlarıdırlar. Dikkat edin! Hiç şüphesiz şeytanın taraftarları, hüsrana uğrayanların ta kendileridirler."[40]

Kendisine verilen mülk ne olursa olsun, vereni unutuyorsa insan, o mülkü mutlaka başka bir yere nispet edecektir. Ya müşrikler gibi Allah'ın nimetini putlara, türbelere, salih insanların ruhaniyetine nispet edecek ya da Karun gibi kendine, kabiliyet ve maharetine nispet edecektir. Her iki durumda da bir şeyleri ilahlaştırmış ve yüce Allah'a şirk koşmuş olacaktır.

---

37. 6/En'âm, 44
38. Ahmed, 17311
39. 7/A'râf, 182-183
40. 58/Mücadele, 19

Şeytanın mülkün sahibini unutturma çabası bundandır. Zira o bilir ki tabiat boşluk kabul etmez. Allah'tan (cc) bilinmeyen, O'nun (cc) rahmet ve faziletine nispet edilmeyen her mülk, başka bir yere nispet edilir. İster nefse ister başka yere nispet edilsin, iki durumda da kaybeden insan olur.

c. İnsanı Değerli Kılan Takvadır, Mülk Değil

Allah katında insanı değerli kılan şey tevhid üzere bir kulluk ve takvadır. Bunun dışında ilahi bir değer ölçüsü yoktur. İnsanın ırkı, konumu, yaşı, sahip olduğu mülk, insana ne değer katar ne de onu değersizleştirir. Zira mülk, dünya hayatına tabi, onunla bağlantılı bir şeydir. Dünyanın Allah katında bir değeri yoktur ki, ona tabi olan mülkün bir değeri olsun!

Allah (cc) Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır:

"Bilin ki; dünya hayatı bir oyun, eğlence, süs, aranızda övünme (aracı), malları ve evlatları çoğaltma (yarışından) ibarettir. (Bitirdiği) ekin çiftçilerin hoşuna giden yağmur gibi. (Göz alıcı tazelik ve canlılıktan sonra) kuruyuverir, onun sapsarı olduğunu görürsün. Sonra da etrafa saçılan kırıntılara dönüşür. Ahiretteyse çetin bir azap, Allah'tan bağışlanma ve razılık vardır. Dünya hayatı, aldatıcı bir faydalanmadan başka bir şey değildir."[41]

"(Hayır, öyle değil!) Bilakis sizler, dünya hayatını tercih ediyorsunuz! (Oysa) ahiret, daha hayırlı ve daha kalıcıdır."[42]

"Bu dünya hayatı, bir eğlence ve oyundan başka bir şey değildir. Asıl (yaşanılacak ve ebedî olan) ahiret hayatıdır. Keşke bilselerdi."[43]

Sehl b. Es-Saidi'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Şayet dünyanın Allah katında bir sinek kanadı kadar değeri olsaydı ondan kâfire bir yudum su dahi içirmezdi."[44]

Sehl b. Es-Saidi yine şöyle rivayet etmektedir:

"Bir gün Peygamber'in yanından bir adam geçti. Peygamber yanında oturan bir adama dedi ki: 'Bu adam hakkında ne düşünüyorsun?' Adam dedi ki: 'Vallahi bu adam, insanların en şereflilerindendir. Öyle ki kız istese kız verilir, aracı olmak istese aracılığı kabul edilir.' Peygamber sustu. Sonra bir adam daha geçti. Peygamber yanında bulunan kişiye sordu: 'Bu adam hakkında ne dersin?' Adam dedi ki: 'Bu adam Müslimlerin fakirlerindendir. Öyle ki kız istese kız verilmez, aracı olmak istese aracılığı kabul edilmez, söz söylese sözü dinlenmez.' Peygamber dedi ki: 'Bu (fakir) adam, (önceki) diğer adam gibi yeryüzü dolusu kişiden daha hayırlıdır.' "[45]

41. 57/Hadîd, 20
42. 87/A'lâ, 16-17
43. 29/Ankebût, 64
44. Tirmizi, 2320; İbni Mace, 4110
45. Buhari, 5091

Usame'den (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Ben cennetin kapısında durdum. Oraya giren insanların çoğunun fakirlerden olduğunu gördüm. Allah, zengin olanları ise (hesap için) hapsetmişti."[46]

"Bir gün Harun Reşid, İslam toprakları genişlediği için övünüp akabinde bir bardak su istemiştir. Yanında bulunan Behlül şöyle demiştir:

— Ey Harun, bu bir bardak suyu sana vermeseler ne yaparsın?

Harun:

— Zorla alırım.

Behlül:

— Su için ücret istediklerini düşün.

Harun:

— Herhâlde mülkümün yarısını veririm.

Behlül:

— Suyu içtikten sonra bunu dışarıya atman için senden bedel istiyorlar. Ne yaparsın?

Harun:

— Herhâlde kalan diğer yarısını da veririm.

Behlül:

— Senin mülkünün değeri bir bardak suymuş. Buna rağmen neden bu kadar böbürleniyorsun?"[47]

Bu ölçü anlaşılırsa insanı, mülkün en tehlikeli afeti olan kibirden korur. O kibir ki bir kalbe girdi mi onu cennetten mahrum eder:

"Kalbinde zerre kadar kibir olan cennete giremez."[48]

Mülkün afetine düşen insanlar bazen açıktan, bazen de gizliden gizliye kendilerine değer atfederler. Kimisi açıkça böbürlenir. Zenginliği, liderliği veya ilmi ile üstünlük taslar. Kimisi de içten içe beklenti içine girer. Saygı bekler, ayrıcalık ister, sevilmek ister, korkulmak ister...

Kişi bu duygulara kapıldı mı ölçülerini kaybettiğini anlamalıdır. Zira o, mülk meselesine vahiy zaviyesinden bakmıyordur. Mülk tasavvuru cahiliye kiriyle kirlenmiştir. Evet, mülkle değer arasında ilişki kurmak bir cahiliye ahlakıdır ve müşrikçe düşünme biçimidir:

"Biz, hangi beldeye bir uyarıcı yolladıysak mutlaka oranın refah içinde yaşayan şımarık zenginleri: 'Biz, sizin kendisiyle gönderildiğiniz şeyi inkâr ediyoruz.' dediler.

---

46. Buhari, 5196; Müslim, 2736
47. Şezeratu'z Zeheb fi Ahbari Men Zeheb, 1/336
48. Müslim, 91

*Dediler ki: '**Bizim mallarımız ve evlatlarımız daha fazladır. Biz azap görecek de değiliz.**' De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, rızkı dilediğine genişletir, (dilediğine) daraltır. Fakat insanların çoğu bilmezler.' Mallarınız ve evlatlarınız, sizi bize yakınlaştırmaz. (Bize yakınlaşacak olanlar) iman edip salih amel işleyenlerdir. İşte bunlara, yaptıklarına karşılık kat kat arttırılmış bir mükâfat vardır. Ve onlar, (özel konuklar için hazırlanmış) odalarda güvendedirler."*[49]

d. Mülke Sahip Olmazsak, Mülk Bize Sahip Olur

İnsanın mülk sevgisi fıtri bir sevgidir. Yüce Allah mülk sevgisini fıtrata yerleştirdiği gibi onu bir imtihan olarak da süslemiştir:

"Kadınlar, evlatlar, kantar kantar altın ve gümüş, besili atlar, hayvanlar ve ekinlerden oluşan şehvetlerin sevgisi insanlara süslü gösterildi. Bu, dünya hayatının (kendinden faydalanılan geçici) metaıdır. (Ebedî ve hakiki nimetlerin olduğu) güzel dönüş, Allah katındadır."[50]

İlginçtir, insan yaşlandıkça bu sevgi kalbinde gençleşir:

"İnsanoğlu yaşlandıkça iki şey de onunla beraber büyür: dünya sevgisi ve tul-i emel."[51]

Enes b. Malik'ten (ra) rivayet edildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Âdemoğlunun bir vadi dolusu altını olsa bir vadi altını daha olmasını ister. Onun ağzını topraktan başkası doldurmaz/ doyurmaz. Allah, tevbe eden kimsenin de tevbesini kabul eder.[52]

Bu nedenle insan mülkü sevse de ona kul olmamalıdır. Mülk sevgisinin kalbi istila etmesine müsaade etmemelidir. Mülke kul olmak; onun için yaşamak, onun için sevmek, onun için buğzetmek, onunla mutlu olmak, onunla öfkelenmektir.

Buhari'nin Ebu Hureyre'den rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Dinarın kulu helak olsun! Dirhemin kulu helak olsun! Helak olsun, ters çevrilsin! Ayağına diken battığında çıkaramasın! O, kendisine verildiğinde razı olur, kendisine verilmediğinde ise öfkelenir."[53]

Müslim, mülkün meliki olmalıdır, mülkün kendisine sahip olmasına müsaade etmemelidir. Onu Allah yolunda harcamalı/kullanmalı, varlığına ve yokluğuna hamdedebilmeli; çokluğun da azlığın da Allah'tan olduğunu bilmelidir.

Mülke malik olan, onu kulluğun bir parçası kılar. Onunla Allah'a (cc) yakınlaşır, onunla müminlere kardeş olur. Mülkün kendisine malik olduğu ise mülkle

49. 34/Sebe', 34-37
50. 3/Âl-i İmran, 14
51. Buhari, 6420; Müslim, 1046
52. Buhari, 6439; Müslim, 1048
53. Buhari, 2886-2887

Allah'tan uzaklaşır, müminlerle arasına mesafe girer. Allah (cc) kullarını bu tehlikeye karşı birçok ayetle uyarır:

"Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız, sizi Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Kim de bunu yaparsa işte onlar, hüsrana uğrayanların ta kendileridir."[54]

"Onlar, ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymadığı adamlardır. Kalplerin ve gözlerin (dehşetten) ters döndüğü bir günden korkarlar."[55]

4. El-Melik İsmi ve Tevhid

El-Melik, yüce Allah'ın kuşatıcı isimlerindendir. Zira varlık bir bütün olarak O'nun (cc) mülküdür ve O (cc), varlığın her zerresine El-Melik ismi ile tecelli eder.

El-Melik, gökte ve yerde yüce Allah'ın mutlak otoritesine delalet eder. O (cc), göklerin ve yerin, dünyanın ve ahiretin, bedenlerin ve kalplerin... meliki olduğundan, her şey O'na boyun eğip teslim olmak zorundadır. Mülkün sahibi O'dur (cc) ve tüm mülküne, tevhid üzere kendisine kulluk etmelerini emretmiştir. Allah (cc) Mekkî ayetlerde bu mefhumun, sahabenin kalp ve zihin dünyasına nakşolmasını istemiştir. Farklı üslup ve konu bağlamlarında mülkün/ hâkimiyetin/egemenliğin Allah'a (cc) ait olduğunu vurgulamıştır:

"O (Allah) ki; göklerin ve yerin mülkü/ hâkimiyeti/ egemenliği O'na aittir. Allah, her şeye şahittir."[56]

"O, gökleri ve yeri hak olarak yaratandır. O'nun 'Ol!' dediği gün (her istediği) oluverir. O'nun sözü haktır. Sura üfleneceği gün mülk/ hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O'nundur. Gaybı (görünmeyeni) ve şehadeti (görüneni) bilendir. O, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm (her şeyden haberdar olan) Habîr'dir."[57]

"De ki: 'Hamd, çocuk edinmemiş, hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı olmayan, zayıflığından ötürü dost (edinme ihtiyacı) olmayan Allah'adır. Ve O'nu tekbir et/ yücelt.' "[58]

"Sizi, tek bir nefisten yarattı, sonra ondan eşini var etti. Size, hayvanlardan sekiz çift indirdi. Sizi annelerinizin karnında, üç karanlık içinde, bir yaratılış (evresinden) başka bir yaratılış (evresine) geçirerek yaratmaktadır. İşte bu, sizin Rabbiniz Allah'tır. Mülk/ hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O'na aittir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Buna rağmen) nasıl da (tevhidden şirke) çeviriliyorsunuz!"[59]

Senedi hakkında konuşulmuş bir rivayette Allah Resûlü'nün (sav), yakını olan çocuklara bu mefhumu öğrettiği rivayet edilmiştir:

54. 63/Münafikûn, 9
55. 24/Nûr, 37
56. 85/Burûc, 9
57. 6/En'âm, 73
58. 17/İsrâ, 111
59. 39/Zümer, 6

"Abdulmuttaliboğullarından bir çocuk konuşmaya başladığında Allah Resûlü ona şu ayeti öğretirdi: 'Tüm âlemlere bir uyarıcı olması için, kulunun üzerine Furkan'ı (hakla batılı ayıran Kitab'ı) indiren (Allah) ne yüce, ne mübarektir. (O Allah) ki göklerin ve yerin mülkü/ hâkimiyeti/ egemenliği ona aittir..."[60] [61]

Bu genel girişten sonra El-Melik ismi ile tevhid ilişkisine dair tafsilatlı bilgi verelim:

a. El-Melik ve Yalnızca Allah'a İbadet/Dua

Tevhid, yüce Allah'ı ibadette birlemektir. İbadetin özü ise duadır.[62] Zira dua, Allah'ın (cc) yüceliğini, kulun acziyet ve fakrını itirafıdır. *"Ya Rabbi!"* diyen bir kul, tüm zerreleriyle Allah'ı birler; duygu, düşünce ve sözlerinde yalnızca Allah'a yönelir.

"Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katar. Güneş'i ve Ay'ı emre amade kılmıştır. Her biri belirlenmiş bir süreye kadar akıp gider. ***İşte bu, sizin Rabbiniz olan Allah'tır. Mülk/ hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O'na aittir. O'nun dışında dua ettikleriniz, kıl kadar dahi birşeye sahip değildir.*** *Onlara dua etseniz, duanızı işitmezler. İşitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü şirkinizi reddederler. (Her şeyden haberdar olan) Habîr gibi kimse sana haber veremez."*[63]

Yüce Allah, *"Mülk O'nun'dur, O'na dua edin. Onun dışında dua ettikleriniz, kıl kadar dahi olsa bir şeye malik/ sahip değillerdir."* diyor.

Bu, insanın aklına ve fıtratına hitap eden bir delildir. Çünkü dua taleptir. Talebinizi ancak ona sahip olan ve onu size ulaştırma gücü olan bir varlık karşılayabilir. Yani isteyene, istenene ve istenileni ulaştıracak vesileye sahip/ malik olan biri... Bu da yalnızca El-Melik olan Allah'a ait bir sıfattır.

Bir başka ayet;

"De ki: 'Haydi! Allah'ın dışında (ilah olduğunu) zannettiklerinizi çağırın (bakalım)!' Onların göklerde ve yerde zerre ağırlığınca sahip oldukları bir şey yoktur. O ikisinde bir ortaklıkları da yoktur. (Allah'ın) onlardan yardımcı/ destek edindiği kimse de yoktur. O'nun katında izin verdikleri dışında, hiç kimsenin şefaati fayda sağlamaz. (Meleklerin) kalplerinden korku giderilince: 'Rabbiniz ne buyurdu?' derler. (Cevap olarak hep beraber:) 'Hak olanı söyledi. O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir.' derler."[64]

Allah (cc), kendi zatı dışındaki varlıklara dua/ibadet eden ve bu sebeple onları ilah edinenlere sesleniyor. Onları Allah'a şirk koşmaya iten sebepleri bir bir ele alıyor ve çürütüyor. Bir insan neden dolayı Allah'a şirk koşar?

---

60. 25/Furkân, 1-2
61. Abdurrezzak, 4/334; İbni Ebî Şeybe, 1/348
62. Tirmizi, 3371
63. 35/Fâtır, 13-14
64. 34/Sebe', 22-23

• Dua ettiği varlığın malik olduğuna, mülkünde dilediği gibi tasarruf ettiğine inanır. Böylece istediğini kendisine verebileceğini düşünür.

Ne diyor ayet: *"... Onların göklerde ve yerde zerre ağırlığınca sahip oldukları bir şey yoktur..."*

Allah'a ortak koşulan put/türbe/yatır vb. şeylerin hiçbir mülkü olmadığını söylüyor.

• Kişi bazen, şirk koştuğunun mülk sahibi olmadığını bilir. Ancak onu mülkte ortak görür. Kendi payından isteklerine/duasına icabet edeceğini düşünür.

Ayet ne diyor: "*... O ikisinde bir ortaklıkları da yoktur...*"

Hiçbir varlığın Allah'ın (cc) mülküne ortak olmadığını belirtiyor.

• Kişi bazen, dua ettiği varlığın mülk sahibi ya da bu mülke ortak olmadığını bilir; ama yetkili olduğuna inanır. Yardımcılık/Vezirlik gibi bir görevi vardır; yetkisini kullanarak isteğine/duasına icabet debilir, diye düşünür.

Ayet ne diyor:

"*... (Allah'ın) onlardan yardımcı/ destek edindiği kimse de yoktur...*"

• Kişi bazen, malik, ortak ya da yetkili olmadığını bilir. Ancak mülk sahibi yanında değerli bir varlık olduğu için aracılığı/şefaati fayda sağlar, diye düşünür. Ayet ne diyor:

"... Onun katında izin verdikleri dışında, hiç kimsenin şefaati fayda sağlamaz..."

Böylece Allah, şirke götüren dört temel sebebi tek tek çürütüyor.[65]

b. El-Melik ve Şefaat Meselesi

"Allah'ı bırakıp, kendilerine hiçbir zarar ve fayda vermeyecek şeylere ibadet ediyor ve: 'Bunlar, bizim Allah katındaki şefaatçilerimizdir.' diyorlar. De ki: '(Allah bu varlıklara ibadeti meşru kılmamış ve bunlara şefaat yetkisi vermemiştir. Buna rağmen böyle iddia ederek) Allah'a göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?' O (Allah), onların şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."[66]

Müşrikler yüce Allah'ı tanımaz, O'nu hakkıyla takdir etmezler. O'nun (cc) rahmetiyle yetinmez, O'nun yakınlığıyla huzur bulmazlar. Bu nedenle bir şefaatçi arayışı içindelerdir. Âdeta şefaatçi olmadan Allah'a kulluk edemeyeceklerine inanırlar.

Bu arayış onları ilginç sapıklıklara sürükler. Bazen kendi şefaatçilerini kendileri atarlar. Birinin ruhaniyeti, bir kabir, bir ağaç... Allah katında şefaatçileri oluverir.

Oysa hadlerini bilip, Allah'ın mülkünde Allah'a rağmen iş çevirmeye kalkmasalar; yüce Allah onları hakka hidayet edecektir.

65. Tefsiru'l Kayyım, Sebe' Suresi 23. ayetin tefsiri
66. 10/Yûnus, 18

Rabbimiz söyle buyurur:

"Yoksa Allah'ın dışında şefaatçiler mi edindiler? De ki: 'Onlar (şefaat yetkisine) sahip olmasalar ve (sizin onlara olan ibadetinize) akıl erdiremeseler dahi (yine de onları şefaatçi mi edineceksiniz)?' De ki: 'Şefaatin tümü Allah'ındır. Göklerin ve yerin mülkü/ hâkimiyeti/ egemenliği O'na aittir. Sonra O'na döndürüleceksiniz.' "[67]

Şefaatin tümü Allah'ındır. Peki, neden? Çünkü göklerin ve yerin mülkü O'na aittir. Kendi mülkünde dilediği gibi tasarruf eder. Öyleyse *"Ya Resûlullah, bana şefaat et!"* veya *"Ey şehit, bana şefaat et!"* denmez. Çünkü bunların hiçbiri şefaat yetkisine sahip değildir. Şefaat tümüyle Allah'ındır. O (cc), şefaat edecek olana izin verir ve şefaat edilecek olandan razı olursa şefaat gerçekleşir:

"Göklerde nice melekler vardır ki -Allah'ın dileyip razı olduğu kimseye izin vermesi dışında- onların şefaatlerinin hiçbir faydası yoktur."[68]

Şefaat yetkisi Allah'a aittir, şefaat edecek olan (nebi/melek/şehit vb.), Allah'tan özel izin almış olmalıdır, şefaat edilecek olandan da Allah (cc) razı olmalıdır. Durum bu iken insan hangi akılla Allah'tan değil de bir başkasından şefaat talep eder?

c. El-Melik ve Hâkimiyet/Teşri/Kanun Yapma Meselesi

Yüce Allah göklerin ve yerin melekutunun tek sahibi, yegâne hâkimidir. Mülkünde mutlak yetki sahibidir. Dilediğini helal, dilediğini haram kılar. Dilediğine izin verir, dilediğini meneder. O'nun mülkünde O'na rağmen yasa yapmaya kalkanlar, El-Melik isminde O'nunla çekişmeye yeltenirler. Zavallılar! Hiç şüphesiz bu çekişmenin kaybeden tarafı olacaklardır. Yüce Allah mutlak hâkimiyeti ile El-Melik oluşu arasında bağ kurar ve muvahhidlerin de meseleye bu zaviyeden bakmasını ister.[69]

Buna kıblenin değiştirilmesi hadisesini örnek verebiliriz:

Müminler ilk etapta Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kılıyorlardı. Hicretten sonra Allah (cc), Mescid-i Haram'a yönelmelerini, Kâbe'yi kıble edinmelerini istedi. Yahudiler kara bir propagandaya başladı:

"Muhammed, kendi yanından hüküm uydurup Allah'a nispet ediyor. Dün Mescid-i Aksa'ya yöneliyordu. Bugün kıbleyi değiştirip Kâbe'ye yöneldi."

Bu propaganda bazı insanları etkiledi. Bunun üzerine Allah (cc) şu ayetleri indirdi:

"Biz bir ayeti neshettiğimizde ya da unutturduğumuzda, ondan daha hayırlısını ya da bir benzerini (onun yerine) getiririz. Allah'ın her şeye kadîr olduğunu bilmez

67. 39/Zümer, 43-44
68. 53/Necm, 26
69. Tafsilat için bk. Allah/El-İlah, Rabb ve El-Hakîm isimleri.

misin? Bilmez misin ki göklerin ve yerin mülkü/ hâkimiyeti/ egemenliği Allah'a aittir. Allah'tan başka ne bir dostunuz ne de bir yardımcınız vardır."[70]

Göklerin ve yerin mülkü O'na (cc) aittir. O dilediği hükmü indirir, dilediğini yürürlükte tutar, dilediğini nesheder, kaldırır.

Yüce Allah şöyle buyurur:

"Herhangi bir konuda ihtilafa düşerseniz, onun hükmü Allah'a aittir. İşte bu, Rabbim olan Allah'tır. Yalnızca O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na yönelirim."[71]

Daha sonra bu hükmün sebeplerini açıklar: Niçin hüküm Allah'a aittir?

"Göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler yarattı. Davarlardan da çift çift yarattı. Sizi (bu yolla, dişi ve erkek yaratarak) çoğaltıp yayıyor. Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[72]

Çünkü yaratan O'dur, rızık veren O'dur, insanı/türü çoğaltan O'dur. Hiçbir şey O'nun benzeri, dengi, misli değildir. O (cc), her şeyiyle eşsizdir. Hükümleri ve yasaları da eşsizdir. Tüm yeryüzü bir araya toplansa O'nun (cc) yasalarına benzer, denk, yakın bir yasa yapamazlar.

Rabbimiz açıklamaya devam eder:

"Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine genişletir (dilediğine) daraltır. Çünkü O, her şeyi bilendir."[73]

"*Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur...*" Yani yerde ve gökte ne varsa O'nun iznine, O'nun (cc) mülkiyetine tabidir. Bu sebeple de mülkünde hüküm verecek, kulları için kanun yapacak olan yalnızca O'dur.

Kahrolası nankör insan! Kendi mülkünde/evinde/işinde kendine ortak kabul etmezken Allah'ın mülkünü sayısız ortak arasında pay eder. Yöneticiler, parlamenterler, satılmış âlimler, abidler, ağalar... Her önüne gelenin Allah'ın kanunlarına rağmen kanun yapmasına sessiz kalır. Daha şerlisi *"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir!"* diyerek Allah'a (cc) kafa tutar, seçip seçilerek Allah'a (cc) açılmış bu savaşa ortak olur.

d. El-Melik ve Allah'ı Dost Edinmek

İnsan bir ihtiyaçtan ötürü dost edinir. Çünkü insan zayıftır, güçlenmek için dosta ihtiyacı vardır. Muhtaçtır, eksiklerini gidermek için dosta ihtiyacı vardır. Yalnızdır, ünsiyet bulmak için dosta ihtiyacı vardır...

Kimi dost edinecek insan? Genelde kendi gibi bir insanı dost edinir. Allah'ın

70. 2/Bakara, 106-107
71. 42/Şûrâ, 10
72. 42/Şûrâ, 11
73. 42/Şûrâ, 12

rahmet ettikleri müstesna, çoğu zaman yanılır. Çünkü insanın dostluğu, umumiyetle boğulanın boğulana tutunması cinsindendir; iki eksiğin yan yana gelmesidir ve çoğunlukla iki eksikten bir tam çıkmaz. Peki, Allah'ın (cc) dostluğu, yardımı, yakınlığı... öyle midir? Haşa ve kella! O (cc), Melik-i Mutlak'tır. İnsanın ihtiyaç duyduğu her şey O'nundur, dilediğine dilediği kadarını verir. Yüce Allah da mutlak Melik oluşunu hatırlatarak müminlerin yalnızca O'nu dost edinmelerini ister:

"Hiç kuşkusuz, göklerin ve yerin mülkü/ hâkimiyeti/ egemenliği Allah'a aittir. Diriltir ve öldürür. Sizin Allah'ın dışında ne bir dostunuz ne de bir yardımcınız vardır."[74]

e. Meliku'l Emlak İsmiyle İsimlenmek

Hatırlanacağı üzere şunu belirtmiştik: Yüce Allah, Kur'ân'da bazı kullarını "*Melik*" diye isimlendirir.[75]

Bunun gibi bazı kullarını aziz, Allah Resûlü'nü (sav) rauf ve rahim[76] diye isimlendirmiştir.

Her ne kadar Abdulmelik, Abdulaziz, Abdurrahim... şeklinde Allah'a kul olarak isimlendirmek daha evla olsa da; bu isimleri kula vermekte şer'i açıdan bir sakınca yoktur. Çünkü Allah'ın mülküyle insanın mülkü arasındaki fark, O'nun izzetiyle insanın izzeti arasındaki fark... herkes için malumdur.

Ne var ki, bu isimlere ek yapılır ve insanı haddinden fazla yüceltecek bir kalıp oluşturulursa hüküm değişir. Azizlerin azizi, meliklerin meliki, merhametlilerin en merhametlisi gibi terkipler insanlar için kullanılmaz. Bu, insanı kulluk mertebesinden ilah mertebesine, eksiklikten kemale çıkarmaktır:

"Allah indinde en çirkin/ fahiş/ buğzedilen isim 'Meliku'l Emlak/ Mülklerin Meliki' diye isimlenen insandır."[77]

İnsanın kâmil ve eksiksiz olduğunu ima eden bu tip isim/lakap/takılardan sakınmak gerekir. Bu, yüce Allah'ın isimlerine mana yönünden benzeme çabası olduğundan, Allah katında çirkindir ve Allah (cc) bu lafzın sahibine öfkelenir.

Rivayet olunur ki İbnu'l Cemaa'nın kadı olan babası vefat eder. Rüyasında babasını görür. Hâlinden sual eder. Babası durumunun iyi olduğunu, fakat dünyada kendine verilen *"Kadi'l Kudat/ Kadılar Kadısı"* lakabından dolayı eziyet gördüğünü söyler. İbnu'l Cemaa (rh) şer'i mahkemeye gider ve mahkeme sicilinden bu lakabın silinmesini rica eder. Ricası üzerine silinir.

Maalesef İslam ümmeti içinde aşırılığa delalet eden bu ahlak günümüzde de devam ediyor. Doğu toplumlarının mübalağacı üslubu, cahiliye ahlakı olarak

74. 9/Tevbe, 116
75. bk. 2/Bakara, 247; 12/Yûsuf, 43, 50; 27/Neml, 23
76. 9/Tevbe, 128; 12/Yûsuf, 51
77. Buhari, 6206; Müslim, 2143

mahkûm edilmişken, iyi niyetli insanlar tarafından saygı/hürmet adı altında tekrardan ihya ediliyor. Birçok âlim bugün bile *"Kadılar Kadısı"* diye isimlendiriliyor. Bunun gibi *"Bediüzzaman, Vahidu'd Dehr, Feridu'z Zaman, Şeyhu'l İslam, Seyidü'n Nas, Allame-i Cihan, Huccetu'l İslam"* gibi lakaplar da aşırılıktan sakındıran İslam'a rağmen hâlâ kullanılıyor.

Oysa zamanın Bedî'si de zamanın Vâhid'i de insanların Efendi'si de, Cihanın Âlim'i de, İslam'ın Hücceti de Âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. Allah Resûlü'nden sonra bu ümmetin en faziletlileri olmasına rağmen sahabeler dahi *"Şeyhu'l İslam"* vb. lafızlarla anılmamıştır. Saygı ve hürmet ifadesi olarak iyi niyetle verilen bu vb. lakaplar, İslam ruhuyla bağdaşmaz…

Çoğu zaman bu lakaplar, lakabın verildiği insana şer'i bir zırh gibi oturur. İnsanlar onun hatasını görmez. Görenler de söylemeye cesaret edemez. Zira *"Sen kimsin ki Şeyhu'l İslam/ Huccetu'l İslam/ Bediüzzaman… hakkında konuşuyorsun!"* itirazıyla karşılaşması an meselesidir. Nefsime ve okuyucu kardeşime tavsiyem bu ve benzer ifadelerden sakınmaktır:

"Aman ha! Aşırılıktan sakının, sizden öncekileri ancak aşırılık helak etmiştir."[78]

5. El-Melik İsmi Haset Ahlakını Terbiye Eder

Haset, insanın din ve dünyasına zarar veren en tehlikeli ahlaklardan biridir. Başlangıcı, başkalarında olan nimeti/hayrı/fazileti çekememektir; yani kıskançlık. Zirvesi ise başkalarında olan hayrın zevalini istemek, onu ortadan kaldırmak için çaba içinde olmaktır; yani haset.

Haset, kişinin dünyasına zarar verir. Çünkü içinde haset olan bir kalp huzur duygusunu bilmez. Gözü hep dışarıdadır… Kendinde olmayıp başkasına bahşedilen nimetlere gözünü diker. İçi içini yer. Başkalarının mutluluğundan mutsuz olur…

Haset, kişinin dinine zarar verir. Çünkü haset eden bir kalp, başkasından gelen hakkı kabul edemez. Kendi öz çocuklarını tanıdıkları gibi Allah Resûlü'nü tanıyan Yahudiler, niye inanmadı? Peygamberin Araplardan çıkmasını çekemediler ve hasetleri nedeniyle kâfir oldular:

"Hak kendilerine açığa çıktıktan sonra Ehl-i Kitap'tan birçoğu, benliklerinde yer etmiş kıskançlık nedeniyle sizi imanınızdan sonra küfre döndürmek istediler. Allah bu konuda hükmünü verinceye dek onları affedin, onları hoş görüp (yaptıklarını) görmezden gelin. Şüphesiz Allah her şeye kadîrdir."[79]

El-Melik ismine inanmak, yüce Allah'ın mutlak Melik olduğuna ve mülkü dilediğine vereceğine inanmaktır. İnsanlara verilen nimet, maharet, başarı, rızık… yüce Allah'ın taksimatıdır. Mülkünden bir nimeti, mülkü olan insana, dilediği oranda vermiştir:

---

78. Nesai, 3057; İbni Mace, 3029; Ahmed, 1851
79. 2/Bakara, 109

"... De ki: 'Fazilet Allah'ın elindedir ve onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir' Rahmetini dilediğine tahsis eder. Allah büyük bir lütuf ve ihsan sahibidir."[80]

Bu hakikati anlayan bir insan, hiç kimseyi ve onlarda olanı kıskanmaz, haset etmez. Şayet ihtiyacı varsa mülkü elinde bulunduran Rabbine yönelir O'nun lütuf ve ihsanına talip olur:

"Allah'ın bir kısmınızı diğer bir kısmınıza üstün kıldığı şeyleri temenni etmeyin. Erkeklere kazandıklarından bir pay, kadınlara da kazandıklarından bir pay vardır. ***Allah'tan fazlını isteyin.*** *Şüphesiz ki Allah, her şeyi bilendir."*[81]

Kıskançlık/haset sureten ahlaki bir hastalıktır. Ancak dikkatle ele alındığında itikadi bir hastalık olduğu anlaşılır. Çünkü kıskanç/hasetçi, Allah'ın El-Melik ismine itiraz eder. O'nun (cc) taksim ve takdiriyle sorun yaşar. Bunu açıktan söyleyemez. Kıskançlık perdesiyle gizler. Kıskandığı her neyse, onu o şahsa veren Allah değil midir? Elbette öyledir. Hâliyle kıskanan kabul etmese de nimete yönelik kıskançlığı, gerçekte Allah'a yönelik bir itirazdır. Bunun için, kalbinde haset/kıskançlık hisseden El-Melik ismine sığınmalı, yüce Allah'ın mülkünde dilediği gibi tasarruf ettiğine yakinen inanmalıdır. Kul, El-Melik ismini hakkıyla idrak ederse Allah (cc), kalpteki haset/kıskançlık ahlakını temizleyip onu arındıracaktır.

El-Melik İsmiyle Dua

"... Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine mülk verir, dilediğinden mülkü alırsın. Dilediğini izzetli kılar, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir, şüphesiz ki sen, her şeye kadîrsin. Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarırsın. Dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırırsın."[82]

"Ben yüzümü Hanif olarak gökleri ve yeri yaratan Allah'a döndüm. Ben müşriklerden değilim. Benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Ben bunun ile (Allah'ı tevhid ederek ibadet etmek ve şirkten sakınmakla) emrolundum ve ben Müslimlerdenim. Allah'ım, sen El-Melik'sin. Senden başka hiçbir ilah yoktur. Ben senin kulunum. Ben ki nefsime zulmettim, günahlarımı itiraf ediyorum. Benim bütün günahlarımı bağışla, çünkü senden başka günahları bağışlayan yoktur. Beni ahlakların en güzeline hidayet et, çünkü senden başkası ahlakların en güzeline hidayet edemez. Benden ahlakın kötülüğünü çevir, çünkü benden kötü ahlakı senden başkası defedemez. Senin çağrına uydum, buyruklarını kabul ettim. Bütün hayırlar senin elindedir. Şer ise sana ulaşamaz. Ben sana dayanırım ve sana döneceğim. Sen yücesin ve üstünsün. Senden bağışlanma diler, sana tevbe ederim."[83]

Allahumme âmin.

---

80. 3/Âl-i İmran, 73-74
81. 4/Nîsa, 32
82. 3/Âl-i İmran, 26-27
83. Müslim, 771

Eksikliklerden münezzeh/temiz ve dilediğini temizleyen/mukaddes ve bereketli kılan Allah.

Dua

Ey El-Kuddûs olan Rabbim! Sen tüm eksikliklerden münezzeh ve mukaddessin, meleklerin ve ruhların Rabbisin. Şahitlik ederim ki sen çocuk edinmedin, ortağın yoktur, işlerinde yardımcın yoktur, sen en büyüksün, yüceler yücesisin, dillerde ve kalplerde övülensin. Müşriklerin zanlarından, şirklerinden ve nispet ettikleri eksikliklerden yüce ve münezzehsin. Ey Kuddûs! Açıktan veya gizliden sana eksiklik nispet etmekten sana sığınırım. Rabbim! Akidemi, kalbimi, söz ve amellerimi El-Kuddûs isminle temizle, arındır. Bizi maddi ve manevi olarak bereketli kıl. Senin seçip üstün kıldıklarına karşı kalplerimizi sevgiyle doldur. Biz eksiğiz, zayıfız, zaaf sahibiyiz, aciziz... Bizi nefsimizle baş başa bırakma.
Sana muhtacız. Bizi terk etme!
Allahumme âmin.

EL-KUDDÛS

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden bir diğeri de El-Kuddûs'tur. Kelimenin türediği kök olan "*ka-de-se/ kuds*" temizlik anlamına gelir.[1]

Bu temizlik, hissî/maddi bir temizlik değildir, manevi/İlahi bir temizliktir.[2]

Bir şeyi manevi eksiklik, günah ya da zaafdan temizlemek takdistir. Bu nedenle kelime bereket anlamında da kullanılmıştır. Yüce Allah takdis ettiği/temizlediği topraklara *"arz-ı mukaddes/ mukaddes topraklar"* der:

"Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı mukaddes topraklara girin, (kaçmak için) arkanızı dönmeyin. (O hâlde) hüsrana uğrayanlar olarak geri dönersiniz."[3]

Allah (cc), Şam diyarına "*mukaddes toprak*" demiştir. Bunun gerekçesini başka ayetlerden anlıyoruz: Çünkü Allah (cc) orayı bereketli kılmıştır:

"Ayetlerimizin bir kısmını kendisine göstermek için bir gece kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren (Allah) tüm eksikliklerden münezzehtir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[4]

"Onu ve Lut'u âlemler için bereketli kıldığımız topraklara (taşıyarak) kurtarmıştık."[5]

El-Kuddûs, Kur'ânda iki ayrı ayette varid olur:

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür..."[6]

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luga, k-d-s maddesi
2. Mufredatu'l Kur'ân, k-d-s maddesi
3. 5/Mâide, 21
4. 17/İsrâ, 1
5. 21/Enbiyâ, 71
6. 59/Haşr, 23

"Göklerde ve yerde olan her şey (mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik, (mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olan Allah'ı tesbih eder."[7]

El-Kuddûs İsminin Anlamı

Eksikliklerden münezzeh/temiz ve dilediğini temizleyen/mukaddes ve bereketli kılan Allah, demektir.

El-Kuddûs İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

Allah (cc) tüm eksikliklerden temizdir/münezzehtir. O (cc), en güzel isimlerin ve en yüce sıfatların sahibidir. İsimlerinde El-Kuddûs, fiillerinde El-Kuddûs, zatında El-Kuddûs, vaadinde El-Kuddûs'tür. İnsan aklının ürettiği tüm eksiklik, zaaf ve noksanlıktan uzaktır. O (cc), eşsiz, misli ve dengi olmayan; yüceler yücesi; zatında, isimlerinde ve fiillerinde tek olandır:

"... O'nun adıyla anılan/ O'na denk birini bilir misin?"[8]

"... Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir..."[9]

Yüce Allah'ın El-Kuddûs ismi her an hayatımıza tecelli eder. Çünkü O'nun (cc) her güzel ismi ve yüce sıfatı, El-Kuddûs ismiyle beraber tecelli eder. Şayet bize merhamet ediyorsa bu, eksiksiz ve mükemmel bir rahmettir. Fazl-ı kereminden nimet veriyorsa bu, eksiksiz ve mükemmel bir nimettir. Bizi seviyorsa bu, eksiksiz ve mükemmel bir sevgidir... Bu nedenle öğrendiğimiz/öğreneceğimiz her isim ve sıfatı El-Kuddûs ismiyle düşüneceğiz, O'nun tüm eksikliklerden münezzeh olduğunu bileceğiz.

1. Allah'ı Takdis ve Tesbih Sorumluluğu

El-Kuddûs isminin bize yüklediği en önemli sorumluluk, yüce Allah'ı takdis ve tesbih etmektir. Takdis, El-Kuddûs isminin söze dökülmüş hâlidir. Yüce Allah'ın eksikliklerden münezzeh, kutsal, dokunulmaz, eşsiz ve misalsiz olduğunu itiraf etmektir.

Tesbih, El-Kuddûs ve Es-Subbûh isimlerinin söze dökülmüş hâlidir. O'nun (cc) eksiklikten münezzeh oluşuyla O'nu tesbih etmek, anmaktır:

"Hani Rabbin meleklere: 'Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım.' demişti. Dediler ki: 'Orada bozgunculuk yapacak ve kan dökecek birini mi (halife) kılacaksın?

---

7. 62/Cuma, 1
8. 19/Meryem, 65
9. 42/Şûrâ, 11

Oysa bizler seni tüm eksiklerden tenzih ederek sana hamdetmekte ve seni takdis etmekteyiz.' (Allah) dedi ki: 'Şüphesiz ki ben, sizin bilmediklerinizi biliyorum.' "[10]

Allah'ı (cc) takdis ve tesbih etmek, tevhid inancımızın bir parçası ve tevhidî sorumluluklarımızdandır. Yüce Allah'ı iki şekilde takdis ve tesbih ederiz:

a. Genel takdis ve tesbih: Umumen, tüm eksiklik ve noksanlıktan yüce Allah'ı takdis ve tesbih etmektir. *"Rabbim seni takdis ederim."* dediğimizde ya da *"Rabbim seni tesbih ederim/ Subhanallah"* dediğimizde bunu yapmış oluruz.

b. Özel takdis ve tesbih: Müşriklerin, Allah'a (cc) izafe ettiği eksikliklerden Rabbimizi takdis ve tesbih etmek.

Tevhid inancı, takdis ve tesbihi zorunlu kılarken şirk inancı da eksiklik izafe etmeyi zorunlu kılar. Bu nedenle, nerede bir şirk bataklığı varsa orada eksiklik izafe edilen, ayıplı ve kusurlu bulunan bir Allah vardır. Muvahhid, Rabbini tüm bu eksikliklerden tenzih etmelidir.

Geçmiş Müşriklerin Allah'a Nispet Ettiği Eksiklikler

Çocuk Edinmek!

"Yahudiler: 'Uzeyir, Allah'ın oğludur.' dediler. Hristiyanlar: 'Mesih, Allah'ın oğludur.' dediler. Bu, onların ağızlarıyla söyledikleri ve daha önceki kâfirlere benzettikleri sözleridir. Allah onları kahretsin, nasıl da çevriliyorlar?"[11]

"O münezzeh (olmasına rağmen) kızları Allah'a, istekli oldukları (erkekleri de) kendilerine nispet ediyorlar."[12]

Müşrikler, Allah'a (cc) çocuk nispet ederler: Kitap Ehli'nden olan müşrikler, peygamberlerin Allah'ın (cc) çocukları olduğuna, Cahiliye Dönemi müşrikleri de meleklerin Allah'ın (cc) kızları olduğuna inanır.

Yüce Allah bu iki sapkın akideden kendini tenzih eder, Müslimlerin de tenzih ve tesbih etmesini ister:

"De ki: 'Hamd, çocuk edinmemiş, hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı olmayan, zayıflığından ötürü dost (edinme ihtiyacı) olmayan Allah'adır. Ve O'nu tekbir et/ yücelt.' "[13]

"Dediler ki: 'Allah çocuk edindi.' O (tüm eksikliklerden) münezzehtir. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, göklerde ve yerde olan her şey O'na aittir. Ve hepsi O'na boyun eğmiştir."[14]

Müşrik yüce Allah'a çocuk nispet eder. Çünkü o, Allah'ı (cc) tanımaz. Rabbinin kendini tanıttığı isim ve sıfatlarından habersizdir. Ancak Allah'ı (cc) tanımak

10. 2/Bakara, 30
11. 9/Tevbe, 30
12. 16/Nahl, 57
13. 17/İsrâ, 111
14. 2/Bakara, 116

ister. Bu fıtri bir ihtiyaçtır. Her kalp, mabudunu tanımak fıtratıyla yaratılmıştır. Allah'ı (cc) tanıma ihtiyacı vahiyle tatmin edilmezse akılla tatmin edilir. Vahiy, mutlak teslimiyettir. Allah (cc) kendini tanıtır, biz de inanır ve teslim oluruz. Akıl ise bilmediğini bildiğine kıyas ederek onu tanımaya çalışır. Allah'ı (cc) görmemiş olan akıl, O'nu (cc) bir şeylere kıyas edecektir. O'nu (cc) bir krala, yöneticiye ya da bir müdüre kıyas eder. Yöneticinin onu temsil eden ve onun yokluğunda yerine geçecek yakınları vardır. Bu, genelde çocukları olur. Babalarının yanında değerli olan bu çocuklar, razı edilmeli, hoş tutulmalıdır. Bunların aracılığıyla babaya ulaşmak kolaydır. Bir gün babanın yerine geçeceklerdir…

Maalesef bu şirk mantığı tüm çirkinliğiyle bugün de devam ediyor. El-Kuddûs olan Allah'ı vahiyle tanımayanlar; O'nu (cc) şirket müdürüne, elektrik trafosuna, parti liderine… vb. benzetiyor, cahiliye müşriklerinde olduğu gibi yaptıkları benzetmelerden de hüküm çıkarıyorlar. Şirket müdürüne aracısız ulaşılmadığı gibi Allah'a da aracısız ulaşılamaz diyebiliyor, Rabbi ile arasına, uygun gördüğü ruhları/kabirleri/türbeleri aracı olarak atıyorlar.

Eşsiz ve benzersiz Allah'ın şirket müdürüne benzetilmesine mi, aracılık akidesine mi yoksa aracısını/putunu kendi atayan sefalete mi öfkelenelim?! Biz Müslimler, Rabbimize şirk koşulmasını, O'na eksiklik izafe edilmesini kabullenemesek de böyleleri her zaman olmuş ve olmaya da devam edecektir.[15]

Mümin, bunun gibi, Allah'a çocuk, ortak, yardımcı vb. atayan zihniyetten teberri etmeli ve Rabbini bu eksikliklerden takdis ve tesbih etmelidir.

Allah ile Beraber Başka İlahların Varlığı!

Müşriklerin Allah'a nispet ettikleri bir diğer eksiklik, O'nun dışında başka ilahların olduğu iddiasıdır:

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."[16]

"Allah'ı bırakıp, kendilerine hiçbir zarar ve fayda vermeyecek şeylere ibadet ediyor ve: "Bunlar, bizim Allah katındaki şefaatçilerimizdir." diyorlar. De ki: "(Allah bu varlıklara ibadeti meşru kılmamış ve bunlara şefaat yetkisi vermemiştir. Buna rağmen böyle iddia ederek) Allah'a göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?" O (Allah), onların şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."[17]

Yüce Allah; zatını, ortak edilmekten, kendi dışında ilahların olmasından, kendi dışında birine ibadeti meşru kılmaktan tenzih etti:

---

15. "Onlar ki; kendilerine gelmiş hiçbir delil olmamasına rağmen, Allah'ın ayetleri hakkında tartışanlardır. Allah katında ve iman edenlerin katında (bu yaptıklarına yönelik) öfke büyüktür. İşte Allah, kibirli zorba olanın kalbini böyle mühürler." (40/Mü'min (Ğafir), 35)
16. 39/Zümer, 3
17. 10/Yûnus, 18

“Allah, hiçbir çocuk edinmemiştir. O’nunla beraber hiçbir ilah da yoktur. (Şayet Allah dışında ilahlar olmuş olsaydı) her bir ilah kendi yarattıklarını (yanına alıp) gider, bir kısmı diğer bir kısmına üstünlük kurardı. Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir. Gayb ve şehadet (âleminin) âlimidir. Onların şirk koştuklarından yücedir.”[18]

“Yeryüzünden (bazı) ilahlar edinmişler de, onlar mı (ölüleri) diriltecekmiş? Şayet (göklerde ve yerde) Allah’ın dışında ilahlar olsaydı (düzen) bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir. O, yaptıklarından sorulmaz; onlarsa sorulurlar. Yoksa O’nu bırakıp da ilahlar mı edindiler? De ki: ‘Getirin (bakalım içinde hiçbir şüphe olmayan) kesin kanıtınızı! Bu, benimle olanların ve benden öncekilerin zikridir/ ortak davetidir. (Bakın bakalım, yalnızca Allah’ı ilah edinmek dışında bir zikir/ mesaj var mı?)’ Bilakis, onların birçoğu hakkı bilmezler ve onlar yüz çevirmektedirler. Senden önce gönderdiğimiz her resûle: ‘Şüphesiz ki benden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O hâlde yalnızca bana kulluk/ ibadet edin.’ diye vahyetmişizdir.”[19]

Allah’ın Dışında Başka Rablerin Varlığı!

Müşrikler, birtakım varlıklar için “*Bunlar rabbimizdir.*” demese de; onlara Rabbin bir sıfatını vererek rableştirdiler:

“Onlar Allah’ı bırakıp din bilginlerini, abidlerini ve Meryem oğlu Mesih’i rabler edindiler...”[20]

Peygamber (sav) bu rableştirmeyi şöyle açıklar:

“... Adiy, Medine’ye geldi. O, Tay Kavmi’nin lideriydi. Boynunda gümüş bir haçla Resûlullah’ın (sav) huzuruna girdi. Resûlullah Tevbe Suresinin 31. ayetini okuyordu. Adiy, Peygamber’e, ‘Onlar, din adamlarına tapmadılar ki!’ dedi. Resûlullah, ‘Evet, fakat din adamları, onlara helali haram, haramı helal kıldılar. Onlar da tabi oldular. Bu, onların, din adamlarına ibadetidir.’ buyurdu.”[21]

Birine helal ve haram kılma yetkisini vermek, kanun yapma ve yasa koyma hakkı tanımak, onu rableştirmektir. Çünkü bu, teşri hakkıdır ve yalnızca Rab olan Allah’a aittir.[22]

Bu yaptıkları, Allah’a eksiklik izafe etmek olarak kabul edilmiş ve yüce Allah bu yaptıklarından kendisini tenzih etmiştir:

“... (Allah) onların şirk koştuklarından münezzehtir.”[23]

Bir Müslim de Allah’a (cc) eksiklik nispeti anlamına gelen böylesi girişimlerden teberri etmeli ve Rabbini takdis ve tesbih ederek yüceltmelidir.

---

18. 23/Mü’minûn, 91-92
19. 21/Enbiyâ, 21-25
20. 9/Tevbe, 31
21. Tirmizi, 3095; İbni Ebi Hatim, 10057-10058
22. bk. Er-Rabb ismi
23. 9/Tevbe, 31

Dünya'nın Boş/Amaçsız/Abes Olarak Yaratıldığı İnancı ya da Ahireti İnkâr!

Allah (cc) dünyayı/insanı amaçsız yaratmamıştır. O (cc); kendisine ibadet edilsin, tevhidle birlensin, kulluk edilsin diye her şeyi var etmiştir:

"Ben cinleri ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım."[24]

Bu, müminlerin akidesidir. Müşrikler ise amaçsız/öylesine/başıboş yaratıldıklarına inanırlar. Yaşamı dünya hayatından ibaret sayar; yiyip içmek, eğlenmek için dünyaya geldiklerine inanırlar:

"Dediler ki: 'Dünya hayatımızdan başka (bir hayat) yoktur ve bizler diriltilmeyeceğiz.' "[25]

Allah (cc) bu düşünceyi ve yaşam modelini, kendine eksiklik nispeti olarak kabul eder. Yüce zatını bu eksiklikten tenzih eder:

" 'Yoksa sizi, boşu boşuna/ amaçsız yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?' (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Allah (böylesi batıl zanlardan ne kadar da) yücedir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, kerim olan arşın Rabbidir."[26]

"Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri oyun/ oyalanma olsun diye yaratmadık. Şayet oyun eğlence edinecek olsak, (evet,) yapacak olsak bunu kendi katımızda yapardık. (Hayır, öyle değil!) Bilakis biz, hakkı batıla musallat ederiz de onu beyninden yakalayıp parçalar. (Bir de bakarsın ki) batıl yok oluvermiş. (Allah'a) yakıştırdığınız sıfatlardan ötürü yazıklar olsun size!"[27]

Müminlerin de Allah'ı (cc) bu eksiklikten tenzih ettiğini belirtir:

"Onlar ki ayakta, otururken ve yanları üzere yatarken Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler ve (derler ki): 'Rabbimiz! Sen bunu boşa yaratmadın. Seni eksikliklerden tenzih ederiz, bizi ateşin azabından koru.' "[28]

Sonuç olarak; her Müslim, Rabbini takdis ve tenzih etmek zorundadır. Bu, tevhid inancının bir gereğidir. Umumen Allah'ı (cc) eksiklikten tenzih ettiği gibi, müşriklerin nispet ettiği hususi eksikliklerden de tenzih etmelidir. Çünkü yukarıda örneklerini zikrettiğimiz inançlar bugün de devam ediyor. Sarıklı, cübbeli insanlar Allah'ı elektrik trafosuna, kendi şeyhlerine, şirket müdürüne benzetiyor... Melekler dişi suretinde canlandırılıyor. Allah'ın dışında kutuplar, ebdallar, ğavslar kâinat işlerinde Allah'a yardımcı (!) oluyor... Parlamentolar, ekran vaizleri, diplomalı bilginler, aşiret ağaları, mafya babaları... Allah'ın yasalarına rağmen kanun yapıyor, içtihatta bulunuyor, töre belirliyor, racon

24. 51/Zâriyat, 56
25. 6/En'âm, 29
26. 23/Mü'minûn, 115-116
27. 21/Enbiyâ, 16-18
28. 3/Âl-i İmran, 191

kesiyor... İnsanlar düğünlerde "B*ir daha mı geleceğiz dünyaya*" şarkısı ile eğleniyor, "*Atın ölümü arpadan olsun*" felsefesiyle dünya hayatını yaşıyor. Şirk, bir bataklık gibi kendi sineğini üretiyor ve Allah'a eksiklik nispet etmeye devam ediyor. Tüm bunların karşısında müminler de tevhidî bir sorumluluk olarak, korkmadan ve usanmadan Allah'ı tenzih etmeye ve O'nu yüceltmeye devam etmelidir.

Gizli Olarak Allah'a Eksiklik Nispet Etmeme Sorumluluğu

Yukarıda, Allah'a açıktan eksiklik nispet etme örneklerini okuduk. Bu açıktır, sorun bellidir, ıslah etmek daha kolaydır. Asıl tehlike gizliden gizliye Allah'a eksiklik nispet etmek, O'nu (cc) hakkıyla tanımamaktır. Zira bu, bir Müslim ve muvahhidin farkında olmadan düşebileceği bir hastalıktır. Tehlikelidir, çünkü çoğu zaman sahibi dahi habersizdir durumdan... Tehlikelidir; çünkü dışarıdan bakan bir göz anlamaz ve ıslah etmek için nasihat edemez... Bu hastalığın başında yüce Allah'a karşı suizan beslemek gelir. O'nun sözüne, vaatlerine, teminat altına aldığı şeylere karşı güvensizlik gelir. Bu, O'na (cc) eksiklik nispet etmenin en tehlikeli hâlidir.

Bazı örneklerle açıklayalım:

Rabbimiz Uhud Savaşı'nı anlatırken şöyle bir gruptan söz eder:

"Bu sıkıntılı hâlden sonra, (içinde bulunduğunuz) topluluktan (bir kısmını) bürüyen güvenli bir uyuklama indirdi. Bir topluluk da kendi canlarını dert ediniyor, ***Allah'a dair hak olmayan cahiliye zannına kapılıyorlardı.*** *Diyorlardı ki: '(Bu savaşla ilgili) bizim bir karar yetkimiz var mı?' De ki: '(Savaş konusunda) yetki tamamen Allah'a aittir.' (Böyle söylüyorlar ama) nefislerinde sana açık etmedikleri şeyler gizliyorlar. Diyorlar ki: 'Şayet (kararlar alınırken) bizim de yetkimiz olsaydı (savaşmak için Medine dışına çıkmayacak ve) burada öldürülmeyecektik.' De ki: 'Siz evlerinizde olsaydınız dahi, haklarında ölüm yazılanlar evlerinden çıkacak ve ölecekleri yere geleceklerdi.' (Tüm bunlar) Allah'ın sinelerinizde olanı sınaması ve kalplerinizde olanı temizlemesi içindir. Allah, sinelerde olanı bilmektedir."*[29]

Kim bunlar? Allah Resûlü'nün cemaatinde yer alan, onun arkasında namaz kılan, onunla beraber savaşa çıkan insanlar. Ne yapıyorlar? Allah'a karşı cahiliye zannı besliyorlar. Nedir o zan? Savaşa çıkmamış olsalar öldürülmeyeceklerine inanmaları. Dikkat edin! Allah eksiktir, demiyorlar ama eceli sebeplere bağlıyor, Allah'ın takdirini görmezden geliyorlar. Allah (cc) bu anlayışı cahiliye zannı diyerek mahkûm ediyor. Demek ki başına bir musibet geldiğinde ya da işler istediği gibi gitmediğinde Allah'ın takdirini yok sayan, olayları/yaşananları sebeplere bağlayan düşünce tehlikelidir, sıkıntılıdır.

Müslim, tedbirini alır ve Allah'a tevekkül eder. Sonuç umduğu gibiyse hamde-

29. 3/Âl-i İmran, 154

der; değilse hatalarından ders alır, sabırla Allah'tan yardım ister. "*Şu olmazsa bu olmazdı.*" gibi, işleri sebeplere bağlayan düşüncelerden, suçlayıcı cümlelerden sakınır. "*Allah dilediğini takdir etti.*" der.

Bir örnek de Hudeybiye gününden verelim:

"(Ayrıca) münafık erkek ve münafık kadınlara, müşrik erkek ve müşrik kadınlara (Allah'ın) azap etmesi içindir. ***(Onlar,) Allah hakkında kötü zan besleyenlerdir.*** *Kötülük döngüsü, onların başına olsun/ başlarından kötülük hiç eksik olmasın. Allah onlara öfkelenmiş, lanet etmiş ve onlar için cehennem hazırlamıştır. O, ne kötü bir dönüş yeridir."*[30]

"(Hayır!) İşin aslı, siz Resûl'ün ve müminlerin, ebediyen ailelerine dönmeyeceklerini sandınız. Bu (düşünce), kalplerinizde süslendi ve ***kötü zanda bulundunuz*** *ve yok olup gidecek bir topluluk oldunuz."*[31]

Allah (cc) müminlere yardım edeceğini vadetmiştir. Ancak münafıklar bu vaade hiçbir zaman inanmazlar. Rasyonel hesaplar yaparlar; sayıları karşılaştırır, kâfirlerin gücü karşısında muvahhidlerin yenileceğini düşünürler. Bu da Allah'a eksiklik nispet etmek, O'nun sözünde durmayacağına inanmaktır. Bugün, şartlara bakıp İslam ehli için olumsuz tablo çizenler, daha doğru bir ifadeyle "*Bizden bir şey olmaz abicim*" tayfası, bilerek ya da bilmeyerek Allah'a eksiklik nispet edenlerdir. Mümin, Allah'ı böylesi eksikliklerden tenzih etmeli, Allah'ın (cc) yardımını ummalı ve O'nun vaadine güvenmelidir.

Bunun bir örneği de Allah'ın (cc) teminat altına aldığı rızıktır. Yüce Allah tüm mahlukatın rızkını üzerine almış, onların rızkına kefil olmuştur. Allah'tan korkanları ise özel olarak müjdelemiş ve onların rızkına özel olarak kefil olmuştur:

"Yeryüzünde kıpırdayan hiçbir canlı yoktur ki, mutlaka onun rızkı Allah'a aittir. O, (canlıların) karar kıldıkları yeri de geçici olarak bulundukları yeri de bilir. Hepsi apaçık bir Kitap'ta yazılıdır."[32]

"... Kim de Allah'tan korkup sakınırsa (Allah,) ona bir çıkış yolu kılar. Ve onu hiç ummadığı yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse O, kendisine yeter. Şüphesiz ki Allah, (dilediği) emrini yerine getirecek olandır. Muhakkak ki Allah, her şey için bir ölçü/ zaman/ vade tayin etmiştir."[33]

Peki, bu özel müjde ve kefalet ne içindir? İnsanların rızık konusunda yasaklanmış yollara sapmaması, gayrimeşru vesilelere tutunmaması için.

Bugün işinde haram olan, rızkını haram yoldan kazanan insan, işi bıraktığında aç kalacağını düşünüyorsa; bilsin veya bilmesin Allah'a eksiklik izafe etmiştir. Allah'ın teminat altına aldığı bir şeyde ona güvenmemiştir.

30. 48/Fetih, 6
31. 48/Fetih, 12
32. 11/Hûd, 6
33. 65/Talak, 2-3

"Bir adam, bir kişinin yanına girdi ve dedi ki:

— Bana hayatında görmüş olduğun ve seni etkileyen en garip kıssayı anlat. O da dedi ki:

— Ömer b. Abdulaziz ölüm döşeğindeyken onun yanına girdim. İnsanlar, Ömer b. Abdulaziz'e dediler ki: 'Ey halife, bütün İslam topraklarının malı senin elinde toplanıyor. Fakat sen çocuklarını insanlara muhtaç bir şekilde terk ediyorsun.' Ömer b. Abdülaziz çocuklarını çağırdı ve çocuklarına bakınca ağlayıp onlara 'Ey yavrularım, siz ya salih insanlar olacaksınız ya da yeryüzünü fesada veren insanlar olacaksınız. Eğer siz, salih olan insanlardansanız ben size mal bırakmıyorum. Çünkü Allah diyor ki: 'Allah, salih olan insanların işlerini üstlenir.' Eğer yeryüzünü ifsat edecek olanlardansanız Müslimlerin mallarını size verip sizin elinize fırsat vermem.' dedi ve bu şekilde vefat etti. Başka bir halifenin yanına girdim. Vefat erken çocuklarına altı yüz bin (600.000) dinar miras bıraktı. Allah'a yemin ederim ki ben, Ömer b. Abdulaziz'in çocuklarını bulundukları beldenin en zengini olduğunu, diğer halifenin çocuklarının ise insanlardan dilenecek seviyeye geldiklerini gördüm."

Her Müslim hayatını kontrol etmelidir. İnandıkları ile yaptıklarının ne denli uyumlu olduğundan emin olmalıdır. Özellikle imtihan anlarına bakmalıdır. Zira imtihan, ruh üzerinde baskı yapar ve içeride ne varsa dışarıya o çıkar. Bazen insanın kendinden dahi gizlediği kötülükleri, eksikleri ve zanları imtihanla açığa çıkar. İmtihana bu nazarla bakarsa Allah'ın bir lütfu olur. Kişinin kendini tanımasına, eksiklerini fark etmesine vesile olur.

2. Allah, El-Kuddûs'tur, Dilediğini Kutsar/Temizler/Bereketli Kılar

Yüce Allah eksikliklerden münezzehtir. O (cc) dilediği şeyi kutsar, onu kusurlardan temizler ve bereketli kılar. Zira bütün varlık O'nun mülküdür. Yaratılma cihetiyle her şey eşittir, El-Hâlık olan Allah tarafından yaratılmıştır. Bir şeyin, benzerlerinden üstün/kutsal/temizlenmiş sayılması için El-Kuddûs olan Allah'ın izni gereklidir. Aksi hâlde ölçüler bozulur, insan kendini El-Kuddûs olan Allah'ın yerine koyar. Allah (cc) eksikmiş/unutmuş gibi O'nun eksik bıraktığı kutsalları insan ortaya çıkarır (!) Bu nedenle biri, bir şeyi benzerlerinden üstün sayıyorsa El-Kuddûs olan Allah'tan ya da O'nun (cc) Nebi'sinden (sav), hiçbir tartışmaya yer bırakmayan muhkem bir delil zikretmelidir. Vahye dayanmadan kutsal belirleyen zihniyet, kabul etsin ya da etmesin kendini El-Kuddûs olan Allah'ın yerine ikame eder:

"Rabbin dilediğini yaratır ve seçip (üstün kılar). Seçim onlara ait değildir. Allah, onların şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir. Rabbin onların sinelerinin gizlediğini de açığa vurduğunu da bilir. O, kendisinden başka (ibadeti hak eden)

hiçbir ilahın olmadığı Allah'tır. Başta da (dünyada) sonda da (ahirette) hamd O'na aittir. Hüküm yalnızca O'nundur. O'na döndürüleceksiniz."[34]

Allah Bazı Aileleri Seçip Üstün Kılmıştır

"Şüphesiz ki Allah, Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini âlemler arasından seçmiştir/ üstün kılmıştır."[35]

"… Ey Ehl-i Beyt! Allah, sizden (manevi) kirleri gidermek ve sizi tertemiz kılmak ister."[36]

Allah Bazı Peygamberleri, Bazılarına Üstün Kılmıştır

"(Allah tarafından gönderilen) bu resûllerin bazısını diğer bazısına üstün kıldık. Onlardan kimisiyle Allah konuşmuş, bazısını da derece bakımından yükseltmiştir. Biz, Meryem oğlu İsa'ya apaçık deliller verdik ve onu Ruhu'l Kudüs'le (Cibril'le) destekledik. Şayet Allah dileseydi (o resûllerden) sonra gelenler, kendilerine apaçık deliller geldikten sonra savaşmazlardı. Fakat anlaşmazlığa düştüler. Onlardan kimi mümin kimi de kâfir oldu. Şayet Allah dileseydi savaşmazlardı. Fakat Allah, dilediğini yapar."[37]

Allah Bazı Toprakları Seçip Benzerlerine Üstün Kılmıştır

"Ayetlerimizin bir kısmını kendisine göstermek için bir gece kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren (Allah) tüm eksikliklerden münezzehtir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[38]

"Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı mukaddes topraklara girin, (kaçmak için) arkanızı dönmeyin. (O hâlde) hüsrana uğrayanlar olarak geri dönersiniz."[39]

Allah Aylardan Ramazan'ı, Günlerden Kadir Gecesi'ni Benzerlerine Üstün Kılmıştır

"Ramazan ayı! O ay ki insanlara yol gösteren, hidayet ve furkandan apaçık deliller barındıran Kur'ân, o ayda indirilmiştir. Sizden o aya yetişen oruç tutsun. Sizden her kim hasta ya da yolcu olursa (oruç tutmadığı günlere karşılık) başka günlerde (oruç tutsun). Allah sizin için kolaylık diler, zorluk dilemez. (Bu kolaylaştırma) sayılı günleri tamamlamanız ve sizi hidayet etmesinden ötürü Allah'ı yüceltip/ en büyük olarak bilmeniz ve şükretmeniz içindir."[40]

"Hiç şüphesiz, biz o (Kur'ân'ı), Kadir gecesinde indirdik. Sen, Kadir gecesinin ne olduğunu nereden bileceksin? Kadir gecesi, bin aydan daha hayırlıdır. Melekler

34. 28/Kasas, 68-70
35. 3/Âl-i İmran, 33
36. 33/Ahzâb, 33
37. 2/Bakara, 253
38. 17/İsrâ, 1
39. 5/Mâide, 21
40. 2/Bakara, 185

ve Ruh (Cibril), onda, Rablerinin izniyle her bir iş için inerler. O, fecrin çıkışına kadar esenliktir."[41]

Bir aileyi, bireyi, mekânı ya da zamanı seçip üstün kılmak; El-Kuddûs olanın, temizlik ve bereketin kaynağı olan Allah'ın (cc) elindedir. Bu, akılla ya da kıyasla yapılmaz. Sahabenin şu tavrı ne kadar anlamlıdır:

"Ömer (ra) *Haceri'l Esved'in yanına geldi, öptü ve dedi ki: 'Ben senin bir taş olduğunu, fayda ve zarar vermediğini biliyorum. Nebi'nin seni öptüğünü görmeseydim seni öpmezdim.' "*[42]

Bu anlayış kaybolursa kutsal mekân-kutsal zaman-kutsal şehir ticareti baş gösterir. Her isteyen, dine yeni bir kutsal ekler: Kandil geceleri, mübarek olduğuna inanılan ve ziyaret edilmesi gereken mekânlar, isminin sonuna *"kaddesellahu sırrehu/ Allah sırrını kutsasın"* yazılarak kutsanan şahıslar... Böyle olduğunda da din, Allah'ın indirdiği ve Resûl'ünün tebliğ ettiğinden bambaşka bir hâl alır. Ki, bugün durum bundan farklı değildir. Muvahhidin, El-Kuddûs ismine karşı bir sorumluluğu da sonradan uydurulan kutsallara karşı çıkması ve dinin indirildiği hâliyle yetinmesidir.

Modern Cahiliye Kutsalları

Bir bütün olarak dine savaş açan modern cahiliye, kısa zaman içinde kendi kutsallarını üretmiş, eleştirdiği geleneksel din anlayışını, fersah fersah geride bırakmıştır. Mezarları anıtlaştırmış, heykel dikerek şahısları ilahlaştırmış, bazı günleri millîleştirerek kutsallaştırmış ve bol kutsallı modern bir hurafe yığını oluşturmuştur. Bu kutsalları kanunla koruma altına alıp dokunulmaz hâle getirmiş, eleştirilmesini dahi yasaklamıştır.

Demek ki şirk, şirktir. Takım elbise giyerek, kravat/papyon takarak onun ürettiği hurafelerden/kutsallardan kurtulamıyorsunuz. Zira fıtrat, kutsala ihtiyaç duyuyor, Allah'ın indirdiği ve fıtrata hitap edenle yetinmezse, mutlaka kendi kutsallarını/hurafelerini üretiyor. Cübbeli veya takım elbiseli olması ise bu gerçeği değiştirmiyor.

3. Allah El-Kuddûs'tur/Et-Tayyib'tir/Temizdir, Temiz Olanı Sever

El-Kuddûs isminin temizliğe delalet ettiğini belirtmiştik. Allah Resûlü (sav) Rabbi için *"El-Kuddûs"* isminin anlamlarından olan *"Et-Tayyib"* ismini kullanır:

"Ey insanlar! Allah tayyibdir/ temizdir; tayyib/ temiz olanı sever..."[43]

Allah (cc), kendisi için yapılan amellerin, manevi kirlerden temizlenmesini ister. Zira tayyib olmayan ameller Allah'a yükselmez, yani kabul edilmez:

---

41. 97/Kâdir, 1-5
42. Buhari, 1597; Müslim, 1270
43. Müslim, 1015

"… Güzel söz O'na yükselir…"[44]

Ameli kirleten ve yüce Allah'a yükselmesine mani olan manevi kirler nelerdir? Yüce Allah infak ameli üzerinden dört manevi kir sayar. Bizler bu kirleri öğrenip tüm salih amellere uygulamalı ve amelleri temizleyerek Allah'a(cc) sunmalıyız:

"Ey iman edenler! Sadakalarınızı minnet ile başa kakmak ve (insanlara) eziyet etmek suretiyle boşa çıkarmayın. Malını insanlara gösteriş yapmak için infak edip, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan (kimse) gibi… Onun misali, üzerinde toprak bulunan, sağanak yağmurun değmesiyle (toprağın suyla aktığı) çıplak kayanın misali gibidir. Yaptıkları hiçbir şeyin (Allah katında bir karşılığı yoktur ve yaptıklarından) faydalanmazlar. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez."[45]

"Ey iman edenler! Kazandığınız temiz yiyeceklerden ve sizin için yerden çıkardıklarımızdan infak edin. Size verildiğinde ancak gözünüzü kapatarak alabileceğiniz değersiz/ bayağı şeyleri vermeye kalkmayın. Bilin ki Allah (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd'dir. Şeytan (değerli olan ve Allah yolunda infak edilmeye layık mallarınızı vermeyesiniz diye) sizi fakirlikle korkutup, size fuhşiyatı emrediyor. Allah ise size kendi katından bağışlanma ve O'ndan olan ihsan ve lütuf vadediyor. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[46]

Bu ayetlere göre göre amelin manevi kirleri şunlardır:

- Minnet edip başa kakmak
- Eziyet etmek
- Gösteriş yapmak/Riya
- Kalitesiz/Bayağı amel yapmak.

Minnet etmek: Kişinin herhangi bir ameli yaparken bunu kendinden bilmesi, kendini üstün görmesi, yüce Allah'ın hidayet ve ihsanını unutmasıdır. Bu, bazen içten içe olur, bazen de açıktan dillendirilerek yapılır:

"İslam olmalarını (başa kakıp) sana minnet ediyorlar. De ki: 'İslam oldunuz diye bana minnet etmeyin. Bilakis, sizi imana hidayet ettiği için Allah size minnet eder. Şayet doğru sözlülerdenseniz (bu gerçeği kabul etmeniz gerekir).' "[47]

Eziyet etmek: İnsanın, yaptığı salih bir amelde insanlara rahatsızlık vermesi, onları kırıp incitecek davranışlarda bulunmasıdır. Bu, bazen yaptığı bir iyiliği hatırlatarak olur, bazen de yaptığı bir amelle başka birini amel yapmaktan alıkoymak ile olur.

44. 35/Fâtır, 10
45. 2/Bakara, 264
46. 2/Bakara, 267-268
47. 49/Hucurât, 17

Gösteriş/Riya: Riya iki türlüdür. Biri, Allah'a şirk koşmak suretiyle, ibadeti Allah'tan başkasına yapmaktır. Bu, yalnızca ameli değil, bütün dini boşa götürür, kişiyi ebedî cehenneme mahkûm eder. İkincisi ise gösteriştir. Desinler, görsünler, duysunlar, övsünler… diye amel yapmaktır. Bu, ameli boşa götüren bir kirdir.

Kalitesiz/bayağı amel: Kişinin malının, vaktinin, bedeninin… en sıradan ve bayağı olanını Allah'a vermesidir. Malın artığını ve çöp olanını infak etmek, namazı araya sıkıştırmak, günün en verimsiz zamanlarını davaya ayırmak, evde zapt edilmesi mümkün olmayan çocuğu ilme adamak…

Şunu unutmamalıyız ki; bizi Allah katında değerli kılıp yücelten de değersizleştirip zelil kılan da amellerimizdir. Kirli amellerle Allah'a kulluk eden, Allah katında kirli bir kuldur. Amellerini temizleyip yüce Allah'a sunan, hem bu çabasından hem de salih amellerinden ötürü ayrı ayrı mükâfat alacak olan, değerli, temiz bir kuldur. Yine unutmamalı ki; biz amellerimize sahip çıkmaz, temizliğiyle ilgilenmezsek, şeytan ve nefis onu kirletmek için her yola başvuracaktır. Şeytan için en makbul kurban, çalışıp yorulan ama kendisini manevi kirden arındırmadığı için amelleri boşa giden insandır.

El-Kuddûs İsmiyle Dua

Ey El-Kuddûs olan Rabbim! Sen tüm eksikliklerden münezzeh ve mukaddessin, meleklerin ve ruhların Rabbisin. Şahitlik ederim ki sen çocuk edinmedin, ortağın yoktur, işlerinde yardımcın yoktur, sen en büyüksün, yüceler yücesisin, dillerde ve kalplerde övülensin. Müşriklerin zanlarından, şirklerinden ve nispet ettikleri eksikliklerden yüce ve münezzehsin. Ey Kuddûs! Açıktan veya gizliden sana eksiklik nispet etmekten sana sığınırım. Rabbim! Akidemi, kalbimi, söz ve amellerimi El-Kuddûs isminle temizle, arındır. Bizi maddi ve manevi olarak bereketli kıl. Senin seçip üstün kıldıklarına karşı kalplerimizi sevgiyle doldur. Biz eksiğiz, zayıfız, zaaf sahibiyiz, aciziz… Bizi nefsimizle baş başa bırakma. Sana muhtacız. Bizi terk etme!

Allahumme âmin.

Tüm eksik ve kusurlardan selamette/uzak olan, kullarına dünyada ve ahi-
rette selamet/esenlik veren Allah.

Dua

“Ey Es-Selâm olan Rabbim! ‘Sen Es-Selâm’sın, selamet/ esenlik sendendir. Sen yüce ve mübarek olansın, Ey celal ve ikram sahibi!’ ”

Rabbim! Sen tüm eksiklerden münezzehsin, selametin kaynağısın, tüm övgülerin/hamdlerin layık olduğu ilahsın. Bizi dünyada selamet ve afiyette kıl, selam ahlakıyla süsle ve selamet yurdunun sakinlerinden kıl!
Allahumme âmin.

ES-SELÂM

Genel Bilgiler

Es-Selâm, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Kelime, *"s-l-m/ selam/ silm"* kökünden türemiştir. Kelimenin kök anlamı, zahiri ve bâtını afetlerden soyutlanmak, uzak olmaktır.[1] Hasta bir insan şifa bulduğu zaman bu kişiye "سَلِمَ / *Selamette olup hastalıktan kurtuldu.*" denir. Araplar barış kelimesi için "سِلْمٌ / *Esenlikte olmak*" kelimesini kullanır. İnsanı sonuca ulaştıran merdivene, aynı kökten türetilen "سُلَّمٌ" ifadesi kullanılır. İnsanın nefsini teslim etmesi anlamında "تَسْلِيم "kelimesi kullanılmaktadır.

Allah'ın (cc), Es-Selâm ismi Kur'ân-ı Kerim'de sadece Haşr Suresi'nde ve bir (1) defa geçmektedir:

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür. (Tüm eksiklik ve kusurlardan münezzeh, kullarına esenlik veren) Es-Selâm'dır..."[2]

İmam Kurtubi (rh), İbnu'l Arabî'den şöyle aktarır: "*İslam âlimleri, Es-Selâm kelimesinin/ذُو سَلَامَ "selamet sahibi olan" anlamında olduğunda ittifak ettiler. Fakat selametten kastedilenin ne olduğuna dair ihtilaf ettiler.*"[3]

Allah (cc) selamet sahibidir, bunda bir ihtilaf yoktur. Fakat bu selametten kastedilenin ne olduğu hakkında üç görüş bulunmaktadır. Bu üç görüşün tamamı da Es-Selâm isminin içeriğini kapsar:

- Allah (cc) zatında, fiillerinde ve sıfatlarında bütün ayıplardan ve eksikliklerden münezzehtir.

---

1. Müfredatul Kur'ân, s-l-m maddesi
2. 59/Haşr, 23
3. Tefsiru'l Kurtubi, Haşr Suresi 23. ayetin tefsiri

• Allah (cc) kullarına (السلام عليكم diyerek) selam verendir.

• Kulların, Allah'ın kendilerine zulmetmesinden/haklarını yemesinden selamette olmasıdır. (Allah (cc) kullarına zulmetmez.)

Es-Selâm İsminin Anlamı

Tüm eksik ve kusurlardan selamette/uzak olan, kullarına dünyada ve ahirette selamet/esenlik veren Allah, demektir.

Es-Selâm İsminin Tecellileri, Bizlere Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Es-Selâm Olan Allah, Bütün Eksikliklerden ve Ayıplardan Münezzehtir

İbnu'l Kayyım (rh), Bedaiu'l Fevaid kitabında şöyle söylemektedir: "*Sen, Allah'ın Es-Selâm ismine bakarsan O'ndan daha fazla bu ismi hak eden bir varlığın olmadığını görürsün. İstersen O'nun isim ve sıfatlarını tek tek ele al, göreceksin ki her biri Allah (cc) için kemale delalet eder, hiçbir tanesinde zerre kadar eksiklik yoktur.*

Örneğin, bir insan, 'Benim Rabbim El-Hayy (diri, hayat sahibi) olandır.' dediğinde aklına şunlar gelmelidir: Diri olmanın afeti, ölüm, hastalık ve uyuklamadır. Allah öyle bir hayatla diridir ki O'na ölüm, hastalık ve uyuklama gelmez. O, öyle bir kudrete sahiptir ki O'nun kudretinde yorgunluk, fütur ve acizlik söz konusu dahi değildir. Allah öyle bir merhamet sahibidir ki O'nun merhametinden maraz doğmaz, rahmeti kullarına zarar değil, tamamen faydadır. Allah'ın azabı şiddetlidir ama O'nun azabında kin, düşmanlık ve adavet söz konusu değildir."[4]

Bir insanın çok merhametli olması onun hakkında "*Bu merhameti insanlar tarafından suistimal edilir mi?*" şeklinde bir endişeye sebep olabilir. Fakat Allah'ın merhameti için böyle bir endişe söz konusu değildir. Çünkü Allah (cc) celal isimleriyle -El-Kebîr, El-Azîm, El-Kaviy vb.- merhametten doğabilecek marazları dengelemiştir. Hakeza elinde güç bulunduran bir insanın, kin ve öfkesine karşı esenlikte hissetmeyiz. Ama âlemlerin Rabbi olan Allah, böyle değildir. O, merhametinde ve azabında adil olandır, hiçbir varlığa zerre-i miskal zulmetmez. Bu selametin karşısında bir de adalet (!) dağıttığını iddia eden beşerî mahkemeleri düşünün! Hangi siyasi muhalif, kendini bu mahkemelerde selamette hisseder? Allah'a isyan eden tüm sistemlerde, adı ne olursa olsun, yargı bir sopa gibi muhaliflerin tepesindedir. Fakat âlemlerin Rabbi olan Allah (cc), bu ümmetin Firavun'u olan Ebu Cehil'e dahi hükmederken adaletiyle hükmedecektir. Allah'a sövmesini, kız çocuğu nispet etmesini, dine karşı savaşmasını esas alarak ona hak ettiğinden fazlasını vermeyecektir.

"*Ben, rabbim/ ilahım*" diyen Firavun dahi, Allah'ın adil hükmedeceğinden emin ve selametle olacaktır.

4. Bedaiu'l Fevaid, 2/135

Örneğin, iş yerinde çalışan bir kişi, patronu ile herhangi bir sorun yaşadığında kovulacağını düşünür ve rızık endişesi taşır. Fakat insanoğlu, Allah'a yapılabilecek en büyük asilikleri yapmasına rağmen Allah, onun rızkını kesmez.

Bu esas, yüce Allah'ın tüm güzel isim ve yüce sıfatları için geçerlidir. O (cc) Es-Selâm'dır. Tüm isim ve sıfatları; kusur, ayıp ve afetlerden selamettedir.

2. Es-Selâm Olan Allah, Kullarına "Selam" Verendir

Allah (cc), kullarına -hem bu dünyada hem de ahirette- selam veren bir ilahtır.

Allah'ın Dünyada (Sevdiği) Kullarına Selam Vermesi

"De ki: 'Allah'a hamd, seçkin kullarına selam olsun.' Allah mı daha hayırlıdır, yoksa (Allah'a) ortak koştukları mı?"[5]

Bu ayetten anlaşılan şudur ki Allah (cc), kullarından itikadi ve amelî yönden seçkin olanlara, duyanların yüreklerini harekete geçirecek olan selamını vermektedir.

"Selam olsun İbrahim'e"[6]

"Selam olsun Musa ve Harun'a"[7]

"Selam olsun İlyas'a"[8]

Yüce Allah'ın selamına nail olmak için bir kişinin peygamber olması şart değildir. Allah, bir kulunu sevdiği zaman o kuluna selam göndermektedir.

"Bir gün Resûlullah dedi ki: 'Ey Hatice bugün Cibril bana geldi ve dedi ki: 'Allah Hatice'ye selam söylüyor.' Hatice de şöyle mukabelede bulundu: 'Ey Allah'ın Resûlü, Allah Es-Selâm'dır. Sana ve Cibril'e selam olsun.' "[9]

Bir gün Peygamber (sav) Ubey b. Ka'b'a şöyle demiştir:

"Allah bana dedi ki: 'Ubey b. Ka'b'a, Beyyine Suresi'ni oku.' Ubey b. Ka'b (ra), ağlamış ve demiştir ki:

— Ey Allah'ın Resûlü, Allah benim ismimi mi söyledi? Resûlullah:

— Evet, Allah senin ismini zikretti, buyurmuştur."[10]

Allah'ın anması veya selam söylemesi basit bir anma ve selamdan ibaret değildir. O'nun (cc) anması ve selamı; rahmettir, sevgidir, korumadır, muvaffakiyettir. Bu nedenle nefislerin ıslahında "*Acaba Allah (cc) kendi katında beni nasıl anıyor?*" sorusunun üzerinde durulması ve buna göre amel yapılması gerekmektedir.

Peygamber (sav) kutsi bir hadis-i şerifte şöyle buyurmaktadır:

"Allah şöyle buyurdu: 'Ben kulumun zannı üzereyim. Benim hakkımda ne

5. 27/Neml, 59
6. 37/Saffât,109
7. 37/Saffât,120
8. 37/Saffât,130
9. Mucemu'l Kebir, 23/15
10. Buhari, 3809; Müslim, 799

zannetmek istiyorsa onu zannetsin. Beni zikretmiş olduğu müddetçe ben onunla beraberim. Şayet beni nefsinde anarsa ben de onu kendi nefsimde anarım. Beni bir topluluk içerisinde anarsa ben onu daha hayırlı bir topluluk (meleklerin) içerisinde anarım...' "

Allah'ın Ahirette Kullarına Selam Vermesi

Allah'ın (cc) kıyamet gününde kullara selam vermesi nimetin tamama erdiğini gösterir:

"O'nunla karşılaşacakları gün, karşılaşma sözcükleri 'Selam!' olacaktır."[11]

"Onlara çok merhametli Rab tarafından sözlü olarak verilen 'Selam' vardır."

Meleklerin Selamlaması

"Onlar ki melekler güzellikle canlarını aldığında: 'Selam olsun size! Yaptıklarınız karşılığında cennete girin.' derler."[12]

"Rablerinden korkup sakınanlar, bölükler hâlinde cennete sevk edilirler. Ona geldiklerinde kapıları açılır ve (cennet) bekçileri onlara der ki: 'Selam olsun size, tertemiz olarak geldiniz.' "[13]

Dünya ve ahirette selama nail olmak için, selamet içinde bir hayat sürmek gerekir. Şirkten, bidatlerden ve masiyetlerden selamette bir hayat...

3. Es-Selâm ve Yeryüzünde Esenlik/Barış

Yüce Allah toplumların İslam çatısı altında, huzur ve esenlik içinde yaşamasını ister. Bunun için de onları İslam'a, yani kendi dinine davet eder. Zira bu din, bir bütün olarak Es-Selâm olan Allah'ın dinidir. Onu kabul eden ve uygulayanlar maddi ve manevi bolluk, bereket ve huzur için yaşarlar:

"Şayet onlar, Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden indirileni (içindekilerle amel ederek) ayakta tutmuş olsalardı üstlerinden (yağmurun getirdiği) ve ayaklarının altından (toprağın bitirdiklerinden) yerlerdi. Onlardan bir topluluk orta yolludur/ mutedildir. (Fakat) onların çoğunun yapmakta oldukları ne kötüdür."[14]

"Şayet o beldenin halkı iman edip, (Allah'tan) korkup sakınsalardı, göğün ve yerin bereket (kapılarını) onlara açardık. Fakat yalanladılar. Biz de onları kazandıkları (günahlara) karşılık (azapla) yakalayıverdik."[15]

Bu söylediğimizin en hayırlı şahidi Asr-ı Saadet ve Raşit Hilafet Dönemi'dir. Bir bütün olarak İslam'ın uygulandığı bu dönemlerde insanlar huzur içinde, bolluk ve bereketi hissederek yaşadılar. Suçlarda o döneme dek görülmemiş bir azalma oldu. Birkaç vaka dışında kaydedilmiş bir suç ve uygulanmış bir had cezası

11. 33/Ahzâb, 44
12. 16/Nahl, 32
13. 39/Zümer, 73
14. 5/Mâide, 66
15. 7/A'râf 96

yoktur. İlginçtir, onların birçoğu da itiraf edilmiş suçlardır. İnsanlar görmemiş olsa dahi, vicdanı sahibini rahat bırakmamış, suçunu itirafa zorlamıştır. Zekât malları devlette birikmiş, zekât verecek insan bulunamadığı zamanlar olmuştur.

Tüm bunların tek bir nedeni vardır: Onlar Es-Selâm olan Allah'ın çağrısına icabet edip O'nun ahkâmını tatbik ettiler. O da Es-Selâm ismiyle tecelli edip onlara huzur, saadet ve esenlik bahşetti.

Bu öyle bir selamettir ki ırkına, maddi gücüne/konumuna bakmaksızın herkes ondan nasibini alır. Çünkü o; inancı tevhid, düzeni adalet olan bir sistemdir. Peygamber'in (sav) kızıyla bir köle, halifenin oğluyla bir işçi, eyalet valisiyle bir kâfir onun kanunları karşısında eşittir.

Âişe (r.anha) şöyle dedi:

"Ben-i Mahzum Kabilesi'nden hırsızlık yapan bir kadının durumu Kureyşlileri çok üzmüştü. Onlar, 'Bu konuyu Resûlullah (sav) *ile kim konuşabilir?' diye kendi aralarında müzakere ettiler. Bazıları, 'Buna Resûlullah'ın* (sav) *sevgilisi Usame İbni Zeyd'den başka kimse cesaret edemez.' dediler. Usame, onların istekleri doğrultusunda Resûlullah ile konuştu. Bunun üzerine Resûlullah* (sav) *Usame'ye:*

'Allah'ın koyduğu cezalardan birinin uygulanmaması için aracılık mı yapıyorsun?' diye sordu; sonra ayağa kalktı ve halka şöyle hitap etti:

'Sizden önceki milletler şu sebeple yok olup gittiler: Aralarından soylu, mevki ve makam sahibi biri hırsızlık yapınca onu bırakıverirler, zayıf ve kimsesiz biri hırsızlık yapınca da onu hemen cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsaydı, elbette onun da elini keserdim.' "[16]

Ömer'in (ra), Abdurrahman adındaki oğlu Mısır'da iken, başka bir arkadaşıyla -şeytana uyup- bir defa şarap içmiş ve ardından hemen pişman olup, hem kardeşi Abdullah'a, hem de Mısır valisi Amr b. As'a gitmiş ve haddi tatbik ederek kendisini temizlemesini istemiştir. Amr b. As (ra), kendisine evinin avlusunda -sopayla- haddi tatbik etmiş. Ancak kardeşi Abdullah, konuyu babasına da duyurmayı uygun görmüştür.

Olayı duyan Ömer (ra), Vali Amr b. As'a haber göndererek oğlunu kendisine göndermesini istemiştir. Vali, "*Allah'a yemin ederek Ömer'in oğlu Abdurrahman'a bir ayrıcalık yapmadığını, herkes için cezanın tatbik edildiği bir yer olan evinin avlusunda bu cezayı tatbik ettiğini*" belirten bir mektubu -Abdullah b. Ömer vasıtasıyla- göndermiş ise de, Ömer (ra) oğlunun yanına gönderilmesinde ısrar etmiş ve nihayet gönderilmiştir.

Hasta ve bitkin bir vaziyette olan oğluna Ömer (ra) tekrar haddi tatbik etmek istemiş, fakat Abdurrahman b. Avf, "*Had bir defa tatbik edilmiş*" diyerek, ikinci

16. Buhari, 3475; Müslim, 1688

kez haddin uygulanmaması için ricada bulunmuştur. Ancak Ömer -daha önceki had şekline iltimas karışmış olabilir düşüncesiyle- bir daha haddi tatbik etmiştir.

Sahih olan bilgiye göre, Abdurrahman -had esnasında değil- bir ay (bir rivayette birkaç ay) veya daha fazla bir müddet sonra başka bir hastalıktan dolayı vefat etmiştir.[17]

Enes b. Malik (ra) nakleder:

"Ömer'in (ra) yanında idik. Mısır'dan bir adam geldi:

— Ey Müminlerin Emiri, sen korunacak ve kendisine sığınılacak makamsın, dedi. Ömer (ra):

— Neyin var, dedi. Adam anlattı:

— Amr b. As, Mısır'da bir yarış düzenledi. Yarışı benim atım kazandı. Atlar tanınacak bir mesafeye geldiği zaman, Vali'nin oğlu Muhammed kalktı ve 'Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki, benim atım kazandı.' dedi. Ben de kendi atımı tanıdım. 'Kâbe'nin Rabbine yemin ederim, kazanan benim atım.' dedim. Bunun üzerine valinin oğlu beni kırbaçlamaya başladı. Bir yandan da 'Ben en kerim oğlu kerimin oğluyum!' diyordu.

Bunları dinleyen Ömer (ra) bir şey demedi. Mısırlıya 'Sen otur.' dedi.

Sonra Amr b. As'a bir mektup gönderdi. Yazdığı mektupta 'Mektubum sana gelince hemen oğlun Muhammed'le beraber yanıma gel.' diyordu. Mektub gelince Amr b. As oğlunu yanına çağırdı. Ona sordu:

— Sen bir şey mi yaptın? Bir cinayet mi işledin, dedi. Oğlu da:

— Hayır, bir şey yapmadım, dedi. Amr b. As:

— O zaman, Ömer (ra) beni ve seni beraberce niçin yanına çağırıyor, diye sordu.

Amr b. As, yanına aldığı oğlu Muhammed'le birlikte Halife Ömer'in yanına geldi. Enes b. Malik: 'Geldiğinde ben de oradaydım. Amr b. As, üzerine izar ve ridasını giymişti.' dedi.

Onların geldiğini gören Ömer (ra), onlara yöneldi. Oğlunu görememiş ki sordu 'Oğlun nerede, o gelmedi mi?' geldi dedi. Meğerse babasının ardında duruyormuş. Ömer:

— Mısırlı da burada mı, dedi. Mısırlı adam:

— İşte ben, dedi.

Ömer (ra) ona kamçıyı uzattı ve:

— Vur, bu en kerimlerin oğluna, vur bu en kerimlerin oğluna… dedi.

Adam, Vali'nin oğluna vurdu, vurdu ve perişan etti.

Ömer:

17. bk. Beyhaki, Es-Sünenu'l Kübra, 8/312; Hatip Bağdadî, Et-Tarih, 5/455

— Bu kadar yeter, dedi. Ömer:

— Biraz da bu kele vur. Seni döven adam, bunun otoritesine güvenerek dövmüştür. Adam:

— Beni döveni dövdüm, dedi. Ömer:

— Seni döveni dövdün ama iş bitmedi ki! Ey Amr, sizler ne zamandan beri annelerinin hür olarak doğurdukları çocukları köleler edindiniz? Amr b. As bunun üzerine:

— Benim bilgim yok. Adam da bana gelmedi, dedi.

Ömer (ra)*, adama:*

— Git, eğer seni şüphelendirecek bir şey olursa, bana tekrar yaz, dedi."[18]

İslam Dışında Selamet/Esenlik Yoktur

Aklımıza şu soru gelebilir: İslam, selamet kaynağı ise bugün İslam âleminin durumu nedir?

İslam ümmetinin bugün yaşadığı sorun, İslam'dan uzaklaşmış olmalarındandır. Bugün Yunan filozoflarının zihnî faaliyetlerine **(zan)** akide diye inanan, İsveç hukukuna göre ceza alan, Alman hukukuna göre evlenen, İtalyan hukukuna göre boşanan, İngiliz hukukuna göre miras paylaştıran,[19] modaya göre giyinen, dizilere göre evini döşeyen, futbolcuya/şarkıcıya göre imaj seçen, şeytana tapanlar gibi eğlenen... ve İslam hukukuna göre de defnedilmek isteyen bir toplum vardır. İslam; hayatlarında bir örf, gelenek, folklorik bir öge olarak yer almaktadır. Bu toplumlara "*İslam toplumu*" demek mümkün değildir.

Dünyamızın hâl-i pür melali tüm insanlığın ortak kabulü... İslam ümmetiyle birlikte bütün insanlık arayış hâlinde... Dünyaya huzur ve esenlik getirecek düzeni arıyorlar. Huzurun ve esenliğin kaynağı olan Es-Selâm dışında her kapıyı çaldılar... Her yeniyi denediler. Sonuç, koca bir hüsran...

"*Demokrasi*" dediler, "*insan hakları*" dediler, "*ulus devlet*" dediler, "*aydınlanma*" dediler... çok büyük laflar ettiler, süslü vaatlerde bulundular... Sonuç ortada... Milyonlarca insanın öldüğü 1 ve 2. Dünya (Paylaşım) Savaşları, bölünen ülkeler, öz vatanında parya olan milyonlarca mülteci, yıkılan şehirler... Batı, bu vaatlerle yola çıktı. Kendisi dışındaki dünyayı yerle bir etti. Kendini maddi olarak imar etse de manevi olarak o da çöktü. Her evde bir alkolik/bağımlı, cinsel sapık, toplumla bağını koparmış bir asosyal yetiştirdi...

2018 Ağustos ayında yapılan bir araştırmada AB ülkelerinde doğan her 100 çocuktan 43'ü veled-i zina! Bulgaristan ve İsveç gibi ülkelerde bu oran %55!

Kapitalist Batı'ya bir tepki olarak Kominizim doğdu. "*Adalet*" dedi, "*eşitlik*"

---

18. Emiri'l Müminin Ömer, İbnu'l Cevzi, Geniş Hayal Yayınları, s.151-152
19. Ülke isimleri temsilî olarak verilmiştir.

dedi, "*sınıf bilinci*" dedi, "*sömürüye son*" dedi, "*emek kutsal*" dedi... Sadece Lenin ve Stalin yönetimlerinde 20 milyon insan katledildi. Özbekistan nüfusunun %20'si açlıktan kırıldı... İnsanlık tarihi boyunca, insan onurunun ayaklar altına alındığı Çin Komünizmi gibi bir dönem yaşanmadı. Gelinen noktada onca büyük iddia ve vaade rağmen komünist Çin ve Rusya, yeni bir kapitalizm üretti.

21. yüzyıla geldiğimizde 20. yüzyılı tahlil ettik. Kan, kin ve kaos dışında bir şey göremedik. İnsanlık yeniden bir arayışa girdi. Aynı vaatler tekrarlandı... Batı, bize huzur ve esenlik getirecekti. Ortadoğu kalkınacak, muasır medeniyetler seviyesini yakalayacaktı. Medeniyet önce Afganistan'a, sonra Çeçenistan'a, Bosna'ya ve nihayet Irak'a uğradı. Milyonlarca ölü, virane olmuş şehirler, namusu çiğnenmiş kadınlar, organları ve bedenleri pazarlanan çocuklar, paramparça olmuş halklar...

İşte İslam dışındaki sistem ve izm'lerin vadettiği huzur ve esenlik budur! İnsanlığın İslam'a dönüş dışında bir çaresi yoktur. Denenmiş ve denenecek her şey, yalnızca mevcut sorunlara yenisini ekleyecektir.

4. Es-Selâm Olan Allah'ın Cenneti de Daru's Selam'dır

Allah (cc), Kur'ân-ı Kerim'de cenneti "*Daru's Selam*" olarak isimlendirmektedir. Bu şekilde isimlendirilmesinin sebebi, cennetin insanın aklına gelebilecek bütün afetlerden, ayıplardan ve kusurlardan münezzeh olmasıdır:

"İman edip salih amel işleyenleri, kesinlikle onlar için (hazırlanmış) altından ırmaklar akan cennetler ile müjdele. Onlara rızık olarak verilen (cennet) meyvelerinden her yediklerinde: 'Bu bize daha önce rızık olarak verilmişti.' derler. (Hakikatte) onlara benzeri verilmişti. Onlar için orada (Allah tarafından kusurlardan arındırılmış) tertemiz eşler vardır ve orada ebedî olarak kalacaklardır."[20]

"De ki: 'Size bundan daha hayırlısını haber vereyim mi?' Takva sahipleri için Rablerinin katında, altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. Tertemiz eşler ve Allah'ın rızası da vardır. Allah, kullarını görendir."[21]

"Şüphesiz ki muttakiler, cennetlerde ve nimetler içerisindedirler. Rablerinin kendilerine verdiği (nimetlerden dolayı) mutludurlar. Rableri onları cehennem azabından korumuştur. 'Amellerinize karşılık, afiyetle yiyip için.' Sıra sıra dizilmiş sedirler üzerine yaslanmışlardır. Hem, onları iri gözlü hurilerle evlendirmişizdir. İman edip zürriyetleri imanla kendilerine tabi olanların, zürriyetlerini de onlara kattık ve onların amelinden hiçbir şey eksiltmedik. Her kişi, kazandığı (ameller) karşılığında rehindir. (Yaptığı ameller, onun akıbetini belirleyecektir.) Onlara canlarının istediği meyvelerden ve etten bolca verdik. Orada kadehleri elden ele dolaştırırlar. (Kadehlerdeki şaraptan dolayı) ne boş söz söylerler ne de günaha girecek bir iş yaparlar. Kendilerine ait olan hizmetkârlar etraflarında dolanır.

20. 2/Bakara, 25
21. 3/Âl-i İmran, 15

Onlar adeta sedefte saklı inci gibidirler. Birbirlerine yönelerek sorarlar. Derler ki: 'Biz daha önce ailemizin arasında (azaptan) korkardık. Allah bize lütfetti de bizi yakıp kavuran cehennem azabından korudu. Şüphesiz ki biz, bundan önce O'na dua ederdik. Doğrusu O, (çokça iyilik yapan) El-Berr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[22]

İnsan aklına gelebilecek tüm eksikliklerden arındırıldığı için Allah (cc) oraya "*Daru's Selam/Esenlik Yurdu*" demiştir:

"Allah, esenlik yurdu (olan cennete) davet eder ve dilediğini dosdoğru yola iletir."[23]

Buradan anlaşılan şudur ki; cennetin varlığı, Allah'ın Es-Selâm isminin bir tecellisidir. Es-Selâm isminin bir tecellisi olduğu için de insanlık, cennetin kapısında selamla karşılanmaktadır. İçeri girdiklerinde selamla girmekte ve Allah (cc) orayı "*Selam*" diye isimlendirmektedir. Bu da kulun, Es-Selâm ismiyle Allah'a dua ettiğinde, Daru's Selam'ı çokça istemesi gerektiğini göstermektedir.[24]

İnsanın sadece ellerini kaldırıp cennet için dua etmesi, selam yurdunu hak etmek için yeterli olmaz. Bununla beraber, elinden ve dilinden selamette olunan kul, başkalarına huzur ve esenlik veren bir yaşam sürmelidir. Ta ki ameli sözünü desteklesin, kavlî dua ile fiilî dua beraberce Allah'a yükselsin. Bunu bir örnekle açıklayacak olursak şöyle söyleyebiliriz:

Er-Rezzâk olan Allah'tır. Kul, sabah vaktinde ellerini kaldırarak, "*Allah'ım, senden temiz bir rızık isterim*." diyor ve daha sonra da günün öğle saatlerine kadar uyuyorsa ya da evlenmediği hâlde, "*Ey Allah'ım, bana El-Vehhâb olan isminle çocuk bahşet*!" şeklinde dua ediyorsa buna dua denmez. Bu tarzda bir istekte bulunmak, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmediği hâlde Allah'tan beklenti içinde olmaktır. Buna "*temenni*" adı verilir.

Selamet yurdu olan cenneti, temenniyle istemenin örneği Yahudilerdir. Onlar her türlü kötülüğü işleyip sonra cennete gireceklerini iddia etmişlerdi:

"Dediler ki: 'Cennete, Yahudi veya Hristiyan olanlardan başkası girmeyecek." Bu, onların kuruntusudur. De ki: 'Doğru sözlü iseniz (içinde hiçbir şüphe olmayan kesin) kanıtınızı getirin (bakalım)!' "[25]

Demek ki selamet yurdu, boş temennilerle/kuruntularla elde edilmiyor. Bilakis, iman ve salih amelle ortaya bir çaba konması gerekiyor. Kur'ân'ın ifadesiyle "*Kalbi korumak ve Allah'a selim bir kalple kavuşabilmek*." Zira o gün, insana fayda verecek tek şey selim bir kalptir:

22. 52/Tûr, 17-28
23. 10/Yûnus, 25
24. "Ey Es-Selâm olan Rabbimiz! Bizi Daru's Selam'ından mahrum bırakma, ona ulaştıracak yollara muvaffak kıl."
25. 2/Bakara, 111

" '(İnsanların) diriltileceği günde beni rezil edip küçük düşürme!' O gün ki; ne mal ne de evlat fayda verir. Allah'a selim bir kalple gelenler müstesna."[26]

Selim Kalp Nedir?

Selim kalp ile alakalı birçok şey söylenmiştir:

Bazı âlimler, "*Şirkten ve şekten uzak olan kalptir.*" demiştir.

Bazı âlimler, "*Malın ve çocuğun fitnesine bulaşmayıp bunlardan dolayı kendisini Allah'tan alıkoymayan kalptir.*" demiştir.

Bazı âlimler ise "*Selim, Arap lügatinde kendisine yılan sokan adam*, anlamındadır. Yani *Allah'ın azametinden, korkusundan dolayı kalbi sancılı, ürperti içerisinde olan insan, selim kalbin sahibidir,* demiştir.

Peygamber (sav) bir hadis-i şerifte şöyle buyurmaktadır:

"*Cennete bazı kavimler girecekler, onların kalpleri kuşların kalpleri gibidir.*"[27]

Kuşlara dikkat ederseniz şunu görürsünüz: En küçük bir ses dahi onları ürkütür ve harekete geçirir. Müslim, selamet yurduna ermek için bir kuş gibi hassas olmalı; Rabbine olan sevgisi, saygısı ve korkusuyla O'na (cc) kulluk etmelidir. O'nun rahmetinden kovulmaktan, O'nun yüz çevirmesinden, O'nun (cc) gazabından korkmalıdır. Bu, sevdiğini kaybetmenin, saygı duyduğunu üzmenin, O'nun yanındaki değerini kaybetmenin korkusudur:

"Müminler ancak o kimselerdir ki; Allah anıldığında kalpleri ürpertiyle titrer, O'nun ayetleri okunduğunda imanlarını arttırır ve yalnızca Rablerine tevekkül ederler. Onlar ki; namazı dosdoğru kılar ve onlara rızık olarak verdiklerimizden infak ederler."[28]

Zaten kalbi şirk, bidat/heva, hastalık, şüphe ve şehvetten koruyan da bu hassasiyettir. Yani, kalbin selamette olması için öncelikle kulluk hassasiyetine sahip olması gerekmektedir.

5. Es-Selâm İsmiyle Ahlaklanmak

Allah (cc), müminlerin dilinde ve ahlakında selam olmasını ister. Zira O, Es-Selâm'dır; sözde ve fiilde selamı sever. Selam ahlakı olarak isimlendirdiğimiz bu anlayış, İslam ahlakıdır. Allah Resûlü (sav) ashabını bu ahlak üzere eğitmiştir:

Bir sahabi, Peygamber'in (sav) Medine'ye ilk gelişini şöyle aktarmaktadır:

"İnsanlarla beraber ben de Peygamber'i karşılamaya gittim. Ben, onun yüzünü gördüğüm zaman dedim ki: 'Bu, yalancı olan bir adamın yüzü değildir.' Ve o, insanlara şöyle diyordu: 'Ey insanlar, kendi aranızda selamı yayınız, insanlara

26. 26/Şuarâ, 87-89
27. Müslim, 2840
28. 8/Enfâl, 2-3

yemek yediriniz, insanlar geceleri uyurken siz namaz kılınız, ta ki cennete selam içerisinde giresiniz.' "[29]

Başka bir hadis-i şerifte Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Siz iman etmediğiniz müddetçe cennete giremezsiniz. Birbirinizi sevmediğiniz müddetçe de iman etmiş olmazsınız. Size yaptığınız takdirde birbirinizi seveceğiniz bir şey söyleyeyim mi? dedi. Kendi aranızda selamı yayınız."[30]

Selam vermek, bir paroladır. Karşıdakine bu söz ile şunu söylemiş oluruz: "*Ben, Es-Selâm olan Allah'ın kuluyum. Sen benim elimden ve dilimden selamettesin.*" Yoksa, selam ahlakından yalnızca "*Selamun aleykum*" demeyi anlarsak yanılırız ve yanıltırız.

Peygamber'e (sav) gelip "*En hayırlı Müslim hangisidir?*" diye sorulduğunda Resûlullah, "*Müslim, diğer Müslimlerin (kendisi hakkında) elinden ve dilinden selamette olduğu kimsedir.*"[31] buyurmaktadır.

Bir gerçeği hiçbir zaman unutmamalıyız:

Ahlakı güzelleştirmek bir muvahhid için fazilettir ancak başkalarına zarar vermemek -yani selamet ahlakı- farzdır. Çünkü bu, ahlakın en alt sınırıdır. Bunun ötesinde ahlak yoktur, İslam'ın yasakları ile dolup taşan ahlaksızlık vardır.

Kişi selamet ahlakına sahip değilse insanlara eli ve diliyle zarar veriyor demektir. Gıybet, iftira, güçsüze zulüm, zalime yaltaklanma, zan, tecessüs her duyduğunu aktarma, laf taşıma, insanları alaya alma, aşağılama... vb. ahlaklara sahiptir.[32] Bunların her biri, Müslim'den adalet sıfatını düşüren, onun fasık ismiyle anılmasını sağlayan çirkin ahlaklardır.

Ebu Said El-Hudri (ra) şöyle söylemektedir:

"Müslimler gelip Peygamber'e sordular. Dediler ki:

— Ey Allah'ın Resûlü, hangi kişi(nin ameli) daha faziletlidir? Peygamber şöyle buyurdu:

— Allah yolunda malı ve canıyla savaşan mücahiddir.

— Sonra kim, dediler.

— Dağlardan bir dağda bulunan bir Müslim'dir. Allah'tan korkar ve insanları kendi şerrinden uzak tutar, buyurdu."[33]

"Ebu Zerr (ra) *Peygamber'e* (sav) *gelerek:*

— Ey Allah'ın Resûlü, en faydalı/ faziletli amel hangisidir, diye sordu. Peygamber:

---

29. Tirmizi, 2485
30. Müslim, 54
31. Buhari, 10-11; Müslim, 40-42
32. Detaylı bilgi için bk. Müslümanların Birbirine Karşı Sorumlulukları, Ebu Hanzala, Tevhid Basım Yayın
33. Buhari, 2786; Müslim, 1888

— Allah yolunda cihad etmek ve imandır, buyurdu. Ebu Zerr:

— Bundan sonra en faziletli kurban hangisidir, diye sordu. Peygamber:

— En pahalı ve ehlinin yanında en değerli olandır, buyurdu. Ebu Zerr:

— Ey Allah'ın Resûlü, ben bunu yapamazsam? Peygamber:

— Bir iş/ sanat yap, onu da yapamıyorsan birine yardımcı ol, buyurdu. Ebu Zerr:

— Peki, ey Allah'ın Resûlü, saydığın bazı amellerde zayıf kalırsam ne yapayım? Peygamber:

— Şerrini insanlardan uzak tut. Bu, senin kendi nefsine vermiş olduğun bir sadakadır, buyurdu."[34]

Es-Selâm ve El-Kuddûs İsmi Arasındaki Fark

Bu anlattıklarımızdan sonra şöyle bir soru sorulabilir: "*El-Kuddûs ve Es-Selâm ismi arasındaki fark nedir? Zira her ikisi de Allah'ın (cc) kusur ve eksiklikten münezzeh olduğuna delalet ediyor.*" Allah (cc) en doğrusunu bilir, fark şudur:

Her iki isim bir noktada ortak, bir noktada farklıdır. Ortak oldukları nokta, iki ismin de yüce Allah'ın eksiklikten münezzeh oluşuna delalet etmesidir. Farklılaştıkları nokta ise her iki ismin de tecellilerinde billurlaşmasındadır. El-Kuddûs, kulların hayatına manevi temizlik -kutsallık ve bereket- olarak tecelli etmektedir. Es-Selâm ise kulların hayatına dünyada huzur, ahirette selamet yurdu cennet olarak tecelli etmektedir. Her şeyin en doğrusunu Allah bilir.

Es-Selâm İsmiyle Dua

"Ey Es-Selâm olan Rabbim! 'Sen Es-Selâm'sın, selamet/ esenlik sendendir. Sen yüce ve mübarek olansın, Ey celal ve ikram sahibi!' "[35]

Rabbim! Sen tüm eksiklerden münezzehsin, selametin kaynağısın, tüm övgülerin/hamdlerin layık olduğu ilahsın. Bizi dünyada selamet ve afiyette kıl, selam ahlakıyla süsle ve selamet yurdunun sakinlerinden kıl!

Allahumme âmin.

34. Buhari, 2518; Müslim, 84
35. Müslim, 592

İman ve emanın kaynağı, kullarını dünyada ve ahirette emniyette kılan Allah.

Dua

Ey El-Mümin olan Rabbim! Bizleri sahih bir imanla rızıklandır. İmanlarına zulüm bulaştıranlardan olmaktan sana sığınırız. Ey El-Mümin! Bizi dinî ve dünyevi korkularımızdan emniyette kıl. En büyük emniyet olan cennetinle korkularımızı gider. Bizi elinden ve dilinden emniyette olunan kullarından kıl ve eman ahlakıyla süsle.

Allahumme âmin.

EL-MÜMİN

Genel Bilgiler

El-Mümin, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. İsim, "*e-mi-ne/ emn*" kökünden türemiştir. Bu kök, asli olarak iki manaya delalet etmektedir:

• Hıyanetin zıddı olan emanet anlamındadır. Bu da kalbin sükûnete kavuşması demektir.

• Yalanlamanın zıddı -imanın da özü- olan tasdik, bir şeyi doğrulamak anlamında da kullanılmaktadır.[1]

Allah için kullanılan El-Mümin ismi, bu iki anlam gözetilerek tefsir edilmiştir. Seleften aktarılan tefsirler şöyledir:[2]

İbni Abbas (ra): "*İnsanların, zulmünden emin olduğu Allah.*"

Karazi (rh): "*Kullarından kendine sığınanı koruyan/ emniyette kılan Allah.*"

İbni Zeyd (rh): "*O'nu* (cc) *birleyen (tevhid) kullarını tasdik eden Allah.*"

Mücahid (rh): "*Kendi nefsini birleyen Allah.*"

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[3]

İbni Kuteybe (rh): "*Kullarına verdiği sözleri tasdik eden/ yerine getiren Allah.*"

Hattabi (rh): "*Kulların (Allah hakkındaki) zanlarını tasdik eden Allah.*"

El-Mümin ismi Kur'ân'da bir (1) defa varid olmuştur:

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimi-

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, e-m-n maddesi
2. bk. Zadu'l Mesir fi İlmi't Tefsir, Haşr Suresi 23. ayet tefsiri
3. 3/Âl-i İmran, 18

yet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür. (Tüm eksiklik ve kusurlardan münezzeh, kullarına esenlik veren) Es-Selâm'dır. (Kalplere iman ve güven veren) El-Mümin'dir."[4]

El-Mümin İsminin Anlamı

İman ve emanın kaynağı, kullarını dünyada ve ahirette emniyette kılan Allah, demektir.

El-Mümin İsminin Tecellileri, Bizlere Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Mümin İsminin Tecellileri

Nerede iman ve eman/emniyet varsa orada yüce Allah'ın El-Mümin ismi vardır. Çünkü O (cc), imanın ve emanın mutlak kaynağıdır. Nerede küfür/ şirk ve korku/kaos varsa orası Allah'ın El-Mümin isminden mahrum kalmış, tecellisine mazhar olmamış demektir.

Yüce Allah'ın El-Mümin ismiyle tecelli ettiği ilk yer tevhiddir. Çünkü O (cc) kendi varlığına ve birliğine mutlak bir şehadetle şahitlikte bulunmuş, kendi nefsine iman etmiştir:

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[5]

El-Mümin isminin bir diğer tecelligâhı ise müminlerin kalbidir. Zira kalpleri imanla dolduran, karanlıklardan aydınlığa çıkaran, doğru yola hidayet eden O'dur. O (cc) olmazsa insanlık küfrün karanlıklarına mahkûm olur, imanın aydınlığından mahrum olurdu.

"Ey iman edenler! Allah'ı çokça zikredin. Sabah akşam O'nu tesbih edin. O sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için sizi övmektedir. Melekler de (övgüye nail olmanız için dua etmektedir). O, müminlere karşı merhametlidir."[6]

"İslam olmalarını (başa kakıp) sana minnet ediyorlar. De ki: 'İslam oldunuz diye bana minnet etmeyin. Bilakis, sizi imana hidayet ettiği için Allah size minnet eder. Şayet doğru sözlülerdenseniz (bu gerçeği kabul etmeniz gerekir).' "[7]

Yüce Allah'ın El-Mümin isminin bir diğer tecelligâhı da yaşadığımız dünyadır. Bazı yerlere baktığınızda eman ve emniyet görürsünüz, bazı yerlerde ise korku ve kaos. Bu iki zıt tablonun nedeni El-Mümin olan Allah'ın tecelli etmesi veya etmemesidir:

---

4. 59/Haşr, 23
5. 3/Âl-i İmran, 18
6. 33/Ahzâp, 41-43
7. 49/Hucurât, 17

"Allah bir beldeyi örnek verdi. Onlar güven ve huzur içinde (yaşar), rızıkları kendilerine her taraftan bolca gelirdi... Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Yaptıkları (nankörlüğe) karşılık Allah onlara açlık ve korku elbisesini (giydirip iliklerine kadar hissedecekleri şekilde açlığı ve korkuyu) tattırdı."[8]

"Kureyş'in kendi aralarında ülfet içinde yaşamaları sebebiyle, yaz ve kış (aylarında ticaret amaçlı yaptıkları) yolculukların sağladığı rahatlık (için). Bu evin Rabbine ibadet edip (bu nimetine şükretsin ve O'nu birlesinler). O (Rab ki), onları açlıktan doyuran ve korkudan emniyette kılandır."[9]

El-Mümin isminin en büyük tecellisi ise ahirette olacaktır. O (cc) müminleri o günün dehşet veren korkularından emniyette kılacaktır. O gün emniyet Rahmân'ın cennetidir:

"Sura üfürüldüğü gün, Allah'ın diledikleri dışında, göklerde ve yerde olan herkes korkudan dehşete kapılır. Ve hepsi O'na boyun eğerek/ teslim olmuş olarak gelirler."[10]

"Kim (Allah'ın huzuruna) iyilikle gelirse, ona daha hayırlısı vardır. Ve onlar o günün dehşetli korkusundan güvendedirler."[11]

Yüce Allah'ın bu tecellilerini tafsilatlı olarak ele alalım:

a. Yüce Allah'ın, İmanın Kaynağı Olması ve Kalplere İman Vermesi

"*Yüce Allah imanın kaynağıdır.*" dediğimizde, şunu kastediyoruz: Allah (cc) dışında hiç kimse iman esasları belirleyemez. Zira dinin/imanın sahibi O'dur ve iman kavramının içini doldurmak yalnızca O'nun hakkıdır.

Allah (cc) kullarına iki şekilde imanı öğretmiştir: Kitap ve Resûl! Bu iki kaynak dışında hiçbir şey iman esası belirleyemez. Belirlediği takdirde kalpler; korku, endişe, şüphe hurdalığına dönüşür. Yakin, yerini zanna; sükûn, yerini huzursuzluğa terk eder.

İmana dair söylenen her şeyin, Kur'ân ve sünnetten, hiçbir yorum ve kapalılığa yer bırakmayan muhkem bir delili olmalıdır. Aksi hâlde insan, El-Mümin olan Allah'a kafa tutmuş, delilsiz iman esası belirleyen merciyi, El-Mümin olan Allah'ın yerine koymuş olur.

Üzülerek belirtmeliyiz ki; Allah Resûlü (sav) ve Raşid Halifeler sonrası bu hassasiyet kayboldu. Yunan'dan ithal edilen felsefe, "*kelam*" adı altında; mistik toplumlardan ithal edilen keşf/ilham, "*tasavvuf*" adı altında ümmetle tanıştı. Kelam ve tasavvuf, imani meseleler hakkında konuştu/kalem oynattı. Biri akıl yürütmelerine/mantıklarına/felsefelerine, öteki de hayallerine/vesveselerine/

8. 16/Nahl, 112
9. 106/Kureyş, 1-4
10. 27/Neml, 87
11. 27/Neml, 89

ilhamlarına/keşiflerine "*akide*" dedi. Böylece vahiyle sağlamlaştırılan muhkem iman kalesinde gedikler açıldı. Her gelen bu sapkın gediklerden içeri sızdı. Kimisi mevcut gedikleri genişletti, kimisi yeni gedikler açtı. İçinde ayet olmayan, Allah Resûlü'nden hadis aktarılmayan akide kitapları (!) yazıldı.

Bugün muvahhidlerin El-Mümin ismine karşı bir sorumluluğu da öze dönmek, ayıklamak ve arındırmaktır. Vahye dayanmayan iman esaslarını (!) reddetmek de imani bir görevdir.

Allah'ın (cc) kalplere iman vermesi, O'nun El-Mümin isminin bir tecellisidir. İman iddiasındaki her insan, O'nun El-Mümin adına çokça sığınmalı, O'ndan iman istemelidir. Dünyada iman, ahirette emandır... İmanına zulüm bulaştırmadan Rabbine kavuşanlar O'nun emanıyla/cennetle karşılaşacaklardır:

"İman eden ve imanlarına zulüm/ şirk bulaştırmayanlar (var ya); işte bunlara (Allah'ın azabından) emin olma vardır. Ve onlar hidayete erenlerdir."[12]

İman, yalnızca okuma/öğrenmeyle elde edilmez. İman, yüce Allah'ın, kulu imana muvaffak kılmasıyla elde edilir. Aksi hâlde akide/iman profesörü olmasına rağmen tağutlara kulluk eden insanları nasıl izah ederiz? Allah'ın ayetlerini verdiği hâlde ondan sıyrılan ve köpeğe benzetilen Bel'am'ı, Tevrat'ı yüklendikleri hâlde merkebe benzetilen Yahudi âlimlerini...

Bu nedenle salih bir iman için bilgiye, derse, davete... değil; El-Mümin olan Allah'a güvenmeli O'na (cc) çokça iltica etmeli, O'ndan salih iman istemeliyiz.

b. Eman/Emniyet, El-Mümin Olan Allah'ın Bir Nimetidir

Yeryüzünde var olan emniyet/eman yüce Allah'ın birey ve topluma bahşettiği en büyük nimetlerden biridir. Emniyetin yokluğu olan kaos ve karışıklık ise yüce Allah'ın toplumlara indirdiği bir ceza, çetin bir azaptır:

"Allah bir beldeyi örnek verdi. Onlar güven ve huzur içinde (yaşar), rızıkları kendilerine her taraftan bolca gelirdi... Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Yaptıkları (nankörlüğe) karşılık Allah onlara açlık ve korku elbisesini (giydirip iliklerine kadar hissedecekleri şekilde açlığı ve korkuyu) tattırdı."[13]

"Kureyş'in kendi aralarında ülfet içinde yaşamaları sebebiyle, yaz ve kış (aylarında ticaret amaçlı yaptıkları) yolculukların sağladığı rahatlık (için). Bu evin Rabbine ibadet edip (bu nimetine şükretsin ve O'nu birlesinler). O (Rab ki), onları açlıktan doyuran ve korkudan emniyette kılandır."[14]

1 ve 2. Dünya (Paylaşım) Savaşları, dünyamızın tattığı en çetin azaplardan biridir. El-Mümin olan Allah (cc) emanını çekince dünya, yıkım ve kaosun en çirkin yüzüyle tanışmıştır:

12. 6/En'âm, 82
13. 16/Nahl, 112
14. 106/Kureyş, 1-4

"De ki: 'O, size üstünüzden ve ayaklarınızın altından bir azap göndermeye ya da sizleri (farklı ve zıt düşüncelere sahip) gruplara bölüp bir kısmınıza diğer bir kısmınızın baskı ve sıkıntısını tattırmaya kâdirdir.' Bak, anlasınlar diye nasıl da ayetlerimizi çeşitli şekillerde açıklıyoruz"[15]

İnsanların üstünden bombalar yağmış, ayakların altından çıkan zenginlikler toplum için azaba dönüşmüş, devletler birbirine düşmüştür.

Bugün benzer olaylar Ortadoğu'da ve İslam (!) ülkeleri arasında yaşanmaktadır. Bütün coğrafya kaos içindedir. İslam medeniyetinin yüz akı olan şehirler, ardı sıra harabeye dönüşmüş, kıyamete kadar unutulmayacak acılarla tanışmıştır. İşte, Irak, Suriye, Yemen, Libya!.. İnsanlar zannettikleri gibi devletin, güvenlik güçlerinin, kurum ve kuruluşların varlığıyla emniyet hâlinde yaşamıyorlar. Bilakis, El-Mümin olan Allah'ın ihsanı ve lütfuyla emniyette yaşıyorlar. Düne kadar tüm bu kurumlara sahip ülkeler, bugün yerle bir olmuş durumdadır. Şayet emniyet, güvenlik güçleriyle sağlansaydı, bu devletler emniyet içinde olurdu... Emniyeti ortadan kaldıran, biraz da insanın bu nankörlüğüdür:

"Allah bir beldeyi örnek verdi. Onlar güven ve huzur içinde (yaşar), rızıkları kendilerine her taraftan bolca gelirdi... Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Yaptıkları (nankörlüğe) karşılık Allah onlara açlık ve korku elbisesini (giydirip iliklerine kadar hissedecekleri şekilde açlığı ve korkuyu) tattırdı."[16]

Bu ilahi bir örnektir. Toplum huzur ve bolluk içindedir. Nankörlük edince tam zıddıyla, korku ve açlıkla cezalandırılmışlardır. En büyük nankörlük, Allah'tan olan bir nimeti O'nun dışındaki varlıklara nispet etmektir. Ne yazık ki bugün toplum, emniyeti yüce Allah'tan değil, O'nun dışındaki kurum ve kuruluşlardan bilmektedir.

Diyebiliriz ki nankörlüğün ve isyanın merkezi olan Batı, neden kaos ve açlık içinde değildir?

Onların durumu yüce Allah'ın şu sözlerinde karşılığını buluyor:

*"Kendilerine hatırlatılan (öğüdü) unuttuklarında, **üzerlerine her şeyin kapılarını açtık.** Kendilerine verilenlerle sevinmeye/ şımarmaya başlayınca da onları ansızın yakalayıverdik. (Azabı gördüklerinde kurtulmaya dair) tüm ümitlerini yitirdiler. Böylece o, zalimler topluluğunun (kökü kurutulup) arkaları kesildi. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun."*[17]

Şu an Allah (cc), Batılılara her şeyin kapısını açmıştır. Onlar şımardıkça da daha fazlasını açacaktır. Kendilerine en güvendikleri anda da ansızın onları yakalayacak ve köklerini kurutacaktır. Daha önce de benzer bir durum yaşanmadı mı? 19. yüzyıl, Batı için refah ve zenginlik yüzyılıydı. Ancak onlar

15. 6/En'âm, 65
16. 16/Nahl, 112
17. 6/En'âm, 44-45

Allah'a yönelmek yerine, O'na isyan bayrağı açtılar. Şımardılar, şımardılar, şımardılar… Şımarıklığın zirvesindeyken azap kamçısı tepelerine indi. 1 ve 2. Dünya (Paylaşım) Savaşları yaşandı… Sonra toparlanıp kalkındılar… Yine Allah'ı unutup, O'na karşı isyan bayrağı açtılar. Şu an ikinci şımarıklıklarını yaşıyorlar. Hiç şüpheniz olmasın ki azap kamçısının tepelerine inmesi an meselesidir!

Sonuç olarak, emniyet isteyen, El-Mümin olan Allah'a yönelmeli, salih bir imanla O'na (cc) kulluk etmelidir. Biz O'na imanla yönelirsek O da bize eman/emniyetle yönelecektir. Bugün biz muvahhidler eman hâlinde değilsek, her şeyden önce kendimizi, kalplerimizi kontrol etmeliyiz. Bizler, imani eksiklikleri giderdikçe emana yaklaşacağız![18]

c. El-Mümin, İslam Davası İçin Çalışanları Korkulardan Emin Kılar

Bir yerde İslami mücadele varsa mutlaka o davaya hasım olan karşıtları da vardır. Bu, yüce Allah'ın değişmez sünnetlerindendir:

"Andolsun ki biz: 'Allah'a ibadet edin.' diye (davet etmesi için) Semud'a kardeşleri Salih'i yolladık. (Davet başladığı anda) birbirlerine hasım olan iki grup oluverdiler."[19]

Salih (as) kavmini tevhide davet ettiği anda, toplum ikiye ayrılmış, birbirine hasım iki grup olmuşlardır. Zira bir yerde Rahmân'ın dostları varsa mutlaka orada şeytanın dostları da olacaktır.

Allah Resûlü (sav) nübüvvetle görevlendirildiğinde, Varaka b. Nevfel şu sözlerle onu uyarmıştır:

"Senin davanı getiren hiçbir insan yoktur ki mutlaka (insanlar tarafından) düşman edinilmiştir."[20]

Kâfirler sözlü ve fiilî olarak sürekli müminleri tehdit eder ve onları korkutur. Şeytan da bu tehditleri müminin gözünde büyütür… Kalpleri, vesvese ve evhamla sarsmaya çalışır. İşte böyle zamanlarda El-Mümin olan Allah, kulunun imdadına yetişir. El-Mümin ismi tecelli eder; korkuyu siler, cesaret ve yiğitlikle doldurur kalpleri.

Musa (as) vahiy aldığında korkmuştu… Allah (cc) El-Mümin ismiyle tecelli edip onun (as) korkularını giderdi:

"(Ateşin yanına) geldiğinde, mübarek vadinin sağ tarafındaki bir ağaçtan kendisine seslenildi: 'Ey Musa! Şüphesiz ki ben, (evet, ben) âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.' 'Asanı bırak!' (Asayı attı.) Onun bir yılan gibi hareket ettiğini görünce, arkasına

18. Bazen imanın zirvesinde olmalarına rağmen, Allah (cc) kullarını korkuyla imtihan eder. Peygamberlerin korku ve açlıkla imtihanı gibi… Bu imtihanla, yukarıda zikredilen azap/ceza olan korku arasında fark vardır: İmandan kaynaklı imtihan geçicidir. Başlar, sadık ile yalancıyı ayırır ve biter… İman eksikliğinden kaynaklı korku kalıcıdır. Başlar, bir zillet damgası olarak topluma yapışır, onlar değişmedikçe de kalkmaz…
19. 27/Neml, 45
20. Buhari, 3; Müslim, 160

bakmadan kaçmaya başladı. 'Ey Musa! Geri dön ve korkma! Çünkü sen güven içinde olanlardansın. Elini koynuna sok. Hiçbir kötülük/ hastalık olmaksızın bembeyaz çıkacak. (Yaşadığın) korkudan dolayı ellerini kendine doğru çek (korkun gider). Bu ikisi (asa ve el) Rabbinden, Firavun ve ileri gelenlerine (içinde hiçbir şüphe olmayan) iki kanıttır. Şüphesiz ki onlar, fasık bir topluluktur.' "[21]

Daha sonra Firavun ve sihirbazlarıyla karşılaştığında yine korkmuştu. Yüce Allah (cc) yine El-Mümin ismiyle tecelli edip korkularını giderdi:

"Demişlerdi ki: 'Ey Musa! (Dilersen) önce asanı sen atarsın veya ilk atan biz oluruz.' Demişti ki: '(Hayır!) Bilakis, önce siz atın!' (Birde ne görsün) ipleri ve asaları, yaptıkları büyü nedeniyle, gerçekten hareket ediyor gibi geldi ona. Musa, içinden bir korku duymaya başlamıştı. Buyurduk ki: 'Korkma! Şüphesiz ki sen, elbette, üstün olansın. At sağ elindekini! Onların yaptıklarını yutacaktır. Onların yaptığı yalnızca bir büyücü hilesidir. Ve büyücü ne yaparsa yapsın, kurtuluşa eremez/ başarılı olamaz.' "[22]

Allah Resûlü (sav) vahiy aldığında korkmuştu... Neyi nasıl yapacağını, nasıl yapacağını bilmiyordu. Allah (cc) Hatice annemizi konuşturdu ve Resûl'ünün korkularını giderdi. Sonra ayetler indirerek kalbini yatıştırdı ve ayaklarını sabit kıldı.

Bugün her Müslim, bu ve benzeri korkular yaşayabilir. Bir sorumluluk karşısında endişeye kapılıp "*Acaba yapabilir miyim?*" diye düşünebilir... Allah düşmanlarının tüm güçleriyle karşısına dayandığı, ellerinde bulunan imkânlarla tehdit ettikleri bir an kalbi korkuyla çarpabilir. Sabretmeli ve El-Mümin olan Allah'a içtenlikle yalvarmalıdır. O (cc), El-Mümin ismiyle tecelli ederse korkudan eser kalmaz... Korku yerini cesaret ve yiğitliğe terk eder. Bakın İbrahim'i (as) tehdit ettiklerinde Allah El-Mümin ismiyle nasıl tecelli etmiş:

"Kavmi onunla tartışmıştı. (İbrahim) demişti ki: '(Allah) beni hidayet etmesine rağmen, Allah hakkında benimle tartışacak mısınız? Rabbimin benim hakkımda bir şey dilemesi hariç, şirk koştuklarınızdan korkmuyorum. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız?' Siz, (Allah'ın meşruluğuna dair) hiçbir delil indirmediği varlıkları Allah'a ortak koşmaktan korkmazken, ben nasıl sizin şirk koştuğunuz (sahte ilahlardan) korkarım! Şayet biliyorsanız (söyleyin bakalım, hak olan İlah'a ortak koşanlar ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayanlar) bu iki gruptan hangisi (Allah'ın azabından) emin olarak (yaşamaya) daha fazla hak sahibidir?"[23]

Şunu unutmamalı:

Korku fıtri bir duygudur. Peygamberler de dâhil her insanda korku vardır. İslam açısından korkunun varlığı bir problem değildir. Problem, korkunun terbiye

21. 28/Kasas, 30-32
22. 20/Tâhâ, 65-69
23. 6/En'âm, 80-81

edilmemesidir. Zira terbiye edilmeyen korkular, şeytanın kalbe giriş kapısıdır. En olmadık yerde kalbi istila eder ve insanı alçaltır. Bir Müslim'e, dahası bir insana yakışmayan şeyler yaptırır. Korkunun terbiyesi iki şekilde olur:

- Allah'ın azamet ve kibriyasına delalet eden celal isimleriyle onu yönlendirmek: Kalp, Allah'tan korktuğunda, bu fıtri duygu doğru yöne kanalize edilmiş olur. Allah'tan (cc) korkmanın bir mükâfatı olarak yapay korkular insandan uzaklaşır. Allah (cc) kalbini koruyan kulu şeytanın vesveselerinden korur.
- El-Mümin olan Allah'a çokça yönelmek: Bu ismin tecellisi, emniyet duygusudur. Allah'tan (cc) bu ismin tecellisi istendiğinde, dualara icabet eden Allah, kalpleri emniyet duygusuyla dolduracaktır.

Her insan kendi nefsini tanır, korkularını bilir. Özellikle bir vacibi yapmaktan alıkoyan veya bir yasağı çiğneten korkular, en tehlikeli olanlarıdır. Bu özel korkular için, emniyetin kaynağı olan El-Mümin ismiyle Allah'a tevessül edilmeli, korkudan ve korkaklıktan Allah'a sığınılmalıdır.

d. Allah, El-Mümin İsmiyle Ahiret Korkularından Emin Kılar

Kıyametin kopması ve sonrasında yaşanacak hadiseler, kalplere korku salar. Zira o gün Allah (cc) celal isimleriyle mahşer meydanına tecelli eder. Yüce Allah bu korkuyu şöyle tasvir eder:

"Sura üfürüldüğü gün, Allah'ın diledikleri dışında, göklerde ve yerde olan herkes korkudan dehşete kapılır. Ve hepsi O'na boyun eğerek/ teslim olmuş olarak gelirler."[24]

"Sura üfürülür. Allah'ın diledikleri hariç, yerde ve gökte olanların tamamı (korkudan çarpılıp) ölür. Sonra ona bir daha üflenir (bir de bakarsın ki) ayağa kalkmış bakınıyorlar."[25]

Sura üfürüldüğü zaman kalpler korkuyla çarpacak, bedenler bu korkuya tahammül edemeyecek. Bu öyle bir korkudur ki bebekleri birer ihtiyara dönüştürecek:

"Şayet kâfir olursanız, çocukların saçlarını ağartan (o dehşetli) günde, nasıl korunup sakınacaksınız? Gök (o günün dehşetinden) yarılmıştır. (Allah'ın) vaadi mutlaka yerine gelmiştir."[26]

O günün bir de kendine has bir zelzelesi vardır:

"Ey insanlar! Rabbinizden korkup sakının. Şüphesiz ki kıyamet sarsıntısı, büyük bir şeydir."[27]

Bu, dünya zelzelesine benzemez. Kalplere öyle bir korku salar ki bir annenin kalbindeki evlat sevgisini dahi söküp atar:

---

24. 27/Neml, 87
25. 39/Zümer, 68
26. 73/Müzzemmil, 17-18
27. 22/Hac, 1

"Onu göreceğiniz gün, emziren emzirdiğini unutur, gebe kadınlar çocuklarını düşürür ve insanları sarhoş hâlde görürsün; oysa onlar, sarhoş değildirler. Fakat Allah'ın azabı pek çetindir."[28]

Bir anne, dünya zelzelesinde yavrusunu terk etmez. Gözünü kırpmadan onun bulunduğu yıkıntı/enkaz içine girebilir. Ancak ahiret zelzelesi bedenlerden önce kalpleri sarsar, insanların aklını başından alır; çoğu insan sarhoş gibi ne yaptığını bilmez.

O gün insanlar cehennemi hissederler, duydukları ama görmedikleri alevler, korku olup kalplere dokunur. Ümit adına ne varsa yakıp kül eder.

O cehennem ki yaratılışına şahit olan melekler gülmeyi unutmuştur:

"Ben, bir gün Cibril'e:

— Ben niye hiç Mikail'i gülerken görmüyorum, diye sordum. Dedi ki:

— Ey Muhammed! Allah, ateşi yarattığı günden beri Mikail hiç gülmedi."[29]

Bunca korku ve dehşet içinde yüce Allah El-Mümin ismiyle tecelli eder. Kullarından bazılarını bu korkulardan emin kılar:

"Şüphesiz ki sizler ve Allah'ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, cehennemin odunusunuz. Sizler oraya gireceksiniz. Şayet bunlar, (iddia ettiğiniz gibi) ilah olmuş olsalardı, oraya girmezlerdi. Ve hepsi orada ebedî kalacaktır. Orada onlara, zorlanarak nefes almak vardır. Ve orada işitmezler de. Şüphesiz ki bizden kendileri için güzellik geçmiş bulunanlar; bunlar ondan uzaklaştırılacaklardır. En büyük korku (diriliş ve haşr esnasında yaşanan korku) onları üzmez. Onları melekler: 'Bu, size vadolunan gününüzdür.' diyerek karşılarlar."[30]

"Kuşkusuz muttakiler, güvenli bir makamdadırlar. Cennetler ve pınarlar içinde. İnce ve kalın ipekten elbiseler giyinir, karşılıklı otururlar. İşte böyle... Onları iri gözlü hurilerle evlendirdik. Orada, emniyet içinde, her çeşit meyveden isterler. Orada, ilk ölümleri dışında bir ölüm tatmazlar. Ve (Allah,) onları cehennem azabından korumuştur. Rabbinden bir lütuf ve ihsan olarak... İşte bu, büyük kurtuluşun/kazancın ta kendisidir."[31]

e. El-Mümin, İman Edenleri Tasdik Eder

El-Mümin isminin bir tecellisi de O'na (cc) inananları desteklemesi, davalarında onları tasdik etmesidir. Bunun birçok yolu vardır. Zira göklerde ve yerde olan her şey, O'nun ordularındandır. Neyi, ne zaman müminler için destek kılacağını bir tek O bilir.

Yeri gelir, mümin kulun hak üzere olduğunu gösteren bir ayetle onu destek-

28. 22/Hac, 2
29. Ahmed, 13343
30. 21/Enbiyâ, 98-103
31. 44/Duhân, 51-57

ler. Dilini fasihleştirir, delilini kuvvetlendirir, beyan etme gücü verir. İnsanları Allah'a davet eden bir kul bile bazen söylediklerine şaşırır. Dilinden akan hakkın, El-Hak olan Allah'ın bir tecellisi olduğunu anlar. Kendi aklıyla/bilgisiyle ulaşamayacağı hakikatlere Allah'ın (cc) yardımıyla ulaştığını fark eder.

Yeri gelir, uyku El-Mümin isminin bir tecellisi olur. Normal şartlarda uyku savaş kaybettiren bir zaafken El-Mümin olan Allah, uyku ile kalpleri teskin eder ve müminleri zafere taşır:

"Hani Allah'tan bir güven içinde olasınız diye sizi bir uyku hâli bürümüştü. Ve (Allah) sizi onunla temizlemek, sizden şeytanın pisliklerini gidermek, kalplerinizi (yakin ve kararlılık ile) pekiştirmek ve ayaklarınızı sabit kılmak amacıyla gökten sizin için yağmur indirmişti."[32]

Yeri gelir, börtü böcek birer yardım ordusuna dönüşür; kurbağa ve çekirge dünyanın süper güçlerini dize getiren birer ayet oluverir:

"(Bunun üzerine) ayrı ayrı ayetler/ mucizeler olan tufan, çekirge, (bit, pire, böcek vb.) haşerat, kurbağalar ve kan yolladık üzerlerine. Yine büyüklenip kibre kapıldılar ve suçlu günahkâr bir toplum oldular."[33]

Gerçek şu ki; El-Mümin olan Allah kullarını tasdik eder. Onları davalarında destekler, ancak şu gerçeği de zikretmeliyiz:

Allah (cc) kulunun zannı üzeredir. Kul, Rabbi hakkında ne umuyorsa Rabbi ona o zanla muamelede bulunur. Yardım uman yardım bulur, yardımdan ümit kesenden yardım kesilir. Allah yoluna baş koymuş bir mümin, yardım olunmuyorsa iki şeyi gözden geçirmelidir:

a. Mücadelesini verdiği davayı gözden geçirmelidir. Bazen insan, yanlış bir yolu Allah davası sanabilir, şeytan insanı Allah ile aldatabilir:

"Bir kısmına hidayet verdi, bir kısmına da sapıklık hak oldu. (Çünkü) onlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost edindiler ve doğru yolda olduklarını sanıyorlar."[34]

"De ki: 'Size amel yönünden en fazla hüsrana uğrayanları haber verelim mi?' Onlar ki; dünya hayatındaki çabaları boşa gittiği hâlde, gerçekte iyi şeyler yaptıklarını sanarlar."[35]

b. Allah (cc) hakkındaki zannını gözden geçirmelidir. Şayet Allah'ın yardımından ümit kesmişse karşılaşacağı şey yardımsız bırakılmaktır.

2. Allah'ın Emanına Ulaşma Yolları

Buraya kadar anlattıklarımız gösterdi ki; maddi ve manevi eman/emniyet El-Mümin olan Allah'ın elindedir. Kısa kısa emana ulaşmanın yollarına da de-

32. 8/Enfâl, 11
33. 7/A'râf, 133
34. 7/A'râf, 30
35. 18/Kehf, 103-104

ğinmiş olduk. Bu maddeleri ve daha fazlasını toplu olarak bir daha ele almak istedik. Umulur ki El-Mümin, öğrenme ve amel etme çabamızı kabul eder, bizi dünya ve ahiret emanına ulaştırır:

a. Tevhid

Tevhid, yüce Allah'ın kurtuluş için belirlediği yegâne yoldur. Dinî ve dünyevi korkulardan emin olmanın yegâne vesilesidir:

"İman eden ve imanlarına zulüm/ şirk bulaştırmayanlar (var ya); işte bunlara (Allah'ın azabından) emin olma vardır. Ve onlar hidayete erenlerdir."[36]

Azaptan emin olmak için iman yetmiyor; zulüm/şirk bulaşmamış, saf/halis bir iman gerekiyor. İşte buna "*tevhid*" diyoruz: Dini Allah'a halis kılarak yalnızca O'na (cc) kulluk/ibadet etmek, yalnızca O'nu (cc) ilah edinmek.

"Senden önce gönderdiğimiz her resûle: 'Şüphesiz ki benden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O hâlde yalnızca bana kulluk/ ibadet edin.' diye vahyetmişizdir."[37]

"Şüphesiz ki (bu) Kitab'ı, sana hak ile indirdik. (Şu hâlde) dini O'na halis kılarak Allah'a ibadet et."[38]

"O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."[39]

Tevhid, yüce Allah'ın üzerimizdeki hakkıdır. Bu hakkı yerine getiren, bir hak olarak Allah'ın azap etmesinden emin olacaktır:

Muaz İbni Cebel (ra) şöyle dedi:

"Ben, merkeb üzerinde Resûlullah'ın (sav) *terkisinde idim. Peygamber:*

— Ey Muaz! Allah'ın kullar üzerinde, kulların da Allah üzerinde ne hakkı vardır, bilir misin, buyurdu. Ben:

— Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav)*:*

— Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı, onların sadece Allah'a kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak tutmamalarıdır. Kulların da Allah üzerindeki hakkı, kendisine hiçbir şeyi ortak tutmayan(lar)a azap etmemesidir, buyurdu. Ben hemen:

— Ey Allah'ın Resûlü! Bunu insanlara müjdeleyeyim mi, dedim.

— Müjdeleme, onlar buna güvenip tembellik ederler, buyurdu."[40]

Tevhidin zıddı şirktir. İmana zulüm bulaştırmaktır. Şirk koşan, yüce Allah'ın

---

36. 6/En'âm, 82
37. 21/Enbiyâ, 25
38. 39/Zümer, 2
39. 40/Mü'min (Ğafir), 65
40. Buhari, 5967; Müslim, 30

rahmetinden kovulur, her şeyi kuşatan mağfiret nimetinin dışında kalır. Cennet ona haram kılınır, ebedî cehenneme mahkûm olur:

"Şüphesiz ki Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun (şirk) dışında kalanları dilediği için bağışlar. Kim de Allah'a şirk koşarsa, hiç şüphesiz büyük bir günahla iftirada bulunmuş olur."[41]

"Andolsun ki: 'Allah, Meryem oğlu Mesih'tir.' diyenler kâfir olmuşlardır. (Oysa) Mesih demişti ki: 'Ey İsrailoğulları! Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. Şüphesiz ki kim Allah'a şirk koşarsa, Allah cenneti ona haram kılar. Onun barınağı ateştir. Zalimler için yardımcı da yoktur.' "[42]

Tevhid ile eman arasında kopmaz bir bağ vardır. Kişi tevhidde kemal basamaklarını çıktıkça, elde edeceği eman o oranda artar. Allah Resûlu (sav) ümmetinden yetmiş bin (70.000) insanın sorgusuz sualsiz cennete gireceğini bildirir. Kimdir bunlar?

"Onlar kimseden rukye talebinde bulunmaz, uğursuzluğa inanmaz, ateşte dağlanmaz ve Rablerine tevekkül ederler."[43]

Bu özellikler neye işaret eder? Kalpte tevhidin kök saldığına! Öyle bir kök salmıştır ki; kul Allah'tan (cc) başka hiçbir şeye yönelmez, kimseden bir şey istemez... O'nun tüm rağbeti ve beklentisi Rabbinedir. Zira tevhid tüm kalbini kuşatmıştır. Böyle bir kalp tüm dünyevi korku ve endişelerden emindir. Çünkü o, tevhidle Allah'a teslim olmuş bir kalptir. Böyle bir teslimiyetin mükâfatı, El-Mümin olan Allah'ın tecellisidir.

Şirk ise korku ve endişenin kaynağıdır. Çünkü müşrik, duygu ve düşüncelerini parçalara ayırmıştır. Allah'ı sever, şirk koştuğunu sever, dünyayı sever... Allah'tan korkar, şirk koştuğundan korkar, rızıktan korkar, emirden korkar... Tevhidle bütünleşen ve istikamet bulan psikoloji, şirkle paramparça olur ve insanı parça parça eder:

"İşte böyle... Kim de Allah'ın (korunup gözetilmesini istediği) hurumatını yüceltir/ değer verirse o, Rabbinin katında kendisi için en hayırlı olandır. (Haramlığı size) okunanlar dışındaki hayvanlar size helal kılındı. Pislik olan putlardan uzak durun! Yalan sözden de uzak durun. Hiçbir şeyi O'na ortak koşmayan ve (şirkin her türlüsünü terk eden) hanifler olarak (bunları yapın). Kim de Allah'a şirk koşarsa gökten yere çakılan, havada kuşların kendisini (parça parça) kaptığı veya rüzgârın ıssız, uzak bir yere savurduğu kimse gibidir."[44]

İnsanı en iyi tanıyan yüce Allah, müşriği böyle resmeder. Yüksekten düşen bir insanın hâlini düşünün... Korku, kaygı, endişe... Parça parça ve savrulmuş

41. 4/Nîsa, 48
42. 5/Mâide, 72
43. Buhari, 5705; Müslim, 220
44. 22/Hac, 30-31

bir hâlde… Müşriğin ruh hâli de böyledir… Sarayda dahi yaşasa içinde büyük bir zindan vardır… Kalabalıklar içinde yalnızdır…

b. Allah Yolunda Cihada Çıkanlar

"Üç sınıf insan vardır, bunlar Allah'ın emanı altındadır: Allah yolunda cihada çıkmış kişi…"[45]

Mücahid, yaptığı cihadda ihlaslı olduğu sürece Allah'ın (cc) garantisi altındadır. Ya Allah yolunda şehit olup selam/emniyet içerisinde cennete girer ya da elde etmiş olduğu ganimet ve ecirle tekrardan yurduna geri döner:

"Allah kendi yolunda cihada çıkan kimseye 'Onu evinden çıkaran şey yalnız bana iman ve elçilerimi tasdik ise, nail olduğu ecir ve ganimetle (salimen yurduna) geri getireyim veya cennete girdireyim' diye tekeffül etmiştir/ yüklenmiştir. Ümmetime meşakkat verecek olmasaydım, hiçbir cihad müfrezesinin arkasından geri kalmazdım. Yemin olsun ki Allah yolunda öldürülüp diriltilmeyi, ondan sonra öldürülüp diriltilmeyi, ondan sonra öldürülmeyi ne kadar isterdim!"[46]

"Allah yolunda ayakları tozlanan bir kula cehennem ateşi dokunmaz."[47]

c. Mescide Gidenler

"Üç sınıf insan vardır, bunlar Allah'ın emanı altındadır: … Mescide giden kişi…"[48]

"Mescidler Allah'ın evleri ve O'na (cc) en sevimli mekânlardır."[49]

Orada yüce Allah'ın kalpleri aydınlatan nuru vardır.

"Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun misali, içinde kandil bulunan bir oyuk(tan yayılan ışığa) benzer. Kandil de bir camın içindedir. Cam, inciyi andıran bir yıldız gibidir. Doğuya da batıya da ait olmayan, mübarek bir zeytin ağacından yakılır. Onun yağı, neredeyse ateş ona dokunup (tutuşturmasa dahi) ışık verir. Nur üstüne nurdur. Allah, dilediğini nuruna hidayet eder. Allah, insanlara misaller verir. Allah, her şeyi bilir. (O nur) Allah'ın yüceltilmesine ve içerisinde Allah'ın adının anılmasına izin verdiği evlerde (mescidlerdedir). Orada, gece ve gündüz O'nu tesbih ederler. Onlar, ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymadığı adamlardır. Kalplerin ve gözlerin (dehşetten) ters döndüğü bir günden korkarlar."[50]

Mescidler birer sığınaktır. Cahiliyenin azaba çağıran davetinden, yüce Allah'ın rahmet ve emanına sığınma yerleridir.

---

45. Ebu Davud, 2494
46. Buhari, 36; Müslim, 1876
47. Buhari, 2811
48. Ebu Davud, 2494
49. Müslim, 671
50. 24/Nûr, 35-37

d. Evlerine Selamla Girenler

"Üç sınıf insan vardır, bunlar Allah'ın emanı altındadır: ... Evine selamla giren kişidir."[51]

Evine selamla girmek iki anlama gelebilir:[52]

• Kişinin evini selamet yurdu kılması, fitnelerden korunmak için evine sığınmasıdır. Böyle bir insan, başkalarına zarar vermemek ve onlardan zarar görmemek için çabaladığında Allah (cc) onu manevi bir koruma altına alır.

• Evine selam vererek giren insandır:

"... Evlere girdiğiniz zaman birbirinize Allah katından mübarek ve temiz/ hoş olan bir selam verin..."[53]

3. El-Mümin İsmiyle Ahlaklanmak

El-Mümin ismiyle ahlaklanmak, emin/güvenilir bir insan olmaktır.

"Mümin, başkalarının mallarında ve kanlarında kendinden emin olduğu kimsedir."[54]

Kişi bu ahlaka sahip olursa amelinin cinsinden bir mükâfat olan emniyetle rızıklandırılır. Tam tersini de düşünebiliriz: İman ettiği hâlde emin olmayan, insanlara eziyet eden ve onlara zarar veren kimse emniyetten mahrum bırakılmakla cezalandırılır:

"Vereceği zarardan/ rahatsızlıktan komşusu emin olmayan kimse cennete girmeyecektir."[55]

Mümin olduğunu iddia ettiği hâlde emin/güvenilir olmayanlar, müntesibi oldukları dinin/davanın yüz karasıdır. Zira insanlar, iddiaya değil yaşantıya bakmakta ve yaşantısında emin/güvenilir olmayanın iddiasını kâle almamaktadırlar. Dahası, yaşadığı hayatı inandığını iddia ettiği dinin/davanın kalitesine delil kabul etmektedir.

Ticaretinde, komşuluğunda, arkadaşlığında... emin olan insanlar, inandıkları din için çekim gücü oluştururken; emin olmayan itici bir güç oluşturmaktadır. Nice insan güvenilirlik ahlakıyla hidayete öncü, nicesi de dalalete öncü olmaktadır.

El-Mümin İsmiyle Dua

Ey El-Mümin olan Rabbim! Bizleri sahih bir imanla rızıklandır. İmanlarına zulüm bulaştıranlardan olmaktan sana sığınırız. Ey El-Mümin! Bizi dinî ve dünyevi korkularımızdan emniyette kıl. En büyük emniyet olan cennetinle korkularımızı gider. Bizi, elinden ve dilinden emniyette olunan kıl ve eman ahlakıyla süsle.

Allahumme âmin.

---

51. Ebu Davud, 2494
52. bk. Avnu'l Mabud, 2494 no'lu hadis şerhi
53. 24/Nûr, 61
54. Tirmizi, 2627; Nesai, 5010
55. Müslim, 46

Her şeyi kontrol eden/denetleyen, nefsi kontrol eden kullarını seven Allah.

Dua

Ey, El-Müheymin olan Rabbim! Her şey senin kontrolün ve denetimin altındadır. Her şey senin iradene boyun eğmiş, otoritene teslim olmuştur. Rabbim! Bizleri bilinçli olarak senin denetimine teslim olan, ihlasla sana yaklaşan ve senin muhlas kıldıklarından eyle. Rabbim! Sen El-Müheymin'sin, kullarından müheymin olanları seversin. Nefsimize takvasını ver, onu arındır, şüphesiz ki onu arındıranların en hayırlısı sensin. Rabbim! Yardım ve ihsanınla nefsimizi kontrol etmeyi ve onu hayra yönlendirmeyi kolaylaştır.
Allahumme âmin.

EL-MÜHEYMİN

Genel Bilgiler

El-Müheymin, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Bu ismin kökü hakkında âlimler ihtilaf etmiştir. Bir grup âlim[1] ismin, "*e-mi-ne*" kökünden türediğini söylemiştir. Buna göre El-Müheymin ve El-Mümin isimleri aynı kökten türemiştir.[2]

Fakat bu durumda şöyle bir sorun ortaya çıkmaktadır:

Yukarıda yapılan bu izah, lügavi olarak anlaşılabilir. Ancak bu takdirde El-Mümin ile El-Müheymin isimleri arasında mana yönünden fark kalmaz. Haşr Suresi'nde aynı kökten gelen iki isim, aynı siyakta ve peş peşe kullanılmış olur ki bu da Kur'ân'ın genel üslubuna uygun değildir.

Bir grup âlimin görüşü ise şöyledir: Bu kelimenin kökü "هَ - مَ - نَ"dir. Daha sonra "ى" harfi ziyade olmuş ve "هَيِمَنَ" hâline dönüşmüştür. "هَيِمَنَ" kelimesinin ism-i faili "*Müheymin*" dir. "هَيِمَنَ" kelimesinin kökü, "اَلحِفْظُ وَالاِرتِقَاب" yani "*bir şeyi gözetlemek ve bir şeyi korumak*" manasına gelmektedir. Bu görüşe göre El-Müheymin, koruyan ve gözetleyen anlamındadır.

Kelimenin kök anlamında ihtilaf olunca ona yapılan tefsirlerde de ihtilaf olmuştur:

İbnu'l Cevzi (rh) geçmiş âlimlerimizden dört görüş aktarmıştır:[3]

"a. İbni Abbas (ra)*: Şehit anlamındadır.*

b. Emin anlamındadır.

c. Musaddık/ Tasdik eden anlamındadır.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-m-n maddesi
2. Bu görüşe göre kelime şöyle bir değişikliğe uğrar: اَيْمَنَ - اَمِنَ/مهيمن - مُؤَيْمِنٌ Yani "ey-me-ne" fiili, ism-i fail olurken hemze, ha harfine dönüşmüştür.
3. bk. Zadu'l Mesir, Haşr Suresi 23. ayet tefsiri

d. Gözetleyen ve koruyan anlamındadır."

Taberi (rh) El-Müheymin için şunları söyler:[4]

"Bir şeyin, El-Müheymin olabilmesi için üç unsuru kendinde barındırması gerekir:

- *Gözetlemek,*
- *Gözetlediği şeyi korumak,*
- *Koruduğuyla ilgili olarak gelecek bir zamanda şahitlik etmek."*

"*Allah, El-Müheymin'dir.*" denildiğinde, "*Bütün kâinatı ve içindekileri gözetleyen, gözetlerken onları koruyan ve bu korumasına da kıyamet gününde şahitlik edecek olandır.*" ifadesi anlaşılmaktadır.

Bazı âlimler de şöyle söylemişlerdir: " *'El-Müheymin' ismi 'El-Hâfız' anlamındadır. Çünkü Araplar, büyük bir kuş, küçük olan kuş için kanatlarını açıp onu kanatlarının altına aldığında* 'الطّيرُ هَمَنَ' *veya* 'الطّيرُ هَيمَنَ' *yani 'Kuş, kuşu koruması altına aldı.' diyorlar. Âlemlerin Rabbi olan Allah da* (cc) *bütün yarattıklarını koruması altına alması nedeniyle El-Müheymin'dir.*"

Bu görüşü belirtenler, yine aynı şekilde bu ismin bir kısmını almaktalardır. Bu açıklamanın da "*El-Hâfız*" ismiyle bir farkı kalmamıştır.

Bir grup âlim ise -Hasan-ı Basri bunlardan biridir- şöyle söylemektedir: "*El-Müheymin* 'مُصَدِّق' *anlamındadır. Yani 'indirdiği ayetlerle ve kullarına yardım etmek suretiyle kâfirlerin karşısında kullarının hak olduğunu tasdik eden Allah' demektir.*"

Gazali, "*El-Müheymin*" ismi hakkında şöyle söylemektedir: "*Üç şey bir yerde toplanırsa orada* 'هَيمَنَ' *(kontrol ve hâkimiyet) söz konusu olur. Bunlar:*

Mutlak ilim: Kâinatın içerisinde var olan tüm mahlukata dair mutlak bir ilim olması gerekir.

Kudret: İhtiyaç duyulan ve faydası olan şeyleri -kolay ve zor ayrımı yapmadan- yerine getirecek güce sahip olması gerekir.

Bu iki durumun sürekli olması ve kesintiye uğramaması gerekir."

Bu üç maddenin de sadece âlemlerin Rabbi olan Allah'ta (cc) -kâmil anlamda- bulunması hasebiyle El-Müheymin olmayı hak eden, ancak O'dur.

Allah (cc) "*müheymin*" kelimesini Kur'ân'da iki (2) defa kullanır. Birinde kendisi için isim olarak, diğeri de Kur'ân'a bir sıfat olarak geçer:

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür. (Tüm eksiklik ve kusurlardan münezzeh, kullarına esenlik veren) Es-Selâm'dır. (Kalplere iman ve güven veren) El-Mümin'dir. ***(Her şeyi kontrol eden, mutlak otorite ve hâkimiyet sahibi olan) El-Müheymin'dir.*** *(İzzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz'dir. (Gönül*

4. bk. Camiu'l Beyan, Mâide Suresi 48. ayet

kırıklıklarını gideren, her şeye boyun eğdiren) El-Cabbâr'dır. (En büyük olan ve kibir sahibi olan) El-Mütekebbir'dir. Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir."[5]

"Sana, kendinden önceki Kitab'ı doğrulayan ve onun üzerinde ***denetleyici olan (bu) Kitab'ı*** *hak olarak indirdik. Onların arasında Allah'ın indirdiğiyle hükmet. Sana gelen haktan (seni saptıracak olan) hevalarına/ arzularına uyma. Sizden her bir (ümmet) için bir şeriat ve yol kıldık. Şayet Allah dileseydi sizi (şeriatı ve yolu aynı olan) tek bir ümmet yapardı. Lakin size verdiklerinde sizleri denemek için (şeriat ve yollarınızı farklı kıldı. Öyleyse) hayırlarda yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır. İhtilaf ettiğiniz şeylerde (kimin haklı olduğunu) size haber verecektir."*[6]

Kur'ân, kendinden önce gelmiş ilahi kitapların müheyminidir. Yani denetleyicisi, kontrolcüsüdür. Kur'ân, onların üzerinde bir otoritedir. Tevrat ve İncil'in içinde yer alan ve Kur'ân'a uyanlar olup da Kur'ân'a uyanlar haktır, uymayanlar ise tahrife uğramış birer batıldır.

Kelimenin Mâide Suresi'nin 48. ayetindeki kullanımına bakarak şunu söyleyebiliriz ki El-Müheymin isminde ön plana çıkan anlam; otorite, denetleme, kontrol, hâkimiyettir.

El-Müheymin İsminin Anlamı

Her şeyi kontrol eden/denetleyen, nefsi kontrol eden kullarını seven Allah, demektir.

El-Müheymin İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Müheymin İsminin Tecellileri

Bütün kâinat yüce Allah'ın heymenesi/kontrolü altındadır. O (cc) yaratırken mükemmel ve kusursuz yarattığı gibi kontrol ve gözetlemesinde de kusursuz ve mükemmeldir:

"O (Allah) ki; (her biri diğerinin üzerinde ve birbirine uyumlu) katmanlar hâlinde yedi gök yarattı. Rahmân'ın yaratmasında hiçbir uyumsuzluk/ tutarsızlık göremezsin. İşte (yarattıkları ortada) çevir gözünü, bir açık/ gedik görebilecek misin? Sonra (kusur aramak için) iki defa daha göz at. Göz hiçbir şey elde edememiş ve yorulmuş olarak sana dönecektir. Andolsun ki, dünya semasını kandillerle süsledik ve o (yıldızları, semada söz dinlemeye çalışan) şeytanlar için taşlama (aracı) kıldık..."[7]

O'nun (cc) yarattıklarını tek tek ele aldığınızda nasıl mükemmel bir koruma/ denetleme olduğunu görüyorsunuz. Örneğin, Kur'ân'da defalarca insanın nazarına sunulan göklere bakın. Akıllara durgunluk veren yaratılışı ayrı, o yaratılışın milyonlarca yıllık kusursuz kontrolü ayrı bir güzelliktir. Tepemizde asılı duran

5. 59/Haşr, 23
6. 5/Mâide, 48
7. 67/Mülk, 3-5

bir tavan var. Üstünde, içinde yaşadığımız dünyadan daha büyük ve daha ağır cisimler taşıyor. Bu devasa tavan, direksiz bir şekilde havada asılı duruyor:

"Gökyüzünü (üzerlerine düşmesin diye) korunmuş bir tavan yaptık. Onlar, O'nun ayetlerinden yüz çevirmişlerdir."[8]

"Gökleri direksiz yaratmıştır. Siz onu görmektesiniz. Yeryüzü sizi sarsmasın diye (oraya dağlardan) kazıklar çakmış ve orada her canlıdan yaymıştır. Biz, gökten su indirmiş ve orada her güzel bitkiden çifter çifter yaratmışızdır."[9]

Devasa kütleler birbirine çarpmadan, kaos ve felakete sebep olmadan kendileri için çizilmiş yörüngede hareket ediyorlar. İşte bu, El-Müheymin olan Allah'ın mutlak otoritesi, kontrol ve denetlemesidir. O (cc) bir an kontrol etmeyi bıraksa bardaktan boşanırcasına felaketler üstümüze yağar:

"Şüphesiz ki Allah, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutmaktadır. Zeval bulacak olsalar, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[10]

Kur'ân'ın nazarımıza sunduğu bir diğer örnek denizlerdir. Yaratılışındaki mükemmellik bir yana, yüce Allah'ın El-Müheymin ismiyle denizde kurduğu kontrol ve denetleme akıllara durgunluk verir. Altında milyonlarca canlıyı barındıran bir sığınak, üstünde gemileri yüzdüren bir ticaret yoludur:

"Zürriyetlerini dolu gemide taşımış olmamız da onlar için bir ayettir. Binmeleri için (gemi) benzeri yarattığımız şeyler de (onlar için bir ayettir). Dilesek (gemileri suda yüzdürmez ve) onları boğarız. Ne kimse yardımlarına yetişebilir ne de kurtarılabilirler. Onlara rahmet etmemiz ve (ecelleri olan) belirlenmiş süreye kadar faydalandırmamız başka."[11]

Allah'ın (cc) bu mükemmel kontrol ve otoritesi olmasa ne olur? Suyun üstü ayrı, altı ayrı bir felaket olur. 1912 yılında "*Titanik*" adlı 52.000 ton ağırlığında, muazzam bir gemi yapılır. Bir rivayete göre, gemiyi yapan şirket, geminin bir yerine şöyle bir not yazar: "T*anrı dahi bu gemiyi batıramaz!*" Bir diğer rivayete göre ise kendi aralarında konuşurken "*Allah dahi bu gemiyi batıramaz!*" deme cesaretini gösterirler. Rivayetler muhtelif olsa da genel kanı geminin asla batmayacağı yönündedir. Mühendisler "*Bu gemi ileri teknoloji ile üretilmiş olup geminin büyük bir felakete uğraması hâlinde dahi üç günde ancak batar.*" diyor ve ekliyorlardı: "*Üç günde de dünyanın her yerinden gemiye yardım ulaşır.*" Geminin batmayacağından batsa dahi kimsenin zarar görmeyeceğinden o kadar eminlerdir ki; Allah'ın El-Alîm ismi ile öğrettiği teknolojiyle, El-Müheymin

8. 21/Enbiyâ, 32
9. 31/Lokmân, 10
10. 35/Fâtır, 41
11. 36/Yâsîn, 41-44

olan Allah'a kafa tutarlar. Sonuç, gemi batar. Hem de iki saat kırk beş dakika içinde. Bin beş yüze yakın insan da ölür. Allah (cc) kontrolü altında olan suyun kaldırma kuvvetini bir an kaldırınca/zayıflatınca gemi, onu inşa eden kibirle birlikte sulara gömülmüştür.

Yüce Allah'ın El-Müheymin ismini bilmek ve O'nun kesintisiz tecellilerini müşahede etmek, mümin kalbe inşirah verir. Şer'i ve kaderî imtihanların yükünü hafifletir. Zorluklar karşısında muhkem bir feraset, çelikten bir irade ve mümini yüce ufuklara taşıyan bir sabır kazandırır. Bir örnekle açıklayalım:

Allah Resûlü (sav) sefere çıkarken şöyle dua ederdi: "*Allah'ım! Sen, seferde arkadaşımız, geride bıraktıklarımız için de halifemizsin...*"[12]

Allah Resûlü (sav) cihad için yola koyulduğunda bu duayı yapıyor. Çünkü sefer meşakkatli, geride aile bırakmak ise zordur. Bu yolculukta ölebilir, yaralanabilir, esir düşebilir... Hanımı, evi, çocukları bırakmakta zorlanabilir. Allah Resûlü öyle bir dua yapıyor ki; kalpteki tüm korku ve endişeleri silip yerini güven ve huzurla dolduruyor. Bu dua, Allah'ın (cc) mutlak heymenesine vurgu yapıyor. O'nun (cc) sefere çıkanı kontrol ettiği gibi geride kalanları da kontrol ettiğini belirtiyor. Seferde arkadaş, geride bırakılan emanetlerin halifesi/emanetçisi...

Kontrol ve hâkimiyeti böylesine kuşatıcı ve mükemmel olan bir Allah'a inananın, aşamayacağı engel, başa çıkamayacağı zorluk yoktur. Bu, şeytanın kalbe yönelik tüm girişlerini kapatan bir akidedir. Bu gerçek anlaşılmazsa hayatındaki her şey insan için bir fitne olur, onu Allah'a (cc) kulluk yapmaktan alıkoyar: Eşi ve çocukları fitne olur;[13] rızık endişesi ayrı bir fitne olur;[14] yaşama isteği ve ölüm korkusu ayrı bir fitne olur...[15]

Bu gerçeği anlamayan insan, zorluklarla kuşatılmış hayat karşısında güçsüzleşir. Hoşuna gitmeyen her bir hadise, ruhsal olarak onda bir çöküşe neden olur. Olayların Allah (cc) ile bağını kuramadığından, kendini ve çevresini suçlar. Oysa her şeyin El-Müheymin'in kontrolünde olduğuna inanan, hayatın zorlukları karşısında güçlenir. Olaylara ve sebeplerine takılmaz. Olayların ardındaki mutlak hâkimiyet ve otoriteyi görür. Yüce Allah'ın imtihanlarına karşı nasıl muamele edeceğini bilir... Celal isimleri ile gelen mahrumiyetten, cemal isimlerinin keremine; celal isimleriyle gelen ukubetten, cemal isimlerinin şefkatine sığınır.

Her şeyin Yüce Allah'ın kontrolünde olduğuna inanmanın, insanı nasıl olgunlaştırdığına dair güzel bir kıssa anlatılmaktadır:

"Adamın birinin çok değerli bir atı varmış. Padişah ve bölgedeki birçok zengin bu atı istiyormuş. Lakin adam da atını çok sevdiği için padişah da dâhil kimseye

12. Müslim, 1342
13. 8/Enfâl, 28
14. 11/Hûd, 6
15. 3/Âl-i İmran, 154

vermiyormuş. Bir gün at, sahibinin elinden kaçmış ve bütün köylüler toplanıp adamın yanına gelmişler:

— Padişah senden bu atı istedi de vermedin. Bak, sana da yar olmadı. At da gitti, padişahın vereceği servetten de mahrum oldun, demişler. Adam da:

— Her şey Allah'ın kontrolünde; hayır mı, şer mi Allah bilir, demiş.

Aradan bir hafta geçmiş kaçan o at, kendi gibi güzel olan on tane yabani at ile sahibinin yanına dönmüş. İnsanlar, adamın yanına gelerek:

— Sen doğru söyledin. Her şey Allah'ın kontrolü altında. Biz böyle düşünemedik. Bak, bu durum senin için daha iyi oldu, demişler. Adam:

— Hayır mı, şer mi Allah bilir. Acele etmeyin, demiş. Halk:

— Bu adam, hiçbir şeyden anlamıyor. At kaçıyor seviniyor, at dönüyor yine seviniyor, demiş.

Bir zaman sonra adamın oğlu bu atlardan birine binmiş ve düşüp ayağını kırmış. İnsanlar:

— Sen haklı çıktın. Atların dönmesi sana yaramadı, demiş. Adam ise:

— Acele etmeyin. Her şey Allah'ın kontrolü altında. Hayır mı, şer mi zaman gösterecek, demiş.

Halk, adamı kınamış ve suçlamış. Belli bir zaman geçmiş, seferberlik ilan edilmiş ve köye gelip bütün gençleri savaşa götürmüşler. Yapılacak savaş da kaybedilecek gözüyle bakılan bir savaşmış. Karşı taraftaki düşman çok güçlüymüş. At sahibinin oğlunun ayağı kırık olduğu için onu askere almamışlar. Halk yine gelip adama:

— Sen haklı çıktın. Çocuğun ayağının kırılması hayırmış, askerlikten kurtuldu, demiş. Adam tekrar:

— Acele etmeyin. Her şey Allah'ın kontrolü altındadır, demiş..."

İşte böyle, işlerin mutlak bir otoritenin kontrolü altında olduğunu bilmek, sahibini olgunlaştırır.

2. El-Müheymin Olan Allah'ın Kitab'ı da Müheymindir

"Sana, kendinden önceki Kitab'ı doğrulayan ve ***onun üzerinde denetleyici olan (bu) Kitab'ı hak olarak indirdik.*** *Onların arasında Allah'ın indirdiğiyle hükmet. Sana gelen haktan (seni saptıracak olan) hevalarına/ arzularına uyma. Sizden her bir (ümmet) için bir şeriat ve yol kıldık. Şayet Allah dileseydi sizi (şeriatı ve yolu aynı olan) tek bir ümmet yapardı. Lakin size verdiklerinde sizleri denemek için (şeriat ve yollarınızı farklı kıldı. Öyleyse) hayırlarda yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır. İhtilaf ettiğiniz şeylerde (kimin haklı olduğunu) size haber verecektir."*[16]

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'in müheymin/denetleyici bir kitap olduğunu belirtmiştir:

16. 5/Mâide, 48

Çünkü o, Allah'ın (cc) koruması altındadır ve kıyamete kadar bu özelliğini muhafaza edecektir. Hâliyle Kur'ân öncesinde var olan dini bilgilerin tümü, Kur'ân süzgecinden geçmek zorundadır. Kur'ân sonrası üretilen/ulaşılan bilgilerin tümü de Kur'ân'ın denetiminde olmalıdır. Muvahhid bir kalp; duyguya, hayale, akla gelen vesvese ve zanlara dayanarak bilgi üretmez. Vahye dayanarak Kur'ân heymenesinde bilgi üretir. Ürettiği bilgiyi (içtihat) yine vahye arz eder ve sağlamasını yapar. Çünkü müheymin olan bu Kitap, ayetleri Allah tarafından muhkem kılınan, yine O'nun tarafından açıklanan bir Kitap'tır:

"Elif, Lâm, Râ. (Bu,) ayetleri sağlamlaştırılıp (muhkem kılınmış) sonra da (hüküm ve hikmet sahibi) Hakîm ve (her şeyden haberdar) Habîr (olan Allah) tarafından detaylı olarak açıklanmış bir Kitap'tır."[17]

1400 yıldır birçok disiplinin ürettiği müthiş bir İslami birikim vardır. Müfessirlerimiz, hadisçilerimiz, fıkıhçılarımız, abidlerimiz, siyaset bilimcilerimiz, usulcülerimiz... tarihte eşine az rastlanır bir çalışkanlıkla büyük eserler meydana getirmişlerdir. Bu eserlerin -ve ihtiva ettiği bilgilerin- Müslimler tarafından üretilmesi, onu kabul etmek için yeterli değildir. Bu bilgilerin mutlaka Kur'ân'ın tasdik ve heymenesine açılması gerekir.

Kur'ân'ın tasdik ve heymenesinden geçen, İslam'dır, İslam'a aittir. Geçmeyenler ise İslami değildir, İslam mirasına ait değildir. Rabbani âlimler tarafından ayıklanıp batıl olduğu açıklanmalıdır.

Şayet bunu yapmaz ve geçmişten devraldığımız her şeyi "*bizim*", "*selefimizin*" ve "*atalarımızın*" diyerek kabul edersek sadece bu büyük nimete nankörlük etmekle kalmaz, kendi nefsimize de nankörlük etmiş oluruz.

Bizim için Kur'ân, yalnızca dinî bilginin değil, akli ve fenni bilimlerin de müheyminidir. **Bilim, onda açıkça yazmayan bir şeyi keşfedebilir. Ama onda açıkça yazan bir şeyin aksini söyleyemez.** Bu takdirde, Kur'ân'ın denetimindeki bilimin ürettiğini kabul edebiliriz.

Biraz daha açalım: Örneğin, Allah (cc) Kur'ân'da şöyle buyuruyor:

"O (Kur'ân'ın) hak olduğu kesin bir şekilde kendilerine belli olsun diye, ayetlerimizi hem ufukta hem de kendi nefislerinde onlara göstereceğiz. Rabbinin her şeyin üzerinde şahit olması yetmez mi?"[18]

Yüce Allah insan nefsine ve ufuklara sayısız ayet yerleştirmiştir. İnsana düşen bu saklı incileri keşfetmesi, insanlığın hizmetine sunmasıdır. Bilim adamı emek verir, bir keşif yaparsa bunu yüce Allah'ın bir lütfu/nimeti biliriz. Ancak bu keşif Kur'âni hakikatlere aykırı olursa onu reddederiz. Çünkü bilim yanılır, Kur'ân

17. 11/Hûd, 1
18. 41/Fussilet, 53

yanılmaz. Bilim, insan ürünüdür. Kur'ân, Allah'ın vahyidir. Bilim, öncesini yanlışlayabilir; Kur'ân, öncesini tasdik eder ve destekler.

Bazı örneklerle açıklayalım:

"(Biri tatlı diğeri tuzlu) iki denizi karşılaşsınlar diye gönderdi. İkisi arasında bir engel vardır. Birbirinin sınırına taşmaz (karışmazlar)."[19]

Bir dönem insan aklı, bu Kur'âni hakikati reddediyordu. İki suyun birbirine karışmadan bir arada bulunacağına inanmıyordu. Ama bugün bilim bu gerçeği kabul etmek zorunda kalmıştır. Teknik gelişmeler bu gerçeği ispat etmiş ve birçok insanın İslam'ı seçmesine vesile olmuştur.

"O kâfirler, göklerin ve yerin bitişik olduğunu, bizim onları birbirinden ayırdığımızı ve her canlıyı sudan yarattığımızı görmediler mi? İman etmezler mi?"[20]

İnsan aklı bir müddet bu gerçeği kabullenmedi. Zira patlamadan sonra yıkım olacağını, patlamanın -ayette "*fetk/* فتق" ile ifade edilen kısım- bir şey inşa edemeyeceğini savunuyorlardı. Oysa bugün Big Bang (Büyük Patlama) teorisi bilim tarafından kabul ediliyor. Yani büyük bir patlama sonrası evrenin oluştuğuna inanıyorlar. Bu iki örnekten yola çıkarak şunu söyleyebiliriz:

Hiçbir bilgi sistemi Kur'ân'ı denetleyemez, Kur'ân ise dinî/dünyevi tüm bilgilerin denetleyicisidir!

Kur'ân'ın müheymin oluşunun bir diğer anlamı, hükmeden/kanun koyucu bir kitap olmasıdır. Dikkat ederseniz, onun müheymin oluşunu zikrettikten hemen sonra şöyle buyurur Rabbimiz:

"Sana, kendinden önceki Kitab'ı doğrulayan ve onun üzerinde denetleyici olan (bu) Kitab'ı hak olarak indirdik. ***Onların arasında Allah'ın indirdiğiyle hükmet...***"[21]

Yüce Allah bu kitabı; hükmetsin, ihtilafları çözsün, toplumu ilahi ölçülerle selamete eriştirsin diye indirmiştir:

"İnsanlar arasında Allah'ın sana gösterdiği şekilde ***hükmedesin diye bu Kitab'ı sana hak olarak indirdik.*** *Hainlerin savunucusu olma!"*[22]

"İnsanlar (tevhid üzere yaşayan) tek bir ümmetti. (İhtilafa düştüler.) Allah (aralarındaki ihtilafı gidersin diye) müjdeleyici ve uyarıcı nebiler gönderdi. ***İnsanların anlaşmazlığa düştükleri konularda, aralarında hakem olsun diye nebilerle beraber hak olan Kitab'ı indirdi.*** *O (Kitap konusunda) anlaşmazlığa düşenler, kendilerine apaçık deliller geldikten sonra aralarındaki azgınlık/ kıskançlık/ bir diğer gruba üstünlük sağlama isteği olan Ehl-i Kitap'tan başkası değildi. Allah,*

19. 55/Rahmân, 19-20
20. 21/Enbiyâ, 30
21. 5/Mâide, 48
22. 4/Nîsa, 105

hakkında ihtilafa düştükleri konuda iman edenleri izniyle hakka hidayet etti. Allah dilediğini dosdoğru yola iletir."[23]

Kur'ân; bireysel, toplumsal ve devletler arası ilişkilerde denetleyici/müheymin değilse ona iman edilmemiş demektir. Bizden önceki ümmetleri, Kitab'a iman ettiklerini iddia etmelerine/onu okuyup durmalarına rağmen kâfir kılan, tam da buydu: İnanıyor ama amel etmiyor; okuyor ama onunla hükmetmiyorlardı:

"De ki: 'Ey Ehl-i Kitap! Tevrat, İncil ve Rabbinizden size indirileni (içindekilerle amel edip) ayakta tutmadıkça hiçbir şey üzere değilsiniz.' Andolsun ki Rabbinden sana indirilen (bu Kur'ân), onların birçoğunun azgınlık ve küfürlerini arttıracaktır. Kâfirler topluluğu için üzülme!"[24]

Buna dair Kur'ân'da verilen yalnızca bir örnek dahi meselenin ciddiyetini anlamak için yeterlidir:

"(Hatırlayın!) Hani sizden: "Birbirinizin kanını dökmeyin ve birbirinizi yurtlarınızdan çıkarmayın." diye söz almıştık. Sonra sizler (verdiğiniz sözü) ikrar ettiniz ve hâlâ da (bu sözü verdiğinize) şahitlik etmektesiniz. Sonra sizler (söz vermenize rağmen) birbirinizi öldürüyor, bir bölümünüzü yurtlarınızdan çıkarıyor, günah ve haddi aşmada onların aleyhine yardımlaşıyorsunuz. (Dindaşlarınız) size esir olarak geldiğinde, onları yurtlarından çıkarmak size haram kılınmasına rağmen (serbest bırakma karşılığında) fidye alıyorsunuz. ***Yoksa siz Kitab'ın bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?*** *Sizden böyle yapanların cezası dünya hayatında rezil rüsvay olmaktan başka bir şey değildir. Ahiret gününde de azabın en çetinine uğrayacaklardır. Allah sizin yaptıklarınızdan gafil değildir."*[25]

Yahudilere birbirleriyle savaşmaları ve birbirlerini sürgün etmeleri yasaklanmıştı. Onlar Tevrat'ın bu kesin emrini çiğneyip savaşıyorlardı. Bununla birlikte savaş esiri olan dindaşlarına Tevrat'ın hükmünü uyguluyor, serbest bırakma karşılığında fidye alıyorlardı. Böylece Kitap'tan işlerine gelene iman ediyor, işlerine gelmeyeni inkâr etmiş oluyorlardı. Bunun gibi, işine gelen yerlerde Kitab'a uyan, nefsine zor gelen yerlerde ise işi kitabına uyduranlar, Allah'ın (cc) ayetlerinden bir kısmını inkâr etmiş olurlar. Çünkü din bir bütündür ve tamamı Allah'a aittir. Tam bir teslimiyetle teslim olunmadan Müslim/mümin olunmaz.

3. Allah'ın Heymenesine/Denetimine Boyun Eğmek

El-Müheymin ismine karşı bir diğer sorumluluğumuz ise duygu, düşünce ve davranışlarımızı bilinçli olarak Allah'ın (cc) denetimine açmaktır. Zira insan fıtri olarak denetlenme/gözetlenme duygusuna sahiptir. Her insan, yapıp ettiklerinin insanlar yanında nasıl değerlendirildiğini merak eder. Kendi hakkındaki düşünceleri önemser.

---

23. 2/Bakara, 213
24. 5/Mâide, 68
25. 2/Bakara, 84-85

Yüce Allah, şer'i olarak bizi eğitir ve bu fıtri duygunun zat-ı subhanisine yönelmesini ister. İnsan, Allah'ın (cc) El-Müheymin olduğunu hakkıyla anladığında, denetim merkezine Allah'ı (cc) koyar. Onun söz ve davranışlarına şu şuur hükmeder: "*Bu yaptığımı El-Müheymin beğendi mi?*" ya da "*Şu sözümden Allah* (cc) *razı oldu mu?*"

Bu şuura/bilince eren insan, dünya ve ahiret saadeti olan ihlas mertebesini elde eder. Allah (cc) için konuşur, O'nun için susar, O'nun için verir, O'nun için alır…

"Hâlbuki onlar, ancak dini O'na halis kılan hanifler olarak Allah'a ibadet etmekle, namazı dosdoğru kılıp, zekâtı vermekle emrolunmuşlardı. İşte dosdoğru din budur."[26]

Dini Allah'a halis kılarak O'na (cc) kulluk etmek, Allah'ın (cc) tüm kullarından istediği yegâne şeydir. Çünkü ihlas varsa kulluk vardır. İhlas yoksa kulluk yoktur. Yapılanlar ruhsuz bir ceset gibi, ecir alınmayan yorgunluklardır.

Yüce Allah, inen ilk surelerde müminleri bu ahlak üzere eğitiyordu:

"Ona olan sevgilerine/ iştahlarına rağmen yemeği, miskine/ ihtiyaç sahibi yoksula, yetime ve esire yedirirler. 'Biz, size ancak Allah rızası için yediriyoruz. Sizden ne bir mükâfat ne de teşekkür isteriz. Çünkü biz asık suratlı, uzun ve zor bir gün (nedeniyle) Rabbimizden korkuyoruz.' (Dünyadaki bu itaatleri sayesinde) Allah, onları bugünün şerrinden korumuş ve onlara yüz aydınlığı ve sevinç vermiştir."[27]

Allah Resûlü de (sav) ashabını bu ahlak üzere yetiştirmek için çabalamıştır:

"Allah'ın yanında sılayırahim yapan, kendisi ziyaret edildiği için ziyaret eden değildir. Asıl sıla-ı rahimi yapan, insanlar akrabalık bağlarını kesmelerine rağmen insanlarla akrabalık bağlarını kesmeyendir."[28]

Peki ne demektir bu? Başkalarının ne yaptığına, ne düşündüğüne bakmaksızın, kendi kulluğuna odaklanmaktır. Bu kulluğun merkezinde Allah (cc) vardır. Kul başkalarının ne yaptığıyla ilgilenmez, El-Müheymin olan Allah'ın denetimine boyun eğer.

Hiç şüphesiz bu zordur, çaba ister. Nefsi arındıra arındıra bu makama ulaşılabilir. İhlaslı olma çabasının mükâfatı ise muhlas/arındırılmış olmaktır. Kişi çabalar, çabalar, çabalar… Bir eşik vardır. Oraya geldi mi Allah (cc) elinden tutar. Çabasını bereketlendirir. Onu muhlas/arındırılmış kullardan kılar:

"Kitap'ta Musa'yı da an! Şüphesiz ki o, muhlas/ arındırılmış/ ihlaslı kılınmış ve resûl bir nebiydi."[29]

El-Müheymin olanın denetimine bilinçli olarak teslim olanlar, yani ihlas çabası

---

26. 98/Beyyine, 5
27. 76/İnsân, 8-11
28. Buhari, 5991
29. 19/Meryem, 51

içindeki kullar, mükâfat olarak muhlas/arındırılmış olma nimetini tadarlar. Yani Allah'ın koruması altına alınırlar. Allah (cc) insi ve cinni şeytanların tuzaklarına karşı onları korur:

"Andolsun ki kadın onu arzulamış, o da kadını arzulamıştı. Şayet Rabbinin apaçık burhanını görmeseydi (Yusuf da arzusunun peşinden gidecekti). Böylece, kötülüğü ve fuhşiyatı ondan savuşturduk. Çünkü o, muhlas/ arındırılmış/ ihlaslı kılınmış kullarımızdandı."[30]

"Dedi ki: 'Rabbim! Beni saptırmana karşılık, yeryüzünde (sapkınlığı) onlara süsleyecek ve hepsini saptıracağım. Senin muhlas/ arındırılmış/ ihlaslı kılınmış kulların hariç.' "[31]

İnsan bu fıtri duyguyu (denetlenme) Allah'a yönlendirmezse şeytan ve nefis onu insanlara/topluma yönlendirir. Kişinin tüm kaygısı "*Acaba hakkımda ne düşünüyorlar?*" olur. Kula kulluk başlar. Onları razı etmek için çırpınır. Küçük şirk olan riyanın kapıları sonuna kadar açılır.

Kişi sureten Allah'a, hakikatte insanlara kulluk eder. Amellerinden lezzet almaz. Zira ihlassız amelin lezzeti olmaz; o, dünyada da ahirette de yalnızca bir yorgunluktur.

Kendini kulların heymenesine açan, ahiretini heba ettiği gibi ruh sağlığını da heba eder. Takdir edersiniz ki; insanı razı etmek zordur. Birini razı etseniz öteki rahatsız olur. Onu razı edeyim deseniz beriki küser… Bırakalım iki insanı, aynı insanı dahi razı etmek olanaksızdır. Bugün, yaptığınızı alkışlayan, yarın yuhalar… Bu sebeple akıllı insan, fıtri duygularını şeytana bırakmayan, yüce Allah'a yönelten insandır.

4. El-Müheymin, Nefsini Kontrol Eden Kullarını Sever

El-Müheymin ismiyle ahlaklanmak, nefis üzerine otorite kurup onu kontrol altına almaktır. Rivayet olunduğuna göre Ebu Musa El-Eş'ari şöyle dua eder: "*Allah'ım! Sen, Es-Selâm olduğun gibi kullarından da selamet sahibi olanları, El-Mümin olduğun gibi kullarından da mümin olanları, El-Müheymin olduğun gibi kullarından da müheymin olanları, sadık olduğun gibi kullarından da doğru sözlü olanları seversin.*"[32]

Bu duanın Kur'ân'daki karşılığı, nefsi kontrol etmek ve onun gayrimeşru isteklerine engel olmaktır:

"Kim de Rabbinin makamından korkar ve nefsinin (meşru olmayan) isteklerine engel olursa, hiç şüphesiz, cennet (ona) barınaktır."[33]

---

30. 12/Yûsuf, 24
31. 15/Hicr, 39-40
32. Siyeru A'lami'n Nubela, 2/393; Tarihu İbni Asakir, 32/88
33. 79/Nâziât, 40-41

Bu ayet gösterir ki; nefis sürekli bazı taleplerde bulunur. Bu talepler, şeytanın vesveseleriyle oluşur ve iç isteklere dönüşür. Kulluk; bu istekleri frenlemek ve nefsi bunları yapmaktan alıkoymaktır. Bu mücadelenin iki şıkkı vardır; ya kul, nefsi heymenesi altına alır, ya da nefis, kulu heymenesi altına alır. Birincisi cenneti, ikincisi cehennemi insana barınak kılar:

"Kim haddi aşıp azgınlaşırsa, ve dünya hayatını tercih ederse, hiç şüphesiz, cehennem (ona) bir barınaktır."[34]

Peki, nefsi nasıl kontrol altına alabiliriz?

El-Müheymin ismine dair bilgiler verirken Gazali'nin sözünü aktarmıştık. Gazali, yüce Allah'ın üç şeyle kâinatı kontrol ettiğini söyler: İlim, kudret ve bu ikisinde devamlılık.

Nefsini terbiye etmek isteyenlere tavsiyesi ise şudur: Kul, nefsini bu üç sıfatla kontrol altına alabilir. Nefsine karşı bilgi sahibi olur/Onu tanır, değişiklik yapacak güce/iradeye sahip olur ve bu konuda sebatkâr olursa, nefsi kontrol edebilir.

Nefsi Tanımak

Yüce Allah, kula insan nefsinin üç ayrı sıfatını tanıtır: Kötülüğü çokça emreden nefis (nefs-i emmare), kötülüğü kınayan nefis (nefs-i levvame) ve sükûnete erişmiş/mutmain nefis (nefs-i mutmainne). Birincisi, kötülüğü çokça emreden nefs-i emmaredir:

"Ben, nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis -Rabbimin merhamet ettiği müstesna- çokça kötülüğü emreder..."[35]

İkincisi, çokça kınayan nefs-i levvamedir:

"Kıyamet gününe yemin ederim. Kendini çokça kınayan nefse de yemin ederim."[36]

Üçüncü nefis ise nefs-i mutmainnedir. Allah (cc) bunun hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Ey mutmain olmuş nefis! Razı olmuş ve kendisinden razı olunmuş olarak Rabbine dön."[37]

Şu bir gerçek ki; insanın başlangıç noktası nefs-i emmaredir. Bu, her insanda olan, insanın fücur yanını temsil eden nefistir. Bununla birlikte her insanda nefs-i levvame de vardır. Bu, insanın özünde olan takva yönünü temsil eder:

"Nefse ve onu düzenleyene, ona hem kötülüğü hem de takvayı ilham edene (tüm bunlara andolsun ki)..."[38]

---

34. 79/Nâziât, 37-39
35. 12/Yûsuf, 53
36. 75/Kıyâmet, 1-2
37. 89/Fecr, 27-28
38. 91/Şems, 7-8

"... Kişi bunlardan hangisini işlerse Allah ona göre bir nefisle onu rızıklandırır. Nefsin kötülük çağrısına icabet eden, facir/ habis bir nefse sahip olur. Rabbiyle buluştuğunda melekler 'habis/ pis bir ruh' diye onu karşılar."[39]

Nefsini kınayan, ona Allah'ı (cc) ve ahireti hatırlatanlar ise mutmain bir nefse sahip olurlar. Allah'tan razı ve Allah da kendilerinden razı olmuş bir şekilde karşılanırlar. Bilmeliyiz ki; kınayan nefis değerlidir. Allah'ın, nefsimize ilham ettiği takvanın sesidir. O sese kulak vermeli, onun sesini gürleştirmeliyiz. O, günaha karşı içte duyduğumuz pişmanlıktır. O, harama karşı kızaran yüzümüzdür. O, bizi rahatsız eden vicdanımızdır. O, çok değerlidir. Çünkü mutmain nefse ulaşmanın ara basamağıdır. O susarsa nefis-i emmare devreye girer... Kötülüğü önce süsler, sonra bahanesini hazırlar, sonra da yaptırır. Nefs-i emmareyi susturmanın yolu, nefs-i levvameyi konuşturmaktır. Rahmani sesi çokça tekrarlayıp özümsemektir. *"Ey nefsim! Allah'tan kork!"* diyebilmektir. *"Ey nefsim! Allah'ı ve ahireti unutma*" diyebilmektir.

Buraya kadar söylediklerimiz nefsin genel özellikleridir. Nefsi tanımak için bu özellikleri bilmemizin yanı sıra nefsimize has olan bazı özellikleri de bilmeliyiz:

"De ki: 'Herkes tıynetine/ mizacına/ meşrebine uygun hareket eder. Rabbiniz kimin daha doğru yolda olduğunu en iyi bilendir.' "[40]

"Şüphesiz sizin çabalarınız, çeşit çeşittir. (Kimi cennet için kimi de cehennem için çabalar.)"[41]

Nefsini kontrol etmek isteyen, şahsi özelliklerini, güçlü yönlerini ve zaaflarını iyi tanımalıdır. Şeytan hangi kapıdan ona yaklaşıyor, nefis, kötülüğü hangi sözlerle süslüyor... bilmelidir. Hangi salih amelin kalbinin ilacı olduğunu, hangi günahın yumuşak karnı olduğunu anlamalıdır...

Nefsini tanımalıdır ki onunla mücadele edebilsin. Onu anlamalıdır ki onu arındırıp kontrol altına alabilsin. İnsan, tanımadığı düşmanla mücadele edemez! Etse dahi yenilir. Mademki kulluk şeytan ve nefse karşı verilen mücadeledir, öyleyse onu tanımak da bu kulluğun bir parçasıdır.

İnsan, kendini tanırsa onu hayra yönlendirmesi de yanlış yaptığında hayra döndürmesi de kolay olur.

İşte Musa (as)! O, hata yaparak bir insanın ölümüne neden oldu. Şöyle tevbe etti:

*"Dedi ki: 'Rabbim, nefsime zulmettim. Beni bağışla.' (Allah) onu bağışladı. Çünkü O, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir. Dedi ki: '**Rabbim!***

39. bk. Müslim, 2872
40. 17/İsrâ, 84
41. 92/Leyl, 4

Beni (bağışlama) nimetine karşılık bir daha asla suçlu günahkârlara destek olmayacağım.' "[42]

Çünkü o (as), Firavun'un İsrailoğullarına yaptığı zulümden bunalmıştı. İsrailoğullarından biri yardıma çağırınca haklı olup olmadığına bakmaksızın ona yardım etti. Oysa ona yakışan, karşıdaki bir Kıpti de olsa hakkaniyetli davranmaktı. Nefsinin bu yönünü tanıdığı için yüce Allah'a tevbe ederken, mücrimlere yardım etmeyeceğine dair de söz verdi.

İşte Süleyman (as)! Atlara olan sevgisi, onu ibadetten alıkoydu. Tevbe olarak atları hayatından çıkardı.

"Demişti ki: 'Benim hayra (atlara) olan sevgim, beni Rabbimi zikretmekten alıkoydu.' Nihayet o da perdenin arkasına gizlendi. (Güneş battı, ibadet vakti çıktı.) 'Onları bana geri çevirin.' Atların ayaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. (Onu Allah'ı zikretmekten alıkoydukları için onları kesip, hayatından çıkardı.)"[43]

Ka'b b. Malik (ra), dünya malına rağbet etti ve Tebuk Gazvesi'nden geri kaldı. Allah (cc) tevbesini kabul edince şöyle dedi:

"Tevbemin şartı olarak malımın bir kısmını infak edeceğim."[44]

Kudret

Kudret, hayra yönelme ve kötülüğü değiştirme iradesine sahip olmaktır. Zira Allah'ın (cc) değişmez bir sünneti vardır. O, önce kulun adım atmasını, hayra dair bir irade koymasını ister:

"... Şüphesiz ki bir toplum kendinde olanı değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez...."[45]

İlk adım kuldan gelirse, yüce Allah destek ve yardımıyla bu adımı sağlamlaştırır. Kul bir adım atar, Allah (cc) kula on adım atar:

Allah (cc) der ki:

"Ben, kulumun benim hakkımdaki zannına göreyim. O beni zikretti mi onunla beraberim. Kim, beni kendi nefsinde anarsa ben de onu kendi nefsimde anarım. Kim, beni bir topluluğun içerisinde zikrederse ben, kulumu ondan daha hayırlı bir toplumun içerisinde zikrederim. O bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir zirâ yaklaşırım, o bana bir zirâ yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşırım. O bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak giderim."[46]

Allah (cc) irade sahibi, kuvvetli müminleri sever. Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

---

42. 28/Kasas, 16-17
43. 38/Sâd, 32-33
44. Buhari, 4418; Müslüm, 2769
45. 13/Ra'd, 11
46. Buhari, 7405; Müslim, 2675

"Kuvvetli olan mümin, Allah'ın yanında zayıf müminden daha hayırlıdır ve Allah'a daha sevimlidir; fakat ikisinde de hayır vardır. Sana hayırlı olan konuda hırslı ol, Allah'tan yardım iste ve acziyete düşme/ aciz olma."[47]

Hayra karşı istekli ve kötülükleri değiştirmeye karşı iradeli olmak, insanın genel durumuyla ilgilidir. Zira irade kalbin amelidir. İnsan neyi dert edinip neye rağbet ediyorsa kalp onu irade eder. Ahireti dert edinen, Allah'ın rahmetini uman, O'nun (cc) azabından sakınan, Rabbine özlem duyan… bir müminin iradesi, bu genel durumuna münasip olacaktır. Rıza-i ilahiye götüren amelleri isteyecek, azap sebebi olan amellerden kaçınacaktır.

Dünyayı isteyen, rızık için endişelenen, daha güzel bir ev, daha üst model bir araba… hayali kuranın iradesi de bu doğrultuda şekillenecektir. Dünyaya yönelik işlerde istekli, ahirete yönelik işlerde isteksiz olacaktır.

Bununla birlikte insan, zaman zaman isteksizlikle imtihan edilir. Hiçbir şey yapmak istemez, en küçük sorumluluk gözünde büyür… Böyle zamanlarda kendi kudret ve gücünden teberrî etmeli, *"La havle vela kuvvete illa billahil aliyyil azim"* zikriyle dilini ıslatmalıdır. Çokça tevbe ve istiğfarla nefsini yüklerinden kurtarmalıdır. Çünkü günahlar, insanı kamburlaştıran ve ağırlaştıran birer manevi yüktür. Onlardan kurtulmanın yolu çokça tevbe ve istiğfardır.

Sebat

Nefsi, ilim ve kudretle kontrol altına alırız. Ancak biz insanız. Ne kadar iyi olursak olalım; unuturuz, zulmederiz, günaha meylederiz, gaflete düşeriz… Biz insanız, hata ve günah bizim içindir. Allah (cc) günahsız olmamızı istese bizleri melek olarak yaratırdı. Hâliyle, nefsi kontrol altına alma mücadelesinde sebat, günahsızlık demek değildir. Sebat, günah işlesek dahi, nefsi kontrol mücadelesine devam etmektir. Bu da "*tevvabin (çokça tevbe eden)*" olmakla mümkündür:

"… Şüphesiz ki Allah, çokça tevbe edenleri sever. Çokça temizlenenleri de sever."[48]

Biz, günah işlememek için çabalarız. Buna rağmen günah işlersek mücadeleyi bırakmayız. Tevbeyle arınır, temizlenir ve yolumuza devam ederiz. Tevbe, yolda düşenlerin, üstünü temizleyip yola devam etmesi için vardır. Bu anlaşılmazsa nefsi kontrol mücadelesinde sebat olanaksızlaşır. İnsan her günah işlediğinde şeytan ona yaklaşır ve mücadelede başarısız olduğunu fısıldar. İnsanı ümitsizliğe sevk eder…

Unutmamalıyız ki; nefsi kontrol mücadelesinde sebat, tevbeyi ahlak hâline getirmekle mümkündür.

---

47. Müslim, 2664
48. 2/Bakara, 222

El-Müheymin İsmiyle Dua

Ey, El-Müheymin olan Rabbim! Her şey senin kontrolün ve denetimin altındadır. Her şey senin iradene boyun eğmiş, otoritene teslim olmuştur. Rabbim! Bizleri bilinçli olarak senin denetimine teslim olan, ihlasla sana yaklaşan ve senin muhlas kıldıklarından eyle. Rabbim! Sen El-Müheymin'sin, kullarından müheymin olanları seversin. Nefsimize takvasını ver, onu arındır, şüphesiz ki onu arındıranların en hayırlısı sensin. Rabbim! Yardım ve ihsanınla nefsimizi kontrol etmeyi ve onu hayra yönlendirmeyi kolaylaştır.

Allahumme âmin.

İzzet sahibi, her şeyi mağlup eden ve kullarından dilediğini izzetli kılan Allah.

Dua

Rabbim! Sen El-Azîz'sin, izzetin tümü sana aittir. Sen dilediğini aziz, dilediğini zelil kılarsın. Ey El-Azîz! Bizi tevhid ve takvayla izzetli kıldığın kullardan eyle. İzzeti senden başka bir yerde ararsak, izzetinle bizleri kendine çevir. Sen emrinde galip olansın; dilediğin olur, emrin geri çevrilmez. İslam'ı ve Müslimleri küfrün karşısında aziz kıl. Bizi izzet yurdunda, izzetle ağırlanan misafirlerden eyle.

Allahumme âmin.

EL-AZÎZ

Genel Bilgiler

El-Azîz, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Bu isim "*a-ze-ze/ izzet*" kökünden türemiştir. Bu kök; çetinlik ve kuvvete, bu ikisinden tevellüd eden yenilmezlik ve her şeye boyun eğdirme gücüne delalet eder.[1]

Nadiren bulunan şeylere de "*aziz*" denir.[2]

Araplar sert toprağa "*azaz*" der.[3]

Yüce Allah, Kur'ân'da seksen sekiz (88) yerde El-Azîz ismini nefsi için kullanır:

"Şayet apaçık deliller size geldikten sonra ayağınız kayarsa bilin ki Allah, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[4]

"Allah bunu ancak bir müjde ve kalplerinizin mutmain olması için yapmıştı. Yardım/ zafer yalnızca Allah katındandır. Şüphesiz ki Allah, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[5]

El-Azîz İsminin Anlamı

İzzet sahibi, her şeyi mağlup eden ve kullarından dilediğini izzetli kılan Allah, demektir.

El-Azîz İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Azîz İsminin Tecellileri

Yüce Allah izzetin mutlak kaynağıdır. Yeryüzünde şahit olduğumuz her izzet,

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, a-z-z maddesi
2. age.
3. Müfredatu'l Kur'ân, a-z-z maddesi
4. 2/Bakara, 209
5. 8/Enfâl, 10

O'nun (cc) El- Azîz isminin bir tecellisidir. Yüce Allah'ın izzeti, ilk olarak insanda tecelli eder. Zira O insanı aziz bir varlık olarak yaratmıştır:

"Andolsun ki, insanoğlunu onurlu/ değerli/ izzetli kıldık. Onları karada ve denizde (farklı araçlarla) taşıdık, onları temiz şeylerden rızıklandırdık. Ve onları, yarattığımız birçok varlıktan (belirgin şekilde) üstün kıldık."[6]

Bu izzet/değer, insan olmayla ilgilidir. İslam'la buluşursa dünya ve ahiret izzetine/değerine dönüşür.

El-Azîz isminin bir diğer tecellisi de Kur'ân'dır. Yüce Allah Kur'ân'ı aziz/ izzetli/izzet kaynağı bir kitap kılmıştır:

"Hiç kuşkusuz, kendilerine zikir/ Kur'ân geldiğinde onu inkâr edenler (bu davranışlarının karşılığını göreceklerdir). Oysa O, izzetli/ şerefli/ değerli bir kitaptır."[7]

Onun ayetleri azizdir; mağlup edilemez. O, meydan okur, delil ister, insi ve cinni varlıkları bir araya toplanmaya davet eder. Asırlardır bu çağrı havada asılıdır. Henüz icabet eden olmamıştır. Kur'ân azizdir/izzetlidir; ona tutunan, rehberliğinde yürüyen, onun ruhuyla canlanan, onunla karanlıklardan çıkan, onu hayata müheymin kılan... kulları izzetli kılar.

Resûl (sav), El-Azîz isminin bir tecellisidir. İbrahim (as), yüce Allah'tan El-Azîz ismiyle bir peygamber göndermesini istemiştir:

"Rabbimiz! Onların arasından kendilerine senin ayetlerini okuyan, Kitab'ı ve hikmeti öğreten ve onları arındıran bir resûl gönder. Şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'sin."[8]

Zira peygamberler, izzetin kaynağı olan tevhid davetiyle gelirler. İnsanlığı şirkin ve masiyetin maddi manevi tüm zilletinden kurtarır, tevhidin ve takvanın maddi manevi tüm izzetine ulaştırırlar.

2. Zafer/Başarı El-Azîz İsminin Bir Tecellisidir

"De ki: 'Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine mülk verir, dilediğinden mülkü alırsın. Dilediğini izzetli kılar, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir, şüphesiz ki sen, her şeye kadîrsin.' "[9]

O (cc), izzetin mutlak kaynağıdır. Kullarından dilediğine, dilediği bir yolla izzet ihsan eder. Allah yolunda mücadele edenler bir zafer kazanıyorsa bu, El-Azîz isminin bir tecellisidir:

"(Allah,) kâfirleri öfkeleriyle/ kinleriyle geri çevirdi, hiçbir hayır elde edemediler.

6. 17/İsrâ, 70
7. 41/Fussilet, 41
8. 2/Bakara, 129
9. 3/Âl-i İmran, 26

Savaşta (düşmanlarına karşı) Allah müminlere yetti. Allah (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[10]

Yüce Allah Şuarâ Suresi'nde Kur'ân kıssalarının bir kısmını anlatır. Nuh, Hud, Salih, Musa, İbrahim… Allah'ın selamı onların üzerine olsun. Her bir kıssa şu ayet-i celileyle son bulur:

"Şüphesiz ki bunda, (Allah'ın dostlarına yardım edip düşmanları helak edeceğine dair) ayet vardır. Onların çoğu mümin değildir. Şüphesiz ki senin Rabbin, (evet,) O (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."[11]

Kâfir/putperest toplumların helak edilip muvahhidlerin yeryüzüne vâris kılınması, El-Azîz ve Er-Rahîm isminin tecellisidir. Zira Allah, El-Azîz ismiyle kâfirleri kahretmiş, Er-Rahîm ismiyle dostlarına rahmet etmiştir.

Sözün özü: Kâfirler ister müminlerin eliyle helak edilsin ister ilahi bir azapla helak edilsin, her ikisi de El-Azîz isminin bir tecellisidir.

3. İzzetin Tamamı Allah'a Aittir

İlahi izzetin farklı tecellileri olsa da, izzet bir bütün olarak Allah'a (cc) aittir. O, izzetin mutlak ve yegâne kaynağıdır. İnsan, izzetin tecellilerine bakıp aldanabilir. Sebepleri izzetin kaynağı sanabilir. Oysa izzetin farklı tecellileri ve çeşitli sebepleri olsa da kaynağı tektir: El-Azîz olan Allah!

Güçlü bir ordu izzet kazanabilir, güç ve sayı yalnızca bir sebeptir. Başka bir yerde güç ve ordu yenilgi sebebi olur, aynı ordu yenilir:

"Andolsun ki Allah, birçok yerde size yardım etti. Huneyn Günü'nde de (yardım etmişti). Hani sayıca çokluğunuz hoşunuza gitmiş, fakat size hiçbir fayda sağlamamıştı. Yeryüzü tüm genişliğine rağmen size dar gelmiş, sonra da arkanızı dönüp kaçmıştınız."[12]

Çünkü sebepler El-Azîz isminin tecelli etmesiyle izzet vesilesi olurlar. Bir yerde izzet getiren durum, El-Azîz ismi tecelli etmezse başka bir yerde zillet vesilesi olur. İlim, bunun için güzel bir örnektir. İlim aynı ilim olmasına rağmen bazı insanları aziz, bazılarını zelil kılar:

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[13]

Bu, ilmi sebebiyle Allah'ın (cc) uluhiyetine şahit kılınan rabbani âlimdir. İzzet ve şeref olarak ona bu yeter.

10. 33/Ahzâb, 25
11. 26/Şuarâ, 67-68
12. 9/Tevbe, 25
13. 3/Âl-i İmran, 18

İşte bir başka âlim... İlmini, dünyalık elde etmek için kullanmış, böylece dünyada ve ahirette zelil kılınmıştır:

"... Onlara, ayetlerimizi verdiğimiz kişinin durumunu anlat. O, ayetlerimizden sıyrılmış, (derken) şeytan onu kendisine uydurmuş ve (bütün bunların neticesinde) azgınlardan olmuştu. Şayet biz isteseydik onu (kendisine verdiğimiz ilim ve deliller sayesinde) yüceltirdik. Fakat o, dünyaya meyletti ve hevasına/ arzusuna uydu. Onun misali, üzerine gitsen de dili dışarda soluyan kendi hâline terk etsen de dili dışarda soluyan köpek gibidir. Bu, ayetlerimizi yalanlayan topluluğun misalidir. İyice düşünsünler diye kıssaları anlat. Ayetlerimizi yalanlayan ve yalnızca kendilerine zulmetmekte olanların misali ne kötüdür."[14]

Örnekleri çoğaltabiliriz: Bir insana zenginlik verilir; infak eder, paylaşır, hayra dair projeler geliştirir... Malı ile aziz olur. Bir başkası zengin ama cimridir; vermez, paylaşmaz, biriktirdikçe biriktirir... Ateşte o mal ile ona azap edilir, malıyla zelil olur:

"(Zekâtını vermedikleri altın ve gümüşler) o gün ateşte kızdırılacak; alınları, böğürleri ve sırtları bu tabakalarla dağlanacak. 'Bu, kendiniz için yığıp biriktirdiklerinizdir. Yığıp biriktirdiklerinizi tadın (bakalım)!' (denilecek.)"[15]

Bu sebeple Allah (cc), *Kur'ân'da tekrarla vurgular: İzzetin tamamı Allah'a aittir!*

"Onlar ki müminleri bırakıp kâfirleri dost ediniyorlar. Onların yanında izzet mi arıyorlar? Hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir."[16]

"Onların (seni yalanlamak, alaya almak ve aşağılamak için söyledikleri) sözleri seni üzmesin. Şüphesiz ki izzetin tamamı Allah'a aittir. O (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[17]

"Kim izzet arıyorsa hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir. Güzel söz O'na yükselir. (Güzel sözü) salih amel yükseltir. Kötülüklerle tuzak kuranlar için, çetin bir azap vardır. Bunların tuzakları bozulur, yok olur gider."[18]

"Diyorlar ki: 'Şayet Medine'ye dönersek en izzetli olan, en zelil olanı (oradan) çıkarıp sürecektir.' İzzet, Allah'ın, Resûlü'nün ve müminlerindir. Fakat münafıklar bilmezler."[19]

Bu hakikati anlayan bir insan, hiçbir sebebin izzet kaynağı olmadığını ve olamayacağını bilir. İzzet, bütünüyle El-Azîz olan Allah'a aittir. Dilerse sebepsiz/ vasıtasız bir şekilde insanı izzetli kılar. Dilerse izzetin tüm sebeplerini verir, ama kulu zelil kılar.

---

14. 7/A'râf, 174-177
15. 9/Tevbe, 35
16. 4/Nîsa, 139
17. 10/Yûnus, 65
18. 35/Fâtır, 10
19. 63/Münafikûn, 8

İzzeti Allah'ın Yanında Arayanlar ve İzzeti Allah'ın Dışında Arayanlar

El-Azîz isminin kullara yüklediği sorumluluklardan biri de şudur: İzzet yalnızca Allah'ın (cc) yanında aranmalıdır. Madem izzetin kaynağı O'dur ve izzetin tamamı O'na aittir, o hâlde izzet konusunda yüce Allah birlenmelidir. Allah'ın tevhidle aziz kıldığı muvahhidler, hiçbir varlığı ve sebebi izzet konusunda O'na ortak koşmamalıdır. Onlar yüce Allah'la, O'nunla buluşma vesilesi olan Kur'ân'la ve Peygamber'le izzet duymalıdır. Müşrikler ise yaşadıkları dönemin sevilen ve takdir edilen araçlarıyla izzet duyarlar. Kur'ân bunlara dair bazı örnekler verir:

Putlarla İzzet Duymak

"Kendilerine izzet/ üstünlük/ güç kaynağı olsun diye Allah'ın dışında ilahlar edindiler!"[20]

Müşrikler, kendisiyle övünmek için putlar yapar, bunlara tapınırlar. Zaman içinde bu putlara dair dilden dile menkıbeler yayılır. Savaş esnasında yaptığı yardımlar, yatalak olarak huzura gelip koşarak çıkan hastalar, açılan kısmetler, ona dair görülen rüyalar, depremde kurtardığı beldeler... Bu menkıbeler alır başını gider. Kendinden menkul kerametleri arttıkça tapıcılara sağladığı izzet de artar.

Çünkü insan, gücü/izzeti sever. Bu sevgi fıtridir. Şayet kul, El-Azîz olan Allah'a yönelmezse yapay izzet kaynaklarına yönelir. Bulunamazsa üretilir:

"Uhud Savaşı sonlanınca Ebu Sufyan şöyle seslendi: 'Muhammed aranızda mı?' Allah Resûlü: 'Cevap vermeyin.' dedi. 'İbni Ebu Kuhafe aranızda mı?' diye tekrar seslendi. Allah Resûlü 'Cevap vermeyin.' dedi. Tekrar seslendi: 'Ömer bin Hattab aranızda mı?' Allah Resûlü 'Cevap vermeyin.' dedi. Sessizlikten cesaret alan Ebu Sufyan 'Bunlar öldürülmüş (görünüyor).' dedi. Ömer (ra) *dayanamadı ve 'Yalan söyledin, ey Allah düşmanı! Bu saydıklarının tamamı yaşıyor.' diye karşılık verdi. Ebu Sufyan cahiliye hamiyetiyle 'Hubel yücelsin, Hubel yücelsin!' dedi. Allah Resûlü:*

— Cevap vermeyecek misiniz, dedi.

— Ne diyelim, dediler. Şöyle buyurdu:

— Deyin ki, 'Allah en yüce ve en değerli olandır.'

Ebu Sufyan:

— Bizim Uzza'mız var. Sizinse Uzza'nız yok! dedi.

Allah Resûlü:

— Cevap vermeyecek misiniz, dedi.

— Ne diyelim, dediler.

---

20. 19/Meryem, 81

— Allah bizim Mevla'mızdır/ dostumuzdur, sizinse Mevla'nız yoktur, deyin, buyurdu..."[21]

Allah Resûlü (sav) biz müminlere önemli bir ders vermiştir: Şahsi sataşmalara sessiz kalıp dine yönelik sataşmalara cevap vermek!

Kendisi hakkında soru soran Ebu Sufyan'ı muhatap dahi almamıştır. Ancak Allah (cc) karşısında putları yücelten, putlarla böbürlenen ve onları izzet kaynağı gösteren Ebu Sufyan'a anında cevap verilmesini istemiştir.

Bugün de müşrikler putlarıyla övünüyorlar... Dünyaya kan ve kaos dışında hiçbir getirisi olmayan demokrasiyle böbürleniyorlar... Ortadoğu'nun gözyaşları ve kara kıtanın çilesi üzere inşa ettikleri müreffeh yaşamı, demokrasiye nispet edip "*Yücelsin Demokrasi!*" naraları atıyorlar. Kerameti kendinden menkul, şifa dağıt*an, kısmet açan türbeler dört bir yanda... "Bizim Uzzamız var sizin yok!*" der gibi türbelerle böbürleniyorlar... Dilleri söylemese de lisanıhâlleri bas bas bağırıyor.

Bu böbürlenmeler karşısında bize düşen; Allah'ı (cc) yüceltmek, O'nunla izzet duymak ve O'na kul olmanın onuruyla tevhid davetini haykırmaktır.

Atalarla İzzet Duymak

"Senden önce de ne zaman bir beldede bir uyarıcı gönderecek olsak, mutlaka oranın refah içinde yaşayan şımarıkları dediler ki: 'Şüphesiz ki biz, babalarımızı bir din üzere bulduk ve biz onların eserlerine/ izlerine uymuş kimseleriz.' "[22]

Atalarla izzet duymak, geçmişle böbürlenmek ve soy yarıştırmak müşriklerin genel ahlakıdır. Onlar için atalarının doğru yolda olup olmaması önemli değildir. Sırf "*ata*" oldukları için değerlilerdir ve onun soyu/toplumu/ardılı olmak bir şereftir. Böylesi toplumlar, hakkın ölçüsünü yitirmiş, kendileri de batıl vadilerinde yitip gitmişlerdir. Şeytan, atalara saygı adı altında onları batıldan batıla savurmuştur.

Bu yobazlık, kendilerine "*ilerici*" diyen çağdaş cahiliye de dâhil, tüm şirk toplumlarının değişmez karakteridir. Aradaki tek fark birisi tekke müziğiyle öteki batı müziğiyle atalarına tapınır. İkisi için de atalar kutsaldır/izzet kaynağıdır ve asla sorgulanmazlar.

Allah (cc) müşriklerin bu sözleri karşısında Peygamber'e (sav) iki şey gösterir:

"(Hatırlayın!) Hani İbrahim babasına ve kavmine: 'Şüphesiz ki ben, sizin ibadet ettiklerinizden berîyim/ uzağım.' demişti."[23]

"Sana vahyedilene sıkı sıkıya tutun. Gerçekten sen, dosdoğru bir yol üzeresin.

---

21. Buhari, 3039
22. 43/Zuhruf, 23
23. 43/Zuhruf, 26

Doğrusu O (Kur'ân), sana ve kavmine bir zikir (hatırlatma, şereftir). (Ondan) sorulacaksınız."[24]

Peygamber de (sav) aynı soyun çocuğudur. Ama o, tevhidden sapmış atalarıyla övünmez. Onun övünç kaynağı, tevhidin imamı İbrahim'dir (as)...

Peygamber (sav) aynı geleneğin gölgesinde yetişmiştir. Ama o örf ve gelenek, onun için bir anlam ifade etmez. Çünkü vahiyden süzülmemiş, Allah'tan (cc) onay almamıştır. Kaynağı El-Azîz olan Allah'tan olmayan değerlerin adına medeniyet/kültür/uygarlık/örf/töre/racon... ne denirse densin; batıldır, değersizdir. Onun şeref ve izzet duyacağı şey, El-Azîz olanın indirdiği izzet ve şeref kaynağı Kuran'dır.

Mal ve Sayı Çokluğuyla İzzet Duymak

"Biz, hangi beldeye bir uyarıcı yolladıysak mutlaka oranın refah içinde yaşayan şımarık zenginleri: 'Biz, sizin kendisiyle gönderildiğiniz şeyi inkâr ediyoruz.' dediler. Dediler ki: 'Bizim mallarımız ve evlatlarımız daha fazladır. Biz azap görecek de değiliz.' De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, rızkı dilediğine genişletir, (dilediğine) daraltır. Fakat insanların çoğu bilmezler.' Mallarınız ve evlatlarınız, sizi bize yakınlaştırmaz. (Bize yakınlaşacak olanlar) iman edip salih amel işleyenlerdir. İşte bunlara, yaptıklarına karşılık kat kat arttırılmış bir mükâfat vardır. Ve onlar, (özel konuklar için hazırlanmış) odalarda güvendedirler."[25]

Tevhid daveti karşısında mal ve sayı çokluğuyla övünmek/izzet duymak, bir müşrik ahlakıdır.

Siyer kitaplarında şöyle nakledilmektedir:

"Peygamber (sav) ile Ebu Cehil karşılaştıklarında, Ebu Cehil Peygamber'e şöyle demiştir:

— Ey Muhammed, sen beni neyle tehdit ediyorsun? Allah Resûlü de ona şöyle dedi:

— Ben, seni Allah'ın yaklaşan azabı ile tehdit ediyorum! O da dedi ki:

— Ey Muhammed, şu gördüğün Mekke vadisinde benden daha zengin, etbaı ve izzeti benden daha fazla olan hiç kimse yoktur."[26] [27]

Bugünün muvahhidleri de benzer sözler duymuyorlar mı? "*Bizim şu kadar*

24. 43/Zuhruf, 43-44
25. 34/Sebe', 34-37
26. Bunun üzerine şu ayetler inmiştir: "Engel olanı gördün mü? Namaz kılan kulu (namazdan alıkoyanı). Ne dersin? Ne dersin? Ya o kul doğru yol üzere ise? Ya da takvayı emrediyorsa? Ne dersin? Ya (bu alıkoyan) yalanlayıp yüz çevirdiyse? Allah'ın (onu) gördüğünü bilmez mi? Asla! Şayet buna bir son vermezse, hiç şüphesiz onu perçeminden yakalarız. (O) yalancı ve günahkâr perçeminden. O da beraber oturup kalktığı yakın çevresini çağırsın. Biz de zebanileri çağıracağız. Asla! Ona itaat etme. Secde et ve yakınlaş." (96/Alak, 9-19)
27. Tirmizi, 3349; Ahmed bin Hanbel, 2321

milyon oyumuz var, siz kaç kişisiniz?" Bu, sayıyla övünmek değil midir? Kulak verin kendine "*Müslüman*" diyenlere, ne ile övünüyorlar? Müreffeh hayatlar ve elde edilen zenginliklerle!

Güçlü Liderlerle İzzet Duymak

"Asalarını ve iplerini atmışlar ve demişlerdi ki: 'Firavun'un izzetine yemin olsun ki, kesinlikle üstün gelecek olanlar bizleriz.' "[28]

Firavun güçlü bir liderdi... Güçlü bir ordusu, zengin bir hazinesi, uçsuz bucaksız toprakları vardı... Kimse ona hesap soramazdı. O ise dilediği gibi zulmeder, isterse kız çocuklarını sağ bırakıp erkek çocuklara soykırım yapardı. İnsanlar böyle güçlü bir liderleri olduğu için övünür, onun izzetine yemin edecek kadar onunla izzet duyarlardı.

Firavunları gözünde büyüten, biraz da onursuzlaştırılmış halklardır. Zira onlar izzete açtır. Ellerinden alınan izzeti bir başkasına yükleyip "*Benim liderim!*" diyerek tatmin olmaya çalışırlar. Oysa onlar Allah'ın (cc) izzetine yönelecek olsalar, Firavun'un nasıl sahte bir izzet gösterisi içinde olduğunu anlayacaklardı. Üzücü olansa her dönemde bu tip toplulukların/halkın olmasıdır. Bu tutum, ezilmiş toplumların genel ahlakıdır.

Bu anlayışı İslam ümmeti içinde münafıklar temsil eder. Onlar, güçlü ve zengin kişileri/toplumları dost edinir, izzeti onların dostluğunda ararlar:

"Münafıklara, kendileri için can yakıcı bir azap olduğunu müjdele! Onlar ki müminleri bırakıp kâfirleri dost ediniyorlar. Onların yanında izzet mi arıyorlar? Hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir."[29]

Bu, münafıkların değişmez karakteridir. Güç karşısında tüm ilkelerinden taviz verir, güce boyun eğerler. Onlar, Medine'de bulunan Yahudileri İslam'a apaçık düşmanlıklarına rağmen dost edinirlerdi. Çünkü Nadiroğulları tarımsal faaliyetleri, Kureyzaoğulları hayvancılığı/ticareti ve Kaynukaoğulları da parayı/sermayeyi elinde tutuyordu. Ayrıca savaş için gerekli tüm teçhizat ve donanıma da sahiplerdi. Münafıklar, olası bir kıtlıkta, sermaye ihtiyacı duyduklarında ya da güçlü bir düşman saldırısına uğradıklarında Yahudilerin gücünden faydalanmak istiyorlardı. Bunun için de "*Onları dost edinmeyin.*" ayetlerini görmezden geliyor, onlarla dostluk kuruyorlardı.

İzzeti Allah'ın Yanında Arayanlar ile Allah'ın Dışında Arayanlar Arasındaki Farklar

Allah'a (cc) El-Azîz ismiyle kulluk eden ve izzeti O'nun yanında arayan kullar ile izzeti putlarda, atalarında, mal ve sayıda, güçlü liderde... arayanlar arasında

28. 26/Şuarâ, 44
29. 4/Nîsa, 138-139

fark vardır. Bu, tevhidle şirk, imanla küfür arasındaki fark gibidir. Bu farklardan bazıları şunlardır:

a. Kalp Huzuru ve Stres

İzzeti Allah'ta (cc) bulan muvahhid, kalp huzuru içindedir, geçmişe dair pişmanlığı ve geleceğe dair kaygısı yoktur. Zira kalp, yaratılışına uygun olan izzeti Allah ile bulmuştur. Allah'ın dışında izzet arayan kişi ne yaparsa yapsın aradığını bulamaz. Sürekli bir kaygı ve stres hâli yaşar. Zahiren bir izzet elde etse de iç dünyasında daimi bir huzursuzluk vardır. Allah'tan olmayan izzet, vücuda sonradan monte edilmiş plastik bir uzuv gibidir. Görüntü olarak vardır, fakat işlevi yoktur.

Bu nedenle olsa gerek, dünya azizleri (!); psikiyatri desteği ve antidepresanlarla ayakta durmaktadır. Malın, gücün, şöhretin, siyasi ve askerî imkânların getirdiği izzet, onları ayakta tutmaya yetmemektedir.

b. Süreklilik ve Geçicilik

İzzeti Allah'ta (cc) bulan daima azizdir. Zira izzetin kaynağı olan Allah, El-Evvel ve El-Âhir'dir: Hiçbir şey yokken O vardı ve O, her şey fani olduktan sonra da sonsuza dek var olacaktır. Hâliyle mümin hep izzetlidir. Yense de yenilse de, sayıca az da olsa fazla da olsa, güçlü de olsa zayıf da olsa... imanı olduğu müddetçe izzeti de vardır.

Uhud yenilgisi sonrası Ebu Sufyan ile Allah Resûlü (sav) arasındaki dolaylı diyaloğu hatırlayalım:

"Uhud Savaşı sonlanınca Ebu Sufyan şöyle seslendi: 'Muhammed aranızda mı?' Allah Resûlü 'Cevap vermeyin.' dedi. 'İbni Ebu Kuhafe aranızda mı?' diye tekrar seslendi. Allah Resûlü: 'Cevap vermeyin.' dedi. Tekrar seslendi: 'Ömer Bin Hattab aranızda mı?' Allah Resûlü 'Cevap vermeyin.' dedi. Sessizlikten cesaret alan Ebu Sufyan 'Bunlar öldürülmüş (görünüyor).' dedi. Ömer (ra) dayanamadı ve 'Yalan söyledin, Ey Allah düşmanı! Bu saydıklarının tamamı yaşıyor.' diye karşılık verdi. Ebu Sufyan cahiliye hamiyetiyle 'Hubel yücelsin, Hubel yücelsin!' dedi. Allah Resûlü:

— Cevap vermeyecek misiniz, dedi.

— Ne diyelim, dediler. Şöyle buyurdu:

— Deyin ki, 'Allah en yüce ve en değerli olandır.'

Ebu Sufyan:

— Bizim Uzza'mız var. Sizinse Uzza'nız yok, dedi.

Allah Resûlü:

— Cevap vermeyecek misiniz, dedi.

— Ne diyelim, dediler.

— Allah bizim Mevla'mızdır/ dostumuzdur, sizinse Mevla'nız yoktur, deyin buyurdu…"[30]

Allah Resûlü (sav) yenilmiş bir ordunun komutanıdır. Ancak şanlı bir zaferden çıkmış komutan edasıyla konuşmaktadır. Çünkü izzetin kaynağı olan iman kalbindedir:

"Gevşemeyin, üzülmeyin! Şayet inanıyorsanız üstün olan sizlersiniz."[31]

İzzeti Allah'ın dışında bulanın (!) ise, vehmettiği izzet (!) dönemseldir. Bir yenilgi, doğal afet, seçim kaybı, iflas… izzetten geriye eser bırakmamaktadır.

c. Dünya ve Ahiret

İzzeti Allah'ta bulan dünyada da azizdir, ahirette de azizdir. O, izzet yurdunda Allah'ın aziz bir konuğu olarak ağırlanacaktır:

"Rablerinden korkup sakınanlara (gelince), onlar için altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. (Bu kendilerine) Allah'tan bir ikram olarak (verilmiştir). Allah'ın yanında olan, Ebrar olanlar (çokça iyilik yapanlar) için daha hayırlıdır."[32]

Dünya azizleri (!) ise, o gün zelil olacak ve zillet yurduna mahkûm edileceklerdir. Onlar azabı tadarken küçümsenecek ve dünyanın aldatıcı izzeti kendilerine hatırlatılacaktır:

"Hiç kuşkusuz o zakkum ağacı, günahkârların yiyeceğidir. Erimiş maden gibi karınlarda kaynar. Kaynar suyun fokurdaması gibi. (Denir ki:) Alın onu da cehennemin orta yerine sürükleyin. Sonra başından aşağı kaynar suyun azabından dökün. Tat (bakalım azabı)! Çünkü sen izzetli ve değerliymişsin ya!"[33]

4. İzzeti Elde Etmenin Yolları

İnsan, izzetli/onurlu/değerli olarak yaratılmış bir varlıktır. Onun istikamet üzere olabilmesi için, aziz/değerli olması gerekir. Kendisine izzetli/değerli muamelesi yapılan insan, izzetli bir ahlaka sahip olur. Küçümsenen, alaya alınan, yok sayılan, itilip kakılan bir insan, gördüğü muameleye uygun bir ahlak sergiler.

Bu nedenle, izzeti elde etmek ve insanlara izzetlerini gözeterek muamele etmek, şer'i bir zorunluluktur. Dikkat edin; İslam, insan onurunu yok sayan, onu alçaltan her türlü söz ve davranışı yasaklamıştır:

"Ey iman edenler! Bir erkek topluluğu, başka bir erkek topluluğuyla alay etmesin. Belki (alay ettikleri) kendilerinden daha hayırlıdır. Kadınlar da kadınlarla alay etmesinler. Belki (alay ettikleri) kendilerinden daha hayırlıdır. Kendi nefislerinizi

---

30. bk. Buhari, 3039
31. 3/Âl-i İmran, 139
32. 3/Âl-i İmran, 198
33. 44/Duhân, 43-49

ayıplamayın, birbirinize lakap takmayın. İmandan sonra fasıklık, ne kötü bir isimdir. Kim de tevbe etmezse bunlar zalimlerin ta kendileridirler."[34] [35]

İzzetin kemali, insani ve şer'i izzeti bir araya getirebilmektir. İnsani izzet, her insanda mevcuttur. İnsan olması hasebiyle birtakım hakları vardır. Şer'i izzet ise İslam ile elde edilen ve mertebeleri takvayla katedilen manevi bir hâldir. Kaynağı El-Azîz olan Allah'tır.

Allah (cc), şer'i izzet için birtakım vesileler kılmıştır. Şer'i izzeti isteyen bir kul, bu vesilelere yapışmalıdır:

a. Taat/Salih Amel

Allah'ın (cc) yanında olan hayırları elde etmenin yolu itaat/salih ameldir. Resûlullah (sav) şöyle buyuruyor:

"Allah'ın yanında olan (hayırlar) ancak O'na itaatle elde edilir."[36]

İzzet Allah'ın (cc) yanındadır, dilediğine dilediği kadarını verir. İzzeti isteyen, yüce Allah'a çokça itaat etmeli, salih amellerle O'na yaklaşmalıdır:

"Kim izzet arıyorsa hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir. Güzel söz O'na yükselir. (Güzel sözü) salih amel yükseltir. Kötülüklerle tuzak kuranlar için, çetin bir azap vardır. Bunların tuzakları bozulur, yok olur gider."[37]

İzzetin tamamının Allah'a ait olduğu belirtildikten sonra, güzel söz ve salih amellere vurgu yapılmıştır. Bu, ilk etapta ilgisiz gibi görünebilir. Ancak ayet dikkatle düşünüldüğünde, güzel söz ve amel ile izzet arasındaki bağ anlaşılır. Şöyle ki; kişi, salih amellerle Allah katında değer kazanır. Allah'ın (cc) yanında değerli olan yeryüzünde de değerli olur. Zira kural şudur: Yerde başlayan hayır semaya yükselir, sonra semadan yeryüzüne kat kat fazlasıyla iner. Örneğin, siz Allah'ı seviyorsunuz; sevgi, yerden göğe yükselir, yüce Allah onu kabul eder ve tekrar size ilahi sevgi olarak geri döner. Allah (cc), sizi kullarına sevdirir…

"Allah bir kulu sevdiği zaman Cibril'e 'Allah falanı seviyor, onu sen de sev.' diye nida eder. Cibril de o kulu sever. Akabinde Cibril sema ehline 'Allah falan kulu seviyor, onu siz de seviniz!' diye nida eder. Sema ehli de o kimseyi sever. Sonra yerde(ki insanların gönlüne) o kimse lehine kabul ve sevgi konulur."[38]

Siz infak yaparsınız; semaya yükselir, Allah (cc) onu kabul eder sonra yerin

---

34. 49/Hucurât, 11
35. Özellikle muvahhid ebeveynler, bu konuda hassas olmalıdır. Onlara emanet olarak verilen yavruların, değer ve izzetini gözeterek çocukları büyütmelidir. Çocuğa yönelik işlenen cinayetlerin en çirkini olan "ihmal ve ihlal" den sakınmalıdır. Ne onları yok sayıp ihmal etmeli ne de onları birey kabul etmeyerek kişilik haklarını ihlal etmelidir.
36. Taberani, 7694
37. 35/Fâtır, 10
38. Buhari, 3209; Müslim, 2637

ve göğün hazinelerinden size infak eder ve insanları sizin ihtiyaçlarınız için seferber kılar...

"(Allah bana dedi ki:) Sen infak et ki biz de sana infak edelim..."[39]

Evet, siz taatlerle Allah katında değer kazanıyorsunuz. Sonra o değer yeryüzüne iniyor ve insanlar tarafından değer görüyorsunuz... İbrahim b. Harb şöyle söylemektedir: *"Bir insan Allah'ın emirlerini yücelttiği oranda Allah onu yüceltir ve onu yeryüzünde aziz kılar."*

İbni Abbas'ın talebelerinden olan Mücahid, şunları dile getirmiştir: "*Bir kul, kalbi ile Rabbine yöneldiğinde zaman, Allah da yeryüzündeki kulların kalbiyle ona yönelir.*"

Yani bir kul kalbi ile Allah'a yöneldiğinde, O'nu tefekkür ettiğinde, O'nu zikrettiğinde; Rabbinin kendinden ne istediğini, ahiretini/akıbetini önemsediğinde Allah, yeryüzündeki salih kalpleri kuluna yönelmekte, onun için kalplerde sevgi ve değer kılmaktadır.

Tam tersini de düşünebiliriz: Taatler izzet getirirken masiyetler zillet getirir. Günah işleyen kul, Allah katında değersizleşir. Sema ehli arasındaki bu değersizlik, yeryüzüne de değersizlik olarak iner.

Abdullah b. Abbas (ra), *taatler ve masiyetler için şöyle der:*

"Taat; yüze güzellik, kalbe nur, bedene kuvvet ve müminlerin kalbinde sahibine sevgi olarak karşılık bulur.

Masiyet; yüzde çirkinlik, kalpte karanlık, bedende zayıflık ve müminlerin kalbinde sahibine buğz olarak karşılık bulur."

Hasan-ı Basri bir ayet-i kerimeyi[40] okuduğunda duygulanıp şöyle söylemiştir: "*Onlar, Allah'ın yanında değersizleştikleri için, Allah onlara günah işleme fırsatı verdi. Eğer onlar Allah'ın katında değerli olsalardı, Allah onları günah işlemekten korurdu.*"[41]

Allah (cc) bir kula değer verdiğinde onun utanmasını istemez. Kıyamet gününde başını öne eğecek masiyetlerden onu muhafaza eder. Ancak bir insan, Allah katında değerini yitirmişse onunla masiyet arasındaki koruma kalkanı kalkar. Günah işledikçe önce semada sonra yeryüzünde değerini/izzetini kaybeder.

Tabiin neslinden olan Cübeyr b. Nüfeyr bize Kıbrıs'ın fethinden sonra yaşanan şu hadiseyi aktarıyor: "*Fetih bitti bir de baktım ki Ebu'd Derda hıçkırarak ağlıyor.*

---

39. Müslim, 2865

40. "Görmedin mi? Göklerde ve yerde olanlar, Güneş, Ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların çoğu Allah'a secde etmektedirler. Birçoğuna da azap hak olmuştur. **Allah'ın değer vermeyip aşağıladığını, değerli kılacak kimse yoktur. Şüphesiz ki Allah, dilediğini yapar.**" (22/Hac, 18)

41. Ed-Dau ve'd Deva, s.144

— Ey Allah Resûlü'nün sahabisi, Allah bizi aziz, onları ise zelil kılmışken niye bu gözyaşları, diye sordum. Bana dedi ki:

— Neden ağlıyorum biliyor musun? Allah, biz imana sahip çıktığımız için bizi aziz karşımızdakileri ise imansız oldukları için zelil kıldı ve bugün iman inkâra galebe çaldı. Aklıma şöyle bir şey geliyor. Eğer Ümmet-i Muhammed içerisinde sonraki süreçlerde birileri imanı terk ederse, terk ettikleri zaman da şu yenilen kavim gibi zelil duruma düşerse, bugün aziz olanlar yarın zelil olursa... Bunlar aklıma gelince gözyaşlarımı tutamadım."[42]

b. Kur'ân'a Sarılmak

"... Oysa O, izzetli/ şerefli/ değerli bir Kitap'tır. Ne önünden ne de arkasından batıl ona gelebilir. (Hüküm ve hikmet sahibi) Hakîm, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd (olan Allah) tarafından indirilmiştir."[43]

Yüce Allah Kur'ân'ın izzetli bir kitap olduğunu belirtir. Ona inanan ve onu hayatına yansıtan insan, onunla izzet bulur, şeref kazanır:

"Nafi' b. Abdilharis, Usfan'da Ömer'e rastladı. Ömer, kendisini Mekke'ye vali tayin etmişti. Ömer ona:

— Bu vadi halkına kimi (emirliğe naip olarak) tayin ettin, diye sordu. O da:

— İbni Ebza'yı, cevabını verdi. Ömer:

— İbni Ebza kimdir deyince Vali:

— Bizim azatlıklarımızdan biridir, cevabını verdi. Bunun üzerine Ömer:

— Sen, onların üzerine bir azadlı köleyi mi (emirliğe naib olarak) tayin ettin, dedi. Vali.

— Ama o, Allah'ın Kitabı'nı okur, bütün farzları da bilir, dedi. Ömer:

— Dikkat et ki Peygamberimiz (sav) şöyle buyurdu: 'Allah bu Kitap'la bazı kavimleri yükseltir; bazılarını da alçaltır.' "[44]

Kur'ân ile hemhâl olan bir genç, ashabın başına yönetici olabilmiştir. Çünkü Allah (cc) Kitap'la onu yüceltmiş ve izzetli kılmıştır.

Bu gerçekten ilgi çekicidir: İlim adamları arasında en etkili olanlar, Kur'ân ilimlerinde derinleşenlerdir. Kur'ân'ın manevi izzet ve etkisi, onda derinleşenlere de sirayet etmekte ve muhatapları tarafından da hissedilmektedir.

Davetçiler arasında sözü en tesirli olanlar, davetlerinin merkezine Kur'ân'ı alanlardır.

Kur'ân öyle bereketlidir ki; insanı yücelten etkisi dünyayla sınırlı değildir. Ahirette de sahibini yüceltmeye devam etmektedir:

---

42. Hilyetu'l Evliya, 739
43. 41/Fussilet, 41-42
44. Müslim, 817

"Kur'ân'ın sahibi/ ehli olan kimseye (kıyamet gününde) denir ki: 'Oku, yücel ve dünyadayken tertil edip (ağır ağır) okuduğun gibi tertil et. Senin menzilen/ konumun okuduğun son ayet ile beraber olacaktır."[45]

"Kıyamet günü Kur'ân getirilecek ve şöyle diyecek: 'Ey Rabbim (beni okuyup benimle hayatını yaşayan) bu kulunu giydir.' O kimseye keramet tacı giydirilecek. Sonra Kur'ân diyecek: 'Arttır ya Rabbi' Keramet elbisesi giydirilecek. Sonra Kur'ân diyecek ki: 'Ey Rabbim ondan razı ol.' Allah da ondan razı olacak. Denilecek ki: 'Ey kul oku ve yüksel! Böylece okuduğu her bir ayetle iyilik, sevap ve mükâfatları arttırılacaktır."[46]

c. Affedici Olmak

Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Hiçbir kulun malı sadakadan dolayı azalmamıştır. Bir kul (insanları) affettiği sürece Allah da onun izzetini arttırır. Bir kimse Allah için tevazu gösterirse muhakkak Allah, onun derecesini yükseltir."

Bu, Peygamber dilinden bize ulaşan ilahi bir müjdedir. Allah (cc), affeden kulunun izzetini arttırır. Zira haksızlığa uğrayan insan, affetmek istediğinde şeytan ona yaklaşır. Affettiği takdirde haksız duruma düşeceğini, haksız olduğu için affettiğinin düşünüleceğini fısıldar. Birçok insanı affetmekten alıkoyan şey, bu şeytani düşüncedir. Oysa Allah "E*l-Afuvv'dur ve affetmeyi sever.*" Kullarının da affedici olmasını ister:

"O (muttakiler) ki; bollukta da darlıkta da infak ederler, öfkelerini yutar ve insanları affederler. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[47]

"Onlar ki; büyük günahlardan ve fuhşiyattan kaçınır, kızdıkları zaman da bağışlarlar."[48]

Çünkü affetmeyen kişi kalbinde kin taşır, nefret taşır, öfke taşır... Bu duygular insanın takva yönünü örter, fücur yönünü açığa çıkarır. İnsanı itidal dairesinin dışına taşırır, taşkınlaştırır.

Bu duygular, insanın enerjisini emer; taat yapmaya ve masiyetten kaçınmaya takat bırakmaz.

Yüce Allah, El-Cemîl'dir/güzeldir, güzel olanı; en çok da ahlakında güzel olanını sever. O'nun (cc) nezdinde affetmek, güzel ahlaklardandır. Bu nedenle insanı affetmekten alıkoyan şeytani sızıntıların önünü kapatır. Şeytan insana "*Affetme, değersizleşirsin*" diyorsa, Allah (cc) "A*ffet, değerli/ izzetli olursun!*" diyerek onu teşvik eder.

45. Ebu Davud, 1464; Tirmizi, 2914
46. Tirmizi, 2915
47. 3/Âl-i İmran, 134
48. 42/Şûrâ, 37

Allah Resûlü'nün (sav) pratik olarak öğrettiği ahlak da bu yöndedir:

"Allah Resûlü kendi nefsi için intikam almamıştır. Ancak Allah'ın yasaklarının çiğnenmesi durumunda Allah hakkı için intikam almıştır."[49]

Müslim, bu ahlaka sahip olmak için çabalamalıdır. Kendi nefsi söz konusu olduğunda affedici, yüce Allah'ın sınırları çiğnendiğinde hassas olmalıdır!

d. Dua

"Rabbiniz buyurdu ki: 'Bana dua edin size icabet edeyim. Hiç kuşkusuz, bana ibadet etmekten büyüklenenler, boyun eğmiş/ alçaltılmış olarak cehenneme gireceklerdir.' "[50]

"Rabbinize gönülden (yalvara yakara) ve gizlice (için için) dua edin. Şüphesiz ki O, (duada) haddi aşanları sevmez."[51]

İzzet, yüce Allah'ın elindedir. Kişi El-Azîz ismiyle tevessül edip Allah'tan (cc) izzet istemelidir.

5. El-Azîz Olan Allah'ın İzzetli Kıldığı Kullar

Aşağıda El-Azîz olan Allah'ın izzetli kıldığı kullara dair örnekler okuyacağız. Hiç şüphesiz bu örnekler, El-Azîz isminin birer tecellisidir. Dahası, bir insanın, izzete ulaştıran vesilelere tutunduğunda nasıl bir izzet elde edeceğinin pratik bir örneğidir.

Peygamberlerden İzzet Örnekleri

Kavminin tehditleri karşısında İbrahim (as) şöyle karşılık vermiştir:

"Kavmi onunla tartışmıştı. (İbrahim) demişti ki: '(Allah) beni hidayet etmesine rağmen, Allah hakkında benimle tartışacak mısınız? Rabbimin benim hakkımda bir şey dilemesi hariç, şirk koştuklarınızdan korkmuyorum. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız? Siz, (Allah'ın meşruluğuna dair) hiçbir delil indirmediği varlıkları Allah'a ortak koşmaktan korkmazken, ben nasıl sizin şirk koştuğunuz (sahte ilahlardan) korkarım! Şayet biliyorsanız (söyleyin bakalım, hak olan İlah'a ortak koşanlar ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayanlar) bu iki gruptan hangisi (Allah'ın azabından) emin olarak (yaşamaya) daha fazla hak sahibidir?' İman eden ve imanlarına zulüm/ şirk bulaştırmayanlar (var ya); işte bunlara (Allah'ın azabından) emin olma vardır. Ve onlar hidayete erenlerdir."[52]

Ad Kavmi Hud'u (as) tehdit etmişti. O Ad kavmi ki benzeri görülmemiş şehirler inşa ediyor, zorbalıkla insanları sindiriyorlardı... Hud, bu zorba toplum karşısında yalnızdı. Ancak o, El-Azîz olanın izzetiyle onları şöyle karşılıyordu:

"Sana sadece şunu deriz: 'İlahlarımızdan bazısı seni fena çarpmış.' Demişti ki:

49. Buhari, 6853; Müslim, 2328
50. 40/Mü'min (Ğafir), 60
51. 7/A'râf, 55
52. 6/En'âm, 80-82

'Ben Allah'ı şahit tutuyorum, siz de şahit olun ki ben ortak koştuklarınızdan berîyim. (Allah'a ibadet ettiğinizi de iddia ediyorsunuz ya!) Allah dışındaki (tüm ibadet ettiklerinizden de uzağım). Hep beraber bana tuzak kurun (ve tuzağın gereğini yapmayı da) ertelemeyin/ bana göz açtırmayın. Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir.' "[53]

Allah Resûlü (sav) müşriklerin alay ve sataşmalarını şu izzetli tavırla karşılamıştı:

Abdullah bin Amr bin As (ra) anlatıyor:

"Bir gün müşriklerin Kâbe yanındaki hatimde bir araya geldiklerini gördüm. Resûlullah'tan bahsederek şöyle diyorlardı: 'Bu adama sabrettiğimiz kadar hiç kimseye sabretmedik. O, bize hakaret etti. Atalarımıza sövdü. Dinimizi kötüledi. Cemaatimizi dağıttı. İlahlarımıza küfretti.' Bu sırada, Resûlullah çıkageldi. Kâbe'yi tavaf ederek yanlarından geçti. Bazı müşrikler, Resûl'e laf attılar. Bu lafları duyduğu ve rahatsız olduğu, Resûlullah'ın mübarek yüzünden anlaşıldı. Geçip gitti. İkinci defa yanlarından geçtiğinde yine aynı sözlerle karşılaştı. Yine rahatsız olduğu, yüzünden anlaşıldı. Üçüncü kez yanlarından geçerken, aynı şekilde kendisine laf attılar. Bunun üzerine Peygamber, onlara şöyle dedi: 'Beni duyuyor musunuz ey Kureyşliler? Ben sadece sizi kesmekle gönderildim!' Orada bulunanlar, bu sözü işittiler, sükûtla dinlediler. O kadar sessizleştiler ki, sanki her birinin başının üzerinde bir kuş vardı da o kuşu ürkütüp uçurmamak için seslerini çıkarmıyor ve hareket etmiyorlardı. Hatta orada bulunan müşriklerin, Peygamber'e karşı en şiddetli olanları bile şöyle diyordu: 'Ey Eba Kasım, doğruca yoluna git, sen cahil bir kimse değilsin.' "[54]

Sahabeden İzzet Örnekleri

Sa'd b. Muaz ve Sa'd b. Ubade'nin Ahzap günü gösterdikleri izzet örneği şöyledir: "*Allah Resûlü (sav) Medine kuşatmasını yarmak ve kabileler arasında ayrılık oluşturmak için Gatafanlılara şöyle bir teklif yaptı: 'Size Medine mahsullerinin üçte birini verelim. Müşriklere olan desteğinizi çekin ve Medine'den ayrılın.' Sonra bu düşüncesini Sa'd b. Muaz ve Sa'd b. Ubade'ye arz etti. Aralarında şu diyalog geçti:*

— Ey Allah'ın Resûlü, bunu sana Allah mı emretti? Yoksa sen, biz Müslimler için bir çıkış yolu mu arıyorsun? Allah Resûlü:

— Hayır, Allah bana böyle bir şey emretmedi. Ben sizin için bir çıkış yolu arıyorum. Sa'd b. Muaz:

— Ey Allah'ın Resûlü, bizler şirk ve zillet içerisindeyken bile, bu adamlar Medine'ye geldiklerinde ya paralarıyla ya da misafir olarak bizim hurmalarımızı yiyorlardı. Allah bizi İslam'la aziz kıldıktan sonra mı bunlar haraçla bizim meyvelerimizi

53. 11/Hûd, 54-56
54. Ahmed, 7036

yiyecekler? Vallahi onlara kılıçtan başka hiçbir şey vermeyiz! İstedikleri bir şey varsa onlara sadece kılıç veririz!"[55]

Bunun üzerine Allah Resûlü, Gatafanlıları çağırıp teklifini iptal etmiştir ve birkaç gün sonra Allah, bir rüzgâr ile müşriklerin bütün ordularını yerle bir etmiştir.

Rum Diyarında Bir Başka Örnek

"Ömer (ra) Bizans üzerine bir ordu göndermişti. Orduda ashabın büyüklerinden Abdullah b. Huzafe vardı. Bizanslılar, Abdullah b. Huzafe'yi esir olarak krallarına götürdüler. Abdullah b. Huzafe (ra) ile Hristiyan kral arasında şöyle bir konuşma geçti. Kral:

— Saltanatımı görüyorsun. Hristiyan olursan seni bu mülküme ve saltanatıma ortak ederim.

Abdullah b. Huzafe (ra):

— Değil saltanatını, Arapların tüm mülkünü de versen, göz açıp kapama süresince dahi olsa dinimi terk etmem. Kral:

— O hâlde seni öldürürüm. Abdullah b. Huzafe (ra):

— Bu senin bileceğin iş!

Kralın emri üzerine Abdullah b. Huzafe (ra) çarmıha gerildi. Okçular ellerinin ve ayaklarının yakınlarına ok atıyorlardı. Her okla Huzafe ölümle kalım arasında gidip geliyordu. Bu arada kral, Hristiyanlığı teklif ediyor, o reddediyordu.

Amacına ulaşamayan kral, bir kazanda su kaynatılmasını istedi. Su kaynayınca iki esir getirtip Hristiyanlığı teklif etti. Kabul etmediler ve suya atılarak şehit edildiler. Bu kez Abdullah b. Huzafe (ra) çarmıhtan indirildi ve suyun önüne getirildi. Ağlamaya başlamıştı. Kral, Abdullah b. Huzafe'yi yanına çağırarak teklifini tekrarladı. O yine kabul etmedi. Kral sordu:

— Peki, niçin ağladın? Korkmuştun, değil mi?

Abdullah b. Huzafe (ra):

— Ağlamam korkumdan değildi. İçimden şöyle geçti: Birazdan şu kazana atılacak ve öleceğim. Bir canım var, o da gidecek. Keşke vücudumdaki kıllar sayısınca canım olsaydı da, hepsini böyle kaynar bir suda Rabbime hediye edebilseydim. İşte bunun için ağladım.

Kral:

— Madem öyle, başımı öpersen seni serbest bırakırım. Abdullah b. Huzafe (ra):

— Tüm Müslim esirleri de serbest bırakırsan olur. Melik:

— Peki, onları da bırakacağım.

Abdullah b. Huzafe (ra) yaklaşıp kralın başını öptü. O da tüm esirleri bıraktı. Müslmler Medine'ye döndüler. Durum Ömer'e (ra) anlatıldı. Ömer (ra) buyurdu ki:

55. İbni Hişam, 2/223

— Her Müslim'in Abdullah'ın başını öpmesi bir vecibedir, işte önce ben başlıyorum, dedi ve Abdullah b. Huzafe'nin (ra) *başını öptü."*[56]

Elçi Olarak Gönderilen Sahabilerin, Düşman Karşısında İzzeti Temsil Etmeleri

"Rüstem, ordusuyla Hire'den hareket edip Kadisiye'de Müslimlerin olduğu yere, Atik Köprüsü'ne geldi. Aralarında bir ırmak vardı. İranlıların yanında otuz üç fil vardı. Buraya yerleştiklerinde Sa'd b. Ebi Vakkas'a, birini gönderip konuşmak istediklerini belirterek bir adam göndermelerini söyledi. Sa'd b. Ebi Vakkas (ra) *ona Rib'i b. Amr'ı gönderdi. Rüstem, altın yaldızlı bir sergide altın işlenmiş yastıklara yaslanmış hâlde oturuyordu.*

Rib'i, at üzerinde yanına vardı ve kılıcı da üzerindeki yamalı elbisesine asılı idi. Mızrağını da bir mendille bağlamıştı. Sergilere ulaşınca atıyla onları çiğnedi ve iki yastığı ayırarak atını bağlamak için kullandı. Bineğinin üzerindeki abayı alarak zırh gibi kuşanmıştı. Ona silahlarını bırakması için işaret ettiklerinde, 'Şayet buraya kendi isteğimle gelmiş olsaydım bunu yapardım. Fakat siz beni buraya çağırdınız.' dedi. Sonra da mızrağına yaslanarak ve bastığı sergileri yırtarak yürümeye devam etti. Böylece Rüstem'e yaklaştı. Yere oturdu. Mızrağını da bir sergiye sapladı.

— Bizler, sizin süslü sergileriniz üzerine oturmayız, dedi. Rüstem:

— Sizi buraya getiren nedir, diye sorunca:

— Allah bizi buraya getirdi. Bizi, insanları kulların kulluğundan çıkarıp Allah'a kul etmemiz, dünyanın darlığından kurtarıp genişliğine, dinlerin zulmünden İslam'ın adaletine götürmek için gönderdi. Bize elçisini bir din ile gönderdi. Kim bunu kabul ederse onu serbest bırakır ve döner gideriz. Topraklarını terk ederiz. Aksi takdirde ya cenneti ya da zaferi kazanıncaya kadar savaşırız, şeklinde karşılık verdi. Rüstem:

— Seni dinledik. Bu işi aramızda görüşmek için savaşı bir müddet te'hir eder misiniz? diye sorunca Rib'i:

— Evet... Ama Resûlullah (sav) *bize, düşmanımıza üç günden fazla süre tanımamamızı öğretti. Üç gün boyunca size gidip geleceğiz. Süre dolduktan sonra şu üç şeyden birini seçeceksin: Müslim olmak, bu, hem senin hem de sana tabi olanlar için geçerlidir. Ya da cizye vereceksin ve bu durumda senden el çekeceğiz. Hatta ihtiyacın olursa sana yardım da ederiz. Ya da sen daha önce davranıp da bize saldırmazsan dördüncü günde savaşa aramızda karar veririz. Ayrıca arkadaşlarım konusunda da kefilim, dedi. Rüstem:*

— Sen onların lideri misin, diye sorunca Rib'i:

— Hayır, fakat Müslimler bir bedenin organları gibi birbirlerine bağlıdır. En alt seviyede olanın verdiği söz, en üst seviyede olanı da bağlar, dedi.

56. Tarihu Dımeşk, İbni Asakir, 27/358

Rib'i dönüp gitti. Rüstem arkadaşlarıyla baş başa kaldı. Arkadaşlarına, 'Bu adamın sözlerine benzer sözleri daha önce hiç işittiniz mi?' diye sorunca, onlar bunu hafife alır gibi bir tavır gösterdiler. Rüstem, 'Yazıklar olsun size, muhakkak ki ben, söze, görüşe ve yaşama tarzına itibar ediyorum. Araplar giyim kuşamda basit şeyler giyerler; ama şan, şeref ve haysiyette ciddi kimselerdir.' dedi."[57]

Tabiinden Örnekler

Ebu Hazım!

"Zalim Emeviler'in zalim sultanlarından Süleyman b. Abdulmelik, tabiinden Ebu Hazım'ı (Seleme b. Dinar) huzuruna getirtmiştir:[58]

— Ey Ebu Hazım! Medine'nin tüm yüzleri bize geldi. Ama seni hiç görmedim. (Bize karşı) Bu katılığının/ vefasızlığının nedeni nedir?

— Seni, yalan söz söylemekten Allah'a sığındırırım ey Müminlerin Emiri! Ne sen beni tanıyorsun ne de ben seni tanıyorum.[59]

Süleyman b. Abdulmelik, Ebu Hazım'a dönüp demiştir ki:

— Ey Ebu Hazım, peki, biz niçin ahireti sevmiyoruz, ahiretten hoşlanmıyoruz? Ebu Hazım:

— Çünkü siz, dünyanızı imar ettiniz ve ahiretinizi de harap ettiniz. Hiç kimse harap ettiği yeri tercih edip imar ettiği yerden yüz çevirmez. İnsanlar, imar ettiği yere yönelir.

— Doğru söyledin ey Ebu Hazım! Peki, kıyamet gününde Allah'a gidişimiz nasıl olacak?

— Salih olan kullar, sevdiğinden ayrılmış da sevdiğine kavuşmuş gibi Allah'ın huzuruna gelecekler. Fakat günahkâr olan kullar, efendisinden kaçmış ve zorla boyunlarına kelepçe takılarak efendisinin huzuruna getirilmiş kaçak köleler gibi Allah'ın huzuruna gelecekler.

— Doğru söyledin. Peki, kıyamette bizim yerimiz nasıl olacak, ey Ebu Hazım?

— Allah'ın Kitabı'na kendini arz et. Allah'ın Kitabı'na kendini arz edersen nerede olacağını görürsün.

— Nerede bulabilirim?

— 'Hiç şüphesiz Ebrar (çokça iyilik yapanlar), nimetler içerisindedir. Facirlerse elbette cehennemdedirler.'[60]

— Ne yaptın ey Ebu Hazım, Allah'ın rahmeti nerede kaldı?[61]

57. El-Kamil fi't Tarih, 2/106; Sallabi, Ömer (ra) Hayatı, s.418
58. Makam sahibi olup da adam olmayanlar, ilim ehlini ayaklarına getirtir.
59. Birbirini tanımayan insanların, birbirini ziyaret ettiği nerede görülmüştür? Seni tanısaydım senin ziyaretine gelirdim.
60. 82/İnfitâr, 13-14
61. Yani Süleyman b. Abdulmelik, Ebu Hazım'ın, ona "Sen facirsin! Senin varacağın yerde cehennemdir!" dediğini anlamıştır.

— Allah'ın rahmeti, Allah'ı görüyormuşçasına Allah'a kulluk yapan/ muhsin olan kullarına yakındır.[62]

— Peki, müminlerin hangisi daha akıllıdır, ey Ebu Hazım?

— Allah'a itaatle amel eden/ kulluğunu yapan ve insanlara da yol gösterenler.

— Peki, insanların en ahmak olanı kimdir, ey Ebu Hazım?

— İnsanların en ahmak olanı, başkasının hevasından dolayı kendini cehenneme götüren adamdır.[63]

— Doğru söyledin. Peki, bizim içinde bulunduğumuz durum hakkında ne dersin?

— Beni mazur görsen olmaz mı?

— Olmaz, bana nasihat edeceksin. Ebu Hazım da şöyle söylemiştir:

— Madem öyle, söyleyeyim o zaman: Mülkü kılıçla ele geçirmiş, insanların mallarını gasp etmiş, insanların kanlarını haksız yere dökmüş insanlara ne denirse size söyleyeceğim söz, odur![64]

Süleyman b. Abdulmelik'in yanında bulunanlardan biri, Ebu Hazım'a şöyle söylemiştir:

— Söylediğin şey ne kadar kötüdür! Müminlerin Emiri ile nasıl bu şekilde konuşabilirsin?!

Ebu Hazım:

— Sen yalan söyledin. Şüphe yok ki Allah, âlimlerden, 'Hakkı insanlara açıklayacak ve onu gizlemeyecekler.' diye söz almıştır.[65]

— Tamam, söyleyeceğini söyledin. Peki, biz kendimizi nasıl ıslah edebiliriz?

— Olmadığınız gibi görünmeyi (boş iddiaları) bırakırsanız, ahlaklı olursunuz ve insanlar arasında eşit dağıtırsınız.

Halife, Ebu Hazım'la ortak nokta yakalayacaklarını anlayınca şöyle söylemiştir:

— Arada bizimle beraber gezsen ve sen bizden, biz de senden istifade etsek?

— Ben böyle bir durumdan Allah'a sığınırım! Süleyman:

— Neden, ne oldu ki Allah'a sığınıyorsun bundan?

— Ben, sizin gibi (zalim)lere meyledersem Allah, beni hem ölümün hem de hayatın kat kat azabına çarptırır. Ben bundan korkuyorum ve ben bundan dolayı Allah'a sığınıyorum.

---

62. 7/A'râf, 56
63. Bu sözü, halifenin yanındakileri hedef alarak söylemektedir. Yani "Siz sırf bu adamın yanında bir mevkiniz olsun diye ya da onun halifeliğinden bir pay elde etmek için bu adamın zulümlerine sükût ediyorsunuz ve kendinizi cehenneme sürüklüyorsunuz." demektedir.
64. Yani "Senin ataların Müslimlerin kanını döktü, mallarını gasp etti. Abdullah b Zübeyr'i ve Hüseyin b. Ali'yi katlettiler. Yönetimi zulümle ele geçirdiler." demektedir.
65. "(Hatırlayın!) Hani Allah: '(Vahyi) insanlara mutlaka açıklayacak ve asla onu gizlemeyeceksiniz.' diye kendilerine Kitap verilenlerden söz almıştı..." (3/Âl-i İmran, 187)

— Tamam, o zaman bize ihtiyaçlarını söyle.

— Olur. Beni cehennemden çıkaracak ve cennete sokacaksın, Süleyman b. Abdulmelik:

— Bu, değil ben, hiç kimsenin yapabileceği bir şey değil. Bu sadece Allah'ın elinde olan bir şeydir.

— Ben de ihtiyacım, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın elinde olduğu için sadece Allah'tan isterim. Benim senden isteyeceğim hiçbir şey yoktur! Süleyman:

— Peki, bizim için bir dua et.

— Ey Allah'ım, eğer Süleyman senin dostun ise ona dünya ve ahiret iyiliğini kolaylaştır. Eğer senin düşmanın ise onun perçeminden tut ve onu sevip razı olacağın şeye ilet.

— Bu kadar mı?

— Eğer ehli (adam) olursan az söz, ehline kâfidir. Eğer ehlinden (adam) değilsen yaysız ok atmış gibi olurum (faydalanmazsın).

— Peki, bana son bir tavsiyede bulun.

— Sana çok kısa bir söz söyleyeceğim, fazla da uzatmayacağım: Rabbini tazim et. Seni menettiği yerlerde görmesinden, emrettiği yerlerde de görememesinden O'nu tenzih et.

Ebu Hazım gittikten sonra Süleyman b. Abdulmelik, onun arkasından yüz dinar[66] *para göndermiştir. Bunun üzerine Ebu Hazım, ona bir cevap yazmış, cevabı da paranın içine koyarak gelen elçiyle halifeye geri göndermiştir."*[67]

Said b. Cübeyr!

"Haccac-ı Zalim, sahabe öğrencilerinden Said b. Cübeyr'i, Abdulmelik b. Mervan'a biatini bozup İbni Eş'as ile beraber ayaklandığı için cezalandırmak istemiş ve yakalanması emrini vermişti. On iki yıl sonra Mekke valisi, Said b. Cübeyr'i yakalamış ve Haccac'a göndermişti. Haccac, yanına getirilen Said b. Cübeyr'e şöyle dedi:

— Sen Şakî b. Kesir misin? (Sen, kırık oğlu bedbaht mısın?)

— Hayır, ben Said b. Cübeyr'im. (Ben, kırığı onarılmış mutlu bir kişiyim.)

— Ben seni mutlaka öldüreceğim.

— Öyleyse ben de annemin beni adlandırdığı gibi 'Said' (mutlu) olurum.

— Sen de annen de bedbaht olun.

— Buna sen karar verecek durumda değilsin.

— Şunun boynunu vurun.

— Bırakın da iki rekat namaz kılayım.

---

66. O dönemde bu miktar, bir servet manasına gelmektedir.
67. Sünen-i Darimi, 647 özetle

Bundan sonra Said'i, Hristiyanların kıblesine yönelttiler. O da şu ayeti okudu: 'Doğu da batı da Allah'ındır. Ne tarafa yönelirseniz Allah'ın yüzü oradadır...'[68] Ben Meryem'in Allah'a sığındığı dualarla senden Allah'a sığınıyorum.

— Meryem hangi dualarla Allah'a sığınmıştı?

— Meryem şöyle diyerek Allah'a sığınmıştı: 'Şayet takva sahibi biriysen (bana kötülük etme). Senden, Er-Rahmân'a sığınırım.'[69]

Başka bir rivayette anlatıldığına göre Haccac, ona şöyle demiştir:

"— Seni dünyadan alıp alevli bir ateşe atacağım.

— Bunu yapabilecek güçte olduğuna inansaydım seni ilah edinirdim.

Başka bir rivayette anlatıldığına göre Haccac, Said'i öldüreceği zaman adamlarına: " 'Şunu Hristiyanların kıblesine yöneltin.' demiş, Said de şu karşılığı vermişti:

— Doğu da batı da Allah'ındır. Ne tarafa yönelirseniz Allah'ın yüzü oradadır...[70]

— Onu yere yıkıp kırbaçlayın.

— Sizi ondan (topraktan) yarattık, ona geri çeviririz, bir kere daha sizi ondan çıkarırız/ diriltiriz.[71]

— Onu boğazlayın. Bugünden sonra artık onunla Allah'ın ayetleri hususunda çekişmeyeceğim.

— Allah'ım, Haccac'ı benden sonra hiç kimseye musallat kılma."[72]

Seleften Örnekler

İmam Malik'in İzzeti!

"Harun Reşid, İmam Malik'ten Muvatta'sını Saray'a gelerek kendisine ve çocuklarına okumasını istedi. Malik dedi ki:

— Uzun zamandır ben kimseye okumuyorum. Öğrencilerim bana Muvatta'yı okuyorlar. Harun dedi ki:

— O zaman meclisinden insanları çıkar, kimse olmasın ki ben sana okuyayım dedi. İmam Malik dedi ki:

— Havas/ Özel insanlar için avam dersten alıkonursa havas bu ilimden fayda görmez.

Ve İmam, Harun Reşid ve çocuklarına özel ders vermedi."[73]

İmam Buhari'nin İzzeti!

Hakîm şöyle dedi: *"Ben Muhammed İbnu'l Abbas Ed-Dabbi'den işittim, şöyle*

---

68. 2/Bakara, 115
69. 19/Meryem, 18
70. 2/Bakara, 115
71. 20/Tâhâ, 55
72. İbni Kesir, El-Bidaye ve'n Nihaye, 9/116
73. Siyeru A'lami'n Nubela, 8/66

diyordu: 'Ben Ebu Bekr b. Ebu Umer'den işittim, şöyle diyordu: 'Ebu Abdullah'ın Buhara şehrinden ayrılmasının sebebi şudur: Abbasi halifesi İbni Tahir'in valisi Halid b. Ahmed, Buhari'den konağına gelmesini, Sahih'i ile Tarih'ini çocuklarına okutmasını istedi. Buhari buna yanaşmadı ve 'Benim diğer toplulukları bırakarak ders işittirmeyi hususi olarak bir topluluğa tahsis etmem, yapamayacağım bir iştir.' dedi. Bundan sonra Vali Halid, Buhara halkından Hureys b. Ebi'l Verkaa ve diğerlerinden yardım istedi. Onlar Buhari'nin mezhebi hakkında konuştular. Vali bu dedikoduları fırsat bilerek, Buhari'yi şehirden sürgün etti.' ' "[74]

İmam Ahmed'in İzzeti!

"Mu'tasım onu zindandan çıkarıp huzuruna getirdiğinde zincirlerini ve bağlarını daha da fazlalaştırdı.

İmam Ahmed diyor ki: Bu zincirlerin ve bukağıların ağırlığından ve sıkılığından ötürü yürüyemez hâle geldim. Zincirlerin bir ucunu uçkuruma bağlayıp elimle tuttum. Sonra beni bir bineğe bindirdiler. Prangaların ağırlığından ötürü neredeyse yüzüstü yere düşüyordum. Yanımda beni tutacak bir kimse de yoktu. Allah beni korudu, nihayet Mu'tasım'ın sarayına geldik. Bir odaya konuldum, kapı üzerime kilitlendi. Yanımda kandil yoktu. Abdest almak istedim. Elimi uzattım; baktım ki, bir kapta su var. O suyla abdest aldım. Sonra kalkıp namaza durdum. Ama kıblenin hangi taraf olduğunu bilmiyordum. Öylece namaz kıldım. Sabah olduğunda namaz kıldığım tarafın kıble olduğunu anladım. Allah'a hamdolsun, sonra beni çağırdılar. Mu'tasım'ın huzuruna götürüldüm. Bana baktı, yanında İbni Ebi Duad vardı. Bakınca 'Bunun genç olduğunu söylememiş miydiniz? Oysa bu yaşlı bir adam.' dedi. Ben, yanıma yaklaştığında selam verdim. Bana: 'Yakınıma gel.' dedi. Yaklaştım, yakınına kadar gittim. Sonra bana 'Otur!' dedi, oturdum. Prangaların ağırlıkları beni âdeta eziyordu. Bir süre durdum, sonra şöyle dedim:

— Ey Müminlerin Emiri! Amcan oğlu Resûlullah (sav)*, insanları neye davet etti?*

— 'Allah'tan başka ilah bulunmadığına şehadet etmeye' davet etti.

— İşte ben de Allah'tan başka ilah bulunmadığına şehadet ediyorum.

Böyle dedikten sonra ona Abdulkays heyetiyle ilgili olarak İbni Abbas'ın naklettiği hadisi okudum. Sonra 'İşte, Resûlullah'ın (sav) *davet ettiği şey buydu.' dedim. Bu sırada İbni Ebi Duad, anlamadığım bir şeyler söyledi. Ben onun sözlerini anlamıyordum. O zaman Mu'tasım şöyle dedi: 'Eğer benden önceki halife seni tutuklamış olmasaydı ben sana ilişmeyecektim.'*

Bundan sonra da Abdurrahman'a şöyle dedi:

— Ey Abdurrahman! Ben, eziyet ve işkenceleri ortadan kaldırmanı sana emretmemiş miydim? Ben:

— Allahu Ekber! İşte bu Müslimlerin genişliğe kavuşmalarıdır, dedim. Sonra Mu'tasım, Abdurrahman'a:

74. Siyeru A'lami'n Nubela, 12/464

— Bununla konuş bakalım, kendisiyle münazara yap, dedi. Abdurrahman bana:

— Kur'ân hakkında ne diyorsun, diye sordu.

Ona cevap vermedim. Mu'tasım:

— Ona cevap ver, deyince ben, Abdurrahman'a:

— İlim hakkında ne diyorsun, diye sordum. Abdurrahman sustu. Ben:

— Kur'ân, Allah'ın ilmindendir. Her kim Allah'ın ilminin mahluk olduğunu iddia ederse Allah'ı inkâr etmiş olur, dedim. Abdurrahman sustu. Sonra halife Mu'tasım'la aralarında şöyle konuştular:

— Ey Müminlerin Emiri, bu adam hem seni hem de bizi tekfir etti. Ama Mu'tasım, onun bu sözüne iltifat etmedi. Abdurrahman:

— Allah varken Kur'ân yoktu, dedi. Ben de:

— Allah vardı da o zaman ilim yok muydu, diye sordum.

Abdurrahman sustu. Şuradan buradan konuşanlar oldu. Ben de:

— Ey Müminlerin Emiri, bana Allah'ın Kitabı'ndan veya Resûlü'nün sünnetinden bir kitab verin ki, onunla konuşayım, dedim. İbni Ebi Duad:

— Sen ancak Allah'ın Kitabı'ndan ve Resûlü'nün sünnetinden mi bahsedersin? deyince ben ona şu karşılığı verdim:

— Bu ikisi olmadan İslam ayakta durabilir mi?!...

İbni Ebi Duad dedi ki:

— Ey Müminlerin Emiri, Allah'a yemin ederim ki bu adam sapıktır, saptırıcıdır, bidatçıdır. İşte, burada kadıların ve fıkıhçıların var. Onlara sor bu konuyu.' Mut'asım onlara:

— Siz ne diyorsunuz, diye sordu. Onlar da İbn Ebi Duad gibi cevap verdiler.

Mu'tasım, ikinci gün de onları huzurunda topladı. Yine İmam Ahmed b. Hanbel'le münazara ettiler. Üçüncü gün de bu münazaralar devam etti. Bütün bu münazaralar esnasında İmam Ahmed b. Hanbel'in sesi onlarınkinden daha yüksekti. Delili, onların delillerini alt ediyordu. Sustuklarında İbni Ebi Duad konuşmayı başlatıyordu. O, arkadaşları arasında ilimden ve kelamdan yana en cahil olandı. Çeşitli meselelerde tartıştılar. Nakil bilgileri yoktu, eserleri inkâr etmeye ve onlarla ihticac edilemeyeceğini söylemeye başladılar.

İmam Ahmed b. Hanbel diyor ki: Herhangi bir kimsenin söyleyeceğini zannetmediğim sözleri onlardan duydum. İbni Gavs, benimle uzun uzadıya konuştu. Cisimden ve diğer şeylerden, fayda vermeyecek şekilde sözetti. Kendisine 'Ne dediğini anlamıyorum; yalnız şunu biliyorum ki, Cenab-ı Allah birdir. Hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey ona muhtaçtır. Onun misli yoktur.' dedim. O da sustu. Bana bir şey diyemedi. Ahirette Cenab-ı Allah'ın görüleceğine dair hadisi onlara naklettim. Bu hadisin senedinin zayıf olduğunu ispatlamaya çalıştılar. Bazı hadis-

çilerin sözlerinden alıntılar yaparak bu hadisi çürütmek istediler, ama ne gezer! Bunu yapamadılar. Mızraklarını uzak yerlerden hedefe nasıl ulaştıracaklardı?"[75]

Yakın Dönemden Örnekler

Seyyid Kutub!

"İdam kararının ardından infaz edileceği gece Seyyid Kutub'a yapılan teklifleri ve pazarlığı kız kardeşi Hamide Kutub'tan dinleyelim:

'Askerî Cezaevi Müdürü Hamza El-Besyuni beni bürosuna çağırdı. Bana idam kararını ve bu kararın onaylanmış olduğunu gösterdi. Sonra bana dedi ki:

— Şayet kardeşin hükümete, talep ettikleri doğrultuda bir şeyle karşılık verirse hükümet bu hükmü hafifletmeye hazırdır. Kardeşinin idam edilmesi Mısır'ın tamamı için bir kayıptır. Sadece kendisinin ve senin kaybın değil. Ben birkaç saat sonra böyle bir şahsiyeti kaybetmeyi tasavvur edemiyorum. Biz herhangi bir şekilde ve herhangi bir vesileyle onu idam hükmü uygulanmaktan kurtarmak istiyoruz. Sadece birkaç kelime söylemesi onu idam kararından kurtarır. Senin dışında hiç kimse onun bunu yapmasını sağlayamaz/ onu etkileyemez. Sen sadece bunu ona söylemekle mükellefsin. Ben de bunu ona bildirmekle. Fakat bu durumu ona en güzel şekilde anlatabilecek senden başkası yoktur. Sadece söyleyeceği birkaç kelime… Sonra bütün her şey biter… Ben ona dedim ki:

— Ancak sen bu mücadelenin herhangi bir yerle ilişkisinin olmadığını biliyorsun. Bunu Abdunnasır da biliyor. Hamza el-Besyuni dedi ki:

— Bunu biliyorum. Hepimiz sizin Mısır'da akide uğruna çalışan bir yapı olduğunu biliyoruz. Biz biliyoruz ki siz Mısır'daki en iyi insanlarsınız. Ancak biz Seyyid Kutub'u idamdan kurtarmak istiyoruz. Sonra Safvet er-Rubi'ye döndü ve 'Onu al ve kardeşine götür.' dedi.

Ben kardeşimin yanına gittim. Ona selam verdim ve ona kendisinden ne istediklerini anlattım. Sanki 'Bunu sen mi benden istiyorsun, yoksa onlar mı?' der gibi, bu teklifin bende bir etki oluşturup oluşturmadığını görmek için bana baktı. Ben bu teklifin onlara ait olduğunu anlatmaya yetecek bir işarette bulunmayı başardım. Bana baktı ve şöyle dedi:

— Vallahi söyleyeceğim o söz, doğru bir söz olsaydı onu mutlaka söylerdim ve yeryüzündeki hiçbir kuvvet beni bu sözü söylemekten alıkoyamazdı. Ancak böyle bir şey söz konusu değildir. Ben de kesinlikle yalan söyleyecek değilim. Safvet dedi ki:

— Böyle düşünüyorsun, öyle mi? Seyyid Kutub:

— Evet, diye cevap verdi.

Ben, olanları kardeşime baştan sona anlattım ve ona, bunları kendisinden talep etmem için Hamza el-Besyuni'nin beni çağırdığını söyledim. Bana:

75. El-Bidaye ve'n Nihaye, 10/366

— Sen bu taleplerinin yerine gelmesinden razı mısın, diye sordu. Ben:

— Hayır, dedim. Dedi ki:

— Onlar kendi nefisleri için zararı defetme veya faydayı celbetme gücüne sahip değiller. Yaşamın tümü Allah'ın elindedir. Benim hayatımı ele geçirmeye güç yetiremezler. Yaşamı uzatmaya ve kısaltmaya da güç yetiremezler. Bunların tamamı Allah'ın elindedir. Allah onları çepeçevre kuşatmıştır."[76]

"Abdunnasır'dan af dileme içerikli birkaç kelime yazması kendisinden talep edildiğinde şöyle demiştir:

— Namazda Allah'ın vahdaniyetine şahitlik eden bu parmak, kesinlikle tağutun hükmünü ikrar eden tek harf dahi yazmayacaktır. Ben neden af dileneyim ki? Şayet ben haklı bir sebeple hapsedilmişsem hak ettiğim cezayı kabul ediyorum. Şayet batıl sebeplerle hapsedilmişsem batıldan af dilenmekten yüce bir kişiyim. (Yüce bir davaya müntesibim.)"[77]

Ebu Kelam Azad!

Hindistan'da İngiliz işgaline karşı direniş başlatan alim Ebu Kelam Azad İngiliz mahkemelerinde yargılanırken, yaptıklarını gizlemeye çalışıp mahkemeye yaranmak bir yana izzetli bir savunma yapmıştı. O savunmadan bazı kesitler şöyledir,

"Hükümetin, muhatabını cezalandırmak için buraya getirmesi beni hiçbir vakit müteessir etmez. Beni müteessir eden şey, bir Müslim'den doğruyu söylemesi isteneceği yerde, ceza kanununun 124. maddesinin doğruyu söyleyeni cezalandırmasından dolayı her Müslim'in susmasını istemek ve Müslim'in zalime zalim demesine mâni olmaktır.

Halbuki Müslimler, İslam tarihinin ilk devirlerinde en zalim hükümdarlara karşı 'Zalimsin!' derler ve hiçbir cezadan, hiçbir işkenceden korkmazlardı! Şimdi bu durum ile 124. maddenizin meydana getirdiği durumu bir kere mukayese edin.

Fakat oldukça üzücü olmakla beraber şurası inkâr edilemez bir gerçektir ki, bu şerefsiz inkılaptan, yabancıların İslam ülkelerine musallat olmalarından bizzat Müslimlerin kendileri mesuldür. Çünkü Müslimler İslami hayatın bütün hususlarını zayi etmişler, bu rezil kölelik düzenini kabul etmişler ve mevcut durumlarıyla İslam'ın başına bir felaket kesilmişlerdir.

Burada İngiltere'nin İslam'a karşı uyguladığı zulümleri tekrarlamak istemiyorum. Bunları herkes biliyor. Yalnız şunu söylemekle yetineceğim ki, şu iki sene zarfında bir gün bir gece geçmemiştir ki ben herkese karşı bu zulümleri ilan etmiş olmayayım. Her gün en yüksek sesimle haykırıyordum ki: 'İslam'ı ayaklarıyla çiğneyen, Hindistan'da yapmış olduğu zulümlerden dolayı üzüntü duymayan

---

76. Seyyid Kutub Mine'l Milad ile'l İstişhad, Salih Abdulfettah El-Halidi, s.472
77. Seyyid Kutub Mine'l Milad ile'l İstişhad, Salih Abdulfettah El-Halidi, s.474

devlet, bu memleketin bir tek evladından zerre kadar sadakat bekleyemez. Çünkü bu devlet, İslam'ın ve Müslimlerin imansız bir düşmanı olduğunu ispat etmiştir.'

Biz bu hükümetin zalim olduğunu ve ortadan kaldırılması gerektiğini söylüyoruz. Hükümet bu duruma neden tepki gösteriyor? Ona zalim olduğu hâlde 'Adilsin, bildiğinden vazgeçme, takip ettiğin yolda devam et!' anlamına gelen sözler mi söyleyelim? Buna hiçbir şekilde imkân yoktur.

Hükümet çok iyi biliyor ki, ihtilal fikirleriyle tanışmam yeni değildir. Aksine küçüklüğümden beri bunlarla meşgulüm… En şiddetli baskılar altında dahi herkesi uyarmaya çalıştım. Zaten hayatımın yegâne hedefi de budur. Bana isnat ettiğiniz bu suçlardan kurtulamaya çalışmama gerek yoktur. Çünkü sizin suç addettiğiniz bu İslami tutumu ben hazırladım. Bu tutum, İslam düşüncesinde büyük bir inkılap yapmış, Müslimleri bugünkü duruma ulaştırmıştır. Müslimler benim fikirlerimi kabul etmekle sizin nazarınızda benim suç ortaklarım olmuş ve benim üzerimde uygulayacağınız ceza üzerinde hak sahibi olmuşlardır.

Bizim hareket metodumuz hükümete karşı terk-i muvalattır. Karşımızda hükümet silahlarıyla duruyor ve bizi ezmek istiyor. Fakat bu bizi korkutamaz. Bizim maddeye ve maddi silahlara itikadımız yoktur! Biz tek kahredici olan Allah'a iman eder, yapmış olduğumuz fedakârlıklara inanırız. Bugün silah kullanımına cevaz vermiyoruz. Silahın, kullanılması gerektiği zaman, kullanılmasında da şer'an bir sakınca olmadığını düşünüyorum. Fakat şimdilik buna imkân yoktur.

Ben Müslim'im, Müslim olmak haysiyetiyle Kur'ân'ımız bize yeterlidir. Kur'ân bize gösteriyor ki, hayata ancak ona en salih olan layıktır. Bu İlahi kanun, her türlü madde ve cisimler üzerinde geçerlidir. Ne var ki bunları doğrulama ve ıslah ancak gelecekte olabilir.

Bu yüzden hak ile batıl arasındaki mücadele mutlaka hakkın galip gelmesiyle, batılın izmihlal ve hüsranı ile son bulacaktır. Sünnetullah böyledir. O gün yakın mıdır, uzak mıdır bilmiyorum. Fakat havanın karardığını, ufkun bulutlandığını, yağmurların yağacağını görüyorum. Veyl olsun o çaresizlere ki, bütün delil ve ayetleri gördükleri hâlde hazırlanmazlar, çare aramazlar! Biz Hindistan hükümetini işte bu çaresizler arasında görüyoruz.

Hâkim bey! Size de ancak benden önce bu durumda bulunan müminlerin söylediklerini söyleyeceğim: 'Ne hüküm vereceksen ver. Senin hükmün ancak dünya hayatına aittir!' Çünkü zerre kadar kötülük, zerre kadar bir elem, acı hissetmiyorum. Cezanız ne olursa olsun, bunun benim için bir önemi yoktur. Çünkü benim davam hükümet iledir, bir şahıs ile değildir. Hükümet bozuk olduktan sonra, hükümet memurlarından bir hayır beklenemez. Sözlerimi aynı mevkide duran büyük bir Avrupalının sözleri ile bitireceğim: 'En ağır cezayı verin. Çünkü siz cezayı verirken benim hakkımda belki bir miktar şefkat hissedersiniz. Hâlbuki ben sizin cezanızı dinlerken zerre kadar bir endişe hissetmeyeceğim.'

Hâkim bey! Söz uzadı. Ayrılma vakti geldi. Burada aramızda geçen olayları tarih

kaydedecektir. Biz bu durumu birlikte meydana getirdik. Siz hâkimlik sandalyesinde, ben de caniler mevkisinden bu hadiseye iştirak etmiş bulunuyoruz. Bizden sonra gelecekler için ibret olacak bu işi artık bitirelim. Tarihçi bekliyor. Geleceğimiz bu işi tamamlamamıza bağlı. Ama şunu unutmayın ki bu mahkemenin işi bittikten sonra diğer bir mahkemenin kapısı açılacaktır: Kanun-i İlahi mahkemesinin!"[78]

El-Azîz İsmiyle Dua

Rabbim! Sen El-Azîz'sin, izzetin tümü sana aittir. Sen dilediğini aziz, dilediğini zelil kılarsın. Ey El-Azîz! Bizi tevhid ve takvayla izzetli kıldığın kullardan eyle. İzzeti senden başka bir yerde ararsak, izzetinle bizleri kendine çevir. Sen emrinde galip olansın; dilediğin olur, emrin geri çevrilmez. İslam'ı ve Müslimleri küfrün karşısında aziz kıl. Bizi izzet yurdunda, izzetle ağırlanan misafirlerden eyle.

Allahumme âmin.

78. Ölümsüz Müdafaa, Ebu'l Kelam Azad, Ekin Yayınları, s.82-93 özetle

Sıkıntıları gideren, dilediğini yapan ve yücelik sahibi olan Allah.

Dua

Ey El-Cabbâr olan Rabbim! Sen yüceler yücesi, iradesine boyun eğilen, gönül kırıklıklarını cebreden Allah'sın. Rabbim! Sıkıntılarımızı gider, kırılan kalplerimizi onar, hüznümüzü ferahla tebdil et. El-Cabbâr olan sensin! Yücelik ve azamet senin şanındandır. Bizleri tevazu, yakınlık, rıfk ve yumuşak başlılıkla rızıklandır. Anne babamıza karşı şefkatli olmayı ve zorbalıktan sakınmayı bize kolaylaştır. Ey El-Cabbâr olan Rabbim! Her zorba ve müstekbir tağuttan sana sığınırım.

Allahumme âmin.

EL-CABBÂR

Genel Bilgiler

El-Cabbâr, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. "*Ce-be-ra/ cebr*" kökünden türemiştir. Bu kök, bir şeyi zorlayarak ıslah etmek/onarmak anlamındadır.[1] Bu kök yücelik ve azamet anlamına da gelmektedir.[2] Yani "*c-b-r*" kökünde üç anlam ön plana çıkar: Islah/onarma, zorlama ve yücelik/azamet. Araplar fakirin sıkıntısını gidermeye "*cebr*", bir kırığı onarmak için yapılan sargıya "*cebire*", sargı üzerine sarılan tahtaya "*cibare*", uzun ve yüce hurma ağacına "*nahletun cebbare*" derler.

El-Cabbâr ismi Kur'ân'da Allah (cc) için bir (1) defa kullanılır:

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur... (Gönül kırıklıklarını gideren, her şeye boyun eğdiren) El-Cabbâr'dır. (En büyük olan ve kibir sahibi olan) El-Mütekebbir'dir. Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir."[3]

El-Cabbâr İsminin Anlamı

Sıkıntıları gideren, dilediğini yapan ve yücelik sahibi olan Allah, demektir.

El-Cabbâr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Cabbâr İsminin Tecellileri

Yüce Allah El-Cabbâr'dır; sıkıntıları giderir, kalp kırıklıklarını cebreder, mahzun kalplerin hüznünü; huzur ile tebdil eder. Böylece kırılan, incinen ve mahzun olan kalpleri El-Cabbâr ismiyle onarır...

1. Mufredatu'l Kur'ân, c-b-r maddesi
2. Mu'cem Mekayisu'l Luga, c-b-r maddesi
3. 59/Haşr, 23

Bazı örnekler verelim:

İsra ve Miraç Olayı

Allah Resûlü (sav) davete başladığında büyük bir tepkiyle karşılaştı. Mekkeliler, bu yeni davetin anlamını kavradılar. Bu davetin, Allah'a kullukta eşitlik çağrısı olduğunu fark ettiler. O güne kadar elde ettikleri imtiyazları kaybetmemek için olanca güçleriyle davete karşı çıktılar.

Allah Resûlü de (sav) bir insandı. Reddedilmek, yalanlanmak, aşağılanmak ve alaya alınmak ona ağır geliyordu. Onun (sav) en büyük destekçisi, Rabbiydi. Sonra hanımı Hatice (r.anha) ve amcası Ebu Talip'ti. Allah Resûlü yorulduğunda biri eş sıcaklığıyla, öteki baba şefkatiyle onu sarıp sarmalıyor, yatıştırıyordu.

Allah'ın (cc) takdiriyle aynı yıl içinde ikisi de vefat etti. Allah Resûlü (sav) o kadar üzüldü ki o yıl "*Hüzün Yılı*" diye isimlendirildi.

Allah Resûlü (sav) bu ağır kayıpların ardından Taif'e yöneldi. Orada dayıları vardı. Onların maddi ve siyasi desteğini alarak davetini yaymayı düşünmüştü. Ona destek olmak bir yana, tüm kapıları yüzüne kapattılar. Mekkelilerden daha ağır hakaretlerde bulunup onu şehrin delileri ve çocuklarına taşlattırıp yuhalattırdılar. Hüznünü anlatan şu dua dilinden döküldü:

"Allah'ım! Güçsüzlüğümü, kimsesizliğimi ve insanların beni hor ve hakir görmesini sadece sana şikâyet ediyorum. Sen, merhamet edenlerin en merhametlisisin. Sen, mustazaf ve kimsesiz olanların Rabbisin. Beni kime bırakıyorsun ya Rab? Uzakta olup da sürekli bana saldıran ya da yakında olup da benim hükümranlığımı eline aldığında bana zulmedecek olana mı beni bırakıyorsun? Sen bana kızmazsan, öfkelenmezsen hiçbir şeyi kendime dert edinmem. Fakat yine de ben, senin afiyetini isterim. Çünkü afiyetin, bana en uygun olandır. Ben, senin gazabının bana gelmesinden veya senin öfkene uğramaktan, bütün karanlıkları aydınlatan yüzünün nuruna sığınıyorum. Sadece sana iltica eder ve senin rızanı dilerim. Senden başka hiçbir güç ve kuvvet yoktur."[4]

Allah Resûlü hüznüne hüzün ekleyip Mekke'ye döndü. Kalbi kırıktı, incinmişti, yalnızdı, ne yapacağını bilmiyordu... El-Cabbâr olan Allah tecelli etti ve İsra ve Miraç hadisesi yaşandı:

"Ayetlerimizin bir kısmını kendisine göstermek için bir gece kulunu Mescid-i Haram'dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksa'ya götüren (Allah) tüm eksikliklerden münezzehtir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[5]

Önce Mekke'den Mescid-i Aksa'ya, sonra Rabbine yükseldi. Yalnızlığı, incinmişliği ve hüznü silinip gitti... Kardeş peygamberlerle buluştu, cenneti gördü

4. Taberani, Mucemu'l Kebir, 181
5. 17/İsrâ, 1

ve Rabbiyle konuştu. Hiç şüphesiz bu, El-Cabbâr olan Allah'ın (cc), Nebi'nin kalbini onarması, sıkıntılarını cebretmesiydi.

Harise b. Suraka'nın Annesi (r.anha)

"Müslimler Bedir Savaşı'na gittikleri zaman Harise b. Suraka, savaş esnasında su kuyusundan su içmek için eğildi. Müslimlerden biri de onu müşrik zannedip bir ok atarak Harise'yi öldürdü.[6] *Medine'ye döndükleri zaman Harise b. Suraka'nın annesi, Medine'nin kapısına oğlunu görmek için geldi. Oğlunu göremeyince dönenlerin arasından birine sordu:*

— Benim oğlum nerede? Benim oğlum nerede? Sahabilerden bir tanesi:

— Senin oğlun öldü, dedi.

— Benim oğlum nasıl öldü?

— Senin oğlun su içerken Müslimlerden bir tanesi ok attı, öldü.

— Benim oğlum hainlik mi yaptı? Savaşta sizi mi aldattı?

— Hayır.

— Arkasını dönüp kaçtı mı peki? Bundan dolayı mı 'öldü' diyorsun?

— Hayır, bir Müslim'in oku ona isabet edince öldü. Müslimlerin okuyla ölen birinin şehit olacağını sanmıyorum. O ölmüştür.

Kadın, Allah Resûlü'nün yanına gelip dedi ki:

— Ey Allah'ın Resûlü! Bana Harise'den haber ver! Eğer benim oğlum cennetteyse ben sabrederim. Ama benim oğlum eğer cehennemdeyse/ateşteyse ağlayabildiğim kadar ağlayacağım!

Peygamber ona dedi ki:

— O cennettedir ey Ummu Harise ve senin oğlun Harise, Firdevs-i Âlâ'ya isabet etmiştir."[7]

Bir kadın… Oğlunu cihada gönderiyor… Şehit olmasını dert etmiyor… Çünkü onun cennette olacağına inanıyor… Oğlu hatayla öldürülmüş… Haberi veren şehit olmadığını belirtiyor… Oğlunu kaybeden acılı bir annenin bu hâlini düşünün… Oğlunu kaybettiğine ayrı yanıyor, şehit olup cennete gitmediğine ayrı… Allah (cc) El-Cabbâr ismiyle tecelli ediyor ve Resûl'e (sav) oğlunun cennette olduğunu bildiriyor… Böylece annenin gönül kırıklığını cebrediyor.

Bugün Allah Resûlü (sav) yok. Aramızda vahiy alan da yok. Ama El-Cabbâr olan Allah var… O (cc) dün de bugün de kalbi kırıkların Rabbidir. Yeter ki içtenlikle ona yönelinsin…

6. Tabakatu İbni Sa'd, 3/510; Fethu'l Bari, 7/305
7. Buhari, 2809

Culeybib (ra)

Ebu Berze El-Eslemi'den:

"Ashab, henüz evlenmemiş genç kızları varsa Resûlullah'a gelerek bunu bildirirlerdi. Bir gün Resûlullah (sav) *bir adama:*

— Kızını senden istiyorum, dedi. Adam:

— Ne büyük bir nimet, dedi. Resûlullah:

— Onu kendim için istemiyorum, dedi. Adam:

— Peki kim için, diye sordu. Resûlullah:

— Culeybib için, deyince adam:

— Ya Resûlullah! Annesine danışayım, dedi.

Adam, karısının yanına gelerek:

— Resûlullah kızına talip oldu, dedi. Kadın:

— Ne güzel bir nimet, evlendir, dedi. Adam:

— Resûlullah kendisi için istemiyor, dedi. Kadın:

— Kim için istiyor, dedi. Adam:

— Culeybib, deyince karısı:

— Hayır, vallahi Culeybib'le onu asla evlendirmem, dedi.

Adam Resûlullah'ın yanına gidip durumu haber vermek için kalkınca kızları gelerek anne babasına:

— Beni sizden kim istedi, diye sordu. Onlar:

— Resûlullah, dediler. Kız:

— Resûlullah'ın emrini mi reddediyorsunuz? Beni onun istediği kişiye verin, o, hakkımda hayır olmayan bir şey yapmaz, dedi.

Adam Resûllullah'ın (sav) *yanına giderek 'Sen nasıl istersen o olsun, onu Culeybib ile evlendirebilirsin.' dedi.*

İshak bin Abdillah bin Ebi Talha, Sabit'e şöyle dedi:

— Biliyor musun Resûlullah (sav) *o kız için ne duada bulundu? O:*

— Ne duada bulundu, dedi. İshak:

— 'Allah'ım onun üzerine hayır yağdır, geçiminde ona zorluk verme!', diye dua etti, dedi.

Resûlullah (sav) *bir savaşta 'Kaybımız var mı?' diye sordu. Ashab: 'Falan kişi, falan kişi' diye saydılar. Yine aynı şekilde sordu, onlar da yine saydılar. Sonra tekrar sorunca 'Hayır' dediler. Resûlullah: 'Fakat ben Culeybib'i kaybettim. Öldürülenler arasında onu arayınız.' dedi. Onu aradılar ve sonunda öldürdüğü yedi kişinin yanında öldürülmüş olarak buldular. Resûlullah* (sav)*:*

'O bendendir, ben de ondanım. Yedi kişiyi öldürdü, sonra da öldürüldü mü?

O bendendir, ben de ondanım. Yedi kişiyi öldürdü, sonra da öldürüldü mü? O bendendir, ben de ondanım.' dedi.

Resûlullah (sav) *onu kollarına aldı ve sonra onun için kabir kazdılar. Konulacak bir yer yoktu. Onu kabrine koyuncaya kadar Resûlullah'ın kollarındaydı."*[8]

Culeybib, anne babası olmayan kimsesiz bir sahabedir. Bir evi, giyecek güzel bir elbisesi, iyi bir işi yoktur. O günün Medine'sinde bir sokak çocuğudur: Kendisinin itiraf ettiği gibi yakışıklı da değildir. Ama ne saadet ki o, Medine'nin sokaklarında kimsesizdir. Herkesin birbirine kimse olduğu, rauf ve rahim bir Peygamber'in kanatları altında, ne kadar kimsesiz olunursa o kadar kimsesizdir…

Allah (cc) El-Cabbâr ismiyle tecelli ediyor. Nebi'sini (sav) bu gencin gönül kırıklığını cebretmek için kullanıyor. Kız istenecek, velisi Allah Resûlü oluyor, kefil isteniyor, kefili Allah Resûlü oluyor; yardıma ihtiyaç var, hamisi bütün bir Medine oluyor; şehit oluyor, cenazesiyle Allah Resûlü ilgileniyor. Kıyamete kadar, her Müslim'in gıpta edeceği şu sözlerle Rabbine kavuşuyor: "*O, bendendir, ben de ondanım!*" El-Cabbâr olan Allah, kimsesizlerin kimsesidir. Yeter ki kimsesiz, ona hakkıyla kulluk etsin… kimsesizliğinde Medine sokaklarını tercih etsin. Başka mahallelere savrulmasın…

Sabit b. Kays (ra) **Kıssası**

Enes b. Mâlik'ten (ra) şöyle aktarılmıştır:

"Peygamber (sav)*, bir ara Sabit b. Kays'ı kaybetmişti (görememişti). Bir sahabi: 'Ey Allah'ın Resûlü! Ben Sabit'e ait bilgiyi senin için öğrenirim.' dedi. Sahabi Sabit'e gitti, onu evinde başını eğerek oturur bir hâlde buldu ve:*

— Ne durumdasın, diye sordu. O da:

— Durumum şerlidir! Sabit sesini Peygamber'in sesinden fazla yükselten bir kimsedir. Onun şimdiye kadar işlediği hayır ve ibadet boşa gitmiştir. Artık Sabit cehennemliktir, diye cevap verdi.

Bu sahabi de Resûlullah'a geldi ve Sabit şöyle şöyle söyledi diye haber verdi. Ravi Musa b. Enes dedi ki:

'O sahabi, son bir kere daha Sabit'in yanına büyük bir müjde ile dönüp gitti. Şöyle ki: Resûlullah, o sahabiye 'Sabit'e git, ona 'Sen cehennemlik kişilerden değilsin, fakat sen cennet ehlindensin, de!' ' buyurdu.' "[9]

Sabit (ra) bir ayeti üzerine alınmış;[10] üzülmüş, incinmiş, yıpranmıştır… Yüce Allah onu El-Cabbâr ismiyle kuşatmış, kalp kırıklığını cennet müjdesiyle ber-

8. Hayatu's Sahabe, 813-814
9. Buhari, 3613
10. "Ey iman edenler! Sesinizi Peygamber'in sesinden (daha fazla) yükseltmeyin. Birbirinize yüksek sesle bağırdığınız gibi ona bağırarak söz söylemeyin. Yoksa, hiç farkında değilken amelleriniz boşa gider." (49/Hucurât, 2)

taraf etmiştir. Önce yokluğunu Resûl'e (sav) fark ettirmiş, sonra Resûl'ün diliyle onu müjdelemiştir.

Bu hepimizin başına gelebilir. Bazen bir hata/günah, pişmanlık içinde kıvranmamıza neden olabilir. Ki bu, kalbimizde hayat olduğunu, henüz masiyetlerle ölmediğini gösterir. El-Cabbâr olan Allah, okuduğumuz bir ayeti, dinlediğimiz bir sohbeti, gönül ferahlığı kılabilir. Samimi bir kulluğun karşılığı El-Cabbâr olan Allah'ın tecellisidir. Yeter ki kul, içtenlik ve samimiyetle yüce Allah'a yönelsin. Derdini ve sıkıntısını O'na açsın. Kırık kalbini, incinmiş duygularını El-Cabbâr olan Allah'a arz etsin.

İnsanın Allah'a (cc) arz edemeyeceği ve O'ndan isteyemeyeceği hiçbir şey yoktur. Bakın Allah ne diyor:

Ebu Zerr'in (ra) rivayet ettiği, Nebi'nin (sav) bildirdiği kutsi bir hadiste Allah (cc) şöyle buyurur:

"Ey kullarım, ben zulmü kendime haram kıldım, sizin aranızda da zulmü haram kıldım! O hâlde birbirinize zulmetmeyiniz. Ey kullarım, benim hidayette kıldıklarımın dışında hepiniz dalalettesiniz! O hâlde benden hidayet isteyin ki size hidayet vereyim. Ey kullarım, benim doyurduklarımın dışında hepiniz açsınız! Öyleyse benden yiyecek isteyin ki size yiyecek vereyim. Ey kullarım, benim giydirdiklerimin dışında hepiniz çıplaksınız! Öyleyse benden giyecek isteyiniz ki size giyecek vereyim. Ey kullarım, siz gece ve gündüz hata işliyorsunuz! Ben de bütün günahları affederim. Öyleyse benden af isteyin ki sizi affedeyim...."[11]

Allah'tan hidayet istenir, yiyecek istenir, kıyafet istenir, günahları bağışlaması istenir... Allah Resûlü (sav):

"*Sizden birinin ayakkabı bağı kopsa onu dahi Allah'tan istesin.*"[12] buyurur.

Allah'ın (cc) gideremeyeceği dert, karşılayamayacağı ihtiyaç, cebredemeyeceği gönül kırıklığı yoktur.

Allah'a Arz Edildiği Hâlde (Bir Hikmete Binaen) Onarılmayan Sıkıntılar

Maddi veya manevi bir sıkıntı Allah'a (cc) arz edildiği hâlde giderilmiyorsa şunu bilmek gerekir: Allah'ın güzel isimleri bir bütündür. O El-Cabbâr olduğu gibi, El-Hakîm'dir. Her işinde bir hikmet vardır. O El-Alîm'dir. Her şeyi bilir. Bazen kul bir şey ister ve onun hayır olduğunu düşünür. Oysa o şey, onun için şerdir. Allah bunu mutlak ilmi ile bilir ve kuluna istediğiyle değil, mutlak ilmiyle muamele eder.

Buna dair anlatılan ibretli bir mesele vardır:

"Gencin biri gece namazına kalkmak ister. Ancak muvaffak olamaz. Israrlı du-

11. Müslim, 2577; Tirmizi, 2495; Ahmed, 21367
12. Tirmizi, 3604

aların ardından bir gün gece namazına kalkar. Gece namazını eda ettikten sonra camdan dışarıya bakar ve şöyle der:

— Babacığım, bu insanlar ne kadar da gafil, görüyor musun? Bu saatte Allah'ın huzurunda durmak ve gecenin bereketinden faydalanmak varken onlar uyumayı tercih ediyor. Keşke bu insanlar da bizim tattığımız manevi lezzeti tatsaydı da gece namazına kalksaydı. Babası oğluna dönerek:

— Oğlum, düne kadar gece namazına kalkmıyordun. Ama mütevazı bir insandın. Allah, bir gece seni gece namazına kaldırdı. Amelin senin gözünde büyüdü, öyle bir kibre kapıldın ki Allah'ın en nefret ettiği işi yaptın. Keşke gece namazına hiç kalkmasaydın da bu çirkin sözleri söylememiş olsaydın."

Bazı insanlar için eksiklik, bir nimettir. O eksiklik sayesinde mütevazı olur, Allah'tan (cc) bağışlanma dilerler. Eksiklikleri giderilince ise kibre kapılır, insanları küçümsemeye başlarlar. Dahası, bazıları Allah'a minnet etmeye kalkışırlar.

Bazı insanı istikamette tutan şey duadır. Allah (cc) istediğine karşılık vermez. Çünkü isteği karşılanırsa duayı kesecek, Rabbini unutacaktır. Şunu hiç unutmamalı ki dua ibadettir, daha doğru bir ifadeyle, kulluğun özüdür.[13] İnsan, istediği karşılansın veya karşılanmasın duayı terk etmemelidir. Çünkü Allah El-Mucîb'dir, duaya mutlaka karşılık verir. İstediğimiz birebir karşılanmıyorsa da daha hayırlısını bizler için hazırlar:

"Bir günah veya akraba bağını kesme içermeyen bir duayla Allah'a dua eden hiçbir Müslim yoktur ki Allah ona mutlaka şu üç şeyden biriyle icabet eder: Ya onun duasına hemen karşılık verir ya onun için bunun karşılığını ahirete saklar ya da ona denk bir kötülüğü ondan sarf eder."[14]

2. El-Cabbâr, Allah'a Has Olan Bir İsimdir, Bu İsimle Ahlaklanılmaz

Yüce Allah'ın isimleri iki kısımdır: Bir kısmı ahlaklanabileceğimiz isimlerdir: Er-Rahmân, El-Halîm, Er-Refîk vb. Bir grup isim ise Allah'a (cc) hastır; onların içerdiği sıfatla ahlaklanılmaz: El-Mütekebbir, El-Azîm vb. El-Cabbâr ismi ikinci kısımdandır. Allah (cc) kullarını bu ahlak üzere görmek istemez.

Cabbar; üstünlüğü nedeniyle dilediğini yapan, insanları mutlak iradesiyle zorlayabilendir. Kul için kullanıldığında zorba, katı, vandal gibi ahlakları karşılamaktadır.

Yüce Allah kullarını zorlayabilir, onlara rağmen takdirde bulunabilir. Çünkü O (cc); adildir, merhametlidir, kullarının iyiliğini ister.

Kul ise böyle değildir. O; zalimdir, cahildir, nankördür, bencildir... Yeteneklerini kullanarak insanları bir şeye zorlarsa çoğunlukla zulmeder. Bu nedenle cabbar olmak kula yakışmaz.

---

13. Ebu Davud, 1479; Tirmizi, 2969
14. Edebu'l Müfred, 710; Ahmed, 11133

Allah'ın (cc) dünyada ve ahirette en çok öfkelendiği insanlardan biri cabbar/ zorba olanlardır:

"Onlar ki; kendilerine gelmiş hiçbir delil olmamasına rağmen, Allah'ın ayetleri hakkında tartışanlardır. Allah katında ve iman edenlerin katında (bu yaptıklarına yönelik) öfke büyüktür. İşte Allah, kibirli zorba olanın kalbini böyle mühürler."[15]

Bunun tam tersi olarak; mütevazı, yumuşak huylu, insanlara yakınlık gösteren kullar ise Allah'a (cc) en sevimli kullar arasındadır. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"Ey Aişe! Şüphesiz Allah Refîk'tir. Rıfkı/ yumuşak huyluluğu sever. Yumuşaklıkla yapılan işlere, sertliğe ya da diğer şeylere vermediği ecri verir."[16]

İmam Tirmizi'nin rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Size ateşin kendisine haram olduğu veya kendisinin ateşe haram olduğu insanı haber vereyim mi? Karib/ Yakın, sehl/ yumuşak başlı ve heyyin/ uyumlu/ geçimi kolay olan insanlar."[17]

قَرِيب/Karib, insanlara yakın olandır ve insanlar, onu kendisine yakın hissetmektedir.

سَهل/Sehl, kolaydır; anlaşmak, konuşmak, sonuca ulaşmak kendisiyle kolay olandır.

هَيِّن/Heyyin, yumuşak tabiatlıdır, yumuşak geçişlerde bulunandır.

Bu üç sıfata dikkat edilirse üçü de zorbalığın tam zıddıdır. Rabbimiz (cc) her konuda yakın, kolay ve yumuşak tabiatlı kullarını sever. Bir ebeveyni çocuklarına karşı, bir öğretmeni öğrencilerine karşı, bir patronu işçilerine karşı, bir yöneticiyi tebasına karşı… bu ahlak üzere görmek ister. Ancak çocukların anne babaya karşı bu ahlakla ahlaklanmasına özel olarak vurgu yapar. İsa'yı ve Yahya'yı (as) överken şöyle der:

" 'Yahya! Kitab'ı kuvvetle al.' (dedik.) Biz, ona henüz çocukken hüküm/ hikmet verdik. Tarafımızdan ona incelik/ merhamet/ şefkat ve arınmışlık (verdik). O, takvalı biriydi. Anne babasına iyilik yapardı, onlara karşı zorba ve isyankâr değildi."[18]

" '(Beni,) anneme karşı iyilik yapan bir evlat kıldı. Ve beni, (ona karşı) zorba ve bedbaht kılmadı.' "[19]

Allah'ın yanında ebeveyn hakkı o denli önemlidir ki, onlara "*öf*" denmesini dahi kabul etmez:

"Rabbin, kendisinden başkasına ibadet etmemeniz ve anne babaya iyilik etmenizin (gerekliliğine) hükmetti. Onlardan biri ya da her ikisi senin yanında yaşlanırsa,

15. 40/Mü'min (Ğafir), 35
16. Müslim, 2593
17. Tirmizi, 2488
18. 19/Meryem, 12-14
19. 19/Meryem, 32

onlara 'öf' bile deme! Onları azarlama ve onlara değerli bir söz söyle. Merhamet duygusuyla onlara karşı mütevazı ol. (Onları sevgi ve merhamet kanatlarının altına al) ve de ki: "Rabbim beni büyütüp yetiştirdikleri gibi sen de onlara merhamet et.' "[20]

Bir insanın ebeveyni hayatta ise yüce Allah cennet kapılarını ona açmış demektir:

İbni Cabir diye de bilinen Useyr b. Amr şöyle demiştir:

"Ömer İbnu'l Hattab (ra)*, Yemen'den destek bölükleri geldikçe 'Uveys b. Âmir içinizde mi?' diye sorardı. Sonuçta Üveys'i buldu ve ona:*

— Sen Uveys b. Âmir misin? diye sordu. O da:

— Evet, dedi. (Sonra aralarında şu konuşma geçti:)

— Murad Kabilesi'nin Karen kolundan mısın?

— Evet.

— Sende alaca hastalığı vardı. Hastalığın geçti, ancak bir dirhem büyüklüğünde bir yerde kaldı, öyle mi?

— Evet.

— Annen var mı?

— Evet.

— Ben, Resûlullah'ı (sav)*; 'Uveys İbni Âmir size Yemenli destek bölükleri içinde gelecektir. Kendisi Murad Kabilesi'nin Karen kolundandır. Alaca hastalığına tutulmuşsa da iyileşmiştir. Sadece bir dirhem miktarı bir yerde kalmıştır. Onun bir annesi vardır, ona son derece iyi bakar. O, (bir şeyin olması için) Allah'a dua etse, Allah onun duasını kabul eder. Senin için mağfiret dilemesini temin edebilirsen, fırsatı kaçırma, bunu yap!' buyururken işittim. Şimdi benim için istiğfar ediver.*

Uveys, Ömer için istiğfar etti.

Daha sonra Ömer:

— Nereye gitmek istiyorsun, diye sordu. O:

— Kûfe'ye, dedi. Ömer:

— Senin için Kûfe Valisi'ne bir mektup yazayım mı, dedi. O:

— Fakir fukara halk arasında olmayı tercih ederim, diye cevap verdi.

Aradan bir yıl geçtikten sonra Kûfe eşrafından bir kişi hacca geldi. Ömer'e (ra) *rastladı. Ömer, kendisine Uveys'i sordu. O da:*

— Ben buraya gelirken o, tamtakır denecek yıkık dökük bir evde oturmakta idi, dedi. Ömer:

— Ben Resûlullah'ı (sav)*, 'Uveys b. Âmir size Yemenli destek bölükleri içinde gelecektir. Kendisi Murad Kabilesi'nin Karen kolundandır. Alaca hastalığına*

20. 17/İsrâ, 23-24

tutulmuşsa da iyileşmiştir. Sadece bir dirhem miktarı bir yerde kalmıştır. Onun bir annesi vardır, ona son derece iyi bakar. O, (bir şeyin olması için) Allah'a dua edecek olsa, Allah onun duasını kabul eder. Senin için mağfiret dilemesini temin edebilirsen, fırsatı kaçırma, bunu yap!' buyururken işittim, dedi.

O Kûfeli adam hac dönüşü Uveys'e uğrayıp:

— Benim için mağfiret dile, diye ricada bulundu. Uveys:

— Sen, güzel ve mübarek bir yolculuktan yeni geldin. Benim için sen dua et, dedi. (Adam, dua isteğinde ısrar edince) Uveys:

— Sen Ömer'le mi karşılaştın, dedi. Adam:

— Evet, dedi.

Bunun üzerine Uveys, o kişi için af ve bağışlanma dileğinde bulundu.

Bu olay üzerine halk Uveys'in kim olduğunu anladı. O da başını alıp gitti (Kûfe'yi terketti)."[21]

Uveys'i (rh) Uveys yapan nedir? Annesine karşı salih bir evlat olmasıdır. O annesine verdiği değer sebebiyle Allah katında değerlenmiş ve bu değer Resûlullah'ın (sav) dilinde tescillenmiştir.

İnsan, ebeveynine karşı zorba bir evlat olarak bu cennet kapısını kendi elleriyle kapatmamalıdır.

Allah Resûlu (sav) dedi ki:

" 'Burnu sürtsün, sonra burnu sürtsün, sonra burnu sürtsün.'

— Kimin Ey Allah'ın Resûlü, dediler. Dedi ki:

— Anne babasından birisine veya ikisine erişip onlara yetiştiği hâlde cennete girmeyen kişinin (burnu sürtsün)."[22]

İnsan, kendine yakışanı yapmayarak zorba bir kul olursa, elbette bunun uhrevi bir karşılığı olacaktır. Cezayı, amelin cinsinden veren Rabbimiz, zorba olanlara karşı kuvvet ve azametini gösterecek, rahmete en muhtaç oldukları anda onlara çetin/şedid olacaktır:

"Bir gün Peygamber'i şöyle derken işittim: 'Size cennet ehlini haber vereyim mi? Zayıf ve insanlar tarafından önemsiz görülen her insandır. O, Allah adına yemin etse Allah onun yeminini yerine getirir. Size cehennem ehlini haber vereyim mi? Katı kalpli, günahı alışkanlık hâline getiren ve müstekbir insanlardır.' "[23]

İmam Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste, Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Allah, kıyamet gününde -defter sayfasının dürüldüğü gibi- gökyüzünü dürecek. Sonra sağ eliyle gökyüzünü eline alacak ve nida edecek: 'Ben, El-Melik olan

21. Müslim, 2542
22. Müslim, 2551
23. Buhari, 4918; Müslim, 2853

Allah'ım! Nerede yeryüzünde zorba olanlar/ cabbar olanlar? Nerede yeryüzünde büyüklenenler/ kibirli olanlar?' Sonra Allah, yeryüzünü de dürecek. Onu da sol eline alacak ve nida edecek: 'Ben Melik olanım/ El-Melik'im! Nerede cabbar olanlar? Nerede mütekebbir olanlar?!"[24]

Örneğin, kişi kocadır, hanımına zorbalık yapmıştır; elinden sopası düşmemiş, karısına eziyet etmiştir. Kişi babadır, çocuklarına karşı zorba olmuştur; onlara bağırmış, hakaret etmiş, şiddet uygulamıştır. Kişi evlattır, anne babasına karşı zorba olmuştur; bağırmış, çağırmış, küfretmiş, evi yaşanmaz bir yer hâline getirmiştir. Kişi devlet yöneticisidir, halkına karşı zorba olmuştur; onlara hakaret etmiş, zindanlara hapsetmiş ve eziyet etmiştir. Kişi patrondur, "B*en olmasam bunlar aç kalır!*" diyerek işçilerini küçümsemiştir; bağıra çağıra, hakaret ede ede işini yaptırmıştır... İşte Allah (cc), dünya zorbalarına kıyamet gününde meydan okuyacaktır. El-Cabbâr olan Allah, zorbalık yaptığı insanların hakkını o kişilerden bir bir alacaktır. Kıyamet günü hasmı Allah olanın, Allah'ın nida edip meydan okuduğu kimsenin vay hâline!

3. Allah El-Cabbâr'dır, Cebrî Değildir

Yüce Allah El-Cabbâr'dır. Her şey onun iradesine boyun eğmiş, O'nun kanunlarına (sünnetullah) teslim olmuştur. Onun ilmi ve izni dışında hiçbir şey vuku bulmaz... Ancak O (cc), cebrî değildir. Hiç kimseyi ne hakka ne de batıla zorlamaz. İnsanların önüne hakkı ve batılı, hayrı ve şerri bütün açıklığıyla koyar. Herkes, kendi özgür iradesiyle bir seçim yapar. Evet, kimin neye layık olduğu ve neyi seçeceği Allah'a malumdur. Çünkü O, gayb ve şehadet bilgisinin sahibidir. Yaşanmış/yaşanacak her şey O'nun katında, kitapların anasında kayıtlıdır:

"Bilmez misin ki Allah, gökte ve yerde olanların tamamını bilir. Şüphesiz ki bunlar, bir Kitap'tadır. Şüphesiz ki bu, Allah'a kolaydır."[25]

"Yeryüzünde veya nefislerinizde meydana gelen her musibet, onu yaratmadan önce mutlaka bir Kitap'ta yazılıdır. Şüphesiz ki bu, Allah'a kolaydır."[26]

Ancak o, hiç kimseyi icbar edip bir şeye zorlamaz. Bu sebeple hiç kimse seçimlerini kadere fatura edemez. Allah'ın (cc) mutlak iradesini bahane edip seçimini kadere fatura etmek, insi ve cinni şeytanların ahlakıdır:

"Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım.' "[27]

Allah (cc) meleklere Âdem'e (as) secde etmelerini emretti. Melekler itaat etti,

24. Müslim, 2788; Ebu Davud, 4732
25. 22/Hac, 70
26. 57/Hadîd, 22
27. 7/A'râf, 16

İblis ise karşı çıktı. Emre isyan onun tercihiydi. Ancak o, "*Beni saptırmana karşılık*" diyerek bunu Allah'a nispet etti.

Âdem (as) ağaçtan yeme yasağını çiğnedi. O, hatasını kabul etti ve suçu üstlendi:

"Dediler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz biz kendimize zulmettik. Şayet bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen muhakkak ki hüsrana uğrayanlardan oluruz.' "[28]

Şeytanla Âdem (as) arasındaki fark budur: Biri suçunu Allah'a/kadere yıktı, öteki ise suçunu üstlendi ve tevbeyle Allah'a yöneldi.

Elbette Allah (cc), şeytanın secde etmeyeceğini ve Âdem'in (as) ağaçtan yiyeceğini biliyordu... Bu iki fiilin olmasına izin de verdi. Zira O'nun (cc) mülkünde O'ndan izinsiz hiçbir şey olmaz. Ancak ne şeytanı ne de Âdem'i (as) isyana zorladı. Her ikisine de emretti ve onları tercihleriyle baş başa bıraktı. İkisi de tercihini yaptı. Ancak İblis Rabbini, Âdem nefsini suçladı.

Sadece İblis değil, insi şeytanlar da tercihlerini Allah'ın iradesine/kadere fatura ederler.

"Şirk koşanlar dediler ki: 'Şayet Allah dileseydi ne biz ne de babalarımız, O'nun dışındaki hiçbir varlığa ibadet etmez ve O'nun belirlediği haramlar dışında hiçbir şeyi haram kılmazdık.' Onlardan öncekiler de aynen böyle yaptılar. Resûllerin apaçık bir tebliğden başka görevi mi var?"[29]

Allah (cc) onların bu iddialarına şöyle cevap verdi:

"Andolsun ki biz her ümmet arasında: 'Allah'a ibadet/ kulluk edin ve tağuttan kaçının.' (diye tebliğ etmesi için) resûl göndermişizdir. Allah içlerinden kimisine hidayet bahşetti, kimisine ise sapıklık hak oldu. Yeryüzünde gezip dolaşın ve yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bakın."[30]

Böylece bu ve bunun gibi tüm iddia ve şüphelere karşı şöyle denmiş oldu: Allah (cc) sizi şirke zorlasaydı tevhide davet eden peygamberler yollamazdı. Onun "... *Allah'a kulluk edin ve tağuttan kaçının...*"[31] diye peygamberler yollaması dahi, sizin için tevhidden razı olduğunu gösterir.

Hem kaldı ki; Allah (cc) birini bir şeye zorlayacak olsa, hiç şüphesiz tüm kullarını tevhide zorlardı:

"... Allah dileseydi onların tamamını hidayet üzere toplardı..."[32]

"Şayet (davetinden) yüz çevirmeleri sana ağır geliyorsa, yerde tünel açıp veya

28. 7/A'râf, 23
29. 16/Nahl, 35
30. 16/Nahl, 36
31. 16/Nahl, 36
32. 6/En'âm, 35

göğe merdiven dayayarak onlara bir delil/ mucize getirebiliyorsan (yap). Allah dileseydi onların tamamını hidayet üzere toplardı. (Öyleyse) sakın cahillerden olma."[33]

"Şayet Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin tamamı iman ederdi! (Allah dahi böyle yapmamışken) şimdi sen mi insanları iman edinceye kadar zorlayacaksın?"[34]

Zira O (cc), tevhidi sever, şirke buğzeder. İnsanları ve cinleri kendine ibadet etsinler diye yaratmıştır. O, kullarına karşı öz annelerinden daha merhametlidir. Şayet zorlayacak olsaydı onları rahmet yurduna, yani İslam'a zorlardı.

Buna binaen cebriye akidesi -her şeyi kadere fatura edip sorumluluktan kaçınma-, İslam nezdinde batıl bir akidedir... İnsi ve cinni şeytanların batıl mazeretlerindendir... Hiçbir şekilde İslam'a nispet edilemez. Bu akide, iki tür toplumlarda boy gösterir:

a. Yenilmiş toplumlar.

b. Dinin siyasete alet edildiği zorba toplumlar.

Yenilmiş toplumlar, psikolojik olarak rahatlamak için içinde bulundukları olumsuz şartları Allah'ın iradesiyle açıklarlar. Oysa onlar bazı şeyleri değiştirmemiş olsaydı Allah (cc) onlara verdiği izzet nimetini değiştirmezdi:

"Bu, şundandır: Allah, bir topluma verdiği nimeti, onlar kendilerinde olanı değiştirmedikçe değiştirecek değildir. Şüphesiz Allah, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[35]

Dinin siyasete alet edildiği zorba/zalim toplumlar ise bilinçli olarak bu propagandayı yaparlar. Zira onlar İslam'ın yönetim biçimi olan adaletten uzaktır. Zulümlerini "*Allah bizi istedi.*" diyerek meşrulaştırmak isterler. Ki bu akidenin, siyasetin İslam'dan kopuşunu temsil eden Emevi Saltanatı'nda ortaya çıkması da düşündürücüdür. Ne Allah'ın (cc) ne de müminlerin razı olmadığı fasık yöneticiler; *"Allah dileseydi yönetimi bize vermezdi"* diyerek, kendilerince yönetimlerini meşrulaştırıyorlardı...

El-Cabbâr İsmiyle Dua

Ey El-Cabbâr olan Rabbim! Sen yüceler yücesi, iradesine boyun eğilen, gönül kırıklıklarını cebreden Allah'sın. Rabbim! Sıkıntılarımızı gider, kırılan kalplerimizi onar, hüznümüzü ferahla tebdil et. El-Cabbâr olan sensin! Yücelik ve azamet senin şanındandır. Bizleri tevazu, yakınlık, rıfk ve yumuşak başlılıkla rızıklandır. Anne babamıza karşı şefkatli olmayı ve zorbalıktan sakınmayı bize kolaylaştır. Ey El-Cabbâr olan Rabbim! Her zorba ve müstekbir tağuttan sana sığınırım.

Allahumme âmin.

---

33. 6/En'âm, 35
34. 10/Yûnus, 99
35. 8/Enfâl, 53

El-Kebîr: Zatı ve sıfatları en büyük olan, maddi ve manevi tüm küçüklüklerden münezzeh olan Allah.
El-Mütekebbir: Kibriya sahibi, büyüklenen Allah.

Dua

Ey El-Kebîr ve El-Mütekebbir Rabbim! Sen büyüksün, yücesin, kibriya ve azamet sahibisin, tüm küçüklüklerden münezzehsin. Rabbim! Bizi '*Allahu Ekber*' şuuruna erdir. Yüreğimiz senin büyüklüğünle dolup taşsın. Rabbim! Kibirden sana sığınırız, bizi büyüklenmekten koru, tevazu ahlakıyla süsle. Müstekbir tağutlara karşı seni tekbir etmeyi ve Kur'ân'la onlara karşı büyük cihad vermeyi kolaylaştırır.
Allahumme âmin.

EL-KEBÎR, EL-MÜTEKEBBİR

Genel Bilgiler

El-Kebîr ve El-Mütekebbir Yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. İki isim de "*Ke-bu-ra/ kibr*" kökünden türemiştir. Bu kök, büyüklüğe delalet eder. Başka bir ifadeyle küçüklüğün zıddı olan şeydir.

El-Kebîr, altı (6), El-Mütekebbir ise bir (1) defa Kur'ân'da Allah için kullanılır:

"Gayb ve şehadet bilgisinin sahibi, (en büyük) El-Kebîr, (zatı ve sıfatlarıyla en yüce olan) El-Muteâl'dir."[1]

"Böyle işte… Allah, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olanın ta kendisidir. O'nun dışında dua ettikleri batılın ta kendisidir. Kuşkusuz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir."[2]

"O Allah ki; O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik'tir. (Mukaddes, eksikliklerden münezzeh olan) El-Kuddûs'tür. (Tüm eksiklik ve kusurlardan münezzeh, kullarına esenlik veren) Es-Selâm'dır. (Kalplere iman ve güven veren) El-Mümin'dir. (Her şeyi kontrol eden, mutlak otorite ve hâkimiyet sahibi olan) El-Müheymin'dir. (İzzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz'dir. (Gönül kırıklıklarını gideren, her şeye boyun eğdiren) El-Cabbâr'dır. (En büyük olan ve kibir sahibi olan) El-Mütekebbir'dir. Allah, onların şirk koşmalarından münezzehtir."[3]

El-Kebîr ve El-Mütekebbir İsimlerinin Anlamı

El-Kebîr: Zatı ve sıfatları en büyük olan, maddi ve manevi tüm küçüklüklerden münezzeh olan Allah, demektir.

El-Mütekebbir: Kibriya sahibi, büyüklenen Allah, demektir.

---

1. 13/Ra'd, 9
2. 22/Hac, 62
3. 59/Haşr, 23

Bu İsimlerin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. El-Kebîr ve El-Mütekebbir İsimlerinin Tecellileri

Yüce Allah maddi ve manevi tüm büyüklüklerin sahibidir. O (cc), insanın bildiği ve bilmediği tüm küçüklüklerden münezzehtir. O'nun (cc) büyüklüğünü ihata etmek mümkün değildir. Zira insan böyle bir donanıma sahip değildir. İnsan, O'nun (cc) yarattığı mahlukatın büyüklüğünü anlamakta zorlanırken nasıl O'nun büyüklüğünü ihata etsin? Allah buyurur ki:

"… Kürsüsü gökleri ve yeri kuşatmıştır…"[4]

Kürsü, yüce Allah'ın mahlukatından bir mahlukattır. Abdullah b. Abbas'a sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: "*Arşın ayaklık kısmıdır. Arşın büyüklüğünü Allah'tan başkası takdir edemez.*"

Yüce Allah'ın, şanına yakışır bir arşı vardır. Bu arşın en alt kısmı gökleri ve yeri kuşatacak kadar geniştir. Acaba arş ne kadar büyüktür? Bazı rivayetlerde şöyle denir:

"Kürsüye nispetle gökler ve yer, çöle atılmış bir demir halka (alyans) gibidir."[5]

Dünya'nın uzaydan çekilmiş fotoğraflarına baktınız mı? Misket büyüklüğünde bir nokta gibi görünür. Büyüklüğünü anlamakta zorlandığımız dünya, evrene nispetle küçük bir nokta hükmündedir. Tepemizde birer kandil gibi asılı gök cisimlerinin bazıları dünyadan milyonlarca kat daha büyüktür. Bunlar El-Kebîr olan Allah'ın yarattıklarıdır. Acaba bunları yaratan Allah (cc) ne kadar büyüktür?

El-Kebîr olan Allah'ın mükâfatı da büyüktür:

"(Sıkıntı hâlinde) sabredip (nimet hâlinde şükrederek) salih amel işleyenler müstesna. Bunlara bağışlanma ve büyük bir mükâfat vardır."[6]

El-Kebîr olan Allah'ın lütuf ve ihsanı da büyüktür.

"Sonra Kitab'ı kullarımızdan seçtiklerimize miras kıldık. Onlardan kimi nefsine zulmeder, kimisi orta yolludur. Kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda yarışıp öne geçer. Bu, büyük lütuf ve ihsanın ta kendisidir."[7]

El-Kebîr olan Allah'ın azabı da büyüktür:

"Kuşkusuz (ilah edindikleriniz), söylediklerinizi yalanladılar. Artık ne (azabı) çevirmeye ne de (kendinize) yardıma gücünüz yeter. Sizden her kim zulmederse, ona büyük azabı tattırırız."[8]

---

4. 2/Bakara, 255
5. bk. İbni Kesir, Bakara Suresi 255. ayet tefsiri
6. 11/Hûd, 11
7. 35/Fâtır, 32
8. 25/Furkân, 19

2. El-Kebîr, İnsanı Tevhide Yönlendirir

Gözünde neyi büyütürse insan, kalbi ona bağlanır. Büyüklük arttıkça bağlılık da artar. İnsan, Allah'ı (cc) büyüklüğüyle tanıdıkça O'na olan bağlılığı/kulluğu artar. Zira insanın bir fıtratı vardır: Küçük olan büyüğe boyun eğer; büyüğe bağlanır, büyükten korkar, büyüğe karşı umut besler, büyüğe sığınır...

Kur'ân'da altı yerde geçen El-Kebîr ismi, beşin de tevhidi öğütleyen siyakta varid olur:

"Gayb ve şehadet bilgisinin sahibi, (en büyük) El-Kebîr, (zatı ve sıfatlarıyla en yüce olan) El-Muteâl'dir. İçinizden sözü gizleyen, onu açıktan söyleyen, geceye gizlenen ya da gündüz ortalık yerde gezen; hepsi birdir. (Allah hepsini bilmekte, görmekte ve duymaktadır.) (İnsanın) önünde ve arkasında, Allah'ın emriyle onu koruyup gözeten (melekler) vardır. Şüphesiz ki bir toplum kendinde olanı değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluluk için kötülük diledi mi, onun geri çevrilmesine imkân yoktur. Onların (Allah'ın) dışında bir koruyanı/idare edeni de yoktur. (Kalplerinize) korku ve ümit sokmak için şimşeği gösteren, (suyla) ağırlaşmış bulutları var eden O'dur. Gök gürültüsü O'nu hamd ile, melekler de korkularından tesbih etmektedirler. Yıldırımlar gönderir ve Allah hakkında tartışıp duranlardan dilediğini çarpar. O, azapla yakalaması çetin olandır. Hak olan dua Allah'a (yapılandır). Onun dışında dua ettikleriyse, onların duasına hiçbir şekilde karşılık veremezler. (Allah'tan başkasına dua edenlerin) durumu, ağzına su ulaşsın diye iki avucunu suya doğru uzatmakla (yetinenin) durumu gibidir. (Oysa) o (su) asla ona ulaşmaz. Kâfirlerin (Allah'ın dışındaki varlıklara) duaları, kaybolup gidecek sapıklıktan başka bir şey değildir."[9]

El-Kebîr ve El-Müteâl olan Allah, tanıtıldıktan sonra insana bazı hakikatler öğütlenmiştir:

- Allah (cc) her şeyi gören ve bilendir. Hiçbir şey O'na kapalı kalmaz.
- İnsanı koruyan Allah'tır. Allah'ın dışında bir koruyucu, O'nun emrini geri çevirecek hiçbir güç yoktur.
- Kâinattaki her şeyi O (cc) yaratmıştır. Her şey, O'nun emrine boyun eğmiştir ve O'nu hamdiyle tesbih eder.
- Dua, yalnızca Allah'a yapılır... Zira en büyük ve en yüce olan O'dur (cc). O'nun dışındakilere dua eden kişi büyük dururken küçüğe tamah eden, padişahı bırakıp vezirin ihsanına razı olan sefih gibidir. O'nun dışındakilere dua eden kişi elini suya uzatıp da suyun kendiliğinden ağzına ulaşmasını bekleyen insan gibidir. Beyhude bir çaba içindedir:

"Böyle işte... Allah, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olanın ta kendisidir. O'nun

9. 13/Ra'd, 9-14

dışında dua ettikleri batılın ta kendisidir. Kuşkusuz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir."[10]

"Böyle işte... Allah, El-Hak olanın ta kendisidir. O'nun dışında dua ettikleri batılın ta kendisidir. Kuşkusuz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir."[11]

İbadet edilmesi gereken tek varlık, âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. Çünkü O (cc), El-Hak olan ilahtır. Yaratması nasıl haksa, azameti nasıl haksa, her şeyin rızkını vermesi nasıl haksa... O'nun uluhiyeti de haktır. O, yüceler yücesi ve en büyük/El-Kebîr olandır. O'nun dışında ibadet edilen her şey batıldır. Adına ilah dense de tapılsa da üstünlüğüne dair menkibeler anlatılsa da... batıldır. Zira yarat(a)mayan, rızık ver(e)meyen, her şeyden daha büyük ve yüce ol(a) mayan; ilah/mabud olamaz.

Dikkat edin, sıradan bir mezarla, ibadet edilen bir türbe arasında büyük bir fark vardır. Türbenin mezar taşı, etrafı çevrilen alanı, kubbesi... diğer tüm mezarlardan daha büyüktür. Neden? Bu, insan psikolojisine hitap eden şeytani bir oyundur. Amaç, türbe sahibini fiziki anlamda gözde büyütmek, insanı büyük karşısında küçültmektir. Anlatılan menkıbelerle birlikte bu büyütme çabası, manevi alana da sirayet eder. Göz, kalp, kulak... bu büyüklükten nasibini alır. Kalp, büyük olana boyun eğer, korkar ve ondan beklenti içine girer.

El-Kebîr isminin tevhide bakan bir diğer yönü ise ahirettir:

"O'nun katında izin verdikleri dışında, hiç kimsenin şefaati fayda sağlamaz. (Meleklerin) kalplerinden korku giderilince: 'Rabbiniz ne buyurdu?' derler. (Cevap olarak hep beraber:) 'Hak olanı söyledi. O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir.' derler."[12]

İnsanı şirke sürükleyen sebeplerden biri, sapkın şefaat anlayışıdır. Allah'ı (cc), O'nun kendisini tanıttığı gibi tanımayan insan, Rabbini krala/melike/patrona kıyas eder. O'nun yanında değerli olan varlıkları (resûl/melek/salih kul) aracı edinir. Onların şefaatleriyle Allah'ın rahmetine nail olup azabından korunacağını düşünür. İnsanın unuttuğu/Şeytanın unutturduğu bir şey vardır: Allah (cc) El-Aliy (en yüce) ve El-Kebîr'dir. Hiç kimse O'nun (cc) izni olmadan şefaat edemez. O razı olmadıktan sonra kimse kimseye şefaat edemez. O'nun isyandan uzak, mukarreb ve mükerrem kulları olan melekler; O'nun huzurunda konuşmaktan bile hayâ eder, O'nun büyüklüğü karşısında saygı ve korkuyla titrerler:

"Ruh (Cibril) ve meleklerin saf hâlinde durdukları gün, Rahmân'ın izin verdiği ve (dünyada) doğru olanı söylemiş olandan başkası konuşmayacak."[13]

---

10. 22/Hac, 62
11. 31/Lokmân, 30
12. 34/Sebe', 23
13. 78/Nebe, 38

Bunu bilen bir mümin tüm umutlarını en yüce ve en büyük olan Allah'a (cc) bağlar. O'nun (cc) dışında kimseden bir şey beklemez.

"Sizin bu durumunuzun (nedeni), bir ve tek olarak Allah'a dua edildiğinde inkâr ederdiniz. O'na şirk koşulduğunda ise iman ederdiniz. Artık hüküm, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük) El-Kebîr olan Allah'a aittir."[14]

Zira dünyada olduğu gibi ahirette de hüküm Allah'a (cc) aittir. Ne Resûl'ün ne meleğin ne de salih kulların O'nun (cc) hükmüne bir etkisi olmayacaktır. Bilakis Allah'a en sevimli ve yakın bu kullar, O'nun büyüklüğü karşısında hadlerini bilip O'nun rahmetine talip olacaklardır.

Sahte Büyükler/Otoriteler!

Dedik ki insan, büyük gördüğünün karşısında küçülür ve ona boyun eğer. Bunu bilen müstekbir tağutlar, insanları kendilerine kul/köle kılmak için büyüklendikçe büyüklenirler. Kalpler, onların büyüklüğünü kabul etti mi bedenler bu duygunun peşinden sürüklenir. Dinler ve itaat ederler. Yüce Allah'ın yasalarını bir kenara koyup sahte büyüklerin yasalarına uygun bir şekilde yaşarlar:

"O ve askerleri yeryüzünde haksız yere büyüklendiler. Ve bize dönmeyeceklerini zannettiler."[15]

Bu nedenle insanlar, hakiki El-Kebîr olanı gördüklerinde pişman olacak ve acı bir itirafta bulunacaklardır:

"Diyecekler ki: 'Rabbimiz! Bizler efendilerimize ve büyüklerimize itaat ettik. (Onlar da) bizi (doğru yoldan) saptırdılar.' "[16]

Bu sebeple firavunların heykelleri büyük, resimleri büyük, orduları büyük... Onlarla ilgili tüm rakamlar büyük olur. Elbette bu, insanları müşrikleştirmek için gece gündüz kurulan tuzaklardan biridir.[17]

Rabbini Tekbir Et!

İşte bu nedenle, tevhid akidesinin temelini atan ilk surelerde yalnızca Allah'ın tekbir edilmesi isteniyordu:

"Ve yalnızca Rabbini tekbir et (yücelt)!"[18]

Çok dikkat edelim: "*Rabbini tekbir et*" değil, "***Yalnızca** Rabbini tekbir et!*" deniyor. Kalpte hiçbir büyüğe yer kalmasın diye, sahte büyükler/putlar bir bir yıkılsın diye, şişirilmiş büyüklere kulluk sona ersin diye... Yalnızca Rabbini tekbir et! Bu nedenle bizim şiarımız "*Allahu Ekber*" dir. Ta ki hayatın hiçbir anında tek ve hakiki büyüğün Allah olduğunu unutmayalım...

---

14. 40/Mü'min (Ğafir), 12
15. 28/Kasas, 39
16. 33/Ahzâb, 67
17. 34/Sebe', 33
18. 74/Müddessir, 3

Bu sebeple sevindiğimizde "*Allahu Ekber*" deriz, üzüldüğümüzde "*Allahu Ekber*" deriz. Namazda "*Allahu Ekber*" deriz, kurban keserken "*Allahu Ekber*" deriz. Bayrama, ihrama tekbirle gireriz. Kıyama tekbirle kalkar, secdeye tekbirle eğiliriz… Hem cenazede hem bayramda Allah'ı tekbir etmemiz istenir. Çünkü Allah hakkıyla tekbir edilmezse tevhid inancı oluşmaz. Kalpte oluşan boşluk, sahte büyüklerin şişirilmiş büyüklüğüyle dolar… O boşluktan da mutlaka şirk sızar.

Tevhidin en büyüğünün El-Kebîr ismi -Allahu Ekber- olması gibi şirk inancının da en büyükleri vardır. Bu bazen bir put olur. Mekkeli müşriklerin Hubel'i en büyük put sayması gibi… Bazen bir lider olur. Mısırlıların, Firavun'u en büyük görmeleri gibi… Bazen bir futbol takımı olur. "*En büyük…*" diyerek tezahürat yapanların sloganlarında olduğu gibi… Bu bazen bir devlet olur. Bugün ABD'nin en büyük güç görülmesi gibi…

Biz muvahhidlerin El-Kebîr ismine karşı ilk sorumluluğu, O'nu kalp ve zihin dünyamızda tekbir etmektir.

İkinci sorumluluğumuz, kendini büyük sananların karşısında Rabbimizi tekbir etmek, sahte büyüklerin/müstekbirlerin büyüklüğünü tanımamaktır. Birincisi içe/öze dönük, ikincisi dışa dönük bir sorumluluktur. İçe dönük tekbir, değişmez. Dışa dönük tekbir ise yaşanılan çağa göre değişir. Çünkü her çağın *"en büyük"* putu değişiklik gösterir. Muvahhid, çağın *"en büyük"* putunu tespit eder ve ona karşı Rabbini yüceltir, tekbir eder.

İbrahim (as), tekbirini en büyük puta karşı yapmıştır:

*" 'Allah'a yemin olsun ki, siz arkanızı dönüp gittiğinizde putlarınızın başına bir iş getireceğim.' **Büyük put** hariç hepsini paramparça etmişti. Belki (neler olduğunu büyük puta) danışırlar diye… Demişlerdi ki: 'İlahlarımıza kim yaptı bunu? Şüphesiz ki o, zalimlerdendir. Bir genç işittik onları diline dolayan! Onun adı İbrahim.' demişlerdi. 'Onu tüm insanların gözü önünde (bir yere) getirin, belki (bu işi onun yaptığına) şahitlik ederler.' demişlerdi. 'Sen mi ilahlarımıza bunu yaptın ey İbrahim?' demişlerdi. '(Hayır, düşündüğünüz gibi değil!) Bilakis, **onların büyüğü** (olan put, öylece sağlam durduğuna göre) bunu o yapmıştır. Şayet konuşabiliyorlarsa (putlara) sorun (bakalım).' "*[19]

Baltayı büyük putun boynuna asarak onun büyük olmadığını ortaya koymuştur. Zira o, kendini ve astlarını bu saldırıdan koruyamamıştır!

Musa (as), Firavun'a gitmişti. Çünkü şirk bataklığının ürettiği büyük, Firavun'du… Onun büyük olmadığını ortaya koydu. Ona gitti ve onu İslam'a davet etti. Sonra ona ve sihirbazlarına meydan okudu…[20] Böylece o güne kadar kendinden

19. 21/Enbiyâ, 57-63
20. 20/Tâhâ, 59

menkul kerametlerle büyütülen Firavun, insanların gözünde küçüldü... Hak ettiği de buydu...

El-Kebîr olan Allah'ın kulları, bugün, bu isme karşı sorumludur. Bugünün sahte büyüklerinin büyük olmadığını, Allah'ın karşısında küçük olduklarını ve en büyüğün Allah olduğunu ortaya koymalılardır. Sözle, fiille, meydan okuyarak, onları tanımayarak, onların tehditlerinin üzerine üzerine giderek...

Büyük Cihad!

El-Kebîr olan Allah (cc), biz kullarından bir şeyi "*büyük*" yapmamızı ister. Bu da kâfirlere karşı Kur'ân'la verilen cihaddır:

"Kâfirlere itaat etme! Ve o (Kur'ân'la) onlara karşı büyük bir cihad ver."[21]

El-Kebîr olan Allah'a karşı haddini aşan, büyüklenen ve insanları kendine kulluğa davet eden müstekbir tağutlara karşı verilen cihad, cihadın büyüğüdür. Zira Kur'ân; müstekbirleri can evinden yakalayan, onları ifşa eden, acizliklerini ortaya çıkaran bir kitaptır. Yeter ki doğru yerde doğru ayetler okunsun.

Mekke aristokrasisini düşünün. Böbürlenen, büyüklenen, toplum tarafından dokunulmaz kabul edilen/görülen insanlara, Allah Resûlü (sav) Kâbe'de şu ayetleri okuyor:

"(Öyleyse) yalanlayanlara itaat etme. Onlar, senin kendileriyle uyum içinde olup (sapkınlıklarına karşı yumuşamanı) istediler. (Buna karşılık) onlar da uyum gösterip (sana karşı yumuşayacaklardı). Çokça yemin eden değersiz kimseye itaat etme. Sürekli ayıplayıp (gıybet yapan) ve (insanların) sözlerini taşıyan, hayra engel olan, haddi aşan, çok günah işleyen, kaba saba/ zorba sonra da nesebi belli olmayan, mal ve çocuk sahibi olmuş diye, Ona ayetlerimiz okunduğu zaman, 'evvelkilerin masalları' diyen. Onu burnundan damgalayacağız."[22]

Bu ayetler okunduğunda tüm toplum kimden söz ettiğini biliyor. O dokunulmaz/ulaşılmaz/imtiyazlı insanlar Kur'ân'ın dilinde nasıl da aşağılanıyor!

"(Öyleyse) Rabbinin hükmüne sabret. Onlardan günahkâr ve nankör olan kimseye itaat etme."[23]

Kur'ân'ın büyük cihadı budur işte! O çok böbürlenen Mekke aristokratlarına günahkâr ve nankör diyor. Allah Resûlü'ne (sav) bir teklifle geliyorlar: "*Zayıf müminleri yanından kaldır, seninle oturalım, sözünü dinleyelim.*" diyorlar. Kur'ân onları şöyle aşağılıyor:

"Sabah akşam Rablerinin rızasını umarak O'na dua edenlerle beraber sabret. Dünya hayatının süsünü isteyerek, gözünü onlardan ayırma. (İlgin, alakan onlar

---

21. 25/Furkân, 52
22. 68/Kalem, 8-16
23. 76/İnsân, 24

üzerinde olsun.) Kalbini zikrimizden gafil bıraktığımız, hevasına uyan ve işleri hep aşırılık olan kimseye itaat etme."[24]

El-Kebîr olan Allah'ın biz kullarından "*büyük*" olmasını istediği tek şey şudur: Kur'ân'la büyük bir cihad vermek!

3. El-Kebîr ve El-Mütekebbir, Kullarına Zulmetmez

Bir insan Allah'ın El-Kebîr ve El-Mütekebbir olduğunu bildiği zaman hiçbir surette Rabbinin kendisine zulmetmeyeceğini, zulümden münezzeh olduğunu bilir. El-Mütekebbir'in bir anlamı da "*kötü olana, küçük olana, düşük olana tenezzül etmeyen Allah*" demektir. Seleften Katade, El-Mütekebbir ismini şöyle ifade etmiştir: "*El-Mütekebbir, bütün kötülüklerden ve bütün şerlerden uzak olan, ondan büyüklenen, küçüklüğe ve kötülüğe tenezzül etmeyen Allah, demektir.*"

Zira zulüm, bir acziyet ve küçüklük ahlakıdır. Yüce Allah, her türlü eksiklikten münezzeh, her türlü küçüklükten yücedir. İnsan bu gerçeği bilmek ve anlamak zorundadır. Aksi hâlde, Allah'a (cc) hakkıyla kulluk yapamaz. Şöyle ki; insan her an imtihan hâlindedir. Ya şükrünü sınayan bir nimet ya da sabrını sınayan bir musibetle karşı karşıyadır. İnsanın imtihanlara karşı istikamet üzere olabilmesi için, bu akideyi iyi anlaması gerekir. Aksi takdirde imtihanlar karşısında nankör/facir insanların tepkisini gösterir:

"Ama Rabbi, insanı ne zaman sınayacak, ikramda bulunacak ve nimet verecek olsa der ki: 'Rabbim bana (değer verip) ikramda bulundu.' Ama onu sınayıp rızkını daraltacak olsa der ki: 'Rabbim beni (değersizleştirip) alçalttı.' "[25]

Bu El-Kebîr ve El-Mütekebbir olanı tanımayan insanların bakış açısıdır. Allah (cc) sevdiğini de sevmediğini de imtihan eder. Ne verdiği nimet, kulu sevdiğine ne de verdiği musibet, kulu alçalttığına delil olur.

Bu, yalnızca bir imtihandır. Kişi imtihan karşısında sergilediği tavırla ya kendi değerini yüceltir ya da alçaltır. Yoksa, insanı yücelten ve alçaltan nimet ya da imtihan değildir. Nimet de imtihan da birer vesiledir. İnsanı asıl yücelten ve alçaltan imtihan karşısındaki tutumudur. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"Şüphesiz ki mükâfatın büyük olanı imtihanın büyük olanıyla beraberdir. Allah bir kavmi sevdi mi onları imtihan eder. (İmtihana) rıza gösterene (Allah'tan) rıza, öfke gösterene (Allah'tan) öfke vardır."[26]

El-Kebîr olanın zulmetmekten büyüklendiğini bilmek, imtihanlara karşı insanı güçlü kılar. Cezaevinde, bir gencin üç ayrı ağırlaştırılmış müebbet aldığını öğrendim. Onunla ortak alana çıkan bir diğer arkadaşa sordum: "*Morali nasıl?*" Arkadaşı "*Çok iyi hocam. Öyle bir şey söyledi ki hepimize teselli verdi.*" dedi.

24. 18/Kehf, 28
25. 89/Fecr, 15-16
26. Tirmizi, 2396; İbni Mace, 4031

Şöyle demiş: "*Biliyorum ki Allah kullarına zulmetmez. Biliyorum ki Allah kulunu zayi etmez!*"

4. Kibir, Yalnızca El-Mütekebbir Olan Allah'a Aittir

El-Mütekebbir, büyüklüğü hasebiyle kibirlenmeyi hak eden Allah'tır. Eksikliklerden münezzeh olduğu ve bütün kemal sıfatları kendinde bulundurduğu için kibrin yakıştığı tek varlık, âlemlerin Rabbi olan El-Mütekebbir'dir. Allah'ın dışındaki tüm varlıkların eksiklikleri, hataları ve kusurları vardır. Bu sebeple O'nun (cc) dışında kibirlenen her insan haddini aşmış, kulluk edebinin dışına çıkmıştır:

"Hamd, göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve âlemlerin Rabbi olan Allah'adır. Büyüklük/hâkimiyet/ şeref göklerde ve yerde O'na aittir. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[27]

"De ki: 'Hamd, çocuk edinmemiş, hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı olmayan, zayıflığından ötürü dost (edinme ihtiyacı) olmayan Allah'adır. Ve O'nu tekbir et/ yücelt.' "[28]

Subhanallah! Allah (cc) nefsini ne kadar övüyorsa, ne kadar yücelik sıfatı sayıyorsa hepsi O'na yakışıyor. Zira insan, fıtratıyla O'nun buna layık olduğunu biliyor.

Kibir, yüce Allah'a ne kadar yakışıyorsa insan üzerinde de o kadar çirkin duruyor. Çünkü kibir, zaaflı ve zayıf insana yakışmıyor. Çünkü insan ne ile büyüklenirse büyüklensin, ona ait olmayan bir şeyle büyüklenmiş oluyor. Güzellik Allah'tan, güç ve kuvvet Allah'tan, zenginlik Allah'tan, ilim Allah'tan... Hâliyle insana kibirleneceği bir özellik kalmıyor. Bu sebeple kula yakışan, bu özelliklerle nefsini değil Rabbini tekbir etmek, O'nu övmek ve O'nu (cc) yüceltmektir.

Tüm bu gerçeklere rağmen kibir gösteren insan, aynı zamanda El-Kebîr ve El-Mütekebbir isminde Allah (cc) ile çekişmeye yeltenmiş olur.

Herhangi bir isminde yüce Allah ile çekişmeye kalkmanın, hem dünyada hem de ahirette çetin bir karşılığı olacaktır elbet! Vahyin rehberliğinde bunlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz:

a. Allah, Kibirli Kalbi Mühürler

"... İşte Allah, kibirli zorba olanın kalbini böyle mühürler."[29]

Kalbin mühürlenmesi; hidayete kör, hakka sağır, hayra kapalı olmasıdır. Mühürlenmiş bir kalbe Allah'ın (cc) nur ve şifa ayetleri okunsa duymaz, duysa dahi anlamaz:

---

27. 45/Câsiye, 36-37
28. 17/İsrâ, 111
29. 40/Mü'min (Ğafir), 35

"Hakları olmadığı hâlde yeryüzünde büyüklenip kibre kapılanları ayetlerimden çevireceğim. (İlgisiz kalacaklar, duysalar dahi anlamayacaklar.) Onlar bütün ayetleri görseler de inanmazlar. Rüşd/ olgunluk/ doğruluk yolunu görseler de onu yol edinmezler. Azgınlık yolunu gördüklerinde (hemen benimser) kendilerine yol edinirler. Bu, ayetlerimizi yalanlamaları ve ayetlerden gafil olmaları nedeniyledir."[30]

Karşısında Allah Resûlü (sav) olsa ve ona Allah'ın (cc) ayetlerini okusa kibir sahibi anlayamaz. Zira Allah, kibrine ceza olarak onu ayetlerinden çevirmiş, anlamasına engel olmuştur.

Başına bir imtihan gelir... Her imtihan bir ikazdır, El-Mubîn olan Allah'ın bir ayetidir. Kuluna o imtihanla bir şeyler göstermek; onu arındırmak, terbiye etmek, büyük işlere hazırlamak istiyordur. Kibri nedeniyle kalbi mühürlenen kul ise görmez/göremez:

"Her yıl bir veya iki defa (Allah tarafından) imtihan edildiklerini, (buna rağmen) tevbe etmeyip öğüt almadıklarını görmüyorlar mı?"[31]

b. Allah, Kibirli Olan Kulu Kendi İddiasından Vurur

Kibir, insanı büyüklendiği şeyle alaşağı eder. Bu da Allah'ın (cc), cezayı amelin cinsinden verme sünneti olsa gerek...

Şeytan, Âdem (as) karşısında kibre kapıldı. Yüce Allah, onu kovulmak ve aşağılanmakla cezalandırdı:

"(Allah) buyurdu ki: '(Hemen) oradan in! Ne haddine ki orada büyüklenesin! (Hemen) çık! (Çünkü) sen alçaklardansın.' "[32]

Firavun, mülküyle, özellikle Mısır'ı besleyen Nil ile böbürlendi:

"Firavun, kavmi içinde seslendi ve dedi ki: 'Ey kavmim! Mısır'ın mülkü/ egemenliği ve şu altımdan akan nehirler bana ait değil mi? Görmüyor musunuz?' "[33]

Allah (cc) onu suda boğarak helak etti.

"Bizi öfkelendirince, onlardan intikam aldık ve onların tamamını (denizde) boğduk."[34]

Buradan şunu anlıyoruz: İnsan neyle kibirleniyorsa, onun zıddıyla cezalandırılıyor. Hayran sayısıyla övünen sanatçılar, yaşlanınca ilgisizlikle cezalandırılıyor. Oy sayısıyla böbürlenen siyasiler, tabela partisi olmakla cezalandırılıyor. Güzellik ve gençliği ile kibirlenenler, yüzlerine bakılmayacak bir sıfat ve türlü hastalıklarla cezalandırılıyor. Aklı/ilmi/siyaseti ile böbürlenenler bunayıp çocuklaşarak cezalandırılıyor...

---

30. 7/A'râf, 146
31. 9/Tevbe, 126
32. 7/A'râf, 13
33. 43/Zuhruf, 51
34. 43/Zuhruf, 55

c. Kibirli Olan Kul, Küçülerek Haşredilir

"Allah, kıyamet gününde kibirli olan insanları 'zerre' gibi diriltecek. Zillet, onları her taraftan çepeçevre kuşatacak."[35]

Mahşer gününde Allah (cc), kibirli olan kullarını, diğer insanların ayakları altında ezilecek kadar küçülterek diriltecektir. El-Mütekebbir, onları layık oldukları asli hüviyetlerine döndürecek ve her yönden zillet bürümüş hâlde kendi hâllerine terk edecektir.

d. Kibirli Olan Kul, Cennete Girmeyecektir

"Kalbinde zerre kadar kibir olan cennete giremez."[36]

Kibrin en çetin cezası budur: Allah'ın (cc) cennetinden mahrum bırakılmak! Yalnızca bu dahi, kibrin Allah katında nedenli çirkin bir ahlak olduğunu göstermeye kâfidir.

Tevazu!

El-Kebîr olan Allah, kullarının mütevazı olmasını ister. Çünkü "*kul olana*" yakışan tevazudur:

"Rahmân'ın kulları yeryüzünde tevazu ile yürür. Cahiller kendilerine sataştığı zaman: 'Selam olsun size!' derler."[37]

Tevazuyla yürümek, tevazuyu ahlak hâline getirmek; onunla özdeşleşmek, onunla anılmak; kul olduğunun, Allah'ın (cc) rahmetine muhtaç olduğunun ve O'nun gözetimi altında yaşadığının bilinciyle yaşamaktır.

"*Hiçbir mal, sadakadan dolayı azalmamıştır. Bir kul insanları affettikçe Allah, onun izzetini arttırır. Allah rızası için tevazu gösteren hiçbir kul yoktur ki mutlaka Allah, onun derecesini yükseltir.*"[38]

İnsanı Allah (cc) katında yücelten, işte bu tevazudur. Semada yücelen insan, yeryüzünde de yücelir. Kalplerde onun için sevgi ve saygı kılınır.

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"... Allah bana şöyle vahyetti: 'Mütevazı olunuz! Bazılarınız bazılarınıza karşı böbürlenmesin. Bazılarınız bazılarınıza karşı haddi aşmasın...' "[39]

Allah'ın emrettiği tevazu, O'nun (cc) rızası için olan tevazudur. İnsanı Allah'a yakınlaştıran ve değerli kılan da budur. İnsanın, Rabbinin kibriyasından hayâ ederek ve kendi hakikatini bilerek mütevazı olmasıdır. Bununla birlikte bir de Allah için olmayan tevazu (gösteri) vardır. Kişi, Allah'ın kibriyasından hayâ ettiğinden ve nefsin hakikatini bildiğinden değil, Allah'a (cc) karşı hayâsızlığın-

35. Tirmizi, 2492
36. Müslim, 91
37. 25/Furkân, 63
38. Müslim, 2588; Tirmizi, 2029
39. Müslim, 2865

dan bu tevazuyu sergiler. Buna kibir tevazusu diyebiliriz. Desinler, övsünler, mütevazı sanıp değer versinler diye yapılan tevazu gösterisidir. Bunun birçok sureti olabilir. Hasan-ı Basri (rh) "*Kişinin kendini ulu orta/ aşırı yermesi kibirdendir.*" diyerek bu tevazunun bir suretine işaret eder.

İlginçtir ki bu, tevazuyu çokça diline dolayanlarda görülen bir hastalıktır. Allah Resûlü'nü (sav) "*Hatemu'l Enbiya (Nebilerin Sonuncusu)*" kendilerini de "*Hatemu'l Evliya (Velilerin Sonuncusu)*" ilan ederler. Kendisine veli demekten, bununla da yetinmeyip Hatemu'l Evliya demekten daha büyük kibir olur mu?

"*Ben fenafillah oldum*" diyerek Allah ile bütünleştiğini hayal edenler, isimlerinin başına-sonuna üftade (düşkün/değersiz), sağir (küçük), kıtmir (köpek adı) getirerek mütevazılaştıklarını sanıyorlar! İnsanın aklı almıyor: Yahu, Allah'la bütünleşmek iddiası nasıl bir kibir, nasıl bir hadsizliktir!

5. El-Kebîr İsminin, Aile Reisini Terbiyesi

"Allah'ın bir kısmını (erkekleri) diğer bir kısmına (kadınlara) üstün kılması ve mallarından harcamaları nedeniyle erkekler, kadınlar üzerinde idare edicidir. Saliha kadınlar, gönülden Allah'a itaat eden ve gaybta (kimsenin olmadığı yerlerde) Allah'ın koruduğu (iffet, mal gibi şeyleri) koruyan kimselerdir. Serkeşliğinden korktuğunuz kadınlara nasihat edin, yataklarını terk edin, onları dövün. (Bunlardan herhangi birini yaptığınızda) size itaat eder (serkeşliği bırakırlarsa) onların aleyhine (onlara zarar verecek başka bir) yol aramayın. Şüphesiz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) Aliy, (en büyük olan) Kebîr'dir."[40]

Ayetin başında Allah (cc), erkeği evin reisi kıldığını sonunda ise El-Aliy ve El-Kebîr olanın zat-ı subhanisi olduğunu bildiriyor. Hatırlarsanız bir kural zikretmiştik: El-Esmau'l Husna genellikle ayetlerin sonunda yer alır ve geçtiği ayetle arasında bir bağlantı/uyum vardır.

Bu kurala göre El-Kebîr, aile reisliği yapan bir erkeğin iyi anlaması gereken isimlerdendir. Şöyle ki; erkek, yüce Allah'ın verdiği idarecilik görevini yanlış yorumlayıp aile halkına zulmedebilir. Onların zayıflığını ve şer'i olarak kendisine itaat etme zorunluluğunu ailenin aleyhine kullanıp büyüklenebilir, haddini aşabilir.

Toplumun geneline baktığımızda -Allah'ın rahmet ettikleri hariç- çoğu erkeğin böyle olduğunu görüyoruz. İşte yüce Allah, erkeğe, asıl büyük ve yüce olanın kendisi olduğunu hatırlatıyor. Ta ki unutup ailesine karşı büyüklenmesin, ailesine, daha doğru bir ifadeyle nefsine zulmetmesin!

İnsan, elinin altında bulunanlara nasıl muamele ediyorsa Allah (cc) ona öyle muamele edecektir. Merhamet eden, Allah'tan merhamet; zulmeden, Allah'tan azap görecektir. Tevazu gösteren, Allah'tan af ve bağışlama; kibir gösteren,

40. 4/Nîsa, 34

Allah'tan kibir görecektir. Şöyle de söyleyebilirim: Aile, her birimize verilmiş bir emanet, kibir ve üstünlük/yücelik duygusunu kontrol etmemiz için bir imtihandır.

El-Kebîr ve El-Mütekebbir İsimleriyle Dua

Ey El-Kebîr ve El-Mütekebbir Rabbim! Sen büyüksün, yücesin, kibriya ve azamet sahibisin, tüm küçüklüklerden münezzehsin. Rabbim! Bizi "*Allahu Ekber*" şuuruna erdir. Yüreğimiz senin büyüklüğünle dolup taşsın. Rabbim! Kibirden sana sığınırız, bizi büyüklenmekten koru, tevazu ahlakıyla süsle. Müstekbir tağutlara karşı seni tekbir etmeyi ve Kur'ân'la onlara karşı büyük cihad vermeyi kolaylaştırır.

Allahumme âmin.

اَلْخالِقُ - اَلْبارِئُ - اَلْمصوِّر
اَلْفاطِرُ - اَلْبَديعُ

El-Hâlık: Her şeyi yaratan Allah.
El-Hallâk: Her an yaratan, yaratmayı yenileyen Allah.
El-Bâri: Yaratması kusursuz olan Allah.
El-Musavvir: Yarattıklarına suret/şekil veren Allah.
El-Fâtır: Her şeye bir fıtrat veren, çatlatarak/yararak yaratan Allah.
El-Bedî': Eşsiz ve benzersiz yaratan Allah.

Dua

Rabbim! Sen her şeyin yaratıcısısın. Yaratan, en güzel sureti veren, yarattıklarına fıtrat bahşeden, kusursuz yaratansın. Yarattığın için ibadeti hak edersin. Rabbim! Senin yarattıklarını tefekkür etmeyi, onlara bakıp Senin yüceliğini, azametini, kudretini görmeyi bize kolaylaştır. Bizi tevhid fıtratı üzere yaşayan ve tevhid fıtratı üzere Sana kavuşan kulların-dan kıl.

EL-HÂLIK, EL-BÂRİ, EL-MUSAVVİR, EL-FÂTIR, EL-BEDÎ’

Genel Bilgiler

Yüce Allah yaratıcı, O’nun (cc) dışındaki varlıklar ise yaratılmıştır. El-Esmau’l Husna içinde beş ayrı isim O’nun yaratıcılığına delalet eder. Bunlar; El-Hâlık, El-Bâri, El-Musavvir, El-Fâtır, El-Bedî’ isimleridir. Bu isimlerden El-Hâlık, Allah’ın (cc) yaratmasına işaret eder. Diğer dört ismin her biri de yaratmanın ayrı bir özelliğini anlatır.

EL-HÂLIK/El-HALLÂK

El-Hâlık, “*ha-le-ka/ halk*” kökünden türeyen isim, lügatta şu anlamlara gelir:

• Olmayan bir şeyi yoktan var etmek. Kur’ân-ı Kerim’deki bütün Hâlık isimleri “*eşyayı yoktan var eden*” manasında kullanılmaktadır:

“Allah, her şeyin yaratıcısıdır. Ve O, her şeye vekildir.”[1]

• Var olan bir şeye şekil vermek, yeni bir hâle sokmak.

İsa (as), kavmine şöyle söylemektedir:

“... Size çamurdan kuş sureti halkedeceğim/ yapacağım, ona üfleyeceğim. Allah’ın izniyle kuşa dönüşecek...”[2]

Burada yaratmaktan kasıt, Allah’ın yarattığı çamura kuş şekli vermektir.

• Uydurmak, olmayan bir şeyi iddia etmek, varmış gibi göstermek.

İbrahim (as), müşriklerin Allah’ın (cc) dışında birtakım putlara taptığını görünce şöyle demiştir:

“Siz, ancak Allah’ı bırakıp birtakım putlara ibadet ediyor ve aslı astarı olmayan yalanlar uyduruyorsunuz. Şüphesiz ki Allah’ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, size

---

1. 39/Zümer, 62
2. 3/Âl-i İmran, 49

rızık verme gücüne sahip değiller. Rızkı Allah'ın yanında arayın. O'na ibadet edin ve O'na şükredin. (Çünkü sonunda) O'na döndürüleceksiniz."[3] [4]

El-Hâlık ismi Kur'ân'da, Allah için on bir (11) defa kullanılır. İki (2) defa da mübalağa ism-i fail olarak El-Hallâk şeklinde (çokça yaratan, sürekli yaratma hâlinde olan) varid olur.

El-Hâlık ve El-Hallâk İsimlerinin Anlamı

El-Hâlık: Her şeyi yaratan Allah, demektir.

El-Hallâk: Her an yaratan, yaratmayı yenileyen Allah, demektir.

EL-BÂRİ

Yüce Allah'ın yaratmasına delalet eden bir diğer isim El-Bâri'dir:

"O Allah ki; (Her şeyi yoktan var edip yaratan) El-Hâlık'tır. (Kusursuz ve uyum içinde yaratan) El-Bâri'dir. (Yarattıklarına dilediği şekli veren) El-Musavvir'dir. En güzel isimler O'nundur..."[5]

"(Hatırlayın!) Hani Musa kavmine demişti ki: 'Ey kavmim! Şüphesiz ki sizler, buzağıyı ilah edinmekle kendi kendinize zulmettiniz. Sizi yaratana tevbe edin ve nefislerinizi öldürün. Bu, yaratanınız yanında sizin için daha hayırlıdır. Sonra (Allah) sizi tevbeye muvaffak kıldı/ tevbelerinizi kabul etti. Şüphesiz ki O, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[6]

El-Bâri ismi "*be-ra-e/ bur*" kökünden türemiştir. Bu kök, iki asla delalet eder:[7] Yaratmak ve (kusurlardan/marazdan) uzak olmak. Bu da yaratmanın tüm noksan ve kusurlardan münezzeh, uyum içinde olduğuna delalet eder:

"O (Allah) ki; (her biri diğerinin üzerinde ve birbirine uyumlu) katmanlar hâlinde yedi gök yarattı. Rahmân'ın yaratmasında hiçbir uyumsuzluk/ tutarsızlık göremezsin. İşte (yarattıkları ortada) çevir gözünü, bir açık/ gedik görebilecek misin? Sonra (kusur aramak için) iki defa daha göz at. Göz hiçbir şey elde edememiş ve yorulmuş olarak sana dönecektir."[8]

---

3. 29/Ankebût, 17
4. Örneğin insanlar, "yaratmak" kelimesini Türkçe'de "Şöyle yaparsan bu, insanlarda korku ve endişe yaratır." gibi ifadeler dâhilinde kullanmaktalardır. Ya da yeni bir fikir/düşünce için "çok yaratıcı" denilebilmektedir. Şer'i açıdan bakıldığında bu kullanımın hiçbir sakıncası yoktur. Çünkü, İbrahim'de (as): "Siz iftira uyduruyorsunuz/iftira yaratıyorsunuz." demiştir. Lakin toplum, bu tip konularda aşırı hassastır. Onun için bir Müslim'den, sakallıdan ya da insanları tevhide davet eden davetçilerden bu tarz şeyler duyduklarında aşırı reaksiyon/tepki göstermektedirler. Bu sebeple şer'an bir sıkıntı olmasa da bu tarz lafızlardan sakınmak gerekir.
5. 59/Haşr, 24
6. 2/Bakara, 54
7. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, b-r-e maddesi
8. 67/Mülk, 3-4

Örneğin, Allah (cc) bizleri topraktan yaratmış[9], su ile canlı kılmıştır[10] ... Ancak ne görüntümüzde ne de temas hâlinde su ve topraktan eser yoktur. Yüce Allah yaratırken, ham maddeden kaynaklanabilecek tüm kusurları El-Bâri ismiyle izale etmiştir. Bunun gibi bildiğimiz ve bilmediğimiz ne kadar kusur varsa Yüce Allah'ın yaratması ondan münezzehtir.

El-Bâri ismi Kur'ân'da, Allah için üç (3) defa kullanılır.

El-Bâri İsminin Anlamı

Yaratması kusursuz olan Allah, demektir.

EL-MUSAVVİR

"*Sa-ve-ra/ Sure*" kökünden türeyen kelime, Türkçede kullandığımız suret/şekil anlamına gelir. El-Musavvir "*savvare*" geçişli fiilin ism-i failidir. Yüce Allah'ın şekil/suret vererek yaratmasına delalet eder. Kur'ân-ı Kerim'de -isim olarak- yalnızca Haşr Suresi'nde geçmektedir:

"O Allah ki; (Her şeyi yoktan var edip yaratan) El-Hâlık'tır. (Kusursuz ve uyum içinde yaratan) El-Bâri'dir. (Yarattıklarına dilediği şekli veren) El-Musavvir'dir. En güzel isimler O'nundur..."[11]

Fiil olarak ise -Allah için- iki yerde kullanılmaktadır:

"Sizleri (annelerinizin) rahimlerinde dilediği gibi şekillendiren O'dur..."[12]

"Ey insan! El-Kerîm olan Rabbine karşı seni aldatan şey nedir? O ki seni yarattı, sana bir düzen verdi ve seni denge üzere kıldı. Dilediği bir surette seni birleştirip meydana getirdi."[13]

Örneğin, insanın yüzü, Allah'ın El-Musavvir isminin bir tecellisidir. Burnunun, gözünün ve kaşının yeri Allah'ın insana şekil/suret vermesidir. Allah (cc) öylesine yaratmaz; yarattıktan sonra da kendine özgü bir suret, kendine özgü bir şekil verir. Bununla beraber hiçbir yarattığı da birbirine benzemez ve hepsinin kendine has özellikleri vardır. Allah'ın yaratmış olduğu ikizlere dahi dikkatli bir nazarla bakıldığında ikisi arasındaki fark görülebilmektedir. Buna verilebilecek en mükemmel örnek, milyarlarca insanın her birinin parmak izinin birbirinden farklı olmasıdır. Kâinatta milyarlarca/trilyonlarca (sayısı bilinmeyen) nice canlı türleri mevcuttur. Her canlı türü bir diğerinden farklıdır. Her tür de kendi içinde birbirinden ayrıldıkları özelliklere sahiptir.

---

9. 3/Âl-i İmran, 59
10. 21/Enbiyâ, 30
11. 59/Haşr, 24
12. 3/Âl-i İmran, 6
13. 82/İnfitâr, 6-8

El-Musavvir İsminin Anlamı

Yarattıklarına suret/şekil veren Allah, demektir.

EL-FÂTIR

"*Fe-ta-ra/ fıtr*" kökünden türeyen kelime, bir şeyi uzunlamasına yarmak[14] yarılan şeyi ibraz edip açığa çıkarmaktır.[15]

El-Fâtır ismi Kur'ân'da Allah için altı (6) defa varid olur:

"Hamd, gökleri ve yeri yaratan, melekleri ikişer, üçer, dörder kanatlı elçiler kılan Allah'adır. O, yaratmada dilediğini arttırır. Şüphesiz ki Allah, her şeye kadîrdir."[16]

"De ki: 'Ey göklerin ve yerin yaratıcısı, gayb ve şehadet bilgisinin sahibi olan Allah'ım! Kullarının ihtilafa düştükleri konularda sen, onlar arasında hükmedersin.' "[17]

Yüce Allah; bir olan, bütün olan şeyleri El-Fâtır ismiyle çatlatır. Çatlayan şeyi yeni bir inşayla yaratır:

"O kâfirler, göklerin ve yerin bitişik olduğunu, bizim onları birbirinden ayırdığımızı ve her canlıyı sudan yarattığımızı görmediler mi? İman etmezler mi?"[18]

Kâinat bitişik bir gaz molekülüydü. Yüce Allah, bir patlamayla bu bitişik maddeyi ayırmış ve ortaya evren çıkmıştır.

El-Fâtır isminin bir tecellisi de tane ve çekirdektir. Yüce Allah taneleri çatlatarak/yararak onlardan yepyeni bir şey yaratır:

"Şüphesiz ki çekirdeği ve taneyi (içlerinden bitki ve ağaç çıkarmak için) yarıp çatlatan, Allah'tır. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah, budur. Nasıl olur da (O'na ibadeti bırakıp, bunların hiçbirini yapamayan putlara doğru) çevriliyorsunuz?"[19]

Hiç şüphesiz o taneyi/çekirdeği programlayan Allah'tır, ki buna fıtrat diyoruz. El-Fâtır isminin bir tecellisi de fıtrattır. Yüce Allah bir çekirdeğe fıtrat/program koyar. Bir kayısı çekirdeği kayısı ağacı çıkarmayla programlanmıştır. Ondan ayva ağacı çıkmaz.

Yüce Allah insanı da bir fıtrat/programla yaratmıştır. İnsanın fıtratı tevhiddir, Allah'a (cc) kulluktur:

"Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fıtrata (uy). Allah'ın yaratmasında değişiklik

---

14. Mufredatu'l Kur'ân, f-t-r maddesi
15. Mucem Mukayisu'l Luğa, f-t-r maddesi
16. 35/Fâtır, 1
17. 49/Zümer, 46
18. 21/Enbiyâ, 30
19. 6/En'âm 95

yoktur. (Herkesi tevhid fıtratı üzere yaratmıştır.) İşte dosdoğru din budur. Ancak insanların çoğu bilmezler."[20]

Evrende düzen olması için her şey fıtratına uygun olmalıdır. Aksi hâlde Allah'ın (cc) yarattığı düzen bozulur. İnsan muvahhid kalmalı; kayısı ağacı kayısı vermeli, buğday tohumu genetiğiyle oynanmadan üretilmeli, gıdalar doğal bozulma süresi içinde bozulmalı; meyve/sebze kurtlardan değil, insanın zirai ilaç diye ürettiği zehirlerden korunmalıdır... İnsan ve evren Allah'ın (cc) yarattığı fıtrat üzere bırakılmalıdır. Şu unutulmamalı: Allah, mükemmel olarak yarattığı evreni biz insana emanet etmiştir. Onu korumak da onu bozmak da bizim elimizdedir. Bunun yolu, El-Fâtır ismine karşı sorumluluklarımızı yerine getirmekle mümkündür: Fıtratı korumak!

El-Fâtır İsminin Anlamı

Her şeye bir fıtrat veren, çatlatarak/yararak yaratan Allah, demektir.

EL-BEDİ'

"*Be-da-a/ Bid'a*" kökünden türeyen kelime, benzeri olmaksızın, bir şeyi örnek almadan inşa etmek anlamına gelir... Allah (cc) için kullanıldığında aletsiz, maddesiz, zamansız ve mekânsız olarak bir şeyi var etmektir. Bu da ancak Allah için söz konusudur.[21]

Bu isim Kur'ân'da Allah için iki (2) defa kullanılır:

"Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Nasıl çocuğu olsun? O'nun bir hanımı olmadı ki! Her şeyi yarattı ve O, her şeyi bilendir."[22]

Allah'ın (cc) bütün yarattıkları bu ismin bir tecellisidir. Allah'ın tüm yarattıkları eşsiz ve benzersizdir. O, bir şeyi örnek alarak yaratmamıştır. Bilakis, El-Bedî' olan Allah'ın yarattıkları insanlar için ilham kaynağı olmuştur. Birçok icat ve yenilik, O'nun El-Bedî' ismiyle yarattıklarından esinlenilerek icat edilmiştir.

El-Bedî' İsminin Anlamı

Eşsiz ve benzersiz yaratan Allah, demektir.

Bu İsimlerin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. Allah'ın Yaratması O'nun (cc) İlmine Tabidir

"Şüphesiz ki Rabbin, (çokça yaratan) El-Hallâk, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[23]

"Gökleri ve yeri yaratan kimse, onların benzerini yaratmaya kâdir olmaz mı? Elbette (kâdirdir). O, (çokça yaratan) El-Hallâk, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[24]

---

20. 30/Rûm, 30
21. Mufredatu'l Kur'ân, b-d-a maddesi
22. 6/En'âm, 101
23. 15/Hicr, 86
24. 36/Yâsîn, 81

Yüce Allah çokça yarattığını (El-Hallâk) ifade ettiği iki ayette de ilim sıfatına vurgu yapmıştır. Aslında Allah, insanoğluna şöyle demektedir: "*Benim yaratmam, ilmime tabidir. Ben eşyayı rastgele yaratmam. Bir şeyi yarattığım zaman onun nereye ve kime uygun olduğunu, insanlar için ne işe yarayacağını bilerek yaratırım. Madem neyi nereye yaratacağını en iyi bilen benim, öyleyse ey insan, gözünü, kulağını ve kalbini benden başka bir yöne çevirme! Dinleyeceksen beni dinle. Görmek istiyorsan benim yarattığım eserleri gör. Eğer kalbinle bir şeyleri idrak etmek istiyorsan benim yaratma sıfatıma ve neler yarattığıma bakarak tefekkür et!*"

İnsan bu gerçeği idrak ederse gözünü ve gönlünü Allah'ın "*gör*" dediği yere çevirir ve kendi yaratılışı ile evrendeki mahlukatın yaratılışı arasında bir uyum oluşur. Zira insanı da insan dışındaki mahlukatı da yaratan Allah'tır. O (cc), tüm bunları ilimle yaratmış, birbirine bağlamıştır. Bu bilginin diğer bir faydası, insanın ihtiyaçlarını doğru yerden karşılamasına yardımcı olmasıdır:

"Hiç yarattığını bilmez mi? O, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz edip haberdar olan) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[25]

Örneğin, insanın huzura ihtiyacı vardır. İnsanı yaratan da huzuru yaratan da Allah'tır. Bu nedenle insan, neye ihtiyaç duyarsa duysun, insana uygun olan ve uygun olanın nerede olduğunu en iyi bilecek olan ve insana en kolay yoldan bunu gösterecek olan, âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. İnsan yönünü Allah'a döndüğünde yaradılış kodlarına (fıtrata) uygun bir yaşam sürer. Bunun yolu ise maddi ve manevi boyutuyla insanın Allah'a yönelmesi, ruhun ve bedenin ihtiyaçlarını El-Hâlık olan Allah'tan temin etmesidir.

2. Yaratma ve Tevhid

Yaratmaya delalet eden isimlere baktığımızda bir nokta dikkatimizi celbeder:

Yaratmanın söz konusu olduğu yerlerde mutlaka tevhidin hak, şirkin batıl olduğuna vurgu yapılmakta ve insanlar, bir ve tek olan Allah'a kulluk yapmaya davet edilip şirkten sakındırılmaktadır:

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet/ kulluk edin ki sakınıp korunabilesiniz."[26]

"De ki: 'Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?' De ki: 'Allah'tır.' De ki: '(Göklerin ve yerin Rabbi O iken yine de) Allah'ı bırakıp kendilerine faydaları olmayan veya kendinden zararı defedemeyen varlıkları mı veliler edindiniz?' De ki: 'Hiç kör ile gören bir olur mu? Yahut karanlıklarla aydınlık bir olur mu? Yoksa, Allah'a tayin ettikleri ortaklar (Allah gibi) yarattı da, (Allah'ın yaratmasıyla ortakların) yaratması birbirine mi benzedi (kimin ilah olduğuna dair kafaları mı karıştı)?' De ki: 'Allah

---

25. 67/Mülk, 14
26. 2/Bakara, 21

her şeyin yaratıcısıdır. Ve O, (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid, (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr'dır.' "[27]

Mademki her şeyi yaratan Allah'tır; faydayı ve zararı yaratan, dilediği insana dilediği ölçüde faydayı ulaştıran yahut dilediği insana dilediği ölçüde zararı ulaştıran da Allah'tır! O hâlde Allah'tan başkalarından fayda umulmamalı, başkalarının zarar vermesinden endişe edilmemeli ve başkalarından korkulmamalıdır. Madem bunların hepsini yaratan Allah'tır; öyleyse ibadeti hak eden tek varlık da Allah'tır. İster kalbî ibadetler (sevmek, korkmak, rağbet etmek, beklenti içine girmek, ümit içerisine girmek vs.) olsun, ister bedenî ameller (dua etmek, secde etmek, kurban kesmek vs.) olsun, hepsinin sadece ve sadece Allah için yapılması gerekmektedir.

Bu gayet anlaşılır bir konudur. Zira teşekkür, iyilik sahibine yapılır. Bizi yoktan var eden Allah'tır. Sahip olduğumuz tüm güzellikler O'nun (cc) ihsan ve lütfudur. Öyleyse teşekkürümüzün/kulluğumuzun tamamı O'na olmalıdır. Sahip olduğumuz nimetlerde hiçbir payı olmayanlara ibadetimizden pay ayırmak yüce Allah'a karşı nankörlük ve şirktir.

Bizi yarattığı gibi faydayı ve zararı yaratan, fayda ve zararı bize eriştirecek vesileleri yaratan yine Allah'tır. Öyleyse bir hayra ihtiyacımız varsa, endişelendiğimiz bir zarar varsa gönlümüz (sığınmamız), beklentimiz ve dilimiz (duamız) yalnızca faydayı yaratana yönelmelidir. Kendisi de bizim gibi yaratılmış, muhtaç olduğu hayrı Allah'ın yarattığı, ona gelecek bir zararı Allah'ın defettiği… kullara, taşlara, ruhlara, türbelere, putlara niye kulluk edelim ki?!

Allah, kendi hâkimiyetini, göklerde ve yerde tek otorite ve tek kanun yapıcı oluşunu anlatırken bu durumu, Hâlık ve Fâtır ismi ile açıklamaktadır:

"Şüphesiz ki sizin Rabbiniz, altı günde gökleri ve yeri yaratan, sonra arşa istiva eden Allah'tır. Gündüzü, ısrarla kovalayan geceyle örter. Güneş, Ay ve yıldızları emrine amade kılıp, boyun eğdirendir. Dikkat edin! Yaratmak da emretmek de Allah'a aittir. Âlemlerin Rabbi olan Allah, ne yücedir."[28]

"Herhangi bir konuda ihtilafa düşerseniz, onun hükmü Allah'a aittir. İşte bu, Rabbim olan Allah'tır. Yalnızca O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na yönelirim. Göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler yarattı. Davarlardan da çift çift yarattı. Sizi (bu yolla, dişi ve erkek yaratarak) çoğaltıp yayıyor. Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir. Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine genişletir (dilediğine) daraltır. Çünkü O, her şeyi bilendir."[29]

Demek ki, yaratan kimse, ilah olmaya da Rab olmaya da ibadet edilmeye de

27. 13/Ra'd, 16
28. 7/Â'raf, 54
29. 42/Şûrâ, 10-12

insanları terbiye etmeye de kanun yapmaya da... hak sahibi olan O'dur. Bu durumun yaratmayla ilişkisi ise şudur: Yaratan aynı zamanda da sahip olandır. Tüm yarattıkları O'nun mülküdür. O (cc); mülkünde dilediği gibi tasarruf eder, dilediğini serbest bırakır (helal), dilediğini yasaklar (haram)...

Bir diğer ilişkisi de şudur: Yaratan, yarattığını en iyi bilendir. Neyin insana uygun olup neyin uygun olmadığını en iyi O (cc) bilir. Hâliyle insan fıtratına en uyumlu yasayı da ancak yaratan Allah yapabilir.

Kendisini dahi hakkıyla tanıyamayan insanın, kanun yapmaya yeltenmesi olsa olsa bir akıl tutulmasıdır. Hanımıyla sorunlarını çözemeyen ve çocukların terbiyesinde aciz kalan bir siyasetçinin, tüm toplumu terbiye edecek yasalar yapacağı iddiası saçma, saçma olduğu kadar da komiktir. İnsan insana kanun yapamaz. Yapsa yapsa, onu bir deney faresine çevirir. Zan, heva ve fantezilerini insan üzerinde dener. Sonuç ise yalnızca hüsran olur. Bugün tüm dünyada olduğu gibi!

Yüce Allah, kendisine çocuk nispet eden müşriklere yaratıcı olduğunu hatırlatmakta ve onların bu çirkin iddialarını El-Bedî' ismiyle çürütmektedir:

"Dediler ki: 'Allah çocuk edindi.' O (tüm eksikliklerden) münezzehtir. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, göklerde ve yerde olan her şey O'na aittir. Ve hepsi O'na boyun eğmiştir. Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Bir işe (olması için) hükmettiğinde ona: "Ol!" der, o da oluverir."[30]

"Cinleri yaratan (Allah) olmasına rağmen, (tutup da) cinleri Allah'a ortak kıldılar. (Bununla yetinmeyip) hiçbir bilgiye dayanmadan, Allah'a oğullar ve kızlar nispet ettiler. O (Allah), onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzeh ve yücedir.Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Nasıl çocuğu olsun? O'nun bir hanımı olmadı ki! Her şeyi yarattı ve O, her şeyi bilendir."[31]

Allah'a çocuk nispet etmek sapkın bir düşüncenin neticesidir. O düşünce şudur: Nasıl ki kralların vezirleri, danışmanları, yardımcıları varsa Yüce Allah'ın da vezirleri, danışmanları, yardımcıları... olmalıdır. Bunlar aracılığıyla Allah'a ulaşmalı, bunları şefaatçi kılarak O'na (cc) kulluk edilmelidir. Allah bu iddiayı çürütürken El-Bedî' ismini kullanıyor. O'nun yaratmasının eşsiz ve benzersiz olduğu, hâliyle hiçbir şeye kıyas edilemeyeceği ima ediliyor. Kıyas yapabilmek için bir benzere/misale ihtiyaç vardır. Oysa Allah, zatında, sıfatlarında ve yaratmasında eşsiz ve benzersizdir...

Krallar ihtiyaç duydukları için çocuklarını yardımcı edinir, mülklerinin akıbetinden korktukları için onlardan prens/veliaht/şehzade edinirler. Allah ise

30. 2/Bakara, 116-117
31. 6/En'âm, 100-101

ihtiyaçları yaratan, muhtaçların imdadına yetişendir. Nasıl birbirlerine kıyas edilsinler?

Yaratma ve tevhid arasındaki bu bağ, bize iki temel bilgiyi öğretir:

• Kişi yaratma gerçeğini kavradıkça tevhidi kuvvetlenir. Zira yaratmayı tefekkür etmek; kalpte iman, sevgi, saygı gibi kulu Allah'a yaklaştıran duygular oluşturur.

Bunun en hayırlı şahidi sahabe topluluğudur. Onlar, insanlık tarihinin şahitlik ettiği en müstesna topluluktur. Henüz yaşarlarken Allah (cc) onlardan razı olduğunu ilan etmiş, onları cennetle müjdelemiştir.

Onları bu denli Allah'a yakın kılan şey, kevni ayetler üzerinde çokça tefekkür etmeleri ve yüce Allah'ın büyüklük ve azametini kalpten hissetmeleridir. Çünkü kevni ayetler üzerinde çokça tefekkür etmeleri, yüce Allah'ın büyüklük ve azametini görmeleri ve gördükçe de kalpten hissetmeleri demektir. Çünkü kevni ayetler üzerinde yoğunlaşmak (rububiyet fıkhı) insanın kulluğunu (uluhiyet) güçlendirir. İnsan, ayetler üzerinden Allah'ın büyüklük ve azametini gördükçe fıtri olarak O'na yönelir. O'ndan ister, O'nun rahmetini ümit eder, O'nun azabından sakınır, O'na boyun eğer, O'na teslim olur... Allah'ı hakkıyla tanıdıkça kalbi ve bedeni, tüm kulluğunu âlemlerin Rabbi olan Allah için yapar.

• İkinci öğrettiği şey ise tevhidin fıtrat olduğudur. Allah (cc) her insanı bu fıtratla yaratmış, Allah'ı birleyeceği bir donanımla yeryüzüne göndermiştir. Allah'ı birleme/tevhid ve O'na (cc) şirk koşmama konusunda her insan sorumludur: Kur'ân ulaşmasa da Peygamberi görmese de fıtratıyla muvahhid olmak zorundadır. Zira tevhidin delili olan fıtrat, insanın yanındadır. Aklı olan her insan, tevhidin delilini özünde/fıtratında taşımaktadır.

3. El-Hâlık İsmi ve Mekke Dönemi

Kur'ân'da El-Hâlık isminin çoğu kullanımı Mekkî surelerdedir. Allah (cc), ashaba sık sık kendi zatının "*yaratıcı*" olduğunu hatırlatmıştır. Elbette bunun birçok hikmeti vardır. Bazılarını şöyle zikredebiliriz:

a. Gündem tevhiddir: Bir önceki bölümde anlattığımız gibi tevhidin en açık delili "*yaratma*" dır. Mekke'nin ana gündemi tevhid olunca sık sık yaratmaya dikkat çekilmiştir.

b. Zorlu bir mücadele ortamı vardır: Mekke'de zorlu bir mücadele ortamı vardır. Müşrikler var güçleriyle İslam davetine engel olmaya çalışmaktadır. Müslimlerin bir kısmı hapsedilmiş, bir kısmı şehrin orta yerinde şehit edilmiş, bir kısmı her gün sayısız işkencelere uğramaktadır... Sahabenin sürekli olarak yaşadığı bu ortam, onları etkilemektedir. Neticede onlar da birer insandır. İnsan zayıftır, çabuk yılgınlık gösterir. Acelecidir, çabuk umutlanır ve çabuk umutlarını yitirir. Nankördür, çok çabuk karamsarlığa kapılır...

Böyle bir ortamda El-Hâlık vurgusu, bu şartları yaratanın Allah olduğu gibi,

bunu götürüp tam tersini yaratacak olanın da Allah olduğu anlamı taşır. Kalpleri ümitle, zayıf düşmüş bedenleri güçle inşa eder… Unutan insana hatırlatır… Bu sebeple mücadelenin zorlu geçtiği ortamlarda (bugün olduğu gibi) Allah'ın (cc) yaratıcı olduğu çokça hatırlanmalı/hatırlatılmalıdır. Aksi hâlde insan şartların zorluğuna aldanıp ümitsizliğe düşebilir, yılgınlık gösterebilir. Muvahhid şunu hiç unutmamalıdır: İçinde yaşadığı süreç ne denli zor ve ağır olursa olsun, onu yaratan Allah'tır. Şayet dilerse o ortamı izale edip yepyeni bir ortam yaratabilir. Bu nedenle Rabbine karşı hüsnüzan beslemeli, O'nun rahmetini ümit etmelidir.

Bu hakikat, İslami mücadele için geçerli olduğu gibi bireysel dert ve sıkıntılarımız için de geçerlidir. Kişi, içinde bulunduğu zorluk ve sıkıntı hâline takılmamalı, yüce Allah'ın yaratmaya kadir olduğu hayır ve rahmete yönelmelidir.

4. Mümin ile Müşrik Arasındaki Fark: Yaratılışı Tefekkür!

Kur'ân, mümin ile müşrik arasında bazı farklar zikreder. Bu farklardan biri de müminlerin kevni ve şer'i ayetler üzerinde tefekkür ettiği, müşriklerin ise her ikisinden yüz çevirip tefekkür etmediğidir:

"Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değişmesinde akıl sahipleri için (üzerinde düşünüp, bunları yapanın tek ilah olduğu, kulluğun sadece kendisine yapılması gerektiğine dair sonuçlar çıkaracakları) ayetler vardır. Onlar ki ayakta, otururken ve yanları üzere yatarken Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler ve (derler ki): 'Rabbimiz! Sen bunu boşa yaratmadın. Seni eksikliklerden tenzih ederiz, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, kimi ateşe sokmuşsan onu rezil etmiş/ alçaltmışsındır. Zalimlere hiçbir yardımcı yoktur. Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbinize iman edin!' diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al. Rabbimiz! Resûllerine vadettiğini bize ver ve kıyamet gününde bizi rezil etme. Şüphesiz ki sen, sözünden dönmezsin.' "[32]

Çünkü onlar Allah'a iman etmiş ve O'nun (cc) dirilten çağrısına icabet etmişlerdir. Rableri onları kevni ve şer'i ayetleri tefekküre davet ediyorsa, mutlaka bunda hayır olduğunu bilmişlerdir.

Buna mukabil müşrikler Allah'ın ayetlerinden yüz çevirir, onun üzerinde tefekkür etmezler:

"Göklerde ve yerde (Allah'ın birliğine ve şanının yüceliğine delalet eden) nice ayet vardır. O ayetlerin yanından ilgisizce/ sırt dönerek geçip giderler. Onların birçoğu Allah'a şirk koşmadan iman etmezler."[33]

"(İnsanı hayrete düşüren ve sayısız ayetle donatılmış) göklerin ve yerin melekutuna,

32. 3/Âl-i İmran, 190-194
33. 12/Yûsuf, 105-106

Allah'ın yarattıklarına ve ecellerinin yaklaşmış olma ihtimaline bakıp düşünmediler mi? (Buna inanmadıktan sonra) daha hangi söze inanacaklar?"[34]

Bu noktada gerçekten sıkı bir muhasebeye ihtiyaç vardır. Yukarıdaki ayetlerden hangisi payımıza düşüyor? Biz şer'i ve kevni ayetleri tefekkür eden müminlerden miyiz? Yoksa yüz çeviren...?

İnsan mutlaka tefekkür eder. Zihni/beyni insandan bağımsız olarak her an (uykuda dâhil) çalışma hâlindedir. İnsan, bilinçli olarak hayır olanı düşünmezse şeytan, sürekli dönen bu çarka vesvese ile faydasız düşünceler atacaktır.

Örneğin siz, yolculuk anında dağları, ovaları, yolları ve bunları yaratan Allah'ın azametini düşünmezseniz şeytan, sizi arabaları/tenekeleri düşünmeye sevk eder. Siz gözünüzle bakıp Allah'ın incelikli sanatını düşünmezseniz şeytan, sizi cebinizdeki telefonun kamerasıyla meşgul eder.

Birincisi kalbinize iman, yüreğinize ferahlık, dilinize hikmet, amellerinize ihlas olarak yansır. Çünkü Allah'ın (cc) azamet ve yüceliğini müşahade edersiniz.

İkincisi ise kalbinize dünya sevgisi, yüreğinize darlık, dilinize sığlık, amellerinize riya olarak yansır. Bu hem Allah'ın ayetlerinden yüz çevirmenin bir cezası hem de boş/faydasız şeylerle meşgul olmanın doğal bir sonucudur.

Bir örnek olarak sahabiyi verebiliriz. Sustuklarında heybet, konuştuklarında hikmet saçıyorlardı. Edebiyat eğitimi almamış, dahası birçoğu okuma yazma bile bilmiyordu. Roma'nın/Persin "*deve çobanları*" diye aşağıladığı insanlardı. Kevni ve şer'i ayetler üzerinde tefekkür etmek, öyle ufuklara taşıdı ki onları, on dört asırdır bir kandil gibi parıldıyorlar. Daha önce zikrettiğimiz Rib'i b. Amir (ra) örneğine bir de bu açıdan bakalım:

"Rüstem, ordusuyla Hire'den hareket edip Kadisiye'de Müslimlerin olduğu yere, Atik köprüsüne geldi. Aralarında bir ırmak vardı. İranlıların yanında otuz üç fil vardı. Buraya yerleştiklerinde Sa'd b. Ebi Vakkas'a, birini gönderip konuşmak istediklerini belirtip bir adam göndermelerini söyledi. Sa'd b. Ebi Vakkas (ra) *ona Rib'i b. Amr'ı gönderdi. Rüstem altın yaldızlı bir sergide altın işlenmiş yastıklara yaslanmış hâlde oturuyordu.*

Rib'i, at üzerinde yanına vardı ve kılıcı da üzerindeki yamalı elbisesine asılı idi. Mızrağını da bir mendille bağlamıştı. Sergilere ulaşınca atıyla onları çiğnedi ve iki yastığı ayırarak atını bağlamak için kullandı. Bineğinin üzerindeki abayı alarak zırh gibi kuşanmıştı. Ona silahlarını bırakması için işaret ettiklerinde, 'Şayet buraya kendi isteğimle gelmiş olsaydım bunu yapardım. Fakat siz beni buraya çağırdınız.' dedi. Sonra da mızrağına yaslanarak ve bastığı sergileri yırtarak yürümeye devam etti. Böylece Rüstem'e yaklaştı. Yere oturdu. Mızrağını da bir sergiye sapladı.

— Bizler, sizin süslü sergileriniz üzerine oturmayız, dedi. Rüstem:

34. 7/A'râf, 185

— Sizi buraya getiren nedir? diye sorunca:

— Allah bizi buraya getirdi. Bizi, insanları kulların kulluğundan çıkarıp Allah'a kul etmemiz, dünyanın darlığından kurtarıp genişliğine, dinlerin zulmünden İslam'ın adaletine götürmek için gönderdi. Bize elçisini bir din ile gönderdi. Kim bunu kabul ederse onu serbest bırakır ve döner gideriz. Topraklarını terk ederiz. Aksi takdirde ya cenneti ya da zafer kazanıncaya kadar savaşırız, şeklinde karşılık verdi. Rüstem:

— Seni dinledik. Bu işi aramızda görüşmek için savaşı bir müddet te'hir eder misiniz? diye sorunca Rib'i:

— Evet... Ama Resûlullah (sav) *bize, düşmanımıza üç günden fazla süre tanımamamızı öğretti. Üç gün boyunca size gidip geleceğiz. Süre dolduktan sonra şu üç şeyden birini seçeceksin: Müslim olmak, bu hem senin hem de sana tabi olanlar için geçerlidir. Ya da cizye vereceksin ve bu durumda senden el çekeriz. Hatta ihtiyacın olursa sana yardım da ederiz. Ya da sen daha önce davranıp da bize saldırmazsan dördüncü günde savaşa aramızda karar veririz. Ayrıca arkadaşlarım konusunda da kefilim, dedi. Rüstem:*

— Sen onların lideri misin? diye sorunca Rib'i:

— Hayır, fakat Müslimler bir bedenin organları gibi birbirlerine bağlıdırlar. En alt seviyede olanın verdiği söz en üst seviyede olanı da bağlar, dedi.

Rib'i dönüp gitti. Rüstem arkadaşlarıyla baş başa kaldı. Arkadaşlarına, 'Bu adamın sözlerine benzer sözleri daha önce hiç işittiniz mi?' diye sorunca, onlar bunu hafife alır gibi bir tavır gösterdiler. Rüstem, 'Yazıklar olsun size, muhakkak ki ben, söze, görüşe ve yaşama tarzına itibar ediyorum. Araplar giyim kuşamda basit şeyler giyerler ama şan şeref ve haysiyette ciddi kimselerdir.' dedi."[35]

Rib'i b. Amir, herhangi bir üniversitede okumamış, siyaset bilimi dersleri almamış, psikolojik harp eğitimi de görmemiştir. O sadece kalbini ve zihnini Allah'ın (cc) ayetleriyle doldurmuştur. Tefekkür üniversitesinde okumuş, müfredat olarak şer'i ve kevni ayetleri almıştır. Allah'ın azamet ve büyüklüğünü zerrelerine kadar hissetmiştir. O'nun (cc) dışındaki her şey gözünde küçülmüştür. Bir kavmin kendisiyle böbürlendiği dünya süsü, onun için deve bağlanacak bir aparattan öte değildir. Sonra söylediği şu sözlere bakın... Üzerinde çalışılmamış, özel danışmanlara yazdırılmamış, günlerce üstünden geçilmemiştir. Konuşmuş ve ağzından hikmet damlamıştır. Öyle bir konuşmuştur ki karşı taraf, savaş meydanından önce masada savaşı kaybetmiştir. Sözleri böyle açık, öz ve keskin olanların, kılıçlarının nasıl muhkem ve mahir olduğunu düşman anlamıştır.

Maalesef bugün çoğumuz, kalbimizi ve zihnimizi hikmetle doldurmak yerine gazete okumak, haber takip etmek, gündelik işlerle ilgilienmekle meşgulüz. Gerekçemiz de hazır: "*Müslim, yaşadığı vakıayı bilmelidir.*" Düşünebiliyor mu-

35. El-Kamil fi't Tarih, 2/106; Sallabi, Ömer (ra) Hayatı, s.418

sunuz, Rib'i, Allah Resûlü'yle oturmuş, İran ekonomisindeki dalgalanmaların orta vadede beklenen siyasi ihtimalleri üzerine konuşuyor?!!

İnsanlar oyun ve eğlenceye çevirdikleri gündelik hayatlarına, şer'i kılıf bulmaya çalıştılar. Yüz çevirdikleri şer'i ve kevni ayetlerin yerine yeni şeyler ikame ettiler ama istikamet bulamadılar. Bu sebeple şahit olamadılar, edilgen ve pasif bir hâlde çağın müşahidi oldular ve sadece izlemekle yetindiler.

Biz elbette çağımızı bilmekle mükellefiz. Çünkü biz yaşadığımız çağın şahidiyiz. İnsanların iyiliği için çıkarılmış, Allah'ın şahit olarak seçtiği bir ümmetiz.

Ancak çağı tanımak için önce hikmetle dolmamız, sihirbazların gösterilerinden etkilenmemek için Allah'ın ayetleriyle hemhâl olmamız gerekir. Hakka aşina olmalıyız ki batıl geçit bulamasın kalplerimize.

Siyaset kuracak olanlar El-Hak ile, O'nun hak olan şer'i ve kevni ayetleriyle meşgul olanlardır. Sözü etkili, bakışı ferasetli ve adımları Allah (cc) tarafından destekli olanlardır. Yoksa, kafirlerin medyasından, onların belirlediği gündemin peşinden sürüklenenler, ne siyaset kurabilir ne de vakıayı tanıyabilirler. Olsa olsa, iyi birer lafazan olurlar.

5. Yaratılış Evreleri ve Yüce Allah'ın İsimlerinin Tecellileri

Yaratan Allah, insanı mahlukatı düşünmeye davet eder.

"(Öyleyse) insan neden yaratıldığına bir baksın? Tazyikle atılan bir sudan yaratıldı. (O,) bel kemiği ile omurga arasından çıkar. Hiç şüphesiz (Allah), onu döndürmeye (öldükten sonra diriltmeye) kâdirdir."[36]

Biz de bu emre icabet olsun diye bilimsel gelişmelerden de faydalanarak Allah'ın yaratması üzerinde tefekkür etmek istedik.

İnsanın Yaratılışı

İnsan, anneden ve babadan gelen birer hücreden meydana gelir. Her bir hücrenin içerisinde de yirmi üç adet kromozom bulunur. İnsanın vücuda geldiği bu kırk altı adet kromozomda anne ve babadan gelen binlerce gen vardır.

Annenin üreme organında çiftini/eşini ve döllenmeyi bekleyen bir adet yumurta vardır. Bir de babadan gelen her bir spermin içerisinde bekleyen 23 adet kromozom vardır. Allah (cc), bir çocuğun meydana gelmesine karar verdiğinde bu ikisinin arasında bir randevu belirler. Zamanı geldiğinde babanın spermi anne rahmine doğru yol alır. Bu spermin içinde iki yüz milyon civarında hücre vardır.

Sperm, annenin bedenine girdikten sonra dolaşım sisteminin etkisiyle böbrekteki bir hücreye de gidebilir, ciğerdeki bir hücreye de gidebilir ya da beyindeki bir hücreye de... Ama sperm başka bir yere yönelmeden kendisine belirlenen yolda sanki zaman ve mekân olarak sözleşmişler gibi onu bekleyen yumurta

36. 86/Târık, 5-8

hücresiyle buluşur. Hiç şüphesiz bu, eksiksiz ve mükemmel yaratan El-Barî ve El-Bedî' olan Allah'ın tecellisidir. Bu hücrelerin buluşması esnasında zarar görmemeleri için vücudun en korunaklı yeri annenin üreme organıdır. Bu bölgeye dışarıdan gelebilecek zararlı bakterilerin hem nesle hem de kadına zarar vermemesi için, dolayısıyla üremeyi sekteye uğratmaması amacıyla Allah (cc) o bölgede özel bir sıvı üretir. Kadın hayız olmadığı müddetçe vücut bu koruyucu sıvıyı üretir.

Yani Allah (cc), koruyucu olan bu sıvının üretimini durdurduğunda kadın hayız olur. Hayız döneminde kadın ve erkeğin beraberliğinin yasaklanmasının hikmetlerinden biri de budur. Kadının üreme organı koruma kalkanını kaybettiği için erkek vesilesiyle oraya mikroplar ve zararlı bakteriler bulaşabilir. Öyle ki bu durum kadının doğum özelliğini kaybetmesine dahi sebebiyet verebilir. Yaratan O olduğundan kulu en iyi tanıyan da O'dur. Bir şeyi yasaklamışsa onda sayısız hikmet vardır. Bu sebeple Müslim, hikmetini bilse de bilmese de Allah'ın hükümlerine teslim olur.

Babanın spermi (ortalama) iki yüz milyon hücre ile beraber annenin üreme organına ulaşır. Ancak koruyucu sıvı o kadar kuvvetlidir ki hücreleri öldürebilir. Bu nedenle Allah, erkek menisini, henüz dışarıya atılmadan bir gaz tabakasıyla kaplar. Normal şartlarda spermin etrafında koruyucu bir tabaka bulunmaz. Fakat bedenden dışarıya atılırken, âlemlerin Rabbi olan Allah, onun etrafına bir koruyucu tabaka yerleştirir. Annenin ürettiği sıvı (asit), zararlı olan bakterilerle savaşırken iki yüz milyon hücrenin büyük bir çoğunluğu da ölür. Kalan bine yakın sperm ise dölleyici yumurtayı arar. O sırada Allah, tek başına bir hücre olan yumurtaya manyetik bir elektrik gönderir. Yumurta etrafa elektrik saçmaya başlar. "*Ben buradayım, aradığın kişi benim, bu tarafa doğru gelebilirsin.*" der ve adeta sperme yol gösterir. Nihayetinde Allah (cc), sperm ve yumurtayı kavuşturur.

Vücut içindeki bakterilerin, rahimde bulunan yumurtaya zarar vermemesi için Allah, yumurtanın etrafını çok sert bir tabaka ile kaplar. Bununla beraber Allah (cc) spermi de koruma altına alır. Sperm, birbirine monte edilmiş üç farklı yapı gibi düşünülebilir. Arka kısmında bir kuyruk, orta kısmında hareket etmesini sağlayan bir motor, baş kısmında ise çelik bir kasa vardır. Bu çelik kasada tek bir hücre vardır. Evet, yirmi üç kromozom taşıyan hücre, bu çelik kasadadır.

Annenin yumurtasıyla sperm yan yana geldiğinde Allah (cc) tam o sırada sperme bir şeyler üretmesini emreder. Üstelik bu an, anne rahminde fotoğraflanmıştır. Örneğin, sivrisinek insanın eline konduğunda, sivrisineğin ağız kısmında çok ince uçlu matkapvari bir uzantı, belirir ve bu uzantı deriyi bir matkap gibi yavaş yavaş deler. Kanı emip işini bitirdikten sonra da ağız kısmındaki uzantıyı deriden çıkarıp yoluna devam eder. Spermin ucunda da aynı şekilde ince uçlu matkap

gibi bir düzenek vardır. Böylelikle sperm, yumurtayı deler. Yumurta delinecek, çelik kasadaki hücre ve içindeki kromozomlar, anneninkiyle birleşecek... Ama bir sorun var: Spermin ortasında onu hareket ettiren bir motor, sonunda da kuyruk var. Bunlar yumurtaya temas etmemeli. İşte o an, emir almış bir asker gibi, orta ve kuyruk kısmı sistemden kopar.

Koruma altındaki bu kromozomlarda insanın DNA'sı vardır. Allah'ın, insanın boyunu, göz ve saç rengini, kilosunu, hastalıklara karşı direncini kısacası insanın yaşam programını içine yerleştirmiş olduğu şeyin adı DNA'dır. Şu dünya sathı üzerinde ne kadar insan gelmişse ilk insandan son insana kadar her birinin kendine has/özel bir DNA'sı vardır. Nasıl ki iki insanın parmak izleri aynı değildir, hakeza iki insanın DNA'sı da aynı değildir. Zaten DNA'ları farklı olduğu için parmak izleri de farklıdır. Bu, Allah'ın El-Fâtır isminin tecellisidir, insanı yaratırken programını da insanın içine yerleştirir.

Kadının yumurtası ile erkeğin spermi yan yana gelip birleştiklerinde programlarını (anneden ve babadan gelen genetik bilgiler) birbirlerine aktarır ve birleştikten sonra tek bir hücre hâlini alırlar. Bu birleşmeden sonra çocuğun neşvünema bulacağı rahim merkezine yeni bir yolculuk başlar. Hatırlarsanız spermi hareket ettiren motor, birleşme anında ayrılmıştı. Peki şimdi nasıl hareket edecek ve rahim merkezine ulaşacaklar? Allah (cc) yolculuk yüzeyinde bazı tüyler yaratır. Bu tüylerin ilginç bir mekanizması vardır. Birleşen hücreler içeri girdiği an hareket etmeye başlar. Bu hareketlilik, hücreyi rahime doğru hareket ettirir. Rahim merkezine ulaşana kadar dört günlük bir mesafe vardır. Dört günün sonunda bu ilahi misafir, karar kılacağı merkeze ulaşır.

"... Yaratıcıların en güzeli olan Allah, ne yücedir."[37]

Çok değerli bir inci gitmesi gereken yere varıncaya kadar elden ele gezdiğinde herkes büyük bir dikkatle onu taşıyıp muhafaza eder. İşte bu yolculuk esnasında gözle görülmeyecek kadar küçük tüyler, el vazifesi görür. Tüyler hücreleri birbirine devrede devrede emaneti yerine ulaştırır. Allah (cc), anne rahminden bahsederken şöyle buyurur:

"Sonra onu bir su damlası/ meni olarak sağlam bir yere/ rahme yerleştirdik."[38]

Anne rahmi, insanın oluşması ve belirli bir vakte kadar gelişmesine ev sahipliği yaptığından dolayı çok güçlü ve sağlam bir yerdir. Yolculuğa çıkan hücre, anne rahmine ulaştığında bölünerek çoğalır ve bölünmeler nedeniyle bir hücre yumağı (embriyo) hâline gelir. Allah (cc), dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı anne rahminin etrafında korunaklı bir tabaka yaratmıştır. Bir dizi bölünme sonucu oluşan embriyo da dışarıdan geldiği için anne vücudu tarafından düş-

37. 23/Mü'minûn, 14
38. 23/Mü'minûn, 13

man olarak algılanır. Bu hücre yığınının rahim duvarına yapışması ve orada gelişmesi neredeyse mümkün değildir. Fakat Allah (cc), bu hücrelerin dış yüzeylerine yapışkan bir enzim salgılatır. Bu enzim sayesinde rahme tutunabilirler. Allah (cc), bin dört yüz sene önce bu hadiseyi isimlendirerek Kur'ân-ı Kerim'de şöyle aktarır:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku! O, insanı bir kan pıhtısından yarattı."[39]

"*Alak*" Arap lügatinde "*bir şeyi bir şeye asmak, bir şeyi bir şeye bağlamak*" demektir. Türkçede, kişilerin birbirleri ile ilgilenmeleri ve alakadar olmalarına "*alaka*" denmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de Allah (cc), rahme yapışması/tutulması nedeniyle bu hücre topluluğunu, "*yapışan, bitişen, kendisiyle bütünleşen*" anlamındaki "*alak*" kelimesiyle isimlendirmiştir. Bir damla su bölünerek çoğalır, hücre yığınına dönüşür, sonra rahim duvarına tutunur. Böylelikle insanoğlunun yaratılma süreci başlar. Allah (cc), bu hücre parçasını yavaş yavaş beslemeye başlar. Hücreler bölünüp parçalanarak büyür ve bir tutam et parçasına dönüşür. Kur'ân, bu et parçasına "*mudğa/ çiğnenmiş et parçası*" adını verir. Mudğa evresinde Allah'tan (cc) gelen emirle hücreler farklılaşmaya başlar. Bazı hücreler beyni oluşturmak için et parçasının tepe kısmına, bazı hücreler kolları oluşturmak için et parçasının yan kısımlarına, bazıları kalbi oluşturmak için üst kısımlara bazı hücreler ana iskeleti oluşturmak için orta kısma ve bazı hücreler de ayakları oluşturmak için aşağı kısma yönelir. En üst kısma yönelen birkaç tane hücre, orada bölünerek on milyar hücreye dönüşüp insanın komut merkezi olan beynini oluşturur. Örneğin, kolları oluşturan hücreler, kolu meydana getirdikten sonra –beşinci altıncı hafta itibariyle- el yavaş yavaş oluşmaya başlar. Hücreler, elleri oluşturmak için çalışmaya başladıklarında parmakların arasında bulunan beş adet perde de intihar edip kendilerini öldürmeye başlarlar. Perde de ölen hücreler vücut dışına atıldığında parmak boşlukları oluşur. Hiç şüphesiz bu; çatlatan, El-Fâtır olan Allah'ın tecellisidir.

İnsanın yaşaması için en çok kana ihtiyaç duyulur. Bu hücreler, aradaki ölü hücreleri yiyip parmakları oluşturduktan sonra görevleri biten ve iş yapmayan bu hücre yığınları, yavaşça bir araya gelir ve vücudun damar yapısını oluşturur. İnsan vücudunda Allah'ın (cc) yaratmış olduğu üç çeşit damar vardır. Bunların arasında kılcal damarlar, kırk bin kilometrelik bir yol oluşturur. Yani Allah'ın bedenlerde yaratmış olduğu damarlar, uçsuz bucaksız hatta dünyanın etrafını çevreleyecek kadar uzundur. Kaldı ki bu, sadece kılcal damarlara aittir, diğer damar çeşitleri hesaba katılmamıştır bile.

İnsan su içinde yaşayabilir mi? Hayır. Ancak ilginçtir, gelişimini sıvı içinde tamamlar. Anne karnında "*plasenta*" adı verilen içi sıvı dolu bir kılıf vardır. Çocuk bunun içinde büyür. Ayrıca bebeğin göbeğinde üç hattan/yoldan oluşan

39. 96/Alak, 1-2

ve anne ile bağlantıyı sağlayan bir kordon bulunur. Kordonda bulunan bu üç yoldan birincisi anneden bebeğe gıda ve oksijen (O_2) aktarımını sağlayan hattır. Kordonda bulunan ikinci yol ise solunum ile oluşan karbondioksiti (CO_2) dışarı vermeyi sağlayan hattır. Kordonda bulunan üçüncü yol ise anne karnındaki bebeğin atıklarının (idrar ve dışkı) dışarı atılmasını sağlayan hattır.

Burada dikkat çekilmesi ve ibret alınması gereken bir husus vardır: Anne karnındaki bebek, "*plasenta*" denen tabaka ile kandan, pislikten ve zararlı mikroorganizmalardan korunur. Yani anne kaynar su içtiğinde yahut sıcak bir yemek yediğinde Allah'ın (cc) yaratmış olduğu o tabakaya herhangi bir zarar vermez fakat vücuda alınan ve Allah'ın (cc) haram kıldığı basit ve küçük bir şey dahi vücuda alındığında koruyucu olan bu tabakanın fonksiyonlarında aksamlara yol açar. Subhanallah! Akıllı bir düzenek gibi helalden etkilenmiyor ama içki, sigara, uyuşturucu gibi haramlardan zarar görüyor. Bebek, oluşum evreleri ve bütün organların gelişimi nihayete erdiğinde dokuz ayını tamamlar. Bu, doğumun habercisidir. Doğacağı esnada çocuk, annenin rahminden gelerek leğen kemiklerinin arasından, yani çok dar bir menfezden dünyaya gelecektir. Çocuğun -doğum esnasında- bu kısımda boğulma gibi büyük bir tehlikesi de mevcuttur. Hatta leğen kemiklerinin çocuğun kafasını sıkıştırarak zarar vermesi ve beynin dışarıya akma tehlikesi dahi söz konusudur. Allah (cc) çocuk doğmadan önce bütün organlarını tamamlamakta ancak sadece baş kısmının gelişimini eksik bırakmaktadır. Çocuğun kafatasındaki kemikler tam olarak birbirleri ile kaynaşmamışlardır. Kemiklerin arasında bir miktar boşluk bulunmaktadır. Öyle ki o dar menfezden çıkarken esneyebilsin, çocuğun beyin tabakası zarar görmesin! Subhanallah.

Çocuk bu şekilde dünyaya gelir. Çocuk dünyaya geldiği zaman El-Fâtır olan Allah, onun içine programını yerleştirir. Ormana atılan bir çocuk dahi büyür, kendince bir dil geliştirip konuşur, yürür, tutar ve güçlenir. Bunları kimsenin öğretmesine gerek yoktur. Öğreten olursa daha hızlı öğrenir. Öğreten olmazsa yavaş da olsa yine öğrenir. İşte bu, "*(Öyleyse) insan neden yaratıldığına bir baksın?*"[40] ayetinin kısa bir tefsiridir. Her anında yüce Allah'ın farklı bir isminin tecelli ettiği muhteşem bir süreç… Bin dört yüz yıl önce insanlar bu detayları bilmiyordu. Ancak Kur'ân'ın hak olduğu anlaşılsın diye Allah (cc), bu ayetleri açığa çıkardı:

"O (Kur'ân'ın) hak olduğu kesin bir şekilde kendilerine belli olsun diye, ayetlerimizi hem ufukta hem de kendi nefislerinde onlara göstereceğiz. Rabbinin her şeyin üzerinde şahit olması yetmez mi?"[41]

Böyle bir Allah sevilmez mi?! Bu yüce varlığa kulluk edilmez mi?! Böyle

40. 86/Târık, 5
41. 41/Fussilet, 53

bir varlık bırakılıp putlardan, türbelerden, çaputlardan, ruhlardan; yaratılmış mahlukattan beklenti içine girilir mi?! Böyle bir Allah'ın pak şeriatı dururken, zalim ve cahil insanın yasalarına umut bağlanır mı?!!

"Kahrolası insan, ne kadar da nankördür! (Allah) onu hangi şeyden yarattı? Bir damla sudan yarattı ve takdir etti. Sonra ona yolu kolaylaştırdı. Sonra onu öldürdü ve kabre koydu. Sonra dilediğinde onu diriltir. Asla! O, (Allah'ın) kendisine emrettiğini henüz yerine getirmemiştir."[42]

Evrenin Yaratılışı

Yüce Allah'ın düşünmemizi istediği bir diğer şey evrenin yaratılışıdır.

"Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir. Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değiştirmesinde, insanlara fayda sağlayarak denizde yüzen gemilerde, Allah'ın gökyüzünden indirdiği ve ölümünden sonra yeryüzünü kendisiyle canlandırdığı suda, orada yaydığı farklı türdeki her bir canlıda, rüzgârların çevrilip yönlendirilmesinde, gök ve yer arasında emre amade kılınmış olan bulutlarda akledenler için (üzerinde düşünülüp, bunları yapanın tek ilah olduğu ve kulluğun yalnızca O'na yapılması gerektiğine dair) deliller vardır."[43]

"(İnsanı hayrete düşüren ve sayısız ayetle donatılmış) göklerin ve yerin melekutuna, Allah'ın yarattıklarına ve ecellerinin yaklaşmış olma ihtimaline bakıp düşünmediler mi? (Buna inanmadıktan sonra) daha hangi söze inanacaklar?"[44]

Allah'ın yardımıyla bu çağrıya icabet edecek ve evrenin yaratılışına dair bir kısım hakikatleri inceleyeceğiz.

Yerin ve Göğün Yaratılışı

Eski dönemlerde insanlar, evrenin bir kutuya benzediğini, sınırları olduğunu ve her şeyin bu sınırlar içinde gerçekleştiğine inanırdı. Evrenin sabit/durağan olduğu fikri uzun yıllar geçerliliğini korudu. Daha sonra 1920'li yıllarda Kaliforniya'da kurulan bir gözlemevinden gökyüzü incelenmeye başladı. Gözlem yapan bilim adamı şöyle bir gerçeği fark etti: Gök cisimleri sürekli olarak birbirlerinden uzaklaşıyor, hareket ediyordu. Örneğin, Dünya'dan bin üç yüz kat daha büyük olan yıldızlar vardı ve bu yıldızlar dünyadan sürekli uzaklaşıyor, bir zaman sonra gözden kayboluyordu. Evren sabit/durağan ise bu yıldızlar bir sınırda durmalıydı. Ancak yıldızlar uzaklaşıp gözden kayboluyordu. Tam da bu noktada şu soruyu sordular: "*Bu yıldızlar uzaklaşıp nereye gidiyor?*" Sürekli bir uzaklaşmanın olabilmesi için sonsuzluk olması gerekir. Evrenin durmadığını

42. 80/Abese, 17-23
43. 2/Bakara, 163-164
44. 7/A'râf, 185

ve sürekli bir şekilde genişlediğini anladılar, ki yüce Allah on dört asır önce şöyle buyurmuştur:

"Göğü büyük bir kuvvetle bina ettik. ***Ve biz, onu genişleticileriz.*** *Yeri de serip döşedik. Ne güzel döşeyenleriz. Her şeyden çift çift yarattık. Umulur ki öğüt alırsınız. O hâlde (sizi Allah'tan alıkoyan put, dünya sevgisi, aile, toplum baskısı gibi her türlü prangadan kurtulup) Allah'a kaçın. Hiç şüphesiz ki ben, size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım. Allah'la beraber başka bir ilah edinmeyin. Hiç şüphesiz ben, size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım."*[45]

Sonra ikinci bir soru sordular: "*Bu genişleme nasıl başladı?*" Geriye doğru sardıkça anladılar ki evren/herşey bir noktaydı ve o nokta genişleye genişleye evren bu hâle geldi. Hâla genişlemeye devam ediyor... Allah (cc) şöyle demişti:

"O kâfirler, göklerin ve yerin bitişik olduğunu, bizim onları birbirinden ayırdığımızı ve her canlıyı sudan yarattığımızı görmediler mi? İman etmezler mi?"[46]

Evet, yer ile gök bir bütün hâlindeydi. O bütünün içinde tüm evren gizliydi. Allah El-Fâtır ismiyle o noktayı çatlattı, birbirinden ayırdı ve evreni yarattı.

Nasıl ki çıplak gözle göremediğimiz bir hücrede insan varsa, bir çekirdek içinde ağaç, bir tohumda bitki gizliyse, o gaz molekülünde de evren gizliydi. El-Fâtır çatlattı ve evren oluşmaya başladı. Bugün bile El-Hallâk ismiyle onu genişletip yeniden yaratır. Burada asıl dikkat çekici olan durum, patlamadan sonra meydana gelen inşadır. Bildiğimiz gibi patlayan şeyde yıkım, çatlayan şeyde hasar meydana gelir. Fakat El-Fâtır, patlattığı gaz moleküllerinden evreni, çekirdek ve taneden ağacı yaratmaktadır. Sen ne yücesin Rabbim!

Kur'ân, özellikle gökyüzüne dikkat kesilmemizi ister. Çünkü gökyüzü, Allah'ın (cc) kudret ve yüceliğinin emsalsiz ayetlerini sergiler.

Patlamadan sonra gökyüzünde galaksiler ve gök cisimleri oluşmuştur. Şöyle söyleyelim, bugünkü bilgimizle şu kadarını biliyoruz ki bazı galaksilerde üç trilyon yıldız vardır. İnsanın saymakta aciz olduğu bunca yıldız yüce Allah'ın "*Ol!*" emriyle vücuda gelmiştir. Sayısız gök cisimlerinin büyüklüğü akıllara durgunluk verecek cinstendir. Örneğin, insanın gözünde madde olarak en büyük şey, Dünya'dır. Güneş, Dünya'dan hacim olarak yüz dokuz kat daha büyüktür ve Güneş'ten de bin üç yüz kat büyük bazı yıldızlar tespit edilmiştir. Yani semada öyle yıldızlar vardır ki Dünya'dan bile binlerce, on binlerce kat daha büyüktür. Dahası bu büyüklükteki cisimler sürekli hareket hâlindedir. Güneş, Ay, Dünya ve diğer sekiz gezegenin yer aldığı "*Samanyolu Galaksisi*" bu hareket alanından yalnızca biridir.

45. 51/Zâriyat, 47-51
46. 21/Enbiyâ, 30

Allah şöyle buyurmaktadır:

"Gece de onlar için bir ayettir. Gündüzü onun içinden sıyırır çekeriz. (Bir de bakarsın ki) karanlık içinde kalıvermişler. Güneş, kendisi için belirlenmiş, karar kılacağı yere doğru akmaktadır. Bu (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz ve (her şeyi bilen) El-Alîm (olan Allah'ın) takdiridir. Ay için durup konaklayacağı menziller var ettik. Sonunda kurumuş bir hurma dalı (gibi ince yay) şeklini alır. Ne Güneş'in Ay'a yetişmesi gerekir ne de gecenin gündüzün önüne geçmesi mümkün olur. Hepsi bir yörüngede yüzmektedirler."[47]

Allah (cc), gökyüzünde böyle bir düzen kurmuştur. Tahminlere göre on üç (veya on beş) milyar yıldır, bu devasa kütleler belirlenmiş yörüngede akıp gitmektedir. Güneş, Samanyolu Galaksisi'nin en önemli unsurudur. Bütün her şey, onun etrafında döner. Merkeze en yakın olan Güneş'tir. Tabii, yakınlık derken yanlış anlamayalım! Güneş iki yüz yirmi (220) milyar yıl içerisinde galaksi merkezi etrafındaki turunu tamamlar. Güneş'in etrafında meşhur dokuz gezegen, üçüncü sırada da bizim gezegenimiz olan Dünya vardır. Güneş, sürekli patlayan gazlardan oluşan bir kütledir ve dış yüzeyindeki sıcaklığı altı bin (6000) derece; içindeki sıcaklığı, on iki (12) milyon derecedir. Güneş'in içinde Hiroşima'yı yok eden atom bombasından 40-50 milyar kat güçte patlamalar yaşanmaktadır. Ama on üç (13) milyar yıldır bu patlamalar ne bir derece daha fazla sıcaklık vermekte ne de bir derece sıcaklık kaybına uğramaktadır. İnsan, kazanın ayarını sabitlemek istese, en iyi kazancı bile olsa, bir derece yukarı çıkması, iki derece aşağı indirmesi mümkündür. Ama Allah'ın yarattığı Güneş on üç milyar yıldır ne bir derece fazla ne de bir derece eksik, denge hâlindedir. Zaten bir derece eksilse bazı yerler donacak ve bir derece fazlalaşsa bazı yerler de yanıp gidecektir.

Güneş etrafında dizilen dokuz gezegen Allah'ın ayetlerinden bir ayettir. O'nun (cc) azamet ve yüceliğine delalet eder. Şöyle ki Allah (cc), Güneş'e bir çekim kuvveti vermiştir. Güneş, bütün gezegenleri kendisine doğru çeker. Fakat Güneş, her gezegeni farklı bir ayarda çeker. Gezegenlerin Güneş'e uzaklığı ve yakınlığı bu ayara bağlıdır. Yani bazı gezegenlerde sıcaklık Güneş'e olan uzaklığına göre dört yüz elli (450) derecedir. Bazı gezegenlerde ise hava sıcaklığı eksi iki yüz elli (-250), eksi iki yüz yetmiş (-270) derecedir. Güneş'in yakınlığı ve uzaklığı ya dondurmakta ya da yakmaktadır. Bu durumun tek istisnası ise -Güneş'e uzaklık bakımından- üçüncü sırada bulunan Dünya'dır. Çünkü Allah Dünya'yı yaşam merkezi kılmıştır. Allah (cc), Dünya'yı Güneş'e öyle bir açıyla yerleştirmiş ki Dünya ne donmakta ne de kül olmaktadır. Dünya'ya Güneş ışınlarının yaklaşık 2/1000'i gelmektedir. Örneğin, Dünya'dan bin üç yüz kat büyük bir gök cismi Dünya'ya gelip çarpsa ve Dünya'yı bir milim Güneş'e

47. 36/Yâsîn, 37-40

doğru yaklaştırarak yörüngesinin dışına çıkarsa Dünya, sıcaktan kül olup gidecektir. Dünya'ya bir gök cismi çarpsa ve Dünya'yı bir milim Güneş'ten uzaklaştırsa Dünya ve içindekilerin hepsi Buzul Çağı'na dönecektir. Allah (cc), Dünya'yı dış tehlikelerden korumak için Jüpiter gezegenini ve kendi atmosferini Dünya'ya kalkan yapmıştır. Uzayda milyarlarca gök cismi vardır. Bu gök cisimleri doğmakta ve belli bir müddet sonra toz bulutları hâline gelerek evrene dağılmaktalardır. Jüpiter gezegeni de Güneş Sistemi'ndeki gezegenlerin en büyüğüdür. Hacim olarak Dünya'dan çok büyük olduğundan çekim kuvveti de bir o kadar fazladır. Bu sebeple devasa büyüklükte bir gök cismi geldiğinde öncelikle Dünya'ya değil Jüpiter'e çarpmaktadır. Jüpiter'de hayat olmadığı için de bu durum herhangi bir sorun oluşturmamaktadır. Yani gök cisimleri bu dev gezegene çarpsa, sarsıntı oluştursa hatta patlamalar meydana gelse de bir sorun teşkil etmeyecektir. Bununla birlikte Dünya'ya çarpan minik gök cisimleri de vardır. Ancak atmosfere girdiklerinde sürtünmenin etkisiyle yanıp kül olurlar. İşte (cc) Jüpiter'i ve atmosferi böyle kalkan kılmıştır.

Dünya'nın uydusu olan ve bu sebeple Güneş'le de yakından ilişkisi olan Ay da başlı başına ayet, akıllara durgunluk veren bir mucizedir. Kur'ân Ay ile Güneş'i zikrederken öyle bir noktaya temas eder ki; Allah'ın varlığı ve birliği konusunda zerre şüpheye yer kalmaz:

"Gökte burçlar yaratan, orada bir kandil ve ışık saçan bir Ay yaratan (Allah) ne yüce, ne mübarektir."[48]

Allah (cc) Güneş için "*kandil*" Ay için "*ışık saçan*" der. Biri gündüzü diğeri geceyi aydınlatmasına rağmen, her ikisi de zahiren ışık saçmasına rağmen, Allah Güneş'i ve Ay'ı ayırır. Neden? Çünkü yaratan O'dur. İkisinin hakikatini bilen de O'dur. Şöyle ki:

Güneş'in ışığı kendindendir. Işığını ısısından alır. Ay ise ışıksız, mat, ayna gibi bir cisimdir. Güneş'in ışıkları Ay'a yansır; Ay da bir ayna gibi bu ışıkları Dünya'ya yansıtır. Bu sebeple Güneş'e "*kandil*", Ay'a "*ışık saçan/ yansıtan*" ifadesi kullanılır. Bunu 1400 yıl önce, yaratıcıdan başka kim bilebilirdi?

Devam edelim:

Üç trilyon arabanın olduğu bir trafik düşünün. İnsan böyle bir trafikte gönül rahatlığıyla araba kullanabilir mi? Korkudan ölmediğini farz edersek, en iyi ihtimalle travma yaşar... Oysa tepesinde sürekli hareket hâlinde üç trilyon yıldız vardır. Bunların birçoğu dünyadan daha büyüktür. Buna rağmen insan gönül rahatlığı içinde yaşamını sürdürmektedir. Bu fıtri bir güvendir. Çünkü insanı dengeleyen Allah, gök cisimleri arasında da bir denge kılmıştır.

Allah'ın gezegenlerin ve diğer gök cisimlerinin arasına koyduğu dengeyi

48. 25/Furkân, 61

bozmasının adı "*kıyamet*"tir. Yani o gün geldiğinde Allah (cc), bunlara şöyle diyecektir: "*Ben koydum ölçüyü, şimdi çekip alıyorum.*"

Allah (cc) öyle söylemektedir:

"İşte o gün Vakıa (vuku bulması kesin olan kıyamet) vuku bulmuştur. Gök yarılmıştır. O, o gün gevşemiş/ sarkmış olacaktır."[49]

Ayetin son kısmında yer alan "وَاهِيَةٌ" ifadesi; bir şeyin gücünü yitirmesi, ayakta duramaması, takatsiz kalması demektir. Bunların hepsini bir arada tutan bir kuvvet/güç vardır. Allah (cc), o gücü çekip aldığı anı şöyle anlatmaktadır:

"Gök yarıldığında, yıldızlar dökülüp saçıldığında, denizler patlatılıp/ fışkırıp taşırıldığında."[50]

"Güneş dürülüp (karartıldığında) yıldızlar dökülüp saçıldığında."[51]

"Denizler tutuşturulduğunda."[52]

Bu sıcaklık gökyüzünden aşağıya düştüğünde yerin altındaki –Güneş'in yüzeyinden bile fazla olan- sıcaklık yerin üstüne çıkacaktır. Öyle yüksek bir sıcaklık oluşacaktır ki denizler dahi o ısıyla ateş topuna dönüşecektir.

Âlemlerin Rabbi olan Allah, gece ile gündüze de dikkat çeker:

"Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değişmesinde akıl sahipleri için (üzerinde düşünüp, bunları yapanın tek ilah olduğu, kulluğun sadece kendisine yapılması gerektiğine dair sonuçlar çıkaracakları) ayetler vardır."[53]

Dünya kendi etrafındaki dönüşünü 24 saatte tamamlar. Güneşe bakan kısmı aydınlık/gündüz, uzayın diğer tarafına bakan kısmı karanlık/gece olur. Gün tekrar döndüğünde ise gece, gündüz; gündüz, gece olur. Böylece sistemli bir şekilde bu döngü devam eder.

"Ne Güneş'in Ay'a yetişmesi gerekir ne de gecenin gündüzün önüne geçmesi mümkün olur. Hepsi bir yörüngede yüzmektedirler."[54]

On üç milyar yıldır Dünya, "*Bir kere de şu tarafa döneyim.*" dememiştir. Gece, gündüzün; gündüz, gecenin önüne hiçbir şekilde geçmemiştir.

Bilim ilerleme kaydettikçe şunu keşfetti: İnsan ile evren arasında mükemmel bir uyum var. Güneş'in doğuşuyla beraber insan hücreleri uyanıp canlanıyor batışıyla beraber önce yavaşlıyor sonra hareketsizleşiyor. Örneğin, insan vücudunun gündüz vakti yediği bir yemeği sindirmesiyle gece vakti yediği bir

49. 69/Hakka, 15-16
50. 82/İnfitâr, 1-3
51. 81/Tekvîr, 1-2
52. 81/Tekvîr, 6
53. 3/Âl-i İmran, 190
54. 36/Yâsîn, 40

yemeği sindirmesi aynı değildir. Bu nedenle doktorlar tarafından sürekli olarak "*Sakın, akşam geç vakitlerde yemek yemeyin! Vücut onu sindirip parçalayamıyor.*" uyarısı yapılır. Çünkü Allah (cc), insanın, gecenin, gündüzün ve tüm evrenin Rabbidir. Yalnızca yaratmamış; El-Fâtır ismiyle programlanmış, El-Bâri ismiyle mükemmel bir uyum kılmıştır.

Peki, insan bu uyumun farkında mıdır? Örneğin, "*Geceyi bizim için 'dinlenme vakti' kılan Allah'a hamdolsun. Gündüzü bizim için 'çalışma vakti' kılan Allah'a hamdolsun. Ya Allah şu geceyi hep gece gündüzü de hep gündüz yapsaydı; hâlimiz nice olurdu?*" diye kaç kişi düşünür? Eğer Allah merhamet etmeseydi, gün hep gece veya hep gündüz olsaydı insanlık perişan olurdu.

"De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah kıyamet gününe kadar, geceyi üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah size aydınlık getirebilir? Dinlemez misiniz?' De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah, kıyamet gününe kadar, gündüzü üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah içinde dinleneceğiniz geceyi size getirebilir? Görmez misiniz?' İçinde dinlenesiniz ve Allah'ın lütfundan arayasınız diye, sizin için geceyi ve gündüzü yaratması O'nun rahmetindendir. Umulur ki şükredersiniz."[55]

Yüce Allah sık sık dağların yaratılışına dikkatimizi çeker:

"Devenin nasıl yaratıldığına bakmazlar mı? Göğün nasıl yükseltildiğine? Dağların nasıl (yerleştirilip) dikildiğine? Yerin nasıl yayılıp döşendiğine? "[56]

"Yer onları sarsmasın diye (dağlardan) kazıklar çaktık. Yollarını şaşırmamaları için de, (o dağlar arasında) geniş yollar kıldık."[57]

Bildiğimiz gibi yeryüzü farklı yüzeylerden oluşur. Küçük bir kısmı kara, büyük bir kısmı ise sudur. Kara parçaları kendi içinde çölü, ormanı, ovasıyla... farklı farklıdır. Hâliyle bir dengesizlik olması ve ağırlık farklılıklarının sarsıntıya sebep olması kaçınılmazdır.

İşte Allah (cc), yeryüzüne bir kazık gibi çaktığı dağlarla bu dengeyi sağlamaktadır. Dağlar ayrı bir ayet, dağların oluşumu apayrı bir ayettir. Şöyle ki; yeryüzündeki kıtalar sürekli hareket etmekte, karşı karşıya geldiklerinde çarpışmaktalardır. Çarpıştıkları zaman güçlü olan kıta, alta doğru eğilmektedir. Zayıf olan da yukarı doğru çıkmaktadır. Alttaki temel, üstteki ise bina olmaktadır. Böylelikle dağ oluşumu türlerinden biri gerçekleşmiş olur. Örneğin, Everest Dağı'nın zirveye doğru yüksekliği dokuz kilometredir. Çarpışmada alta giren temel, yüz yirmi beş kilometredir.

Burada ilginç bir noktaya temas etmeliyiz. Eskiden insanlar arzı durağan/

55. 28/Kasas, 71-73
56. 88/Ğaşiye, 17-20
57. 21/Enbiyâ, 31

hareketsiz sanırdı. Yüce Allah kıtaların hareket ettiğini on dört asır önce şöyle dile getirmiştir:

"Dağları görür, hareketsiz sanırsın. O (dağlar), bulutların hareket ettiği gibi hareket etmektedir. Her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatı işte! Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan haberdardır."[58]

İnsan gökyüzüne baktığında sadece bundan keyif alır. Özellikle kırsal kesimde geceleyin gökyüzünü izlemek ne kadar da güzeldir! İnsana huzur ve dinginlik verir. Oysa Allah'sız (cc) düşünüldüğünde yukarıda öyle büyük bir kaos vardır ki hiç kimsenin rahat uyumaması ve sürekli tedbir alması gerekir. Tepemizde kolonsuz/direksiz yükselmiş bir tavan, üstünde taşıdığı trilyonlarca ton ağırlık! Allah (cc) olmasa bu durum tam bir kâbus olmaz mıydı? Kimdir semayı direksiz bir şekilde asılı tutan?

"Şüphesiz ki Allah, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutmaktadır. Zeval bulacak olsalar, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[59]

İnsanın, üç yüz (300) kilometre hızla giden bir arabanın içinde kendini rahat hissetmesi mümkün değildir. Dünya, saatte yüz sekiz bin (108.000) kilometre hızla dönmektedir, ki insan bunu tahayyül bile edemez. Ama insan hiçbir zaman "*Dikkat edelim! Dünya 108.000 kilometre hızla dönüyor. Bir yıldızla çarpışabilir, tepetaklak olabiliriz.*" diye düşünmez. Zira sema Allah'a emanettir. Onun düzenini koyan El-Hakîm olan Allah'tır. O'nun (cc) koyduğu nizamda kaos olmaz. Olsa olsa emniyet olur, selam olur, sekinet olur.

İnsan bu noktadan tevhide ulaşmalıdır, ki Kur'ân da kevni ayetleri -nerede geçerse geçsin- tevhide bağlamaktadır:

"Göğü büyük bir kuvvetle bina ettik. Ve biz, onu genişleticileriz. Yeri de serip döşedik. Ne güzel döşeyenleriz. Her şeyden çift çift yarattık. Umulur ki öğüt alırsınız. O hâlde (sizi Allah'tan alıkoyan put, dünya sevgisi, aile, toplum baskısı gibi her türlü prangadan kurtulup) Allah'a kaçın. Hiç şüphesiz ki ben, size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım."[60]

İnsanoğlu yaşadığı şu arzda, yeryüzünde ve gökyüzündeki gibi denge, düzen, huzur, emniyet olmasını istiyorsa beşeriyete de aynı ilahın kanunlarını tatbik etmelidir. Bugün yeryüzünde yaşanan kaosun, çekilen acıların ve dinmeyen gözyaşlarının sebebi, insanın ta kendisidir. Çünkü insan, bunca açık ayet ve burhana rağmen Allah'ın kanunlarından yüz çevirmiştir.

Bakın; dünyanın yedide biri açlıktan, yedide biri tokluktan (obezite) ölüyor.

58. 27/Neml, 88
59. 35/Fâtır, 41
60. 51/Zariyât, 47-50

Ortadoğu’da babalar, enkaz başında, taşı toprağı kucaklıyor. Bir bomba ailesini alıp götürmüş, ceset dahi bırakmamış, onlardan geriye bir enkaz içinde yaşanan hatıralar kalmış…

Yemen’de çocuklar açlık ve hastalıktan ölüyor. Dünyanın bir diğer kısmında yeni doğan bir çocuğa yüz yıllık yaşam sigortası yapılıyor. Arakan bir cehennem, insanlar diri diri yakılıyor…

Kara kıtanın feryadını, Filistin’in çığlıklarını, gizli zindanların işkence laboratuvarlarını söylemiyorum bile…

Peki, tüm bunlardan kurtulmanın; gökteki düzene, yerdeki dengeye kavuşabilmenin yolu nedir?

İnsanlar arasında dengeyi sağlayacak tek şey; Allah’ın şeriatıdır. Zira yaratan O’dur.

Göğe nizam veren, kıtalara düzen veren, denizleri ahenk içinde idare eden… Allah’ın kanunu varken, insanın koyduğu nizama rıza gösteren insan/toplum zalimdir. Kendine ve evrene zulmeden bir zalim!..

Yaratan Allah’a Dua

Rabbim! Sen her şeyin yaratıcısısın. Yaratan, en güzel sureti veren, yarattıklarına fıtrat bahşeden, kusursuz yaratansın. Yarattığın için ibadeti hak edersin. Rabbim! Senin yarattıklarını tefekkür etmeyi, onlara bakıp Senin yüceliğini, azametini, kudretini görmeyi bize kolaylaştır. Bizi tevhid fıtratı üzere yaşayan ve tevhid fıtratı üzere Sana kavuşan kullarından kıl.

Günahları çokça bağışlayan, kulu günahın dünya ve ahiret etkisinden koruyan Allah.

Dua

“Rabbimiz! Şüphesiz ki bizler, iman ettik. Günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru.”

“Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde var olan aşırılıklarımızı bağışla! Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol.”

“Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: ‘Rabbinize iman edin!’ diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al.”

“Sen, bizim Velimizsin/ dostumuzsun. Bizi bağışla, bize merhamet et. Sen bağışlayanların en hayırlısısın.”

“Rabbim bağışla, merhamet et. Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın.”

“Rabbim, nefsime zulmettim. Beni bağışla.”

“Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (şefkatli olan) Raûf ve (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm’sin.”

“Rabbimiz! Bizi kâfirler için fitne kılma, (günahlarımızı) bağışla ey Rabbimiz. Şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olanın ta kendisisin.”

“Allah’ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Ben gücüm yettiğince seninle yaptığımız ahde sadık kalacağım ve vaadine ulaşmaya çalışacağım. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Bana verdiğin nimetleri de benim işlediğim günahları da biliyor ve kabul ediyorum. Beni affet; çünkü günahları senden başka bağışlayacak kimse yoktur.

Kim bu duayı içeriğine gerçekten inanarak gündüz söyler ve akşam olmadan gün içinde ölürse cennete girer. Yine kim bu duayı içeriğine iman ederek gece yapar ve sabah olmadan ölürse cennete girer.”

Allahumme âmin.

EL-ĞAFÛR, EL-ĞAFFÂR, EL-ĞÂFİR

Genel Bilgiler

El-Ğafûr, El-Ğaffâr ve El-Ğâfir Yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Bu isimler, "*ğa-fe-ra/ ğufran*" kökünden türemiştir. Kelimenin kök anlamı, setretmek ve örtmektir.[1]

Genelde bir şeyi pislikten korumak için örtmek anlamında kullanılır...

Şer'i anlamda ise Allah'ın (cc) kulu azaptan korumak için (bağışlamasıyla) örtmesidir.[2]

Kur'ân bu kökten Allah için üç ayrı isim kullanır. Bu üç ismin toplamı yüze yakın yerde Allah (cc) için varid olur.

El-Ğâfir, biri müfred/tekil[3], biri cemi/çoğul olarak[4] iki (2) defa geçer. Mutlak olarak Allah'ın (cc) bağışlamasına delalet eder.

El-Ğaffâr, beş (5) ayrı ayette yer alır.[5] Mübalağalı ism-i faildir. Allah'ın çokça bağışladığına delalet eder.

El-Ğafûr, doksan bir (91) yerde varid olur. Bu isimde bağışlamanın Allah (cc) için sabit bir sıfat olduğuna ve O'nun çokça bağışladığına delalet eder.

El-Ğafûr, El-Ğaffâr ve El-Ğâfir İsimlerinin Anlamı

Günahları çokça bağışlayan, kulu günahın dünya ve ahiret etkisinden koruyan Allah, demektir.

1. Mu'cem Mekayisu'l Luga, ğ-f-r maddesi
2. Mufredatu'l Kur'ân, ğ-f-r maddesi
3. 40/Mü'min (Ğafir), 3
4. 7/A'râf, 155
5. 86/Tâhâ, 82; 38/Sâd, 66; 39/Zümer, 5; 40/Mü'min (Ğafir), 42; 71/Nûh, 10

Bu İsimlerin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. El-Ğafûr İsminin Tecellileri

İnsan, günahları nedeniyle helak olmuyorsa bu yüce Allah'ın El-Ğafûr isminin tecellisi nedeniyledir:

"Şayet Allah, insanları kazandıklarıyla yargılayacak olsaydı yeryüzünde tek bir canlı dahi bırakmazdı. Fakat onları belirlenmiş bir süreye kadar ertelemektedir. Nihayet ecelleri geldiğinde şüphesiz ki Allah, kullarını görendir."[6]

Günahlar helak edici, İlahi gazap sebebidir:

"... Günahları sebebiyle onları helak ettik..."[7]

Ancak Allah her an yeryüzüne El-Ğafûr ismiyle tecelli eder. Helak edici günahları bağışlar.

Yeryüzü yaşanacak bir yerse bu, El-Ğafûr isminin tecellisi nedeniyledir.

"İnsanların elleriyle kazandıkları (günahlar) sebebiyle, karada ve denizde bozgunculuk baş gösterdi. Belki (İslam'a) dönerler diye (Allah), yaptıklarının (cezasının) bir kısmını onlara tattırmaktadır."[8]

Günah; denizde fırtına, karada afettir. Bir saniye içinde işlenen günahlar, tüm yeryüzünü ifsat etmeye yeterlidir. Ancak El-Ğafûr ismi tecelli eder; günahların birçoğunu bağışlar ve yeryüzünü helak olmaktan korur. Şayet Allah (cc) El-Ğafûr ismiyle her an tecelli etmese insan, günahtan başını kaldıramazdı:

"... Onlar sapınca, Allah da kalplerini saptırdı..."[9]

Said b. Cübeyir şöyle söylemektedir:

"İnsanoğlunun işlediği her iyiliğin mükâfatı peşinden gelen iyilik; insanoğlunun işlediği her günahın cezası, peşinden gelen günahtır. Allah (cc) iyilik işleyene iyilik (salih amel) ile kötülük işleyene kötülük (günah) ile karşılık verir. Şayet Allah (cc) El-Ğafûr olmasa insan işlediği her günah sebebiyle yeni bir günah işleyecekti. Böyle bir insan hayır ve salahtan uzaklaşacak şer üreten bir facire dönüşecekti.

Allah Resûlü (sav) der ki:

"Muhakkak kul günah işlediği zaman kalbinin üzerinde siyah bir nokta oluşur. Eğer tevbe eder yaptığından el çekerse ve Allah'tan bağışlanma dilerse kalbi parlar. Eğer günahı arttırır ve yapmaya devam ederse kalbindeki siyah noktalarda kalbinin tamamını kaplayana kadar artar. Bu öyle bir perdedir ki Allah bundan

---

6. 35/Fâtır, 45
7. 6/En'âm, 6
8. 30/Rûm, 41
9. 61/Saff, 5

Kitab'ında bahsetti: 'Hayır! Bilakis onların işlemekte oldukları kalplerini kirletmiştir/ tabaka oluşturmuştur.' "[10]

Böyle bir kalp, yalnızca insanı helake sürükler. Ancak El-Ğafûr ismiyle Allah (cc), kulunu kuşatır. Onu, günahın kalp karartan etkisinden korur.

İnsan, toplum içine çıkabiliyor, insanların yüzüne bakabiliyorsa bu, El-Ğafûr isminin tecellisidir. Çünkü El-Ğafûr günahları setreder.[11]

"Adamın biri Abdullah b. Ömer'in yanına gelip şöyle demiştir:

— Ey İbni Ömer, sen Allah Resûlü'nün necva[12] *hakkındaki hadisini biliyor musun? Abdullah:*

— Evet, ben Allah Resûlü'nün bu konu hakkındaki söylediğini biliyorum, adam:

— Nedir? diye sorunca Abdullah (ra) *cevap verdi:*

— Peygamber şöyle buyurdu: 'Allah, kıyamet gününde mümin kulunu kendisine yakınlaştırır. Sonra onun üzerine bir örtü atar ve onu örter. Sonra Allah, ona şöyle sorar: 'Şu günahını hatırlıyor musun? Şu günahını biliyor musun? Şu günahın aklına geldi mi?' Kulun bütün günahlarını ona ikrar ettirip ve kul da kendi nefsinde, 'Ben helak oldum! Ben bittim!' dediğinde Allah ona der ki: 'Ben, dünyadayken senin bu günahlarının üzerini örttüğüm gibi bugün de senin o günahlarını bağışlayacağım.' "[13]

Bu, Allah'ın müminler için El-Ğafûr ismiyle tecellisidir. Allah'a (cc) şirk koşanlar bu nimetten mahrum olacaktır:

"Şüphesiz ki Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun (şirk) dışında kalanları dilediği için bağışlar. Kim de Allah'a şirk koşarsa, hiç şüphesiz büyük bir günahla iftirada bulunmuş olur."[14]

"Yüce Allah kıyamet gününde ateş ehlinin en hafif azabı içinde olana hitaben 'Eğer tüm yeryüzü senin olsa, bu azaba karşılık fidye verir miydin?' buyurur. Kul 'Evet, fidye verirdim' der. Yüce Allah 'Sen Âdem'in sulbünde iken ben senden bundan daha kolay olanını istemiştim: Bana hiçbir şeyi ortak kılmamanı istemiştim. Fakat sen bana ortak kılmaya devam ettin!' buyurur."[15]

Tüm bu tecellilere bakıldığında El-Ğafûr olduğu için Allah'a çokça hamdetmek gerektiği anlaşılır.

El-Ğafûr: Müminler İçin Bir Ümit Kaynağı

İnsan günaha meyyal olarak yaratılmıştır. Şeytan ve nefsin iğvası, onun ta-

10. Tirmizi, 3334; İbni Mace, 4244
11. bk. Es-Sittîr ismi
12. Necva, "fısıldaşma" manasına gelmektedir.
13. Buhari, 2441
14. 4/Nîsa, 48
15. Buhari, 6557; Müslim, 2805

biatına ilham edilen fucurla birleşince günah insan için kaçınılmaz olur. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"Her Âdemoğlu hatalıdır. Hata işleyenlerin en hayırlısı tevbe edenlerdir."[16]

İnsan günah işlediğinde şeytan sağdan yaklaşır. Günahkârı Allah (cc) ile aldatmaya çalışır. İnsana günahı bırakamayacağını, Allah'ın bunca günahı bağışlamayacağını fısıldar. Amacı, insanı ümitsizliğe düşürmektir. Zira İblis bilir ki; insanın işleyeceği en büyük günah, Allah'ın (cc) rahmetinden ümit kesmesidir:

" 'Rabbinin rahmetinden sapıklardan başka kim ümit keser ki?' demişti."[17]

"... Allah'ın rahmetinden/ yardımından ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez."[18]

Şeytan insanı saptırmak ve kâfirleştirmek için Allah'ın rahmetinden ümidini kesmek ister. Yüce Allah ise mümin kalplere El-Ğafûr ismiyle ümit verir:

"Ey (çokça günah işleyerek) nefisleri hakkında aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz ki Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, (evet,) O (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."[19]

Allah (cc) yalnızca günahları bağışlamaz. O (cc) çokça bağışlar. Kulun günahı ne kadar çok ve çirkin olursa olsun, Allah'ın mağfiretine galebe çalamaz. Yeter ki insan Rabbinin rahmetinden ümit kesmesin:

"Müslim bir kul günah işler. Günah işledikten sonra da der ki: 'Allah'ım, benim günahımı bağışla!' Allah bu sözü işittiğinde der ki: 'Benim kulum bir günah işledi ama günahları affeden ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbi olduğunu bildi. Ben bu kulumu affettim.' Sonra o kul tekrar aynı günaha döner. Tekrar günah işler. Tekrar günah işledikten sonra der ki: 'Ya Rabbi! Benim günahımı benim için bağışla!' Allah yine, 'Benim kulum bir günah işledi. Onun, günahları bağışlayan ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbinin olduğunu bildi. Ben kulumu tekrar bağışladım.' der. Kul bir daha günah işler. 'Allah'ım günahımı bağışla der!' Allah, 'Kulum bir günah işledi. Günahları bağışlayan ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbinin olduğunu bildi.' der. Sonra şöyle devam eder: 'Ne yaparsan yap! Bundan sonra senin günahını bağışlamışımdır.' "[20]

Subhanallah... Bir tarafta günah denizinde boğulmuş bir kul... Diğer tarafta onu kurtarmak isteyen bir Rab! Yani kul ne kadar günah işlerse işlesin, ne kadar kötülük yaparsa yapsın, Allah'ın rahmetinden ümit kesmemelidir. Çünkü her günahın akıbetinde istiğfarda bulunmak, Allah'ın (cc) razı olduğu bir ameldir.

16. Tirmizi, 2499
17. 15/Hicr, 56
18. 12/Yûsuf, 87
19. 39/Zümer, 53
20. Buhari, 7507; Müslim, 2758

Dikkat ederseniz; hadise konu olan adam, Allah katında günahlarıyla değil, istiğfarıyla değerlendirilmiştir. Allah (cc) onun günahına öfkelenmek yerine onun istiğfar talebinden hoşnut olmuş ve onu mükâfatlandırmıştır.

Burada bir noktaya dikkat çekmek istiyorum: İnsanoğlu çoğu zaman günah işler. Ancak günah işlediğinin farkında değildir. Gıybet yapar, sohbet ettiğini zanneder. Yalan söyler, kurnazlık yaptığını sanır. Suizan yapar, tedbirli olduğunu düşünür. Zulmeder, otorite sağladığına inanır... İnsanı helak eden büyük günahları işler, günah işlediğinin farkında dahi değildir. Yüce Allah, kulu kendine getirmek için sarsıcı bir günah işlemesine müsaade eder. Mümin utanır, pişman olur, pişmanlık kalbindeki tüm günah zerrelerini yakıp kül eder. Rabbine dönüp hâlini öyle bir ıslah eder ki; dikkat çekmeyen ve onu helake sürükleyen günahlardan da tevbe etmiş ve arınmış olur.

Şu da bir gerçektir ki; günahlarla ümitsizliğe düşmek insanın yumuşak karnıdır. Bu sebeple şeytan bu kapıyı çokça tıklar... Bu kapıdan kalbe girmeye çalışır. O, bu kapıyı zorladıkça mümin, ümit arttırıcı naslarla mağfiret ümidini arttırmalıdır. Şeytan, "*Senin izzetine yemin olsun ki ya Rabbi, onların cesetlerinde ruh olduğu müddetçe ben onları saptıracağım.*" diye Allah'a yemin etmiştir. Allah da ona şöyle demiştir: "*Benim izzetime ve celalime yemin olsun ki onlar istiğfar ettiği müddetçe ben de onları affedeceğim.*"[21]

"Ey İbni Âdem! Sen bana dua ettiğin ve ümitvar olduğun sürece ne amel yaparsan yap, senin günahlarını bağışlayacak ve de hiç umursamayacağım. Ey insanoğlu! Senin günahların semanın uçlarına kadar ulaşsa sonra sen desen ki: 'Ya Rabbi, ben senden bağışlanma diliyorum.' Ben senin günahlarını başlayacağım ve asla bunu umursamayacağım. Ey kullarım! Siz bana yeryüzündeki toprak adedi sayısınca günahla gelseniz, bununla birlikte bana şirk koşmadan benim huzuruma gelmişseniz ben size yeryüzündeki toprak adedince mağfiretle geleceğim."[22]

Kul, tevhidini korumaya gayret etmelidir. Zira tevhidle Allah'ın huzuruna varan, günahları bağışlayan bir Rab'le karşılaşacaktır.

2. El-Ğafûr ve Günahkâr Toplum

Allah (cc) El-Ğafûr'sa bu ismin tecelli etmesi için günah işleyen insanların olması gerekir. Çünkü Allah'ın (cc) isimleri arasında karşılığı olmayan bir isim yoktur.

Günahsız bir birey/toplum hayali kuran, abesle iştigal eder. Böyle bir insan şeytanın oyunlarına açık hâle gelir. Âdem'in (as) kıssasından biliyoruz ki melekleşme/günahsızlık isteği tehlikeli bir istektir. Şeytan'ın Allah (cc) ile aldatmasına kapı aralar:

"(Derken şeytan) örtünerek gizlenmiş bulunan avret yerlerini açığa çıkarmak için

21. Ahmed, 11237
22. Tirmizi, 3540

onlara vesvese verdi. Ve dedi ki: 'Rabbinizin bu ağaçtan yemenizi yasaklaması, ***melek olmamanız*** *ve ebedî yaşayanlardan olmamanız içindir.' Ve: 'Şüphesiz ki ben, sizin iyiliğinizi istiyorum/ size nasihat veriyorum.' diye o ikisine yemin etti."*[23]

Birçok insan günahsızlaşma düşüncesiyle İslam'da ruhbanlık bidatini ihya etti, mağaralarda ve çilehanelerde nefislerine işkence yapan klinik vakalara dönüştü. Günahsızlaşmak için veli olmaya, Allah (cc) ile bütünleşmeye (fenafillah), nefsi öldürmeye yeltendiler; sonuç ortada! Masiyetlerden kaçarken günahların en büyüğüne düştüler. *"Ben Allah'ım."* demeye başladılar.

Günahsız toplum hayali kuran bir diğer grup topluma yüz çevirdi. "*Bunlardan adam olmaz.*" düşüncesiyle emr-i bi'l ma'ruf sorumluluğunu terk etti. Hiçbir cemaati beğenmediği için bireysel yaşamı tercih etti… Toplumun günahlarına burun kıvırırken farkında olmadan, şeytanın oyunuyla daha büyük bir günaha düştü.

Günahsızlık arzusunu asr-ı saadette de görüyoruz. Allah Resûlü bu eğilime El-Ğafûr ismiyle müdahale ediyor:

Resûlullah'ın katiplerinden Hanzala El-Useydi kendi başından geçen bir hadiseyi şöyle anlatır:

"Bir gün Ebu Bekir'le karşılaştım. Bana:

— Ey Hanzala nasılsın? dedi. Ben:

— Hanzala münafık oldu, dedim. O:

— Subhanallah sen ne diyorsun?! dedi. Ben:

— Resûlullah'ın huzurunda bulunuyoruz. O bize cenneti ve cehennemi hatırlatıyor, sanki (cenneti ve cehennemi) gözlerimizle görüyoruz. Fakat onun huzurundan çıkınca, hanımlarımızla, çocuklarımızla meşgul oluyoruz. Onların işleri ile meşgul oluyoruz. Çok (şeyi) unutuyoruz.

(Bunun üzerine) Ebu Bekir (ra) *şöyle dedi:*

— Vallahi mutlaka bizler de bunun (söylediklerinin) benzeri ile karşı karşıya kalıyoruz.

(Hanzala (ra) *anlatmaya devam ederek): Ben ve Ebu Bekir (Resûlullah'a) gittik. Nihayet Resûlullah'ın huzuruna vardık.*

Hemen ben, 'Hanzala münafık oldu. Ey Allah'ın Resûlü' dedim. Resûlullah (sav) *bunun üzerine:"*

— O nedir (o ne biçim söz) dedi. Ben de şöyle dedim:

— Ey Allah'ın Resûlü! senin huzurundayken bize cehennemi cenneti hatırlatıyorsun. Sanki gözlerimizle görüyoruz. Fakat huzurundan çıkınca, eşlerimizle çocuklarımızla meşgul oluyor, mesleğimizi icra ediyoruz. Çok (şeyi) unutuyoruz.

23. 7/A'râf, 20-21

Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

'Nefsim elinde olana yemin olsun ki: Huzurumda bulunduğunuz hâl üzere ve (o şekilde) hatırlamaya (zikirde) devam etseydiniz, melekler (evlerinizde) döşekleriniz üzerinde ve yollarda sizinle musafaha ederlerdi. Fakat ya Hanzala, bir saat ibadetle, bir saat dünya işleriyle uğraşınız, yeter.' diye üç defa tekrarladı."[24]

Ebu Hureyre'den (ra) gelen rivayete göre, şöyle demiştir:

"Ey Allah'ın Resûlü! dedik. Bize ne oluyor ki senin yanındayken kalplerimiz yumuşuyor dünyayı istemiyor ahiret ehlinden olmaya çalışıyoruz. Fakat senin yanından çıkıp ailelerimiz arasına karışıp çocuklarımızın kokusunu aldığımızda kendimizi değişmiş buluyoruz. Bunun üzerine Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: 'Siz her vakit benim yanımdan çıktığınız şekilde olsaydınız melekler sizi evlerinizde ziyaret ederlerdi ve ***sizler hiç günah işlememiş olsanız, Allah günah işleyen ve onların günahını affedeceği bir toplum yaratırdı.****' "*[25]

Gördüğümüz gibi zahiren rahmani bir endişe var. Bunda hiçbir şüphe yok. Ancak Allah (cc), insanları arındırsın diye Resûl yollamıştır. Allah Resûlü (sav), bu isteğin bir adım sonrasını biliyor. Zira önceki ümmetlerden bir grup bu istekle sapmış, ruhbanlık bidatiyle aşırıya kaçmışlardır. Bu sebeple ashabı uyarıyor. Onlar günah işlemese bile Allah'ın (cc), günah işleyen ve bağışlayacağı (El-Ğafûr) bir toplum getireceğini belirtiyor.

Nebevi hikmet pınarından bir kulluk kaidesi daha öğrenmiş oluyoruz: İnsanın iki saati bir değildir. Bazen öyle bazen böyle olmak, insanın tabiatıdır. Çünkü o melek değil, insandır. Bulunduğu ortama göre kalp hâlleri değişiklik gösterir. İlim ve zikir meclisinde ayrı, aile içinde ayrı bir hâle bürünür. İlim ve zikir meclisi insanın mana boyutunu, aile ortamı maddi boyutunu tatmin eder. İnsan, iki boyutuyla insandır. O, ne mana boyutu olmayan bir hayvan ne de maddi boyutu olmayan bir melektir.

İlim ve zikir meclisinde huşu/inabe/hûdu, aile ve arkadaş meclisinde sevinç/tebessüm/eğlence vardır. Normal insan, her iki durumu yaşayan insandır. Anormal insan ise hayatının her anında ilim ve zikir meclisindeymiş gibi yaşayan veya hayatın her anını oyun ve eğlenceye çeviren insandır. Her iki insan modeli de itidalin dışına çıkmış aşırı insan modelidir.

Günahsız toplum idealinin bir diğer olumsuz etkisi de İslam toplumunu terk ve bireyselleşmektir, demiştik. Allah Resûlü (sav), bu tehlikeye karşı da ashabını uyarmıştır:

"Şeytan insanoğlunun kurdudur, sürünün kurdu olduğu gibi. Kurt sürüden geride ve tek kalan hayvanı kaptığı gibi, şeytan da cemaatten geride kalan ve tek kalanı

---

24. Müslim, 2750
25. Tirmizi, 2526

kapar. Aman ha! Vadilerde, dağlarda yalnızlıktan sakınınız. Mescidlerde, toplum içerisinde ve Müslimlerin cemaati arasında bulununuz."[26]

Birçok insan, kardeşleriyle bazı ticari sorunlar yaşamıştır. Yani biri parasını almış vermemiş, bir diğeri söz vermiş sözünü tutmamıştır. Şeytan insanı hayırdan mahrum edemediğinde onun gözünde Müslim kardeşlerinin eksiklerini büyütmeye başlamaktadır. Amaç bellidir: Kişiyi Müslim kardeşlerinden soğutmak ve İslam toplumundan koparmak! Ki, birçok insan anlattıklarıyla kendini zehirlemekte ve Müslimlerden uzaklaşmaktadır. Neticede kendisi şeytana av olmaktadır. Zira cemaatten kopan, şeytana av olmaya adaydır.

Allah Resûlü'nün (sav) içinde yaşadığı toplum, günahsız bir toplum değildir. Bilakis günah işleyen, pişmanlık duyan ve tevbeyle Allah'a yönelen bir toplumdur.

Evet, o güzide toplumda, aklımıza gelebilecek birçok günah işlenmiştir. Ancak bu, onların değerinden hiçbir şey eksiltmemiştir. Bazı örnekleri beraber okuyalım:

"Rubeyyi' adında bir hanım sahabi -Enes bin Malik'in halası- Ensar'dan bir cariyenin dişlerini kırdı. Cariye'nin velileri kısas talep ettiler. Peygamber'e (sav) *geldiler. Peygamber de kısası emretti. Enes b. Malik'in amcası Enes b. Nadr dedi ki:*

— Yemin olsun ki hayır, Rubeyyi'in dişleri kırılamaz. Allah Resûlü dedi ki:

— Enes! Kısas Allah'ın farzıdır.

Ardından velileri geldiler ve diyete razı oldular. Allah Resûlü dedi ki: 'Allah'ın kullarından öylesi vardır ki Allah adına yemin etse Allah onun yeminini kesinlikle yerine getirir.' "[27]

İki sahabi kadın sokak ortasında kavga ediyor. Birbirlerinin dişini kırıyorlar. Allah Resûlü (sav) bir hüküm veriyor. O duygusallıkla Enes b. Nadir karşı çıkıyor. Enes b. Nadir kim? Hakkında şu ayetin indiği sahabi:

"Müminlerden öyle yiğitler vardır ki; Allah'la yaptıkları sözleşmeye sadık kaldılar. Onlardan kimisi adağını yerine getirdi (şehit oldu), kimisi beklemektedir. Kesinlikle (sözlerini) değiştirmemişlerdir."[28]

Bir genç sahabi, patronu olan bir başka sahabinin hanımıyla zina yapıyor:

"Bedevilerden bir zat Resûlullah'a (sav) *gelerek:*

— Ey Allah'ın Resûlü! Allah için senden benim için ancak Allah'ın Kitabı ile hüküm vermeni dilerim! dedi.

Öteki hasım -ondan daha anlayışlı olduğu hâlde-

— Evet, aramızda Allah'ın Kitabı ile hükmet! Bana da müsaade buyur!' dedi. Resûlullah (sav):

26. Ahmed, 22029
27. Buhari, 4611; Müslim, 1675
28. 33/Ahzâb, 23

— Söyle! dedi. Adam:

— Benim oğlum bu adamda çırak idi. Derken karısı ile zina etti. Ben haber aldım ki oğluma recim lazımmış; hemen onun namına yüz koyunla bir cariye fidye verdim. Bir de ulemaya sordum: Bana oğluma ancak yüz dayakla bir yıl sürgün cezası lazım geldiğini; bunun karısına da recim gerektiğini haber verdiler, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav)*:*

— Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, aranızda Allah'ın Kitabı ile hükmedeceğim! Cariye ile koyunlar geri verilecek! Oğluna yüz değnekle bir yıl sürgün gerek! Haydi, Ey Uneys! Bunun karısına git! Şayet itiraf ederse onu recmet! buyurdu.

Üneys kadına gitti. Suçunu itiraf edince Resûlullah da (sav) *emir buyurdular ve kadın recmedildi."*[29]

Bir kadın kendine emanet edilen eşyaları çalıyor. Ailesi araya aracı koyup hükmün uygulanmasına engel olmaya çalışıyor:

"Âişe (r.anha) *şöyle dedi:*

Ben-i Mahzum kabilesinden hırsızlık yapan bir kadının durumu Kureyşlileri çok üzmüştü. Onlar: 'Bu konuyu Resûlullah (sav) *ile kim konuşabilir?' diye kendi aralarında müzakere ettiler. Bazıları: 'Buna Resûlullah'ın* (sav) *sevgilisi Usame İbni Zeyd'den başka kimse cesaret edemez.' dediler. Usame, onların istekleri doğrultusunda Resûlullah* (sav) *ile konuştu. Bunun üzerine Resûlullah* (sav) *Usame'ye:*

'Allah'ın koyduğu cezalardan birinin uygulanmaması için aracılık mı yapıyorsun?' diye sordu; sonra ayağa kalktı ve halka şöyle hitap etti:

'Sizden önceki milletler şu sebeple yok olup gittiler: Aralarından soylu, mevki ve makam sahibi biri hırsızlık yapınca onu bırakıverirler, zayıf ve kimsesiz biri hırsızlık yapınca da onu hemen cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fâtıma hırsızlık yapsaydı, elbette onun da elini keserdim.' "[30]

Asr-ı Saadette alkolik olan sahabeler vardı:

"Resûlullah zamanında Abdullah adında himar lakabı ile bilinen bir adam vardı. Allah Resûlü'nü güldüren birisiydi. Allah Resûlü onun içkiden dolayı celdetmiş/sopa ile vurma haddini uygulamıştı. Bir gün Allah Resûlü'ne getirildi. Sopa vuruldu. Orada bulunanlardan birisi dedi ki: 'Allah'ım ona lanet et.' Allah Resûlü dedi ki: 'Ona lanet etmeyin. Muhakkak ki o Allah ve Resûl'nü seviyor.' "[31]

Ticarette anlaşmazlıklar yaşanmış, Allah Resûlü'nün mescidinde kavga etmişlerdir:

"Ka'b bin Malik ve İbni Ebi Hadret (r.anhuma) *arasında bir borç meselesi vardı.*

29. Buhari, 2724; Müslim, 1697
30. Buhari, 3475; Müslim, 1688
31. Buhari, 6780

Mescidde tartışmaya başladılar. Sesleri yükselmişti. Allah Resûlü (sav) *seslerini işitince odasının perdesini araladı ve seslendi:*

— Ey Ka'b!

— Buyur, Ey Allah'ın Resûlü!

— Borcunun yarısından feragat et!

— Ettim, Ey Allah'ın Resûlü!

— Ey İbni Ebi Hadret! Sen de borcunu öde."[32]

Sahabenin önde gelenlerinden Muaz b. Cebel borçlarını ödeyemiyordu. Borçlular onu esir aldılar. Allah Resûlü (sav) onu borçluların elinden kurtardı. Sonra da Yemen'e sorumlu olarak görevlendirdi.[33]

Bir sahabi, Allah yolunda bir başka sahabinin eşine sarkıntılık yapmıştır:

Ebu'l Yesar'dan (ra) rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir:

"Bana hurma satın almak üzere bir kadın geldi. Ben de: 'İçerdeki hurmalar bunlardan iyidir.' dedim. Bunun üzerine kadın da benimle birlikte içeri girdi; ben de eğilerek kadını öptüm. Sonra Ebu Bekir'e gelip durumu kendisine anlattım. Ebu Bekir: 'Bu işi sakla, tevbe et hiç kimseye söyleme.' dedi. Sabredemedim Resûlullah'a (sav) *gelip durumu kendisine anlattım. Resûlullah* (sav)*: 'Allah yolunda savaş eden bir gazinin ailesine böyle mi yapman gerekirdi?'*

O adam o anda 'Müslim olmamış olsaydım.' dedi ve kendisinin cehennemliklerden olduğunu sandı. Resûlullah (sav)*, uzun bir süre başını önüne eğdi Allah kendisine: 'Gündüzün başında ve sonunda, bir de gecenin erken saatlerinde, namaz kılmaya devamlı ve duyarlı ol. Çünkü iyilikler kötülükleri giderir. Allah'ı hatırında tutanlar için bir öğüt ve hatırlatmadır bu.' Hûd Suresi 114. ayetini indirdi.*

Ebu'l Yesar dedi ki: Sonra Peygamber'in (sav) *yanına geldim ve Resûlullah* (sav)*, bu ayeti bana okudu. Peygamber'in* (sav) *ashabı:*

— Ey Allah'ın Resûlü! bu hüküm ve uygulama sadece bu kimseye mi yoksa herkese mi? dediler. Resûlullah (sav)*:*

— Bütün herkesedir, buyurdu."[34]

Bu örnekleri anlatma nedenim sahabe topluluğunu kötülemek değildir. Bundan Allah'a sığınırım. Kaldı ki ben veya bir başkası onları kötülese ne olacak? Onlar Allah'ın övgüsüne nail olmuş, güzide bir toplumdur. Bilmeniz gereken şu: Onlar bu hâllerine rağmen Allah tarafından övüldüler. Çünkü insandı onlar ve günah insan içindi. Günahsız olsalar, yeryüzünde değil; meleklerle birlikte semada olurlardı. Hâliyle insanın dinî ve dünyevi olumsuzluklarını bahane edip

32. Buhari, 457; Müslim, 1558
33. bk. İbni Mace, 2357
34. Tirmizi, 3115

İslam toplumundan uzaklaşmak doğru bir yaklaşım değildir. Allah El-Ğafûr'sa, ki öyledir, günah işleyen insan/toplum mutlaka olacaktır.

3. Mağfirete Ulaşmanın Vesileleri

Yüce Allah El-Ğafûr'dur; kulu bağışlar, günahın dinî ve dünyevi akıbetinden korur. O'nun (cc) bağışlamasına/mağfiretine ermenin bazı vesileleri vardır. Kul, bu vesileleri hayatında çoğalttıkça Allah'ın (cc) onun hakkındaki mağfireti çoğalır. Bu vesileler şunlardır:

a. Tevhid Üzere Olmak[35]

Allah'ın mağfiretine ermenin ilk vesilesi ve şartı tevhid üzere Allah'a kulluk etmektir. Zira tevhidin zıddı olan şirk, insanla Allah'ın El-Ğafûr ismi arasına aşılmaz bir engel koyar. Şirk insanı ebediyen Allah'ın mağfiretinden mahrum eder:

"Şüphesiz ki Allah, kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun (şirk) dışında kalanları dilediği için bağışlar..."[36]

"Allah kıyamet gününde kullarına şu şekilde nida edecektir: 'Ey insanoğlu! Sen bana yeryüzündeki toprak adedince günah ile gelsen, bununla birlikte bana hiçbir şeyi şirk koşmamışsan ben de sana toprak sayısı adedince mağfiretle geleceğim.' "

Allah'a (cc) tevhidle gitmenin en büyük mükâfatlarından biri mağfirettir. Yüce Allah mümin kuluna şu muamelede bulunacaktır.

"Adamın biri Abdullah b. Ömer'in yanına gelip şöyle demiştir:

— Ey İbni Ömer, sen Allah Resûlü'nün necva[37] *hakkındaki hadisini biliyor musun? Abdullah:*

---

35. - Tevhid, Allah'tan (cc) başka ibadet ve kulluğu hak eden hiçbir ilah olmadığına inanmaktır. (bk. 2/Bakara, 163; 21/Enbiyâ, 22)
- Tevhid, Allah'ın (cc) dışında ilah edinilen, Allah'ın sıfatlarının kendisinde olduğuna inanılan ve Allah'a karşı haddini aşan tağutları ve onlara kulluk edenleri reddedip onlardan sakınmaktır. (bk. 2/Bakara, 256; 16/Nahl, 36; 60/Mümtehine, 4)
- Tevhid, Allah'a çocuk nispet etmekten veya insanların yapacakları işlerinde kendilerine yardımcı olması için vesileler edinmesi şirkinden Allah'ı tenzih etmektir. (bk. 17/İsrâ, 111; 34/Sebe', 22)
- Tevhid, yaratmada tek olduğu gibi; kanun yapma, yasa belirleme, helal haram tayin etmede de Allah'ın (cc) tek olduğuna inanmak ve "Egemenlik kayıtsız şartsız Allah'ındır." diyebilmektir. (bk. 7/A'râf, 54; 12/Yûsuf, 40; 18/Kehf, 26)
- Tevhid; dil, beden ve kalple yapılan amelleri yalnızca Allah'a (cc) yapmak, O'nun rızasına talip olmak ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamaktır. (bk. 6/En'âm, 162-163)
- Tevhid, fayda ve zararın Allah'ın (cc) elinde olduğuna inanmak, rahatlık veya zorluk anında yalnızca Allah'a (cc) el açıp dua etmektir. (bk. 2/Bakara, 186; 6/En'âm, 17; 40/Mü'min (Ğafir), 60; 46/Ahkâf, 5-6)
- Tevhid, Allah'ın (cc) eşi, benzeri, dengi, misli olmadığına inanmak ve Allah hakkında bilgisiz ve saygısızca yapılan benzetmelerden kaçınmaktır. (bk. 19/Meryem, 65; 16/Nahl, 74; 42/Şûrâ, 11)

36. 4/Nîsa, 48

37. Necva, "fısıldaşma" manasına gelmektedir.

— Evet, ben Allah Resûlü'nün bu konu hakkındaki söylediğini biliyorum, adam:

— Nedir? diye sorunca, Abdullah (ra) *cevap verdi:*

— Peygamber şöyle buyurdu: 'Allah, kıyamet gününde mümin kulunu kendisine yakınlaştırır. Sonra onun üzerine bir örtü atar ve onu örter. Sonra Allah, ona şöyle sorar: 'Şu günahını hatırlıyor musun? Şu günahını biliyor musun? Şu günahın aklına geldi mi?' Kulun bütün günahlarını ona ikrar ettirip ve kul da kendi nefsinde, 'Ben helak oldum! Ben bittim!' dediğinde Allah ona der ki: 'Ben, dünyadayken senin bu günahlarının üzerini örttüğüm gibi bugün de senin o günahlarını bağışlayacağım.' "[38]

b. Takvalı Olmak

Takva, kişiyi Allah'ın mağfiretine ulaştıracak olan vesilelerden bir tanesidir. Allah (cc), ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve Resûlü'ne iman edin ki; size rahmetinden iki kat versin, size kendisiyle yürüyeceğiniz bir nur kılsın ve (günahlarınızı) bağışlasın. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[39]

Takva; elle tutulan, gözle görülen somut bir şey değildir. Peygamber (sav), eliyle kalbini göstererek şöyle buyurmaktadır:

"Takva buradadır. Takva buradadır. Takva buradadır."[40]

"Ömer (ra)*, Ubey b. Ka'b'a şöyle sormuştur:*

— Ey Ubey b. Ka'b, takva nedir? O da:

— Ey Emiru'l Müminin, sen hiç dikenli bir yolda yürüdün mü? Ömer (ra)*:*

— Evet, yürüdüm.

— Ne yaptın?

— Dikenler benim ayağıma batmasın diye, elbiseme takılmasın diye paçalarımı katladım.

— İşte takva, dikenli bir yolda yürüyormuş gibi dikkatli bir şekilde Allah'a kulluk yapmandır, demiştir Ubey b. Ka'b."[41]

Takva, hassas olmaktır. Takva, hayatın merkezine Allah'ı koyup O'nun (cc) sevgisi ve O'nun yanında değer kaybetme korkusuyla, rahmetini umup azabından sakınarak O'na kulluk etmektir. Kişi başta şirk olmak üzere Allah'ı gazaba getiren masiyetlerden sakınırsa (takva) Allah (cc), bu çabayı mağfiretle mükâfatlandırır.

---

38. Buhari, 2441
39. 57/Hadîd, 28
40. Müslim, 2564
41. İbni Kesir, Bakara Suresi 2. ayetin tefsiri

c. Affedici Olmak

Allah'ın mağfiretini elde etmenin yollarından biri de çokça affetmektir:

"Ey iman edenler! Şüphesiz ki (sizi Allah'a ve Resûlü'ne hicret etmekten alıkoyan) kadınlarınız ve çocuklarınız, sizin için birer düşmandır. Onlardan sakının. (Ancak) affeder, hoş görür ve bağışlarsanız şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[42]

Abdullah bin Abbas (ra) ayete dair şunları söyler:

"Ashabtan bazıları aileleri nedeniyle hicret edemediler. Bir zaman sonra hicret edince kardeşlerinin ilim, edep ve hikmette ciddi yol katettiklerini gördüler. Onları hicretten ve bu hayırdan alıkoyan ailelerine karşı öfke duydular ve onları cezalandırmak istediler. Bunun üzerine Allah (cc) bu ayeti indirdi."[43]

Demek ki insan, dinî veya dünyevi bir sebepten aile içi anlaşmazlık yaşarsa sorunu büyütmeyip affedici olmalıdır. Çünkü Allah, eşini ve çocuklarını bağışlayan, affeden kuluna karşı El-Ğafûr'dur. İnsan, mümin kardeşiyle de sorun yaşayabilir. Hakkı yenebilir, haksızlığa uğrayabilir... Allah (cc), bağışlamayı öğütler. Çünkü bağışlayanlar El-Ğafûr olan Allah'tan bağışlanma bulacaklardır.

Mistah (ra) münafıkların propagandasına kanıp Aişe annemize (r.anha) iftirada bulunmuştu. Ebu Bekir (ra) bunu duyunca haklı olarak öfkelendi ve ona yaptığı maddi yardımı keseceğine dair yemin etti. Bunun üzerine Allah (cc) şöyle buyurdu:

"İçinizden fazilet ve zenginlik sahipleri, akrabalara, miskinlere/ ihtiyaç sahibi yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere (bir daha mallarından) vermeyeceklerine dair yemin etmesinler. Affetsinler, hoş görsünler (yaptıklarını görmezden gelsinler). Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz? Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[44]

Affetmek/bağışlamak insanı Allah'ın affına/mağfiretine ulaştırırken küskünlükleri devam ettirmek insanı bu nimetten mahrum eder:

"Cennet kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır. Ve Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayan her kula (günahları) mağfiret edilir. Yalnız din kardeşi ile aralarında düşmanlık bulunan kimse müstesna! (Onlar hakkında) 'Şu iki kişiyi barışıncaya kadar erteleyin! Şu iki kişiyi barışıncaya kadar erteleyin! Şu iki kişiyi barışıncaya kadar erteleyin!' denilir."[45]

d. Peygambere Tabi Olmak

"De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve

42. 64/Tegabûn, 14
43. bk. Tirmizi, 3317
44. 24/Nûr, 22
45. Müslim, 2565

günahlarınızı bağışlasın. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir.' "[46]

Peygambere ittiba, mağfiret sebeplerinden bir tanesidir. Çünkü ona (sav) ittiba, Allah'a olan sevginin pratiğe dökülmesidir. Allah'ı (cc) seven kullar, Allah'tan sevgi görürler. Allah'ın sevmesi, kula dünya ve ahiret hayırlarını ulaştırmasıdır. Günaha meyyal yaratılmış insan için bağışlanma/mağfiret, en büyük hayırlardandır.

e. Yapana Mağfiret Vadedilen Salih Amelleri Çoğaltmak

Salih amel, kişiyi Allah'ın mağfiretine ulaştıran bir vesiledir. Allah (cc) bazı salih amelleri ise özel olarak mağfiret vesilesi kılmıştır. El-Ğafûr olanın mağfiretine talip olan, bu amelleri hayatında çoğaltmalıdır.

Bazı örnekler:

Osman b. Affan'ın kölesi Humran dedi ki:

"Muhakkak ki o, Osman'ı (ra) *gördü. O, su istedi. Sonra suyu, kabından iki elinin üzerine boşalttı. Sonra o ikisini üç kere yıkadı. Sonra sağ elini abdest suyunun içerisine girdirdi. Sonra madmada yaptı (ağzına su verdi, çalkalayıp dışarı attı). Sonra istinşak yaptı (burnuna suyu çekti). Sonra istinsar yaptı (burnuna çektiği suyu dışarıya boşalttı). Sonra yüzünü üç kere yıkadı. Sonra iki elini dirsekle beraber üç kere yıkadı. Sonra başını mesh etti. Sonra her ayağını üç kere yıkadı. Sonra dedi ki: 'Ben Peygamberimiz'i* (sav) *benim bu abdestimin aynısıyla abdest alırken gördüm. Peygamber* (sav) *dedi ki: 'Her kim benim bu abdestimin aynısıyla abdest alırsa sonra da iki rekat namaz kılar ve o iki rekatta nefsinden (kendi içinden) konuşmazsa Allah onun geçmiş günahlarına mağfiret eder.' ' "*[47]

Görüldüğü gibi, adabıyla alınan abdest, günahlar için bağışlanma nedeni olabilir.

"Müezzinin sesinin ulaştığı yer kadar günahları bağışlanır. Her yaş ve kuruda onun lehinde şahitlik eder."[48]

Ezanın birçok mükâfatı yanında sesin ulaştığı yer kadar mağfiret mükâfatı da vardır. Mağfireti gerektiren bir diğer amel cemaatle kılınan namazdır:

"Bir adam Peygamber'e (sav) *gelerek: 'Ya Resûlullah! Ben hadd'e isabet ettim. Onu bana tatbik et, dedi. Namaz vakti de gelmişti. Adam Resûlullah* (sav) *ile birlikte namazı kıldı. Namazı eda ettikten sonra:*

— Ya Resûlullah! Ben hadde isabet ettim. Hakkımda Allah'ın Kitabı'nı tatbik et! dedi. Resûlullah (sav):

— Sen bizimle beraber namazda bulundun mu? diye sordu. Adam:

46. 3/Âl-i İmran, 31
47. Müslim, 229
48. Nesai, 645; İbni Mace, 724

— *Evet! dedi,*

— *Sen affolundun! buyurdu."*[49]

Allah'ın mağfiretine talip olan Müslim, tafsilatlı bilgi edinmelidir. Mağfirete ulaştıran amelleri ihlasla eda etmeli, alışkanlığa dönüşmesine müsaade etmemelidir. Amelin bir afeti riya ise bir diğeri alışkanlığa dönüşmesidir. Alışkanlığa dönüşen amel, insana lezzet vermez, onu arındırmaz, başka salih amelleri tetiklemez... Yalnızca sorumluluktan kurtarır. O amelle bina edilen sayısız hayırdan da mahrum eder.

f. İlk ve Zor Olan Amelleri Yapmak

Bir konuda ilklerden olmak bedel ister. Zira ilkler zordur. Zor olduğu için de insanlar geri durur. "*Birileri yapsın, sonucu görelim.*" mantığıyla hareket edilir. Yüce Allah, ilk ve zor olana büyük mükâfatlar vadetmiştir. Bunlardan biri de mağfirettir.

Bedir ehlinden Hatıb b. Ebi Beltea (ra) bir yanlış yapmıştı. Ömer (ra) onu cezalandırmak istedi. Bunun üzerine Allah Resûlü (sav) şu müjdeyi verdi:

"Ne biliyorsun ey Ömer! Belki de Allah Bedir ehline şöyle dedi: 'Ne yaparsanız yapın (şirk hariç) günahlarınızı bağışladım.' "[50]

Bedir, İslam'ın ilk savaşıydı. Müminler tecrübesizdi. Baskın için çıkılmış, cephe savaşı hazırlığı yapılmamıştı. Düşman müminlerin üç katıydı... Savaşa katılmak zorunlu değildi... Tüm bunlara rağmen savaşa katılanlar, mağfiretle mükâfatlandırıldılar.

Bu, Bedir'e has bir durum değildir. Zorluk anında öne atılan, ilklerden olan, örnek olan herkes için geçerli bir karşılıktır. Tebuk Gazvesi'ni finanse eden Osman (ra) için şöyle buyrulur:

"Allah Resûlü Tebuk Seferi'ni düzenlerken 'Kim zorluk ordusunu hazırlar? Kim zorluk ordusunu hazırlar?' diye sürekli nida ettiriyordu. Peygamber, sahabe ile beraber otururken Osman geldi ve Allah Resûlü bağdaş kurup oturmuşken elbisesinin içine ömrünün serveti olan bin dinar[51] *koydu. Peygamber elini o paranın içerisine sokup o dinarları karıştırırken dedi ki: 'Bugünden sonra İbni Affan'ın yaptığı hiçbir şey ona zarar veremez.' "*[52]

Allah (cc) zorlandığı hâlde mücadeleyi bırakmayan; direnen, hicret eden, cihad eden, sabırla bekleyen... yani her şart ve ahvalde mücadeleyi devam ettiren kullarını mağfiretiyle müjdeler:

---

49. Buhari, 6823; Müslim, 2764
50. Buhari, 4274; Müslim, 2494
51. 4.250 kg altın değerinde olup günümüzde ise 1.146.609.75 TL'dir. Bu hesaplama 2019 yılı Kasım ayında yapılmıştır.
52. Tirmizi, 3700-3701

"Sonra Rabbin, işkenceye uğradıktan sonra hicret eden, sonra cihad edip sabredenlere karşı (evet,) hiç şüphesiz ki Rabbin, (böylelerine) (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) pek Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[53]

"Hiç şüphesiz iman eden, hicret eden ve Allah yolunda cihad eden kimseler… Allah'ın rahmetini ancak bunlar umabilir. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[54]

"Kim de Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde barınabileceği çokça belde ve (her konuda) genişlik bulacaktır. Kim de Allah'a ve Resûlü'ne hicret etmek için evinden çıkar sonra (yolda) ölürse onun ecri Allah'a aittir. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[55]

g. Amelî İstiğfarda Bulunmak

Amelî istiğfar şudur: Yapılan bir kötülüğün ardından, onun cinsinden iyilik yapmak. Bu, dilde yapılan istiğfarın amelle ispatlanmasıdır. Kul şunu söylemiş olur: "Rabbim! Günahım için bağış*lanma diledim. Ifsat ettiğimi ıslah ediyor, kötülüğe karşılık iyilik yapıyorum. Amelimi, sözüme (istiğfar) şahit kılıyorum*!"

"Kim de zulmünden sonra tevbe eder ve (hatasını) düzeltirse şüphesiz ki Allah, onun tevbesini kabul eder. Şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[56]

"Sonra kuşkusuz ki Rabbin, bilgisizce kötülük işleyen sonra bunun ardından tevbe edip (hâllerini) düzeltenlere, (evet) şüphesiz ki Rabbin, (böylelerine karşı) (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) pek Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[57]

"Zulmedenler hariç… Ancak kötülükten sonra bunu iyilikle değişenlere (gelince), şüphesiz ki ben, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli) Rahîm olanım."[58]

Her günahın karşılığında mutlaka onun cinsinden bir salih amel vardır. Onu tespit etmeli, yaptığımız kötülüğü onunla değiştirmeliyiz.

h. İstiğfarda Bulunmak

İstiğfar, "*Allah'ım, senden bağışlanma talep ediyorum!*" demektir. Kalpte duyulan pişmanlığın dile yansımış hâlidir.

---

53. 16/Nahl, 110
54. 2/Bakara, 218
55. 4/Nîsa, 100
56. 5/Mâide, 39
57. 16/Nahl, 119
58. 27/Neml, 11

İstiğfar, bir günah işlesin ya da işlemesin müminin ahlakıdır.

Allah Resûlü (sav) gün içinde çok defa Allah'a iltica eder, O'ndan bağışlanma talebinde bulunurdu:

"Allah'a yemin olsun ki ben bir günde yetmiş defadan fazla istiğfar edip tevbe ediyorum."[59]

"Gerçek şu ki, bazen kalbime gaflet çöküyor ama ben Allah'a günde yüz defa istiğfar ederim."[60]

"O (muttakiler) ki; bir kötülük yaptıklarında yahut (günah işleyerek) kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anar ve günahları için bağışlanma dilerler. Allah'tan başka kim günahları bağışlayabilir? Ve bile bile yaptıkları (yanlışta) ısrar etmezler."[61]

İstiğfarı ahlak hâline getirmek, insanı El-Ğafûr isminin tecelligâhı kılar.

İmam Buhari ile Müslim'in Ebu Hureyre'den rivayet ettikleri bir hadiste Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Müslim bir kul günah işler. Günah işledikten sonra da der ki: 'Allah'ım, benim günahımı bağışla!' Allah bu sözü işittiğinde der ki: 'Benim kulum bir günah işledi ama günahları affeden ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbi olduğunu bildi. Ben bu kulumu affettim.' Sonra o kul tekrar aynı günaha döner. Tekrar günah işler. Tekrar günah işledikten sonra der ki: 'Ya Rabbi! Benim günahımı benim için bağışla!' Allah yine, 'Benim kulum bir günah işledi. Onun, günahları bağışlayan ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbinin olduğunu bildi. Ben kulumu tekrar bağışladım.' der. Kul bir daha günah işler. 'Allah'ım günahımı bağışla der!' Allah, 'Kulum bir günah işledi. Günahları bağışlayan ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbinin olduğunu bildi.' der. Sonra şöyle devam eder: 'Ne yaparsan yap! Bundan sonra senin günahını bağışlamışımdır.' "[62]

Bu nedenle kul günah işlesin ya da işlemesin mutlaka dilini istiğfarla ıslak tutmalıdır.

4. İstiğfarın Faydası

İstiğfar, kul ile Allah arasındaki tüm engelleri kaldırır. Şöyle ki; Allah'ın (cc) rahmeti her şeyi kuşatmıştır. O'nun sınırsız rahmeti anbean bir sağanak gibi dünyaya iner. Ancak insanın işlediği günahlar, bir şemsiye gibi insanı bu rahmetten alıkoyar. İşte istiğfar, insanın farkında olmadan işlediği, onu İlahi rahmetten alıkoyan günahları siler. Kul, mahrum olduğu hayırlara erişir:

"Kim istiğfara yapışır ise Allah bütün darlıklarında ona çıkış ve bütün dertlerinde ona genişlik verir ve onu asla hesap edemeyeceği yerlerden rızıklandırır."[63]

---

59. Buhari, 6307
60. Müslim, 2702
61. 3/Âl-i İmran, 135
62. Buhari, 7507; Müslim, 2758
63. Ebu Davud, 1518

Allah Resûlü (sav) ve selef-i salihin, bir dertten müzdarip olan insanları istiğfara yönlendirirdi. Örneklerde göreceğimiz gibi yüce Allah onları istiğfarla dertlerinden kurtarır, rahmetini onlara eriştirirdi:

"Ensar'dan biri Peygamber'in yanına geldi.

— Ey Allah'ın Resûlü! Allah bana erkek çocuğu vermiyor, dedi. Peygamber şöyle dedi:

— Senin çokça sadaka vermek ve çokça istiğfar yapmakla aran nasıl? Çok sadaka verip istiğfar talebinde bulunuyor musun? Adam:

— Hayır, ey Allah'ın Resûlü, dedi.

— Öyleyse git, çokça istiğfar et ve sadaka ver, dedi Peygamber.

Uzun zaman sonra adam Peygamber'le karşılaşınca: 'Ey Allah'ın Resûlü, Allah bana dokuz tane çocuk verdi.' dedi."[64]

Bir başka sahabi dilinden şikayet etti:

Huzeyfe (ra) dedi ki:

"Dilimde ehlime karşı -başkalarına değil- bir keskinlik ve kötülük vardı. Bu durumu Nebi'ye anlattım. 'İstiğfar ile aran nasıl? Günde yetmiş defa Allah'a istiğfar et.' buyurdu."[65]

Hangi günahımızın bizi hangi hayırdan mahrum ettiğini bilemeyiz. Kötü bir alışkanlığımız, bir hayra karşı isteksizliğimiz, anlam veremediğimiz bir sıkıntımız, tıbbın sebep bulamadığı bir hastalığımız... hiç ummadığımız bir günahtan kaynaklanabilir. Bu sebeple sürekli bir şekilde istiğfarda bulunmalıyız. Hasan-ı Basri'nin (rh) fıkhına dikkat edelim:

"Hasan-ı Basri, mescidde otururken bir adam gelip şöyle demiştir:

— Ey Hasan! Bizim memlekette kıtlık var, Hasan-ı Basri:

— Git, çokça fazla istiğfar et, demiştir.

Biraz sonra bir tanesi daha gelip:

— Benim çocuğum olmuyor, demiştir. Hasan'ı Basri:

— Git, istiğfar et, demiştir.

Biraz sonra bir tanesi daha gelip:

— Ey Hasan, benim fakirlikle ilgili çok ciddi sıkıntım var. Allah benim rızkımı bir türlü genişletmiyor, demiştir. Hasan-ı Basri:

— Git, çokça fazla Allah'a istiğfar et, demiştir.

Biraz sonra bir tanesi daha gelip:

---

64. Müsnedu Ebu Hanife, 446
65. İbni Mace, 3817

— Ey Hasan, benim bostan her sene kuruyor. Bu sene de kurudu. Herkesin bostanı yemyeşil, demiştir. Hasan-ı Basri:

— Sen de git istiğfar et, demiştir.

Adamlar gittikten sonra Hasan-ı Basri'ye: 'Ey imam, farklı farklı şikâyet geldi ve sen hepsine aynı reçeteyi verdin: 'Gidin, istiğfarda bulunun.' dedin. Bu nedir?' diye sorarlar. İmam şöyle der: 'Nefsimden konuşmadım. Ben bunu Allah'ın Kitabı'ndan istinbat ettiğim bir ayetten söyledim.'

Bu sözlerinin ardından Nuh'un (as) *kavmine söylediği şu ayeti okumuştur:*

'(Nuh kavmini Allah'a şikâyet ederken diyor ki:) Allah'ım, ben kavmime dedim ki: 'Rabbinizden bağışlanma dileyin. Çünkü o (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğaffâr'dır. (İstiğfarınıza karşılık) üzerinize gökten bolca yağmur yağdırır. Size mallar ve çocuklarla yardımda bulunur, sizin için bahçeler ve nehirler var eder. Size ne oluyor da Allah'a gerektiği şekilde saygı göstermiyorsunuz/ Allah'tan hakkıyla korkmuyorsunuz!' "[66] [67]

Bu ayet-i kerimeden anlaşılan bir diğer husus da şudur: İnsanın Allah'a gösterdiği saygı, Allah'a yaptığı istiğfar oranındadır. Çünkü Nuh (as) istiğfarı terk eden kavmini Allah'a saygısızlık etmekle suçlamıştır. İstiğfar, kulun kendi küçüklüğünü ikrar edip Allah'ın büyüklüğünü kabul etmesidir. Yani kul "*Estağfirullah*" dediğinde aslında "*Ya Rabbi, sen bütün eksikliklerden münezzehsin. Sen subhan olan Allah'sın. Eksiklik ve günah benim özelliğimdir. Büyük olan Allah'tan, küçük olan kul olarak bağışlanma diliyorum!*" demiş olur. Başka bir ifadeyle şunu der: "*Rabbim! Sen kullarına karşı merhametlisin, rahmetin her şeyi kuşatmıştır. Ben yağmurdan, geniş rızıktan, evlattan, bağ ve bahçeden... mahrumsam bu benim günahlarım sebebiyledir. Senden bağışlanma diliyorum. Bana günahlarımla değil, mağfiretinle muamele et!*"

İstiğfar, Allah'a karşı tevazu göstermek, kul olarak haddini bilmektir. İstiğfarı terk ise Allah'a (cc) karşı saygısızlıktır.

El-Ğafûr, El-Ğaffâr, El-Ğâfir İsimleriyle Dua

"(Cenneti hak eden takva sahipleri) derler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz ki bizler, iman ettik. Günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru.' "[68]

"Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde var olan aşırılıklarımızı bağışla! Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol."[69]

"Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbinize iman edin!' diye imana davet eden bir

---

66. 71/Nûh, 10-13
67. İmam Kurtubi bu kıssayı Nûh Suresi 10. ayetin tefsirinde zikretmiştir.
68. 3/Âl-i İmran, 16
69. 3/Âl-i İmran, 147

davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al."[70]

"(Bunun üzerine) Musa demişti ki: 'Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine dahil et. Sen merhamet edenlerin en merhametlisisin.' "[71]

"Sen, bizim Velimizsin/ dostumuzsun. Bizi bağışla, bize merhamet et. Sen bağışlayanların en hayırlısısın."[72]

"Rabbimiz! Hesabın görüleceği günde beni, annemi, babamı ve tüm müminleri bağışla."[73]

"De ki: 'Rabbim bağışla, merhamet et. Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın.' "[74]

"Rabbim, nefsime zulmettim. Beni bağışla."[75]

"Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (şefkatli olan) Raûf ve (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'sin."[76]

"Rabbimiz! Bizi kâfirler için fitne kılma, (günahlarımızı) bağışla ey Rabbimiz. Şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olanın ta kendisisin."[77]

"Rabbim! Beni, anne babamı, evime mümin olarak gireni, mümin erkek ve mümin kadınları bağışla. Zalimlerin yalnızca helakını arttır."[78]

Seyyidu'l İstiğfar/İstiğfarların efendisi (en üstünü) şöyledir:

" 'Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Ben gücüm yettiğince seninle yaptığımız ahde sadık kalacağım ve vaadine ulaşmaya çalışacağım. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Bana verdiğin nimetleri de benim işlediğim günahları da biliyor ve kabul ediyorum. Beni affet; çünkü günahları senden başka bağışlayacak kimse yoktur.'

Kim bu duayı içeriğine gerçekten inanarak gündüz söyler ve akşam olmadan gün içinde ölürse cennete girer. Yine kim bu duayı içeriğine iman ederek gece yapar ve sabah olmadan ölürse cennete girer."[79]

---

70. 3/Âl-i İmran, 193
71. 7/A'râf, 151
72. 7/A'râf, 155
73. 14/İbrahîm, 41
74. 23/Mü'minûn, 118
75. 28/Kasas, 16
76. 59/Haşr, 10
77. 60/Mümtehine, 5
78. 71/Nûh, 28
79. Buhari, 6306

"Ebu Bekir, Resûlullah'a (sav)*:*

— Bana bir dua öğret ki, onunla namazımda dua edeyim, dedi. Resûlullah da (sav) *şöyle buyurdu:*

— De ki: 'Allah'ım! Ben nefsime büyük/ çok zulmettim. Günahları ise ancak sen affedersin, bana tarafından mağfiret buyur ve bana merhamet et! Çünkü hakkıyla affeden, merhamet eden ancak sensin.' "[80]

Allahumme âmin.

80. Buhari, 834; Müslim, 2705

Her şeye boyun eğdiren ve hükmüne ram eden Allah.

Dua

Ey El-Kahhâr olan Rabbim! Her şeye boyun eğdiren ve hükmüne ram eden yegâne otorite sensin. Rabbim! Bizi, şer'i ve kaderi hükümlerine gönülden boyun eğen kullarından kıl. Yalnızca senden ümit etmeyi ve yalnızca senden korkmayı kolaylaştır. Bizi, senden başkasına boyun eğmeyen ve altındakileri kahretmeyen kullarından eyle!

Allahumme âmin.

EL-KÂHİR, EL-KAHHÂR

Genel Bilgiler

El-Kâhir ve El-Kahhâr, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Bu isimler "*ke-hera/ kahr*" kökünden türemiştir. Kelimenin kök anlamı, bir şeye üstün gelmek ve onu zelil kılmaktır.[1] Karşısındakine boyun eğdiren ve iradesine teslim alana kahreden anlamında "*kahir*" denir.

Bu kökten iki isim varid olumuştur: El-Kâhir ve El-Kahhâr

El-Kâhir, El-Kahhâr ismi Kur'ân'da altı (6) defa yer alır.

"O, kulları üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. Üzerinize koruyucu (melekler) yollar. Sizden birine ölüm geldiğinde (ölüm vazifesiyle görevli) elçilerimiz onu vefat ettirir. Ve onlar görevlerini kusursuz bir şekilde yaparlar."[2]

"Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı?"[3]

El-Kâhir ism-i faildir. Mutlak olarak boyun eğdirmeye delalet eder. El-Kahhâr ise mübalağalı ismi faildir. Yüce Allah'ın çokça boyun eğdirdiği anlamı taşır.

El-Kâhir ve El-Kahhâr İsimlerinin Anlamı

Her şeye boyun eğdiren ve hükmüne ram eden Allah, demektir.

El-Kâhir/El-Kahhâr İsimlerinin Tecellileri, Bizlere Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. El-Kahhâr İsminin Tecellileri

Yüce Allah, mutlak güç ve otorite sahibidir. Her şeyden üstün ve yücedir.

1. Mufredat'ul Kur'ân, k-h-r maddesi
2. 6/En'âm, 61
3. 12/Yûsuf, 39

O (cc), her şeye galebe çalmış ve her şeyi hükmü karşısında zelil kılmıştır. O, El-Kahhâr'dır, her şeye boyun eğdirmiş ve hükmüne ram etmiştir.

O (cc), El-Kahhâr olduğu için evrende düzen, Dünya'da hayat vardır. Zira O (cc), kanunları aracılığıyla bir düzen kurmuş ve her şey bu düzene boyun eğmiştir. Güneş, Ay, gece, gündüz, denizler, dağlar... bir an olsun O'nun koyduğu düzenin dışına çıkmazlar; çıkacak olsalar evrende düzen, Dünya'da hayat kalmaz. Hâliyle O'nun El-Kahhâr ismi her an tecelli etmektedir.

Ölüm, El-Kahhâr İsminin Bir Tecellisidir

"O, kulları üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. Üzerinize koruyucu (melekler) yollar. Sizden birine ölüm geldiğinde (ölüm vazifesiyle görevli) elçilerimiz onu vefat ettirir. Ve onlar görevlerini kusursuz bir şekilde yaparlar."[4]

O (cc), ölüm ile her şeye boyun eğdirmiştir. Varlık, bir bütün olarak doğmakta, yaşamakta ve ölmektedir. Şuurlu-şuursuz hiçbir varlık bu döngünün dışına çıkmamaktadır.

Musibetler ve Hastalıklar, El-Kâhir İsminin Bir Tecellisidir

"Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, onu (Allah'tan) başka kimse gideremez. Sana bir hayır dokunduracak olsa O, her şeye kadîrdir. O, kullarının üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. O (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[5]

Hiç kimse musibet istemez, hastalığa rıza göstermez; ancak Allah (cc) takdir ettiğinde, istesin veya istemesin herkes O'nun takdirine boyun eğer, hükmüne teslim olur.

Yeniden Diriliş ve Hesap, El-Kahhâr İsminin Bir Tecellisidir

"Yerin başka bir yerle, göklerin de (başka göklerle) değişeceği o gün, onlar (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah'ın huzuruna çıkarılacaklardır."[6]

"O gün, onlar açığa çıkarlar. Onlardan hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz. (Allah seslenir:) 'Bugün, hâkimiyet/ egemenlik kimindir?' (Zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah'ındır."[7]

Mümin ya da müşrik fark etmeksizin herkes diriliş çağrısına icabet edecek ve hesap için yerini alacaktır. Hiç kimse, Allah'ın bu yönde tecelli eden iradesine itiraz edemeyecektir.

---

4. 6/En'âm, 61
5. 6/En'âm, 17-18
6. 14/İbrahîm, 48
7. 40/Mü'min (Ğafir), 16

El-Kâhir/El-Kahhâr, yüce Allah'ın celal isimlerindendir. Tüm tecellileriyle ele aldığında kulun kalbinde, Allah'a karşı korku ve saygı uyandırır.

2. El-Kahhâr, Tevhide Yönlendirir ve Şirkten Korur

El-Kahhâr ismi, altı ayrı ayette yer alır. Altı ayetin her birinde de El-Vâhid ismiyle beraberdir. Bilindiği gibi El-Vâhid; yüce Allah'ın zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek oluşuna, yani tevhide delalet eder. Bu iki ismin bir arada zikredilmesinin birçok hikmeti olmalıdır. Allah en doğrusunu bilir, bunlardan biri şudur:

El-Kahhâr ismi, yüce Allah'ın her şeye boyun eğdiren mutlak otoritesine delalet eder. İnsan, Allah'ın sınırsız mülküne ve O'nun (cc) otoritesine boyun eğen sayısız varlığa bakınca "*Bunca mülk tek başına idare edilmez. Mutlaka Allah'ın yardımcıları, çocukları, destekleyicileri... olmalıdır.*" gibi sapkın bir anlayış edinebilir. Zira insanın dünyasında mülk çoğaldıkça idare için yardımcıya ihtiyaç vardır. Oluşması muhtemel olan bu sapkın zihniyet, El-Vâhid ismiyle önlenmiştir.

Egemenliğin yegâne sahibi El-Kahhâr olan Allah (cc); kevni kurallarıyla evrene, kaderiyle insana, şeriatıyla O'na gönülden kulluk eden bahtiyarlara boyun eğdirmiştir. O, mutlak irade ve otorite sahibidir. Hâliyle kulluk yalnızca O'na yapılmalı, O'nun razı olduğu dini din edinmeli ve O'nun şeriatı hayata hükmetmelidir. Çünkü insanlığın birleşebileceği ortak payda, O'na kulluk; boyun eğecekleri ortak irade, O'nun otoritesidir. Bu sebeple, yoldan çıkmış bir kavmi, El-Kahhâr ismiyle tevhide çağırmıştır Yusuf (as):

"Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı? Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk/ ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."[8]

Bu davetinin muhatabı Mısır toplumudur. Onlar, egemenliği güçler arasında bölüştürmüş bir toplumdur. Piramidin en üstünde Firavun vardır. Onun altında sermayeyi elinde bulunduran zenginler (Karun), mevki ve makamları işgal etmiş siyasetçiler (mele tabakası), güvenlikten sorumlu askerler (Haman) ve din adamları/sihirbazlar topluluğu...

Bunlar düşünüyor, kararlar alıyor ve toplumu yönetip yönlendiriyor. Toplum da bu zümrelerin hevasına göre yaşıyor. Bunlar kendi aralarında anlaşıyorsa her şey güllük gülistanlık oluyor, eğer anlaşamıyor ve çıkar çatışması yaşıyorlarsa

8. 12/Yûsuf, 39-40

ekonomik kriz, iç savaş, mezhep kavgaları… çıkıyor. Toplum, rableştirdiği bu çatışan güçlerin dişlileri arasında eziliyor, yıpranıyor, acı çekiyor… Yusuf (as) böyle bir topluma can alıcı soruyu soruyor: Birbirinden ayrı rabler mi daha hayırlı yoksa El-Vâhid ve El-Kahhâr olan Allah mı?

Düşünen ve fıtratın sesine kulak veren her insan bu soruya aynı cevabı verecektir; çünkü farklı arzulara, zıt çıkarlara ve ayrı beklentilere sahip güçleri razı etmek olanaksızdır. Böyle bir manzarada kaos ve çatışma kaçınılmazdır. Seçkinlerin bu çatışmasında ezilecek olan mağdur taraf, her zaman toplumdur, halktır. Örneğin, Firavun x kavmiyle y kavmini çatıştırdığında ölenler arasında seçkin zümreden kimse yoktur. Mısır'da halk birbirini katlederken, savaşı körükleyen belli bir zümreyken bu zümrenin yakınları o çok sevdikleri (!) vatan için çarpışmıyor, muhtemelen Yunan adalarında felsefe eğitimi görüyordur.

Oysa Allah (cc) tektir; her şey O'nun hükümlerine boyun eğmiştir; O'nun (cc) çatışan arzuları, çıkarı, ihtirası… yoktur. Bilmediği, tecrübe etmek zorunda olduğu, unutacağı hiçbir şey yoktur. O'nu razı etmek kolaydır. İnsanlığın üzerinde ittifak edebileceği tek şey, yüce Allah'a kulluktur/ubudiyettir.

İnsanlardan bir grup, yönetim biçimi olarak demokrasiyi seçse öteki grup reddedebilir. Bir grup cumhuriyetçi olsa öteki grup imparatorluk isteyebilir… İnsanların birleşeceği en akıllı seçenek, Allah'ın (cc) razı olduğu sistemdir; İslam'dır, şeriattır. Çünkü o sistemin sahibi, arasında ayrım olmaksızın tüm âlemlerin Rabbidir, tektir ve her şeyi hükmüne ram eden yegâne otoritedir. Yusuf'un (as) kavmini bu iki isimle tevhide davet etmesi bundandır.

Ümit ve Korku ile Kalplerin Boyun Eğdiği El-Kahhâr

"De ki: 'Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?' De ki: 'Allah'tır.' De ki: '(Göklerin ve yerin Rabbi O iken yine de) Allah'ı bırakıp kendilerine faydaları olmayan veya kendinden zararı defedemeyen varlıkları mı veliler edindiniz?' De ki: 'Hiç kör ile gören bir olur mu? Yahut karanlıklarla aydınlık bir olur mu? Yoksa, Allah'a tayin ettikleri ortaklar (Allah gibi) yarattı da, (Allah'ın yaratmasıyla ortakların) yaratması birbirine mi benzedi (kimin ilah olduğuna dair kafaları mı karıştı)?' De ki: 'Allah her şeyin yaratıcısıdır. Ve O, (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid, (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr'dır.' "[9]

"Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, onu (Allah'tan) başka kimse gideremez. Sana bir hayır dokunduracak olsa O, her şeye kadîrdir. O, kullarının üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. O (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[10]

İnsan, ümit ve korkudan yaratılmıştır. İstediği şeyleri ümit eder, onları kaybetmekten korkar. Kalp, bu iki duygu arasında bir sarkaç gibi salınıp durur.

9. 13/Ra'd, 16
10. 6/En'âm, 17-18

İnsan, kalbine korku ve ümit konusunda sahih bir istikamet çizemezse sapar… Peki, nedir sahih istikamet?

Faydayı ve zararı elinde bulunduranın Allah olduğunu bilmek! Her şeyin O'nun iradesine ve hükmüne boyun eğdiğine inanmak! El-Kahhâr olduğunu bilmek! Çünkü insana erişen bir hayır, ancak O'nun dilemesiyle erişir; insana isabet eden bir bela, ancak O'nun dilemesiyle isabet eder… Bir hayrı şerre, bir şerri de hayra tebdil etmek, yalnızca O'nun (cc) elindedir. İnsanın umduğu hayır, korktuğu şer ve bunlara sebep olan vesileler… hepsi ama hepsi El-Vâhid ve El-Kahhâr olan Allah'a boyun eğmiştir. Bu nedenle mümin, zararı da faydayı da Allah'tan bilir. İhtiyacı olanı Allah'tan ister. Kurtulmak istediği kötülükten Allah'a sığınır. Mümin bilir ki; kaderi yazan da şeriat kılan da mutlak ve yegâne otorite olan da Allah'tır. Gönül huzuruyla O'nun şer'i ve kaderi emirlerine teslim olur, ki bu, tevhiddir.

El-Kahhâr, Ölümle Terbiye Eder

Allah'ın (cc) tüm varlığa boyun eğdirdiği ve galebe çaldığı şey ölümdür. Zengin olsun fakir olsun, güçlü olsun zayıf olsun, genç olsun yaşlı olsun, kadın olsun erkek olsun… farketmez, herkes yalnızca O'nun belirlediği ecelle ölmektedir. Kimsenin ölümü erteleme, bekletme veya reddetme hakkı yoktur:

"O, kulları üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. Üzerinize koruyucu (melekler) yollar. Sizden birine ölüm geldiğinde (ölüm vazifesiyle görevli) elçilerimiz onu vefat ettirir. Ve onlar görevlerini kusursuz bir şekilde yaparlar. Sonra da Allah'a, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Mevlalarına döndürülürler. Dikkat edin! Hüküm yalnızca O'na aittir. Ve O, hesap görenlerin en hızlı olanıdır."[11]

El-Kahhâr, ölümle herkese boyun eğdirdiği gibi aynı zamanda insanlığı bu gerçekle terbiye eder. Çünkü ölüm, yeni bir başlangıcın habercisidir. Hesap vererek başlanacak ve neticeye göre ebedî hayatın tayin edileceği bir yolculuktur. Bu nedenle şeytan ölümü unutturmak isterken vahiy de ısrarlı bir biçimde ölümü ve sonrasında yaşanacak hesabı hatırlatır. Ölümü unutan insan için, dünya yaşanacak bir yer olur. Dünya hayatı oyun ve eğlenceye dönüşür. Ölümü hatırlayan insan için, dünya çalışılan bir yer olur. Dünya hayatı ahiretin tarlasına dönüşür.

Bu nedenle İslam cenazeye katılmayı teşvik eder[12], kabir ziyaretini emreder[13],

11. 6/En'âm, 61-62
12. Ebû Hureyre (ra) şöyle demiş: "Resûlullah (sav) 'Kim namazı kılınıncaya kadar cenazenin yanında bulunursa, ona bir kırât vardır. Kim cenaze defnedilinceye kadar yanında bulunursa, ona iki kırât sevap vardır.' buyurdu. 'Bu iki kırât nedir?' diye soranlar oldu; Resûlullah (sav) 'İki büyük dağ gibidir.' cevabını verdi." (Buhari, 48; Müslim, 945)
13. Ebu Hureyre (ra) şöyle demiş: "Resûlüllah (sav): 'Anneme istiğfar etmek için Rabbimden izin istedim de, bana izin vermedi. Fakat kabrini ziyaret etmek için izin istedim; bana izin verdi.' buyurdular." (Müslim, 976)

ziyaret esnasında bilinçli olunmasını ister[14]. Tüm bunlar tek bir şey içindir:

"Lezzetleri kesip atan ölümü çokça hatırlayınız."[15]

El-Kahhâr olan Allah (cc), tüm varlığa ölümle boyun eğdirmiştir. İnsan da ölüm gerçeğini hatırlayarak nefsine boyun eğdirir. Sonun yaklaştığını bilen insan, fıtri olarak çalışmaya koyulmaz mı? Sınavı yaklaşan bir öğrenci, sipariş teslim zamanı yaklaşan bir usta, yemek vakti yaklaşan bir aşçı... hızlanır, tüm dikkatini yaklaşmakta olana teksif eder. Ölüm, Allah'a (cc) verilecek hesap, neticeye göre alınacak ceza veya mükâfat; insan nefsinde benzer bir etki yapar. Dünyanın, uyuşturan ve sarhoşluk veren gafletinden uyandırır. Unutan insana hatırlatır... Bu nedenle Allah Resûlü (sav) her ölümden etkilenir, ashabının etkilenmesi için de uyarılarda bulunurdu. Bundandır ki; onun cenaze nasihatleri meşhurdur. Bazen hâl diliyle, bazen kal diliyle... ama mutlaka ölümü bir öğüt hâline getirir, duymayan kulaklara dahi onun tiz çığlığını duyururdu. Onun bu öğütlerinden biri de ölüm yolculuğuna dair şu anlattıklarıdır:

"Peygamberimiz, kabir ziyareti yaptığında bir yere oturdu. Sonra eline bir tane çubuk parçası aldı ve toprakla oynamaya başladı. Onun etrafında oturan bizler de sanki kafalarımızın üzerinde kuş varmış gibi başımızı eğmiş, Peygamber'i bekliyorduk. Peygamberimiz kafasını kaldırdı, dedi ki:

'Kabir azabından Allah'a sığının! Kabir azabından Allah'a sığının!' Sonra Peygamber şunu anlattı:

'Mümin bir kulun dünyadan ilişkisi kesilip ahirete yönelmeye başladığı zaman; semadan yüzleri Güneş gibi parlayan, ellerinde cennet kefenleri olan, diğer ellerinde cennetten kova ve içerisinde misk olan kokularla melekler onun yanına gelmeye başlar.[16] *Ölüm Meleği*[17] *onun başucuna oturur ve ona der ki: 'Ey mutmain olan nefis! Rabbinin mağfiretine ve Rabbinin rızasına doğru yüksel.' Bir kovadan veyahut da bir ibrikten bir damla suyun akıp gitmesi gibi*[18] *onun ruhu da o şekilde bedeninden çıkar gider. Sonra Ölüm Meleği onu alır, semaya doğru onunla beraber yükselir. Dünyada olabilecek en güzel koku neyse ondan o koku yayılır. Cennet miskiyle onu yıkayıp kefenledikleri için o koku çıkar. Ta ki semanın hangi kapısına gelirse melekler sorarlar: 'Kimdir bu adam?' Dünyada isimlendirildiği en*

---

14. Resûlullah (sav), Âişe'nin sırası olan gecelerde, gecenin sonunda (Medine'nin kabristanı) Bakî Kabristanı'na çıkar ve "Selam size ey müminler diyarı! Size yarın verileceği vadolunan şey verilmiştir. Sizler bekletilmedesiniz. İnşallah biz de size katılacağız. Allah'ım! Bakî'-ı Garkat'da yatanlara mağfiret buyur." derdi. (Müslim, 974)
15. Tirmizi, 2307; Ahmed, 7925; İbni Mace, 4258
16. Sekerat hâlindeki birinin yanında bulunanlar, ölecek olan insanın yanına gelen melekleri göremezler. Çünkü Allah, "O can, boğaza ulaştığı zaman siz öyle bakıyordunuz." (56/Vâkıa, 83-84) buyurmaktadır.
17. Toplum, Ölüm Meleği'ne, şeytanın isimlerinden bir tanesi olan "Azrail" demektedir. Azrail cinlerden bir ifrittir. Ölüm Meleği'nin ismi "Meleku'l Mevt"tir.
18. Tereyağından kıl çekmek kadar kolay.

güzel isim hangisiyse onunla isimlendirirler ve her kapıya geldiklerinde o semanın kapısı açılır. Oradaki melekler ona dua ederler, onun cenazesini omuzlarlar, bir sonraki semaya kadar ona eşlik ederler. Bir sonraki semaya geldikleri zaman onu orada bırakır, bu sefer de o semanın kapıları açılır ve o kapıdaki melekler onu alırlar. Yedinci semaya kadar bu şekilde yükselirler. Ta ki Allah'ın huzuruna gelinceye kadar. Allah'ın huzuruna geldikleri zaman Allah onlara der ki:

'Benim bu kulumun kitabını 'illiyyin'de[19] *yazınız. Benim bu kulumu dünyaya tekrar gönderiniz; çünkü bu benim vaadimdir. Onun kabrini genişletin, açın. Cennet kapılarından bir kapıyı da onun kabrine açın. Cennetteki yerini müşahade etsin. Sabah ve akşam olmak üzere sürekli ona ikramda bulunun.'*

Bu kulu getirirler, tekrardan kabrine yerleştirirler. İki tane melek gelir. Onun başucunda oturur ve sorarlar:

— Senin Rabbin kim, der ki:

— Allah.

— Senin dinin ne, der ki:

— İslam.

— Şu sizin aranızda gönderilen adam hakkında ne düşünüyorsun, der ki:

— O, Allah'ın Resûlü Muhammed'dir.

— Peki, ilmin nedir? Sen bunları nereden biliyorsun? Delilin nedir?

Der ki:

— Ben Allah'ın Kitabı'nı okudum, onun içindekilere iman ettim ve onun içindekileri tasdik ettim. Allah'ın Kitabı'ndan, hüccetiyle beraber, bunların böyle olduğunu biliyorum.

O sırada semadan bir ses gelir:

'Benim kulum doğru söyledi. Ona cennetten yaygılar yayınız. Cennet elbiseleri giydiriniz, ona cennetten bir kapı açınız. Ona cennetin esintileri ve hoş kokusu gelsin. Onun için kabri, gözünün görebildiği kadar genişletilsin.'

Yüzü çok güzel, elbiseleri çok güzel, şekli çok güzel bir tane adam kabre gelir ve ona der ki: 'Seni sevindirecek şeyleri sana müjdeliyorum, Allah'tan bir rıza ve içinde ebedî nimetlerin bulunduğu cennetlerin müjdesini getirdim. İşte bu, sana vadolunan gündür.'

Kabirdeki adam der ki:

— Allah, sana hayırlı müjdeler versin. Bu kadar güzel şey söyledin ama sen kimsin?

O da der ki:

— Ben senin salih amellerinim. Onların ceset hâline gelmiş şekliyim. Bugün buraya seni müjdelemeye geldim.

19. Yüceler yücesinde güzel isimlerin, cennetliklerin yazıldığı liste.

Adam bu manzarayı görünce (ebedî hayattaki nimetlerin daha çok olacağını düşünerek) der ki:

'Ya Rabbi, kıyameti bir an önce kopar. Ben aileme ve sevdiklerime kavuşayım.'

Sonra kâfir veya facir/ günahkâr biri canını teslim edeceğinde dünyadan ayrılıp ahirete yöneldiği zaman semadan yüzleri simsiyah, kaba, katı, ellerinde cehennemden kokular olan ve üzerlerinde cehennem elbiseleri olan melekler, gözün görebildiği kadar mesafedeki bir bir uzaklığa gelir, yerleşir ve otururlar. (Adam hangi tarafa baksa onlardan, o kötü manzaradan gözünü kaçıramaz.) Ölüm Meleği der ki:

'Allah'ın gazabına ve Allah'ın öfkesine doğru çık, ey habis nefis! (Bugüne kadar sen hep habisliği gerektiren kötü ameller yaptın. Bugün de artık onun karşılığını görme vaktidir.)' Onun canını alırlar. Canı, dikenin üzerinde atılmış ıslak yün gibi çekilir.[20] *Onu alırlar ve gökyüzüne doğru yükselirler. Gökyüzüne doğru yükseldiklerinde ondan çıkabilecek en kötü koku neyse o koku yükselir. Birinci semaya/ dünya semasına geldiklerinde 'Kapıyı açın.' derler.*

— Kimdir bu adam, diye sorulur.

— Falanca oğlu falancadır, diye dünyadaki en çirkin ismiyle onu hatırlatırlar ve ona kapılar açılmaz.[21]

Sonra Allah der ki:

'Kitabını sicci'ne[22] *yazın. Sonra onu yeryüzüne götürün.'*[23]

Kabre geldiğinde ona iki melek gelip:

— Rabbin kimdir, der. Adam:

— Ah ah! Bilmiyorum, der.

— Peki, dinin ne, diye sormaya devam ederler. Ona da:

— Bilmiyorum, der.

— Peki, sizin içinize gönderilen bir adam vardı. Onun hakkında ne söylüyorsun? der melekler. Adam yine:

— Bilmiyorum, onu da bilmiyorum. İnsanların onun hakkında söyledikleri bir şeyler duydum; ama benim çok da fazla bir bilgim yok onunla ilgili, der. Sonra ona derler ki:

---

20. Islak yün, dikenin üzerine atıldığında iç içe geçerler ve onu tamamen çekmek mümkün değildir. Ne kadar çekilirse çekilsin -ıslak olduğu için- mutlaka bir yerlerde kırıntılar kalır ki kalanları cımbızla toplamak gerekir. Yani adamın ruhunu bedeninden cımbızla çekerek parça parça alırlar.
21. Peygamber (sav) orada "Gök kapıları onlara açılmayacak." (7/Âraf, 40) ayetini okumaktadır.
22. Cehennemliklerin isminin yazıldığı liste.
23. Peygamber (sav), burada şu ayet-i kerimeyi okumaktadır: "Allah'a şirk koşarsa gökten yere çakılan, havada kuşların kendisini (parça parça) kaptığı veya rüzgârın ıssız, uzak bir yere savurduğu kimse gibidir." (22/Hac, 31) Yani kişi yukarıdan aşağıya rahat bir şekilde süzülmeyecektir. Aksine sanki her taraftan parçalanıyormuşçasına düşecektir.

— Ey hiçbir şey bilmez olası adam!

Bir münadi de şöyle der: 'O yalan söylüyor. Ona cehennem ateşinden yaygılar yayın. Ona cehennem ateşine giden bir kapı açın. Cehennem sıcaklığından onun derisinin içine sıcak havanın ulaşmasını sağlayın. Kabrini o kadar daraltın ki kaburgaları birbirine geçsin.'

Bunun üzerine yüzü, elbiseleri ve kokusu çirkin olan bir adam onun kabrine gelir ve ona der ki:

— Hiç hoşuna gitmeyecek şeyleri sana haber vereceğim.

O da ona sorar:

— Sen kimsin, adam cevap verir:

— Ben senin dünyada yaptığın kötülükler ve habis amellerinim. Allah'a yemin ederim ki ben seni itaatte işi ağırdan alan, Allah'a isyana hızlıca koşan bir kişi olarak biliyorum. Allah sana kötülüğünün karşılığını versin.

Sonra ona gözleri görmeyen, kulakları duymayan ve konuşmayan, elinde bir balyoz bulunan bir kişi görünür. Bu balyozu bir dağın üzerine indirecek olsa o dağ, toprak olur. Ona bu balyozla öyle bir darbe indirir ki bu darbe ile kişi toprağa geri döner, toprağın dibine iner. Sonra Allah onu eski hâline geri getirir. Bir daha aynısı olur. Adam öyle bir feryat eder ki insanlar ve cinler dışında her şey onun feryadını/ bağırtısını duyar."[24]

Hidayet, El-Kahhâr'ın Elindedir

"De ki: 'Ancak ben, bir uyarıcıyım. (Zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah'tan başka hiçbir ilah yoktur.' "[25]

Allah (cc), kimin hidayet bulmasını dilemişse Allah'ın hüccetleri karşısında boyun eğip teslim olacak olan odur. Kimin için de hidayet dilememişse dünyanın tüm hüccetleri bir araya toplansa dahi o, sapıklığa mahkûmdur. Neden? Çünkü kalpler, yalnızca El-Kahhâr olan Allah'a boyun eğer ve yalnızca O'nun (cc) otoritesine teslim olur.

Bu, Peygamber'e ve onun şahsında tüm müminlere verilmiş bir öğüttür. Bize, yalnızca birer uyarıcı/tebliğci olduğumuzu hatırlatmaktadır. Bu uyarıcı/tebliğci Resûl dahi olsa, sonuç üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Kulağı teslim alan müthiş bir belagat, aklı teslim alan muhkem ve karşı konulmaz hüccetler, duyguları teslim alan edebî bir üslup yalnızca birer vesiledir. El-Kahhâr "*Ol*" demeden kalp bu vesilelerin hiçbirine geçit vermeyecektir.

Bu öğüt, davetçi için çok önemlidir. Aksi hâlde davetin ağır yükü yanında, yorucu ve yıpratıcı bir yük biner omuzlarına. "*Niye inanmadı?*", "*Niye imandan*

24. Ebu Davud, 4753; Ahmed, 18534
25. 38/Sâd, 65

sonra küfre döndü?", "*Ben mi anlatamıyorum?*" vb. anlamsız ve cevapsız bir dizi soru üşüşür aklına…

Davetçi, vazifesi olan tebliği yapmalı, yaptığı tebliği temsil eden bir hayat sürmeli ve sonucu Allah'a bırakmalıdır. Kalplerin, El-Kahhâr olan Allah'a boyun eğdiğini kabullenmeli ve davetin olumsuz sonuçlarıyla kendini kahretmemelidir.

3. Kul, Bu İsimlerle Ahlaklanamaz

El-Kahhâr, yüce Allah'ın şanına yakışan ve O'na has olan celal isimlerdendir. Bu isimle ahlaklanılmaz. Kula yakışan haddini bilmesi, elindeki güç ve imkânın sınırlı olduğunu anlamasıdır. Bugün var yarın yok bir güçle kimseyi ezmeye, hor görmeye yeltenmemesidir.

Kahredici bir güç istemek veya insanları kahretmek firavunların ahlakıdır:

"Firavun'un kavminden önde gelenler demişlerdi ki: 'Sen, Musa'yı ve kavmini yeryüzünde bozgunculuk yapsınlar, seni ve ilahlarını terk etsinler diye mi bırakacaksın?' (Firavun onları yatıştırmak için) demişti ki: 'Erkek çocuklarını öldüreceğiz, kadınlarını sağ bırakacağız. Şüphesiz ki biz, onların üzerinde kahredici bir güce sahibiz.' "[26]

Bu ayetten bugüne ışık tutan iki hikmet öğreniyoruz:

- Tepede bulunan Firavun'u müminlere karşı kışkırtmak yeni bir şey değildir. Bu, tarihten bu yana var olan bir uygulamadır. Misal, bu dönemde insanlara din anlattığını zanneden şirk baronları, muvahhidleri firavunlara şikâyet ediyor. Neden? Çünkü gerçek din anlatıldığında onların bugüne kadar kurdukları saltanat yerle bir olacak! Ay'ın saltanatı Güneş doğuncaya kadardır. Güneş doğduktan sonra Ay'ın herhangi bir hükmü yoktur. Yalancı fecir, gerçek fecir doğana kadar iş görür. Gerçek fecir doğduktan sonra yalancı fecrin hükmü yoktur. İnsanlar, Kur'ân'ın ve sünnetin hakikatlerini duyduğunda sahtekârların anlattığı hikâye ve menkıbeler anlamsızlaşacaktır. Kur'ân ve sünnet hüccettir, sultandır, insanların kalpleri üzerine kurulan bir otoritedir. Bu nedenle sermayesi buz olan Güneş'ten korkacaktır.
- Firavun, Allah'ın Kahhâr ismi ile ahlaklanmaya çalışmıştır. Allah (cc), onu da onun kahır gücünü aldığına inandığı ordusunu da yerin dibine geçirmiş ve onları kıyamete kadar ibret olacak şekilde helak etmiştir.

"O ve askerleri yeryüzünde haksız yere büyüklendiler. Ve bize dönmeyeceklerini zannettiler. Biz de onu ve askerlerini yakaladık ve denize fırlattık. Zalimlerin akıbetinin nasıl olduğuna bir bak! Onları ateşe davet eden imamlar/ önderler kıldık. Kıyamet günü de yardım olunmayacaklardır. Bu dünyada peşlerine bir lanet

26. 7/A'râf, 127

taktık. (Müminler onları andıkça lanet okur ve) kıyamet gününde de (yüzlerine bakılmaz, tiksinilecek hâlde) çirkinleştirilmişlerdir."[27]

Halkını kahreden Firavun özentisi Arap tağutları, halkın ayakları altında ezilerek kahroldular. Halkını kurbanlık koyun gibi kesen Firavun özentisi kasaplar, çöplüklerde, kanalizasyonlarda aşağılanarak can verdiler.[28] Elinde bulunan yargı gücüyle insanları kahredenler, yargı eliyle kahrolacak duruma düştüler…

Elbette zulmün her türlüsüne karşıyız. Bir zalimin, öteki zalime zulmetmesi de olsa zulmü alkışlamayız, ancak, Allah'ın (cc) değişmez sünnetini görüp ibret almak zorundayız: Kim, neyle insanları kahrediyorsa sonunda onunla kahrediliyor:

Kur'ân'ın, kahredilmesini yasakladığı özel bir zümre vardır: Yetimler

"O hâlde, sakın yetimi kahretme/ hor görüp ezme!"[29]

Allah (cc) daha inen ilk ayetlerde bu ahlakı emrediyor. Nebi'ye (sav), "*Yetimi kahretme/ hor görme/ ezme/ üzme!*" diyor.

Tüm cahiliye toplumlarında olduğu gibi Mekke'de de güçlü olan güçsüzü eziyordu. Her şeyini elinden aldığı ve sokaklara mecbur bıraktığı insan, yardım istediğinde ise onu hor görüyor ve itip kakıyordu. Allah (cc) yetimi/dilenciyi/ ihtiyaç sahibini hor görüp azarlamayı yasakladı. Onlara kol kanat germeyi, onlarla paylaşmayı, onlara insanca muamele etmeyi emretti:

"Ona olan sevgilerine/ iştahlarına rağmen yemeği, miskine/ ihtiyaç sahibi yoksula, yetime ve esire yedirirler. 'Biz, size ancak Allah rızası için yediriyoruz. Sizden ne bir mükâfat ne de teşekkür isteriz. Çünkü biz asık suratlı, uzun ve zor bir gün (nedeniyle) Rabbimizden korkuyoruz.' (Dünyadaki bu itaatleri sayesinde) Allah, onları bugünün şerrinden korumuş ve onlara yüz aydınlığı ve sevinç vermiştir."[30]

"Ancak o sarp yokuşa (salih amellere) atılmadı. Sen, sarp yokuşun ne olduğunu nereden bileceksin? O, köle azat etmektir. Ya da açlık gününde doyurmaktır. Yakın (akraba) olan bir yetimi, veya toprağa yapışmış (zorluk çeken) bir miskini/ ihtiyaç sahibi yoksulu. Sonra da iman eden ve birbirlerine sabrı ve merhameti tavsiye edenlerden olmasıdır. İşte bunlar, (amel defterlerini sağdan alıp, cennet ehli olan) Ashab-ı Meymene'dir."[31]

Maalesef bu cahiliye ahlakı, bugün de tüm ağırlığıyla kendini hissettiriyor. Yetimin mirasına el koymak, kurnazlık; dilenciyi boş çevirmek, açıkgözlülük olarak kabul ediliyor. Cahiliye sisteminin mağdur ettiği insanlar, suçlu muamelesi görüyor.

Hulasa; biraz güçlenen, altta gördüğünü kahrediyor. Muvahhid ise ne müs-

27. 28/Kasas, 39-42
28. 2011 yılında Arap Baharı (!) hareketi esnasındaki birçok diktatör tağutun/liderin sonu gibi.
29. 93/Duhâ, 9
30. 76/İnsân, 8-11
31. 90/Beled, 11-18

tekbirlerin kahretme siyasetine boyun eğer ne de kimseyi kahreder. Bilakis müstekbir tağutların kahrettiği mazlumlara kol kanat gerer.

El-Kâhir/El-Kahhâr İsimleriyle Dua

Ey El-Kahhâr olan Rabbim! Her şeye boyun eğdiren ve hükmüne ram eden yegâne otorite sensin. Rabbim! Bizi, şer'i ve kaderi hükümlerine gönülden boyun eğen kullarından kıl. Yalnızca senden ümit etmeyi ve yalnızca senden korkmayı kolaylaştır. Bizi, senden başkasına boyun eğmeyen ve altındakileri kahretmeyen kullarından eyle!

Allahumme âmin.

Hiçbir karşılık beklemeden veren, kullarını özel armağanlarla ödüllendiren Allah.

“Rabbimiz! Hidayet ettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize kendi katından bir rahmet ver. Şüphesiz ki sen, (karşılıksız olarak kullarına hibe eden) El-Vehhâb'sın.”

“... ‘Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.’ dedi.”

“... ‘Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan göz aydınlığı/ sevinç ve huzur kaynağı olacak kimseler ihsan et. Ve bizi muttakilere imam/ öncü kıl.’...”

“Rabbim! Bana hüküm/ hikmet ihsan et ve beni salihlere kat.”

Allahumme âmin.

EL-VEHHÂB

Genel Bilgiler

El-Vehhâb, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. "*Ve-he-be/ Hibe*" kökünden türemiştir. Anlamı, karşılıksız vermektir.[1]

El-Vehhâb kalıbı mübalağalı ism-i faildir. Yani yüce Allah'ın hiçbir karşılık beklemeden çokça verdiğine delalet eder. El-Vehhâb, Kur'ân'da Allah için üç (3) defa kullanılır:

"Rabbimiz! Hidayet ettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize kendi katından bir rahmet ver. Şüphesiz ki sen, (karşılıksız olarak kullarına hibe eden) El-Vehhâb'sın."[2]

" 'Kur'ân, aramızdan ona mı indi?' (Hayır, öyle değil!) İşin aslı onlar, benim Kitabım'dan şüphe içindedirler. Daha doğrusu ise, henüz azabımı tatmamışlardır. Yoksa izzet sahibi, üstün ve karşılıksız veren Rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mıdır?"[3]

"Demişti ki: 'Rabbim! Beni bağışla ve bana benden sonra kimseye nasip olmayacak bir mülk ver. Şüphesiz ki sen, (kullarına karşılıksız veren) El-Vehhâb'sın.' "[4]

Kur'ân'da isim olarak üç (3) defa geçen El-Vehhâb, daha çok fiilî olarak yer alır. Yaklaşık yirmi (20) ayette Allah'ın hibe ettiği/bağışladığı/verdiği vurgulanır.

El-Vehhâb İsminin Anlamı

Hiçbir karşılık beklemeden veren, kullarını özel armağanlarla ödüllendiren Allah, demektir.

1. Mufredat'ul Kur'ân, v-h-b maddesi
2. 3/Âl-i İmran, 8
3. 38/Sâd, 8-9
4. 38/Sâd, 35

El-Vehhâb İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Vehhâb İsminin Tecellileri

İnsanın hayatında yer alan her nimet/güzellik, yüce Allah'ın bir hibesi/armağanıdır. Bu nimetleri saymak mümkün değildir:

"O'ndan istediğiniz her şeyi size vermiştir. Şayet Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız, O'nun nimetlerini saymakla bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çokça zulmeden ve pek nankör bir varlıktır."[5]

Hâliyle her bir nimeti saymayacağız. Daha ziyade Kur'ân'da altı çizilen özel hibeleri/armağanları zikredeceğiz.

a. Çocuk Hibesi

Allah'ın kullarına en büyük hibelerinden bir tanesi, onlara çocuk bahşetmesidir. Allah (cc) dilediğine, dilediği kadar ve dilediği cinsiyette çocuk bahşeder.

Allah (cc), şöyle buyurmaktadır:

"Göklerin ve yerin hâkimiyeti/ egemenliği Allah'ındır. Dilediğini yaratır. Dilediğine kız, dilediğine erkek (çocuk) bağışlar. (Dilediğine) erkek ve kız çocuklardan çift çift verir. Dilediğini kısır kılar. Çünkü O, (her şeyi bilen) Alîm, (her şeye güç yetiren, mutlak kudret sahibi olan) Kadîr'dir."[6]

Çocuk, yüce Allah'ın özel bir hibesi/armağanıdır ve El-Vehhâb isminin en latif tecellilerindendir. Bu sebeple Allah, onun verilişini hibe kelimesiyle ifade etmiştir. Ayetin sonunun El-Alîm ve El-Kadîr ismiyle bitmesi bize şunu gösterir: Çocuk hibe eden El-Vehhâb; El-Alîm ve El-Kadîr ismiyle çocuk hibe eder. Yani O (cc) El-Alîm'dir, kul için en hayırlı olanını O (cc) bilir. İlmine dayanarak çocuk hibe eder. Kimine verir, kimine vermez... Kimine kız hibe eder, kimine erkek... Kimine ise karışık verir... O (cc) El-Kadîr'dir, birine çocuk hibe etmek isterse maddi ve manevi hiçbir engel tanımaz. O'nun kudretini aciz bırakacak hiçbir güç yoktur:

"(Hanımı) demişti ki: 'Vay başıma gelene! Ben iyice kocamış bir kadın bu da yaşlı kocam (iken, buna rağmen) doğuracak mıyım? Şüphesiz ki bu, pek şaşılacak bir şeydir.' Demişlerdi ki: 'Allah'ın işine mi şaşırıyorsun? Allah'ın rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun ey ev halkı! Şüphesiz ki O, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd, (ihsanı bol, şerefli, her daim övülen) Mecîd'dir.' "[7]

İbrahim (as) ve eşi kocamış birer pirifâni olmalarına rağmen Allah (cc) onlara çocuk ihsan etmiştir.

"(Meryem'e verilen olağanüstü rızıkları görünce, Allah'ın rahmetini ümit edip)

5. 14/İbrahîm, 34
6. 42/Şûrâ, 49-50
7. 11/Hûd, 72-73

Zekeriyya Rabbine orada dua etti: 'Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.' dedi. O, mihrapta kıyama durmuş namaz kılarken, melekler ona seslendi: 'Şüphesiz ki Allah, seni Yahya ile müjdeliyor. O, Allah'ın kelimesini (İsa'yı) doğrulayan, (insanların değer verdiği bir) efendi, iffetli ve salihlerden olan bir nebidir.' (Bu müjde üzerine) dedi ki: 'Rabbim! Ben ileri derece yaşlı, eşim de kısırken nasıl çocuğum olur?' Dedi ki: 'Böyle işte, Allah dilediğini yapar.' "[8]

Bu da Zekeriya (as) ve eşi… Kocamış bir yaşlı ve kısır bir kadın… Allah (cc) onları Yahya ile rızıklandırmıştır. Ne yaşlılık ne de kısırlık O'na engel olmamıştır.

Allah'tan (cc) çocuk bekleyen her insan El-Vehhâb ismiyle tevessül edip çocuk istemeli ve Allah'ın verdiğine razı olmalıdır. Çünkü Rabbi El-Alîm ismiyle vermektedir. Tıbbi veya fiziki hiçbir engel onu ümitsizliğe sevk etmemelidir. Çünkü onun Rabbi El-Kadîr'dir. Hiçbir şey O'nun kudreti önünde duramaz.

b. Salih Zürriyet Hibesi

Çocuk, El-Vehhâb isminin bir tecellisi, yüce Allah'ın (cc) kuluna armağanıdır. Asıl armağan ise hibe edilen çocukların salih olması, Kur'ân'ın ifadesiyle "*göz aydınlığı*" kılınmasıdır:

"Onlar ki: 'Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan göz aydınlığı/ sevinç ve huzur kaynağı olacak kimseler ihsan et. Ve bizi muttakilere imam/ öncü kıl.' derler."[9]

Hasan-ı Basri şöyle söylemektedir: "*Vallahi bir Müslim; hanımının, çocuklarının, torunlarının ve yakınlarının Allah'a kulluk ettiğini gördüğünde başka hiçbir şeyde olmadığı kadar gözü aydın olur.*"

Allah, peygamberlerin zürriyetini salih kılmasını anlatırken El-Vehhâb ismini veya "وهب" fiilini kullanır. Allah (cc), İbrahim (as) için şöyle buyurmaktadır:

"Ona İshak'ı, üstelik bir de Yakub'u ihsan etmiş ve her birini salih kimseler kılmıştık."[10]

Hibe kelimesi Allah için yirmi (20) yerde kullanılır. Bunların yarısı çocuk hibe etmesi ve onları salih kılmasıyla ilgilidir. Yani El-Vehhâb isminin en fazla tecelli ettiği yer, ailedir.

Çünkü aile, insanın yuvasıdır. Aile, insanın sığınağıdır. Orada salih bir eş ve salih çocuklar varsa orası hakiki bir yuva, huzur veren bir sığınak, güvenli bir limandır. İçinde Allah'a kulluk edilmeyen bir ev, mümin için mezardan farksızdır:

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Şu üç şey Âdemoğlunun saadetindendir; saliha bir eş, iyi bir ev ve iyi bir binek.

---

8. 3/Âl-i İmran, 38-40
9. 25/Furkân, 74
10. 21/Enbiyâ, 72

Şu üç şey de Ademoğlunun şekavetindendir; kötü eş, kötü ev ve kötü binek!"[11]

Sevban (ra) şöyle anlatır:

" '... Altını ve gümüşü biriktirip Allah yolunda infak etmeyenleri, can yakıcı bir azapla müjdele.'[12] *ayeti nazil olduğu zaman biz, Peygamber ile birlikte seferde bulunuyorduk. Sahâbeden bazıları: 'Altın ve gümüş hakkında inecek olan indi. (Artık bir daha onları biriktirmeyiz. İhtiyacımız dışındakileri infak ederiz.) Keşke hangi şeyin daha hayırlı olduğunu bilsek de, ondan biraz edinsek.' dediler. Bunun üzerine Resûlullah* (sav) *şu cevabı verdi:*

'Sahip olunan şeylerin en faziletlisi zikreden bir dil, şükreden bir kalp ve kocasının imanına yardımcı olan saliha bir zevcedir.' "[13]

Altın/gümüş vb. metalar, dünyada mutluluk verebilir. Ancak ahirette -Allah'ın rahmet ettiği infak ehli müstesna- pek de mutluluk vermez. Zira hesabı zorlaştıran ve insanı Rabbi karşısında mahcup eden şeylerdendir.

Salih bir ev, saliha bir eş ve salih çocuklar ise hem dünyada hem de ahirette göz aydınlığıdır. Bu sebeple Müslim, evinde bir sıkıntı görüyorsa El-Vehhâb ismiyle Allah'a (cc) yönelmeli ve O'ndan istemelidir:

"Ey El-Vehhâb olan Rabbim! Beni salih bir aile reisi/ hanımı kıl. Ey El-Vehhâb olan Rabbim! Bana bu kadını/ kocayı hibe ettiğin gibi onun salihliğini de hibe et. Allah'ım bana hibe ettiğin bu çocuk, senin nimetindir. Bu çocuğun salih bir çocuk olmasını da hibe/ ihsan et. Ya Rabbi! Bana salih bir yuva, kendimi dışarının tehlikelerinden muhafaza edeceğim bir ev hibe/ ihsan ettin. Bana bu evi ıslah etmemi, senin razı olacağın bir ev hâline getirmemi de hibe/ ihsan et."

c. Gıpta Edilecek Nimet: Ayrıcalıklı Hibe

İnsana verilen her nimet yüce Allah'ın bir hibesidir. Ancak yüce Allah bazılarına verdiği nimete, El-Vehhâb ismiyle özel tecellide bulunur. O nimeti, benzerlerinden ayırır. Gıpta edilen bir nimete çevirir. Buhari'nin rivayetinde Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"İki kişiden başkasına gıbta edilmez: Allah tarafından kendisine mal verilip hak yolunda o malı harcamaya dair güç verilen kimse ve Allah tarafından kendisine hikmet verilip onunla hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimse."[14]

Mal ve ilim herkese verilebilir; ki, yüce Allah farklı derecelerde her insana verir. Bazılarına ise bu iki nimeti ayrıcalıklı verir. Yani hem verir hem de nimetin hayrına muvaffak kılar. Hibe edilen bu nimet; dünyada gıpta edilen bir göz aydınlığı, ahirette ise kişiyi cennete taşıyan bir vesile olur.

---

11. Müsned, 1445
12. 9/Tevbe, 34
13. Tirmizi, 3094; Ahmed, 22437
14. Buhari, 73; Müslim, 816

Dikkat edin! Mal verilen nice insan vardır; mal, aileyi bölmüş, sahibini dostlarıyla düşman etmiştir. Zenginlik, kişinin uykularını kaçıran bir azaba dönüşmüştür. Nice ilim vardır; sahibini zelil kılmış, ilim sebebiyle toplumla arasına uçurum koymuştur. Toplum âlimi, alim de toplumu sevmez.

Allah (cc) bize bir nimet vermişse El-Vehhâb ismiyle o nimeti ayrıcalıklı kılmasını; dünyada huzur ve izzet veren bir göz aydınlığı, ahirette cennet ve rıza-i ilahiye götüren bir araç olmasını istemeliyiz. Süleyman (as) da ayrıcalıklı bir mülkü El-Vehhâb ismiyle istemiştir:

"Demişti ki: 'Rabbim! Beni bağışla ve bana benden sonra kimseye nasip olmayacak bir mülk ver. Şüphesiz ki sen, (kullarına karşılıksız veren) El-Vehhâb'sın.' "[15]

Burada bir noktanın altını çizmeliyiz: Müslim, El-Vehhâb olan Allah'ın taksimatına rıza gösterir. Bir kul olarak haddini aşacak söylemlerde bulunmaz. El-Vehhâb'ın bir kulundaki tecellisi hoşuna gidiyorsa gıpta eder. Benzerini El-Vehhâb olan Allah'tan ister. İşte Zekeriya (as)! O, Meryem'e hibe edilen nimetleri görünce Allah'a yöneldi ve ihtiyacını istedi:

"Rabbi (onun adağını) güzel bir şekilde kabul etti ve (bir bitkinin yetişmesi gibi) onu güzelce büyüttü. (Onun bakımını üstlenmek için yarışan din adamlarına rağmen Allah) Zekeriyya'yı ondan sorumlu kıldı. Zekeriyya her ne zaman Meryem'in yanına mihraba girdiyse (yanına Zekeriyya dışında kimse girmiyor ve Meryem bulunduğu yerden çıkmıyor olmasına rağmen) onun yanında yiyecek bulurdu. Dedi ki: 'Meryem! Sana bu (yiyecek) nereden geldi?' Dedi ki: 'Bu, Allah'ın katındandır. Allah, dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırır.' (Meryem'e verilen olağanüstü rızıkları görünce, Allah'ın rahmetini ümit edip) Zekeriyya Rabbine orada dua etti: 'Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.' dedi."[16]

Müşrik ise El-Vehhâb'ın taksim ettiğine razı olmaz. Kimi zaman açıkça kimi zaman örtülü olarak itiraz eder:

" 'Kur'ân, aramızdan ona mı indi?' (Hayır, öyle değil!) İşin aslı onlar, benim Kitabım'dan şüphe içindedirler. Daha doğrusu ise, henüz azabımı tatmamışlardır. Yoksa izzet sahibi, üstün ve karşılıksız veren Rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mıdır?"[17]

"Dediler ki: 'Bu Kur'ân'ın, iki beldenin büyüklerinden birine inmesi gerekmez miydi?' "[18]

Ayetlerden anlaşıldığı üzere nübüvvet, ayrıcalıklı bir nimettir. El-Vehhâb olan Allah, rahmet hazinelerinden olan nübüvveti, dilediği kulunun üzerine

15. 38/Sâd, 35
16. 3/Âl-i İmran, 37-38
17. 38/Sâd, 8-9
18. 43/Zuhruf, 31

indirmiştir. Fakat bazı insanlar, rahmet hazinelerinin sahibi kendileriymiş ve onlara danışılmadan birilerine pay verilmiş gibi homurdanmış, itiraz etmiştir. Kişi rahmet hazinelerinin sahibi değilse, hangi hakla Allah'ın (cc) verdiği nimetlere itiraz eder ki? Birine verilen mal, evlat, huzur, ilim, makam… O'nun vergisi değil de nedir?

Maalesef bu itiraz ahlakı şirk ehli toplumlarda -ve onların kapitalist ahlakından etkilenen Müslimlerde- oldukça yaygındır: Örneğin, aynı meslekten olan veya aynı işi yapan insanlardan biri diğerlerinden daha fazla kazandığında veya Allah birine diğerlerinden daha fazla imkân tanıdığında, "*Ya kardeşim! Biz de çalışıyoruz, biz de aynı işi yapıyoruz. Allah neden bize vermiyor da ona veriyor? Çalmasa, çırpmasa, haram işlemese hiç bu kadarını kazanabilir mi? Mümkün değil!*" şeklinde çeşitli itirazlarda bulunurlar. Ancak Allah'ın El-Vehhâb olduğunu, dilediğine dilediği kadar hibe ettiğini bilen insan, başkalarının elinde olanlarla ilgili yorum yapıp çenesini yormaz. Onlara göre, Allah kime ne vermişse vermiştir. Bu nübüvvet olur, ilim olur, mal olur, yönetim olur fark etmez… İstediği ve gıpta ettiği bir şey varsa El-Vehhâb olan Rabbine yönelir.

d. Hidayet Üzerinde Sebat Hibesi

El-Vehhâb olan Allah'ın en büyük hibelerinden biri hiç şüphesiz hidayettir. İnsan, ancak O'nun (cc) hidayetiyle, karanlıklardan aydınlığa; nefsin fücurundan takvasına; O'nun azabından rahmetine çıkabilir. Hidayet öyle büyük bir nimettir ki yüce Allah onu, kullarından azınlık bir zümreye ihsan etmiştir.

"Andolsun ki, cinlerin ve insanların birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onunla anlamazlar; gözleri vardır, onunla görmezler; kulakları vardır, onunla işitmezler. Bunlar, hayvanlar gibidir hatta daha sapkındırlar. Bunlar gafillerin ta kendileridir."[19]

"Gerçek şu ki; onlar babalarını sapıklar olarak buldular. Kendileri de, onların izleri peşinde koşuşturmaktadırlar. Andolsun ki onlardan önce, evvelkilerin çoğu da sapmıştı."[20]

"De ki: 'Yeryüzünde gezip dolaşın da bakın (bakalım), öncekilerin akıbeti nasıl olmuş? Onların çoğu müşriklerdi.' "[21]

Kendisine hidayet bahşedilen bu azınlık içinde hidayet üzere sebat edenler ise asıl bahtiyar olanlardır. Hidayeti korumak, yani İslam üzere can vermek, her müminin sorumluluğudur:

"Ey iman edenler! Allah'tan hakkıyla korkup sakının! Yalnızca Müslimler/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar olarak can verin."[22]

19. 7/A'râf, 179
20. 37/Saffât, 69-71
21. 30/Rûm, 42
22. 3/Âl-i İmran, 102

Hidayet üzerinde sebatı koruma yollarından biri, El-Vehhâb ismiyle Allah'a dua etmektir. Zira hidayet üzere sebat, El-Vehhâb olan Allah'ın (cc) kullarına bahşettiği en önemli nimettir. Öyle ki bu, hidayetin kendisinden dahi daha büyüktür:

"Rabbimiz! Hidayet ettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize kendi katından bir rahmet ver. Şüphesiz ki sen, (karşılıksız olarak kullarına hibe eden) El-Vehhâb'sın."[23]

e. Hayırlı Yardımcı Hibesi

Allah'ın (cc), mümin kula armağanlarından biri de; onu vazifelendirdiğinde El-Vehhâb ismi ile hayırlı bir yardımcı hibe etmesidir. Resûller bu nimetin büyüklüğünü anladıkları için işlerinde O'ndan yardımcı istemişlerdir:

"Ailemden bir vezir/ yardımcı ihsan et bana."[24]

"Kardeşim Harun, benden daha iyi konuşur/ dili daha fasihtir. Onu benimle beraber yardımcı olarak gönder, beni doğrulasın. Çünkü beni yalanlamalarından korkuyorum."[25]

El-Vehhâb olan Allah (cc), kendisinden yardımcı isteyen Musa'nın (as) duasına icabet etmiştir:

"Ona rahmetimizden, kardeşi Harun'u da bir nebi olarak armağan ettik."[26]

İslam için üstlenilen sorumluluklar, birer emanettir. Kişi bu emaneti tek başına yüklenemez. Hayırda yardımcı olacak, şerden sakındıracak yardımcılara ihtiyaç duyar.

İmam Buhari'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın gönderdiği hiçbir peygamber yoktur ki (veya Allah'ın insanların başına atadığı hiçbir halife yoktur ki) mutlaka onun iki çevresi vardır. Bir çevre vardır ki hem o yöneticiye hayır ile muamele etmesini tavsiye ederler hem de onu hayra teşvik ederler. Bir de diğer çevre vardır ki kötülüğü telkin eder ve kötülüğe teşvik ederler. Korunmuş kişi, Allah'ın kendi rahmeti ile (kötü çevreden, kötü arkadaştan, kötü yardımcılardan) koruduğu kişidir."[27]

Bir başka hadis-i şerifte Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Sizden biri bir sorumluluk üstlenir ve Allah da onun için hayır dilerse ona salih bir yardımcı ihsan eder. Unuttuğu zaman ona hatırlatır. Hatırlattığı zaman da ona yardımcı olur. Eğer Allah kul için hayır dilememiş, onun için iyilik murat etme-

---

23. 3/Âl-i İmran, 8
24. 20/Tâhâ, 29
25. 28/Kasas, 34
26. 19/Meryem, 53
27. Buhari, 6611

miş ise ona kötü bir yardımcı verir. Adam unutsa hatırlatmaz, adamın hatırladığı işlerde de yardım etmez."[28]

Onun için kişi, dünyevi veya dinî/manevi her işinde El-Vehhâb olan Allah'a yönelmelidir:

"*Ya Rabbi! Unuttuğumda hatırlatan, hatırladığım işlerimde yardımcı olan, bana iyiliği emreden ve beni iyiliğe teşvik eden hayırlı bir çevre, hayırlı yardımcılar ihsan et.*" diye dua ederek El-Vehhâb olan Allah'tan, hayırlı yardımcılar talep edilmelidir.

f. Hüküm/Hikmet Hibesi

Allah (cc), müminlerin yeryüzüne vâris olmasını, orada onun hükümleriyle bir hilafet ve imar faaliyeti içinde olmasını ister:

"Biz, yeryüzünde zayıf bırakılmış olan (mustazaflara) iyilik yapmak, onları (kendilerine uyulan) imamlar yapmak ve onları (yeryüzüne) vâris kılmak istiyoruz."[29]

Bu Allah'ın (cc) iradesi olduğu gibi müminlerin de isteğidir. Onlar zillete, zayıflığa, edilgenliğe razı olmazlar. Rablerinin onlar için razı olduğu hilafet, imar, vârislik ve öncülüğe razı olurlar. Bunun için de onlar dualarında Allah'tan hüküm/hikmet hibe edilmesini, kendilerini imam kılmasını isterler:

"Rabbim! Bana hüküm/ hikmet ihsan et ve beni salihlere kat."[30]

"Onlar ki: 'Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan göz aydınlığı/ sevinç ve huzur kaynağı olacak kimseler ihsan et. Ve bizi muttakilere imam/ öncü kıl.' derler."[31]

Allah'ın göndermiş olduğu dinin/İslam'ın yönetimde olması, sadece Müslimler için değil tüm kâinat için hayırlıdır. Günümüzde birçok ekolojik sorunla karşı karşıyayız: Atmosferin delinmesi, küresel ısınma, mevsim değişiklikleri... İnsanlığa göre bu sorunların sebepleri türlü türlüdür. Ama asıl sebebi, insanları hayra teşvik edecek ve kötülük yaptıklarında onlarla kötülük arasına set çekecek İslami bir yönetimin olmamasıdır:

"İnsanların elleriyle kazandıkları (günahlar) sebebiyle, karada ve denizde bozgunculuk baş gösterdi. Belki (İslam'a) dönerler diye (Allah), yaptıklarının (cezasının) bir kısmını onlara tattırmaktadır."[32]

İnsanlar nefisleri ile baş başa kaldıklarında yeryüzünde diledikleri gibi yaşamaya başlar ve "*sınırsız özgürlük*" adıyla fahşa ve münkerin her çeşidini işlerler. Ancak yaptıkları kötülük sadece kendilerini etkilemez, hayatı paylaştıkları tüm

28. Ebu Davud, 2932; Nesai, 4204; Ahmed, 24414
29. 28/Kasas, 5
30. 26/Şuarâ, 83
31. 25/Furkân, 74
32. 30/Rûm, 41

canlılara da kötülük yapmış olurlar. Mümin iktidar isteğinde tüm kâinata iyilik yapmış olur. Çünkü evrenin nizamı ve huzur içinde olması ancak yüce Allah'ın hükümleriyle mümkündür. Bunu sağlayacak olan da müminlerdir:

"İslam'ın bağları ve halkaları (hüküm halkası, namaz halkası, oruç halkası, zekât halkası…) halka halka çözülüp insanların arasından kaybolacaktır. Her bağ koptuğu zaman insanlar ondan bir sonra gelene yapışırlar. İslam'dan ilk kaybolacak halka hüküm/ yönetim halkasıdır. Son kaybolacak olan halka ise namaz halkasıdır."[33]

Allah'ın (cc) İslam ümmetine verdiği en büyük nimet hiç şüphesiz, İslami bir yönetimdir. İnsanlar Allah'ın hudutlarını gözetmeyip O'na isyan ettiklerinde Allah, bahşettiği nimetleri bir bir almaya başlamıştır. Muvahhidler İslami bir yönetim için çabaladıkları gibi aynı zamanda sürekli El-Vehhâb olan Allah'tan hüküm/hikmet istemelilerdir. "*Ey İbrahim'e Musa'ya ve sair peygamberlere hükmü/ yönetimi hibe eden Rabbim! Müslim kullarına da senin şeriatınla hükmedecek bir iktidar hibe et. Sen hibesi çok olan El-Vehhâb'sın.*"

2. El-Vehhâb İsmi ile Ahlaklanmak

El-Vehhâb, yüce Allah'ın kendisiyle ahlaklanılacak cemal isimlerindendir. Mümin, bu ismin gereği olarak Allah rızası dışında bir karşılık beklemeksizin "*vermeli*"dir. Vermenin farz olanı zekât, müstehap olanı infak, fazilet ve erdem olanı hediye/hibe, imanın en yüce ufuklarında olan isar (başkasını kendi nefsine tercih)… müminin hayatında meleke hâline gelmelidir:

"Rabbinizden bir bağışlanmaya ve genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun. (O,) muttakiler için hazırlanmıştır. O (muttakiler) ki; bollukta da darlıkta da infak ederler, öfkelerini yutar ve insanları affederler. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[34]

"Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe birr/ iyilik (mertebesine) ulaşamazsınız. Ne infak etmişseniz kesinlikle Allah onu bilir."[35]

"Kendilerinden önce (Medine) yurdunu hazırlayan ve iman ehli olan (Ensar), onlara hicret edenleri severler ve (Muhacirlere) verilenlerden dolayı içlerinde bir çekememezlik hissetmezler. Şiddetle ihtiyaç duymalarına rağmen (kardeşlerini) kendilerine tercih ederler. Kim de nefsinin bencilliğinden korunursa işte onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridirler."[36]

Mükâfat amelin cinsindendir. Kişi ne kadar çok veriyorsa Allah (cc) ona daha fazlasını hibe eder.

---

33. Ahmed, 22160
34. 3/Âl-i İmran, 133-134
35. 3/Âl-i İmran, 92
36. 59/Haşr, 9

Allah'a Adanan Adak

Yüce Allah, kullarının vermesinden hoşnut olur. Verenler, imanların da sadık olanlardır. Onlar hem Rablerini hem de O'nun bahşettiği nimetleri severler. Nimeti Allah için verince bu, Allah'ı (cc) daha çok sevdiklerini gösterir. Bu nedenle vermeye "*sadaka*" denmiştir. Çünkü vermek, verenin sadık olduğuna bir alamettir. Verilenler arasında en değerli olan, insan için en değerli olanın Allah'a adanmasıdır.

Eşi ve kendisi kocamış birer ihtiyarken İbrahim'e (as) verilen çocuk gibi… İbrahim (as) bu özel nimeti Rabbine adadı:

" 'Rabbim, bana salihlerden (bir evlat) ver.' Biz onu, halim (yumuşak huylu) bir çocukla müjdeledik. Çocuk onunla beraber iş yapıp koşuşturma çağına erişince dedi ki: 'Oğulcuğum! Rüyamda seni kestiğimi görüyorum. Sen ne düşünürsün (bu konuda)?' (İsmail) dedi ki: 'Babacığım! Emrolunduğun şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın.' İkisi de (Allah'ın emrine) teslim olup (İsmail'i) alnı üzere yere yatırınca, Ona: 'Ey İbrahim!' diye seslendik. '(Bu davranışınla) rüyayı tasdik etmiş oldun. Şüphesiz ki biz, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları böyle mükâfatlandırırız.' Şüphesiz bu, apaçık bir imtihandı. Biz (İsmail'in yerine), büyük bir kurbanlığı fidye olarak verdik. Sonradan gelecekler arasında (hayırla yâd edilmesi için ona güzel bir nam) bıraktık. Selam olsun İbrahim'e."[37]

İbrahim'in bu adağı, ona (as) ve tüm insanlığa iki büyük armağan kazandırdı: İsmail'in soyundan gelen Allah Resûlü (sav) ve kurban ibadeti…

Bir diğer örnek İmran'ın karısının adağıdır:

"(Hatırlayın!) Hani İmran'ın karısı demişti ki: 'Rabbim! Şüphesiz ki ben, karnımdaki (çocuğu) hür (senden başkasına kulluk yapmayan) olarak sana adadım. (Adağımı) benden kabul et. Şüphesiz ki sen, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'sin.' "[38]

Allah (cc) bu adağı kabul etti. Bu adağa armağan olarak insanlık, İsa'yla müşerref oldu:

"Rabbi (onun adağını) güzel bir şekilde kabul etti ve (bir bitkinin yetişmesi gibi) onu güzelce büyüttü. (Onun bakımını üstlenmek için yarışan din adamlarına rağmen Allah) Zekeriyya'yı ondan sorumlu kıldı. Zekeriyya her ne zaman Meryem'in yanına mihraba girdiyse (yanına Zekeriyya dışında kimse girmiyor ve Meryem bulunduğu yerden çıkmıyor olmasına rağmen) onun yanında yiyecek bulurdu. Dedi ki: 'Meryem! Sana bu (yiyecek) nereden geldi?' Dedi ki: 'Bu, Allah'ın katındandır. Allah, dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırır.' "[39]

"(Hatırlayın!) Hani melekler demişti ki: 'Ey Meryem! Şüphesiz ki Allah, seni

---

37. 37/Saffât, 100-109
38. 3/Âl-i İmran, 35
39. 3/Âl-i İmran, 37

kendinden olan bir kelimeyle müjdeliyor. Onun ismi Meryem oğlu İsa Mesih'tir. Dünyada ve ahirette değerli ve (Allah'a) yakın olanlardandır.' "[40]

Her insan kendi hayatına bakmalı ve Allah'ın özel armağanlarını tespit etmelidir. Şayet bu özel armağanı, kalıcı bir cennet nimeti kılmak istiyorsa onu Allah'a (cc) adamalıdır. Bu çocuk olur, yetenek olur, imkân olur, servet olur... El-Vehhâb olan Allah'ın özel armağanı; O'na adanarak değerlenir, ebedîleşir. Dünyaya veya şahsi menfaate adanırsa; önemsizleşir, geçici bir lezzet olur.

3. El-Vehhâb Olan Allah'a Karşı Sorumluluğumuz: Şükür

İnsanlar, verilen onca nimete karşın sürekli bir surette şikâyet eder. Kimi evladından, kimi hanımından, kimi sağlığından, kimi işinden yakınır. Oysa insanların saydığı dertler bir kâğıda yazılsa, birkaç satırı geçmediği görülür. Buna karşın Allah'ın nimetleri yazılsa ne defterler ne kitaplar ne de ansiklopediler almaz. Bu ne menem bir nankörlüktür! Allah'ın verdiği sayısız nimete kör, kulu terbiye için verdiği sayılı musibetin farkındadır.

"Kahrolası insan, ne kadar da nankördür!"[41]

"... Kullarımdan şükredenler pek azdır."[42]

Allah'ın (cc) belirttiği gibi insan çokça nankördür, şükreden insan çok azdır. Neden? Çünkü insan unutkandır. İnsan ile nisyan aynı kökten gelir. Çok unuttuğu için insana insan denmiştir. Yani kendi hâline terk edilen insan unutacak ve nankörlük yapacaktır. Şükür için hatırlamak gerekir. Bu da özel bir çaba ister. İlk olarak nimetlere karşı farkındalık olmalıdır. Sonra bu nimetlerin sahibini hatırlamalı ve O'na (cc) sözlü ve fiilî çokça teşekkür etmelidir.[43]

Şunu unutmamalı: Şükür, bir kulluk biçimi, nankörlük ise bir isyan biçimidir. Dünya hayatının bir kuralı (sünneti) vardır. Nimet de dert de bu hayatın bir parçasıdır. Her ikisi de insanın imtihanıdır.

Bir diğer sünnetullah ise şudur: Dertler/musibetler sayılı, nimetler sayısızdır. Allah'ın (cc) verdiği, daima aldığından fazladır. Hayata şaşı bakan ve gayriislami ölçülerle onu değerlendiren kişi, kara ve karanlık bir hayat görecektir. Allah'ın (cc) gösterdiği yerden bakan ve O'nun "*gör*" dediğini gören kişi ise nimetlerle süslü, aydınlık bir hayat.

Unutulmaması gereken bir diğer nokta şudur: Sürekli dert yakınan, kimi kime şikâyet etmiş olur? Allah'ın verdiği derdi, kula şikâyet eder! Şikâyeti dinleyen kul, Allah'ın iradesine karşı ne yapabilir? Hiçbir şey! Yalnızca arkadaşının, Rabbinden uzaklaşmasına sebep olur.

---

40. 3/Âl-i İmran, 45
41. 80/Abese, 17
42. 34/Sebe', 13
43. bk. Eş-Şekûr ismi

Şükür, dünyada huzur ve ahirette Allah'ın (cc) teşekkürüne/mükâfatına vesiledir. Şikâyet, dünyada huzursuzluk ve ahirette İlahi azaba vesiledir.

El-Vehhâb İsmiyle Dua

"Rabbimiz! Hidayet ettikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize kendi katından bir rahmet ver. Şüphesiz ki sen, (karşılıksız olarak kullarına hibe eden) El-Vehhâb'sın."[44]

"... 'Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.' dedi."[45]

"... 'Rabbimiz! Bize eşlerimizden ve çocuklarımızdan göz aydınlığı/ sevinç ve huzur kaynağı olacak kimseler ihsan et. Ve bizi muttakilere imam/ öncü kıl.'..."[46]

"Rabbim! Bana hüküm/ hikmet ihsan et ve beni salihlere kat."[47]

Allahumme âmin.

---

44. 3/Âl-i İmran, 8
45. 3/Âl-i İmran, 38
46. 25/Furkân, 74
47. 26/Şuarâ, 83

Her şeyi işiten, işittiklerinin gereğini yapan ve kullarına işittiren Allah.

Dua

Ey Es-Semi' olan Rabbim! Ey tüm sesleri işiten Rabbim! Bize hakkı konuştur, haktan başkasını bizden işitme. Bize hakkı işittir, haktan başkasına kulağımızı açma. Rabbim! Bizlere işitme bahşettiğin için sana şükürler olsun. Ey Es-Semi'! Sen duaları işitir ve icabet edersin. Bize icabet edeceğin duaları ilham et ve dualarımıza icabet et. Şeytandan, nefisten ve amellerimizin kötülüğünden sana sığınırız. Şüphesiz ki sen Es-Semi' ve El-Alîm olansın.

Allahumme âmin.

ES-SEMİ’

Genel Bilgiler

Es-Semi’, yüce Allah’ın güzel isimlerindendir. “*Se-mi-a/ sem’*” kökünden türeyen kelime işitmek, duymak ve işitme organı manasına gelir.

Bu isim Kur’ân’da kırk beş (45) defa Allah için kullanılır.

“(Hatırlayın!) Hani İbrahim ve İsmail, Kâbe’nin temellerini yükseltiyor (bir yandan da şöyle dua ediyorlardı:) ‘Rabbimiz bu ameli bizden kabul buyur. Şüphesiz ki sen, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi’, (her şeyi bilen) El-Alîm’sin.’ ”[1]

“Muhakkak ki Allah, kocası hakkında seninle tartışan ve Allah’a şikayette bulunan kimsenin sözünü işitir. Allah, karşılıklı konuşmalarınızı işitti. Şüphesiz ki Allah, (işiten ve dualara icabet eden) Semi’, (her şeyi gören) Basîr’dir.”[2]

Es-Semi’ İsminin Anlamı

Her şeyi işiten, işittiklerinin gereğini yapan ve kullarına işittiren Allah, demektir.

Es-Semi’ İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Es-Semi’ İsminin Tecellileri

Sesin olduğu yerde yüce Allah Es-Semi’ ismiyle tecelli eder. O (cc), gizli açık tüm sesleri işitir:

“Dedi ki: ‘Rabbim, gökte ve yerde (konuşulan) sözü bilir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi’, (her şeyi bilen) El-Alîm’dir.’ ”[3]

Yerde ve gökte hiçbir ses O’na (cc) gizli kalmaz. Allah (cc); karıncanın ayak sesini, bir yaprağın hışırtısını, kalpten yakaran bir abidin yakarışını… tüm sesleri

1. 2/Bakara, 127
2. 58/Mücadele, 1
3. 21/Enbiyâ, 4

birbirine karıştırmaksızın işitir. Yalnızca işitmekle kalmaz, işittiği seslerin gereğini yapar. Rızık isteyenlere rızık verir, sığınanı korur, dua edene icabet eder…

"(Meryem'e verilen olağanüstü rızıkları görünce, Allah'ın rahmetini ümit edip) Zekeriyya Rabbine orada dua etti: 'Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.' dedi."[4]

"Şeytandan sana bir dürtü/ vesvese gelirse, Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[5]

İşitmesi sınırsız olan Allah (cc) biz kullarına sınırlı bir işitme bahşetmiştir. İşitiyor oluşumuz, O'nun Es-Semi' isminin bir tecellisidir:

"Şüphesiz ki biz, insanı birbirine karışmış (kadın ve erkeğin) suyundan yarattık. Onu deniyoruz/ imtihan ediyoruz. (Bu sebeple de) onu işiten ve gören bir varlık yaptık."[6]

"Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmez hâlde çıkardı. Şükredesiniz diye de size kulaklar, gözler ve gönüller verdi."[7]

Şayet Allah insana sınırsız bir işitme verseydi, yaşam imkânsız olurdu. İnsan kendi kan dolaşımından dünyanın dönüşüne kadar her türlü sesi işitirdi.

2. Es-Semi' ve Tevhid: İşitmeyen İlah Olabilir mi?

Bir varlığın ilah olabilmesi için, işitme sıfatının olması gerekir. Allah (cc), Kur'ân-ı Kerim'de müşriklerin ibadet ettiği putların ilah olmayacağının delillerini sıralarken onların işitmiyor oluşlarını da zikreder. İbrahim (as), babasına tevhidi anlatıp onu şirkten sakındırırken şöyle der:

"Hani babasına demişti: 'Babacığım! Niçin duymayan, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayacak şeylere ibadet ediyorsun?' "[8]

Allah Resûlü (sav) kavmine şöyle der:

"Allah'ı bırakıp da kendilerine dua ettiğiniz varlıklar, sizin gibi (Allah'a) kuldurlar. Şayet doğruysanız, çağırın da çağrınıza karşılık versinler. Onların kendisiyle yürüdükleri ayakları, tutacak elleri, görecek gözleri, işitecek kulakları mı var ki (çağrınıza icabet etsinler)? De ki: 'Bütün ortaklarınızı çağırın. Sonra elinizden gelen tuzağı kurun ve bana göz açtırmayın.' "[9]

İnsan muhtaç/fakir bir varlık olarak yaratılmıştır, beklentileri ve korkuları vardır. Bu nedenle insan; kulluk edeceği, onu koruyup kollayan, ihtiyaçlarını giderip korkularından emin kılan bir varlığı ilah edinir. Bu fıtri bir ihtiyaçtır.

---

4. 3/Âl-i İmran, 38
5. 7/A'râf, 200
6. 76/İnsân, 2
7. 16/Nahl, 78
8. 19/Meryem, 42
9. 7/A'râf, 194-195

İlah odur ki; her seslendiğinde kulunu duysun ve duyduğunun gereğini yerine getirsin. Allah (cc) dışında hiçbir varlığın bu özelliği yoktur.

Gecenin karanlığında kayanın üzerinde yürüyen karıncanın ayak sesini bile işitmektedir; ki, o karıncanın ayak sesi, Kâbe’de secde edip Allah’a dua eden bir kulun duasını işitmesine de engel olmamaktadır. Rızık peşinde koşanı bilmekte ve işittiği sesin sahibine rızık göndermektedir. Şifa peşinde koşanı bilmekte ve işittiği sesin sahibine şifa göndermektedir. Sıkıntıda olanı bilmekte, onun sıkıntısını gidermektedir. Allah bütün sesleri işitmekte ve hiçbir ses, diğer sesi işitmesine engel olmamaktadır. Bu, Allah’ın kemalindendir ve böyle bir Allah, ibadet edilmeye layık olan tek ilahtır. Allah’ın dışındaki hiçbir varlık, bu sıfatları kendinde bulunduramayacağı için ibadeti hak etmemektedir.

Bu nedenle, dualar yalnızca O’na (cc) yapılır; fayda yalnızca O’ndan beklenir; zarardan yalnızca O’na sığınılır. Kalbin kıblesi O’dur. Tüm ümitlerimiz, korkularımız, rağbetlerimiz, sesli ve sessiz yakarışlarımız yalnızca ve yalnızca O’nadır:

“(Hatırlayın!) Hani İbrahim ve İsmail, Kâbe’nin temellerini yükseltiyor (bir yandan da şöyle dua ediyorlardı:) ‘Rabbimiz bu ameli bizden kabul buyur. Şüphesiz ki sen, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi’, (her şeyi bilen) El-Alîm’sin.’ ”[10]

Örneğin, Zekeriya (as) Allah’tan çocuk talep ettiği zaman sessiz bir şekilde şöyle dua etmişti:[11]

“(Meryem’e verilen olağanüstü rızıkları görünce, Allah’ın rahmetini ümit edip) Zekeriyya Rabbine orada dua etti: ‘Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.’ dedi.”[12]

Zekeriya (as), Allah’ı çağırdığı ve O’na yöneldiği zaman Allah’ın onu işittiğini bilmektedir. Allah’ın işittiğini bildiği için de, zahiren mümkün olmayan bir şeyi Allah’tan isteyebilmektedir.

Yusuf’u (as), en güzel kadınlardan biri zinaya davet etmişti. Yusuf da onu beğenmiş, onu arzulamıştı. Kadınlar bir araya gelip onu fahşa ve münkere düşürmek için tuzak kurmuşlardı. Dahası kadının elinde sulta/imkân bulunmaktaydı. Yusuf, kendinden isteneni yapmadığı takdirde cezalandırılacaktı. Yusuf, hâlini Allah’a (cc) arz ederken şöyle söylemişti:

“(Bu tehditler üzerine Yusuf) demişti ki: ‘Rabbim! Zindan, bunların beni davet ettiği şeyden bana daha sevimlidir. Tuzaklarını benden defedip uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum.’ Rabbi onun duasına icabet etti ve kadınların tuzağını ondan uzaklaştırdı. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi’, (her şeyi bilen) El-Alîm’dir.”[13]

10. 2/Bakara, 127
11. “Hani o, Rabbine gizlice seslenmişti.” (19/Meryem, 3)
12. 19/Meryem, 42
13. 12/Yûsuf, 33-34

Bazen insan, şeytanın vesveselerine çok fazla maruz kalır. Ona uymaması gerektiğini bilmesine rağmen yoğun vesveseler karşısında bitap düşüp o sese uyar. Allah, bu durumda olan kullarının, Es-Semi' olan Allah'a sığınmalarını ister:

"Şeytandan sana bir dürtü/ vesvese gelirse, Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[14]

3. Es-Semi' İsmi Terbiye Eder

Bir insan, sarf ettiği tüm sözleri Allah'ın işittiğini, kaydettiğini ve buna göre onu hesaba çekeceğini bildiğinde, konuştuklarına dikkat eder. Bu da onu dille işlenen birçok günahtan korur. Aksi bir durumda ise insan sorumsuzca konuşur. Allah'ın yasakladığı gıybet, yalan, iftira, kötü söz… ile amel defterini doldurur.

Allah'ın (cc) işittiğini bilmenin/bilmemenin insan üzerindeki etkisine dair Abdullah b. Mesud (ra) şunları aktarır:

"Kâbe'nin yanında iki Sakîfli bir Kureyşli ya da iki Kureyşli bir Sakîfli olarak üç kişi bir araya geldi. Karınları yağlı ve büyük, kalpleri ise anlayış bakımından az (ve boş)tu. Biri şöyle dedi:

— Acaba Allah konuştuklarımızı duyar mı? Öbürü cevap verdi:

— Sesli konuşursak duyar, gizli konuşursak duymaz, ötekisi ise şöyle dedi:

— Sesli konuştuklarımızı duyarsa mutlaka gizli konuştuklarımızı da duyar.

Onlar kendi aralarında konuşurlarken Allah, şu ayeti indirdi:

'Kulaklarınız, gözleriniz ve derilerinizin aleyhinize şahitlik edeceğini (düşünmediğinizden dolayı, isyan ederken) sakınmadınız. Fakat (işin hakikati) siz, yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini zannederdiniz. Bu, sizin Rabbinize karşı beslediğiniz ve sizi helaka sürükleyen zannınızdır. Böylece hüsrana uğrayanlardan oldunuz.'[15] *"*[16]

Allah, geleceği kesin olan bir günde tüm insanları diriltecektir. O gün, insanların şahidi yine kendisi olacaktır. Gözü, kulağı, derisi, eli, ayağı… tüm bedeni lehinde veya aleyhinde tanıklık edecektir. Allah (cc), bu bilgiyi resûller aracılığıyla kullarına öğretmiştir. Maalesef insanlar, bu bilgiye karşı lakayt bir tavır içindedir. Bir insan, Allah'ın sıfatlarına karşı nasıl bir zan içerisindeyse Allah'a kulluğu da o minvalde şekillenecektir. Hasan-ı Basri (rh) şöyle söylemektedir: *"Her insan Allah'a, Allah hakkındaki zannı oranında kulluk yapar. Müslimin Allah'a olan zannı güzel olduğu için Müslimin ameli de güzeldir. Münafığın/ facirin/ kâfirin zannı kötü ve eksik olduğu için Allah'a takdim etmiş oldukları amelleri de kötüdür."*

Her insan, bu noktada nefsini muhasebe etmelidir: Rabbinin işitme sıfatına hakkıyla inanıyor mu? Rabbine beslediği zan nedir?..

14. 7/A'râf, 200; 41/Fussilet, 36
15. 41/Fussilet, 22-23
16. Buhari, 4817; Müslim, 2775

Elbette nefis, bu sorulara olumlu cevap verecektir. Bu sebeple insan ameline bakmalıdır: Konuşurken bu bilgiye riayet ediyor mu? “*Rabbim beni işitiyor!*” inancıyla söylediklerini ölçüp biçiyor mu? Bir sohbet esnasında, keyifli bir ortamda bu bilgiyi hatırlıyor mu? Maddi bir kayba uğrayacağı hâlde doğruyu söylüyor mu? Şunu unutmamalı: Dil, insanı ya cennete taşıyan bir nimet ya da cehenneme sürükleyen bir nikmettir:

“Kim iki dudak arasını (dil) ve iki bacak arasını (iffet) bana garanti ederse, ben de ona cenneti garanti ederim.”[17]

“Kimi Allah iki çenesi ile iki bacağının arasındakilerin şerrinden korursa o kişi cennete girecektir.”[18]

İnsanın en rahat hareket eden organı dildir. Şayet dilini kontrol etmezse kendisiyle en fazla günah işlediği organı, dili olur. Es-Semi’ ismi de bu noktada devreye girer ve dili terbiye eder. Çünkü dil, söylediklerinin işitildiğini bilirse kontrollü olur.

Dili ıslah etmek zordur. Ancak onu ıslah etme çabası, zorluğu oranında değerlidir. Dilini ıslah edenleri, Allah’ta (cc) kendi katından bir yardımla ıslah eder:

“Ey iman edenler! Allah’tan korkup sakının ve doğru/ sağlam/ adil söz söyleyin. (Allah da buna karşılık) amellerinizi ıslah etsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim de Allah’a ve Resûlü’ne itaat ederse, şüphesiz ki büyük bir kurtuluş ve kazanç elde etmiş olur.”[19]

Allah Resûlü’nün (sav) haber verdiğine göre tüm organlar dilin ıslah olmasını ister.

“Her sabah organlar dile nida eder. Bizim hakkımızda Allah’tan kork! Sen istikamet bulursan bizde istikamet buluyoruz. Sen sapıtırsan biz de sapıtıyoruz.”[20]

Dil ile organlar arasındaki bu münasebeti iki şekilde açıklayabiliriz:

a. Ayete[21] göre kim dilini ıslah ederse yüce Allah, onun diğer organlarını ıslah eder.

b. Dili ıslah etmek çok zordur. Dilini ıslah etmeye muvaffak olan, diğer organlarını da rahatlıkla ıslah eder.

İmam Ahmed’in Müsned’inde şöyle bir rivayet vardır:

“Havle binti Salebe, Allah Resûlü’ne geldi ve dedi ki:

— Ey Allah’ın Resûlü! Ben, kocamdan (Evs b. Samit), bir kadının kocasından isteyebileceği bir şey istedim. Bana çok kızdı. Bana kızınca dedi ki: ‘Sen anamın

17. Buhari, 6474
18. Tirmizi, 2409
19. 33/Ahzâb, 70-71
20. Tirmizi, 2407
21. 33/Ahzâb, 70-71

sırtı gibi bana haramsın!'[22] *Sonra gitti, bir saat kadar kavmiyle beraber oturdu. Eve tekrar geri döndü. Unuttu tabii söylediğini. Benimle beraber olmak istedi. Bana yakınlaştı. Ben de onu ittim. 'Vallahi söylemiş olduğun o sözden sonra Allah Resûlü'ne sormadan bana yaklaşamazsın!' dedim. Zorladı biraz beni, üzerime geldi. Genç bir kadının yaşlı bir adamı üzerinden atacağı gibi ben de onu üzerimden attım.*

Allah Resûlü dedi ki:

— Ey Havle! Amcanın oğlu yaşlıdır. Onun hakkında Allah'tan kork. Onunla iyi geçin.

Havle dedi ki:

— Ey Allah'ın Resûlü! Allah bizim hakkımızda hükmünü indirinceye kadar ben bekleyeceğim.

Hemen ardından Allah, Mücadele Suresi'nin zıharla ilgili olan ilk ayetini indirdi:

'Muhakkak ki Allah, kocası hakkında seninle tartışan ve Allah'a şikayette bulunan kimsenin sözünü işitir. Allah, karşılıklı konuşmalarınızı işitti. Şüphesiz ki Allah, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi gören) Basîr'dir.'[23] [24]

Bunu üzerine Allah Resûlü ona şöyle dedi:

— Kocana git, bir köle azat etsin.

Havle dedi ki

— Ey Allah'ın Resûlü! Onun köle azat edecek imkânı yok. Dedi ki:

— O zaman iki ay aralıksız oruç tutsun.

Havle dedi ki:

— Vallahi ey Allahın Resûlü! O yaşlı birisidir. Buna güç yetiremez. Dedi ki:

— O zaman altmış fakiri bir vesk hurma ile doyursun.

Havle dedi ki:

— Ey Allah'ın Resûlü! Onun buna yetecek imkânı yok. Dedi ki:

— Biz ona bir arak hurma ile yardım ederiz. Havle:

— Ben de ona bir arak hurma ile yardım edeceğim, dedi.

Nebi dedi ki:

— Doğru ve güzel bir şey yaptın. Git ve ona sadakanı ver. Sonra da amcaoğlun (olan eşin ile) iyi geçin."[25] [26]

---

22. Buna fıkıhta "zıhar" denmektedir. Yani bir erkeğin hanımını, kendine haram olan kadınlardan birine benzetmesi anlamına gelir.
23. 58/Mücadele, 1
24. Bu ayet inince Aişe (r.anha) şöyle söylemektedir: "Subhanallah! Ben odanın köşesindeydim. Onunla Peygamber'in konuştuklarını işitmedim; ama Allah, yedi kat göğün üzerinden kadının sözünü işitti ve o kadının sözünün üzerine ayet-i kerime indirdi."
25. bk. 58/Mücadele, 3-4
26. Ahmed, 27319

Havle’yi (r.anha) bu ufka ulaştıran nedir? Hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edemez miydi? Ağzının tadını kaçırmaz, evde huzursuzluk çıkarmazdı mesela! Hayır bunu yapamazdı; çünkü Allah’ın o sözleri duyduğunu ve kayıt altına aldığını biliyordu.

Birçok insan, bir sözü söyler, söz aleyhine dönünce de inkâr eder. Eşini boşar, pişman olur; kimsenin duymadığını (!) görünce inkâr eder. Kimi kandırıyorsa! Ticaret yapar, borç alır; şahit olmadığını (!) görünce sözünü inkâr eder. Kimi kandırıyorsa!..

Es-Semi’ isminin kazandırdığı bir diğer ahlak, ibadetlerde sağladığı sekinet ve vakardır. Şöyle açıklayabiliriz:

Müslim ile müşriğin ibadetleri birçok açıdan farklıdır. Bu farklardan biri Müslim’in ibadetinde sükûnet ve vakar olması, müşriğin ibadetinde ise gürültü ve şamata olmasıdır. Hiç şüphesiz ki bu farkın birçok sebebi vardır. Müşriğin dini, gösteriş üzere kuruludur. O, görülmek ve duyulmak ister. Müslim ise ihlas üzere kulluk eder. Rabbinin görmesi, bilmesi ve duyması onun için yeterlidir. Müslim, Allah’ın (cc) işittiğini bilir. Bu sebeple sesinde ve davranışlarında ölçü vardır. Sükûnet ve vakarla kulluk yapar:

“Rabbinize gönülden (yalvara yakara) ve gizlice (için için) dua edin. Şüphesiz ki O, (duada) haddi aşanları sevmez.”[27]

“Gönülden yalvararak, korku ile ve yüksek olmayan bir sesle, sabah ve akşam Rabbini zikret. Sakın gafillerden olma!”[28]

“Biz, Allah Resûlü ile beraber bir seferde idik. Yüksekçe bir yere çıktığımızda (bağırarak) tekbir getirdik. Peygamber, bize dedi ki: ‘Nefislerinize merhamet edin, nefislerinize karşı biraz daha şefkatli olun. Siz işitmeyen ve görmeyen, burada/ yanımızda olmayan bir Allah’a dua etmiyorsunuz. Siz işiten, gören ve size yakın olan bir Allah’a sesleniyorsunuz. Böyle bir Allah’ı çağırıyorsunuz.’ ”[29]

Şirk ehlinin ibadeti ise ıslık, alkış, şamata, raks vb. sükûnet ve vakardan uzak, İslam’ın edep anlayışıyla uyuşmayan davranışlarla bezelidir:

“Onların Kâbe yanındaki namazları/ duaları, alkış ve ıslıktan başka bir şey değildir. (Öyleyse) kâfir olmanız sebebiyle tadın azabı (bakalım).”[30]

Müşrik, Allah’ın işittiğini bilmez veya bilir; ama hakkıyla takdir etmez. Şeytanın da yardımıyla ıslık, alkış gibi gürültüler çıkarır. Daha ileri gidip kendini

27. 7/A’râf, 55
28. 7/A’râf, 205
29. Buhari, 2992; Müslim, 2704
Bu hususta bazı ibadetler istisna kapsamındadır. Örneğin, hac vazifesi ifa edilirken getirilen telbiye, ezan ve işrak tekbirlerinin yüksek sesle olması gibi. Burada gaye, sesi Allah’a işittirmek değil, İslam’ın şiarlarını izhar etmek, şirk ve ehline meydan okumaktır.
30. 8/Enfâl, 35

şişlemek, raks eder gibi zıplamak, yerlerde yuvarlanmak da bu ahlakın farklı yansımalarıdır.

4. Es-Semi', Kullarına İşittirir

Allah (cc), istediği sesleri kullarına işittirmektedir. Bu, Allah'ın şükredilmesi gereken nimetlerinden bir tanesidir:

"Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmez hâlde çıkardı. Şükredesiniz diye de size kulaklar, gözler ve gönüller verdi."[31]

Şayet bir insan işitiyor olduğundan dolayı Allah'a şükretmemişse onun kulluğu kusurludur; çünkü Allah (cc) şükretsinler diye kullarını işitir kılmıştır.

Allah'ın işittirmesinin iki boyutu bulunmaktadır:

a. Maddi Boyut

Allah (cc), âlemler içerisinde âlemler yaratmıştır. Her varlığın parmak izi birbirinden farklı olduğu gibi sesi de farklıdır ve hiçbir varlığın sesi bir diğerine benzememektedir. Gelişen teknoloji ile sesler birbirinden ayrıştırılabilmekte ve hangi sesin kime ait olduğu kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Örneğin, bir Kuş Cenneti'ne girildiğinde sesleri birbirinden farklı yüzlerce çeşit kuş bulunmaktadır. İnsan her ne kadar onları birbirinden hakkıyla ayırt edemese de Allah, iki serçenin dahi ses tellerini birbirinden farklı yaratmıştır. Bu, Allah'ın azametinin delillerindendir. Şayet Rabbimiz dileseydi tüm sesleri tek bir ses hâline getirir ve tek ses olarak kulaklara işittirirdi. Ancak bu kadar ses farklılığına rağmen Allah bunların hepsini işitebilmekte ve kullarına da işittirmektedir. Es-Semi' olan Allah'ın, kullarının işitebilmeleri için bedende yaratmış olduğu kulak, sesleri birbirinden ayırt eder. Evet, kulak Es-Semi' isminin bir tecellisidir ve yüce Allah'ın azametine delalet eden bir ayettir.

b. Manevi Boyut

Es-Semi' olan Allah, hayır ve hidayet cinsinden olan şeyleri, dilediği bazı kullarına işittirmekte bazı kullarını da bundan mahrum bırakmaktadır. Allah (cc), ayet-i kerimede müşriklerle ilgili olarak Peygamber'e (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Allah katında canlıların en şerli olanı (hakka karşı) sağır ve dilsiz olan, akletmeyen kimselerdir. Şayet Allah, onlarda bir hayır görse elbette onlara işittirirdi. O, işittirse bile (onlar) yüz çevirir, döner gider (yine istifade etmezlerdi)."[32]

Örneğin, bazı insanlara tevhid anlatıldığında aslında gayet iyi duyar; lakin duymuyormuş gibi boş boş bakar. Sanki Allah (cc), onun kulaklarının üzerine perde indirmiş ve söylenen sözler bir duvara çarpıp tekrar geri dönüyor gibidir. Fiziksel olarak duyuyor ama işitmiyordur. Zira Allah, onun duyusuyla

31. 16/Nahl, 78
32. 8/Enfâl, 22-23

aklı arasına perde koymuştur. Duyar ama anlamaz. Allah (cc), onların kalbine bakmış ve orada hayır görmemiştir. Kalpleri hidayete uygun olmayınca hidayet ışıkları oraya girmemiştir.

Allah (cc), Mekkî surelerde Peygamberimize (sav) hitaben şöyle buyurmaktadır:

“Dirilerle ölüler de bir olmaz. Allah dilediğine işittirir. Sen kabirde olanlara işittiremezsin.”[33]

Allah (cc), müşrikleri kabirde yatan ölülere benzetmektedir. Çünkü kalpleri hakka karşı ölü gibi isteksiz ve hareketsizdir. Ölüler işitmediği gibi, inkârcı kâfirler de hakkı işitmemektedir. Hakka karşı sağır olan bedbahtlara mukabil, kulakları ve gönülleri sonuna kadar hakka açık bahtiyarlar da vardır. Yüce Allah onlara sesleri işittirdiği gibi, anlamalarını da sağlar. Hem işitir hem duyar hem de anlarlar. Kimdir bunlar?

“Tağuta kulluk etmekten kaçınıp Allah’a yönelenlere müjde vardır. Kullarımı müjdele. Onlar sözü işitip en güzeline uyarlar. Bunlar, Allah’ın hidayet ettikleridir. Bunlar, akıl sahiplerinin ta kendileridir.”[34]

Onlar, tağuta kulluğu reddedip Allah’a (cc) yönelenlerdir. Yüzlerini Allah’a, sırtlarını tağuta dönmüşlerdir. Yüce Allah, bu yönelişi göz, kulak ve kalp kapılarını açarak mükâfatlandırmıştır. Onlar sözü işitir, akleder ve en güzeline uyarlar. Bu, yüce Allah’ın hidayeti ve ihsan ettiği akıl nimetidir.

Bu ayet, çok özel bir nükte ihtiva eder: Sözü (anlayarak) işitmek ve en güzeline uymak, kişinin yönelişiyle ilgilidir. Hakka yönelen, hakkı (anlayarak) işitir, ona uyacak gücü kendinde bulur. Her yöneliş, aynı zamanda bir sırt çevirmedir. Yani tüm benliğiyle hakka yönelip batıla sırt dönenler, hakka kulak kesilir ve batıla sağır olur. Yönelişi hakka olmayan ya da hak ile batıl arasında tereddüt edenler ise hakkı işitemez, işitecek olsa bile ona uyacak gücü bulamaz.

5. Es-Semi’ İsmi ve İslami Hareket

Es-Semi’ isminin mücadeleye bakan özel tecellileri vardır. Bunlardan biri; müşriklerin sözlü eziyetlerine karşı O’nun (cc) Es-Semi’ olmasıdır. Şöyle ki; İslam davasına gönül verenler, Allah’ın değişmez bir sünneti olarak müşriklerden eza verici sözler işitir, sözlü ve fiili hakarete uğrarlar:

“Andolsun ki, mallarınız ve canlarınız konusunda sınanacaksınız. Yine andolsun ki, sizden önce kendilerine Kitap verilenlerden ve müşriklerden size çokça eza verecek sözler işiteceksiniz. Şayet sabreder ve korkup sakınırsanız hiç şüphesiz bu, azmedilmeye değer işlerdendir.”[35]

Bu sözler gerçekten yıpratıcıdır. Siz, sözlerin en doğrusunu (vahiy) anlatırsı-

33. 35/Fâtır, 22
34. 39/Zümer, 17-18
35. 3/Âl-i İmran, 186

nız, size yalancı derler; sözlerin (vahyin) en ciddisini okursunuz size şair derler; sözlerin en hak olanını okursunuz, size batıl ehli derler... Alay eder, söver, tehdit ederler... Böyle durumlarda Allah (cc) Es-Semi' olduğunu hatırlatarak müminleri teselli eder:

"Onların (seni yalanlamak, alaya almak ve aşağılamak için söyledikleri) sözleri seni üzmesin. Şüphesiz ki izzetin tamamı Allah'a aittir. O (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[36]

"Kendilerine bir delil gelmemesine rağmen, Allah'ın ayetleri hakkında tartışanlar (var ya)! Onların göğüslerinde kendisine asla ulaşamayacakları bir kibirden başkası yoktur. (Öyleyse) Allah'a sığın. Şüphesiz ki O (evet o), (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[37]

Evet, Allah (cc) onların söylediklerini işitiyor. Bunu bilmek mümine sabır verir, sekinet ve vakarını korumasını kolaylaştırır. Çünkü Allah işitiyor, buna rağmen onlara mühlet ve imkân veriyor. Demek ki O'nun hikmeti bunu gerektiriyor. Hiç şüphesiz ki biz bilmeyiz, O (cc) bilir.

Peki, müşrikler niye sataşır? Müminler daveti bırakıp kendilerini savunsun diye! Tevhidin aklı ve kalbi ikna eden delilleri, yerini ikili atışmalara bıraksın diye! Çünkü onların tevhid karşısında söyleyecek sözleri, onun delilleri karşısında öne sürebilecekleri bir delilleri yoktur. Onlar çirkinlikte, sövmede ve ağız dalaşında mahirdir. İsterler ki; davetçi bu sataşmaya karşılık versin.

Davetçi akıllı/hikmetli kimsedir. O, Allah'ın dinini anlatan, tevhide çağıran sestir. Allah adına konuşmakta, vahyin hakikatlerini dile getirmektedir. Kim adına konuşuyor ve kimin davasını güdüyorsa sataşmaları ona havale etmeli, bildiği yolda yürümelidir. Zira sözlü sataşmaların başlaması, davetin karşılık bulduğunu gösterir. Davet karşılık bulmuş, azgın azınlığı korkutmuş ve harekete geçirmiştir. Sataşma, korkunun ve çaresizliğin alametidir. Davetçi şunu düşünmelidir: Madem Allah (cc) bu sözleri işitiyor; madem O, dininin ve O'na davet edenin hamisidir; madem O, onları cezalandırmaya kadir olmasına rağmen erteliyor; öyleyse bana sabretmek düşer.

Yüce Allah, müminleri Es-Semi' ismiyle teselli ettiği gibi kâfir ve müşrikleri de tehdit eder. O, (cc) onların söylediklerini işitmekte, kayıt altına almaktadır. Bir gün mutlaka karşılığını verecektir:

"Andolsun ki Allah, 'Allah fakir, biz ise zenginiz.' diyen kimselerin sözünü işitti. Onların söylediklerini ve haksız yere nebileri öldürmelerini yazacağız ve: 'Yakıcı ateşin azabını tadın.' diyeceğiz."[38]

---

36. 10/Yûnus, 65
37. 40/Mü'min (Ğafir), 56
38. 3/Âl-i İmran, 181

Es-Semi’ İsmiyle Dua

Ey Es-Semi’ olan Rabbim! Ey tüm sesleri işiten Rabbim! Bize hakkı konuştur, haktan başkasını bizden işitme. Bize hakkı işittir, haktan başkasına kulağımızı açma. Rabbim! Bizlere işitme bahşettiğin için sana şükürler olsun. Ey Es-Semi’! Sen duaları işitir ve icabet edersin. Bize icabet edeceğin duaları ilham et ve dualarımıza icabet et. Şeytandan, nefisten ve amellerimizin kötülüğünden sana sığınırız. Şüphesiz ki sen Es-Semi’ ve El-Alîm olansın.

Allahumme âmin.

Her şeyi gören, kullarına gösteren ve onları basiretli kılan Allah.

Dua

Ey El-Basîr olan Rabbim! Sen her şeyi gören, her an bizimle beraber olan, koruyup gözetensin. Rabbim! Senin El-Basîr ismini anlamayı ve sonra bu isimle kulluk yapmayı bize kolaylaştır. Bizi gaybda senden korkan, kalpleri sana karşı saygıyla dolmuş kullardan eyle. Ey El-Basîr olan Rabbim! Bize verdiğin göz nimetinden ötürü sana şükürler olsun. Bize göz verdiğin gibi basiret de ihsan et.

Allahumme âmin.

EL-BASÎR

Genel Bilgiler

El-Basîr, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Bu isim, "*ba-su-ra/ basar*" kökünden türemiştir. Anlamı, görmektir. Görmek göz ile olduğunda "*basar*", kalp ile olduğunda "*basiret*" denmektedir.[1] El-Basîr ismi yüce Allah için, Kur'ân'da kırk iki (42) yerde varid olmuştur.

"Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin. (Bilin ki) kendiniz için yapıp takdim ettiğiniz hayırları Allah katında bulacaksınız. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızı görendir."[2]

"Kim dünya sevabını istiyorsa, şüphesiz ki dünyanın da ahiretin de sevabı Allah'ın yanındadır. Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi gören) Basîr'dir."[3]

El-Basîr İsminin Anlamı

Her şeyi gören, kullarına gösteren ve onları basiretli kılan Allah, demektir.

El-Basîr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Basîr İsminin Tecellileri

Yüce Allah'ın El-Basîr ismi hayat üzerinde her an tecelli eder. Zira var olan her şey O'nun (cc) görme alanındadır. Hiçbir sınır ve kayıt olmaksızın her şeyi gören O' dur:

"Gökleri ve yeri altı günde yaratıp sonra da arşa istiva eden O'dur. Yere giren, ondan çıkan, gökten inen ve ona çıkan her şeyi bilir. Nerede olursanız O, sizinle beraberdir. Allah, yaptıklarınızı görendir."[4]

---

1. Mufredat'l Kur'ân, b-s-r maddesi
2. 2/Bakara, 110
3. 4/Nîsa, 134
4. 57/Hadîd, 4

O'nun (cc) görmesi eşsiz ve benzersizdir. Aynı anda var olan her şeyi görür. Hiçbir görüntü, O'nu bir diğer görüntüden alıkoyamaz. Gördüğünün gereğini yapar. Aynı anda yardıma muhtaç kuluna yardım eder, pişmanlıkla inleyenin tevbesini kabul eder, içtenlikle yakaranın duasına icabet eder, rızık isteyenin rızkını verir…

O (cc), kullarını gören varlıklar olarak yaratmıştır. Göz ve görme, O'nun El-Basîr isminin bir tecellisidir:

"Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmez hâlde çıkardı. Şükredesiniz diye de size kulaklar, gözler ve gönüller verdi."[5]

"Şüphesiz ki biz, insanı birbirine karışmış (kadın ve erkeğin) suyundan yarattık. Onu deniyoruz/ imtihan ediyoruz. (Bu sebeple de) onu işiten ve gören bir varlık yaptık."[6]

Görmek, insanın imtihanıdır; Allah'a şükredip etmeyeceği açığa çıksın diye gören bir varlık olarak yaratılmıştır.

Basiret de yüce Allah'ın El-Basîr isminin bir tecellisidir. Basiret, kalp gözünün açık olması, hakikati görmektir:

"Şüphesiz ki, Rabbinizden size (feraset ve derin görüş kazandıracak) basiretler geldi. Kim görürse kendi lehine, kim de görmek istemezse kendi aleyhinedir. Ben, üzerinizde bir koruyan/ gözetleyen değilim."[7]

2. El-Basîr İsmi ve Tevhid

Kalplerin mabud/ilah edineceği varlık, her şeyi görüyor ve gördüklerine yetişebiliyor olmalıdır. Çünkü insan muhtaç/fakir ve aciz bir varlık olduğu için ilah edinir. İhtiyaç duyduğunda O'na (cc) yönelir, aciz kaldığında O'nun kudretine sığınır, yüce/aşkın bir varlığa ibadet etmek istediğinde başını O'nun için secdeye koyar. İlahının kendini görmesini ister. Bu sebeple görmeyen bir varlık ilah olamaz.

"Hani babasına demişti: 'Babacığım! Niçin duymayan, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayacak şeylere ibadet ediyorsun?' "[8]

"Allah'ı bırakıp da kendilerine dua ettiğiniz varlıklar, sizin gibi (Allah'a) kuldurlar. Şayet doğruysanız, çağırın da çağrınıza karşılık versinler. Onların kendisiyle yürüdükleri ayakları, tutacak elleri, görecek gözleri, işitecek kulakları mı var ki (çağrınıza icabet etsinler)? De ki: 'Bütün ortaklarınızı çağırın. Sonra elinizden gelen tuzağı kurun ve bana göz açtırmayın.' "[9]

5. 16/Nahl, 78
6. 76/İnsân, 2
7. 6/En'âm, 104
8. 19/Meryem, 42
9. 7/A'râf, 194-195

Yüce Allah, El-Hak olan İlah'tır. Kulluk edinmeyi hak eden tek varlıktır. Bunun bir sebebi de O'nun her daim her şeyi görüyor ve gördüğünün gereğini yapıyor olmasındadır.

El-Basîr İsmi ve Tevekkül

Tevhidin kısımları vardır. Bunlardan biri sadece ve sadece Allah'a tevekkül etmek ve "حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ/*Allah bize yeter, O ne güzel vekildir!*" diyebilmektir. İnsan, Allah'ın kendisini gördüğünü ve onun her hâlinden haberdar olduğunu bilirse gönül rahatlığı ile "*Allah bana yeter, O ne güzel vekildir.*" diyebilir. Zira bu, insanın fıtri yapısıdır. Bir çocuk düşünün; annesi onu izlerken huzur içinde oturur, oynar, eğlenir... annesini göremediğinde ise huzursuz olur, kaygılanır, yaptığı şey her neyse yapamaz... İnsan da böyledir. Rabbinin her an, her yerde kendini izlediğini bilirse O'na dayanır, huzur içinde olur.

Yüce Allah, kalpleri kendine bağlayıp korkulardan emin kılmak istediğinde insanın bu fıtri yönüne hitap eder:

" 'İkiniz Firavun' a gidin; çünkü o azgınlaştı. Ona yumuşak bir söz söyleyin. Umulur ki öğüt alır ya da korkar.' Demişlerdi ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz ki onun, bize karşı taşkınlığından ve azgınlaşmasından korkuyoruz.' Buyurmuştu ki: 'Korkmayın! Hiç kuşkusuz ben, sizinle beraberim; işitiyor ve görüyorum.' "[10]

Musa ile Harun'un (as) karşısında, yeryüzünün en ceberut ve en tağutlaşmış insanı vardı. Bu öyle bir azgınlıktı ki; görülen bir rüya üzerine, kavminin tüm erkek çocuklarını öldürebilecek kadar sahibini yoldan çıkarmıştı. Musa ve Harun (as) insan olmaları hasebiyle korkmuşlardı. Allah (cc) onları teskin etmek için, gördüğünü ve duyduğunu haber verdi. Bu vaat onları yatıştırdı ve risalet görevlerini en güzel şekilde yerine getirdiler.

Allah'a (cc) tevekkül etmeyen kişi kulluk vazifelerini yerine getiremez. Bugüne bakacak olursak İslam`ın ve Müslimlerin bu hâlde olmasının en büyük nedenlerinden biri, korkaklıktır. İnsanların birçoğu ne yapmaları ve nasıl yapmaları gerektiğini çok iyi bilmelerine rağmen korkuyorlar. Allah'tan (cc) korkmadıkları için her şeyden korkuyorlar. Tağutlardan, fakirleşmekten, kazanımlarını (!) kaybetmekten, zindandan, olmayan itibarlarını kaybetmekten... korktukça korkuyorlar. Korkuyorlar; çünkü Allah'a tevekkül etmiyorlar. Tağutların her an onları dinlediğine, izlediğine, her hâllerinden haberdar olduğuna inanıyorlar... Allah'ın (cc) sıfatlarını tağutlara verdikleri için tağuttan korkuyor, tevekkül edecekleri zaman tağuta dayanıyor, ihtiyaç duyduklarında tağuttan istiyorlar...

Oysa Allah'a (cc) tevekkül etmek kulluğun bir gereği O'nu tanımanın bir semeresidir:

"Rabbinin ismini an ve (her şeyi bırakıp) tam bir yönelişle O'na yönel. (O) do-

---

10. 20/Tâhâ, 43-46

ğunun ve batının Rabbidir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Öyleyse) O'nu vekil edin. Onların söylediklerine karşı sabret. Ve onları güzel bir biçimde (müminin vakar ve izzetine yakışır bir tarzda) terk et."[11]

Onu tanımanın başında da her şeyi gördüğünü ve kullarından haberdar olduğunu bilmek gelir. Ancak bu bilgiye sahip olanlar ona hakkıyla tevekkül edip, İslam davasına karşı sorumluluklarını yerine getirebilir. Firavun karşısında Musa'ya (as) yardım eden o bahtiyar kişi, bu bilgiyle vazifesini yerine getirmiştir:

" 'Ey kavmim! Ne oluyor da ben sizi kurtuluşa çağırırken; siz beni ateşe çağırıyorsunuz? Beni, Allah'ı inkâra ve hakkında bilgim olmayan şeyleri O'na ortak koşmaya davet ediyorsunuz. Oysa ben, sizleri El-Azîz ve El-Ğaffâr (olan Allah'a) davet ediyorum. Çare yok! Beni kendisine çağırdığınız şeyin, dünyada da ahirette de karşılığı ve değeri yoktur. Dönüşümüz Allah'adır. Haddi aşanlar, onlar ateşin ehlidirler. Size (bu) söylediklerimi (yakın bir zamanda) hatırlayacaksınız. Ben, işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz ki Allah, kullarını görendir.' Allah, onu kurdukları tuzağın kötülüklerinden korudu ve azabın en kötüsü Firavun ailesini çepeçevre kuşattı."[12]

3. El-Basîr İsmi Terbiye Eder

İnsan, fıtri olarak, izlendiğini bildiğinde dikkatli davranır. Şayet izleyen, güç ve kuvvet sahibiyse dikkat seviyesi yükselir. Bu, her birimizin nefislerinde hissettiği bir hakikattir. Allah'ın (cc) El-Basîr ismi, bu fıtri yönümüzü terbiye eder ve âlemlerin Rabbi olan Allah'a yönlendirir. O'nun bakışları altında olma düşüncesi, nefsin takva yönünü açığa çıkarır ve fücurunu törpüler. Kişi Rabbine karşı hayâlı davranır, sözlerine ve davranışlarına saygı hâkim olur.

Allah'ın izlemesinden kaynaklanan bu saygıya "*haşyet*" diyoruz. Haşyet, kalbin en şerefli amellerindendir. Bir kişinin Allah'ın yanındaki değerini kaybetme korkusuyla Allah'a karşı saygı duymasıdır. Bu öyle şerefli bir duygudur ki; kalbe hayat verir, onu hastalıklardan arındırır. İçinde haşyet olan kalp, Allah'ın (cc) kelamından etkilenir; öğüt alır, sarsılır:

"... Sen yalnızca gaybta (görmedikleri hâlde ya da kimsenin kendilerini görmediği yerlerde) Rablerinden korkanları ve namazı dosdoğru kılanları uyarırsın. Kim de arınırsa, ancak kendi yararına arınmış olur. Dönüş yalnızca Allah'adır."[13]

"Sen, ancak zikre/ Kur'ân'a uyan ve gaybta (görmedikleri hâlde ya da kimsenin kendilerini görmediği yerlerde) Rahmân'dan korkanları uyarırsın..."[14]

Dikkat ederseniz; haşyet kavramı "*gayb*" kavramı ile kullanılıyor. Yani Allah katında geçerli haşyet, gaybi haşyettir. Bu haşyet iki anlama gelebilir: Birincisi,

11. 73/Müzzemmil, 8-10
12. 40/Mü'min (Ğafir), 41-45
13. 35/Fâtır, 18
14. 36/Yâsîn, 11

zatını görmedikleri hâlde Allah'tan korkmaları; ikincisi de, kimsenin kendisini görmediği yerde Allah'tan korkmaları anlamındadır. Kanaatimizce ikincisi tercihe şayandır. Zira tüm insanlar Allah'ı görmeden O'na inanmakta ve O'ndan korkmaktadır. İkincisi ise daha özeldir. Her inananın değil, hakkıyla inananların yaptığı bir şeydir. Kimse görmese de Allah'ın (cc) gördüğünü bilerek ona kulluk edenlerin sıfatıdır. Yüce Allah, cenneti bu insanlar için hazırlamıştır:

"Cennet, muttakilere uzak olmaksızın yakınlaştırılmıştır.[15] *Bu, sizden, Allah'a yönelen (ve O'nun sınırlarını koruyan) her bir kimseye vadolunandır. Gaybta (görmediği hâlde ya da kimsenin kendisini görmediği yerlerde) Rahmân'dan korkan ve (Allah'a) yönelen bir kalple gelen kimse (için hazırlanmıştır)."*[16]

Şeytan ve nefsin ne zaman devreye girdiğine dikkat edin! En yoğun vesveselerin yalnız kaldığınızda başladığını göreceksiniz. İnsanın günah işlemeye en müsait olduğu an, bu andır. Yalnız kaldığımızda nefse ve şeytana karşı korunmanın yolu, Allah'ın gördüğünü hatırlamaktır:

"Kimsenin kendisini görmediğini mi sanıyor?"[17]

"Allah'ın (onu) gördüğünü bilmez mi?"[18]

Bu bilgi kalpte yer etmezse fıtrat, Allah (cc) yerine başkalarını ikame edecektir. Toplumu, El-Basîr konumuna oturtacak, onların bakışlarına ayarlı bir hayat yaşayacaktır. İnsanlar görüyorsa takvalı, görmüyorsa facir bir hayat... Bu, Allah'a hakkıyla inanmayan münafıkların hasletidir:

"(Günah işlediklerinde) insanlardan gizleniyorlar da Allah'tan gizlenmiyorlar. (Oysa Allah) razı olmadığı işi kurguladıkları gece onlarla beraberdir. Allah, onların yaptıklarını (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[19]

Mümin kalbi haşyetle dolu insandır. Nerede olursa olsun Allah'ın gözetimi altında olduğunu bilir. Münafık ise Allah'ı hakkıyla tanımaz, O'na (cc) gerekli saygıyı/haşyeti göstermez. İnsanların bakışını, kendi hakkındaki düşüncelerini, yergi ve övgülerini... Allah'ın (cc) görmesine ve övmesine tercih eder. Böyle insanlar, amellerinin cinsinden bir ceza ile cezalandırılırlar. Tüm sırların açığa çıktığı o gün de, insanların gözleri önünde tüm yaptıkları sıfırlanır, gerçek yüzleri insanlar içinde açığa çıkar:

"Melekleri görecekleri gün, suçlu günahkârlara bir müjde yoktur. Ve derler ki: '(Bizi bekleyen) tam bir mahrumiyet!' Onların yaptıkları amellere yönelir ve onu uçuşan toz zerreleri gibi kılarız/ hiç yapılmamış gibi geriye hiçbir şey kalmaz."[20]

---

15. Ya da: "Bu cennet, muttaki olanlara uzak olmaksızın süslenmiştir."
16. 50/Kâf, 31-33
17. 90/Beled, 7
18. 96/Alak, 14
19. 4/Nîsa, 108
20. 25/Furkân, 22-23

Bu ayeti açıklayan bir manzarayı Allah Resûlü (sav) şöyle anlatır:

"Ben kıyamet gününde ümmetimden bazı insanları tanıyacağım. Allah'ın huzuruna Tihame Dağı'nın beyazlığı kadar salih amellerle gelirler. Allah, onların o amellerini toz duman eder. Ondan geriye hiçbir şey kalmaz.

Sevban (ra)*:*

— Ey Allah'ın Resûlü onları bize vasfet. Kimdir bu adamlar? Bilelim ki farkında olmadan o insanlardan olmayalım, Peygamber:

— Onlar sizin kardeşlerinizdir. Sizin gece namazı kıldığınız gibi onlar da gece namazı kılarlar. Sizin vitir namazı kıldığınız gibi onlar da vitir namazı kılarlar. Sizin geceleri; kendinize vird edindiğiniz gibi onlar da kendilerine geceleri vird edinirler. Allah'ın sınırları ile baş başa kaldıkları zaman, Allah'ın sınırlarını çiğnerler."[21]

Öyleyse kişinin toplumun içerisinde değil, daha ziyade Rabbi ile baş başa kaldığı yerlerde, Rabbine saygı duyması ve O'nun (cc) sınırlarını gözetmesi gerekir. Bunun yolu da El-Basîr olan Allah'ın kulunu gördüğünü, kişinin hakkı ile bilmesidir/idrak etmesidir.

Allah'ın El-Basîr İsmi ile Kulluğa İslam Tarihinden Örnekler

İnsan, Allah'ın El-Basîr ismi ile Allah'a kulluk yaptığında ortaya birçok güzellik çıkmaktadır. Buna dair bazı örnekler zikretmek istiyorum:

Ömer (ra) ve Süt Satıcısı Genç Kız

"Ömer (ra) *süt satan insanların süte su karıştırdığını ve insanları aldattıklarını öğrenince 'Bundan sonra hiç kimse sütlere su karıştırmayacak!' diye bir emir yayınlamıştır. O* (ra)*, şehri teftiş ettiği bir gece, ilginç bir diyaloğa şahit olmuştur: Süt satan evlerden birinde evin annesi kızına:*

— Kızım, şu süt kovalarını getir de sütlerin içine su karıştıralım, der. Kız:

— Anneciğim, sen Ömer'in bugün, 'Hiç kimse bundan sonra sütlere su karıştırmasın!' talimatını duymadın mı?

— Duydum… Fakat şu an biz, Ömer'in bizi görmediği bir yerdeyiz. (Ömer nereden bilecek ki süte su karıştırdığımızı?)

— Hayır! Vallahi anneciğim, ben insanların içinde Ömer'e itaat edip insanların görmediği yerlerde Ömer'e isyan edecek değilim."[22]

Ömer (ra), bunu duyunca çok etkilenmiştir. Sabah yardımcısını yollayarak aile hakkında bilgi toplamasını istemiştir. Dul bir kadın ve bekâr kızının beraber yaşadığını öğrenmiştir. Bunun üzerine, çocuklarından bekâr olanları toplamış ve evlenmek isteyeni evlendireceğini söylemiştir. En küçük oğlu Asım evlenmek istediğini söyleyince kızı, Asım ile evlendirmiştir. Süte su karıştırmayan kız ile

21. İbni Mace, 29
22. Sıfatu's Safve, 1/410

Asım'ın evliliğinden bir kızları olmuştur. O kız da İslam tarihinin en parlak şahsiyetlerinden olan Ömer b. Abdülaziz'i dünyaya getirmiştir.

Hem Hadis İmamlarının Meşhurlarından Hem de Zühd ve Takva Konusunda İslam Tarihinin Ender Şahsiyetlerinden Olan Abdullah b. Mübarek'in Ailesinin Kıssası

"Nuh b. Meryem adında çok zengin bir adam ve bu adamın da Mübarek adında bir kölesi vardır. Bir gün kölesine:

'Ben falanca yerde bir üzüm bağı/ bostan aldım. Seni oraya gönderiyorum. Gideceksin, orada benim bağımı ıslah edeceksin. Bağımı ıslah ettikten sonra ben geleceğim, üzümlerimi alacağım.' deyip gönderir.

Aradan üç dört ay geçince bahçe sahibi bahçesine gidip kölesine:

'Bana olgun bir üzüm salkımı getir de şu üzümlerin tadına bakayım.' der. O da getirir. Adam bir tane yer ve şöyle der:

'Bu olgunlaşmamış. Bunu götür, tam olgunlaşmış bir tane getir.' Köle gider, bir salkım daha getirir. Adam, bir daha tadına bakınca:

'Anlamıyor musun beni? Şeklen değil, gerçekten olgunlaşmış bir salkım getir.'der. Köle üçüncüyü getirdiğinde üçüncü de aynı çıkınca adam:

— Sen benimle inatlaşıyor musun? diye kızar. Köle (Mübarek):

— Ey falan! Allah'a yemin olsun ki buraya geldiğim günden beri bir üzüm tanesi bile ağzıma atmadım. Sen bana, 'Şu kadar para karşılığında bahçeme bak.' dedin. Bana, 'Benim bahçemden yiyebilirsin.' demedin. Allah'a yemin olsun ki ben, sadece, yerde ve gökte kendisine hiçbir şeyin kapalı kalmadığı âlemlerin Rabbi olan Allah'ın beni gördüğü düşüncesiyle üzüm bahçenden yemedim, diye cevap verir.

Bahçe sahibi yaptığından çok utanır:

— Benim bir tane kızım var. Şehrin eşrafından falanca, filanca benim kızıma taliptir. Sence hangisine vereyim? diye sorar. Köle (Mübarek):

— Kızını kime vereceğini bilmem; ama şunu söyleyebilirim: Allah Resûlü zamanında Yahudiler, para ve güzelliğe göre evlenirlerdi. Müşrikler de soy ve nesep üstünlüğüne göre evlenirlerdi. Fakat Allah Resûlü'nün cemaatinde insanlar, dinlerinden ve ahlaklarından dolayı birbirleriyle evlenirlerdi. Sen bilirsin. Kızını kime vermek istiyorsan verebilirsin, der.

Adam köleyi azat eder ve:

— Benim kızımı istiyorsan sana vereyim, der.

Babası, kızına tüm bu olayları anlatınca kızı: 'Babacığım, kimsenin kendisini görmediği yerde sadece Allah'ın kendisini görmesinden korkan bir insan reddedilmez.' der ve evlenmeyi kabul eder. Bu mübarek evlilikten ortaya hem hadiste hem zühdde hem de takvada İslam öncülerinden olan Abdullah b. Mübarek dünyaya gelmiştir."

Hizmetçisini Kötülüğe Davet Eden Adamın Kıssası

"Zengin biri, çalışanlarından birinin hanımına göz koymuş ve adamı iş maksadıyla uzak bir yere göndermiştir. Kadını da köşke/ saraya çağırmıştır. Kadına, 'Git sarayda ne kadar kapı varsa hepsini kapat. Sonra yanıma gel.' demiştir. Kadın gelince de:

— Galiba benim senden ne istediğimi biliyorsun, demiş. Kadın da:

— Evet, biliyorum, demiştir.

Kadına bütün kapıları kapatıp kapatmadığını sorduktan sonra kadın, 'Evet, bütün kapıları kapattım; fakat bir tane kapı var ki Allah'la bizim aramızda, o hiçbir zaman kapanmıyor ve Allah oradan sürekli bizi gözetliyor.' dedi. Bunun üzerine adam korktu ve masiyetten el çekti."

Allah'ın (cc) her an ve her yerde bizi gördüğünü bilmek; duygu, düşünce ve davranışlarımızı terbiye eder. Şeytan ve nefsin saldırılarına karşı bizi korur.

El-Basîr İsmi ve İhsan

Kulluk mertebe mertebedir. Her insanın kulluğu, Rabbini tanıdığı oranda farklılık arz eder. O'nu (cc) hakkıyla tanıyan, kulluk semasının en gözde ufuklarında Allah'a kulluk eder. Bu mertebenin adı ihsandır. Yani Allah'ı görüyormuş gibi O'na kulluk etmek, O'nu göremesek dahi O'nun bizi gördüğünü bilmek.[23]

İhsan; Allah'ın gördüğünü bilerek, yapılan işi dört dörtlük, layıkıyla yapmaktır. Örneğin, namazda ihsan; kişinin namazdaki rükunlara, okunan dualara, yapılan tesbihlere, Allah'a sunulan münacatlara dikkat etmesidir. Rastgele konuşuyormuşçasına dilin hareket ettirilmesi veya spor yapıyormuşçasına eğilip kalkmak gibi değil de, Allah'ın huzurunda olduğu şuuruyla kişinin namaz kılmasıdır.

Oruçta ihsan; kişinin oruç tuttuğu zaman, diline de gözüne de kulağına da eline de oruç tutturmasıdır. Yani sadece karnını aç bırakarak değil, tüm organları haramlara karşı aç bırakarak oruç tutmaktır.

İslami çalışmalarda ihsan; verilen her işi ve üstlenilen her sorumluluğu, hakkıyla yerine getirmektir. İnsanlar görsün ya da görmesin, Allah'ın gördüğünü ve o ameli Allah'a takdim ettiğini bilerek hizmet yapmaktır… Tüm bunlar ancak bir şekilde elde edilir: Allah'ın El-Basîr olduğunu içselleştirerek!

İhsan, kullukta kalitedir. Allah'a (cc), O'nun layık olduğu şekilde amel sunmaktır. İhsan, kulun ibadetlerini güzelleştirdiği gibi ahlakını da güzelleştirir. Kendine olan saygısını arttırır. İhsan, kulun Rabbine ve kendi emeğine saygısıdır. O, bu, şu görüyor ve biliyor diye değil, "*Allah görüyor ve ortaya bir emek konuyor.*" şuuruyla hareket etmektir.

İhsansızlık (Allah'ın gördüğünü bilmemek ya da unutmak) kalitesizliktir. Kulluğun ve amellerin kalitesini düşürür. İnsanı da kalitesizleştirir, alçaltır. Kendi gibi

23. Buhari, 50; Müslim, 9

kullara, kul hâline getirir. Onlar görüyorsa, biliyorsa, haberdarsa… amellerini güzelleştirir. Aksi hâlde alelade davranır. Bu da insanın önce Rabbine, sonra kendine karşı saygısızlığıdır.

Yapılan işlerde ihsan sahibi olmaya dair ibretli bir kıssa anlatılır. İslam'a hizmet eden kardeşlerimiz için aktarmak istiyorum:

"Kralın biri, on vezire verdiği maaşın tamamını yanında çalışan uşak konumundaki yamağına veriyormuş. Tabii bu da vezirlerin zoruna gidiyormuş. Sefere çıktıkları zaman kral, birinci veziri çağırıp:

— Şu kervana git, bak bakalım. Bu kervan ne iş görüyor? demiş.

Vezir gidip gelince:

— Efendim, falanca memleketten filanca memlekete gidiyormuş, demiş. Kral:

— Peki, ne satıyorlarmış? deyince vezir onun hakkında (sormadığı için) bilgi verememiş.

Kral ikinci veziri göndermiş ve ikinci vezir de kervanda satılanlara dair bilgi getirmiş. Kral, 'Peki, hangi güzergâhtan gidiyorlarmış?' deyince vezir (sormadığı için) bilgi verememiş. Üçüncü vezir de gittikleri güzergâhı öğrenip gelmiş. Kral, 'Peki, oradan dönüşte ne getiriyorlarmış?' deyince vezir (sormadığı için) bilgi verememiş. En son on tane veziri gönderip işleri bittikten sonra da yamağı çağırmış, 'Git, bana şu kavimle ilgili bilgi getir?' demiş. Yamak işini bitirip gelince:

— Efendim, şu kavim şuradan yola çıkıp bu memlekete gidiyor. Kumaş götürüyorlar. Güzergâhları da budur. Oradan şu malı alacaklar, geri gelirken şuralarda konaklayacaklar ve kendi memleketlerine dönecekler, demiş.

Kral da dönüp vezirlerine, 'Benim size verdiğim maaşın toplamı kadar parayı bu adama niçin verdiğimi şimdi anladınız mı? Çünkü bu adam, onunuzun yaptığı işi tek başına yapıyor.' demiş."

Allah'ın dinine hizmet, işte böyle yapılmalıdır. Önemseyerek, özveriyle, kendimizden bir şeyler katarak… İslam'a hizmetle müşerref olmanın şükrünü hizmette ihsanla ifa ederek…

4. El-Basîr Olan Allah, Kullarına Görme Sıfatı Verir

El-Basîr, her şeyi gören ve dilediğine dilediğini gösteren Allah'tır. Allah'ın (cc) kullarına bahşettiği görme, iki kısımdır ve her biri O'nun El-Basîr isminin tecellisidir.

a. Maddi Görme: Basar

"Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmez hâlde çıkardı. Şükredesiniz diye de size kulaklar, gözler ve gönüller verdi."[24]

"Şüphesiz ki biz, insanı birbirine karışmış (kadın ve erkeğin) suyundan yarattık.

---

24. 16/Nahl, 78

Onu deniyoruz/ imtihan ediyoruz. (Bu sebeple de) onu işiten ve gören bir varlık yaptık."[25]

Görüyor olmak, yüce Allah'ın en büyük nimetlerindendir. İnsanlar şükredecek mi diye imtihan etmek için, yüce Allah onlara göz/görme nimetini ihsan etmiştir.

Hiç şüphesiz "*görme*", yaşamı kolaylaştıran en büyük nimetlerdendir. Her ne kadar insan, onu kaybedene kadar kıymetini anlamıyor olsa da bu böyledir. İnsan, bir saat gözlerini kapatıp yaşamaya çalışsa gözün ve görmenin kıymetini biraz olsun anlayabilir.

Büyük bir nimet olması yanında göz, yüce Allah'ın azametine işaret eden ayetlerden bir ayettir. Gözün yapısını inceleyen bir insan, Allah'ın büyüklüğünü ikrar eder ve O'nu tüm eksikliklerden tenzih etme dışında bir yol bulamaz.

b. Manevi Görme: Basiret

Basiret; insanın kalp gözüyle görmesi (fıkıh/hikmet/feraset), olayların içyüzünü anlaması ve yaşanan olaylardan/alametlerden ileriye dair muhkem öngörüler elde etmesidir. Basiret, El-Basîr isminin mümin kuldaki tecellisidir. Bu tecelliye mazhar olmak iki şekilde mümkündür:

1. El-Basîr ismi ile kulluk yaparak: Allah'ın (cc) sürekli gördüğünü bilerek yaşayan, Rabbine karşı saygıyla dolar. O'nu hayatının merkezine yerleştirir ve O'nun rızasına uygun yaşamaya çabalar. Bu hassasiyete "*takva*" diyoruz. El-Basîr ismi ile kulluğun semeresi takva; takvanın semeresi de hakla batılı ayıran furkan, yani basirettir:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakınırsanız size (hakla batılı, doğruyla yanlışı, faydalı olanla faydasızı rahatlıkla birbirinden ayıracağınız) bir furkan verir, kusurlarınızı örter, günahlarınızı bağışlar. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir."[26]

2. Basiretler barındıran Kur'ân'ı çokça okumak:[27]

"Şüphesiz ki, Rabbinizden size (feraset ve derin görüş kazandıracak) basiretler geldi. Kim görürse kendi lehine, kim de görmek istemezse kendi aleyhinedir. Ben, üzerinizde bir koruyan/ gözetleyen değilim."[28]

Kur'ân, basiretler barındıran bir kitaptır. Kur'ân, Allah'ın (cc) emrettiği şekilde kendisini okuyanı basiret sahibi kılar. Çünkü Kur'ân, Allah'ın nurudur ve mümin, kalbine Kur'ân'ı yerleştirdiği zaman olaylara Allah'ın nuruyla bakmaya başlar.

Resûlullah'tan (sav) nakledilen bir rivayette şöyle buyrulur:

"Müminin ferasetinden korkunuz. Çünkü mümin, olaylara Allah'ın nuru ile bakar."[29]

---

25. 76/İnsân, 2
26. 8/Enfâl, 29
27. 6/En'âm 104; 7/A'râf, 203; 17/İsrâ, 102; 28/Kasas, 43; 45/Câsiye 20
28. 6/En'âm, 104
29. Tirmizi, 3127

Allah'ın nuru şeriattan öğrenildiği kadarıyla iki kısımdır:

• Allah'ın yüce zatının nurudur.

Bir insanın bu nur ile olaylara bakması mümkün değildir. Çünkü Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Allah'ın hicabı (insanlarla Allah arasındaki perde) Allah'ın nurudur. Eğer Allah nurunu kaldıracak olsa Allah'ın yüzünün aydınlığı Allah'ın görebildiği yere kadarını yakıp kül eder."[30]

• Allah'ın Kitabı'dır.

Allah Kur'ân-ı Kerim'de defaten bu Kitab'ın insanların önünü aydınlatan bir Kitap olduğunu söylemektedir:

"... Şüphesiz ki size, Allah'tan bir nur ve apaçık/ açıklayıcı bir Kitap geldi."[31]

Her ayet, Allah'ın (cc) En-Nûr isminin bir tecellisidir ve müminin önünü aydınlatan bir kandil gibidir. Kur'ân'la hemhâl olan bir insanla ondan yüz çevirenin misali, ışıklandırılmış bir yolda seyredenle ışıksız bir yolda seyreden yolcu gibidir:

"Ölü iken dirilttiğimiz ve insanlar arasında yürümesi için kendisine bir nur/ ışık kıldığımız kimsenin durumu, karanlıklar içinde olup oradan çıkamayan kimsenin durumu gibi midir? Kâfirlere yaptıkları ameller böyle süslü gösterildi."[32]

Kur'ân, kişiyi basiretli kılar; çünkü onda insanlık tarihinin zübdesi, Allah'ın (cc) değişmez yasaları ve insana dair tecrübeler vardır. Abdullah b. Mesud şöyle söylemektedir:

"Sizden biri ilim talep ediyorsa Kur'ân-ı Kerim'i tercih etsin. Kur'ân-ı Kerim hem geçmişlerin hem de gelecek olanların bütün ilmini kendi içerisinde barındırır."[33]

Kur'ân'ı okuyan kendini tanır; birey olarak (psikoloji) kendini ve toplum/ cemiyet olarak (sosyoloji) insanı tanır. Allah'ın değişmez yasalarının (sünnetullah) nasıl işlediğini akleder. Örneğin, rahmet olan nimetle azap olan nimeti (istidrac) rahatlıkta birbirinden ayırır.

Kur'ân'dan yüz çeviren, dahası başka şeyleri ona tercih eden, dünyada da ahirette de kördür. Dünyada kördür; çünkü kalbi Kur'ân'la hayat bulmamış, manen körleşmiştir.

"Çünkü gözler kör olmaz. Asıl kör olan sinelerdeki kalplerdir."[34]

Allah'ın (cc) insanı terbiye etmek için gösterdiği ayetleri[35] görmez, yaşanan

30. Müslim, 293
31. 5/Mâide,15
32. 6/En'âm, 122
33. Taberani, Mu'cemu'l Kebir, 8666
34. 22/Hac, 46
35. "Size ayetlerini gösteren ve sizin için gökten rızık indiren O'dur. (Allah'a) yönelenden başkası öğüt almaz" (40/Mü'min (Ğafir), 13)

hadiselerden ibret almaz, Allah'ın büyüklüğüne işaret eden ayetlerden yüz çevirir… Falanca markanın uyduruk cep telefonu kamerasını görür; ama Allah'ın yarattığı gözü fark etmez. X ülkesinde yaşanan bir olaydan ders almaz, Y ülkesinde aynı hataları aynı üslupla tekrar eder… Güneş'in ayet oluşuna değil, terletmesine takılır… O, Kur'ân'a kör olunca Allah da onu ayetlerine kör kılmıştır. Allah'ın görülmesini istediğine kör, kör olunmasını istediğine karşı görür hâldedir. Bu, dünya körlüğüdür. Ahiret körlüğü hakkında da Rabbimiz şöyle buyurur:

"Kim bu (dünyada hakka karşı) körse o, ahirette de kör ve yolu en fazla şaşırmış bir sapık olacaktır."[36]

" 'Kim de zikrimden (göndereceğim Kitaplardan) yüz çevirirse, şüphesiz ki ona sıkıcı/ dar bir hayat vardır ve kıyamet gününde onu kör olarak diriltiriz.' Diyecek ki: 'Rabbim! Niçin beni kör olarak haşrettin? Oysa ben (dünyada) gören biriydim.' Buyuracak ki: 'Böyle işte! Ayetlerimiz sana gelmişti, onu unutmuştun. Bugün sen de unutulup (kendi hâline terk edileceksin).' "[37]

El-Basîr İsmiyle Dua

Ey El-Basîr olan Rabbim! Sen her şeyi gören, her an bizimle beraber olan, koruyup gözetensin. Rabbim! Senin El-Basîr ismini anlamayı ve sonra bu isimle kulluk yapmayı bize kolaylaştır. Bizi gaybda senden korkan, kalpleri sana karşı saygıyla dolmuş kullardan eyle. Ey El-Basîr olan Rabbim! Bize verdiğin göz nimetinden ötürü sana şükürler olsun. Bize göz verdiğin gibi basiret de ihsan et.

Allahumme âmin.

36. 17/İsrâ, 72
37. 20/Tâhâ, 124-126

Maddi ve manevi tüm ihtiyaçların kaynağı ve kullarına sınırsız rızık veren Allah.

Dua

Ey Er-Rezzâk olan Rabbim! Sen rızık verenlerin en hayırlısı ve dilediğini hesapsız rızıklandıran Allah'sın! Rabbim! Bizi ihtiyaç duyduğumuz maddi ve manevi rızıklarla rızıklandır. Rızkı genişlettiğinde şükürle, daralttığında sabırla rızıklandır. Bizi rızkın en güzeli ve kalıcı olan cennetle rızıklandır. Bizi hesapsız rızıklandıracağın kullarının arasına dâhil et. Bizi sevginle ve seni sevenlerin sevgisiyle rızıklandır.

Allahumme âmin.

ER-REZZÂK

Genel Bilgiler

Er-Rezzâk, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. İsim, "*ra-ze-ka/ rızk*" kökünden türemiştir ve dini ya da dünyevi olması fark etmeksizin her türlü vergi için kullanılır. Denir ki (maddi vergiye örnek olarak): "*Sultan, ordunun rızkını (maaşını) verdi.*" Denir ki: (Manevi rızık için): "*İlimle rızıklandırıldım…*"[1]

Yüce Allah, kullarının muhtaç olduğu her şeyi veren olduğundan O'na (cc) "*çokça veren*" anlamında Er-Rezzâk denmiştir.

Allah'ın rızık vermesi Kur'ân'da yüzlerce ayette vurgulanır. Genelde Allah'ın (cc) rızık vermesi Kur'ân-ı Kerim'de ya çoğul olarak: "*… Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır.*"[2] şeklinde ya da fiil olarak: "*De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, kullarından dilediğine rızkı genişletir, (dilediğine) daraltır…'* "[3] şeklinde geçmektedir.

İsim olarak Er-Rezzâk ise sadece bir (1) ayette yer alır:

"Hiç şüphesiz Allah, çokça rızık veren, kuvvet sahibi (ve hiçbir şeyin kendisini yıpratamayacağı, müminlere metanet veren) El-Metîn'dir."[4]

Er-Rezzâk İsminin Anlamı

Maddi ve manevi tüm ihtiyaçların kaynağı ve kullarına sınırsız rızık veren Allah, demektir.

Er-Rezzâk İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Er-Rezzâk İsminin Tecellileri

Yüce Allah, rızkın mutlak kaynağıdır. O, kimin neye ihtiyacı olduğunu bilir ve herkese ihtiyacını Er-Rezzâk ismiyle ulaştırır:

1. Mufredatu'l Kur'ân r-z-k maddesi
2. 62/Cuma, 11
3. 34/Sebe', 39
4. 51/Zâriyat, 58

"Yeryüzünde kıpırdayan hiçbir canlı yoktur ki, mutlaka onun rızkı Allah'a aittir. O, (canlıların) karar kıldıkları yeri de geçici olarak bulundukları yeri de bilir. Hepsi apaçık bir Kitap'ta yazılıdır."[5]

Evet, kıpırdayan her canlı, yaşamak için rızka muhtaçtır. Yüce Allah, her an varlığın rızkını yaratmakta ve mutlak kudretiyle onlara ulaştırmaktadır. Denizin altındaki bir balık, gökyüzünde süzülen bir kuş, koşuşturan bir karınca, anne rahmindeki bir bebek ve yetişkin bir insan… hepsi istisnasız rızkına kavuşmakta, Allah'ın (cc) Er-Rezzâk ismine muhatap olmaktadır.

O (cc), o kadar yücedir ki kuru toprağı, milyonlarca insanı besleyen dev bir fabrika gibi işletmekte, türlü türlü yemişlerle mahlûkatı rızıklandırmaktadır. Subhanallah! Su ve Güneş'i alan toprak, hiç karıştırmadan, yerli yerinde yemişler bitirmektedir. Ağaç dediğimiz varlık, nihayetinde odundur, tahtadır. O tahta, küçük bir çekirdekten meydana gelir ve yıllarca insanları doyuran bir fabrika gibi çalışır. Elma ağacının kafası karışıp karpuz vermez, karpuzdan patlıcan çıkmaz… İnsanoğlunun kâinatı ifsat etmek için harcadığı özel çabası hariç, sayısını Allah'ın bileceği, yıllardır rızkımızı bize taşırlar:

"Şüphesiz ki çekirdeği ve taneyi (içlerinden bitki ve ağaç çıkarmak için) yarıp çatlatan, Allah'tır. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah, budur. Nasıl olur da (O'na ibadeti bırakıp, bunların hiçbirini yapamayan putlara doğru) çevriliyorsunuz?"[6]

"O, gökten su indirendir. O (suyla) her türlü bitkiyi çıkardık. O (sudan) bir yeşillik çıkardık. Ondan da birbiri üstüne binmiş taneler çıkarırız. Hurma ağacının tomurcuğundan (yere) sarkmış salkımlar, birbirine benzeyen ve benzemeyen üzüm, zeytin ve nar bahçeleri… (O bahçeler) ürün verdiğinde meyvesine ve olgunluğuna bakın. Şüphesiz ki iman eden bir topluluk için bunda (ibret alınıp, Allah'ın azamet ve gücünün anlaşılacağı) nice ayetler vardır."[7]

"(Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) gökleri ve yeri yaratan, sizin için gökten su indiren (Allah mı)? Ki o suyla, sizler için göz alıcı güzellikte bahçeler bitirdik. Siz, onun tek bir ağacını dahi bitiremezdiniz! Allah'la beraber başka bir ilah mı?! (Hayır, Allah'tan başka ilah yok!) İşin aslı onlar, (başka varlıkları Allah'a denk tutup) sapan bir topluluktur."[8]

Toprağın altına girip bitkinin yetişmesi için aracı olan su, bir başka yerde toprağın üstünde durarak yaşam alanı olmakta ve içinde bambaşka rızıklar barındırmaktadır.

"Taze et yemeniz ve giyecek süsler çıkarmanız için denizi emrinize amade kıldı.

---

5. 11/Hûd, 6
6. 6/En'âm, 95
7. 6/En'âm, 99
8. 27/Neml, 60

Gemilerin, (suyu) yararak onda (seyrettiğini) görürsün. (Bunlar) Allah'ın ihsan ve lütfunu arayıp şükredesiniz diyedir."[9]

O (cc) bizi madden rızıklandırmakla yetinmez. Her türlü manevi ihtiyacımız da O'nun Er-Rezzâk isminin bir tecellisidir. Peygambere verilen nübüvvet, yüce Allah'ın manevi rızkıdır:

"Demişti ki: 'Ey kavmim! Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Şayet ben, Rabbimden bir belge/ delil üzereysem ve beni kendi tarafından güzel bir rızıkla mükâfatlandırmışsa? Ben, size yasakladığım şeylere (kendim uymayarak) size muhalefet etmek istemiyorum. Tek amacım, gücüm yettiğince ıslah etmektir. Benim başarım, ancak Allah'ın izniyledir. Ben, O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na yönelirim.' "[10]

Kalplerin baharı olan muhabbetullah Er-Rezzâk isminin tecellisidir:

"Allah'ım, beni kendi sevgin ile rızıklandır ve seni seven kulların sevgisi ile beni rızıklandır."

Selefimiz bu gerçeği bildikleri için, her türlü isteklerini rızık olarak Allah'tan (cc) isterdi:

"Allah'ım, beni senin yolunda ölmeyle rızıklandır ve peygamberinin memleketinde ölüm ile beni rızıklandır."

Uhud Savaşı'nda sahabenin yaptığı bir dua, onların bu meseleye nasıl yaklaştığını anlamamıza yardımcı olacaktır:

"Bu Savaşta Abdullah b. Cahş, Sa'd b. Ebi Vakkas'a, 'Gel, beraberce Allah'a bir dua edelim.' demiş ve elinden tutup kenara çekmiştir. Sa'd b. Ebi Vakkas, 'Allah'ım! Yarın çok kuvvetli bir düşmanla karşılaşmakla ve sonra da onu yenmemle, zaferle beni rızıklandır ve ben, onun malını ganimet olarak alayım.' diye dua etmiştir. Abdullah b. Cahş, 'Ya Rabbi! Yarın beni öyle bir düşmanla rızıklandır ki güçlü olsun, ben onunla savaşayım, o da benimle savaşsın. Benim burnumu, kulağımı, vücudumun bütün uzuvlarını parça parça koparsın. Yarın senin huzuruna geldiğim zaman sen bana, 'Bu halin nedir?' diye sorduğunda ben diyeyim ki: 'Senin rızan ve Resûl'ünün yolunda ben bu organları kurban ettim.' Sen de 'Evet kulum, doğru söyledin.' de ve beni bununla rızıklandır.'diye dua etmiştir."[11]

Abdullah b. Mesud'un öğrencilerinden Alkame, mescide girerken şöyle dua etmektedir:

" 'Ya Rabbi, beni, salih bir arkadaş ile oturmayla rızıklandır.' Bu duayı yaptıktan sonra kafasını kaldırdığında Allah Resûlü'nün (sav) *sahabelerinden Ebu Derda'nın* (ra) *onun yanında oturduğunu fark etmiş ve onunla sohbet etmiştir."*[12]

9. 16/Nahl, 14
10. 11/Hûd, 88
11. El-İstiab Fi Ma'rifeti'l Ashab, 3/879
12. Buhari, 3742

Bu hakikati anlayan mümin, tüm ihtiyaçlarında yalnızca Rabbine yönelir, her ihtiyacını O'na arz eder. Her şeyin ancak rızıkta bir vesile olacağını, asıl Er-Rezzâk olanın Allah olduğunu bilir. Er-Rezzâk olan Allah, tecelli ettiğinde mümin, kâfir, muttaki, facir ayrımı yapmaz:

"Yeryüzünde kıpırdayan hiçbir canlı yoktur ki, mutlaka onun rızkı Allah'a aittir. O, (canlıların) karar kıldıkları yeri de geçici olarak bulundukları yeri de bilir. Hepsi apaçık bir Kitap'ta yazılıdır."[13]

Kimi kulları O'nu (cc) inkâr eder kimi çocuk nispet eder kimi açıktan O'na söver… Kullarının tüm bu suçlarına rağmen vaadinden dönmez ve onların rızkını ulaştırır:

"İşittiği eziyetlere Allah kadar sabırlı olan hiç kimse yoktur. Allah'a çocuk nispet ediyorlar. Allah yine onlara afiyet veriyor. Yine de onların rızıklarını veriyor."[14]

2. Er-Rezzâk İsmi ve Tevhid

Mademki kulun tüm ihtiyaçlarını karşılayan Allah'tır, öyleyse kulluk da yalnızca O'na (cc) yapılmalıdır. Zaten O, kullarını yalnızca kendine ibadete davet ederken bu hakikati hatırlatmaktadır:

"Ey insanlar! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Allah'ın dışında gökten ve yerden sizi rızıklandıran bir yaratıcı mı var? O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) nasıl da (tevhidden şirke) çeviriliyorsunuz?"[15]

"Siz, ancak Allah'ı bırakıp birtakım putlara ibadet ediyor ve aslı astarı olmayan yalanlar uyduruyorsunuz. Şüphesiz ki Allah'ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, size rızık verme gücüne sahip değiller. Rızkı Allah'ın yanında arayın. O'na ibadet edin ve O'na şükredin. (Çünkü sonunda) O'na döndürüleceksiniz."[16]

Rızkı veren Allah olmasına rağmen kulluk/ibadetler bir başkasına yapılırsa bu, şirk olması yanında nankörlüğün en açık hâli olacaktır. Yahya (as) böyle insanları şuna benzetir:

"Yahya, İsrailoğullarını mescide topladı. Onlara dedi ki: 'Allah, beş şey ile amel etmemi ve bu beş şeyi size bildirmemi bana emretti. Bunlardan birincisi, sadece Allah'a kulluk etmeniz ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmamanızdır. Bunun misali şuna benzer: Bir adam düşünün. Tamamı kendine ait olan mal ile bir köle satın almıştır ve köleye demiştir ki: 'Bu benim evim, bu da işimdir. Çalış ve (kârı) bana öde.' Köle çalışır. Akşam olduğu zaman kazandıklarını sahibine değil, sahibinin dışında bir efendiye verir. Hanginiz kölenizin böyle olmasını ister?"[17]

Şirk koşan insan böyledir! Her türlü ihtiyacını Er-Rezzâk olan Allah karşılar;

13. 11/Hûd, 6
14. Buhari, 71
15. 35/Fâtır, 3
16. 29/Ankebût, 17
17. Tirmizi, 2863

ancak müşrik dara düştüğünde başkasından medet umar, başkalarına tevekkül eder, başkalarından beklenti içinde girer… Sadece Allah'a yapılacak kulluğu, sahibine değil de başkalarına yapar.

Rızkı veren kimse kanun yapan/helal haram belirleyen de O'dur! İnsanlara verilen her rızık, yüce Allah'ın bir ihsanıdır. İnsan ise hiçbir şeyin sahibi değildir. Hâliyle herhangi bir şey hakkında hüküm verme yetkisine de sahip değildir. İnsan/toplum, bu gerçeği unutursa Allah'ın verdiği rızık hakkında hüküm vermeye başlar. "*Bu helaldir, şu değildir.*" diye teşride bulunur. Bu, insanın haddini aşması; Allah'a (cc) ait bir yetkiyi kendinde görmesi; şirke düşmesi ve tağutlaşmasıdır. Örneğin, Mekkeli müşrikler rızkı verenin Allah olduğunu unutarak O'nun rızkı hakkında hükümler vermişler; helal kıldığını haram, haram kıldığına helal demişlerdi:

"Ve zanlarınca: '(İlahlarımıza ayırdığımız) hayvanlar ve ekin dokunulmazdır. Onları dilediğimizden başkası yiyemez. Birtakım hayvanların da sırtları haram kılınmıştır. (Kimse onlara binemez.)' dediler. Birtakım hayvanlar da vardır ki -(Allah'a) iftira ederek- (onları boğazlarken) Allah'ın adını anmazlar. İftiralarından ötürü (Allah) onları cezalandıracaktır. (Ve yine) dediler ki: '(İlahlarımıza ayırdığımız) bu hayvanların karınlarında olan (canlı doğarsa) yalnızca erkeklerimize aittir. Kadınlarımıza (onları yemek) haramdır. Şayet ölü olarak (doğarsa), onlar (kadın ve erkekler) onda ortaktırlar.' (Allah, 'bu helal', 'şu haram' diye yaptıkları) yakıştırmaların cezasını verecektir. Şüphesiz Allah (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm, (her şeyi bilen) Alîm'dir. Çocuklarını hiçbir bilgiye dayanmadan sefihçe katledenler ve Allah'a iftira ederek, kendilerine rızık olarak verdiklerini haram sayanlar; kesin bir hüsrana uğramış, kesin olarak sapıtmış ve doğru yolu bulamamışlardır."[18]

Bir başka ayette Allah, O'nun rızkı hakkında elinde belge/izin olmadan hüküm verenlerin, Allah'a (cc) iftira ettiklerini belirtmiştir:

"De ki: 'Allah'ın size indirdiği ve sizin bir kısmına haram bir kısmına helal dediğiniz rızık (hakkında) görüşünüz nedir? (Söylesenize!)' De ki: 'Allah mı size izin verdi yoksa Allah'a iftirada mı bulunuyorsunuz?' "[19]

Şu bir gerçek ki; mülkün mutlak maliki Allah'tır (cc) ve kendi mülkünde dilediği gibi tasarruf edecek olan yine O'dur. Tevhid; Allah'ın hükümlerine teslim olmak, O'nun helal dediğine helal, haram dediğine haram demektir. Müşriklik ise O'nun rızkında, O'na rağmen hüküm vermektir. Örneğin, üzümü kullarına rızık olarak yaratan Allah'tır. Bu, (Allah'ın ilk yarattığı) üzüm hâlindeyken yenilebilmektedir. Lakin üzüm, fermante edilerek aklı örten içki hâline getirildiğinde Allah'ın haram kıldığı bir şeye dönüşür.

Örneğin, kadını erkek için erkeği de kadın için manevi bir rızık olarak yaratan

---

18. 6/En'âm, 138-140
19. 10/Yûnus, 59

Er-Rezzâk'tır. Bu iki cinsin bir araya gelmesiyle insanın ihtiyacı olan birçok güzellik ortaya çıkar.[20] Allah (cc) bu iki rızkın birleşmesini nikâhla helal kılmış, bunun dışındaki ilişkiye zina diyerek haram kılmıştır. Tevhid, bu hükme teslim olmaktır. Şirk/tuğyan ise on sekiz yaş altına içki yasak, on sekiz yaş üstüne serbesttir, demektir. Zina yapmayı on sekiz yaş üstüne serbest/helal on sekiz yaş altına yasak/haram kılmaktır. Çünkü bu; Allah'a rağmen, O'nun yarattıklarında hüküm vermektir.

Hiç kimse Allah'ın izin verdiğine haram, O'nun yasakladığına helal diyemez. Her ikisi de uluhiyet iddiasında bulunmaktır:

"De ki: 'Allah'ın kulları için çıkardığı süsü ve temiz rızıkları kim haram kılmıştır?' (Ve yine) de ki: 'O, dünya hayatında iman edenler içindir. Ahirette ise sadece iman edenleredir.' Böylece bilen bir topluluk için ayetleri detaylı bir şekilde açıklarız. De ki: 'Rabbim (sizin uydurduklarınızı değil) yalnızca açık ve kapalı tüm fuhşiyatı, her türlü günahı ve haksız yere taşkınlık etmeyi, (meşruluğu) hakkında hiçbir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kıldı.' "[21]

"Allah'ın sizi rızıklandırdığı şeylerden helal ve temiz olarak yiyin. Yalnızca Allah'a kulluk ediyorsanız, O'nun nimetlerine şükredin. Allah size ancak leş, kan, domuz eti ve Allah'ın dışındaki varlıkların adı anılarak kesilen hayvanları haram kılmıştır. Kim de zorda kalırsa haddi aşmaksızın ve taşkınlık yapmaksızın (yemesinde günah yoktur). Şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir. Dilinizin nitelendirdiği yalanlar nedeniyle: 'Şu helaldir, bu haramdır.' demeyin. (Böyle yaparsanız) yalan uydurarak Allah'a iftira etmiş olursunuz. Hiç kuşkusuz, yalan uydurarak Allah'a iftira eden kimseler iflah olmazlar."[22]

3. Er-Rezzâk, Rızkı Ölçüyle Verir

Yüce Allah, yarattığı her şeyi bir ölçüyle yaratır.

"… Her şeyi yaratmış (yarattıklarını bir düzen ve ölçü içerisinde) takdir etmiştir."[23]

"Hiç şüphesiz biz, her şeyi bir kaderle yarattık."[24]

Rızık da yüce Allah'ın bu kuralına tabidir. O (cc), rızkı dilediğine, dilediği kadar verir:

"Her şeyin asıl hazineleri/ kaynakları bizim katımızdadır. Ancak ondan belirli bir miktar indiririz."[25]

---

20. 30/Rûm, 21
21. 7/A'râf, 32-33
22. 16/Nahl, 114-116
23. 25/Furkân, 2
24. 54/Kamer, 49
25. 15/Hicr, 21

Er-Rezzâk olan Allah, yaklaşık on ayette rızkı dilediğine genişletip dilediğine daralttığını haber verir:

"Görmediler mi, Allah rızkı dilediğine genişletip (dilediğine) daraltıyor? Şüphesiz ki bunda, iman eden bir topluluk için (Allah'ın ilim ve hikmetine delalet eden) ayetler vardır."[26]

Ayeti dikkatle okuduğumuzda bir gerçeğe işaret ettiğini görürüz: Allah'ın (cc) rızkı belli ölçülerde indirmesi, dilediğine genişletip dilediğine daraltması; O'nun ayetlerinden bir ayettir. Yani Allah, bunun üzerinde düşünülmesini ve bu durumdan dersler alınmasını istiyor. Elbette bu ilahi çağrıya icabet edecek ve Er-Rezzâk isminin bu tecellisi üzerine düşünüp dersler alacağız. Fakat bundan önce bir soru sormak istiyoruz: Neden Allah (cc) rızkı eşit olarak değil de bazılarına az bazılarına çok olacak şekilde verir?

"Rabbin, rızkı dilediğine genişletip daraltır. Kuşkusuz O, kullarına karşı (her şeyden haberdar olan) Habîr, (her şeyi gören) Basîr'dir."[27]

"Allah, kullarından dilediğine rızkı genişletir (dilediğine de) daraltır. Şüphesiz ki Allah, her şeyi bilendir."[28]

Çünkü O (cc) her şeyden haberdardır, her şeyi görür ve her şeye dair bilgi sahibidir. Herkese neyin uygun olduğunu bilir ve rızkı da bu bilgisiyle dağıtır:

"Şayet Allah kullarına rızkı genişletseydi hiç şüphesiz, yeryüzünde taşkınlık yapıp haddi aşarlardı. Fakat O dilediği ölçüde (rızık) indirir. Şüphesiz ki O, kullarının durumundan haberdar ve onları görendir."[29]

Rızık tüm insanlığa genişletilseydi, insanlar taşkınlık yapmaya başlardı. Bundan dolayıdır ki bazı insanları terbiye eden, rızık darlığının ta kendisidir. Bunu her birimiz müşahede etmişizdir. Nice (zahiren) salih insan, maddi imkânlara kavuşunca sapmış, istikametini kaybetmiştir. Bir başka neden şudur:

"... Onların bir kısmı diğer bir kısmına iş gördürsün/ hizmet ettirsin diye, bazısını bazısına derecelerle yükselttik..."[30]

Yapılması gereken farklı işler vardır. Her insan, maddi durumuna göre bu işlerden birini üstlenir. Şayet herkes varsıl olsa kim temizlik yapacak, el işleriyle uğraşacak, gıda ve elbise üretecek? Böyle bir durumda hiç şüphesiz her insan, maddi imkânlarına güvenip tüketen olmak isteyecek... İnsanların hayatını kolaylaştıran birçok iş de ortada kalmış olacak. Yüce Allah, işlerin bir düzeni olsun diye insanlara farklı seviyelerde rızık vermiştir.

---

26. 30/Rûm, 37
27. 17/İsrâ, 30
28. 29/Ankebût, 62
29. 42/Şûrâ, 27
30. 43/Zuhruf, 32

Er-Rezzâk isminin bu tecellisini bilmek, Rabbine nasıl kulluk edeceği konusunda mümini eğitir. "*O'na kulluk*" fıkhına dair faydalı bilgiler öğretir. Bunlardan bir kısmını şöyle sıralayabiliriz:

a. Rızkın Farklı Seviyelerde Verilmesi Bir İmtihandır

"... Size verdiklerinde sizi sınamak için kiminizi kiminize derecelerle üstün kıldı..."[31]

Rızkın farklı seviyelerde verilmesi, insanın rızıkla sınanmasıdır. Yüce Allah, genişlettiğinin şükrünü, daralttığının sabrını sınamaktadır. Bunu bilen mümin, rızkı genişlediğinde şükretmenin, daraldığında da sabretmenin yollarını arar:

"... Bu, Rabbimin ihsan ve lütfudur. Şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak için yaptı. Kim de şükrederse, kendi yararına şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, şüphesiz benim Rabbim (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (cömert, ihsanı bol olan) Kerîm'dir."[32]

Bu gerçeği bilmeyen insan varlıkta şımarır, yoklukta karamsarlığa kapılır:

"Ama Rabbi, insanı ne zaman sınayacak, ikramda bulunacak ve nimet verecek olsa der ki: 'Rabbim bana (değer verip) ikramda bulundu.' Ama onu sınayıp rızkını daraltacak olsa der ki: 'Rabbim beni (değersizleştirip) alçalttı.' "[33]

Bunun bir imtihan olduğunu bilen mümin, rızkın genişlemesini "*Allah beni seviyor, bana ikram ediyor.*" diye düşünüp, daralmasını da "*Allah beni sevmiyor, değer vermiyor.*" olarak yorumlamaz. Rızkın genişliği ilahi sevgiye alamet olsaydı, Karun, Allah'ın en sevgili kulu olurdu. Rızkın darlığı ilahi gazaba örnek olsaydı, peygamberler, Allah'ın en buğzettiği insanlar olurdu (haşa ve kella). Rızkın genişliği ve darlığı yalnızca birer imtihandır. Allah (cc), şükredenlerle sabredenleri ayırmak ister. Bunun bir imtihan olduğunu bilen mümin, başkalarının rızkına bakıp kıskançlık ve hasede düşmez. Allah'ın takdirine rıza gösterir. Şayet bakacaksa kendinden iyi durumda olanlara değil, kendinden daha zor durumda olanlara bakar:

"Sizden daha altta olanlara bakın! Sizin üstünüzde olanlara bakmayın! Bu, Allah'ın nimetini küçümsememenize daha uygundur."[34]

Bunun bir imtihan olduğunu bilen mümin, insanları rızkın genişliğine ve darlığına göre değerlendirmez. Zenginliğin, insanı değerli kılmadığını fakirliğin de insanı değersizleştirmediğini bilir. Allah katında değer, takvayladır. Zengin de fakir de takvası oranında değerlidir. İnsanlara zenginlikle değer biçmek, şirk zihniyeti ve cahiliye ahlakıdır:

---

31. 6/En'âm, 165
32. 27/Neml, 40
33. 89/Fecr, 15-16
34. Buhari, 6490; Müslim, 2963

"Biz, hangi beldeye bir uyarıcı yolladıysak mutlaka oranın refah içinde yaşayan şımarık zenginleri: 'Biz, sizin kendisiyle gönderildiğiniz şeyi inkâr ediyoruz.' dediler. Dediler ki: 'Bizim mallarımız ve evlatlarımız daha fazladır. Biz azap görecek de değiliz.' De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, rızkı dilediğine genişletir, (dilediğine) daraltır. Fakat insanların çoğu bilmezler.' Mallarınız ve evlatlarınız, sizi bize yakınlaştırmaz. (Bize yakınlaşacak olanlar) iman edip salih amel işleyenlerdir. İşte bunlara, yaptıklarına karşılık kat kat arttırılmış bir mükâfat vardır. Ve onlar, (özel konuklar için hazırlanmış) odalarda güvendedirler."[35]

b. Rızık da Ecel gibi Yazılıdır: Harama Tevessül Etmemek

Dedik ki; her şeyi bir ölçüyle takdir eden Allah (cc) rızkı da bir ölçüyle takdir etmiştir ve her insana da o ölçüyle rızık vermektedir. Allah Resûlü (sav) bu yönüyle rızkı, ecele benzetmiştir. Nasıl ki ecel Allah katında yazılıdır, ne öne alınır ne de ertelenir; hakeza rızık da böyledir:

"Ey insanlar! Allah'tan korkunuz ve (dünyalığı) istemekte mutedil olunuz (ifrat ve tefritten sakınınız). Çünkü rızkı gecikse bile tamâmını almadıkça hiçbir nefis ölmeyecektir. O hâlde (rızık talebinde) Allah'tan korkunuz ve (dünyalığı) istemekte mutedil olunuz (ifrat ve tefritten sakınınız). Helal olan (dünyalığı) alınız ve haram olanı bırakınız."[36]

Bu gerçeği bilen Müslim, rızkı daraldı diye Allah'ın (cc) yasakladığı yollara tevessül etmez. Zira rızkının yazılı olduğunu ve ne yaparsa yapsın nasibinden öteye geçemeyeceğini bilir.

Kaldı ki, rızkı daraltan sebeplerden biri günahlar, onu genişleten sebeplerden biri de takvadır:

"... Kim de Allah'tan korkup sakınırsa (Allah,) ona bir çıkış yolu kılar. Ve onu hiç ummadığı yerden rızıklandırır. Kim Allah'a tevekkül ederse O, kendisine yeter. Şüphesiz ki Allah, (dilediği) emrini yerine getirecek olandır. Muhakkak ki Allah, her şey için bir ölçü/ zaman/ vade tayin etmiştir."[37]

Rızkı daralan insan, çokça istiğfarda bulunmalı ve Allah'tan korkup sakınmalıdır. İstiğfar, Allah'ın rahmetine engel olan günahları ortadan kaldırır:

"Dedim ki: 'Rabbinizden bağışlanma dileyin. Çünkü o (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğaffâr'dır.' (İstiğfarınıza karşılık) üzerinize gökten bolca yağmur yağdırır. Size mallar ve çocuklarla yardımda bulunur, sizin için bahçeler ve nehirler var eder."[38]

Takva ise Allah'ın (cc) rahmetini celbeder. Çünkü Allah muttaki kullarını sever, sevdiği kullarına da yardım eder. Şunu da belirtelim: Bazı insanlar harama

35. 34/Sebe', 34-37
36. İbni Mace, 2144
37. 65/Talak, 2-3
38. 71/Nûh, 10-12

tevessül eder ve kazançları artar. Bu da bir imtihandır. Yüce Allah azgınlaşan insanlara her şeyin kapısını açar ve onları şımartır. Dünyanın geçici süsüyle iyice sarhoş olup şımardıkları bir anda azap kamçısı tepelerine çöker ve helak olurlar:

"Kendilerine hatırlatılan (öğüdü) unuttuklarında, üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Kendilerine verilenlerle sevinmeye/ şımarmaya başlayınca da onları ansızın yakalayıverdik. (Azabı gördüklerinde kurtulmaya dair) tüm ümitlerini yitirdiler. Böylece o, zalimler topluluğunun (kökü kurutulup) arkaları kesildi. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun."[39]

Bu tip insanların kazancı artar, doğrudur. Fakat maddi ve manevi olarak huzurları artmaz. Cepleri doldukça ruhları ağırlaşır. Kimseye güvenmezler, dostları yoktur. Gözleri doymadığı için bir fakirden daha çok kaygıları vardır. Çoğu zaman, çıkar çatışmaları ailelerini dahi böler.

Kulluk fıkhını bilen bir mümin, bir nimet olan varsıllıkla istidraç olan varsıllığı birbirinden ayırır. Nimet olan rızık, maddi ve manevi huzur getirir. İstidraç olan zenginlik ise maddi ve manevi tüm huzuru yok eder. İlki Allah'a (cc) yakınlaştırır, ikincisi uzaklaştırır; ilki insanlarla yardım ve dayanışmaya, ikincisi kin ve düşmanlığa vesile olur…

Sonuç olarak; akıllı insan, rızkı daraldı diye haram yollara tevessül etmez. Bilakis istiğfar ve takvayla Rabbine yönelir. Zira rızık Allah'ın yanındadır ve Allah'ın yanında olanlar da ancak O'na itaat edilerek elde edilir.

c. Rızık Endişesi Şer'i Sorumluluklara Engel Olmamalıdır

Rızkın belli bir ölçüyle taksim edildiğini bilen mümin, rızık endişesi sebebiyle şer'i sorumluluklarından geri durmaz. Zira rızık da ecel gibi yazılıdır ve kişi ne yaparsa yapsın nasibinden fazlasını elde edemez:

"Onlardan bazılarına, kendilerini imtihan etmek için verdiğimiz dünya süsüne gözünü dikme! Rabbinin rızkı, daha hayırlı ve daha kalıcıdır. Ailene namazı emret, sen de onda sabırlı/ kararlı ol. Biz senden rızık istemiyoruz. Biz seni rızıklandırıyoruz. Akıbet takvanındır. (Takvalı olanlarındır.)"[40]

Bu, gerçekten üzerinde durulması gereken ve kapitalist anlayışın zehirlediği zihinlere şifa mesabesinde olan bir ayettir. (Her ne kadar ayet Allah Resûlü'ne sesleniyor gibi görünse de aslında, onun şahsında bizlere seslenmektedir. Onun rızık endişesiyle şer'i sorumluluklarını aksattığı vaki olmamıştır. Olsa olsa şer'i sorumlulukları için ailesinin geçim meselesini ihmal etmiştir.) Peki, ne söylüyor bu ayet bize?

- Müşriklere bir imtihan olarak verilen dünya süsüne gözümüzü dikmememizi…

---

39. 6/En'âm, 44-45
40. 20/Tâhâ, 131-132

Onların zenginlikleriyle çenemizi yormamamızı... Allah'ın (cc) daha hayırlı ve daha kalıcı olan rızkını isteyip buna rağbet etmemizi söylüyor.

• Rızık kaygısı ile gün boyu koşturup ailemizin namaz ve kulluk eğitimini ihmal etmememizi söylüyor. Zira dünya malı için ihmal edilen kulluk, kazanılan mal ile telafi edilemez. Ama kulluk için ihmal edilen rızık, kulluk ile elde edilen takvayla telafi edilebilir. Allah (cc), kulluk mücadelesi için yaşanan maddi kayıpları, rahmeti ve yardımıyla tedavi eder. Allah bizden rızık istemiyor, kulluk istiyor. Rızkı veren O'dur...

"Ben cinler ve insanları yalnızca bana ibadet etsinler diye yarattım. Ben, onlardan bir rızık istemiyorum, beni doyurmalarını da istemiyorum. Hiç şüphesiz Allah, çokça rızık veren, kuvvet sahibi (ve hiçbir şeyin kendisini yıpratamayacağı, müminlere metanet veren) El-Metîn'dir."[41]

"Kimin kaygısı ahiret olursa Allah onun zenginliğini kalbinde kılar, iki yakasını bir araya getirir ve dünya ona boyun eğerek gelir. Kimin kaygısı da dünya olursa Allah, onun fakirliğini iki gözü arasında kılar ve iki yakası bir araya gelmez, perişan olur. Zaten kendisine de takdir edilen şey gelir, fazlası gelmez."[42]

Medine'ye bir ticaret kervanı gelir. Allah Resûlü (sav) Cuma namazı için hutbe okuyordur. İnsanlar onu öylece bırakıp kervana koşarlar. Allah Resûlü'nün etrafında on iki kişi kalır. Bunun üzerine şu ayetler iner:[43]

"Onlar, bir eğlence ya da ticaret gördüklerinde, seni ayakta (öylece) terk edip ona yöneldiler. De ki: 'Allah'ın yanında olan (nimetler) ticaretten ve eğlenceden daha hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır.' "[44]

Bu ayet, ticaret nedeniyle İslami çalışmalardan uzaklaşan ve ibadetlerinde gevşeklik gösteren her Müslim'e bir uyarıdır. Çünkü dünyayı kulluğa tercih eden, Allah katındaki rızıklardan mahrum olur. Allah'ı (cc) dünyaya tercih eden ise rızık verenlerin en hayırlısı olan bir Rabbin ikramına nail olur.

d. Hiç Kimse Bir Diğerinin Rızkına Engel Değildir

Yüce Allah, tüm insanlığın ve dahi tüm canlıların rızkını üstlenmiştir. O (cc), her canlıya uygun gördüğü kadar rızık verir. O'nun tüm isim ve sıfatları sınırsız, mutlak ve aşkın olduğu gibi Er-Rezzâk ismi de öyledir. Hiçbir şey O'nun iradesine karşı çıkamaz ve hiçbir zorluk O'nu aciz bırakamaz. Aynı anda ve sayısını yalnızca O'nun bildiği kadar varlığa rızkını yaratır ve ulaştırır. Hiçbir canlı bir diğerinin rızkını eksiltmez, engel olmaz.

Maalesef, Er-Rezzâk isminin bu yönü bilinmediği için tarih boyunca sayısız

41. 51/Zâriyat, 56-58
42. Tirmizi, 2465
43. Buhari, 2064; Müslim, 863
44. 62/Cuma, 11

cinayet işlenmiş ve bugün de işlenmeye devam etmektedir. Diyebiliriz ki, geleneksel ve modern cahiliyenin ortak yönlerinden biri, rızık endişesiyle cinayet işlemektir. Şöyle ki:

Kadim cahiliye insanı, kız çocuklarını diri diri toprağa gömerdi. Gerekçeleri de şuydu: Kız çocuk savaşmaz, düşmanı korkutmaz, aileye ekonomik katkıda bulunamaz, sen beslersin başkası ile evlenir. Tüm bu olumsuzluklarıyla beraber evin rızkına ortak olur.

Yüce Allah, Er-Rezzâk oluşunu hatırlatarak bu zihniyeti şöyle uyarmıştır:

"Fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Onların da sizin de rızkınızı biz veriyoruz. Şüphesiz onları öldürmek, pek büyük bir günahtır."[45]

Çocukları diri diri öldürmek, modern cahiliyenin kadim cahiliyeden devraldığı bir zihniyettir. Bugün kürtaj adı altında yapılan cinayetler, cami avlusuna terk edilen, esirgeme kurumlarına teslim edilen çocuklar... bu zihniyetin eseridir. İmkânı olanlar çocuğu ana rahmine, olmayanlar ise esirgeme kurumuna diri diri gömmektedir. Zira çocuğa bakamayacaklarını, onun rızkını temin edemeyeceklerini düşünmektelerdir.

Modern cahiliye, açlık ve fakirlik endişesiyle toplumu kısırlaştırmakta, fırsat bulduğu yerlerde de kitlesel kıyım yapmaktadır. Modern dünyanın müstekbir ve mütref azgınlarından Bill Gates, bir konuşmasında, dünya nüfusunun dünyanın (rızık) kapasitesinden fazla olduğunu söylemiştir.[46] Hepimizin bildiği üzere Bill Gates bağışlarıyla (!) meşhurdur. Bu bağışların ciddi bir kısmını aşı için ayırması ayrıca dikkate değerdir. Ki, Bill Gates aşılarıyla ihya olan (!) Afrika kıtasında çocuk ölümlerinin, cinsel hastalıkların ve her yıl bir yenisini duyduğumuz virüslerin bu denli yaygın olması da ayrıca dikkate değerdir.

Bazı müstekbir mütrefler, dünyada var olan kaynakların (rızık) ancak bir milyar insana yetebileceğini söylüyor. Bu ne demektir? Altı milyar insanın fazlalık olarak görülmesi demektir. Hâliyle bunların yok olması için her yol mübah kabul edilmiştir. Dünyada var olan anlamsız savaşların bir sebebi de bu aç gözlülüktür.

Yapılan araştırmalar, her yıl dünyada 28 milyar insana yetecek kaynak/rızık olduğunu ispatlıyor. Bazı araştırmacılar, doğaya zarar vermeden yapılacak bilinçli üretimle bu rakamın rahatlıkla 35 milyara çıkacağını tespit ediyor. Yani müstekbir mütrefler yalan söylüyor. Allah (cc) Er-Rezzâk ismiyle her yıl, dünya nüfusunun beş katına yetecek kadar rızık yaratıyor.

Tam burada bir soru sormamız gerekiyor: Madem Allah tüm canlıların rızkını

45. 17/İsrâ, 31
46. Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=gj_FVBBQaJQ

üstlenmiş ve madem dünya nüfusunun beş katı rızık yaratıyor, peki, nasıl oluyor da her gün binlerce insan açlıktan ölüyor?

Bu soruya iki madde hâlinde cevap vermek istiyorum:

- **Aç gözlülük:** Bunun birinci ve en önemli nedeni aç gözlülüktür. Yukarıda zikrettiğim gibi Kur'ân'ın müstekbir ve mütref dediği bir zümre, hep açtır. Bu açlık öyle boyutlara ulaşmıştır ki izahı mümkün değildir. Dünya yıllık 300 trilyon gibi bir bütçe üretmektedir. Bu rakamın %90'ını, tüm dünyada ağları olan birkaç aile almaktadır. Kalan %10'luk geliri ise dünyanın geri kalanı paylaşmaktadır.

Dünyada bir milyara yakın insan obezdir. Bunların neredeyse tamamı batılı ülkelerde yaşamaktadır. Obez, ihtiyacının dört katını tüketen insan demektir. Dünyanın yarısının yoksullukla, bir kısmının da açlıkla boğuşması bundandır. Biri ihtiyacının dört katını tüketirken diğer dört kişi bir obez tarafından soyulmuş olmaktadır. Daha doğru bir ifade ile "*Beyaz obez*" ya da "*Batılı obez*" tarafından…

Batılı ülkeler açlık korkusuyla elli yıllık gıda stoğu yapmaktadır. Bir savaş, afet vb. olağanüstü durumlar için hazırlık adı altında dünya nüfusunun elli yıllık rızkı çalınmakta ve depolanmaktadır. Zamanla bozulan bu gıdalar, "*insani yardım*" naralarıyla Afrika ülkelerine gönderilmekte ve böylece vicdanlar rahatlatılmaktadır. Afrika'ya dahi gönderilemeyecek durumda olanlar ise büyük kazanlarda yakılmakta veya denizlere dökülmektedir…

Siyah kıtanın/Afrika feryatlarını duyan var mı?! Bir ülkeyi ele alalım: Somali! Kıtlık döneminin, ki orada hep kıtlık vardır, 85 milyon dolarla bitebileceği söylendi. Kimse şunu sormadı: Somali niye aç ve niçin 85 milyon dolara muhtaç? Kaldı ki bu miktar, insanların eğlenmek için izlediği bazı filmlerin bütçesinden daha az! Somali'deki kıtlık, doğal bir kıtlık değil, insan eliyle oluşturulmuş yapay bir kıtlık ya da organize bir hırsızlıktır.[47]

Bununla birlikte Somali sahillerinden kaçak olarak Avrupa'ya gönderilen ve lüks restoranlarda satılan balıkların yıllık tutarı 350-400 milyon euro!

En verimli araziler Fransa tarafından kiralanmış ve neredeyse bedava denecek maliyetlerle, kaliteli tarım yapılıp Avrupa'ya taşınıyor.

Avrupa sanayisinin ürettiği nükleer atık, tonu 1000 euro'ya yok edilirken İtalyan mafyası yüz kat daha ucuza bu atığı Somali'ye bırakıyor. Somali topraklarını, Avrupa kimyasallarıyla zehirliyor.

Sonuç; bir kesimin gözü doymadığı için bir diğer kesim açlıktan ölüyor. Sorun gıda azlığı, küresel ısınma veya kıtlık değil; sorun müstekbir ve mütref zümrenin gözünün doymuyor oluşu!

---

47. Geniş bilgi için "Açlık ve Emperyalizm" kitabına bakınız.

• **Korkaklık ve mustazaflığı kader kabul etme:** Her gün binlerce insan açlıktan ölüyor; çünkü yapılan hırsızlığa göz yumuluyor; çünkü korkuluyor ve mustazaflığın kader olduğuna inanılıyor. Kim beyaz adam için Somali balıklarını tutuyor? Kim Fransalılar için toprağı sürüyor, hasat topluyor? Evet, Somalili fakirler! Ne karşılığında? Bir balık, üç beş kuruş da para… Neden? Satılmış yöneticiler ve mustazaflığın kader olduğunu anlatan saray mollaları nedeniyle… Türkiye'de, mart ayında (2019) 108 işçi iş kazasında (**cinayet**) katledilmiş. Neden? Patronlar biraz daha fazla kazanabilmek uğruna iş güvenliğini sağlamadıkları için. Peki, sahiplerinin en az bir hac, beş umre yaptığı bu şirketleri büyüten kim? Evet, orada katledilen işçiler! Neden? Çünkü bunun kader olduğuna inanmışlar. Onların kaderi açlık ve ölüm; patronunun kaderi yaşam ve refah! Saray mollaları da bu kadercilik inancını, din adına meşrulaştırıyorlar.

Dünyada (ülkemizde dâhil), müstekbir ve mütref aileler eliyle yapılan muazzam bir soygun var. Tükürseler, müstekbirleri tükürüklerinde boğacak kalabalıklar ise bu soygunu izliyor. Keşke yalnızca izleseler… Bir de din adına yapılan bu meşrulaştırmayı kabul ediyor ve "*Bu bizim kaderimiz.*" diyorlar…

Sonuç olarak; adil bir paylaşım yapıldığı takdirde dünyanın beş katı kadar nüfusa yetecek rızık yaratılıyor. Ki bu, bizim bugünkü bilgimizle ulaşabildiğimiz bir oran. Belki de bilmediğimiz çok daha başka rızıklar ve kaynaklar vardır. Kıtlık/kuraklık doğal afetler… bir kaderdir; ancak açlık bir kader değildir. Açgözlü hırsızlarla korkak mustazafların el birliğiyle ürettiği yapay bir sorundur. Müstekbir ve mütref ailelerin hırsızlıkla elde ettikleri, faizle çoğalttıkları, satılmış yöneticiler ve saray mollalarıyla meşrulaştırdıkları servetleri; ellerinden alınıp sahiplerine dağıtılırsa, dünyada açlık sorunu kalmayacaktır.

4. Yüce Allah, Bir Rızıkla Şereflendirdiği Kulunda Şunları Görmek İster

a. Şükür

"Ey iman edenler! Size rızık olarak verdiğimiz temiz yiyeceklerden yiyin. Şayet yalnızca O'na kulluk ediyorsanız (bir tek) Allah'a şükredin."[48]

"Andolsun ki Sebe (halkının) yerleşim yerinde, sizin için (ibret alınacak) bir ayet vardır. (Yerleşim yerleri) sağdan ve soldan iki bahçeliydi. Rabbinizin rızkından yiyin ve O'na şükredin. Güzel bir şehir ve Ğafûr bir Rab…"[49]

Yüce Allah'ın kulunda görmek istediği ilk şey şükürdür. Şükür, dil ile Allah'a teşekkür etmek ve o rızkı O'nun (cc) razı olacağı şekilde kullanmaktır.[50]

48. 2/Bakara, 172
49. 34/Sebe', 15
50. bk. Eş-Şekûr ismi

b. İsyandan Kaçınmak

"… Allah'ın rızkından yiyin, için ve yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık/ düzensizlik/ taşkınlık çıkarmayın."[51]

"Size rızık olarak verdiklerimin temiz olanlarından yiyin. Onda haddi aşmayın. Yoksa gazabım size vacip olur. Kime de gazabım vacip olmuşsa, şüphesiz ki helak olmuştur."[52]

Rızka karşı yapılan en büyük şükür, onu taatte kullanmak; en büyük nankörlük ise o rızıkla Allah'a isyan etmektir. Yüce Allah, rızık verdiği insanların rızıkta haddi aşmasını istemez.

c. Rızıktan İnfak Etmek

"O (takva sahipleri), gayba iman eder, namazı dosdoğru kılar ve kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler."[53]

"İman eden kullarıma de ki: 'Namazı dosdoğru kılsınlar, içinde ne alışverişin ne de dostluğun olduğu o gün gelmeden önce, rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infakta bulunsunlar.' "[54]

İster maddi olsun ister manevi her rızkın mutlaka bir infakı vardır. Malın infakı vardır, ilmin infakı vardır, yeteneğin infakı vardır… Yüce Allah verdiği rızıktan infak edilmesini, onun başkalarıyla paylaşılmasını ister. Allah'ın verdiği rızkı paylaşmamak, bir müşrik ahlakıdır. Temelinde ise rızkı Allah'ın verdiğine inanmamak ve "*Ben kazandım, ben başardım*!" inancı vardır.

"Onlara: 'Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden infak edin.' denildiğinde, kâfirler iman edenlere dediler ki: 'Allah'ın isterse doyuracağı kimseleri biz mi doyuracağız? Siz, apaçık bir sapıklık içindesiniz.' "[55]

Kapısından dilenci kovan ve bunu yaparken "*Allah versin!*" diyen her insanın bu ayetten nasibi vardır.

d. Helal ve Temiz Olandan Yemek

"Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden helal ve temiz olarak yiyin. Kendisine iman etmiş bulunduğunuz Allah'tan korkup sakının."[56]

"Allah'ın sizi rızıklandırdığı şeylerden helal ve temiz olarak yiyin. Yalnızca Allah'a kulluk ediyorsanız, O'nun nimetlerine şükredin."[57]

Allah'ın yarattığı her şey, bir rızıktır; ancak Allah (cc) bazısını yasaklamıştır.

51. 2/Bakara, 60
52. 20/Tâhâ, 81
53. 2/Bakara, 3
54. 14/İbrahîm, 31
55. 36/Yâsîn, 47
56. 5/Mâide, 88
57. 16/Nahl, 114

Bu, O'nun kullarını imtihan etmesidir. Allah (cc), rızık olarak yarattıklarından helal ve temiz olanın yenmesini ister.

Helal rızık, Allah'ın haram kılmadığı tüm nimetlerdir.

Temiz/Tayyib rızık ise helal olup da insan eliyle kirletilmemiş nimetlerdir. Zira nice nimet vardır ki; helal olmasına rağmen insan eliyle kirletilir. Helal maddelerin, uyuşturucuya dönüştürülmesi; genetik yapısıyla oynanması; katkı maddeleri ve koruyucularla zehirlenmesi... bunun örneklerindendir.

Rızka şükretmek, onunla isyandan kaçınmak, ondan infak etmek, onun helal ve temiz olanından yemek; rızık verilmiş bir kulda Allah'ın (cc) görmek istediği amellerdir. Bunlar, rızkı korumanın, bereketlendirmenin ve ahiret rızkına çevirip ebedîleştirmenin manevi yollarıdır:

"(Yine hatırlayın ki) Rabbiniz: 'Andolsun ki şükrederseniz kesinlikle arttırırım, nankörlük ederseniz şüphesiz, benim azabım pek çetindir.' diye ilan etmişti."[58]

"De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, kullarından dilediğine rızkı genişletir, (dilediğine) daraltır. Her ne infak ederseniz (Allah,) yerine başkasını koyar. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.' "[59]

Tersi durumda biz de aksini düşünebiliriz. Şükrü eda edilmeyen her rızık ya alınır ya da bereketi kaldırılır. Kendisiyle isyan edilen her rızık, ebedî azap vesilesi olur. Cimrilik yapılan ve infakı eda edilmeyen her rızık, ateş olup insanı dağlar...

"Ey iman edenler! Şüphesiz ki din bilginlerinin ve abidlerin çoğu, insanların malını haksız yollarla yemekte ve Allah'ın yolundan alıkoymaktadırlar. Altını ve gümüşü biriktirip Allah yolunda infak etmeyenleri can yakıcı bir azapla müjdele. (Zekâtını vermedikleri altın ve gümüşler) o gün ateşte kızdırılacak; alınları, böğürleri ve sırtları bu tabakalarla dağlanacak. 'Bu, kendiniz için yığıp biriktirdiklerinizdir. Yığıp biriktirdiklerinizi tadın (bakalım)!' (denilecek.)"[60]

5. Er-Rezzâk, Bazı Kullarını Hesapsız/Sınırsız Rızıklandırır

Er-Rezzâk olan Allah, bazı kullarını hesapsız/sınırsız rızıklandırır. Bunlar Allah'ın (cc) özel muamelesini hak eden seçkin kullardır:

"Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarırsın. Dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırırsın."[61]

Kur'ân'a göre hesapsız/sınırsız rızıklananlar dört sınıftır.

58. 14/İbrahîm, 7
59. 34/Sebe', 39
60. 9/Tevbe, 34-35
61. 3/Âl-i İmran, 27

a. Takva Sahipleri

"Kâfirlere dünya hayatı süslü gösterildi ve onlar iman edenlerle alay ediyorlar. Oysa korkup sakınan müminler, kıyamet gününde onlardan daha üstün olacaklardır. Allah dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırır."[62]

Takva, hassasiyettir. Kişinin, Allah'ın rahmetini umup O'nun (cc) azabından sakınarak dikkatli bir yaşam sürmesidir:

"Ömer (ra), Ubey b. Ka'b'a şöyle sormuştur:

— Ey Ubey b. Ka'b, takva nedir? O da:

— Ey Emiru'l Müminin, sen hiç dikenli bir yolda yürüdün mü? Ömer (ra):

— Evet, yürüdüm.

— Ne yaptın?

— Dikenler benim ayağıma batmasın diye elbiseme takılmasın diye paçalarımı katladım.

— İşte takva, dikenli bir yolda yürüyormuş gibi dikkatli bir şekilde Allah'a kulluk yapmandır, demiştir Ubey b. Ka'b."[63]

Takva, korumadır. Kişinin Allah'ın gazabına sebep olan, başta şirk olmak üzere, her türlü yasaktan kaçınma gayretidir. İşte bu hassasiyet ve korunmanın mükâfatı, hesapsız/sınırsız rızıklandırılmaktır.

b. Allah'a Adanmışlar

"Rabbi (onun adağını) güzel bir şekilde kabul etti ve (bir bitkinin yetişmesi gibi) onu güzelce büyüttü. (Onun bakımını üstlenmek için yarışan din adamlarına rağmen Allah) Zekeriyya'yı ondan sorumlu kıldı. Zekeriyya her ne zaman Meryem'in yanına mihraba girdiyse (yanına Zekeriyya dışında kimse girmiyor ve Meryem bulunduğu yerden çıkmıyor olmasına rağmen) onun yanında yiyecek bulurdu. Dedi ki: 'Meryem! Sana bu (yiyecek) nereden geldi?' Dedi ki: 'Bu, Allah'ın katındandır. Allah, dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırır.' "[64]

Meryem, Allah'a adanmış bir adaktı. Bir mabedin hizmetine adanmış, ibadet ve taatle meşguldü. Zekeriya (as) yanına her girdiğinde onu türlü yiyeceklerle karşılıyordu. Zekeriya (as) şaşırıyordu; çünkü ondan başkası Meryem'in yanına girmezdi. Bu şaşkınlıkla yiyeceklerin kaynağını sordu. Meryem, rızkın Allah'tan (cc) olduğunu söyledi; çünkü Allah dilediğini hesapsız/sınırsız rızıklandırır.

Allah'a adanan her kul, sayısız şeyden yüz çevirir. Vaktini Allah'a (cc) adadığı için birçok nimetten/rızıktan mahrum olur. İşte Allah, bu mahrumiyeti Er-Rezzâk ismiyle telafi eder ve kulunu sınırsız rızıklandırır.

---

62. 2/Bakara, 212
63. İbni Kesir Tefsiri, Bakara Suresi 2. ayetin tefsiri
64. 3/Âl-i İmran, 37

c. Ticaret ve Alışveriş Sebebiyle Allah'tan Kopmayanlar

"Onlar, ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymadığı adamlardır. Kalplerin ve gözlerin (dehşetten) ters döndüğü bir günden korkarlar. Allah'ın onları yaptıklarının en güzeliyle mükâfatlandırması ve lütfundan kendilerine fazlasını vermesi için (O'nu tesbih eder, namazı kılar, zekâtı verir, ticaret ve alışverişin kendilerini esir almasına müsaade etmezler). Allah, dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırandır."[65]

Ticaret ve alışveriş rızık temin etme vesilelerinden bir vesiledir. Ancak çoğu insan, aracı amaç hâline getirir ve zamanla, ticareti Er-Rezzâk olan Allah'ın (cc) yerine ikame eder. Allah'ın rahmet ettiği azınlık ise ticareti rızık aracı olarak görür, ona kalben bağlanmazlar. Ticaret, onları Allah'a kulluktan alıkoymaz. Rızkın ve vesilesi ticaretin cazibesine kapılmayanlar, mükâfat olarak hesapsız/ sınırsız bir rızıkla rızıklandırılırlar.

d. İman ve Salih Amel Sahipleri

"Kim bir kötülük yaparsa, yalnızca onun benzeriyle karşılık görür. Kim de erkek veya kadın bir mümin olarak salih amelde bulunursa bunlar, cennete girerler ve orada hesapsız bir şekilde rızıklanırlar."[66]

Yapılan bir ameli salih kılan üç şey vardır:

- İmanla yapılması
- İhlasla yapılması
- Sünnete uygun olması

İçine şirk karışmamış salih bir iman, riyadan arınmış bir ihlas ve hevadan arınmış sünnete uygun bir amel; salih ameldir. Allah (cc) böyle bir ameli kabul eder ve onu hesapsız/sınırsız bir rızıkla mükâfatlandırır.

Er-Rezzâk İsmiyle Dua

Ey Er-Rezzâk olan Rabbim! Sen rızık verenlerin en hayırlısı ve dilediğini hesapsız rızıklandıran Allah'sın! Rabbim! Bizi ihtiyaç duyduğumuz maddi ve manevi rızıklarla rızıklandır. Rızkı genişlettiğinde şükürle, daralttığında sabırla rızıklandır. Bizi rızkın en güzeli ve kalıcı olan cennetle rızıklandır. Bizi hesapsız rızıklandıracağın kullarının arasına dâhil et. Bizi sevginle ve seni sevenlerin sevgisiyle rızıklandır.

Allahumme âmin.

---

65. 24/Nûr, 37-38
66. 40/Mü'min (Ğafir), 40

Kullarının ihtiyacı olan gıdayı onlara ulaştıran Allah.

Dua

Rabbim! Sen El-Mukît'sin. Rızık olarak yarattıklarını biz kullarına ulaştırırsın. Bizi isminin tecellilerini görmeye muvaffak kıl. Ey El-Mukît! Bakımını üstlendiklerimizi hakkıyla gözetmeyi bizlere kolaylaştır. Bizi İslam davasına hayırlı aracılık eden kullarından kıl. Rabbim! Rızık endişesiyle İslam davasına zarar vermekten sana sığınırız,

bizi El-Mukît isminle himaye et.

Allahumme âmin.

EL-MUKÎT

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden bir diğeri de Mukît'tir. Kelimenin kendinden türediği "*ke-ve-te/ kut*" kelimesi Arap lügatinde üç anlama gelmektedir: Tutmak, korumak ve güç yetirmek.[1]

Ragıp El-İsfehani "*Kut, 'Kendisiyle açlığın giderildiği şeydir.'* "[2] der. İbnu'l Cevzi bu isme dair 7 görüş zikreder:[3] Muktedir, Hefîz, Şehîd, Hasib, Rakib, Daim ve Mu'ti'l Kut/Gıda veren.

Allah'ın isimleri arasında manasında en fazla ihtilaf edilen isim, bu olsa gerektir. Elbette bu ismin diğer isimlerle ortak yanları olması normaldir; ancak, Allah için kullanılan bu ismin, kendine has bir anlamı da olmalıdır. Kelimenin kök anlamından yola çıkarsak, insanlara ihtiyaçları olan "*kut*"u/gıdayı veren, anlamı tercihe şayan olur.

El-Mukît ismi, Kur'ân-ı Kerim'de bir (1) defa geçmektedir:

"Kim güzel bir aracılıkta bulunursa (aracılık ettiği hayırdan) onun da nasibi olur. Kim de kötü bir aracılık ederse (aracılık ettiği kötülükten) onun da payı olur. Allah her şeyin üzerinde (güç sahibi, koruyucu, gözetleyici, rızık veren) Mukît'tir."[4]

El-Mukît İsminin Anlamı

Kullarının ihtiyacı olan gıdayı onlara ulaştıran Allah, demektir.

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, k-v-t maddesi
2. Mufredatu'l Kur'ân, k-v-t maddesi
3. bk. Zadu'l Mesir, Nisa 85. ayet tefsiri
4. 4/Nîsa, 85

El-Mukît İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Mukît İsminin Tecellileri

El-Mukît isminin, "*Mu'ti'l Kut/ Gıda veren*" anlamına geldiğini belirtmiştik. Bu yönüyle bakıldığında Er-Rezzâk ismine benzediği görülür. Bu isim bazı yönlerden Er-Rezzâk ismine benzese de bazı yönlerden ayrılır ve kendine has bir takım anlamlar içerir. Er-Rezzâk isminde anlattıklarımıza ek olarak şunları söyleyebiliriz:

El-Mukît ve Er-Rezzâk Arasındaki Fark

El-Mukît, bir yönüyle Er-Rezzâk isminden daha özel bir anlam ifade eder. Şöyle ki Allah (cc), Er-Rezzâk olarak her bir canlının rızkını üstlenmiştir; ancak, ihtiyaç duyulan maddi ve manevi rızıkların tam zamanında, ihtiyaç kadarıyla, bozulmadan ve sürekli bir şekilde ihtiyaç sahibine ulaşması Mukît isminin tecellisidir. Rızık verilecek özel şahsın her an gözetlenmesi, ihtiyacının tespit edilmesi, kâinata yerleştirilen rızkın onun için gözetlenip korunması, tam zamanında ve sebepler bir araya geldiğinde muhataba ulaştırılması Mukît olan Allah'ın rahmetidir.

Âlimlerin, El-Mukît ismini; Şehîd, Rakîb (gözetleyen), Hasib (hesap görücü), Daim (sürekli), Hafîz (koruyan) vb. şekilde açıklamaları bundan olsa gerektir. Zira insanın ihtiyacı olan rızkın ona ulaştırılması tüm bu sıfatları gerekli kılmaktadır.

Düşünün ki sofralarımıza gıda ve besin olarak gelen bir ekmek, hangi aşamalardan geçmektedir? Allah (cc) soframızda bulunan o ekmeği Er-Rezzâk ismiyle takdir etmiş ve önümüze koymuştur; fakat o ekmeğin tohum hâli, ekime uygun toprakla buluşması, bir çiftçi elinde buğdaya dönüşmesi, değirmenci eliyle un, fırıncı eliyle ekmek, evin rızkından sorumlu kişi eliyle sofraya ulaştırılması uzun bir süreçtir. Her sürecin tehlikeleri vardır. Yüce Allah, küçük bir tohumu koruması altına alır, buğday aşamasından ekmek olma aşamasına kadar her evrede onu gözetir ve nihayet vücudumuza gıda/besin olarak karışır. İşte tüm bu süreçleri gözeten, koruyan, sevk ve idare eden Mukît olan Allah'tır.

2. Mukît İsminin Yüklediği Sorumluluklar

• Mukît, kullarına rızık/gıda temin etme sorumluluğu yükler:

"(Yeryüzünün) üzerinde (dağlardan) sabit kazıklar çaktı, orayı bereketlendirdi ve orada rızıklarını arayanlara eşit olarak dört günde (rızıklarını) takdir etti."[5]

Ayet, önemli bir hakikate işaret etmektedir. Allah (cc), Mukît olarak insanların ihtiyaç duyduğu gıda ve rızıkları yaratmış ve arza yerleştirmiştir. Bu, rızkını

5. 41/Fussilet, 10

arayanlar içindir. Demek ki insan, rızkının peşinde koşmalı, onu elde etmek için çaba sarf etmelidir.

- Mukît, kullarına bakımını üstlendiği insanlarla hakkıyla ilgilenme sorumluluğu yükler:

"Kişinin bakımını üstlendiği insanları zayi etmesi, günah olarak ona yeter."[6]

Çirkin günahlardan biri, kişinin ailesinin rızkını temin etmeyip onları zayi etmesidir. Allah Resûlü'nün (sav) bu uyarısı, bilinçli bir şekilde ihmalkârlık yapan ve elinin altında olanları zayi edenler içindir. Çalışıp çabaladığı hâlde rızkı daraltılmış ve uğradığı musibetler nedeniyle rızık temininde zorlananlar için değildir.

Daha açık bir ifadeyle; kazancını gösterişe, Allah'ın haram kıldığı yiyecek, giyecek, eğlenceye ve sigaraya... yatıran ve ailesine zorluk yaşatan herkes bu günahtan pay sahibidir.

3. Mukît'in İnsanları Terbiye Etmesi

Mukît ismi Kur'ân'da yalnızca bir defa geçmektedir. Geçtiği bağlam dikkatle okunduğunda, onun özel bir hastalığı tedavi ettiği görülür:

"Allah yolunda savaş! Sen sadece kendinden sorumlusun. Müminleri (savaşa) teşvik et. Umulur ki Allah, kâfirlerin (müminler üzerinde baskı oluşturan) tazyiklerini engeller. Allah'ın baskısı da ibretlik cezalandırması da daha çetindir. Kim güzel bir aracılıkta bulunursa (aracılık ettiği hayırdan) onun da nasibi olur. Kim de kötü bir aracılık ederse (aracılık ettiği kötülükten) onun da payı olur. Allah her şeyin üzerinde (güç sahibi, koruyucu, gözetleyici, rızık veren) Mukît'tir."[7]

Ayet, Allah Resûlü'ne yol gösteriyor: Allah'ın emirleri hususunda yalnızca nefsinden sorumlu olduğunu, başkalarını teşvik etmek dışında bir sorumluluğunun olmadığını belirtiyor. Daha sonra güzel ve kötü aracılıkta bulunanların, amellerine uygun şekilde mükâfat alacağını belirtiyor. Peki, ayette kastedilen aracılık nedir? Ayetin bağlamından anlıyoruz ki bu, kâfirlerin baskılarını önlemek ve İslam dinine Ensar olmaktır; zira Allah yolunda cihad edenler "*İ'la-i Kelimetullah*" davasına aracılık etmiş, İslam davasının yücelmesine katkıda bulunmuştur.

Bir de kötü aracılar vardır. Davalarını yardımsız bırakan, Allah'a ve Resûlü'ne icabet etmeyen, korkaklıklarıyla kâfirleri cesaretlendiren ve tazyiklerini arttıranlar... Bir de 77. ayetten itibaren anlatılan tipler vardır. Sürekli sorun çıkararak müminlerin moralini bozan, verdikleri sözleri tutmayarak yöneticileri aldatan, asılsız haberler yayarak müminleri üzen kalbi hastalıklı tipler... Bunlar müminlerin şevk ve cesaretini kırarak dolaylı olarak kâfirlere destek veren kötü

6. Müslim, 996; Ebu Davud, 1692; Ahmed, 6495
7. 4/Nîsa, 84-85

aracılardır. İşte tam bu noktada Mukît ismi devreye giriyor ve "*Allah her şeyin üzerinde Mukît'tir.*" diyor.

Burada tedebbür etmek gerekiyor: Niye başka isimle değil de Mukît ismiyle bitti ayet? Demek ki kötü aracıların, "*kut*" ile yani rızıkla ilgili bir problemi var. Allah (cc), Mukît ismiyle onlara sesleniyor, derinlerde bulunan bir hastalığı bu isimle tedavi ediyor. O sesi şöyle tercüme edebiliriz:

Rızık endişesiyle müminleri yardımsız bırakmayın, korkularınızın sizi esir almasına ve hırçınlaştırmasına müsaade etmeyin. Mukît olan Allah, her durumda rızkınızı size ulaştıracak, sizi besleyecektir.

Mücadele tarihi, rızık endişesi taşıyanların müminlere ayak bağı olma örnekleriyle doludur. Bu örnekler aramızda yaşamakta ve Allah'ın (cc) isimleriyle arınmıyor oluşlarının faturasını muvahhidlere ödetmekteler. Allah'ın (cc) bunca güzel ismi, yüce sıfatı ve kesin vaadi olmasına rağmen kalplerinde rızık endişesi taşıyanlar, en basit ifadeyle kalbi hastalıklı insanlardır. Bu, mutlaka tedavi edilmeli, mutlaka bu kirden arınılmalıdır. Aksi hâlde, günün birinde bir ağırlık olarak sahibini hayırdan alıkoyup arkadaşlarını yarı yolda bırakmaya sevk edecektir.

El-Mukît İsmiyle Dua

Rabbim! Sen El-Mukît'sin. Rızık olarak yarattıklarını biz kullarına ulaştırırsın. Bizi isminin tecellilerini görmeye muvaffak kıl. Ey El-Mukît! Bakımını üstlendiklerimizi hakkıyla gözetmeyi bizlere kolaylaştır. Bizi İslam davasına hayırlı aracılık eden kullarından kıl. Rabbim! Rızık endişesiyle İslam davasına zarar vermekten sana sığınırız, bizi El-Mukît isminle himaye et.

Allahumme âmin.

Kullarına hayır kapılarını açan, sıkıntıları gideren ve kulları arasında nihai hükmü veren Allah.

Dua

“Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında hakla hükmet. Sen, hükmedenlerin en hayırlısısın.”

Ey El-Fettâh olan Rabbim! Bana, dünya ve ahirette huzur getirecek kulluk kapılarını aç. O kapılara tutunmayı bana kolaylaştır ve açtığın her kapıyı cennete açılan bir kapı kıl. Ey El-Fettâh olan Allah’ım! Müstekbir tağutların; mustazaf ve mazlum muvahhidlerin üzerine kapadığı zindan kapılarını, lütfun ve rahmetinle aç. Hiç şüphesiz ki sen, açanların en hayırlısısın! Allahumme âmin.

EL-FETTÂH

Genel Bilgiler

El-Fettâh, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. "*Fe-te-ha/ Feth*" kökünden türeyen kelime, kapalılığı ve problemi giderme anlamına gelir. Bu da iki şekilde olur: İlki, gözle görünen (somut) açmadır. Kapının, kilidin, bir eşyanın bağının açılması gibi... İkincisi ise, basiretle görülen (soyut/manevi) açmadır. Sıkıntıların giderilmesi/açılması, kapalı kalan ilmi mevzuların açığa kavuşturulması, kapalı kalmış bir davanın hükme bağlanması/açılması vb. gibi...[1]

El-Fettâh ismi, Kur'ân-ı Kerim'de isim olarak iki defa kullanılmaktadır. Birinde cem'i/çoğul siğasıyla (El-Fatihîn), birinde mübalağalı ism-i fail olarak:

"... O, (kullarının anlaşmazlıklarında hükmeden, fetih ve zafer ihsan eden) El-Fettâh, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[2]

"... Sen, hükmedenlerin en hayırlısısın."[3]

Allah (cc), kullarına rahmet kapılarını sürekli açtığı, onların sıkıntılarını giderdiği ve insanlar arasındaki karışık meselelere çözüm getirdiği için "*fethetmek, açmak*" kelimesi, Allah için isimden ziyade fiil olarak kullanılır. Kur'ân'da on beş ayrı yerde "*fetih"* yüce Allah'a fiil/sıfat olarak nispet edilir.

El-Fettâh İsminin Anlamı

Kullarına hayır kapılarını açan, sıkıntıları gideren ve kulları arasında nihai hükmü veren Allah, demektir.

1. Mufredatu'l Kur'ân, f-t-h- maddesi
2. 34/Sebe',26
3. 7/A'râf, 89

El-Fettâh İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Fettâh, Dünya İhtilaflarına Hükmeder

Bir yerde anlaşmazlık/ihtilaf varsa orada manevi bir sıkıntı vardır. O sıkıntı, ancak hükme bağlanarak giderilebilir. İşte yüce Allah, El-Fettâh ismiyle tecelli eder ve dünya anlaşmazlıklarını giderir. Hiç şüphesiz ki en büyük ihtilaf, tevhidi temsil eden muvahhidler ile şirk ve tuğyanı temsil eden müşrikler arasındaki ihtilaftır. Bu anlaşmazlık bir yerden sonra husumete dönüşür ve iki tarafı karşı karşıya getirir:

"Andolsun ki biz: 'Allah'a ibadet edin.' diye (davet etmesi için) Semud'a kardeşleri Salih'i yolladık. (Davet başladığı anda) birbirlerine hasım olan iki grup oluverdiler."[4]

Muvahhidler; müşriklerin bir olan Allah'a iman etmediklerini, suçlu birer günahkâr olduklarını, şirki din hâline getirip toplumu sömürdüklerini... iddia eder. Müşrikler ise muvahhidlerin atalar yolundan saptıklarını, ataları tekfir ederek toplum/devlet büyüklerine saygısızlık yaptıklarını, toplumun birliğini bozduklarını, ayak takımını ayaklandırdıklarını, yönetimi ele geçirmek istediklerini... iddia ederler.

Yani dinî, siyasi, iktisadi, askerî... neredeyse her alanda ihtilaf ederler. Bu ihtilaflar konuşarak çözülmez. Zira muvahhidler, merkeze tevhidi/kulluğu alarak çözüm üretir, müşrikler ise merkeze seçkin zümrenin/mele tabakasının/müstekbirlerin menfaatini alarak çözüm üretirler; farklı usulleri vardır ve hâliyle de farklı sonuçlara ulaşırlar... Bir arada yaşamaları imkânsız hâle gelir. İşte bu noktada muvahhidler El-Fettâh olan Allah'a yönelir ve kavimleriyle aralarında hükmetmesini, hükmüyle bu kördüğümü açmasını isterler.

Örneğin Nuh (as), kavmini dokuz yüz elli sene tevhide davet etmişti. Fakat kavmi hiçbir konuda onunla anlaşamayınca Nuh (as), Allah'a şöyle dua etmiştir:

"Demişti ki: 'Rabbim! Şüphesiz ki kavmim, beni yalanladı. Onlarla benim aramı (vereceğin hükümle) aç. Beni ve beraberimdeki müminleri kurtar.' "[5]

Nuh (as), "*Benimle bunlar arasında kesin hükmünü ver. Benimle bunların arasını aç.*" diyerek El-Fettâh isminin tecellisini Allah'tan istemiş oluyordu.

Şuayb (as) da kavmini tevhide davet etmiş, Nuh'un (as) kavmi misali onlar da daveti kabul etmemişlerdi. Aralarındaki anlaşmazlıklar çözülmeyince Şuayb (as) Allah'a şöyle dua etmişti:

"... Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında hakla hükmet. Sen, hükmedenlerin en hayırlısısın."[6]

4. 27/Neml, 45
5. 26/Şuarâ, 117-118
6. 7/A'râf, 89

Elbette yüce Allah, peygamberlerin fetih/hüküm talebine icabet eder ve El-Fettâh ismiyle tecelli eder. Kur'ân, bizlere bu tecellinin üç şekilde olduğunu haber veriyor:

a. Gönülleri İslam'a Açar

Yüce Allah, kâfirlerle müminler arasında El-Fettâh ismiyle tecelli eder ve kâfirlerin dayanaklarını ellerinden alır. Peki, nedir bu dayanak?

Kâfirler, müminlere sürekli olarak şöyle der: "*Eğer siz hak üzere olsaydınız daha fazla kişi size ittiba ederdi.*" Allah (cc), kâfirlerin elindeki en büyük dayanak olan kalabalıkları onların elinden alarak insanların gönüllerini İslam davetine açar. Böylece bâtılı ve küfrü destekleyen kalabalıklar, küfür ehlinden ayrılarak iman safına geçmeye başlar. Gönüllerin İslam'a açılması büyük bir fetihtir. Bunun örneklerinden biri de Hudeybiye Antlaşması'dır:

"Şüphesiz ki biz sana apaçık bir fetih ihsan ettik."[7]

Bu ayet, Hudeybiye Antlaşması üzerine inmiştir. Ortada ne bir savaş ne de bir zafer vardır. Sadece Müslimler ve Mekkeli müşrikler arasında bir antlaşma imzalanmıştır. Antlaşma, zahiren müminlerin aleyhinedir. Sahabe dahi ilk etapta bu antlaşmayı kabullenmekte zorlanmıştır. Antlaşma maddelerinden bazıları şöyledir:

- İki taraf arasında on sene boyunca bir savaş olmayacaktır.
- Dileyen kabile ister Mekkelilerle ister Muhammed'le (sav) anlaşma yapabilecektir.
- Müslimlerden biri Mekke'ye giderse geri çevrilmeyecektir. Mekkelilerin çocuklarından biri Medine'ye kaçarsa Mekkelilere geri verilecektir.

Peki, Fetih neredeydi? Bu sulh döneminde sahabeler diledikleri gibi şehirleri dolaşmaya başladı. İnsanlardan isteyenler Medine'ye geldi... Böylece toplum, İslam'ı direkt Müslimlerden tanıdı. Ve Nebi'yle (sav) tanışma fırsatı buldu. Gördüler ki müşriklerin Nebi (sav) ve ashabı hakkında yaptıkları propaganda asılsızdı. İslam'ı, Nebi'sini ve İslam cemaatini sevdiler, gönüllerin kapısı İslam'a açıldı. İnsanlar; müşriklerden, Peygamber'i (sav); kavmini bölen, liderlik peşinde koşan ve mala düşkün bir adam olarak duymuşlardı. Fakat sulh döneminde insanlar, Peygamber'i (sav) bizzat görüp tanıdılar. Onun davetini ondan ve ashabından dinlediler. Allah (cc), beklenen büyük fethi -Mekke'nin fethini- nasip etti ve insanlar, akın akın İslam dinine girmeye başladılar. Böylece Allah'ın (cc) zikrettiği fetih gerçekleşmiş oldu.

---

7. 48/Fetih, 1

b. El-Fettâh, Kâfirleri Helak Eder

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"Kâfirler, resûllerine: 'Şüphesiz ki ya dinimize dönersiniz ya da sizi yurdumuzdan çıkarır atarız.' demişlerdi. Rableri onlara şöyle vahyetti: 'Kesinlikle o zalimleri helak edeceğiz. Onlardan sonra (onların yerine) yeryüzüne sizleri yerleştireceğiz.' Bu (müjde), benim (konum, azamet, heybet) makamımdan ve benim tehditlerimden korkanlar içindir. (Resûller Allah'tan) fetih istediler. (Allah yardım etti ve) her inatçı zorba bozguna uğradı."[8]

Kur'ân-ı Kerim kıssalarının tamamı, Allah'ın bu şekilde hükmetmesinin delilidir. Müminlerle kâfirler karşı karşıya geldiklerinde bir süre sonra kâfirler hadlerini aşarak Allah'ın vaidine meydan okurlar. "*Bizi kendisi ile korkuttuğunuz, Allah'ın helakı/ azabı nerede?*" demeye başlarlar. Bu meydan okuma gayretullaha dokunur. Nihayetinde Allah (cc), hükmünü indirip kâfirleri helak eder ve böylece müminlerin hak üzere olduğuna hükmetmiş olur.

c. El-Fettâh, Kâfirleri Müminlerin Eliyle Helak Eder

Allah (cc), müminlerden seçkin bir zümreyi canlarıyla ve mallarıyla cihada muvaffak kılar. O (cc), El-Fettâh ismi ile göğün ve yerin kapılarını açar. Savaşan İslam cemaatidir; lakin hakikatte yerin ve göğün tüm orduları savaşmaktadır. Allah'ın (cc) yardımına nail olan bu müminler eliyle, müstekbir tağutlar helak olur ve beldelerin kapıları müminlere açılır:

"(Ey Kureyşliler!) Şayet fetih istiyorduysanız, işte size fetih geldi. (Allah, Resûlü'nü muvaffak kıldı.)..."[9]

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiği zaman, İnsanların, topluluklar hâlinde Allah'ın dinine girdiğini görürsün. (O zaman,) Rabbini hamd ile tesbih et ve O'ndan bağışlanma dile. Çünkü O, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb'tır."[10]

2. El-Fettâh, Ahirette Hükmeder

Kıyamet gününün birçok ismi bulunmaktadır ve bu isimlerden biri "يَوْمُ الفَتْحِ / *fetih günü/ hüküm günü*"dür:

"Derler ki: 'Şayet doğru sözlülerdenseniz, ne zamanmış bu fetih/ kıyamet?' De ki: 'Fetih günü, kâfirlerin imanı kendilerine fayda vermez ve onlar ertelenmezler de.' "[11]

Yüce Allah, bir imtihan olarak bazı anlaşmazlıkları çözmez. Dünyada çözülmeyen bu ihtilaflar ahirete kalır. Kıyamet günü El-Fettâh olan Allah tecelli eder ve nihai hükmünü verir:

8. 14/İbrahîm, 13-15
9. 8/Enfâl, 19
10. Nasr Suresi
11. 32/Secde, 28-29

"De ki: 'Göklerden ve yerden sizi rızıklandıran kimdir?' De ki: 'Allah'tır! Biz veya sizler ya hidayet üzere ya da apaçık bir sapıklık içerisindeyiz.' De ki: 'Sizler bizim işlediğimiz suçlardan sorumlu olmazsınız; biz de sizlerin yaptıklarınızdan sorumlu olmayız.' De ki: 'Rabbimiz bizleri bir araya toplayacak, sonra hak olanla hükmedip aramızı açacaktır. O, (kullarının anlaşmazlıklarında hükmeden, fetih ve zafer ihsan eden) El-Fettâh, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir.' "[12]

İki tane iddia sahibi varsa biri hak, diğeri batıldır. Allah (cc), kıyamet günü hükmünü verdiğinde hak olanlar açığa çıkacaktır. Kur'ân'ı Kerim'de defaaten tekrar eden bir ayette Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"Allah, kıyamet günü, ihtilaf ettiğiniz konularda aranızda hükmedecektir."[13]

Allah (cc) nihai hükmünü, hak sahiplerinin hepsini bir araya toplayarak verecektir:

"İman edenler, Yahudi olanlar, Sabiîler, Hristiyanlar, Mecusiler ve müşrikler… Şüphesiz ki Allah, kıyamet günü aralarında hükmedecektir. Kuşkusuz Allah, her şeyin üzerinde şahit olandır."[14]

Allah (cc) nihai hükmünü verdiğinde Allah'a, tevhid üzere ve Muhammed'e (sav) uyarak kulluk edenlerin hak üzere olduğu kesinleşecektir. İşte o an herkes tevhid ve sünnet üzere olmayı isteyecek; ancak Allah, tüm bu talepleri reddedecek ve herkesi kazancıyla baş başa bırakacaktır. Hüküm verildikten sonrası ise ya ebedî cennet ya da ebedî cehennem olacaktır.

3. El-Fettâh, Rahmet Kapılarına Hükmeder

"*Rızkınız ve size vadolunan (hayırlar) semadadır.*"[15]

Verilen rızık, bahşedilen yetenek, armağan edilen çocuk, sosyal çevre… bunların hepsinin kapıları, anahtarları ve hazineleri Allah'ın (cc) elindedir. Allah kullarından dilediğine, dilediği kadar kapı açmakta ve rahmetini dilediği kadar indirmektedir:

"Allah'ın insanlara bahşettiği herhangi bir rahmeti kısıtlayacak, kısıtladığını da ondan sonra salıverecek/ önünü açacak yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[16]

"Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine genişletir (dilediğine) daraltır. Çünkü O, her şeyi bilendir."[17]

İnsanın ihtiyaç duyduğu bir hayır var ve çok uğraşmasına rağmen o hayra

---

12. 34/Sebe', 24-26
13. 22/Hac, 69
14. 22/Hac, 17
15. 51/Zâriyat, 22
16. 35/Fâtır, 2
17. 42/Şûrâ, 12

erişemiyorsa o hayrın kapısı kapalı demektir. Kimi için bu evdir kimi için çocuk kimi için ilimdir kimi için ahlak, kimi için de evde huzurdur...

Çaba göstermemize rağmen bir türlü engelleri aşamıyorsak iki durumu kontrol etmeliyiz: İlki, günahlardır. Çünkü her günah azap kapılarından birini açar, rahmet kapılarından birini kapatır. Israr edilen günahlar ise kapanmış rahmet kapılarına kilit üstüne kilit vurur. Günahla kapanan ve ısrarla kilitlenen kapıları tevbe ve istiğfar açar. İkincisi ise, Allah'ın (cc) El-Fettâh ismiyle kulluğumuzdur. Zira ihtiyaç duyduğumuz her neyse, onun hazinesi, anahtarı ve kapısı Allah'ın elindedir. Biz, El-Fettâh ismiyle ısrarlı istemiyor (dua) veya bu isimle hakkıyla kulluk etmiyor olabiliriz.

Kendimizi bu konuda gözden geçirmeli ve nefis muhasebesi yapmalıyız. Gerekli çabayı göstermiş, günahlardan arınmış ve El-Fettâh ismiyle kulluk yapmışsak ve buna rağmen isteğimizi elde edemiyorsak daha da ısrarcı olmak durumundayız. Demek ki Allah (cc), o kapıyı açmayarak bizi terbiye ediyor. İhtiyacını duyduğumuz o şeyin yokluğu, bizi Allah'a yakınlaştırıyor, kalbimizi inceltiyor. Çünkü Allah'ın (cc) açması da kapatması da O'nun ilmine ve hikmetine tabidir. O, kulları için hayır diler ve onlara en uygun olanı verir.

Mümin için Allah'ın (cc) nimet kapılarını açmasının iki hâli vardır: Şayet mümin, imanlı ve takvalıysa ve Allah da kapıları açıyorsa bu, mümin için sevinç ve şükür kaynağıdır:

"Şayet o beldenin halkı iman etmiş ve (Allah'tan) korkup sakınmış olsaydı, göğün ve yerin bereket (kapılarını) onlara açardık. Fakat yalanladılar. Biz de onları işledikleri (günahlara) karşılık (azapla) yakalayıverdik."[18]

Şayet iman zayıflamış, masiyetler çoğalmış ve buna rağmen Allah nimet kapılarını açıyorsa bu bir uyarıdır. Mümin korkmalı ve Allah'a (cc) yönelerek O'ndan bağışlanma dilemelidir. Zira bu, adım adım azaba çekilen kulların hâlidir, istidraçtır:

"Birinin masiyetlerine rağmen sevdiği şeyleri Allah'ın ona verdiğini görürsen bil ki bu, istidraçtır. (Allah onu adım adım azaba çekiyor.)"[19]

Peygamber (sav), bu sözlerin akabinde şu ayetleri okur:

"Bari imtihana uğradıklarında boyun eğip yalvarsalardı! Ama kalpleri katılaştı ve şeytan yapmakta olduklarını onlara süslü gösterdi. Kendilerine hatırlatılan (öğüdü) unuttuklarında, üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Kendilerine verilenlerle sevinmeye/ şımarmaya başlayınca da onları ansızın yakalayıverdik. (Azabı gördüklerinde kurtulmaya dair) tüm ümitlerini yitirdiler."[20]

---

18. 7/A'râf, 96
19. Ahmed, 17311
20. 6/En'âm, 43-44

4. El-Fettâh, Her Kuluna Farklı Bir Kulluk Kapısı Açar

İslam'ın özü, bir olan Allah'a, dini yalnızca ona halis kılarak kulluk etmektir. Bu, İslam dinine girmiş her insanın eşit olduğu şeydir. Bununla beraber El-Fettâh olan Allah (cc), birçok kuluna farklı kulluk kapılarını açar. Kişi bir (veya birden fazla) amelden lezzet alır, o amelle tanınır ve kıyamet günü o amel kapısıyla cennete girer:

Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Her kim Allah yolunda çift infâkta bulunursa, cennette kendisine: Ey Allah'ın kulu! Şu hayırdır; diye nida edilecek. Namaz kılanlardan ise namaz kapısından, cihad edenlerden ise cihad kapısından, sadaka verenlerden ise sadaka kapısından, oruç tutanlardan ise reyyân kapısından çağırılacaktır.

Ebu Bekir Sıddık:

— Ya Resûlullah! Bir kimsenin bu kapıların hepsinden çağırılmasında bir zarar yoktur. Şu hâlde bir insan bu kapıların hepsinden çağırılacak mı? diye sordu.

Resûlullah (sav)*:*

— Evet! Ben, senin de onlardan olmanı ümit ederim, buyurdu."[21]

Bu, Allah'ın (cc) fazlıdır ve onu kullarından dilediğine verir.

Ebu Hureyre şöyle rivayet etti:

"Resûlullah (sav) *bu gün sizden kim oruçlu olarak sabahladı? diye sordu. Ebu Bekir:*

— Ben diye cevap verdi. Resûlullah (sav)*:*

— Bugün sizden kim bir cenazeye tabi oldu, buyurdu. Ebu Bekir:

— Ben, dedi. Resûlullah (sav):

— Bugün sizden hanginiz bir fakir doyurdu, diye sordu. Ebu Bekir:

— Ben, cevabını verdi. Resûlullah (sav):

— Bugün sizden kim bir hastayı ziyaret etti, dedi. Ebu Bekir:

— Ben, cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

— Bu hasletler kendisinde toplanan hiçbir kimse yoktur ki, cennete girmesin… buyurdu."[22]

El-Fettâh isminin tecellisine karşı kulun iki sorumluluğu vardır:

a. Allah'ın Bize Açtığı Kulluk Kapısını Tespit Etmek

İnsana bir veya birden fazla kulluk kapısı açılabilir. Şayet ona bir kapı açılmışsa bu, onun cennete giden yoludur. Bu yola dört elle sarılmak gerekir.

Peki, El-Fettâh'ın bize hangi kapıyı açtığını nasıl tespit ederiz? Allah Resû-lü'nün bir hadisinden yardım alarak bu soruya cevap verelim:

---

21. Buhari, 1897; Müslim, 1027
22. Müslim, 1028

"— Allah bir kulu için hayır dilediğinde onu tatlandırır. Sahabe:

— Nedir, bu işin tatlandırması? Peygamber:

— Allah, ölmeden önce ona bir taat kapısı açar ve onun üzerine de onun canını alır."[23]

Hadiste, tatlandırmak manasında "عسل/*bal*" kelimesi geçer. Yani kişi o ameli yaptığında Allah (cc), -deyim yerindeyse- kulun ağzına bir parmak bal çalar, kulun ağzını tatlandırılır. Kul, o ameli yaptıkça amelden manevi bir lezzet duyar, yüreği genişler, sıkıntılarını unutur...

Seleften biri şöyle der: "*Eğer sana bir hayır kapısı açılırsa bunu bir fırsat olarak bil ve bu fırsatı değerlendirebildiğin kadar değerlendir.*"

Müslim, salih bir amel yaparken kendini iyi hissediyorsa bu, El-Fettâh olan Allah'ın bir lütfudur. Elinden geldiği kadar o kapıdan hayır toplaması gerekmektedir. Çünkü açılmış kapıdan topladığı amellerle, ona kapalı kalmış kapıların eksiğini telafi edecektir. Örneğin, Allah'ın namaz kapısını açıp sadaka kapısını kapattığı kişi, sadaka vermediğinden eksiği oluşmaktadır. Kendisi için açılmış namaz kapısından toplayabildiğini toplaması gerekir ki, vermediği/veremediği sadakanın eksiğini kapatabilsin.

b. Bize Bir Kapı Açıldığı Gibi İnsanlara da Farklı Bir Kapı Açılabileceğini Bilmek

Allah Resûlü'nün (sav) ashabına bakın; bazılarına Ebu Bekir (ra) gibi birden fazla kapının, bazılarına da yalnızca bir kulluk kapısının açıldığını görürsünüz. Ömer'e (ra) adalet kapısı açılmıştır; ama Halid b. Velid'e (ra) açılan komutanlık kapısı açılmamıştır. Osman'a (ra) cömertlik kapısı ve hayâ kapısı açılmıştır; ama Ali'ye (ra) açılan hüküm/hikmet kapısı açılmamıştır.

Kişi bunu bildiğinde payına düşen kapıya razı olacak, elindekini görmeyip başkalarının kulluk kapısına öykünmeyecektir. Zira nice insan, Allah'ın ona açtığı kapıyı eliyle kapatıp asla ulaşamayacağı farklı kapılara öykünerek ömrünü zayi etmiştir. Hem elindekini kaybetmiş hem de umduğuna kavuşamamıştır. Bazıları da kendisi için açılan kapının herkese uygun olacağını düşünüp insanları o amele zorlamış, hem kendine hem de başkalarına eziyet etmiştir. Bize uygun olduğu için açılan kulluk kapısı, bir başkasına uygun olmayabilir. İnsanlara iyilik yapmak istiyorsak şahsi tecrübelerimizi genelleştirerek değil, insanların kendilerine uygun olanı bulmalarına yardımcı olarak iyilik yapabiliriz.

Medine'de Abdullah El-Umeri adında muhaddis bir âlim vardır. Belli bir zaman sonra "*Âlim olan insanlar, toplumun içinde sürekli konuştukları için riyaya düşebilirler, kendilerini beğenebilirler, insanların aşırı saygısı onları şımartabilir.*" gibi korkulardan ötürü kendini eve kapatmış, sürekli olarak ibadetle iştigal etmiştir.

---

23. Ahmed, 17784

Daha sonra dönemin meşhur âlimlerinden İmam Malik'e bir mektup yazmış ve içinde bulunduğu durumun yanlış olduğunu mutlaka onun da kendini eve kapatmasını, toplumdan uzaklaşıp Allah'a ibadet etmesi gerektiğini ve ilmin şöhretinin zararlarını anlatmıştır. İmam Malik de onun bu mektubuna bir mektup ile karşılık vermiştir: *"Allah rızıkları taksim ettiği gibi şüphesiz amelleri de taksim etmiştir. Nice adam vardır ki ona namaz kapısı açılmıştır. Ama oruç kapısı açılmamıştır. Bir başkasına sadaka kapısı açılmıştır ama oruç kapısı açılmamıştır. Bir başkasına da cihad konusunda kapı açılmıştır. İlim yaymak iyi amellerin en faziletlilerindendir. Ben bana açılan bu kapıdan razı oldum. Benim içinde olduğum durumun (ya da hayır kapısının) senin durumundan daha aşağıda olduğunu zannetmiyorum. Her ikimizin de hayır ve iyilik üzere olmamızı ümit ediyorum."*[24]

El-Fettâh ismiyle kulluk yapmayı bilen insan, zamanla hayrın anahtarlarından bir anahtara dönüşür. Yüce Allah, onunla hayır kapılarını açar, şer kapılarını kapatır. Ölse bile açılmasına vesile olduğu hayır kapıları, insanları hayra teşvik eder. Hayrın anahtarı olanlar, bedenleri ölse de etkileri hâlâ diri olan, El-Fettâh isminin tecellileridir.

"Şüphesiz bazı insanlar hayırlı işler için anahtar ve şer işlere karşı kilit gibidirler. Diğer bir kısım insanlar ise (bilakis) şer işler için anahtar ve hayırlı işlere karşı kilit gibidirler. Ne mutlu o kimseye ki; Allah hayırlı işlerin anahtarlarını onun ellerine vermiştir. Ve yazıklar olsun o kişilere ki; Allah şer işlerin anahtarlarını onun ellerine vermiştir."[25]

"Şüphesiz bu hayır, hazineler doludur. O hazinelerin de bir takım anahtarları vardır. Ne mutlu o kula ki; Allah onu hayra anahtar ve şerre kilit kılmıştır. Vay o kulun hâline ki Allah onu şerre anahtar ve hayra kilit kılmıştır."[26]

5. El-Fettâh'ın Zor Zamanda Tecellisi İçin Özel Amel

İnsanın hayatında özel zamanlar vardır. Böyle zamanlarda zahiren tüm kapılar kapanmış, çareler tükenmiş, yollar bitmiştir. İnsan bilir ki beşer olarak yapabileceği hiçbir şey kalmamıştır. Tek çare, El-Fettâh olan Allah'ın tecelli etmesi ve kapalı kapıyı açmasıdır… Böyle bir zaman gelmeden önce hazırlık yapmak gerekir. İşte o hazırlık, bizimle Allah arasında özel bir amelin olmasıdır. Mümkünse yalnızca O'nun (cc) bildiği ve tam bir ihlasla yapılan amel…

"Üç tane adam, yolda giderken şiddetli yağan yağmur nedeniyle bir mağaraya sığındılar. Sonra bir kaya yuvarlanarak geldi ve mağaranın ağzını (çıkış kapısını) kapattı. Kendi aralarında dediler ki:

'Daha önceden yaptığımız salih amellere bakalım. Onlar ile Allah'a dua edelim. Umulur ki Allah, bizim bu sıkıntımızı giderir.'

---

24. Siyeru A'lami'n Nubela, 8/114
25. İbni Mace, 237
26. İbni Mace, 238

Bir tanesi elini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Sen biliyorsun ki benim yaşlı bir annem ile babam var. Ben her gün hayvanları otlattıktan sonra süt sağarım. Eve süt getiririm. Önce anne babama, ondan sonra hanımıma ve çocuklarıma süt veririm. Bir gün eve geldim, baktım ki annem babam uyumuşlar. Çocuklar da açlar. Çocuklarım benim ayağıma dolandılar, süt istiyorlar benden. Ben onlara süt vermedim. 'Önce anneme babama vereceğim, ondan sonra size vereceğim.' dedim. Elimde iki bardakla sabaha kadar annemin ve babamın başında bekledim. Onlar uyandıktan sonra sütlerini onlara içirdim, sonra çocuklarıma verdim. Eğer ben bunu sadece senin rızan için yaptıysam şu kayayı aç, bizim sıkıntımızı gider.'

Kaya biraz açıldı. Gökyüzünü görmeye başladılar; ancak -mağaranın ağzının- tamamı açılmadı. İkinci adam ellerini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Benim bir amcamın kızı vardı. Bir erkeğin bir kadını sevebileceği en derin aşk ne ise ben onu öyle bir sevgi ile sevdim. Sonra onunla beraber olmayı talep ettim, kabul etmedi. Günün birinde paraya ihtiyaç duyduğu için bana geldi. Benden yüz dinar borç istedi. Ben de ona, 'Yüz dinarı, ancak benimle beraber olursan veririm.' dedim. O da 'Tamam' dedi. Ben tam onunla beraber olacakken bana dedi ki: 'Allah'tan kork ve hakkın olmayanı, hakkın olmayan bir hâlde kendine mâl etme!' Ben hemen ondan uzaklaştım ve o parayı da karşılıksız bir şekilde ona verdim. Eğer ben bu ameli sadece senin rızan için yaptıysam bizim bu sıkıntımızı gider, bu kayayı aç.'

Kaya biraz daha açıldı. Onlar gökyüzünü gördüler; ancak yine de tamamı açılmadı. Üçüncü adam ellerini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Ben ücretle bir işçi tuttum. Akşam olduğunda ücret olarak onun pirincini ona verdim. O da pek rağbet etmedi, yüz çevirdi ve gitti. Ben onun pirincini ektim. Bu pirinçle elde ettiğim mahsule hayvan aldım. O hayvanları da besledim. Günün birinde işçi geri gelip:

— Bana zulmetme! Vermediğin hakkımı bana geri ver! dedi. Ben de ona:

— Bak, orada duran hayvanlar senin hakkındır. Git onları al, dedim. O ise:

— Ey Allah'ın kulu! Benimle dalga mı geçiyorsun? Benim sende olan hakkım olsa olsa bir avuç pirinçti. Nasıl bu hayvanlar benim oldu? diye şaşırarak sordu.

Ona durumu anlattım: 'Bunlar senin hakkındır, gidip alabilirsin.' dedim. Eğer ben bunu senin rızan için yaptıysam bu sıkıntımızı gider ve bu kayayı kaldır.' dedi.

Kaya açıldı. Allah onların sıkıntılarını giderdi ve oradan çıkıp gittiler."[27]

Kuş uçmaz kervan geçmez bir dağ başında mağaranın kapısı kapanmış ve insan gücüyle açılması mümkün olmayan bir kayayla karşı karşıya kalmışlardır.

---

27. Buhari, 2215, 2272, 3465; Müslim, 2743; Ahmed, 5973

Ne yapacaklar? El-Fettâh olan Allah'a yönelmek dışında hiçbir çareleri yok! Öyle yapıyorlar ve El-Fettâh, tecelli ediyor...

Her Müslim'in burada kendisine şu soruyu sorması gerekir: "*Bu kıssada dört kişi olsaydı ve bir tanesi de ben olsaydım, acaba benim duam ne olurdu?*" İnsanın sıkıntıya uğradığında Allah'a "*Ya Rabbi! Eğer ben şu amelimi senin rızan için yaptıysam benim bu sıkıntımı gider.*" diyebileceği bir ameli varsa ne âlâ! Fakat böyle bir ameli yoksa zorluk günü gelmeden hazırlığını yapmalıdır...

El-Fettâh İsmiyle Dua

"... Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında hakla hükmet. Sen, hükmedenlerin en hayırlısısın."[28]

Ey El-Fettâh olan Rabbim! Bana, dünya ve ahirette huzur getirecek kulluk kapılarını aç. O kapılara tutunmayı bana kolaylaştır ve açtığın her kapıyı cennete açılan bir kapı kıl. Ey El-Fettâh olan Allah'ım! Müstekbir tağutların; mustazaf ve mazlum muvahhidlerin üzerine kapadığı zindan kapılarını, lütfun ve rahmetinle aç. Hiç şüphesiz ki sen, açanların en hayırlısısın!

Allahumme âmin.

28. 7/A'râf, 89

Günahı cezalandırmakta acele etmeyen, erteleyerek fırsat sunan Allah.

Dua

Ey El-Halîm olan Rabbim! Senin hilmine sığınıyor, bana hilminle muamele etmeni niyaz ediyorum. Günahlarımı itiraf ediyor, senin sonsuz hilmine güveniyorum. Ey El-Halîm! Hilmin hazineleri senin katındadır. Beni sevip razı olduğun hilm ahlakıyla süsle. Rabbim! Bizi senin hilminle istikamet bulan kullarından kıl. Senin hilmine güvenip yoldan çıkanlardan olmaktan muhafaza et.

Allahumme âmin.

EL-HALÎM

Genel Bilgiler

El-Halîm, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. İsmin türediği "*he-lu-me/ hilm*" kökü üç asla sahiptir:

a. Acele etmemek

b. Bir şeyin delinmesi/bozulması

c. Bir şeyi rüyada görmek[1]

Konumuzu ilgilendiren anlam birinci anlamdır. Rağıp El-İsfehani şöyle tanımlar: "*Hilm, öfke kabarmasın da nefsi kontrol etmektir.*"[2]

Bu isim, Kur'ân'da Allah için on bir (11) yerde geçer.

"Şüphesiz ki Allah, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutmaktadır. Zeval bulacak olsalar, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[3]

"Allah yolunda hicret eden, sonra öldürülen veya ölen kimseye elbette Allah, güzel bir rızık verecektir. Muhakkak ki Allah, (evet) O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.Onları razı olacakları bir yere sokacaktır. Şüphesiz ki Allah, (her şeyi bilen) Alîm, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[4]

El-Halîm İsminin Anlamı

Günahı cezalandırmakta acele etmeyen, erteleyerek fırsat sunan Allah, demektir.

---

1. Mu'cem Mekayısu'l Luğa, h-l-m maddesi
2. Mufredatu'l Kur'ân, h-l-m maddesi
3. 35/Fâtır, 41
4. 22/Hac, 58-59

El-Halîm İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Halîm İsminin Tecellileri

Yüce Allah, her an El-Halîm ismiyle tecelli eder. Şayet O (cc), El-Halîm ismiyle tecelli etmeseydi Dünya, insanların günahları sebebiyle cehenneme dönüşürdü:

"Şayet Allah, insanları kazandıklarıyla yargılayacak olsaydı yeryüzünde tek bir canlı dahi bırakmazdı. Fakat onları belirlenmiş bir süreye kadar ertelemektedir. Nihayet ecelleri geldiğinde şüphesiz ki Allah, kullarını görendir."[5]

Çünkü insan çokça günah işler. İşlediği her günah, Allah'a itaat üzere kurulu evrenin dengesini bozar:

"İnsanların elleriyle kazandıkları (günahlar) sebebiyle, karada ve denizde bozgunculuk baş gösterdi. Belki (İslam'a) dönerler diye (Allah), yaptıklarının (cezasının) bir kısmını onlara tattırmaktadır."[6]

Allah El-Halîm olmasa insanoğlunun bir günlük günahı, evreni yerle bir etmeye yeterdi.

Şöyle düşünün: Allah'a şirk koşan, O'na çocuk nispet eden, öfkelenince O'na söven insanlar var. Allah'a itaat üzere kurulmuş evren, bu durum karşısında ne hissediyor?

"Dediler ki: 'Er-Rahmân çocuk edindi.' Andolsun ki pek çirkin, alçakça bir söz söylediniz. Neredeyse o (sözün dehşetinden) gökler yarılacak, yer parçalanacak ve dağlar yerle bir olacaktı. Er-Rahmân'a çocuk yakıştırdılar diye."[7]

Göklerin yarılmasına, yerin parçalanmasına ve dağların toz duman olmasına engel olan kimdir? Evet, El-Halîm olan Allah'tır!

"Andolsun ki, öğüt alsınlar diye bu Kur'ân'da (hakikatleri) çeşitli yollarla açıkladık. Fakat (bu,) onların ancak kaçıp uzaklaşmalarını arttırdı. De ki: 'Şayet iddia ettikleri gibi, (Allah'la) beraber başka ilahlar olsaydı o zaman (o ilahlar), arşın sahibine yol arar (yalnızca O'na ibadet edip O'nun rızasını elde etmeye çalışırlardı.)'O (Allah) onların söylediklerinden münezzeh ve büyük bir yücelikle yücedir. Yedi gök, yer ve bu ikisi içinde olanlar O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlamazsınız. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[8]

"De ki: 'Allah'ın dışında dua ettiğiniz ortaklarınız hakkında görüşünüz nedir? Gösterin bana yeryüzünde ne yaratmışlar?' Yoksa onların, göklerde ortaklığı mı

---

5. 35/Fâtır, 45
6. 30/Rûm, 41
7. 19/Meryem, 88-91
8. 17/İsrâ, 41-44

vardır? Ya da onlara bir kitap vermişiz de onlar apaçık bir belge üzere midirler? (Hayır, öyle değil!) Bilakis zalimler, birbirlerine aldatmaktan başka bir şey vadetmiyorlar. Şüphesiz ki Allah, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutmaktadır. Zeval bulacak olsalar, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[9]

İnsan sürekli konuşur, çoğu zaman da yemin eder. Aslında yemin, Allah'ı (cc) şahit göstermektir. Olur olmadık şeye yemin eden kul, Allah'a saygısızlık yapar. El-Halîm olan Allah, kulları bu davranışıyla yargılamaz, hilm ile muamele eder:

"(Niyet ve kasıt olmaksızın, dil alışkanlığı olarak yaptığınız) lağu yeminlerinden ötürü, Allah sizi sorumlu tutmaz. Fakat (niyet ve kasıtla) kalplerinizden bilinçli yaptığınız yeminlerde sizi sorumlu tutar. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kulların hakettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[10]

Kadın erkek ilişkilerinde bazen ölçüler kaçar. Göz, dil, düşünce... Allah'ın sınırlarını, çiğner. Yüce Allah, insanın çokça düştüğü bu günaha karşı El-Halîm'dir:

"(Henüz iddet bekleyen) kadınlara, evlilik talebinizi ima yoluyla belirtmenizde ya da gönlünüzde gizlemenizde bir sakınca yoktur. Allah sizin onları anacağınızı bildi. Meşru ölçülerin dışına çıkıp (gözlerden uzak, güven zedeleyecek şekilde) gizlice sözleşmeyin/ flörtleşmeyin. (Örfe uygun bir şekilde evlilik talebinizi iletin). İddet müddetini tamamlayana dek kadınlarla evlenmeye azmetmeyin. Bilin ki Allah içinizde olanı bilmektedir. O'ndan sakının. Bilin ki Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[11]

İnsan mala tutkuyla bağlıdır. Bazen bencillik yapar, malın hakkını vermez. Allah'ın (cc) infak çağrısına duyarsız kalır. Yüce Allah El-Halîm ismiyle tecelli eder:

"Allah'tan gücünüz yettiğince korkup sakının. İşitin, itaat edin. Kendinize hayır olarak infakta bulunun. Kim de nefsinin bencilliğinden korunursa işte bunlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridirler. Şayet Allah'a güzel bir borç verirseniz size (karşılığını) kat kat arttırır ve (günahlarınızı) bağışlar. Allah (kullarına teşekkür eden ve yaptıklarının karşılığını fazlasıyla veren) Şekûr, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[12]

Bazen malından infak eder; fakat yaptığı infakı başa kalkar, kardeşlerine eziyet eder. Yüce Allah El-Halîm ismiyle tecelli eder, onu hemen cezalandırmaz:

"Onlar ki mallarını Allah yolunda infak ederler, (infak ettikten) sonra infaklarını

9. 35/Fâtır, 40-41
10. 2/Bakara, 225
11. 2/Bakara, 235
12. 64/Tegabûn, 16-17

başa kakmaz ve kimseye eziyet vermezler. Onların Rableri katında ecirleri vardır. Onlara korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir. Güzel bir söz ve bağışlama, arkasından eziyet gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[13]

Allah yolunda mücadele eden seçkin insanlar, bazen olmadık hatalar yapabilir, salih amellerini yok edecek büyüklükte cürümler işleyebilirler. Resûlullah'ı (sav) savaş meydanında bırakıp kaçabilir; liderlerini bunaltıp, bıktıracak sorular sorup eziyet edebilir; dünya malına meyledebilirler… Yüce Allah onları hemen cezalandırmaz. El-Halîm ismiyle tecelli eder ve fırsatlar sunar:

"İki ordunun karşılaştığı gün, sizden (savaşı bırakıp) kaçanlar (var ya); şeytan onların ayaklarını kazandıkları bazı (günahlar) sebebiyle kaydırmak istedi. Andolsun ki Allah, onları affetti. Hiç şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[14]

"Ey iman edenler! Açıklandığında sizi üzecek şeyleri sormayın. Kur'ân indirilirken sorarsanız size açıklanır. Allah onu affetti. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr (Kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[15]

Bu saydıklarımız, sadece birer örnektir. El-Halîm ismi sayılan örneklerden çok daha geniş ve kapsayıcıdır. El-Halîm ismini anlamak için kul, kendi yaşantısına bakmalıdır. Yaptığı her hatada, hiç beklemeksizin cezalandırsaydı, hâli nice olurdu diye düşünmelidir.

Bir örnek verelim:

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Müslim, işlemiş olduğu bir günahtan ötürü rızkından mahrum edilir."[16]

Günahların sebebiyet verdiği cezalardan biri de kişinin rızıktan mahrum edilmesidir. Eğer Allah (cc), işlediğimiz her günah sebebiyle rızkımızı kesecek olsaydı bir tek insanın dahi yeryüzünde yaşaması mümkün olmazdı.

Peki, Allah niye bizi hemen cezalandırmıyor?

O (cc), günahlarımızı biliyor; Çünkü El-Alîm'dir ve hiçbir şey O'nu aciz bırakamaz; çünkü El-Kadîr'dir. Cezalandırmıyor; çünkü merhametlidir. Bizi seviyor ve bizim için hayır diliyor. Erteliyor; çünkü fırsat vermek istiyor. Olur ki pişman olur tevbe ederiz…

---

13. 2/Bakara, 262-263
14. 3/Âl-i İmran, 155
15. 5/Mâide, 101
16. Ahmed, 22386; İbni Mace, 4022

El-Halîm isminin hayatımızdaki bu tecellisi, Allah'a (cc) olan sevgimizi arttırmalı; bizi tevbe ve istiğfarla O'na yönelmeye sevk etmelidir. Kişi, El-Halîm ismine doğru yerden bakmazsa bu ismin çokça tecelli etmesi onu yanıltır ve daha fazla günah işlemeye sevk eder. Kur'ân, bu duruma Firavun ve avanesini örnek verir. El-Halîm olan Allah, Firavun ve yakınlarını helak etmeden önce onlara defalarca fırsat tanımıştır. Önce onlara bir Peygamber göndermiş ve yaptıklarının yanlış olduğunu bildirmiştir. Peygamber'in uyarısını dikkate almayınca üzerlerine peşi sıra dokuz tane ayet göndermiştir. Kurbağa göndermiş ve kurbağalar her tarafı istila etmişlerdir. Bu fayda etmeyince çekirge göndermiş, çekirgeler de her tarafı istila etmişlerdir. Bu da fayda vermeyince kan göndermiştir. Ellerini attıkları her şey, bütün yiyecekleri kanlanmıştır. Yine de anlamamakta diretmişlerdir:

"Andolsun ki biz, Firavun ailesini düşünüp öğüt alırlar diye uzun yıllar kıtlık ve meyvelerden eksiltme ile imtihan ettik. Onlara bir iyilik geldiğinde: 'Biz bunu hak ettik.' derlerdi. Başlarına bir kötülük geldiğinde: 'Musa'nın ve beraberinde olanların uğursuzluğudur.' (derlerdi.) Dikkat edin! Onların uğursuzluk (saydıkları musibetlerin tamamı) Allah katındandır. Fakat onların birçoğu bilmezler. Demişlerdi ki: 'Bizi büyülemek için ne ayet/ mucize getirirsen getir, yine de sana iman etmeyeceğiz.' (Bunun üzerine) ayrı ayrı ayetler/ mucizeler olan tufan, çekirge, (bit, pire, böcek vb.) haşerat, kurbağalar ve kan yolladık üzerlerine. Yine büyüklenip kibre kapıldılar ve suçlu günahkâr bir toplum oldular."[17]

Tüm bu uyarılara karşı kör ve sağır kesilince; dahası, azabın gecikmesinden yüz bulup azgınlaşınca, Allah'ın (cc) çetin azabıyla karşılaştılar:

"(Bunun üzerine) onlardan intikam aldık. Ayetlerimizi yalanlamaları ve ona karşı gafil olmaları nedeniyle onları suda boğduk."[18]

El-Halîm olan Allah, hiç kimseyi günahından ötürü hemen helak etmez. Bu, Allah'ın her insan için geçerli kılmış olduğu sünnetidir. Örneğin, Allah (cc), günahkâr bir kula gidişatının iyi olmadığını anlatmak için rüya gösterir. Kul anlamazsa Allah, bu kulunu, durumunu anlatan ve ona yol gösteren bir derse denk getirir, konuşanı onun için konuşturur. Kulun yedi kapı arkasında işlediği çok gizli bir günahı, sanki konuşan adam biliyormuş da ona hitap ediyormuş gibi anlattırır. Kul, hatasını anlamamakta ısrar ederse okuduğu kitabın bir bölümünde onun hâlini birebir anlatan bir kısma denk getirir. Kul, uyarıları anlamamakta diretince Allah, günahın aynısını yapan birine hak ettiği bir musibet gönderir ve mühlet verdiği günahkâr kuluna da onun hâlini duyurur. Kul, tüm bu uyarıları anlamayıp hatasında ısrarcı olursa El-Halîm ismi devreden çıkar. Günahların kötü akıbetiyle baş başa kalır. Azap yağmuruna tutulmuş gibi maddi ve manevi cezalar her yönden kulu kuşatır.

---

17. 7/A'râf, 130-133
18. 7/A'râf, 136

El-Halîm ismine doğru yerden bakmadığı için bu isimle helak olan ibretlik bir kıssa anlatmak istiyorum:

Bir camide imamlık yapan davetçi, insanlara ders anlatırken bir adamın sürekli ağladığını görür ve bu durum dikkatini çeker. Adamın ağlamasından, çok fazla derdinin olduğunu tahmin eder; lakin ağlayan adamın yanına gidip derdini bir türlü soramaz. Bir gün ağlayan kişi, davetçinin yanına gelip on dakika konuşmak istediğini söyler ve başından geçen olayları anlatır:

"Ben, bir minibüs şoförüydüm ve iyi para kazanıyordum. Çok para kazanınca akrabalarım kazancıma kazanç katacağım bir yol tavsiye ettiler ve dediler ki: 'Bankalar kredi veriyorlar. Sen zaten fazla fazla kazanıyorsun, bankalardan kredi al. Daha sonra o aldığın kredi ile birkaç tane daha minibüs al, onları da çalıştır.' Akrabalarımın bu tavsiyesine şöyle karşılık verdim: 'Faiz haramdır. Bir Müslim, nasıl olur da faizle minibüs alır?' Bir müddet sonra söylediklerinden etkilendim. Para kazanma hırsına yenik düştüm. Bir bankaya gittim ve kredi çektim. Üç-dört tane daha minibüs aldım ve onları da çalıştırmaya başladım. Artık kazandığım paranın haddi hesabı yoktu. Bu kadar çok para kazanınca da vergiden kurtulmak için mallarımı yakın akrabalarımın üzerine geçirmeye başladım. Eşim, çocuklarım, kardeşlerim, eniştem... Bir yandan da faize bulaştığım için vicdanım hâlâ sızlıyordu. Vicdanımı rahatlatmak için kendi kendimi şöyle telkin ettim: 'Eğer o 'Faiz yiyenler Allah'a ve Resûlü'ne harp ilan etsin!' ayeti doğru olsaydı ben bu kadar faiz yedim, Allah bana harp ederdi. Oysa harp falan ilan etmedi!'

Tam da o günlerde basit bir şikâyet nedeniyle hastaneye gittim. Doktorum tahlil üstüne tahlil istedi. Üst üste tahliller isteyince bir şeylerden şüphelenip neden bu kadar tahlil istediğini sordum. Doktor 'Kanser bütün vücuduna yayılmış. Muhtemelen çok da fazla ömrün kalmamış; ama tedavi olabilirsin.' dedi. Tedavi için başladım faizle kazandığım tüm mallarımı tek tek satmaya. Elimdekiler erimeye başlayınca akrabalarımın üzerine yaptığım mallarımı, onlardan istemeye başladım; fakat başta kız kardeşim olmak üzere tüm akrabalarım, kendi mallarımı bana vermeyi reddederek 'Bu araba senin değil ki bizim. Arabanın senin olduğuna dair bir şahidin ya da delilin var mı?' dedi. En son hanıma dedim ki: 'İçinde oturduğumuz bu binayı satmamız gerekiyor ki tedavi masraflarımı karşılayabileyim.' Eşimin cevabı yüreğime demirden daha ağır bir darbe indirdi: 'Vallahi bey, sen bütün mallarını sattın ve muhtemelen de öleceksin. Sen ölürsen geride bizim için en azından bir şeyler kalsın. Biz çocuklarla ortada kalmayalım. Evi vermiyorum.' diyerek beni terk etti. Bu da yetmezmiş gibi bir de boşanma davası açıp nafaka istedi.

Allah, El-Halîm ismi ile benim faizli iş yapmamın cezasını erteledi; fakat ben, azgınlaştım. 'Allah bana mühlet veriyor.' deyip, tevbe edip geri dönmek yerine 'Eğer bu ayet doğru olmuş olsaydı şu ana kadar Allah beni on defa cezalandırdı.' dedim. Allah, beni öyle bir cezalandırdı ki şu anda ilaç alacak param yok ve ilaç

almak için insanlardan yardım istiyorum. Düne kadar iyilik yaptığım insanlar, bugün beni tanımıyorlar."

İşte böyle! Allah (cc) kuluna karşı merhametlidir. Onun taşkınlıklarına hilmiyle muamele eder; ancak Allah (cc), O'nun rahmetini ve hilmini istismar eden ve azgınlaşanlara karşı öfkelenir. Hiçbir şey ve hiçbir güç O'nun öfkesi karşısında duramaz...

2. El-Halîm ve Dava Adamları

El-Halîm isminin, İslam için mücadele veren dava adamlarına bakan özel tecellileri vardır. Bunları maddeler hâlinde sıralayacağım:

a. Davetçi, Halim Olmalıdır

Bir Müslim, içinde bulunduğu toplumu ıslah etmek istiyorsa onlara karşı peygamberlerin ahlakı olan "*hilm*" ile ahlaklanmalıdır. İnsanlar içki içiyorlar diye "*Allah'ım, bunlara lanet et!*", hırsızlık yapıyorlar diye "*Allah'ım, bunların bütün mallarını ellerinden al!*" Allah'a şirk koşuyorlar diye "*Allah'ım, bunları yerin dibine geçir!"* diyen birinin toplumu kurtarmak için bir şeyler yapması mümkün değildir. Çünkü kişi, helak olmasını istediği bir toplum için çaba gösteremez.

Örneğin, İbrahim'e (as) misafir olan melekler, Lut'un (as) kavmini helak edeceklerini söyleyince İbrahim (as) şöyle demiştir:

"İbrahim'in korkusu gidip, müjde hâli ağır basınca, Lut'un kavmi hakkında bizimle tartışmaya koyulmuştu. Çünkü İbrahim yumuşak huylu (ince kalpli, duygusal), çokça 'ah' çeken ve (Allah'a) yönelen biriydi."[19]

"Demişti ki: 'O (beldenin) içinde Lut da var!' demişlerdi ki: 'Biz orada kimin olduğunu çok iyi biliyoruz. Karısı hariç, onu ve ailesini mutlaka kurtaracağız. (Karısı) geride kalacaklardandır.' "[20]

Buhari ve Müslim şöyle rivayet etmektedir:

"Aişe, Resûlullah'a sordu:

— Uhud Savaşı'ndan daha zor bir gün ile karşılaştın mı? Peygamber dedi ki:

— Ben senin (Kureyş) kavminden çok şeyle karşılaştım. Akabe (Taif) günü karşılaştığım (ise), Kureyş'ten gördüklerimden daha şiddetliydi. Ben gidip onlara nefsimi ve davetimi arz ettim. Onlar ise beni kovdular. Ben kapılardan mehmum/ hüzünlü bir şekilde kovuldum ve geri döndüm. Üzüntümden dolayı (Mekke'ye yakın küçük bir dağ olan) Karn-i Sealib mevkisine kadar kendime gelemedim. Başımı yukarı kaldırdım ve beni gölgesi altına almış olan bir bulut gördüm. Bulutun içinde Cibril vardı, bana dedi ki: 'Rabbin sana selam söylüyor. Allah, kavminin sana söylediklerini ve seni reddetmelerini işitmiştir. Onlar hak-

19. 11/Hûd, 74-75
20. 29/Ankebût, 32

kında dilediğin emri vermen için de dağlar meleğini sana göndermiştir.' Sonra dağlar meleği bana seslendi ve selam verdikten sonra dedi ki: 'Ey Muhammed, Allah, kavminin sana söylediklerini işitmiştir. Ben dağların meleğiyim. Rabbin dilediğin şeyi emretmen için beni sana gönderdi. İstersen bana emret, şu iki dağ (Ebu Kubeys ve Kueykan Dağları) arasında onları ezeyim.' Ben ise: 'Hayır, ben Allah'ın onların zürriyetinden sadece Allah'a ibadet eden ve O'na ortak/ şirk koşmayan bir nesil çıkaracağını umuyorum, dedim.' "[21]

Bu konuşma, Taif yolculuğu hakkındadır. Taifliler Allah Resûlü'nün İslam'a davetini reddetmiş, onu ve davetini korumayı kabul etmemişlerdi. Bununla da yetinmeyip onu, şehrin ayak takımına yuhalatmış, taşlattırmışlardı. O gün, Allah Resûlü'nün (sav) yanında olan Zeyd b. Harise (ra) durumu anlatırken şöyle diyecektir: "*Kendimi ona siper ettim. O kadar çok taş attılar ki ayakkabılarım kanla doldu...*"

Bu yaşananlardan sonra Dağ Meleği, böyle bir toplumu helak teklifiyle geldi. Ama Allah Resûlü (sav) bu teklifi geri çevirdi. Onlardan muvahhid bir nesil gelmesini umarak hak ettikleri cezanın ertelenmesini istedi. Umduğu gibi de oldu Taifliler yirmi yıl sonra akın akın İslam'a girdiler.

Davetçi, şunu kesinlikle anlamıştır: Allah (cc), helak etmeye kadir olduğu gibi hidayet etmeye de kadirdir. Bu sebeple davetçi, hem sözlü hem de fiilî olarak Allah'ın hidayet etmesi için dua eder. Bilir ki dua bir anahtardır. Allah'ın isimlerinin tecellisine vesile olur. Fiilî ve sözlü olarak hangi anahtarı/duayı kullanıyorsak sonunda da o kapı açılır. Bu nedenle onların helak olmasından ziyade hidayet bulması için dua eder. Bir yandan insanları Allah'a çağırır (fiilî dua) bir yandan da hidayet etmesi için Allah'ı çağırır (kavlî dua).

b. Hilm, Hakkı Söylemeye Engel Değildir!

Hilm sıfatına sahip olmak, hiçbir zaman hakkı söylemeye engel olmamalıdır. Zira El-Halîm olan Allah (cc), bizden halim olmamızı istediği gibi iyiliği emredip kötülükten sakındırmamızı da istemiştir. Kur'ân'la cihad etmemizi, batıla musallat olup onu beyninden parçalamamızı, Allah'ın yeryüzünde adil şahitleri olmamızı ve hakkı gizlemememizi emretmiştir. Bunun en güzel örneği resûllerdir.

Onlar (as) halim insanlardı. Fakat bu, onları tebliğ vazifesinden alıkoymuyordu:

"Demişlerdi ki: 'Ey Şuayb! Atalarımızın ibadet ettiği (putları) ve mallarımızda dilediğimiz gibi tasarruf etmeyi bırakmayı, namazın mı sana emrediyor? Şüphesiz ki sen, yumuşak huylu ve olgun/ aklı başında bir adamsın.' "[22]

Şuayb (as) halim/yumuşak huylu bir insandı. Müşrikler dahi bunu ikrar ediyordu; ama o, putperest kavmini uyarıyor, babalarının taptığı putları ayıplıyor ve

---

21. Buhari, 3231; Müslim, 1795
22. 11/Hûd, 87

mallarını diledikleri gibi harcayamayacaklarını hatırlatıyordu. Onun hilmi, hakkın dili olmasına engel olmuyordu. Sapla samanı birbirine karıştıran müşrikler, ona, halim olduğunu hatırlatıp daveti bırakmasını ima ediyordu. Ne ilginç! Demek ki şirk mantığı asırlar geçse de değişmiyor. Her türlü ahlaksızlığı yapan insanlar, Allah'a (cc) davet edildiklerinde muvahhidlere güzel ahlak dersi verebiliyor.

Kur'ân'da halim olduğuna vurgu yapılan bir diğer peygamber de İbrahim'dir (as):

"... Şüphesiz ki İbrahim, (çokça 'ah' çeken, dertli, duygulu) ince kalpli ve yumuşak huylu biriydi."[23]

Onun (as) halim olması, tevhidi anlatmasına, put kırıcı olmasına ve tehdit savuran müşrikleri Allah'la korkutmasına engel olmamıştır:

"(Hatırlayın!) Hani İbrahim babası Azer'e demişti ki: 'Putları ilah mı ediniyorsun? Şüphesiz ki ben, senin ve kavminin apaçık bir sapıklık içinde olduğunuzu düşünüyorum.' "[24]

"Sizin için İbrahim'de ve onunla birlikte olan (müminlerde/ resûllerde) güzel bir örneklik vardır. Hani onlar, kavimlerine demişlerdi ki: 'Biz, sizden ve Allah'ın dışında ibadet ettiklerinizden berîyiz/ uzağız. Sizi tekfir ettik (üzerinde bulunduğunuz yolu ve sizi reddettik). Bizimle sizin aranızda, tek olan Allah'a iman edinceye kadar, ebedî bir düşmanlık ve ebedî bir kin baş göstermiştir.' İbrahim'in babasına söylediği: 'Senin için Allah'tan bağışlanma dileyeceğim. (Ama) Allah'a karşı sana hiçbir faydam olmaz.' sözü müstesna. Rabbimiz! Yalnızca sana tevekkül ettik, yalnızca sana yöneldik ve dönüşümüz de yalnızca sanadır."[25]

"Kavmi onunla tartışmıştı. (İbrahim) demişti ki: '(Allah) beni hidayet etmesine rağmen, Allah hakkında benimle tartışacak mısınız? Rabbimin benim hakkımda bir şey dilemesi hariç, şirk koştuklarınızdan korkmuyorum. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız? Siz, (Allah'ın meşruluğuna dair) hiçbir delil indirmediği varlıkları Allah'a ortak koşmaktan korkmazken, ben nasıl sizin şirk koştuğunuz (sahte ilahlardan) korkarım! Şayet biliyorsanız (söyleyin bakalım, hak olan İlah'a ortak koşanlar ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayanlar) bu iki gruptan hangisi (Allah'ın azabından) emin olarak (yaşamaya) daha fazla hak sahibidir?' "[26]

c. Davetçi, El-Halîm İsmi ile Allah'tan İstemelidir

Buhari ve Müslim'in Abdullah b. Abbas'tan (ra) rivayet ettiği bir hadis şöyledir:

"Peygamber, bir sıkıntı olduğunda şöyle dua ederdi:

لاَ اِلَهَ اِلَّا اللهُ العَظِيمُ الحَلِيمُ، لاَ اِلَهَ اِلَّا اللهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالاَرْضِ، وَرَبُّ العَرْشِ العَظِيمِ

23. 9/Tevbe, 114
24. 6/En'âm, 74
25. 60/Mümtehine, 4
26. 6/En'âm, 80-81

'Ey Azîm ve Halîm olup kendisinden başka ilah olmayan Allah'ım! Ey göklerin ve yerin Rabbi olup kendisinden başka ilah olmayan ve büyük arşın sahibi olan Allah!' "[27]

Peygamber (sav) sıkıntı zamanlarında bu duayı yapardı. Bu duada iki isim dikkatimizi çekiyor: El-Azîm ve El-Halîm. Çünkü insana isabet eden dertler, günahların dünyadaki karşılığıdır. Kalp darlığı, stres, can sıkıntısı, bunalmışlık, ruhun daralması... bunlar ve daha fazlası günahların dünya karşılığıdır. Kişi dert anında, "*Ey El-Azîm ve El-Halîm olan Rabbim!*" dediğinde aslında "*Benim bu günahımın karşılığını ertele. Bana tevbe için, sana yönelmem için bir fırsat ver. Beni işlemiş olduğum günahın karşılığı ile cezalandırma.*" demiş olmaktadır.

Duada geçen El-Azîm ve onun tecellileri olan gökler, yer, büyük arş ise insanın, acziyetini itiraf etmesidir. İnsana çok büyük ve ağır gelen bir dert, yüce Allah için bir hiçtir. Zira her şey O'nun (cc) azametine boyun eğmiş, büyüklüğü karşısında küçülmüştür. Bu, insanın gözünde büyüyen sıkıntıdan, El-Azîm olan Allah'ın büyüklüğüne ve azametine sığınmasıdır.

Bu dua bir dava adamı için önemlidir. Zira hakkıyla kulluk zordur; davaya hizmet zordur; şeytanın, nefsin ve dünyanın ayartıcı çağrısına sabretmek zordur... Tüm bunlara insanın acziyet ve zaafları eklenince sıkıntı/dert/tasa kaçınılmaz olmaktadır. Dava adamı her sıkıştığında Allah Resûlü'nün gösterdiği bu limana sığınmalıdır.

Dünyadaki en zor meselelerden biri de insanlarla uğraşmaktır; çünkü insan çoğu zaman zalimdir, cahildir, vefasızdır, haindir, ölçüsüzdür, cedelcidir, ne söylediğini bilmeyendir. Ki insan, kendi Rabbine karşı nankörken insanlara karşı vefalı olması da pek beklenebilir bir durum değildir. İşte davetçi bu özelliklere sahip insanların sıkıntıları için uğraşmaktadır. Şeytan bir taraftan, nefis bir taraftan, dünya başka bir taraftan Müslim'i kendine çekmektedir. Bu durumda insan mutlaka derde, sıkıntıya, kedere düşecektir. İster davanın zorluğu, ister günahlar, ister insanların vefasızlığı olsun, fark etmez. Kişi yaşadığı her sıkıntıda ellerini açıp El-Halîm olan Allah'a yönelmelidir.

3. El-Halîm İsmiyle Ahlaklanmak

El-Halîm ismine karşı bir sorumluluğumuz da hilm sıfatıyla ahlaklanmaktır. Çünkü Allah (cc) El-Halîm'dir ve kullarından halim olanları sever. Hilm iki kısımdır: İlki, doğuştan gelen, insan mizacının "*halim*" olmasıdır; ikincisi ise nefsi terbiye ederek kazanılan hilmdir.

Allah'ın (cc) tabiata yerleştirdiği hilme Eşec b. Abdulkays'ı (ra) örnek verebiliriz:

"— Sende iki tane özellik var, ey Eşec! Allah, sendeki bu iki özelliği sever. Eşec:

— Nedir, ey Allah'ın Resûlü?

27. Buhari, 6346; Müslim, 2730

— Birincisi, unat/ aceleci olmamak/ ağırbaşlı olmaktır; ikincisi de hilmdir.[28]

— Ey Allah'ın Resûlü! Bunlar benim kendi tabiatımda olan ahlaklar mıdır yoksa ben bunları sonradan mı kazanmışım?

— Hayır, Allah seni bu iki güzel ahlak üzere yaratmıştır.

— Beni, sevdiği iki güzel ahlak üzere yaratan Allah'a hamdolsun."[29]

Doğuştan hilm sahibi olmak Allah'ın (cc) bir lütfudur, onu kullarından dilediğine verir. Bu lütfa mazhar olanlar ise azınlıktır; zira insanların çoğu fıtri olarak acelecidir.

"İnsan, aceleden yaratılmıştır. Ayetlerimi size göstereceğim, acele etmeyin!"[30]

Acelecilik hilmin tam zıddıdır. Bu sebeple halim olmak isteyen insan, nefsini terbiye etmeli, acelecilik yönünü törpülemelidir.

Hilm, sonradan öğrenilebilen bir ahlaktır. Bunun en hayırlı şahidi Allah Resûlü'nün (sav) ashabıdır. Onlar bir çöl toplumu olmaları hasebiyle aceleci, öfkeli, intikamcı bir toplumdu. Hilmi, bir zayıflık alameti sayar; öfke ve kini kutsarlardı. İslami bir eğitim ve Allah Resûlü'nün (sav) örnekliğiyle hilm sahibi bir topluma dönüştüler. Allah'ın (cc) yardımıyla her Müslim, onlar gibi nefis terbiyesiyle hilmi elde edebilir.

Hilm Sıfatını Elde Etmek İçin Bazı Tavsiyeler

El-Halîm olan Allah'a (cc) **yönelmek:** Hilmin hazineleri Allah'ın yanındadır. O, dilediğine, dilediği kadar hilm ihsan eder. Allah'ın yanındaki hazinelerin anahtarı, O'nun güzel isimleridir. O'nun her ismi, ayrı bir hazinenin kapısını açar. Rahmet hazinesini Er-Rahmân/Er-Rahîm, sonsuz hibelerini El-Vehhâb, bağışlamasını El-Ğafûr... El-Halîm ismi de hilm hazinesinin anahtarıdır. Mademki Rabbimiz güzel isimleriyle ona dua etmemizi emrediyor; öyleyse El-Halîm ismiyle O'ndan hilm isteyelim.

Hilmin faziletlerini bilmek: Bir amelin Allah katındaki değerini bilmek, kalpte ona karşı rağbet oluşturur:

- Hilmin en önemli fazileti Allah'ın, hilmi ve halim olan insanları sevmesidir: Allah'ın (cc) katında sevimli/değerli olmak isteyen her kul, hilm sıfatına sahip olmalıdır.
- Hilm, insana manevi koruma sağlar: Halim insan, öfkesini yenerek şahsiyetini, kötülüğü emreden nefsin şerrinden korur. Yüce Allah da kendi katından bir korumayla kulunu koruma altına alır:

Ebu Hureyre (ra) rivayet ediyor:

---

28. Müslim, 17-18; Ebu Davud, 5225
29. Ebu Davud'un ziyadesidir.
30. 21/Enbiyâ, 37

"Bir adam:

— Ey Alah'ın Resûlü! Benim akrabalarım var. Ben onlara sıla-i rahim yapıyorum; onlar benimle alakayı kesiyorlar! Ben onlara iyilik ediyorum; onlar bana kötülük! Ben onlara yumuşak davranıyorum; onlar bana karşı cahillik ediyorlar! dedi. Bunun üzerine:

— Eğer dediğin gibi isen, sanki onlara sıcak kül yediriyor gibisin! Sen bu yaptığın üzere devam ettikçe Allah tarafından onlara karşı seninle beraber bir yardımcı bulunacaktır! buyurdu."[31]

• Hilm, insanı olgunlaştırır: Halim insan, kendi şahsiyetine değer veren insandır. Nefsin her kabarmasına aldırmaz, onu dizginler. Bu, nefsi olgunlaştıran, ona ağırbaşlılık ve ölçülülük veren bir haslettir. İnsanlar, vakur kimseleri sever sayar ve onların görüşünü önemser.

• Hilm, insanı güçlü kılar:

"Güçlü adam, güreşte güçlü olan adam değildir. Şedit, güçlü, kuvvetli insan; öfkelendiği zaman nefsine ve öfkesine hâkim olabilen adamdır."[32]

İnsan için en zor şey, şu iki duyguyu kontrol edebilmektir: Şehvet ve öfke. Bu ikisini kontrol edebilen insan, gerçek bir kuvvete sahiptir. Bu, irade kuvvetidir. Beşerî hiçbir güç, irade gücüyle kıyaslanamaz; çünkü gücünüzü aldığınız her neyse o tükendi mi gücünüz tükenir. İrade ise kalpte saklıdır. Hep yanınızda taşırsınız. Harcadıkça bitmez, bilakis güçlenerek artar. Halim insan, öfkesini yenebilen, yani irade kuvvetiyle güçlenen insandır.

• Halim insanları örnek almak: İnsan, örnek alan ve örnek aldığından etkilenen bir varlıktır. Kişi, halim bir insanı rol model edinirse hilm ahlakı onda yer etmeye başlayacaktır. Yüce Allah, her hâlinden razı olduğu Allah Resûlü'nü (sav) bize örnek göstermiştir. Onun hayatında akıllara durgunluk veren hilm örnekleri vardır.

Enes (ra) şöyle dedi ki:

"Resûlullah (sav) *ile birlikte yürüyordum, üzerinde Necran kumaşından yapılmış kalın kenarlı bir cübbe vardı. Derken kendisine bir bedevi yetişerek Resûlullah'ın* (sav) *cübbesinden şiddetle çekti. Resûlullah'ın* (sav) *boynuna baktım, Bedevinin şiddetle çekmesinden cübbenin kenarı iz bırakmıştı. Sonra bedevi: 'Ey Muhammed! Allah'ın sende bulunan malından bana bir şeyler verilmesini emret.' dedi. Bunun üzerine Resûlullah* (sav) *ona bakarak güldü, sonra ona bir şeyler verilmesini emretti."*[33]

Onun (sav) Taif Seferi'ni anlatmıştık. Ona zulmeden Taiflilere nasıl hilm gösterdiğini görmüştük. Bunların her birinde bizler için güzel örnekler vardır.

31. Müslim, 2558
32. Buhari, 6114; Müslim, 2609
33. Buhari, 3149; Müslim, 1057

El-Halîm İsmiyle Dua

Ey El-Halîm olan Rabbim! Senin hilmine sığınıyor, bana hilminle muamele etmeni niyaz ediyorum. Günahlarımı itiraf ediyor, senin sonsuz hilmine güveniyorum. Ey El-Halîm! Hilmin hazineleri senin katındadır. Beni sevip razı olduğun hilim ahlakıyla süsle. Rabbim! Bizi senin hilminle istikamet bulan kullarından kıl. Senin hilmine güvenip yoldan çıkanlardan olmaktan muhafaza et.

Allahumme âmin.

اَلشَّكُورُ - اَلشّاكِرُ

Kullarına teşekkür eden; yaptıklarının karşılığını fazlasıyla veren ve verdiği nimetlere şükredilmesinden razı olan Allah.

Dua

Ey Eş-Şekûr olan Rabbim! Bizi yokluktan varlığa çıkardığın için sana şükürler olsun. Bizi insan kıldığın için sana şükürler olsun. Bizi mümin kıldığın için sana şükürler olsun. Bizi sayısız nimetlerle donattığın için sana şükürler olsun. Her şeyin sana ait olmasına rağmen amellerimize teşekkür edip bizi mükâfatlandırdığın için sana şükürler olsun...

"Allah'ım! Seni zikretmem, sana şükretmem ve en güzel şekilde sana ibadet edebilmem için bana yardım et!"

Allahumme âmin.

EŞ-ŞEKÛR, EŞ-ŞÂKİR

Genel Bilgiler

Eş-Şekûr ve Eş-Şâkir, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Kelime, "*şe-ke-ra/şükr*" kökünden türemiştir. Bu kökün anlamı, nimeti düşünmek ve onu açığa çıkarmaktır. Bu kelime, nimeti unutup üzerini örtmek anlamındaki "*küfür*" kelimesinin zıddıdır.[1]

Yüce Allah için, Kur'ân'da dört yerde Eş-Şekûr, iki yerde de Eş-Şâkir ismi kullanılır.

"Derler ki: 'Bizden üzüntüyü gideren Allah'a hamd olsun. Şüphesiz ki Rabbimiz, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına teşekkür eden ve yaptıklarının karşılığını fazlasıyla veren) Şekûr'dur.' "[2]

"Şayet şükreder ve iman ederseniz Allah size ne diye azap etsin ki? Allah (kullarına teşekkür eden ve yaptıklarının karşılığını fazlasıyla veren) Şâkir, (her şeyi bilen) Alîm'dir."[3]

Eş-Şâkir, ism-i faildir. Yüce Allah'ın teşekkür ettiğini gösterir. Eş-Şekûr mübalağalı ism-i faildir. Yüce Allah'ın çokça teşekkür ettiğini gösterir. Her varlığın teşekkürü, kendi şanına yakışır şekildedir. Yüce Allah'ın teşekkürü, O'nun kullarına mükâfat vermesi, yaptıklarının karşılığını fazlasıyla onlara ulaştırmasıdır. Bir ibadete karşı aldığımız her ecir, manevi yardım, gönül genişliği vb. karşılıklar Eş-Şekûr olan Allah'ın teşekkürüdür.

Eş-Şekûr ve Eş-Şâkir İsimlerinin Anlamı

Kullarına teşekkür eden; yaptıklarının karşılığını fazlasıyla veren ve verdiği nimetlere şükredilmesinden razı olan Allah, demektir.

---

1. Mufredatu'l Kur'ân, ş-k-r maddesi
2. 35/Fâtır, 34
3. 4/Nîsa, 147

Eş-Şekûr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Eş-Şekûr İsminin Tecellileri

Eş-Şekûr ismi, Allah'ın (cc) yüceliğine delalet eden isimlerdendir. Kullar, O'na ibadet etmeye mecburken ve O, kimseye borçlu ya da mecbur değilken yine de yaptıkları ibadete karşılık onlara teşekkür eder. Bu, ancak seven ve kulları için hayır dileyen bir Rabbin muamelesidir.

Eş-Şekûr ismi, hem dünyada hem de ahirette tecelli eder.

Dünya Tecellileri

Süleyman'a (as) Tecellisi

"Davud'a, Süleyman'ı ihsan ettik. Ne güzel bir kuldur o. Çünkü o, çokça (Allah'a) yönelirdi. Hani ona, akşamüstü, ayakta duran iyi cins atlar gösterilmişti. Demişti ki: 'Benim hayra (atlara) olan sevgim, beni Rabbimi zikretmekten alıkoydu.' Nihayet o da perdenin arkasına gizlendi. (Güneş battı, ibadet vakti çıktı.) 'Onları bana geri çevirin.' Atların ayaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı. (Onu Allah'ı zikretmekten alıkoydukları için onları kesip, hayatından çıkardı.)... Rüzgârı onun hizmetine verdik. Onun emriyle istediği yere akıp giderdi."[4]

Süleyman (as) mücahid bir peygamberdi. Cihadı kolaylaştıran her şeyi severdi. O günün şartlarında at, cihadı kolaylaştıran bir araçtı. Süleyman (as) atlarla ilgilenir, bazen onları izlerdi. Bir gün atları izlerken güneş battı ve Süleyman (as), Allah'ı (cc) zikretmeyi unuttu. Onu, Rabbini zikirden alıkoyan atları hayatından çıkardı. Onlarla ilgilenmeyi bıraktı. Allah, onun bu hassasiyetine Eş-Şekûr ismiyle teşekkür etti. Attan çok daha hızlı ve yıkıcı etkiye sahip rüzgârları Süleyman'a (as) müyesser kıldı. İşte bu, kendi zatı için bir şeyi terk edenlere daha iyisini veren Allah'ın teşekkürüdür.

İbrahim'e (as) Tecellisi

İbrahim (as) kavmini tevhide davet etti. Onu dinlemediler, dahası tehdit ettiler. O da Rabbinin emrine icabet ederek kavmini terk etti. Yüce Allah, onun bu teslimiyetine teşekkür etti. Terk ettiği ailesine karşılık ona salih bir zürriyet/aile ihsan etti. Müşrik akrabalarına karşılık nübüvvet ehli akrabalar verdi. Terk ettiği beldeye karşılık, kıyamete dek mamur olacak Allah'ın evini (Kâbe) lütfetti:

"(İbrahim) onları ve Allah'ı bırakıp da ibadet ettiklerini terk edip ayrılınca ona, İshak'ı ve Yakub'u verdik. Hepsini nebi kıldık."[5]

Allah'ı Zikredenlere Tecellisi

"Kim beni kendi nefsinde anarsa ben de onu kendi nefsimde anarım. Kim beni

---

4. 38/Sâd, 30-33, 36
5. 19/Meryem, 49

bir topluluğun içerisinde zikrederse ben, kulumu ondan daha hayırlı bir toplumun içerisinde zikrederim."[6]

Allah'ı (cc) zikreden, kendi için salih bir amel yapar. Allah, bundan hiçbir kazancı olmamasına rağmen kuluna teşekkür eder. Onu kendi zatında anar. Allah'ın bir kulu anması; ona değer vermesi, sevmesi, rahmetiyle kuşatması, özel beraberliğiyle onun yanında olması demektir.

Şayet kul, Rabbini bir topluluk içinde anıyorsa Allah'ın teşekkürü, onu daha hayırlı bir toplulukta anmasıdır. Onu Mele-i A'la'da melekler topluluğu içinde anar. Mele-i Al'a'da anılmak ise şereftir, izzettir.

Sahabeye Tecellisi

Peygamber (sav), sahabilerine Medine'ye hicret etmelerini emretmiştir. Bu emir; namaz, oruç ve zekât gibi bir sorumluluktur ve onlar, ahiretleri için, doğup büyüdükleri memleketlerinden hicret etmişlerdir. Allah'ın onlara teşekkürü ise umulandan fazla olmuştur. Allah (cc) onları; kendileri aç olmalarına rağmen kardeşlerini doyuran, kendileri çıplak olmalarına rağmen kardeşlerini giydiren, evleri kendilerine yetmiyor olmasına rağmen kardeşleriyle paylaşan, kendi çocuklarını gece aç yatırıp yemek yiyormuş gibi tabağa kaşık vuran; ama yine de Muhacir kardeşlerini doyuran bir topluluğa kardeş kılmıştır.

"Kendilerinden önce (Medine) yurdunu hazırlayan ve iman ehli olan (Ensar), onlara hicret edenleri severler ve (Muhacirlere) verilenlerden dolayı içlerinde bir çekememezlik hissetmezler. Şiddetle ihtiyaç duymalarına rağmen (kardeşlerini) kendilerine tercih ederler. Kim de nefsinin bencilliğinden korunursa işte onlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridirler."[7]

Yüce Allah, tüm kullarına karşı Eş-Şekûr'dur. O (cc), sürekli yaptığımız amellere teşekkür etmekte ve bizi yaptığımızın misliyle mükâfatlandırmaktadır. Ne mutlu görebilenlere!

Ahiret Tecellileri

Eş-Şekûr isminin asıl tecelligâhı ahirettir. Allah (cc), iyilikle huzuruna gelen kullarına bire on, bire yüz, bire yedi yüz... vermekte, dilediğine arttırmakta ve dilediğini de hesapsız rızıklandırmaktadır.

"Allah, bütün iyilikleri ve bütün kötülükleri yazdı. Sonra bunları beyan etti. Kim bir iyilik yapmaya niyet eder fakat onu yapmazsa Allah onu, kendi katında tam bir iyilik olarak kayıt altına alır. Kim de onu niyet ettikten sonra yerine getirirse Allah, kendi katında onun için on katından yedi yüz katına kadar ecir yazar ve Allah dilediği kullar için de arttırır. Buna mukabil, kim bir kötülüğü düşünür ve

6. Buhari, 7405; Müslim, 2675
7. 59/Haşr, 9

kötülüğü yapmazsa Allah, kendi katında onun için tam bir ecir yazar. Kim kötülükten vazgeçmeyip yerine getirirse Allah, ona tek bir tane kötülük yazar."[8]

Allah katında iyilik ve iyiliğin karşılığı, kötülük ve kötülüğün karşılığı yazılıdır. Eş-Şekûr olan Allah, bir amel yapmaya gerek kalmadan niyete dahi teşekkür etmekte ve kendi katında tam bir ecir olarak kayıt altına almaktadır. Niyet amele dönüştüğünde de ondan yedi yüz kata kadar ecir vermektedir. Kötülüğe niyet edip yapmadığında ise ona da "*iyi niyet*" deyip karşılığını bir ecir olarak vermektedir. Hiç şüphesiz bu, O'nun (cc) ihsan ve lütfudur. Zayıf ve aciz kullarının eksikliğini kapatmak için onlara bahşettiği sayısız nimetlerden biridir.

İnfak Edenlere Tecellisi

"Mallarını Allah yolunda infak edenlerin misali, yedi başak vermiş ve her bir başakta yüz dâne bulunan tohumun misali gibidir. Allah dilediğine (amelinin karşılığını) kat kat arttırır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[9]

Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Kim temiz olan/ helal maldan bir hurma kadar infak ederse Allah, onu sağ eliyle kabul eder. Sonra onu arttırır. Sizden birinin deve yavrusunu besleyip büyüttüğü gibi Allah, o küçücük sadakayı besler/ büyütür/ arttırır... Ta ki kıyamet gününde dağ kadar oluncaya kadar."[10]

Bir hurma maddi açıdan değerli değildir. Hatta günümüze kıyas edecek olursak bir sakız mesabesindedir. Hadisi daha iyi anlamak için hurma yerine sakız ifadesini koyup okuyabilirsiniz. İnsan, bir sakızı veya sakız değerinde bir şey infak edecektir. Muhtemelen de onu değersiz gördüğünden unutacaktır. Kıyamet gününde Allah (cc), insanın karşısına üzerinde "*infak*" yazan dağ gibi bir amel çıkaracaktır ve "*Ben, Şekûr olan Allah'ım. Sen bana bir tane verdin, ben ona teşekkür ettim. Onu arttırdım, arttırdım, arttırdım... dağ kadar bir amel olarak senin karşına getirdim.*" diyecektir.

Şehide Tecellisi

Şehit, sahip olduğu en değerli şeyi Allah'a (cc) takdim eder. Eş-Şekûr olan Allah (cc) ona teşekkür eder. Şehadetiyle dünya hayatı sonlanmış olur. Yüce Allah, karşılığında ona ebedî bir yaşam ve sınırsız rızık verir:

"Allah yolunda öldürülen (şehitleri) ölüler sanma. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, onlar diridirler ve Rableri katında rızıklanmaktadırlar."[11]

8. Buhari, 6491; Müslim, 131
9. 2/Bakara, 261
10. Buhari, 1410; Müslim, 1014
11. 3/Âl-i İmran, 169

Sevdiklerinden ayrılmış, özlem ve hüzün içindedir. Yüce Allah bu hâli ebedî-sevinç ve müjdeyle tebdil eder:

"Allah'ın onlara lütuf ve ihsanından verdiği (nimetler nedeniyle) sevinç içindedirler. Ve henüz kendilerine katılmayan (kardeşlerini) üzerlerine hiçbir korku olmadığı ve asla üzülmeyecekleri konusunda müjdelemek isterler. (Ayrıca kardeşlerini) Allah'tan bir nimet, fazilet ve Allah'ın müminlerin ecirlerini zayi etmeyeceği konusunda da müjdelemek istemektedirler."[12]

Beden, ruhun kafesidir. İnsan ölünce ruh kafessiz, elbisesiz, korunaksız kalır. Eş-Şekûr olan Allah, ruhları, özel bir kafesi içinde, özel ikramlara nail kılarak ağırlar.

Mesruk'tan (rh) rivayet edildiğine göre o demiştir ki:

"Abdullah b. Mesud'a 'Allah yolunda öldürülen (şehitleri) ölüler sanma. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, onlar diridirler ve Rableri katında rızıklanmaktadırlar.' ayeti hakkında sordum ve şu cevabı verdi:

'Biz de bunu Allah Resûlü'ne (sav) *sorduk ve o şöyle buyurdu: 'Onların (şehitlerin) ruhları yeşil kuşların içindedir. Bu kuşların Arş'ta asılı kandilleri vardır. Cennete uçup istedikleri gibi gezip dolaşırlar, sonra geri dönüp o kandillerine konarlar. Rableri onlara bir bakış bakar ve şöyle buyurur: 'Bir şey arzuluyor musunuz?' Onlar, 'Daha ne isteyeceğiz, cennette istediğimizi yiyip gezip tozuyoruz, muazzam bir hayat sürdürüyoruz.' derler. Allah* (cc) *aynı soruyu üç kere sorduktan sonra devamlı kendilerine sorulacağını anlar ve şöyle derler: 'Ya Rabbi senden dileğimiz, ruhlarımızı bedenimize tekrar döndür de yine senin yolunda savaşıp şehit düşelim.' Allah da onların bundan başka dilekleri bulunmadığını görünce onları o hâl üzere terk eder."*[13]

Cennet Ehline Tecellisi

Bir insan, yaklaşık yetmiş yıl yaşar. Bu süre zarfında, tevhid üzere Allah'a kulluk eden bir Müslim, normal şartlarda yetmiş yıllık bir mükâfat kazanmalıdır; ancak tevhid üzere Allah'a kavuşmanın mükâfatı yetmiş yıl değil, ebedî cennettir. Bu, Eş-Şekûr olan Allah'ın tecellisinden başka bir şey değildir. Bazen bir insan, İslam olur; tevhidle Rabbine teslim olur ve çok kısa zaman sonra ölür. Bir tarafta şirk ve masiyetle geçirilmiş bir ömür, öte tarafta tevhidle geçirilmiş kısacık bir ömür... Yüce Allah Eş-Şekûr ismiyle tecelli eder. Kısa olan uzuna, az olan çoğa galebe çalar ve o kul cennete gider:

"Peygamber'e demir zırh ile yüzü örtülü bir kişi geldi ve:

— Ey Allah'ın Resûlü! Savaşayım mı Müslim mi olayım? diye sordu.

Resûlullah:

12. 3/Âl-i İmran, 170-171
13. Müslim, 1887

— Müslim ol, sonra savaş! buyurdu.

O da hemen Müslim oldu, sonra da savaşa girişti, nihayet şehit edildi.

Bunun üzerine Resûlullah:

— Az işledi, fakat çok ecir kazandı, buyurdu."[14]

2. Eş-Şekûr Olan Allah'ı Tanımanın Faydaları

Eş-Şekûr isminin tecellilerini bilmek kula birçok fayda sağlar. Bunlardan bazıları şunlardır:

Eş-Şekûr Olmazsa, Hiçbir Kul Ameliyle Cennete Giremezdi

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

" 'İş yaptığınız zaman en güzel şekilde iş yapın. (Buna gücünüz yetmezse en güzele) yakınlaşmaya çalışın ve müjdelenin! Bilin ki sizden birini ameli asla ve kat'a cennete sokmaz.' Sahabe:

— Senin amelinde mi seni cennete sokmaz, ey Allah'ın Resûlü?

— Allah, rahmeti ve fazileti ile beni kuşatmazsa benim amelim de beni cennete sokmaz."[15]

Yapılan ameller, cenneti elde etmek için yeterli değildir; çünkü cennet ebedîdir, sınırsız ve sonsuzdur. İnsanın hayatı ve amelleri sınırlıdır. Yüce Allah, Eş-Şekûr ismiyle amellerin mükâfatını çoğaltır ve cennete karşılık kılar. Bu, O'nun (cc) rahmeti ve faziletiyle kulu kuşatmasıdır.

Müslim, Allah'ın Eş-Şekûr Olduğunu Bildiği Zaman Hiçbir Ameli Küçümsemez

Buhari ile Müslim'in rivayet ettiği bir hadiste Peygamber (sav), Adiy b. Hatim'e (ra) şöyle söylemektedir:

"Ey Adiy! Eğer Allah sana ömür verirse bineğine binmiş bir kadının, Hire'den (Kufe) yola çıkıp Kâbe'yi tavaf edeceğini ve Allah'tan başka hiç kimseden korkmadığını göreceksin. Eğer Allah sana ömür verirse Kisra'nın hazinelerinin Müslimler tarafından fethedildiğini de göreceksin. Eğer Allah sana ömür verirse bir insanın, eline bir avuç altın ve gümüş alıp sokağa çıktığı, zekât verecek adam bulamadığı, kimsenin zekât kabul etmediği zamanları da göreceksin. Ey Adiy! Sizden biri bir gün mutlaka Rabbi ile karşı karşıya gelecek ve onunla Allah arasında bir tercüman olmayacak:

— Ey Kulum! Ben sana Peygamber gönderip Peygamberimi sana ulaştırmadım mı? Kul:

— Evet, ya Rabbi, diyecek.

---

14. Buhari, 2808
15. Buhari, 6467; Müslim, 2818

— Peki, ben sana nimet verip nimetimden de fazla fazla olanını sana tekrar vermedim mi? Kul:

— Evet ya Rabbi, sen bana fazla fazla verdin, diyecek.

Sonra sağına bakacak, sadece cehennemi görecek; soluna bakacak, sadece cehennemi görecek. Bir hurmanın yarısı kadar da olsa ateşten onunla sakının. Onu da bulamazsanız güzel bir sözü kardeşinizden esirgemeyin."[16]

Müslim'in hadisinde Peygamber (sav), Ebu Zerr'e (ra) şöyle buyurmaktadır:

"Ey Ebu Zerr! Hiçbir iyiliği küçümseme. Velev ki kardeşini güler yüzle karşılamak olsa bile."[17]

Yani bir hurmanın yarısı bile ateşle insanın arasında kalkan olabilir. Müslim, "*Bir hurmanın karşılığı ne olacak ki?*" diyerek hiçbir salih ameli küçümsememelidir. Hurma verecek dahi imkânı yoksa, tebessüm tasadduk etmelidir. Bir güzel söz söyleyip, güzel söz tasadduk etmelidir.

Buhari ve Müslim'in rivayet etmiş olduğu bir kıssada Peygamber (sav) şöyle buyurmaktadır:

"Adamın biri yolda giderken çok fazla susadı ve bir kuyuya indi. Ayakkabısıyla su alıp o suyu içti. Kuyudan çıktıktan sonra baktı ki bir köpek susuzluktan dilini dışarıya çıkarmış soluyor. Dedi ki:

'Benim başıma gelenin aynısı bu köpeğin de başına gelmiş. Ben nasıl ki susuzluktan sıkıntı çektim, bu köpek de aynı şekilde susuzluk çekmiş.'

Kuyuya indi, ayakkabısının içerisine su doldurdu, çıktı ve o köpeğe kendi ayakkabısıyla su içirdi. Allah, ona teşekkür etti ve onun bütün günahlarını bağışladı.

Sahabiler:

— Ey Allah'ın Resûlü! Hayvanlara yaptığımız iyiliklerden dolayı bize ecir var mı? diye sordu. Resûlullah (sav):

— Canlı ciğeri bulunan her şeyden dolayı ecir vardır, buyurdu."[18]

Köpeğe su vereni cennete sokan nedir? Hadisin sonunda da ifade edildiği gibi Allah'ın teşekkürüdür. Zahiren basit bir amel, Eş-Şekûr isminin tecellisiyle sahibini cennete sokmuştur. Zira su verme ameli küçük olsa da insanı o amele iten duygu büyüktür. Allah'ın yarattıklarına merhamet duygusu, Er-Rahmân olan Allah'ın en sevdiği hasletlerdendir. Ayrıca yolda, kimsenin olmadığı bir yerde, yani ihlasla yapılmış bir amel söz konusudur. İhlas ve merhamet, Eş-Şekûr isminin tecelli etmesini sağlamış ve sıradan bir amel, sahibini cennete sokmuştur.

Bu hakikatin farkında olan bir Müslim, her amelinin cennet için bir davetiye

16. Buhari, 3595; Müslim, 1016
17. Müslim, 2626
18. Buhari, 173; Müslim, 2244

olduğunu bilir. Suya ihtiyaç duyan bir canlı, elini açıp bize uzatan bir dilenci, yardım isteyen bir insan… Allah'ın (cc) karşımıza çıkardığı bir cennet davetiyesi olabilir.

Eş-Şekûr İsmini Hakkıyla İdrak Etmek Allah Sevgisini Arttırır

Eş-Şekûr isminin tecellilerini görmek, kulun Allah'a (cc) olan sevgisini arttırır. Nasıl artmasın ki? Bedeni veren Allah, hidayet eden Allah, amele muvaffak kılan Allah, ameli kabul eden Allah… Her şeyi O'na ait bir amele teşekkür eden ve kulu mükâfatlandıran da Allah…

Bunu anlayan bir mümin, Allah'ın büyüklüğünü ve kullarına olan şefkatini anlar. Bu engin ihsan karşısında Rabbini sevmekten başka bir yol bulamaz.

Kur'ân'da Eş-Şekûr ismi dört (4) ayrı ayette geçer. Üç ayette El-Ğafûr, birinde de El-Halîm ismiyle beraberdir. Ne demektir bu? İyiliklere anında teşekkür eder ve karşılığını verir. Kötülüklerde ise ya cezayı erteler ya da bağışlar. Olur ki kul tevbe eder; olur ki günaha kefaret bir amel yapar; olur ki günahları döken bir musibet başına gelir…

İyilik ne kadar küçük olursa olsun karşılığını hemen verir. Kötülük ne kadar büyük olursa olsun cezasını erteler. Ayrıca kulu bağışlamak için, onu tevbeye davet eder. Hristiyanlar O'na (cc) çocuk nispet etmişti:

"Neredeyse o (sözün dehşetinden) gökler yarılacak, yer parçalanacak ve dağlar yerle bir olacaktı. Er-Rahmân'a çocuk yakıştırdılar diye."[19]

Bu kadar büyük bir kötülük olmasına rağmen karşılığını hemen vermedi. Vermediği gibi, onları tevbeye davet etti.

"Allah'a tevbe edip O'ndan bağışlanma dilemeyecekler mi? Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[20]

Mekkeli müşrikler, Allah'a çocuk nispet etmiş, putları O'na denk tutmuşlardı. Peygamberini öldürmeye kalkmış, sahabeyi yurtlarından sürmüşlerdi. Allah bunca kötülüğe anında karşılık vermemiş, vermediği gibi onları tevbeye davet etmiştir.

"O kâfirlere de ki: 'Şayet (şirk ve küfrü) sonlandırır (tevbe ederlerse), geçmişte yaptıkları bağışlanır…' "[21]

Münafıklar, Peygamber'i (sav) öldürmeye kalkmışlar; Yahudi, Hristiyan ve müşriklerle iş birliği yapmışlardı. Allah'ın hükümlerini bırakıp Ka'b b. Eşref'in hükümlerine gitmişlerdi. Bunca kötülüğün karşılığında helak ile değil, şu çağrıyla karşılaşmışlardı:

19. 19/Meryem, 90-91
20. 5/Mâide, 74
21. 8/Enfâl, 38

"… Şayet onlar (günah işleyip) kendilerine zulmettiklerinde sana gelseler ve Allah'tan bağışlanma dileselerdi, Resûl de onlar için (Allah'tan) bağışlanmalarını dileseydi, şüphesiz ki Allah'ı (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb, (kullarına karşı merhametli) Rahîm olarak bulacaklardı."[22]

İnsanlar gece gündüz Allah'a isyan edip O'nun verdiği bütün nimetlere nankörlük etmektedir. Allah (cc), "*Ne hâliniz varsa görün!*" dememekte, aksine şöyle buyurmaktadır:

"De ki: 'Ey (çokça günah işleyerek) nefisleri hakkında aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz ki Allah, bütün günahları bağışlar.' "[23]

Misal bir insan, başına bir musibet geldiğinde hep Ali'yi, Veli'yi, akrabayı ya da kendine yakın olduğuna inandığı insanları hatırlamaktadır. Ama bir sefer âlemlerin rabbi olan Allah'a elini kaldırıp "*Ya Rabbi!*" dediğinde Allah (cc), "*Bu nankör 60 sene ömrü içinde bir defa dahi dertleşmek için ya da sıkıntısını gidereyim diye bana elini kaldırmadı. Buna merhamet yok!*" dememektedir. Bilakis kim, ne zaman elini açarsa, ona yakın olduğunu ve duasına icabet edeceğini bildirmektedir:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."[24]

İşte mümin, iyiliklere karşı bu denli kerim, kötülüklere karşı bu denli müsamahakâr bir Rabbi olduğunu anladığında O'na (cc) karşı kalbi sevgiyle dolar. Sevgi/muhabbetullah, taatleri kolaylaştırır. Günahlara karşı bir hayâ ve çekingenlik peyda eder. Çünkü seven, sevdiğinin yanında değerli olmak, O'nun iltifatına nail olmak ve O'nun tarafından sevilmek ister. Onu, sevdiğinin gözünden düşürecek davranışlardan sakınır.

3. Eş-Şekûr İsmi ile Ahlaklanmak: Şükür

Eş-Şekûr, yüce Allah'ın cemal isimlerindendir. Allah (cc) kullarının bu isimle ahlaklanmasını ister. Bu isimle ahlaklanmak, şükür ehli kullardan olmak demektir. Nimetleri Allah'tan bilip O'na (cc) teşekkür etmektir.

Şükür ehli olmak sanıldığı kadar kolay değildir. Allah (cc) dört ayrı ayette insana şöyle seslenir:

"… Ne kadar da az şükrediyorsunuz!"[25]

Yine O (cc) insanı tanıtırken şu gerçeğe işaret eder:

22. 4/Nîsa, 64
23. 39/Zümer, 53
24. 2/Bakara, 186
25. 7/A'râf, 10; 23/Mü'minûn, 78; 32/Secde,9; 67/Mülk, 23

"... Kullarımdan şükredenler pek azdır."[26]

Yüce Allah'ın sayısız nimetine rağmen insanın bu vurdumduymazlığı, onu Kur'ân'daki en ağır yerginin muhatabı kılmıştır:

"... Kahrolası insan, ne kadar da nankördür!"[27]

Peki, zahiren bakıldığında pek de zor görülmeyen şükür, neden azınlığın ahlakıdır?

• Çünkü insan unutkan bir varlıktır:

İnsan, unutkan bir varlıktır. Bazı dilciler insan kelimesinin nisyan/unutkanlık kelimesinden türediğini söylerler. Çokça unutması hasebiyle insana bu isim uygun görülmüştür, derler.

İnsan ya nimetin Allah'tan olduğunu unutur ya da Allah'tan olduğunu bildiği nimete şükrü unutur. Bazen nimete şükreder; ama şükrün de sürekli olması gerektiğini unutur.

• Çünkü şeytanın insan üzerindeki en tehlikeli projesi, nankörleştirme, yani şükürsüzlüktür:

"Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra kesinlikle onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Çoğunu şükredici bulamayacaksın.' "[28]

Şeytanın insan üzerindeki bu emeli gerçekten dikkat çekicidir. Zira o şükrün insanın kulluğu üzerindeki olumlu etkisini en iyi bilenlerdendir. Kulu, şükürden saptırdığında dünya ve ahiretin birçok hayrından mahrum edeceğini bilir. Bunların bir kısmını konu içinde zikretmeye çalışacağız. Şükrün dünya ve ahiret faydalarına geçmeden önce önemli bir konuya temas etmek istiyoruz. O da şükür ile tevhid arasındaki bağdır:

Şükür ve Tevhid Arasındaki Bağ

"Allah'ın sizi rızıklandırdığı şeylerden helal ve temiz olarak yiyin. Yalnızca Allah'a kulluk ediyorsanız, O'nun nimetlerine şükredin."[29]

"Siz, ancak Allah'ı bırakıp birtakım putlara ibadet ediyor ve aslı astarı olmayan yalanlar uyduruyorsunuz. Şüphesiz ki Allah'ı bırakıp da ibadet ettikleriniz, size rızık verme gücüne sahip değiller. Rızkı Allah'ın yanında arayın. O'na ibadet edin ve O'na şükredin. (Çünkü sonunda) O'na döndürüleceksiniz."[30]

Şükür, bir ibadettir ve yalnızca âlemlerin Rabbi olan Allah'a yapılır. Şükrün ilk adımı nimetleri verenin Allah olduğunu bilmektir. Aksi hâlde zamanla nimetleri

26. 34/Sebe', 13
27. 80/Abese, 17
28. 7/A'râf, 16-17
29. 16/Nahl, 114
30. 29/Ankebût, 17

Allah'tan (cc) başkasına nispet edip O'ndan başkasına şükreder insan. Bu konuda istikameti korumak, çokça ve yalnızca Allah'a şükrederek olur. Burada ise bir sorun vardır: İnsan gördüğü somut şeylere inanmaya meyyaldir. Nimetlerin zahiri sebepleri gözle görülür olduğundan, bir zaman sonra nimetleri Allah'ın (cc) dışındaki varlıklardan bilmeye başlar ki bu, şirke açılan bir kapıdır:

"Nimetlerin Allah'tan olduğunu itiraf ederler. Sonra (nimeti salihlerin şefaati ve onların aracılığıyla elde ettiklerine inanarak ya da nimeti vereni unutup, sebepleri ilah edinerek) onu inkâr ederler. Onların çoğu kâfirdirler."[31]

Zeyd b. Halid (ra) şöyle anlatmaktadır:

"Resûlullah Hudeybiye'de geceden yağmış bir yağmurun ardından bizlere sabah namazını kıldırmıştı. Namaz bitince cemaate doğru döndü ve:

— Rabbiniz ne buyurdu biliyor musunuz? dedi.

— Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dediler.

Ardından şöyle buyurdu:

'Allah buyurdu ki: 'Kullarımdan bazısı bana iman eder hâlde ve bazısı da küfr eder olarak sabahladı. Allah'ın fazlı ve rahmeti sayesinde yağmur yağdırıldı, diyen bana mümin, yıldıza kâfirdir. Falan ve falan yıldız sayesinde yağmura kavuştuk, diyen ise bana kafir, yıldıza mümindir.' ' "[32]

İşte şeytan, şükür ile tevhid arasındaki bu kopmaz bağı ve insanın tabiatını bildiği için şükrü onun hayatından çıkarmaya çalışır. Şükrü unutan insan, zamanla nimetleri, Allah'tan başkasına nispet edecek ve başkalarına şükretmeye başlayacaktır. Bu da insanı ebedî rahmetten mahrum eden şirkin ilk adımıdır. Bu sebeple, şeytanın insan üzerindeki en tehlikeli projesi, nankörleştirmedir. Ayeti bir daha okuyalım:

"Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra kesinlikle onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Çoğunu şükredici bulamayacaksın.' "[33]

Bu, şeytanın zannıdır. O, birçok insanı nankörleştireceğini iddia etmiştir. Peki, bu zanda ne kadar başarılı olmuştur?

"Andolsun ki İblis, (onların çoğunu saptıracağına dair) zannında haklı çıktı. Müminlerden bir grup hariç, ona uydular."[34]

Gerek unutkan bir tabiata sahip oluşumuz gerekse şeytanın hummalı çalışması, bizi şükürden uzaklaştırır. Şükretmek için çokça hatırlamaya ve çokça Allah'a sığınmaya ihtiyacımız vardır. Nefis, kendi hâline terk edilirse şükretmez. Aksine

---

31. 16/Nahl, 83
32. Buhari, 846; Müslim, 71
33. 7/A'râf, 16-17
34. 34/Sebe', 20

nankörleşir; dahası, nimetleri gözüyle gördüğü zahiri sebeplere nispet eder, ki bu da bizi ebedî ateşe mahkûm eden şirktir.

Şükrün Faziletleri

Bir şeyin faziletini bilmek, kalpte ona karşı rağbet oluşturur. Kişi Eş-Şekûr ismiyle ahlaklanmak için unutan nefsine şükrün faziletlerini hatırlatmalıdır:

• Şükür tevhiddir:

Yukarıda açıkladığımız gibi şükür, tevhiddir. Şükrün zıddı ise nankörlük, yani küfürdür.

• Şükür, peygamber ahlakıdır:

"(Allah) buyurdu ki: 'Ey Musa! Sana verdiğim risaletim ve seninle konuşmamla seni insanlara üstün/ seçkin kıldım. Sana verdiğime kuvvetle yapış ve şükredenlerden ol.' "[35]

"De ki: 'Ey cahiller! Bana, Allah'tan başkasına ibadet etmemi mi emrediyorsunuz?' Andolsun ki sana ve senden önceki (resûllere): 'Şayet şirk koşarsan bütün amellerin boşa gider ve mutlaka hüsrana uğrayanlardan olursun.' diye vahyedildi. Bilakis, yalnızca Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol."[36]

"... Şüphesiz ki o (Nuh), çokça şükreden bir kuldu."[37]

"Hiç kuşkusuz İbrahim, tek başına bir ümmetti. Gönülden Allah'a kulluk yapan, (şirki terk edip dini Allah'a halis kılan bir) hanifti. Müşriklerden de değildi/ olmadı. (Allah'ın) nimetlerine şükreden biriydi. (Allah) onu seçti ve dosdoğru yola iletti."[38]

Allah (cc) peygamberlerine şükretmeyi emretmekte ve onları şükretmeleri dolayısıyla övmektedir. Demek ki şükür ve şükreden kullar Allah katında değerlidir.

• Şükür, insanı Allah'ın (cc) rızasına ulaştırır:

Her Müslim, Allah'a kulluk yaptığında gayesi, Allah'ın rızasına erişmek ve Allah'ın azabından korunabilmektir. Allah (cc) ayet-i kerimede şöyle buyurmaktadır:

"Eğer küfre sapacak olursanız hiç şüphesiz, Allah'ın size ihtiyacı yoktur ve kulları için küfre razı olmaz. Şükrederseniz, ondan (şükretmenizden) razı olur..."[39]

Şükür, Allah'ın (cc) razı olduğu ve sahibinden razı olacağı bir haslettir. Allah'ın (cc) rızası, kişinin şükrüne ayarlıdır. Biz ne kadar şükredersek O, o kadar bizden razı olur. Şükrü ne kadar azaltırsak O'nun rızasından da o kadar uzaklaşırız.

• Şükür nimeti arttırır nankörlük nimeti yok eder:

"(Yine hatırlayın ki) Rabbiniz: 'Andolsun ki şükrederseniz kesinlikle arttırırım,

35. 7/A'râf, 144
36. 39/Zümer, 64-66
37. 17/İsrâ, 3
38. 16/Nahl, 120-121
39. 39/Zümer, 7

nankörlük ederseniz şüphesiz, benim azabım pek çetindir.' diye ilan etmişti."[40]

Şükür, nimetin maddi ve manevi bereketidir. Şükreden kul, Allah'ın (cc) teminatı altındadır. Ya o nimet sayısal olarak artar ya da sayısı aynıdır; ama bereketi artar. Razı olduğu bir nimete erişen, onu şükürle muhafaza edip arttırabilir. Nankörlük/şükürsüzlük ise tam tersidir. İnsanı nimetten mahrum etmekle kalmaz, tam zıddıyla cezalandırır.

Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"Allah bir beldeyi örnek verdi. Onlar güven ve huzur içinde (yaşar), rızıkları kendilerine her taraftan bolca gelirdi... Allah'ın nimetlerine nankörlük ettiler. Yaptıkları (nankörlüğe) karşılık Allah onlara açlık ve korku elbisesini (giydirip iliklerine kadar hissedecekleri şekilde açlığı ve korkuyu) tattırdı."[41]

Allah (cc), ayette bahsi geçenlere iki nimet vermiştir. Birincisi, zengin olmalarıdır. Ellerini attıkları her yere Allah (cc) bol bol rızık göndermektedir. Toprağa el attıklarında petrol fışkırmaktadır. Toprağa tohum attıklarında bire on vermektedir. İkincisi de emniyet içerisinde olmalarıdır. Korku ve kaygıdan uzak, huzur ve esenlik içindedirler. Nankörlük edince rızıktan mahrum olmuş; dahası, açlık elbisesini giymişlerdir. Emniyetten mahrum olmuş; dahası, korku elbisesini giymişlerdir. Ayette geçen libas/elbise ifadesi çok ilginçtir! Elbisenin insanı sarıp sarmaladığı gibi açlık ve korku da her yönden onları kuşatmıştır. Bunun ise tek nedeni vardır: Nankörlük.

- Şükür, insanı dininde fıkıh/anlayış sahibi kılmaktadır:

"... Şüphesiz ki bunda, çok sabırlı olan ve çokça şükredenler için (ibret alınacak) ayetler vardır."[42]

Şükreden ve sabreden kullar, Allah'ın (cc) gösterdiği şer'i ve kevni ayetleri anlar, almaları gereken ders ve ibreti alırlar. Şükür ve sabırla, Allah'ın ayetlerini anlamak/fıkıh arasında nasıl bir bağ olabilir ki?

Mümin ya şükrünün imtihan edildiği bir nimet hâlinde ya da sabrının imtihan edildiği bir bela/musibet hâlindedir. Şükür ve sabır, insanı şartlara kul olmaktan kurtarır. Nimet, onu şımartmaz ve Rabbini unutturmaz; çünkü şükrederek nimeti Allah'a nispet eder. Musibet, onu üzüntüyle esir alıp Allah'ı unutturmaz; çünkü sabırla musibeti aşıp Allah'a (cc) ulaşır. Ondan yardım ister. Böylece nimetin ve musibetin kalbe hükmedip onu esir almasına müsaade etmemiş olur. Kalp, ancak Allah'a (cc) bağlı olduğunda vazifelerini yerine getirebilir. Allah'ı (cc) unutup nimete ya da musibete bağlanan kalp, hasta bir kalptir. Sorumluluklarını

---

40. 14/İbrahîm, 7
41. 16/Nahl, 112
42. 14/İbrahîm, 5

yerine getirmez, ki akletmek/anlamak kalbin sorumluluklarındandır. Allah (cc) en doğrusunu bilir.

Peki, ne yaptığımızda şükretmiş oluruz?

Şükrün Kuralı/Kaidesi

İbnu'l Kayyım (rh) şöyle söylemektedir:[43]

"Şükrün beş tane rüknü vardır. Bir insan beş şeyi yerine getirdiği zaman Allah'ın (cc) *vermiş olduğu nimete şükretmiş olur:*

1. Allah'a (cc) *boyun eğmektir: Nimeti veren Allah'a* (cc) *karşı kulluk hissedebilmektir. Kişinin kalbinden 'O benim Rabbim'dir ve O, sürekli nimetleri ile bana ikramda bulunmaktadır.' demesidir. Kalpten Allah'a karşı küçülmesi, boyun eğmesi ve Allah'ın verdiğine tam bir teslimiyetle teslim olmasıdır.*

2. Nimeti vereni sevmektir: Bu, kalbin şükrüdür. Eğer bir insanın kalbinde nimeti verene karşı sevgi oluşmuyorsa onu nimet olarak görmüyor demektir. İyilik yapana karşı kalpte bir sevgi oluşması, Allah'ın (cc) *insanların fıtratına yerleştirdiği bir olgudur. Bir nimet karşısında kişinin Allah'a* (cc) *karşı sevgisi artıyorsa kişi, nimeti gerçekten Allah'tan biliyor ve Allah'a şükrediyor demektir.*

3. Nimet'in Allah'tan olduğunu itiraf etmektir: Bu, dilin amelidir.

Allah (cc) *Peygamber'e* (sav) *şöyle buyurmaktadır:*

'Ve Rabbinin nimetini anlat.'[44]

Süleyman (as)*, Allah'ın ona verdiği bütün nimetlere*[45] *bakıp şöyle demiştir:*

'... Bu, Rabbimin ihsan ve lütfudur. Şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak için yaptı...'[46]

'Kul sabah kalktığında ya da akşamladığında: 'Ya Rabbi! Şu sabahladığım vakitte benimle beraber olan veya senin kullarından herhangi biriyle beraber olan hiçbir nimet yoktur ki sadece ve sadece sendendir. Ve senin hiçbir ortağın da yoktur. Hamd sanadır. Şükür sanadır ya Rabbi!' derse o sabahın şükrünü ifa etmiş olur. Eğer akşam bunu söylerse akşamın şükrünü ifa etmiş olur.'[47]

4. Nimetle, nimetin sahibini övmektir: Bu da dilin şükrüdür. Hatta şükürden ziyade 'hamd' dır. Yani insanın Allah'ın karşısında kendi küçüklüğünün farkına varması ve sürekli bir şekilde 'Ya Rabbi, sen bütün eksikliklerden münezzehsin!', 'Ya Rabbi, senden başka hiçbir ilah yoktur!', 'Sen yerin ve göğün sahibisin.', 'Yerde ve gökte olan her şey sana boyun eğmiş ve sana teslim olmuştur.', 'Şüphesiz ki sen, nimetlerinle bizim üzerimizde fazilet sahibisin!' gibi Kur'ân'ın ve sünnetin

---

43. bk. Medaricu's Salikin, 2/234
44. 93/Duhâ, 11
45. Cinler ve hayvanların dilini biliyor olması ve rüzgârın, emrine amade kılınması...
46. 27/Neml, 40
47. Ebu Davud, 5073

öğretmiş olduğu övgü cümleleri ile Rabbini övmesi, yüceltmesi ve tazim etmesidir. Allah'ın (cc) *güzel isimlerini saymak, Allah'ı övmenin bir parçasıdır. Misal, 'Ya Rabbi, sen rahmet sahibisin. Sen kerem sahibisin. Sen kâfirleri kahredensin, sen gücü her şeyin üzerinde olansın. Sen bütün mülkün sahibisin!' gibi isim ve sıfatlar zikredildiğinde de Allah* (cc) *övülmüş olmaktadır.*

5. Nimeti Allah'ın taatinde kullanıp masiyette kullanmamaktır: Bu da bedenin şükrüdür. Yani insanın organlarıyla Allah'a şükretmesidir. Allah (cc) *bir nimet verdiğinde o nimeti Allah yolunda kullanmak ve o nimete kendi cinsi mukabilinde teşekkür etmektir."*

Misal Allah (cc), Peygamber'e (sav) taat yapmayı sevdirmiş ve masiyetleri kerih göstermiştir. Bu Allah'ın nimetlerinden biridir. Ayet-i kerimede Allah (cc) şöyle buyurmaktadır:

"... Fakat Allah, imanı size sevdirdi ve onu kalplerinizde süsledi. Küfür, fısk ve isyanı size çirkin/ sevimsiz gösterdi..."[48]

Peygamber (sav), bu nimete amel ederek şükretmiştir. Aişe (r.anha), "*Senin gelmiş ve geçmiş bütün günahların affolunmasına rağmen niçin ayakların şişinceye kadar Allah'ın huzurunda duruyorsun, ey Allah'ın Resûlü*?" diye sorunca Peygamber şöyle buyurmuştur: "*Ben, Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı?*"[49]

Misal Allah (cc), Peygamber'e (sav) Kevser Havuzu'nu vermiştir:

"Şüphe yok ki biz, sana (cennet ırmaklarından) Kevser'i verdik. (Buna şükür olarak) Rabbin için namaz kıl ve kurban kes."[50]

Bu namaz ve kurban, Allah'ın (cc) verdiği Kevser Havuzu'na şükretmek için Peygamber'in (sav) yapacağı bir ameldir.

Misal Allah (cc), Davud ailesine verdiği nimetleri saydıktan sonra şöyle buyurmaktadır:

"... Ey Davud ailesi! Şükretmek için (salih) amel işleyin. ***Kullarımdan şükredenler pek azdır.****"*[51]

Peki, çoğunluğun şükrünü nasıl anlamalıyız?

Allah (cc) birçok ayette bizlere, insanların pek azının şükrettiğini haber vermiştir. Oysa vakaya baktığımızda insanların en çok kullandığı kelime "*Elhamdulillah*" ya da "*şükürler olsun*" oluyor. Ayetin zahiren haber verdiğiyle vaka uyuşmuyor! Bu sorunun cevabını aslında yukarıda vermiş olduk. Zira bir amelin şükür olması için, onun bazı şartları bir araya toplaması gerekir. Bu şartları beş madde ola-

48. 49/Hucurât, 7
49. Buhari, 4557
50. 108/Kevser, 1-2
51. 34/Sebe', 13

rak zikrettik. İnsanların çoğu yalnızca ağızdan şükretmekte, çoğunlukla şükrün rükünlerini yerine getirmektedir. Hâliyle bu şükür, şer'i bir şükür değildir.

Tabiinden Ebu Hazım'a şükürle ilgili bir soru sorulmuştur. O da bu soruya uzunca bir cevap vermiş ve en sonunda şöyle söylemiştir: "*Sadece dili ile Allah'a şükredip de kalbi ve amelleriyle Allah'a şükretmeyen adamın misali, elinde elbiseyi tutan; ama elbiseyi vücuduna giymeyen adamın misali gibidir.*" Yani elbise adamın elinde ama adam çıplaktır. Elbisenin adama bir faydası yoktur. Çünkü elbiseyi yanlış yerde tutmaktadır. Elbisenin yeri insanın eli değildir; elbisenin yeri, insanın bedenidir. Şükreden insanlar da böyledir. Şükrü dilinde tutan, onu kalbine ve organlarına giydirmeyen insan, aslında şükür noktasında çıplaktır. Çünkü şükrün hakkını tam anlamıyla yerine getirmemiştir.

Şükretmeyi Kolaylaştıracak Yollar

Dua

Şükür zordur ve şeytan, uzunca bahsettiğimiz gibi, şükürden alıkoymak için türlü yollarla insanı kandırmak ister. Fakat Allah (cc), insana yardım eder ve onu şeytanın vesveselerinden korursa hiç kimse şükürle kul arasına giremez. Bu sebeple kul, Allah'a çokça dua etmeli ve O'ndan (cc) kendisini şükre muvaffak kılmasını istemelidir:

"… Rabbim! Bana ve anne babama verdiğin nimetlerden ötürü sana şükretmemi ilham et/ beni şükre sevk edip yönlendir. Razı olacağın salih ameller yapmaya muvaffak kıl. Ve beni rahmetinle salih kulların arasına dahil et."[52]

Bu, sayısız nimete nail olan Süleyman'ın (as) duasıdır. Allah Resûlü'nün (sav) duası ise şöyledir:

"Ya Rabbi! Beni sana çokça şükreden ve seni zikreden/ seni anan bir kul olarak kıl."[53]

Peygamber (sav), Muaz'a (ra) dua öğretirken onun elini tutup şöyle söyler:

"Ey Muaz! Ben seni seviyorum, her namazın akabinde şöyle demeyi bırakma: 'Allah'ım! Seni zikretmem, sana şükretmem ve en güzel şekilde sana ibadet edebilmem için bana yardım et!' "[54]

Dinî Konularda Üsttekilere, Dünyevi Konularda Alttakilere Bakmak

"Sizden daha altta olanlara bakın! Sizin üstünüzde olanlara bakmayın! Bu, Allah'ın nimetini küçümsememenize daha uygundur."[55]

"İki haslet vardır. Kim kendisinde bu iki özelliği bulundurursa Allah, onu çokça şükreden ve çokça sabreden kullarından yazar. Kim de kendisinde bu iki özelliği

52. 27/Neml, 19
53. Tirmizi, 3551; Ebu Davud, 1510
54. Ebu Davud, 1522; Ahmed, 22126; Nesai, 1303
55. Buhari, 6490; Müslim, 2963

bulundurmazsa Allah, onu kendi katında şükretmeyen ve sabretmeyen kullarından yazar. Din konusunda kendinden üstte olan insanlara bakıp onları örnek alan ve dünya konusunda kendinden altta olan insanlara bakıp Allah'ın onların üzerindeki nimetlerini gören kulu, Allah sabreden ve şükreden kullarından yazar. Kim de din konusunda kendinden altta olanlara bakar ve kendi hâlinden memnuniyet duyarsa ve dünya konusunda da kendinden üstte olanlara bakar ve kendi hâline karşı nankör olursa Allah onu sabredenlerden ve şükredenlerden yazmaz."[56]

Bu rivayetler, bize şükrün yolunu öğretiyor: Dinî konularda kendimizden üstte olanlara bakacak, onları örnek alacağız. Dünya konusunda kendimizden altta olanlara bakacak ve hâlimize şükür edeceğiz. Bu ölçüyü ters çevirdik mi şükür dairesinden çıkar, nankörlük sınırlarına gireriz. İblis de bunu bildiğinden bu ölçüyü ters yüz etmek için var gücüyle çalışır. Sabah namazını kaçıran bir Müslim'e hiç namaz kılmayanı gösterir. Böylece gayrimeşru hâlini meşrulaştırır. Oysa Müslim, sabah namazını kaçırmıyorsa gece namazını kılanlara bakar, sabah namazını sürekli cemaatle kılanlara bakar... Hâlinden utanır, fazilet sahiplerini örnek alır. İblis, dünya konusunda da ölçüyü ters yüz eder. Evi olana, apartmanı olanı gösterir. İşi olana, han sahibini gösterir. İnsan da elinde olana şükretmek yerine elinde olmayana bakıp söylenir, hırs yapar, haset eder... Müslim ise evi olmayanlara, sokakta yaşayanlara bakar ve hâline şükreder.

Kanaat Sahibi Olmak

İbni Mace'nin rivayet ettiği bir hadiste Allah Resûlü (sav), bir gün Ebu Hureyre'ye şöyle söylemektedir:

"Ey Ebu Hureyre! Takvalı ol, insanlar arasında Allah'a en fazla kulluk edenlerden olursun; kanaat sahibi ol, insanlar arasında Allah'a en fazla şükredenlerden olursun; kendin için istediğini mümin kardeşin için de iste, mümin olanlardan olursun; komşuna ikramda bulun, Müslim olanlardan olursun. Gülmeyi bırak, ey Ebu Hureyre! Çünkü çokça gülmek kalbi öldüren şeylerden bir tanesidir."[57]

Kanaat sahibi olan insan, Allah'ın (cc) verdiğine razı olan insandır. Verilene kanaat eden, ne bir gram fazlasını ne de bir gram eksiğini istemeyen insandır. Misal, beş tane çocuğu olan kişinin, "*Allah bana beş tane çocuk bahşetmiş, demek ki benim hakkım budur.*" der. Tüm sebeplere yapışır, rızık temin etmek için çalışır. Eline geçenin nasibi olduğunu bilir ve nasibine kanaat eder. Çünkü o, her şeyin bir takdir ve ölçüyle yaratıldığını bilir. Ömrün, rızkın, ahlakın... Allah'ın (cc) taksimi olduğunu bilir. Bu bilgiler, her hâlükârda onu şükre sevk eder.

Kanaat, olanı görmek ve olanın şükrüyle meşgul olmaktır. İnsan, kalbini var olanlarla meşgul etmezse şeytan onu olmayanlarla meşgul eder. Sayısız nimeti görmez, birkaç tane mahrumiyeti görür.

---

56. Tirmizi, 2512
57. İbni Mace, 4217

"Sahabeden Abdullah b. Zübeyr'in (ra) *oğlu –tabiinden- Urve b. Zübeyr'e, bir gün Emevilerin sultanlarından biri şöyle haber göndermiştir: 'Ey Urve! Gel! Seni Dımeşk'te, Şam'da görmek istiyoruz.' O da çocuğunu da yanına almış, yolculuğa çıkmıştır. Şam topraklarına geldiği zaman ayağında bir hastalık belirmiştir. Halife, doktorlara misafiri ile ilgilenmelerini emretmiştir. Doktorlar:*

— Senin ayağını kesmemiz lazım, demişlerdir. O da demiştir ki:

— Kesmeniz gerekiyorsa kesebilirsiniz, doktorlar:

— Lakin içerisinde alkol olan bir şey içmen gerekiyor, ta ki vücudun uyuşsun, biz de ayağını kesebilelim, deyince o da:

— Ben nasıl Allah'ın haram kıldığı bir şeyi damarlarımın içerisinde akıtayım? Ben böyle bir şey yapmam! Ama istiyorsanız ben namaza durduğum zaman gelin, benim ayağımı kesmek istiyorsanız o zaman kesebilirsiniz, demiştir.

Doktorlar, Urve (ra) *namaza durduğu zaman gelmişler ayağını kesmişlerdir. Kan dursun diye ayağını zeytinyağına batırmışlardır. Tabi Urve b. Zübeyr bu acıya dayanamadığı için düşüp bayılmıştır. Onu, çadırına taşımışlardır. Yanında getirdiği oğlunu da çadırın dışında gezerken hayvanın biri tepmiş*[58] *ve öldürmüştür. Ki bu çocuk, yedi evladı içerisinde Urve'nin* (ra) *en sevdiği çocuğudur. Uyandığı zaman ona yaklaşıp demişlerdir ki:*

— Ey Urve! Allah, senin bu bacağını aldı. Urve:

— Allah'tan geldik, Allah'a döneceğiz. Allah'ım sana hamdolsun.

— Ey Urve! Allah senin çocuklarından birini de aldı. Urve:

— Senden geldik yine sana döneceğiz ya Rabbi! Sana hamdolsun.

İnsanlar onun bu durumuna şaşırınca o da durumu izah etme gereği duymuştur. Allah'a şöyle dua etmiştir:

'Ya Rabbi! Eğer sen benim bir parçamı/ ayağımı aldıysan şüphesiz ki üç tanesini (iki el, bir ayak) bana bıraktın. Eğer sen benim bir tane oğlumu aldıysan şüphesiz ki altı tanesini bana bıraktın. Ya Rabbi! Sen bir defa insanları imtihana uğratıyorsan bin defa da afiyette kılıyorsun. Bir taneyi insanlardan alıyorsan bir çocuğunu insanlara bırakıyorsun.' "[59]

Urve'yi (rh) bu hâle getiren, Allah'ın aldığına değil verdiğine bakmasıdır. Bedenler de insanlar da sıhhat de dünya da Allah'ın mülküdür. Mülkün sahibine, mülkü aldığında "*Bu mülkü benden niye alıyorsun?*" diye sual edilemez. Kaldı ki, ölmemiş ve Allah'ın "*gör*" dediğini gören bir kalp, verilenin, alınandan daha fazla olduğunu, ikisinin kıyas dahi edilemeyeceğini anlar. Akıl, çok olanla mutlu olmayı gerektirir. Çok olanı görmeyip az olanla mahzun olmak, akıllıca bir davranış değildir.

---

58. Bazı biyografi kitaplarında da "Parçalayıcı bir hayvan çocuğunu yemiştir." şeklinde geçmektedir.
59. El- Bidaye ve'n Nihaye 9/120

Teşekkür Etmeyi Ahlak Hâline Getirmek

"Kim aza şükretmezse çoğa da şükretmez. Kim de insanlara şükretmemişse aynı zamanda o, Allah'a da şükretmemiştir."[60]

İslam âlimleri bu hadisteki "*İnsana şükretmeyen Allah'a şükretmez.*" lafzını iki şekilde izah ederler:[61]

- Bazı âlimler demişlerdir ki: "*Teşekkür etmek ve teşekkür etmemek, bir ahlaktır. Bir kişi insanlara teşekkür edebiliyorsa Allah'a da teşekkür eder. Bir kişi insanlara teşekkür etmeyi bilmiyorsa, bu ahlak onda yerleşmemişse, Allah'a da teşekkür etmez.*"
- Bazıları da demişlerdir ki: "*Peygamber'imiz* (sav) *burada bir hüküm bildiriyor: 'Allah* (cc)*, insanlara teşekkür etmeyenlerin, Allah'a teşekkürünü de kabul etmez.'* "

Yani bu bir cezadır. İnsanlara teşekkür edilmediği için bir ceza olarak, Allah (cc) da onun şükrünü kabul etmez.

Allah'a teşekkürün yolu, insanlara teşekkür etmekten geçer. Yani kişinin çevresindeki insanların, kendisine yaptığı iyiliklerden ötürü onlara teşekkür etmeyi bir borç bilmesi gerekir. Teşekkür etmek ahlak hâline gelirse çok farklı ufuklar açılır insanın önünde. İnsanların burun kıvırdığı birçok şeyde, o kul teşekkür edecek bir şey bulur. Örneğin,

"Dilencinin biri, bir kapıyı çalmış ve ev sahibi kapıyı açarak istediğini dilenciye vermiştir. Ev sahibi, dilenciye: 'Allah senden razı olsun, sana çok teşekkür ediyorum.' demiştir. Oradan biri de ona:

— Sen sana tasadduk etme imkânı sunduğu için mi dilenciye teşekkür ettin? diye sormuştur. Adam da:

— Hayır, onu herkes yapar. Ben, Allah'ın bana verdiği nimetleri bana hatırlattığı için ona teşekkür ettim, demiştir."

Çoğu insan dilenci görünce burun kıvırır, rahatsız olur. En kötüsü de Mekkeli müşrikler gibi "*Allah versin/ Allah doyursun*" der. Şükür ahlakına sahip insanlar ise bambaşka ufuklarda gezer. Kimi kendisine tasadduk imkânı verdiği için teşekkür eder kimi de Allah'ın nimetlerini görmesini sağladığı için…

Şu unutulmamalı: Allah'ın (cc) bizim şükrümüze ve teşekkürümüze ihtiyacı yok. Şükreden, kendi yararına şükretmiş olur. Nankörlük ise yalnızca kulun kendisine zarar verir. Allah'ın (cc) bizi şükre daveti, bizim iyiliğimiz içindir:

"… Kim de şükrederse, kendi yararına şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, şüphesiz benim Rabbim (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (cömert, ihsanı bol olan) Kerîm'dir."[62]

60. Ahmed, 7504; Tirmizi, 1954
61. bk. Tuhfetu'l Ehvezi, 1954 no'lu hadis şerhi
62. 27/Neml, 40

Eş-Şekûr İsmiyle Dua

Ey Eş-Şekûr olan Rabbim! Bizi yokluktan varlığa çıkardığın için sana şükürler olsun. Bizi insan kıldığın için sana şükürler olsun. Bizi mümin kıldığın için sana şükürler olsun. Bizi sayısız nimetlerle donattığın için sana şükürler olsun. Her şeyin sana ait olmasına rağmen amellerimize teşekkür edip bizi mükâfatlandırdığın için sana şükürler olsun...

"Allah'ım! Seni zikretmem, sana şükretmem ve en güzel şekilde sana ibadet edebilmem için bana yardım et!"[63]

Allahumme âmin.

63. Ebu Davud, 1522; Ahmed, 22126; Nesai, 1303

Her şeyden haberdar olan ve kullarına haber veren Allah.

Dua

Ey El-Habîr olan Rabbim! Sen mutlak ilim sahibi, her şeyden haberdar olansın. Bu gerçeği hakkıyla idrak etmeyi ve sana El-Habîr ismiyle kulluk edip nefsimizi kontrol etmeyi bize kolaylaştır. Ey El-Habîr! Bizi yalnızca senin haberlerine tabi olan, senin dışında hiçbir şeye iltifat etmeyen kullarından kıl.

Allahumme âmin.

EL-HABÎR

Genel Bilgiler

El-Habîr yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. "*Ha-be-ra/ Haber*" kökünden türemiştir. Bu kök, ilim/bilgi ve yumuşaklığa delalet eden iki asli anlama sahiptir. İlkine örnek, her şeyi bilen anlamında El-Habîr'dir. İkincisine örnek, ekilmeye elverişli anlamında ardu'l habra/yumuşak topraktır.[1]

Bu isim, Kur'ân'da kırk beş (45) ayrı ayette Allah için kullanılır.

"Şayet sadakalarınızı açıktan verirseniz ne güzeldir. Onu gizler ve fakirlere verirseniz (gizli sadaka) sizin için daha hayırlı olur. (Allah bununla) günahlarınızın bir kısmını bağışlar. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[2]

"O, kullarının üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kâhir'dir. O (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[3]

El-Habîr İsminin Anlamı

Her şeyden haberdar olan ve kullarına haber veren Allah, demektir.

El-Habîr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Habîr İsminin Tecellileri

Allah (cc) kırk beş ayrı ayette her şeyden haberdar olduğunu bildirir. Yirmi ayrı ayette ise "*Allah yaptıklarınızdan haberdardır.*" der. Bu tekrarın nedeni kulun dikkatini çekmek ve nefis terbiyesinde ona yardımcı olmaktır. Nefis terbiyesi önemli midir? Evet, önemlidir. Zira insanın önünde iki yol vardır: Ya Allah'ın

1. Mu'cem Mekayisu'l Luga, h-b-r maddesi
2. 2/Bakara, 271
3. 6/En'âm, 18

(cc) ona verdiği değeri koruyacak[4] ya da esfeli safiline/aşağıların aşağısına[5] düşecektir.

İnsanı hayvandan ayıran şey akıl ve iradedir. İnsan, nefsini akıl ve irade ile kontrol altına alabilir. Bunun yolu da Allah'ın her şeyden haberdar olduğunu bilmektir. Kontrol edildiğini bilen insan, kendini kontrol edebilir. Kişi, Allah'ın ilim ve haberdarlığına dair ne kadar tafsilatlı bilgi sahibi olursa, nefsi üzerindeki kontrolü o kadar güçlü olur. Bu sebeple olsa gerek, birçok farklı üslupla Allah (cc) ilminin kapsayıcılığı ve her şeyden haberdar olduğunu haber verir:

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır. (Gaybı) O'ndan başkası bilmez. Karada ve denizde olan her şeyi bilir. Herhangi bir yaprak düşmüş olsa mutlaka onu bilir. Yerin karanlıklarındaki bir tane, yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık Kitap'ta yazılıdır."[6]

Bilim insanları, denizde iki yüz kırk üç bin canlı türünün olduğunu biliyor. Tahminler ise bu sayının çok daha fazla olduğu yönünde. Dünya'da ise sekiz milyon yedi yüz bin isimlendirilmiş canlı türü olmakla beraber bu sayının, yüz milyondan fazla olduğu tahmin ediliyor. Ayrıca bilim insanları, ismi konulan dört yüz bin tane bitki çeşidi olduğunu; fakat kâinattaki tüm bitkilerin, belirtilen rakamlardan çok daha fazla olduğunu varsayıyor. Bir insan, bitkilerden on tanesinin ismini dahi aklında tutmakta zorlanırken Allah, bunların isimlerini, ihtiyaçlarını, nasıl oluşacaklarını ve nasıl yaratılacaklarını tek tek biliyor. Allah (cc), asla bir ineği eşek suretinde; bir eşeği katır suretinde, bir papatyayı nergis suretinde, bir nergisi gül suretinde yaratmıyor; çünkü her birinden haberdar; her birinin ihtiyacından, her birini nasıl yaratması gerektiğinden…

Üzerinde yaşadığımız toprağa bir bakalım! Toprağın altına saçılan milyonlarca tohum bulunmaktadır. Allah (cc), tek tek o tohumları, hangi toprakta yeşerebileceğini, ihtiyacının ne olduğunu bilmektedir ve bunları asla birbirine karıştırmamaktadır. Kayısı çekirdeği ekip de antep fıstığı alan, elma ekip de elma ağacından karpuz toplayan birinin olması mümkün değildir. Toprağın ya da o tohum taneciğinin aklı olmadığına göre onu bilen, ondan haberdar olan ve onu bu bilgisiyle sevk ve idare eden bir Allah var demektir.

İşte bunları bilmek, anlamak ve hakkıyla inanmak kişiyi Rabbine karşı edebe sevk eder. Duygu, düşünce ve amellerine çekidüzen vermesini sağlar. Çünkü toprağın altındaki tohumu, ağaçtaki yaprağı, denizin kuytularındaki bir balığı… bilen ve haberdar olan Allah'ın kendinden de haberdar olduğunu bilir. Kötülüğe meyyal nefsi, bu bilgiyle istikamete davet eder.

Salih insan Lokman (as), yüce Allah'ın bu ismi ve tecellisiyle oğluna nasihat eder:

---

4. bk. 17/İsrâ, 70
5. bk. 95/Tîn, 5
6. 6/En'âm, 59

"Canım oğlum! (Yaptığın şey) hardal tanesi ağırlığınca olsa, bir kayanın içinde, göklerde ya da yerin (derinliklerinde) olsa bile Allah (kıyamet günü) onu getirir. Çünkü Allah (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz edip haberdar olan) Latîf, (her şeyden haberdar olan) Habîr'dir."[7]

İnsanın amelleri kaybolmaz. Üzerinden milyonlarca yıl geçse de El-Habîr olan ondan haberdardır. Bir gün mutlaka o ameli o gizlendiği yerden çıkaracak ve insanın önüne koyacaktır. Çoğu zaman insanın dahi hatırlamadığı amelleri, Allah ona haber verecektir.

Şöyle düşünelim: Allah (cc), bakışını terbiye etmesini emreder mümine.

"Mümin erkeklere: 'Gözlerini (haramdan) kısmalarını ve iffetlerini korumalarını' söyle. Bu, onlar için en hayırlı/ temiz olandır. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[8]

Kimin neye, hangi niyetle ve hangi vakitte baktığını kim bilecek ki? Elbette El-Habîr olan Allah!

"(Allah,) gözlerin hain bakışlarını ve sinelerin gizlediğini bilir."[9]

Ayrıca insan, bir tabiata sahiptir: Görüldüğünü, duyulduğunu, öyle ya da böyle birilerinin ondan haberdar olduğunu bildiğinde kendisine çeki düzen verir. Bu, insani bir özelliğimizdir. Allah (cc) El-Habîr ismiyle, bu yönümüzü işlemek ve terbiye etmek ister.

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının! Herkes yarın için ne takdim ettiğine bir baksın. Allah'tan korkup sakının! Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[10]

İşte müminin yolunu aydınlatan ve elinden tutan bir ayet daha! Allah (cc) bu ayette takvayı öğretiyor. Takva neydi? Kalpte olan hassasiyet! Sakınarak yaşamak! Merkeze Allah'ı (cc) koyup O'nun rızasına uygun bir yaşam sürmek...

İnsan, nasıl bu ulvi seviyeye ulaşır? Ayet iki yol öğretiyor:

- **Muhasebe:** İnsan nefsini hesaba çekerek, yarın için ne takdim ettiğine bakarak hassasiyet yani takva sahibi olur.
- ***"Allah yaptıklarınızdan haberdardır."*** bilinciyle hareket etmek. Bu bilincin doğal neticesi takvadır.

Ayrıca kişi, yaptığı her fiilden Allah'ın (cc) haberdar olduğunu bildiğinde hesap günü gelmeden ve Allah hesaba çekmeden önce kendini hesaba çekecektir. "*Ben bunu yaptım/ söyledim; ama Allah bana sorduğunda nasıl cevap vereceğim?*" diye düşünecektir. Bu nedenle bir insanın, Allah'ın Latîf ve Habîr olduğunu bilmesi,

7. 31/Lokmân, 16
8. 24/Nûr, 30
9. 40/Mü'min (Ğafir), 19
10. 59/Haşr, 18

amellerini kontrol etmesine sebebiyet vermektedir. Bu da insanı Allah'ın razı olduğu ve emrettiği takvaya/Allah'tan korkmaya, sakınmaya ulaştırmaktadır.

2. El-Habîr, Kullarını Haberdar Eder

Yüce Allah El-Habîr'dir, her şeyin en doğrusunu bilir. O (cc), bildiği bu doğruları vahiy aracılığıyla kullarıyla paylaşır. Kullarından yalnızca bu habere ittiba etmelerini, onun dışındaki bilgi ve haberden yüz çevirmelerini ister.

"Rabbinizden size indirilene uyun. O'ndan başka velilere uymayın. Ne de az öğüt alıyorsunuz!"[11]

"Sonra seni, (ilahi) emre dayalı bir şeriat üzere kıldık. Ona uy. Bilmeyenlerin hevalarına/ arzularına uyma."[12]

İnsan meraklı bir varlıktır. Her şeyi merak eder, anlamak ister. Bu sebeple de sürekli düşünür ve bilgi üretir. Amacı, kendiyle ilgili her şeyi açıklayabilmektir. Asırlardır filozofların, siyasetçilerin, din adamlarının, sıradan insanların... yaptığı budur.

İnsan düşünür, bilgi üretir ve bunu başkalarına haber verir. Mümin için ise hakikat verilidir. Onun felsefeye, zanna, hevaya, deneme yanılmaya... ihtiyacı yoktur. El-Habîr olan Rabbi hakikat bilgisini ona vahiyle haber vermiş, vahyin dışındaki tüm yolları kapatmıştır; çünkü her şeyi yaratan O'dur; doğal olarak her şeyin hakikatini en iyi bilen de O'dur.

"Hiç yarattığını bilmez mi? O, (Lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz edip haberdar olan) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[13]

İnsan, yaratanın haberlerini bırakır, beşerin haberi peşine düşerse ne olur? Alçalır, değersizleşir, kendisi gibi insan olanlara kul olur; insanın zan ürünü düşünceleri ardında savrulur...

Bir örnek verelim: Asırlardır insanlar, en ideal yönetim biçimini arıyor. Yüzlerce farklı öneri ve uygulama var. Peki sonuç nedir? Tam bir fiyasko! Neden? Çünkü bu sistemleri önerenler de birer insan. Henüz kendini tanımaktan aciz bir insan, tüm insanların ihtiyacını karşılayacak bir sistem öneriyor! Cahilliği, zaafları, öngörüsüzlüğü... ile konuşuyor. Sistem uygulanmaya başlıyor; ama olmuyor. Sistem aksıyor; çünkü sistem sahipleri kuşatıcı bir ilim ve sınırsız bir kudrete sahip değil... Her aksamada yeni müdahaleler yapılıyor... Olmayınca askerî darbeler devreye giriyor... O da çare olmuyor; iç savaş ya da ekonomik kriz çıkıyor... Olmadı, olmuyor, olmayacak...

Allah (cc) insana ideal sistemi haber vermiş... İnsana düşen Allah'a karşı haddini bilip O'nun haber verdiğine kulak vermek. Aksi hâlde güç ve sermaye sahibi

11. 7/A'râf, 3
12. 45/Câsiye, 18
13. 67/Mülk, 14

azgın/müstekbir/mütref mele tabakası elinde denek olmaya, onur ve izzeti ayaklar altına alınmaya devam eder:

"O, her şeyi detaylandıran bir Kitab'ı size indirmişken, Allah'tan başka bir hakem mi arayacakmışım? Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onun (Kur'ân'ın), Rabbin tarafından hak olarak indirilmiş olduğunu kesin olarak bilirler. Sakın şüphecilerden olma. Rabbinin kelimesi (Kur'ân), doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi' ve (her şeyi bilen) El-Alîm'dir. Şayet yeryüzündeki çoğunluğa uyarsan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar, sadece zanna uyarlar ve yalnızca tahminle iş yaparlar."[14]

Eğitime dair bir örnekle devam edelim: Allah (cc) bir yandan eğitim ve öğretimi emrederken diğer yandan kadın erkek ilişkilerine bir ölçü getirir. Teslim olmuş bir kalp, hayatı Allah'ın haber verdiği ölçülerle inşa eder. Der ki: "*Eğitim öğretim gerekli; ama karma eğitim olmamalı. Çünkü İslami ölçüler açık: Kadın ve erkek baş başa kalamaz; kadın ve erkek arkadaşlık edemez; kadın ve erkek (nikâhsız) temasta bulunamaz... Bu ölçüleri koyan ve bize haber veren El-Habîr olan Allah'tır.*" Onun (cc) ölçülerini bir kenara koyan ve beşerî düşüncelerin peşinden gidenlerin serüvenini okuyacağız şimdi:

Geçtiğimiz yüzyıl heva tellalları, "*Modernleşiyoruz, uygarlaşıyoruz, artık yepyeni bir dünya var!*" diyerek İslam'ın getirdiği ölçülere "*çağ dışı*" etiketini vurdular. Hatta bu hükümlerin, erkeğe ve kadına zarar verdiğini ileri sürdüler. Şöyle ki: "*Erkek ve kadını birbirinden ayırdığınızda belli bir zaman sonra bastırılmış bazı duygular çok daha etkin bir şekilde gün yüzüne çıkar. Bu nedenle İslam'ın bu sistemi yanlıştır.*" dediler. Ardından kadınları ve erkekleri karma eğitim anlayışı ile bir araya getirdiler. Bununla da kalmadılar, bazı ülkelerde bunu yasal zorunluluk hâline getirdiler.

Yıl 1960, yer Avrupa... Karma eğitim zorunlu oldu... Her yerde uygulanmaya başladı... Yirmi yıl sonra, yeni sistemi ölçmek istediler; çünkü yirmi yıl bir nesil sayılıyor. 1980 yılı ölçme ve değerlendirmesinde ne kadınların ne de erkeklerin onlardan beklenen başarıyı gösteremedikleri fark edildi. Kadınların daha fazla zarar gördükleri ve kadın erkek eşitliğinin sağlanamadığı anlaşıldı. Yapılan araştırmanın sonuçları o gün, Almanya menşeli ve dünyanın popüler dergilerinden birinde şu manşetle özetlendi: "*Karma eğitim, bu çağın en büyük pedagojik hatasıdır!*" Yani bir çocuğa eğitim ve terbiye olarak yapılabilecek en büyük yanlış, iki farklı cinsi bir araya getirip ergenlik döneminde beraber okul okutturmaktır.

Sonra 1990'lı yıllarda "*Karma eğitim mecbur değildir, serbesttir.*" dediler. 2003 yılında sadece Amerika'da iki yüz elli üç tane okul karma eğitimi sonlandırdı.

---

14. 6/En'âm, 114-116

İki yüze yakın okul da Milli Eğitim'e başvurup karma eğitimi sonlandırmak ve yeni şube açarak kız ve erkek çocukları ayırmak istedi.

2003 yılında Amerika'da yapılan bir araştırmada ergenlik çağındaki kızların ve erkeklerin ayrı olduğu okullarda kızların hamilelik oranı 40'ta 1. Erkek ve kızların beraber okudukları okullarda ise okul döneminde her üç kızdan bir tanesi mutlaka gebe kalmıştır. Aradaki farkı görüyorsunuz. Müslim olmasa dahi Allah'ın haber verdiğine uyan; iffete, ahlaka ve fazilete daha yakın oluyor.

Daha ilginç bir örnekle devam edelim. Bugün bankalar, faizle para veriyor. %10, %20 gibi değişik oranlarda faizle işlem yapıyor. Banka bu durumu, "*kârlı kazanç*" diye açıklıyor. Bu, bankanın ve "şeytanın sesi" reklamların söylediği…

El-Habîr olan Allah ise şöyle haber veriyor:

"Allah, faizin bereketini siler, sadakaları ise arttırır. Allah, (faizi alışveriş gibi helal sayan) kâfiri ve (faizle muamele eden) günahkârları sevmez."[15]

Kapitalist düzenin/dinin mensupları, bu haberi anlamıyor ya da anlamak istemiyor. Takkeli kapitalistler türlü tevillerle/zırvalarla, kravatlı kapitalistler ise burun kıvırarak bu hükmü inkâr ediyor. Allah (cc) faizin bereketsiz/az/faydasız olduğunu söylüyor; Onlar ise paranın sayısal artışına bakıp faizi çok/bol/faydalı görüyor…

Bakın faiz toplumu ne hâle getirmiş: Faizci toplum; bencil, tamahkâr, hırslı bir toplumdur. Bu toplumda yardımlaşma yoktur. Birinden yardım istediğinizde size bankayı gösterir. Baba oğula kefil olmaz. Hesaplardaki faiz şiştikçe insanlık zayıflar. Paranın aritmetik artışı, vicdanı öldürür. Neden? Çünkü Allah faizin bereketini silip atar.

Örnekleri çoğaltabiliriz elbet. Ancak sonuç değişmez. Allah'ın verdiği haberle yetinmeyen, dünyada da ahirette de hüsrana uğrar.

Gaybi haberler!

Allah (cc), âlemi, gayb ve şehadet âlemi olmak üzere ikiye ayırır. O, hem gayb hem de şehadet âleminin âlimidir. İnsanın bilgisi ise şehadet âlemiyle sınırlıdır. Gayba gelince Allah'ın haber verdiği kadarını bilir; hâliyle de yalnızca haber verilenle yetinmeli, haber verilene tabi olmalıdır.

Zira insan sadece şehadet âlemini anlayacak bir donanıma sahiptir. Eşyayı algıladığı beş duyu organı, şehadet âlemiyle sınırlıdır. Gayb ise insana kapalıdır. Onu anlayacak donanımdan mahrumdur. Gayba dair izleyebileceği en sahih yol, habere teslim olmak ve iman etmektir.

Allah (cc), bizim için gayba imanın konusudur. Melekler, ölüm sonrası ve ahiret, gaybın konusudur.

---

15. 2/Bakara, 276

Peki, o zaman şöyle soralım Allah'ı nasıl tanıyacak, O'na (cc) nasıl iman edeceğiz?

"Gözler O'nu idrak edip kuşatamaz. O ise tüm gözleri kuşatmıştır. O, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz eden) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[16]

O'nu göremiyoruz ve hiçbir şeye kıyas edemiyoruz; zira hiçbir şey O'nun dengi ve benzeri değildir:

"… Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[17]

O'na dair misal veremiyor, örnekleme yapamıyoruz; çünkü hiçbir şey O'nu anlatmak için yeterli değildir.

"(Allah'ı başka varlıklara, başka varlıkları da Allah'a benzeterek) Allah hakkında örnekler/ misaller vermeyin. (Allah hakkında verilecek örneği yalnızca) Allah bilir, siz bilmezsiniz."[18]

Geriye tek bir yol kalıyor: O'nu (cc), O'nun haber verdiği şekilde tanımak:

"(O Allah) ki gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yaratan, sonra arşa istiva edendir. (O,) Rahmân'dır. O'nu bilene sor."[19]

O (cc) kendi için bir isim zikretmiş veya kendi zatı için bir sıfattan haber vermişse inanırız. İnsan zihninin ürettiği sefil düşüncelerle, Rabbimizin haberlerini inkâra, tevile, tahrife ve ilhada kalkmayız. O (cc) "*Rahmân arşa istiva etti.*" diyorsa, Rahmân arşa istiva etmiştir, deriz. O (cc) kendi zatı için "*Şüphesiz ki Azîz ve Ğafur'dur.*" diyorsa Allah izzet sahibi ve bağışlayıcıdır, deriz. O (cc) "*O'nun iki eli de açıktır.*" diyorsa Allah'ın iki eli de açıktır, deriz. O (cc) "Güzel söz ona yükselir." diyorsa güzel söz O'na yükselir, deriz… Çünkü Allah gaybdir. Neyi haber verirse O'na inanmak ve teslim olmak zorundayız!

Ahiret, bizim için gaybdır, dedik. Buna dair bir örnek verelim. İnsanlar tartışıyor: Allah'tan başkasına dua edilip onlardan medet umulunca bizi duyarlar mı? Bu yapılan şirk olur mu? Bir grup "*Evet duyar ve bu yapılan şirk olmaz!*" diyor. Bir başka grup "*Duymaz ve bu şirktir.*" diyor. Bir başkası "*Ölüler duyar; ama bu eylem şirktir.*" diyor… Yüce Allah ise şunu haber veriyor:

"Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katar. Güneş'i ve Ay'ı emre amade kılmıştır. Her biri belirlenmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte bu, sizin Rabbiniz olan Allah'tır. Hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O'na aittir. O'nun dışında dua ettikleriniz, kıl kadar dahi birşeye sahip değildir. Onlara dua etseniz, duanızı işitmezler. İşitse-

16. 6/En'âm, 103
17. 42/Şûrâ, 11
18. 16/Nahl, 74
19. 25/Furkân, 59

ler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü şirkinizi reddederler. (Her şeyden haberdar olan) Habîr gibi kimse sana haber veremez."[20]

Siz ölülerin duyduğuna ve dualara icabet ettiğine… dair menkıbeler anlatabilir, yaşandığını iddia ettiğiniz sayısız örnek/tecrübe aktarabilirsiniz. Hatta kendisine dua edilen salihlerin, ahirette de şefaatleriyle yardımı sürdüreceklerini iddia edebilirsiniz… El-Habîr olan Allah ise tam zıddını haber veriyor. Sonunda ise "*El-Habîr gibi kimse sana haber veremez.*" buyuruyor. Çünkü tüm bunlardan gerçek anlamda haberdar olan yalnızca O'dur (cc). Diğer haberler zandır, tahmindir, hevadır…

El-Habîr İsmiyle Dua

Ey El-Habîr olan Rabbim! Sen mutlak ilim sahibi, her şeyden haberdar olansın. Bu gerçeği hakkıyla idrak etmeyi ve sana El-Habîr ismiyle kulluk edip nefsimizi kontrol etmeyi bize kolaylaştır. Ey El-Habîr! Bizi yalnızca senin haberlerine tabi olan, senin dışında hiçbir şeye iltifat etmeyen kullarından kıl.

Allahumme âmin.

20. 35/Fâtır, 13-14

Kullarına karşı lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere dahi ilmiyle nüfuz eden Allah.

Dua

Ey El-Latîf olan Allah'ım! Sen, sonsuz lütuf sahibisin. Lütfunu görmeyi ve hakkıyla şükrünü eda etmeyi ihsan eyle. Bizi, özel lütuflarına mazhar kıldığın kullarından eyle. Ey El-Latîf! Şüphesiz ki sen dilediğini özel lütfuna mazhar kılarsın.

Allahumme âmin.

EL-LATÎF

Genel Bilgiler

El-Latîf, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Bu isim "*le-ta-fe/ lutf*" kökünden türemiştir. Bu kök iki asli anlamı taşır: İlki, rıfk/yumuşaklık/nezaket; ikincisi, küçüklüktür.[1] Birinci kök anlamı yüce Allah'ın kullarına lütuf ve ihsanına delalet eder. İkinci kök anlamı ise yüce Allah'ın en ince şeylere dahi nüfuz edip, en kapalı bilgilere dahi sahip olduğuna delalet eder.

El-Latîf ismi Kur'ân'da yedi (7) ayrı ayette Allah için kullanılır.

"Gözler O'nu idrak edip kuşatamaz. O ise tüm gözleri kuşatmıştır. O, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz eden) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[2]

"Allah, kullarına karşı latiftir. Dilediğini rızıklandırır. O, (güç ve kuvvet sahibi olan) El-Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz'dir."[3]

El-Latîf İsminin Anlamı

Kullarına karşı lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere dahi ilmiyle nüfuz eden Allah, demektir.

El-Latîf İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Latîf İsminin Tecellileri

Yüce Allah lütuf ve ihsan sahibidir. O (cc) kullarından dilediğine lütfeder. O'nun lütfu; iyilik (berr), güzellik (ihsan), nimet ve hibesinden farklıdır. Evet, bunların her biri O'nun (cc) bir isminin tecellisidir ve her birine genel anlamda iyilik/nimet

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luga, l-t-f maddesi
2. 6/En'âm, 103
3. 42/Şûrâ, 19

diyebiliriz; ancak El-Latîf ismiyle gelen iyilik, özel bir iyiliktir. Özel sebepleri, incelikle planlanmış bir süreci ve sahibini ayrıcalıklı kılan özel bir yönü vardır. El-Latîf ismini konu alan ayetleri okuduğumuzda bu fark daha iyi anlaşılacaktır.

El-Latîf İsminin Yusuf'a (as) Tecellisi: Zindan İmtihanı!

"Ebeveynini tahtın üzerine çıkarttı/ oturttu. (Hepsi) ona secde ettiler/ saygıyla selamladılar. Dedi ki: 'Babacığım! İşte bu, benim daha önce gördüğüm rüyamın tevili/ gerçekleşmesidir. Rabbim onu gerçek çıkardı. Şüphesiz ki beni zindandan çıkardığında ve şeytan, kardeşlerimle aramı bozduktan sonra sizleri çölden getirdiğinde bana iyilikte bulundu. ***Şüphesiz ki Rabbim, dilediği şeyi incelikle (sebeplerini hazırlayıp lütfu ve kuşatıcı bilgisiyle) sonuca ulaştırandır.*** *Şüphesiz ki O, (her şeyi bilen) El-Alîm, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olanın ta kendisidir.' "*[4]

Bu ayette Yusuf (as), Allah'ın (cc) ona olan özel ihsanlarını hatırlamakta ve başkalarına anlatarak o nimete şükretmektedir. Tüm bu insanları "اِنَّ رَبّ۪ي لَط۪يفٌ لِمَا يَشَٓاءُ" sözü ile ifade etmektedir. Bu cümlenin birebir karşılığı "*Şüphesiz ki Rabbim, dilediği şeye Latif'tir.*" şeklinde verilebilir. Biz mealde bu cümleyi şöyle tercüme ettik: *"Şüphesiz ki Rabbim, dilediği şeyi incelikle (sebeplerini hazırlayıp lütfu ve kuşatıcı bilgisiyle) sonuca ulaştırandır..."*

Yusuf (as) burada bir süreci anlatmakta ve o sürecin sonunda elde ettiği nimete dikkat çekmektedir. Nimet; Yusuf'un (as) önemli bir mevkiye gelmesi, zindandan çıkması, anne ve babasıyla buluşması, kardeşleriyle karşılaşması ve kardeşlerinin yaptığı kötülüğü affetmiş olmasıdır. Bu cümleyi sondan başa doğru okuyun. Şayet Yusuf'la kardeşlerinin arası bozulmasa onu kuyuya atmayacaklardı. Kuyuya atılmasa Mısır'a köle olarak gidip saraya girmeyecekti. Saraya girmese iftiraya uğrayıp zindana düşmeyecekti... Bunlar olmasa mülk sahibi bir peygamber olmayacaktı. Yusuf'un (as) eriştiği nimet, nübüvvet ve mülktür. Hem uhrevi hem de dünyevi bir nimete erişmiştir. Ayrıcalıklı bir konumdadır; ancak bu, özel bir takdirin, ince ince işleyen bir sürecin ve hayalleri zorlayan bir yaşamın neticesinde elde edilmiştir. Bu sebeple İbni Kesir (rh) ayetteki cümle için şunu söyler: "*Allah (cc) bir şeyin olmasını istediğinde; onun sebeplerini oluşturur, onu kolaylaştırır ve takdir eder.*"

El-Latîf isminin bu tecellisini bilmek, insanın olaylara bakışını değiştirir. Nice zorlu imtihanın Allah'ın (cc) lütfu olabileceğini, Allah'ın, imtihanları ayrıcalıklı bir nimete/lütfa sebep kılmış olabileceğini düşünür. Bu da zorlu imtihanlara karşı sabır, rıza ve teslimiyet duygusunu pekiştirir.

Allah'ın (cc) isimlerini anlamaya çalışan bir kul olarak şunu söyleyebilirim: Yusuf (as), zindanla imtihan olanların örneği, rol modelidir. O (as) yaşadığı tüm

4. 12/Yûsuf, 100

zorlu süreci El-Latîf ismiyle açıklamıştır: Ki dikkatle baktığımızda O, baba evinden çıktığı andan itibaren zindan hayatı yaşamıştır. Kuyu, bir zindandır… Kölelik bir esaret, içinde yaşadığı saray bir zindandır… Onu fuhşa zorlayan kadın, hayatı onun için zindana çevirmiştir… Nihayetinde fiilî olarak zindana düşmüştür… Tüm bunlar, Yusuf'un (as) yanında El-Latîf isminin bir tecellisidir. Demek ki zindanda olan Müslim, El-Latîf isminin himayesinde yüce Allah'ın sayısız lütfuna mazhar olmuştur. Yusuf (as) gibi sabreden, Allah'a dayanan, zindanda dahi olsa Allah'a (cc) davet görevini, İslam'ı temsil sorumluluğunu yerine getiren, sonunda büyük bir lütfa mazhar olacaktır. Kişi zindana Yusufça bakmalı, Yusufça bir duruş sergilemelidir. Hiç şüphesiz Yusuf'a (as) El-Latîf olan Allah, tüm kullarına karşı El-Latîf'tir.

Zindana beton ve demirden yapılmış bir diriler kabri olarak bakar, ardı ardına kapanan kapıların sesini işitir, bizi her yönden kuşatan çaresizliğini hissedersek; zindan bir kabire biz de orada yaşayan ölülere döneriz. Zindan bir öğütücü, biz de orada öğütülen bir zindanzedeye döneriz… Allah'ın (cc) sayısız lütfunu görmez, görmediğimiz için de şükrünü eda edemeyiz. Zindanın, arındıran ve inşa eden medresesinden faydalanamayız.

Elbette biz Allah'tan (cc) her daim avf ve afiyet istemeliyiz; ancak başımıza bir imtihan gelmişse Allah'ın takdirine razı olmalı ve o imtihanı manevi bir fırsata çevirmeye çalışmalıyız. Yüce Allah, her peygamberi bir imtihanın rol modeli kılmıştır. O peygamberi rehber edinip onun (as) ardı sıra kulluk fıkhını öğrenmeliyiz.

El-Latîf İsminin Allah Resûlü'ne Tecellisi: Salih Bir Yuva!

"Evlerinizde okunmakta olan Allah'ın ayetlerini ve hikmeti (Nebi'nin açıklaması olan Sünnet'i) hatırlayın. Şüphesiz ki Allah, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz edip haberdar olan) Latîf, (her şeyden haberdar olan) Habîr'dir."[5]

Bu ayet, Allah Resûlü'nün (sav) hanımlarına hitap eden bir bağlam içindedir. Bu bağlam, Ahzap Suresi 28. ayetten 34. ayete kadarki kısımdır. Yüce Allah bu ayetlerde doğrudan annelerimizi muhatap alır ve onları birçok konuda eğitir. El-Latîf isminin geçtiği son ayette Müslim/mümin bir evi tarif eder. O ev, içinde Allah'ın (cc) ayetlerinin ve hikmetin okunduğu evdir.[6]

Ayet, El-Latîf ve El-Habîr ismiyle son bulur.

Demek ki Allah'ın lütfu olan evin iki özelliği vardır:

- İçinde Allah'ın ayetleri ve hikmet zikredilir.
- Zikredilen ayet ve hikmete uyulur, onunla amel edilir.

---

5. 33/Azhâb, 34
6. Burada okumak ifadesi "tilavet" kelimesiyle ifade edilir. Tilaveti düz okumadan (kıraat) ayıran şey ise okunana tabi olmak, okunanın peşinden gitmektir. bk. Mufredatu'l Kur'ân, t-l-v maddesi

Evine El-Latîf isminin tecelli etmesini isteyen, annelerimize hitap eden bu ayete kulak vermelidir. Evi, içinde çokça ayet ve hikmet/sünnet tilavet edilen bir yuvaya çevirmelidir, ta ki o yuva, sakinlerini dış dünyanın fitnesinden korusun; dış dünyanın kirinden arındırsın; dış dünyanın yıprattığını onarsın... Herhangi bir hane başımızı sokacak bir evdir. Eğer oraya El-Latîf olan Allah (cc) tecelli ederse yuva olur, sığındığımız liman olur, bizi inşa eden bir mabed olur, arındıran ve besleyen bir pınar olur.

Yuvada El-Latîf isminin tecellisi için de vahyi tilavet etmek gerekir. Sözlü ayetleriyle ve uygulaması olan hikmetle/sünnetle vahyi tilavet etmek...

El-Latîf İsminin Kâinata Tecellisi

"Görmedin mi? Allah, gökten su indirdi. Yeryüzü yemyeşil oluverdi. Şüphesiz ki Allah, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz edip haberdar olan) Latîf, (her şeyden haberdar olan) Habîr'dir."[7]

Yüce Allah'ın gökten su indirip yeryüzünü yeşil bir cennet izdüşümüne çevirmesi, O'nun (cc) benzersiz lütuflarındandır.

Lütuftur; çünkü bitkinin tohumuna nüfuz eden, onu incelikle programlayan, küçücük bir tanenin içinden devasa bir bitki/ağaç çıkaran El-Latîf olan Allah'tır.

Lütuftur; çünkü o bitki, yeryüzünün nefes almasını sağlayan ciğeridir. Yeşillendikçe yer, insan için temiz hava üretir. İnsanın oksijenle yaşadığı düşünülürse tek bir ağacın/bitkinin ehemmiyeti daha iyi anlaşılır.

Lütuftur; çünkü Allah'ın (cc) yeşerttiği toprak insan için rızık deposudur. Toprak, El-Latîf ismiyle koca bir sofraya dönüşür. Milyonlarca insan bu devasa sofranın lütuflarından beslenir:

"Allah, kullarına karşı latiftir. Dilediğini rızıklandırır. O, (güç ve kuvvet sahibi olan) El-Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz'dir."[8]

Lütuftur; çünkü her yeşillik/orman doğaya güzellik katar. İnsan ruhunu dinlendirir.

El-Latîf İsminin Allah'ın Zatında Tecellisi

"Gözler O'nu idrak edip kuşatamaz. O ise tüm gözleri kuşatmıştır. O, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz eden) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[9]

Dünya gözüyle Allah'ı (cc) göremeyiz. Bu, yüce Allah'ın insana lütfudur. Zira O, zatını gizlemese insana çok ağır bir yük yüklemiş olurdu.

"Musa tayin edilen yere gelip, Rabbi onunla konuşunca: 'Rabbim! Bana göster

7. 22/Hac, 63
8. 42/Şûrâ, 19
9. 6/En'âm, 103

de seni göreyim.' demişti. Allah buyurdu ki: 'Beni göremeyeceksin. Fakat dağa bak. Eğer yerinde durabilirse beni göreceksin.' Allah dağa tecelli edince onu paramparça etti ve Musa düşüp bayıldı. Ayılınca da: 'Seni (tüm eksikliklerden) tenzih ederim. Sana tevbe ettim ve ben iman edenlerin ilkiyim.' demişti."[10]

Dağ, Allah'ın tecellisine dayanamamışken insanın hâli nice olurdu?

El-Latîf İsmiyle Dua

Ey El-Latîf olan Allah'ım! Sen, sonsuz lütuf sahibisin. Lütfunu görmeyi ve hakkıyla şükrünü eda etmeyi ihsan eyle. Bizi, özel lütuflarına mazhar kıldığın kullarından eyle. Ey El-Latîf! Şüphesiz ki sen dilediğini özel lütfuna mazhar kılarsın.

Allahumme âmin.

10. 7/A'râf, 143

Salih kullarını seven, kulları tarafından sevilen ve kulları arasında sevgi kılan Allah.

Dua

Rabbimiz! Sen El-Vedûd'sun! Bizleri sev, zatını bizlere sevdir, imanı, salih ameli ve sevdiklerini bize sevdir. Rabbimiz! Sen El-Vedûd'sun. Kalplerimizi sevginle tertemiz kıl, razı olmadığın şeyleri yüreğimizden söküp at! El-Vedûd isminle yaralarımızı sar,
sevgini ve beraberliğini bize hissettir.
Allahumme âmin.

EL-VEDÛD

Genel Bilgiler

El-Vedûd, Rabbimizin güzel isimlerinden biridir. "*Ve-de-de/ vudd*" kökünden türemiştir. Kök anlamı, sevgidir. El-Vedûd hem seven anlamında (ism-i fail) hem de sevilen anlamında (ism-i meful) olarak kullanılmıştır.

El-Vedûd Kur'ân'da iki (2) defa yer almıştır:

"Rabbinizden bağışlanma dileyip sonra da O'na tevbe edin. Şüphesiz ki benim Rabbim, (kullarına karşı merhametli olan) Rahim, (kullarını seven, kulları tarafından sevilen, kalplerde sevgi yaratan) Vedud'dur."[1]

"O (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr ve (kullarını seven, kulları tarafından sevilen, kalplerde sevgi yaratan) El-Vedûd'dur."[2]

El-Vedûd İsminin Anlamı

Salih kullarını seven, kulları tarafından sevilen ve kulları arasında sevgi kılan Allah, demektir.

El-Vedûd İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Vedûd İsminin Tecellileri

Allah (cc) kullarını bir fıtrat üzere yaratmıştır. İnsan, fıtratı gereği kendisine iyilik yapan ve lütufta bulunanı sever, ilgi duyar. Buna binaen kulun Allah'ı (cc) sevmesinde şaşılacak bir şey yoktur. Çünkü Rabbi onu en güzel surette yaratmış, rızık vermiş, tüm kâinatı insana hizmetkâr kılmıştır. Doğal olarak fıtratı küfür, şirk ve masiyetlerle mühürlenmemiş her insan, Rabbini sever.

1. 11/Hûd, 90
2. 85/Burûc, 14

Asıl şaşılacak olan Allah'ın (cc) kullarını sevmesidir. Çünkü insan, Rabbinin engin rahmeti ve sonsuz keremi karşısında olabildiğince nankör, unutkan, isyankâr, zalim, cahil ve acelecidir. İnsanın tüm bu olumsuz sıfatlarına rağmen Allah (cc) kullarına karşı El-Vedûd'tur. Kullarını sever ve onlar tarafından sevilmek ister.

"*Allah'ın kulu sevmesi!*" Bu düşünce dahi mümin yüreklerde tarifi imkânsız bir sevinç ve heyecan oluşturur. Zira insanın mayasında sevilme isteği vardır. İnsan sevildiği oranda varlık gösterir ve kendini iyi hisseder. Kendisi gibi insan olanların sevgisi dahi insana bu denli iyi geliyorken, âlemlerin Rabbi olan Allah'ın sevgisini varın siz düşünün!

El-Vedûd ismi ötelerden gelen bir rahmet esintisi gibidir. Temas ettiği çorak topraklara hayat veren, virane olmuş şehirleri ayağa kaldıran, feri çekilmiş gözlere yaşama sevinci katan, mahzun yüzleri tebessümle aydınlatan bir rahmet esintisi… Evet, El-Vedûd ismi katılaşmış kalplere hayat verir; çünkü kalpler Allah'tan uzaklaştıkça katılaşır, Rabbinin ayetlerine karşı kör ve sağır kesilir. Allah'tan uzaklaşmış kalpler yıkıktır, haraptır, Nebi'nin (sav) benzetmesiyle kabir gibidir. Taatlerden lezzet almaz, günahlardan acı duymaz. Ma'rufu sevmez, münkere buğz etmez. Allah'ın zikriyle mutmain olmaz, Allah'ın "*en güzel söz*" olan ayetleriyle önce ürperip sonra sükûnete ermez… İşte böyle bir kalp El-Vedûd ismiyle tanışınca hayat belirtileri gösterir. Kıştan sonra yağmurla buluşan toprak misali hareketlenir, titreşir, kabarır ve çeşit çeşit bitkiler bitirir. Toprak için su neyse kalpler için ilahi sevgi yani El-Vedûd da odur.

2. Allah'ın Sevmesinin Alametleri

Allah Sevdiğinde O'nu Razı Edecek Şeyleri Kuluna Sevdirir

Yüce Allah'ın sevmesinin bazı alametleri vardır. Bunların en başında "*sevdirmek*" gelir. El-Vedûd birini sevdi mi ona bazı şeyleri sevdirir. Kişi, Kitap ve sünnetten iktibas ettiğimiz bu şeyleri seviyorsa Allah'ın (cc) sevgisine nail olmuş, El-Vedûd isminden nasibini almış demektir:

El-Vedûd, Zatını Sevdirir

Allah (cc) bizleri sevmeden biz O'nu (cc) sevemeyiz. İman ve salih amelimizle bizi seven El-Vedûd, mükâfat olarak bizlere zatını sevdirir:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/ yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[3]

3. 5/Mâide, 54

Ayete göre bu seçkin topluluğu önce Allah sevmiş, sonra onlar Allah'ı (cc) sevmişlerdir.

El-Vedûd, Sevdiğini Meleklere ve Müminlere Sevdirir

"Allah bir kulu sevdiği zaman Cibril'e 'Allah falanı seviyor, onu sen de sev.' diye nida eder. Cibril de o kulu sever. Akabinde Cibril sema ehline 'Allah falan kulu seviyor, onu siz de seviniz!' diye nida eder. Sema ehli de o kimseyi sever. Sonra yerde(ki insanların gönlüne) o kimse lehine kabul ve sevgi konulur."[4]

Daha önce belirttiğimiz gibi sevgi semada başlar ve dalga dalga yeryüzüne iner. Sema ehlinin sevgisi dua, istiğfar, müjde ve yardım olarak kula döner:

"Arşı taşıyan ve onun etrafında bulunanlar, Rablerini hamd ile tesbih eder, O'na iman eder ve iman edenler için bağışlanma talebinde bulunurlar: 'Rabbimiz! Rahmet ve ilimle her şeyi kuşattın, tevbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru. Rabbimiz! Onları kendilerine vadettiğin Adn cennetlerine sok. Ve onları, babaları, eşleri ve zürriyetlerinden salih olanları da (Adn cennetine sok). Hiç şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olansın. Onları kötülüklerden koru. O gün kimi kötülüklerden korumuşsan hiç şüphesiz ona merhamet etmişsindir. Ve bu, büyük kurtuluşun ta kendisidir.' "[5]

"Şüphesiz ki: 'Rabbimiz Allah'tır.' deyip sonra da istikamet üzere olanların üzerine melekler iner (ve der ki): 'Korkmayın, üzülmeyin, size vadolunan cennetle sevinin.' Bizler, dünya hayatında da ahirette de sizin dostlarınızız. Orada canınızın istediği her şey sizindir ve orada olmasını arzuladığınız her şey de sizindir. Bağışlayan ve merhametli (olan Allah'tan) bir ağırlanma olarak (oraya girin).' "[6]

"Hani Rabbin meleklere vahyediyordu: 'Şüphesiz ki ben, sizinle beraberim, iman edenleri sabit kılın. Ben, kâfirlerin kalplerine şiddetli bir korku salacağım. (Öyleyse) vurun boyunların üstüne, vurun onların bütün parmaklarına!' "[7]

Sonra bu sevgi yeryüzüne iner. Mümin kalplerde kul için sevgi kılınır:

"İman edip salih amel işleyenlere Er-Rahmân sevgi kılacaktır."[8]

El-Vedûd, Sevdiklerine İmanı Sevdirir, Küfrü Sevimsiz Gösterir

"Ve bilin ki; aranızda Allah'ın Resûlü vardır. Şayet o, birçok şeyde size itaat edecek olsa (verdiğiniz her haberi doğrulayıp gereğini yapsa) sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah, imanı size sevdirdi ve onu kalplerinizde süsledi. Küfür, fısk ve isyanı size çirkin/ sevimsiz gösterdi. İşte bunlar, rüşd/ olgunluk yolunu bulanlardır."[9]

---

4. Buhari, 3209; Müslim, 2637
5. 40/Mü'min (Ğafir), 7-9
6. 41/Fussilet, 30-32
7. 8/Enfâl, 12
8. 19/Meryem, 96
9. 49/Hucurât, 7

El-Vedûd'un sevdiğinin bir alameti de kalplerde imana ve salih amele yönelik sevgidir. Kişi, imanın ve salih amelinin zıddı olan küfür ve masiyetlere karşı da yüreğinde bir soğukluk, nefret hisseder.

Bu, kişinin günahsız olması değildir. Allah'ın (cc) sevdiği kullar da günah işleyebilir. Ayrıca Allah, günah işledikten sonra "*... çokça tevbe edenleri sever. Çokça temizlenenleri de sever.*"[10] Allah'ın (cc) sevdikleri günah işlese de günahtan lezzet almaz, günahla mutlu olmaz ve buna bağlı olarak bile isteye günahta ısrar etmezler:

"O (muttakiler) ki; bir kötülük yaptıklarında yahut (günah işleyerek) kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anar ve günahları için bağışlanma dilerler. Allah'tan başka kim günahları bağışlayabilir? Ve bile bile yaptıkları (yanlışta) ısrar etmezler."[11]

El-Vedûd, Sevdiği Müminleri Birbirlerine Sevdirir/Kardeş Kılar

"(Allah,) onların kalplerini birbirine ısındırdı. Sen yeryüzündekilerin tamamını harcasaydın, yine de onların kalplerini birbirine ısındıramazdın. Ama Allah onların arasını ısındırdı. (Çünkü) O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[12]

Yukarıda belirtmiştik, Allah (cc) sevdiği kullarını müminlere sevimli kılar. Aynı şekilde sevdiği mümine kardeşlerini sevimli kılar. Allah'ın (cc) bize olan sevgisi oranında biz de mümin kardeşlerimizi severiz.

Şu bir gerçektir ki rengi, dili, ırkı, kültürü, mizaç ve tabiatları farklı olan insanların/grupların birbirlerini sevmesi, hatta öz kardeşlerinden daha yakın bulması Allah'ın (cc) ayetlerinden bir ayettir. Çünkü ilahi bir sevgi tecelli etmeden bu kadar zıddın tarih boyunca sergilediği ve hâlen sergilemeye devam ettiği kardeşlik mümkün olmazdı. El-Vedûd ismiyle bizleri dininde kardeş kılan Allah'a hamdolsun.

El-Vedûd, Sevdiği Çiftler Arasında Sevgi Kılar

Allah (cc) nikâh akdiyle bir araya gelen ve Allah'ın adıyla birbirlerine helal olan çiftler arasında sevgi kılmaktadır:

"Kendilerinde sükûnet bulup (huzura kavuşasınız diye) sizin için nefislerinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet kılması da O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır."[13]

Nikâh akdiyle oluşan bu manevi sevgi, yılların geçmesi ve şeytanın özel çabasıyla[14] yıpranabilir. Tam bu noktada çiftler Allah'ın El-Vedûd ismine sığınmalı,

10. 2/Bakara, 222
11. 3/Âl-i İmran, 135
12. 8/Enfâl, 63
13. 30/Rûm, 21
14. Cabir'den (ra) rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "İblis arşını

O'nun sevgisine nail olarak Allah'ın aralarındaki sevgi bağını yenilemesini sağlamalılardır.

Zira sevginin olmadığı bir evlilik zulümdür, yüktür, yorgunluktur. Sevgisizlik eşler için çile, o evde yetişen çocuklar için de bir eziyettir. Evi yuva yapan, hayatın keşmekeşinden kaçılacak ve fitnelerin saptırıcı etkilerinden korunacak güvenli bir liman kılan; sevgi ve ondan neşet eden karşılıklı saygı değil midir? Ey El-Vedûd olan Rabbimiz! Yuvalarımıza El-Vedûd isminle tecelli et. Bizleri El-Vedûd isminle birbirimize sevimli kıl!

El-Vedûd, Sevdiğini Korur ve Dualarına İcabet Eder

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: *"Allah buyurdu ki: 'Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum.' "*[15]

Allah (cc) bir kulu sevdi mi onun işiten kulağı, gören gözü, tutan eli, yürüyen ayağı olur… Yani onu kendi koruması altına alır. Kul, El-Vedûd'un himayesine girdi mi O'nun sevdiği şeyleri sevmeye O'nun razı olduklarından razı olmaya başlar. Kulağı seçicidir. Herşeyi dinlemez. Allah'ın (cc) sevdiği Kur'ân'ı, zikri, faydalı ilmi, güzel sohbetleri dinler. Gözleri iffetlidir, kısıktır. Her şeye değil, Allah'ın (cc) sevip razı olduğu ve izin verdiklerine bakar. Yerde ve gökte yaratılmış ayetlere karşı kör değildir. Allah'ın (cc) gör dediği ayetleri görür. Elleri harama uzanmaz, faizi almaz, terazide hile yapmaz, Allah'ın hoşnut olmadığı şeyleri üretmez, Allah'ın razı olmadığı sözleşmeye imza atmaz, Allah'ın buğz ettiği şeyleri o elle tutmaz. Ayakları El-Vedûd olan Allah'ın himayesi altındadır. Kötülüğe, fahşa ve münkere yürümez, Allah'ın kelimesini yüceltmeyen kavgalarda tozlanmaz, her fitnede ayakları kaymaz, kıyama durur, geceleri yorulur, zulmün ve zalimin karşısına dikilir kıyam hâlinde "*Rabbim Allah'tır!*" der…

Sonra Allah, sevdiklerinin duasına icabet eder. Sevdiği kulun bir derdi olur ve ellerini El-Veliy ve El-Mevla olan Allah'a açarsa Allah (cc) mutlaka onun isteğine karşılık verir.

---

suyun üzerine kurar ve askerlerini gönderir. Bu çetelerin içerisinde İblise en yakın olan, en büyük fitne çıkaranıdır. O askerlerden biri gelir ve der ki: 'Ben şöyle şöyle yaptım' İblis ona: 'Sen hiçbir şey yapmamışsın.' der. Sonra onlardan biri daha gelir ve der ki: 'Ben bir kişinin peşini onunla eşinin arasını açıncaya kadar bırakmadım.' İblis onu kendisine yakınlaştırır ve: 'Sen ne iyi birisin.' der." (Müslim, 2813; Ahmed, 14377)

15. Buhari, 6502

Ebu Said El-Hudri'den (ra) rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Bir günah veya akraba bağını kesme içermeyen bir duayla Allah'a dua eden hiçbir Müslim yoktur ki Allah ona mutlaka şu üç şeyden biriyle icabet eder: Ya onun duasına hemen karşılık verir, ya onun için için bunun karşılığını ahirete saklar ya da ona denk bir kötülüğü ondan sarf eder."[16]

Kul, şeytanın, nefsinin, dünyanın, ilmin, zahiri ve batıni fitnelerin baskısı altında kaldı mı onu seven El-Vedûd'a yönelir. O'na sığınır. Allah (cc) onun çağrısını karşılıksız bırakmaz. Onu himayesine alır. Bulanıklaşan zihin berraklaşır, korkan kalp sükûnete erer, kayan ayaklar sabitlenir... Hiç şüphesiz tüm bunlar, El-Vedûd isminin tecellisidir.

El-Vedûd, Sevdiklerini İmtihan Eder

"Şüphesiz ki mükâfatın büyük olanı imtihanın büyük olanıyla beraberdir. Allah bir kavmi sevdi mi onları imtihan eder. (İmtihana) rıza gösterene (Allah'tan) rıza, öfke gösterene (Allah'tan) öfke vardır."[17]

Allah (cc) sevdiklerini imtihan eder. Çünkü O'nun sevgisi değerlidir. Tüm değerli şeylerde olduğu gibi bu değerin de bir bedeli vardır: O da imtihandır.

İşte İbrahim (as)! O, Allah'ın en sevdiği kullardandı. Dahası, sevginin zirvesi olan halillik/dostluk mertebesine ermişti:

"... Allah İbrahim'i dost edinmiştir."[18]

Allah (cc) onu sayısız imtihana tabi tuttu. Örneğin onu (as) ebeveyniyle imtihan etti, İbrahim sabretti ve onları bırakıp Rabbine hicret etti:

"Kitap'ta İbrahim'i de an! O, özü sözü bir/ sıddık olan bir nebiydi. Hani babasına demişti: 'Babacığım! Niçin duymayan, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayacak şeylere ibadet ediyorsun? Babacığım! Şüphesiz ki bana, sana gelmemiş olan bir ilim geldi. Bana uy ki seni dosdoğru yola ileteyim. Babacığım! Şeytana ibadet/ kulluk etme! Çünkü şeytan, Er-Rahmân'a başkaldırmıştır/ asi olmuştur. Babacığım! Er-Rahmân'ın azabı sana dokunur ve şeytana dost olursun diye endişeleniyorum.' (Babası) demişti ki: 'İlahlarımdan yüz mü çeviriyorsun ey İbrahim? Şayet (bu hâline) son vermezsen seni taşlarım. Uzun süre benden uzaklaş.' Demişti ki: 'Selam olsun sana! Senin için Rabbimden bağışlanma dileyeceğim. Şüphesiz ki O, bana karşı (merhametli, lütufkâr ve benimle yakından ilgilenen) Hafiyy'dir. Sizi ve Allah'ın dışında dua ettiklerinizi terk edip ayrılıyorum. Yalnızca Rabbime dua ediyorum. Umulur ki Rabbime yaptığım dua nedeniyle bedbaht olmam. (Rabbim duama icabet eder.)' "[19]

16. Edebu'l Müfred, 710; Ahmed, 11133
17. Tirmizi, 2396; İbni Mace, 4031
18. 4/Nîsa, 125
19. 19/Meryem, 41-48

Onu zamanın tağutuyla imtihan etti, o sabretti, Allah'a dayandı ve hakkın dili oldu:

"Demişti ki: 'Yoksa Allah'ı bırakıp da size hiçbir faydası olmayan ve zararı defedemeyen şeylere mi ibadet/ kulluk ediyorsunuz? Size de Allah'ın dışında ibadet ettiklerinize de yuh olsun! Akletmez misiniz?' Demişlerdi ki: 'Şayet bir şeyler yapacaksanız, onu yakın ve ilahlarınıza yardım edin.' Biz de buyurduk ki: 'Ey Ateş! İbrahim'e serin ve selamet ol!' Ona tuzak kurmak istemişlerdi de biz onları en fazla hüsrana uğrayanlardan kılmıştık. Onu ve Lut'u âlemler için bereketli kıldığımız topraklara (taşıyarak) kurtarmıştık."[20]

Onu evladıyla imtihan etti, ciğerparesini Allah'a kurban olarak sunmasını istedi, o, teslimiyetle Rabbine yöneldi ve Rabbine vefalı bir kul oldu:

" 'Rabbim, bana salihlerden (bir evlat) ver.' Biz onu, halim (yumuşak huylu) bir çocukla müjdeledik. Çocuk onunla beraber iş yapıp koşuşturma çağına erişince, dedi ki: 'Oğulcuğum! Rüyamda seni kestiğimi görüyorum. Sen ne düşünürsün (bu konuda)?' (İsmail) dedi ki: 'Babacığım! Emrolunduğun şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın.' İkisi de (Allah'ın emrine) teslim olup (İsmail'i) alnı üzere yere yatırınca, ona: 'Ey İbrahim!' diye seslendik. '(Bu davranışınla) rüyayı tasdik etmiş oldun. Şüphesiz ki biz, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları böyle mükâfatlandırırız.' Şüphesiz bu, apaçık bir imtihandı. Biz (İsmail'in yerine), büyük bir kurbanlığı fidye olarak verdik. Sonradan gelecekler arasında (hayırla yâd edilmesi için ona güzel bir nam) bıraktık. Selam olsun İbrahim'e. Biz, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları böyle mükâfatlandırırız işte. Şüphesiz ki o, iman eden kullarımızdandı."[21]

Onu eşi ve çocuğuyla imtihan etti. Onları kuş uçmaz kervan geçmez bir çölde bir başlarına bırakmasını emretti. İbrahim tereddüt dahi etmedi. Ailesini Allah'a emanet etti ve yola koyuldu.

"Rabbimiz! Şüphesiz ki ben, ailemden bir kısmını namazı dosdoğru kılsınlar diye senin mukaddes evinin (Kâbe'nin) yanında, ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim. İnsanlardan bir kısmının kalplerini onlara meylettir/ onlara karşı ilgili kıl. Onları meyvelerden rızıklandır. Umulur ki şükrederler. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, gizlediğimizi de açıktan ilan ettiğimizi de bilirsin. Ne yerde ne gökte hiçbir şey Allah'a kapalı/ gizli kalmaz. Yaşlılıkta bana İsmail ve İshak'ı veren Allah'a hamd olsun. Şüphesiz ki benim Rabbim, duayı işitendir/ icabet edendir. Rabbim! Beni ve zürriyetimi namazı dosdoğru kılanlardan eyle. Rabbimiz! Duamı kabul et."[22]

İbrahim imtihanlarını tamamlayınca onu insanlığa imam olmakla şereflendirdi:

"(Hatırlayın!) Hani Rabbi, İbrahim'i bazı kelimelerle/ olaylarla imtihan etmişti de

---

20. 21/Enbiyâ, 66-71
21. 37/Saffât, 100-111
22. 14/İbrahîm, 37-40

İbrahim imtihanı (başarıyla) tamamlamıştı. (Allah) demişti ki: 'Seni insanlara imam yapacağım.' (İbrahim) demişti ki: 'Soyumdan gelenleri de (imam yap).' (Allah) demişti ki: 'Benim bu sözüm zalimler için geçerli değildir.' "[23]

El-Vedûd olan Allah sevdiklerinin yeryüzüne vâris olmasını, orayı iyilik ve takvayla imar etmelerini, iyiliği emredip kötülükten alıkoymalarını, insanlar için hayrın anahtarı şerrin kapayıcısı olmalarını ister. İmam, öncü, rehber, örnek ve insanlık için şahit bir ümmet olmalarını murad eder. Bunun için imtihanlarla onları temizler, sırtlarında bir yük olan günahlarını, insan olmaktan kaynaklı zaaf ve eksiklerini giderir, onları arındırır. İmtihanlarla onları terbiye eder; sabrı, hoş görüyü, geniş yürekli olmayı, zorluğa tahammülü öğretir.

En önemlisi de dostlarını kıyamet mahcubiyetinden korumayı diler. Sonbahar ve kışın ağaçların yapraklarını döktüğü gibi belalar da onların günahlarını döker. Rableriyle karşılaştıkları o büyük günde utanacak, sıkılacak, korku ve hüzne sebep olacak tüm günahları belalarla dökülmüş olur...

El-Vedûd olan Allah, yeryüzünde haksız yere büyüklenen, ekini ve nesli ifsat eden, yalancı ve zorba insanlara da azap etmekte, onları türlü imtihanlarla sınamaktadır. El-Vedûd ismiyle mümine gelen imtihanla, El-Kahhâr ismiyle kâfirin belini kıran imtihanı nasıl ayırt etmeliyiz?

El-Vedûd olan Allah mümin kulunu imtihan ederken onun yanındadır. Sevgi ve merhametiyle onu kuşatmış, onunla kalbi arasına girmiştir. Sekinetini üzerine indirmiş, kalbini pekiştirmiş, ayağını sabit kılmıştır. Elinden tutup "*Rabb*" ismiyle onu yönlendirmiş, El-Hâdî ismiyle sevdiği ve razı olduğu düşünce, söz ve amele sevk etmiştir.

El-Kahhâr olan Allah, azap ettiğinde kafirin belini kırar. Orda rahmetin eserleri yoktur. Öfke vardır, intikam vardır, mağlub eden izzet vardır; çetin bir azabın, kuvvetli bir yakalayışın ürkütücülüğü vardır. Allah onu zelil kılmış, kalbini dağıtmış, bakışını bulandırmış, ayaklarını kaydırmıştır.

El-Vedûd, Sevdiklerini Dinine Hizmette Kullanır

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/ yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[24]

Allah (cc) bu ayette sahabeyi (r.anhum) uyarmaktadır. Aslında bu ayet ve benzeri olan Muhammed Suresi 38. ayet, her dönemde dine hizmet iddiasıyla ortaya

23. 2/Bakara, 124
24. 5/Mâide, 54

çıkmış müminlere bir uyarıdır. Şöyle ki: Allah (cc), dine ensar olma şerefini hak edenlere verir; ancak gevşeyen, sözünü bozan, dünyaya ve süsüne meyleden olursa onları götürüp onların yerine başka bir topluluk getirir. Bu topluluk, Allah'ın El-Vedûd isminin tecelli ettiği yiğitlerden oluşur. Allah onları sever, onlar da Allah'ı sever. Allah, yolunca cihad etsinler ve kınayıcının kınamasından korkmasınlar diye onları getirmiş, lütuf ve ihsanıyla şereflendirmiştir. Yani onları dini için mücadelede kullanmıştır.

Allah Resûlü (sav) buyurdu ki:

"Allah bir kul için hayır diledi mi onu kullanır. Dediler ki: 'Nasıl kullanır, ey Allah'ın Resûlü?' Buyurdu ki: 'Ölmeden önce onu salih bir amele muvaffak kılar.' "[25]

Allah'ın (cc) dinine hizmete veya günlük hayatlarında sebat ettikleri bir salih amele muvaffak olanlar, Allah'ın (cc) El-Vedûd ismini müşahede etmeli, sevildiklerini bilmeli ve sayısız nimetleri için Allah'a hamdetmelidirler.

3. El-Vedûd, Kulları Tarafından Sevilir

Allah (cc) El-Vedûd ismiyle tecelli edip kulunu sevdiğinde, zat-ı subhaniyesini kula sevdirir. Bu, kulun elde ettiği nimetlerin en büyüklerindendir.

Allah'a (cc) duyulan sevgi yaşanır, hissedilir, tadına varılır; lakin kelimelerle anlatılamaz. Ancak Allah sevgisinin bazı şer'i alametleri vardır:

Allah'ı Seven İmanın Tadına Varır

Enes (ra) rivayet ediyor:

"Üç haslet vardır; bunlar kimde bulunursa o kişi, imanın lezzetini tadar: Allah ve Resûlü'nü, başka her şeyden fazla sevmek. Sevdiğini Allah için sevmek. (Allah kendisini küfürden kurtardıktan sonra) küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek."[26]

İmanın bir tadı, bir lezzeti vardır. O, imandan dolayı mutlu olmak, imanıyla izzet ve değer bulmak, Allah'a güvenin rahatlığı ve huzurunu hissetmek, Allah'ın (cc) beraberliğiyle şeref duymak gibi duygulardır. Bu duyguları hissetmenin yolu Allah'ı, Resûlü'nü, müminleri, İslam'ı ve Allah'ın sevilmesini istediği şeyleri sevmekten geçer.

Allah'ı Seven Tercih Yapar

El-Vedûd ismiyle kulluk etmenin alametlerinden biri de tercih yapmaktır. Tercih, nefsin arzuları ve El-Vedûd'un istekleri karşı karşıya geldiğinde söz konusu olur. Her insan Rabbine olan sevgisi oranında O'nun rızasını kendi istek ve arzularına tercih eder. Şöyle söylemek de mümkündür: Kişi Allah'ın (cc) rızasını şahsi isteklerine tercih ettikçe Allah'ı sever, sevdikçe imanın tadına

25. Tirmizi, 2142; Ahmed, 12036
26. Buhari, 16; Müslim, 43

varır. İmandan tat aldıkça Rabbinin rızasını tercih etmesi kolaylaşır. Yani sevgi ve tercih arasında karşılıklı etkileşime dayalı bereketli bir döngü vardır.

Buna mukabil nefsin arzularını, El-Vedûd olanın isteklerine tercih ederse, Allah'ı (cc) hakkıyla sevmemiştir. Bu yanlış tercihi nedeniyle de azaba uğraması an meselesidir:

"De ki: 'Şayet babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, elinize geçen mallar, zarara uğramasından korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler; size Allah'tan, Resûlü'nden ve O'nun yolunda cihaddan daha sevimli olursa, Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin. Allah, fasıklar topluluğunu hidayet etmez.' "[27]

Allah'ı Seven O'nun Dostlarını Sever, Düşmanlarına Düşman Olur

Allah'ı (cc) seven bir kimse, O'nun (cc) dostlarını da sever. O'na düşmanlık yapan, harp ilan eden, başkaldıran fasık, zalim ve tağutlara da düşmanlık eder:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir topluluğun -babaları, oğulları, kardeşleri, aşiretleri dahi olsa- Allah ve Resûlü ile sınırlaşan insanlara sevgi beslediğini göremezsin. Bunlar, (Allah'ın) kalplerine imanı yazdığı ve onları kendinden bir ruhla desteklediği kimselerdir. Onları altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennete sokar. Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da (Allah'tan) razı olmuşlardır. Bunlar, Allah'ın taraftarlarıdırlar. Dikkat edin! Hiç şüphesiz Allah'ın taraftarları, galip gelecek olanlardır."[28]

Allah (cc), kendi taraflarının (Hizbullah), Allah'ın (cc) yasa ve doğrularına rağmen yeni yasalar ve doğrular koyarak O'nunla sınırlaşanlara sevgi besleyemeyeceğini, bunun mümkün olmadığını belirtiyor. Çünkü bir kalpte Allah'a imanla O'nun düşmanlarına sevgi bir arada bulunmaz!

"Onların birçoğunun kâfir olan kimseleri dost edindiğini görürsün. Nefisleri kendilerine (kıyamet günü için) ne kötü bir şey sundu. Allah onlara öfkelendi ve onlar azabın içinde ebedî kalacaklardır. Şayet Allah'a, Nebi'ye ve ona indirilene inanmış olsalardı onları dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu fasıklardır."[29]

El-Vedûd'u Seven O'nun Nebisi'ne İttiba Eder

"De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir.' De ki: 'Allah'a ve Resûl'e itaat edin. Şayet yüz çevirirlerse şüphesiz ki Allah, kâfirleri sevmez.' "[30]

Allah sevgisinin en temel kanunu Nebi'ye (sav) yani onun sünnetine uymak, ittiba etmektir.

---

27. 9/Tevbe, 24
28. 58/Mücadele, 22
29. 5/Mâide, 80-81
30. 3/Âl-i İmran, 31-32

Sevgi hesaplı olmaz, koşulsuz ve saf olmak zorundadır. Sevilen, bir şey istediğinde "*Lebbeyk*" demeyi gerektirir. Sevilen (El-Vedûd), yalnızca Muhammed'in (sav) sevilmesini yeterli görmemiş, iddia edilen sevginin sünnete ittiba olarak somutlaşmasını da istemiştir.

Kişi Resûle ittiba edip onun sünnetleriyle/nafilelerle Allah'a (cc) yakınlaştıkça Allah'ın (cc) sevgisini elde eder.

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Allah buyurdu ki: 'Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran şeyler arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, sonunda sevgime erer. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum.' "[31]

Yukarıda geçtiği gibi nafilelerle elde edilen Allah sevgisi kişiye rahmet, İlahi koruma, kolaylaştırma, sevilesi şeyleri sevdirme olarak geri döner.

El-Vedûd Olan Allah'ı Seven, Rabbinin Sevdiği Sevmediği Şeyleri Araştırır

Malumdur ki seven, sevdiğinin yanında değerli olmak, onun katındaki kıymetini korumak ister. Bu nedenle sevdiğinin hoşnut olduğu ve olmadığı şeyleri bilmek ve ona göre davranmak ister. Her birimizin yanında müsellem olan bu hakikat Allah (cc) ile ilişkimizde de geçerlidir. Rabbimiz, O'nu sevenler için Kur'ân'da sevdiği ve sevmediği kimseleri açıkça belirtmiştir.

Sevdikleri

"... Çünkü Allah muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[32]

"... Şüphesiz ki Allah, çokça tevbe edenleri sever. Çokça temizlenenleri de sever."[33]

"(Hayır, öyle değil!) Kim sözünü tutar ve (Allah'tan) sakınıp korkarsa Allah, muttaki olanları sever."[34]

"... Allah, sabredenleri sever."[35]

"... Allah, tevekkül edenleri sever."[36]

"... Şüphesiz ki Allah, adil olanları sever."[37]

31. Buhari, 6502
32. 2/Bakara, 195
33. 2/Bakara, 222
34. 3/Âl-i İmran, 76
35. 3/Âl-i İmran, 146
36. 3/Âl-i İmran, 159
37. 5/Mâide, 42

"Şüphesiz ki Allah, kendi yolunda, kenetlenmiş bir bina gibi saf hâlinde savaşanları sever."[38]

Sevmedikleri

"… Allah, haddi aşanları sevmez."[39]

"… Allah, bozgunculuğu sevmez."[40]

"Allah, (faizi alışveriş gibi helal sayan) kâfiri ve (faizle muamele eden) günahkârları sevmez."[41]

"… Şayet yüz çevirirlerse şüphesiz ki Allah, kâfirleri sevmez."[42]

"… Allah, zalimleri sevmez."[43]

"… Şüphesiz ki Allah, kibirli ve böbürlenen kimseleri sevmez."[44]

"… Şüphesiz ki Allah, hainlikte sınırları zorlayan aşırı günahkâr kimseyi sevmez."[45]

"… Allah, bozguncuları sevmez."[46]

"… O, israf edenleri sevmez."[47]

"… Şüphesiz Allah, hainleri sevmez."[48]

"… Şüphesiz ki Allah, çokça ihanet eden ve pek nankör olan hiç kimseyi sevmez."[49]

"… Şımarıp böbürlenme. Çünkü Allah şımarıp böbürlenenleri sevmez."[50]

"… Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü Allah büyüklük taslayan ve böbürlenen kimseyi sevmez."[51]

"… Şüphesiz ki O, zalimleri sevmez."[52]

4. El-Vedûd İsminde İstikamet Tevhid, Sapma Şirk Sebebidir

Allah (cc) insanı mükemmel bir fıtrat üzere yaratmıştır. İnsan tabiatı hidayet ve dalaleti seçmeye elverişli, çift yönlü bir fıtrata sahiptir. Onun tabiatına sevgi nefret, takva fucur, bilgi cehalet, fazilet rezalet… Allah tarafından yerleştirilmiştir. Çünkü o, bir avuç toprak/çamur ve İlahi nefhadan yaratılmıştır. Yani, bir

38. 61/Saff, 4
39. 2/Bakara, 190
40. 2/Bakara, 205
41. 2/Bakara, 276
42. 3/Âl-i İmran, 32
43. 3/Âl-i İmran, 57
44. 4/Nîsa, 36
45. 4/Nîsa, 107
46. 5/Mâide, 64
47. 7/A'râf, 31
48. 8/Enfâl, 58
49. 22/Hac, 38
50. 28/Kasas, 76
51. 31/Lokmân, 18
52. 42/Şûrâ, 40

yönüyle değerlidir; çünkü Allah'ın ruhundan üflemesiyle vücut bulmuştur. Diğer yönüyle değersizdir; çünkü kokuşmuş, kuru bir balçıktan yaratılmıştır. Şeytan ise Allah'a verdiği söz gereği, insanı Allah'ın (cc) rahmetinden uzaklaştırmak için, kıyamete kadar amansız bir mücadele içindedir. Bunun için de insanın fıtratında var olan çamuru işlemek, olumsuz yönlerini kışkırtmak en tehlikelisi de olumlu yönlerini mecrasından saptırmak için uğraşır.

Örneğin, atayı babayı sevmek, onlara saygılı olup hayırla yad etmek fıtri bir duygudur. Aslında takvaya uygun bu duygular yerinde kullanıldığında Allah Resûlü'nün teşvik ettiği "*büyüğe saygı*" kapsamındadır ve kişiyi Allah'a (cc) yakınlaştıran bir salih ameldir. Ancak şeytan bu duyguyu mecrasından saptırarak ataları hakikat ölçüsü kılmak ve onları vahyin yerine ikame etmekle insanı can evinden yani fıtri duygularından vurmuştur.

Bunun gibi sevgi de fıtri bir duygudur. İnsan; iyiliği, fazileti, güzel olanı, faydalı şeyleri fıtraten sever. Bu fıtrat gereği kulun fazilet ve güzel ahlakın menbası resûlleri, toplumu hayra davet eden salihleri; sevmesi doğaldır. Ancak şeytan bu doğal sevgiyi mecrasından saptırmak ve Allah'ın dışındaki varlıkları Allah'ın (cc) yerine ikame etmek ister.

Örneğin, Hristiyanlar; Allah'a (cc) düşman olduklarından değil, İsa'ya (as) sevgide aşırı gittiklerinden teslis inancına bulaşmış, tevhidden saparak şirke düşmüşlerdir.[53]

Mekkeli müşrikler din düşmanlıklarından değil, hacılara karşılıksız hizmet eden Lat adındaki zatı ölçüsüz sevdiklerinden İbrahim'in milletinden sapmış ve putperest olmuşlardır.[54]

Nuh'un (as) kavmi, yaşarken Allah'ı hatırlattıkları gibi ölümden sonra da

---

53. "Ey Ehl-i Kitap! Dininizde aşırı gitmeyin ve Allah'a dair hak olandan başka bir söz söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih ancak Allah'ın Resûlü ve Meryem'e (babasız doğması için 'Ol!' diyerek) ilka ettiği kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve resûllerine iman edin. '(İlahımız) üçtür.' demeyin. (Bu batıla) son verin. (Bu) sizin için daha hayırlı olur. Ancak Allah tek bir ilahtır. O bir çocuğunun olmasından münezzehtir. Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Vekil olarak Allah yeter." (4/Nîsa, 171)
54. "Lat ve Uzza'yı gördünüz mü? (Nerede kudreti sonsuz olan Allah nerede kendisine dahi faydası olmayan bu putlar?) Ve üçüncüleri olan Menat'ı."
Lat, Menat ve Uzza, müşriklerin Allah'a (cc) yakın olarak gördükleri ve Allah (cc) katında şefaatçi olduğuna inanarak tapındıkları putlardandır.
Lat, hacılar için özel bir yemek hazırlayan ve hacılara karşılıksız hizmet veren salih bir kimseydi. Ölünce kabrinin başında bekleşip zamanla tapınmaya başladılar. Türbesi, nakışlı beyaz bir kaya parçasıydı. Üzerine bir ev inşa edilmiş, etrafında Taifliler tarafından kutsanan bir bölge oluşturulmuş ve onu koruyan bekçiler atanmıştı.
Uzza, üzerine ev inşa edilmiş bir ağaçtı.
Menat, Evs ve Hazreclilerin tapındığı bir puttu. (Tefsiru'l Kur'âni'l Azim ve Zadu'l Mesir'den naklen)
Görüldüğü gibi müşriklerin putları; salih olduğuna inanılan ve kabirleri türbeye çevrilen mezarlar, şifa ve bereket kaynağı olduğu inanılan ve tazim edilen ağaçlar ve bunları temsil eden heykellerdir."

hatırlatsınlar diye salihlerin resimlerini yapmış, böylece sevgide aşırı giderek putperestliğe ilk adımı atmışlardır.

"Ve dediler ki: 'Sakın ha ilahlarınızı bırakmayın. Ved, Suva, Yeğus, Yauk ve Nesr'i de bırakmayın.' "[55]

İbni Abbas (ra) şöyle demiştir:

"Nuh kavminin putları daha sonra Arapların putları olmuştur... Bunlar Nuh kavminden salih kişilerin adlarıydı. Onlar vefat edince şeytan, onların kavimlerine oturdukları meclislerde putlar dikmelerini ve bu putlara bu isimleri vermelerini fısıldamıştı. Böyle yaptılar. Bu ilk nesil vefat edinceye kadar bunlara ibadet edilmedi. Onlar helak olup ilim ortadan kalkınca insanlar bunlara ibadet etmeye başladılar."[56]

İbni Cerir (rh) *der ki: "Muhammed b. Kays* (rh) *şöyle demiştir: 'Bu kişiler Âdem* (as) *ve Nuh* (as) *arasında yaşayan salih bir kavimdi. Bu kişilerin kendilerini takip eden tabileri vardı. Onlar vefat edince kendilerini takip eden arkadaşları dediler ki: 'Biz onların resimlerini çizersek, bu hatırladığımız zaman bizi ibadet etmeye teşvik edici bir şey olur.' Sonra onların resimlerini çizdiler. O nesil vefat edip başka bir nesil gelince şeytan onların arasına sızıp dedi ki: 'Sizden önceki atalarınız bunlara ibadet eder ve onlar sayesinde yağmura kavuşurlardı.' Bundan sonra insanlar onlara ibadet etmeye başladılar.' "*

Bu örneklerden de anlıyoruz ki; sevgide istikamet olmazsa insanı şirke sürükler.

Peki, sevgide ölçü nedir?

Allah'ın (cc) El-Vedûd ismine iman zatından dolayı sevilecek olanın Allah (cc) olduğunu kabul etmeyi gerektirir. O'nun (cc) dışındaki tüm varlıklar, O'nun izin vermesi ve sevmesine bağlı olarak sevilir. Kim olursa olsun, Allah'la (cc) eşit veya Allah'tan daha fazla sevilemez. Herhangi bir varlığı sevgide Allah'a eşitlemek ya da Allah'tan daha çok sevmek o varlığı ilah edinmek ve Allah'a ortak/denk/eş tutmak olur:

"Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir. Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değiştirmesinde, insanlara fayda sağlayarak denizde yüzen gemilerde, Allah'ın gökyüzünden indirdiği ve ölümünden sonra yeryüzünü kendisiyle canlandırdığı suda, orada yaydığı farklı türdeki her bir canlıda, rüzgârların çevrilip yönlendirilmesinde, gök ve yer arasında emre amade kılınmış olan bulutlarda akledenler için (üzerinde düşünülüp, bunları yapanın tek ilah olduğu ve kulluğun yalnızca O'na yapılması gerektiğine dair) deliller vardır. (Tüm bu gerçekleri bilmelerine rağmen) insanlardan öylesi vardır ki; Allah'ın dışında birtakım varlıkları Allah'a denkler/ ortaklar edinir de onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin

55. 71/Nûh, 23
56. Buhari, 4920

Allah'a olan sevgisi ise çok daha kuvvetlidir. O zalim olanlar azabı gördüklerinde kuvvetin tamamının Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın çetin bir azap sahibi olduğunu anlayacaklardır."[57]

Dedik ki sevgi, fıtri bir duygudur. İnsan, güzel olana karşı fıtri bir sevgi besler. Şeytan ise bu duyguyu mecrasından saptırıp insanı şirke düşürmek ister. Bunu nasıl yapar? Adım adım insanı istikametten saptırır. Şöyle ki:

a. Bu şahısların Allah (cc) katında sevildiği, O'na (cc) yakın olduğu ve bizleri de Allah'a yakınlaştıracakları iddiasında bulunur.

" Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."[58]

Oysa El-Vedûd olan Allah (cc), yalnızca nebilere ve salihlere değil tüm kullarına yakındır.

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."[59]

b. Nebilerin ve salihlerin Allah dostu olduğunu (veli/evliya), onların Allah katında şan ve şeref sahibi olduğunu iddia eder:

"Allah'ı bırakıp, kendilerine hiçbir zarar ve fayda vermeyecek şeylere ibadet ediyor ve: "Bunlar, bizim Allah katındaki şefaatçilerimizdir." diyorlar. De ki: "(Allah bu varlıklara ibadeti meşru kılmamış ve bunlara şefaat yetkisi vermemiştir. Buna rağmen böyle iddia ederek) Allah'a göklerde ve yerde bilmediği bir şeyi mi haber veriyorsunuz?" O (Allah), onların şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."[60]

Oysa Allah iman eden ve takvalı olan tüm kullarının dostudur. İman ve takvayla Allah'a kulluk eden her insan, Allah'ın dostu/Velisidir.

"Dikkat edin! Allah dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar ki; iman edip takvalı olanlardır. Onlara dünya hayatında da ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözlerinde/ hükümlerinde asla değişiklik olmaz. İşte bu, en büyük kurtuluşun ta kendisidir."[61]

Tevhid Meali'nde bu ayeti şöyle açıklamıştık:

" 'Allah dostu' kavramı, en fazla tahrife uğrayan Kur'ân kavramlarından biridir. Kitab'ı ve onun açıklaması olan Sünnet'i sırtlarının gerisine atıp zan, hurafe, men-

57. 2/Bakara, 163-165
58. 39/Zümer, 3
59. 2/Bakara, 186
60. 10/Yûnus, 18
61. 10/Yûnus, 62-64

kıbe ve varsayımlarla din öğrenen bazı kimseler, Allah dostlarının gizemli, özel birtakım ritüellere tabi tutulmuş, sadece bir grup insanın bilebileceği yöntemleri kullanan, farklı âlemlerle irtibatlı insanlar olduklarını düşünürler. Ayet-i kerime, Allah dostlarını hiçbir kapalılığa yer bırakmayacak şekilde izah eder: Allah'a iman eden ve Allah'tan korkup sakınan herkes Allah (cc) *dostudur. Her bir insan imanı ve takvası oranında bu velayetten payına düşeni almaktadır. Yukarıda zikrettiğimiz 'Allah dostu' tasavvuruysa İslam karşısında varlık gösteremeyen sihirbaz, kâhin, arraf gibi sapkınların 'Allah dostu' kavramını kullanarak İslam toplumunda tutunma çabalarıdır."*

c. Şeytan, kalplerde yer eden salih insanların sevgisini işlemeye devam eder. İnsi şeytanların dilinden onlar adına menkıbeler uydurur, Allah'ı tazim, tekbir ve tahmidle memur olan insan, bir zaman sonra velileri, şeyhleri, salihleri zikretmeye başlar. Öyle ki otururken, ayakta veya yan yatarken bu zatları hatırlar. Bununla da yetinmez, günün belli saatlarinde bu zevatın suretlerini hayaline getirir, onları düşünür, onlardan manevi bir feyiz aldığını iddia eder. Kalp, Allah sevgisinden boşalıp beşer sevgisinin istilasına uğrayıncaya kadar bu hâl devam eder. Sonunda Allah'ın (cc) anlatıldığı konuşmalardan rahatsız olur, O'nun dışındakiler konuşulunca sevinir:

"Allah, bir olarak (tevhid üzere) anıldığı zaman, ahirete inanmayanların kalpleri (nefret ve) ürpertiyle tiksinir. Allah dışındaki (sahte ilahlar) anıldığı zaman, (bir de bakarsın) sevinç içindedirler."[62]

d. Son olarak, bizim gibi günahkârların ibadet ve dualarının kabul olmayacağı, yüce Allah'a ancak O'nun yanında hatırı sayılır, sevilen ve razı olunmuş kulların ibadet ve dua edebileceğini iddia eder. Biz, Allah tarafından sevilen salihlere dua edeceğiz, onlar da dualarımızı Allah'a ulaştıracaktır. Yani sevilen insanlar ibadet edilen birer ilaha dönüşmüş olacaktır:

"O'nun katında izin verdikleri dışında, hiç kimsenin şefaati fayda sağlamaz. (Meleklerin) kalplerinden korku giderilince: 'Rabbiniz ne buyurdu?' derler. (Cevap olarak hep beraber:) 'Hak olanı söyledi. O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir.' derler."[63] [64]

---

62. 39/Zümer, 45
63. 34/Sebe', 23
64. 34/Sebe', 23-24. ayetler, insanları şirk koşmaya sevk eden sebepleri ele almış ve çürütmüştür. Şöyle ki kendisinden fayda umulan bir varlık dört sıfattan birine sahip olmalıdır:
1. Mülkünde tek otorite olması.
2. Tek otorite olmasa da, ortak olarak mülk sahibi olması.
3. Mülkte ortaklığı olmasa da, yardımcı veya vezir olarak yetki sahibi olması.
4. Üç özelliğe sahip olmasa da, mülk sahibi nezdinde hatırı sayılır biri olması.
Allah (cc) dört vasfı da kendi dışındaki tüm varlıklardan nefyetmiştir. Mülk yalnızca Allah'ındır (cc), hiçbir zerresinde ortağı yoktur, kimseye yetki ve yardımcılık vermemiştir. Onun izin verdikleri dışında kimsenin şefaati yoktur... Öyleyse kul, dini Allah'a (cc) halis kılarak, araya hiçbir

Bunlar, şeytanın sevgiyi kullanarak insanı şirke düşürdüğü adımlarıdır... Bu tuzaktan korunmanın tek yolu, Allah'ı (cc) El-Vedûd ismiyle tanımak, yalnızca O'nun ve O'nun izin verdiklerini sevmek, hiçbir şeyi O'na denk veya O'ndan fazla sevmemektir.

Fıtrat Boşluk Kabul Etmez!

İnsan El-Vedûd olanı tanımazsa sevgiye aç tabiat, O'nun (cc) yerine bir sevgili ikame ediyor. Bu fıtri ihtiyacı yapay sevgilerle gidermeye çalışıyor.

Dinden uzak insanlar kadın (aşk), mal, makam gibi şeylerle; dine yakın olanlarsa şeyh, veli, türbe, mistik anlatılarla kalbi doyurmaya çalışıyor. Tatmin oluyor mu peki? Asla! Sevgi ihtiyacını El-Vedûd olanın dışında gideren, tuzlu sudan içen susuz gibi içtikçe susuyor, susadıkça içiyor... Sonuç hüsran!

Bu noktada biz muvahhitlere düşen önemli bir sorumluluk var! Zira Allah (cc), sevgide şirk koşanlara bizi örnek gösteriyor:

"... İman edenlerin Allah'a olan sevgisi ise çok daha kuvvetlidir..."[65]

Dışardan bizlere bakan bir göz, Rabbimize olan sevgimiz ve bu sevgiyle elde ettiğimiz huzur, sükûnet, izzet ve şerefi görebilmelidir.

Modern Toplum, Anlık İlahlar ve El-Vedûd Olan Allah!

Allah'tan (cc) ve onun fıtrat dini olan İslam'ından uzaklaşan toplumlar, bireyleri savurup darmadağın eden bir boşluk içerisindelerdir. Modern hayatın sunduğu imkânlar çeşitlendikçe insanlar huzuru kaybetmekte, iletişim araçları yaygınlaştıkça insanlar yalnızlaşmaktadır. Çünkü modern/postmodern cahiliye sanal şeyler üretmekte, insanı bir müddet oyalamakta daha sonra yeni şeyler üreterek insanın ruh-kalp-akıl dengesini bozmaktadır.

İnsan üretileni tükettikçe mutlu olacağını zannederken tam tersi olmakta, insan tükettikçe tükenmekte, hazzı uyarıldıkça hiçbir şeyden haz duymayan, tatminsiz, hastalıklı ve insanlarla çekişen bir varlığa dönüşmektedir.

Çünkü kalp sabit olan, değişmeyen, aklın ve ruhun ihtiyacını gideren, huzur ve sükûnet getiren bir sevgiyi tanımakta, onunla mutlu olmaktadır. Bu da El-Vedûd olanın sevgisidir. Modern dünyanın ürettiği anlık sevgiler/mutluluklar kalbe yabancıdır. Kalp, sanal sevgilere daldıkça yabancılığı artmakta, yeni olana dört elle sarılmakta, onunla mutmain olmadığını görünce savrulmakta, yalnızlaşmakta, depresyona girmektedir. Modern cahiliye Allah'ı kabul etmekte; fakat O'nun sıfatlarını inkâr etmektedir. Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarıyla hayatın her alanına müdahil olmasını, kullarını rahmet ve azametiyle kuşatmasını istememektedir. Zira modern cahiliye kuşatıcılık (El-Muhît olma) iddiasındadır. İnsanı şu ana

---

aracı koymadan doğrudan Rabbine yönelmeli, O'ndan istemeli, O'ndan beklemelidir. Ayrıca bk. 43/Zuhruf, 86

65. 2/Bakara, 175

hapsetmekte; hazzın, hızın ve hayallerin ayartıcılığı ile onu kışkırtmaktadır. İnsana sağından, solundan, önünden ve arkasından yaklaşmakta;[66] ses, görüntü, asılsız vaatlerle insanı yönlendirmekte ve her anını doldurmaya çalışmaktadır.[67]

Peki, sonuç nedir? İnsana mutluluk vadeden modern cahiliye, gelinen noktada mutsuz bir toplum inşa etmiştir.

Psikiyatrların/psikologların kapısında bu yığılma neden? Anti depresanların şekerleme gibi tüketilmesinin, aspirin gibi elden ele dolaşmasının nedeni ne? İnsanlar neden bu kadar sıkılıyor?

Çünkü Allah'tan kopuk olmak, onları oyalıyor; ama tatmin etmiyor. Haz veriyor ama huzur vermiyor... İnsanın duyumsadığı boşluğu dolduramıyor. Yineleyerek söyleyelim ki: Toplumun mevcut durumu El-Vedûd olanın sevgisine yabancılaşmaları ve boşluğu doldurmak için sarıldıkları teknoloji, sanal dünya, eğlence vb. şeylerin bir karadelik gibi insanları içine çekmesindendir. Mevcut durumun tek çözümü insanın fıtratına dönmesi, dini Allah'a halis kılarak tevhidle O'na kulluk etmesi ve kalbin tanıdığı, bildiği, sükûnet bulmasının mümkün olduğu El-Vedûd olanın sevgisine yönelmesidir.

İnsanlığın bir firara/kaçışa ihtiyacı vardır. Sahte ve sanaldan gerçek ve hak olana... Ki o da, Allah'a (cc) olan kaçıştır:

"O hâlde (sizi Allah'tan alıkoyan put, dünya sevgisi, aile, toplum baskısı gibi her türlü prangadan kurtulup) Allah'a kaçın. Hiç şüphesiz ki ben, size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım. Allah'la beraber başka bir ilah edinmeyin. Hiç şüphesiz ben, size O'nun tarafından (gönderilmiş) apaçık bir uyarıcıyım."[68]

Bu, sevgisizlikten bunalmış insanlığın görevi. Ya bizim görevimiz? Bize de iki görev düşüyor.

- Allah'ın müşriklere örnek gösterdiği gibi, örnek olabilmek. Topluma, El-Vedûd olan Allah'a kulluğun huzur ve esenliğini yaşayarak göstermek.
- Şuayb (as) gibi, sevgi ve merhamet yoksunu toplumu, sevgi ve rahmetin kaynağına davet etmek:

"Rabbinizden bağışlanma dileyip sonra da O'na tevbe edin. Şüphesiz ki benim

---

66. "Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra kesinlikle onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Çoğunu şükredici bulamayacaksın.' " (7/A'râf, 16-17)
67. " 'Onlardan gücünün yettiklerini sesinle kışkırt, atlı ve yaya (ordularınla) onlara saldır, mallarda ve evlatlarda onlara ortak ol ve onlara vaadlerde bulun.' Şeytanın onlara vadettikleri aldatmadan başka bir şey değildir. Şüphesiz ki, kullarım üzerinde senin bir otoriten yoktur. (İşlerin kendisine havale edileceği bir) Vekil olarak Rabbin yeter." (17/İsrâ, 64-65)
68. 51/Zâriyat, 50-51

Rabbim, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm, (kullarını seven, kulları tarafından sevilen, kalplerde sevgi yaratan) Vedûd'dur."[69]

5. Dava Yolunda El-Vedûd Olanın Sevgisi

Rabbimizin El-Vedûd ismi Kur'ân'da iki (2) defa geçmiştir. İlki Hud Suresi 90. ayette, ikincisi Burûc Suresi 14. ayettedir. Burûc Suresi'nde geçen El-Vedûd ismi üzerinde durmak istiyorum.

Bilindiği gibi Burûc Suresi Mekkî surelerdendir ve Burûc Suresi Mekke'de işkencelerin had safhaya ulaştığı bir dönemde inmiştir. Allah (cc) Uhdud Ashabı'nı örnek olarak sahabeye sunmuş, Allah'ın (cc) vaadi olan cenneti elde etmek için sabretmelerini öğüt vermiştir. Mekke'nin çöllerine yatırılıp sinelerine kızgın taşlar konanlara, hasırlara sarılıp baş üstü asılan ve altlarında ateş yakılarak dumanla eziyet edilenlere, kızgın demirlere yatırılıp vücutları ateşle dağlananlara; sizden önce diri diri yakılan müminler vardı, hâlinize şükredin, sabır ve tevekkülle Allah'ın hakkınızda vereceği hükmü bekleyin, demiştir.

Tevhid davası bir yoldur ve bu yola giren her mümin türlü eziyet, mahrumiyet, mahkûmiyet ve hakaretlere uğrayacaktır. Müşrikler İslam'a ve Müslimlere olan kinlerini ağızlarından kusacak, sinelerinde ise kinin ve nefretin en çirkinini taşıyacaklardır. Oysa insan sevilmek ister, takdir edilmek ister, önemsenmek ister... Müşriklerin dışlayıcı, ötekileştirici ve aşağılayıcı tavrı, insanın dengesini bozar... İşte tam bu noktada Allah (cc) El-Vedûd ismini hatırlatır. Çünkü dava yolunda karşılaşılan bu eziyetin ilacı El-Vedûd ismidir.

Muvahhid, Rabbinin merhamet ve muhabbetiyle onun yanında olduğunu bildikçe güçlenir, sinesi genişler, kazandığı karşısında kaybettikleri gözünde küçülür.

Muvahhid, ona eziyet edenlerin kendi elleriyle cennetini, kendilerine ise cehennemi inşa ettiklerini görür; onlara acır, bedenen ve ruhen onlardan çok daha güçlü bir tavır sergiler. Onu yıldırmak ve davasından döndürmek için baskı yapanlar ise acziyete düşer, çoğu zaman ruhsal dengeleri bozulur. Bilmedikleri şey, muvahhidin o zorlu şartlar içinde bir cennet oluşturduğu ve El-Vedûd olanın sevgisiyle yaralarını sardığıdır. Evet, tecrübeyle sabittir; beşerin zulmederek açtığı yaralar, El-Vedûd olanın sevgisiyle iyileşmekte, ıslah olmaktadır.

El-Vedûd İsmiyle Dua

Rabbimiz! Sen El-Vedûd'sun! Bizleri sev, zatını bizlere sevdir, imanı, salih ameli ve sevdiklerini bize sevdir. Rabbimiz! Sen El-Vedûd'sun. Kalplerimizi sevginle tertemiz kıl, razı olmadığın şeyleri yüreğimizden söküp at! El-Vedûd isminle yaralarımızı sar, sevgini ve beraberliğini bize hissettir.

Allahumme âmin.

69. 11/Hûd, 90

Hayat sahibi ve her şeye hayat veren Allah.

Dua

Ey El-Hayy olan Allah'ım! Ey varlığa hayat veren! Ey ölümünden sonra toprağı dirilten! Kalbim senin elinde, senin tasarrufundadır. Ona iman ve vahiyle hayat ver. Seni seven, senden korkan, sana rağbet eden, rahmetini uman, azabından korkan, seninle mutlu olan, sana tevekkül eden ve senden razı olan bir kalp ihsan eyle!

Allahumme âmin.

EL-HAYY

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri, El-Hayy'dır. Bu isim "*he-yi-ye/ he-ye-ve*" kökünden türemiştir. Kelimenin kök anlamı; canlı, hayat sahibi, diri olan vb. anlamlara gelir.

Bu isim Kur'ân-ı Kerim'de beş (5) defa varid olmuştur. Üçünde El-Kayyûm ismiyle birlikte, iki yerde ise müstakil olarak gelmiştir:

Allah'ın (cc) Hayatı

İnsanın bildiği hayat ile âlemlerin Rabbi olan Allah'ın hayatı aynı değildir. İnsan; ölümlü, sonlu, sağlık durumuna göre canlılığı artıp azalabilen bir hayatı bilmektedir. Oysa yüce Allah'ın hayatı tüm bu eksikliklerden ve afetlerden münezzehtir.

O (cc) mutlak bir hayata sahiptir, varlığı kendindendir. Var olmak ve hayat sıfatını devam ettirmek için hiçbir varlığa ve hiçbir varlığın hayatına muhtaç değildir. Rabbimiz; insana, bitkiye, hayvana, bildiğimiz bilmediğimiz her türlü canlıya hayat verip yaratandır:

"Ve hiç şüphesiz, öldüren de hayat veren de O'dur."[1]

El-Hayy olan Allah'ın hayatında ölüm yoktur ve O (cc), ölümsüz bir hayatın sahibidir; zira hayatı da ölümü de yaratan O'dur:

"Hiç ölmeyecek, El-Hayy olan (Allah)'a tevekkül et! O'nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarından haberdar olarak O yeter."[2]

"O (Allah) ki; hanginizin daha güzel amel yapacağını denemek/ ortaya çıkarmak

1. 53/Necm, 44
2. 25/Furkân, 58

için, ölümü ve hayatı yarattı. O (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr'dur."[3]

El-Hayy'ın hayatı tüm eksik ve afetlerden münezzehtir. O'nu (cc) uyku tutmaz, uyuklamaz, bir an olsun gaflete düşmez ve her nefsin üzerinde gözetleyicidir. Gökleri ve yeri tutmaktadır, O'nun dilediği bir zamana kadar da yine El-Hayy'ın korumasında insanlığa hizmet edeceklerdir:

"Allah... O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Hayat sahibi ve varlığa hayat veren) El-Hayy, (var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olan) El-Kayyûm'dur."[4]

"Şüphesiz ki Allah, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutmaktadır. Zeval bulacak olsalar, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[5]

El-Hayy İsminin Anlamı

Hayat sahibi ve her şeye hayat veren Allah, demektir.

El-Hayy İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Hayy Olan Allah, Her An Tecelli Etmektedir

Kâinat, Allah'ın (cc) El-Hayy isminin tecellisidir. Hayatını, O'nun hayatından almayan hiçbir canlı yoktur. Şu anda bu satırları okuyan gözlerimize görme hayatı, kalplerimize akıl etme hayatı veren; El-Hayy olan Allah'tır.

El-Hayy ismi bir an tecelli etmese hayat ters yüz olur; denizler tutuşur, yıldızlar dökülüp etrafa saçılır, gökyüzü erimiş gül yağı gibi akmaya başlar, yer ayaklarımızın altından kayar... Bu sayılanlar, Kur'ân'da anlatılan kıyamet sahneleridir... Yüce Allah, bahşettiği hayatı çekip aldığında her biri bir ceset gibi yığılıp kalır ve dünyanın sonu gelir.

Rabbimiz (cc), biz müminleri, El-Hayy isminin tecellilerini görmeye ve düşünüp öğüt almaya davet eder:

"Allah'ın rahmetinin eserlerine bak! Nasıl da ölümünden sonra yeryüzüne hayat vermektedir? Şüphesiz bu (Allah), ölüleri de diriltecektir. O, her şeye kadîrdir."[6]

"... Yeryüzünü kurumuş/ çorak/ hareketsiz görürsün. Üzerine su/ yağmur indirdiğimizde hareketlenir ve kabarır. Hiç şüphesiz (kurumuş yere) hayat veren, elbette ölüleri de diriltecektir. Çünkü O, her şeye kadîrdir."[7]

---

3. 67/Mülk, 2
4. 2/Bakara, 255
5. 35/Fâtır, 41
6. 30/Rûm, 50
7. 41/Fussilet, 39

Bilimsel çalışmalar mesafe katettikçe Rabbimizin isimlerini daha iyi görüyor, tecellilerini daha iyi anlıyoruz. Örneğin, içtiğimiz suyun kendine özgü bir hayatı olduğunu biliyoruz. Suya güzel sözler söylendiğinde yüzeyinde bir ahenk içinde şekiller oluşuyor; çirkin sözler söylendiğinde ise ahenksiz ve biçimsiz suretler meydana geliyor. Suyu sese duyarlı kılan ve sesle etkileşime geçmesi için ona hayat bahşeden kimdir? Elbette El-Hayy olan Allah'tır. Dağların kendine özgü bir hayatı olduğunu biliyoruz. Göklerin de öyle... Bitkilerin de... Tüm varlığa El-Hayy ismiyle hayat veren O'dur (cc).

2. Bedenlere Hayat Veren, Kalplere de Hayat Verir

Yaşamak için beden hayatı gereklidir. Kulluk içinse kalp hayatına ihtiyaç vardır; çünkü manevi hayatı komuta eden kalptir:

"... Dikkat edin! Bedende bir et parçası vardır. O düzelirse tüm beden düzelir; o bozulursa tüm beden bozulur. Dikkat edin! O, kalptir."[8]

Allah (cc) kalpleri kısımlara ayırmıştır: Hasta kalpler vardır; buna mukabil hastalıktan uzak selim kalpler de vardır:

"Onların kalplerinde hastalık (şüphe ve şehvet) vardır. Allah da onların hastalığını arttırmıştır. Yalan söylemeleri/ yalanlamaları nedeniyle onlar için can yakıcı bir azap vardır."[9]

"O gün ki; ne mal ne de evlat fayda verir. Allah'a selim bir kalple gelenler müstesna."[10]

Günahkâr kalpler vardır; buna mukabil Allah'a (cc) yönelen/münib kalpler de vardır:

"... Şahitliği gizlemeyin. Kim de şahitliği gizlerse şüphesiz ki o, günahkâr kalpli biridir."[11]

"Gaybta (görmediği hâlde ya da kimsenin kendisini görmediği yerlerde) Rahmân'dan korkan ve (Allah'a) yönelen bir kalple gelen kimse (için hazırlanmıştır)."[12]

Körelmiş, akıl etmeyen kalpler vardır; buna mukabil gören, akleden ve Allah'ın ayetlerine yumuşayan kalpler vardır:

"Kendisiyle akledecekleri bir kalplerinin ve işitecekleri bir kulaklarının olması için yeryüzünde dolaşmazlar mı? Çünkü gözler kör olmaz. Asıl kör olan sinelerdeki kalplerdir."[13]

"Allah, (ayetleri) birbirine benzeyen (ve ayetleri) tekrar eden, sözün en güzeli

---

8. Buhari, 52; Müslim, 1599
9. 2/Bakara, 10
10. 26/Şuarâ, 88-89
11. 2/Bakara, 283
12. 50/Kâf, 33
13. 22/Hac, 46

olan (Kur'ân'ı) Kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, ondan dolayı derileri ürperir/ tüyleri diken diken olur. Sonra ciltleri ve kalpleri Allah'ın zikrine yumuşar. İşte bu, Allah'ın hidayetidir. Onunla dilediğini hidayet eder. Kimi de Allah saptırmışsa, ona doğruyu gösterecek hiç kimse yoktur."[14]

Bedenlere hayat vererek kuvvet, sağlık ve afiyetle değerli kılan Allah (cc), kalplere de hayat verir; takva, inabe ve haşyet ile değerli kılar...

Kalplere hayat verişini anlamamız için Allah (cc) şu ayetleri indirmiştir:

"İman edenlerin, Allah'ın zikrine ve (Kur'ân ayetlerinden) inen hakka karşı kalplerinin yumuşamasının zamanı gelmedi mi? Bundan önce kendilerine Kitap verilen, uzun bir zamanın geçmesiyle de kalpleri katılaşan ve birçoğu da fasık olan kimseler gibi olmasınlar."[15]

Bu ayet, Allah'ın (cc), kendisiyle sahabeyi uyardığı, ikaz ayetlerindendir. Abdullah bin Mesud (ra) der ki:

"Bizim, İslam oluşumuzla bu ayet tarafından uyarılışımız arasında yalnızca dört yıl vardır."[16]

Bu ayetteki uyarıyı şöyle açıklayabiliriz:

Allah (cc), sahabeyi iman ettikleri ilk günlere davet etmiştir. Allah'ın ayetlerini duyunca kalplerin yumuşayıp gözlerin yaşardığı ve Allah'ın rahmetini umup azabından sakındıkları o ilk günlere... Ayetin devamında ise onlara katı kalpli İsrailoğullarını örnek vermiştir. Zamanın uzamasıyla kalpleri katılaşan ve Allah'ın ayetlerine karşı duyarsızlaşan Ehl-i Kitabı...

Bu uyarıdan hemen sonra Rabbimiz (cc) şöyle buyurmuştur:

"Bilin ki Allah, ölümünden sonra yeryüzüne hayat verir. Akletmeniz için ayetleri size açıkladık."[17]

İlk etapta iki ayet arasındaki bağı anlamak güçtür; çünkü birinci ayet kalplerin katılaşmasından, ikinci ayet toprak ve yağmurdan söz etmektedir. Bununla birlikte bu iki ayeti tedebbür edince şöyle bir bağ olduğu anlaşılır: Toprak, sudan uzak kalınca canlılığını yitirir. Âdeta bir ölü gibi hareketsiz, nebatsız ve kupkurudur. Allah (cc) gökten indirdiği suyla toprağa hayat verir, onu canlandırır ve toprak, yaratıldığı gaye olan bitki verme vazifesini tekrar icra eder hâle gelir.

Kalpler de böyledir. Vahiyden, zikirden, duadan, muhabbetullahtan, haşyet ve inabeden uzak kalınca kurur, hastalanır, şüphe ve şehvet pas olup yüzeyini kaplar. Günahlar birer kara leke olur ve onu karartır. Böyle bir kalp, yaratıldığı gaye olan kulluk vazifesini yerine getiremez. Allah'ın (cc) ayetlerine karşı duyar-

14. 39/Zümer, 23
15. 57/Hadîd, 16
16. Müslim, 3027
17. 57/Hadîd, 17

sızlaşır, kalbi titremez, gözü yaşarmaz. Allah'ın her an göstermekte olduğu kevni ayetlere karşı körleşir. Rabbinin onu terbiye etmek için gönderdiği musibetleri kavrayamaz, ona hayat verecek şeylere çağrıldığında icabet edemez...

Aslında ayet, bu yönüyle umut aşılar. Günahları nedeniyle kalbi katılaşan ve kulluk vazifesini yapamayanlara El-Hayy olan Allah'ı (cc) hatırlatır. Kurumuş toprağa yağmurla hayat veren Allah'ın, kurumuş kalplere de vahiyle/imanla hayat verebileceğini hatırlatır. Kalp katılığından şikâyet eden kullarına adres gösterir:

Ey El-Hayy olan Allah'ım! Ey varlığa hayat veren! Ey ölümünden sonra toprağı dirilten! Kalbim senin elinde, senin tasarrufundadır. Ona iman ve vahiyle hayat ver. Seni seven, senden korkan, sana rağbet eden, rahmetini uman, azabından korkan, seninle mutlu olan, sana tevekkül eden ve senden razı olan bir kalp ihsan eyle!

3. Vahiy, El-Hayy Olan Allah'ın Bahşettiği Bir Hayattır

Vahiy ile hayat, iştikak ilmine göre aynı köklere sahiptir. Allah (cc), insana ruhundan üfleyerek hayat verdiği gibi topluma hayat vermek için de vahyi ruh kılmıştır:

"Böylece sana emrimizden bir ruh/ Kur'ân vahyettik. Sen Kitab'ın ve imanın ne olduğunu bilmezdin. Fakat biz onu, kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle hidayet ettiğimiz bir nur kıldık. Şüphesiz ki sen, dosdoğru yola iletirsin."[18]

İnsan, ruhu çekildiğinde vefat eder. Bunun için Rabbimiz (cc) ölümü, yani hayatın sonlanmasını, ruhun kabzedilmesi olarak nitelemiştir.[19] Ruh, Ölüm Meleği tarafından kabzedilince insandan geriye bir ceset kalır.

Vahiysiz/ruhsuz toplumlar da ceset gibidir. Manevi olarak yaşamaz, Allah'a (cc) kulluk yapamaz ve O'nu razı edecek bir toplum olamazlar. Dahası; vahiyden mahrum olan toplumlar, kadavra misali her türlü dış müdahaleye açık bir hâle gelir. İnsi ve cinni şeytanlar dilediği gibi at koşturur ve toplumu Allah adına aldatır; zira vahiysiz toplum, basiretsiz bir toplumdur. Ölçüsüzdür; hayrın ve şerrin nerede olduğunu bilmez. Kendisine yapılan en büyük kötülükleri hizmet zanneder. Ülkesinin yabancılara peşkeş çekilmesini ilerleme, fahşa ve münkere davetiyeyi turizm, şeytanın ameli olan pislikleri eğlence ve faydasız şeylerle oyalanıp Rabbine karşı nankörleşmeyi ise hobi zanneder...

Vahyin, topluma hayat veren bir ruh olması bizlere iki sorumluluk yükler:

18. 42/Şûrâ, 52
19. "Allah, (insanlar) öleceği zaman ruhlarını alır. (Bedeni) ölmeyenin (ruhunu da) uykusunda alır. Kendisi hakkında ölüm hükmü verilmiş olanın (ruhunu) tutar. Diğer (uyuyanı) ise belirlenmiş bir zamana kadar salar. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır." (39/Zümer, 42)

İlki, bize bakan yönüdür. Bizlere vahiyle hayat verdiği için Allah'a (cc) çokça hamdetmeli ve fiilî olarak vahyin çağrısına icabet etmeliyiz:

"Ey iman edenler! Sizleri, size hayat verecek şeylere davet ettiğinde Allah'a ve Resûl'e icabet edin. Bilin ki Allah, kişiyle kalbi (düşünceleri) arasına girer. Ve muhakkak (diriltilip), O'nun huzurunda toplanacaksınız."[20]

İkincisi, topluma bakan yönüdür. Bir toplum, vahiyden uzaklaştığı için sapmışsa onu ıslah etmenin yolu, vahiyle tanıştırmaktır. Vahiyle toplumun arasına girecek yeni izm'ler, hocalar, kitaplar, meşrep ve mezhepler; mevcut durumu daha kötü hâle getirmekten başka bir şeye yaramaz.

Toplumu ıslah etmek için ihtiyaç duyduğumuz şey, vahyi çokça tilavet eden ve yaşantısıyla okuduğunu doğrulayan salih bir topluluktur.

4. El-Hayy ve Tevhid

El-Hayy Olan Allah, İbadete/Kulluğa Layık Olandır

İnsan fıtratı, yüce olan bir varlığa kulluk üzere programlanmıştır; çünkü insan zayıftır. Zayıf olduğu için daha güçlü bir varlığın himayesinde yaşamak ister. Ta ki ihtiyaç duyduğu hayrı elde edebilsin ve korktuğu zararlardan emin olabilsin... İnsan zayıfsa bu varlık güçlü olmalıdır. İnsan acizse bu varlık kudret sahibi olmalıdır. İnsan ölümlüyse bu varlık ölümsüz olmalıdır:

"Hiç ölmeyecek, El-Hayy olan (Allah)'a tevekkül et! O'nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarından haberdar olarak O yeter."[21]

"*Hiç ölmeyecek, El-Hayy olan (Allah'a) tevekkül et!*" Tevekkül, insanın en fıtri ihtiyaçlarından biridir. İnsan, çalışıp çabalar; elinin emeğini, gözünün nurunu bir işe akıtır; sonra beklemeye koyulur ve bir adım sonrasını dahi bilmez. Bu bilinmezlik onu derinden sarsar... İmdadına El-Hayy olan Allah'ın varlığı yetişir, ruhunu teskin eder, kalbi mutmain olur. Toprağa atılan tohum, başarı için başlayan bir proje, ila-i kelimetullah için verilen mücadele; gafletin, uykunun ve uyuklamanın söz konusu olmadığı El-Hayy'a emanettir. Her şey yok olsa ve herkes unutsa dahi baki kalacak olan Allah (cc), onun emek ve çabasından haberdardır; ilmi, hikmeti ve tedbiriyle onu en hayırlı neticeye ulaştıracaktır. İnsana bu güveni veren, Rabbinin eksik ve kusurdan münezzeh bir hayata sahip olmasıdır:

"Onun üzerinde bulunan herkes fanidir. Celal ve ikram sahibi Rabbin ise baki kalacaktır. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız?"[22]

İnsan umut sahibi ve beklentileri olan bir varlıktır. Yüce Allah, Resûl'ün (sav) şahsında mümini uyarır ve âdeta şöyle der: Kimden beklersen bekle fanidir,

---

20. 8/Enfâl, 24
21. 25/Furkân, 58
22. 55/Rahmân, 26-28

ölümlüdür. Senin umut ve beklentinle onun arasına ecelin girmesi an meselesidir. Oysa El-Hayy olan ölümsüzdür. Dünya, içindekilerle birlikte zeval bulacak olsa, O (cc) baki kalacak, varlığı devam edecektir.

El-Hayy olan Allah, başka ayetlerde şöyle buyurur:

"Allah'la beraber başka bir ilaha dua etme. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O'ndan başka her şey helak olacaktır. Hüküm yalnızca O'na aittir. O'na döndürüleceksiniz."[23]

"O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir."[24]

Dua edecekseniz El-Hayy'a dua edin, O'ndan medet umun, O'na istiğasede bulunun; çünkü O'dur diri olan ve her dirinin ihtiyacını giderebilecek olan...

O'nun (cc) dışında el açılan, medet umulan, yardım istenen varlıklar cansızdır, ölüdür. Ölüden medet ummak, boğulanın boğulmakta olandan yardım istemesi gibidir:

"Allah'ın dışında dua ettikleri, hiçbir şey yaratamazlar. Onlar kendileri yaratılmışlardır. Ölüdürler, diri değil. Ne zaman diriltileceklerini de bilmezler."[25]

"Geceyi gündüze, gündüzü de geceye katar. Güneş'i ve Ay'ı emre amade kılmıştır. Her biri belirlenmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte bu, sizin Rabbiniz olan Allah'tır. Hâkimiyet/ egemenlik yalnızca O'na aittir. O'nun dışında dua ettikleriniz, kıl kadar dahi birşeye sahip değildir. Onlara dua etseniz, duanızı işitmezler. İşitseler bile, size cevap veremezler. Kıyamet günü şirkinizi reddederler. (Her şeyden haberdar olan) Habîr gibi kimse sana haber veremez."[26]

5. El-Hayy Olan Allah, Hayatı Bir Hikmet İçin Yaratmıştır

Allah'ın (cc) El-Hayy isminin bir tecellisi de ölümü ve hayatı yaratmış olmasıdır. Neden Rabbimiz hayatı kendine has bir sıfat kılmayıp diğer varlıklara da hayat bahşetti? Bu soruya Rabbimiz şöyle cevap verir:

"Hâkimiyeti/ egemenliği elinde bulunduran (Allah) ne yüce, ne mübarektir. O her şeye kadîr olandır. O (Allah) ki; hanginizin daha güzel amel yapacağını denemek/ ortaya çıkarmak için, ölümü ve hayatı yarattı. O (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr'dur."[27]

Ölüm ve hayat imtihan içindir. El-Hayy olan Allah, kullarından hangisinin

23. 28/Kasas, 88
24. 40/Mü'min (Ğafir), 65
25. 16/Nahl, 20-21
26. 35/Fâtır, 13-14
27. 67/Mülk, 1-2

daha güzel amel yapacağını sınayıp açığa çıkarmak istemiştir. Dikkat edelim: "*Daha çok*" olanı değil, "*daha güzel*" olanı açığa çıkarmak istemiştir.

El-Hayy olan Allah, hayat vererek bize bir sorumluluk yüklemiştir: Güzel amel sorumluluğu. Amaç ve hedeflerimizden biri bu olmalıdır; amellerimizi, İslam'ımızı, ahlakımızı, kulluğumuzu güzelleştirmek. Yaptığımız her işi en güzel şekilde yapmak. Güzel bir insan, güzel bir mümin, güzel bir eş, patron, baba, kardeş, arkadaş, güzel bir dava adamı olmak… Aksi hâlde hayat imtihanını kaybetmiş ve hüsrana uğramış oluruz.

Amelin güzel olanı sünnete uygun olanıdır. Allah (cc), resûllerini güzeli, meşru olanı ve Allah'a en sevimli amelleri öğretsinler diye yollamıştır. Resûlullah (sav) aradan çıkarılırsa güzelin ölçüsü kaybolur, insan adedince güzellik anlayışı ortaya çıkar. "*Güzel mümin kimdir?*" veya "*Güzel mümin nasıl olmalıdır?*" sorularına her insan meşrebi ve tıynetine göre cevap verir. Güzel arayışı dahi kavgaya, nizaya ve ihtilafa; yani çirkin olana savurur bizi…

Bir amelde ihlas, yüce Allah'ın (cc) hakkı ise sünnete uygunluk da Resûl'ün (sav) hakkıdır. Bu ikisinden biri yapılan/yapılacak amelde yoksa o amel, merdut ve gayri makbul bir ameldir:

"Kim bir amel yapar ve ameli bizim emrimiz/ sünnetimiz üzere olmazsa o, (Allah katında) reddedilmiş bir ameldir."[28]

6. El-Hayy Olan Allah, Yaşatan ve Öldürendir[29]

"… Allah, diriltir ve öldürür. Allah, yaptıklarınızı görendir."[30]

"Hiç kuşkusuz, göklerin ve yerin hâkimiyeti/ egemenliği Allah'a aittir. Diriltir ve öldürür. Sizin Allah'ın dışında ne bir dostunuz ne de bir yardımcınız vardır."[31]

"O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Diriltir ve öldürür. Sizin ve evvelki babalarınızın Rabbidir."[32]

Dikkat edilecek olursa "*öldürmek*" fiili, "*diriltmek*" fiilinin yanı başında, onu karşılayan bir eylem olarak zikredilir. Bu da El-Hayy isminin her yönden eksiksiz oluşuna ve kemaline işarettir.

Allah (cc) rastgele yaratıp hayat dağıtmadığı gibi rastgele, amaçsız ve hikmetten yoksun bir şekilde de öldürmez. O, ölümü bir ecele bağlamıştır:

---

28. Buhari, 2697; Müslim, 1718
29. El-Hayy isminin bir tecellisi de bir önceki başlıkta zikrettiğimiz gibi, ölümdür; zira ölüm, Allah'ın (cc) bahşettiği hayatı insandan almasıdır. El-Esmau'l Husna hadislerinde "El-Mumît" ismi geçer. Öldürmek kökünün ism-i faili olan "El-Mumît"; öldüren, ölümü takdir eden anlamındadır. İlgili rivayetler müdreçtir, müdreç ise zayıf hadisin kısımlarındandır. Çalışmamızın girişinde belirttiğimiz üzere zayıf hadis ile Allah'a (cc) isim seçilip El-Esmau'l Husna arasına dâhil edilmez.
30. 3/Âl-i İmran, 156
31. 9/Tevbe, 116
32. 44/Duhân, 8

"Allah'ın izniyle belirlenmiş ecel dolmadan, bir nefsin ölmesi söz konusu olamaz. Kim dünya sevabını isterse, ona ondan veririz. Kim de ahiret sevabını isterse, ona da (istediğinden) veririz. Şükredenleri mükâfatlandıracağız."[33]

Bir ecele bağlanmış olan ölüm, her nefsin kaçınılmaz olarak tadacağı hakikattir:

"Her nefis ölümü tadacaktır. Biz, sizleri şer ve hayırla sınayarak deneriz. Ve bize döndürüleceksiniz."[34]

Bu öyle bir gerçektir ki; resûller (as), Allah'ın (cc) en sevdiği varlıklar olmalarına rağmen ölümden kaçamazlar:

"Hiç şüphesiz, sen de öleceksin, onlar da ölecekler. Sonra da sizler, kıyamet günü Rabbinizin huzurunda davalaşacaksınız."[35]

Rabbinin öldürme sıfatına iman eden bir mümin, insanın varoluşundan getirdiği ve şeytanların aleyhine kullandığı büyük bir yükten kurtulmuş olur. Bu, ölüm korkusudur. İnsanlık tarihi boyunca ölüm, vahiyden uzak toplumlar için bir kâbus olagelmiştir. Gençleşmek, ihtiyarlıktan kurtulmak, ömrü uzatmak ve nihayet ölümden kaçmak için akıl almaz işler yapmıştır insanoğlu. Dün, öldürdükleri gençlerin kanını içerek gençleşeceğine inanan maddeperestler vardı; bugünse Allah'a (cc) meydan okuyan, ölümü yeneceğine inanan bilimperestler...

Ölümsüzlüğe ulaşabildiler mi? Elbette hayır! İnsanlar gelenek çağında da bilim çağında da ölmeye devam ediyor, edecek. Allah'ın bir ayeti olan ölüm hakkında tartışanlar, asla sonuç alamayacakları bir kibrin peşinde koşuyorlar:

"Kendilerine bir delil gelmemesine rağmen, Allah'ın ayetleri hakkında tartışanlar (var ya)! Onların göğüslerinde kendisine asla ulaşamayacakları bir kibirden başkası yoktur. (Öyleyse) Allah'a sığın. Şüphesiz ki O (evet o), (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[36]

Ölümün hak olduğunu ve ondan kaçışın muhal olduğunu bilen bir insan, ondan korkmak yerine ona hazırlık yapar. Ölüm ve sonrası için çalışır, salih ameller biriktirir:

"Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz ki o (namaz ve sabırla yardım dilemek), huşu ehli dışındakilere büyük/ ağır gelen bir yüktür. O (huşu ehli) ki; Rableriyle karşılaşacaklarını ve O'na döneceklerini kesin bir bilgiyle bilirler."[37]

"Şüphesiz ki (o müminler), Rablerine olan saygılarından dolayı (kalpleri) ürperti içinde olanlar, Rablerinin ayetlerine iman edenler, Rablerine (hiçbir şeyi) ortak koşmayanlar, yapmaları gereken (tüm sorumluluklarını) yerine getirmelerine rağmen, Rablerine dönecekleri için (ya kabul edilmezse, ya Allah'ın şanına yakışır

33. 3/Âl-i İmran, 145
34. 21/Enbiyâ, 35
35. 39/Zümer, 30-31
36. 40/Mü'min (Ğafir), 56
37. 2/Bakara, 45-46

şekilde yapamamışsam diye) kalpleri titreyenler, işte bunlar hayırlarda yarışmakta ve bundan dolayı öne geçmektedirler."[38]

Allah Resûlü'nden (sav) rivayet edilen bir hadiste şöyle buyrulur:

"Akıllı kişi, nefsini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Aciz kişi ise hevasına uyup (Allah'ın onu bağışlayacağına dair) temennilerde bulunandır."[39]

Evet, ölüm haktır ve vademiz tamamlandığında kapımızı çalacaktır. Bundan daha büyük bir nasihat, daha etkili bir öğüt yoktur. Her birimiz şu soruya cevap vermeliyiz: "*Bugün ölecek olsam Rabbim beni nasıl karşılar, nasıl bir muamele görürüm?*" Emin olalım ki sorumuzun cevabı bugün neyse, yarın da aynısı olacaktır. Zira dünümüz, bugünümüzün aynasıydı; bugünümüz de yarınımızın aynası olacaktır...

Ölüm gerçeğini idrak eden mümin cesur olur. Tevhid ve adaletin şahidi olarak sözü müstakim kılar, zalimlere meyletmez ve hakikatleri gizleyip ters yüz etmez. Allah'ın (cc) "*Dine ensar olun!*" çağrısına icabet ederek diliyle, malıyla ve canıyla şirke karşı cihad eder; çünkü kaybedeceği tek sermayesi canıdır. Onun da kendi elinde değil, ona hayat veren Allah'ın elinde olduğunu ve her hayatın El-Hayy tarafından belirlenmiş bir eceli olduğunu bilir. Şairin dediği gibi:

"Yoksa ölümden kaçış eğer

Utançtır, korkakça ölmek meğer"

İslam komutanlarının tarihin parlak sayfalarına yazılmış şu vecizesi ne güzeldir:

"Korkun ey kâfirler! Size öyle bir orduyla geliyorum ki onlar, sizin hayatı sevdiğiniz gibi ölümü seviyorlar!"[40]

Hayatı sever gibi ölümü sevmek, ahirete ve ölümden sonra El-Hayy olanın yeniden dirilteceğine imanın meyvesidir.

Mümine canını ve malını cennet karşılığında Allah'a (cc) sattıran da bu inanç değil midir?

"Şüphesiz ki Allah, cennet karşılığında müminlerden canlarını ve mallarını satın almıştır. Allah yolunda savaşır, öldürür ve öldürülürler. (Bu) Tevrat, İncil ve Kur'ân'da Allah'ın hak olan vaadidir. Kim Allah kadar sözüne bağlı olabilir ki? (O hâlde) yaptığınız bu alışverişten dolayı müjdelenin. En büyük kurtuluş budur işte! Tevbe edenler, ibadet edenler, hamdedenler, (Allah yolunda) seyahat edenler, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredenler, kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlar... Müminleri müjdele!"[41]

---

38. 23/Mü'minûn, 57-61
39. Tirmizi, 2459; İbni Mace, 4260; Ahmed, 17123
40. Halid b. Velid'in Farslılara yazdığı mektuptan. El-Bidaye ve'n Nihaye, 9/514
41. 9/Tevbe, 111-112

7. El-Hayy Olan Allah'ın Yanında Gerçek Hayat, Ahiret Hayatıdır

Allah (cc) insanı ilgilendiren iki hayat yaratmıştır. Biri dünya diğeri de ahiret hayatıdır. Şüphesiz ki iki hayatın da yegâne sahibi olan O'dur ve O, yarattıkları arasından dilediğini seçip üstün kılma yetkisine sahiptir:

"Rabbin dilediğini yaratır ve seçip (üstün kılar). Seçim onlara ait değildir. Allah, onların şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."[42]

Yüce Rabbimiz, bu iki hayattan birini "*deniy/ değersiz veya yakın olan*" anlamındaki "*dünya*", ötekini ise "*son ve nihayet*" anlamındaki "*ahiret*" olarak isimlendirmiştir.

Daha sonra da bu iki hayat arasındaki hükmünü vermiştir:

"Bu dünya hayatı, bir eğlence ve oyundan başka bir şey değildir. Asıl (yaşanılacak ve ebedî olan) ahiret hayatıdır. Keşke bilselerdi."[43]

"Size verilen her şey, dünya hayatının (geçici) metaı ve süsüdür. Allah'ın yanında olanlarsa daha hayırlı ve kalıcıdır. Akletmez misiniz?"[44]

"Kuşkusuz senin için ahiret, dünyadan daha hayırlıdır."[45]

El-Hayy olan Allah'ın yanında dünya hayatının bir değeri yoktur:

Cabir'den (ra) rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav)*, yayla köylerinin birinden Medine'ye girerken bir pazara uğradı. Etrafında insanlar vardı. Kulağı yarılmış bir oğlak ölüsüne rastladı. Ona uzanıp kulağından tuttu ve:*

— Hanginiz bir dirhem karşılığında bunun kendisinin olmasını ister? buyurdu. Oradakiler:

— Bedava dahi olsa bizim olmasını istemeyiz. Biz onu ne yapalım ki? dediler. Bunun üzerine Resûlullah:

— Allah'a yemin olsun ki Allah'ın nazarında şu dünya, bunun sizin nazarınızdaki değerinden daha değersizdir, buyurdu."[46]

Müstevrid b. Şeddad (ra), Resûlullah'ın (sav) şöyle buyurduğunu aktarmıştır: "*Allah'a yemin olsun ki ahirete göre dünyanın durumu, birinizin şu parmağını denize daldırmasının durumu gibidir. Parmağının denizden ne kadarla döndüğüne bir baksın."*[47]

Bu hakikat, biz müminlere bazı sorumluluklar yükler: Dünyayı önemsememek, ona değer vermemek, rıza ve öfkemizde dünyayı esas almamak ve onu

42. 28/Kasas, 68
43. 29/Ankebût, 64
44. 28/Kasas, 60
45. 93/Duhâ, 4
46. Müslim, 2957
47. Müslim, 2858

gerçek hayat olan ahiret yurduna tercih etmemek. Dünya ile ahiret arasında bir denge kurmak. Asıl olanın ahiret olduğunu, dünyanın ise ahiretin tarlası olduğunu bilmek.

Bu sorumluluklarımız, dünyadan el etek çekip onun nimetlerini haram saymak anlamına gelmez. Böyle bir anlayış, Kitab'ın ve sünnetin mahkûm ettiği sapkın bir anlayıştır:[48]

Kastımız, dünyayı hayatın merkezine alıp ahireti ve Allah (cc) ile karşılaşmayı unutturacak bir dünya sevgisidir.

Kastımız; cennet ve nimetlerinin değil, dünyanın fani ve değersiz nimetlerinin hayalleri süslemesidir.

Kastımız, geçici dünya lezzetleri için Allah'ın (cc) koyduğu sınırları rahatlıkla çiğneyenlerin ahlakıdır.

Kastımız; imanla, Kur'ân'la ve salih amelle mutlu olmayıp elde edilen basit dünya metasıyla mutlu olmaktır.

Kastımız; biraz daha fazlasını kazanmak için aileyi, yakın akrabayı, yoksulu ve mahrumu unutturan dünya hırsıdır.

Kastımız, dünyevi işleri ihsan ve ihlasla sahiplenip Allah'ın (cc) davasını sahipsiz ve kimsesiz bıraktıran dünyevileşmedir.

Kastımız; bir kara delik gibi insanı içine çeken, her geçen gün başka bir imani hassasiyeti törpüleyen ve namazdan, ahlaktan, iffetten, helal haram titizliğinden çalıp götüren dünya tutkusudur.

---

48. "De ki: 'Allah'ın kulları için çıkardığı süsü ve temiz rızıkları kim haram kılmıştır?' (Ve yine) de ki: 'O, dünya hayatında iman edenler içindir. Ahirette ise sadece iman edenleredir.' Böylece bilen bir topluluk için ayetleri detaylı bir şekilde açıklarız." (7/A'râf, 32)
Enes'ten (ra) şöyle nakledilmiştir:
"Peygamberimizin (sav) nafile ibadetlerini öğrenmek üzere sahabeden üç kişilik bir grup, Peygamber hanımlarının evlerine geldiler. Kendilerine Efendimiz'in ibadetleri bildirilince onlar bunu azımsadılar ve 'Allah'ın Resûlü nerede, biz neredeyiz? Onun geçmişteki ve gelecekteki günahları bağışlanmıştır.' dediler.
İçlerinden biri, 'Ben ömrümün sonuna kadar bütün gece uyumaksızın namaz kılacağım.' dedi.
Bir diğeri, 'Ben de hayatım boyunca gündüzleri oruç tutacağım ve oruçsuz gün geçirmeyeceğim.' dedi.
Üçüncü sahabi ise 'Ben de sağ olduğum sürece kadınlardan uzak kalacak, asla evlenmeyeceğim.' diye söz verdi.
Bir müddet sonra Peygamberimiz onların yanına geldi ve kendilerine şunları söyledi: 'Şöyle şöyle diyen sizler misiniz? Sizi uyarıyorum! Allah'a yemin ederim ki ben, sizin Allah'tan (cc) en çok korkanınız ve O'na en saygılı olanınızım; fakat ben bazen oruç tutuyor bazen tutmuyorum. Gece hem namaz kılıyor hem de uyuyorum. Kadınlarla da evleniyorum. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse o benden değildir.' " (Buhari, 5063; Müslim, 1401)

El-Hayy İsmiyle Dua

Ey El-Hayy olan Allah'ım! Ey varlığa hayat veren! Ey ölümünden sonra toprağı dirilten! Kalbim senin elinde, senin tasarrufundadır. Ona iman ve vahiyle hayat ver. Seni seven, senden korkan, sana rağbet eden, rahmetini uman, azabından korkan, seninle mutlu olan, sana tevekkül eden ve senden razı olan bir kalp ihsan eyle!

Allahumme âmin.

Var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olan, varlığı kesintisiz olan, varlık üzerinde yönetici ve gözetleyici olan, her an bir iş, oluş, eylem içinde faal olan Allah.

Dua

“Allah Resûlü ‘Ya Hayy, Ya Kayyum’ diyerek dua ederdi.”

“Ey Hayy ve Kayyum! Rahmetinle senden yardım istiyorum. Tüm işlerimi benim için ıslah et. Göz açıp kapama (müddeti kadar dahi) beni nefsimle başbaşa bırakma.”

“Her kim üç defa ‘O’ndan başka ilah olmayan, El-Hayy ve Kayyûm olan Allah’tan bağışlanma diler ve O’na tevbe ederim.’ derse savaştan kaçmış olsa bile günahları bağışlanır.”

“Bir adam şöyle dua etti: ‘Allah’ım! Senden istiyorum. Hamd sanadır. Senden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Sen El-Hennan ve El-Mennan’sın. Göklerin ve yerin Bedî’sin. Ey Celal ve ikram sahibi, ey Hayy ve Kayyûm olan...’

Allah Resûlü (sav) ‘Kendisiyle istendiği zaman verilen, dua edildiğinde icabet edilen İsm-i A’zam ile dua etti.’ buyurdu.”

EL-KAYYÛM

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri de El-Kayyûm'dur. Bu isim "*ka-ve-me/ kıyam*" kökünden fey'ul kalıbında gelmiştir. Kök anlamı, oturmanın zıddı olan ayakta olmak, varlığın ve eylemin devam etmesi demektir.

Araplar "قام - *Ayağa kalktı.*" fiilini ve türevlerini değişik manalarda kullanırlar: Bir işe azmetmek, kalkışmak anlamında[1]; dosdoğru ve istikamet anlamında;[2] bir şeyin üzerinde yönetici ve gözetmen anlamında[3]; durmak ve sebat anlamında...[4] [5]

El-Kayyûm ismi Kur'ân'da üç (3) ayrı ayette varid olmuştur. Her üç ayette de El-Hayy ismiyle birlikte zikredilmiştir:

"Allah... O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Hayat sahibi ve varlığa hayat veren) El-Hayy, (var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olan) El-Kayyûm'dur."[6]

El-Kayyûm İsminin Anlamı

Var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olan, varlığı kesintisiz olan, varlık üzerinde yönetici ve gözetleyici olan, her an bir iş, oluş, eylem içinde faal olan Allah, demektir.

1. 18/Kehf, 14
2. 30/Rûm, 30
3. 4/Nîsa, 24
4. 2/Bakara, 20
5. Nehcu'l Esma, 2/73
6. 3/Âl-i İmran, 2

El-Kayyûm İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Kayyûm İsminin Tecellileri

Varlık, El-Kayyûm İsminin Tecellisidir

Allah (cc) yaratarak var etmektedir. Bu, O'nun (cc) El-Hâlık isminin tecellisidir; fakat varlık âlemine gelen şey, O'nun El-Kayyûm ismiyle varlığını devam ettirmektedir. Bu, kesintisiz bir gözetleme ve mükemmel bir yönetim gerektirmektedir. Zira milyonlarca yıldır varlık, varlığını sürdürmektedir. Allah'ın (cc) varlığın devamı için koyduğu yasalar, O'nun gözetimi altındadır ve bir saniye dahi bu durum değişmemektedir.

Şöyle bir düşünelim: Semayı süslesin diye asılmış kandiller, dünyamızdan kat kat daha büyüktür. Her biri bir yörüngede akıp gitmektedir. Aralarında bir mesafe vardır ve bu mesafeyi El-Kayyûm olan Allah koymuştur. Birbirlerini dışa doğru iterek mesafeyi korumakta, çarpışma olmaksızın akmaya devam etmektelerdir. Bir anlık gaflet dahi bu devasa cisimlerin çarpışmasına sebep olur. Böyle bir çarpışma da dünyanın sonu demektir.

"Güneş, kendisi için belirlenmiş, karar kılacağı yere doğru akmaktadır. Bu (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz ve (her şeyi bilen) El-Alîm (olan Allah'ın) takdiridir. Ay için durup konaklayacağı menziller var ettik. Sonunda kurumuş bir hurma dalı (gibi ince yay) şeklini alır. Ne Güneş'in Ay'a yetişmesi gerekir ne de gecenin gündüzün önüne geçmesi mümkün olur. Hepsi bir yörüngede yüzmektedirler."[7]

Gökleri ve yeri tutmakta olan Allah, şayet El-Kayyûm olmasa ikisi birden zeval bulacaktır.

"Şüphesiz ki Allah, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutmaktadır. Zeval bulacak olsalar, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[8]

Devasa dağların her biri hareket hâlindedir, aralarında belirli bir trafik kuralı varmış gibi çarpışmadan seyirlerini sürdürmektelerdir:

"Dağları görür, hareketsiz sanırsın. O (dağlar), bulutların hareket ettiği gibi hareket etmektedir. Her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatı işte! Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan haberdardır."[9]

Tuzlu ve tatlı su, karşı karşıya gelmekte, aralarında demir bir perde varmış gibi, çizgiyi geçmemektelerdir. İşte Akdeniz'le Atlas Okyanusu! Asırlardır

---

7. 36/Yâsîn, 38-40
8. 35/Fâtır, 41
9. 27/Neml, 88

Cebelitarık'ta buluşmakta, El-Kayyûm'un koyduğu varlık yasasına boyun eğip sınırlarında durmaktalardır.

"(Biri tatlı diğeri tuzlu) iki denizi karşılaşsınlar diye gönderdi. İkisi arasında bir engel vardır. Birbirinin sınırına taşmaz (karışmazlar). (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız?"[10]

Âlemlerin ahenk içinde varlıklarını sürdürmesi, varlıklarını El-Kayyûm olandan almaları sebebiyledir; zira O'nun idareciliği kesintisizdir.

2. El-Kayyûm Olan, Her Nefsin Üzerine Kaimdir

"Her nefsin bütün kazandığını gözetleyene mi (şirk koşuyorlar)? Onlar Allah'a ortaklar tayin ettiler. De ki: "(Ortaklara) isim koyun (bakalım)." (Allah ne bu varlıklara yetki vermiş ne de bunları ortak edinmiştir.) Yoksa, Allah'ın yeryüzünde bilmediği bir şeyi mi O'na haber veriyorsunuz? Yoksa bu (isimler) içi boş, öylesine söylenmiş bir söz mü? (Hayır, öyle değil!) Bilakis o kâfirlere, tuzakları süslü gösterildi ve (dosdoğru) yoldan alıkonuldular. Kimi de Allah saptırmışsa ona hidayet edecek yoktur."[11]

Ra'd Suresi 33. ayet Allah için "*Kaim*" sıfatını kullanır. Bu sıfat El-Kayyûm isminin fiilî tecellilerinden biridir. Kur'ân, bu sıfatla müşriklere bir soru sorar ve onların Allah'a ortak atama gerekçelerini sorgular.

Müşrikler, El-Kayyûm'u tanımadıkları için bir takım varlıkların himaye ve gözetimine taliptir. Oysa insanın bütün kazandıklarıyla ona kaim olan, gözeten ve himaye eden Allah'tır. Onun iyiliklerini kabul edip arttıracak olan da günahını avf ve mağfiretle silip kötü etkisinden koruyacak olan da O'dur (cc). İnsan, bu açık gerçeğe rağmen, Allah ile arasına aracılar kılar. Sesini önce onların duyduğuna, tevbesini onların kabul edip Allah'a ulaştırdığına, amellerini onların gözettiğine inanır. Böylece nefsine zulmeder. Yalnızca Rabbinin hakkını çiğnemekle kalmaz, öz nefsini kendisi gibi insan olanlara kul kılarak alçaltır. Allah'ın (cc) ona verdiği değeri, en büyük zulüm olan şirkle sıfırlar, hayvandan daha aşağı bir mertebeye razı olur.

El-Kayyûm, ayetle meydan okur: "*Ben El-Kayyûm olan Allah'ım!*" der. "*Ortaklarınıza isim koyun!*" der. Kimdir bunlar? Bunlara bu yetkiyi kim vermiştir? Allah'ın mülküne ve El-Kayyûm'um yetkilerine nasıl ve hangi gerekçeyle ortak olmuşlardır? Allah (cc) böyle bir yetki vermemiş, ne bir kitap ne de Resûl bu yetkilendirmeyi tanımamıştır. Öyleyse dünün Latı, Menatı, Uzzası; bugünün şeyhi, dervişi, ebdali, gavsı, kutbu bu isimleri kimden almıştır? Acaba insan, bilmediği bir şeyi mi Allah'a haber vermektedir?

10. 55/Rahmân, 19-21
11. 13/Ra'd, 33

Müşriklere Allah'ın El-Kayyûm/Kaim olduğu hatırlatıldıktan sonra hitap muvahhidlere yönelir:

"Muttakilere vadedilen cennetin durumu şudur: Altından ırmaklar akar. Yiyecekleri ve gölgelikleri süreklidir. İşte bu, muttakilerin akıbetidir. Kâfirlerin akıbetiyse ateştir."[12]

El-Kayyûm, muttakilerin salih amellerini korumuş, ıslah edip arttırmış ve karşılığını eksiksiz olarak vermiştir. Öyleyse mümin, kâinatın Kayyûm'una güvenip gönül rahatlığı içinde yaşamını sürdürdüğü gibi, ahiretin Kayyûm'una güvenip amellerinden yana emin olmalıdır. Allah (cc) tüm kazandıkları üzerinde Kaim'dir ve eksiksiz bir şekilde amelinin mükâfatını kula verecektir. Ne kötü amellerin bağışlanması ne de salih amellerin muhafazası için El-Kayyûm olandan başkasına rağbet etmemeli, bir başka varlıktan medet ummamalıdır.

3. El-Kayyûm, Dosdoğru Olan "Din-i Kayyım'ı" İndirendir

El-Kayyûm ile aynı kökteki kavramlardan biri de Kur'ân'da kullanılan "*din-i kayyım*" dır. Dosdoğru din anlamındaki kavram Allah'ın dini olan İslam'ı ifade etmek için kullanılmıştır:

"Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fıtrata (uy). Allah'ın yaratmasında değişiklik yoktur. (Herkesi tevhid fıtratı üzere yaratmıştır.) ***İşte dosdoğru din budur.*** *Ancak insanların çoğu bilmezler."*[13]

"Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk/ ibadet etmemenizi emretmiştir. ***İşte dosdoğru din budur.*** *Fakat insanların çoğu bilmezler."*[14]

Bilindiği gibi; yaşamı düzenleyen dinî-siyasi-geleneksel kurallara "*din*" diyoruz ve her toplum öyle ya da böyle mutlaka bir din sahibidir. Öyle ki; hiçbir kural tanımayan insanlar dahi kuralsızlığı din edinmişlerdir.

Allah (cc) atalar yoluna uyan ve hiçbir semavi dine müntesip olmayan Kureyş'in bir dini olduğunu ilan etmiş ve onlara öyle seslenmiştir:

"Bunun gibi müşriklerden birçoğuna çocuklarını öldürmelerini de ortakları süslü gösterdi. Hem onları helak etmek ***hem de dinlerini onların aleyhine şüphe dolu/ karmakarışık hâle getirmek için.*** *Şayet Allah dileseydi onu yapmazlardı. Onları uydurdukları iftiralarıyla baş başa bırak."*[15]

12. 13/Ra'd, 35
13. 30/Rûm, 30
14. 12/Yûsuf, 40
15. 6/En'âm, 137

"Sizin dininiz size, benim dinim bana."[16]

Hakeza kralın yasaları etrafında toplanan Mısır halkını da kralın dini üzere kabul etmiştir:

*"Kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı. Sonra (su kabını) kardeşinin yükünden çıkardı. İşte biz, Yusuf'a böyle bir yanıltıcı oyun hazırladık. Allah'ın dilemesi hariç, **Kralın dinine (yani yürürlükte olan yasalara)** göre kardeşini tutuklaması söz konusu dahi değildi. Biz dilediğimizin derecelerini yükseltiriz. Her bilenin üzerinde daha iyi bilen biri vardır mutlaka."*[17]

Buna binaen diyebiliriz ki; yeryüzünde sayısız din vardır. Ancak bunlardan dosdoğru olan yalnızca bir tanesidir. O da Allah'ın (cc) din-i kayyım dediği fıtrat ve tevhid dini olan İslam'dır. O dinin sahibi dosdoğru bir yol üzere bulunan[18], sözü doğru olan[19], kelimeleri doğru olan[20] yani dosdoğru, El-Kayyûm olan Allah'tır.

İstikamet üzere kalabilmenin tek yolu din-i kayyıma uymaktır. Aksi hâlde uyulan her yol, metot veya din kişiyi istikamet yolundan saptıran bir saptırıcıya dönüşecektir:

"İşte bu benim dosdoğru yolumdur. Ona uyun. Onun dışındaki yollara uymayın. Yoksa sizi (Allah'ın dosdoğru olan) yolundan saptırırlar. Korkup sakınasınız diye bunu size emretti."[21]

İbni Mesud (ra) anlatıyor:

"Bir gün Allah Resûlü (sav) eliyle bir çizgi çizdi, sonra dedi ki: 'Bu Allah'ın (cc) istikamet üzere olan yoludur.' Sonra o çizginin sağına ve soluna bazı çizgiler çizdi. Sonra dedi ki: 'Bunlar, her birinin başında o yola davet eden birer şeytanın bulunduğu yollardır.' Sonra Allah Resûlü (sav) bu ayeti okudu."[22]

Şu bir gerçektir ki; yolların başına oturmuş şeytanlar, insanları saptırmak için türlü yenilikler/bidatler ihdas ediyorlar. Tek tek ele alındığında sebep olduğu tahribat anlaşılmayan bu bidatler, neticede din-i kayyımı özünden değiştirip yepyeni bir din olarak vücut buluyorlar. Bu nedenle; öze dönüşe davet, din-i

---

16. 109/Kâfirûn, 6
17. 12/Yûsuf, 76
18. "Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir." (11/Hûd, 56)
19. "Allah... O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Şüphesiz ki sizleri, kendisinde şüphe olmayan kıyamet gününde toplayacaktır. Kim Allah'tan daha doğru sözlü olabilir?" (4/Nîsa, 87)
20. "Rabbinin kelimesi (Kur'ân), doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi' ve (her şeyi bilen) El-Alîm'dir." (6/En'âm, 115)
21. 6/En'âm, 153
22. Darimi, 202; Ahmed, 4437

kayyıma davettir. Bu da El-Kayyûm olan Allah'a (cc) yapılan bir davettir. Din-i Kayyım ise iki esas üzere kuruludur: Biri Allah'ın hakkı olan tevhiddir, diğeri ise Nebi'nin (sav) hakkı olan sünnete ittibadır.

Dosdoğru/İstikamet Üzere Olmak

El-Kayyûm olan Allah, şu konularda dosdoğru olmamızı ister:

• Yönetimde dosdoğru olmak: Hükmü yani yasamayı Allah'a (cc) vermek ve hiçbir surette O'nun (cc) yasalarına muhalif yasalar koymamaktır:

"Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk/ ibadet etmemenizi emretmiştir. ***İşte dosdoğru din budur.*** *Fakat insanların çoğu bilmezler."*[23]

• Yönetilen için dosdoğru olmak: Allah'ın (cc) sınırlarını gözetmek, aleyhimize görünse de şeriata uymaktır:

"Şüphesiz ki Allah'ın yanında ayların sayısı, gökleri ve yeri yarattığı günden itibaren, Allah'ın Kitabı'nda on ikidir. Bunlardan dördü (içinde savaşmanın yasak olduğu) haram aylardır. ***İşte dosdoğru din budur.*** *(Öyleyse) bu aylar içinde (Allah'ın sınırlarını çiğneyerek) kendinize zulmetmeyin. Müşriklerin sizlerle topluca savaştıkları gibi, siz de onlarla topluca savaşın. Bilin ki Allah, muttakilerle beraberdir."*[24]

• İbadetlerde dosdoğru olmak: Dini Allah'a halis kılarak tevhid üzere, şirk koşmaksızın O'na (cc) kulluk etmektir:

"Hâlbuki onlar, ancak dini O'na halis kılan hanifler olarak Allah'a ibadet etmekle, namazı dosdoğru kılıp, zekâtı vermekle emrolunmuşlardı. ***İşte dosdoğru din budur."***[25]

• Yönelişte dosdoğru olmak: İnsanın özüne, fıtratına yani tevhide tüm benliğiyle yönelmesidir:

"Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fıtrata (uy). Allah'ın yaratmasında değişiklik yoktur. (Herkesi tevhid fıtratı üzere yaratmıştır.) ***İşte dosdoğru din budur.*** *Ancak insanların çoğu bilmezler."*[26]

• Kaynakta dosdoğru olmak: İçinde hiçbir çarpıklık bulunmayan, dosdoğru bir kaynak olan Kur'ân'dan beslenmektir:

"Hamd, kuluna Kitab'ı indiren ve onda hiçbir eğrilik/ çarpıklık kılmayan Allah'a aittir. ***(O Kur'ân,) dosdoğru bir Kitap'tır.*** *Katından şiddetli bir azapla uyarmak*

---

23. 12/Yûsuf, 40
24. 9/Tevbe, 36
25. 98/Beyyine, 5
26. 30/Rûm, 30

ve salih amel işleyen müminlere güzel bir mükâfat olduğunu müjdelemek için (indirilmiştir).”[27]

• Metot, menhec ve pratikte dosdoğru olmak: Dosdoğru yola hidayet eden, en güzel örnek, büyük bir ahlak üzere olan Muhammed'e (sav) ittibadır:

*“Sana vahyedilene sıkı sıkıya tutun. Gerçekten **sen, dosdoğru bir yol üzeresin.**”*[28]

*“Böylece sana emrimizden bir ruh/ Kur'ân vahyettik. Sen Kitab'ın ve imanın ne olduğunu bilmezdin. Fakat biz onu, kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle hidayet ettiğimiz bir nur kıldık. **Şüphesiz ki sen, dosdoğru yola iletirsin.**”*[29]

4. El-Kayyûm, Erkeği “Kavvam” Kılmıştır

Yüce Allah işleri idare eden, ikame edip gözeten anlamında El-Kayyûm'dur. O (cc), kullarından bazılarının idareci/gözeten ve ıslah eden olmasını istemiştir. Aynı kökten türeyen “*kavvam*” idare eden anlamında erkek için kullanılmıştır:

“Allah'ın bir kısmını (erkekleri) diğer bir kısmına (kadınlara) üstün kılması ve mallarından harcamaları nedeniyle erkekler, kadınlar üzerinde idare edicidir. Saliha kadınlar, gönülden Allah'a itaat eden ve gaybta (kimsenin olmadığı yerlerde) Allah'ın koruduğu (iffet, mal gibi şeyleri) koruyan kimselerdir. Serkeşliğinden korktuğunuz kadınlara nasihat edin, yataklarını terk edin, onları dövün. (Bunlardan herhangi birini yaptığınızda) size itaat eder (serkeşliği bırakırlarsa) onların aleyhine (onlara zarar verecek başka bir) yol aramayın. Şüphesiz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) Aliy, (en büyük olan) Kebîr'dir.”[30]

İnsan ve toplum hayatındaki en önemli müessese hiç tartışmasız ailedir. Zira dünya hayatının neredeyse yarısı zaman ve mekân olarak aile içinde geçer. Hatta İslam inancına göre insanlığın başlangıcı ailedir. Allah (cc), Âdem (as) ve Havva annemizle insanın hilafet sürecini başlatmıştır.

Aile önemlidir; çünkü ailede istikamet varsa bireyde de istikamet vardır.

Aile önemlidir; çünkü ailede huzur ve sükûnet varsa bireyde de huzur ve sükûnet vardır.

İşte Allah (cc), bu önemli müesseseyi erkeğe emanet etmiş, idareci ve gözetmen olarak erkeği tayin etmiştir:

“Ey iman edenler! Nefislerinizi/ Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taş olan ateşten koruyun. O (ateşin) üzerinde sert, güçlü melekler vardır. Onlar, emrettiklerinde Allah'a isyan etmez ve emrolundukları şeyi yaparlar.”[31]

İstikamet üzere bir aileye sahip olmak isteyenler, ailede Allah'ın (cc) istediği

27. 18/Kehf, 1-2
28. 43/Zuhruf, 43
29. 42/Şûrâ, 52
30. 4/Nîsa, 34
31. 66/Tahrîm, 6

düzeni kurmak zorundadır. Rollerin değiştiği; kadının erkek, erkeğin kadınlaştığı bir aile maddi ve manevi açıdan istikametten sapmaya mahkûmdur.

Erkeği pasifleştirip kadını erkekleştiren şeytani çağrılar, azımsanmayacak bir taraftar buluyor maalesef. Bu çağrılar aile ayarlarını bozuyor, insanları boşanmaya sevk ediyor.

TUİK verilerine göre (2018) son bir yılda Türkiye'de boşanma %28.9 oranında arttı. Son on yılda bir 1.218.458 kişi boşandı. Buna mukabil evlenme oranı %7.09 oranında düştü. Sonuç: Boşanan çiftler, yıkılan yuvalar ve savrulan çocuklar...

Hiç şüphesiz, aile kurmayı emreden Allah ideal aile yapısını en iyi bilendir. Çünkü yaratan O'dur ve yarattıklarını en iyi tanıyan yine O'dur. O (cc), erkeğin kavvam, idareci/gözeten/reis olduğu bir aile modelini emretmiştir.

5. El-Kayyûm Olan Allah'ın İkame Etmemizi İstediği Şeyler

Allah (cc), biz kullarından bazı şeyleri ikame etmemizi, ayakta tutmamızı, yerden kaldırmamızı, yüceltmemizi istemiştir.

İkame Etmemiz Gereken İlk Şey, Biziz

Yüce Allah, iman giren kalplerimizin, bedenlerimizi ayağa kaldırmasını, kıyam etmesini ister:

"Ey örtüsüne bürünen/ örtünün altına gizlenen (Peygamber)! Kalk ve uyar! Ve yalnızca Rabbini tekbir et (yücelt)!"[32]

"Şüphesiz ki Allah'ın kulu (Muhammed), O'na dua etmek için kalktığında, neredeyse ona karşı keçe gibi (birbirlerine kenetlenecek ve düşmanlık edeceklerdi).De ki: 'Ben ancak Rabbime dua ederim ve hiçbir şeyi O'na ortak koşmam.' De ki: 'Ben size ne bir zarar verebilirim ne de fayda sağlayabilirim.' De ki: 'Hiç şüphesiz, Allah'a karşı kimse beni koruyamaz ve ben O'nun dışında (sığınabileceğim) bir sığınak da bulamam. (Benim vazifem,) Allah'tan olanı ve O'nun iletilerini tebliğ etmektir. (O'nun azabından ancak bu şekilde kurtulabilirim.) Kim de Allah'a ve Resûlü'ne isyan ederse, ona içinde ebedî kalacağı cehennem vardır.' "[33]

"Ve kıyama kalkıp: 'Bizim Rabbimiz göklerin ve yerin Rabbidir! Onu bırakıp da hiçbir (sahte) ilaha dua etmeyiz. Andolsun ki o takdirde batıl/ saçma bir şey söylemiş oluruz.' dediklerinde, onların kalplerini (yakin, sabır ve kararlılıkla) pekiştirmiştik."[34]

Çünkü Allah (cc) bizleri insanlık için şahit bir ümmet kılmış, onun yolunda hakkıyla mücadele etmemizi, iyiliği emreden, kötülükten alıkoyan, vasat bir ümmet olmamızı emretmiştir:

"Allah yolunda hakkıyla/ Allah'ın şanına yakışır şekilde cihad edin. O sizi seçti.

32. 74/Müddessir, 1-3
33. 72/Cin, 19-23
34. 18/Kehf, 14

Dinde size bir darlık/ güçlük yüklemedi. Atanız İbrahim'in milletine (uyunuz)! O (Allah) sizleri bundan önce de bunda da Müslimler/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar diye isimlendirdi ki, Resûl size, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a tutunun. O, sizin Mevla'nızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!"[35]

"Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyar ve Allah'a iman edersiniz. Şayet Ehl-i Kitap iman etmiş olsaydı, onlar için daha hayırlı olurdu. Onlardan müminler olmakla birlikte, çoğunluğu fasıklardır."[36]

Bu vazifelerin hiçbiri oturarak, yerine çakılarak ve dünya metaına meylederek yerine getirilmez. Kalplerimizi imanla ayağa kaldıran El-Kayyûm hakkı için ayağa kalkmak ve O'nu yücelterek kıyam etmek gerekir.

Bu din; uyuşukların, ağırdan alanların, düşkünlerin ve nemelazımcıların dini değildir. Ayağa kalkmış ve hakkın ikamesi davasına gönül vermiş, kıyam erlerinin dinidir.

El-Kayyûm'un İkame Etmemizi İstediği Bir Diğer Şey, Adalettir

"Ey iman edenler! Sizin, ebeveyninizin veya yakın akrabalarınızın aleyhine dahi olsa Allah için adaleti ayakta tutan (adil) şahitler olun. (Şahitlik yaptığınız) zengin ya da fakir olursa (zenginlik ve fakirliğe göre değerlendirmeyin) Allah, o ikisine daha yakındır. Hevaya tabi olup adaletsizlik yapmayın. Şayet lafı ağzınızda geveler ya da (adaletten) yüz çevirirseniz şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[37]

"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan adaletli şahitler olun. Bir kavme olan öfkeniz/ kininiz, sizi adaletsizlik yapmaya sevk etmesin. Adaletli olun! O, takvaya daha yakındır. Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[38]

Adaletle hakkı ayakta tutabilmek için adil olmak gereklidir. Bu da nefsi arındırmak ve terbiye etmek anlamına gelir. Zira nefisler, adil olmaya engel cehalet ve zulümle maluldür.

"... (Ama) insan onu yüklendi. Çünkü o, pek zalim, pek cahildir."[39]

Cehalet şer'i ilimle, zulüm ise Allah'ın sınırlarına riayet ederek giderilir. Allah (cc) Âdem'i (as) yaratıp halifelik görevi verdiğinde ona önce isimleri öğretmiş (ilim) sonra da "*Ağaca yaklaşmayın!*" (sınır) diye ferman buyurmuştur. Böylece insana, emaneti yüklenmesine engel olan cehalet ve zulüm ahlakını nasıl arındıracağını öğretmiştir.

Bu öyle bir arınmadır ki; amacı nefsin Hakk'a boyun eğmesi, aleyhine dahi

35. 22/Hac, 78
36. 3/Âl-i İmran, 110
37. 4/Nîsa, 135
38. 5/Mâide, 8
39. 33/Ahzâb, 72

olsa adaletten ayrılmamasıdır. Karşıdakinin yakın bir dost veya çetin bir düşman olmasına bakmaksızın hakkı adilce ikame etme çabasıdır.

Zulmün, fanatikliğin, aşırılığın, ölçüsüzlüğün bu denli yaygınlaştığı ve dünyayı bir yangın yerine çevirdiği şu vasatta, hakkı adaletle ayakta tutmak ne kadar önemli olsa gerektir! Her bir mümin köyünde, mahallesinde, iş yerinde, akraba arasında, evinde, cemaatinde... adil şahitliği temsil etmelidir. Çünkü adalet, güvenin kaynağıdır ve ancak adil insanlar topluma güven verirler. Adil bir Müslim sözlü davetle etkileyemediklerini adalet ahlakıyla etkiler, yüreklerini fetheder. Belki insanlar, dini Allah'a halis kılan bir muvahhid olmaz; ama adalete olan saygılarından tevhid ehline düşmanlık da etmez. Kim bilir, belki Ebu Talib ve Mut'im b. Adiyy gibi tevhid davasına dışarıdan destek verirler.

El-Kayyûm Namazı İkame Etmemizi İster

Allah (cc) namazla ilgili ayetlerde "*yusellûn/ namaz kılarlar*" demek yerine "*yukimune'l salat/ namazı ikame ederler*" buyurur. Bu iki tabir arasında lafız yönünden fark olduğu gibi anlam yönünden de farklılık vardır.

"*Yusellun*" lafzı, mücerret olarak "*namazı kılar*" anlamına gelir. "*yukimune'l salat*" ise namazı ikame etmek, onu doğrultmak ve onu sürekli hâle getirmek gibi anlamlara gelir.

Ne yaptığımız takdirde namazı ikame etmiş oluruz? Yüce Allah bu soruya dört ayrı kavramla cevap verir:

Huşu, Allah'ı anmak için namaz kılmak, namazda sürekli olmak ve namazları korumak.

"Şüphesiz ki müminler, kurtuluşa ermişlerdir."[40]

"Onlar ki; namazlarında huşu içerisindedirler."[41]

"Şüphesiz ki ben, Allah'ım. Benden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Bana ibadet et. Beni zikretmek için namaz kıl."[42]

"Onlar ki; namazlarında süreklidirler."[43]

"Onlar (vakitlerine, şart ve rükünlerine, huşu ve sünnetlerine dikkat ederek) namazlarını korurlar."[44]

Namazı ikame etmemizi emreden El-Kayyûm, namazı bu dört kavram üzerine bina etmiştir. Kişi bu ayetleri ödev kabul etmeli ve araştırmalıdır. Çünkü namaz ikame edilirse sahibine fayda verir. Islah edilmiş bir namaz, sahibini

40. 23/Mü'minûn, 1
41. 23/Mü'minûn, 2
42. 20/Tâhâ, 14
43. 70/Meâric, 23
44. 70/Meâric, 34

ıslah eder, onarır. Kötülükten alıkoyar, göz aydınlığı olur. Her namaz, belimizi büken günah kamburundan bizi arındırır.

İkame edilmeyen namaz, yok hükmündedir. İnsanı doğrultmaz, onarmaz, kötülükten alıkoymaz, gözünü aydın kılmaz, günahı dökmez… Bu nedenle namazla doğrulmak isteyen bu dört kavramı anlamalıdır.

El-Hayy ve El-Kayyûm İsmiyle Dua

Allah Resûlü (sav) dualarında El-Hayy ve El-Kayyûm isimlerine özel bir yer ayırır ve sıklıkla bu isimlerle dua ederdi. Bazı mes'ur dua örnekleri:

"Allah Resûlü 'Ya Hayy, Ya Kayyum' diyerek dua ederdi."[45]

"Ey Hayy ve Kayyum! Rahmetinle senden yardım istiyorum. Tüm işlerimi benim için ıslah et. Göz açıp kapama (müddeti kadar dahi) beni nefsimle başbaşa bırakma."[46]

"Her kim üç defa 'O'ndan başka ilah olmayan, El-Hayy ve Kayyûm olan Allah'tan bağışlanma diler ve O'na tevbe ederim.' derse savaştan kaçmış olsa bile günahları bağışlanır."[47]

"Bir adam şöyle dua etti: 'Allah'ım! Senden istiyorum. Hamd sanadır. Senden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Sen El-Hennan ve El-Mennan'sın. Göklerin ve yerin Bedî'sin. Ey Celal ve ikram sahibi, ey Hayy ve Kayyûm olan…'

Allah Resûlü (sav) *'Kendisiyle istendiği zaman verilen, dua edildiğinde icabet edilen İsm-i A'zam ile dua etti.' buyurdu."*[48]

---

45. İmam Nesai, Amelu'l Yevm ve'l Leyle, 612 ve Es-Sünenu'l Kubra, 7635
46. Es-Sünenu'l Kubra, Nesai, 10330; Müstedrek, Hakîm, 2000
47. Ebu Davud, 1517; Tirmizi, 3577
48. Ebu Davud, 1495; Tirmizi, 3544; Nesai, 1300; İbni Mace, 3858; Ahmed, 12611

İÇİNDEKİLER

1. CİLDİN SONU

El-Esmau'l Husna

Elinizdeki kitap, yüce Allah'ın güzel isimlerini ve yüce sıfatlarını ele alan bir çalışmadır. Asli gayesi, Allah'ı (cc), kendisini/kendi zatını tanıttığı gibi tanıtmak ve O'nun razı olacağı şekilde kendisine kulluk edilmesine vesile olmaktır. Zira İslam'ın merkezinde yüce Allah'a iman ve yalnızca O'na kulluk vardır (Tevhid).

Allah'a iman ve kulluk, O'nu (cc) tanımanın semeresidir. Takdir edersiniz ki, tanımadığımız bir varlığa hakkıyla inanmak ve ona karşı sorumluluklarımızı yerine getirmek pek mümkün değildir. Bu nedenle iman ve kulluk davasının gelip dayandığı temel; O'nu tanımak, daha doğru bir ifadeyle "doğru tanımak"tır.

Zira, Allah'ı (cc) tanımayan veya O'nu eksik tanıyan insan, ilk düğmeyi yanlış ilikleyen veya temeli eğri atan insan gibidir. Böyle birinin iman ve kulluğa dair tüm yaptıkları, yanlış ve eğri olmaya mahkûmdur.

El-Esmau'l Husna kitabı, Allah'ı (cc) doğru tanıma isteğiyle başlamış bir çalışmadır. Müellif, bu çalışmaya kendisi için başlamış, Kur'ân ve sahih sünnetten yüce Allah'ın isimlerini ve tecellilerini derlemeye başlamıştır. Daha sonra bu çalışma sohbet halkası olarak ilim talebeleriyle paylaşılmıştır. Araya giren iki ayrı imtihan, sohbetleri kesintiye uğratmış; bunun akabinde de çalışma, yüce Allah'ın yardımıyla kitap olarak tamamlanmıştır. Güzel isimlerin ve yüce sıfatların sahibinden, bu çalışmayı sohbet olarak da tamamlamayı kolaylaştırmasını niyaz ederiz.

Çalışmayı genel olarak iki bölüme ayırabiliriz:

a. Mukaddime/Ön söz: Bu bölümde, El-Esmau'l Husna kavramına dair genel bilgiler, Allah'ın isimlerini bilmenin faydaları ve kitapta izlenen metoda dair açıklamalar bulacaksınız.

b. El-Esmau'l Husna: Bu bölümde yüce Allah'ın güzel isimlerini ve mukaddimede belirtilen usule göre açıklamasını bulacaksınız. Çaba bizden, başarı Allah'tandır.

EL-ESMAU'L HUSNA

www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

ISBN 978-605-69350-4-6

El-Esmau'l Husna

En güzel isimler Allah'ındır.
(Öyleyse) bu isimlerle O'na dua edin.
O'nun isimlerinde ilhada/eğriliğe sapanları (kendi hâllerine) bırakın.
Yaptıklarının cezasını göreceklerdir.
(7/A'RÂF, 180)

EL-ESMAU'L HUSNA

Halis BAYANCUK (Ebu Hanzala)

2. Cilt

www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

EL-ESMAU'L HUSNA

Halis BAYANCUK (Ebu Hanzala)

Teknik Hazırlık: **Dizgi**
Tevhid Basım Yayın, 42546
Düzeltmeler
Tevhid Basım Yayın, 42546

Baskı: **Basım Yeri**
Şenyıldız Yayıncılık, 45097

ISBN: 978-605-69350-6-0 (Takım Numarası)
978-605-69350-7-7 (2. Cilt Numarası)
1. Baskı, Ocak/2020

İletişim: **E-posta**
tevhiddergisi@gmail.com
Telefon
+90 545 762 15 15
Posta
P.K. 51 Güneşli Merkez PTT
Bağcılar/İstanbul
Merkez
Kirazlı Mh. Mahmutbey cd. No:120/A
Bağcılar/İstanbul

Satış Noktaları: Tevhid Kitabevi

İstanbul : Kirazlı Mh. Mahmutbey Cd. No: 120/A 34212 Bağcılar/İSTANBUL 0 545 762 15 15
Ankara : Piyade Mh. İstasyon Cd. No: 190 Etimesgut/ANKARA 0 543 225 50 48
Diyarbakır : Kaynartepe Mh. Gürsel Cd. No: 90/A 21090 Bağlar/DİYARBAKIR 0 543 225 50 43
Konya : Mengene Mh. Büyük Kumköprü Cd. No:78/A 42020 Karatay/KONYA 0 543 225 50 49

Zatında ve sıfatlarında hiçbir ortağı olmayan, benzersiz, misalsiz, eşsiz olan ve tevhid üzere kendisine kulluk edilen Allah.

Dua

Ey El-Vâhid ve El-Ehed olan Rabbim! Sen; zatında, sıfatlarında ve fiilerinde; uluhiyet, rububiyet ve Esmau'l Husna'nda teksin. Senin eşin, benzerin, dengin ve mislin yoktur. Sen tüm eksikliklerden münezzehsin. Rabbim! Bizi tevhid fıtratı üzere yarattın; sana hamdolsun. Bu fıtratı korumayı, sana tevhid üzere kulluk etmeyi ve tevhid üzere sana kavuşmayı bize kolaylaştır.
Allahumme âmin.

EL-VÂHİD, EL-EHED

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden ikisi O'nun (cc) zatında ve sıfatlarında tek olduğuna delalet eden El-Vâhid ve El-Ehed isimleridir.

Kelimenin lugatta aslı "*ve-he-de/ vehde*"dir. Bu kök sayısal anlamdaki tekliğe delalet eder. Vahid ve ehed kelimesi aynı kökten türemiştir. Buna binaen İbni Abbas (ra) ve Ebu Ubeyde (rh) gibi âlimler iki ismi aynı anlamda kabul etmişlerdir.[1] Bu iki isim, aynı kökten türese de anlamlarında farklılık olmalıdır. Zira Arapça'da lafız farklılığı, anlam farklılığına işaret eder. Buna göre Ehed isimdir, Vahid ise ism-i faildir. İsimler zata, ism-i failler (zata delalet etseler de) daha ziyade fiile yöneliktir. El-Ehed yüce Allah'ın (cc) zatında tekliğine; El-Vâhid ise O'nun sıfatlarında tek, yani benzersiz oluşuna işarettir.[2]

El-Vâhid ismi Kur'ân'da 22 yerde geçmiştir. El-Ehed ise yalnızca bir defa İhlâs Suresi'nde Allah için zikredilmiştir:

"De ki: 'O Allah (zatında, sıfatlarında ve fiillerinde) birdir.' "[3]

"Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı?"[4]

El-Vâhid ve El-Ehed İsimlerinin Anlamı

Zatında ve sıfatlarında hiçbir ortağı olmayan, benzersiz, misalsiz, eşsiz olan ve tevhid üzere kendisine kulluk edilen Allah, demektir.

---

1. Zadu'l Mesir, İhlâs Suresi 1. ayet tefsiri
2. Bazı âlimler tam tersini söylese de zikrettiğimiz görüş lügat açısından en uygun olanıdır. Farklı görüş için bk. Taberi Tefsiri, Bakara Suresi 163. ayet tefsiri
3. 112/İhlâs, 1
4. 12/Yûsuf, 39

Bu İki İsmin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. Allah Vahdaniyet Sahibidir, Tektir

Yüce Allah'ın tekliği hem zatı hem de sıfatları için geçerlidir. O (cc) tektir; bir ortağı, çocuğu, eşi, yardımcısı, veziri yoktur. Bunların hiçbirine ihtiyacı da yoktur:

"Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir."[5]

"De ki: 'Hamd, çocuk edinmemiş, hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı olmayan, zayıflığından ötürü dost (edinme ihtiyacı) olmayan Allah'adır. Ve O'nu tekbir et/ yücelt.' "[6]

"(O Allah) ki; göklerin ve yerin hâkimiyeti/ egemenliği O'na aittir. O, çocuk edinmemiştir. Mülkünde/ hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı yoktur. Her şeyi yaratmış (yarattıklarını bir düzen ve ölçü içerisinde) takdir etmiştir."[7]

O'nun (cc) El-Vâhid ve El-Ehed oluşuna bütün kâinat şahitlik etmektedir:

"Şayet (göklerde ve yerde) Allah'ın dışında ilahlar olsaydı (düzen) bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir."[8]

"Allah, hiçbir çocuk edinmemiştir. O'nunla beraber hiçbir ilah da yoktur. (Şayet Allah dışında ilahlar olmuş olsaydı) her bir ilah kendi yarattıklarını (yanına alıp) gider, bir kısmı diğer bir kısmına üstünlük kurardı. Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir."[9]

Varlık arasındaki uyum, akıllara durgunluk veren ahenk ve nizam, O'nun (cc) tek olduğunun, kâinatı tek ve hak ilah olarak O'nun yönettiğinin alametidir. Aksi hâlde ilahlar arası anlaşmazlıklar, düzeni bozar, kaosa sebebiyet verirdi. Oysa ne yaratmada ne de işleyişte hiçbir düzensizlik yoktur. Her şey olması gereken yerde, olması gereken zamanda ve olması gereken miktardadır:

"O (Allah) ki; (her biri diğerinin üzerinde ve birbirine uyumlu) katmanlar hâlinde yedi gök yarattı. Rahmân'ın yaratmasında hiçbir uyumsuzluk/ tutarsızlık göremezsin. İşte (yarattıkları ortada) çevir gözünü, bir açık/ gedik görebilecek misin? Sonra (kusur aramak için) iki defa daha göz at. Göz hiçbir şey elde edememiş ve yorulmuş olarak sana dönecektir."[10]

"De ki: 'Yoksa sizler, yeryüzünü iki günde yaratan (Allah'a) kâfirlik ediyor ve O'na denkler/ ortaklar mı kılıyorsunuz? Bu, âlemlerin Rabbidir.' (Yeryüzünün)

---

5. 2/Bakara, 163
6. 17/İsrâ, 111
7. 25/Furkân, 2
8. 21/Enbiyâ, 22
9. 23/Mü'minûn, 91
10. 67/Mülk, 3-4

üzerinde (dağlardan) sabit kazıklar çaktı, orayı bereketlendirdi ve orada rızıklarını arayanlara eşit olarak dört günde (rızıklarını) takdir etti. Sonra duman hâlinde olan semaya yöneldi. Ona ve yere: "İsteyerek veya isteksizce gelin." dedi. (O ikisi:) 'İsteyerek geldik.' dediler. Onları, iki gün içinde yedi gök olarak yarattı. Her bir gök (tabakasına) emrini vahyetti. Dünya semasını kandillerle süsledik ve (şeytanlara karşı) koruduk. Bu, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz ve (her şeyi bilen) El-Alîm (olan Allah'ın) takdiridir."[11]

2. El-Vâhid ve El-Ehed Zatı ve Sıfatlarında Benzersizdir

Araplar bir şahsa "واحد قومه/*kavminin tek*i" dediklerinde onun, güzel sıfatlara sahip olduğunu ve benzerinin zor bulunacağını ifade ederler. Hiç şüphesiz bu, insan için mecazi bir kullanımdır ve gaye insanı övmektir.

El-Vâhid ismi yüce Allah'ın zatında tek/eşsiz/benzersiz olduğu gibi sıfatlarında da tek/eşsiz/benzersiz olduğuna delalet eder ve Allah için O'nun eşsiz oluşu bir övgüden ziyade bir hakikattir:

"Göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbidir. O'na ibadet/ kulluk yap ve ibadetinde sabırlı ol. O'nun adıyla anılan/ O'na denk birini bilir misin?"[12]

"Göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler yarattı. Davarlardan da çift çift yarattı. Sizi (bu yolla, dişi ve erkek yaratarak) çoğaltıp yayıyor. Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[13]

"Hiçbir şey O'nun dengi değildir."[14]

Rabbimizin bazı sıfatları insan için de (lafzen) kullanılır. İşitmek, görmek, bilmek, vb. gibi. Örneğin, "*Allah âlimdir.*" deriz. Aynı zamanda "*Falanca âlimdir.*" de deriz. Bu yalnızca lafızların benzeşmesidir. Mana/sıfat ise tamamen farklıdır. İlim örneği üzerinden devam edecek olursak:

- Allah (cc) herşeyi bilir, insan ise bazı şeyleri bilir.
- Allah'ın (cc) ilminin sınırı yoktur, insanın vardır.
- Allah (cc) bilmek için organa, alete, muallime ihtiyaç duymaz, insan duyar.
- Allah (cc) gayb ve şehadet bilgisine sahiptir, insan sadece şehadet bilgisine sahiptir.
- Allah bilgiyi belirleyendir, insan ise değildir.

Bu misalde olduğu gibi Allah (cc) tüm sıfatlarında eşsiz ve benzersizdir. Lafızların benzeşmesi anlamların/manaların benzeşmesi anlamına gelmez. Allah (cc) tüm

11. 41/Fussilet, 9-12
12. 19/Meryem, 65
13. 42/Şûrâ, 11
14. 112/İhlâs, 4

isim ve sıfatlarında kendi şanına yakışır şekilde eşsiz ve örneksizdir. İnsan ise sınırlıdır, milyonlarca benzeri vardır… Bu hakikat mümine iki sorumluluk yükler:

- Allah'ın (cc) zatını ve sıfatlarını hiçbir şeye benzetmeme[15]
- Lafzi benzerlikten yola çıkarak Allah'ın sıfatlarını inkâr/tahrif/te'vile kalkışmama[16]

Şimdi Bunları Açıklayalım

a. Teşbih

Allah'ın (cc) vahdaniyeti; O'na iman etmeyi, zatı ve sıfatları hakkında verdiği bilgiye teslim olmayı gerektirir. Zira Allah'a iman gayba imandır. İnsan aklı ise şehadet âlemini anlamak üzere programlanmıştır, gayb âlemini anlayacak donanıma sahip değildir. Buna binaen şehadet âlemi hakkında düşünür, kıyaslar yapar, sebep sonuç ilişkisi kurar; ancak gayb âlemi -adından anlaşılacağı üzere- insana kapalı olan ve insan idrakini aşan bir alandır. Gayba dair naslara iman edilir ve teslim olunur.

Yüce Allah'ın sıfatlarını akılla idrak etmeye kalktığımızda O'nu (cc) gayb olmaktan çıkarır, şehadet âleminin konusu yaparız. Şehadet âleminin konusu olan; kıyasın, teşbihin, mecazın… konusu olur. O'nu anlamak için bir şeylere benzetme ihtiyacı doğar. İnsan, Allah'ı anlamak/tanımak için Rabbini, bildiği şeylerle kıyaslamaya başlar. İşte bunun adı teşbihtir ve teşbih, Allah hakkındaki tüm sapkınlıkların anasıdır.

Allah'a şirk koşmak, O'na çocuk nispet etmek, salihleri putlaştırmak… Allah'ı (cc) başka varlıklara kıyasın/teşbihin ürünüdür. Örneğin; müşrikler, yüce Allah'ı krallara benzettiler. Kralların vezirleri, yardımcıları, onlara yakın olup insanlarla kral arasında aracı olan dostları olur, dediler. Krallara ulaşmak için izlenen yolları yüce Allah'a kulluğa tatbik ettiler, Allah'a yakın olduklarını düşündükleri salih insanları Allah'a ortak kıldılar:

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."[17]

"Ve dediler ki: 'Sakın ha ilahlarınızı bırakmayın. Ved, Suva, Yeğus, Yauk ve Nesr'i de bırakmayın.' "[18] [19]

---

15. Teşbih
16. İlhad
17. 39/Zümer, 3
18. 71/Nûh, 23
19. İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Nuh (as) kavminin putları daha sonra Arapların putları olmuştur. Vedd, Devmetu'l Cendel'de bulunan Kelb kabilesinin putuydu. Suva, Huzeyl kabilesinin; Yeğus önce Murad kabilesinin sonra Sebe' yakınındaki Curf bölgesinde bulunan Ğuteyf oğullarının;

Hristiyanlar, İncil'de geçen "*Baba*" kelimesinden yola çıkarak, Allah'ı (cc) babaya benzettiler. İsa (as) O'nun oğludur dediler. Yahudilerin "*Uzeyr Allah'ın oğludur.*" sözleri de aynı mantığın eseridir:

"Yahudiler: 'Uzeyir, Allah'ın oğludur.' dediler. Hristiyanlar: 'Mesih, Allah'ın oğludur.' dediler. Bu, onların ağızlarıyla söyledikleri ve daha önceki kâfirlere benzettikleri sözleridir. Allah onları kahretsin, nasıl da çevriliyorlar?"[20]

Allah (cc) kendi zatı hakkında insanın misal vermesini yasaklamıştır:

"Allah'ı bırakıp da kendileri için göklerden ve yerden hiçbir rızka sahip olmayan, (olmaya da) güç yetiremeyecek şeylere ibadet ederler. (Allah'ı başka varlıklara, başka varlıkları da Allah'a benzeterek) Allah hakkında örnekler/ misaller vermeyin. (Allah hakkında verilecek örneği yalnızca) Allah bilir, siz bilmezsiniz."[21]

Allah (cc) müşrikleri kendi hakkında örnek vermekten men ediyor, çünkü "*Allah bilir, siz bilmezsiniz.*" buyuruyor. Hangi örneğin doğru hangisinin yanlış olduğunu, sonuçları bakımından hangisinin insanları hidayet edip, hangisinin insanları saptıracağını yalnızca Allah bilir. Öyleyse Allah'ın (cc) verdiği örneklerle yetinip onları anlamaya çalışmalıyız.

Maalesef, asırlar geçti, nesiller değişti; ancak şirkin mantığı değişmedi, değişmiyor. Rabbini şirket müdürüne, elektrik trafosuna benzeten bedbahtlar var ve bunu İslam adına yapıyorlar. Buyrun bir örnek:

"Çıkmış oraya söylediği şeye bak. Konuştuğu laflara bak. Ancak Allah yetişir, başkası yetişemez; ancak Allah'tan istenir. ***Doktordan, manavdan, bakkaldan istiyorsun. Hanımdan bile istiyorsun.*** *Sonra evliyadan istedin mi gavur oluyorsun. Ne alakası var? Yaratan ancak Allah'tır. Bunu böyle bilmek lazım. Şah-ı Nakşibend bir şey yaratmaz. Abdulkadir Geylani bir şey yaratamaz; ama Allah onlara keramet vermiş. Abdulkadir Geylani sözü: 'Mahmut Efendi bana bunu okudu.' diyor. Doğru, okudu sana, sen anlamadın ki. Ne diyor: 'Müridim dağda, taşta, doğuda, batıda nerede olsa 'ya Ğavs! yetiş' dese yetişirim.' Allah verdi*

Yeuk, Hemdan kabilesinin; Nesr ise Zi Kela' hanedanından Himyerlilerin putu idi. Bunlar Nuh'un (as) kavminden salih kişilerin adlarıydı. Onlar vefat edince şeytan, onların kavimlerine oturdukları meclislerde putlar dikmelerini ve bu putlara bu isimleri vermelerini fısıldamıştı. Böyle yaptılar. Putları yapan ilk nesil vefat edinceye kadar bunlara ibadet edilmedi. Onlar helak olup ilim ortadan kalkınca insanlar bunlara ibadet etmeye başladılar." (Buhari, 4920)

İbni Cerir (rh) der ki: "Muhammed b. Kays (rh) şöyle demiştir: 'Bu kişiler Âdem (as) ve Nuh (as) arasında yaşayan salih bir kavimdi. Bu kişilerin kendilerini takip eden tabileri vardı. Onlar vefat edince kendilerini takip eden arkadaşları dediler ki: 'Biz onların resimlerini çizersek bu, hatırladığımız zaman bizi ibadet etmeye teşvik edici bir şey olur.' Sonra onların resimlerini çizdiler. O nesil vefat edip başka bir nesil gelince şeytan onların arasına sızıp dedi ki: 'Sizden önceki atalarınız bunlara ibadet eder ve onlar sayesinde yağmura kavuşurlardı.' Bundan sonra insanlar onlara ibadet etmeye başladılar.' "

20. 9/Tevbe, 30

21. 16/Nahl, 73-74

bunu. İmam Rabbani'de de var bu. 'Bismillah ya İmam-ı Rabbani!' dediğin anda gelir. Kaç kere Haceru'l Esved'de sıkıştım, ben zaten zayıf adamım kıracaklar bir tarafımı. Bir kaç kere kırdım parmağımı orada. Ama çok darda 'Bismillah ya İmam-ı Rabbani!' dedim açıldı. Ben bunu denedim. Ne var bunda?

E Allah'tan isteyin. Ya kardeşim Allah diyor: 'Aracı koyun O'na vesile arayın.' diyor. ***Benim Allah'a çok yüzüm yok ki. O aracının yüzü suyu hürmetine ben istiyorum. Ben İmam-ı Rabbani gibi, Şah-ı Nakşibend gibi hatırlı bir adam değilim ki. O zaman aracı koyarım. Ne var bunda?***

Dünya işlerinizde aracı koymuyor musunuz? Aracısız iş dönmüyor ki. *Aracılıkta bir günah yok ki. Sevap var. İyi bir şeye aracılık yaparsan ondan sana da nasip var. Birini birine isteyecek, gidemiyor. Diyor: 'Sen aramıza gir ben falancanın kızını istiyorum.' İyidir, aracılık iyidir... Aracılık İslam'da var. Zahiren de var bâtınen de var. Aralarında ne fark var? Nasıl bir adama: 'Gel şu işimde aracı ol.' diyorsun burada da 'Ey Ebu Eyyub El-Ensari, Rabbimle arama seni koyuyorum, senin yüzü suyun hürmetine Allah'tan istiyorum, sen bu işime aracı ol.' diyorsun. Ne var bunda? Bunu anlamayacak ne var? Bu, 'Allah'tan başka yaratan var!' demek mi haşa? Ama getiriyor konuyu 'Allah'tan başka istenecek yok!' diyor. O zaman doktora gitme, şunu yapma, bunu yapma. Yok onlar başka. Doktorun yaratma durumu yok ki. O da sebep bu da sebep. Nasıl eczaneden ilaç alacaksın? Nasıl doktora gideceksin? Allah hikmetini böyle yaptı. Burada da sebepler yarattı. Sebeplere sarılacaksın. 'Yok efendim aracı maracı tanımıyorum.'*

Burada şu kadar kablo var. Şu ışığın gelmesi için, hoparlöre ses gelmesi için arada bu kadar kablo var. Cereyan nereden nereden geliyor. Arkasında trafo var. 'Yok ben kabloya, fişe bağlanmam. Ben direkt ana trafoya bağlanacağım.' Patlatırsın, kardeşim. Gider dumanın çıkar. 'Ben Allah'a direkt bağlanayım.' Peygamber'i, evliyayı, müçtehitleri devreden çıkar, şeytana bağlanırsın. 'Direk Allah'a bağlanayım.' diyen şeytana bağlanır."[22]

Burada ne kadar çok teşbih olduğu dikkatinizi çekti mi? Allah'tan istemekle; doktordan, manavdan ve hanımdan istemeyi teşbih etti.

Dünya işlerinde (kız isteme vb.) aracılıkla, Allah'a kulluk yaparken aracılığı birbirine benzetti.

Allah'tan istemeyi, eczaneden istemeye benzetti.

Sonunda Allah'a bağlanmayı, kablolara ve ana trafoya benzetti. Ulaştığı sonuç da şu: Allah'la (cc) aramıza aracı koyabilir, onlara dua edebiliriz. Direkt Allah'tan isteyen (muvahhid) şeytana bağlanmış olur.

Şüphesiz ki Allah o müşriklerin söylediklerinden, vasıflandırmalarından ve batıl kıyaslarından münezzehtir.

Birçok insanın velileri/salihleri (evliya) ilahlaştırmasının altında bu sapkın

22. Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=OV-Jj6lzNgg.

mantık yatıyor. Önce Allah'ı, yarattıklarına benzetip şirke düşüyorlar. Sonra şirk koştuklarını yüce Allah'a benzetip ilah/rab seviyesine çıkarıyorlar. Bazı örnekler okuyalım:

Veli, Allah'ın Bizzat Kendisidir!

"Babam Ramazan ayında bir evde inzivaya çekilerek, on güne yakın kimseye yüzünü göstermedi... Konya'nın bilginleri, fakirleri, emirleri ve bütün insanlar medreseye gelip 'Biz Mevlana'nın ayrılığına dayanamıyoruz.' dediler, kıyameti koparıp ağlayıp sızladılar... Ben durumu babama bildirdim. Üç gün müddet istedi. Arkadaşlara haber verdim... Üç gün geçtikten sonra sabahleyin geldim ve kapının aralığından hücrenin içine baktım. Hücrenin her tarafının Mevla'nın mübarek vücudu ile dopdolu olduğunu gördüm. Hatta yarıklara pamuk tıkanması gibi kapının aralığı da Mevlana'yla tıkanmıştı... Bu heybetli manzara karşısında bağırarak kendimden geçtim. İki kez bu manzarayı gördüm. Son defasında tekrar baktım. Onun cisminin güzellik ve zayıflık bakımından eski hâlini aldığını ve mübarek eliyle vücudunu okşadığını gördüm. Vücuduna, 'Aferin! Aferin! İyi dayandın. Tur Dağı buna dayanamamış parça parça olmuştu. Sen bunu kaldırabildin. Senin gibi Yar-i Gar'a aferinler olsun.' dediğini işittim."[23]

Ebu Yezid El-Bestami anlatıyor:

"Bir seferinde Allah beni kendi katına yükseltti, beni huzurunda dikti ve: 'Ey Ebu Yezid, kullarım seni görmek istiyorlar.' dedi. Ben de 'Beni vahdaniyetinle süsle, bana enaniyet/ benlik elbiseni giydir ve beni ahadiyet makamına yükselt. Ta ki kulların beni gördüğünde desinler ki 'Seni/ Allah'ı gördük.' Böylece sen ben olmuş, ben de orada olmamış olurum.' dedim."[24]

Yine Ebu Yezid şöyle der:

"Subhani (Kendimi tüm eksiklerden tenzih ederim), Ma a'zeme şe'ni (Şanım ne yücedir)"

"Cübbemde Allah'tan başkasını görmüyorum."

Veliler, Bir Şeye "Ol" Der Oluverir!

"Ticaniye soruldu:

— Abdulkadir Geylani'nin 'Benim emrim Allah'ın emriyledir. Bir şeye 'ol' dersem oluverir.' sözünü nasıl anlamalıyız? Cevaben dedi ki:

— Allah onlara (velilere) büyük hilafet vermiş ve onları kendi mülkünde istediklerini yapma yetkisiyle görevlendirmiştir. Allah onlara 'tekvin' kelimesini vermiştir. Bir şeye 'ol' dediler mi o an hemen olur. Ali'den rivayet edilir ki: 'Şimşekleri çakan,

---

23. Ahmed Eflaki, Ariflerin Menkıbeleri, s.219
24. Lum'a, s.461

yıldırımları düşüren, gök cisimlerini hareket ettiren ve işlerini düzenleyen benim!' demiştir. Allah'ın mülkünde O'nun halifesi olduğunu anlatmak istemiştir."[25]

Ne ilginç değil mi? Onlar bir şeye "*ol*" der, o da oluverir. Kur'ân'da Allah'ın (cc) büyüklüğünü ve kudretini anlatmak için kullanılan "*Kun fe yekun*" velilerde varmış!

"Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Bir işe (olması için) hükmettiğinde ona: 'Ol!' der, o da oluverir."[26]

Veliler Yağmur Yağdırır!

"Şam diyarına şiddetli bir kıtlık isabet etti. Hace Rumiyye adında yaşlı bir kadın vardı. Yöneticilerin çocuklarına mürebbiyelik yaptığından ve Şeyh Muhammed Zuğbi'nin kardeşi olduğundan insanlar ona değer verirdi. Katırına binip Şeyh Zuğbi'ye geldi. 'İnsanlar şiddetli bir kıtlık, yağmursuzluk ve pahalılık içinde yaşıyor, siz ise bu durumdan habersiz/ gafilsiniz.' dedi. Şeyh sustu. Sonra kadın katırına binip yola koyuldu. Harran şehrine yakın köprüye ulaşınca yağmur yağdı ve şiddetli bir rüzgâr esti. Rüzgâr kadını bineğinden düşürdü... Sonra şeyhe geldi ve:

— Biz sana 'Yağmur yağdır.' dedik, sen ise beni bineğimden çamura attın! Niye? diye sordu. Şeyh:

— Boş konuştuğundan/ gevezeliğinden dolayı, diye cevapladı."[27]

Bu yalan dolu kıssayı okuduktan sonra, bir de Siyer-i Nebi'den şu kıssayı okuyalım:

Enes (ra) anlatıyor:

"Allah Resûlü Cuma hutbesini irad ederken bir adam mescide girdi. 'Ey Allah'ın Resûlü, hayvanlar helak oldu, yollar kapandı; Allah'a dua et de bizi kurtarsın.' dedi. Allah Resûlü ellerini kaldırdı ve 'Allah'ım, bizi kurtar (yağmur yağdır).' diye üç defa tekrarladı. Vallahi semada hiç bulut yoktu. Sel' tepesinin ardından bir bulut çıktı. Semanın ortasına gelince yayıldı, sonra yağmur yağdı..."[28]

Bu üçkâğıtçı din bezirgânlarına sorsanız "*En büyük veliler sahabelerdir.*" derler. Kıtlık var ve kimse yağmur yağdıramıyor. Allah Resûlü'ne geliyorlar. O da (sav) Allah'ın mülkünde tasarruf etmeye kalkmıyor. Elini kaldırıp Rabbine dua ediyor.

Veliler, Allah'ın Yazdığı Ecele Müdahale Eder!

"Fatıma bint-i Ubeyd şiddetli bir hastalığa tutuldu. Öleceği düşünülüyordu. Fukahadan biri, Şeyh Hocalıya geldi, durumu anlattı ve Şeyh onlara su verdi. Ancak ölüm sekaratında olduğundan kadın suyu içemedi, sadece suyu ağzına koyabildiler. Şeyh de halvete girdi. O gece Fatıma ayağa kalktı ve 'Ben iyiyim.'

25. Cevahiru'l Meani, 2/77
26. 2/Bakara, 117
27. Siyeru'l Evliya, 58
28. Buhari, 932-1014; Müslim, 897

dedi. Gece şeyhi evin bir köşesinde gördüğünü, asasıyla ona vurup 'kalk!' dediğini ve ayaklandığını anlattı. Şeyhe durumu ilk götüren fakih, şeyhin yanına gitti. Şeyhin oğlu, babasının o zamandan beri halvette olduğunu söyledi. Şeyh dedi ki: 'Benle ölüm meleği çekiştik. Sonunda ben galebe çaldım ve onu bana bıraktı.' "[29]

"Muhammed Eş-Şirbi'nin oğlu Ahmed hastalandı, ölümü yaklaşınca Azrail (!) geldi, onun ruhunu almak için. Şeyh, Azrail'e dedi ki: 'Rabbine dön ve sor; çünkü bu emir neshedildi (hüküm değişti).' Azrail döndü. Ahmed bu hastalıktan şifa buldu ve sonrasında otuz yıl yaşadı."[30]

Veliler, Ölüleri Diriltiyor!

"Şeyh İbrahim El-Metbuli çok ibadet eden birini gördü. Fakat insanlar ondan yüz çeviriyordu ve onun hakkında itikat sahibi değillerdi. Dedi ki:

— Oğlum! Senin bunca ibadetine rağmen neden derecen eksiktir? Galiba baban senden razı değil? Genç:

— Evet, dedi. Şeyh:

— Hadi gel, kabrine gidelim, umulur ki senden razı olur.

Ravi dedi ki: 'Allah'a yemin olsun ki şeyh, babasına seslenince kabrinden kalktı, onu başındaki toprağı atarken gördüm. Tam olarak ayağa kalkınca şeyh dedi ki:

— Fakirler (veliler) aracı olarak geldiler, çocuğundan razı olmanı rica ediyorlar. Adam:

— Sizler de şahit olun ki ondan razı oldum, dedi."[31]

Veliler, İnsanları Hidayet Ediyor!

"... Çocuğun biri gökyüzüne baktı ve Hristiyan olan babasına sordu.

— Bu Ay'ı kim yarattı?

Babası duvarda asılı duran haça bakıp:

— Bu, dedi.

Çocuk haçı eline aldı ve havaya kaldırıp bıraktı. Haç yere düştü. Babasına:

— Kendini havada tutamayan bu Ay'ı nasıl havada tutar? dedi.

Babası öfkelendi ve ona ağır sözler söyledi. Bunun üzerine şeyhime sordum:

— Efendim bu küçük kız Müslime miydi?

— Hayır, dedi.

— Sonraları Müslime oldu mu?

— Hayır, dedi.

— Peki, bu haklı ve parlak delili nasıl elde etti, dedi ki:

---

29. Tabakat-ı İbni Deyfullah, 199
30. Tabakatu'l Kubra, 2/118
31. age. 2/67

— Hak ehlinden bazıları orada hazır bulunuyordu. Kıza bâtıni bir nazarla baktı ve kız konuştu."[32]

"Şeyh Yusuf El-Acmi halvetten çıkınca gözleri ateş parçası gibi olurdu. Kime baksa onun gözleri saf altına dönerdi. Bir gün şöyle bir hadise oldu. Halvet sonrası bir köpeğe baktı. Tüm köpekler, o köpeğin emri altına girdi. İnsanlar ihtiyaçlarının giderilmesi için o köpeğe gitmeye başladılar. Bu köpek hastalanınca diğer köpekler toplanıp ağlaşmaya ve hüzünlerini göstermeye başladılar... Allah, bazı kullarına ilham etti ve o köpeği gömdüler. Köpekler onun kabrini ziyaret ederlerdi."[33]

"... Şeyh Muhammed Şinavi, insanları bakışla terbiye ederdi. Yol kesiciler ona uğrardı, ona bakardı, adamlar kendini şeyhe tabi olmaktan alıkoyamazdı. Bu adamların bazılarının onun cemaatinin seçkinlerinden olduğunu gördüm."[34]

Veliler, Levh-i Mahfuz'a Bakıp Gaybı Biliyorlar!

"Şeyh Cakir şöyle derdi: 'Levh-i Mahfuz'a bakıp ismini orada görünceye kadar hiçbir müridden söz almadım.' "[35]

"Sıdk ehliyle beraber olduğunuzda onlarla sıdk üzere olun. Çünkü onlar kalplerin casuslarıdır. Sizin sırlarınızdan girer, isteklerinizden çıkarlar."[36]

"Abdulaziz Debbağ'a öğrencisi sordu:

— Bazı âlimler ihtilaf ettiler: Kur'ân'da zikredilen, gaybın anahtarı olan beş maddeyi Peygamber bilir mi? 'Şüphesiz ki kıyametin (ne zaman kopacağına dair) bilgi Allah'ın katındadır. (O) yağmuru indirir, rahimlerde olanı bilir. Hiçbir kimse yarın ne kazanacağını bilemez. Hiç kimse hangi yerde öleceğini bilemez. Şüphesiz ki Allah, (her şeyi bilen) Alîm, (her şeyden haberdar olan) Habîr'dir.'[37]

Ed-Debbağ dedi ki:

— Bu beş şey, nasıl peygamberlere gizli kalsın. Onun ümmetinden tasarruf ehli biri bu beş şeyi bilmeden tasarrufta bulunamaz."[38]

Ahmed Er-Rufai'den, velilerin gayba nasıl muttali olduklarını dinleyelim:

"... Ona yerle sema arasının idaresi verilir... Yükselmeye devam eder, ta ki gavsiyet makamına ulaşır. Yükselmeye devam eder, ta ki beşeriyet sıfatı ondan kaldırılıp Hakk'ın (Allah'ın) sıfatlarından bir sıfat oluncaya dek. Allah onu gaybına muttali kılar. Onun nazarı olmadan ne bir bitki biter ne de yaprak yeşerir. Sonra Allah'la konuşmaya başlar. Beşerin aklı bu kelamı idrak edemez."[39]

---

32. El-İbriz, 2/90
33. Tabakatu'l Kubra, 2/59
34. age. 2/115
35. age. 1/127; bk. Evliyalar Ansiklopedisi, 2/533
36. Et-Taarruf, 33
37. 31/Lokmân, 34
38. El-İbriz, Demir Kitabevi, 1/522-523
39. Tabakatu'l Evliya, 1/142; Evliyalar Ansiklopedisi, 2/511

Veliler/Şeyhler La Yusel'dirler, Onlara İtiraz Edilmez!

"Müridin şartlarından biri, şeyhinin şeriat üzerinde olduğuna ve Rabbinden bir delille hareket ettiğine inanmasıdır. Şeyhin hâllerini kendi ölçüsüne göre değerlendirmez. Bazen şeyhten zahiri yerilmiş/ şeriata aykırı hâller meydana gelebilir. O hâl, bâtın ve hakikatte övülmüştür. O hâle teslim olması gerekir. Nice Şeyh vardır elinde içki şişesi, onu ağzına götürür; Allah onu bala çevirir, bakan onu içki içti zanneder; fakat o bal içmiştir."[40]

"Raiyye sahibi şöyle der:

'İtikadında şeyhine muvafakat üzere olmayan kimse,

Alev alev yaklaşan inkâr ateşine yaklaşmış olur'

Açıklaması: İtikadında şeyhe muhalefet eder, yaptığı işte şeyhinin hata yaptığına inanırsa bunun sonucu şeyhinden ayrılmaya kapı açar. Şeyhten sıyrılmak ise inkâr ve ayrılık ateşinde yanmak demektir."[41]

"… Sağlam aklı, dosdoğru bir tabiatı olan kimse ancak şeyhine razı olur, şeyhi nereye dönerse o da onunla birlikte döner, isterse şeyhi, görünürde gecenin fecirden uzak bulunduğu ölçüde haktan uzak olsun; çünkü 'Şeyhin görünürde haktan uzak kalmasında da doğru bir anlam vardır.' şeklinde düşünmesi ve 'Belki Rabbim ileride beni bu sırra vakıf eyler' diye temennide bulunması uygun olur."[42]

Risale-i Kudsiyye ve şarihi Mahmut Ustaosmanoğlu'ndan şeyhe karşı edep nasıl olmalı okuyalım:

" 'Tecelli ede zat, durma kusurda'

Açıklaması: 'Mevla Teâlâ'nın zat-ı paki subhaniyesi bize tecelli eder.' Yani perdesiz, manisiz olarak bize parlar. Bizimle Mevla arasında, esma sıfat dahi olmaz. O ki mürid isteklerinden geçemiyor, Mevla tecelli etmiyor…"[43]

"… Bir mürid mürşidi için: 'Niye emrediyor, niçin yasaklıyor?' derse mürid olamaz; çünkü inat ediyor, inatla bu iş olmaz…"[44]

"… Nefatu'l Üns'te yazıyor ki: İmam Gazali'nin ağabeyi Ahmed Gazali büyük adamdı. O Mevla Teâlâ'ya soruyor: 'Ya Rabbi! Beni niçin yarattın?' Mevla Teâlâ ona şöyle cevap veriyor: 'Cemalimi senin kalbinde seyretmek için.' buyurdu."[45]

" 'Veliyullahı casus kıldı Subhan. Girer kalbine yoklar seni can'

Açıklaması: Mevla Teâlâ'nın dostu senin kalbine girer, bakar, senin niyetin ne tarafa?"[46]

---

40. age. 2/87
41. age. 2/210
42. age. 2/211-212
43. Risale-i Kudsiyye Şerh ve İzahı, 1/551
44. Risale-i Kudsiyye Şerh ve İzahı, 1/565
45. age. 1/569
46. age. 1/577

“ ‘Sakın zannetme bilmez hâlini ol,

Olur casus bulup gönlüne bir yol’

Açıklaması: Mürşidin huzurunda kötü düşüncelerle durmak iyi değildir... Kutsi hadiste buyrulur (!): ‘Velilerin meclislerinden sakının. Onlar kalp casuslarıdır. Sizin kalplerinize girerler ve sizin sırlarınız üzere muttali olurlar. Onlarla oturduğunuz vakit sadakatle oturun.’ ”[47]

“Bir gün kıskanç fakihler inkâr ve inatları nedeniyle Mevlana'ya ‘Şarap helal midir ya da haram mı?’ diye sordular. Onların amacı Şemseddin'in şerefine dokunmaktı. Mevlana kinaye yoluyla şöyle buyurdu:

‘İçse ne çıkar, çünkü bir tulum şarabı denize dökseler deniz değişmez ve denizi bulandırmaz... Açık cevap şudur ki: Eğer Mevlana Şemseddin şarap içiyorsa her şey ona mübahtır. Çünkü o deniz gibidir. Eğer bunu senin gibi bir kahpenin kardeşi yaparsa ona arpa ekmeği bile haramdır.’ ”[48]

Rabbani, müride şeyhini tanıtıp edep öğretiyor:

“... Böylesine kâmil ve mükemmil bir şeyh bulup ona erişirse şeyhin varlığını ganimet bilmeli ve kendini tamamen ona teslim etmelidir. Mutluluğun, onun rızasının olduğu yerlerde, bedbahtlığın ise onun rızasına aykırı davranmakta olduğuna inanmalıdır. Kısacası bütün arzu ve isteklerini onun rızasına tabi kılmalıdır. Efendimiz bir hadiste şöyle buyurmuştur: ‘Sizden biriniz, hevası benim getirdiklerime tabi olmadıkça iman etmiş olmaz’... Bilmek gerekir ki talip, kalbini tüm cihetlerden çevirerek şeyhine yönelmeli, şeyhiyle beraberken onun izni olmadan nafileler ve zikirle meşgul olmamalıdır... Onun huzurundayken bir şey yiyip içmemeli ve kimseyle konuşmamalı hatta kimseye yönelmemelidir. Onun huzurunda olmadığı zaman onun olduğu tarafa ayağını uzatmamalı ve o tarafa doğru tükürmemelidir... Zahirde doğru olmadığı görülse bile şeyhinin her yaptığının ve her söylediğinin doğru olduğuna inanmalıdır. Çünkü o her yaptığını ilham ve izin ile yapar... Bazı durumlarda ilhamına hata bulaşsa bile böyledir. Zira ilham hatası, içtihat hatası gibidir. Kendisinde, şeyhinin hâl ve davranışlarına karşı bir hardal tanesi kadar da olsa kesinlikle itiraz mecali bırakmamalıdır; çünkü itirazın sonu mahrumiyetten başka bir şey değildir. Mahlukatın en nasipsizi ve saadetten en uzak olanı bu taifede kusur arayanlardır.”[49]

“... İşlediğinin zahiri haram da olsa şeyhinin yaptığına itiraz etmemelidir. Ona ‘Niçin böyle yaptın?’ dememelidir; çünkü şeyhine ‘Niçin?’ diyen iflah olmaz... Gerçek müridin alametlerinden biri de şeyhi ona ‘Fırına gir.’ dese bile girmesidir. Bereketini kazanması için ikamette ve yolculukta, bütün işlerinde şeyhini kalbinden çıkarmamalıdır. Dünya ve ahiretle ilgili elde ettiği tüm bereketlerin, şeyhinden

---

47. age. 1/589-595
48. Ariflerin Menkıbeleri, s.486
49. Mektubat-ı Rabbani, 292. Mektup

geldiğine inanmalıdır. Şeyhin gönlünün meylettiği bir kadınla asla evlenmemeli, şeyhinin boşadığı yahut ondan dul kalan bir kadınla da asla evlenmemelidir..."[50]

Bu örneklerde görüldüğü gibi Allah'ı (cc) krala, doktora, hanıma, trafoya... benzeterek aracılık şirkine düştüler. Sonra aracıları her konuda Allah'a benzeterek salihleri ilahlaştırdılar.

Bir başka çirkin teşbih, Allah'ın (cc) sıfatlarının insanların sıfatlarına benzetilmesidir. Şöyle ki İslam tarihinde müşebbihe ve mücessime olarak adlandırılan fırkalar, Allah'ın sıfatlarını insan sıfatı üzerinden anlamışlardır. Allah'ın (cc) eli ayetini,[51] Allah'ın eli benim elim gibidir; O'nun (cc) istivasını,[52] Allah bizim oturduğumuz gibi arşına oturur, şeklinde tevil/tahrif etmişlerdir.

Yukarıda kaydettiğimiz ayetler açıkça hiçbir şeyin Allah'ın dengi, misli, benzeri, eşi olamayacağını bir itikad esası olarak ortaya koymuştur.

Unutmayalım ki Allah (cc) gaybtır ve gayba iman teslimiyettir. Allah, "*Allah'ın eli*", "*Rahmân arşa istiva etti*" vb. sıfatları zatına nispet etmişse bu naslara iman eder, teslim oluruz. Allah'ın şanına yakışır eli, istivası vardır deriz. Ancak keyfiyet hakkında konuşmayız. Çünkü Rabbimiz sıfatı haber verip keyfiyetini haber vermemiştir.

Bu konuda Ümmü Seleme annemize (r.anha), İmam Malik'in hocası Rabia bin Ebi Abdurrahman'a ve İmam Malik'e nispet edilen bir söz vardır. İmam Malik'e nispeti sahih kabul edilmiş söze göre, biri İmam Malik'e (rh) istiva sıfatını sorar. İmam şöyle cevap verir:

"İstiva malumdur/ bilinir. Keyfiyyeti/ nasıllığı meçhuldür. Ondan soru sormak (yani keyfiyyetinin peşine düşmek) bidattir."[53]

Bu ifade, selefi salihinin haberî sıfatlara yaklaşımında umde/esas kabul edilmiştir. Kur'ân ve sünnette varid olan sıfatlara inanır, teslim olur; ancak onun nasıllığı/keyfiyeti hakkında konuşmazlar.

b. İnkâr/Tahrif/Tevil = İlhad

Hatırlayalım: Allah'ın (cc) zat ve sıfatında eşsiz olması, bizlere iki sorumluluk yükler demiştik.

- Allah'ın (cc) zatını ve sıfatlarını hiçbir şeye benzetmeme[54]

50. Tenviru'l Kulub, 528-530
51. 5/Mâide, 64; 48/Fetih, 10
52. 20/Tâhâ, 5
53. Şerhu Usuli İtikadi Ehli's Sünneti ve'l Cemaat, 664; El-Esma ve's Sıfat, Behyaki, 867; Er-Redd ala'l Cehmiyye; Darimi, 104
54. Teşbih

• Lafzi benzerlikten yola çıkarak Allah'ın sıfatlarını inkâr/tahrif/tevile kalkışmama[55]

Allah (cc) şöyle buyurur:

"En güzel isimler Allah'ındır. (Öyleyse) bu isimlerle O'na dua edin. O'nun isimlerinde ilhada/ eğriliğe sapanları (kendi hâllerine) bırakın. Yaptıklarının cezasını göreceklerdir."[56]

İlhad, Allah'ın isim ve sıfatlarındaki her türlü sapma için kullanılır. Hiç şüphesiz bunun başında Allah'ın (cc) zatı için ispat ettiği sıfatları nefyetmek/olumsuzlamak gelir. Bazen inkâr ederek, bazen tahrif ederek bazen de zahiri anlamı dışında bir yorumla tevil ederek ilhada sapılır.

Zira, Allah'a (cc) iman gayba imandır. Bizler Rabbimizi görmeyiz; O'nu (cc), idrak ettiğimiz şeylere kıyas edemeyiz; O'nu görüp de bize aktaracak bir varlık da bilmeyiz. O'nu (cc) tanımanın tek yolu, O'nun kendi zatı ve sıfatlarına dair verdiği haberlere tam bir teslimiyetle teslim olmaktır. En güvenilir ve en selametli yol; İsim ve Sıfat Tevhidi'nde vahyin, yani Kur'ân ve sünnetin haberlerinin dışına çıkmamaktır.

Kur'ân ve sünnetle sabit olan bir sıfatı inkâr eden ya da lafzı tahrif ederek (tevil) bambaşka anlamlara yoranlar büyük bir tehlikeyle karşı karşıya kalırlar. Şöyle ki:

Allah'ın İsimlerinde İlhada Düşerler

"En güzel isimler Allah'ındır. (Öyleyse) bu isimlerle O'na dua edin. O'nun isimlerinde ilhada/ eğriliğe sapanları (kendi hâllerine) bırakın. Yaptıklarının cezasını göreceklerdir."[57]

Çünkü ilhad, sapmadır. Nassa olduğu gibi teslim olmayan, ondan sapmış, yani ilhada düşmüştür.

Allah Hakkında Bilgisizce Söz Söylemiş Olurlar

"De ki: 'Rabbim (sizin uydurduklarınızı değil) yalnızca açık ve kapalı tüm fuhşiyatı, her türlü günahı ve haksız yere taşkınlık etmeyi, (meşruluğu) hakkında hiçbir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koşmanızı ve Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi...' "[58]

Allah hakkında söz söyleyen vahye dayanıyorsa ilim üzere konuşuyordur. Vahiyden sapmış ve aklıyla konuşuyorsa Allah hakkında bilgisizce konuşuyordur.

---

55. İlhad
56. 7/A'râf, 180
57. 7/A'râf, 180
58. 7/A'râf, 33

Allah'a İftirada Bulunmuş Olurlar

"Allah'a yalan uydurarak iftira eden veya hak kendisine geldiğinde onu yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Kâfirler için cehennemde konaklayacak yer mi yok?"[59]

Allah (cc); gülmeyi, eli, konuşmayı, istivayı, razı olmayı vb. sıfatları kendi için ispat ediyor. "*Bunlar yoktur!*" diyen veya "*Vardır; ama anlamı farklıdır!*" diyenler Allah'a iftira etme tehlikesiyle karşı karşıyalardır.

Nasları Tahrif Etmiş Olurlar

"Yahudi olanlardan bazısı, kelimeleri kondukları yerden (asıl manalarının dışında kullanarak) tahrif ediyorlar. Dillerini geveleyerek ve dine hakaret ederek: 'İşittik ve isyan ettik.', 'İşit işitmez olası!' ve 'Râinâ!' diyorlar. Şayet onlar: 'İşittik ve itaat ettik.', 'İşit ve bizi gözet!' deselerdi onlar için daha hayırlı ve daha doğru olurdu. Fakat Allah, küfürleri nedeniyle onlara lanet etti. (Bu nedenle) pek az iman ederler."[60]

İslam tarihinde Allah'ı (cc) tenzih etmek adına O'nun sıfatlarını tevil edenler olmuştur. Allah'ın El-Vâhid oluşunu yanlış anlamış, O'nun hiçbir şeye benzemeyeceğinden hareketle bazı sıfatlarını inkâr/tahrif/tevil etmişlerdir.

Örneğin; Allah (cc) yedi ayrı ayette "*Arşa istiva ettiğini*" haber verir. İstiva kelimesi yücelmek, kurulmak vb. anlamlara gelir. Aklı başında bir insan, Allah'ın bu sıfatına iman eder, hiçbir yorum yapmaz ve teslim olur. Der ki: "R*abbim arşa istiva etmiştir.*" "*Nasıl?*" diye sorulursa "*Allah bilir.*" diye cevap verir. "*Allah* (cc) *yalnızca istivadan haber verdi. O* (cc) *istivanın nasıl olduğunu haber vermedi.*" der.

Tahrifçiyse şöyle der: İstiva için bir tahta, taht için bir mekâna ve o tahta kurulacak olanın yer kaplamasına ihtiyaç vardır. Allah (cc) ise cisimden, mekândan, hareketten... münezzehtir. Bu sıfatı kabul edersek tüm bu şeyleri kabul etmemiz gerekir... Bu sebeple istivayı farklı bir anlama yoruyor, onun, otoriteyi ilan etmek, hükümranlık vb. anlamlara geldiğini kabul ediyoruz.

Önce Allah'ın istivasını kulların istivasına benzettiler. Sonra kulun ihtiyaç duyduğu şeylere Allah'ın da ihtiyaç duyacağını iddia ettiler. Sonuç olarak Allah'ın (cc) bir sıfatını tevil adı altında tahrif ettiler.

Oysa bu yaklaşım, Allah'ı (cc) kullarına benzetme (teşbih) ve tahrif içerdiği için sapkın olması yanında, vahyin mantık örgüsüne de aykırıdır. Şöyle ki:

"Göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler yarattı. Davarlardan da çift çift yarattı. Sizi (bu yolla, dişi ve erkek yaratarak) çoğaltıp yayıyor. Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir."[61]

---

59. 29/Ankebût, 68
60. 4/Nîsa, 46
61. 42/Şûrâ, 11

Allah (cc) önce "*Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir.*" demiştir. Hemen akabinde "*O, Es-Semi' ve El-Basîr'dir.*" buyurmuştur. Yani hem hiçbir şeyin O'nun benzeri olmadığını, hem de O'nun gördüğünü ve işittiğini aynı ayet içinde ispat etmiştir. Nasıl ki; ayetin baş kısmına dayanarak "*Allah işitmez, görmez; çünkü işitmek için kulağa, görmek için göze ihtiyaç vardır. Allah bunlardan münezzehtir.*" demiyoruz. Nasıl ki; "*Allah'ın (cc) işitmesi ve görmesi O'nun şanına yakışır şekildedir. Biz haber verdiğine inanır, keyfiyetine girmeyiz.*" diyoruz; aynı şekilde Allah'ın istivası, eli, gözü vb. haberî sıfatları O'nun şanına yakışır şekildedir. Biz, haber verdiğine inanır; keyfiyetine girmeyiz, diyebilmeliyiz; demeliyiz. Teslimiyet yolunun dışına çıkıp tevil yolunu açtığımızda sahili olmayan bir dalalet denizine girmiş oluruz. Bu yola girenlerin kimi inkârla kimi tahrifle kimi de teşbihle çıkacaktır. Zira eğri bacadan (sapkın yoldan) doğru duman (hayırlı bir netice) çıkmaz.

Bu bahsi Nuaym bin Hammad'ın şu sözüyle bitirelim:

"Kim, Allah'ı yarattıklarına benzetirse hiç şüphesiz kâfir olmuştur. Kim de Allah'ın nefsini nitelediği bir sıfatı inkâr ederse hiç şüphesiz kâfir olmuştur. Allah'ın ve Resûlü'nün (Allah için) zikrettikleri sıfatlarda teşbih yoktur."[62]

3. Müşriklerin, Allah'ın El-Vâhid ve El-Ehed İsimlerine Karşı Düşmanca Tutumları

El-Ehed Allah'ın zatında, El-Vâhid ise sıfatlarında ve fiillerinde Allah'ın (cc) tek, ortaksız, benzersiz olduğuna delalet eder. Bu iki ismin ortak yönü ise Lailaheillalllah'tır. Kelime-i Tevhid, Allah'ın (cc) tekliğini vurgulamak, yani tevhidi ifade etmek için sembol kılınmıştır. Tarih boyunca müşrikler, tevhid davetine karşı en şiddetli düşmanlığı yapmışlardır. Zira onlar iki ismin ve O'nun sembolü olan Kelime-i Tevhid'in; şirki, putları, ataların yolunu, üzerinde bulundukları dini nefyettiğini anlamışlardır. Demişlerdir ki:

"Muhammed, dinimizi ayıpladı, ilahlarımıza dil uzattı, akıllarımızı küçümsedi, birliğimizi bozdu, atalarımızı tekfir etti..."[63]

Bu cümlelerin hiçbiri Allah Resûlü'nden duyulmamıştı. O (sav) "*Lailaheillallah deyin, kurtuluşa erin.*" diyordu; ama onlar, Lailaheillallah'ı böyle anlıyor, yukarıda aktardığımız kelimelerle açıklıyorlardı. Açıkçası çok da doğru anlıyorlardı. Bugün bile bir çok insan, Ebu Cehil'in anladığı kadar Lailaheillallah'ı anlamış değildir.

"Onlara içlerinden bir uyarıcının gelmesine şaşırdılar ve kâfirler dediler ki: 'Şüphesiz ki bu, bir büyücüdür, bir yalancıdır. İlahları tek bir ilah mı yaptı? Gerçekten bu çok ilginç/ şaşılacak bir şeydir.' İleri gelenler harekete geçti ve: 'Yürüyün,

62. Şerhu Usuli İ'tikad Ehli's Sünneti ve'l Cemaat, 936
63. Siret-i İbni Hişam, 1/265, 289, 298

ilahlarınıza sahip çıkın (onlara bağlılıkta direnç gösterin). Şüphesiz ki bu, (sizden) istenen bir şeydir.' (dediler.)"[64]

Burada şu soruyu sormamız gerekiyor: Müşriklerin "*tek ilah/ tevhid*" daveti karşısında şaşırmalarının nedeni neydi?

a. Bütün İnsanlara Bir İlah Nasıl Yetecek?!

"Allah Resûlü (sav) *El-Ehed ve El-Vâhid'e davet edince 'Bütün insanlara tek bir ilah nasıl yeter?' dediler. Bunun üzerine şu ayetler indi:*

'Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir. Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değiştirmesinde, insanlara fayda sağlayarak denizde yüzen gemilerde, Allah'ın gökyüzünden indirdiği ve ölümünden sonra yeryüzünü kendisiyle canlandırdığı suda, orada yaydığı farklı türdeki her bir canlıda, rüzgârların çevrilip yönlendirilmesinde, gök ve yer arasında emre amade kılınmış olan bulutlarda akledenler için (üzerinde düşünülüp, bunları yapanın tek ilah olduğu ve kulluğun yalnızca O'na yapılması gerektiğine dair) deliller vardır.'[65] *"*[66]

Yani onlar, tek bir ilahın tüm kâinata yetemeyeceğini, mutlaka yardımcı ilahlar olması gerektiğini düşünüyorlardı. Çünkü onlar Allah'ın (cc) varlığını kabul etse de O'nu isim ve sıfatlarıyla tanımıyorlardı. O'nun büyüklüğünü, kudretini, engin rahmetini, kuşatıcılığını, tüm eksikliklerden münezzeh oluşunu bilmiyorlardı. Bu da gösterir ki; Allah isim ve sıfatlarıyla tanınmazsa, hiç tanınmamış, bilinmemiş demektir:

"Ey insanlar! Bir örnek verildi, (dikkatle) dinleyin. Şüphesiz ki Allah'ı bırakıp da dua ettikleriniz, bir araya toplansalar bir sinek dahi yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey çekip alacak olsa, onu (sineğin elinden) kurtaramazlar. İsteyen de zayıf kaldı, istenen de... Allah'a gerektiği gibi/ şanına yakışır şekilde saygı göstermediler. (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[67]

"Onlar, Allah'a gerektiği gibi/ şanına yakışır şekilde saygı göstermediler! (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Oysa kıyamet günü, yer bütünüyle O'nun kabzasındadır. Gökler ise O'nun sağ eliyle dürülmüştür. O (Allah), şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."[68]

Doğal olarak müşrikler, tek bir İlah'ın tüm kâinatı yönetemeyeceğini ve yar-

64. 38/Sâd, 4-6
65. 2/Bakara, 163-164
66. Zadu'l Mesir
67. 22/Hac, 73-74
68. 39/Zümer, 67

dımcı ilahlar olması gerektiğini düşünüyorlardı. *"Tek ilah"* anlayışına şaşırıyor, karşı çıkıyorlardı.

b. Allah'ı Krallara Benzetmeleri/Kıyas

Teşbih bahsinde değindiğimiz gibi kişi Allah'ı (cc) O'nun kendini tanıttığı gibi tanımazsa, O'nu tanımak için kendi idrak dünyasından yola çıkacaktır. Söz konusu Allah olunca O'nu krallara benzetecek, kral üzerinden Rabbini tanımlayacaktır: Kral, ülkeyi tek başına yönetemez. Onun vezire, yardımcılara, bürokratlara, askerlere ihtiyacı vardır. Bunlar da krala yakın, ülkede tanınmış, konum sahibi insanlar arasından seçilir. Öyleyse Allah'ın (cc) yardımcıları vardır ve bunlar Allah'a yakın, melek, peygamber ve salih kullar arasından olmalıdır… Rabbimiz bu şirk mantığını kökünden kurutmak için şöyle buyurur:

"De ki: 'Haydi! Allah'ın dışında (ilah olduğunu) zannettiklerinizi çağırın (bakalım)!' Onların göklerde ve yerde zerre ağırlığınca sahip oldukları bir şey yoktur. O ikisinde bir ortaklıkları da yoktur. (Allah'ın) onlardan yardımcı/ destek edindiği kimse de yoktur. O'nun katında izin verdikleri dışında, hiç kimsenin şefaati fayda sağlamaz. (Meleklerin) kalplerinden korku giderilince: 'Rabbiniz ne buyurdu?' derler. (Cevap olarak hep beraber:) 'Hak olanı söyledi. O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir.' derler."[69]

Tevhid Meali'nde ayetin açıklaması şöyledir:

"34/ Sebe 23-24. ayetler, insanları şirk koşmaya sevk eden sebepleri ele almış ve çürütmüştür. Şöyle ki kendisinden fayda umulan bir varlık, dört sıfattan birine sahip olmalıdır:

1. *Mülkünde tek otorite olması.*
2. *Tek otorite olmasa da ortak olarak mülk sahibi olması.*
3. *Mülkte ortaklığı olmasa da yardımcı veya vezir olarak yetki sahibi olması.*
4. *Üç özelliğe sahip olmasa da mülk sahibi nezdinde hatırı sayılır biri olması.*

Allah (cc) dört vasfı da kendi dışındaki tüm varlıklardan nefyetmiştir. Mülk yalnızca Allah'ındır (cc), hiçbir zerresinde ortağı yoktur, kimseye yetki ve yardımcılık vermemiştir. Onun izin verdikleri dışında kimsenin şefaati yoktur… Öyleyse kul, dini Allah'a (cc) halis kılarak ve araya hiçbir aracı koymadan doğrudan Rabbine yönelmeli, O'ndan istemeli, O'ndan beklemelidir.[70]"

Ayrıca Rabbimiz, Zatını başka varlıklara kıyas etmeyi yasaklamıştır:

"(Allah'ı başka varlıklara, başka varlıkları da Allah'a benzeterek) Allah hakkında örnekler/ misaller vermeyin. (Allah hakkında verilecek örneği yalnızca) Allah bilir, siz bilmezsiniz."[71]

---

69. 34/Sebe', 22-23
70. Ayrıca bk. 43/Zuhruf 86
71. 16/Nahl, 74

Müşrikler Allah'ı bir krala benzettiklerinden "*Tek ilah/ tevhid*" davetine şaşırıyor, karşı çıkıyorlardı.

c. Günahkâr Kul ve Uzak/Ulaşılamayan Allah Tasavvuru

Allah'ın (cc) güzel isimlerinden biri de El-Karib'tir. O (cc) kullarına yakın, kendisine yönelen ihsan ve takva ehli kimselerle beraberdir:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."[72]

"Şüphesiz ki Allah, korkup sakınanlar ve muhsinlerle/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlarla beraberdir."[73]

Nefsine zulmeden insanlar bu gerçeği anlamak istemez, kabullenemezler. Allah'ın (cc) ulaşılmaz olduğunu, kendileri gibi günahkârların Allah'tan istemeye yüzü olmadığını söylerler. Allah'tan bir belge olmaksızın itikad edindikleri anlayışları, onları dünya ve ahiret rezilliği olan şirke düşürür. Allah'a (cc) yakınlaşmak için aracılar edinir ve bunların kendilerini Allah'a yakınlaştırdığını iddia ederler:

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."[74]

Hâliyle müşrikler, "*Biz bu günahkâr hâlimizle nasıl Allah'tan isteriz?*" diyerek şaşkınlık gösteriyor, aracısız, bir ve tek olan Allah'a yönelme çağrısını garipsiyorlardı.

d. Şirkin Sağladığı Özel Statü!

Şirk, batıl bir dindir. Her batıl dinde olduğu gibi şirk dininde de dini kullanarak toplumu sömüren, özel statü sahibi, imtiyazlı kimseler vardır. Şöyle ki:

Toplumun müntesip olduğu bir din vardır. Bu dinin inanç esaslarını, ibadetlerini, ahlak öğretilerini kim belirleyecektir? Konuşamayan putlar, kullarından ne istemektedir? Kul, ilahını nasıl razı edecektir? Putlar Allah (cc) ile insanlar arasında aracı olduğu gibi putlarla toplum arasında da aracılar vardır. Bunlar, putlar adına konuşan, toplumu inanç ve ibadet konusunda yönlendiren dinî önderlerdir.

Abdullah bin Abbas (ra) Nîsa Suresi 51. ayette zikredilen "*tağut*" ve "*cibt*" kavramlarını şöyle açıklar:

---

72. 2/Bakara, 186
73. 16/Nahl, 128
74. 39/Zümer, 3

"Kendilerine Kitap'tan pay (ilim) verilen kimseleri görmedin mi? Onlar cibte ve tağuta iman ediyorlar ve kâfirler için: 'Bunlar, müminlerden daha doğru bir yol üzeredir.' diyorlar."[75]

"Cibt, onların taptığı putlardır. Tağut ise insanları saptırmak için putların önünde duran ve onlar adına konuşan kimselerdir."[76]

Bu kimseler, putlar adına toplanan hediyeler üzerinde tasarruf eder, putlar adına kurban ve bağış toplarlar. Putlara yakın olmaları nedeniyle bereket sahibi olduklarına inanılır. Muska, tılsım, şifalı ilaçlar hazırlar, yüksek meblağlar karşılığında satarlar. Toplum tarafından dokunulmazlık elde eder, bulundukları her ortamda ilgi ve saygıyla karşılanırlar.

Toplum üzerindeki etkileri nedeniyle siyasiler tarafından özel bir ilgiyle karşılanır, devletlular nezdinde bir dedikleri iki edilmez.

İşte tevhid daveti karşısında şaşkınlık gösterip, toplumu muvahhidler aleyhine kışkırtanlar, bu din bezirgânları ve onları koruyup kollayan siyasiler, Kur'ân'ın ifadesiyle "*mele*" tabakasıdır.

Ayetleri bir daha okuyalım:

" 'İlahları tek bir ilah mı yaptı? Gerçekten bu çok ilginç/ şaşılacak bir şeydir.' İleri gelenler harekete geçti ve 'Yürüyün, ilahlarınıza sahip çıkın (onlara bağlılıkta direnç gösterin). Şüphesiz ki bu, (sizden) istenen bir şeydir.' (dediler)."[77]

Halkı, tevhide davet edenlere karşı kışkırtanlar mele tabakasıdır/ileri gelenlerdir; çünkü tevhid, onların elindeki tüm imtiyazları alacak, toplumun herhangi bir bireyi gibi sıradan bir kul, vatandaş olacaklardır. Statülerini, imtiyazlarını ve ekonomik çıkarlarını kaybetmemek için, El-Vâhid ve El-Ehed isimlerine şiddetle karşı çıkıp tevhid daveti karşısında şaşkınlık göstermişlerdir.

4. El-Vâhid ve El-Ehed'in Bize Yüklediği Sorumluluk: Tevhid!

El-Vâhid ve El-Ehed bize sorumluluk yükler: O sorumluluk da tevhiddir. İnanç, söz ve amellerimizde Allah'ı (cc) birlemektir. Rububiyette, uluhiyette, isim ve sıfatlarında hiçbir şeyi O'na ortak koşmamak, Allah (cc) ile aramızdaki sözleşme olan Lailaheillalllah'a son nefesimize kadar bağlı kalmaktır.

Tevhidi yani Lailaheillalllah'ı tefsir eden ayetler:

"Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir. Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değiştirmesinde, insanlara fayda sağlayarak denizde yüzen gemilerde, Allah'ın gökyüzünden indirdiği ve ölümünden sonra yeryüzünü kendisiyle can-

75. 4/Nîsa, 51
76. Zadu'l Mesir
77. 38/Sâd, 5-6

landırdığı suda, orada yaydığı farklı türdeki her bir canlıda, rüzgârların çevrilip yönlendirilmesinde, gök ve yer arasında emre amade kılınmış olan bulutlarda akledenler için (üzerinde düşünülüp, bunları yapanın tek ilah olduğu ve kulluğun yalnızca O'na yapılması gerektiğine dair) deliller vardır."[78]

"Dinde zorlama yoktur. Rüşd/ Hak, batıldan (kesin bir biçimde) ayrılmıştır. Her kim (reddetmek, tekfir etmek, teberrî etmek suretiyle) tağutu inkâr eder ve Allah'a iman ederse kopması olmayan sapasağlam kulp (olan Kelime-i Tevhid'e) tutunmuş (ve İslam dinine girmiş) olur. Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[79]

"De ki: 'Ey Ehl-i Kitap! Gelin sizinle bizim aramızda ortak bir kelimede buluşalım: Yalnızca Allah'a ibadet edelim, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayalım, (Allah'ı bırakıp da) birbirimizi Allah'ın dışında rabler edinmeyelim.' Şayet yüz çevirirlerse deyin ki: 'Şahit olun ki biz Müslimlerdeniz/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardanız.' "[80]

"Sana indirilene (Kur'ân) ve senden önce indirilen (Kitaplara) iman ettiğini zannedenleri görmedin mi? İnkâr etmekle emrolundukları hâlde tağuta muhakeme olmak istiyorlar. Şeytan onları (hakka geri dönüşü zor) uzak bir saptırmayla saptırmak ister."[81]

"Ey Ehl-i Kitap! Dininizde aşırı gitmeyin ve Allah'a dair hak olandan başka bir söz söylemeyin. Meryem oğlu İsa Mesih ancak Allah'ın Resûlü ve Meryem'e (babasız doğması için "Ol!" diyerek) ilka ettiği kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve resûllerine iman edin. "(İlahımız) üçtür." demeyin. (Bu batıla) son verin. (Bu) sizin için daha hayırlı olur. Ancak Allah tek bir ilahtır. O bir çocuğunun olmasından münezzehtir. Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Vekil olarak Allah yeter."[82]

"De ki: 'Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah iken, O doyurur ama (kimse tarafından) doyurulmaz iken Allah'tan başkasını mı veli edinecekmişim?' De ki: 'Şüphesiz ki ben, Müslimlerin/ şirki terk ederek tevhid ile Allah'a yönelen kulların ilki olmakla emrolundum.' Ve 'Sakın müşriklerden olma.' (denildi.) De ki: 'Şayet Rabbime isyan edersem, şüphesiz ki o büyük günün azabından korkarım. Kim de o gün azaptan alıkonulup çevrilirse, (Allah) ona rahmet etmiştir. Bu, apaçık bir kazançtır.' Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, onu (Allah'tan) başka kimse gideremez. Sana bir hayır dokunduracak olsa O, her şeye kadîrdir. O, kullarının üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. O (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir. De ki: 'Kimin şahitliği en

78. 2/Bakara, 163-164
79. 2/Bakara, 256
80. 3/Âl-i İmran, 64
81. 4/Nîsa, 60
82. 4/Nîsa, 171

büyüktür?' De ki: 'Allah benimle sizin aranızda şahittir. Sizi ve kime ulaşırsa onu uyarmam için bu Kur'ân bana vahyedildi. Yoksa siz, Allah'la beraber başka ilahların olduğuna mı şahitlik ediyorsunuz?' De ki: 'Ben şahitlik etmem.' De ki: 'Ancak O, tek bir ilahtır ve şüphesiz ki ben, O'na ortak koştuklarınızdan berîyim/ uzağım' "[83]

" 'Şüphesiz ki ben, yüzümü hanif olarak, gökleri ve yeri yaratana çevirdim. Ve ben, müşriklerden de değilim.' Kavmi onunla tartışmıştı. (İbrahim) demişti ki: '(Allah) beni hidayet etmesine rağmen, Allah hakkında benimle tartışacak mısınız? Rabbimin benim hakkımda bir şey dilemesi hariç, şirk koştuklarınızdan korkmuyorum. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız? Siz, (Allah'ın meşruluğuna dair) hiçbir delil indirmediği varlıkları Allah'a ortak koşmaktan korkmazken, ben nasıl sizin şirk koştuğunuz (sahte ilahlardan) korkarım! Şayet biliyorsanız (söyleyin bakalım, hak olan İlah'a ortak koşanlar ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayanlar) bu iki gruptan hangisi (Allah'ın azabından) emin olarak (yaşamaya) daha fazla hak sahibidir?' İman eden ve imanlarına zulüm/ şirk bulaştırmayanlar (var ya); işte bunlara (Allah'ın azabından) emin olma vardır. Ve onlar hidayete erenlerdir."[84]

"Cinleri yaratan (Allah) olmasına rağmen, (tutup da) cinleri Allah'a ortak kıldılar. (Bununla yetinmeyip) hiçbir bilgiye dayanmadan, Allah'a oğullar ve kızlar nispet ettiler. O (Allah), onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzeh ve yücedir. Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Nasıl çocuğu olsun? O'nun bir hanımı olmadı ki! Her şeyi yarattı ve O, her şeyi bilendir. İşte bu, Rabbiniz olan Allah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. (Öyleyse) yalnızca O'na kulluk edin. O, her şeyin üzerinde (gözetleyen, denetleyen ve işlerini yürüten) Vekil'dir. Gözler O'nu idrak edip kuşatamaz. O ise tüm gözleri kuşatmıştır. O, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz eden) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[85]

"De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, beni dosdoğru yola iletti. Dimdik/ güçlü ve hanif olan İbrahim'in dinine. O, müşriklerden değildi.' De ki: 'Şüphesiz ki benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. O'nun hiçbir ortağı yoktur. Ben bununla emrolundum ve ben Müslimlerin/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kulların ilkiyim. O, her şeyin Rabbi iken, Allah'ın dışında bir Rab arar mıyım hiç? Herkesin kazandığı sadece kendini bağlar. Hiçbir suçlu bir başkasının suçunu yüklenmez. Sonra dönüşünüz Rabbinizedir. Ve O, anlaşmazlığa düştüğünüz konularda (neyin hak ve doğru olduğunu) size haber verecektir."[86]

"Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı? Sizin

83. 6/En'âm, 14-19
84. 6/En'âm, 79-82
85. 6/En'âm, 100-103
86. 6/En'âm, 161-164

O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk/ ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."[87]

"De ki: 'Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?' De ki: 'Allah'tır.' De ki: '(Göklerin ve yerin Rabbi O iken yine de) Allah'ı bırakıp kendilerine faydaları olmayan veya kendinden zararı defedemeyen varlıkları mı veliler edindiniz?' De ki: 'Hiç kör ile gören bir olur mu? Yahut karanlıklarla aydınlık bir olur mu? Yoksa, Allah'a tayin ettikleri ortaklar (Allah gibi) yarattı da, (Allah'ın yaratmasıyla ortakların) yaratması birbirine mi benzedi (kimin ilah olduğuna dair kafaları mı karıştı)?' De ki: 'Allah her şeyin yaratıcısıdır. Ve O, (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid, (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr'dır.' "[88]

"Senden önce gönderdiğimiz her resûle: "Şüphesiz ki benden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O hâlde yalnızca bana kulluk/ ibadet edin." diye vahyetmişizdir."[89]

"Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Hepsi O'na boyun eğmiş, teslim olmuşlardır. İlk defa yaratan, sonra da (dirilterek) onu tekrar edecek olan O'dur. O (yeniden diriltmek, ilk defa yaratmaktan) daha kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfat O'na aittir. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir. (Tevhid ve şirki anlamanız için) size, kendi nefislerinizden bir örnek verdi: Köleleriniz arasında size verdiğimiz rızka ortak olan, kendinizden korktuğunuz gibi onlardan korktuğunuz, sizinle eşit olanlar var mıdır? İşte ayetleri, akleden bir topluluk için böylece açıklarız. (Hayır, öyle değil!) Zulmedenler, hiçbir bilgiye dayanmaksızın hevalarına/ arzularına tabi oluyorlar. Allah'ın saptırdığını kim hidayet edebilir? Onların hiçbir yardımcıları da yoktur. Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fıtrata (uy). Allah'ın yaratmasında değişiklik yoktur. (Herkesi tevhid fıtratı üzere yaratmıştır.) İşte dosdoğru din budur. Ancak insanların çoğu bilmezler. O'na yönelenler olun. O'ndan korkup sakının. Namazı dosdoğru kılın ve müşriklerden olmayın."[90]

"De ki: 'Allah'ın dışında dua ettiğiniz ortaklarınız hakkında görüşünüz nedir? Gösterin bana yeryüzünde ne yaratmışlar?' Yoksa onların, göklerde ortaklığı mı vardır? Ya da onlara bir kitap vermişiz de onlar apaçık bir belge üzere midirler? (Hayır, öyle değil!) Bilakis zalimler, birbirlerine aldatmaktan başka bir şey vadetmiyorlar."[91]

---

87. 12/Yûsuf, 39-40
88. 13/Ra'd, 16
89. 21/Enbiyâ, 25
90. 30/Rûm, 26-31
91. 35/Fâtır, 40

"Tağuta kulluk etmekten kaçınıp Allah'a yönelenlere müjde vardır. Kullarımı müjdele. Onlar sözü işitip en güzeline uyarlar. Bunlar, Allah'ın hidayet ettikleridir. Bunlar, akıl sahiplerinin ta kendileridir."[92]

"De ki: 'Ey cahiller! Bana, Allah'tan başkasına ibadet etmemi mi emrediyorsunuz?' Andolsun ki sana ve senden önceki (resûllere): 'Şayet şirk koşarsan bütün amellerin boşa gider ve mutlaka hüsrana uğrayanlardan olursun.' diye vahyedildi. Bilakis, yalnızca Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol. Onlar, Allah'a gerektiği gibi/ şanına yakışır şekilde saygı göstermediler! (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Oysa kıyamet günü, yer bütünüyle O'nun kabzasındadır. Gökler ise O'nun sağ eliyle dürülmüştür. O (Allah), şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."[93]

"O (hayat sahibi ve her canlıya hayat veren) El-Hayy'dır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (O hâlde) dini O'na halis kılarak kendisine dua edin. Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a aittir. De ki: 'Rabbimden bana gelen apaçık deliller (sebebiyle), Allah'ın dışında dua ettiğiniz (varlıklara) ibadet etmekten nehyedildim. Ve âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim olmakla emrolundum.' "[94]

"Yoksa, Allah'ın dışında dostlar/ veliler mi edindiler? Gerçek Veli/ dost Allah'tır. O, ölüleri diriltir. O, her şeye kadîrdir. Herhangi bir konuda ihtilafa düşerseniz, onun hükmü Allah'a aittir. İşte bu, Rabbim olan Allah'tır. Yalnızca O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na yönelirim. Göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler yarattı. Davarlardan da çift çift yarattı. Sizi (bu yolla, dişi ve erkek yaratarak) çoğaltıp yayıyor. Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir. Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine genişletir (dilediğine) daraltır. Çünkü O, her şeyi bilendir. 'Dini (tevhidle) ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin.' diye Nuh'a emrettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrahim, Musa ve İsa'ya emrettiğimizi sizin için dinde şeriat kıldık. Müşrikleri kendisine davet ettiğin (tevhid) onlara ağır geldi. Allah dilediği kulunu (tevhid ve ayrılıksız din için) seçer ve O'na yönelenleri hidayete erdirir."[95]

"(Hatırlayın!) Hani İbrahim babasına ve kavmine: 'Şüphesiz ki ben, sizin ibadet ettiklerinizden berîyim/ uzağım.' demişti. 'Beni yaratan (Allah) hariç. Şüphesiz ki O, beni (doğruya) hidayet edecektir.' (Bu sözleri) insanlar ona dönerler diye onun ardından kalıcı bir kelime kıldı."[96]

Kur'ân bahçesinden bir demet ayet sundum; çünkü hiç kimse tevhidi El-Vâhid

92. 39/Zümer, 17-18
93. 39/Zümer, 64-67
94. 40/Mü'min (Ğafir), 65-66
95. 42/Şûrâ, 9-13
96. 43/Zuhruf, 26-28

ve El-Ehed gibi güzel, sağlam ve etkileyici anlatamaz. Buna ek olarak Allah'ın (cc) kalpleri tevhid üzere eğitmesine değinmek istiyorum:

Kur'ân'ın Tevhid Eğitimi!

Allah (cc) ilk nesli tevhid ahlakı üzere eğitti. Yaşanan her olayda, baktıkları her yönde, hayatlarının her alanında Allah'ın (cc) tecellisini, hayata isim ve sıfatlarıyla müdahale edişini görmelerini sağladı. Örneğin, Hicaz...

Hicaz bölgesinin yiyeceği olan hurmayı ele aldı. Karın doyuran ve çekirdekleri atılan o meyveye şöyle bir bakış açısı getirdi:

"Şüphesiz ki çekirdeği ve taneyi (içlerinden bitki ve ağaç çıkarmak için) yarıp çatlatan, Allah'tır. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah, budur. Nasıl olur da (O'na ibadeti bırakıp, bunların hiçbirini yapamayan putlara doğru) çevriliyorsunuz?"[97]

Çöpe atılan değersiz bir hurma çekirdeği, kalplerde iman oluşturan ve tevhide davet eden bir ayete dönüştü. O küçücük çekirdeğe, koca hurma ağacının programını kim yüklüyor? Toprak, milyonlarca çekirdek arasından hurmayla elmayı, narla inciri nasıl ayırt ediyor?

Uyuyup uyandığımız gece ve gündüz; sadece karanlık ve aydınlıktan mı ibarettir?

"(Karanlıklar içinden) sabahı yarıp çıkaran (da O'dur). Geceyi (içinde dinlenip, rahatlayacağınız) bir sükûnet, Güneş'i ve Ay'ı bir hesaplama ölçüsü kıldı. Bu, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (her şeyi bilen) El-Alîm'in takdiridir."[98]

Sırası değişmeden, zamanı şaşmadan milyonlarca yıl peşi sıra geceyi ve gündüzü getiren kimdir? Hiç düşünür mü insan?

"De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah kıyamet gününe kadar, geceyi üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah size aydınlık getirebilir? Dinlemez misiniz?' De ki: 'Görüşünüz nedir? (Söylesenize!) Allah, kıyamet gününe kadar, gündüzü üzerinize sürekli kılsa Allah'tan başka hangi ilah içinde dinleneceğiniz geceyi size getirebilir? Görmez misiniz?' "[99]

Üstümüzde gök kubbe, altımızda arz; sadece bir görüntüden mi ibarettir?

"De ki: 'Yoksa sizler, yeryüzünü iki günde yaratan (Allah'a) kâfirlik ediyor ve O'na denkler/ ortaklar mı kılıyorsunuz? Bu, âlemlerin Rabbidir.' (Yeryüzünün) üzerinde (dağlardan) sabit kazıklar çaktı, orayı bereketlendirdi ve orada rızıklarını arayanlara eşit olarak dört günde (rızıklarını) takdir etti. Sonra duman hâlinde olan semaya yöneldi. Ona ve yere: 'İsteyerek veya isteksizce gelin.' dedi. (O ikisi) 'İsteyerek geldik.' dediler. Onları, iki gün içinde yedi gök olarak yarattı. Her bir gök (tabakasına) emrini vahyetti. Dünya semasını kandillerle süsledik ve (şeytanlara

97. 6/En'âm, 95
98. 6/En'âm, 96
99. 28/Kasas, 71-72

karşı) koruduk. Bu, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz ve (her şeyi bilen) El-Alîm (olan Allah'ın) takdiridir."[100]

Göğü direksiz, yeri temelsiz olarak ikame eden kimdir?

"Şüphesiz ki Allah, zeval bulmasın diye gökleri ve yeri tutmaktadır. Zeval bulacak olsalar, O'ndan başka hiç kimse onları tutamaz. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[101]

Ekin, su, ateş…

"Ektiğiniz (ekini) gördünüz mü? Onu (bitki hâline getirip), siz mi bitiriyorsunuz, yoksa bitiren biz miyiz? Şayet dilesek onu (meyvesiz, sebzesiz, tanesiz) kuru bir ot hâline getirirdik, siz de şaşırıp kalakalırdınız. (Derdiniz ki:) 'Şüphesiz ki büyük bir borç altına girdik. (Hayır!) İşin aslı, biz mahrum bırakıldık.' İçtiğiniz suyu gördünüz mü? Onu, buluttan siz mi indirdiniz, yoksa indiren biz miyiz? Şayet dileseydik onu, tuzlu/ acı bir su yapardık. Şükretmeniz gerekmez mi? Yaktığınız ateşi gördünüz mü? Onun ağacını, siz mi yarattınız yoksa yaratan biz miyiz? Biz onu, hem bir hatırlatma/ öğüt hem de ihtiyacı olanlara faydalanacakları bir meta kıldık. O hâlde, büyük olan Rabbini ismiyle tesbih et."[102]

İşte Allah tüm kâinatı tevhidi öğreten bir kitap, tevhide davet eden bir muallim, tevhide delil olan bir ayet kılıyor. Başta muvahhidler olmak üzere bütün bir insanlığa sesleniyor:

"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize ibadet/ kulluk edin ki sakınıp korunabilesiniz. O (Rab ki) yeryüzünü sizin için bir döşek, gökyüzünü de tavan kıldı. Gökten su indirdi ve onunla size rızık olarak (çeşitli) ürünler çıkardı. (Öyleyse bütün bu gerçekleri ikrar edip) bildiğiniz hâlde Allah'a eş/ ortak/ denk koşmayın."[103]

"De ki: 'Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?' De ki: 'Allah'tır.' De ki: '(Göklerin ve yerin Rabbi O iken yine de) Allah'ı bırakıp kendilerine faydaları olmayan veya kendinden zararı defedemeyen varlıkları mı veliler edindiniz?' De ki: 'Hiç kör ile gören bir olur mu? Yahut karanlıklarla aydınlık bir olur mu? Yoksa, Allah'a tayin ettikleri ortaklar (Allah gibi) yarattı da, (Allah'ın yaratmasıyla ortakların) yaratması birbirine mi benzedi (kimin ilah olduğuna dair kafaları mı karıştı)?' De ki: 'Allah her şeyin yaratıcısıdır. Ve O, (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid, (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr'dır.' "[104]

Ashab hazırlık yapıyor, savaşa çıkıyor, canlarını ve mallarını cennet karşılı-

---

100. 41/Fussilet, 9-12
101. 35/Fâtır, 41
102. 56/Vâkıa, 63-74
103. 2/Bakara, 21-22
104. 13/Ra'd, 16

ğında Allah'a satıyor… Zafer kazanıyorlar. Henüz zaferin sevincini yaşamadan şu ayetler iniyor:

"Allah bu (yardımı başka bir şey için değil) sadece size müjde olması ve kalplerinizi yatıştırıp mutmain kılması için yaptı. Yardım/ zafer yalnızca (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olan Allah katındandır."[105]

Evet, yardım/zafer yalnızca ama yalnızca Allah'ın katındandır. Kalpler El-Vâhid ve El-Ehed'e bağlanıyor, birbirlerine değil! Allah'ı övmeleri, birbirlerine değil Allah'a teşekkür etmeleri isteniyor. Bir bütün olarak savaş başarısını Allah'a nispet etmekle kalınmıyor; savaşın cüzi, sıradan, bireysel durumları da Allah'ın yardım ve tevfikine bağlanıyor:

"Onları öldüren siz değildiniz, fakat Allah onları öldürdü. Attığın zaman sen atmıyordun fakat Allah'tı (asıl) atan. Müminlere (zafer nimetini tattırmak ve onları) onunla güzel bir imtihana tabi tutmak için (böyle yaptı). Şüphesiz ki Allah, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[106]

Müminler savaşta hata yapıyor ve hatalarının cezası olarak yenilgiye uğruyor, en seçkinlerini şehit veriyorlar. Allah (cc) şu ayetlerle onları terbiye ediyor:

"(Allah'ın o kâfirlerin) tevbesini kabul etmesi yahut onlara azap etmesi konusunda senin elinde hiçbir yetki yoktur. Şüphesiz ki onlar, zalimdirler. Göklerde ve yerde olan her şey Allah'a aittir. Dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[107]

"İki ordunun karşılaştığı gün başınıza gelenler Allah'ın izniyledir. (Gayesi) sizden (musibetler karşısında sabır gösteren ve Allah hakkında güzel zan besleyen) müminleri açığa çıkarmaktır. (Bir diğer gayesi ise) münafık olan kimseleri açığa çıkarmaktır. Onlara: 'Gelin! Allah yolunda savaşın yahut müdafa yapın.' denildiğinde dediler ki: 'Şayet savaşmayı biliyor olsaydık size tabi olur (sizinle beraber savaşa çıkardık).' (Bu sözü söyledikleri) o gün, imandan daha çok küfre yakındılar. Ağızlarıyla kalplerinde olmayanı (inanmadıkları şeyi) söylüyorlar. Allah, onların gizlediklerini en iyi bilendir. O (münafıklar) ki; oturdukları yerden kardeşlerine şöyle dediler: 'Şayet bize itaat edip (Medine'de kalsalar, Uhud'a çıkmasalardı) öldürülmezlerdi.' De ki: 'Şayet doğru sözlülerden iseniz (ecel geldiğinde) ölümü kendinizden savın (da görelim).' "[108]

Düşmanı gözünüzde büyütmekle, günahınıza takılıp kalmakla vakit kaybetmeyin. Sebeplerin müsebbibi olan, olayların asıl faili Allah'ı (cc) hatırlayın. O'nun bildiği, sizin bilmediğiniz nice hikmetler vardır. Zaferi de yenilgiyi de takdir

---

105. 3/Âl-i İmran, 126
106. 8/Enfâl, 17
107. 3/Âl-i İmran, 128-129
108. 3/Âl-i İmran, 166-168

eden O'dur. Öyleyse O'na rağbet edin, O'ndan yardım isteyin ve O'ndan bağışlanma talebinde bulunun. Allah (cc) bu tevhidî mesajlardan sonra onlara şu güzide insanları örnek gösteriyor:

"Nice nebiyle beraber birçok rabbani (âlim ve mücahid) savaştı. Allah yolunda başlarına gelen sıkıntılar nedeniyle gevşekliğe düşmediler, zayıflamadılar ve (düşman karşısında) alçalmadılar. Allah, sabredenleri sever. (Başlarına gelen sıkıntılarda) sadece şöyle söylemekle yetindiler: 'Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde var olan aşırılıklarımızı bağışla! Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol.' (Dualarına karşılık) Allah, onlara dünya sevabını ve ahiret sevabının en güzelini verdi. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[109]

Bu listeyi ve örnekleri uzattıkça uzatabilirim. Ben ise bu kadarıyla iktifa edip El-Vâhid ve El-Ehed ismine karşı sorumluluğumuza dönmek istiyorum. Tevhidî bir nesil inşa etmek için aynı terbiye ve eğitime muhtacız. Tevhidi birkaç meseleyle sınırlandırıp, hayatın kalan kısmında onu görmezden gelerek muvahhid olamayız. Zira tevhid bir bütündür, parçalanmaz. Parçalanan şey de tevhid olmaz; olsa olsa içine şirk bulaşmış bir inanç olur, ki bunun da sahibine hiçbir faydası yoktur:

"Onların birçoğu Allah'a şirk koşmadan iman etmezler."[110]

Şeytanın en büyük oyunlarından biri, henüz emekleme aşamasında olan tevhid neslini belli başlı meselelere hapsedip onları birkaç meseleyle oyalamak ve tevhidin hakikatinden uzaklaştırmaktır. Elbette bazı meseleler önemlidir, şirk ve tevhid toplumu, sembol hâline gelmiş birkaç mesele üzerinden ayrışır, tartışır, mücadele eder. Allah Resûlü (sav) döneminde Lat, Menat ve Uzza gibi putların sembol olması ve putları terk etmenin gerekliliğinin bunlar üzerinden anlatılması gibi. Ancak, ilk nesil hiçbir zaman sembollere takılıp özü/aslı kaçırma gafletine düşmedi. Basit, ilkel, cahil bir şirk toplumu olan Kureyş ile mücadele ettiler, daha sonra ilim ve kitap ehli Yahudilerle karşılaştılar. Onlarla da en güzel şekilde mücadele ettiler. Daha sonra tarihin en köklü ve örgütlü iki gücüyle, Roma ve İran'la, karşılaştılar. Onlarla da hem itikadi hem de amelî alanda mücadele verdiler; çünkü tevhidin özünü anlamışlardı. Kalpleri yüce Allah'a rağbet ediyor, O'nun rahmetini umuyor ve O'nun azabından korkuyorlardı. Yaratanın, asıl fail olanın, faydayı ve zararı elinde bulunduranın, yegâne otoritenin, bilgi kaynağının O olduğunu biliyor ve böyle inanıyorlardı. Toplumlar, semboller, konular değişse de onların kulluğu ve mücadelesi değişmiyor, hak ve batıl konusunda kalpleri şüpheye düşmüyordu.

---

109. 3/Âl-i İmran, 146-148
110. 12/Yûsuf, 106

Bugün bizim de ihtiyacımız olan; tevhidin özünü anlamış, şirkin farklı suret ve tezahürlerini anlayabilen, tevhidi Allah'ın Kitabı ve Nebi'nin sahih sünnetinden öğrenen bir nesildir. Aksi hâlde, "*tevhid*" deyince insanların aklına belli başlı birkaç mesele gelirse -demokrasi, türbeler, vela bera gibi- ya da tevhid tekfirle özdeşleşirse bu tevhid, saptırıcı olur. Allah'a (cc) secde etmekten imtina eden; fakat türbelere secde edenleri tekfir eden bir tür çıkar ortaya. Allah'a (cc) dua etmekten büyüklenen; fakat ölülere dua edenleri tekfir eden bir zihniyet türer. Her konuda hevasını hâkim kılan; fakat demokratları müşriklikle suçlayan insanlar görülür...

Hayır! Tevhid bu değildir. Bunlar yalnızca tevhidin bir cüzü, bir ayrıntısıdır. Evet, bunlarsız tevhid olmaz, doğrudur; ancak tevhidin diğer cüzleri olmadan da olmaz. Zira tevhid bir bütündür. İnancıyla, ameliyle, sözleriyle bir bütün...

5. Hiç Kimse Biricik Değildir!

Zatında ve sıfatlarında yalnızlık Allah'a (cc) mahsustur. Eşsiz, benzersiz, biricik olan El-Vâhid ve El-Ehed olan Allah'tır.

Modern cahiliye bu öğretiye nazire yaparcasına toplumu şöyle saptırıyor: Sen teksin, biriciksin, yerin doldurulmaz, sen şampiyonsun, sen star'sın... Modern cahiliyenin, imani gelişimlerini tamamlayamadıkları için kişisel gelişimciliğe soyunmuş kahinleri, bu içi şişirilmiş sloganlarla insanları ayartıyor. İnsanın yaratılıştan getirdiği beğenilme duygusunu, şeytani kışkırtmalarla asli mecrasından saptırıyor. Oysa biz biliyoruz ki; hiçbir insan eşsiz, benzersiz, biricik değildir. Tam aksine acelecidir, zalimdir, cahildir, nankördür, pek az şükreder, endişelidir, kıskançtır, zorluk içinde yaratılmıştır, azı müstesna insanlık hüsrandadır... Eşsiz ve biricik olmak için tüm insani zaaflarından sıyrılması ve kemale ermesi gerekir. Bu da insan için olanaksızdır. Bu, yüce Allah ile insan arasındaki sınırdır. Eksikliklerden münezzeh olan ve tüm yüce sıfatların sahibi, yani bir ve eşsiz olan sadece Allah'tır.

Maalesef bu modern hastalık, ruh hastası bir tip üretiyor. Sürekli ilgi odağı olmak isteyen; yediğini, içtiğini, giydiğini, gün içindeki her hâlini sosyal medyada paylaşan, göründüğü kadar var olduğuna inanan, aldığı like/beğeni oranında mutlu olan ilginç tipler...

Cahiliyenin ağababalarını dahi ürküten ve çözüm arayışına sevk eden bu illetin birinci çözümü, El-Vâhid ve El-Ehed ismini doğru anlamaktır.

İkinci olarak, modern cahiliyenin insan nefsini okşayan şişirilmiş sloganlarının birer yalan olduğunu, insi ve cinni şeytanların birbirlerine vahyettikleri süslü fısıltılardan ibaret olduğunu bilmektir. Bizim gibi, sekiz milyara yakın insan vardır ve her insanın başkalarına karşı lehte ve aleyhte sorumlulukları vardır.

Hayatı ve ahlakı güzelleştirecek olan, kendimizi biricik hissetmek değil; sorumluluklarımızı bilip karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı ilişkiler kurmaktır.

Değinmek istediğim bir diğer husus, İslami mücadele sahasında bazı insanların kendilerini eşsiz, yeri doldurulamaz ve biricik olarak görmesidir. Hiç şüphesiz bu anlayış, rabbani metoda göre eğitilmiş; kalbi, duyguları ve aklı vahiyle terbiye olmuş müminlerin yaklaşımı değildir. Çünkü hiçbirimiz davaya değer katmayız, davayla değer buluruz. Biz yokken de bu dava vardı biz olmadığımızda da var olmaya devam edecektir. Minnet, fazilet, şükür yalnızca Allah'adır.

Allah (cc) gök kubbenin şahitlik ettiği en değerli topluluğa dahi şöyle seslenmiştir:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/ yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[111]

"İşte sizin durumunuz budur: Allah yolunda infak etmeye çağrılmaktasınız, içinizden bazıları cimrilik etmektedir. Kim de cimrilik ederse, ancak kendi aleyhine cimrilik etmiş olur. Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy'dir. Muhtaç olanlar sizlersiniz. Şayet yüz çevirirseniz, (sizin yerinize) başka bir kavim getirir, sonra (onlar) sizin gibi de olmazlar. (Allah'a itaat ederler.)"[112]

Bu, tevhid davasıdır. Sahabilere dahi torpil geçilmemiş, müsamaha gösterilmemiştir. Bizler gibi, yapamadıkları yaptıklarından; günahları sevaplarından; masiyetleri taatlerinden kat be kat fazla olanlara mı müsamaha gösterilecektir?!

Eşsiz ve biricik Allah; O'nun (cc) dini İslam; dünya ve ahiret saadeti olan tevhiddir. Şahıslar bugün var, yarın yoktur. Tarih, kendilerini olmazsa olmaz gören şahsiyetlerin kötü akıbetiyle doludur. Allah'tan korkmalı, duygu ve düşüncelerimizi kontrol etmeliyiz. Yüce Allah'ın sadra şifa isimleriyle cahiliye kirlerinden arınmalı; her bir ismi, yaraya merhem sürer gibi manevi hastalıklarımıza uygulamalıyız.

Aramızda âlim olanlar varsa bu, El-Alîm olanın öğrettiğidir.

İnfak eden varsa bu, El-Ğanîy olanın vermesi, El-Hâdî olanın hidayet etmesidir.

Güzel konuşanımız varsa bu, Er-Rahmân olanın beyanı öğretmesi ve El-Hâlık olanın insanı nutk etme sıfatıyla yaratmasıdır.

İçimizde çok çalışanlar varsa bu, Eş-Şekûr olanın amellerimize teşekkür edip çoğaltmasıdır.

Yöneticiliği güzel olan varsa bu, El-Hakîm olanın hikmetinden bahşetmesidir.

111. 5/Mâide, 54
112. 47/Muhammed, 38

Muttaki, abid, iffetli, salih olanlarımız varsa bu, takva ve mağfiret sahibi olanın insana takva hibe etmesindendir.

İslam'a hidayet eden O, amele muvaffak kılan O, ameli bereketli kılıp çoğaltan O, saptırmadan ayakları sabit kılan O'dur (cc)...

Bu durumda insana yakışan övünmek, böbürlenmek, "*Ben*" demek değil; Allah'ı övüp, O'na teslim olup, "*Her şey Rabbimdendir!*" diyebilmektir.

El-Vâhid ve El-Ehed İsmiyle Dua

Ey El-Vâhid ve El-Ehed olan Rabbim! Sen; zatında, sıfatlarında ve fiilerinde; uluhiyet, rububiyet ve Esmau'l Husna'nda teksin. Senin eşin, benzerin, dengin ve mislin yoktur. Sen tüm eksikliklerden münezzehsin. Rabbim! Bizi tevhid fıtratı üzere yarattın; sana hamdolsun. Bu fıtratı korumayı, sana tevhid üzere kulluk etmeyi ve tevhid üzere sana kavuşmayı bize kolaylaştır.

Allahumme âmin.

Tüm varlığın yegâne efendisi; hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu; tüm varlığın ihtiyaçlarında yöneldiği ve işlerinde dayandığı; çocuk, eş ve bir denkten münezzeh olan Allah.

Dua

Ey Es-Samed! Ey Efendimiz! Sana yöneldik, sana dayandık. Sen bizim dayanağımız ve güvencemizsin. Senin indireceğin her türlü hayra muhtacız. Senin otoritene boyun eğdik, boyunlarımızı sahte efendilerin önünde eğdirme. Sana yönelmeyi, senden istemeyi, ihtiyaçlarımızı Efendimiz olan sana arz etmeyi bize kolaylaştır. Nefislerimizi arındır, seni hakkıyla tanımayı ve haddimizi bilmeyi bizlere öğret. Sen Ehed'sin. Sen Samed'sin; doğmadın doğrulmadın ve hiçbir şey senin dengin değildir! Allahumme âmin.

ES-SAMED

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri de Es-Samed ismidir. Bu isim "*se-me-de/ semden*" kökünden türetilmiştir. Semd/صمد kökü Arap dilinde şu anlamlara gelir:

- İtaat edilen efendi.
- İhtiyacı olanların kendisine yöneldiği maksut.
- İçi boş olmayan, dolu, içine bir şey almayan ve içinden bir şey çıkmayan.
- Yer seviyesinden yüksek, sert tepelik
- Bütün hâlinde bulunan kütle/kaya.
- Direnmek, direniş.

Allah (cc) için kullanılan Es-Samed ismini, Selef uleması şöyle tefsir eder:[1]

Ubey bin Ka'b (ra): "*Allah'ın* (cc) *baba ve çocuk sahibi olmaması, demektir.*"

Abdullah b. Abbas (ra): "*Hiçbir varlığa ihtiyaç duymayan, ancak bütün varlıkların kendisine ihtiyaç duyduğu Allah'tır.*"

Mücahid, Hasan-ı Basri (rh): "*İçi boş olmayan, yani yoğun anlamındadır.*"

Şabi (rh): "*Yemeyen içmeyen, demektir.*"

Katade (rh): "*Fani olmayan baki, demektir.*"

Mukatıl (rh): "*Allah'ın her türlü kusurdan münezzeh olmasıdır.*"

Sufyan-ı Sevri (rh): "*Seyyidlik/ efendilik için gerekli olan tüm vasıfları en mükemmel şekilde kendisinde toplayan, demektir.*"

Hüseyin b. Fadl (rh): "*Allah'ın* (cc) *dilediğini yapıp dilediği şekilde hüküm vermesidir.*"

1. bk. Kur'ân Tefsirinde Farklı Yorumlar, 3/664-665

Ragıp El-İsfahani (rh): "*Varlığı kendinden olup var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, demektir.*"

Diyebiliriz ki; Es-Samed ismi Kur'ân'da yalnızca bir (1) defa geçmiştir. Onu açıklayan âlimler ya türediği kök olan Semd'den ya da İhlâs Suresi'nin üç ve dördüncü ayetlerinden yola çıkarak tefsir etmiş; üç ve dördüncü ayetlerin, Samed isminin geçtiği ikinci ayeti tefsir ettiğini söylemişlerdir.

Ebu'l Kasım Et-Taberi ve Beyhaki benzer görüşleri aktardıktan sonra, "*Bunların her biri doğrudur, her biri Rabbimizin sıfatlarıdır...*"[2] demişlerdir.

El-Hak, Allah (cc) tüm güzel isimlerin ve yüce sıfatların sahibidir. Güzellik, mükemmellik, izzet, şeref ve yüceliğe dair O'na nispet edilen her şey doğrudur; ancak Es-Samed ismini anlarken en etkili yol, içinde geçtiği İhlâs Suresi'ni anlamaktır. Zira bu ismin, sadece bir tane adresi vardır; o da İhlâs Suresi'dir.

"De ki: 'O Allah (zatında, sıfatlarında ve fiillerinde) birdir. Allah (her şeyin kendisine muhtaç olduğu, kullarının duayla yöneldiği) Es-Samed'dir. Doğurmamış ve doğurulmamıştır. Hiçbir şey O'nun dengi değildir.' "[3]

İhlâs Suresi nüzul sebebi:

- Müşrikler Allah Resûlü'ne, "*Bize Rabbini vasfet/ tanıt.*" dediler. Bunun üzerine İhlâs Suresi indi.[4]
- Amr bin Tufeyl, Allah Resûlü'ne "*Bizi neye davet ediyorsun?*" diye sordu. "*Allah'a!*" cevabını alınca "*Onu bana vasfet! Nedir o? Altından mı? Gümüşten mi? Demirden mi? ...*" diye sormaya devam etti. Bunun üzerine İhlâs Suresi indi.[5]

Buradan anlıyoruz ki; İhlâs Suresi bir soru üzerine inmiştir. Allah'a (cc) inandığını iddia eden; ancak tevhid çağrısına yabancı insanlara Allah'ı (cc) tanıtmıştır ve sure yüce Allah'ın iki güzel ismiyle O'nu (cc) tanıtmıştır: El-Ehed ve Es-Samed. Bir önceki bölümde Ehed ismini anlatmış ve O'nun Allah'ın (cc) zatının tekliğine delalet ettiğini söylemiştik. Es-Samed ise Allah'ın zatında tek olduğu gibi sıfatlarında da tek olduğuna, efendiliğine ortak kabul etmediğine, O'na yardımcı ve yakınlaştırıcı olarak nispet edilen çocuk, eş veya ortağa sahip olmadığına işaret eder. Es-Samed ismi El-Vâhid isminin anlamını çağrıştırır; ancak iki ismin lafızları farklı olduğu gibi anlamları da farklıdır. Es-Samed ismi; sıfatlarında hiçbir yardımcı, ortak, çocuk, denk olmadığı noktasında El-Vâhid ismiyle aynı anlama sahiptir. Fakat Es-Samed isminde El-Vâhid'te olmayan anlamlar vardır: İhtiyaçlarda kendisine yönelinen efendi, efendiliğinde mü-

---

2. İbni Kesir, İhlâs Suresi tefsiri
3. 112/İhlâs, 1-4
4. Tirmizi, 3364; Ahmed, 21219
5. Zadu'l Mesir, İhlâs Suresi tefsiri

kemmel olma, içine bir şey girmeyen ve içinden bir şey çıkmayan (doğmamış ve doğrulmamış, yemeyen ve içmeyen), kendisine dayanılan güçlü dayanak…

Es-Samed İsminin Anlamı

Tüm varlığın yegâne efendisi; hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu; tüm varlığın ihtiyaçlarında yöneldiği ve işlerinde dayandığı; çocuk, eş ve bir denkten münezzeh olan Allah, demektir.

Es-Samed İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah, Yöneldiğimiz ve Dayandığımız Efendimizdir

Rabbimiz, tüm âlemlerin Rabbi ve Samed'i, Efendisidir. Tüm ihtiyaçlarımızda O'na (cc) yönelir, elimizden geleni ortaya koyduktan sonra sonucu O'na bırakır, O'na dayanırız. Böylece Allah (cc) ile sözleşmemiz olan ve her gün onlarca defa tekrarladığımız "*Biz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz.*"[6] sözümüze bağlı kalmış oluruz. O, müminin her işinde Es-Samed ismiyle tecelli eder. Es-Samed isminden nasibi olmayan mümin değildir. Ya Allah'a şirk koşan bir müşrik ya da O'na ibadet etmekten kaçan mütekebbir bir kâfirdir. Müşriktir; çünkü ihtiyaçlarını Es-Samede değil, O'nunla arasına koyduğu aracılara arzeder. Kâfirdir; çünkü kendisini Es-Samed'den müstağni görür, O'ndan istemez, O'na dayanmaz.

Rabbimizin Es-Samed olması; gönüllerimizin inşirahı, gözlerimizin aydınlığı, yüreklerimizde hissettiğimiz izzet ve yücelik duygusudur. Çünkü bizler aciz ve zayıf olan varlıklarız. Her işimiz ve yönelişimizde yüce bir efendinin varlığını hissetmek, O'nunla beraber olduğumuzu bilmek, emeklerimizi O'na emanet etmiş olmak bizi rahatlatır. Acziyetimizi çabaya, zayıflığımızı kuvvete çevirir.

Es-Samed olan Allah'ı tanıyanlar için "*zor*" yoktur; çünkü dayanakları, tüm zorlukları kolaylaştıran, hiçbir şeyin kendisini aciz bırakamayacağı bir efendidir:

"Allah'ım! Kolay, senin kolaylaştırdığındır ve sen, dilersen tüm zorlukları kolaylaştırırsın."[7]

Es-Samed olan Allah'ı tanıyan; duayı hayat, hayatı da dua kılar. Çünkü Es-Samed, insanları her ihtiyaçlarında kendisine yönelmeye davet eder: Ben Es-Samed'im, yani maksut, kendisine yönelinelim, demiş olur. Duayı hayat, hayatı da dua kılmak; Allah'a (cc) emanet yaşamaktır. Allah Resûlü (sav), ashabını bu ahlak üzere yetiştirmiştir.

---

6. 1/Fâtiha, 5
7. İbni Hibban, 974; Amelu'l Yevm ve'l Leyle, İbnu's Sunni, 351

"Sizden biri her şeyini Allah'tan istesin. Ayakkabısının bağı kopsa dahi bunu Allah'tan istesin."[8]

Kulun en büyük saadeti ubudiyettir. Allah'a kul oluşunu ve yüce bir efendiye köle olduğunu hissetmesidir. Bu his fıtrattır, Allah (cc) bütün varlığı bu fıtrat üzere yaratmıştır. Kula ihtiyaç hissetmek insanı küçültürken, Es-Samed'e muhtaçlık insanı yüceltir, öz nefsine saygısını arttırır. Yaratılmışlara ihtiyaç hissetmek; insan ruhuna yük olan korkulara, insanı asli vazifesinden alıkoyan endişelere, sürekli gönül kırıklığı yaşatan beklentilere neden olur. Bu sayılanların her biri ruhu ağırlaştırır, tembelleştirir, yorar; ki, Es-Samed'den uzaklaşan toplumlar psikiyatri servislerinde, ilaç kutularına bağımlı, ismini teleffuz etmekten aciz oldukları hastalıklara sığınarak yaşamlarını sürdürürler. Yaşanan bu toplumsal cinnet hâlinin tek çözümü ise Es-Samed olan Allah'a dönmektir.

2. Müminlerin Tek Efendisi Es-Samed Olan Allah'tır

Müminin tek bir efendisi vardır, o da Es-Samed olan Allah'tır. Başka efendileri tanımaz. Onlara boyun eğmez, onların karşısında küçülmez. Toplumu aptallaştıran, yeryüzünde haksız yere büyüklenen, kendilerinden izinsiz hiçbir şeyin olmayacağını iddia eden efendilere "*Hayır/*لا" der. Meşruiyetini Es-Samed'den almayan hiçbir siyasi ve dinî otoriteyi, efendiyi, hazreti tanımaz.

Kur'ân'ın indiği ilk dönemde kendilerini efendi sayan aristokratlar vardı. Bütün toplum dinî veya siyasi kimlikleri nedeniyle onlara itaat ediyordu. Es-Samed şöyle buyurdu:

"Çokça yemin eden değersiz kimseye itaat etme. Sürekli ayıplayıp (gıybet yapan) ve (insanların) sözlerini taşıyan, hayra engel olan, haddi aşan, çok günah işleyen, kaba-saba/ zorba sonra da nesebi belli olmayan, mal ve çocuk sahibi olmuş diye,"[9]

"(Öyleyse) Rabbinin hükmüne sabret. Onlardan günahkâr ve nankör olan kimseye itaat etme."[10]

Allah Resûlü (sav) ashabını şöyle eğitiyordu:

"Münafığa seyyid/ efendi demeyin. Böyle olursa Rabbinizi öfkelendirmiş olursunuz."[11]

Böylece vahiy, efendilik iddiasında bulunan tüm sahte efendilerin efendilik iddiasını reddetti. Onların gerçek yüzünü ifşa etti. Yalan söyleyerek halkını aldatan, zayıfı sömüren, hayra engel olan, ikiyüzlü münafıkların efendi olamayacağını ortaya koydu.

8. Ez-Zühd, İmam Ahmed, 1130; Şuabu'l İman, Beyhaki, 1081
9. 68/Kalem, 10-14
10. 76/İnsân, 24
11. Ebu Davud, 4977

Bugün de efendiler, beyefendiler, efendi hazretleri var. Es-Samed olan Allah'a inananlar tüm sahte efendileri reddetmek zorundadır.

3. Es-Samed, Kulu Tevazuya Götürür

Es-Samed'i tanımak kişiyi, nefsin kibir, ucub ve başkalarına üstünlük gibi hastalıklarından korur, oluşmuş hastalıkları tedavi eder. Şöyle ki; zenginlik, patronluk, yöneticilik, unvan sahibi olmak, şöhret, saygın bir aileye mensubiyet… toplumda sayıca az insana nasip olan ve sahibini, toplumun çoğunluğuna üstün konuma getiren şeylerdir. İnsan tabiatında ise fücur vardır. Fücurun ahlaka yansımalarından biri de kibir ve türevleri olan ahlaki hastalıklardır. Kişi, imtihan vesilesi olan unvanını nefsin ve şeytanın kışkırtmasıyla kötüye kullanır; altında olan insanları küçümser, fırsat bulduğunda ezer, yücelik duygusunu onlar üzerinden tatmin eder. Oysa insanın efendiliği mecazidir, lafzidir, sürelidir, imtihan için verilmiştir. İnsanın bu hakikati anlayabilmesi için asıl efendiyi, yani Es-Samed'i tanıması gerekir.

Şöyle düşünelim: Zalim bir kaymakam, valinin yanında zulmetmez, valiyi efendisi olarak görür ve haddini bilir. Kul, Es-Samed'i tanıyınca hakiki efendiyi, efendiliği ebedî olanı ve efendiliğini kimseden değil kendi zatından alanı tanır; ancak o zaman kendi efendiliğinin hakikatini anlayıp haddini bilebilir.

Babalığı, patronluğu, zenginliği, yöneticiliği… kötüye kullanan ve imtihanını kaybedenler, Es-Samed ismini çokça hatırlamalı, bu ismiyle Allah'tan yardım istemelilerdir.

4. Es-Samed, Müşriklerin O'na Nispet Ettiği Tüm Eksikliklerden Münezzehtir

Selef ulemasının bir kısmı Es-Samed ismini İhlâs Suresi 3 ve 4. ayetlerle açıklamışlardır. Buna göre Es-Samed, müşriklerin Allah'a (cc) nispet ettiği tüm eksikliklerden Allah'ı tenzih eden, O'nun en yüce sıfatlara sahip bir Efendi olduğuna işaret eden bir isimdir.

Müşriklerin Allah'a yakıştırdığı eksiklikler:

"Andolsun ki Allah, 'Allah fakir, biz ise zenginiz.' diyen kimselerin sözünü işitti. Onların söylediklerini ve haksız yere nebileri öldürmelerini yazacağız ve: 'Yakıcı ateşin azabını tadın.' diyeceğiz."[12]

"Yahudiler: 'Allah'ın eli bağlanmıştır/ eli sıkı bir cimridir.' dediler. Söyledikleri (bu çirkin söz) nedeniyle elleri bağlandı ve lanetlendiler. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, Allah'ın iki eli de açıktır ve dilediği gibi harcar. Andolsun ki Rabbinden sana indirilen (bu Kur'ân), onların birçoğunun azgınlık ve küfrünü arttıracaktır. Biz, onların arasına kıyamete dek sürüp gidecek bir düşmanlık ve kin atmışızdır. Her

12. 3/Âl-i İmran, 181

ne zaman savaş ateşi yakmışlarsa Allah onu söndürmüştür. Yeryüzünde bozgunculuk için çabalarlar. Allah, bozguncuları sevmez."[13]

"Allah'ın yarattığı ekin ve hayvanlardan Allah'a bir pay ayırdılar. Sonra da zanlarınca: "Bu Allah'ın, bu da ortaklarımızın hissesidir." dediler. Ortaklarına ait olan hisse Allah'ın tarafına geçmez, Allah'a ait olansa ortaklarına geçer. Ne kötü hüküm veriyorlar."[14]

"Cinleri yaratan (Allah) olmasına rağmen, (tutup da) cinleri Allah'a ortak kıldılar. (Bununla yetinmeyip) hiçbir bilgiye dayanmadan, Allah'a oğullar ve kızlar nispet ettiler. O (Allah), onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzeh ve yücedir. Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Nasıl çocuğu olsun? O'nun bir hanımı olmadı ki! Her şeyi yarattı ve O, her şeyi bilendir."[15]

"O'nunla cinler arasında nesep bağı kurdular. Andolsun ki cinler, (hesap için) hazır edileceklerini bildiler. Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir."[16]

"Allah düşmanlarının diriltilip bir araya toplanacağı gün, onlar kontrollü bir şekilde ateşe sevk edilirler. O'na geldikleri zaman, kulakları, gözleri ve derileri yapmış oldukları (kötülüklere dair) aleyhlerine şahitlik eder. Kendi derilerine derler ki: 'Niçin aleyhimize şahitlikte bulundunuz?' Derler ki: 'Her şeyi dile getiren Allah, bizi de dile getirdi. Sizi ilk defa yaratan O'dur ve O'na döndürülürsünüz.' Kulaklarınız, gözleriniz ve derilerinizin aleyhinize şahitlik edeceğini (düşünmediğinizden dolayı, isyan ederken) sakınmadınız. Fakat (işin hakikati) siz, yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini zannederdiniz. Bu, sizin Rabbinize karşı beslediğiniz ve sizi helaka sürükleyen zannınızdır. Böylece hüsrana uğrayanlardan oldunuz."[17]

"Şirk koşanlar dediler ki: 'Şayet Allah dileseydi ne biz ne de babalarımız, O'nun dışındaki hiçbir varlığa ibadet etmez ve O'nun belirlediği haramlar dışında hiçbir şeyi haram kılmazdık.' Onlardan öncekiler de aynen böyle yaptılar. Resûllerin apaçık bir tebliğden başka görevi mi var?"[18]

Bu ayetler, bilgisizce ve iftira ederek Allah'a nispet ettikleri inançları ele almış ve gerek müşriklerin gerek de Ehl-i Kitab'ın iftiralarına İhlâs Suresi ile toplu bir cevap vermiştir. Bugün biz muvahhidlere düşen sorumluluk şunu bilmektir: Şirk bir bataklıktır ve her dönemde benzer sapkın inanışlar üretmektedir. Sureti, dili, üslubu, kullandığı araçlar değişse de Allah'a (cc) eksiklik nispet etmeye devam etmektedir. Örneğin, kimisi Kur'ân'ın güzel bir kitap olduğunu fakat hüküm ayetlerinin çağın gerisinde kaldığını, uygulanamayacağını söyler. "*Rabbinin*

13. 5/Mâide, 64
14. 6/En'âm, 136
15. 6/En'âm, 100-101
16. 37/Saffât, 158-159
17. 41/Fussilet, 19-23
18. 16/Nahl, 35

kelimeleri doğruluk ve adalet yönünden tamamlanmıştır." diyen ilaha bundan daha büyük bir hakaret olur mu?

Bir diğeri Allah (cc) için "*Ete kemiğe büründü, Mahmut diye göründü!*" der. Bir başkası "*Muhammed, Allah'tır, Allah!*" der. "*İsa Allah'tır!*" diyen Hristiyanların iftira ve hakaretinden daha çirkin, daha sapkın değil midir bu sözler?

Müminler, şirk bataklığının ürettiği bu sapkın inanışlara karşı Allah'ın (cc) tüm eksikliklerden münezzeh oluşunu, O'nun samediyetini ısrarla anlatmalı, Rablerini tenzih etmelidir.

Es-Samed İsmiyle Dua

Ey Es-Samed! Ey Efendimiz! Sana yöneldik, sana dayandık. Sen bizim dayanağımız ve güvencemizsin. Senin indireceğin her türlü hayra muhtacız. Senin otoritene boyun eğdik, boyunlarımızı sahte efendilerin önünde eğdirme. Sana yönelmeyi, senden istemeyi, ihtiyaçlarımızı Efendimiz olan sana arz etmeyi bize kolaylaştır. Nefislerimizi arındır, seni hakkıyla tanımayı ve haddimizi bilmeyi bizlere öğret. Sen Ehed'sin. Sen Samed'sin; doğmadın doğrulmadın ve hiçbir şey senin dengin değildir!

Allahumme âmin.

Kullarına karşılığı iyiliği sonsuz olan, iyiliği ve iyileri seven, iyileri cennetle mükâfatlandıran Allah.

Dua

Ey El-Berr olan Allah'ım! Hiç şüphesiz, tüm iyiliklerin kaynağı sensin. Sayısız iyiliklerin nedeniyle sana hamdolsun. Ey El-Berr! Bizi birr'e ulaştırdığın kullarından kıl. Bizi dünyada ve ahirette Ebrar olan kullarından eyle. Ey El-Berr! Ateşten koruyarak ve cennetle mükâfatlandırarak bizi en büyük iyiliğe eriştir. Şüphesiz ki sen El-Berr ve Er-Rahîm'sin! Bizleri birru'l valideyn ahlakıyla rızıklandır. Ana babamızı bizden, bizi de onlardan razı kıl.
Allahumme âmin.

EL-BERR

Genel Bilgiler

El-Berr, yüce Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Bu isim "*be-ra-ra/ birr*" kökünden türemiştir.

Bu kök farklı anlamlarda kullanılmıştır. Fazlalaşan ve geniş olan iyiliğe "*El-Birru*" denir. Yine bu kelime "*berre bi yeminihi/ yeminini tuttu, yemininde sadık kaldı.*" anlamında kullanılır. Deniz dışında bulunan kara parçasına "*El-Berr*"[1], geniş çöllere "*El-Beriyye*" denmiştir. Anne babaya karşı güzel ahlaklı olup isyankâr olmamaya da "*birr'ul valideyn*" denmiştir.[2]

Bu isim Kur'ân'da sadece bir (1) defa geçmiştir.

"Şüphesiz ki biz, bundan önce O'na dua ederdik. Doğrusu O, (çokça iyilik yapan) El-Berr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."[3]

El-Berr İsminin Anlamı

Kullarına karşılığı iyiliği sonsuz olan, iyiliği ve iyileri seven, iyileri cennetle mükâfatlandıran Allah, demektir.

El-Berr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Berr Olan Allah, Her An Kullarına İyilik Etmektedir

Rabbimizin (cc) sevgisi, rahmeti, kuşatıcılığı ve sonsuz iyilikleriyle her an bizimle beraberdir. Başımızı hangi tarafa çevirecek olsak mutlaka O'nun bir iyiliği ve ihsanıyla karşılaşırız.

"O'ndan istediğiniz her şeyi size vermiştir. Şayet Allah'ın nimetlerini saymaya

1. 30/Rûm, 41
2. 19/Meryem, 13
3. 52/Tûr, 28

kalksanız, O'nun nimetlerini saymakla bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çokça zulmeden ve pek nankör bir varlıktır."[4]

"Size verilmiş her ne nimet varsa Allah'tandır. Sonra size bir zarar dokunduğunda, (hemen) O'na yalvarırsınız."[5]

Allah'ın (cc) iyilik, ihsan ve nimetlerini hatırlatması ve insanı bu nimetler üzerinde tefekküre davet etmesi önemlidir; çünkü, insanın onca zaafı, günahı ve kusuruna rağmen El-Berr iyiliklerini kesmez. Bu durumu müşahade eden insanın Rabbine karşı sevgisi artar. Bir taraftan günahlarını, öte taraftan nail olduğu lütuf ve ihsanları mukayese eder. Bu mukayese dahi nefisleri arındıran ve terbiye eden bir etkiye sahiptir. Zira Allah, nefisler için bir yasa koymuştur: Kötülüğe karşı yapılan iyilik, nefsi sarsar, onu gafletten uyandırır. Yaptığı kötülüğe rağmen iyilik gören, iyiliğin sahibini sevmeye başlar. Bu, El-Berr olan Allah'ın nefislere yerleştirdiği bir özelliktir:

"İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav. (Bir de bakarsın ki) seninle arasında düşmanlık olan kimse, sıcak/ samimi bir dost oluvermiş."[6]

Bu mesele bizler için önemlidir. Çünkü aldatılmış, zulme uğramış, vefasızlık görmüş, ailevi sorunlar yaşamış, şirk toplumunu El-Berr'e davet ettiği için yalanlanmış, alaya alınmış, hastalıkların belini bükmüş olduğu... insanlar, hayatın karanlık yönünü görmeye başlarlar. İnsana güvenmeyi, toplumda huzur ve esenlik içinde yaşamayı unuturlar; çünkü bardağın boş tarafına takılmış ve orada yaşamaktalardır. Oysa sayılı kötülüğün yanında Allah'ın (cc) sayısız iyiliği, evreni kuşatmıştır. İyilik tecellilerini görebilmek için Rahmân Suresi'ni okumak yeterlidir. Ki bu sure, sahabe üzerine nazil olmuştur. Müminler işkence altında inlemekte ve zulüm, aşırılık, sapkınlık had safhadadır. Kötülüğün her yandan kendilerini kuşattığını düşünen ashaba tam 31 defa şöyle seslenilmiştir:

"(Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız?"

Muvahhid umudunu korumak zorundadır. Zira o, insanları bir umuda davet eder. Zor olanın gerçekleşeceğine dair Allah'ın (cc) vaadini hatırlatır. Bunun için yüreği olumsuzla değil, Allah'ın (cc) sayısız nimetleriyle çarpmalıdır. Güzeli görmelidir ki güzel düşünebilsin, güzele davet edebilsin.

Bazı insanlar Allah'ın (cc) El-Berr ismine karşı sınırsız bir nankörlük içindedir. Her baktıkları şeyin olumsuz tarafını görüp düşüncelerinde El-Berr'e karşı suizan içinde yaşarlar. Hiç şüphesiz bu, şeytanın insanı avucuna alması ve vesveseleriyle onun üzerine saltanat kurmasıdır.

"... Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür."[7]

---

4. 14/İbrahîm, 34
5. 16/Nahl, 53
6. 41/Fussilet, 34
7. 17/İsrâ, 27

2. El-Berr, Vaadine Sadık Olandır

“*Berre biyeminihi*” ifadesinin yeminine bağlı kaldı, sözünü tuttu anlamlarına geldiğini belirtmiştik. El-Berr olan Allah, kullarına verdiği sözlerde sadıktır, onun vaadi haktır ve mutlaka gerçekleşecektir.

Malumdur ki iyilik yapacağına dair vaadde bulunmak güzeldir. Ancak söz tutulur ve vadedilen yerine getirilirse güzellik kemale ermiş olur. El-Berr, Ehl-i İman'a vaadlerde bulunmuştur, bu başlı başına bir iyiliktir. Ancak kâmil manada iyilik, El-Berr olan Rabbimizin vaadini gerçekleştireceği andır:

“Rablerinden korkup sakınanlar, bölükler hâlinde cennete sevk edilirler. Ona geldiklerinde kapıları açılır ve (cennet) bekçileri onlara der ki: ‘Selam olsun size, tertemiz olarak geldiniz. Ebedî kalacaklar olarak oraya girin.’ Derler ki: ‘Bize olan vaadine sadık kalan ve cennette dilediğimiz gibi hareket edelim diye bizi (cennet) arzına vâris kılan Allah'a hamd olsun. Çalışanların mükâfatı ne güzeldir.’ ”[8]

Kur'ân, büyük bir bölümünü kıyamet sahnelerine ayırmıştır. Hiç şüphesiz bu sahnelerin en çarpıcı olanları, Ehl-i İman ile Ehl-i Küfr'ün karşılıklı konuşmalarıdır. Onlar, dünyada müminleri alaya alıp küçümserler. Allah'ın (cc) vaadlerine inanmayı sefihlik olarak görür, Allah'ın (cc) tüm vaadlerini sözlü veya fiili olarak yalanlarlar. Kıyamette ise roller tersine döner; çünkü Allah (cc) El-Berr ismiyle tecelli etmiş ve tüm vaatlerini yerine getirmiştir, gülme sırası müminlerdedir:

“Cennetlikler, cehennemliklere seslenir: ‘Rabbimizin bize vadettiğinin hak olduğunu bulduk. Siz de Rabbinizin (size olan azap) vaadinin hak olduğunu buldunuz mu?’ (Onlar:) ‘Evet.’ der. (Bunun üzerine) aralarından bir münadi: ‘Allah'ın laneti zalimlerin üzerine olsun.” diye seslenir.”[9]

“Hiç şüphesiz günahlara dalmış olanlar, iman edenlere gülerlerdi. Onlara uğradıklarında kaş göz işareti yapıp (alay ederlerdi). Ailelerinin yanına döndüklerinde keyifli bir şekilde dönerlerdi. Onları gördüklerinde ‘Hiç şüphesiz bunlar, sapıklardır.’ derlerdi. Oysa onlar, (müminlerin) üzerine gözetleyici olarak yollanmamışlardı. Bugün ise iman edenler kafirlere gülerler. Sedirler üzerinde (etrafı) seyretmektedirler. Acaba kâfirler, yaptıklarının (müminlerle alay edip, eğlenmelerinin) mükâfatını aldılar mı?”[10]

3. Neyin İyilik Olduğuna El-Berr Olan Allah Hükmeder!

İyilik, erdem, fazilet ve güzel ahlak insanlığın ortak değerleridir. Hâliyle, tarih boyunca birçok akım iyiliğin peşine düşmüş ve onu aramıştır. Ulaştıkları neticeyi de tüm insanlıkla paylaşmışlardır. Filozofların bir iyilik tanımı, mistik akımların bir iyilik tanımı, geleneksel yapıların bir iyilik tanımı olmuştur. Biz müminler için iyilik/berr, yalnızca El-Berr olan Allah tarafından belirlenir. Çünkü O (cc)

8. 39/Zümer, 73-74
9. 7/A'râf, 44
10. 83/Mutaffifîn, 29-36

insana böyle bir yetki vermemiş, O'na rağmen kendinde yetki vehmedenlerin de sapıp saptıracağını haber vermiştir.

"Onların çoğu yalnızca zanna uyar. Doğrusu zan, (hak gibi kesin bilgiye/ vahye dayanmaz. Bu sebeple de) hakkın yerine geçmez/ hakkın verdiği (mutmainliği) sağlamaz. Şüphesiz ki Allah, onların yaptıklarını bilir."[11]

"Şayet yeryüzündeki çoğunluğa uyarsan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar, sadece zanna uyarlar ve yalnızca tahminle iş yaparlar."[12]

Bu duruma Yahudi ve müşriklerden birer örnek verelim:

Yahudiler, iyiliğin, Mescid-i Aksa'ya yönelerek namaz kılmak olduğunu iddia ediyorlardı. Hicretten sonra Kâbe'ye yönelerek namaz kılan müminleri de iyilikten sapmakla suçluyorlardı. Mantıkları şuydu: Madem iyilik Kâbe'ye yönelmekti, neden 14 yıl boyunca Mescid-i Aksa'yı kıble edindiniz? Ne oldu da 14 yılın sonunda yüzünüzü Mescid-i Haram'a döndünüz?

Allah (cc) onlara şöyle cevap verdi:

"İnsanlardan zayıf akıllı olanlar diyecekler ki: 'Eski kıblelerini bırakıp (yeni kıbleye) yönelmelerinin sebebi ne ola ki?' De ki: 'Doğu da batı da Allah'ındır. Ve Allah dilediğini sırat-ı mustakime/ dosdoğru yola iletir.' "[13]

"İyilik, yüzünüzü doğu ya da batı cihetine dönmeniz değildir. (Gerçek anlamda) iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitab'a ve nebilere inananların; sevmesine rağmen malı, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, dilenenlere ve kölelere verenlerin; namazı kılıp, zekâtı verenlerin; söz verdiklerinde sözlerine bağlı kalanların; fakirlik, hastalık ve savaş zamanında sabredenlerin yaptığıdır. İşte bunlar sadık olanlardır. Bunlar takva sahiplerinin ta kendileridirler."[14]

Evet, doğu da batı da Allah'ındır. Ve iyilik doğuya ya da batıya yönelmek değil, Allah'ın (cc) emrine icabet etmektir. İmandır, teslimiyettir.

Bir diğer örnek müşriklerdir. Onlar, ihrama girdikleri zaman evlerine, kapısından girmezlerdi. Evin arka bölümünde bir gedik açar, buradan eve girip çıkarlardı. Bunu da Allah'a yakınlaştıran bir iyilik olarak kabul ederlerdi. Allah (cc) onların iyilik yaklaşımına şu ayetle karşılık verdi:

"Sana (Ay'ın hâllerinden olan) hilalleri soruyorlar. De ki: 'O, insanlar ve hac ibadeti için zaman belirleyen bir araçtır. İyilik evlere arkadan girmeniz değil, gerçek iyilik takva sahibi olmaktır. Evlere kapısından giriniz. Allah'tan korkup sakının ki kurtuluşa eresiniz.' "[15]

---

11. 10/Yûnus, 36
12. 6/En'âm, 116
13. 2/Bakara, 142
14. 2/Bakara, 177
15. 2/Bakara, 189

İyilik takvadır. Takva ise Allah'tan korkup sakınmaktır. Allah'ın (cc) hükümlerini hayatın merkezine alıp; doğru-yanlış, iyilik-kötülük, erdem-kötü ahlak gibi konularda O'na (cc) teslim olmaktır. Aksi hâlde hevalar/arzular, gelenekler, atalar yolu, filozofların zan ve tahminleri din yerine geçer ve insanların iyilik arayışı hüsranla sonuçlanır.

4. Allah İyiliği Emreder ve Kullarından İyi Olanları Sever

Yüce Allah, iyiliği sever ve iyiliği ahlak hâline getirenleri "*Ebrar*" diye isimlendirir:

"Rablerinden korkup sakınanlara (gelince), onlar için altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. (Bu kendilerine) Allah'tan bir ikram olarak (verilmiştir). Allah'ın yanında olan, Ebrar olanlar (çokça iyilik yapanlar) için daha hayırlıdır."[16]

"Şüphesiz ki Ebrar (çokça iyilik yapanlar), nimetler içerisindedirler. Sedirler üzerinde (etrafı) seyretmektedirler."[17]

Ebrar/iyiler belli özelliklere sahiplerdir, Kur'ân-ı Kerim onları şöyle tanıtır:

"Doğrusu Ebrar olanlar (çokça iyilik yapanlar), karışımı kâfur olan (hoş kokulu ve serinletici) bir kadehten içerler. Allah'ın kullarının kendisinden içtikleri ve (diledikleri yerde) gürül gürül akıttıkları bir kaynaktır. Adaklarını yerine getirir ve kötülüğü/ şerri yaygın olan bir günden korkarlar. Ona olan sevgilerine/ iştahlarına rağmen yemeği, miskine/ ihtiyaç sahibi yoksula, yetime ve esire yedirirler. 'Biz, size ancak Allah rızası için yediriyoruz. Sizden ne bir mükâfat ne de teşekkür isteriz. Çünkü biz asık suratlı, uzun ve zor bir gün (nedeniyle) Rabbimizden korkuyoruz.' (Dünyadaki bu itaatleri sayesinde) Allah, onları bugünün şerrinden korumuş ve onlara yüz aydınlığı ve sevinç vermiştir."[18]

İyiliği ve iyileri tanıtan bir başka ayet:

"İyilik, yüzünüzü doğu ya da batı cihetine dönmeniz değildir. (Gerçek anlamda) iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitab'a ve nebilere inananların; sevmesine rağmen malı, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, dilenenlere ve kölelere verenlerin; namazı kılıp, zekâtı verenlerin; söz verdiklerinde sözlerine bağlı kalanların; fakirlik, hastalık ve savaş zamanında sabredenlerin yaptığıdır. İşte bunlar sadık olanlardır. Bunlar takva sahiplerinin ta kendileridirler."[19]

İyiliğe ulaşmanın bir başka yolu:

"Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe birr/ iyilik (mertebesine) ulaşamazsınız. Ne infak etmişseniz kesinlikle Allah onu bilir."[20]

---

16. 3/Âl-i İmran, 198
17. 83/Mutaffifîn, 22-23
18. 76/İnsân, 5-11
19. 2/Bakara, 177
20. 3/Âl-i İmran, 92

Anne babaya iyilik, insanı "*birre*" ulaştırır. Allah (cc) Yahya (as) için buyurdu ki:

"Tarafımızdan ona incelik/ merhamet/ şefkat ve arınmışlık (verdik). O, takvalı biriydi. Anne babasına iyilik yapardı, onlara karşı zorba ve isyankâr değildi."[21]

İsa (as) için de şöyle buyurmuştur:

"(Beni,) anneme karşı iyilik yapan bir evlat kıldı. Ve beni, (ona karşı) zorba ve bedbaht kılmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve diriltileceğim gün selam benim üzerimedir."[22]

İslam bu ahlakı "*birru'l valideyn/ ebeveyne iyilikle muamele*" olarak isimlendirmiştir. Mükâfatın, amelin cinsinden olduğu (El-ceza-u min cinsi'l amel) kaidesi gereğince ebeveyne iyilikle muamele edenler, Allah'tan (cc) iyilikle muamele göreceklerdir.

Allah Resûlü buyurdu ki:

"Rüyamda kendimi cennette gördüm. Bir karinin Kur'ân okuduğunu duydum. 'Bu kim?' diye sordum. Bana 'Harise bin Numan' dediler.

Allah Resûlü dedi ki: İşte iyilik/ berr böyledir, işte iyilik/ berr böyledir, işte iyilik/ berr böyledir. O (Harise), annesine karşı insanların en iyi muamelede bulunanıydı."[23]

İyiliğe ulaşmanın bir diğer yolu doğruluktur:

"Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik cennete ulaştırır. Kişi doğrulukta devam eder durur, sonunda Allah katında sıddık olarak yazılır. Yalan fücura götürür, fücur ise ateşe götürür. Kişi yalan söylemeye devam eder, sonunda Allah katında kezzab/ çok yalancı olarak yazılır."[24]

İyiliğe ulaşmanın bir diğer yolu güzel ahlaktır:

"İyilik güzel ahlaktır. Kötülük ise nefsinin kerih görüp seni rahatsız ettiği ve insanların bilmesini istemediğin şeydir."[25]

Hiç şüphesiz Allah'ın (cc) kendisine El-Berr ismiyle muamele etmesini isteyenler, iyilikle ahlaklanmalı ve iyiliği seciye hâline getirmelilerdir. İnsan tabiatı yaptığı şeyleri meleke/alışkanlık hâline getirme potansiyeline sahiptir. Bir ahlakı kazanmanın yolu ilk başlarda sabır ve kararlılıkla o işte sebat etmektir. Bu kararlılığın mükâfatı ise o ahlakın seciye hâline gelmesi ve insanın zorlanmadan, içinden bir istekle onu yapabilmesidir.

Yukarıda zikredilen naslar gözümüzü korkutmamalıdır. Her ne kadar iyilerin birçok özelliği var gibi görünse de hakikatte iyilik, bir ahlak hâlidir. O ahlaka sahip olduğumuzda sözümüz ve amelimiz iyilik olmaya başlar. Her iyiliğimiz,

21. 19/Meryem, 13-14
22. 19/Meryem, 32-33
23. Ahmed, 24080
24. Buhari, 6094; Müslim, 2607
25. Müslim, 2553

bir diğerinin tetikleyicisi olur. Unutmamalıyız ki kötülük; şeytan ve nefisle insan iradesinin ortak eylemidir. İyilik ise El-Berr olan Allah'ın (cc) insanı hidayet etmesi ve muvaffak kılmasıdır. Hâliyle iyiliğin manevi bir bereketi vardır. Ona dair ortaya koyduğumuz basit bir çaba dahi, El-Berr'in bereketiyle çoğalmakta ve O'nun yardımıyla başka iyiliklere davetiye çıkarmaktadır.

Bu isimle kulluk yapmaya nerden başlayalım derseniz, doğru sözlülükle derim. Zira Allah (cc), sözünü doğru kılanın özünü doğru kılacaktır. Bu hem ilahi hem de nebevi bir vaaddir. Kim sözünü ıslah ederse Allah (cc) onun her işini ıslah edecek ve onu iyiliğe hidayet edecektir:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının ve doğru/ sağlam/ adil söz söyleyin. (Allah da buna karşılık) amellerinizi ıslah etsin, günahlarınızı bağışlasın. Kim de Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederse, şüphesiz ki büyük bir kurtuluş ve kazanç elde etmiş olur."[26]

"Doğruluk iyiliğe götürür, iyilik cennete ulaştırır. Kişi doğrulukta devam eder durur, sonunda Allah katında sıddık olarak yazılır. Yalan fücura götürür, fücur ise ateşe götürür. Kişi yalan söylemeye devam eder, sonunda Allah katında kezzab/ çok yalancı olarak yazılır."[27]

Son olarak; İnsanı birr'e/iyiliğe ulaştıran bir başka madde üzerinde durmak istiyorum.

"Birbirlerine yönelerek sorarlar. Derler ki: 'Biz daha önce ailemizin arasında (azaptan) korkardık. Allah bize lütfetti de bizi yakıp kavuran cehennem azabından korudu. Şüphesiz ki biz, bundan önce O'na dua ederdik. Doğrusu O, (çokça iyilik yapan) El-Berr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[28]

Ayete konu olan müminler, cennet sedirlerinde karşılıklı oturmuş sohbet etmektelerdir. Son ayetten anladığımız kadarıyla El-Berr ve Er-Rahîm olan Allah'ın (cc), dualarına icabet ettiğine ve onları korkularından emin kıldığına inanmaktalardır. Bu müminleri birr'e/iyiliğe ulaştıran şey nedir?

"Derler ki: 'Biz daha önce ailemizin arasında (azaptan) korkardık.' "[29]

"*Ailelerimiz arasında*" ve "*Azaptan korkardık.*" kilit kelimelerdir. Bu müminleri iyiliğe ulaştıran ilk şey azaptan korkmalarıdır; çünkü 27. ayet ف/fe harfiyle başlar. Bu "*fe*" sebebiyet edatlarındandır. Yani ayet zımnen şöyle demiş olur: "*Bu korkuları sebebiyle Allah onları yakıp kavuran azaptan kurtardı.*" Anlıyoruz ki; Allah'ın (cc) azabından korkmak ve akıbete dair endişe içinde olmak, bir ibadettir ve kulu birr'e/iyiliğe ulaştırır. O iyilik de ateşten kurtulup cennet ni-

26. 33/Ahzâb, 70-71
27. Buhari, 6094; Müslim, 2607
28. 52/Tûr, 25-28
29. 52/Tûr, 26

metleri içinde olmaktır. Akıbetten endişe etmek ve azaptan korkmak bir çok ayette övülmüştür:

"Onlar ki; gaybta (görmedikleri hâlde ya da kimsenin kendilerini görmediği yerlerde) Rablerinden korkar ve kıyamet nedeniyle kalpleri ürperti içerisindedir. "[30]

"(Cenneti hak eden takva sahipleri) derler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz ki bizler, iman ettik. Günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru.' (Cenneti hak eden takva sahipleri) sabredenler, sadık olanlar, gönülden (Allah'a) itaat edenler, infak edenler ve seher vakitlerinde istiğfarda bulunanlardır."[31]

"Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbinize iman edin!' diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al. Rabbimiz! Resûllerine vadettiğini bize ver ve kıyamet gününde bizi rezil etme. Şüphesiz ki sen, sözünden dönmezsin."[32]

"Şüphesiz ki (o müminler), Rablerine olan saygılarından dolayı (kalpleri) ürperti içinde olanlar, Rablerinin ayetlerine iman edenler, Rablerine (hiçbir şeyi) ortak koşmayanlar, yapmaları gereken (tüm sorumluluklarını) yerine getirmelerine rağmen, Rablerine dönecekleri için (ya kabul edilmezse ya Allah'ın şanına yakışır şekilde yapamamışsam diye) kalpleri titreyenler, işte bunlar, hayırlarda yarışmakta ve bundan dolayı öne geçmektedirler."[33]

Bir diğeri "*ailelerimiz arasında*" vurgusudur. Bu müminler ve aileleri birlikte oturmakta, kıyamet gününü hatırlamakta, beraberce Allah'ın rahmetini umup O'nun (cc) azabından endişe etmektedir. Böyle bir aile iyi/ebrar olan bir ailedir ve aynı sureden öğrendiğimiz kadarıyla böyle ailelerin -bazılarının ameli eksik olsa da- El-Berr'in lütfu ve iyiliği ile dereceleri yükseltilecek ve onlar beraberce cennete gireceklerdir.

"İman edip zürriyetleri imanla kendilerine tabi olanların, zürriyetlerini de onlara kattık ve onların amelinden hiçbir şey eksiltmedik. Her kişi, kazandığı (ameller) karşılığında rehindir. (Yaptığı ameller, onun akıbetini belirleyecektir.)"[34]

İyiliğe/cennete ulaştıran bir diğer vesile duadır:

"Şüphesiz ki biz, bundan önce O'na dua ederdik. Doğrusu O, (çokça iyilik yapan) El-Berr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."[35]

"*O'na dua ederdik*" ! Evet, onlar kıyamet gününü gündemleştirmekle yetinmemiş, korkularını ve umutlarını duayla beslemişlerdir. Ayette açıkça ifade

30. 21/Enbiyâ, 49
31. 3/Âl-i İmran, 16-17
32. 3/Âl-i İmran, 193-194
33. 23/Mü'minûn, 57-61
34. 52/Tûr, 21
35. 52/Tûr, 28

edilmese de ima yoluyla El-Berr ve Er-Rahîm isimleriyle Rablerine yöneldikleri anlaşılmaktadır.

Aile arasında bu ayetle amel etmek ne güzel bir şeydir! Umulur ki El-Berr ve Er-Rahîm olan Rabbimiz lütfuyla bizleri cennetine konuk eder.

El-Berr İsmiyle Dua

Ey El-Berr olan Allah'ım! Hiç şüphesiz, tüm iyiliklerin kaynağı sensin. Sayısız iyiliklerin nedeniyle sana hamdolsun. Ey El-Berr! Bizi birr'e ulaştırdığın kullarından kıl. Bizi dünyada ve ahirette Ebrar olan kullarından eyle. Ey El-Berr! Ateşten koruyarak ve cennetle mükâfatlandırarak bizi en büyük iyiliğe eriştir. Şüphesiz ki sen El-Berr ve Er-Rahîm'sin! Bizleri birru'l valideyn ahlakıyla rızıklandır. Ana babamızı bizden, bizi de onlardan razı kıl.

Allahumme âmin.

Yüce sıfatları nedeniyle bütün varlık tarafından övülen ve kullarından dilediğini öven Allah.

Dua

Ey El-Hamîd olan Rabbim! Hamd sanadır. Sen tüm eksikliklerden münezzeh ve yüce övgülerin sahibisin. Sen; Rabbimiz olduğun için, İlah'ımız olduğun için ve en güzel isimlere sahip olduğun için sana hamdolsun. Ey El-Hamîd! Biz seni hakkıyla övemeyiz. Sen, ancak kendini övdüğün gibisin. Bize seni hakkıyla öveceğimiz hamdleri aç. Dilimize ve kalbimize övgünü sevdir. Cennet kapısında hamd ile seni öven kulların arasına kat. Sana hamdolsun.

Başta ve sonda, yerde ve gökte, dünyada ve ukbada Rabbim,
sana hamdolsun.
Allahumme âmin.

EL-HAMÎD

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden olan El-Hamîd, "*hamd/ ha-me-de*" kökünden türemiştir. Lügatta hamd, yerginin zıddı olan övgüdür. El-Hamîd ise genel olarak "*övülen*" demektir.

Bu isim, Kur'ân-ı Kerim'de on yedi (17) defa geçmiştir. El-Hamîd isminin içerdiği mana olan "Allah'ın hamde/övgüye layık olması' ise Kur'ân'ın tamamında 40 küsur defa farklı üsluplarla vurgulanmıştır. Yüce Allah Kitabı'na 'Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur' ayetini mukaddime/önsöz kılmıştır.

Hamd, içerdiği derin anlam itibarıyla Türkçe'de karşılığı olmayan bir kavramdır. Bu kavramı Türkçe'ye çevirirken "*övgü*" kelimesiyle tercüme etsek de övgü; hamdi ve El-Hamîd ismini karşılamaktan çok uzaktır. Zira hamd, övgüden çok daha fazlasıdır.

Hamd; övenin övdüğü karşısında, ona muhtaç olduğunu, onun kulu/kölesi olduğunu hissederek övgüde bulunmasıdır.

Hamd; övenin, övdüğüne sonsuz bir sevgi beslemesi, severek, isteyerek karşıdakini övmesidir.

Hamd; kişinin, övüleni ne kadar överse övsün hakkıyla övemediğini itiraf etmesi ve ancak övülenin kendini hakkıyla övebileceğini itiraf etmesidir.[1]

Hamd; övülenin, bir iyilik ya da nimetinden değil, zatından ve varlığından ötürü övülmesidir.

Hamd; övülenin, övgüye muhtaç olmadığını, övenin övmeye muhtaç olduğunu bilerek, övdüğünün övgüsüne mazhar olma umuduyla övmektir.

1. Allah Resûlü (sav) Rabbine hamdettiğinde "Seni hakkıyla övemem. Sen ancak kendini övdüğün gibisin, layıkıyla ancak sen kendini övebilirsin." (Müslim, 486) der, kelimelerin Allah'ı (cc) övmeye yeterli olmadığını belirtirdi.

Görüldüğü gibi hamd; güzel sıfatların sayılmasıyla Allah'ı (cc) övmekten ziyade kalbin, ruhun, dilin Allah'a boyun eğerek ve O'nu severek, O'nun övgüsüne nail olmak için yaptığı eylemin adıdır.

Hamd ile Şükür Arasındaki Fark

Eş-Şekûr isminde gördüğümüz gibi; şükür Allah'ın (cc) verdiği muayyen bir nimet karşılığında O'na teşekkür etmektir. Hamd ise çok daha geneldir. Bir nimet olsun veya olmasın yüce Allah'a varlığı, birliği, güzel isimleri ve yüce sıfatları nedeniyle, O'nun kulu olmaktan şeref duyarak, O'nun eksikliklerden münezzeh olduğunu bilerek, O'na övgüde bulunmaktır.

El-Hamîd İsminin Anlamı

Yüce sıfatları nedeniyle bütün varlık tarafından övülen ve kullarından dilediğini öven Allah, demektir.

El-Hamîd İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah Her An El-Hamîd İsmiyle Tecelli Etmektedir

Çünkü O (cc) en güzel isimlerin ve en yüce sıfatların sahibidir. Her an bir iştedir;[2] kullarına rızık vermekte, muhtaç oldukları hayır ve nimetleri hibe etmekte, onları bağışlamakta, dertlerine derman olmaktadır. Gözün gördüğü her şeyde akıllara durgunluk veren bir mükemmellik vardır. İnsanın idrak ettiği her şey Allah'ın eşsizliğine, noksanlıktan münezzeh oluşuna ve O'nun (cc) büyüklüğüne bir nişanedir.

Kul, dünyaya geldiği andan öldüğü ana kadar "*Elhamdulillah*" dese yine de Rabbini övme konusunda vazifesini yapmış olmaz. Bu sebepledir ki; her şey ama her şey Allah'ı (cc) hamdiyle tesbih etmekte, O'nun büyüklük ve azameti karşısında boyun eğmektedir:

"Gök gürültüsü O'nu hamd ile, melekler de korkularından tesbih etmektedirler. Yıldırımlar gönderir ve Allah hakkında tartışıp duranlardan dilediğini çarpar. O, azapla yakalaması çetin olandır."[3]

"Yedi gök, yer ve bu ikisi içinde olanlar O'nu tesbih eder. O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Fakat siz onların tesbihini anlamazsınız. Şüphesiz ki O, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[4]

"Göklerde ve yerde olan canlıların tamamı ve melekler Allah'a secde eder ve

---

2. "Göklerde ve yerde bulunan herkes (ihtiyacını) O'ndan ister. O, her gün bir iştedir." (55/Rahmân, 29)
3. 13/Ra'd, 13
4. 17/İsrâ, 44

(Allah'a secde etmekten) büyüklenerek kaçınmazlar. Üstlerinde (zatı ve sıfatlarıyla en yüce olan) Rablerinden korkarlar. Ve emrolundukları şeyleri yaparlar."[5]

Allah (cc) yalnızca yerde değil, kendi katında bulunan kulları tarafından da her an övülmektedir:

"Meleklerin arşın etrafını sarmış (bir şekilde), Rablerini hamd ile tesbih ettiğini görürsün. Aralarında hak ile hüküm verilmiş ve: 'Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun.' denilmiştir."[6]

Hesabın bittiği, insanların amellerinin karşılığını aldığı ve cennet ehlinin cennette müjdelendiği zaman da O'na (cc) hamdedilecektir:

"Biz, onların göğüslerinde kine/ hınca/ öfkeye dair ne varsa hepsini çekip almışızdır. Onların altlarından ırmaklar akar. 'Bizi buna ulaştıran Allah'a hamd olsun. Eğer Allah, bizi bu (nimetlere) eriştirmeseydi kendiliğimizden bunlara erişmemiz mümkün olmazdı. Andolsun ki, Rabbimizin resûlleri bize hakla geldiler.' Onlara: 'İşte bu, yaptığınız (salih) amellere karşılık mirasçısı kılındığınız cennettir.' diye seslenilir."[7]

2. Mümінin Rabbini Övmesi/Hamdetmesi

Kulun Rabbine hamdetmesi, El-Hamîd olan Allah'ın en hoşnut olduğu salih amellerdendir. Çünkü Allah (cc) hamde layıktır ve hamdedilmeyi sever. Bu sebeple kendi katında sayısını ancak O'nun (cc) bilebileceği melekler yaratmıştır. Onlar, aralıksız bir şekilde O'na (cc) kulluk etmekte ve O'nu hamdiyle tesbih etmektedirler.

Yukarıda kaydettiğimiz gibi canlı cansız tüm varlık Allah'a hamdetmektedir. Ancak bu varlıkların içinde en değerli hamd, insanoğlunun Allah'a hamdetmesidir. Zira bu, iradeye dayalı, içinde tercih olan bir hamddir. Nefsini övmek, boş sözlerle eğlenmek, Allah'ın dışındaki varlıkları övmek... dururken, kul Rabbini övmeyi tercih etmiştir. Bu, onun Rabbine olan sevgi ve saygısını göstermektir.

Peki; Allah'a (cc) nasıl hamdetmeliyiz?

Allah'a, O'nun Kendini Övdüğü Gibi Hamdetmeliyiz

Bizim hamdimiz Allah'ı (cc) tanıdığımız orandadır. Hiçbir kul, Allah'ı (cc) hakkıyla tanıyıp ihata edemez. Bizler, ancak Rabbimizin izin verdiği ve muvaffak kıldığı oranda O'nu (cc) tanır ve O'na hamdedebiliriz. Bu sebeple hamdin en güzeli Rabbimizin zatına dair övgüsüdür:

"Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur."[8]

---

5. 16/Nahl, 49-50
6. 39/Zümer, 75
7. 7/A'râf, 43
8. 1/Fâtiha, 2

"Gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı vareden Allah'a hamd olsun. Sonra o kâfirler, (birtakım varlıkları) Rablerine denk tutuyorlar."[9]

"De ki: 'Hamd, çocuk edinmemiş, hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı olmayan, zayıflığından ötürü dost (edinme ihtiyacı) olmayan Allah'adır. Ve O'nu tekbir et/ yücelt.' "[10]

"Hamd, kuluna Kitab'ı indiren ve onda hiçbir eğrilik/ çarpıklık kılmayan Allah'a aittir."[11]

"Böylece o, zalimler topluluğunun (kökü kurutulup) arkaları kesildi. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun."[12]

"De ki: 'Allah'a hamd olsun. O, size ayetlerini gösterecek ve siz o (ayetleri) tanıyacaksınız. Senin Rabbin, yaptıklarınızdan gafil değildir.' "[13]

"Hamd Allah'adır. O (Allah) ki; göklerde ve yerde olanların tümü O'na aittir. Ahirette de hamd O'nadır. O, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[14]

"Hamd, göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve âlemlerin Rabbi olan Allah'adır. Büyüklük/ hâkimiyet/ şeref göklerde ve yerde O'na aittir. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[15]

Allah Resûlü'nün, Rabbini Övmesi

Resûlullah (sav) der ki:

"Hiç şüphesiz sizin Allah'ı en iyi tanıyanınız ve O'ndan en çok korkanınız benim..."[16]

Rabbimizi en iyi tanıyan Resûlullah, O'nu (cc) şöyle överdi:

"Gökler dolusu, yerler dolusu, ikisi arasındaki mesafe dolusu ve bundan sonra dilediğin şeyler dolusunca (hamd sanadır). Ey övgü ve şeref sahibi! Bir kulun, ki hepimiz senin kulunuz, söylediği en doğru söz şudur: Allah'ım, senin verdiğine mani olacak yoktur, senin vermediğini de verecek yoktur. İtibar sahiplerine itibarları, senin yanında fayda vermez."[17]

"Allah Resûlü hoşuna giden bir şey gördü mü 'Nimetiyle salih amellerin tamama erdiği Allah'a hamdolsun' derdi. Hoşnut olmadığını bir şey gördüğünde ise 'Her hâlükârda Allah'a hamdolsun' derdi."[18]

---

9. 6/En'âm, 1
10. 17/İsrâ, 111
11. 18/Kehf, 1
12. 6/En'âm, 45
13. 27/Neml, 93
14. 34/Sebe', 1
15. 45/Câsiye, 36-37
16. Buhari, 20
17. Müslim, 478
18. İbni Mace, 3803

İbni Ömer'den (ra) gelen bir rivayete göre Resûlullah (sav) yatağına geldiğinde şöyle dua ederdi:

"Bana her yönüyle yeten, beni barındıran, beni doyuran, beni sulayan ve her türlü nimetini bolca veren Allah'a her hâlimde hamdolsun. Her şeyin hayatını programlayan ve her şeyin gerçek sahibi ve ilahı olan Allah'ım, cehennem ateşinden sana sığınırım."[19]

"Allah'ım! Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin nurusun. Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin işlerini düzenleyen, idare edensin. Sana hamdolsun. Sen göklerin, yerin ve içindekilerin Rabbisin. Sen haksın. Vaadin haktır. Sözün haktır. Seninle karşılaşma haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. Nebiler haktır. Kıyamet haktır. Allah'ım! Sana teslim oldum. Sana iman ettim. Yalnızca sana tevekkül ettim. Yalnızca sana muhakeme oldum. Geçmişte yaptığım, gelecekte yapacağım, gizliden yaptığım ve açıktan yaptığım günahlarımı bağışla. Sen benim ilahımsın. Senden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur."[20]

Hamdin Sınırı Yoktur!

Herbirimizin El-Hamîd ismine karşı sorumluluğu, yüce Allah'ı sürekli övmektir. Kitap ve sünnette varid olan hamdler, en güzel övgü/hamd kelimeleridir. Ayrıca unutmamalıyız ki; Allah'ı (cc) övmenin bir sınırı yoktur. Biz, Rabbimize yakınlaştıkça O'nu (cc) daha iyi tanıyacak, O'nu daha iyi tanıdıkça hamdimizi güzelleştireceğiz.

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmaktadır:

"... Seni hakkıyla övemem. Sen ancak kendini övdüğün gibisin, layıkıyla ancak sen kendini övebilirsin..."[21]

Yine mahşer sahnelerinden birini anlatırken şöyle demiştir:

"... Ben, Rabbimin huzuruna varırım. Arşın altına gelirim. Rabbim için secdeye kapanırım. Sonra Allah (cc), daha önce hiç kimseye açmadığı hamdleri ve (O'na yapılacak) güzel övgüleri bana açar/ nasip eder (ve ben O'na hamdederim)..."[22]

Görüldüğü gibi, Allah'ın (cc) ahirete sakladığı, yalnızca Resûlü'ne nasip ettiği hamdler vardır. Öyleyse niyazımız şöyle olmalıdır:

"Rabbimiz! Sen El-Hamîd'sin. Şüphesiz ki kendini en iyi tanıyan ve nasıl övülmesi gerektiğini bilen sensin. Sana hamdetmeyi bana öğret, sevgine ve rızana nail olacağım hamdleri bana aç."

3. Allah'a Hamdetmenin Faydaları

Daha önce belirttiğimiz gibi hamd, yalnızca dille yapılan bir övgü değildir.

---

19. Ebu Davud, 5058; Ahmed, 5983
20. Buhari, 7499; Müslim, 769
21. Müslim, 486
22. Buhari, 4712; Müslim, 194

Hamd; bir bilinçtir, duruştur, kulluk mertebelerinden bir mertebedir. Kişinin, her şeyin Allah'a ait olduğunu idrak etmesi ve her şeyin yine Alllah'a varacağını bilmesidir. Hamd, Rabbimize güzel isimleri ve yüce sıfatları nedeniyle sevgi beslemek ve O'na tam bir teslimiyetle teslim olmaktır. Bununla birlikte hamdin bazı faydaları vardır. Şöyle ki:

Kişi "Hamidûn" Mertebesine Erişir

Bu bir mertebedir ve her mertebede olduğu gibi bazı aşamaları vardır. Kul, Rabbini tanıdıkça, O'nun (cc) isimlerinin farklı tecellilerini müşahade ettikçe, Rabbine olan hamdi artar ve Allah'ın (cc) övgüsüne nail olan hamidlerden olur:

"Tevbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, (Allah yolunda) seyahat edenler, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredenler, kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlar... Müminleri müjdele!"[23]

Allah'ın Sevgisine Nail Olur

"Dilde hafif, mizanda ağır, Rahmân'a sevimli iki kelime vardır: Subhanallahi ve bihamdihi, Subhanallahi'l Azim."[24]

"Allah'ın en sevdiği kelam (şu) dört kelimedir: Subhanallah, El-Hamdulillah, Lailaheillallah, Allahuekber..."[25]

Allah'a (cc) hamdederek O'nun sevgisine nail olan kul, El-Vedûd ismiyle muamele görür. Sevilir, sevdirilir ve İlahi koruma altına alınır.[26]

Allah'ın Rızasına Nail Olur

"Şüphesiz ki Allah, kulun yemek yedikten sonra ve içecek içtikten sonra nimete hamdetmesinden razı olur."[27]

Hayatımızda Allah'ın (cc) razı olduğu/olacağı amelleri çoğalttıkça O'nun (cc) katında razı olunan bir kul oluruz:

"... O, Rabbinin yanında razı olunan bir kuldu."[28]

Ve umarız ki bir gün Rabbimizin cennet ehline nida edeceği şu sese muhatap oluruz.

"Bugün sizden razı oldum ve ebediyen size kızmayacağım..."[29]

Hamd Ahlakı, Cennet Köşküdür

Hamdedenler, teslimiyetlerine mukabil amellerinin cinsinden bir nimetle rızıklandırılırlar. O da cennette yaşayacakları Hamd Evi'dir:

23. 9/Tevbe, 112
24. Buhari, 7563; Müslim, 2694
25. Müslim, 2137
26. bk. El-Vedûd ismi
27. Müslim, 2734
28. 19/Meryem, 55
29. Buhari, 6549; Müslim, 2829

"Kulun evladı vefat ettiği zaman Allah (cc) *meleklerine der ki: 'Kulumun çocuğunun (canını) aldınız mı?' Melekler, 'Evet.' der. Allah* (cc), *'Gönlünün meyvesini/ gözünün nurunu aldınız (öyle mi?)' der. Melekler, 'Evet.' der. 'Peki kulum ne yaptı?' diye sorar. Melekler, 'Sana hamdetti ve biz Allah'a aidiz ve O'na döneceğiz dedi.' derler. Bunun üzerine Allah buyurur ki: 'Kuluma cennette bir ev yapın ve o evin adını 'Hamd Evi' koyun.' "*[30]

4. Tevhid Nimetinden Ötürü Allah'a Hamdetmek

Kur'ân'da Allah Resûlü'ne beş yerde Allah'a (cc) hamdetmesi emredilmiştir. Beş ayet de direkt tevhidle ilgilidir. Demek ki tevhid, kendisinden ötürü Allah'a (cc) hamdedilmesi gereken nimetlerdendir. Önce bu ayetleri okuyalım, sonra tevhid ile hamd arasındaki bağı anlamaya çalışalım:

"De ki: 'Hamd, çocuk edinmemiş, hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı olmayan, zayıflığından ötürü dost (edinme ihtiyacı) olmayan Allah'adır. Ve O'nu tekbir et/ yücelt.' "[31]

"De ki: 'Allah'a hamd, seçkin kullarına selam olsun.' Allah mı daha hayırlıdır, yoksa (Allah'a) ortak koştukları mı? (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) gökleri ve yeri yaratan, sizin için gökten su indiren (Allah mı)? Ki o suyla, sizler için göz alıcı güzellikte bahçeler bitirdik. Siz, onun tek bir ağacını dahi bitiremezdiniz! Allah'la beraber başka bir ilah mı?! (Hayır, Allah'tan başka ilah yok!) İşin aslı onlar, (başka varlıkları Allah'a denk tutup) sapan bir topluluktur. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) yeryüzünü yerleşke/ yaşama alanı kılan, onun arasında ırmaklar yaratan, o (sarsılmasın diye dağlardan) kazıklar çakan, iki denizin arasına (birbirlerine karışmasınlar diye) engel koyan (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! (Hayır, Allah'tan başka ilah yok!) İşin aslı onların çoğu bilmiyorlar. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) dua ettiğinde darda kalmışın duasına icabet eden, kötülüğü gideren ve sizleri yeryüzünün halifeleri kılan (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) karanın ve denizin karanlıklarında size yol gösteren, rahmeti (olan yağmurdan önce) müjdeci olarak rüzgârları gönderen (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! Allah, onların şirk koştuklarından yücedir. (Onlar mı daha hayırlıdır yoksa) yaratmayı ilkin başlatan sonra (dirilterek) onu tekrarlayacak olan, sizleri gökten ve yerden rızıklandıran (Allah mı)? Allah'la beraber başka ilah mı?! De ki: 'Eğer doğru söylüyorsanız (içinde hiçbir şüphe olmayan kesin) kanıtınızı getirin.' "[32]

"(De ki:) 'Ben ancak bu beldeyi haram/ kutsal kılan ve her şeyin kendisine ait olduğu (Mekke'nin) Rabbine ibadet etmekle emrolundum. Ve Müslimlerden/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardan olmakla emrolundum. Ve Kur'ân'ı okumakla (emrolundum). Kim hidayet bulursa, kendi yararına hidayet bulmuştur.

30. Tirmizi, 1021; Ahmed, 19725
31. 17/İsrâ, 111
32. 27/Neml, 59-64

Kim de sapıtırsa de ki: 'Ben, ancak uyarıcılardan biriyim.' De ki: 'Allah'a hamd olsun. O, size ayetlerini gösterecek ve siz o (ayetleri) tanıyacaksınız. Senin Rabbin, yaptıklarınızdan gafil değildir.' "[33]

"Onlara: 'Gökten su indirip ölümünden sonra yeryüzüne hayat veren kimdir?' diye soracak olsan kesinlikle: 'Allah!' diyecekler. De ki: 'Allah'a hamd olsun.' Bilakis, onların çoğu akletmezler."[34]

"Şayet onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye soracak olsan elbette: 'Allah!' diyecekler. De ki: 'Allah'a hamd olsun.' Bilakis, onların çoğu bilmiyorlar. Göklerde ve yerde olanların tamamı Allah'a aittir. Şüphesiz ki Allah, (evet) O, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd'dir."[35]

Tevhidin kıymetini anlayabilmek için "*Tevhid olmasa ne olurdu?*" sorusunu sormamız gerekir. Rabbimiz bu soruya şöyle cevap verir:

"Şayet (göklerde ve yerde) Allah'ın dışında ilahlar olsaydı (düzen) bozulurdu. Arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir."[36]

"Allah, hiçbir çocuk edinmemiştir. O'nunla beraber hiçbir ilah da yoktur. (Şayet Allah dışında ilahlar olmuş olsaydı) her bir ilah kendi yarattıklarını (yanına alıp) gider, bir kısmı diğer bir kısmına üstünlük kurardı. Allah, onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzehtir. Gayb ve şehadet (âleminin) âlimidir. Onların şirk koştuklarından yücedir."[37]

Şayet tevhid olmasa kâinatta düzen olmayacak, tam bir kaos hâli hüküm sürecekti. İlahlardan biri yağmur yağdırmak isteyecek, diğeri kar yağmasını isteyecekti. Her bir ilah, ona tapanlarla bir diğerine üstünlük kurmaya çalışacak, müşrik/putperest Yunan mitolojisinde olduğu gibi, birbiriyle savaşan, bazen insanla savaşan ucube ilahlar ortaya çıkacaktı.

İşte kâinattaki bu mükemmel düzen, ahenk ve uyum tevhid, yani Allah'ın tek olması sebebiyledir. Mümin bunun için çokça Rabbine hamdetmelidir.

Bu tevhidin kâinata bakan yönüdür. Bir de tevhidin insanın iç dünyasına bakan yönü vardır. Şayet tevhid olmasaydı, insan huzur ve mutmainlik denen nimeti bilmez; tüm ömrünü zan, korku ve endişe içinde geçirirdi.

"Hiçbir şeyi O'na ortak koşmayan ve (şirkin her türlüsünü terk eden) hanifler olarak (bunları yapın). Kim de Allah'a şirk koşarsa gökten yere çakılan, havada

---

33. 27/Neml, 91-93
34. 29/Ankebût, 63
35. 31/Lokmân, 25-26
36. 21/Enbiyâ, 22
37. 23/Mü'minûn, 91-92

kuşların kendisini (parça parça) kaptığı veya rüzgârın ıssız, uzak bir yere savurduğu kimse gibidir."[38]

Gökten aşağı çakılan insan, korku ve panik hâlinde olur. İç dünyasında huzursuzluk hakimdir. Müşrik de böyledir. Çünkü onun aklı, tevhidin muhkem ve kalpleri teskin eden delillerinden, kalbi ise El-Hâdî olan Allah'ın hidayetinden mahrumdur. Onun dini zanna dayalıdır, tahmin eder, varsayımlarda bulunur.

Kuşların onu parçalaması ise, onun hakkında çekişen efendiler ve her birinin ondan nasibinin almaya çalışmasıdır:

"Allah (müşrik ve muvahhid için) bir örnek verdi: Efendileri kendisi hakkında çekişip duran bir köleyle yalnızca bir efendiye teslim olmuş bir köle… Bu iki örnek bir olur mu hiç? Hamd, Allah'adır. Bilakis, onların çoğu bilmiyorlar."[39]

O, birini razı edecek olsa bir diğerinin öfkesini üzerine çeker. Her birini aynı anda razı etmesi ise mümkün değildir. Muvahhid gibi amelini yaptıktan sonra gönül huzuru hissetmez. Muvahhidin tek bir Rabbi ve O'nu razı etmenin de tek bir yolu vardır. Müşrik ise devleti razı eden mazbut bir vatandaş olsa dinî çevresini, dinî çevresini memnun etse rızkın vekili gördüğü devleti rahatsız edecektir. Modaya uysa geleneği, geleneğe uyacak olsa modayı takip edenlerin eleştirisine maruz kalacaktır. Çünkü onun hayatında belirleyici, hükmedici, razı edilesi birçok merci vardır.

Rüzgârın onu uzak bir yere savurması ise onun yitip gitmesi ve hüsrana uğramasının temsilidir. Bunca çile, huzursuzluk, iç çekişme neticesinde hiçbir şey elde edememiş, farklı istekler arasında bir o yana bir bu yana savrulmuştur. Kur'ân misallerinden kastedilenin en doğrusunu Allah bilir.

İşte muvahhid, tüm bu zorluk ve kargaşadan uzak olduğu için Rabbine hamdetmelidir. Dua edeceği, boyun eğeceği, teslim olacağı, rızkın vekili kıldığı, işlerini havale edeceği, hükmüne telsim olacağı, kanunlarına göre yaşayacağı, dara düştüğünde el açacağı, nimetlerine şükür ve hamd ile mukabelede bulunacağı, günah işlediğinde tevbe edeceği, kafası karıştığında hidayet isteyeceği tek bir ilah vardır, o da El-Hamîd olan Allah'tır!

Rabbim! Tevhid nimetinden ötürü sana hamdetmeyi bizlere kolaylaştır!

5. El-Hamîd İsminin Tedavi Ettiği Manevi Hastalıklar

İnsan, başkaları tarafından takdir edilmek, sevilmek ve kabul görmek ister. Bu, insanın fıtri özelliklerindendir. Fıtri özellikler İlahi terbiyeyle (tezkiye) insanı yüceltir. İlahi terbiyeden mahrum kalırsa şeytan eliyle mecrasından sapar ve insanı esfel-i safiline düşürür.

38. 22/Hac, 31
39. 39/Zümer, 29

İnsanın fıtri yönünü Allah'ın (cc) güzel isimleri ve resûller terbiye eder. Zira resûllerin bir vazifesi de nefsi fücurundan arındırmaktır:

"Size içinizden bir Resûl gönderdik. Size ayetlerimizi okuyor, sizi arındırıyor, size Kitab'ı, hikmeti ve bilmediklerinizi öğretiyor."[40]

Rahatlıkla diyebiliriz ki; fıtri özelliklerimizden olan "*beğenilme/ takdir edilme*" ilahi terbiye ve şeytanın iğvası arasında bir yerdedir. Onu hangisine teslim edeceğimiz bizim elimizdedir. Şayet onu, bilinçli olarak ilahi terbiyeye teslim etmezsek, pusuda bekleyen şeytan, onu mecrasından saptıracaktır. Bu durum da ortaya şu sonuçları çıkaracaktır:

a. İnsanın Kendini Övmesi/Nefsini Temize Çıkartması

Nefsi övmek şeytani bir dürtüdür ve insana ne dinî ne de dünyevi bir faydası vardır. Şayet insan kendini Rabbine göstermek için övüyorsa, bu abesle iştigaldir. Çünkü Allah (cc) insanı en iyi tanıyan ve O'na şah damarından daha yakın olandır. Öyle ki Allah (cc) kul ile kalbi/düşünceleri/duyguları arasına girebilmektedir:

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. Biz, ona, şah damarından daha yakınız."[41]

"… Bilin ki Allah, kişiyle kalbi (düşünceleri) arasına girer…"[42]

Hâl böyle olunca kişinin, kendini Rabbine karşı övmesi ve nefsini temize çıkarması anlamsızdır:

"Nefislerini temize çıkaranları görmedin mi? (Hayır, öyle değil!) Bilakis Allah dilediğini temize çıkarır. Ve onlar kıl kadar da olsa zulme uğramazlar."[43]

"… Sizi topraktan yarattığı zaman da siz annelerinizin karnında ceninler iken de sizi en iyi bilen O'dur. Nefislerinizi temize çıkarmayın. O, korkup sakınan (takva sahiplerini) en iyi bilendir."[44]

Şayet kulların onu tanıması için övünüyorsa, bu da faydasız ve anlamsız bir ahlaki marazdır. Zira sevgi, takdir ve övgü kalbin amelidir. Kalpler ise Allah'ın (cc) elindedir. Allah sevmeden, kalplerde sevgi kılmaz.

"Allah bir kulu sevdiği zaman Cibril'e 'Allah falanı seviyor, onu sen de sev.' diye nida eder. Cibril de o kulu sever. Akabinde Cibril sema ehline 'Allah falan kulu seviyor, onu siz de seviniz!' diye nida eder. Sema ehli de o kimseyi sever. Sonra yerde(ki insanların gönlüne) o kimse lehine kabul ve sevgi konulur."[45]

---

40. 2/Bakara, 151
41. 50/Kâf, 16
42. 8/Enfâl, 24
43. 4/Nîsa, 49
44. 53/Necm, 32
45. Buhari, 3209; Müslim, 2637

Rabbimiz (cc), övünen, böbürlenen, fazlı ve keremi Allah'a (cc) değil de nefsine nispet edenleri sevmez, buna bağlı olarak da onlar için sevgi kılmaz. Olsa olsa böylelerine buğz ettiğinden, onlar için kalplerde bir buğz kılar:

"İnsanlara yüzünü çevirme! Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü Allah büyüklük taslayan ve böbürlenen kimseyi sevmez."[46]

Böbürlenmek, kişinin kendini, malını, nesebini överek, bunlarla övünmesi ve üstünlük taslamasıdır.

Bu kötü ahlakın ilacı, El-Hamîd ismidir. Çünkü El-Hamîd ismi övgü/övülme ahlakını terbiye eden bir arındırıcıdır. Şöyle ki El-Hamîd olan Allah'tır ve övülmeye layık olan yalnızca O'dur. Kişi Rabbini övdükçe kalp itminan ve huzura kavuşur; nefsi övmenin yapay ve geçici hazzıyla Allah'ı (cc) övmenin sadra şifa genişlik ve saadetini ayırt etmeye başlar. Allah'ı (cc) övdükçe nefsinin ayıp ve kusurlarını, eksik ve zaaflarını fark eder ve bunca çirkin hasletle malul nefsini övdüğü için utanır.

b. Yapmadıkları ile Övünmek veya Övülmekten Hoşlanmak

Bir önceki hasletten daha çirkin olanı, kişinin kendisinde olmayan hasletlerle övünmesi veya övülmekten hoşlanmasıdır:

"Yaptıklarından ötürü sevinen/ şımaran ve yapmadıklarından ötürü övülmekten hoşlananların azaptan kurtulduklarını sanma! (Sakın böyle düşünme!) Onlar için can yakıcı bir azap vardır."[47]

Allah Resûlü (sav) buyurdu ki:

"Kendisine verilmeyenle doyan (kendisinde olmayan hasletle övünen) iki yalan elbisesini giymiş gibidir."[48]

Cahilin ilimle, fakirin zenginlikle, ahlaksızın güzel ahlakla, facirin takvayla, mutsuz kimsenin mutlulukla, yalnız kimsenin sosyal olmakla övünmesi; bu cinstendir.

İnsan bir şeylerin yokluğunu çekiyor ve bundan muzdariplik hissediyorsa; varmış gibi yaparak kaybettiklerini elde edemez. Sadece derdini çoğaltır, yokluğunu hissettiği nimetlerin acısına, yalan üzere kurulu bir hayatı sürdürmenin sıkıntısını ekler. En tehlikelisi de Rabbinin rahmetinden uzaklaşır ve O'nun (cc) gazabına uğrar. Çünkü Allah yalancı günahkârları sevmez.

Olmayan şeyle övünmek yerine, yerin ve göğün hazinelerini elinde bulunduran Allah'a yönelmek en akıllıca davranış olacaktır. El-Alîm olandan ilim, El-Ganiy olandan mal, El-Cemîl ve Et-Tayyib olandan güzel ahlak, Ehlu'l takva ve Ehlu'l

46. 31/Lokmân, 18
47. 3/Âl-i İmran, 188
48. Buhari, 5219; Müslim, 2130

mağfire olandan takva, El-Vehhâb olandan huzur ve mutluluk, El-Hâlık olandan dost, akraba, eş istemek kesin çözümdür.

Ya Allah (cc) ihtiyacımızı rahmetiyle karşılayıp gözlerimizi aydın kılacak ya da bir hikmete binaen mahrum ettiği hayra karşılık kalp huzuru ve itminanı verecektir.

Kendinde bu hastalığı müşahade edenler, sıklıkla yüce Allah'ı (cc) övmeli, El-Hamîd ismiyle kulluk yapmalılardır.

c. Başkalarını Övmek

Ahlaki hastalıklardan biri de insanın sürekli bir şekilde insan, eşya vb. şeyleri övmesi, yüceltmesidir. Zira bu, övene zarar verdiği gibi övülene de zarar vermektedir.

Övene zararlıdır; çünkü insan övdükçe kalbi övülene bağlanır, onsuz bir hayatı tasavvur edemez. O varsa mutludur, onun yokluğu huzursuzluk verir. Bu, kalbin kullaşması ve Allah dışındaki şeylere bağlanmasıdır.

Övülene zararlıdır; çünkü övülende kibir, ucub/kendini beğenme, üstünlük gibi duygulara sebep olur.

İki yönlü zararı nedeniyle Allah Resûlü (sav) insanların övülmesini yasaklamıştır.

Ebu Bekre'den (ra) rivayet edildiğine göre birisi Peygamber'in (sav) yanında bir başkasını övdü. bunun üzerine Peygamber defalarca "*Yazık ettin, arkadaşının boynunu vurdun, arkadaşının boynunu vurdun.*" buyurdu. Ardından şöyle devam etti: "*Sizden biriniz mutlaka kardeşini övecekse 'Falan kimse hakkında şöyle düşünüyorum; ama onun gerçekte nasıl biri olduğunu Allah bilir. Ben Allah'a rağmen kimseyi temize çıkaramam; ama onun iyi birisi olduğunu düşünüyorum.' deyin. Tabii onu öyle biliyorsanız!!*"[49]

"Bir kimse Osman'ı (ra) övmeye başladı. Mikdad da doğruldu ve iki dizinin üzerine çöktü, Mikdad iri yapılı bir kimseydi ve öven kişinin yüzüne çakıl atmaya başladı. Bunun üzerine Osman (ra) 'Nedir bu hâl?' dedi. o da 'Şüphesiz Resûlullah (sav) 'İnsanları aşırı övenleri/ meddahları gördüğünüzde yüzlerine toprak serpiniz.' buyurmuştu.' dedi."[50]

İnsan, Rabbini övüp yüceltmezse şeytan bu boşluğu atalar, liderler, hocalar, şeyhler, abiler, üstadlar, futbolcular, sanatçılar, züğürdün çenesini yoran zenginler... ile dolduracaktır. Çünkü insan bağlandığı ve sevdiği şeyi övüp yücelttikçe kendini övmüş olur. Eskiler "*Hocasını öven kendini övmüştür.*" derler. Aslında çevresine bir mesaj verir: "*Ben*" der "*Şu güzel hasletlere sahip insanları sevmek ve onlarla beraber olmakla çok iyi bir şey yapıyorum. Ben de onlar gibi değerliyim...*"

49. Buhari, 2662; Müslim, 3000
50. Müslim, 3002

İnsanlık tarihinde bu hep vardı ve var olmaya devam edecektir. Vahyin çorak kalplere hayat vermek için inen ilk ayetlerinde "*Ve yalnızca Rabbini tekbir et (yücelt)!*"[51] denmesi biraz da bundandır. Ey insan! Allah'ı (cc) tanıtan bir Resûl olmadığı için, atanı övdün, malını övdün, aşiretini övdün, çocuğunla övündün; ama artık O'nu (cc) tanıyacaksın. Ve göreceksin ki zatından ötürü övülmeye layık tek varlık O'dur. O'nu öv ve O'nu yücelt!

Âlimleri/Sahabeleri Övgüde Aşırılık

Üzülerek belirtmeliyim ki bu hastalık Ehl-i İslam'a da sirayet etmiş, şeytan onların dillerinde ve kalplerinde aşırılığa giden bazı unvanları süslemiştir. Rabbinden bahseden bir mümin "*Allah*" demekle yetinip çoğu zaman "*cella celaluhu, subhanehu ve teâlâ*" gibi bir övgüyü dahi esirgemektedir. Ancak tabi olduğu bir mezhep imamı ya da rehber edindiği bir alimden konuşurken "*Şeyhu'l İslam, Alleme-i Cihan, Faziletli Şeyh, Zamanın Bedi'i (Bediuzzaman), benzeri görülmemiştir vb.*" lakaplarla övebilmektedir. Bu sıfatların birçoğu Allah'a (cc) ait olmakla birlikte diğer bir kısmı da ne peygamberler ne de onların ashabı için kullanılmamıştır. Bunlar aşırılık kokan lakap ve unvanlardır.

Şeytanın süslediği bu aşırılık kokan lakaplar, çoğu zaman sahibine bir zırh olmaktadır. İnsanlar, bu lakabın altında işlenen hataları görmemekte, görmeye cesaret edememektedir. Olaki gördüler, Allah'ın hakkı olan uyarıyı yapamamaktalardır; çünkü "*Sen kim oluyorsun ki Şeyhu'l İslam, Huccetu'l İslam, Bediuzzaman… hakkında konuşuyorsun?*" suçlamasına muhatap olmaktalardır.

Hayır ve fazilet ehlini sevelim; onlara, İslam'a takdim ettikleri hizmetler nedeniyle değer verelim; ama onları överken dikkatli olalım. Çünkü hamd/övgü Allah'a aittir. Şayet övgüde istikameti koruyamazsak, övgümüzün şirke veya bidate dönüşmesi ve Allah'ın (cc) sınırına geçmemiz an meselesi olur.

Allah Resûlü (sav) kendisini övenlere bu nedenle müdahalelerde bulunmuş ve şeytanın yollarından biri olduğu için övgüde istikameti emretmiştir:

"Hristiyanların Meryem oğlu Mesih'i övdükleri gibi sizde beni övmede aşırıya gitmeyin. Bilakis ben Allah'ın kuluyum. Deyin ki: 'Allah'ın kulu ve Resûlü'dür.' "[52]

Abdullah b. Eş-Şıhhir anlatıyor:

"Âmiroğullarından oluşan bir temsilciler heyeti ile Peygamber'e (sav) *gittim. Resûlullah'a hitaben:*

— Sen bizim seyidimizsin/ efendimizsin, dedik.

— Seyyid/ Efendi olan Allah'tır, buyurdu.

— En üstünümüz ve büyüklük bakımından da en büyüğümüzsün, dedik. Şöyle buyurdu:

51. 74/Müddessir, 3
52. Buhari, 3445

— Bu sözünüzü ya da bu sözün bir kısmını söyleyin. Şeytan sizi (sapıklıkla) peşinden sürüklemesin."[53]

İbni Abbas anlatıyor:

"Bir adam Allah Resûlü'ne:

— Senin ve Allah'ın dilediği olur, dedi. Allah Resûlü (sav) *dedi ki:*

— Beni Allah'a denk mi tutuyorsun? Bilakis sadece Allah'ın dilediği olur. ' "[54]

Rübeyyi bint Muavviz'den (r.anha) rivayete göre o şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav), *gelin olduğumun ertesi günü gelip yanıma girdi senin şimdi oturduğun gibi yatağımın üzerine oturdu. Bu arada bazı kız çocukları bizim için def çalmakta ve babalarımızdan Bedir Günü şehit düşen kimselerin kahramanlıklarını dile getirmekte idiler. Bu kızlardan birisi: 'Şu anda aramızda bir Peygamber var, yarın ne olacağını bilir.' dedi. Bunun üzerine Peygamber* (sav) *o kıza: 'Bunu bırak da önceden söylemekte olduğun sözleri söyle.' buyurdu."*[55]

Sözün özü şudur ki: Nefsimizi veya bir başkasını övme ihtiyacı hissediyorsak bu, Allah'ı (cc) hakkıyla övmeyişimiz ve El-Hamîd ismiyle ahlaklanmıyor oluşumuzdandır. Dillerimiz istikametini kaybedip nefsin ve insanların övgüsüne yöneldiğinde, bir köşeye çekilip Rabbimizi övmeli, toplum içinde O'nu (cc) güzel isimleri ve yüce sıfatlarıyla yüceltmeliyiz.

6. İslami Mücadelenin Tesellisi: "Subhanallahi ve Bihamdihi"

Tevhid davası, zor bir davadır. Yolu uzundur, yoldaşı azdır, hasmı çoktur. Şeytan ve nefsin hilelerinin yanında, insanları Allah'ın yolundan alıkoymak için gece gündüz, aralıksız bir şekilde tuzak kuran müstekbirler vardır. Bu yola girenler türlü imtihanlara tabi tutulmakta, temiz ile pis, sadıklar ile yalancılar ayrışıncaya dek bela ve musibetler sağanak gibi yağmaktadır. Bu zorlu imtihanların resûlleri ve sadık yarenlerini dahi zorladığı olmaktadır.

"Sizden önceki toplumların başına gelenler, sizin başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onların başına çeşitli yoksulluklar ve musibetler geldi. Öylesine sarsıldılar ki; (sonunda) Resûl ve onunla beraber olan müminler: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' dediler. Dikkat edin! Şüphesiz ki Allah'ın yardımı yakındır. "[56]

"Demişti ki: 'Keşke size karşı bir gücüm olsa, ya da (misafirlerimi sizden koruyacak) bir güce sığınabilseydim.' "[57]

"Artık elçiler ümitlerini kesip, yalanlandıklarını sandıklarında, yardımımız on-

53. Ebu Davud, 4806; Ahmed, 16307
54. Ahmed, 1839
55. Buhari, 5147
56. 2/Bakara, 214
57. 11/Hûd, 80

lara gelmiş ve dilediklerimiz kurtarılmıştı. Azabımız, günahkâr topluluktan geri çevrilmez."[58]

İmtihanların sıklaştığı ve kişiyi zorladığı yerlerde sığınılacak bir liman, mahrum olduklarımıza yönelik bir teselli, yaralarımızı saracak bir devaya ihtiyaç vardır. Allah (cc), Resûlü'nden (sav) imtihan zamanlarında bir teselli olarak Rabbini eksikliklerden tenzih etmesini ve O'nu hamdiyle yüceltmesini istemiştir:

"Andolsun ki, onların söylediklerinden dolayı göğsünün daraldığını (çok sıkıldığını) biliyoruz. (Bu sıkıntıdan, kurtulmak için) Rabbini hamd ile tesbih et ve secde edenlerden ol."[59]

"(Öyleyse) onların söylediklerine sabret! Güneş doğmadan ve batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et. Gecenin bazı saatlerinde ve gündüzün iki ucunda tesbih et ki (Rabbin senden, sen de Rabbinden) razı olasın."[60]

"(Öyleyse) sabret. Şüphesiz, Allah'ın vaadi haktır. Günahların için bağışlanma dile ve sabah akşam Rabbini hamd ile tesbih et."[61]

"Rabbinin hükmüne sabret. Çünkü sen, bizim gözlerimizin önündesin. Kalktığın zaman, Rabbini hamd ile tesbih et. Gecenin bir bölümünde ve yıldızların batışından sonra da O'nu tesbih et."[62]

Buradan anlıyoruz ki "*Subhanallahi ve Bihamdihi*" manevi bir tiryaktır. Musibet anında, insanın etrafını vesveseleriyle kuşatan insi ve cinni şeytanlara ve nefsin arzularına karşı kişiyi teselli eder. Onun Allah'ın vaadine olan yakinini arttırır, manevi bir güç olur, imtihan için gerekli olan sabra kaynaklık eder.

Musibet anında El-Hamîd ismiyle Rabbimize kulluk etmeli, bu manevi kaleye sığınmalı, sabah, akşam ve günün muhtelif vakitlerinde O'nu (cc) hamd ile tesbih etmeliyiz.

El-Hamîd İsmiyle Dua

Ey El-Hamîd olan Rabbim! Hamd sanadır. Sen tüm eksikliklerden münezzeh ve yüce övgülerin sahibisin. Sen; Rabbimiz olduğun için, İlah'ımız olduğun için ve en güzel isimlere sahip olduğun için sana hamdolsun. Ey El-Hamîd! Biz seni hakkıyla övemeyiz. Sen, ancak kendini övdüğün gibisin. Bize seni hakkıyla öveceğimiz hamdleri aç. Dilimize ve kalbimize övgünü sevdir. Cennet kapısında hamd ile seni öven kulların arasına kat. Sana hamdolsun.

Başta ve sonda, yerde ve gökte, dünyada ve ukbada Rabbim, sana hamdolsun.

Allahumme âmin.

---

58. 12/Yûsuf, 110
59. 15/Hicr, 97-98
60. 20/Tâhâ, 130
61. 40/Mü'min (Ğafir), 55
62. 52/Tûr, 48-49

Yarattığı varlıkları koruyup gözetleyen; kullarının amellerini kayıt altına alarak muhafaza eden; dinini, dostlarını ve vahyi koruyan Allah.

Dua

“Allah’ım! Bana olgunluğu/ aklı/ rüşdümü ilham et ve beni nefsimin şerrinden koru.”

“Allah’ım! Dünya ve ahirette senden af ve afiyet dilerim. Allah’ım! Dinim, dünyam, ailem ve malım hakkında senden af ve afiyet dilerim. Allah’ım! Ayıplarımı gizle ve beni korkularımdan emin kıl. Allah’ım! Beni önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üstümden (gelecek belalara karşı) koru. Altımdan yere batırılarak helak edilmekten senin azametine sığınırım”

“Allah en hayırlı koruyucu ve O merhametlilerin en merhametlisidir.”

Allahumme âmin.

EL-HEFÎZ, EL-HÂFIZ

Genel Bilgiler

El-Esmau'l Husna listesinin iki güzide ismi El-Hefîz ve El-Hâfız'dır.

"*He-fe-ze/ Hıfz*" kökünden türeyen bu kelime, koruma anlamına gelir. Bilgiyi ezberleyerek koruyana "*hafız*" deriz. Bir şeyi tehlikelere karşı koruyana "*muhafız*" deriz.

Bu isim, "*Hefîz*" olarak üç (3), "*Hâfız*" olarak bir (1) defa Kur'ân'da gelmiştir:

"Şayet yüz çevirecek olursanız, kendisiyle gönderildiğim mesajı size ilettim. Rabbim sizin yerinize başka bir topluluğu getirir ve siz ona hiçbir şekilde zarar veremezsiniz. Şüphesiz ki Rabbim, her şeyi gözetleyip koruyandır."[1]

"(İblis'in) onlar üzerinde hiçbir otoritesi yoktu. (Fakat) ahirete inananlarla onda şüphe içerisinde olanları açığa çıkarmak için (İblis'e mühlet verdik). Senin Rabbin, her şeyin üzerinde koruyucudur."[2]

" 'Daha önce kardeşi konusunda size güvendiğim gibi, bunda da güveneyim öyle mi? Allah en hayırlı koruyucu ve O merhametlilerin en merhametlisidir.' demişti. "[3]

El-Hefîz ve El-Hâfız İsimlerinin Anlamı

Yarattığı varlıkları koruyup gözetleyen; kullarının amellerini kayıt altına alarak muhafaza eden; dinini, dostlarını ve vahyi koruyan Allah, demektir.

El-Hefîz İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Hefîz Yaratılmış Her Şeyde Tecelli Etmektedir

Allah (cc), uçsuz bucaksız olan bu kâinata her an El-Hefîz ismiyle tecelli et-

---

1. 11/Hûd, 57
2. 34/Sebe', 21
3. 12/Yûsuf, 64

mektedir. Yarattığı her bir varlığa bir düzen vermekte ve bir an bile kesintiye uğramaksızın bu düzeni koruyup gözetmektedir. El-Kayyûm isminde de kısmen değindiğimiz gibi kâinatın bir ahenk ve uyum içinde varlığını sürdürmesi, bu düzen ve düzenin kesintisiz gözetlenmesiyle ilgilidir.

Dünyada yaşanan yanardağ facialarını veya varlığını yerin altında bir tehlike olarak bildiğimiz fay hatlarını düşünelim: Neden bunlar her an hareket hâlinde değildir? Neden sadece belli zaman ve dönemlerde harekete geçerler? Elbette onları harekete geçmekten alıkoyan Allah'tır. Yanardağı ve fay hattını tutan/ koruyan El-Hefîz olan Rabbimizdir.

Yeryüzünün ayaklarımızın altından kaymasını, semasının üstümüze düşmesini, denizlerin taşıp yeryüzünü yaşanmaz hâle getirmesini, hayvanların insanoğluna saldırıp güven ve istikrarı bozmasını engelleyen El-Hefîz olan Allah'tır. Rabbimiz, kıyamet saati bu korumayı kaldıracaktır. İşte o an kâinat şu manzaraları yaşayacaktır:

"Vakıa (kıyamet) gerçekleştiği zaman, Onun gerçekleşmesini yalanlayacak yoktur. O, (kimini) alçaltan (kimini de) yükselten (bir gündür). Yer şiddetle sarsıldığında, dağlar parça parça olduğunda, savrulmuş toz hâline geldiğinde"[4]

"İsteyen biri, gerçekleşecek azabı istedi. Kâfirler için olan o (azabı), savacak kimse yoktur. O (azap), göklerin sahibi Allah'tandır. Melekler ve Ruh, süresi elli bin yıl olan bir günde (Allah'a) çıkar/ yükselir. (Öyleyse) güzel bir sabırla sabret! Şüphesiz ki onlar, onu (azabı) uzak görüyorlar. Biz ise yakın görüyoruz. Gökyüzünün erimiş maden gibi olacağı gün, dağlar (etrafa saçılmış) rengârenk yün gibi olur."[5]

"Güneş dürülüp (karartıldığında), yıldızlar dökülüp saçıldığında, dağlar yürütüldüğünde, hamile develer kendi hâllerine terk edildiğinde, vahşi hayvanlar toplandığında, denizler tutuşturulduğunda, nefisler eşleştirilip (ruhlar cesetle yeniden buluştuğunda)"[6]

İnsan yeryüzünde emniyet içinde yaşıyorsa El-Hefîz olan Allah sayesindedir. Bunu bir nimet olarak bilmeli ve Allah'a (cc) çokça şükretmelidir. Allah (cc); insanın, beldenin, eşyanın üzerinden korumasını kaldırdığında yeryüzü cehennemden bir parçaya dönüşür. Yanı başımızda Suriye halkının yaşadıkları ve Irak, Yemen, Afganistan vb. ülkelerde çekilen acılar bunun şahididir. Yaşananları anlamak için insanların yüzlerine bakmak yeterlidir. Ölümün, işkencenin, korkunun, sahipsizliğin, kaygı ve endişenin izi yüzlerde, gözlerde ve sözlerde yerleşik hâle gelmiştir. Bu durumu kimse kendinden uzak görmemelidir; zira insanoğlu, başta Allah'ın şeriatından yüz çevirmek olmak üzere Allah'ın (cc) korumasını kaldıracak bütün günahları işlemiştir. Muvahhidlerin iyilik ve taati çoğaltması

4. 56/Vâkıa, 1-6
5. 70/Meâric, 1-9
6. 81/Tekvîr, 1-7

gerekmektedir. Toplumlar elbirliğiyle Allah'ı (cc) gazaba getirmek için uğraşırken muvahhidler, iyilik ve taatle Allah'ın (cc) rahmet ve muhafazasının tecelli etmesi için çabalamalı; bir yandan da toplumu iyilik ve takvaya davet etmelidirler.

Çünkü masiyetler, El-Hafîz'ın korumasını kaldırır. Refah içinde yaşayan azgın bir zümre, Allah'ın emirlerine karşı gelir; toplumu da peşlerinden sürükler ve Allah'ın (cc) helakıyla karşı karşıya bırakırlar:

"Biz bir beldeyi helak etmek istediğimizde, orada refah içinde yaşayanlara (Allah'a itaat etmelerini) emrederiz. (Onlarsa itaat etmez) orada fasıklık yaparlar. Artık (azap) hükmü onların üzerine hak olur ve orayı yerle bir ederiz."[7]

Bir toplumda üç sınıf insan vardır: Kötülük işleyenler; kötülük işlemeyen ama kötülüklere sessiz kalanlar ve kötüleri uyarıp toplumu ıslah etmeye çabalayanlar. Müstekbir, mütref ve tağutlar; toplumu masiyetleriyle helake sürüklediğinde yalnızca kötüleri uyarıp ıslah çabası içinde olanlar kurtulur. Helake sebep olanlar ve onlara sessiz kalanlar, azaptan nasibini alır:

"Sizden önceki nesiller arasında -kurtardığımız azınlık dışında- yeryüzünde fesadı engelleyecek birileri olmalı değil miydi? Zalimler ise (yeryüzündeki fesadı ortadan kaldırmak yerine) şımartıldıkları rahat hayatın peşine düştüler. Ve onlar suçlu günahkârlardı. Belde halkı, ıslah edicilerken, Rabbin (sırf) zulmetmek için onları helak edecek değildir."[8]

"Kendilerine hatırlatılanı unuttukları vakit, kötülükten alıkoyanları kurtarmış, zalimleri ise fasıklıkları sebebiyle zorlu bir azapla yakalayıvermiştik."[9]

2. El-Hefîz Olan Dinini, Vahyi ve İslam'ın Şiarlarını Korur

Allah (cc) Muhammed'in (sav) risaletini ve risaletin yol göstericisi olan Kur'ân-ı Kerim'i El-Hefîz ismiyle korumaktadır. Kıyamete kadar, insanlık için kurtuluş yolu olan İslam ve onun şiarları korunmaya devam edecektir. Bu, El-Hafîz olan Allah'ın vaadidir:

"Şüphesiz ki zikri/ Kur'ân'ı biz indirdik. Onu koruyacak olan da hiç kuşkusuz yine biziz."[10]

Daha önce indirilmiş kitaplar, insanlar tarafından korunuyordu.[11] Ancak onlar, sorumsuzca davrandı ve Kitab'ı korumadılar. Onun ayetlerini az bir

7. 17/İsrâ, 16
8. 11/Hûd, 116-117
9. 7/A'râf, 165
10. 15/Hicr, 9
11. "Şüphesiz ki Tevrat'ı biz indirdik. Onun içinde hidayet ve nur vardır. (Allah'a hakkıyla) teslim olmuş olan nebiler o Kitap'la Yahudi olan kimselere hükmeder. Rabbaniler ve din bilginleri Kitab'ı korumakla görevli olduklarından ve Kitab'ın şahitleri olduklarından (insanlar arasında Kitap'la) hükmederler. (Öyleyse) insanlardan korkmayın. (Yalnızca) benden korkun! Ayetlerimi az bir paha karşılığında satmayın. Her kim Allah'ın indirdikleriyle hükmetmezse onlar kâfirlerin ta kendileridir." (5/Mâide, 44)

paha karşılığında değiştirdiler.[12] Hükümlerini gizlediler.[13] Elleriyle yazdıkları kitapları "*Bu, Allah katındandır.*" diyerek vahyin yerine ikame ettiler.[14] Allah'a hamdolsun ki Kur'ân'ı korumayı Rabbimiz üstlenmiştir ve kıyamete kadar da hiçbir şey ona zarar veremeyecektir.

Rabbimizin koruduğu İslam şiarlarından biri de Kâbe'dir. Asırlar geçmesine, onca düşman saldırısına ve uğradığı doğal afetlere rağmen Kâbe ayaktadır. Allah'ın (cc) vadettiği üzere insanlar akın akın ona yönelmekte, sıcak, bitkisiz, zor bir coğrafyada olmasına rağmen, kalplerdeki heybet ve azametini korumaktadır. Hiç şüphesiz bu, onun üzerinde özel bir korumanın olduğunu göstermektedir.

Bu korunanlardan bir diğeri de ezandır; asırlardır, dünyanın dört bir yanında Allah'ın uluhiyetini ve Nebi'nin risaletini ilan etmeye devam etmektedir. Kâfirler, Allah'ın nurunu söndürmeye bu kadar hevesli olmalarına rağmen ezanın sesini kesememişlerdir. Kesemeyeceklerdir; çünkü onu ve diğer şiarları koruyan Allah'tır.

3. Allah, Müminleri El-Hefîz İsmiyle Korumaktadır!

İnsan, sürekli bir endişe içerisindedir. Bu endişenin nedeni, onun korktuğu olası tehlikelerdir. İnsanın endişe duyduğu tehlikeler çok çeşitlidir. Bazen hastalıklardan, bazen insanların zulmünden, bazen doğal afetlerden, bazen de fakir düşmekten... sayısız şeyden korkar. Kimi insan korkularının farkındadır. Kimisi korkularına isim koyamasa da isimsiz korku ve endişelerin pençesinde hayatını sürdürmektedir.

"(İnsanın) önünde ve arkasında, Allah'ın emriyle onu koruyup gözeten (melekler) vardır. Şüphesiz ki bir toplum kendinde olanı değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluluk için kötülük diledi mi, onun geri çevrilmesine imkân yoktur. Onların (Allah'ın) dışında bir koruyanı/ idare edeni de yoktur."[15]

"O, kulları üzerinde (her şeye boyun eğdiren) El-Kahir'dir. Üzerinize koruyucu (melekler) yollar. Sizden birine ölüm geldiğinde (ölüm vazifesiyle görevli) elçilerimiz onu vefat ettirir. Ve onlar görevlerini kusursuz bir şekilde yaparlar."[16]

Mümin, korktuğu zaman Allah'a sığınır. O'nun (cc) korumasına iltica eder. Bilir ki El-Hefîz olan O'dur. O (cc), korur; ama O'na karşı insanı kimse koruyamaz.

El-Hefîz olanı tanımayan ise bir korku girdabı içindedir. Sürekli korkularının peşinden savrulur. Kim, bir koruyucu gösterecek olsa düşünmeden peşine takılır. El-Hefîz olanı tanımayanın korkusu öyle bir musibettir ki insanı insanlıktan çıkarır:

12. 2/Bakara, 174
13. 2/Bakara, 159
14. 2/Bakara 79
15. 13/Ra'd, 11
16. 6/En'âm, 61

Taharet aldığı bezi/çaputu eliyle diktiği ağaca bağlar. Bunun kendini koruyacağına inanır. Eliyle yaptığı kabrin, ayağıyla çiğnediği toprağın, makineyle diktiği örtülerin... dertlerine deva olacağını düşünür.

Elleriyle ördükleri duvarların, defnettikleri ölümlü varlıkların, parayla satın aldıkları yanmaz kefenlerin (!) kendilerini dinî ve dünyevi tehlikelere karşı koruyacağına itikad eder.

Tekerlekli sandalyeye mahkûm, kendisini dahi hastalıktan ve yaşlılıktan koruyamamış şeyhlerin, tüm kâinatı koruduğunu iddia eder.

Vahyin gerçekliğinden uzak olan modern insan da farklı değildir. Ağaca çaput bağlayanı eleştirir; ama kendi ağaç ve çaputunu görmek istemez. Sürekli olarak modern ağaçlar diker ve çaput bağlar. Ev sigortası, özel hayat sigortası, doğal afet sigortası, trafik sigortası... Güvenlikli ev, güvenlikli araç, güvenlikli sokak...

Hayatı steril hâle getirdikçe kaygıları artar, kaygıları arttıkça yeni güvenlikler icat eder ve maalesef ne yaparsa yapsın, ruhunu teskin edemez; çünkü insan, El-Hefîz'i tanımadıkça ruh, yapay korunaklarla yatışmaz. Artan yapay korunaklar yalnızca insanın korkularını besleyip çoğaltır. Allah'ı (cc) bırakıp geleneksel ve modern korunaklar arayanlara Kur'ân, şöyle seslenir:

"Allah'ı bırakıp da veliler edinenler (var ya!) Allah, onların üzerinde gözetleyicidir..."[17]

Allah'ın dışında veliler edinenler, Mekkeli müşriklerdir. Kendilerini korusun, yol göstersin, dualarına icabet etsin, Allah'la aralarına aracı olsun diye salihlerin ruhaniyeti ve onları temsil eden put/kabir vb. şeyleri veli edinmişlerdir. Allah (cc) onlara El-Hefîz ismini hatırlatarak uyarıda bulunmuştur. Ayet, iki ayrı hakikate işaret etmiştir:

- Korumayı yanlış yerde aramaktasınız. Asıl koruyucu Allah'tır.
- Allah amellerinizi yazıp muhafaza etmektedir. Sizi şirkinizden dolayı hesaba çekecek ve cezalandıracaktır.

Allah'ın Koruduğunu Bilmek

El-Hefîz olanın bizi koruduğunu bilmek iman ve tevekkülümüzü arttırır. Kalplerimiz iman ve tevekkülle imar olurken, amellerimiz cesaret ve vakar ahlakıyla süslenir.

İşte tam da bu sebeple Allah (cc), Kur'ân'da çokça kıssa anlatır. Zira her bir kıssa O'nun (cc) El-Hefîz isminin bir tecellisidir. Mümin bu kıssaları okuyup anladıkça El-Hefîz olan Allah'ın, kendisini ihata ettiğini hisseder. Kalbi iman ve cesaretle dolar. İki kıssayı örnek verelim:

Yusuf'un (as) kıssası... Allah (cc), onu kardeşlerinin şerrinden bir düşünceyle

17. 42/Şûrâ, 6

korumuştur. Onlardan biri, "*Onu kuyuya atın...*" demese onu öldüreceklerdi.[18] Allah (cc) onu kuyuda da korumuştur. Su için kuyuya gelen kafile Yusuf'u buldu. Allah (cc) onu kuyudan saraya taşıdı. Melik olacağı saraya bir hizmetli olarak girdi. El-Hefîz, onu saray kadınlarının şerrinden korudu.[19] Rabbi onu zindanda unutulmaktan da korudu.[20] Bunca koruma kalkanı arasında Yakub'un (as) şu sözü ne kadar da doğrudur:

"... Allah en hayırlı koruyucu ve O merhametlilerin en merhametlisidir..."[21]

İşte Musa'nın (as) kıssası... Bizler, Musa'nın (as) ve beraberindekilerin Kızıldeniz'de kurtuluşuna yoğunlaşırız. Oysa ondan daha dikkat çekici bir ayrıntı vardır kıssada. Firavun gibi bir zalim, Musa'yı (as) öldürememiştir. Dilediği zaman İsrailoğullarının erkek çocuklarını boğazlayan Firavun, Musa (as) karşısında eli kolu bağlanmış, kuru tehditleriyle kalakalmıştır:

"Onlara bizim katımızdan hakkı getirdiği zaman dediler ki: 'Onunla beraber iman edenlerin erkek çocuklarını öldürün, kadınlarını ise sağ bırakın.' Kâfirlerin hilesi mutlaka boşa çıkacaktır. Firavun dedi ki: 'Bırakın beni, Musa'yı öldüreyim. O da Rabbini çağırsın (yardıma). Ben, (Musa'nın) dininizi değiştirmesinden ya da yeryüzünde fesat çıkarmasından korkuyorum.' "[22]

Niçin Musa'yı (as) öldüremedi? Bunun tek cevabı vardır: El-Hefîz olan Allah, Musa'yı (as) korumuştur! Tüm firavunlar bir araya gelse El-Hefîz olan Allah'a karşı ne yapabilirler ki?

Hangi Kur'ân kıssasını okursanız okuyun, orada El-Hefîz olan Allah'ın tecellilerini göreceksiniz! Sonra dönüp hayatınıza bakın, orada da El-Hefîz olanın sayısız tecellisini göreceksiniz. Şu cahiliye toplumunda, şunca insafsız ve zalim tağut arasında, iki kelimeyle sayısız hayat karartan bir sistemde varlığımız dahi El-Hefîz isminin bir tecellisi değil midir?

Bu hakikati anlayan mümin, Allah'ın (cc) yeryüzündeki şahitlerinden olabilir. İslam'ın nurunu söndürmeye azimli bunca bozguncu karşısında hakkı adaletle

---

18. "Yusuf'u öldürün ya da (uzak) bir yere atıverin. (Böylece babanız onu görmez ve) yönünü size döner. (Sizinle ilgilenip alakadar olur.) Ondan sonra da (tevbe edip durumunu düzelten) salih bir topluluk olursunuz. İçlerinden bir konuşmacı demişti ki: 'Yusuf'u öldürmeyin. İllaki bir şey yapacaksanız onu bir kuyunun dibine bırakın. (Oradan geçen) bir yolcu kafilesi onu alır.' " (12/Yûsuf, 9-10)
19. "Andolsun ki kadın onu arzulamış, o da kadını arzulamıştı. Şayet Rabbinin apaçık burhanını görmeseydi (Yusuf da arzusunun peşinden gidecekti). Böylece, kötülüğü ve fuhşiyatı ondan savuşturduk. Çünkü o, muhlas/arındırılmış/ihlaslı kılınmış kullarımızdandı." (12/Yûsuf, 24)
20. "O ikisinden kurtulmuş olan, uzun bir müddet sonra (Yusuf'u) hatırlamış ve: 'Ben size bu rüyanın yorumunu haber veririm. Hemen beni gönderin.' demişti." (12/Yûsuf, 45)
21. 12/Yûsuf, 64
22. 40/Mü'min (Ğafir), 25-26

ayakta tutacak gücü bulur. Saptırıcı teklifler ve caydırıcı tehditler karşısında istikametini bozmadan, cesaret ve vakarla sebat edebilir.

Toplum veya birey, Allah'ın (cc) korumasından gafil olursa "*ağır sözü*" ve "*emaneti*" taşıyamaz. Ya şirk üzere kalır ya İslam'ından sonra irtidat eder ya da nifak üzere bir yol tutar.

Müşrikler, Allah Resûlü'ne (sav) iman etmeme gerekçelerini şöyle açıklıyorlardı:

"Dediler ki: 'Şayet seninle beraber hidayete uyacak olursak, yerimizden yurdumuzdan ediliriz.' Biz, onları tarafımızdan bir rızık olarak her yerin meyvelerinin kendisinde toplandığı güvenli hareme yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu bilmezler."

Benzer bir mantığı, günümüz insanları da dillendirmiyor mu? Allah'ın şeriatına davet edildiklerinde "*ABD izin vermez, bizi yerimizden yurdumuzdan eder.*" diyorlar. Onları hidayete uymaktan alıkoyan, ilah mertebesine yükselttikleri, ABD vb. süper (!) güçlerdir.

Dinlerinden irtidat edenler de korku sebebiyle irtidat eder. Kimisi riddetini açık eder kimisi de gizleyerek nifak üzere bir yol tutar:

"(Allah'ın kesin yasağına rağmen) kalplerinde hastalık bulunanların (onları dost edinmek için) koşuşturduğunu ve: 'Başımıza bir musibet gelmesinden korkuyoruz.' dediklerini görürsün. Umulur ki Allah, bir zafer ya da kendi katından bir (hüküm) getirir de içlerinde gizlediklerinden ötürü pişman olurlar. Müminler der ki: 'Var güçleri ile yeminler edip sizinle beraber olduklarını söyleyen (ama sizin için hiçbir şey yapamayan dostlarınız) bunlar mı? (Onların) amelleri boşa gitmiştir. Hüsrana uğrayanlar olmuşlardır.' Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/ yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[23]

"Onların birçoğunun kâfir olan kimseleri dost edindiğini görürsün. Nefisleri kendilerine (kıyamet günü için) ne kötü bir şey sundu. Allah onlara öfkelendi ve onlar azabın içinde ebedî kalacaklardır. Şayet Allah'a, Nebi'ye ve ona indirilene inanmış olsalardı onları dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu fasıklardır."[24]

Şeytan, mümini korkutur. Onun tabiatında var olan fıtri korkuyu vesveseleriyle şişirir. Bundan kurtulmanın yolu, Allah'ın (cc) El-Hefîz olduğunu ve korkulmaya layık olanın yalnızca Allah (cc) olduğunu bilmek ve nefsi bu inanç üzere terbiye etmektir:

23. 5/Mâide, 52-54
24. 5/Mâide, 80-81

"İşte bu şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur. Ondan korkmayın! Şayet müminler iseniz yalnızca benden korkun."[25]

Allah Resûlünün hayatından bir örnek!

Cabir b. Abdullah anlatıyor:

"Resûlullah (sav) *ile birlikte savaşa çıkmıştık, geri dönerken öğle sonrası uykusu/kaylule için çalılarla dolu bir vadide mola verdik. İnsanlar inip etrafa dağıldılar. Her biri bir ağaç gölgesi bulup dinlenmeye koyuldu. Resûlullah* (sav) *da bir ağacın altına gitti. Kılıcını ağaca asıp uykuya daldı. Uyandığında yanı başında bir adam vardı. Resûlullah* (sav) *şöyle buyurdu:*

'Bu adam ben uyurken kılıcımı alıp kınından sıyırmış, başucumda duruyordu. Bana 'Şimdi seni benden kim kurtaracak, beni kim engelleyecek söyle bakalım?!' diyordu. Ben de 'Allah!' dedim. İşte gördüğünüz gibi şimdi şuracıkta oturuyor.' Resûlullah (sav) *bu adama herhangi bir ceza vermedi."*[26]

Allah Resûlü (sav), Allah'ın (cc) kendisini koruyacağını bildiği için cesaret ve vakarından hiçbir şey kaybetmemiştir. Bedevinin meydan okumasına "*Allah!*" demekle yetinmiştir. Allah (cc), kılıcı bedevinin elinden alarak yere düşürmüş, Nebi'sini korumuştur. Bizler, çağımızın meydan okuyan azgınlarına ve zalimlerine, inanarak "*Allah*!" dediğimiz gün; Allah, ellerinde tuttukları gücü düşürecek ve müminleri koruyacaktır.

Allah'ın Özel Koruması

Rabbimizin tüm varlığı koruduğunu belirtmiştik. Bunun yanında O'nun (cc) dostlarına karşı özel bir koruması vardır. Resûllerin ve salihlerin inandığı ve onları kulluk yolunda güçlü kılan koruma, iman ve salih amelin mükâfatı olan bu özel korumadır.

El-Hefîz'in Özel Koruması Nasıl Elde Edilir?

Her mümin imanı ve salih ameli oranında Allah'ın (cc) korumasından nasiplenir. Bununla birlikte bazı özel ameller vardır, insanı Allah'ın (cc) korumasına götürür. Bunlar, Allah'ın korunmasını istediği şeylerdir. Biz O'nun korumasını istediği şeyleri korursak O'da bizi özel koruması altına alır.

Allah'tan koruma talebinde bulunmak

İbni Ömer'in (ra) aktardığına göre Allah Resûlü (sav) sabah ve akşam vakitlerine eriştiğinde şu duayı okumayı terk etmezdi:

"Allah'ım, senden dünyada ve ahirette afiyet dilerim. Allah'ım, senden dinim, dünyam, malım ve çoluk çocuğum hakkında af ve afiyet dilerim. Allah'ım ayıbımı ört. Korkularımdan emin kıl. Suçlarımı ört. Allah'ım beni önümden, arkamdan,

---

25. 3/Âl-i İmran, 175
26. Buhari, 2913; Müslim, 843

sağımdan, solumdan ve üzerimden gelecek her türlü tehlikeden koru. Altımdan gelecek tehlikelerden de senin büyüklüğüne sığınırım."[27]

Allah'ın sınırlarını korumak (emir ve nehiylere dikkat etmek)

"Tevbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, (Allah yolunda) seyahat edenler, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredenler, kötülükten alıkoyanlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlar... Müminleri müjdele!"[28]

İbni Abbas (ra) anlatıyor:

"Bir gün Resûlullah'ın binitinin arkasındaydım. Buyurdu ki:

'Ey delikanlı, sana birkaç kelime öğreteceğim: Allah'ı(n emir ve yasaklarını) gözet/koru ki Allah da seni korusun. Allah'ı koru ki yöneldiğin her işte O'nu bulasın. İsteyeceğinde Allah'tan iste. Yardım isteyeceğinde Allah'tan yardım iste. Bilmiş ol ki tüm insanlar sana bir konuda fayda vermek üzere bir araya gelseler; ancak Allah'ın yazdığı kadarıyla sana faydalı olabilirler. Eğer tüm insanlar sana zarar vermek konusunda birleşip bir araya gelseler; ancak Allah'ın sana yazdığı kadarıyla zarar verebilirler. Kader kalemleri kalkmış ve yazılan sahifeler kurumuştur.' "[29]

Yemin ettiğimizde yeminimizi korumak

"... Yeminlerinizi koruyunuz!"[30]

Mümin erkek ve kadınların gözlerini ve iffetlerini haramdan koruması

"Mümin erkeklere: "Gözlerini (haramdan) kısmalarını ve iffetlerini korumalarını" söyle..."[31]

"Mümin kadınlara da: 'Gözlerini (haramdan) kısmalarını ve iffetlerini muhafaza etmelerini' söyle..."[32]

"Kim iki dudak arasını (dil) ve iki bacak arasını (iffet) bana garanti ederse, ben de ona cenneti garanti ederim."[33]

Mümin kadının, kocasının gıyabında evini koruması

"... Saliha kadınlar, gönülden Allah'a itaat eden ve gaybta (kimsenin olmadığı yerlerde) Allah'ın koruduğu (iffet, mal gibi şeyleri) koruyan kimselerdir..."[34]

Namazların korunması

"Namazları koruyun! Orta namazı da (koruyun ve daha fazla ehemmiyet gösterin). Ve Allah için gönülden itaat ederek kıyama durun."[35]

---

27. Ebu Davud, 5074; İbni Mace, 3871; Ahmed, 4785
28. 9/Tevbe, 112
29. Tirmizi, 2516; Ahmed, 2669
30. 5/Mâide, 89
31. 24/Nûr, 30
32. 24/Nûr, 31
33. Buhari, 6474
34. 4/Nîsa, 34
35. 2/Bakara, 238

"Onlar, (vakitlerine, şart ve rükünlarına, huşu ve sünnetlerine dikkat ederek) namazlarını korurlar. İşte bunlar vâris olanlardır. Onlar, Firdevs cennetlerine vâris olurlar ve orada ebedî kalırlar."[36]

Namaz, Allah'ın (cc) mümine emanetidir. Bu emanet karşısında inananlar ikiye ayrılırlar:

Namazı koruyan ve namazın da kendilerini şehvetten korudukları:

"Sana vahyedilen Kitab'ı oku ve namazı dosdoğru kıl. Şüphesiz ki namaz, insanı fuhşiyat ve münkerden alıkoyar. (Kıldığınız namaza karşılık) Allah'ın sizi anması daha büyüktür. Allah yaptıklarınızı bilir."[37]

"Namazları koruyun! Orta namazı da (koruyun ve daha fazla ehemmiyet gösterin). Ve Allah için gönülden itaat ederek kıyama durun."[38]

Namazı zayi eden ve şehvetlere uyanlar:

"Onlardan sonra bir topluluk geldi, namazı zayi/ ihmal edip şehvetlere uydular. Onlar 'ğayy' (özel bir azap çeşidi) ile karşılaşacaklardır."[39]

Namazla ilgili naslar tedebbür edildiğinde hemen hepsinde şu mana görülür: Namaz, mümin ile Allah'ın gazabı arasında bir engel gibidir. Mümin onu korudukça namaz da mümini korur. Müminin namazı koruması, onu huşuyla eda etmesi ve onda gafil olmamasıdır. Namazın mümini koruması ise mümini fuhşiyat ve münkerden alıkoymasıdır.

4. Allah, Koruyucu/Gözetleyici Meleklerle Amelleri Korur/Muhafaza Eder

"Şüphesiz ki üzerinizde gözetleyici (melekler) vardır, şerefli yazıcılar. Yaptıklarınızı bilirler."[40]

İnsanın söyledikleri, yaptıkları ve kalbinde karar kılan düşünceleri yazılmaktadır. Aslında Allah'ın (cc) yazmaya ihtiyacı yoktur. O, El-Alîm ve El-Habîr'dir; fakat yazı insan içindir, ta ki isteyene yazılı hüccet sunulsun ve en adil yargılama gerçekleşsin diye ameller kayıt altına alınmaktadır.

Bu yazıt öyle hassas ve detaylıdır ki; kıyamet günü insan amel defterini görünce şaşırıp kalacaktır:

"(Ortaya iyiliklerin ve kötülüklerin yazılı olduğu) kitap konur. Suçlu günahkârların o (kitapta) olandan dolayı korku ve endişe içinde olduğunu görürsün. Derler ki: 'Eyvahlar olsun bize! Ne oluyor bu kitaba da küçük büyük ne varsa hiçbir şeyi

---

36. 23/Mü'minûn, 9-11
37. 29/Ankebût, 45
38. 2/Bakara, 238
39. 19/Meryem, 59
40. 82/İnfitâr, 10-12

bırakmadan kaydetmiş.' Yaptıklarını karşılarında hazır bulmuşlardır. Senin Rabbin kimseye zulmetmez."[41]

Allah'ın (cc) El-Hefîz olduğunu, amelleri kayıt altına alarak koruduğunu bilmek, insanı terbiye eden bir bilgidir. Malumdur ki; izlendiğini bilen insan kendisine çekidüzen verir. İzleyenin güç ve otoritesi büyüdükçe insanın dikkati artar. İnsanı izleyen, amellerini kaydeden ve bir gün onu hesaba çekecek olan âlemlerin Rabbi olan Allah'tır.

Bir Öneri

Nefislerin ıslahı için, bir gün seçilip o gün yapılan tüm olumlu ve olumsuz ameller, sözler, düşünceler yazılabilir. Günün sonunda amellerin yazılı olduğu sahifeye bakılıp her birine dair Allah'a (cc) verilecek hesap tefekkür edilebilir. El-Hefîz, kulu hesaba çekip yaptıklarından ve yapmadıklarından sual ettiğinde ne cevap verecektir?

Bir günlük amelin hesabı dahi yaşayan kalpler için çetin olacaktır. Sonra bunun koca bir ömre yayıldığı düşünülebilir... İşte o zaman nefsi arındırıp ıslah etmenin zarureti daha iyi anlaşılacaktır.

El-Hefîz İsmiyle Dua

"Allah'ım! Bana olgunluğu/ aklı/ rüşdümü ilham et ve beni nefsimin şerrinden koru."[42]

"Allah'ım! Dünya ve ahirette senden af ve afiyet dilerim. Allah'ım! Dinim, dünyam, ailem ve malım hakkında senden af ve afiyet dilerim. Allah'ım! Ayıplarımı gizle ve beni korkularımdan emin kıl. Allah'ım! Beni önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üstümden (gelecek belalara karşı) koru. Altımdan yere batırılarak helak edilmekten senin azametine sığınırım"[43]

"Allah en hayırlı koruyucu ve O merhametlilerin en merhametlisidir."[44]

Allahumme âmin.

41. 18/Kehf, 49
42. Tirmizi, 3483; Ebu Davud, 5074
43. Ebu Davud, 5074; İbni Mace, 3871
44. 12/Yûsuf, 64

Zatı ve sıfatları en yüce olan, ulular ulusu, yüceliğine hiç kimsenin erişe-meyeceği, tüm eksikliklerden yüce/münezzeh olan Allah.

Dua

Rabbim! Sen yüce, en yüce ve tüm eksikliklerden münezzehsin. Zatın, sıfatların ve şanın en yüce olandır.

Ey El-Aliy ve El-Muteâl olan Rabbimiz! Bizleri seni yücelten, senin yüceliğinle şeref duyan, yalnızca senin yüceliğin karşısında boyun eğen, imanla yücelttiğin bahtiyar kullarından eyle!

Allahumme âmin.

EL-ALİY, EL-A'LA, EL-MUTEÂL

Genel Bilgiler

Rabbimiz (cc) mutlak olarak yüce olduğuna işaret etsin diye zat-ı subhaniyesi için üç isim seçmiştir: El-Aliy, El-A'la ve El-Muteâl. Üç ismin kökü de yüce, üst, yüksek gibi anlamlara gelen "*uluvv*" kelimesidir. En yalın hâliyle El-Aliy, yüce olan; El-A'la, en yüce olan; El-Muteâl ise eksikliklerden yüce/münezzeh olan demektir.

El-Aliy, Kur'ân'da Allah için sekiz (8) yerde,

El-A'la, Kur'ân'da Allah için iki (2) yerde,

El-Muteâl, Kur'ân'da Allah için bir (1) yerde kullanılmıştır.

El-Aliy, El-A'la ve El-Muteâl İsimlerinin Anlamı

Zatı ve sıfatları en yüce olan, ulular ulusu, yüceliğine hiç kimsenin erişemeyeceği, tüm eksikliklerden yüce/münezzeh olan Allah, demektir.

El-Aliy, El-A'la, El-Muteâl İsimlerinin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. Allah, Zatı ve Sıfatlarıyla En Yüce Olandır

El-Esmau'l Husna'nın her biri genel anlamda Allah'ın (cc) yüceliğine ve tüm eksiklerden münezzeh oluşuna delalet eder. İşlediğimiz üç isim ise özel olarak Rabbimizin yüceliğini gösterir.

Rabbimizin yüceliği; O'nun (cc) isimleri, sıfatları ve zatı için geçerlidir. O (cc) ve O'na taalluk eden her şey mutlak yücelik sahibidir. O (cc), zatı en yücelerde olandır; şanı en yüce olandır; sıfatları en yüce olandır; kadri en yüce olandır… O'na dair verilecek örnekler de en yüce olmalıdır[1]; çünkü O'nun (cc) yüceliği

1. "İlk defa yaratan, sonra da (dirilterek) onu tekrar edecek olan O'dur. O (yeniden diriltmek, ilk defa yaratmaktan) daha kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce sıfat O'na aittir. O, (izzet sahibi,

zatındandır, kendindendir. Hiçbir şey O'nu (cc) yüceltmez. Yalnızca O'na yaklaşan, O'nunla anılan, O'ndan bir meşruiyet taşıyan, sevgisi ve rızasından payı olan yücelir, değer kazanır.

Asr-ı Saadet boyunca Rabbimizin isim, sıfat ve zat yüceliği hiç tartışılmamıştır; ancak fetih hareketlerinin genişlemesi ve İslam milletine farklı toplulukların dahil olmasıyla, zatının yücelerde oluşu tartışılmıştır. Felsefenin, isim değiştirerek "*kelam*" maskesiyle İslam alimlerine bulaştığı günden bu yana da tartışılmaya devam etmektedir.

Elbette filozofların Allah hakkındaki bilgisiz sözleriyle bu çalışmayı kirletmeyeceğiz. Biz, çalışmamız boyunca yaptığımız gibi bir konuyu hatırlatacak ve ilgili nasları okuyucunun/dinleyicinin fıtratıyla baş başa bırakacağız.

Allah'a iman gayba iman kapsamındadır. Gayb ise mutlak teslimiyet ister. Aklın, düşüncenin, tartışmanın gaybı anlamada yeri ve faydası yoktur; zira insan aklı bir sınırla yaratılmıştır. O, şehadet âlemini anlar; kıyas eder, karşılaştırmalarda bulunur, deneyler yapar... Gayb ise aklın sınırını aşar. Bu sebeple gayb yalnızca teslimiyet ve imanla anlaşılır. Madem Allah (cc) gaybtır, madem akıl sınırlıdır, o hâlde bize düşen, Kur'ân ve sahih sünnetin haberleriyle iktifa etmek, onların aktardığı bilgiye iman edip teslim olmaktır. Bu kısa girişten sonra şunları söyleyebiliriz:

Yüce Allah'ın Zatının Yücelerde Oluşu Fıtrattır

Allah (cc) insanı bu fıtrat üzere yaratmıştır. Şayet kul Rabbine yönelmiş, O'nun rahmetini umup azabından sakınıyorsa engel olamadığı bir duygu ile yücelere yönelir. Yüzünü semaya çevirip durur:

"Elbette, yüzünü semaya çevirip durduğunu bilmekteyiz. (Çokça yaptığın duaların neticesi olarak) seni hoşnut olacağın kıbleye yönelteceğiz. Yüzünü Mescid-i Haram'a çevir. Ve siz de her nerede olursanız yüzünüzü Mescid-i Haram'a çevirin. Şüphesiz ki kendilerine Kitap verilenler, (kıble emrinin) Rablerinden gelen hak bir emir olduğunu bilmektedirler. Allah onların yaptıklarından gafil değildir."[2]

Allah Resûlü (sav) kıblenin değişmesini umuyor, İbrahim'in (as) kıblesine yönelerek namaz kılmak istiyordu. Onun (sav) hâlet-i ruhiyesi "*... yüzünün semaya çevrilip durması*" olarak ifade ediliyor. Zira dua eden, fıtri olarak yücelere yönelir. "*Ya Allah!*", "*Rabbimiz*", "*Allah'ım!*" dediği an insan, kalbinin derinliklerinde bu yönelişi fark eder. Hiç şüphesiz bu, Rabbimizin El-Aliy oluşundandır.

Henüz fıtratı bozulmamış çocuklara bakın. Yüce Allah söz konusu olduğunda, fıtri olarak göklere/yücelere baktıklarını görürsünüz. Hiç şüphesiz bu, Allah'ın onlara yerleştirdiği fıtrattır.

---

her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir." (30/Rûm, 27)
2. 2/Bakara, 144

Allah ve Resûlü, Allah'ın Semada Olduğunu Bildirmiştir

"Gökte olan (Allah)'ın sizi yere geçirmeyeceğinden emin mi oldunuz? O zaman onun aniden sarsıldığını (görürsünüz). *Gökte olan (Allah)'ın üzerinize taş yağdıran bir kasırga göndermesinden emin mi oldunuz? Uyarımın nasıl olduğunu bileceksiniz!"*[3]

"Firavun dedi ki: 'Ey Haman, benim için bir kule inşa et. Umulur ki yollara ulaşırım. Göklerin yollarına (ulaşırım da), Musa'nın İlah'ına çıkabilirim! Şüphesiz ki ben, onun yalancı olduğunu sanıyorum.' Böylece Firavun'a kötü ameli süslü gösterildi ve (dosdoğru) yoldan alıkonuldu. Firavun'un hilesi, yok olup hüsrana uğramaya mahkûmdur."[4]

Muaviye b. Hakem (ra) şöyle demiştir:

"Benim bir cariyem vardı. Uhud ve Cevvaniye taraflarında koyunlarımı otlatırdı. Bir gün onun yanına çıktım. Ne göreyim, sürüden bir koyunu kurt kapmış! Tabi, ben de bir insanım. Onların üzüldüğü gibi ben de üzülüp öfkelenebilirim. Bu nedenle ona çok fena bir tokat attım. Arkasından Resûlullah'a (sav) *geldim. Kendisi, bu yaptığımı bana çok gördü. Ben de:*

— Ey Allah'ın Resûlü, onu azat edeyim mi, diye sordum.

— Onu bana getir, buyurdu.

Ben de onu kendisine getirdim. Cariyeye 'Allah nerede?' diye sordu. Cariye semayı gösterdi. Peygamber (sav):

— Ben kimim? buyurdu. Cariye:

— Sen Allah'ın Resûlü'sün, dedi. Peygamber (sav):

— Onu azat et. O mümindir, buyurdu."[5]

Ebu Said El-Hudri'den (ra) rivayet edilmiştir:

"Ali b. Ebi Talib, Resûlullah'a (sav) *Yemen'den, tabaklanmış bir deri içerisinde toprağından ayrıştırılmamış azıcık bir altın gönderdi. Resûlullah* (sav) *bunu şu dört kişi arasında paylaştırdı: Uyeyne b. Bedr, Akra b. Habis ve Zeyd El- Hayl. Dördüncüleri ise ya Alkame ya da Amir b. Tufeyl idi.*

Ashabından bir adam da 'Biz buna bu adamlardan daha hak sahibiydik.' dedi. Bu söyledikleri Peygamber'e (sav) *ulaşınca şöyle buyurdu:*

'Ben gökte bulunanın eminiyken ve semanın haberi geliyorken bana güvenmiyor musunuz?' "[6]

"Hani sen Allah'ın kendisine nimet verdiği ve senin de iyilikte bulunduğun (Zeyd b. Harise'ye) diyordun ki: "Eşini yanında tut ve Allah'tan kork." Allah'ın açığa

---

3. 67/Mülk, 16-17
4. 40/Mü'min (Ğafir), 36-37
5. Müslim, 537; Ebu Davud, 930; Nesai, 1218; Ahmed, 23762
6. Buhari, 4351; Müslim, 1064; Ebu Davud, 4764; Nesai, 2578; Ahmed, 11008

çıkaracağı şeyi içinde gizliyor ve insanlardan korkuyordun. (Oysa) korkulmaya en layık olan Allah'tı. Zeyd (onu boşayıp) işini bitirince, seni onunla evlendirdik. Ta ki evlatlıkların (boşayıp) işlerinin bittiği kadınlarla evlenme konusunda, müminlere sıkıntı olmasın. Allah'ın emri yerine getirilmiştir."[7]

Zeyneb (r.anha), ayette bahsedilen bu evlilik sebebiyle iftihar eder ve şöyle derdi:

"Sizi aileleriniz evlendirdi, beni ise yedi kat gökten Allah evlendirdi."[8]

Yüce Allah, Kâinat İşlerini Yukarıdan Aşağıya Doğru Düzenler

"Gökten yere her işi, O idare edip düzenler. Sonra sizin saymanıza göre bin yıl olan bir günde (işler) O'na çıkar."[9]

Maddi ve Manevi Bereketler Yukarıdan Aşağıya İner

"Şüphesiz ki o (Kur'ân), âlemlerin Rabbi olan (Allah)'ın indirmesidir. Onu Ruhu'l Emin (Cibril) indirdi."[10]

"Rızkınız ve size vadolunan (hayırlar) semadadır."[11]

Melekler ve Salih Ameller, Allah'a Yükselir

"Melekler ve Ruh, süresi elli bin yıl olan bir günde (Allah'a) çıkar/ yükselir."[12]

"Kim izzet arıyorsa hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir. Güzel söz O'na yükselir. (Güzel sözü) salih amel yükseltir. Kötülüklerle tuzak kuranlar için, çetin bir azap vardır. Bunların tuzakları bozulur, yok olur gider."[13]

Allah, İsa'yı Kendi Katına Yükseltmiştir

"(Sandıkları gibi değil!) Bilakis Allah, onu kendisine yükseltti. Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[14]

"(Hatırlayın!) Hani Allah demişti ki: 'Ey İsa! Seni vefat ettirecek, kendime yükseltecek, kâfirlerden (ve onların tuzak ve hilelerinden) temizleyeceğim. Sana tabi olanları kıyamete dek kâfirlerden üstün kılacağım. Sonra dönüşünüz yalnızca bana olacak. İhtilaf ettiğiniz konularda aranızda ben hükmedeceğim.' "[15]

Allah Arşa İstiva Etmiştir

Kur'ân'da yedi ayrı ayette "*Er-Rahmân arşa istiva etti.*"[16] buyrulur

Bunca delilden sonra Rabbimizin şu sözünü hatırlamak faydalı olacaktır:

7. 33/Ahzâb, 37
8. Buhari, 7420
9. 32/Secde, 5
10. 26/Şuarâ, 192-193
11. 51/Zâriyat, 22
12. 70/Meâric, 4
13. 35/Fâtır, 10
14. 4/Nîsa, 158
15. 3/Âl-i İmran, 55
16. 20/Tâhâ, 5

"Hiç kuşkusuz bunda, (akleden) bir kalbi (olan) ve şahit (bilinçli) olarak dinleyen için öğüt vardır."[17]

2. Allah'ın Yüceliği Ve Tevhid

Rabbimizin yüceliğine delalet eden El-Aliy, El-A'la ve El-Muteâl isimleri, iki ayet dışında[18] tevhidle ilgili ayetlerde yer almıştır:

Allah'ın Birliğinin Tanıtılması ile İlgili

"Allah… O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Hayat sahibi ve varlığa hayat veren) El-Hayy, (var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olan) El-Kayyûm'dur. Ne uyuklama ne de uyku tutar O'nu. Göklerde ve yerde olan her şey O'na aittir. O'nun izni olmadan kim O'nun yanında şefaat edebilir? Onların önünde ve arkasında olanı bilir. O'nun dilediği dışında O'nun bilgisini kuşatıp (kavrayamazlar). Kürsüsü gökleri ve yeri kuşatmıştır. Onları (gökleri ve yeri) korumak O'na ağır gelmez. O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (zatı ve sıfatları en büyük olan) El-Azîm'dir."[19]

"Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Ve O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (zatı ve sıfatları en büyük olan) El-Azîm'dir."[20]

"Allah, her dişinin ne taşıdığını, rahimlerin neyi eksiltip, neyi arttırdığını bilendir. O'nun yanında her şey (ölçüsü, sınırı belli) şaşmaz bir miktar iledir. Gayb ve şehadet bilgisinin sahibi, (en büyük) El-Kebîr, (zatı ve sıfatlarıyla en yüce olan) El-Muteâl'dir."[21]

Yalnızca Allah'a Dua Edilmesi Gerektiği ile İlgili

"Böyle işte… Allah, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olanın ta kendisidir. O'nun dışında dua ettikleri batılın ta kendisidir. Kuşkusuz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir."[22]

"Böyle işte… Allah, El-Hak olanın ta kendisidir. O'nun dışında dua ettikleri batılın ta kendisidir. Kuşkusuz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir."[23]

Allah İzin Vermeden Kimsenin Şefaat Edemeyeceği ile İlgili

"O'nun katında izin verdikleri dışında, hiç kimsenin şefaati fayda sağlamaz. (Meleklerin) kalplerinden korku giderilince: 'Rabbiniz ne buyurdu?' derler. (Cevap

---

17. 50/Kâf, 37
18. 4/Nîsa, 34; 42/Şûrâ, 51
19. 2/Bakara, 255
20. 42/Şûrâ, 4
21. 13/Ra'd, 8-9
22. 22/Hac, 62
23. 31/Lokmân, 30

olarak hep beraber:) 'Hak olanı söyledi. O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir.' derler."[24]

Hüküm Verme Yetkisinin Allah'a Ait Oluşu ile İlgili

"Sizin bu durumunuzun (nedeni), bir ve tek olarak Allah'a dua edildiğinde inkâr ederdiniz. O'na şirk koşulduğunda ise iman ederdiniz. Artık hüküm, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük) El-Kebîr olan Allah'a aittir."[25]

Yüce Allah'ın Tesbih Edilip Sadece O'nun Rızasına Talip Olunması Gerektiği ile İlgili

"Yüce olan Rabbinin ismini tesbih et."[26]

"(Bilakis) yüce Rabbinin rızasını elde etmek için (yapar)."[27]

Demek ki Rabbimizin yüceliğiyle tevhid akidesi arasında kopmaz bir bağ vardır! Şöyle ki:

İnsan, fıtratı gereği en iyinin, en güçlünün, en bilgilinin, en zenginin... yanında yer almak ister; çünkü insan tabiatı itibarıyla zayıftır, kendini muhtaç (fakir) hisseder.[28] Daha güçlü ve imkân sahibinin yanında yer aldığında bu iki hasletten kaynaklı eksiklikleri telafi edeceğine inanır. Şayet Allah'ı (cc) isim ve sıfatlarıyla tanıyorsa O'na yönelir; O'nun azamet, kudret ve yüceliğiyle ruhunu teskin eder. Endişelerinden arınır, korkularından emin olur, evham ve vesveselerin olumsuz baskısından kurtulur, ki tevhid de tam olarak budur.

Allah'ı tanımıyor veya eksik tanıyorsa "*yüce/ ulu varlık*" arayışına koyulur. Ya Allah'tan başkalarına kulluk eder ya da "*ululları (!)*" Allah (cc) ile arasına vasıta kılar, ki şirk de tam olarak budur.

Mümin, Rabbinin yüceliğini iliklerine, zerrelerine, yüreğinin en derin köşelerine kadar hisseder. Yüce bir Rabbe kul olmanın izzet ve şerefiyle mutlu olur. O'nun bir "*ulu/ yüce*" arayışı yoktur. Yeryüzünde ululanan, yücelik taslayan tüm varlıkların zavallı oluşunun farkındadır. Duası, adağı, kurbanı, hayatı ve ölümü yüceler yücesi olan Allah'a (cc) aittir. İnsanlara önerilen sistemler içinde tercihi bellidir. En yüce olanın, yüce sistemini ister. O bilir ki; Allah'ın şeriatı dışında kalan tüm sistemler değersizdir. Allah'ın sistemi karşısında alçaktır. Onun "*ulu önder*" arayışı yoktur; zira El-Aliy olan Allah, kullarına değerli elçiler yollamıştır. Onun yüceltip ululadığı kitaplar yoktur. Allah (cc) insanlara "*... çok yüce, hüküm*

---

24. 34/Sebe', 23
25. 40/Mü'min (Ğafir), 12
26. 87/A'lâ, 1
27. 92/Leyl, 20
28. "Ey insanlar! Sizler, Allah'a muhtaçsınız. Allah ise (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd'in ta kendisidir." (35/Fâtır, 15)

ve hikmet sahibi bir Kitap'tır."[29] indirmiştir, yani Allah'ın yüce olduğunu bilmek, tevhidin bütün kısımlarında istikameti; O'nun yüceliğini bilmemek veya eksik bilmek ise sapmayı gerektirir.

3. El-A'la ve İhlas

Yukarıda insan tabiatına dair bir hakikati paylaştık: İnsan, hep en... arayışındadır. Zayıflık ve acizliğini en iyinin gölgesinde telafi edeceğine inanır, dedik. Bunun gibi, insan hep en yüce olanı razı etmeye meyillidir. Gözünde yücelttiği her varlık aynı zamanda kalbinin/niyetinin maksududur. En yüce gördüğünün iltifatına taliptir, O'nun beğenisini/rızasını kazanmak ister. Okuldaki bir öğrenci en sevdiği öğretmenin, memur en değer verdiği amirinin, genç arkadaş çevresinde en önem verdiği akranının sevgi, ilgi ve hoşnutluğunu umar.

Salih amellerdeki mezkûr arayış ve meyil ise ihlastır. Kalbindeki en ulu varlığın Allah olduğu kullar, amelleriyle O'nun (cc) rızasını ararlar. Niyetlerine başka insanların beğenisi, rıza ve iltifat isteği karışırsa hemen Allah'a (cc) döner, O'na tevbe eder, O'nun bağışlama ve rızasını umarlar.

Ebu Bekir (ra) hakkında indiği rivayet edilen şu ayetleri okuyalım:

"O ki; malını vererek arınır. Onun yanında hiç kimsenin, karşılığı verilecek bir nimeti/ borcu da yoktur. (Yaptığı iyilikleri minnet duygusundan ya da yapılmış bir iyiliğe teşekkür mahiyetinde yapmaz.) (Bilakis) **yüce Rabbinin rızasını elde etmek için (yapar).** *Hiç şüphesiz, ileride (Allah'ın verdiği mükâfata) razı olacaktır."*[30]

Ayetin, konumuza bakan yönü şu bölümdür:

"El-A'la/ Yüce olan Rabbinin rızasını elde etmek için (yapar)." Ayet, Allah'ın (cc) *Rabb ismini zikretmekle yetinmemiş, O'nun yüceliğine delalet eden El-A'la ismini de zikretmiştir. Bu, kulunu ihlasa sevk eden amilin/ sebebin, Rabbini en yüce/ El-A'la olarak bilmesi olduğunu gösterir.*

Dedik ki: İhlası elde etmek için kalbin, Allah'ı yüceltmesi gerekir! Peki, kalp nasıl Allah'ı yüceltir?

Kalbin Allah'ı (cc) yüceltmesi; O'nu anması, güzel isimleri ve yüce sıfatlarıyla O'na dua etmesi, kâinat kitabında ve yaşadığı olaylarda Allah'ın ayetlerini görmesiyle mümkündür. Rabbimizin El-A'la isminin ikinci olarak geldiği ayet de buna işaret eder.

"Yüce olan Rabbinin ismini tesbih et."[31]

Kalp, ne ile meşgul olursa onun tesiri altında kalır. Sürekli Allah'ın yüceliğini düşünen, O'nu (cc) öven ve tesbih eden kalp, bir iş yapacağı zaman O'nun (cc) rızasını elde etmek için yapar. Tabiat boşluk kabul etmez. Biz kalbimizi Allah

---

29. 43/Zuhruf, 4
30. 92/Leyl, 18-21
31. 87/A'lâ, 1

ile meşgul etmezsek şeytan ve nefis, toplumu veya belli insanları yüceltmekle onu meşgul eder. Bir iş yapacağı zaman, "*Acaba ne düşünürler?*" veya "*Beni beğenirler mi/ kınarlar mı?*" diye dert edinmeye başlar. Bu da riyadır.

4. El-Aliy'in İndirdiği Yüce Kitap

"Hâ, Mîm. Apaçık/ açıklayıcı Kitab'a yemin olsun ki; Akletmeniz için onu Arapça bir Kitap kıldık. Hiç kuşkusuz o, bizim katımızdaki ana Kitap'ta (Levh-i Mahfuz'da) olan, çok yüce, hüküm ve hikmet sahibi bir Kitap'tır."[32]

Allah (cc) Kur'ân-ı Kerim'i "*çok yüce*" bir kitap olarak vasfetmiştir. Hiç şüphesiz indiren El-Aliy ise indirdiği de yüce olacaktır. Kur'ân'ın bu yüceliği mümine bir sorumluluk yükler: O da; şer'i kaynaklar arasından Kur'ân'ı en üstte tutmak, diğer tüm delillere öncelemektir.

Allah'ın (cc) bizlere örnek gösterdiği ve Resûl'ün (sav) terbiyesinde yetişen sahabe de böyle yapardı.

"Muhacir ve Ensar'dan öncüler, ilkler ve onlara ihsan üzere tabi olanlar (var ya)! Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlar için altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. En büyük kurtuluş budur işte."[33]

İlgili Rivayetler

Abdurrahman b. Yezid'den (ra) rivayete göre o şöyle demiştir:

"Bir gün Abdullah b. Mesud'a çözülmesi gereken pek çok fetva sordular. Bunun üzerine Abdullah şöyle söyledi:

'Bir zamanlar biz hiçbir hüküm vermezdik, daha sonraları Allah bu seviyeye gelmemizi takdir etti de gördüğünüz bu seviyeye ulaştık. Bundan sonra sizden biriniz hüküm verilmesi gereken bir sorunla karşılaşırsa Allah'ın Kitabı'ndaki hükümlere göre hükmünü versin. Allah'ın Kitabı'nda bulunmayan bir işle karşılaşırsa Peygamber'in (sav) *hadisleriyle meseleyi çözmeye çalışsın. Allah'ın Kitabı'nda ve Resûlullah'ın* (sav) *sünnetinde hükmü bulunmayan bir mesele ile karşılaşırsa salih insanların verdiği hükümlere göre cevap versin. Ne Allah'ın Kitab'ında ne Peygamber'in* (sav) *sünnetinde ne de salih insanların fetvalarında bulunmayan bir hükümle karşılaşırsa, aklını ve muhakemesini kullanarak içtihat etsin. 'İçtihat etmekten korkar ve çekinirim.' demesin; çünkü helal bellidir, haram bellidir. Bu ikisinin arasında şüpheli ve kapalı meseleler vardır. Seni şüpheye düşüren şeyleri bırak, şüphesiz olana bak.' "*[34]

Şureyh (ra) anlatıyor:

"Ömer'e mektup yazarak bazı şeylerin hükmünü sordum. O da bana şunu yazdı:

---

32. 43/Zuhruf, 1-4
33. 9/Tevbe, 100
34. Nesai, 5412; Darimi, 165

'Davaları Allah'ın Kitabı'na göre çöz. Allah'ın Kitabı'nda (hüküm) bulunmuyorsa Nebi'nin sünnetine göre çöz. Ne Allah'ın Kitabı'nda ne de Peygamber'in (sav) *sünnetinde hükmünü bulamazsan salih insanların verdikleri hükümlere uy. Ne Kitap'ta ne sünnette ne de salihlerin fetvalarında bulamazsan istersen içtihat et, istersen de çekimser kal. Çekimser kalman senin için daha hayırlı olur, kanaatindeyim. Selam üzerine olsun.' "*[35]

Meymun b. Mihran'dan (ra) rivayete göre o şöyle demiştir:

"Ebu Bekir, kendisine davacılar geldiği zaman meseleyi halletmek için Allah'ın Kitabı'na bakardı. Eğer onda hükmedeceği şeyi bulursa onunla hüküm verirdi. Eğer meselenin hükmü Kitap'ta olmazsa bu konuda Resûlullah'dan (sav) *bir sünnet bilirse onunla hüküm verirdi. Eğer o mesele kendisini çaresiz bırakırsa Müslimlere sorar ve derdi ki: 'Bana şöyle bir mesele geldi, bunun fetvasını biliyor musunuz? Resûlullah* (sav) *bu konuda bir fetva vermiş mi?' Çoğu zaman pek çok insan yanına toplanır ve Resûlullah'dan* (sav) *o işin hükmünü ortaya koyarlardı. Bunun üzerine Ebu Bekir şöyle derdi: 'Aramızda, Peygamber'den* (sav) *gelen bilgileri muhafaza eden kimseleri bırakan Allah'a hamdolsun.' Resûlullah'ın* (sav) *sünnetinden bir hüküm bulmak, onu zor durumda bırakırsa bu sefer insanların ileri gelenlerini ve seçkinlerini toplar, onlarla istişare ederdi. Bu insanların görüşleri bir konuda birleşince de onunla hüküm verirdi.' "*[36]

Abdullah b. Ebl Yezid'den (ra) rivayete göre, şöyle demiştir:

"İbni Abbas'a bir mesele sorulduğuda onun hükmü Kur'ân'da varsa onu haber verirdi. Kur'ân'da olmaz, Resûlullah'ın (sav) *sünnetinde olursa onu da haber verirdi. Eğer sünnette olmayan bir konu ise Ebu Bekir ve Ömer'den nakledilen hükmü bildirirdi. Onlardan gelen bir hüküm de yoksa o zaman o konuda kendi görüşüyle hüküm verirdi."*[37]

Muaz'dan (ra) rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav), *Muaz'ı Yemen'e kadı olarak gönderdiğinde ona:*

— Nasıl hüküm vereceksin? buyurdu. Muaz:

— Allah'ın Kitabı'ndakine göre hüküm veririm, dedi. Resûlullah (sav):

— Allah'ın Kitabı'nda bulamazsan, diye devam etti. Muaz:

— Resûlullah'ın sünnetine göre, dedi. Resûlullah (sav):

— Eğer Allah Resûlü'nün sünnetinde de yoksa, buyurdu. Muaz:

— Kendi görüşümle içtihat ederim, dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

---

35. Nesai, 5414
36. Darimi, 161
37. Darimi, 166

— Allah Resûlü'nün elçisini, Resûlü'nün arzusuna uygun hareket etmeye muvaffak kılan Allah'a hamdolsun, buyurdu."[38] [39]

İlgili rivayetler açıkça göstermiştir ki sahabe, bir olayla karşılaştıklarında öncelikle Allah'ın Kitabı'na bakarlardı. Onda bulamazlarsa Resûl'ün sünnetine müracaat eder, onda da bulamazlarsa salihlerin içtihadına bakar (buna icma veya ulema görüşleri diyebiliriz), son olarak da kendileri içtihat ederlerdi. (Kıyas ve diğer şer'i deliller de bu kısma dahildir.)

Deliller arasındaki bu hiyerarşiyi onlara öğreten Allah Resûlü'ydü. Huzeyfe (ra) Allah Resûlü'nün (sav) din öğretimini şöyle vasfediyordu:

"Emanet/ iman adamların kalplerine indi. Sonra Kur'ân'dan öğrendiler. Sonra sünnetten öğrendiler..."[40]

Önce iman, yani akide. Daha sonra Kur'ân, sonrasında ise sünnet.

İslam ümmeti arasında baş gösteren sapmaların nedenlerinden biri; deliller arasındaki hiyerarşinin bozulmasıdır. Kimisi "*Önce icmaya bakılmalıdır.*" kimisi de "*Önce sünnete bakılmalıdır.*" diyebilmektedir. Bu sapkınlıkların en uç boyutu ise şer'i delilleri bir bütün olarak ihmal eden ve "*Önce âlimlerin görüşlerine bakılmalıdır.*" diyen yaklaşımdır.

5. El-Muteâl'i Müşriklere Karşı Yüceltmek

Kur'ân'ın bir çok ayeti, müşriklerin Allah tasavvuruna karşı çıkar ve bunu "*Teâlâ/* تعالى" olarak ifade eder. Yani "*Allah, onların şirklerinden, vasfettiklerinden yüce/ münezzehtir.*"[41] demiş olur.

El-Muteâl, ayetlerde fiil kalıbıyla ifade edilen "*Teâlâ*"nın isim formudur. Allah (cc); kendi zatını tanımayan, eksik tanıyan, şirk koşan ve O'na yakışmayan sıfatlarla O'nu niteleyenlere ve düşüncelerine karşı El-Muteâl olandır.

Aynı zamanda müminler de bozuk ve yanlış inanışlara karşı Allah'ı yüceltmekle memurlardır. Kur'ân ve sünnette "*İla-ı Kelimetullah*" olarak ifade edilen hakikat de buna işaret eder. İla-ı Kelimetullah'ın birebir tercümesi, "*Allah'ın kelimesini/ davasını yüceltmek*"tir.

Konunun daha iyi anlaşılması ve okuyucu kardeşimin gözünde netleşmesi için bir örnek vermek istiyorum:

"Uhud Savaşı sonlanınca Ebu Sufyan muzaffer bir edayla müminlere seslenir:
— Muhammed aranızda mı?/ Yaşıyor mu?'

Allah Resûlü (sav)*, 'Cevap vermeyin.' der. Sonra Ebubekir ve Ömer'i* (r.anhuma)

38. Ebu Davud, 3592; Tirmizi, 1327; Ahmed, 22061
39. İlim adamları bu hadisin sıhhatinde ihtilaf etmişlerdir.
40. Buhari, 6497; Müslim, 143
41. bk. 6/En'âm, 100; 10/Yûnus, 18; 17/İsrâ, 43

sorar. Allah Resûlü yine 'Cevap vermeyin.' der. Ebu Sufyan 'Hubel yüceldi/ Hubel'in dini muzaffer oldu.' mealinde Hubel putunu yüceltince, Nebi (sav):

— *Cevap vermeyecek misiniz? der. Sahabe:*

— *Ne diyelim? diye sorunca Allah Resûlü:*

— *Allah, en yüce/ El-A'la ve en değerli olandır! demelerini emreder."*[42]

Allah Resûlü (sav) kendi şahsına yönelik ima yollu bir hakarete cevap vermezken, Allah'ın (cc) karşısında Hubel yüceltilince dayanamamış ve "*Allah en yüce olandır.*" dedirtmiştir.

İşte bu, şirk ehline karşı müminin ahlakıdır. O, şahsına yönelik sataşmalara "*... Selam olsun size!*"[43] derken Rabbine yönelik ima yollu sataşmalara dahi tahammül etmeyen bir karaktere sahiptir. Hele Rabbinin azameti karşısında putların veya putlaştırılmış şahısların yüceltilmesine asla tahammül etmez. Hiçbir şey yapamasa dahi kalbiyle buğzeder.

Üzülerek belirtmeliyim ki bugün insanlar, kendilerini, meşreplerini, mezheplerini, âlimlerini yüceltmek ve müdafaa etmekle meşgullerdir. Allah'ın hakkı olan tevhid söz konusu olduğunda cehaleti, tevili, kasıtsızlığı, taklidi... özür kabul ederken, hocalarına, mezheplerine, örgütlerine/cemaatlerine... söz söylendiğinde hiçbir mazeret kabul etmezler. Allah'ın (cc) hakkını çiğneyenlere müsamahakâr, kendi haklarında ise şeditlerdir. Şu bir gerçek ki; Allah'ın (cc), bizim O'nu yüceltmemize ihtiyacı yoktur. O (cc) zaten yücedir. O'nu yüceltmeye muhtaç olan bizleriz:

"Siz ona (Resûl'e) yardım etmezseniz, muhakkak Allah ona yardım etmiştir. Hani kâfirler iki kişiden biri olarak onu (Mekke'den) çıkarmışlardı ve ikisi mağaradayken arkadaşına (Ebu Bekir'e): 'Üzülme! Allah bizimle beraberdir.' demişti. Allah onun üzerine (güven veren ve kalbini yatıştıran) sekinetini indirmiş, görmediğiniz ordularla onu desteklemiş ve kâfirlerin sözünü (şirke davetlerini) en alçak kılmıştı. Allah'ın sözü (tevhid daveti) ise en yüce olandır. Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[44]

6. İman Edenler, En Üstün Olanlardır

"Gevşemeyin, üzülmeyin! Şayet inanıyorsanız üstün olan sizlersiniz."[45]

Allah (cc) en üstün/yüce olduğu gibi müminleri "اعلون /*en yüceler/ üstünler*" olarak nitelemiştir. Mümin de bu duyguyu hissetmelidir. Özellikle imtihana uğradığı zamanlarda, bu his ve duygu daha belirgin olmalıdır; çünkü bu ayet, Uhud Savaşı sonrasında indirilmiştir. Müminler itaatsizlikleri nedeniyle zaferi

42. bk. Buhari, 4043
43. bk. 25/Furkân, 63
44. 9/Tevbe, 40
45. 3/Âl-i İmran, 139

tattıktan sonra bozguna uğramış, en seçkin sahabeler şehit olmuş, Allah Resûlü (sav) yaralanmış ve öldürülme riskiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu sayılanlar elbette insanı üzecek ve gevşekliğe sevk edecektir. Allah (cc) musibetin olumsuz etkisi olan üzüntü ve gevşeme hâline karşı mümine El-Aliy ismiyle yol göstermiştir. "*Sen üstün/ yücesin*" demiştir: Sen El-Aliy olanın kulusun. Yüceliğini Rabbinden almaktasın. Yenilmiş olabilirsin; yenilgin, günahın sebebiyledir. Ancak üstünlüğünü en yüce olana imanınla elde ettin. İmanın durduğu müddetçe üstünlüğünü koruyacaksın...

Firavun ve sihirbazları karşısında korkuya kapılan Musa'ya (as) Rabbimiz benzer bir uslupla yol göstermiştir.

"Musa, içinden bir korku duymaya başlamıştı. Buyurduk ki: 'Korkma! Şüphesiz ki sen, elbette, üstün olansın.' "[46]

Tağutlar, tüm güç ve şatafatlarıyla sahneye çıktığında, sihirbazlar hüccetlerini birleştirip hep birden muvahhidi hedef aldığında; korkmak, endişe etmek, kaygılanmak normaldir. Çünkü korku, insani bir duygudur; ancak bu korkunun devam etmesi ve insanı ele geçirmesi anormaldir. Peki, korku insanı ne zaman ele geçirir? Ondan daha güçlü bir iman/inanç olmadığında! İşte Allah, korkuyu yücelik/üstünlük duygusuyla bastırıyor; zira onların üstünlüğü alet edevat, debdebe ve şatafat üstünlüğüdür, yani arızidir. Alet edevatları bitince üstünlükleri de biter. Mümin ise üstünlüğünü El-Aliy olana imanından alır. Onun Rabbi en yücedir ve hep öyle olmaya devam edecektir. Bu üstünlük arızi bir üstünlük değildir. Şartların değişmesiyle değişmez.

Sonuç olarak: Musibetlerin yıpratıcı etkisi ve müstekbir tağutların tehditleri karşısında yücelik/üstünlük duygusu, mümini korur. Musibetin kırıp döktüğünü onarır, tehditleri karşısında açığa çıkan korkuyu terbiye eder. O, Allah (cc) yücelttiği için Allah da onu yüceltir.

Üstünlük Duygusu ve Tevazu!

Müminin yüceliği imandan kaynaklı bir yüceliktir. Hâliyle bu yüceliğini, imansız İslam düşmanlarına karşı hisseder ve izhar eder. Kendisi gibi mümin kardeşlerine karşıysa mütevazıdır, yücelik duygusu hissetmez. Böyle bir his kibirdir, ucubtur, yeryüzünde haksız yere büyüklenmektir. Bu, müminlerin ahlakından değildir. İnsana karşı yücelik olsa olsa Firavun ahlakıdır:

"Firavun'dan... Şüphesiz ki o, üstünlük taslayan, haddi aşanlardan bir zorbaydı."[47]

"Firavun'a ve ileri gelen yakınlarına. Büyüklendiler. Onlar, kendilerini üstün gören (insanlara tepeden bakan bir) kavimdiler."[48]

46. 20/Tâhâ, 67-68
47. 44/Duhân, 31
48. 23/Mü'minûn, 46

Allah (cc) siyasi otoritesiyle üstünlük taslayan Firavun ve zenginliğiyle üstünlük taslayan Karun'u anlattıktan sonra şöyle buyurmuştur:

"İşte (bu) ahiret yurdudur. Biz, onu yeryüzünde üstünlük taslamayan ve bozgunculuk istemeyenlere veririz. (Güzel) akıbet muttakilerindir."[49]

Mümin, otorite sahibi olabilir. O, otoritesini yeryüzünün imar ve ıslahı için kullanır. Allah'ın ona bahşettiği üstünlük ve otoriteyi elinin altında bulunanları ezmek için kullanmaz:

"Allah'ın bir kısmını (erkekleri) diğer bir kısmına (kadınlara) üstün kılması ve mallarından harcamaları nedeniyle erkekler, kadınlar üzerinde idare edicidir. Saliha kadınlar, gönülden Allah'a itaat eden ve gaybta (kimsenin olmadığı yerlerde) Allah'ın koruduğu (iffet, mal gibi şeyleri) koruyan kimselerdir. Serkeşliğinden korktuğunuz kadınlara nasihat edin, yataklarını terk edin, onları dövün. (Bunlardan herhangi birini yaptığınızda) size itaat eder (serkeşliği bırakırlarsa) onların aleyhine (onlara zarar verecek başka bir) yol aramayın. Şüphesiz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) Aliy, (en büyük olan) Kebîr'dir."[50]

Rabbimiz ev idaresini ve ev halkının ıslahını erkeğe bırakmıştır. Evde bir sorun oluğu takdirde sorunu çözme işi erkeğin uhdesindedir; ancak sorun çözüldüğü hâlde yetki ve otoritesini kullanarak kadına ve ev halkına zulmetmeye kalkarsa Allah (cc) onu uyarmaktadır. Kendisinin El-Aliy ve El-Kebîr olduğunu hatırlatmaktadır. Erkeğe verilen bu üstünlük, El-Aliy olan Allah'ın lütfudur. Öyleyse erkek O'ndan (cc) korkmalı, adalet ve ıslah için verilen yetkisini, aile halkı aleyhine zulüm ve ifsat için kullanmamalıdır!

Bunun gibi, hayatın tüm alanlarında elimizin altında olanlara karşı dikkatli olmak zorundayız. El-Aliy olan Allah'ın yüceliğini ve büyüklüğünü unutmadan sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz. Patron işçisine, hoca öğrencisine, amir memuruna, baba ailesine... kalplerimizi yoklamalıyız. Otoritemizi ıslah ve adalet için mi kullanıyoruz, zulüm ve ifsat için mi?

El-Aliy, El-A'la ve El-Muteâl İsimleriyle Dua

Rabbim! Sen yüce, en yüce ve tüm eksikliklerden münezzehsin. Zatın, sıfatların ve şanın en yüce olandır.

Ey El-Aliy ve El-Muteâl olan Rabbimiz! Bizleri seni yücelten, senin yüceliğinle şeref duyan, yalnızca senin yüceliğin karşısında boyun eğen, imanla yücelttiğin bahtiyar kullarından eyle!

Allahumme âmin.

49. 28/Kasas, 83
50. 4/Nîsa, 34

اَلْأَوَّلُ - اَلْأٰخِرُ - اَلظَّاهِرُ - اَلْبَاطِنُ

El-Evvel: Öncesiz olan, hiçbir şey yokken var olan ve her şeyin başlatıcısı olan Allah.
El-Âhir: Varlığı sonsuz olan, kendinden sonra hiçbir şeyin olmadığı ve her şeye bir son takdir eden Allah.
Ez-Zâhir: Zatı ve sıfatlarıyla en yücelerde olan, varlığının ve birliğinin delilleri apaçık olan, üstün/galip ve kullarından dilediğini üstün kılan Allah.
El-Bâtın: Zatı görülmeyen, kullarına en yakın/sırdaş olan, her şeyin hakikat ve sırrına vakıf olan Allah.

Dua

“Göklerin, yerin Rabbi, büyük arşın Rabbi, Rabbimiz ve her şeyin Rabbi! Taneyi ve çekirdeği yaran, Tevrat’ı, İncil’i ve Kur’ân’ı indiren Allah’ım! Her hareket eden ve perçeminden tuttuğun her varlığın şerrinden sana sığınırım. Allah’ım! Sen kendisinden önce hiçbir şey bulunmayan El-Evvel’sin. Senden sonra hiçbir şey bulunmayan El-Âhir’sin. Üstünde hiçbir şey olmayan Ez-Zâhir’sin. Ötesinde hiçbir şey bulunmayan El-Bâtın’sın. Borcumun ödenmesi için bana kolaylık ver ve fakirlikten bizi müstağni kıl!”

EL-EVVEL, EL-ÂHİR, EZ-ZÂHİR, EL-BÂTIN

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden biri, El-Evvel'dir. Bu ismin öz anlamı "*ilk*" olmaktır. Sonluluğun zıddı olan ilk/evveliyat, Rabbimizin zatı için seçtiği tanıtıcı isimlerden biridir.

El-Evvel ismi Kur'ân'da yalnızca bir (1) defa geçmiştir. Hadîd Suresi 3. ayette El-Esmau'l Husna'dan El-Âhir, Ez-Zâhir, El-Bâtın isimleriyle bir arada zikredilmiştir:

"O, (öncesi olmayan) El-Evvel'dir, (sonrası olmayan) El-Âhir'dir, (her şeyin üzerinde ve varlığının delilleri apaçık olan) Ez-Zâhir'dir, (aklın hakikatini tam idrak edemediği ve kullarına yakın) El-Bâtın'dır ve O, her şeyi bilendir."[1]

Ayette zikredilen dört ismi, önce ayrı ayrı ele alacak, daha sonra 4 ismi birlikte anlamaya çalışacağız.

EL-EVVEL

Allah'ın, El-Evvel olması

Allah Resûlü (sav) bu ismi şöyle tefsir eder:

"Sen El-Evvel'sin, senden önce hiçbir şey yoktur..."[2]

El-Evvel İsminin Anlamı

Hiç şüphesiz beyanın en güzeli Muhammed Mustafa'ya (sav) ait olanıdır. O (sav), Allah'ı (cc) en iyi tanıyanımızdır. O'nun yaptığı tanıma göre El-Evvel: öncesiz olan, hiçbir şey yokken var olan ve her şeyin başlatıcısı olan Allah, demektir.

1. 57/Hadîd, 3
2. Müslim, 2713; Tirmizi, 3400; İbni Mace, 3873; Ahmed, 8960

El-Evvel İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Her Şey, El-Evvel'e Götürür

Hiçbir şey yokken Allah vardı; zira O (cc), öncesiz olandır. Öncesiz olduğu için her şeyin başlangıcı O'na (cc) aittir. Varlık âleminde bulunan her şey, O'nun (cc) başlatması ve ilk oluşa müsaade etmesiyle var olmuştur. Bu demektir ki El-Evvel, her işin başlangıcında tecelli etmiştir. El-Evvel isminin mührünü taşımayan tek bir varlık dahi yoktur. Nereden başlayarak geri dönersek dönelim, varıp duracağımız yer El-Evvel'dir. Bu bilgi, müminin kalp dünyasını kuşattığında onun duygu ve düşüncelerini bir düzene sokar. Başlamasını istediği her işte El-Evvel olan Allah'a yönelir. Bilir ki başlangıcında O'nun (cc) olmadığı hiçbir şey yok; O'ndan ister, O'na rağbet eder, O'na sığınır.

El-Evvel isminin tecellisini anlamak için besmeleye bakmalıyız. Neden her işimize besmeleyle başlarız? Çünkü yapacağımız her iş, yöneldiğimiz her oluş aşamalardan oluşur.

Tasavvur eder, öğrenir, dener, ortaya emek koyarız; istediğimiz olur veya olmaz. Düşünme aşamasında "*Bismillah*" diyerek düşünmeye başlarız. Öğrenmeye bismillah, denemeye bismillah, çabaya bismillah... El-Evvel olan Allah her merhalenin başlangıcına, "*Allah'ın adıyla, Allah'tan yardım dileyerek başlıyorum.*" parolasını koyar. Böylece işimizin bir bütün olarak değil, her aşamasının Allah (cc) ile olması gerektiğini öğretir. Her işinin başına Allah'ı (besmele) koyan ve bilinçli bir şekilde O'nun yardımıyla işe koyulan, sonuç ne olursa olsun, müsterihtir; çünkü şunu bilir: Bu işi başlatan kimse nihayeti de O'nun elindedir. Ben, O'ndan yardım isteyerek (besmele) başladım ve ortaya emek koydum. Sonra da işimi O'na (cc) emanet ettim. O'nun bu işimi nihayete erdirmesi de akamete uğratması da bana yardımıdır. Neyin hayır neyin şer olduğunu O (cc) bilir, ben bilmem...

2. İlkler/Öncüler El-Evvel İsminin Tecellisidir

Müminler, iman ve salih amelleri oranında farklı mertebelere sahiplerdir:

"Sonra Kitab'ı kullarımızdan seçtiklerimize miras kıldık. Onlardan kimi nefsine zulmeder, kimisi orta yolludur. Kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda yarışıp öne geçer. Bu, büyük lütuf ve ihsanın ta kendisidir."[3]

"Muhacir ve Ensar'dan öncüler, ilkler ve onlara ihsan üzere tabi olanlar (var ya)! Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlar için altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. En büyük kurtuluş budur işte."[4]

---

3. 35/Fâtır, 32
4. 9/Tevbe, 100

Mertebeler dünyada farklı olduğu gibi ahirette de farklı farklıdır:

"Sizler de üç sınıf olduğunuzda, (Amel defterlerini sağ taraflarından alacak olan mutlu) Ashabu'l Meymene, ne Ashabu'l Meymenedir ama! (Amel defterlerini sol taraflarından alacak olan bedbaht) Ashabu'l Meş'eme, ne Ashabu'l Meş'emedir ama! (İman ve salih amelde) önde olanlar, (onlar) öncülerdirler. Bunlar (Allah'a) yakınlaştırılmışlardır. Naim cennetlerinde, Birçoğu öncekilerdendir. (Geçmiş ümmetlerdendirler.) Az bir kısmı da sonrakilerdendir. (Altın ve mücevherlerle) işlenmiş tahtlar üzerinde, karşılıklı olarak yaslanmış hâlde, etraflarında ebedî/ ölümsüz kılınmış (hizmetkâr) gençler dolanır, kaynağından doldurulmuş bardaklar, testiler ve kadehlerle. (Onu içtiklerinden dolayı) ne başları ağrır ne de (sarhoşlukla) akılları gider. Seçecekleri meyveler, canlarının istediği kuş eti, iri gözlü huriler, saklı inciler gibidir (onlar). Yaptıkları (salih amellerin) karşılığı olarak, orada boş/ faydasız ve günah olacak bir söz işitmezler. İşitecekleri tek söz, (karşılıklı söyleyecekleri) 'Selam', 'Selam'dır. (Amel defterlerini sağdan alacak olan) Ashabu'l Yemin, ne Ashabu'l yemindir ama! Dikensiz, dalları meyve dolu kiraz ağaçları, meyveleri iç içe geçmiş muz ağaçları, uzayan gölgeler, kesintisiz akan sular, çokça meyveler, arkası kesilmeyen ve yasaklanmayan (meyveler), ve yükseltilmiş döşemeler üzerinde (olacaklardır). Şüphesiz ki biz, (cennet kadınlarını) yeniden yaratmışızdır. Onları bakire kılmışızdır. Eşlerine aşık ve yaşıt, (Bu nimetler, amel defterlerini sağdan alacak olan) Ashabu'l Yemin içindir. Birçoğu geçmiş ümmetlerden, birçoğu da sonrakilerden (olacaktır)."[5]

Öncüler/İlkler, Allah'ın (cc) El-Evvel isminin (öz anlamı olan ilk olmanın) bir tecellisidir. Fazilet ve ihsan, hayır ve lütuf O'nun elindedir. O (cc) kullarından dilediğine fazlını eriştirmekte, rahmetini dilediğine tahsis etmektedir. Öyleyse El-Evvel olana rağbet etmeli, O'nun rahmet ve fazlını umarak bizleri hayırda öncülerden/ilklerden kılmasını dilemeliyiz.

Burada bir parantez açıp okuyucu kardeşlerime bir çağrıda bulunmak istiyorum: İslam'ın garip olduğu şu zamanda, elini taşın altına koyacak ve emaneti yüklenecek, ehil insanlara ihtiyaç vardır. Zira insanlar korkuyor ve dine sahip çıkmayı göze alamıyor. Bir yandan tağutların tehdit ve saldırıları, diğer yandan modern cahiliyenin ayartıcı ve konfora alıştıran çağrısı... Kimisi korkudan kimisi rahata düşkünlükten bu dini sahipsiz bırakıyor. Durum, Allah Resûlü'nün (sav) haber verdiği gibidir:

" 'Yemek yiyenlerin büyük tabağa üşüştükleri gibi insanların size karşı birleşip üşüşmeleri yakındır.' Biri sordu:

— Acaba o zaman biz sayıca az mı olacağız?

— Hayır, bilakis siz o zaman sayıca çok olacaksınız; fakat siz, selin sürüklediği

5. 56/Vâkıa, 7-40

çer çöp gibi dağınık olacaksınız. Allah, düşmanlarınızın kalbinden sizin korkunuzu çıkartacaktır. Sizin kalplerinize de vehen atacaktır, buyurdu.

— 'Vehen' nedir, ey Allah'ın Resûlü, diye sorduklarında şöyle buyurdu:

— Dünya sevgisi ve ölüm korkusudur."[6]

Dünyayı, rahatı, konforu, lüksü seven; ölümden, musibetten, zindandan, hicretten, eziyetten korkan insanlar, çoğunluğu oluşturuyor.

İşte tam bu noktada öncülere/ilklere ihtiyaç vardır. Yalnızca Allah'ı (cc) ve O'nun sevdiklerini seven; O'ndan ve O'nun azabından korkan yiğitlere. Duruşlarıyla korku bulutlarını dağıtacak, inançlarıyla ümit tohumlarını kalplere serpiştirecek, sebatlarıyla mazlumların uyanışına ve hakkı ikame etmesine vesile olacak öncülere/ilklere ihtiyaç vardır.

Elbette Allah (cc) zamanı geldiğinde El-Evvel ismiyle tecelli edecek ve o topluluğu oluşturacaktır. Sorulması gereken asıl soru şudur: Acaba bizler o topluluğun neresinde olacağız? Dualarımızla kalplerimizi hazırlamalı, beklentilerimizle düşüncelerimizi bu noktaya kanalize etmeliyiz ve amellerimizle hayırda öncülerden olmaya talip olduğumuzu Rabbimize arz etmeliyiz. Fazilet ve lütuf O'nun elindedir. Rahmetini kullarından dilediğine tahsis eder.

EL-ÂHİR

Genel Bilgiler

Hadîd Suresi 3. ayette zikredilen bir diğer isim El-Âhir'dir. Öz anlamı "*son*" olan bu isim "*ilk*" olmanın zıddıdır. Kur'ân'da tek bir (1) defa geçmiştir. Allah Resûlü (sav) şöyle tefsir eder:

"Sen El-Âhir'sin. Senden sonra hiçbir şey yoktur..."[7]

El-Âhir, yüce Allah'ın bekasına ve her şey fena bulduktan sonra Allah'ın (cc) baki kalacağına delalet eder.

El-Âhir İsminin Anlamı

Varlığı sonsuz olan, kendinden sonra hiçbir şeyin olmadığı ve her şeye bir son takdir eden Allah, demektir.

El-Âhir İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah, Her An El-Âhir ismiyle Tecelli Etmektedir

Yüce Allah sürekli olarak yaratmaktadır. Yarattıklarına ise bir ecel tayin etmekte, varlıklarını bir sonla sınırlamaktadır. Nasıl ki yaratmayla başlattığı her

6. Ebu Davud, 4297; Ahmed, 22397
7. Müslim, 2713; Tirmizi, 3400; İbni Mace, 3873; Ahmed, 8960

varlık O'nun (cc) El-Evvel ismine işarettir; aynı şekilde varlığına son verdiği her mevcut da O'nun El-Âhir ismine işarettir.

İnsanlar ölmekte; El-Âhir olan Allah'ın varlığı devam etmektedir. Nesiller, nesilleri izlemekte; toplumlar ecelleri geldiğinde varlık sahnesinden çekilmekte ve El-Âhir olan, var olmaya devam etmektedir. Kıtalar yer değiştirmekte, iklimler başkalaşmakta, zaman ve mekân eskiyip yerini yenilere bırakmakta; El-Âhir, var olmaya devam etmektedir. Milyonlarca yıldır, her bir varlık son bulduğunda El-Âhir olan Allah tecelli etmekte, varlığıyla sonsuz olduğunu ve her şeyden sonra O'nun var olacağını kullarına göstermektedir.

Nereden başlarsanız başlayın, ileriye doğru gittiğinizde tüm kapılar El-Âhir'e (cc) çıkacaktır; çünkü düşünmeye başladığınız her neyse bir yerde son bulacaktır. "*Ya sonra?*" diye sorduğunuzda, tüm kâinat "*El-Âhir olan Allah*" cevabını verecektir.

Öyleyse kalbin hedefi, amacı, yönelişi Allah'a (cc) olmalıdır. Zira neye bağlanmış olursak olalım; bir gün son bulacak, kaybolup gidecektir. Oysa Allah El-Âhir'dir. Kalp O'na (cc) yöneldiği için kaybetmeyecek, hiçbir surette zarara uğramayacaktır. Kalp dursa dahi umduğu, sevdiği, korktuğu, haşyet duyduğu El-Âhir var olmaya ve bu amellerin karşılığını vermeye devam edecektir. Mümini, kalp amellerinin en şereflisi ihlasa götüren, bu inançtır.

Biz müminler için en tehlikeli tuzak, gizli şirktir: Allah'tan (cc) gayrısının iltifatına, övgüsüne ve takdirine meftun olmaktır. Fıtratımızda var olan beğenilme ve takdir edilme duygusunun, İblis eliyle saptırılıp riya ve sum'aya dönüşmesidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi kulluk afetlerinin en tehlikelisi fıtri duyguların, mecrasından saptırılarak kişinin isyana sürüklenmesidir. Bunu tespit etmek zordur. Fıtri duygularla kalbe yerleştiği için tespit edilse dahi tedavisi zordur. Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmaktadır:

"— Sizin için benim yanımda Mesih Deccal'den daha korkunç olan şeyi size haber edeyim mi? Biz:

— Evet, dedik. O dedi ki:

— Bu gizli şirktir. Gizli şirk, kişinin namaz kılması; ancak namazını kendisini gören bir adam için güzelleştirmesidir."[8]

"Her kim (yaptığı ameli insanlara) işittirme gayesi ile yaparsa/ işittirirse Allah onun (gerçek yüzünü insanlara) işittirir. Her kim gösteriş için amel yaparsa Allah onun (gerçek yüzünü) gösterir."[9]

"Allah Teâlâ söyle buyurdu: 'Ben ortaklığa hiç ihtiyacı olmayanım. Kim bir amel

8. İbni Mace, 4204; Ahmed, 11252
9. Buhari, 6499; Müslim, 1675

işleyip de benden başkasını o amelde ortak yaparsa onu kendi şirkiyle (ortak koşmasıyla) baş başa bırakırım.' "[10]

Ebu Umame El-Bahili (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Bir adam Resûlullah'ın yanına geldi ve dedi ki:

— Hem ecir hem de şöhret elde etmek isteyen kişi hakkında ne dersin ya Resûlullah? Peygamber (sav) *dedi ki:*

— Ona hiçbir şey yoktur!

Bunu üç defa tekrarladı. Sonra dedi ki:

— Allah, sırf kendi rızası için olmayan hiçbir ameli kabul etmez. O, sadece kendi rızası için olan ve ihlas içinde yapılan amelleri kabul eder."[11]

Kalp ibresi önemlidir. Sürekli kontrol edilmelidir. Allah'tan gayrısına kaydığı anda ona El-Âhir hatırlatılmalıdır: "*Ey Kalp!*" denmelidir, "*Rızasını, övgüsünü, takdirini umduğun kişi ölümlüdür. Övgüsü ve beğenisi onunla beraber son bulacak, unutulup gidecektir. El-Âhir olan Allah'ın övgüsü ve rızası ise sonsuzdur. Sen ölsen, amelin son bulsa ve tüm varlık seni unutsa dahi El-Âhir unutmayacak, seni övgü ve rızayla karşılayacaktır. Ey Kalp! Değerli olanı basit olanla değiştirme. Yok olmaya mahkûm olanı sonsuz olana tercih etme! İstikametini koru, ibren şaşmasın. El-Âhir olanın sevgi ve övgüsüyle yetin...*" Zira en hayırlı nasihat, kişinin nefsine yaptığı nasihattir.

2. El-Âhir Her Şeye Bir Son Takdir Etmiştir

Rabbimiz, El-Âhir ismi anlaşılsın diye her şeye bir son takdir etmiştir. Her son da bize El-Âhir'i hatırlatmalıdır; çünkü insan sonsuzluğa meftun olarak yaratılmıştır. Âdem'den (as) bu yana insanoğlu, sonsuzluğu/ölümsüzlüğü elde etme sevdasıyla çok defa Rabbine isyan etmiştir:

"Ey Âdem! Sen ve eşin cennete yerleşin ve oradan dilediğiniz yerden yiyin. Şu ağaca yaklaşmayın! Yoksa zalimlerden olursunuz. (Derken şeytan) örtünerek gizlenmiş bulunan avret yerlerini açığa çıkarmak için onlara vesvese verdi. Ve dedi ki: ***'Rabbinizin bu ağaçtan yemenizi yasaklaması, melek olmamanız ve ebedî yaşayanlardan olmamanız içindir.'*** *Ve: 'Şüphesiz ki ben, sizin iyiliğinizi istiyorum/ size nasihat veriyorum.' diye o ikisine yemin etti. (Bu vesvese ve yeminleriyle) onları aldatıp (ağına) düşürdü. Ağaçtan tadınca, avret yerleri kendilerine görünmeye başladı. Üzerlerini cennet yapraklarıyla örtmeye başladılar. Rableri onlara seslendi: 'Ben size bu ağaçtan yemeyi yasaklamamış mıydım? 'Şeytan, sizin apaçık düşmanınızdır.' dememiş miydim?' "*[12]

Şeytan, ölümsüzlük ve günahsızlık (melekleşme) duygusuyla Âdem'e (as) ve

10. Müslim, 2985
11. Nesai, 3140
12. 7/A'râf, 19-22

eşine yaklaşmış, başarılı da olmuştur. Şeytan gibi, modern cahiliye de insanın yumuşak karnını tespit etmiştir. Onun ölümsüzlüğe olan düşkünlüğünü kimi yerde ölüm korkusuyla kimi yerde de yaşam sevdasıyla, insanın aleyhine kullanmaktadır. Sağlık, günümüzde bir put hâline getirilmiştir. Daha fazla yaşama isteği kamçılanarak insan, tüm emek ve kazancını sağlık sektörüne akıtmaktadır. Her gün yeni bir hastalık keşfedilmekte, ne hikmetse (!) toplumun büyük çoğunluğu da o hastalığa yakalanmaktadır. Üretilen ilaçlar satılmakta, insan kendi malıyla ekini ve nesli ifsat projesine katkı sunmakta ve saçıp savurarak da şeytana kardeş olmaktadır.[13] Bir hastalık için satın aldığı ilaç, aslında olmayan o hastalığı tedavi etmekte (!) yan etkileri sebebiyle de sayısız yeni hastalığa sebep olmaktadır. Bu da yeni ilaçlar, yeni tedaviler ve yeni harcamalar demektir.

Akıl ve hikmetle düşünüldüğünde buna anlam vermek mümkün değildir; ancak vaka göstermektedir ki her geçen gün sağlık çılgınlığı biraz daha yayılarak tüketim ağına yeni kurbanlar düşürmektedir.

Neden? Çünkü insan yaşamayı sevmeye ve ölümsüzlüğe meftundur. İnsi şeytanlar, bu damardan insana yaklaşarak onu bir tüketim aparatına çevirmektedir.

Oysa insan ne yaparsa yapsın, bir gün ölecek ve El-Âhir olan Rabbine kavuşacaktır. Ölümsüzlük isteği şeytani bir vesvesedir ve insan asla ona ulaşamayacaktır. Beden baki kalmayacağına göre ölümsüzlük isteği, baki olan salih amellere ve ebediyyet yurduna yönlendirilmelidir:

“Mal ve evlatlar dünya hayatının süsüdür. Kalıcı salih ameller ise Rabbinin yanında sevap ve umut bakımından daha hayırlıdır.”[14]

Böylece fıtri bir sevgi, insi ve cinni şeytanların elinden kurtarılır. Kalıcı (bakiyatu’s salihat) olan amellere, yani ahiret yatırımına dönüştürür.

3. El-Âhir İsmi: Musibetlerin Tesellisi

İnsanoğlu dünyaya imtihan için gönderilmiştir. Rabbi (cc) ya onu nimetle ya da musibetle imtihan eder. İnsan aynı anda, verilen nimetlerin şükrünü eda etmek ve belalara sabretmekle mükelleftir.

İnsanı en fazla yıpratan şeylerden biri sevdiği şeylerin sonlanmasıdır. Yakınlarını kaybetmesi, zenginliğin son bulması, dostlukların nihayete ermesi… insanı derinden sarsar; ancak her şeyin bir sonu olduğunu bilmek, bu musibetlerin tesellisi olur. Allah’ın (cc) El-Âhir olduğunu bilenler çabuk toparlanır ve sonsuz olanın yalnızca bir ve tek olan Allah olduğunu hatırlarlar. Musibet anında özleri, sözleri ve davranışları istikametini korur:

---

13. “Yakın akrabaya, miskine/ihtiyaç sahibi yoksula, yolda kalmışa hakkını ver, malı saçıp savurma. (Çünkü) saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridirler. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür.” (17/İsrâ, 26-27)
14. 18/Kehf, 46

"Andolsun ki sizleri biraz korku, biraz açlık, mallardan, canlardan ve meyvelerden eksiltmekle imtihan edeceğiz. Sabredenleri müjdele! Onlar ki başlarına bir musibet geldiğinde: 'Şüphesiz ki biz Allah'a aitiz/ Allah'tan geldik ve hiç şüphesiz yine O'na döneceğiz.' derler. Bunlar, Rablerinden üzerlerine bir övgü/ destek ve rahmet olanlardır. Ve yine bunlar hidayete erenlerin ta kendileridirler."[15]

Her Şeyin Bir Sonu Olduğunu Bilmek, Mücadelede Sebatı Arttırır!

Allah yolunda mücadele eden müminler, Allah'ın yardımına ve kardeşlerinin desteğine muhtaçtır. Resûller dahi Allah'ın (cc) yardımı yanında müminlerin yardımını talep etmişlerdir:

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere: 'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler."[16]

Her davada öncüler/ilkler, insanları hayra yönlendiren liderler ve İslam cemaatinin yapı taşı olan "*salihler*" vardır. Bunlar; sözleri, duruşları, tutumları ile İslam cemaatine örnek olur, onları en güzel olana teşvik ederler. Allah (cc) El-Âhir ismiyle tecelli edip bu insanların canını alabilir, onlarla dava arkadaşlarının beraberliğini sonlandırabilir, aralarını uzak mesafelerle ayırabilir… Bu bir imtihan olur. Rabbimiz gönülleri Allah'a (cc) bağlı olanlarla; şahıslara, ortama ve belli şartlara bağlı olanları açığa çıkarmak ister.

Allah (cc) sahabeyi iki defa bu imtihana tabi tutmuştur. İlki Uhud Savaşı'nda Allah Resûlü'nün (sav) öldüğü söylentisinin yayılmasıydı:

"(Hatırlayın!) Hani siz dönüp hiç kimseye bakmadan kaçıyordunuz. Resûl, (savaşa dönmeniz için) arkanızdan sesleniyordu. Kaçırdığınız (hayırlara) ve başınıza gelen musibetlere üzülmeyesiniz diye (Allah) sizi keder üstüne kederle sınadı. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[17]

Kur'ân-ı Kerim, sahabeden bu topluluğun savaştan kaçış hikâyelerini aktarmıştır. Savaş alanında yayılan, "*Allah Resûlü'nün öldüğü*" haberini duyduklarında bunu kaçmak için bir bahane yapmışlardı. Allah Resûlü'nün ölmediğini, sağ olduğunu sahabeden öğrenen ilk kişi Ka'b b. Malik'ti. Bu haberi yüksek sesle müjdeledi; ancak Allah Resûlü (sav) susmasını emretti, müşriklerin bunu bilmelerini istemiyordu.[18]

"Müslimler bozguna uğradığında Enes b. Nadr hiç bozulmadı ve 'Alllah'ım, şunların (Müslimlerin) yaptıklarından dolayı senden özür dilerim, şunların (müş-

15. 2/Bakara, 155-157
16. 61/Saff, 14
17. 3/Âl-i İmran, 153
18. Siyeri Nebi, 2/146-147

riklerin) yaptıklarından da sana sığınırım!' dedi ve ileri atıldı. Sa'd b. Muaz onunla karşılaştı ve:

— Nereye ey Ebu Ömer, dedi. Enes b. Nadr:

— Cennetin kokusu ne güzel ne hoş, ey Sa'd! Onu (cennet kokusunu) Uhud'un arkasında duyuyorum, dedi; sonra yürüdü, ölünceye kadar müşriklerle savaştı. Kız kardeşi onu parmaklarından tanıyıncaya kadar da (cesedi) tanınmadı. Üzerinde seksen küsur mızrak, kılıç ve ok yarası vardı. Ahzâb Suresi 23. ayet onun hakkında nazil oldu."[19]

İkincisi ise Nebi'nin vefatıyla gerçekleşen olaylardı:

"Resûlullah'ın vefatı Ömer'i (ra) *dehşete düşürdü. Bu sebeple Peygamber'in* (sav) *öldüğünü söyleyenlere tehditler savuruyor ve şöyle diyordu: 'Resûlullah ölmedi; fakat Musa b. İmran'ın kavminden ayrılıp Rabbine gitmesi ve kırk gece sonra dönmesi gibi o da Rabbine gitti. Vallahi, Musa'nın döndüğü gibi o da dönecektir. O vefat etmiştir, diyenlerin el ve ayaklarını kesecektir!'*

Ebu Bekir (ra), *Resûlullah'ın ölüm haberini duyar duymaz Sunh mevkisindeki evinden çıkıp atına bindi ve geldi. Atından iner inmez mescide girdi. Hiç kimse ile konuşmadan doğruca Aişe'nin* (r.anha) *hücresine girdi ve Resûlullah'ın* (sav) *yanına vardı. Resûlulah'ın üstü, çizgili bir örtü ile örtülmüştü. Üstünden örtüyü çekip yüzünü açtı, sonra üzerine kapandı; onu öptü ve ağladı ve sonra şöyle dedi: 'Anam babam sana feda olsun. Sana yazılmış olan ölümü tattın vallahi! Allah sana iki ölümü cemetmez.'*

Daha sonra Ebu Bekir (ra) *dışarı çıktı. O sırada Ömer* (ra) *insanlar ile konuşuyordu. Ebubekir* (ra), *'Otur yerine, ey Ömer!' diye seslendi; fakat Ömer oturmadı ve hiddetle konuşmasını devam ettirdi. Bunun üzerine Ebu Bekir* (ra) *ayağa kalkıp Allah'a hamd ve sena ettikten sonra insanlara şöyle hitap etti:*

'Her kim Muhammed'e ibadet ediyorsa bilsin ki Muhammed vefat etmiştir. Kim de Allah'a ibadet ediyorsa bilsin ki Allah diridir, ölmez.'

Sonra da şu ayeti okudu:

'Muhammed, yalnızca bir resûldür. Ondan önce de resûller gelip geçti. O öldüğünde ya da öldürüldüğünde topuklarınız üzerine gerisin geriye mi döneceksiniz? Kim de topukları üzerine (dininden ya da yaptığı salih amelinden) dönerse Allah'a zarar veremeyecektir. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır.'[20]

Bunun üzerine Ömer (ra) *şöyle dedi: 'Vallahi Ebu Bekir'in bu ayeti okuduğunu duyar duymaz ayaklarım beni taşıyamaz oldu. Anladım ki artık Resûlullah* (sav) *vefat etmiştir.' "*[21]

Her iki imtihanda da ashabın iki gruba ayrıldığını görüyoruz. Enes b. Nadr'ın

19. Buhari, 2805; Müslim, 1903
20. 3/Âl-i İmran, 144
21. Siyeri Nebi, 2/720

(ra) Uhud'da, Ebubekir'in (ra) Nebi'nin (sav) vefatında gösterdiği tavır, Allah'ın (cc) hoşnut olacağı tavırdır. İki sahabi de Muhammed'in (sav) ölümlü/sonlu oluşuna, Allah'ın (cc) ölümsüz/sonsuz oluşuna vurgu yapmışlardır. Benzer imtihanlara bizler de uğrayabiliriz. El-Âhir ismiyle kalpleri arındırmalı, güzel isimlerin terbiyesiyle imtihanlarda istikamet üzere durabilmeyi ümit etmeliyiz.

EZ-ZÂHİR

Genel Bilgi

Ez-Zâhir, "*ze-he-ra/ zuhur*" kökünden türemiştir. Kök anlamı; görünürlük, yücelik, ve üstün olma/galibiyet anlamları etrafında döner. Bu isim de Kur'ân'da bir (1) defa, Hadîd Suresi 3. ayette geçer.

Allah Resûlü Ez-Zâhir ismini şöyle tefsir eder:

"... Sen Ez-Zâhir'sin. Senin üstünde hiçbir şey yoktur..."[22]

Ez-Zâhir İsminin Anlamı

Zatı ve sıfatlarıyla en yücelerde olan, varlığının ve birliğinin delilleri apaçık olan, üstün/galip ve kullarından dilediğini üstün kılan Allah, demektir.

Ez-Zâhir İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Ez-Zâhir Olan Allah Varlığına ve birliğine Delalet Eden Delillerle Her An Tecelli Etmektedir

Bizler; Allah'ın (cc) gayb olduğunu, gözlerin O'nu kuşatamayacağını ve O'na imanın, gayba iman olduğunu biliyoruz. Bununla beraber O'nun varlığından ve birliğinden eminiz. O kadar ki inkârcı mülhidler dahi dara düştüklerinde O'nun varlığını itiraf edip büyüklüğüne sığınırlar. Buna binaen şöyle deriz: Zatıyla El-Bâtın olan (gözlerin göremediği) Allah, varlığının ve birliğinin delilleriyle Ez-Zâhir'dir, görünürdür. Çevremizde bulunan her şey, Allah'ın varlığına bir kanıttır. Zira bir yerde yazı varsa orada bir kâtip (yazıcı) olduğu, bir sanat varsa orada bir sanatkâr olduğu, bir ekin varsa orada bir çiftçi olduğu muhakkaktır. Her eser, sahibine işaret eder. Kâinat da bir bütün olarak Allah'ın (cc) eseridir, O'nun varlık ve birliğine delalet eder. Delillerinin apaçık, görünür ve çokluğu nedeniyle yüce Allah, Ez-Zâhir'dir ve O'na işaret eden her delil O'nun Ez-Zâhir isminin bir tecellisidir:

"Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir. Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değiştirmesinde, insanlara fayda sağlayarak denizde yüzen gemilerde,

22. Müslim, 2713; Tirmizi, 3400; İbni Mace, 3873; Ahmed, 8960

Allah'ın gökyüzünden indirdiği ve ölümünden sonra yeryüzünü kendisiyle canlandırdığı suda, orada yaydığı farklı türdeki her bir canlıda, rüzgârların çevrilip yönlendirilmesinde, gök ve yer arasında emre amade kılınmış olan bulutlarda akledenler için (üzerinde düşünülüp, bunları yapanın tek ilah olduğu ve kulluğun yalnızca O'na yapılması gerektiğine dair) deliller vardır."[23]

"İnsanı bir nutfeden/ meniden yarattı. (Bir de ne göresin!) O (insan yaratıcısına karşı) apaçık bir düşman kesilivermiş. Ve hayvanları da (O) yarattı. Onlarda sizi ısıtacak (yünlerinden giysiler) ve (başkaca) faydalar vardır. Ve onlardan yersiniz. Sabah saldığınızda da akşam (geri) getirdiğinizde de, sizin için onlarda (seyre değer) bir güzellik vardır. Ağırlıklarınızı yüklenir, canınızın yarısı telef olmadan erişemeyeceğiniz beldelere taşırlar. Şüphesiz ki Rabbiniz, (pek şefkatli olan) Raûf, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir. Binesiniz ve süs olsun diye atlar, katırlar ve merkepler yarattı. Ve sizin bilmediğiniz şeyler yaratmaktadır. (İnsanlara) doğru yolu açıklayıp göstermek Allah'a aittir. (O yollardan) bazısı da eğridir. (Kişiyi hakka ulaştırmaz.) Şayet dileseydi elbette, tümünüzü hidayet ederdi. Sizin için gökten su indiren O'dur. (O sudan) sizin için içecek de vardır, ağaç/ otlak da vardır. Ve (hayvanlarınızı o sudan biten otlakta) yayarsınız. Onunla sizin için ekin, zeytin, hurmalıklar, üzümler ve her meyveden bitirir. Şüphesiz ki düşünen bir toplum için bunda (Allah'ın lütuf ve ihsanına işaret eden) ayet vardır. Geceyi, gündüzü, Güneş'i ve Ay'ı emrinize amade kılmış (hizmetinize sunmuştur). Yıldızlar da O'nun emriyle boyun eğdirilmiş (insanlara hizmetkâr kılınmıştır). Şüphesiz ki akleden bir topluluk için bunda ayetler vardır. Yeryüzünde sizin için yaratıp yaydığı türlü renklerdeki (bitkiler de sizin hizmetinizdedir). Şüphesiz ki öğüt alan bir toplum için bunda ayet vardır. Taze et yemeniz ve giyecek süsler çıkarmanız için denizi emrinize amade kıldı. Gemilerin, (suyu) yararak onda (seyrettiğini) görürsün. (Bunlar) Allah'ın ihsan ve lütfunu arayıp şükredesiniz diyedir. Sizi sarsmasın diye yeryüzüne (dağlardan) kazıklar, yolunuzu bulasınız diye de nehirler ve yollar yerleştirdi. (Yolunuzu bulmanız için başkaca) alametler (de yerleştirdi). Onlar yıldızlarla da yollarını bulurlar. Hiç yaratan, yaratmayan gibi olur mu? Öğüt almaz mısınız? Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız onu kuşatıp kapsayamazsınız. Şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[24]

Allah (cc) her şeyde O'nun azamet ve kudretini görmemizi ister ve iğneden ipliğe insanın idrak edebildiği her şeyi, düşünmesi için onun önüne koyar.

Allah'ın (cc) bilinmek ve zahir olmak için buna ihtiyacı mı vardır? Elbette hayır! Yüce Allah'ın; insanın tefekkürüne, tefekkürden elde edeceği imana ve imanın dönüşeceği kulluğa ihtiyacı yoktur. Tüm yeryüzü, Allah'ın varlık ve

23. 2/Bakara, 163-164
24. 16/Nahl, 4-18

birlik delillerini inkâr etse dahi Allah'a (cc) zerre kadar zarar veremez, O'nun mülkünden hiçbir şey eksiltemezler:

"Musa demişti ki: 'Siz ve yeryüzünde bulunanların tamamı kâfir olsanız şüphesiz ki Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlıklar tarafından övülen) Hamîd'dir.' "[25]

Ebu Zerr El-Gıfari (ra), Resûlullah'ın (sav), Rabbinden rivayet ettiği kutsi hadiste şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

"Ey kullarım, ben zulmü kendime haram kıldım, sizin aranızda da zulmü haram kıldım! O hâlde birbirinize zulmetmeyiniz. Ey kullarım, benim hidayette kıldıklarımın dışında hepiniz dalalettesiniz! O hâlde benden hidayet isteyin ki size hidayet vereyim. Ey kullarım, benim doyurduklarımın dışında hepiniz açsınız! Öyleyse benden yiyecek isteyin ki size yiyecek vereyim. Ey kullarım, benim giydirdiklerimin dışında hepiniz çıplaksınız! Öyleyse benden giyecek isteyiniz ki size giyecek vereyim. Ey kullarım, siz gece ve gündüz hata işliyorsunuz! Ben de bütün günahları affederim. Öyleyse benden af isteyin sizi affedeyim. Ey kullarım, siz bana zarar veremezsiniz ki zarar veresiniz! Yine siz bana fayda veremezsiniz ki fayda veresiniz! Ey kullarım, önceden geçenleriniz, sonra gelecek olanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz sizin aranızda en müttaki adamın kalbi gibi olsalar yine de mülkümde bir şey artmaz. Ey kullarım, önceden geçenleriniz, sonra gelecek olanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz sizin aranızda en facir (isyankâr) adamın kalbi gibi olsalar, yine de mülkümden bir şey eksilmez. Ey kullarım, önceden geçenleriniz, sonra gelecek olanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz bir yerde dursalar da benden isteseler, ben de her birinize istediklerini versem bu benim yanımdakinden/ hazinemden bir şey eksiltmez; ancak denize batırılan iğnenin eksilttiği gibi eksiltir. Ey kullarım, onlar sizin amellerinizdir. Sizin hesabınıza olanları ben zaptederim. Sonra onları size vereceğim. Kim hayır bulursa Allah'a hamdetsin. Kim de başka şey bulursa kendisinden başkasını kınamasın."[26]

Evet, Allah'ın bizim kulluğumuza ihtiyacı yoktur. O (cc), varlık delillerini bizim iyiliğimiz için bize gösterir.

İnsana, Allah'a (cc) delalet eden delillerin gösterilmesi ve dikkatinin kevni ayetlere çekilmesi onun iyiliği içindir; çünkü insan, Rabbini tanıdıkça O'na (cc) olan imanı artar. Rabbine salih amellerle yakınlaşır. Rabbine karşı cehalet içinde oldukça da nankörleşir, unutur, kalbi katılaşır. İnsanın istikamet üzere kalması için her şeye Ez-Zâhir olanın mührü vurulmuştur, insan nereye bakarsa baksın, Rabbini görecek bir ayet bulsun, istenmiştir. Yeter ki akleden bir kalp, görebilen bir göz, işiten kulak ve en önemlisi de Rabbine giden bir yol tutsun…

25. 14/İbrahîm, 8
26. Müslim, 2577; Tirmizi, 2495; Ahmed, 21367

2. Ez-Zâhir Olan Allah Zatı ve Sıfatlarıyla En Yüce Olandır

Rabbimiz zatı ve sıfatlarıyla yüceler yücesidir. O'nun Ez-Zâhir ismiyle yakın anlamlı olan isimlerinden biri, El-Aliy'dir. Yüce Allah'ın mutlak yüce oluşuna delalet eder:

Allah Resûlü de (sav), Ez-Zâhir ismini bu anlamda tefsir etmiştir:

"Sen Ez-Zâhir'sin. Senin üstünde hiçbir şey yoktur…"[27]

Ez-Zâhir isminin bu anlamını, bir önceki El-Aliy isminde anlattığımız için burada tafsilata girmiyoruz.

3. Ez-Zâhir Olan Allah kullarından Dilediğini Üstün/Galip Kılar

Allah (cc) Ez-Zâhir'dir, mutlak üstün ve galip olandır. Yerde ve gökte olan hiçbir şey O'nu (cc) aciz bırakamaz, hiçbir şey O'na karşı üstünlük elde edemez.

"… Allah, emrinde Galip'tir. Fakat insanların çoğu bilmezler."[28]

"Allah: 'Andolsun ki ben galip geleceğim ve resûllerim de (galip geleceklerdir).' diye yazmıştır. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[29]

Rabbimiz üstün olduğu gibi kullarından dilediğini de üstün kılar. Buyurur ki:

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere: 'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler."[30]

"*Onlar da üstün geldiler.*" diye meal verdiğimiz bölüm "ظاهرين/*za-hi-rin*" şeklindedir, yani Ez-Zâhir ismiyle aynı kökten türemiştir ve üstünlük/galibiyet anlamına gelmektedir.

Bu sebeple mümin için yenilgi yoktur. Mücadele lehine veya aleyhine sonuçlansa da mümin üstündür, galip gelmiştir. Onun sırtını dayadığı Allah, Ez-Zâhir'dir, yenilmezdir. Şöyle düşünelim: Komutanın zafer kazanıp ordunun hezimete uğradığı bir savaş olur mu? Olmaz elbet. Müminlerin itaat ettiği ana merci Allah'tır[31]; biat ederken asıl sözleştikleri Allah'tır[32]; canlarını ve mallarını

27. Müslim, 2713; Tirmizi, 3400; İbni Mace, 3873; Ahmed, 8960
28. 12/Yûsuf, 21
29. 58/Mücadele, 21
30. 61/Saff, 14
31. "Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resûl'e itaat edin. Sizden olan (Müslim/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen) yöneticilere de (itaat edin). Herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, şayet Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız (o meseleyi çözmek için) Allah'a ve Resûl'e götürün. Bu, daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir." (4/Nîsa, 59)
32. "Gerçek şu ki sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Kim (biatını) bozarsa, kendi aleyhine (biatını) bozmuş olur. Kim de Allah'a verdiği

uğruna satışa sundukları Allah'tır[33]; müminler yerde ve gökte olan Allah'ın ordularından bir ordudur[34]; müminler Allah'ın tarafında, O'nun (cc) taraftarıdır[35]... Şimdi soralım: İtaat ettikleri Allah, biat ettikleri Allah, alışveriş yaptıkları Allah, sahipleri Allah, dostları Allah... Böyle bir ordu yenilir mi? Durulabilirler; tarih sahnesinden çekilebilirler; elleri ve dilleri işlevini yitirip mücadelelerine kalplerinde buğz olarak devam edebilirler; evlerine çekilip, kapılarını fitneye kapatıp mağarada uykuya çekilebilirler... Ancak asla yenilmezler; yok olmazlar; silinip gitmezler. İşte bu sırra binaen Uhud Savaşı sonrasında şu ayet indirilmiştir:

"Gevşemeyin, üzülmeyin! Şayet inanıyorsanız üstün olan sizlersiniz."[36]

Daha iyi anlaşılsın diye Saff Suresi 14. ayet ve tarihî bir vakıadan yardım alarak devam edelim:

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere: 'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler."[37]

Ayet, İsa'ya (as) iman edenlerin desteklendiğini ve düşmanlarına karşı üstün geldiklerini haber veriyor; ancak tarihî bir gerçeklik olarak biliyoruz ki İseviliğin iki dönemi vardır:

- İsa (as) ile başlayan ve tevhid üzere olan İsevi Yahudilik Dönemi
- Pavlus sonrası oluşan, şirk inancının karıştığı ve Roma'nın resmî dini hâline gelen İsevilik Dönemi

Hiç şüphesiz Rabbimiz ikinci dönemi değil, birinci dönemi anlatmaktadır; çünkü ikinci dönem Hristiyanlık -Allah'ın rahmet ettikleri müstesna- putperestliğe dönüşmüştür.

---

söze vefalı olur (gereklerini yerine getirirse) ona, büyük bir mükâfat verecektir." (48/Fetih, 10)

33. "Şüphesiz ki Allah, cennet karşılığında müminlerden canlarını ve mallarını satın almıştır. Allah yolunda savaşır, öldürür ve öldürülürler. (Bu) Tevrat, İncil ve Kur'ân'da Allah'ın hak olan vaadidir. Kim Allah kadar sözüne bağlı olabilir ki? (O hâlde) yaptığınız bu alışverişten dolayı müjdelenin. En büyük kurtuluş budur işte!" (9/Tevbe, 111)

34. "İmanlarına iman katsınlar diye, müminlerin kalbine sekineti indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır. Allah, (her şeyi bilen) Alîm, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir." (48/Fetih, 4)

35. "Allah'a ve ahiret gününe iman eden bir topluluğun -babaları, oğulları, kardeşleri, aşiretleri dahi olsa- Allah ve Resûlü ile sınırlaşan insanlara sevgi beslediğini göremezsin. Bunlar, (Allah'ın) kalplerine imanı yazdığı ve onları kendinden bir ruhla desteklediği kimselerdir. Onları altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennete sokar. Allah onlardan razı olmuştur. Onlar da (Allah'tan) razı olmuşlardır. Bunlar, Allah'ın taraftarlarıdırlar. Dikkat edin! Hiç şüphesiz Allah'ın taraftarları, galip gelecek olanlardır." (58/Mücadele, 22)

36. 3/Âl-i İmran, 139

37. 61/Saff, 14

Burada sorulması elzem olan bir soru vardır: İsa (as) ve havarileri sürekli eziyet görmüş, dışlanmış, suikast girişimlerine maruz kalmış, çetin imtihanlara tabi tutulmuşlardır. Gerek Yahudiler gerek Roma İmparatorluğu ona (as) ve tabilerine nefes aldırmamıştır. Vaka bu iken ayette söz edilen yardım ve galibiyet nedir? Zahiren bakılınca ortada bir galibiyetten ziyade mazlumiyet vardır!

Evet, Allah'ın yardımı türlü türlü, çeşit çeşittir. O (cc) bazen kullarına yeryüzünde temkin verip onları güçlü kılarken[38] bazen de ellerinden tutup sebat etmelerini sağlamaktadır. En çetin imtihanlar karşısında kullarının gönüllerine sekinet, ayaklarına sebat, kalplerine direnç bahşetmektedir.

En büyük zafer, Allah'ın beraberliğidir. En büyük yenilgi ise Allah'ın (cc), kullarından yüz çevirmesi ve onları günahlarıyla baş başa bırakmasıdır.

Yüce Allah eğer kullarıyla beraberse o kullar acı çekse, hapsedilse, ateşten hendeklere atılsa, İseviler gibi zulüm ve işkencenin her türlüsüne maruz kalsa, Uhud'da olduğu gibi yetmiş şehid verse yine de üstündür, galiptir, azizdir, şereflidir; çünkü Allah'ın beraberliğini, hidayetini, lütuf ve ihsanını elde etmiştir!

Yardım ve zafer olayına böyle bakılmalıdır. Zira bu, Allah'ın (cc) öğrettiği bir hakikattir. Yardım ve zafer, savaş kazanmaya indirgenirse yanlış anlaşılır. İmtihanlar karşısında kalpler sarsılır, ayaklar kayar. Çoğu zaman nifak illetinin temeli olan, Allah'a karşı suizan baş gösterir:

"Bu sıkıntılı hâlden sonra, (içinde bulunduğunuz) topluluktan (bir kısmını) bürüyen güvenli bir uyuklama indirdi. Bir topluluk da kendi canlarını dert ediniyor, Allah'a dair hak olmayan cahiliye zannına kapılıyorlardı. Diyorlardı ki: '(Bu savaşla ilgili) bizim bir karar yetkimiz var mı?' De ki: '(Savaş konusunda) yetki tamamen Allah'a aittir.' (Böyle söylüyorlar ama) nefislerinde sana açık etmedikleri şeyler gizliyorlar. Diyorlar ki: 'Şayet (kararlar alınırken) bizim de yetkimiz olsaydı (savaşmak için Medine dışına çıkmayacak ve) burada öldürülmeyecektik.' De ki: 'Siz evlerinizde olsaydınız dahi, haklarında ölüm yazılanlar evlerinden çıkacak ve ölecekleri yere geleceklerdi.' (Tüm bunlar) Allah'ın sinelerinizde olanı sınaması ve kalplerinizde olanı temizlemesi içindir. Allah, sinelerde olanı bilmektedir."[39]

EL-BÂTIN

Genel Bilgiler

El-Bâtın, Rabbimizin güzel isimlerindendir. "*Be-ta-ne/ Batn*" kökünden türemiştir.

Kelimenin öz manası; iç, kapalı, gizli, saklı gibi anlamlar taşır. Kur'ân'da yalnızca Hadîd Suresi 3. ayette zikredilmiştir.

38. "(O Allah'ın yardım ettiği kimseler) kendilerine yeryüzünde iktidar verildiğinde namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. İşlerin akıbeti (onlar hakkında nihai karar) Allah'a aittir." (22/Hac, 41)

39. 3/Âl-i İmran, 154

Allah Resûlü (sav) bu ismi şöyle tefsir eder:

"... Sen El-Bâtın'sın. Senin (zatından) daha kapalı hiçbir şey yoktur."[40]

El-Bâtın ismi yüce Allah'ın zatının gizliliğine işaret etmektedir. Bazı ilim adamları kelimenin lügat anlamlarından yola çıkarak bazı yan anlamlar zikretmişlerdir. "*Bitâne/بطانة/ yakın, sırdaş*" kelimesinin anlamından ötürü "*kullarına çok yakın/ sırdaş olan*"; "*batn/بطن/ sır-gizlilik*" anlamı dolayısıyla da her şeyin sırrına ve hakikatine vakıf olan gibi yan anlamlar tespit etmişlerdir.[41]

El-Bâtın İsminin Anlamı

Zatı görülmeyen, kullarına en yakın/sırdaş olan, her şeyin hakikat ve sırrına vakıf olan Allah, demektir.

El-Bâtın İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah, Dünya Gözüyle Görülmez

Rabbimiz, varlığı ve birliğinin delilleri, delillerin çokluğu ve açıklığı nedeniyle Ez-Zâhir'dir. Bununla birlikte zatını gizlemiş, kullarına kapalı kılmıştır. Elbette bunun birçok hikmeti vardır:

İmtihan

Şayet insanlar Allah'ı (cc) görebiliyor olsaydı, imtihanın anlamı kalmazdı. Zira O'nun azamet ve yüceliği karşısında insan için teslim olmaktan başka bir yol olmazdı. Oysa Rabbimiz, kullarını imtihan etmek için yaratmıştır. O'na (cc) imanı değerli kılan da O'na imanın, gayba iman olmasıdır. Bundan olsa gerek Bakara Suresi'nde müminlerin özelliklerine "... *gayba iman eder...*"[42] diyerek başlanmıştır.

İnsanın Biyolojik Yapısı

Allah (cc), insanı sınırlı bir varlık olarak yaratmıştır. İnsanın bilgisi, işitmesi, hissetmesi ve görmesi sınırlıdır. Allah (cc) ise tüm eksikliklerden münezzeh ve bütün yüce sıfatların sahibidir. İnsan dünya gözüyle Allah'ı göremez; çünkü dünya gözü sınırlıdır, sınırsız olanı kuşatıp idrak edemez:

"Gözler O'nu idrak edip kuşatamaz. O ise tüm gözleri kuşatmıştır. O, (lütuf ve ihsan sahibi, en küçük şeylere ilmiyle nüfuz eden) El-Latîf, (her şeyden haberdar olan) El-Habîr'dir."[43]

Dağ dahi Allah'ın tecellisi karşısında tuz buz olmuşken insanın biyolojik yapısı Allah'ın (cc) rüyetine nasıl tahammül etsin?

---

40. Müslim, 2713; Tirmizi, 3400; İbni Mace, 3873; Ahmed, 8960
41. bk. Fethu'l Bari, 7379 no'lu hadis şerhi; Avnu'l Ma'bud, 5051 no'lu hadis şerhi
42. 2/Bakara, 3
43. 6/En'âm, 103

"Musa tayin edilen yere gelip, Rabbi onunla konuşunca: 'Rabbim! Bana göster de seni göreyim.' demişti. Allah buyurdu ki: 'Beni göremeyeceksin. Fakat dağa bak. Eğer yerinde durabilirse beni göreceksin.' Allah dağa tecelli edince onu paramparça etti ve Musa düşüp bayıldı. Ayılınca da: 'Seni (tüm eksikliklerden) tenzih ederim. Sana tevbe ettim ve ben iman edenlerin ilkiyim.' demişti."[44]

Kıyamet günü geldiğinde Allah (cc) gözlerde bulunan perdeyi/sınırı kaldıracaktır:

"Andolsun ki sen bundan gaflet içindeydin. Bugün (gerçeği görmeni engelleyen) perdeni kaldırdık. Artık görüşün demir (gibi keskindir)."[45]

İmanları ve salih amelleriyle Rableri katında makam elde edenler, O'na (cc) bakacak ve O'nu göreceklerdir:

"O gün (bazı) yüzler parıl parıldır. Rabbine bakmaktadır."[46]

2. Allah, Kullarına Yakın Olandır

Rabbimizin El-Bâtın isminin manalarından biri de kullarına yakın olmasıdır. O'nun (cc) yakınlığını ifade eden asıl ismi El-Karib'tir. Rabbimizin yakınlığı El-Karib isminde işlenecektir.

Burada üzerinde durmak istediğimiz nokta, yüce Allah'ın sırdaş/yoldaş anlamındaki yakınlığıdır. Zira Araplar, "b*atn*" kökünden türeyen "*bitâne*/بطانة" kelimesini; insanın sırlarını paylaştığı, özel hâllerini bilecek kadar kendine yakınlaştırdığı, çevre edindiği insanlar için kullanmaktadır.

"Ey iman edenler! Kendi dışınızda (sırlarınızı paylaşıp iç işlerinizden haberdar edeceğiniz kâfir) bir çevre edinmeyin. (Çünkü kâfirler) size zarar vermekten geri durmaz, sizin zora düşmenizi isterler. Kinleri ağızlarında belirmiştir. Sinelerinin sakladığı (kin) ise çok daha büyüktür. Şayet aklediyorsanız gerçekten size ayetlerimizi açıkladık."[47]

Bu manadan yola çıkarak diyebiliriz ki El-Bâtın olan Allah'ın yakınlığı, El-Karib olanın yakınlığından farklıdır. El-Karib, Allah'ın (cc) kullarına yakın oluşunu ifade eder. Kul, kendini Rabbine yakın hissetse de hissetmese de Allah (cc) tüm kullarına yakındır; ilmi ve beraberliğiyle onları ihata etmiştir.

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. Biz, ona, şah damarından daha yakınız."[48]

"Allah'ın göklerde ve yerde olan her şeyi bildiğini bilmez misin? Kendi aralarında fısıldaşan üç kişinin dördüncüsü mutlaka O'dur. Beş kişinin altıncısı mutlaka O'dur. Bundan az ya da daha çok olsunlar (fark etmez), her nerede olurlarsa

44. 7/A'râf, 143
45. 50/Kâf, 22
46. 75/Kıyâmet, 22-23
47. 3/Âl-i İmran, 118
48. 50/Kâf, 16

(Allah) onlarla beraberdir. Sonra kıyamet gününde yaptıklarını onlara haber verir. Şüphesiz ki Allah, her şeyi bilir."[49]

El-Bâtın'ın yakınlığı ise kulun özel çabasıyla elde ettiği, mükâfat cinsinden bir yakınlıktır. Bu yakınlık; kulun Rabbine yakınlaşmak için çaba harcaması, O'nu (cc) dost edinmesi, bir sırdaş misali derdini ve şekvasını Rabbine arz etmesidir. O, derdini açmasa da Rabbi onun her derdini bilir. Bu dertleşme bildirmek için değil, O'nun yakınlığıyla teselli bulmak, O'nun işitmesine güvenerek ruhu/psikolojiyi rahatlatmak içindir. Nice dert sahibi vardır ki; yüzlerinde tebessüm, kalplerinde sükûnet ve sözlerinde asalet vardır. Dert, bellerini bükmez; çünkü onlar Rablerini sırdaş edinmiş, dertlerini O'na (cc) açmışlardır. Secdelerde, gecenin karanlığında, kimsenin olmadığı halvetlerinde Rableriyle buluşur; ellerini O'na açar; alınlarını yere koyarak dua dua, secde secde, katre katre Allah'a (cc) yakınlaşırlar. Yalnızlık gergef, duaları nakış, gözyaşları ip olur; dostluklarını ilmek ilmek işlerler. Tüm bu çabaların neticesinde yüce Allah'ın özel dostluğuna nail olurlar.

El-Evvel, El-Âhir, Ez-Zâhir ve El-Bâtın İsimleriyle Kulluk

Rabbimizin bu dört ismi aynı ayette peş peşe ve "*vav*" harfiyle birbirine bağlanarak zikredilmiştir. Kur'ân'da Allah'ın isimlerinin ve sıfatlarının peş peşe zikredildiği başka ayetler de vardır; ancak o ayetlerde isimler birbirinden müstakil olarak ele alınmış araları bir bağlaç ile bağlanmamıştır. Örnek olması için Gafir Suresi 3. ayet, Haşr Suresi 22-23. ayetler ile Hadîd Suresi 3. ayeti karşılaştırabilirsiniz.

Rabbimizin El-Esmau'l Husna'sı hakkındaki bu tasarruf, dört ismin birbiriyle bağlantılı olduğunu ve tek tek değerlendirildikleri gibi toplu olarak değerlendirilmeleri gerektiğine de bir işarettir. Birkaç madde hâlinde temas edelim:

Allah Resûlü'nün Yatağa Girdiğinde Bu İsimlerle Yaptığı Dua

"Göklerin Rabbi, yerin Rabbi, büyük arşın Rabbi Allah'ım! Her şeyin Rabbi olan Rabbimiz! Ey taneyi ve çekirdeği yaran, Tevrat'ı, İncil'i ve Furkan'ı indiren, alnından tuttuğun her şeyin şerrinden sana sığınıyorum! Allah'ım sen ilksin ve senden önce bir şey yoktur. Sen sonsun, senden sonra hiçbir şey yoktur. Sen üstünsün, senin üzerinde bir şey yoktur. Sen Bâtın'sın, senin (zatından) daha kapalı bir şey yoktur. Borçlarımızı sen öde ve bizi fakirlikten zengin eyle."[50]

Bu İsimlerin Kalbe Arız Olan Şüpheleri Savması

Ebu Zümeyl'den aktarıldığına göre o şöyle demiştir:

"İbni Abbas'a:

— Benim kalbimde hissettiğim bu duygu nedir, diye sordum. O da:

49. 58/Mücadele, 7
50. Müslim, 2713; Tirmizi, 3400; İbni Mace, 3873; Ahmed, 8960

— Neymiş o, söyle de bilelim, dedi. Ben de:

— Vallahi onu söyleyemem, dedim. O da bana:

— Şüphe ile ilgili bir şey mi, dedi ve gülerek, bundan hiç kimse kurtulamamıştır. Yûnus Suresi 94. ayet bunun için indirildi: 'Şayet sana indirdiğimizden şüphen varsa senden önce Kitab'ı okuyanlara sor! Andolsun ki hak sana Rabbinden gelmiştir. Sakın şüphecilerden olma.'

Bundan sonra İbni Abbas bana, 'Eğer sen, içinde bir şüphe veya vesvese hissedecek olursan Hadîd Suresi 3. ayeti oku: 'O, (öncesi olmayan) El-Evvel'dir, (sonrası olmayan) El-Âhir'dir, (her şeyin üzerinde ve varlığının delilleri apaçık olan) Ez-Zâhir'dir, (aklın hakikatini tam idrak edemediği) El-Bâtın'dır ve O, her şeyi bilendir.' dedi."[51]

İbnu'l Kayyım'ın Bu Dört İsme Dair Tespitleri

İbnu'l Kayyım şöyle der:

Bu dört isim (El-Evvel, El-Âhir, Ez-Zâhir ve El-Bâtın) tevhidin bütün rükünlerini içermektedir.

Bu isimlerle kulluk etmenin iki mertebesi vardır:

Birinci mertebe: Allah'ın (cc) *her şeyden daha önce var olduğu, her şeyden daha sonra baki olacağı, her şeyden üstün ve yüce olduğu ve her şeyden daha çok her şeye yakın olduğuna şahitlik etmektir. Bir yaratılmışı, kendisi gibi bir mahluk, başka bir varlıktan alıkoyabilir; dolayısıyla yaratıklar arasında aracılar bulunabilir. Fakat yaratılmışlara Allah'tan* (cc) *daha yakın başka bir şey bulunmadığı (için bulunamaz).*

İkinci mertebe: Her ismin gereğine uyulması ve ona göre davranılmasıdır:

- *Allah'ın* (cc)*, 'El-Evvel' ismiyle her şeyden önce olması, lütfu ve ihsanıyla bütün sebeplerden önce olmasının gereği; O'nu birlemek, O'nun dışındaki herhangi bir şeye iltifat etmemek ve başka bir şeye güvenip tevekkül etmemektir. Sen, anılan bir şey değilken ezelde senin için kim şefaatçi oldu da Allah seni yokluktan çıkarıp 'İslam' ismiyle isimlendirdi?*

Seni iman mührüyle mühürleyen, amel defterleri sağ taraftan verilenlerden kılacak olan O'dur. Yine O (cc) *müminlerin sıfatı olmayan şeyleri gayb âleminde senden uzaklaştırıp seni kullara kulluk etmekten korudu ve şekil ile benzeri olan şeylere köle olmaktan seni azat etti. Daha sonra da senin kalp yönünü başka bir şeye değil, sadece kendisine çevirdi. Bütün bunlardan dolayı sen de seni putlara secde etmekten koruyan Allah'a, senin ortaya koyduğun hiçbir sebep yokken kendisinin sana verdiği nimetini tamamlaması için O'na yalvarıp yakar.*

Kendi seçme hakkını (cüzi iradeni) mülahaza etmeyip daha yüce bir himmet sahibi olmaya çalış ve hiçbir zaman daha düşük ve alçak olana kanaat etme.

51. Ebu Davud, 5110

Sadece Allah'a itaat etmekle elde edilebilen yüksek mertebelere ve yüce hedeflere gayret edip ulaşmaya çalış.

Kim Allah'ın dilediği şekilde Allah için olursa Allah (cc) *de onun dilediğinin çok çok üstünde onun için olur.*

Kim de Allah'a yönelirse Allah onu çok uzaktan karşılar ve kim Allah'ın gücüne dayanarak tasarrufta bulunursa Allah onun için demiri yumuşatır.

Her kim Allah için bir şeyi terk ederse Allah ona çok daha fazlasını verir.

En yüce maksada yönelip sevgini ve yakınlaşma duygunu, senin ortaya koyduğun bütün sebeplerden önce sana lütuf ve ihsanda bulunan Rabbine (cc) *hasret. Zaten cömertlikte bulunarak bütün sebepleri sana veren ve bu sebeplerin manilerini senden gidererek seni en güzel hedeflerine ulaştıran da O'ndan başkası değildir.*

Sadece O'na tevekkül ederek sadece O'nun rızasını tercih etmeli ve O'nun muhabbetiyle rızasını, kendi kalbine Kâbe yapmalısın. Her zaman onu tavaf ederek onun rükünlerini selamlamalısın. Şayet Allah (cc) *senin kalbinde bunu görürse işte o zaman sen gerçek kurtuluşu elde etmiş ve hakiki saadete ermiş olursun. Allah da senin üzerine nimet elbiselerini ve lütuf giysilerini saçar. Hadis-i şerifte şöyle buyurulur:*

'Allah'ım! Senin vereceğin nimetleri engelleyecek ve senin vermediklerini verecek hiç kimse yoktur. Senin yanında, hiçbir şeref sahibine şerefi fayda vermez. Sen bütün noksanlıklardan münezzeh ve bütün övgülere layık olansın.'[52]

- *Allah'ın* (cc) *'El-Âhir' ismiyle O'na ibadet etmenin gereği olarak Allah'ı, kendisinden başka gayen olmayan tek gaye edinmelisin. Her şeyin, sonunda Allah'a vardığı ve Allah'ın da hepsinden sonra baki kaldığı gibi sen de kendini tamamıyla O'na adamalısın.*

Daha önce bu isimle ve 'Ez-Zâhir' ismiyle nasıl kulluk yapılacağına dikkatleri çekmiştik.

- *'El-Bâtın' ismiyle O'na kulluk etmenin gereğine gelince sen; O'nun bütün âlemleri ihata ettiğini, kulların O'na olan yakınlığını, gizliliklerin O'nun için açık olduğunu ve O'nunla bunlar arasında hiçbir perdenin olmadığını müşahede etmeli ve buna göre davranışlarını düzenlemelisin. Senin iç âlemin O'nun yanında açık bir şekilde bilindiğinden dolayı kalbini temiz tutmalı ve kimsenin olmadığı zamanlarda da O'nun huzurunda olduğunu bilerek hâlini ıslah etmelisin.*

Bu dört ismin (El-Evvel, El-Âhir, Ez-Zâhir ve El-Bâtın), Allah'ı tanımanın ve Allah'a kulluk etmenin esası ve toplamı olduğunu görebiliyor musun?

İşte burada kul, yaratıcısının lütuf ve minnetine şahitlik ederek O'nun dışındaki şeylerin, O'nun gücü ve kuvveti olmadan hiçbir şeye malik olmadıklarını görüyor.

---

52. Buhari, 844; Müslim, 593; Ebu Davud, 1505

Hak olan Mevla'sının lütfuyla, daha önce kendisine dayandığı, ihtiyaç günü için görüp sakladığı ve herhangi önemli bir işi için itimat ettiği şeylerin minnetini çekmekten kurtulur. Allah (cc), *kimin basiret pasını giderip onun fıtratını mükemmelleştirirse ve onu işlerin başlangıcına, sonucuna, sebeplerine ve geliş yerlerine vakıf kılarsa o kişi; ilmi, amelleri, manevi makamları ve manevi zevkleri hususunda iflas etmiş gibi olur ve şöyle der:*

'İlmim ve amelimden dolayı Allah beni affetsin!' Yani ilim ve amelime intisap edip onlardan dolayı, bu ilim ve ameli bana hatırlatan ve bunları gerektiren hiçbir sebebi ortaya koymadığım hâlde onları bana verenin lütfunu unuttuğumdan dolayı (Allah beni bağışlasın). Evet, bu kişi, kendi Mevla'sının lütfundan ve O'nun ilk ve devamlı olan minnetinden başka hiçbir şey görmüyor ve bilmiyor.

Mevla'sı da daha düşük ve daha yüksek olan iki fakr hâlinin arasında bulunan bu fakr hâlinin hakikatine şahitlik ettiği için onu iki mükâfatla mükâfatlandırıyor:

Birinci mükâfat: Kendi amellerini görmesinden, onlarla övünmesinden ve onları çok bulmasından kurtulma mükâfatıdır. Tamamıyla Allah'ın lütfunu düşünmesi sayesinde amellerini görmekten kurtuldu.

İkinci mükâfat: Manevi makamlarını müşahede etmekten, onlarda kendi nefsini görüp nefsi hesabına onları çoğaltmayı düşünmekten onu alıkoyma mükâfatıdır.

Şüphesiz ki manevi makamların, yeri göğüs olup orası da kalp ve nefsin evidir. Kalp için göğse manevi bir makam bağışlandığında nefis de hemen harekete geçip o bağıştan payını almayı ve onunla övünmeyi ister. Böylece enaniyetini takrir edip kibirlenmiş ve böbürlenmiş olur. Hiç şüphe yok ki nefis çok cahil ve çok zalimdir. Zulüm ve cehaletin de gereği, işte budur.

Allah'a karşı minnettar olma sıfatının nuru kalbe ulaşınca kul, Allah'ın 'El-Mennan' sıfatını müşahede eder ve Allah (cc) *de 'El-Evvel' ismiyle beraber bu ismiyle kuluna tecelli ederse kalp ve nefis kendilerinden geçerek kul, Mevla'sının ilk lütfunu düşünüp her hâliyle O'na muhtaç olur. Bu şekilde kul, Mevla'sının ve yaratıcısının izzetini görmekten, O'nun sıfatlarını mülahaza etmekten kendisini alıkoyacak şekilde herhangi bir şeyi ve durumu kendi nefsine nispet ederek düşünmez.*

Kendi manevi makamlarını müşahede eden bir kişi, yaratıcısının minnetini, lütfunu ve bütün sebeplerden önce O'nun var olduğunu göremez, düşünemez. Kendi nefsinin izzetini düşündüğünden dolayı Mevla'sının izzetini hakkıyla takdir edemez; fakat bu fakr hâline sahip olan kişi için durum bunun tam tersidir. Mevla'sının izzetini, minnetini ve her şeyden önceliğini düşünerek, kendisiyle izzet ve şeref, nefsi hesabına, kazanacağı hiçbir durum görmez. Böylece Allah'ın lütfunun her şeyden önceliğini düşünerek makamlarını mütalaa etme kirlerinden arınmış olur.

Kulun, kendi nefsini, makamların ona nispet edilmesine ve o makamları hak ettiğinden dolayı onlarla vasıflanmasına müstahak görmesi; 'fakr' hâlinden çıkıp 'ihtiyaçsızlık' hâline girmek, kulluğun sınırını aşmak ve Rabbin hakkını bilme-

mektir. Allah'ın lütfunun her şeyden önceliğini düşünmek, kulu bu gibi kirlerden arındırıp temizler."[53]

Bu İsimlerle Dua

"Göklerin, yerin Rabbi, büyük arşın Rabbi, Rabbimiz ve her şeyin Rabbi! Taneyi ve çekirdeği yaran, Tevrat'ı, İncil'i ve Kur'ân'ı indiren Allah'ım! Her hareket eden ve perçeminden tuttuğun her varlığın şerrinden sana sığınırım. Allah'ım! Sen kendisinden önce hiçbir şey bulunmayan El-Evvel'sin. Senden sonra hiçbir şey bulunmayan El-Âhir'sin. Üstünde hiçbir şey olmayan Ez-Zâhir'sin. Ötesinde hiçbir şey bulunmayan El-Bâtın'sın. Borcumun ödenmesi için bana kolaylık ver ve fakirlikten bizi müstağni kıl!"[54]

53. İki Hicret Yolu, Polen Yayınları, s.38-49 (özetle)
54. Müslim, 2713; Ebu Davud, 5051; Tirmizi, 3400

Kullarına dinini, Kitab'ını ve ayetlerini açıklayan, iftiracıların iftirasını, şer ehlinin oyun ve hilelerini açığa çıkaran Allah.

Dua

Ey El-Mubîn olan Rabbim! Sen El-Mubîn'sin, senden olan mubindir, dinin mubindir, elçilerin mubindir. Bizi apaçık bir yol üzere kıl! Dinî ve dünyevi kapalılıklarımızı gider. Uğradığımız zulüm ve iftiraları El-Mubîn isminle açıklığa kavuştur!

Allahumme âmin.

EL-MUBÎN

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden bir diğeri de El-Mubîn'dir. "*Ba-ne/ beyn*" kökünden türemiştir ve e-ba-ne fiilinin ism-i failidir. Öz anlamı; açıklayan, apaçık hâle getiren demektir.

Kur'ân'da Allah için (cc) yalnızca bir defa kullanılmıştır:

"O gün, hak ettikleri karşılığı Allah, eksiksiz bir şekilde onlara verecektir. Ve Allah'ın (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak, (varlığının ve birliğinin delilleri apaçık, kullarına açıklayan, iftiraya uğrayanların masumluğunu açık eden) El-Mubîn olduğunu da bileceklerdir."[1]

El-Mubin İsminin Anlamı

Kullarına dinini, Kitab'ını ve ayetlerini açıklayan, iftiracıların iftirasını, şer ehlinin oyun ve hilelerini açığa çıkaran Allah, demektir.

El-Mubin İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah, El-Mubîn İsmiyle Dini, Kitab'ı ve Ayetlerini Apaçık Kılar

El-Mubîn olan Rabbimiz, kullarının dünya ve ahiret saadetleri için açıklar. O'nun Kitab'ı, ayetleri ve dini apaçıktır, hiçbir kapalılığa yer bırakmayacak ve kimsenin açıklamasına ihtiyaç duyulmayacak şekilde El-Mubîn tarafından açıklanmıştır.

Allah (cc) niçin açıkladığını şu ayetlerde belirtmiştir:

"… İnsanlar sakınıp korunsunlar diye Allah ayetlerini böylece açıklar."[2]

---

1. 24/Nûr, 25
2. 2/Bakara, 187

"… Düşünesiniz (ve gerekli öğüdü alasınız) diye Allah, ayetlerini sizin için açıklar."[3]

"… İnsanlar öğüt alsınlar diye (Allah) ayetlerini açıklıyor."[4]

"Akledesiniz diye Allah ayetlerini sizin için açıklamaktadır."[5]

"… Hidayete eresiniz diye Allah ayetlerini sizin için açıklamaktadır."[6]

"… Sapmamanız için Allah size açıklıyor. Allah, her şeyi bilendir."[7]

"Ey Ehl-i Kitap! Resûllerin kesintiye uğradığı bir zamanda: "Bize ne bir müjdeci ne de bir uyarıcı geldi." demeyesiniz diye size açıklayan Resûlümüz geldi. Şüphesiz ki size, müjdeci de uyarıcı da geldi. Allah, her şeye kadîrdir."[8]

"Elif, Lâm, Râ. (Bu,) ayetleri sağlamlaştırılıp (muhkem kılınmış) sonra da (hüküm ve hikmet sahibi) Hakîm ve (her şeyden haberdar) Habîr (olan Allah) tarafından detaylı olarak açıklanmış bir Kitap'tır. (Ayetlerin Allah tarafından muhkem kılınıp, sonra detaylı bir şekilde açıklanmasının nedeni) Allah'tan başkasına ibadet etmemenizdir. Şüphesiz ki ben, size O'ndan bir uyarıcı ve müjdeciyim."[9]

İnsan akıl etsin, düşünsün, doğru yolu bulsun, öğüt alsın ve en önemlisi de bir uyarıcının gelmediğini, yani cehaleti mazeret olarak öne sürmesin diye Allah (cc) açıklamaktadır. Dinin kendisi gibi Kitab'ı ve elçisi de aynı şekilde apaçıktır:

"Ey insanlar! Rabbinizden size (hiçbir şüpheye yer bırakmayan) burhan geldi ve size apaçık bir nur indirdik."[10]

"Elif, Lâm, Râ. Bu, apaçık/ açıklayıcı Kitab'ın ayetleridir."[11]

"De ki: 'Kuşkusuz ben, (evet,) ben apaçık bir uyarıcıyım.' "[12]

Kitab'ın ve elçilerin apaçık bir uyarıyla gelmesi de insanların dosdoğru yolda hidayet bulması ve Allah'a (cc) sunacakları bir özürleri kalmasın diyedir.

"Müjdeleyici ve uyarıcı resûller (gönderdik). Ta ki resûllerden sonra insanların Allah'a ("bilmiyorduk, duymadık" gibi bahane olarak) sunacakları bir hüccetleri kalmasın. Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[13]

Allah (cc) El-Mubîn olmasına ve dini, özellikle de dinin aslı olan tevhidi, apaçık kılmasına rağmen insanlar bu gerçeği inkâr ederek küfür ve nankörlük yoluna

---

3. 2/Bakara, 219
4. 2/Bakara, 221
5. 2/Bakara, 242
6. 3/Âl-i İmran, 103
7. 4/Nîsa, 176
8. 5/Mâide, 19
9. 11/Hûd, 1-2
10. 4/Nîsa, 174
11. 12/Yûsuf, 1
12. 15/Hicr, 89
13. 4/Nîsa, 165

sapmıştır. Dinin anlaşılmadığı, tevhidin ve hakikatlerinin izaha muhtaç olduğu, ilim adamları açıklama yapmadan hüccetin insanlara ulaşmamış sayılacağını iddia etmişlerdir. Hiç şüphesiz bu iddia Allah'ın El-Mubîn isminde ilhad/sapma ve dinin apaçık olduğunu bildiren ayetlerini inkârdır.

İnsanların Kur'ân-ı Mubin-i anlamıyor oluşları, Kur'ân'ın ve El-Mubîn olan sahibinin değil, insanoğlunun kendi kusurudur. Zira Allah kaynağın ne olduğunu ve nasıl anlaşılması gerektiğini apaçık bir şekilde ortaya koymuştur; fakat insan saf kaynağı kendi eliyle bulandırmış, olmayan şeyleri kaynağa eklemeye çalışmış ve cinni şeytanların yardımıyla dinini karmakarışık hâle getirmiştir.

Geçmiş ümmetler de benzer hatalar yaparak kitaplarını anlaşılmaz, elçilerin mesajını da bulanık hâle getirmişlerdi. Kur'ân, onların bu davranışını tafsilatlı bir şekilde ele aldı ve onları bu yaptıkları nedeniyle kınadı. Buna dair bazı örnekler okuyalım:

"Onların içinden Kitab'ı bilmeyen ümmiler vardır. (Kitab'a dair) birtakım emaniyye/ kuruntuya/ kulaktan dolma bilgiye sahiptirler ve onlar yalnızca zannetmektedirler. Az bir dünyalık elde etmek için elleriyle kitap yazan, sonra da: 'Bu, Allah'ın katındandır.' diyenlere yazıklar olsun. Elleriyle yazdıklarından ötürü yazıklar olsun onlara! (Uydurdukları kitaplar için: 'Allah tarafından yazdırıldı.' diyerek) elde ettikleri kazançtan ötürü de yazıklar olsun onlara."[14]

"Kendilerine Kitap'tan pay verilenlerin (hâlini) görmedin mi? Aralarında hükmetsin diye Allah'ın Kitabı'na çağrılıyorlar da sonra onlardan bir grup yüz çevirir hâlde (bu çağrıya) sırt dönüyor. (Sapkınlıklarının nedeni:) 'Sayılı günler dışında ateş bize dokunmayacak.' demelerindendir. (Allah adına bilmeden) uydurdukları bu iftira, dinleri konusunda kendilerini aldattı."[15]

"Onlar, dinlerini farklı kitaplar hâlinde parçaladılar. Her grup kendi yanındakiyle sevinmektedir. Onları (azabın geleceği) belli süreye kadar, körlükleri ve şaşkınlıkları içinde kendi hâllerine terk et."[16]

Lügat âlimlerinden Zeccac'ın belirttiği gibi ayette geçen (زبرا) kelimesi "*kitap ve sahife*" anlamına gelen (زَبُور) kelimesinin çoğuludur. Her bir grup daha iyi anlamak ve açıklamak için kitaplar yazmış, sonra da bu kitapları din edinmişlerdir. Vahyi açıklamak için yazılan kitaplar, zamanla aslının yerini almıştır. Artık ihtilaf edildiğinde ona başvurulmakta, Kitab'ın ayetleri ona göre değerlendirilmekte (!) ve vahiymiş gibi sürekli tilavet edilip pasajları hıfzedilmekte, üzerinde tefekkür ve tedebbür edilmektedir.

Görüldüğü gibi El-Mubîn olan Allah'ın Kitabı'nı ve apaçık bir uyarıcı olan Nebi'nin sünnetini bulandırmak, bir suçtur. İster kaynakları sırtlarının gerisine

14. 2/Bakara, 78-79
15. 3/Âl-i İmran, 23-24
16. 23/Mü'minûn, 53-54

atsınlar; ister ona muhakemeyi terk etsinler; ister yeni kitaplar yazıp onun mesajını gölgede bıraksınlar; ister "*Ne de olsa ateş bize dokunmayacak!*" diyerek Allah'a iftira etsinler… fark etmez! Suçlu günahkârlar, elleriyle kazandıkları bu cürmün bedelini ebedî hayatlarını kaybederek ödeyecekler.

2. El-Mubîn İftiracının İftirasını, Şer Ehlinin Hile ve Oyunlarını Açığa Çıkarır

El-Mubîn ismi Kur'ân'da tek bir (1) defa, o da Nûr Suresi 25. ayette geçmiştir. Allah (cc), Aişe annemize iftira edenlerin kıyamette karşılaşacakları cezayı anlatan siyak/akış içinde El-Mubîn ismine yer vermiştir:

"İffetli, hiçbir şeyden habersiz ve mümin olan kadınlara iftira edenler, dünyada ve ahirette lanetlenmişlerdir. Onlar için büyük bir azap vardır. O gün, dilleri, elleri ve ayakları yaptıklarına dair aleyhlerine şahitlikte bulunacaktır. O gün, hak ettikleri karşılığı Allah, eksiksiz bir şekilde onlara verecektir. Ve Allah'ın (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak, (varlığının ve birliğinin delilleri apaçık, kullarına açıklayan, iftiraya uğrayanların masumluğunu açık eden) El-Mubîn olduğunu da bileceklerdir."[17]

İftiraya uğramış müminler için El-Mubîn ismi bir teselli ve umut kaynağıdır, ki bu satırların yazarının da en fazla umut bağladığı ve tecelli etmesini beklediği isim El-Mubîn'dir. Tevhid davetine başladığımız 2007 yılından itibaren şu satırların yazıldığı 2019 yılına kadar tam 5 defa iftiraya uğrayıp zindanlarda alıkonulduk. Şu ana kadar neredeyse yedi yılımızı zindanda geçirmiş bulunuyoruz. Birçok kardeşimiz de iftiraya bağlı zulüm nedeniyle hükümlü veya tutuklu olarak zindanlarda bulunuyorlar. Bir kısmı da her an cezayla sonuçlanabilecek yargı sürecindeler…

Bizleri, tevhid akidesinin yayılmasından korktukları için yargılayanlar, düzmece iddianamelerde akidemizi sıralıyor, fakat sonucu bir örgüte bağlıyorlar. Kâh El-Kaide kâh IŞİD diyorlar. Oysa Allah, müminler ve bu iddianameleri hazırlayanlar şahittir ki; bizim bu örgütlere sempati düzeyinde dahi bir ilişkimiz yoktur. Tarih; "*Falanca örgüt bu şahsı öldürecektir.*" diye istihbarat raporu düzenleyen, sonra da aynı şahsı o örgütün T.C. sorumlusu gibi gösteren putperestleri, lanetliler arasına kaydedecektir.

Bununla birlikte şu da bir gerçektir ki; biz, putperestliğin her türüne düşman, İbrahim'in (as) izinde, Muhammed'in (sav) ümmetiyiz. Elbette elinde İbrahim'in (as) baltasını taşıyanlar, putperestleri rahatsız edecektir. Şu bir gerçek: Allah mutlaka aramızda hükmedecektir. Biz o güne kadar sabırla bekleyeceğiz. Putperestler de beklesin…

Tüm bu zulüm ve iftiralar karşısında dayanağımız, El-Mubîn olan Allah'tır.

O değil midir Musa'yı (as) üzerine atılı iftiradan temize çıkaran?

---

17. 24/Nûr, 23-25

"Ey iman edenler! Musa'ya eziyet edenler gibi olmayın. Allah söyledikleri (şeylerden) onu temize çıkardı. O, Allah katında seçkin biriydi."[18]

O değil midir Yusuf'u (as) zina iftirasından temize çıkaran?

"(Kral) dedi ki: 'Yusuf'u elde etmek istediğiniz zamanki durumunuz neydi/ nedir sizin hikayeniz?' Dediler ki: 'Allah'a sığınırız. Biz onda hiçbir kötülük görmedik.' Aziz'in karısı da demişti ki: 'Şimdi gerçek ortaya çıktı. Ben onu elde etmek istemiştim. Şüphesiz ki o, doğrulardandır.' "[19]

İsrailoğulları cinayet işleyip cinayeti bir masuma yıktıklarında ölüyü dirilterek gerçeği açığa çıkaran O (cc) değil midir?

"(Hatırlayın!) Hani siz bir insan öldürmüş ve birbirinizi suçlamıştınız. Allah sizin gizleyip sakladıklarınızı açığa çıkarandır. 'Hayvanın bir parçasıyla cesede vurun.' diye emrettik. (O da dile gelip, katilini söyledi.) İşte böylece Allah, ölüleri diriltip ayetlerini sizlere gösterir ki akledesiniz."[20]

Aişe annemize (r.anha) iftira atıldığında semadan ayet indirerek onu temize çıkaran El-Mubîn değil midir?

"Kötü/ pis kadınlar, kötü erkeklere; kötü erkekler, kötü kadınlara; temiz/ iyi kadınlar, temiz erkeklere; temiz erkekler, temiz kadınlara (yakışır). Bunlar, onların söylediklerinden berîdirler/ uzaktırlar. Onlara bağışlanma ve değerli bir rızık vardır."[21]

Hiç şüphesiz El-Mubîn ismi bir gün tecelli edecek ve biz muvahhidleri temize çıkaracaktır. İnsanlar mahkemelerin tevhid akidesini yargıladığını, bu cürümlerini de yeryüzünü ifsat eden ve haksız yere kan döken örgüt isimleriyle perdelediklerini anlayacaktır.

Yüce Allah aynı zamanda El-Hakîm'dir. Her işinde bir hikmet, her takdirinde bir amaç vardır. Yusuf'u (as) hemen değil uzun yıllar sonra, Aişe (r.anha) annemizi ise iki ay içinde temize çıkarmıştır. Elbette her şeyin en doğrusunu ve kulları için en faydalı olanını O (cc) bilir. Bizler, Allah'a (cc) dayanacak, O'nun El-Mubîn isminin tecelli etmesi için duacı olacağız ve tevhid davetine kararlılıkla devam edeceğiz. Bize yapılan zulümler, doğru yolda olduğumuza dair yakinimizi perçinleyecek ve ayaklarımızı sabit kılacak, Allah'ın izniyle...

3. El-Mubîn'e Dua Etmek

Bazı meseleleri anlamayabilir, güzeller arasında en güzel hükmü seçemeyebiliriz. Bazen birden fazla meşru hayır arasında kalabilir, önceliklerimizi belirlemekte zorlanabiliriz. İçtihadi bir konuda kafamız karışabilir, tercih yapamadığımız için huzursuz olabiliriz.

---

18. 33/Ahzâb, 69
19. 12/Yûsuf, 51
20. 2/Bakara, 72-73
21. 24/Nûr, 26

Peki, bu gibi durumlarda ne yapmalıyız?

El-Mubîn olan Allah'a (cc) yönelmeli, O'nun (cc) tecelli edip açıklamasını istemeliyiz. Ömer (ra) içkinin hükmüyle ilgili böyle yapmıştı: Bakara Suresi 219. ayet[22] inince şöyle dua etti: "*Allah'ım! İçki konusunda bize (sadra) şifa bir açıklama yap.*" Bunun üzerine Nîsa Suresi'nin 43. ayeti indi.[23] Aynı duayı tekrarladı. Bunun üzerine Mâide Suresi'nin 90 ve 91. ayetleri indi.[24] Ömer'in (ra) bu tutumunu örnek alabilir, her kapalılıkta yüce Allah'ın El-Mubîn ismine sığınabiliriz.

Kendimizle ilgili konularda bu yolu izleyeceğimiz gibi, başkalarını ilgilendiren ve bize kapalı kalan meselelerde de bu yolu izleyebilir, El-Mubîn Allah'a yönelebiliriz. Allah Resûlü (sav) yaptığı yargılamalarda, Allah'tan (cc) meseleyi açıklamasını istemiştir:

"Resûlullah'ın yanında lanetleşmeden söz edildi. Âsım b. Adiyy bu konuda bir söz söyledi, sonra oradan ayrıldı. Derken hanımının yanında bir adamı gördüğünü şikâyet eden, kabilesinden bir kimse ona geldi. Âsım: 'Ne bulduysam, dilimden buldum' deyip o kimseyi Resûllah'a götürdü. O kimse, hanımının üzerinde gördüğü kişiyi Resûlullah'a da anlattı. İddiayı yapan kimse, sarımtırak, kilosuz ve düz saçlı idi. Hanımının yanında gördüğünü iddia ettiği adam ise dolgun bacaklı, esmer tenli ve kilolu birisiydi. ***Bunun üzerine Resûlullah: 'Allah'ım! Gerçeği sen açıkla!'*** *buyurdu. Sonunda kadın, kocasının yanında gördüğünü iddia ettiği adama benzeyen bir çocuk doğurdu. Bunun üzerine Resûlullah ikisini lanetleştirdi. Orada bulunan bir kimse, Abdullah b. Abbas'a: 'Resûlullah'ın, 'Delilsiz/ şahitsiz bir kimseyi recm etseydim o kadını recm ederdim' buyurduğu kadın, bu kadın mıydı?' diye sordu. Abdullah ibni Abbas: 'Hayır! Bu kadın değildi. O kadın, Müslim olduğu hâlde kötülüğü açıkça işlerdi' diye cevap verdi."*[25]

4. Söz, İnanç ve Amellerde Apaçık Olmak

Müminin ahlaklanması gereken cemal isimlerden bir diğeri de El-Mubîn'dir. Şöyle ki:

---

22. "Sana içki ve kumardan soruyorlar. De ki: "O ikisinde hem büyük günah hem de insanlar için faydalar vardır." (Fakat) ikisinin günahı faydasından daha büyüktür. Sana neyi infak edeceklerini soruyorlar. De ki: "(İhtiyaçlarınızdan) arta kalanı (infak edin)." Düşünesiniz (ve gerekli öğüdü alasınız) diye Allah, ayetlerini sizin için açıklar." (2/Bakara, 219)
23. "Ey iman edenler! Sarhoş olduğunuzda ne dediğinizi bilinceye kadar ve cünüp olduğunuzda -yolculuk hâli müstesna- gusledinceye kadar namaza yaklaşmayın. Şayet hasta olur, yolculukta bulunursanız veya sizden biri ihtiyaç gidermeden gelirse veya kadınlarla birlikte olur ve su bulamazsanız, temiz toprakla teyemmüm edin. Yüzlerinizi ve ellerinizi mesh edin. Şüphesiz ki Allah, (günahları affeden) Afuv, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur." (4/Nîsa, 43)
24. "Ey iman edenler! İçki, kumar, dikili taşlar ve fal okları şeytanın pis işlerindendir. Ondan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumarla ancak aranıza düşmanlık ve kin düşürmek, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?" (5/Mâide, 90-91)
25. Buhari, 5310; Müslim, 1497

• Mümin, insanları tek ve ortaksız Allah'a davet eden bir tevhid davetçisidir. O, davet ettiği hakikatler gibi apaçık olmalı, sözü müstakim kılmalı, Allah'ın dinine davet ederken hiçbir hakikati gizlememelidir. Apaçık Kitab'ın (Kitab-ı Mubin) müminler üzerindeki haklarından biri de budur. Allah (cc) kitap verdiği topluluklardan buna dair söz almıştır:

"(Hatırlayın!) Hani Allah: '(Vahyi) insanlara mutlaka açıklayacak ve asla onu gizlemeyeceksiniz.' diye kendilerine Kitap verilenlerden söz almıştı. (Bu sözü) sırtlarının gerisine attılar (kulak ardı ettiler) ve onu az bir paha karşılığında sattılar. (Sözlerini bozma karşılığında) elde ettikleri (dünyalık) ne kötüdür."[26]

Sözünü tutup hakkı apaçık ortaya koyanlar, Allah (cc) ve meleklerle birlikte tevhidin şahitleri kılınmışlardır:

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[27]

Sözünü tutmayıp Allah'ın ayetlerini gizleyen, tevhid akidesini bulandıran, sözü müstakim kılmayıp eğip bükenler ise lanete uğramışlardır:

"Şüphesiz ki bizim indirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti, insanlar için Kitap'ta açıkladıktan sonra gizleyenler (var ya!), bunlara Allah lanet etmektedir ve tüm lanet ediciler de lanet etmektedir."[28]

• Allah Resûlü (sav) davranışlarında kapalılığa yer bırakmaz, şüphe ve suizanna sebebiyet vermezdi. Davranışlarında kapalılık olursa sözleriyle, sözlerinde kapalılık olursa davranışlarıyla açıklık getirirdi:

Enes'den (ra) rivayet edilmiştir:

"Peygamber (sav), *hanımlarından birisi ile beraber bulunurken yanlarından bir kimse geçmiş. Peygamber* (sav) *o kimseyi çağırmış ve:*

— Ey falanca, bu kadın hanımım falancadır, buyurmuştur. O da:

— Ey Allah'ın Resûlü, bir kimsenin hakkında zanna kapılsam bile senin hakkında zanna kapılmam, deyince Resûlullah (sav) *de:*

— Şüphesiz ki şeytan, sizin damarlarınızda kanın dolaştığı gibi dolaşır, buyurmuştur."[29]

• Allah Resûlü (sav) konuştuğu apaçık olsun ve insanlar tarafından anlaşılsın diye tane tane konuşur, önemli sözleri tekrarlardı.

---

26. 3/Âl-i İmran, 187
27. 3/Âl-i İmran, 18
28. 2/Bakara, 159
29. Müslim, 2174

"Allah Resûlü (sav) *öyle bir konuşurdu ki biri saymak istese (rahatlıkla kelimelerini) sayardı."*[30]

"Allah Resûlü (sav) *bir kelimeyi üç defa tekrar ederdi ki söylediği anlaşılsın..."*[31]

Naslarda zikrettiğimiz gibi Müslim; davetinde, yaşantısında ve sözlerinde apaçık olmalıdır; çünkü Müslim'in meşru bir hayatı vardır. İnancının, sözlerinin ve davranışların meşruiyetini Allah'tan alır. Bu nedenle onun hayatında, istisnai özel durumlar hariç, asıl olan apaçık ve şeffaf olmaktır.

El-Mubin İsmiyle Dua

Ey El-Mubîn olan Rabbim! Sen El-Mubîn'sin, senden olan mubindir, dinin mubindir, elçilerin mubindir. Bizi apaçık bir yol üzere kıl! Dinî ve dünyevi kapalılıklarımızı gider. Uğradığımız zulüm ve iftiraları El-Mubîn isminle açıklığa kavuştur!

Allahumme âmin.

30. Buhari, 3567; Müslim, 2493
31. Buhari, 95

Varlığı ve birliği gerçek/hak olan, kulluğu hak eden, doğrunun/hakkın kaynağı olan Allah.

Dua

“Allah’ım! Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin nurusun. Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin işlerini düzenleyen, idare edensin. Sana hamdolsun. Sen göklerin, yerin ve içindekilerin Rabbisin. Sen haksın. Vaadin haktır. Sözün haktır. Seninle karşılaşma haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. Nebiler haktır. Kıyamet haktır. Allah’ım! Sana teslim oldum. Sana iman ettim. Yalnızca sana tevekkül ettim. Yalnızca sana muhakeme oldum. Geçmişte yaptığım, gelecekte yapacağım, gizliden yaptığım ve açıktan yaptığım günahlarımı bağışla. Sen benim İlah’ımsın. Senden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur.”

Allah’ım! Bize hakkı hak olarak göster ve ona tabi olmayla rızıklandır. Batılı batıl olarak göster ve ondan uzak durmakla rızıklandır. Allahumme âmin.

EL-HAK

Genel Bilgiler

El-Hak, yüce Rabbimizin güzel isimlerindendir. Kelimenin kökü/mastarı Allah'a (cc) birebir isim olarak seçilmiştir. Hak, gerçeğin ta kendisi, muhkem ve sabit olan hakikat demektir. Hak, batıl olmayandır.[1]

Kur'ân'da on (10) defa Allah (cc) için isim olarak kullanılmıştır:

"İşte bu, sizin hak Rabbiniz olan Allah'tır. Haktan ötesi sapıklıktan başka bir şey midir? Nasıl olur da (O'na ibadet etmekten, putlara ibadet etmeye) çevrilirsiniz?"[2]

"Sonra da Allah'a, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Mevlalarına döndürülürler. Dikkat edin! Hüküm yalnızca O'na aittir. Ve O, hesap görenlerin en hızlı olanıdır."[3]

El-Hak İsminin Anlamı

Varlığı ve birliği gerçek/hak olan, kulluğu hak eden, doğrunun/hakkın kaynağı olan Allah, demektir.

El-Hak İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Bütün Varlık, El-Hak İsminin Bir Tecellisidir

Hak; batıl olmayan, gerçek, sabit, amacı ve hikmeti olan/abes olmayan demektir. Bu tarife göre bütün varlık, El-Hak olanın tecellisidir:

"Gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri ancak hak ile (hakkı açığa çıkarmak, Allah'ın kudretini göstermek, insanlara kazandıklarına göre karşılık vermek için) yarattık.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-k-k maddesi
2. 10/Yûnus, 32
3. 6/En'âm, 62

Hiç şüphesiz, saat/ kıyamet gelecektir. (Öyleyse) onlara karşı (hoşgörülü ve affedici bir tavırla) güzel davran."[4]

"Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri oyun/ oyalanma olsun diye yaratmadık."[5]

" 'Yoksa sizi, boşu boşuna/ amaçsız yarattığımızı ve bize döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?' (Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Allah (böylesi batıl zanlardan ne kadar da) yücedir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, kerim olan arşın Rabbidir."[6]

El-Hak, eğer yaratmışsa, o yaratılan haktır. Gerçekliğin ta kendisidir. O'nun yarattıkları boş, batıl, amaçsız değildir. Allah'ın yarattıklarını "*yok*" sayan, bir yanılmadan ibaret olduğunu iddia eden "*feylesof*" bozuntuları, Kur'ân'a göre, El-Hak olan Allah (cc) ile inatlaşan kâfirlerdir:

"Gök, yer ve ikisi arasındakileri boş/ amaçsız/ öylesine yaratmadık. Bu kâfirlerin zannıdır. (Girecekleri) ateş nedeniyle veyl olsun o kâfirlere!"[7]

Varlığın Hakikatini Tefekkür!

Mümin, varlık üzerinde tefekkür etmeli ve yaratılış hikmetlerini anlamaya çalışmalıdır. Birbirine El-Hak halkasıyla bağlı olan varlık, mümini, tefekkür ameliyle hakikat zincirine ekleyecek ve fıtratında taşıdığı imanı işleyip harekete geçirecektir. Kur'ân'da varlık üzerine yapılan bir tefekkür örneğini inceleyelim:

"… Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler…"[8]

Şimdi, tefekkür neticesinde ulaştıkları hakikatlere bakalım:

"… Rabbimiz! Sen bunu boşa yaratmadın. Seni eksikliklerden tenzih ederiz, bizi ateşin azabından koru."[9]

"Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, kimi ateşe sokmuşsan onu rezil etmiş/ alçaltmışsındır. Zalimlere hiçbir yardımcı yoktur."[10]

"Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbinize iman edin!' diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al."[11]

"Rabbimiz! Resûllerine vadettiğini bize ver ve kıyamet gününde bizi rezil etme. Şüphesiz ki sen, sözünden dönmezsin."[12]

---

4. 15/Hicr, 85
5. 21/Enbiyâ, 16
6. 23/Mü'minûn, 115-116
7. 38/Sâd, 27
8. 3/Âl-i İmran, 191
9. 3/Âl-i, İmran 191
10. 3/Âl-i İmran, 192
11. 3/Âl-i İmran, 193
12. 3/Âl-i İmran, 194

İnsanın aklına şu soru gelebilir: Yerin ve göğün yaratılmasıyla ayette zikredilenler arasında nasıl bir alaka vardır?

Yerin ve göğün yaratılması Allah'ın (cc) kudret ve azametine, bir ve ortaksız olduğuna delalet eder. Peki, ateşe ve azaba, resûllere olan vaadine, günahların bağışlanmasına bakan yönü nedir? Gökler ve yeryüzü üzerine tefekkür eden müminler, nasıl ahirete imana ve Allah'ın hak olan vadine ulaştılar?

Deriz ki El-Hak'tır; çünkü varlığı hak ilkesiyle yaratan ve onları hak etrafında birbirine kenetleyen Allah'tır. İnsan da bu bağın bir halkasıdır. Bağlı olduğu silsileyi fark edebilmesi ve amaçlar/haklar arasında bağ kurabilmesi, iman ve tefekkürle mümkündür. Evet, ilk bakışta gökler ile azap arasında, yer ile Allah'ın (cc) resûllere vaadi arasında bağ kurulamayabilir; ancak kevni ayetleri tefekkür etmek, insanın fıkhetme melekesini geliştirir. Şer'i ayetlerin (vahiy) kapılarını açar. İnsan, kalbini tefekkürle meşgul ettiğinde Allah (cc) onun zihnini ubudiyetle meşgul eder. Boş ve faydasız şeylerden onu korur. Dünya ve ahiretine faydalı, salih amel üreten bir düşünce yapısı ihsan eder.

Sonra; gökler ve yerdeki kudreti gören insan şunu anlar: Böyle bir kudret; amaçsız, boş, öylesine iş yapmaz. Böyle bir azamet abesle iştiğal etmez. Mutlaka O'nun (cc) yaratmasında bir amaç/hikmet olmalıdır. Bu düşünce sahibini arayışa, bu arayış da sahibini vahye götürür. İnsan, aradığını vahiyde görür. Zira Allah yaratmış ve yarattıklarının hikmetini vahiyle açıklamıştır.

Gökleri tefekkür ettikçe El-Hak ismine olan iman kalbinde kök salar. Arzın ayetleriyle hemhâl oldukça kalbi ufuklarda, asumanda gezinir. Mülk âleminde tefekkür, ona yerin ve göğün melekutunu açar; göğün ve yerin melekutu da şeriatın/vahyin kapılarını... Yani; kevni ayetleri tefekkür insanı dinde fakih; anlayış sahibi bir Müslim kılar.

2. El-Hak Olan Allah, Hakları Belirler

Allah (cc) insanı sorumlu/mükellef bir varlık olarak yaratmıştır. Sorumluluklar, insanın lehte ve aleyhte olan haklarıyla ifade edilir. Allah hakkı, ebeveyn hakkı, akraba hakkı, karı koca hakkı, komşu hakkı, yoksul hakkı, kadın erkek hakkı, işçi patron hakkı... Bu tür sorumlulukları/karşılıklı hakları belirleyen, El-Hak olan Allah'tır:

"Allah'a ibadet edin, hiçbir şeyi O'na ortak koşmayın. Anne babaya, yakın akrabaya, yetimlere, miskinlere/ ihtiyaç sahibi yoksullara, akrabanız olan komşuya, akraba olmayan komşuya, yanınızda olan arkadaşa, yolda kalmışa ve ellerinizin altında bulunanlara (köle ve cariyelere) iyilik yapın. Şüphesiz ki Allah, kibirli ve böbürlenen kimseleri sevmez."[13]

13. 4/Nîsa, 36

Muaz b. Cebel (ra) şöyle dedi:

"Ben, merkep üzerinde Resûlullah'ın (sav) *terkisinde idim. Peygamber:*

— Ey Muaz! Allah'ın kullar üzerinde, kulların da Allah üzerinde ne hakkı vardır, bilir misin? buyurdu. Ben:

— Allah ve Resûlü daha iyi bilir, dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav)*:*

— Allah'ın, kulları üzerindeki hakkı, onların sadece Allah'a kulluk etmeleri ve hiçbir şeyi O'na ortak tutmamalarıdır. Kulların da Allah üzerindeki hakkı, kendisine hiçbir şeyi ortak tutmayan(lar)a azap etmemesidir, buyurdu. Ben hemen:

— Ey Allah'ın Resûlü! Bunu insanlara müjdeleyeyim mi? dedim.

— Müjdeleme, onlar buna güvenip tembellik ederler, buyurdu."[14]

Mümin; iyilik ve takva, esenlik ve huzur üzere bir hayat inşa edebilmek için hakları şeriattan öğrenmeli, uygulamak için gayret göstermelidir. "*Rabbime, eşime, çocuklarıma, komşuma, kardeşlerime… karşı sorumluluklarım nelerdir?*" "*Onların benim üzerimdeki hakları nelerdir?*" Bu soruların cevabını Kitab'a ve sahih sünnete sormalıdır. Geleneğe/örfe, "*izm*"lerin belirlediği hak hukuk anlayışına, modern cahiliyenin dayattığı haklara karşı da bilinçli olmalıdır.

Ayrıca haklar arasında bir hiyerarşi vardır. Bunu belirleyecek olan da El-Hak olan Allah'tır. Allah'ın (cc) buyruğu ile ebeveyn isteği çatıştığında Allah'ın (cc) ve Resûlü'nün (sav) çağrısıyla hısım akrabanın, komşunun çağrısı aynı ana denk geldiğinde ne yapılacaktır? İki hak aynı anda yerine getirilemiyorsa hangisi öncelenecek, hangisi ötelenecektir?

İnsanlar arasındaki hakları belirleyen kimse haklar arası hiyerarşiyi belirleyecek olan da o dur: El-Hak olan Allah:

"Bilgin olmayan şeyi bana ortak koşman için seni zorlarlarsa onlara itaat etme. (Ama) dünyada onlarla iyilikle geçin. Bana yönelenlerin yoluna uy! Sonra dönüşünüz banadır ve yaptıklarınızı size haber vereceğim."[15]

"Ey iman edenler! Şayet babalarınız ve kardeşleriniz, küfrü imana tercih ederlerse onları dost tutmayın. Sizden kim onları dost edinirse işte bunlar, zalimlerin ta kendisidir. De ki: 'Şayet babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, elinize geçen mallar, zarara uğramasından korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler; size Allah'tan, Resûlü'nden ve O'nun yolunda cihaddan daha sevimli olursa, Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyin. Allah, fasıklar topluluğunu hidayet etmez.' "[16] [17]

---

14. Buhari, 5967; Müslim, 30
15. 31/Lokmân, 15
16. 9/Tevbe, 23-24
17. Bu çalışma, "hakların tespiti" ve "haklar arası hiyerarşi" konularını ele almak için yapılmamıştır. Verilmek istenen mesaj, El-Hak olarak, yüce Allah'ın hak belirleme yetkisine sahip olduğudur.

3. İlahu'l Hak, Rabbu'l Hak, Meliku'l Hak ve Mevla'l Hak

Rabbimiz "*Hakk*" sıfatını Esmau'l Husna'dan 4 isimle birlikte zikretmiştir:

"Böyle işte… Allah, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olanın ta kendisidir. O'nun dışında dua ettikleri batılın ta kendisidir. Kuşkusuz ki Allah, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük olan) El-Kebîr'dir."[18]

"İşte bu, sizin hak Rabbiniz olan Allah'tır. Haktan ötesi sapıklıktan başka bir şey midir? Nasıl olur da (O'na ibadet etmekten, putlara ibadet etmeye) çevrilirsiniz?"[19]

"(Mutlak hâkimiyet/ egemenlik sahibi, mülkünde dilediği gibi tasarruf eden) El-Melik, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Allah (böylesi batıl zanlardan ne kadar da) yücedir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, kerim olan arşın Rabbidir."[20]

"Sonra da Allah'a, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Mevlalarına döndürülürler. Dikkat edin! Hüküm yalnızca O'na aittir. Ve O, hesap görenlerin en hızlı olanıdır."[21]

- **Hak/Gerçek İlah:** Uluhiyeti, yani ibadeti hak eden Allah. Öyleyse sahte ilahlar da vardır. İlahlık iddiasında bulunan veya insanların ibadet ederek ilahlaştırdığı, Kur'ân'ın ifadesiyle batıl/sahte ilahlar.[22]
- **Hak/Gerçek Rab:** Rububiyeti, yani Rab olmayı hak eden/Rab olan Allah. Öyleyse hak olmayan, sahte, batıl rabler vardır. Bireyi ve toplumu terbiye etme, idare etme, eğitme iddiasında olan veya insanların cehalet nedeniyle bu yetkiyi verdiği sahte varlıklar.[23]
- **Meliku'l Hak:** Gerçek melik, mülk ve otorite sahibi Allah. Öyleyse otorite ve egemenlik sahibi olduğunu düşünen batıl melikler vardır. Allah'ın (cc) mülkünde, O'nun otorite ve egemenliğine rağmen, egemenliği kayıtsız şartsız kendinde gören sahte melikler.[24]
- **El-Mevla'l Hak:** Gerçek dost, sahip, veli… Dostlarına yardım eden, onları karanlıklardan aydınlığa çıkaran Allah. Öyleyse O'nun karşısında sahte dostlar/ Mevlalar vardır. Cinni şeytanların haklarında olmadık menkıbeler uydurduğu, insi şeytanların da vahye arz etmeden yaydığı ve insanların gözünde büyüttüğü sahte, batıl Mevlalar.[25]

Kur'ân'ın bu dört ismi, El-Hak ile birlikte zikretmesinin hikmeti nedir? Yani

18. 22/Hac, 62
19. 10/Yûnus, 32
20. 23/Mü'minûn, 116
21. 6/En'âm, 62
22. bk. Allah/El-İlah ismi
23. bk. Er-Rabb ismi
24. bk. El-Melik ismi
25. bk. El-Veliy-El-Mevla isimleri

neden Er-Rahmânu'l Hak ya da El-Kerîmu'l Hak değil de bu dört isim, El-Hak ismiyle gelir?

Kur'ân, bu tasarrufuyla İblis'in bir tuzağını deşifre eder ve vahye tutunanları şirke karşı basiretli kılar. Peki, nedir bu tuzak? Şöyle ki; insanın bir fıtratı vardır. İnandığını görmek, dokunmak, somutlaştırmak ister. Musa (as), bir peygamber olmasına rağmen Allah'ı (cc) görmek istediğini açıklamıştır. Yüce Allah, bu isteği nedeniyle onu kınamamış, dünya gözüyle bunun mümkün olmadığını bildirmiştir. İşte, şeytan, insanın bu fıtri damarını bulur ve ona bu kapıdan yaklaşır. Görebileceği, dokunabileceği, somut bir Allah önerir. Bunu da şöyle yapar:

"Peygamberler, Allah'ın oğludur; O'nu (cc) temsil ederler; O'ndan (cc) bir parçadır ve bizi O'na ulaştırırlar.

Melekler, Allah'ın kızıdır; O'nu (cc) temsil ederler. O'ndan bir parçadır ve bizi O'na ulaştırırlar.

Veliler Allah'ın salih kullarıdır; Allah (cc) onlara hulul etmiş veya onlar Allah'la bütünleşmiştir. O'ndan (cc) bir parça olmuşlardır ve bizi O'na ulaştırırlar.

Hükümdarlar, Allah'ın naibi ve yeryüzündeki gölgesidir. Allah adına iş yapar, O'nun iradesini temsil ederler..."

Şeytan, insanın bu fıtri yönünü mecrasından saptırıp önce aracılar üretir. Sonra bu aracılara ibadet ettirerek onları sahte ilah, rab, melik ve mevla konumuna yükseltir.

İlah'ımız, Rabbimiz, Melik'imiz ve Mevla'mız; bu ayetlerle şeytanın bu tuzağını açığa çıkarır ve kullarına hakkı gösterir.

4. "De ki: 'Hak Rabbinizden Gelendir...' "[26]

Hak, Allah'ın (cc) indirdiği, resûller vasıtasıyla kullarına tebliğ ettiği şeydir. Allah'tan olmayan, resûllerin onayını almamış şey ise batıldır.

Hak ile batıl, bir araya gelmesi mümkün olmayan iki zıddır. Aralarında ortak bir nokta ya da gri bir alan yoktur. Bir şey ya haktır ya da batıl. İçine küçücük bir batıl karışmış şey, hak olma özelliğini yitirir. O, artık içine batıl karıştırılmış, hakkı gizleyen bir batıl olmuştur.

"Gerçeği bildiğiniz hâlde hakkı batılla karıştırıp (bu suretle) hakkı gizlemeyin."[27]

Bundan daha tehlikeli olanı, hak suretinde ortaya çıkmış batıldır; ki bu, imtihanların en çetinidir. Hakkın diliyle konuşan, hakkın giysilerini giymiş, hakkın topraklarında neşvünema bulmuş batıl... Bunları tanımak ve onlardan korunmak için hak iyi tanınmalı ve doğru anlaşılmalıdır.

El-Hak olan Rabbimiz, hakkı tanımamız için onun özelliklerini şöyle anlatır:

---

26. 18/Kehf, 29
27. 2/Bakara, 42

a. Hakkın Kaynağı Vahiydir

"De ki: 'Hak Rabbinizden gelendir. Dileyen iman etsin, dileyen kâfir olsun.'… "[28]

Bir şeyin hak olması için, onun Allah'tan gelmiş olması gerekir. Allah'tan (cc) gelen ise vahiydir, yani Kitap ve onu açıklayan sünnet/siret.

İnsanoğlu cennetten kovulup yeryüzüne indirildiğinde Allah'ın ona öğrettiği ilk hakikat de budur:

"Dedi ki: 'Oradan birbirinize düşman olarak hep beraber (yeryüzüne) inin. Benden size bir hidayet gelecek. Kim de benim hidayetime uyarsa, o sapmayacak ve bedbaht olmayacaktır. Kim de zikrimden (göndereceğim Kitaplardan) yüz çevirirse, şüphesiz ki ona sıkıcı/ dar bir hayat vardır ve kıyamet gününde onu kör olarak diriltiriz.' "[29]

Bir şeyin hidayet/hak olması için Allah'tan (cc) gelmiş olması gerekir ve insan ancak Allah'tan gelene uyarak kurtulabilir. Bu söylediklerimiz hakka talip olan bizlere bazı sorumluluklar yükler:

Okuduğumuz veya bize öğretilen itikad ve amele dair, bu ölçü temelimiz olmalıdır. Bilgiyi bize sunan tarafa "*Bunun delili nedir?*" diyerek kaynağını sormalı; Allah'tan olup olmadığına, yani hidayet/hak olup olmadığına bakılmalıdır.

Batıl ehlinin temel özelliklerinden biri kaynak bilincine sahip olmamaları, inancı ve ameli belirleyen bilgi konusunda gevşek davranmalarıdır. Kur'ân-ı Kerim bu duruma "*zanna tabi olma*" der:

"Onların çoğu yalnızca zanna uyar. Doğrusu zan, (hak gibi kesin bilgiye/ vahye dayanmaz. Bu sebeple de) hakkın yerine geçmez/ hakkın verdiği (mutmainliği) sağlamaz. Şüphesiz ki Allah, onların yaptıklarını bilir."[30]

Bu ayetin muhatabı, batılın temsilcisi Mekke müşrikleridir. Onlar, itikadi ve amelî konularda, babalarından ne gördülerse ona tabi olur, bunu İbrahim'in (as) dini sanarlardı.

İşte Allah (cc), hiçbir delil olmaksızın, kör bir taklitle girdikleri bu yola zanna tabi olma dedi. Direkt olarak müşrikleri, dolaylı olarak da müminleri uyardı. Zanna değil hakka uymamızı istedi.

Benzer şirk ve cahiliye toplumlarında da durum bundan farklı değildir. İnsanların bilgileri; sohbet meclislerinde duyulan, taziye vaazlarında anlatılan, senaryosu neye göre yazıldığı belli olmayan görsel yayınlara dayanmaktadır.

Daha tehlikelisi ise zamanımızda hızla yayılan sanal bilgilerdir. Kim olduğu belli olmayan kullanıcılar, neye dayandıklarını belirtmeden, parantez içine uydurma kaynaklar yazarak bilgiler paylaşıyorlar. Üstelik bu bilgilerin hazır alıcısı

28. 18/Kehf, 29
29. 20/Tâhâ, 123-124
30. 10/Yûnus, 36

da mevcut. Almakla yetinmeyen, buna itikad bina eden, bu bilgiyle insanlarla tartışıp konum belirleyenler dahi var.

Hak ehli bu noktada bilinçli davranmalı ve bilginin kaynağını araştırmalıdır. Hurafe ve zanna dayalı bilgiden kaçındığı gibi sanal ortamların bilgisinden de kaçınmalı, kaynağından emin olmadığı zanni bilgilerle yakinini kirletmemelidir.

b. Hak, Apaçık Olandır

Rabbimiz (cc) şöyle buyuruyor:

"O gün, hak ettikleri karşılığı Allah, eksiksiz bir şekilde onlara verecektir. Ve Allah'ın (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak, (varlığının ve birliğinin delilleri apaçık, kullarına açıklayan, iftiraya uğrayanların masumluğunu açık eden) El-Mubîn olduğunu da bileceklerdir."[31]

Allah (cc) El-Hak-ı Mubîn olduğu gibi O'nun Kitabı da gönderdiği resûller de apaçık mesajlarla gelmiştir:

"Tâ, Sîn, Mîm. Bu, apaçık/ açıklayıcı Kitab'ın ayetleridir."[32]

"Resûl'ün vazifesi, ancak apaçık bir tebliğdir."[33]

Hak, içinde kapalılık olmayan ve her yönüyle apaçık olan şeydir. Muhatabın anlamadığı, süslü kelimeler, zor terkipler ve uzatılmış cümlelerle "*ne kadar edebî*" dedirten; ama hiçbir şey anlaşılmayan şey değildir…

Hak, insanlar anlasın ve yaşasın diye vardır. Bu nedenle de anlaşılırdır.

"*Hak*" olanı herkes anlar. Seviyesi ve statüsü ne olursa olsun hak, duyulduğu anda muhatap tarafından idrak edilir. Öyle ki ona kulak tıkayan, anlayamadığını söyleyen batıl ehli dahi onu çok iyi anlar, idrak eder. Batıl ise sınırlı insan ve belli zümreler tarafından anlaşılır. Sadece ona gönlünü açan, cahiliye taassubuyla ona taraf olan, sosyal bir çevrede tutunmak isteyen insanlar onu anlar.

Bu noktada hakka tercüman olmayı vazife edinmiş kardeşlerimize bir uyarıda bulunmak istiyorum:

"*İnsanlara güzel söz söylemek.*", "*Sözün en güzeline kulak vermek.*", "*Güzel öğütle insanları Allah'a davet etmek.*" gibi rabbani öğütler ayrı bir şey, sözü uzattıkça uzatmak, anlaşılmaz kelimelerle muhatabı sözlüklere yöneltmek, uzayan terkiplerle süsü hakikatin önüne geçirmek ayrı şeydir.

İnsanların "*Hak*" ile arasına uzun mesafelerin ve kalın perdelerin girdiği şu zamanda hak, yalın, sade ve anlaşılabilir olmalıdır. Süslü kelimeler hakkı güzelleştirmez, hakkın buna ihtiyacı da yoktur; bilakis kelimelere güzellik katan hakkın kendisidir.

31. 24/Nûr, 25
32. 28/Kasas, 1-2
33. 29/Ankebût, 18

Hakkın apaçık olması ve bulandırılmaması İslam nezdinde en önemli konulardandır. Bu nedenle hakkın apaçık oluşu aleyhine tüm faaliyetler, en ağır suçlar kapsamında değerlendirilmiş ve sahipleri Kur'ân'ın en ağır tehdit ve yergisine muhatap olmuşlardır:

"Şüphesiz ki bizim indirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti, insanlar için Kitap'ta açıkladıktan sonra gizleyenler (var ya!), bunlara Allah lanet etmektedir ve tüm lanet ediciler de lanet etmektedir."[34]

"Şüphesiz ki Allah'ın Kitap'ta indirdiği hakikatleri gizleyip, basit bir kazanç karşılığında o hakikatleri satanlar, karınlarına sadece ateş doldurmaktadırlar. Kıyamet gününde Allah onlarla konuşmayacak, onları arındırmayacaktır ve onlar için can yakıcı bir azap vardır. Bunlar, hidayeti sapıklıkla; mağfireti azapla değiştirenlerdir. Ateşe karşı ne kadar da sabırlılar/ dayanıklılar!"[35]

Hakkı gizleyenler, bu ağır ifadelere muhatap olurken onu apaçık bir şekilde anlatmayan, hakkı ağzında geveleyen ya da içine batılı karıştıranlar da bu yergi ve kınamadan nasiplerini almışlardır:

"Gerçeği bildiğiniz hâlde hakkı batılla karıştırıp (bu suretle) hakkı gizlemeyin."[36]

c. Hak, Tektir

Hakkın kaynağı tektir, apaçıktır. Buna bağlı olarak da hak, tektir, birden fazla olamaz. Batıl ise şeytanidir, insanların heva ve arzularına dayanır. Kaynağının çokluğu nedeniyle birden fazladır:

"İşte bu, sizin hak Rabbiniz olan Allah'tır. Haktan ötesi sapıklıktan başka bir şey midir? Nasıl olur da (O'na ibadet etmekten, putlara ibadet etmeye) çevrilirsiniz?"[37]

Rabbimiz (cc), vahyin aydınlığı ve batılın karanlığını karşılaştırdığı yerlerde "*nur*" kelimesini müfred/tekil, "*karanlık*" sözcüğünü ise cem'i/çoğul kullanarak bu hakikate işaret etmiştir:

"Allah, iman edenlerin Velisidir/ dostudur. (Bu dostluğunun bir tecellisi olarak) onları (küfrün, şirkin) ***karanlıklarından*** *(tevhidin ve imanın)* ***aydınlığına*** *çıkarır. Kâfirlerin velileriyse/ dostlarıysa tağuttur. Onları (iman ve tevhidin) aydınlığından (küfrün ve şirkin) karanlıklarına çıkarırlar. Bunlar, ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."*[38]

"O sizi ***karanlıklardan aydınlığa*** *çıkarmak için sizi övmektedir. Melekler de (övgüye nail olmanız için dua etmektedir). O, müminlere karşı merhametlidir."*[39]

34. 2/Bakara, 159
35. 2/Bakara, 174-175
36. 2/Bakara, 42
37. 10/Yûnus, 32
38. 2/Bakara, 257
39. 33/Ahzâb, 43

Hakkın tek olması, yüce Allah'ın nimetlerinden bir nimettir. Müminleri inançta yakine, amelde sebata ve mücadelede kararlılığa sevk eden, hakkın tek olmasıdır. Müminler, tek bir şeye inanır. Kalpleri berrak, zihinleri net, görüşleri keskin ve hedefleri kesindir.

Batıl ehli bunun farkında olduklarından, hakkı sulandırmak için ellerinden geleni yaparlar. Zira hak sulanırsa muvahhidlerin inancı, sebatı ve kararlılığı sulanacaktır. İşte bu sebeple her gün yeni bir teklifle gelir, müminlerin kafasını karıştırmaya çalışırlar.

Bir gün "*Fakirleri yanınızdan uzaklaştırın, biz de sizinle oturalım.*"[40] diye gelirler.

Başka bir gün "*Siz, güzel ahlaklı, halim selim insanlarsınız. İnsanların işine karışmayın, nasıl biliyorsanız öyle yaşayın.*"[41] [42] derler.

Bir gün "*Söyledikleriniz doğru; ama gerekçesi/ kaynağı yanlış. Onu değiştirin.*"[43] derler.

---

40. "Rablerinin rızasını umarak gece gündüz O'na dua edenleri sakın kovma! Onların hesabından senin üzerine, senin hesabından da onların üzerine (onları kovmanı gerektirecek) bir sorumluluk yoktur. (Buna rağmen onları meclisinden kovarsan) zalimlerden olursun." (6/En'âm, 52)
Sa'd bin Ebi Vakkas'tan (ra) rivayet edildiğine göre: "Biz altı kişiyle beraber Allah Resûlü'nün (sav) yanındaydık. Müşrikler dediler ki: "Şu adamları yanından kov. Ta ki (bizlerle aynı mecliste bulunduklarından, bizimle eşit olduklarını düşünmeye) cüret etmesinler.' " Resûlullah'ın gönlüne (bu isteğe karşılık vermeye yönelik) Allah'ın dilediği bir düşünce düştü. Allah (cc) bunun üzerine (uyarı mahiyetinde) bu ayetleri indirdi." (Müslim, 2413)

41. "Demişlerdi ki: 'Ey Şuayb! Atalarımızın ibadet ettiği (putları) ve mallarımızda dilediğimiz gibi tasarruf etmeyi bırakmayı, namazın mı sana emrediyor? Şüphesiz ki sen, yumuşak huylu ve olgun/aklı başında bir adamsın.' " (11/Hûd, 87)

42. Müşrikler, Allah'a (cc) inanmakla beraber laik olmaları nedeniyle Allah'ın (cc) dünya işlerine karışmasını istemezler. Örf ve âdetlere, malların nasıl kazanılacağına ve nereye harcanacağına insanların karar vermesini isterler. Borsaya, bankaya, ekonomiye müdahale eden bir Allah'ı (cc) garipserler. İbadetler ise kişiyle Rabbi arasında olan tamamen vicdani bir konudur. İbadetler kamusal alana taşınmamalı, sosyal hayat içinde belirleyici durumda olmamalıdır. Peygamberlerin daveti ise Allah'ın (cc) göklerin ve yerin sahibi olduğu, mutlak otoritenin Allah'a (cc) ait olduğu ve Allah'ın (cc) hayatın her alanına yasalarıyla müdahale ettiği esasına dayalıdır. (bk. 6/En'âm, 3)
Müşriklerin, tevhid davetçilerine İslam ahlakını hatırlatmaları da dikkat çekicidir. Onlara göre yumuşak huylu ve olgun olmak, etliye sütlüye karışmamak; hakka şahitlik etmemek ve toplumu uyarmamak demektir. Bunları yapan olsa olsa kaba, sert ve aşırı radikallerdir.
Peygamberler, Allah'ın (cc) şahitliğiyle güzel ahlak sahibi, yumuşak huylu ve olgun insanlardır. Bu, onların şirke şirk, müşrike müşrik, masiyete masiyet demelerine ve topluma iyiliği emredip kötülüğü men etmelerine engel olmamıştır.

43. "Onlara apaçık ayetlerimiz okunduğunda, bizimle karşılaşmayı ummayanlar: 'Bundan başka bir Kur'ân getir ya da onu değiştir.' derler. De ki: 'Onu keyfî olarak değiştirmem olacak şey değildir. Ben, ancak bana vahyedilene uyarım. Şüphesiz ki ben, Rabbime isyan ettiğim takdirde büyük günün azabından korkarım.' De ki: 'Şayet Allah dileseydi, onu size okumazdım. Ve (Allah) size onu bildirmezdi. O (Kur'ân inmeden) önce de bir ömür aranızda yaşadım. Akletmez misiniz?' Allah'a yalan uydurarak iftira eden veya O'nun ayetlerini yalanlayandan daha zalim kim olabilir? Şüphesiz ki, suçlu günahkârlar kurtuluşa ermezler." (10/Yûnus, 15-17)

Başka bir gün "*Her şey güzel de şu üslubunuz hiç olmuyor, toplumu geriyor, biraz yumuşatarak konuşsanız daha iyi olur.*"[44] derler.

Allah Resûlü (sav) tüm bu girişimleri boşa çıkarmak için şöyle yol gösterdi:

"İşte bu benim dosdoğru yolumdur. Ona uyun. Onun dışındaki yollara uymayın. Yoksa sizi (Allah'ın dosdoğru olan) yolundan saptırırlar. Korkup sakınasınız diye bunu size emretti."[45]

İbni Mesud (ra) anlatıyor:

"Bir gün Allah Resûlü (sav) *eliyle bir çizgi çizdi ve sonra dedi ki: 'Bu, Allah'ın* (cc) *istikamet üzere olan yoludur.' Sonra o çizginin sağına ve soluna bazı çizgiler çizdi ve dedi ki: 'Bunlar, her birinin başında o yola davet eden birer şeytanın bulunduğu yollardır.' Sonra Allah Resûlü* (sav) *bu ayeti okudu."*[46]

Bugün de müşriklerin bu sulandırma çalışmaları tüm hızıyla devam ediyor.

İslami camianın içinde bu rüzgârın etkilerini müşahade ediyoruz maalesef. Bir grup tamamen bu görüşe taraftar olmuş durumda. Demokrasi ve fikir hürriyeti adı altında süzme demokratlara taş çıkartacak şekilde paralıyorlar kendilerini.

Bir başka grup, tarihin çöplüğünde nakil antikacılığı yapıyor. Tarihte konuşulmuş ve ortaya atılmış ne kadar fikir varsa bunları itinayla topluyor, geçmişe ait olması hasebiyle kutsuyor ve ilgili ilgisiz birçok konuya iliştirip sonuç olarak meselenin ihtilaflı olduğu kanısına varıyor. Böylece hakkın tek olmadığı, birden fazla doğru olabileceği çıkarımıyla hak çeşitlendirilmiş oluyor.

Buna mukabil hakkın tek oluşu ilkesini savunanlar, aşırılık, bölücülük ve fitne yapmakla suçlanıyor. Varsın suçlasınlar. Hiç önemli değil; zira hiçbir şeyin hatırı hakkın hatırından üstün değildir. Hakkın tek olduğunu savunmak, El-Hak olan Allah'a karşı sorumluluktur. Bu, birilerini rahatsız edecekse, varsın etsin.

d. Hak, Batılla Mücadele Eder

Hak, tabiatı itibarıyla batıla düşmandır ve onunla mücadele eder; çünkü hak, insanların dünya ve ahiret saadeti için vardır. Birey ve toplumun dünya ya da ahirette bedbaht olmasına sebebiyet verecek şeylere engel olur. Bu düşmanlık ve mücadele beşerî olana benzemez. Irk, toprak, grupçuluk ve çıkar düşmanlıkları gibi geçici değildir. Hak, batıl ve taraftarları arasındaki bu çekişme El-Hakem olan Allah onların arasında hükmedip nihai hükmünü verinceye dek sürecektir:

"Andolsun ki biz: "Allah'a ibadet edin." diye (davet etmesi için) Semud'a kardeşleri Salih'i yolladık. (Davet başladığı anda) birbirlerine hasım olan iki grup oluverdiler."[47]

---

44. "Onlar, senin kendileriyle uyum içinde olup (sapkınlıklarına karşı yumuşamanı) istediler. (Buna karşılık) onlar da uyum gösterip (sana karşı yumuşayacaklardı)." (68/Kalem, 9)
45. 6/En'âm, 153
46. Darimi, 202; Ahmed, 4437
47. 27/Neml, 45

Ayet-i kerimede geçen bir anda/fec'eten ifadesi önemlidir. Hak ve batıl karşı karşıya geldikleri anda vakit geçmeksizin aralarında düşmanlık belirmiştir. Bu, hak ve batıl ehlinden bağımsız olarak baş gösteren bir adavettir. Zira hak ve batıl arasında telif edilmesi mümkün olmayan bir zıtlık vardır. İkisinin bir arada yaşaması mümkün değildir.

Hak, Rabbi, batılı istemediği için batıla düşmanlık eder. Batıl ise hak karşısında tutunamayacağını bilir. İnsanları özlerinde/fıtratlarında var olana davet eden, onları asıllarına döndürecek ve kalplere hitap eden bu çağrının, varlığını tehdit ettiğini düşünür. Var olabilmek için hakka karşı varlık mücadelesi verir.

Batıl karşısında bu kutlu mücadeleyi verecek olanlar hak ehlidir. Bu mücadelenin ruhunu, imamlarını, mücadele için gerekli olan azığı ve mücadelenin değişmez seyrini/sünnetullahı bilmek zorundalardır. Zikredilenleri bilmeyen veya bilip de amel etmeyenler, hakkın taraftarı değil, sadece hak ehli olduğunu düşünenlerden olurlar. Çünkü hakkın kendisi Allah'tan olup vahye dayandığı gibi batılla mücadele metodu da Allah'tan olup vahye dayanmalıdır.

Bu mücadelenin ana kaynağı Kur'ân kıssaları ve Siret-i Nebi'dir; çünkü kıssalar/siretler, kalplere sebat ve müminlere öğüt olsun diye anlatılmıştır:

"Sana, resûllerin kıssalarından her (vahyettiğimizi), kalbini sağlamlaştırmak için anlatıyoruz. Bu (kıssalarla beraber) sana hak (olan bilgiler), müminlere de öğüt ve hatırlatma gelmiştir."[48]

Nuh'un (as), içinde her nesle sadra şifa öğütler barındıran ve zorlu imtihanlarda muvahhidleri teselli eden kıssasının ardından şöyle buyurur Rabbimiz:

"Bu, sana vahyettiğimiz gaybın haberlerindendir. Bundan önce ne sen ne de kavmin (bu bilgileri) biliyordunuz. (Öyleyse) sabret! Şüphesiz ki akıbet muttakilerindir."[49]

Bugünün çetin imtihanlarından olan "*esaret*" fıkhını da barındıran Yusuf'un (as) kıssası ardından da şöyle der Rabbimiz:

"Andolsun ki onların kıssalarında, akıl sahipleri için ibretler vardır. (Bu Kur'ân) öyle uydurulabilecek bir söz değildir. Fakat kendinden önceki (Kitapları) doğrulayıcı, her şeyi detaylı açıklayan, mümin topluluk için de hidayet ve rahmettir."[50]

Hakk'a gönül vermiş ve bu mücadelede hak saflarında yer alan yiğitlerin Kur'ân kıssaları üzerinde dikkatle durması gerekmektedir. Sadece bilgi/malumat olarak bu kıssaları bilmek yetmez. Onları ders yapmak, ayetlerin üzerinde durup tefekkür etmek, yaşanılan vakıaya uyarlamak ve gerekli dersleri çıkarıp mücadele yolunu aydınlatan birer kandil kılmak gerekir.

---

48. 11/Hûd, 120
49. 11/Hûd, 49
50. 12/Yûsuf, 111

e. Hak, Batıla Galip Gelendir

Hak ehli olmak, El-Hak olan Allah'a asker/taraftar olmaktır. Allah (cc) emrinde galip olduğu gibi O'na taraftar olan ve O'nun askerlerinden olan Ehl-i Hak da galip gelecektir.

Allah'ın (cc) yer, gök ve içindekileri yaratmasındaki hikmetlerden biri de budur.

"Biz göğü, yeri ve ikisi arasındakileri oyun/ oyalanma olsun diye yaratmadık. Şayet oyun eğlence edinecek olsak, (evet,) yapacak olsak bunu kendi katımızda yapardık. (Hayır, öyle değil!) Bilakis biz, hakkı batıla musallat ederiz de onu beyninden yakalayıp parçalar. (Bir de bakarsın ki) batıl yok oluvermiş. (Allah'a) yakıştırdığınız sıfatlardan ötürü yazıklar olsun size!"[51]

Müslim'in bu mücadele esnasında kesin olarak bilmesi gerekir ki; hak batıl kavgası düz bir çizgide değil, dairesel bir döngü şeklinde gerçekleşir; yani bu kavganın seyri değişken, akıbeti ise değişmezdir. Seyir esnasında sadık olanlarla olmayanları açığa çıkarmak, pis ile temizi ayırt etmek ve müminler arasında şehitler/şahitler edinmek için Allah (cc) müminleri imtihan edebilir:

"Şayet size bir yara dokunduysa hiç şüphesiz (düşman) topluluğuna da yara dokundu. (Mutlak ve daimi galip Allah'tır. İnsanlara gelince) biz bu günleri insanlar arasında döndürür dururuz. Allah, iman edenleri açığa çıkarmak ve sizden şahitler/ şehitler edinmek (için böyle yapar). Allah, zalimleri sevmez."[52]

"Allah pis ile temizi birbirinden ayırmadan, siz müminleri bulunduğunuz hâl üzere öylece bırakacak değildir. Allah sizi gayba muttali kılacak da değildir. Fakat Allah (gaybı bildirmek için) resûllerden dilediğini seçer. Allah'a ve resûllerine iman edin. Şayet iman eder ve sakınıp korkarsanız sizin için büyük bir ecir vardır."[53]

Bu imtihan, çok çetin olup müminlerin sarsılmasına ve zorluğunun ağırlığından yüzlerini semaya dönmelerine neden olabilir. Anlık tereddütler, yılgınlıklar ve yenilmişlik yorgunluğu hissedilebilir:

"Sizden önceki toplumların başına gelenler, sizin başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onların başına çeşitli yoksulluklar ve musibetler geldi. Öylesine sarsıldılar ki; (sonunda) Resûl ve onunla beraber olan müminler: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' dediler. Dikkat edin! Şüphesiz ki Allah'ın yardımı yakındır."[54]

"Artık elçiler ümitlerini kesip, yalanlandıklarını sandıklarında, yardımımız onlara gelmiş ve dilediklerimiz kurtarılmıştı. Azabımız, günahkâr topluluktan geri çevrilmez."[55]

"Hani size, hem üst tarafınızdan hem de alt tarafınızdan gelmişlerdi. Hani gözler

51. 21/Enbiyâ, 16-18
52. 3/Âl-i İmran, 140
53. 3/Âl-i İmran, 179
54. 2/Bakara, 214
55. 12/Yûsuf, 110

kaymış, yürekler ağza gelmişti. Allah hakkında çeşitli zanlarda bulunuyordunuz. İşte tam orada, müminler imtihan edilmiş ve şiddetli bir sarsıntıyla sarsılmışlardı."[56]

Bunlar, insanın tabiatında var olan zayıflık ve acziyetin, unutkanlık ve cehaletin sonucudur. Ancak bunlar geçici olmak zorundadır ve kalbi istila etmemelidir; çünkü nihai zafer, mutlak akıbet muttakilerindir. Bu, Allah'ın (cc) ilk muvahhid nesilden bu yana tüm müminleri kendisiyle müjdelediği hakikattir:

"Hiç kuşkusuz, Allah ve Resûlü ile (sınır ve kanunlarını tanımayıp yeni sınır ve yasalar koyarak) sınırlaşanlar, işte onlar, en zelil olanlar arasındadırlar. Allah: 'Andolsun ki ben galip geleceğim ve resûllerim de (galip geleceklerdir).' diye yazmıştır. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[57]

"Andolsun ki, senden önce de kavimlerine resûller göndermiştik. Onlara apaçık delillerle gelmişlerdi. (Onlara karşı çıkan) suçlu günahkârlardan intikam almıştık. Müminlere yardım etmek, bizim üzerimize bir haktır."[58]

"... Allah, emrinde Galip'tir. Fakat insanların çoğu bilmezler."[59]

"Biz, yeryüzünde zayıf bırakılmış olan (mustazaflara) iyilik yapmak, onları (kendilerine uyulan) imamlar yapmak ve onları (yeryüzüne) vâris kılmak istiyoruz. Ve onları, yeryüzünde güç/ iktidar sahibi kılmak (istiyoruz). Firavun'a, Haman'a ve ordularına da kendisinden korktukları şeyi göstermek/ yaşatmak (istiyoruz)."[60]

"Musa kavmine: 'Allah'tan yardım isteyin ve sabredin!' demişti. 'Şüphesiz ki yeryüzü, Allah'ındır ve ona kullarından dilediğini mirasçı/ sahip kılar. Akıbet/ mutlu son muttakilerindir.' "[61]

Göklerden gelen bu ilahi fermanlar kalpleri öyle bir kuşatmalı ve tesiri altına almalıdır ki; tüm korkuları, endişeleri ve yılgınlıkları kaldırıp yerini yakinin ve güvenin esenliğine bırakmalıdır:

"De ki: 'Hak geldi. Batıl zail oldu. Şüphesiz ki batıl, yok olmaya mahkûmdur.' "[62]

"De ki: 'Hak geldi. Batıl, ne bir şeyi başlatıp var edebilir ne de geri getirebilir.' "[63]

"Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Allah ise nurunu tamamlamak dışında birşey istemez. Kâfirler istemese de... Müşrikler hoşlanmasa da, tüm dinlere üstün gelsin diye, Resûlü'nü hidayet ve hak dinle gönderen O'dur."[64]

---

56. 33/Ahzâb, 10-11
57. 58/Mücadele, 20-21
58. 30/Rûm, 47
59. 12/Yûsuf, 21
60. 28/Kasas, 5-6
61. 7/A'râf, 128
62. 17/İsrâ, 81
63. 34/Sebe', 49
64. 9/Tevbe, 32-33

Bunca ilahi müjdeye rağmen kalplerde korku ve yılgınlık süreklilik arz ediyor ve insanı bu duygular yönlendiriyorsa nifaktan ve kalp hastalığının müzmin bir hâl almasından korkulur.

f. Hak, Kalıcı Olandır

Kur'ân-ı Kerim, insanların çok iyi anlamasını istediği meseleleri misaller vererek anlatır. Soyut olan anlamları bu misaller aracılığıyla somutlaştırır ve muhatabın kalbine ilmek ilmek dokur. Bu özlü ve derin anlamlar barındıran misallerden biri de hak ve batıla dair, Ra'd Suresi'nde verilen misaldir:

"Gökten su indirdi. Vadiler kendi miktarınca sel oldu. Sel de suyun üstüne vuran köpüğü yüklendi. Bir ziynet ya da faydalanılacak eşya yapmak için üzerine ateş yakıp erittiklerinde de böyle bir köpük oluşur. Allah, hak ile batıla böyle örnek verir işte. (Batıl) köpük (misali) atılır gider. İnsanlara yarar sağlayacak olan (hak) ise yeryüzünde kalır. İşte Allah, örnekleri böyle verir."[65]

Batıl, suyun üzerindeki köpük gibi ya da kullanıma hazır hâle gelmesi için ateşte şekil verilen maden üzerinde açığa çıkan köpük gibidir. Kendisi asıl değildir. Belli bir durum nedeniyle ortaya çıkmıştır. Kendisini ortaya çıkaran şartlar son bulduğunda –ki arızi olması nedeniyle buna mahkûmdur- o da yok olacak ve ondan geriye eser kalmayacaktır.

Hak ise asıldır. Hayatın idamesi için varlığı zorunludur. Üstünü köpük kaplayıp görünmesine engel olsa da, köpük tabakası yok olacak ve altında yatan hakikat açığa çıkacaktır. İnsanlar onunla muamele ettikçe köpüğün sadece göze hitap ettiğini, hayatın zaruri ihtiyaçlarını karşılamadığını, insanın rahatını da sağlamadığını görecek ve faydalı olana, yani suyun ve maddenin bizzat kendisine yönelecektir.

Evet, batıl köpük gibidir. Bazı zamanlarda debdebesi, ihtişamı ve etrafında topladığı, hevasını ilah edinmiş kalabalıklarla göz boyayabilir; kulakları büyüleyip hisleri yanıltabilir. Firavun sihirbazlarının gözleri boyadığı, cahiliye şairlerinin duyguları yanılttığı, İsa (as) döneminde tıpçıların bilimle insanları etkiledikleri gibi...

Bunlar karşısında hak ehli gevşekliğe kapılmamalıdır. Batıl, debdebe ve ihtişamıyla arz ediyorsa bu, Musa (as) henüz asasını atmadığından, Muhammed (sav) Allah'ın ayetlerini okumaya başlamadığından ve İsa (as) çamurlaşmış fıtratlara hayat verecek nefhasını üflemediğindendir; yani batılı ihtişamlı kılan, gücü ve sağlamlığı değil, hak ehlinin vazifesini hakkıyla yerine getirmemesidir.

İnsanlık tarihi boyunca batıl, farklı suretlerde ortaya çıkmıştır. Bu iddialı çıkışlar da istisnasız her seferinde hüsranla sonuçlanmış, her gelen batıl bir öncekini kötülemiş ve unutulmasını sağlamıştır: Putperestlik, kâhinlik, şiir, sihir, mistisizm, marksizm, kapitalizm, liberalizm, modernizm... ve tüm zamanların en

---

65. 13/Ra'd, 17

fazla taraftar toplayan dini olan demokrasi… O da bu mücadelenin değişmez akıbetinden payını alacaktır.

Hak ise hep aynıdır, taraftarları arasında iman ve menhec bağı vardır. Öncekiler, sonradan gelenlere örnek; bugünküler, yarın gelecek kardeşlerine duacıdır. Âdem'den (as) Muhammed'e (sav) tüm resûller, insanları bir tek şeye/hakka davet etmişlerdir: O da İslam'dır.

Bizden önce nice batıl ve taraftarları büyüklendiler, hiç silinmeyeceklerini düşünüp yeryüzünü ifsat ettiler. Bugün sadece onları birer ibret vesikası olarak hatırlıyor ve lanetliyoruz. Öyle ki sadece bizler değil, onlardan sonra gelmiş ve batılın yeni suretini temsil edenler dahi seleflerini lanetliyor.

Hakka gönül vermiş olanlar bilmelidir ki; öncekiler yeryüzünden silinip birer ibret vesikası oldukları gibi bugünün ihtişamlı batıl ehli de aynı akıbete uğrayacak ve silinecektir. Kalıcılık, asıl olanın; zeval ise köpük olanın kaderidir.

Sözün özü:

Hak, Allah'tan (cc) olandır.

Hak, içinde hiçbir kapalılık olmayan ve her tabakadan insanın zorlanmadan anlayabileceği hakikattir.

Hak, tektir ve çeşitlenmez. Bir olan hakkın dışındaki tüm yollar üzerinde şeytanlar vardır ve bu yollar, insanları sırat-ı mustakimden saptıran yollardır.

Batılla mücadele etmeyen, sureten hakka benzese de hak değildir ve batıl, hakkın karşısında zeval bulmaya mahkûmdur.

Batıl, köpük misali sonu kesiktir. Hak, El-Hak olan insanlar arasında hükmedinceye dek faydalı ve kalıcıdır.[66]

5. Hakkı Tavsiye Sorumluluğu

El-Hak olan Rabbimiz, hakkın özelliklerini, batılla mücadelesinin zorunluluğunu ve hakkın güzel akıbetini belirlemesinin yanında biz müminlere de bir sorumluluk yüklemiştir: Müminlerin hakkı birbirlerine tavsiye etmeleri!

"Asra/ zamana andolsun ki, hiç şüphesiz insan, hüsran içindedir. İman eden, salih amel işleyen, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve birbirlerine sabrı tavsiye edenler müstesna."[67]

Hakkın dışa dönük yönü batıl ehliyle mücadele, içe dönük yönü ise müminlerin, hakkı birbirlerine tavsiye etmeleridir. Hüsran ve ziyan içindeki çoğunluktan, felah ve başarı içindeki azınlığa geçişin dört şartından biri de hakkın karşılıklı tavsiyesidir.

Ayet-i kerimede geçen "*ve tevasev bi'l hakk*" ifadesi ayrıca önemlidir; zira "*te-*

66. bk. Tevhid Dergisi, Hakk'ın Özellikleri, s.48
67. 103/Asr, 1-3

vasa" fiili, kalıp/siga olarak tefaul babındandır ve bir işi karşılıklı yapmayı ifade eder. Yani hakkı tavsiye etmek yalnızca hoca, âlim, üstad, şeyh vb. kimselerin sorumluluğu değildir. Ümmetin bir bütün olarak ve karşılıklı sorumluluğudur. Daha açık bir ifadeyle söyleyecek olursak:

Hak, Allah'tandır ve Allah (cc) onu tüm insanlık için indirmiştir. Her insan/mümin haktan pay sahibidir. İnsanlar bu önemli sorumluluğu belirli kimselere terk ederse hak, tekelleşir. Zamanla hakkın, ellerinde tekelleştiği insanlar onun içerik ve mahiyetinde tasarruf etmeye başlarlar. Ehl-i Kitap âlimlerinde olduğu gibi Kitab'ı okur, hakkı bilirler ama insanlara aktarırken vakanın gereklerini ve şahsi çıkarlarını gözeterek, muharref olarak aktarırlar. İşlerine gelmeyen ayetlerin üzerine parmak koyup satır atlayarak okurlar. Kimi ayetleri hiç okumaz, yalnızca şerhini veya tefsirini okurlar. Bu duruma düşmemek için her insanın hakkı bilmesi ve onu tavsiye etmesi gerekir.

El-Hak İsmiyle Dua

"Allah'ım! Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin nurusun. Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin işlerini düzenleyen, idare edensin. Sana hamdolsun. Sen göklerin, yerin ve içindekilerin Rabbisin. Sen haksın. Vaadin haktır. Sözün haktır. Seninle karşılaşma haktır. Cennet haktır. Cehennem haktır. Nebiler haktır. Kıyamet haktır. Allah'ım! Sana teslim oldum. Sana iman ettim. Yalnızca sana tevekkül ettim. Yalnızca sana muhakeme oldum. Geçmişte yaptığım, gelecekte yapacağım, gizliden yaptığım ve açıktan yaptığım günahlarımı bağışla. Sen benim İlah'ımsın. Senden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur."[68]

Allah'ım! Bize hakkı hak olarak göster ve ona tabi olmayla rızıklandır. Batılı batıl olarak göster ve ondan uzak durmakla rızıklandır.

Allahumme âmin.

68. Buhari, 7499; Müslim, 769

Hükmetme yetkisini elinde bulunduran, şer'i ve kaderî hükümlerinde hikmet sahibi olan Allah.

Dua

Ey El-Hakîm! Bizleri hikmetle rızıklandır. Söz, düşünce ve davranışlarımızı hikmetle süsle. Sefihlik, cehalet ve acelecilikten sana sığınırız. Sen kime hikmet vermişsen ona çokça hayır vermişsindir. Hayrın tamamı senin elindedir ve biz senin indireceğin hayra muhtacız.
Allahumme âmin.

EL-HÂKİM, EL-HAKÎM, EL-HEKEM

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden bir diğeri de El-Hakîm'dir. O'nun (cc) "*he-ke-me/ Hükm*" kökünden türeyen üç ismi vardır: El-Hâkim/الحاكم, El-Hakîm/الحكيم ve El-Hekem/الحكم. Bu üç ismin türediği kök, öz anlam olarak "*engel olmaya*" işaret eder.[1] Araplar, hayır ve iyilik anlamında engelleyici olana bu kökten isim türetirler. Örneğin, kadıya "*hâkim*" derler; çünkü o, hükmüyle engel olur. Tartışan ve anlaşamayan iki tarafın anlaşmazlık ve düşmanlığına verdiği kararla set çeker. Yine hayvanı dizginlesin diye takılan geme "*hekemetu'l dabbe/ hayvan gemi*" derler. Gem, hayvanı dizginler, yoldan çıkmasına mani olur.

Bu isimler, Allah'ın (cc) hüküm ve hikmet sahibi olduğuna delalet eder. Kur'ân'da; El-Hakîm doksan bir (91) defa, El-Hâkim beş (5) defa (çoğul/cem'i sigasıyla), El-Hekem de bir (1) defa Allah (cc) için kullanılır.

El-Hakîm İsminin Anlamı

Hükmetme yetkisini elinde bulunduran, şer'i ve kaderî hükümlerinde hikmet sahibi olan Allah, demektir. El-Hâkîm, bunu çokça yapan; El-Hekem de bunun sabit ve sürekli bir sıfat olması anlamına gelir.

El-Hakîm İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah Hükmeder: Hüküm Yalnızca Allah'a Aittir

Teşri/kanun yapma anlamındaki hüküm, Allah'a (cc) aittir. O, El-Hakîm'dir. Helal ve haramları o belirler. O (cc), indirdiği kitaplar ve görevlendirdiği elçileriyle insanlara şeriat kılar. Hayatın her alanını kuşatacak şekilde yasalar koyar.

Bu, O'nun (cc) en belirgin sıfatlarından biridir. Öyle ki Allah (cc) bu sıfatı yaratma

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-k-m maddesi

sıfatına denk kabul eder. Yaratmada ortak kabul etmediği gibi teşri/yasama/kanun yapma/haram helal belirlemede de ortak kabul etmez:

"… Dikkat edin! Yaratmak da emretmek de Allah'a aittir…"[2]

"Ey zindan arkadaşlarım! (Hiç düşündünüz mü?) Birbirinden ayrı, darmadağınık rabler mi daha hayırlıdır, yoksa (zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah mı? Sizin O'nu bırakıp da ibadet ettikleriniz, ancak sizin ve babalarınızın koyduğu, Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği birtakım isimlerdir. Hüküm yalnızca Allah'ındır. O, kendisinden başkasına kulluk/ ibadet etmemenizi emretmiştir. İşte dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler."[3]

"De ki: 'Ne kadar kaldıklarını en iyi bilen Allah'tır. Göklerin ve yerin gaybı (bilgisi) O'na aittir. O, ne güzel görür, ne güzel işitir. Onların, O'ndan başka bir dostu yoktur. Hükmünde hiç kimseyi ortak kılmaz (tek hükümran, yasamada bulunan, doğru ve yanlış belirleyen O'dur.)' "[4]

"Yoksa, Allah'ın izin vermediği şeyleri, kendilerine dinden şeriat kılan/ kanun yapan ortakları mı var? Şayet (azaplarının kıyamete erteleneceğine dair) kesin bir söz olmasaydı elbette, aralarında hüküm verilirdi. Şüphesiz ki zalimlere can yakıcı bir azap vardır."[5]

Hüküm Neden Allah'a Aittir?[6]

Hükmedip yasa belirleyecek olan mercinin bir takım sıfatlara sahip olması zorunludur. Şimdi, sahip olunması gereken bu sıfatlara beraberce bakalım:

"Herhangi bir konuda ihtilafa düşerseniz, onun hükmü Allah'a aittir. İşte bu, Rabbim olan Allah'tır. Yalnızca O'na tevekkül ettim ve yalnızca O'na yönelirim. Göklerin ve yerin yaratıcısıdır. Size kendi nefislerinizden eşler yarattı. Davarlardan da çift çift yarattı. Sizi (bu yolla, dişi ve erkek yaratarak) çoğaltıp yayıyor. Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi gören) El-Basîr'dir. Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine genişletir (dilediğine) daraltır. Çünkü O, her şeyi bilendir."[7]

Allah (cc), ayetin başında hüküm mercisinin kendi zatı olduğunu belirtmiştir. Ayetin devamı ise zihinlerde belirmesi muhtemel bir soruya cevap mahiyetindedir: Neden insanlar ihtilaflarını aralarında çözmüyor da Allah'a (cc) götürüyor?

Çünkü Rab olan Allah'tır. O'dur kullarını terbiye etme hakkına sahip olan. İnsanın tevekkül ettiği, sıkıntılarında sığınıp yöneldiği merci yine O'dur. En

2. 7/A'râf, 54
3. 12/Yûsuf, 39-40
4. 18/Kehf, 26
5. 42/Şûrâ, 21
6. bk. Edvau'l Beyan, 42/Şûrâ, 10-12. ayetler
7. 42/Şûrâ, 10-12

önemli olan ise O'nun yaratıcı olmasıdır. Yarattığı için, yarattığını en iyi bilen O'dur. İnsan için neyin faydalı neyin zararlı olacağının bilgisi O'nun yanındadır ve hiçbir şey O'nun dengi değildir. O (cc), zatında ve sıfatlarında en yüce olandır. İnsanı yarattığı gibi ona rızık verendir.

Sonuç olarak; yaratan O, terbiye eden O, sığınılan ve tevekkül edilen O, insana rızık veren O, eşsiz ve benzersiz olan O, her şeyi bilen O… Elbette insana hükmedecek olan da O'dur:

"(De ki:) 'O, her şeyi detaylandıran bir Kitab'ı size indirmişken, Allah'tan başka bir hakem mi arayacakmışım?' Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onun (Kur'ân'ın), Rabbin tarafından hak olarak indirilmiş olduğunu kesin olarak bilirler. Sakın şüphecilerden olma. Rabbinin kelimesi (Kur'ân), doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi' ve (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[8]

Tevhid Meali'nde bu ayeti şöyle açıklamışız:

Herhangi bir kural, ilke ya da kanunun insanlar arasında hakem olabilmesi için üç sıfatı haiz olması gerekir:

- Hükümlerinin detaylı ve tafsilatlı olması
- Haber verdiği şeylerin doğru olması
- Hükümlerinin adaletli olması

Allah'ın (cc) şeriatı olan Kur'ân, bu sıfatların tamamına sahiptir; çünkü onu, ilmi, adaleti ve hakemliği kusursuz olan Allah (cc) indirmiştir. Beşer ürünü yasalar ise bu sıfatların hiçbirine sahip değildir; çünkü bu kanunları, ilmi, adaleti ve hakemliği kusurlu olan ve hevaya uyan insanlar yazmıştır. Bu nedenle Allah'ın (cc) yasaları asırlar boyu uygulanabilirken beşer ürünü yasalar her on yılda bir değiştirilmek zorundadır. Allah'ın (cc) yasaları barış, esenlik, adalet ve emniyet kaynağıyken beşer ürünü yasalar savaş, felaket, zulüm ve kaos sebebidir:

"De ki: 'Ne kadar kaldıklarını en iyi bilen Allah'tır. Göklerin ve yerin gaybı (bilgisi) O'na aittir. O, ne güzel görür, ne güzel işitir. Onların, O'ndan başka bir dostu yoktur. Hükmünde hiç kimseyi ortak kılmaz (tek hükümran, yasamada bulunan, doğru ve yanlış belirleyen O'dur.)' "[9]

Hüküm Allah'a aittir, hükmünde hiç kimseyi ortak kılmaz; çünkü gaybın bilgisi O'na (cc) aittir. Her şeyi en iyi gören ve işiten O'dur. Dünü, bugünü, yarını, daha sonrasını yalnızca o bilir. Bu nedenle, belirlediği yasalar kıyamete kadar insanoğluna huzur getirir. Allah'ın (cc) ilmi, görmesi ve işitmesi zaman ve mekânı aştığı için, çağların değişmesi O'nun hükümlerini eskitmez:

"O, kendisinden başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilahın olmadığı Allah'tır. Başta

8. 6/En'âm, 114-115
9. 18/Kehf, 26

da (dünyada) sonda da (ahirette) hamd O'na aittir. Hüküm yalnızca O'nundur. O'na döndürüleceksiniz."[10]

Hüküm Allah'ındır. Çünkü hak mabud/ilah O'dur. Göklerin ve yerin otoritesi O'na aittir, yerde ve gökte tek ilah O'dur. Hem varlık içinde mutlak olarak hamdi/övgüyü hak eden O'dur. Zira O tüm kemal sıfatların sahibi, tüm eksikliklerden münezzeh olandır. Elbette hükmetmek ve kanun yapmak O'na ait olacaktır.

"Allah'la beraber başka bir ilaha dua etme. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O'ndan başka her şey helak olacaktır. Hüküm yalnızca O'na aittir. O'na döndürüleceksiniz."[11]

İşte, bir neden daha! O'ndan başka her şey helak olacaktır. O (cc) bakidir, ölümsüzdür, El-Âhir olandır. O'nun dışındaki tüm varlık fani, ölümlü ve sonludur. Elbette zatı ebedî olan hükmetmeye daha layıktır.

"... Artık hüküm, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (en büyük) El-Kebîr olan Allah'a aittir."[12]

İnsan, fıtratı itibarıyla yüce olanı takdim eder, önceliği en büyük olana verir. Hiç şüphesiz, O'ndan daha yüce ve daha büyük hiçbir şey yoktur. Öyleyse insan fıtratı Allah'ın hâkim oluşunu ikrar etmektedir:

"Göklerin ve yerin hâkimiyetinin/ egemenliğinin Allah'a ait olduğunu, dilediğine azap edip dilediğini bağışladığını bilmez misin? Allah, her şeye kadîrdir."[13]

"De ki: 'Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine mülk verir, dilediğinden mülkü alırsın. Dilediğini izzetli kılar, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir, şüphesiz ki sen, her şeye kadîrsin. Geceyi gündüze katar, gündüzü de geceye katarsın. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarırsın. Dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırırsın.' "[14]

Allah (cc) El-Melik'tir; mülkün, egemenliğin, otoritenin sahibidir. Mülkünde dilediği gibi tasarruf etme hakkına sahiptir. O (cc) mülkünde ortak kabul etmez. İnsan dahi fani ve mecazi mülkünde ortak kabul etmezken, O (cc) nasıl kabul etsin?

İnsan Hükmedemez, Kanun Yapamaz!

Beşerin, insanoğluna hükmetmesi olanaksızdır; çünkü insan zalimdir, unutkandır, acelecidir, heva taşır, nankördür, cahildir... Yasa belirlemek için gerekli donanıma sahip değildir, ki olması da mümkün değildir. Evvel emirde insan

10. 28/Kasas, 70
11. 28/Kasas, 88
12. 40/Mü'min (Ğafir), 12
13. 5/Mâide, 40
14. 3/Âl-i İmran, 26-27

cahildir. İlmin ve bilimin bu denli ilerlediği bir vasatta dahi henüz insan kendini tam anlamıyla keşfedememiştir. Yapılan her çalışma insanın bilmediklerinin bildiklerinden çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Sadece insanı inceleyen onlarca müstakil bilim dalı, insana dair elde edilen neticenin okyanusta bir damla olduğunu itiraf etmiştir. Kendini tanımayan insan milyarlarca insana hangi bilgiyle kanun yapacaktır?

Hem kanun yaparken hevanın, aceleciliğin, nankörlüğün olumsuz etkilerinden nasıl korunacaktır? Belli bir zümrenin menfaatlerini koruyup kalan insanları mağdur etmeyeceğinin garantisi var mıdır?

İşte mevcut yasalar! Söyleyin Allah adına, neye ve kime hizmet etmektedir? Müstekbir/mütref kesime hizmet etmekte; fakir fukarayı onlar adına terbiye etmektedir (!) Bu yasalara göre, devletleri soyan kravatlı eşkıyalar iş adamı; baklava çalan aç insanlar hırsızdır. Fuhşiyatı yayanlar sanatçı; örnek alıp yapanlar adi suçludur. Milyonların sağlını tehlikeye atan kimyasal atık sahipleri, saygın fabrikatör; kapısına çöp döken gariban, kabahatler kanunu mağdurudur. Vatan millet Sakaryacılar, askerlik yapmaz; askerde yılları geçen garibanlardır. Bir maden faciasında (Soma) 301 insan ölür; 301 insanın katilleri iki yıl yatar çıkar; bir gariban kazaen ölüme sebep olur, yıllarca zindanlarda çürür. Mevcut yasalar, insan ürünüdür ve yalnızca sermaye sahibi, müstekbir ve azgın sosyetenin lehine işler.

Bir diğer soru: İnsan yaratabilir mi? Haşa ve kella! İnsan, yaratamaz ve yaratamadığı gibi hükmedemez. Hükmedemez; çünkü yaratma ve hükmetme ayrılmaz bir bütündür. Yaratılan, hükmetmeye kalkarsa zulmeder, böler, kaos oluşturur ve Rabbine karşı haddini aşarak tağutlaşmış olur. Hiç şüphesiz en çirkin haddini aşma, hüküm konusunda Allah (cc) ile çekişmektir.

Bir diğer soru; yüce Allah'ın asırlar önce sorduğu ve hâlâ geçerli olan şu sorudur: *"De ki: 'Siz mi daha iyi biliyorsunuz yoksa Allah mı?'... "*[15] İnsan bu soruya cevap vermek zorundadır. Şayet *"Allah daha iyi bilir."* diyorsa, hükmetme/kanun yapma hadsizliğine son vermelidir. Zira Allah her konuda hüküm vermiş ve vahiy aracılığıyla bu hükümleri insanlara iletmiştir. Şayet *"Allah bilmez, ben bilirim."* diyorsa, buyursun hükmetsin. Zaten dili bunu söylemese de, lisanıhâli bunu söylemiştir. Kim uzman bir profesör dururken, ilkokul öğrencisine ders anlattırır? Ya aklından zoru olan bir sefih, ya daha iyi bilenle çekişen bir hadsiz ya da ilkokul öğrencisinin daha iyi bildiğine inanan bir sapık... Her şeyi en iyi bilenin hükümleri dururken, hükmetme iddiasında bulunana ne demeli?

2. El-Hakîm İsminin Bir Tecellisi: Şeriat

Yüce Allah, Şar'i/yasayan olduğu için O'nun (cc) şeriatı vardır. Her Müslim,

15. 2/Bakara, 140

o şeriata göre yaşamak ve imkân bulduğunda onunla hükmetmek zorundadır. Bu, El-Hakîm ismine karşı sorumluluklarımızdandır.

Şeriat, yani şer'i nizam, Allah Resûlü'nden (sav) önce, her ümmette ayrı ayrı verilmişti:

"Sana, kendinden önceki Kitab'ı doğrulayan ve onun üzerinde denetleyici olan (bu) Kitab'ı hak olarak indirdik. Onların arasında Allah'ın indirdiğiyle hükmet. Sana gelen haktan (seni saptıracak olan) hevalarına/ arzularına uyma. Sizden her bir (ümmet) için bir şeriat ve yol kıldık. Şayet Allah dileseydi sizi (şeriatı ve yolu aynı olan) tek bir ümmet yapardı. Lakin size verdiklerinde sizleri denemek için (şeriat ve yollarınızı farklı kıldı. Öyleyse) hayırlarda yarışın. Hepinizin dönüşü Allah'adır. İhtilaf ettiğiniz şeylerde (kimin haklı olduğunu) size haber verecektir."[16]

Resûlullah (sav) ile beraber kıyamete kadar geçerli olacak ve tamamlanmış bir şeriat belirlendi.

"… Bugün, sizin için dininizi kemale erdirdim, üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve din olarak sizin için İslam'dan razı oldum…"[17]

"Rabbinin kelimesi (Kur'ân), doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi' ve (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[18]

Şeriat, Allah'ın (cc) hükümlerinin bütününe verilen addır ve biz, şeriatı meydana getiren hükümlere baktığımızda Allah'ın El-Hakîm ismiyle karşılaşırız:

*"(Kocaları tarafından) boşanan kadınlar, (hamile olup olmadıkları anlaşılsın diye) üç kur müddetince iddet beklerler. Şayet Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorlarsa, Allah'ın rahimlerinde yarattığını gizlemeleri helal değildir. Gayeleri (evliliği) ıslah etmek olduğu takdirde, kocaları iddet müddetinde onları geri çevirmeye en fazla hak sahibi olanlardır. Erkeklerin kadınlar üzerinde hakları olduğu gibi, kadınlarında erkekler üzerinde örfe uygun/ meşru hakları vardır. (Ancak) erkeklerin kadınlar üzerine bir derece (üstünlüğü/ öncelik hakkı) vardır. Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, **(hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir**."*[19]

*"Sadakalar (zekât malları), Allah tarafından belirlenmiş bir farz olarak yalnızca fakirlere, miskinlere, zekât memurlarına, kalbi İslam'a ısındırılanlara, kölelere, borçlulara, Allah yolunda olanlara ve yolda kalmışa verilir. Allah (her şeyi bilen) Alîm, **(hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir**."*[20]

"Ey iman edenler! Elinizin altında bulunan (cariyeleriniz) ve içinizden büluğ çağına erişmemiş olanlar sizden üç defa izin istesinler: Sabah namazından önce,

16. 5/Mâide, 48
17. 5/Mâide, 3
18. 6/En'âm, 115
19. 2/Bakara, 228
20. 9/Tevbe, 60

(dinlenmek için) elbiselerinizi çıkardığınız öğle vaktinde ve yatsı namazından sonra. (Bu vakitler, giyinik olmama ihtimali yüksek olan) üç mahrem vaktinizdir. Bu vakitlerden sonra, (izinsiz yanınıza girmelerinde) sizin için de onlar için de bir günah yoktur. Onlar etrafınızda dolanır/ yanınıza girip çıkarlar. Siz de onların yanına girip/ etraflarında dolanıyor olabilirsiniz. İşte Allah, ayetleri sizlere böylece açıklar. Allah (her şeyi bilen) Alîm, ***(hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir****."*[21]

"Allah, evlatlarınız hakkında erkeklere, kız çocuklarının payının iki mislini vermenizi tavsiye eder. Şayet o (kız çocukları), ikiden fazlaysa (mirastan) üçte iki onların hakkıdır. (Kız çocuk) tek ise mirasın yarısı onundur. (Miras bırakanın) çocuğu bulunuyorsa ebeveynin her biri mirastan altıda bir pay alır. (Miras bırakanın) çocuğu yoksa ve ebeveyni onun vârisi ise anne üçte bir alır. Şayet (ölenin) kardeşleri varsa anne altıda bir alır. (Tüm bunlar ölenin) vasiyeti yerine getirildikten ve borçları ödendikten sonradır. Babalarınız ve evlatlarınız! Hangisinin fayda olarak size daha yakın olduğunu bilemezsiniz. (Bu paylar) Allah tarafından farz olarak belirlenmiştir. Şüphesiz ki Allah, (her şeyi bilen) Alîm, ***(hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir****."*[22]

"Bir müminin başka bir mümini hatayla olması hariç (kasten) öldürmesi olacak şey değildir. Kim de bir mümini hatayla öldürürse (bunun kefareti) mümin bir köle azat etmek, bağışlamadıkları müddetçe ailesine diyet vermektir. Şayet (hatayla öldürülen) size düşman olan bir kavimden ve müminse (sadece) mümin bir köle azat etmektir. Şayet (hatayla öldürülen) sizinle antlaşmalı bir kavimdense ailesine diyet teslim etmek ve mümin bir köle azat etmektir. Kim de bulamazsa peş peşe (ara vermeden) iki ay oruç tutsun. Bu, Allah'tan bir tevbedir. Allah (her şeyi bilen) Alîm, ***(hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir****."*[23]

Bu hükümleri belirleyen Allah'tır ve O'nun (cc) her bir hükmünde hikmetler vardır; zira El-Hakîm hükmeden ve hükümlerinde hikmet sahibi olandır. Biz, bazen hükümlerde var olan hikmetleri anlayabilir, bazen de anlamayız. Her iki durumda da kayıtsız şartsız teslim olur, elimizden geldiğince amel etmeye çalışırız. Asıl olan hükümdür, hikmet ise fer'dir. Hikmeti anlarsak Allah'a hamdederiz. Anlayamadığımız zamanlarda da hikmetin teslimiyet olduğunu düşünür ve şeriatı uygulamaya çalışırız.

Şeriat aynı zamanda El-Hakîm olan Allah'ın (cc) sınırıdır. Bizler, sınırları korumak ve çiğnememekle mükellefiz; çünkü sınırları çiğnemek isyandır ve Allah (cc), cehennemi isyankârlar için hazırlamıştır. Örneğin, miras ahkâmını açıkladıktan sonra Rabbimiz şöyle buyurur:

*"****Bu (miras hükümleri) Allah'ın sınırlarıdır.*** *Kim de Allah'a ve Resûlü'ne itaat ederse, onu altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetlere*

21. 24/Nûr, 58
22. 4/Nîsa, 11
23. 4/Nîsa, 92

sokar. Bu büyük bir kazançtır/ başarıdır. Kim de Allah'a ve Resûlü'ne isyan eder ve O'nun sınırlarını çiğnerse, onu içinde ebedî kalacağı ateşe sokar ve onun için alçaltıcı bir azap vardır."[24]

Boşanma hükümlerinden sonra:

"Talak iki defadır. Sonra ya iyilikle (kadınları) tutmalı ya da güzellikle bırakmalıdır/ boşamalıdır. Kendilerine verdiğiniz (mehirleri) onlardan almanız size helal değildir. Allah'ın sınırlarını gözetemeyeceğinizden korkmanız müstesna. Şayet (birbirinize karşı sorumluluklarınızı yerine getiremeyeceğinizden ve bu sebeple) Allah'ın sınırlarını gözetemeyeceğinizden korkarsanız, (kadının kendisini boşasın diye erkeğe) bir şeyler vermesinde bir sakınca yoktur. ***Bu, Allah'ın sınırlarıdır. Allah'ın sınırlarını çiğnemeyin.*** *Kim de Allah'ın sınırlarını çiğnerse bunlar zalimlerin ta kendileridir."*[25]

Şeriatın bize bakan diğer bir yönü, anlaşmazlıklarda ona muhakeme olmak ve Allah'ın hükümlerine muhalif yasaları tanımamaktır:

"Ey iman edenler! Allah'a itaat edin, Resûl'e itaat edin. Sizden olan (Müslim/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen) yöneticilere de (itaat edin). Herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz, şayet Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız (o meseleyi çözmek için) Allah'a ve Resûl'e götürün. Bu, daha hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir. Sana indirilene (Kur'ân) ve senden önce indirilen (Kitaplara) iman ettiğini zannedenleri görmedin mi? İnkâr etmekle emrolundukları hâlde tağuta muhakeme olmak istiyorlar. Şeytan onları (hakka geri dönüşü zor) uzak bir saptırmayla saptırmak ister."[26]

"Hayır! Rabbine andolsun ki, aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem tayin edip, verdiğin hükme içlerinde hiçbir sıkıntı duymadan ve tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar."[27]

Şeriata muhakeme olmak, müminle münafığı birbirinden ayıran mihenk taşıdır. Müminler, şeriata çağrıldıklarında lehlerine veya aleyhlerine oluşuna bakmaksızın icabet ederler. Münafıklar ise lehlerine olunca icabet eder, aleyhlerine olunca yüz çevirirler:

" 'Allah'a ve Resûl'e iman ve itaat ettik.' derler. Sonra onlardan bir grup (bu sözlerinin) ardından yüz çevirir. Bunlar mümin değillerdir. Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resûlü'ne çağrıldıklarında (bir de bakarsın ki) bunlardan bir grup yüz çevirmiş. Şayet hak onların lehineyse koşarak gelir, (hükme) boyun eğerler. Onların kalplerinde hastalık mı var? Yoksa şüpheye mi düştüler? Ya da Allah'ın ve Resûlü'nün onlara haksızlık yapacağından mı korkuyorlar? (Hayır, öyle değil!) Bilakis, bunlar zalimlerin ta kendileridir. Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve

24. 4/Nîsa, 13-14
25. 2/Bakara, 229
26. 4/Nîsa, 59-60
27. 4/Nîsa, 65

Resûlü'ne davet edilen müminlerin sözü: 'İşittik ve itaat ettik.' demeleridir. İşte bunlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Kim de Allah'a ve Resûlü'ne itaat eder, Allah'tan (saygıyla) korkar ve (azabından) sakınırsa işte bunlar, kazançlı olanların ta kendileridir."[28]

Şeriatın bizlere bakan diğer bir yönü de onu doğru anlamak ve doğru anlatmaktır. Maalesef şeriat deyince insanlar sadece "*el kesme*" ve "*recm*" meselesini anlıyorlar. Allah düşmanları da bu algıyı beslemek için özel bir çaba harcıyor. Oysa "*hadler*" meselesi, şeriatta en son konuşulacak konudur ve şeriat; hadler uygulansın diye değil, hadlerin uygulanmadığı, takva sahibi bir toplum oluşturmak için vardır. Çünkü şeriat, Allah'ın Kitabı ve Resûl'ünün (sav) pratik uygulamasıdır. Allah Resûlü de (sav) öncelikle Allah'a iman eden, vicdan sahibi, dünyevi cezadan ziyade ahiret mükâfatı/cezasını önemseyen bir toplum oluşturmuştur.

Onlara hayrı sevdirmiş, şerri çirkin görmelerini sağlamıştır. Suça giden yolları kapatıp helal dairesi içinde insani ihtiyaçlarını giderme alanı sunmuştur.

İnsanların onurlu ve izzetli bir yaşam sürmelerin temin etmiş ve zaruri ihtiyaçlarını karşılayıp gelişmek isteyenlere fırsatlar sunmuştur. Tüm bunlardan sonra, suç işleyen ve işlediği suçu alenileşen olursa had uygulamıştır.

Tüm bu süreçleri atlayıp şeriatı hadlere indirgemek haksızlık olur. Evet, hadler şeriatın inkâr edilemez bir parçasıdır; fakat ilk halkası değil, son halkasıdır.

Öyleyse şeriatın güzelliklerini, iyiliği toplumda kalıcı kılmak ve kötülüğe giden yolları kapamak için izlediği metotları, insana değer veren ve toplumu hüküm karşısında eşitleyen adaletini anlatmalı daha sonra hadleri ve hikmetlerini anlatmalıyız.

3. Allah Resûlü'nün, El-Hakem İsmi Karşısında Edebi

Hani'den (ra) rivayet edildiğine göre o, bir heyetle birlikte Resûlullah'a (sav) geldi. Allah Resûlü, onun "*Ebu'l Hakem*" künyesi ile çağrıldığını duydu ve ona şöyle dedi:

"—Gerçekten Hakem Allah'tır. Her hüküm eninde sonunda yine O'na döner. Sen niçin böyle künyelendin, buyurdu. O da şöyle dedi:

— Benim toplumumda bir şeyde ihtilafa düştüklerinde bana gelirler, ben de onlar arasında hüküm veririm. Her iki taraf da benden razı olurlar. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

— Bu ne güzel bir şeydir, dedi ve ardından 'Kaç çocuğun var?' diye sordu. O da:

— Şureyh, Müslim, Abdullah isimli üç çocuğum var, dedi. Resûlullah (sav):

— Yaşça hangisi büyüktür, diye sordu. O:

---

28. 24/Nûr, 47-52

— *Şureyh, cevabını verdi. Bunun üzerine Resûlullah* (sav):

— *Öyleyse sen Ebu Şureyh'sin, cevabını verdi."*[29]

4. El-Hakîm, Takdirinde Hikmetlidir

Biz insanlar anne rahmine düştüğümüz andan ölünceye dek Allah'ın (cc) kaderine tabiyiz. Her şey ince bir ilmin, mükemmel bir planın, hikmetli bir amacın ve şaşmaz bir ölçünün; yani Allah'ın (cc) ilmi olan kaderin eseridir:

"(O Allah) ki; göklerin ve yerin hâkimiyeti/ egemenliği O'na aittir. O, çocuk edinmemiştir. Mülkünde/ hâkimiyetinde/ egemenliğinde ortağı yoktur. Her şeyi yaratmış (yarattıklarını bir düzen ve ölçü içerisinde) takdir etmiştir."[30]

"Hiç şüphesiz biz, her şeyi bir kaderle yarattık."[31]

"Yeryüzünde veya nefislerinizde meydana gelen her musibet, onu yaratmadan önce mutlaka bir Kitap'ta yazılıdır. Şüphesiz ki bu, Allah'a kolaydır. (Her şeyin Levh-i Mahfuz'da yazılı olması) elinizden kaçana üzülmemeniz, size verilenle de şımarmamanız içindir. Allah, kibirli ve böbürlenen kimseleri sevmez."[32]

Allah (cc) El-Hakîm'dir, O'nun her takdirinde bir hikmet vardır. Bizler, takdirin hikmetini anlamaya çalışırız. Anlayabilirsek Allah'a hamdederiz. Anlayamazsak teslim olur ve "*Mutlaka bu işte bir hayır vardır.*" deriz; çünkü Rabbimizi O'nun güzel isimleriyle tanırız. O'nun kullarına düşman olmadığını, kötülük dilemediğini, nefsine rahmeti yazdığını, kullarını bağışlamak istediğini, hayrın tamamını elinde bulundurduğunu biliriz. Onun (cc) isimlerinden birinin El-Veliy olduğunu, yani müminlerin dostu ve yardımcısı olduğuna da inanırız.

Bu da bizi imtihanın iki ayrı yüzü olan nimet ve belalara karşı korur. Şöyle ki:

İnsan, her an sınanır. Yüce Allah bazen nimet ve bollukla, bazen de bela ve imtihanla insanı dener. Nimet verdiğinde şükür, bela verdiğinde sabır görmek ister. Şeytan ise insanın yanı başındadır ve onu her iki durumda da saptırmaya çalışır. Nimet verilince "*Bunu sen kazandın; çalıştın, çabaladın, hak ettin.*" der; musibete uğrayınca ise "*Hep seni mi bulur böyle şeyler? Bunları hak etmemiştin.*" diye fısıldar. Nimetin afeti olan nankörlük, şımarıklık ve istiğna; musibetin afeti olan isyan, korku ve gevşeklikle insanı haddini aşmaya davet eder.

Şeytan ve nefsin ayartmasına karşı en korunaklı kale, kadere iman ve her takdirin bir hikmete mebni olduğunu bilmektir. Bu da Allah'ın (cc) El-Hakîm ismi üzerinde tefekkür etmekle elde edilir. Gerek kendi yaşamımızda sezdiğimiz gerekse geçmiş ümmetlerin kıssalarında anlatılan hikmetler üzerinde yoğunlaşmak ve bugün yaşadığımız yeni imtihanlara uyarlamak; ufkumuzu açar, olaylara hikmet ve basiretle bakmamızı sağlar.

---

29. Ebu Davud, 4955; Nesai, 5387
30. 25/Furkân, 2
31. 54/Kamer, 49
32. 57/Hadîd, 22-23

Kur'ân'da Hikmet Örnekleri

• Yaşanan olay:

"İkisi yola koyulmuşlardı. Nihayet bir gemiye bindiklerinde, (o) gemiyi delmişti. (Musa) demişti ki: 'İçindeki ahaliyi boğmak için mi onu deldin? Andolsun ki sen, hayret edilesi bir iş yaptın.' "[33]

• Hikmeti:

"Gemiye gelince, o, denizde çalışan yoksul insanlarındı. Onu kusurlu hâle getirmek istedim. (Çünkü) onların önünde (sağlam olan) her gemiye zorla el koyan bir yönetici vardı."[34]

• Olay:

"Yola koyuldular. Nihayet bir çocukla karşılaştılar. Onu (çocuğu) öldürdü. (Musa:) 'Tertemiz bir canı, (kısas gibi) bir can karşılığı olmadan mı öldürdün? Andolsun ki sen, çok çirkin bir hata işledin.' demişti."[35]

• Hikmeti:

"Çocuğa gelince, onun anne babası mümin kimselerdi. (Çocuğun sevgisinin) onları azgınlığa ve küfre sevk etmesinden çekindik. İstedik ki Rableri onlara (ölenin yerine) daha hayırlı, temiz ve merhametlisini ihsan etsin."[36]

• Olay:

"(Tekrar) yola koyulmuş, nihayet bir belde halkına varmışlardı. Onlardan yemek istemişler (fakat halk) onları misafir etmeye yanaşmamıştı. Orada yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar bulmuşlardı. Onu (duvarı onarıp) düzeltmişti. (Musa:) 'İsteseydin (bu hizmetin) karşılığında ücret alabilirdin.' demişti."[37]

• Hikmeti:

"Duvara gelince, o, şehirde (yaşayan) iki yetime aitti. Altında da o ikisine ait bir hazine vardı. Onların babası salih bir kimseydi. Rabbin onların yetişkinlik çağına erişip hazinelerini çıkarmalarını istedi. (Bu,) Rabbinden bir rahmettir. (Bunları) kendiliğimden yapmadım. İşte, sabretmeye güç yetiremediğin şeylerin hakikati budur."[38]

Bu, Kur'ân'da anlatılmış bir kıssadır. Olayı okuduğumuz zaman şaşırıyoruz. Sonra hikmeti okuyunca yine şaşırıyoruz. Zahiren şer gibi görünen bir olayın, ne büyük bir hayır gizlediğini anlamış oluyoruz; çünkü o meşhur Kur'ân vecizesini hatırlıyoruz: "*Allah bilir, siz bilmezsiniz.*" Buradan bir ders çıkarmalıyız: Bir imtihana uğrayınca, yaşanan olaya takılmamalıyız; çünkü imtihanlar yorucu ve yıpratıcıdır. Ona takılanı dibe çeker. Kalbi hüzün ve korkuyla zayıflatır.

33. 18/Kehf, 71
34. 18/Kehf, 79
35. 18/Kehf, 74
36. 18/Kehf, 80-81
37. 18/Kehf, 77
38. 18/Kehf, 82

Bunun yerine olayın arkasındaki hikmeti anlamaya çalışmalı, yüce Allah'ın ilmini ve hikmetini görmeye çalışmalıyız. Bu, bizi yüceltir. Kalbimizi iman ve yakinle doldurur. Hikmeti anladıkça yüce Allah'a olan sevgimiz artar. İmtihan, bizi yıpratmak bir yana, olgunlaştırır…

Allah, Hikmeti Dilediğine Verir

"Hikmeti (olgunluğu, söz ve davranışta isabetli olmayı) dilediğine verir. Kime de hikmet verilmişse ona çok fazla hayır verilmiştir. Ancak akıl sahipleri düşünüp öğüt alırlar."[39]

El-Hakîm olan Rabbimiz, kullarından dilediğine hikmeti verir. Hikmet, kelime anlamından da anlaşılacağı gibi insanı hatadan alıkoyan akıl/tecrübe/olgunluktur. Kendisine hikmet verilen insana çok fazla hayır verilmiş olur; zira o insan söz, düşünce ve tavırlarında isabetli hareket eder. Dini veya dünyasıyla ilgili vereceği kararlarda, sahip olduğu hikmet, onu şeytan ve nefsin aldatmasından korur.

Hikmetin hazineleri yüce Rabbimizin katındadır ve mümin bu hayrı elde etmek için var gücüyle çabalamalıdır.

Allah, Hikmeti Kimlere Verir?

Anlamak ve Yaşamak İçin Kur'ân Okuyanlara

Rabbimiz, Kur'ân-ı Kerim'i hüküm ve hikmet barındıran (Kitabu'l Hakîm) bir kitap olarak nitelemiştir:

"Yâ, Sîn. Hüküm ve hikmetler barındıran Kur'ân'a andolsun."[40]

Kur'ân hikmettir ve okuyanın hikmet sahibi olmasını sağlar; çünkü o, geçmiş toplumların haberlerini, Allah'ın (cc) değişmez yasalarını, insanın dünya ve ahiret saadeti için ihtiyaç duyduğu ilimleri ihtiva eder.

Kur'ân, Allah'ın (cc) sofrasıdır. O sofraya oturan, elbette aç kalkmayacaktır. Her insan yüreğinin genişliği, aklının sınırları ve hayra olan düşkünlüğü oranında onun hikmet incilerini toplayacaktır.

Allah Resûlü'nü ve Sünnetini Takip Edenlere

Allah (cc), Nebi'ye Kitap'la birlikte hikmet vermiştir:

"Şayet Allah'ın lütfu ve rahmeti senin üzerine olmasaydı, onlardan bir grup seni saptırmayı arzuluyordu. Onlar sadece kendilerini saptırıyorlar ve sana hiçbir zarar da veremezler. Allah, sana Kitab'ı ve hikmeti indirdi ve sana bilmediklerini öğretti. Allah'ın senin üzerindeki lütuf ve ihsanı çok büyüktür."[41]

23 yıl boyunca Kur'ân ayetlerinin inişi gibi hikmet de Allah Resûlü'ne (sav) indirilmiştir. Bu nedenle Allah (cc) onu insanoğluna mutlak bir model olarak sunmuştur:

39. 2/Bakara, 269
40. 36/Yâsîn, 1-2
41. 4/Nîsa, 113

“Andolsun ki sizin için, Allah’ı ve ahiret gününü uman ve Allah’ı çokça zikredenler için Allah Resûlü’nde güzel bir örneklik vardır.”[42]

Çünkü onun her hâli hikmettir ve Allah (cc) onun her hâlinden razı olmuştur. Razı olduğu için de kullarına örnek göstermiştir. Bir babanın ve bir patronun kılavuzudur. Bir devlet başkanının siyasette rol modelidir. Bir komutanın askerî strateji konusunda rehberidir. Bir âlimin, muallimin hocasıdır. Bir öğrencinin alabileceği en iyi örnektir. O (sav), hikmetin temsilcisi, hikmetle yoğrulmuş bir hikmet Peygamber’idir.

Onun (sav) sireti, hikmet sahibi olmak için okunmalıdır. Hayatının her bir merhalesinde var olan hikmetler itinayla toplanmalı, içinde yaşadığımız çağın sorunlarına çare olarak kullanılmalıdır.

Büyük İşlere Talip Olanlara

Allah (cc) Eş-Şekûr’dur, salih amelleri karşılıksız bırakmaz. O’nun (cc) dünyada ve ahirette kullarına bahşedeceği sayısız nimet ve mükâfat vardır. Zor zamanlarda meydana çıkan, müminlerin sıkıntılarını gideren ve büyük işlere talip olanlar, büyük mükâfatlarla ödüllendirilirler. Büyük mükâfatlardan biri de hikmettir.

“Allah’ın izniyle (Calut ve ordusunu) bozguna uğrattılar. Davud, Calut’u öldürdü. Allah ona yöneticilik ve hikmet verdi ve ona dilediğini öğretti. Şayet Allah insanların bir kısmını diğer bir kısmı ile (tarih sahnesinden silip) savmasaydı, yeryüzünde düzensizlik/ kaos/ bozgun olurdu. Fakat Allah, âlemler üzerinde büyük bir lütuf ve ihsan sahibidir.”[43]

Davud (as), bir tağutu katlederek müminleri rahatlatmış, savaşın seyrini değiştirmiş ve büyük bir başarıya imza atmıştır. Eş-Şekûr ve El-Hakîm olan Rabbimiz, onun bu hizmetini mülk ve hikmet vererek takdir etmiştir.

Hikmet isteyen, zora talip olmalı; şahidi olduğu çağ için İslam adına büyük bir hizmet takdim etmelidir.

El-Hakîm İsmiyle Dua

Ey El-Hakîm! Bizleri hikmetle rızıklandır. Söz, düşünce ve davranışlarımızı hikmetle süsle. Sefihlik, cehalet ve acelecilikten sana sığınırız. Sen kime hikmet vermişsen ona çokça hayır vermişsindir. Hayrın tamamı senin elindedir ve biz senin indireceğin hayra muhtacız.

Allahumme âmin.

---

42. 33/Ahzâb, 21
43. 2/Bakara, 251

Eşsiz ve sınırsız kuvvet sahibi; kuvvetiyle müminleri aziz, kâfirleri zelil kılan ve kullarından dilediğine kuvvet veren Allah.

Dua

"De ki: 'Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmamı sağla. Kendi katından bana (İslam'ı zafere taşıyacak) yardımcı bir kuvvet ihsan eyle.' "

EL-KAVİY

Genel Bilgiler

El-Kaviy, Allah'ın (cc) güzel isimlerinden birisidir. Türkçede de çokça kullandığımız "*kuvvet*" kelimesiyle aynı menşeye sahiptir. "*Ka-ve-ye/ kuvve*" kökünden türeyen bu isimin kök anlamı kuvvettir. El-Kaviy ismi, Kur'ân'da Allah (cc) için dokuz (9) ayette geçer.

El-Kaviy İsminin Anlamı

Eşsiz ve sınırsız kuvvet sahibi; kuvvetiyle müminleri aziz, kâfirleri zelil kılan ve kullarından dilediğine kuvvet veren Allah, demektir.

Yüce Allah'ın kuvvet sıfatı, diğer tüm sıfatlarında olduğu gibi eksikliklerden münezzeh ve kemal üzeredir. O (cc), insana da kuvvet vermiştir; ancak insanın kuvveti sınırlıdır ve zayıflıkla maluldür. Yüce Allah, zamanın geçmesiyle kuvvetinden hiçbir şey kaybetmez, insanın kuvveti ise yaşına göre azalır veya çoğalır:

"Sizi zayıflıktan yaratan, zayıflıktan sonra size kuvvet veren, sonra kuvvetin ardından size zayıflık ve yaşlılık veren Allah'tır. Dilediğini yaratır. O, (her şeyi bilen) El-Alîm, (her şeye güç yetiren, mutlak kudret sahibi olan) El-Kadîr'dir."[1]

İnsan çalıştıkça takatten düşer, güç ve kuvveti azalır. El-Kaviy ise en zorlu şeyleri "*Ol*" sözüyle yaratır ve O'nun (cc) için hiçbir surette yorgunluk, zayıflık ve acziyet söz konusu olmaz:

"Andolsun ki biz, gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri altı günde yarattık. Ve bize hiçbir yorgunluk dokunmadı."[2]

Allah'ın (cc) kuvvetini doğru tanımak, hayati bir öneme sahiptir. İileride değinileceği üzere bu isimde eksik ve yanlış bilgiye sahip olmak; itikadi ve menhecî sapmalara yol açmaktadır.

1. 30/Rûm, 54
2. 50/Kâf, 38

El-Kaviy İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Kaviy İsminin Tecellileri

Allah (cc), Firavun ve yandaşlarını El-Kaviy ismiyle helak etmiştir:

"Firavun ailesi ve onlardan önce (yaşamış olanların) durumu gibi... Allah'ın ayetlerini inkâr etmişlerdi de, Allah günahları sebebiyle yakalayıvermişti onları. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy'dir, cezası çetin olandır."[3]

Allah (cc), Salih'i ve beraberindekileri "*El-Kaviy*" ismiyle kurtarmış, Semud'u bu isimle helak etmiştir:

"(Helak) emrimiz gelince, Salih'i ve onunla beraber iman edenleri tarafımızdan bir rahmetle, o günün alçaltıcı ve rezil edici (azabından) kurtardık. Şüphesiz ki senin Rabbin, (güç ve kuvvet sahibi) El-Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz olanın ta kendisidir. O zulmedenleri ise (kulakları sağır edip beyinleri patlatan) bir çığlık yakalayıverdi. Öz yurtlarında diz üstü çöküp kaldılar. Sanki orada, zenginlik içinde yaşamamışlar gibi... Dikkat edin! Semud, Rabbine karşı kâfir oldu. Dikkat edin! Semud (Allah'ın rahmetinden) uzaklaştırıldı."[4]

Allah (cc), yeryüzünde büyüklenen ümmetleri "*El-Kaviy*" ismiyle tarih sahnesinden silmiştir:

"Kendilerinden önce (yaşayanların) akıbetini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmazlar mı? Onlar, güç ve yeryüzünde (yaptıkları) eserler bakımından bunlardan çok daha üstündüler. Allah onları günahları sebebiyle (azapla) yakalayıverdi. Onları Allah'tan koruyacak hiç kimse de olmadı. (Bunun nedeni) resûlleri onlara apaçık deliller getirmiş, onlar da inkâr etmişlerdi. Bu sebeple Allah onları yakalayıverdi. Çünkü O, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy'dir, azabı çetin olandır."[5]

Allah (cc), resûllerini "*El-Kaviy*" ismiyle galip kılmıştır:

"Allah: 'Andolsun ki ben galip geleceğim ve resûllerim de (galip geleceklerdir).' diye yazmıştır. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[6]

Allah (cc), dinine yardım edenlere "*El-Kaviy*" ismiyle yardım edip onları yeryüzüne vâris kılacaktır:

"Kendileriyle savaşılanlara zulme uğramaları nedeniyle (savaş) izni verildi. Şüphesiz ki Allah, onlara yardım etmeye kadîrdir. Onlar ki; yalnızca: 'Rabbimiz Allah'tır.' dedikleri için, haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır. Allah, insanların bazısını diğer bir kısmıyla savıp (yeryüzünde bozgunculuk yapmalarına engel olmasaydı) şüphesiz ki manastırlar, kiliseler, havralar, içinde Allah'ın adının çokça anıldığı

3. 8/Enfâl, 52
4. 11/Hûd, 66-68
5. 40/Mü'min (Ğafir), 21-22
6. 58/Mücadele, 21

mescidler yıkılırdı. Elbette Allah, kendisine yardım edene yardım edecektir. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir. (O Allah'ın yardım ettiği kimseler) kendilerine yeryüzünde iktidar verildiğinde namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. İşlerin akıbeti (onlar hakkında nihai karar) Allah'a aittir."[7]

Mümin, El-Kaviy isminin tecellilerini bildiğinde kalbi iman ve yakinle dolar. Yaşadığı olumsuz şartlara, biyolojik sınırlarına ve onu kuşatan eksiklerine takılmaz. Kuvveti eşsiz ve sınırsız bir ilaha sırtını dayar. O'nun (cc) kuvvetli yardımıyla her zorluğu aşacağına inanır. O, Rabbinin El-Hakîm olduğunu da bilir. Hikmeti gereği bazen yardımı gecikebilir; ancak mutlaka bir gün El-Kaviy ismiyle tecelli eder. Bu bilinç, mümini düşmanlarına karşı kuvvetli kılar. Zira o, bu bilinçle onların tehdit ve büyüklenmelerine meydan okur. Sözlü ve fiilî saldırılarına göğüs gerer.

2. El-Kaviy İsmi ve Tevhid

İslam inancına göre "*Kuvvetin tamamı Allah'a aittir*"[8] ve "*Allah'ın (verdiği) dışında kuvvet yoktur.*"[9] Çünkü kuvvetin tek kaynağı Allah'tır (cc).

Bu inanç kalplerde yerleşti mi insana istikamet verir ve onu tevhid akidesine yönlendirir. Yaradılışı itibarıyla zayıf olan ve fıtri olarak daha kuvvetli olana boyun eğen insanı, Allah'a (cc) kul olmaya sevk eder; fakat insan bu inançtan yoksunsa maddi ve yapay kuvvet sahiplerine veya hurafelerle kuvvet atfedilen varlıklara boyun eğer; onlara kul olur, ki bu da şirktir.

Kur'ân'dan bir örnekle konuyu delillendirelim:

"(Tüm bu gerçekleri bilmelerine rağmen) insanlardan öylesi vardır ki; Allah'ın dışında birtakım varlıkları Allah'a denkler/ ortaklar edinir de onları Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin Allah'a olan sevgisi ise çok daha kuvvetlidir. O zalim olanlar azabı gördüklerinde kuvvetin tamamının Allah'a ait olduğunu ve Allah'ın çetin bir azap sahibi olduğunu anlayacaklardır."[10]

İnsan niçin bazı varlıkları Allah'a ortak koşar? Çünkü onların kuvvet sahibi olduğunu vehmeder. Ayet, "*O zalim olanlar azabı gördüklerinde kuvvetin tamamının Allah'a ait olduğunu... anlayacaklardır.*" diyerek bu gerçeğe işaret eder; zira orada güçlü kabul ettikleri, faydalarını umup zarardan sığındıkları varlıklar, onları Allah'a karşı koruyamayacak ve aciz kalacaklardır. Orada insan gerçek kuvvet sahibinin kim olduğunu anlayacaktır; ancak bu anlayışın insana hiçbir faydası olmayacaktır.

---

7. 22/Hac, 39-41
8. 2/Bakara, 165
9. 18/Kehf, 39
10. 2/Bakara, 165

Bu ilkel şirk çeşidi hâlâ insanlarda varlığını korumaktadır. Vahiyden uzak, zan, hurafe ve menkıbeye dayalı din yaşayanlar; şahısları yüceltmekte, onlara dair menkıbeler yayarak asılsız bir kuvvet atfetmekte ve nihayette onları Allah'a ortak koşmaktadır. Allah'ı (cc) sever gibi sevmekten öte, onları Allah'tan çok daha fazla sevebilmektelerdir.

Yüce Allah böylelerinin durumunu şu ayette açıklığa kavuşturmaktadır:

"Allah'a gerektiği gibi/ şanına yakışır şekilde saygı göstermediler. (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[11]

Canlı ve cansız varlıklarda vehmedilen bu kuvvet, Allah'ı (cc) hakkıyla tanımamaktan kaynaklanır. Allah (cc), hakkıyla tanınmayınca fıtratta boşluk oluşur. İblis bu boşluğu vesveseleriyle doldurur, insi şeytanlara süslü sözler vahyeder ve el birliğiyle yeni ilahlar icat ederler.

Bakın; Ad Kavmi, Hud'u (as) tehdit ederken ne diyor?

"Sana sadece şunu deriz: 'İlahlarımızdan bazısı seni fena çarpmış.'... "[12]

Onlar, putların ve putların temsil ettiği salih insanların ruhaniyetinin, kuvvet sahibi olduğuna ve dilediğini çarpacağına inanıyorlardı. Hud'un (as) cevabı ise asıl kuvvet sahibinin ve tevekkül edilmeyi hak edenin Allah (cc) olduğunu ortaya koyuyordu:

"... Demişti ki: 'Ben Allah'ı şahit tutuyorum, siz de şahit olun ki ben ortak koştuklarınızdan berîyim. (Allah'a ibadet ettiğinizi de iddia ediyorsunuz ya!) Allah dışındaki (tüm ibadet ettiklerinizden de uzağım). Hep beraber bana tuzak kurun (ve tuzağın gereğini yapmayı da) ertelemeyin/ bana göz açtırmayın. Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir.' "[13]

Muvahhidler, kuvvet sahibinin Allah (cc) olduğunu bildiğinden yalnızca O'na ibadet eder, yalnızca O'ndan yardım dilerler. Umdukları bir faydayı O'ndan ister, korktukları bir zarardan O'na sığınırlar. O'nun, kulu için dilediği hayra hiçbir kuvvetin mani olamayacağını ve O'nun, kulu için dilediği zarara hiçbir gücün engel olamayacağını bilirler:

"Şayet Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, O'ndan başka o zararı giderecek kimse yoktur. Senin için bir hayır dileyecek olsa, O'nun lütfunu geri çevirecek kimse yoktur. (Lütuf ve ihsanını) kullarından dilediğine ulaştırır. O, (günahları ba-

11. 22/Hac, 74
12. 11/Hûd, 54
13. 11/Hûd, 54-56

ğışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."[14]

3. El-Kaviy İsmiyle Ahlakı Terbiye

Mümin için, El-Kaviy olan Allah'tır. O'nun (cc) dışında bir kuvvet kaynağı yoktur. Mal, sayı ve teknolojik imkânlar sadece yapay ve geçici bir gücü temsil eder. Allah'ın gücü karşısında hiçbir hükmü yoktur. Bu nedenle Müslim, dünyevi güce göre saf tutmaz, konum belirlemez. Onun yeri ve safı bellidir. O; Allah'ın, Resûl'ünün (sav) ve müminlerin safındadır. Bir söz verdiğinde sözüne bağlı, ahdinde vefalıdır. Daha güçlüyü gördüğünde sözünü ve ahdini bozmaz; çünkü verdiği sözleri Allah (cc) adına verdiğini, Allah'ı o söze kefil kıldığını bilir.

Bu anlayış mümini, söz ahlakı olan, güvenilir bir insan kılar. El-Kaviy olan Allah'ı (cc) tanımayanlar; sayı, mal ve konum üstünlüğünü kuvvet zanneder. Kuvvetliyi görünce tüm ilkelerinden taviz verir, sözlerini bozarlar.

Bu bir cahiliye ahlakıdır. Allah (cc), ashabı bu ahlaka karşı uyarmıştır:

"Allah'a söz verdiğinizde O'nun ahdini eksiksiz yerine getirin. Pekiştirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. (Çünkü, yapacağınız işe Allah adına yemin etmekle) üzerinize Allah'ı kefil kıldınız. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı bilir. (Allah adına yeminle pekiştirdikten sonra sözünüzü tutmayarak) ipini sağlamca eğirdikten sonra onu bozup (eski hâline getiren) kadın gibi olmayın. Bir topluluk diğerinden (sayıca ve malca) daha fazla diye yeminlerinizi aranızda hile ve bozgunculuk aracı edinmeyin. Allah (verdiğiniz sözler ve ettiğiniz yeminlerle) ancak sizi imtihan etmektedir. Anlaşmazlığa düştüğünüz konuları kıyamet günü elbette, size açıklayacaktır. Eğer Allah dileseydi sizi (tevhid üzere Allah'a kulluk eden) tek bir ümmet yapardı. Fakat Allah dilediğini saptırır, dilediğini hidayet eder. Kesinlikle yaptıklarınızdan sorguya çekileceksiniz. Yeminlerinizi tuzak ve bozgunculuğa alet edinmeyin. Yoksa (istikamet üzere) yere sağlam basmasından sonra ayak kayar ve Allah'ın yolundan alıkoyduğunuz için kötülüğü (azabı) tadarsınız. Ve sizin için büyük bir azap olur. Allah'ın ahdini az bir pahaya satmayın. Şayet bilirseniz Allah'ın yanında (sizi bekleyen mükâfat), sizin için daha hayırlıdır."[15]

Mücahid der ki: "*Cahiliye insanı ittifaklar kurardı. Daha güçlü/ kuvvetli bir topluluk gördüğünde sabık ittifakı bozar; güçlü olanla antlaşma yapardı.*"[16] Yüce Allah, ashabı bu cahiliye ahlakına karşı uyardı. Mal ve sayı gücüyle değil; ahlak, ilke, vefa ve söze bağlılık gücüyle güçlenmelerini istedi.

Şöyle ki: Sayıca güçlü topluluklarla ittifak kurmak insanı güçlü kılmaz, gücün kölesi kılar. Her güçlü topluluk, gücün kölelerine "*yandaş*", "*uydu*", "*hazır lokma*" gözüyle bakarlar. Bununla birlikte güçlünün yanında böylelerinin hiçbir

---

14. 10/Yûnus, 107
15. 16/Nahl, 91-95
16. bk. Zadu'l Mesir Tefsiri

değeri yoktur. Zira güç için geçmiş dostlarını satan, daha güçlüsünü bulduğunda bugünün güçlüsünü de satabilir. Bu sebeple böyleleri hain kategorisindedir ve ilk gözden çıkarılacaklar listesinde yer alırlar.

Vefa, söze bağlılık ve sebat ahlakına sahip olanlar ise hem dostlarının hem de düşmanlarının yanında değerlidir. Verdikleri sözü her şeyden üstün tuttukları için üstünlerdir. Dostları onları kaybetmemek için, düşmanları ise kazanmak için uğraşır.

İslami mücadelede mezkûr ahlaka sahip olmak önemlidir. Aksi hâlde kişi ve yapılar rüzgârın savurduğu saman çöpü gibi etkisizleşir, ahlak ve faziletin gücünden mahrum olurlar. Kendilerine ve yapılarına zarar vermekle kalmaz, temsil ettikleri dine/davaya da zarar verirler. Ayeti bir daha okuyalım:

*"Yeminlerinizi tuzak ve bozgunculuğa alet edinmeyin. Yoksa (istikamet üzere) yere sağlam basmasından sonra ayak kayar ve **Allah'ın yolundan alıkoyduğunuz için** kötülüğü (azabı) tadarsınız. Ve sizin için büyük bir azap olur."*[17]

Verdikleri sözleri sayının ve malın gücüne kurban edenler, ister istemez insanları Allah'ın (cc) yolundan alıkoyarlar. Hem kendi ayakları kayar hem de kötü örneklikleriyle başkalarının ayaklarını da kaydırırlar. Zira insanlar, bir dini ona tabi olanlarla değerlendirirler. Verdikleri sözleri ilk fırsatta bozanların ahlakında ve ahlaklarına kaynaklık eden dinde hayır olmadığına inanırlar. Bu davranış ise insanları dinden, yani Allah'ın yolundan alıkoymuş olur.

Küresel tuğyana karşı emekleme aşamasında olan İslami hareket, bu noktada ciddi bir zaaf içindedir. Daha güçlünün zuhuruyla bozulan sözler, İslami çalışmanın ana harcı olan güveni yerle yeksan etmiştir. Birbirine güvenmeyenler "*kenetlenmiş bina gibi, saf hâlinde*" değil; "*rüzgârını yitirmiş*", "*kendilerine ilim geldikten sonra ihtilafa düşmüş ve bölünmüş*" bir hâlde mücadele etmektedir. Dostun gönlüne şifa olmayan bu manzara, dost olmaya aday olanlara güven, düşmana da korku vermiyor hâliyle.

Öz nefislerimize ve kardeşlerimize hakkı ve sabrı tavsiye babından bir daha hatırlatalım: Güç; ahlaktadır, vefadadır, söze bağlılıktadır, sebat etmeyi bilmektedir. Ahlakın gücünden yoksun olanlar; malın, sayının ve silahın gücüyle güçlenmezler. Olsa olsa güç kölesi, rüzgârgülü misali savrulmuş ve kötü temsiliyetleriyle insanları Allah'ın (cc) yolundan alıkoyan günahkâr/fasık bir topluluğa dönerler:

"Onların çoğunda söze bağlılık (ahlakı) görmedik. Ama onların çoğunun gerçekten fasıklar olduğunu gördük."[18]

17. 16/Nahl, 94
18. 7/A'râf, 102

4. El-Kaviy, Kuvvetli Müminleri Daha Çok Sever

Allah (cc) müminlerin kuvvetli olmasını ister. Müminlerin her biri Allah'a sevimli olsa da Allah, kuvvetli olan ve kuvvetini kullukta kullananları daha çok sever:

"Kuvvetli olan mümin, Allah'ın yanında zayıf müminden daha hayırlıdır ve Allah'a daha sevimlidir! ..."[19]

Bunun birçok nedeni vardır:

En Önemli Nedenlerinden Biri, Bazı Sorumluluklar İçin Kuvvete İhtiyaç Olmasıdır

"(Hatırlayın!) Hani bir zamanlar sizden söz almış ve Tur Dağı'nı tepenizde yükseltmiştik. (Ve demiştik ki:) 'Size verdiğimiz (Kitab'a) kuvvetle yapışın ve içindeki (öğütleri) hatırlayın ki sakınıp korunabilesiniz.' "[20]

" 'Yahya! Kitab'ı kuvvetle al.' (dedik.) Biz, ona henüz çocukken hüküm/ hikmet verdik."[21]

Kur'ân/Vahiy; anlaşılması kolay, taşınması zor bir kitaptır; çünkü o bir uyarıdır. Başta uyaranın olmak üzere muhataplarının tamamının yaşamını değiştirir: Emreder, nehyeder, öğüt verir, ilişkileri yeniden düzenler, asırlardır kabul edilmiş doğruları yanlışlar. Allah'ın (cc) bir sünneti olarak ona muhalefet edenler çoğunluktadır.[22]

Onunla ayağa kalkan, cihad eden, uyaran ve müjdeleyen mümin kitlesel bir tepkiyle karşılaşır. Bu eza ve cefaya tahammül etmek, sonuna kadar direnmek ve Allah'a (cc) davet vazifesi zordur. Zor olduğu için de bu işe kuvvetle yapışacak, ona sıkı sıkıya tutunacak ciddiyet ve vakar sahibi dava erlerine ihtiyaç vardır.

Bir Diğer Neden Kuvvet Ehlinin Hizmet Ehli Olmasıdır

Enes b. Malik'in şöyle dediği nakledilmiştir:

"Biz Resûlulah (sav) ile beraber bir yolculukta bulunuyorduk. Bir yerde mola verince çoğumuz elbisesini gölgelik yapıp dinlenmeye koyuldu. Oruçlular hiçbir şey yapmıyordu. Oruç tutmayanlar ise binek develerini suya götürüp suladılar ve yemlediler. Oruçlulara hizmet ettiler ve yemek pişirip oruçlularla birlikte yediler. Onların bu gayretini gören Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: 'Bugün mükâfatı oruç tutmayanlar aldı götürdü.' "[23]

Allah Resûlü (sav), yolculukta oruç tutmadıkları için bedenen kuvvetli olan ve kardeşlerine hizmet eden müminlerin, ecrin çoğunu aldığını belirtmiştir; çünkü

19. Müslim, 2664; İbni Mace, 4168; İmam Ahmed, 8791
20. 2/Bakara, 63
21. 19/Meryem, 12
22. "De ki: 'Yeryüzünde gezip dolaşın da bakın (bakalım), öncekilerin akıbeti nasıl olmuş? Onların çoğu müşriklerdi.' "(30/Rûm, 42)
23. Buhari, 2890; Müslim, 1119

onlar kuvvetlidir ve beden kuvvetini İslam'a hizmet için kullanmışlardır. Allah'ın (cc) en sevdiği kullar; başkalarına faydalı olan, hizmet ehli ve fedakâr insanlardır.

Bir Diğer Neden de Kuvvet Ehlinin Düşmanlara Korku Salmasıdır

Allah'a (cc) sevimli amellerden biri, Allah düşmanlarının müminlerden korkmasıdır:

"Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve (cihad için tahsis edilmiş) besili atlar hazırlayın. Onunla Allah düşmanlarını, kendi düşmanlarınızı ve sizin bilmediğiniz Allah'ın bildiği (gizli düşmanlarınızı) korkutursunuz. Allah yolunda infak ettiğiniz her ne varsa, size eksiksiz ödenir ve siz zulme de uğramazsınız."[24]

Allah'ın (cc) müminlere ikram ettiği nimetlerden biri de kâfirlerin kalbine korku salmasıdır:

"Hakkında hiçbir delil indirmediği şeyleri Allah'a ortak koşmaları nedeniyle, kâfirlerin kalbine şiddetli bir korku salacağız. Onların barınağı ateştir. Zalimlerin barınağı ne de kötüdür."[25]

Müminlerin bedenen kuvvetli olduğu görülsün diye Allah Resûlü (sav) *"şavt"ı*[26] *sünnet kıldı:*

İbni Abbas (ra) şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) *ve sahabesi kaza umresi için gelmişlerdi. Müşrikler, 'Muhammed geliyor, Medine'nin humması onları zayıf düşürmüş.' dediler. Bunu üzerine Allah Resûlü* (sav) *tavafın ilk üç şavtında remel yapmalarını/ koşar adım ile yürümelerini, (Haceru'l Esved ve Ruknu'l Yemani'den oluşan) iki rükün arasında ise normal yürümelerini emretti. Resûlullah* (sav) *sahabeye tavafın bütün şavtlarında remel yapmalarını emretmediyse bunun sebebi sadece onlara gösterdiği şefkattir."*[27]

Hangi Kuvvet Allah'a Sevimlidir?

Mutlaka değinmemiz gereken bir nokta vardır: Kuvvet, iman ve güvenilirlik ahlakıyla birlikte olursa övülmüştür. Aksi hâlde bu iki sıfattan yoksun olan bir kuvvet, kişiyi zalimleştirir ve zayıf olanları ezmeye iter. Bu sebeple mümin, kuvvetten ziyade iman ve güvenilirlik ahlakına taliptir. Kuvvet ise asıl değil, iman ve emandan sonra talip olunacak bir fer'dir. Bu nedenle olacak ki Allah (cc) ve Resûlü (sav) salt kuvveti değil, iman ve ahlakla birleşen kuvveti övmüştür.[28]

5. Kuvvet Elde Etmenin Yolları

Kuvvetin hazineleri El-Kaviy olan Allah'ın yanındadır. O (cc) dilediğine dilediği kadar kuvvet bahşedendir. Bununla birlikte kuvvete ulaşmanın şer'i sebepleri

24. 8/Enfâl, 60
25. 3/Âl-i İmran, 151
26. Şavt, ilk üç tavafta hızlı ve canlı adımlarla yürümek ve kuvvet gösterisi yapmaktır.
27. Buhari, 1602; Müslim, 1266
28. bk. 28/Kasas, 26

vardır. Bu sebeplerle Allah'a (cc) kulluk edenler, bir mükâfat olarak kuvvetle mükâfatlandırılmaktadır.

İstiğfarda Bulunmak

"Ey kavmim! Rabbinizden bağışlanma dileyin. Sonra da O'na tevbe edin ki; yağmur dolu semayı üzerinize göndersin, kuvvetinize kuvvet katsın. (Sakın) suçlu günahkârlar olarak yüz çevirmeyin."[29]

Allah (cc), Hud'un (as) dilinden istiğfar ve tevbenin "*kuvvete kuvvet katacağını*" bildirmiştir; çünkü günahlar birer manevi virüs gibi insana musallat olur ve onu güçsüzleştirirler. İnsanı, El-Berr olan Allah'ın iyilik ve hayırlarından mahrum ederler. Tevbe ve istiğfar ise günahları döker ve rahmetle insan arasına giren masiyet duvarlarını birer birer yıkarlar.

Kuvvet Hazırlamak

"Onlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet ve (cihad için tahsis edilmiş) besili atlar hazırlayın. Onunla Allah düşmanlarını, kendi düşmanlarınızı ve sizin bilmediğiniz Allah'ın bildiği (gizli düşmanlarınızı) korkutursunuz. Allah yolunda infak ettiğiniz her ne varsa, size eksiksiz ödenir ve siz zulme de uğramazsınız."[30]

Allah Resûlü (sav), ashabının bedenen güçlü olmasını ister, onları bedene güç ve kuvvet veren, o günün spor faaliyetlerine teşvik ederdi:

Abdullah b. Ömer'den rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir:

"Resûlullah (sav) *yarışa hazırlanmış atlarla Hayfa'dan Veda' tepesine kadar yarış yapmıştır. Yarışa hazırlanmamış atlarla da Seniyye'den Zuraykoğulları mescidine kadar yarışmıştır. Abdullah b. Ömer de yarışanların arasındaydı."*[31]

Seleme b. Ekva' anlatıyor:

"Bir gün Allah Resûlü (sav) *kendi aralarında ok ile atıcılık müsabakası yapan Eslemoğullarından bir grup ile karşılaştı. Onlara, 'Atın İsmailoğulları, şüphesiz sizin atanız İsmail de iyi bir atıcıydı. Haydi, atın! Ben falanoğulları ile beraberim.' buyurdu. Bunun üzerine yarışan takımlardan biri ok atmayı bıraktı. Allah Resûlü* (sav):

— Ne oldu size? Niye ok atmayı bıraktınız? diye sorunca o grup:

— Nasıl atalım ki! Siz onlarla birlikte olduğunuzu söylüyorsunuz, dediler.

Bunun üzerine Allah Resûlü, 'Haydi, atın! Ben sizinle, hepinizle beraberim.' buyurdu."[32]

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Allah, tek bir ok için üç kişiyi cennete sokar: Allah'ın rızasını kazanmak için hayır olarak ok yapanı, oku düşmana atanı ve atma işine yardımcı olanı. Atıcı

---

29. 11/Hûd, 52
30. 8/Enfâl, 60
31. Buhari, 420; Müslim, 1870
32. Buhari, 2899; Ahmed, 16528

olun. Binici olun. Atıcı olmanız binici olmanızdan daha iyidir. Müslim kişinin oyun ve eğlence olarak yaptığı her şey batıldır; ancak kişinin atış yaptığı aletlerle meşgul olması, atının bakımı ile uğraşması ve hanımı ile oynaşması müstesnadır. (Bu üç meşguliyet, hak olan oyun ve eğlencelerdendir.)"[33]

İman ve ahlak kuvvetini elde ettikten sonra beden kuvveti ihmal edilmemelidir. Allah (cc) yolunda mücadele ve Allah'a kulluk için kullanılacak kuvvet, insanı Allah'a yakınlaştıracak salih amellerden biridir.

Kuvveti Asıl Sahibinden İstemek

"De ki: 'Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmamı sağla. Kendi katından bana (İslam'ı zafere taşıyacak) yardımcı bir kuvvet ihsan eyle.' "[34]

Hiç şüphesiz tevhid davası başlı başına bir kuvvettir. Kuvvetini, dayanağı olan Allah'tan (cc) alır; haklılığından alır; saf ve duru oluşundan alır; fıtrata hitap etmesinden alır... Ancak Allah (cc), bu manevi kuvvetin maddi kuvvetle desteklenmesini diler. Davasını koruyacak, davaya karşı duran engelleri kaldıracak, azgın ve müstekbirler için caydırıcı bir güç olacak "*maddi kuvvetin*" olmasını ister:

"Andolsun ki, resûllerimizi apaçık (delillerle) gönderdik. İnsanlar adaleti ayakta tutsunlar diye onlarla beraber Kitab'ı ve mizanı (adalet ölçüsünü) indirdik. (Ayrıca) kendisinde çetin bir güç ve insanlar için faydalar bulunan demiri indirdik. Ta ki Allah, kimlerin gaybta (onu görmedikleri hâlde) Allah'a ve resûllerine yardım edeceğini açığa çıkarıp ayırsın. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[35]

Şu bir gerçektir ki; tevhid davasının manevi olarak bir eksikliği yoktur. Onu en güzel şekilde anlatan ve temsil eden birçok kardeşimiz vardır. Hamd ve minnet Allah'adır. Aynısını maddi güç için söylemek ise imkânsızdır. Bu bir eksikliktir ve bunu gidermesi için kuvvetin sahibi olan Allah'a yönelilmelidir. İsrâ Suresi'nin 80. ayet, Mekke'de sıkışan ve müstekbirlerin zulüm kuşatmasını yarmak isteyen Nebi'ye (sav) Allah'ın (cc) öğrettiği bir duadır. Kuvvete talip olan müminlerin sıkça bu duayı yapmaları gerekir.

El-Kaviy İsmiyle Dua

"De ki: 'Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmamı sağla. Kendi katından bana (İslam'ı zafere taşıyacak) yardımcı bir kuvvet ihsan eyle.' "[36]

Allahumme âmin.

---

33. Ebu Davud, 2513; Tirmizi, 1637
34. 17/İsrâ, 80
35. 57/Hadîd, 25
36. 17/İsrâ, 80

Hiçbir şeyin kendisini yıpratamayacağı ve müminlere metanet veren Allah.

Dua

Ey El-Metîn olan Rabbimiz! Bizlere metanet ve sabır ihsan eyle! Bize tuzak kuranlara karşı yanımızda ol. Onların tuzaklarını boşa çıkar. Hiç şüphesiz senin tuzağın çetindir. Tuzağından sana sığınır, sana iltica ederiz. Bizi rahmetinle muhafaza et. Sen koruyanların en hayırlısı, merhamet edenlerin en merhametlisisin.

Allahumme âmin.

EL-METÎN

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden olan El-Metîn, *"me-te-ne/ metn"* kökünden türemiştir. Kelimenin öz anlamı, sert ve dayanıklı tabaka demektir. Yerin dış yüzeyine, hayvanın sırtına ve yiyeceklerin dış kabuğuna aynı kök ve türevleri kullanılmıştır. Her birinin ortak noktası; dayanıklı ve sağlam olması, çokça kullanılmasına rağmen yıpranmamasıdır.[1]

Kelimeyi Türkçede de benzer anlamda kullanırız. Bir yakınını kaybedene "*metîn olmasını*" tavsiye ederiz. Kastımız ise musibet karşısında dayanıklı olması ve kendini salmamasıdır.

El-Metîn ismi, Kur'ân'da Allah (cc) için yalnızca bir (1) defa kullanılmıştır:

"Hiç şüphesiz Allah, çokça rızık veren, kuvvet sahibi (ve hiçbir şeyin kendisini yıpratamayacağı, müminlere metanet veren) El-Metîn'dir."[2]

El-Metîn İsminin Anlamı

Hiçbir şeyin kendisini yıpratamayacağı ve müminlere metanet veren Allah, demektir.

El-Metîn İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Metîn İsminin Tecellileri

Allah El-Metîn'dir; Hiçbir Şey O'nu Yoramaz, Yıpratamaz

Varlık içinde yıpranmayan, eskimeyen, zaman aşımıyla değişmeyen hiçbir şey yoktur. Kıtalar, devasa dağlar, vadiler, ormanlar… eskimekte, yıpranmakta ve

---

1. Mu'cem Mekayısu'l Luğa, m-t-n maddesi
2. 51/Zâriyat, 58

zamanla başkalaşmaktadır. Allah (cc) ise El-Metîn'dir. Hiçbir şey O'nu yoramaz, yıpratamaz, eskitemez. Gücü, kudreti, yüceliği, cemal ve celal sıfatları ezelden bu yana mükemmeldir ve ebediyen de öyle kalacaktır.

Allah'ın Tuzağı Metîndir; Sapasağlamdır!

"Ayetlerimizi yalanlayanları ise, hiç bilmedikleri yönlerden derece derece/ adım adım (azaba) yaklaştıracağız. Onlara mühlet veriyorum. Benim (adım adım azaba yaklaştırmak için, onlara kurduğum) tuzağım pek sağlamdır."[3]

"Sen, beni ve bu sözü yalanlayanı baş başa bırak. Biz onları hiç bilmedikleri yerden, adım adım (azaba) yaklaştıracağız. Onlara mühlet veririm. Şüphesiz ki benim tuzağım, pek sağlamdır."[4]

İki ayette de Allah (cc), tuzağını metîn/sağlam olmakla nitelemiştir. Ayetler dikkatle okunduğunda herhangi bir tuzaktan ziyade özel bir tuzaktan, "*istidrac*"tan söz edildiği görülecektir. İstidrac; muhatabın adım adım azaba yaklaştırılması, hiç ummadığı bir zamanda ve hiç ummadığı bir yerde azapla yakalanmasıdır.

Allah (cc) istidracı metîn/sağlam sıfatıyla birlikte anar. Bunda müminlere yönelik özel bir teselli vardır. Açıklayacak olursak: Kâfirler, müminlere yönelik "*gece gündüz*" hile yapar.[5] Allah'ın (cc) yolundan alıkoymak için mallarını harcar[6] ve müminlere zarar vermek için türlü tuzaklar kurarlar.[7] Çoğu zaman mağrur bir şekilde yeryüzünde dolanır[8], yer yer Allah'a (cc) ve elçilerine kafa tutarlar.[9]

Bu durum müminleri ürkütebilir ve müşriklerin yapabilecekleri karşısında kaygılandırabilir. Oysa Allah (cc) El-Metîn'dir, O'nun kâfirler için hazırladığı tuzak da metîndir. Çoğu zaman kâfirlerin tuzakları kendi ayaklarına dolanır ve müminler için hazırladıkları zehir, kendi sonları olur; zira El-Metîn olan Allah onların tuzaklarına karşı tuzak kurar!

3. 7/A'râf, 182-183
4. 68/Kalem, 44-45
5. "Mustazaflar, müstekbir olanlara derler ki: "Bilakis (işiniz gücünüz) gece gündüz hile (yapmaktı)... (Çünkü) siz, Allah'a karşı kâfir olmamızı ve O'na ortaklar koşmamızı emrediyordunuz bize." Azabı gördüklerinde (için için yanarak) pişmanlıklarını gizleyecekler. Biz, kâfirlerin boynuna zincirli halkalar geçirdik. (Ne yani) yaptıklarından başkasıyla mı cezalandırılacaklardı?" (34/Sebe', 33)
6. "Hiç kuşkusuz kâfirler, Allah'ın yolundan alıkoymak için mallarını harcarlar. Harcayacaklar da... Sonra o harcamaları (yüreklerini yakan) bir pişmanlığa dönüşecek, sonra da yenilgiye uğrayacaklar. Kâfirler toplanıp cehenneme sürükleneceklerdir." (8/Enfâl, 36)
7. "(Hatırlayın!) Hani kâfirler seni hapsetmek, öldürmek ya da (yurdundan) çıkarmak için tuzak kuruyorlardı. Onlar tuzak kuruyorlar, Allah da (tuzaklarını boşa çıkaracak ve onlara zarar verecek şekilde karşı) tuzak kuruyordu. Allah, tuzak kuranların en hayırlısıdır." (8/Enfâl, 30)
8. "Kâfirlerin yeryüzünde (mağrur bir şekilde) dolanıp durmaları seni aldatmasın." (3/Âl-i İmran, 196)
9. "Âd Kavmi'ne gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklendiler ve "Bizden daha güçlü olan kimmiş?" dediler. Görmediler mi onları yaratan Allah'ın kendilerinden daha güçlü olduğunu? Onlar, ayetlerimizi inkâr ediyorlardı." (41/Fussilet, 15)

"Yeryüzünde büyüklenerek ve kötü tuzaklar kurarak (uyarıcıya karşı geldiler). Oysa kötü düzen, sahibinden başkasını kuşatmaz. Öncekilerin sünnetinden başkasını mı bekliyorlar? Sen, Allah'ın sünnetinde bir değişiklik bulamazsın. Sen, Allah'ın sünnetinde bir sapma da bulamazsın. Kendilerinden önce (yaşayanların) akıbetini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmazlar mı? Hem onlar, güç ve kuvvet yönünden (bunlardan) daha çetindiler. Göklerde ve yerde Allah'ı aciz bırakacak hiçbir şey yoktur. Şüphesiz ki O, (her şeyi bilen) Alîm, (her şeye güç yetiren, mutlak kudret sahibi olan) Kadîr'dir."[10]

Evet, kötü düzen sonunda sahiplerini kuşatır, tuzakları kendi ayaklarına dolanır ve tam sonuç alacaklarını düşündükleri anda azap kamçısı tepelerinde patlar:

"Kendilerine hatırlatılan (öğüdü) unuttuklarında, üzerlerine her şeyin kapılarını açtık. Kendilerine verilenlerle sevinmeye/ şımarmaya başlayınca da onları ansızın yakalayıverdik. (Azabı gördüklerinde kurtulmaya dair) tüm ümitlerini yitirdiler. Böylece o, zalimler topluluğunun (kökü kurutulup) arkaları kesildi. Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun."[11]

Semud Kavmi, Salih'e (as) tuzak kurmuştu. Bu tuzakları, onlara Allah'ın (cc) azabı olarak geri döndü ve hepsini helak etti:

"Şehirde dokuz kişilik bir çete vardı. Yeryüzünde bozgunculuk yapar, ıslah etmezlerdi. Aralarında Allah adına yemin ederek demişlerdi ki: 'Ona ve ailesine bir gece baskını vereceğiz, sonra da velisine: 'Biz, ailesinin helak oluşunu görmedik. Biz, gerçekten doğru söyleyenleriz.' diyeceğiz.' Onlar tuzak kurdu, biz de bir tuzak kurduk, onlar farkında değillerdi. Bak (bakalım), tuzaklarının sonu nasıl bitmiş? Biz onların ve kavimlerinin tamamını yerle bir ettik.İşte evleri! Zulümleri nedeniyle harap ve ıssız. Şüphesiz ki bunda, bilen bir topluluk için ayet vardır. İman eden ve korkup sakınan kimseleri ise kurtardık."[12]

Firavun, Musa'ya (as) tuzak kurmuştu. İsrailoğullarını tevhid davasından uzak tutmak için geçmişi hatırlatan bir tehditte bulunmuştu:

"Onlara bizim katımızdan hakkı getirdiği zaman dediler ki: 'Onunla beraber iman edenlerin erkek çocuklarını öldürün, kadınlarını ise sağ bırakın.' Kâfirlerin hilesi mutlaka boşa çıkacaktır."[13]

Çocuk katliamı! İsrailoğulları bu vahşeti daha önce yaşamıştı. Musa'ya (as) iman etmeleri hâlinde aynı katliamı yaşamakla tehdit ediliyorlardı. Ayetin sonunda belirtildiği gibi bu bir hile ve tuzaktı. Amacı, toplumu tehditle tevhidden ve tevhid davetçisinden uzak tutmaktı.

Oysa bu tuzak, Firavun'un sarayında olup da imanını gizleyenleri harekete

10. 35/Fâtır, 43-44
11. 6/En'âm, 44-45
12. 27/Neml, 48-53
13. 40/Mü'min (Ğafir), 25

geçirmiş ve uyanışı bastırmak isteyen Firavun, kendi sarayında bir direnişle karşılaşmıştı:

"Firavun ailesinden olup imanını gizleyen bir adam dedi ki: 'Rabbim Allah'tır.' dediği için bir adamı mı öldürüyorsunuz? Muhakkak ki Rabbinizden size apaçık delillerle gelmiştir. Şayet yalancı biriyse, yalanı kendi aleyhinedir. Yok eğer doğru söylüyorsa, sizi tehdit ettiği (azabın) bir kısmı başınıza gelir. Kuşku yok ki Allah, haddi aşıp çokça yalan söyleyen kimseyi hidayet etmez."[14]

O, halkı davetçiden uzak tutmak için tehditler savurdu; fakat kendi sarayından bir davetçi karşısına dikildi. Davetçiyi dinleyelim:

"İman eden kişi dedi ki: 'Ey kavmim! Bana uyun ki sizi doğru yola ileteyim! Ey kavmim! Bu dünya hayatı, yalnızca (geçici) bir faydalanmadır. Ahiret ise asıl kalınacak olan yurttur. Kim bir kötülük yaparsa, yalnızca onun benzeriyle karşılık görür. Kim de erkek veya kadın bir mümin olarak salih amelde bulunursa bunlar, cennete girerler ve orada hesapsız bir şekilde rızıklanırlar. Ey kavmim! Ne oluyor da ben sizi kurtuluşa çağırırken; siz beni ateşe çağırıyorsunuz? Beni, Allah'ı inkâra ve hakkında bilgim olmayan şeyleri O'na ortak koşmaya davet ediyorsunuz. Oysa ben, sizleri El-Azîz ve El-Ğaffâr (olan Allah'a) davet ediyorum. Çare yok! Beni kendisine çağırdığınız şeyin, dünyada da ahirette de karşılığı ve değeri yoktur. Dönüşümüz Allah'adır. Haddi aşanlar, onlar ateşin ehlidirler. Size (bu) söylediklerimi (yakın bir zamanda) hatırlayacaksınız. Ben, işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz ki Allah, kullarını görendir.' Allah, onu kurdukları tuzağın kötülüklerinden korudu ve azabın en kötüsü Firavun ailesini çepeçevre kuşattı."[15]

İmanını gizleyen kişi, belki hiç konuşmayacaktı; ancak Musa'nın (as) öldürüleceğini düşününce dile geldi. Öyle sözler söyledi ki taş olsa bu sözler karşısında etkilenirdi. Firavun'un bir tuzak olarak yaptığı tehdit, güçlü ve etkili bir davetçiyi gün ışığına çıkardı. Allah (cc) tuzak kuranların en hayırlısıdır.

Mekkeli müşrikler de Allah Resûlü'ne (sav) tuzaklar kurdu. Bunlardan en ilginci "*ekonomik boykot*" ve "*Hudeybiye Antlaşması*"ydı.

Ekonomik boykot, müminleri tecrit etme amacı gütmekteydi. Onları bir mahalleye hapsedecek ve insanlarla sosyal ilişkilerini keseceklerdi. Böylece davet duracaktı. Ayrıca yeni iman etmek isteyenler korkacak, aynı akıbete uğramamak için Nebi'den (sav) ve sahabeden (r.anhum) uzak duracaklardı. Subhanallah! O (cc) ne büyüktür, ne yücedir! Sahabe zorluk çekti; fakat ekonomik boykot sayısız hayrın kapısını açtı:

- Allah Resûlü'nün (sav) akrabaları, daha önce davete uzaktan destek verirken bu süreçte davetin yılmaz taraftarları oldular ve gençlerin birçoğu iman etti.

14. 40/Mü'min (Ğafir), 28
15. 40/Mü'min (Ğafir), 38-45

• Müminlerin destansı sabrı, vicdanı ölmemiş müşrikleri harekete geçirdi ve Kureyş, siyasi bütünlüğünü kaybetti.

• Müminler, imtihanla temizlendi, dereceleri yükseldi ve yeryüzüne -Medine İslam Devleti'ne- vâris olacak donanıma ulaştılar.

• Tüm Arap yarımadası daveti duydu. Müminlerin dinleri uğruna gösterdikleri direniş ve metanet insanlarda hayranlık uyandırdı.

Hudeybiye Antlaşması da böyleydi. Müşriklerin hesabına göre Nebi (sav) taviz vermiş, Kureyş'in üstünlüğünü kabul etmişti. Nebi'nin yanından Kureyş'e kaçanlar teslim edilmeyecek, Mekke'den Medine'ye kaçanlar ise teslim edilecekti.

Allah (cc) onların tuzağına karşı tuzak kurdu. Bu antlaşmayı "*Feth-i Mubin*" diye isimlendirdi: Apaçık Fetih! Çünkü kalpler fethedildi. İnsanlar sahabeyi, sahabeden dinlemeye başladı. Barış antlaşması nedeniyle seyahat özgürlüğü başladı. Müminler ticaret yaptı, kabileleri ziyaret etti, Mekke'ye misafir oldu… Allah (cc), kalpleri müminlere meylettirdi. Horlanan, işkenceye maruz kalan ve tecrit altında tutulanların; iman, ahlak ve sabırla nereden nereye ulaştığı konuşulmaya başlandı. Önce kalpler fethedildi, sonra da Mekke…

El-Metîn isminin, modern cahiliyenin kuşatması altında olan biz muvahhidlere çok şey anlattığını bilmeliyiz. Her gün bir yenisini fark ettiğimiz tuzaklar, başımızı döndürüyor olsa da yüce Allah'ın El-Metîn ismiyle tuzakları bozduğunu ve daha sağlam karşı tuzaklarla kâfirleri azaba yakınlaştırdığını görüyoruz.

Tevhid ve sünnet davasına gönül vermiş kardeşlerimizin kısa tarihi, El-Metîn isminin sayısız tecellisine mazhar olmuştur. Davetin sesini kısmak ve bitirmek isteyenler, Allah'ın (cc) karşı tuzağıyla karşılaşmış ve davetin yayılmasına katkıda bulunmuşlardır. Dün yalnızca muvahhidlerin gündeminde olan tevhidî hakikatler, bugün birçok insan tarafından duyulmuştur.

Evet, onlar şeytanla işbirlikleri uyarınca bizlere tuzaklar kuracaklardır. Bizler sabreder/metanetli davranır ve takvalı olursak bu tuzaklar bizlere değil, sahiplerine zarar verir. Bu, El-Metîn olan Rabbimizin vaadidir:

"Size bir iyilik dokunması onları üzer, başınıza bir musibetin gelmesiyle sevinirler. Şayet sabreder ve korkup sakınırsanız, onların tuzakları size hiçbir zarar vermez. Allah, onların yaptıklarını (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[16]

2. El-Metîn İsmiyle Ahlaklanmak

El-Metîn, dayanıklı olandır; sarsılmaz bir gücü ve hiçbir şeyin, hiçbir zaman yıpratamayacağı bir metaneti vardır. Mümin kuluna da metanet verir. Allah'ın mümine verdiği metanetin adı sabırdır.

Allah Resûlü (sav), mümine sabırdan daha hayırlı ve geniş bir nimet verilme-

16. 3/Âl-i İmran, 120

diğini belirtir.[17] Hiç şüphesiz Nebi doğru söylemiştir. Sabır, dünyada izzet ve ahirette hesapsız ecir demektir:

"Sabrettikleri zaman, içlerinden bizim emrimizle yol gösteren imamlar/ önderler kıldık. Onlar bizim ayetlerimize yakinen inanıyorlardı."[18]

"... Ancak sabredenlere ecirleri hesapsızca verilir."[19]

Şu bir gerçektir ki mümin, her an imtihan olmaktadır. Dünyaya geliş amacı da budur zaten. Onun imtihan esnasında iki şeye ihtiyacı vardır: sabır ve şükür; çünkü o ya nimetle ya da bela ve musibetle sınanmaktadır. Sabır ve şükürden mahrum olanlar imtihanlarla yıpranır, iman ve ahlaklarını eskitirler. Ya musibetlerle Allah'a (cc) isyan eder ya da nimetlerle Allah'a karşı azgınlaşırlar. Ya Allah'ın rahmetinden ümit keser ya da nimeti başa kakıp zalimleşirler... Bundan dolayı kendisine sabır bahşedilene dinin yarısı verilmiştir. Rabbine ne kadar hamdetse de azdır.

Sabır kulun sermayesidir, onu doğru kullanmayı, sabır israfı yapmamayı ve hangi imtihana ne kadar sabır ayırması gerektiğini bilmelidir. İşte bu, daha önce önemini vurguladığımız hikmettir. Mümin içinde yaşadığı çağı iyi okumalı, Allah'ın kaderinden dersler çıkarmalıdır. Kendini bekleyen olası imtihanlara dair bir fikri olmalıdır. Ta ki elindeki sabır sermayesini basit şeylere harcamasın. Aksi hâlde eşe, işe, trafiğe, nefsine ve gündelik olaylara sabrını harcayanlar; küçük meselelere takılıp yıprananlar; dalgalar misali imtihanlar karşısında azıksız ve savunmasız kalırlar.

Bir diğer önemli husus, Allah'ın (cc) her kula bahşettiği metaneti/sabrı beslemek ve arttırmaktır. "*Sabır nasıl beslenir?*" sorusunun en geniş ve doyurucu cevabı Kur'ân'da verilmiştir. Ayağa kalkıp Allah'a davet ettiği ve şirkten sakındırdığı ilk andan, ruhunu Rabbine teslim ettiği son ana kadar hayatının her bir saniyesi sabırla yoğrulan Nebi, âdeta sabır eğitimine tabi tutulmuştur. Ona (sav) sabrı/metaneti öğütleyen her ayet, sabrın kaynağına ve nasıl arttırılacağına işaret etmiştir. Öyleyse biz de Allah'ın Kitabı'nı tilavet edelim ve sabrı arttıran etkenleri anlamaya çalışalım:

a. Vahyin Emirlerine Tabi Olmak

"Sana vahyedilene uy ve Allah (aranızda) hükmedinceye kadar sabret. O, hükmedenlerin en hayırlısıdır."[20]

b. Kur'ân Kıssalarını Anlayarak Okumaya Çalışmak

"Bu, sana vahyettiğimiz gaybın haberlerindendir. Bundan önce ne sen ne de kav-

17. Buhari, 1469; Müslim, 1053
18. 32/Secde, 24
19. 39/Zümer, 10
20. 10/Yûnus, 109

min (bu bilgileri) biliyordunuz. (Öyleyse) sabret! Şüphesiz ki akıbet muttakilerindir."[21]

"Onların söylediklerine sabret ve kuvvet sahibi olan kulumuz Davud'u an! Şüphesiz ki o, çokça (Allah'a) yönelirdi."[22]

"Rabbinin hükmüne sabret, balık sahibi (Yunus Peygamber) gibi olma! Hani dert ve sıkıntıyla (Rabbine) dua etmişti."[23]

c. Sabrın Zayi Olmayacak Bir Ecir Olduğunu Bilmek

"Sabret! Şüphesiz ki Allah, muhsinlerin/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanların ecrini zayi etmez."[24]

d. Sabrın Allah'ın Yardımı ile Olduğunu ve Allah'ın Sabredenle Birlikte Olduğunu Bilmek

"Sabret! Senin sabrın ancak Allah'ın yardımı iledir. Onlar için üzülme. Kurdukları tuzaklar nedeniyle de sıkıntıya düşme."[25]

"Rabbinin hükmüne sabret. Çünkü sen, bizim gözlerimizin önündesin. Kalktığın zaman, Rabbini hamd ile tesbih et."[26]

"Allah'a ve Resûlü'ne itaat edin. Çekişip tartışmayın. Yoksa, bozguna uğrarsınız ve gücünüz dağılıp gider. Sabredin. Hiç şüphesiz Allah, sabredenlerle beraberdir."[27]

e. Allah'ın, Sabredenleri Sevdiğini Bilmek

"Nice nebiyle beraber birçok rabbani (âlim ve mücahid) savaştı. Allah yolunda başlarına gelen sıkıntılar nedeniyle gevşekliğe düşmediler, zayıflamadılar ve (düşman karşısında) alçalmadılar. Allah, sabredenleri sever."[28]

f. Sabah Akşam Allah'ı Hamd ile Tesbih Etmek

"(Öyleyse) onların söylediklerine sabret! Güneş doğmadan ve batmadan önce Rabbini hamd ile tesbih et. Gecenin bazı saatlerinde ve gündüzün iki ucunda tesbih et ki (Rabbin senden, sen de Rabbinden) razı olasın."[29]

g. Allah'ın Vaadinin Hak Olduğunu Bilmek ve Yakinen İnanmayanların Şüphelerinden Uzak Durmak

"(Öyleyse) sabret! Şüphesiz ki Allah'ın vaadi haktır. Yakinen inanmayanlar sakın seni gevşekliğe sevk etmesinler."[30]

---

21. 11/Hûd, 49
22. 38/Sâd, 17
23. 68/Kalem, 48
24. 11/Hûd, 115
25. 16/Nahl, 127
26. 52/Tûr, 48
27. 8/Enfâl, 46
28. 3/Âl-i İmran, 146
29. 20/Tâhâ, 130
30. 30/Rûm, 60

h. Sabırla Birlikte Çokça İstiğfarda Bulunmak

"(Öyleyse) sabret. Şüphesiz, Allah'ın vaadi haktır. Günahların için bağışlanma dile ve sabah akşam Rabbini hamd ile tesbih et."[31]

ı. Günahkâr ve Nankör Tağutlara İtaat Etmemek

"(Öyleyse) Rabbinin hükmüne sabret. Onlardan günahkâr ve nankör olan kimseye itaat etme."[32]

i. Sabır ve Namazla Allah'tan Yardım İstemek

"Ey iman edenler! Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz ki Allah, sabredenlerle beraberdir."[33]

j. Allah'tan, Üzerimize Sabır Yağdırmasını İstemek

"Calut ve ordusuyla karşı karşıya geldiklerinde: 'Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır, ayaklarımızı sabit kıl ve kâfir topluluğa karşı bize yardım et.' demişlerdi."[34]

Allah'ın (cc) istediği şekilde sabredenler, sabrın dünya ve ahirette vadedilen mükâfatlarına erişirler. Yalnızca sabredip onu Kur'ân'ın öğütlediği salih amellerle beslemeyenler ise yarı yolda azıksız kalırlar.

El-Metîn İsmiyle Dua

Ey El-Metîn olan Rabbimiz! Bizlere metanet ve sabır ihsan eyle! Bize tuzak kuranlara karşı yanımızda ol. Onların tuzaklarını boşa çıkar. Hiç şüphesiz senin tuzağın çetindir. Tuzağından sana sığınır, sana iltica ederiz. Bizi rahmetinle muhafaza et. Sen koruyanların en hayırlısı, merhamet edenlerin en merhametlisisin.

Allahumme âmin.

---

31. 40/Mü'min (Ğafir), 55
32. 76/İnsân, 24
33. 2/Bakara, 153
34. 2/Bakara, 250

اَلْكَرِيمُ - اَلْاَكْرَمُ - ذوالْجَلَالِ وَالْإِكْرَامُ

El-Kerîm: Zatı değerli ve cömert, ihsanı ve iyiliği çok olan Allah.
El-Ekrem: En kerim olan ve kereminde mükemmel olan Allah.
Zu'l Celal-i ve'l İkram: Celal/azamet ve ikram sahibi olan Allah.

Dua

Ey El-Kerîm, El-Ekrem, Zu'l Celal-i ve'l İkram olan Rabbimiz! Bizi kerem ve lütfuna mazhar kıl. Bizleri en büyük ikram olan cennet ikramına nail eyle. Bizleri, değer verdiğin kullarından kıl. Değersiz davalara, boş işlere, amaçsız uğraşlara meyletmekten bizi koru. Bizleri, nefsin bencilliğinden, cimriliğinden ve sair hastalıklarından korunmuş kerim kullarından eyle.
Allahumme âmin.

EL-KERÎM, EL-EKREM, ZU'L CELAL-İ VE'L İKRAM

Genel Bilgiler

El-Kerîm, El-Ekrem ve Zu'l Celal-i ve'l İkram, Rabbimizin güzel isimlerindendir. Allah (cc) "*ke-re-me*" kökünden, zatı için üç isim seçmiştir: El-Kerîm, El-Ekrem ve Zu'l Celal-i ve'l İkram. Üç ismin de türediği bu kök, Araplarda şu üç anlam için kullanılır: Cömertlik, izzet/değer ve bağışlama/hoşgörü.[1]

El-Kerîm, Kur'ân'da Allah için iki (2) defa, El-Ekrem bir (1) defa Zu'l Celal-i ve'l İkram da iki (2) defa varid olur.

El-Kerîm, El-Ekrem ve Zu'l Celal-i ve'l İkram İsimlerinin Anlamı

El-Kerîm, zatı değerli ve cömert, ihsanı ve iyiliği çok olan Allah;

El-Ekrem, en kerim olan ve kereminde mükemmel olan Allah;

Zu'l Celal-i ve'l İkram da celal/azamet ve ikram sahibi olan Allah, demektir.

Bu Üç İsmin Tecellileri, Bizlere Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. İnsana Bahşedilen Her Nimet, Yüce Allah'ın Kerem ve İhsanıdır

Allah (cc) El-Kerîm'dir; cömerttir, ihsanı ve fazlı boldur. İnsan her an O'nun (cc) keremine muhatap olmaktadır. Er-Rezzâk, El-Latîf, Er-Rahmân isimlerinde detaylı bir şekilde anlattığımız gibi O'nun (cc) lütuf ve ihsanı saymakla bitmez. Allah'ın (cc) lütuf ve ihsanını inceleyen bazı ilim adamları, El-Kerîm isminin kapsamını şöyle izah etmişlerdir:

El-Kerîm:

- Karşılık beklemeden verendir.
- Sebep olmaksızın verendir.
- Verirken vesileye ihtiyaç duymayandır.

---

1. Nehcu'l Esma, Dilbilimci Zeccac'dan naklen, 386-387

• Verdiğine bakmaksızın verendir; kâfir, mümin, kabul eden veya inkâr eden olmasına bakmaksızın kullarına ihsanda bulunandır.

• Vermesiyle insanın mutlu olup sevindiği kimsedir.

• Hem veren hem de verdiğiyle insanı övendir.

• Dostlarına imanı sevdirip kalplerinde süslü gösteren; küfür, fısk ve isyanı ise çirkin ve sevimsiz gösterendir.

Tüm bunlara rağmen de onları, "*İşte bunlar rüşd/ olgunluk yolunu bulanlardır.*"[2] sözüyle övmüştür. Cüneyd-i Bağdadi bir adamın, "*... Gerçekten biz, onu sabredenlerden bulduk. O, ne güzel bir kuldu. Çünkü o, çokça (Allah'a) yönelirdi.*"[3] ayetini okuduğunu duydu ve dedi ki: "*Subhanallah! Hem verdi hem de övdü.*" Yani kuluna sabrı veren Allah (cc) olmasına rağmen yine de onu sabrıyla övmüştür.

• Kınadıklarına dahi verendir.

• Kendisinden istenmeden kullarının ihtiyacını verendir.[4]

• Kul ima etse dahi ona verendir.[5]

• Kula güç yetirmesine rağmen affedendir.

• Söz verdiğinde sözünü yerine getirendir.

• Büyük olsun küçük olsun, her ihtiyacın kendisine arz edildiğidir.

• O'na tevessül edeni zayi etmeyen, kendisine sığınanı terk etmeyendir.

• Kimsenin kınayamayacağı (tüm eksik ve kusurlardan münezzeh olandır).

• Kimse tarafından cezalandırılamayandır.[6]

Allah'ın Kereminin Tecellisindeki En Büyük Pay İnsanoğluna Aittir

Hiç şüphesiz tüm kâinat, Allah'ın (cc) El-Kerîm isminin tecellilerine mazhar olmaktadır; ancak yaratılmışlar içinde insanın yeri farklıdır. O, Allah'ın keremine en fazla muhatap olan varlıktır. Rabbimiz, "*Andolsun ki, insanoğlunu onurlu/ değerli/ izzetli kıldık...*"[7] buyurmaktadır. Onurlu/değerli/izzetli diye meal verdiğimiz kısım, ayette "كَرَّمْنَا/ *Kerremna*" şeklinde geçmektedir. Bu fiil, tef'il

---

2. "Ve bilin ki; aranızda Allah'ın Resûlü vardır. Şayet o, birçok şeyde size itaat edecek olsa (verdiğiniz her haberi doğrulayıp gereğini yapsa) sıkıntıya düşerdiniz. Fakat Allah, imanı size sevdirdi ve onu kalplerinizde süsledi. Küfür, fısk ve isyanı size çirkin/sevimsiz gösterdi. İşte bunlar, rüşd/olgunluk yolunu bulanlardır." (49/Hucurât, 7)

3. 38/Sâd, 44

4. "O'ndan istediğiniz her şeyi size vermiştir. Şayet Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız, O'nun nimetlerini saymakla bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çokça zulmeden ve pek nankör bir varlıktır." (14/İbrahîm, 34)

5. Allah Resûlü (sav) kıblenin değişmesini açıkça dillendirmese de beklenti içinde olması nedeniyle Allah (cc) istediğini verdi. bk. 2/Bakara, 144

6. bk. Nehcu'l Esma, İbnu'l Arabi'den (rh) naklen, 379-380

7. 17/İsrâ, 70

babındandır. Araplar bir şeyin çokluğunu vurgulamak için bu kalıbı kullanırlar. Rabbimiz, insana olan keremi ve ikramı için bu kalıbı seçerek ona ne denli iyilikte bulunduğuna dikkat çekmiştir. Tüm varlık arasında akıl verilerek onurlandırılan; irade verilerek seçimlerine değer atfedilen; yeryüzünü imar etme, yeryüzünün vârisi olma ve yeryüzünün halifesi unvanı verilerek izzet ve şeref bahşedilen tek varlık insandır.

Kâinat onun emrine musahhar kılınmıştır; canı, malı, namusu, dini ve aklı koruma altına alınmıştır. Ona kalemle yazmak, konuşarak beyan etmek öğretilmiştir.

Peygamberler, insanlar arasından seçilmiş; kitaplar, onun konuşup yazdığı dillerle indirilmiştir.

Ahirete iman ilkesiyle varlığı anlamlı kılınmış ve istediği takdirde, ebediyen nimet içinde yaşama hakkı tanınmıştır.

Bunca kerem ve ihsana mazhar olan insan, El-Kerîm ismine karşı en fazla sorumluluk sahibi olan varlıktır. Kendisine verilen değerin farkında olmalı, iman ve salih amellerle değerini korumalı, küfür ve masiyetle esfel-i safiline düşmekten sakınmalı ve El-Kerîm olan Allah'a çokça şükretmelidir.

2. Allah'ın En Büyük İkramı, Cennet Nimetidir

Cennet, Rabbimizin El-Kerîm isminin tecellisidir; çünkü cennet demek nimet demektir, ikram demektir, izzet ve şeref demektir. Orada hiçbir gözün daha önce görmediği ve hiçbir kulağın işitmediği, muttakiler için hazırlanmış nimetler vardır:

"Allah'ın muhlas/ arındırılmış/ ihlas sahibi kulları müstesna. Bunlar için bilinen bir rızık vardır. Meyveler... Onlar ikram olunanlardır. Naim cennetlerindedirler. Karşılıklı tahtlar üzerinde (kurulmuşlardır). Kaynakta doldurulmuş kadehlerle etraflarında dolanılır. (Kadehlerin içinde) içenlere lezzet veren beyaz bir içecek vardır. Ondan dolayı ne bir baş ağrısı (çekerler) ne de sarhoş olurlar. Yanlarında, bakışları sadece kocaları üzerinde olan iri gözlü eşler vardır. Sanki onlar, saklı birer inci gibidirler."[8]

"İşte bunlar cennetlerde ağırlanmış olanlardır."[9]

Cennet ehli, El-Kerîm olan Allah'ın misafirleridir ve O'nun (cc) sonsuz, eşsiz, benzersiz nimetlerine nail olacaklardır.

İnsanın ikram yurdu olan cennete girebilmesi, keremini, izzetini, şerefini korumasıyla mümkündür. Bu da iman ve salih amelle, El-Kerîm olan Allah'a kul olduğunu unutmadan yaşaması ile mümkündür.

---

8. 37/Saffât, 40-49
9. 70/Meâric, 35

3. El-Kerîm, Duayla Açılmış Elleri Boş Çevirmez

"Şüphesiz ki Allah Hayiy (hayâ sahibi), Kerîm'dir. Kul, ellerini (dua ile) O'na (cc) *kaldırdığı zaman onları boş çevirmekten hayâ eder."*[10]

El-Kerîm olan Rabbimiz, kendisine dua edildiğinde duayı karşılıksız bırakmaktan hayâ eder; çünkü O (cc), kerem sahibidir. İnsanın cömert olanı dahi isteyeni boş çevirmezken keremin tümünü zatında toplayan El-Kerîm, nasıl geri çevirir?

Bu öyle bir keremdir ki; beşerî kıstaslarla anlamak mümkün değildir. İnsanoğlu bazen zararına olan bir şey ister. Allah (cc) ona istediğini vermez. Bu bile başlı başına bir keremken Allah (cc), kuluna ya daha hayırlısını saklar ya da ondan bir belayı defeder. Ta ki hiçbir dileyen O'nun kapısından boş dönmesin:

"Kul, Allah'tan istediğinde mutlaka üç şeyden biriyle duasına icabet edilir. Ya istediği verilir ya ondan bir bela defedilir ya da istediğinden daha hayırlısı ahiret için saklanır.'[11]

Duaya icabet edilmesi ile Allah'ın (cc) El-Kerîm ismi arasındaki bağ nedeniyle duaların bu isimle açılması teşvik edilmiştir:

"Çokça/ sürekli 'Ya Ze'l Celal-i ve'l İkram' deyiniz."[12]

"Allah Resûlü (sav) *bir adamın 'Ya Ze'l Celal-i ve'l İkram' dediğini duydu. Adama, 'İste, senin duana icabet edilmiştir'. buyurdu."*[13]

El-Kerîm olan Allah'ın kapısından boş dönülmez. Bu hakikati hiçbir zaman unutmamalıyız. Dualarda aceleci olmadan, Allah'ın (cc) indireceği hayra muhtaç olduğumuzu bilerek ve O'na dua edenin asla bedbaht olmayacağı inancıyla sürekli El-Kerîm olandan istemeliyiz. Nice dua vardır ki; bize göre karşılıksız kalmıştır. Oysa Allah (cc) o duamızla bizleri dinî ve dünyevi şerlerden/fitnelerden korumuştur. Belki o duayla bizlere cenneti saklı tutmuş ya da cennetteki derecelerimizi yükseltmiştir…

4. El-Kerîm, İyiliklerin Karşılığını Fazlasıyla Verir

Rabbimizin Eş-Şekûr ismini daha önce görmüştük. O'nun (cc), hiçbir iyiliği karşılıksız bırakmadığını, yapılan salih amellere ihtiyacı olmamasına rağmen kuluna türlü mükâfatlarla teşekkür ettiğini beyan etmiştik. O, şanının yüceliğinden dolayı, iyilikle kötülüğe aynı şekilde karşılık vermez. İyiliğe El-Kerîm ismiyle, kötülüğe ise adalet sıfatıyla karşılık verir.

İyiliklere cömertçe karşılık verir. Kulunun bir amelini on, yüz, yedi yüz kat fazlalaştırır. Dilediğine ise daha fazla arttırır. Kötülüklerde ise yapılan neyse

10. Ebu Davud, 1488; Tirmizi, 3556; İbni Mace, 3865; Ahmed, 23714
11. Ahmed, 9785; Hakîm, 1829
12. Tirmizi, 3524
13. Tirmizi, 3527

karşılığı odur. Ne eksik ne de fazla... Subhanallah! Hiç şüphesiz bu O'nun rahmeti ve keremidir:

"Kim bir iyilikle (Allah'ın huzuruna) gelirse ona, on katı karşılık verilir. Kötülükle gelene ise misliyle mukabele edilir. Onlar zulme de uğramazlar."[14]

"Mallarını Allah yolunda infak edenlerin misali, yedi başak vermiş ve her bir başakta yüz dâne bulunan tohumun misali gibidir. Allah dilediğine (amelinin karşılığını) kat kat arttırır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[15]

Resûlullah'ın (sav), Rabbinden naklettiği kutsi bir hadiste Allah (cc) şöyle buyurmuştur:

"Allah, bütün iyilikleri ve bütün kötülükleri yazdı. Sonra bunları beyan etti. Kim bir iyilik yapmaya niyet eder; fakat onu yapmazsa Allah onu, kendi katında tam bir iyilik olarak kayıt altına alır. Kim de onu niyet ettikten sonra yerine getirirse Allah, kendi katında onun için on katından yedi yüz katına kadar ecir yazar ve Allah dilediği kullar için de arttırır. Buna mukabil, kim bir kötülüğü düşünür ve kötülüğü yapmazsa Allah, kendi katında onun için tam bir ecir yazar. Kim kötülükten vazgeçmeyip yerine getirirse Allah, ona tek bir tane kötülük yazar."[16]

İnsani ölçülerle düşünüldüğünde tam tersi olması gerekir; zira yüce Allah insanı yaratmış, rızık vermiş ve hidayet etmiştir. Salih ameller, tüm bu nimetlerin ve daha fazlasının şükrüdür. İnsanın bir iyiliğine bir ecir verilse yeterlidir. Hatta hiçbir karşılık verilmese yeridir. Günah ise tüm bu nimetlerden sonra azgınlık ve nankörlüktür. Karşılığı kat kat fazla olmalıdır.

Tüm bunlara karşın El-Kerîm olan Rabbimiz merhametlidir, kullarına karşı şefkatlidir. Onları ateşten kurtarıp cennete sokmak için sürekli ikram ve ihsanda bulunur. Öz annelerinin onlara olan merhametinden daha çok merhamet eder... Hamdolsun O'na. Hamdolsun El-Kerîm, El-Ekrem, Zu'l Celal-i ve'l İkram olan Allah'a...

Allah Resûlü'nü güldüren ilahi kerem:

Ebu Zerr'den (ra) rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Ben, cehennemden en son çıkacak ve cennete en son girecek olanı bilmekteyim. O kimse kıyamet günü getirilir ve kendisine, 'Bu adamın küçük günahlarını kendisine gösterin, büyük günahlarını gözünün önünden kaldırın.' denilir. Bunun üzerine küçük günahları kendisine gösterilir ve 'Şu gün şunu, şunu, şunu işledin. Şu gün şunu, şunu, şunu işledin.' denilir. O da 'Evet işledim.' diyecek ve bunları inkâr edemeyecektir. Ancak büyük günahlarının gösterilmesinden korkmaya başlar. Bu sırada kendisine, 'Senin için, her kötülüğün yerine bir iyilik vardır.'

14. 6/En'âm, 160
15. 2/Bakara, 261
16. Buhari, 6491; Müslim, 131

denilecek. Bunun üzerine adam, 'Ey Rabbim, ben burada görmediğim birtakım günahlar da işlemiştim' der.' Bu söz üzerine Resûlullah'ın (sav) *azı dişleri görünene kadar güldüğünü gördüm."*[17]

Evet, insan Allah'ın keremini görünce "*Büyük günahlarım da vardı.*" diyecektir. İşte Allah'ın (cc) keremi böyledir! Yalnızca iyilikleri çoğaltıp günahları affetmez; kimi zaman günahlara dahi sevap verir, hatta günahları birer iyiliğe çevirir:

"(Fakat) tevbe eden, iman eden ve salih amel işleyenler bunun dışındadır. Allah, bunların günahlarını sevaba çevirir (ya da şirklerini imana, cinayetlerini ıslaha, zinalarını iffete çevirir). Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[18]

5. "Oku! Rabbin (En Cömert ve İhsanı En Bol Olan) El-Ekrem'dir."[19]

Rabbimizin El-Ekrem ismi, inen ilk Kur'ân ayetlerinde yer alır:

"Oku! Rabbin (en cömert ve ihsanı en bol olan) El-Ekrem'dir. O ki; kalemle (yazmayı) öğretendir. İnsana bilmediğini öğretti."[20]

Allah'ın (cc) El-Ekrem ismi zikredildikten sonra, "*O ki kalemle (yazmayı) öğretendir...*" denmiştir. Böylece El-Ekrem ismi tefsir edilmiş, önemli bir tecellisine dikkat çekilmiştir.

Peki, buradan ne anlamalıyız?

Öncelikle, Allah'ın sayısız ikramı arasında "*okuma yazma*"nın özel bir yeri olduğunu anlamalıyız. Allah'ın insanı öğrenme ve öğretmeye elverişli yaratmış olması, insana sunulan en büyük ikramlardandır, ki Allah (cc) Kitab'ında bu nimete çokça dikkat çeker:

"Er-Rahmân, Kur'ân'ı öğretti. İnsanı yarattı. Ona, beyanı (konuşup kendini ifade etmeyi) öğretti."[21]

"Allah, sizi annelerinizin karnından hiçbir şey bilmez hâlde çıkardı. Şükredesiniz diye de size kulaklar, gözler ve gönüller verdi."[22]

Öyleyse insan bu ikramı şükürle karşılamalı ve ihtiyacı olan şeyleri öğrenmelidir. Kendisine verilen ömür sermayesini boş/anlamsız/faydasız şeylere harcamamalıdır. Yaratan Rabbinin adıyla, O'nun (cc) insana öğrettiğini anlamaya çalışmalı, gücü nispetinde de başkalarına öğretmelidir.

Bu ayetin işaret ettiği bir diğer hakikat, öğrenmenin/bilginin Allah'tan (cc) kopuk olmaması gerektiğidir. Bilginin sahibi Allah'tır ve ancak O'nun adı anı-

---

17. Müslim, 190; Ahmed, 21393
18. 25/Furkân, 70
19. 96/Alak, 3
20. 96/Alak, 3-5
21. 55/Rahmân, 1-4
22. 16/Nahl, 78

larak başlanabilen şeyler okunmalıdır. İslam, insana "*Oku*!" deyip onu serbest bırakmamıştır. "*Yaratan Rabbinin adıyla oku!*" diyerek neyi okuması gerektiğini insana öğretmiştir.

Hem Kur'ân hem de sünnet bilgiyi ikiye ayırır. Kur'ân'a göre bilgi; kaynağı Allah/vahiy olan hakikat ve kaynağı Allah/vahiy olmayan zan olarak ikiye ayrılır:

"Onların çoğu yalnızca zanna uyar. Doğrusu zan, (hak gibi kesin bilgiye/ vahye dayanmaz. Bu sebeple de) hakkın yerine geçmez/ hakkın verdiği (mutmainliği) sağlamaz. Şüphesiz ki Allah, onların yaptıklarını bilir."[23]

Sünnet ise bilgiyi faydalı ve faydasız diye ayırır:

"Allah Resûlü (sav) *şöyle dua ederdi: 'Allah'ım! Ben; acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, cimrilikten, ihtiyarlıktan ve kabir azabından sana sığınırım. Allah'ım! Nefsime takvasını ver ve onu tezkiye et. Sen tezkiye edenlerin en hayırlısısın. Sen onun Veli'si ve Mevla'sısın. Allah'ım! Faydasız bilgiden, korkmayan kalpten, doymayan nefisten ve kabul olunmayan duadan sana sığınırım.' "*[24]

Bu nedenle Müslim, kaynağı hak olan faydalı bilgiye talip olmalıdır. Kaynağı Allah (cc), amacı kulluk olan ve "*Allah'ın adıyla*" diye başlayarak talim edebileceği bir bilgi…

Zira bir bilgi; kaynağını Allah'tan almıyor, amacı kulluk değilse ve *"Allah'ın adıyla*" denilerek talim edilmiyorsa o bilgi insanı Allah'tan koparır, müşrikleştirir.

Bu söylediklerimizin en hayırlı şahidi yaşadığımız vakıadır: Bugün İslam'a müntesip toplumlar, bu ayetleri tahrif ederek, modern eğitim kurumlarına tatbik ettiler. Sayısız siyasetçi, akademisyen, doktor, mimar, iktisatçı… yetiştirdiler; ama İslami bir siyaset, İslami bir bilgi disiplini, İslami bir mimari ve bir İslam ekonomisi elde edemediler. Sonuç; bolca birbirini yiyen sözde İslami siyasetçiler, müsteşriklerin kötü birer kopyası akademisyenler, içinde şadırvan olan plazalar ve faizciliğin kötü bir taklidi olan finans kurumlarını elde ettiler.

Bu ayetler okumayı ve öğrenmeyi emrederken aynı zamanda neyi ve nasıl okuyacağımızı da öğretti. İnsanlar ayetleri tahrif etti, ideolojik birer tezgâh olan modern okullara yordu. Onlar, ayetleri tahrif edip anlamı dışına çıkarınca Allah da (cc) onların ayağını kaydırıp istikametlerini bozdu.

Bizler, iyi birer kul olmak istiyorsak Allah'ın (cc) istediğini, O'nun istediği şekilde okumalıyız. Yoksa putların tazim edildiği, bilginin kaynağının Allah olmadığı, demokrat ve laik birey yetiştirmeyi amaçlayan, İslam dışındaki dinlerin teşvik edildiği okullarda okumakla sözelci oluruz, sayısalcı oluruz. Doktor oluruz. Mimar oluruz… Ancak Allah'ın ihsan ve keremine nail olan mümin-muvahhid bireyler olamayız.

---

23. 10/Yûnus, 36
24. Müslim, 2722

6. Zu'l Celal-i ve'l İkram ile Uyarılan İnsan!

İnsan kimi zaman Allah'ın keremiyle aldanır. Aldanınca hem Rabbini hem de müminleri aldatmaya yeltenir. Allah (cc) insanı bu aldanmaya karşı özel bir ikazla uyarır:

"Ey insan! El-Kerîm olan Rabbine karşı seni aldatan şey nedir?"[25]

Peki, nedir bu aldanma?

Kimisi Allah'ın sonsuz keremine, ihsan üzere bir kullukla karşılık vermez, küfür ve isyanla karşılık verir. Kimisi de Allah'ın kerimini yanlış anlar, aldanır. Sanar ki ne yaparsa yapsın, Allah (cc) ona keremiyle muamele etmeye devam edecektir. Şeytan, bazen Allah'ın rahmetiyle bazen hilmiyle bazen de keremiyle kulu aldatır. Yani Allah'a karşı yine Allah ile aldatır. İşte bu aldanmaya karşı "*Zu'l Celal-i ve'l İkram*" ismi devreye girer ve kulu uyarır. Allah (cc), celal/azamet/heybet sahibidir. Evet, O (cc) kerem sahibidir; ancak O'nun (cc) keremi celal ismiyle/sıfatıyla beraberdir.

Keremi, O'nun (cc) cemal isimlerindendir. O'nun; asileri, nankörleri, gafilleri cezalandırdığı "*El-Kahhâr*", "*Şedidu'l İkab*", "*El-Azîz*" ve "*Zu'l İntikam*" gibi celal isimleri ve sıfatları vardır. Böylece kul dengeyi korur. Bir yandan Rabbinin rahmet ve keremini umar, diğer yandan O'nun celal ve azametinden korkar.

Zu'l Celal-i ve'l İkram, Allah'ın celal ve cemal sıfatlarını bir araya toplar. Kulun yalnızca korkarak, rahmetten ümit kesmesini ve yalnızca kereme dayanarak da boş temennide bulunmasına engel olur.

7. El-Kerîm İsmiyle Ahlaklanmak

"Şüphesiz ki Allah kerimdir; keremi ve yüce/ değerli işleri sever. Değersiz/ boş işleri de sevmez."[26]

Bölüm başında kerem ahlakının; cömertlik, izzet/değer, bağışlama/hoşgörü anlamına geldiğini belirtmiştik. El-Kerîm olan Allah, kullarının da bu sıfatlara sahip olmasını, El-Kerîm ismiyle ahlaklanmasını ister.

Aslında insan, Allah (cc) tarafından kerim bir varlık olarak yaratılır. Yukarıda geçtiği gibi yaratılmışlar içinde insan kadar değer verilmiş başka bir varlık da yoktur. Ehsen-i takvim olarak yaratılan insan, değerini korumak için özel bir çaba göstermek zorundadır. Aksi hâlde şeytan ve nefis, onu esfel-i safiline düşürür, yaratılışından gelen tüm değer ve onurunu kaybettirir:

Şöyle diyebiliriz: Meleklerin secde etmelerinin istendiği varlık da insandı; hayvandan daha aşağı denerek kınanan varlık da:

25. 82/İnfitâr, 6
26. Müstedrek, 153

“Hani biz meleklere: ‘Âdem'e secde edin.’ demiştik. İblis dışında hepsi secde ettiler. O diretti, büyüklendi ve kâfirlerden oldu.”[27]

“Andolsun ki, cinlerin ve insanların birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onunla anlamazlar; gözleri vardır, onunla görmezler; kulakları vardır, onunla işitmezler. Bunlar, hayvanlar gibidir hatta daha sapkındırlar. Bunlar gafillerin ta kendileridir.”[28]

İki insan arasındaki fark; biri yaratılışından gelen keremi iman ve salih amelle korumuş, diğeri ise küfür ve isyanla kaybetmiştir.

İnsanın Keremini/Değerini Korumasının Yolları

a. Takva Sahibi Olmak

“... Gerçek şu ki Allah katında en değerliniz, en takvalı olanınızdır...”[29]

Takva, insanın Allah'a (cc) değer vermesidir; O'nu tazim edip yüceltmesi ve O'na karşı saygılı olmasıdır. Zira muttaki, hayatının merkezine Allah'ı koyar. O'nun rızasını esas alır, O'nun gazabından sakınmaya çalışır.

Bu hassasiyet, takva sahibine değer katar. “*Mükâfat amelin cinsindendir.*” kaidesince yüce Allah da muttakiye değer verir. Ve takva sahibi Allah'ın sayısız ikramına nail olur.

“(Hayır, öyle değil!) Kim sözünü tutar ve (Allah'tan) sakınıp korkarsa Allah, muttaki olanları sever.”[30]

“... Allah'tan korkup sakının. Ve bilin ki Allah, takva sahipleriyle beraberdir.”[31]

“Muttakilere vadedilen cennetin durumu şudur: Altından ırmaklar akar. Yiyecekleri ve gölgelikleri süreklidir. İşte bu, muttakilerin akıbetidir. Kâfirlerin akıbetiyse ateştir.”[32]

“Muttakilere vadolunan cennetin misali şöyledir: Orada bozulmamış sudan ırmaklar, tadı değişmemiş süt ırmakları, içenlere lezzet veren içki nehirleri ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada onlar için her türlü meyveden ve Rablerinden bir bağışlanma vardır. (Hiç böyle biri) ateşte ebedî kalacak olan ve bağırsaklarını parçalayacak kaynar sudan içirilen kimse gibi olur mu?”[33]

“Bu (onlar için) bir şereftir. Şüphesiz ki muttakiler için de güzel bir dönüş yeri vardır. Kapıları onlar için açılmış Adn cennetleri. Orada (sedirlere) yaslanarak çokça meyve ve içecek istemektedirler. Yanlarında, bakışları yalnızca (kocaları)

---

27. 2/Bakara, 34
28. 7/A'râf, 179
29. 49/Hucurât, 13
30. 3/Âl-i İmran, 76
31. 2/Bakara, 194
32. 13/Ra'd, 35
33. 47/Muhammed, 15

üzerinde olan, yaşıt (hepsi genç kadınlar) vardır. Bu, hesap günü için size vadolunandır. Şüphesiz ki bu, hiç bitmeyecek olan rızkımızdır."[34]

b. Kur'ân-ı Kerim'i, Anlayarak ve Hayat Rehberi Kılarak Tilavet Etmek

"Hiç kuşkusuz o, Kur'ân-ı Kerim'dir."[35]

Rabbimiz, Kitab'ını "*Kerîm*" olarak nitelendirmiştir: Değerli, onurlu, şerefli, izzetli kitap demektir. Allah (cc), ona verdiği değer nedeniyle onu koruma altına almış ve yalnızca temiz olanların dokunmasına müsaade etmiştir:

"(İnsanlardan) saklı (ve korunaklı) bir Kitap'ta yazılıdır. O (Kitab'a) temizlenmiş olanlardan başkası dokunamaz."[36] [37]

Kur'ân, Allah (cc) katında kerimdir/değerlidir. Kendisini okuyan; bilgisinin kaynağı, eylemlerinin ruhu, yolunun ışığı ve yönelişlerinin rehberi kabul edenlere değer katar. Çünkü o, kul ile Allah arasındaki bağdır. Ona tutunan, bir ucu Allah'ın yanında olan "*Allah'ın ipine*" tutunmuş olur.

c. Nebilerin Davasına Yardımcı Olmak

*"Şehrin diğer ucundan bir adam koşarak gelmiş ve demişti ki: 'Ey kavmim! Gönderilmiş resûllere uyun. Sizden hiçbir ücret istemeyen kimselere uyun. Onlar, hidayete ermiş kimselerdir.' (Söyler misiniz:) 'Ne diye beni yaratana ibadet etmeyecekmişim ki? Siz O'na döndürüleceksiniz. O'nu bırakıp da başka ilahlar mı edineyim? Rahmân, benim için bir zarar dileyecek olsa, onların şefaati hiçbir fayda vermez, hem beni kurtaramazlar da. O takdirde ben, apaçık bir sapıklık içerisinde olmuş olurum. Şüphesiz ki ben, sizin Rabbinize iman ettim. Beni dinleyin.' (Ona:) 'Cennete gir.' denildi. Dedi ki: 'Keşke kavmim bilseydi. **Rabbimin beni bağışlayıp ikram olunanlardan kıldığını.' "***[38]

Her insan bir çaba içindedir ve her insanın güttüğü bir dava mutlaka vardır. İnsanların davası Allah (cc) katında ya değerli ya da değersizdir. İnsanlar da davalarına göre değerli ya da değersiz olarak tasnif edilirler.

Yâsîn Suresi'ne konu olan insan; tektir, kısık bir sestir, tanınmayan bir şahsiyettir. Ancak öyle bir şey yapmıştır ki; tüm dünyanın tanıdığı, hayırla andığı, örnek aldığı bir şahsiyete dönüşmüştür. O, resûllerin davasına yardımcı olmuş; kısık sesini, onların sesine ekleyerek gürleştirmiştir. Öyle bir gürleşmiştir ki; asırlardır Kur'ân ile beraber çağlamaktadır ve kıyamete kadar Kur'ân'ın ulaştığı her yere ulaşacaktır.

---

34. 38/Sâd, 49-54
35. 56/Vâkıa, 77
36. 56/Vâkıa, 78-79
37. Temizlenenlerden kasıt, Levh-i Mahfuz'a dokunabilen meleklerdir. Ayet, Kur'ân'ın şeytanlardan korunduğunu ve vahiy olarak Nebi'ye indirildiğini anlatmaktadır. Abdestli ya da abdestsiz Kur'ân okumakla bir ilgisi yoktur.
38. 36/Yâsîn, 20-27

İnsan, neyi dava edindiğine bakmalıdır! Bakmalıdır; çünkü insan davasına göre dünyada ve ahirette değer görecektir. İnsanın davası; vaktinin çoğunu alan, gönlünün büyük kısmını kaplayan, düşüncelerini meşgul eden, plan ve projelerinin merkezinde yer alan şeydir.

Yaptığımız tanıma göre kimi insanın davası futboldur kimininki ülke siyaseti, kimi insanın davası gardırobu kimininki aynası, bir başkasınınki mutfağı veya oturma odasıdır… Bu insanların dünyada ve ahirette göreceği değer de dava edindikleri kadar olacaktır.

Bizlerin davası "Tevhid ve Sünnet" olmalıdır: Allah'ın (cc) *hakkı olan tevhidi ve Nebi'nin* (sav) *hakkı olan sünnete ittibayı; düşünce, söz ve amellerimizin merkezine almalıyız. Allah katında; dünyanın, süsün, eğlencenin bir değeri olmadığını ve bunlar mübah şeyler olsa dahi insana bir değer katmayacağını bilmeliyiz.*

Hiçbir şey yapamıyorsak, en azından Yâsîn Suresi'ndeki yiğit gibi, toplumu bir şey yapanlara yönlendirmeli ve onların İslam davası için yaptıklarının yayılmasını sağlamalıyız.

d. İnsanı Fıkıh/Anlayış Sahibi Yapan Şeylere Önem Vermek

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, o şöyle demiştir:

"Allah Resûlü'ne:

— Ey Allah'ın Resûlü, insanların en kerimi kimdir, diye soruldu.

— En takvalı olanlarıdır, şeklinde cevap verdi.

— Bizim sana sorduğumuz bu değildir, dediler.

— O hâlde Halil'inin oğlu, Allah'ın Nebisi'nin oğlu Yusuf'tur, buyurdu.

— Bizim sana sorduğumuz bu da değildir, dediler. Bu sefer:

— Siz bana Arapların madenleri hakkında mı soruyorsunuz? Onların cahiliye döneminde hayırlı olanları, fıkhetmeleri şartıyla İslam'ın da hayırlı olanlarıdır, buyurdu."[39]

İnsanı anlayışlı kılan şeylerin başında şer'i ilim ve faydalı bilgi, ikinci sırada da hikmet/tecrübe gelir. Bu da insanın; hayatı farkındalıkla yaşaması, olaylardan dersler çıkarması ve bunları tecrübe/hikmet olarak biriktirmesiyle mümkündür. Anlayışın önünde engel olan acelecilik ve öfke gibi ahlaklardan kaçınmak ve zıddı olan sabır, hilm, vakar gibi hasletleri kazanmak da anlayış sahibi olmak için önemlidir.

e. Kerim/Değerli Şeylerle İlgilenmek ve Değersiz Boş Şeylerden Yüz Çevirmek!

Konu girişinde kaydettiğimiz hadisi bir daha hatırlayalım:

39. Buhari, 3353; Müslim, 2387

"Şüphesiz ki Allah kerimdir, keremi ve yüce/ değerli işleri sever. Değersiz/ boş işleri de sevmez."[40]

Günlük hayatın içinde sürekli iletişim ve etkileşim hâlindeyiz. Düşündüklerimiz, gördüklerimiz, duyduklarımız, söylediklerimiz ve bizim dışımızda olanlarla iletişimimiz; aynı zamanda etkileşimimizdir. Değerli şeylerle ilgilenenler, değerli bir etkileşim içindedir. Hem Allah'ın sevgisini hem de yaratılıştan kazandıkları değeri muhafaza ederler. Değersiz/boş şeylere ilgi duyanlar; Allah'ın (cc) buğzuna uğrar ve değerlerini yitirirler.

Allah (cc) "*Rahmân'ın kulları*" diyerek övdüğü müminleri şöyle vasıflandırır:

"Onlar, yalana şahitlik etmezler. Boş/ yararsız/ batıl bir şey gördüklerinde, değerli/ onurlu insanların tavrını sergileyerek yüz çevirip giderler."[41]

Değerini korumak isteyen mümin, bu ayeti ser levha edinmelidir. İlişki ve etkileşiminin merkezinde "*Lağv/ boş/ yararsız/ batıl şey nedir?*" sorusu yer almalıdır.

f. Cömert Olmak

"*Kerem*"in en belirgin anlamı cömertlik/eli açık olmaktır; çünkü özü/cevheri/ fıtratı değerli olmayanlar paylaşamazlar. İnsanlara yararlı olma iradesi ve el açıklığı, kişinin özünde değerli olduğunun; eli sıkılık ise kişinin özünde ahlaki hastalıklar barındırdığının alametidir.

Her toplumda cömert insanlar olmuştur. Cahiliyenin "*Hatımi Tai*" gibi cömertleri meşhurdur; ancak cahiliye cömertliğiyle İslam cömertliği arasında fark vardır. Cahiliye ehli riya için mallarını harcar, Allah'a ve ahiret gününe inanmaz:

"Ey iman edenler! Sadakalarınızı minnet ile başa kakmak ve (insanlara) eziyet etmek suretiyle boşa çıkarmayın. Malını insanlara gösteriş yapmak için infak edip, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan (kimse) gibi... Onun misali, üzerinde toprak bulunan, sağanak yağmurun değmesiyle (toprağın suyla aktığı) çıplak kayanın misali gibidir. Yaptıkları hiçbir şeyin (Allah katında bir karşılığı yoktur ve yaptıklarından) faydalanmazlar. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez."[42]

Mümin ise malını Allah için harcar, cömertliğinin karşılığını yalnızca O'ndan (cc) bekler:

"Allah'ın rızasını elde etmek için ve (Allah'ın emri olduğuna inanıp, ecrini Allah'tan bekledikleri) sabit bir inançla infak edenlerin misali, yüksekçe bir yerde (konumlanmış) ve sağanak yağmurun yağmasıyla ekinlerini iki kat vermiş bahçenin misali gibidir. (Yüksek konumu nedeniyle) ona yağmur değmese de (hafif hafif) çiseler. Allah, yaptıklarınızı görendir."[43]

---

40. Müstedrek, 153
41. 25/Furkân, 72
42. 2/Bakara, 264
43. 2/Bakara, 265

"Ona olan sevgilerine/ iştahlarına rağmen yemeği, miskine/ ihtiyaç sahibi yoksula, yetime ve esire yedirirler. 'Biz, size ancak Allah rızası için yediriyoruz. Sizden ne bir mükâfat ne de teşekkür isteriz.' "[44]

Cahiliye cömertliği ölçüsüz bir cömertliktir. İslam ise buna bir ölçü getirmiş; sorumluluğun ihmal edilmediği, savurganlık sınırında olmayan bir cömertliği teşvik etmiştir:

"Yakın akrabaya, miskine/ ihtiyaç sahibi yoksula, yolda kalmışa hakkını ver, malı saçıp savurma. (Çünkü) saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridirler. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür. Rabbinin rahmetini umduğundan dolayı onlardan yüz çevirirsen onlara yumuşak söz söyle. Elini boynunda bağlı tutma (eli sıkılık/ cimrilik etme), onu tamamen açma (müsriflik edip saçıp savurma da). Yoksa ayıplanmış ve bitkin düşmüş olarak kalakalırsın."[45]

Cömertlik yalnızca insana değil, davasına da değer katar. Ebu Bekir'in (ra) cömertliği bu konuda iyi bir misaldir. O, malını ilk günden İslam davası için harcamıştır. Eziyet gören köleleri kurtarmış, hicret için yol hazırlığı yapmış, Nebi'nin (sav) ihtiyaç duyduğu her çalışmada malıyla yardıma koşmuştur. Nihayetinde de Resûlullah'ın "*Arkadaşımı bana bırakın! Vallahi hiç kimse bana malı ve dostluğu ile Ebu Bekir gibi yoldaş olmamıştır.*" övgüsüne mazhar olmuştur.

El-Kerîm, El-Ekrem, Zu'l Celal-i ve'l İkram İsimleriyle Dua

Ey El-Kerîm, El-Ekrem, Zu'l Celal-i ve'l İkram olan Rabbimiz! Bizi kerem ve lütfuna mazhar kıl. Bizleri en büyük ikram olan cennet ikramına nail eyle. Bizleri, değer verdiğin kullarından kıl. Değersiz davalara, boş işlere, amaçsız uğraşlara meyletmekten bizi koru. Bizleri, nefsin bencilliğinden, cimriliğinden ve sair hastalıklarından korunmuş kerim kullarından eyle.

Allahumme âmin.

44. 76/İnsân, 8-9
45. 17/İsrâ, 26-29

Dualara icabet eden ve kullarının sorularına cevap veren/kafa karışıklıklarını gideren Allah.

Dua

Ey Mucîb olan Rabbimiz! Dünya ve ahiret saadeti olan duaları bize ilham et. Sana dua etmeyi bize kolaylaştır ve dualarımıza icabet et! Rabbimiz! Hiç şüphesiz, sen Mucîb'sin. Günahlarımız, fitneler, insi ve cinni şeytanlar sebebiyle oluşan sorularımıza cevap ver, kalplerimizin karışmasına müsaade etme. Rabbimiz! Senin çağrını duyabilmek için işiten kulak, gören göz ve akıl eden kalple bizleri rızıklandır. Çağrına icabet etmeyi bizlere kolaylaştır.
Allahumme âmin.

EL-MUCÎB

Genel Bilgiler

El-Mucîb, yüce Allah'ın El-Esmau'l Husna'sındandır. El-Mucîb ismi "*ce-ve-be/ ce-ye-be*" kökünden türemiştir. Kelimenin kök anlamı kesik, yarık vb. anlamlara gelir.[1] Türkçeye Arapçadan geçmiş cevap kelimesi de bu kökten gelmektedir. Zira cevap veren kişi, zihinde oluşan soruyu kesip atmış, soru sahibini rahatlatmıştır.

Mucîb ismi Kur'ân'da bir (1) defa müfred/tekil bir (1) defa da cem'i/çoğul olarak iki defa Allah için kullanılmıştır:

"Semud'a da kardeşleri Salih'i (gönderdik). Demişti ki: 'Ey kavmim! Allah'a ibadet/ kulluk edin! Sizin O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilahınız yoktur. Sizi yerden (topraktan) yaratan ve orayı imar edip, orada ömür süresiniz diye (sizi var eden) O'dur. (Öyleyse) O'ndan bağışlanma dileyin, sonra O'na tevbe edin. Şüphesiz ki Rabbim, (kullarına en yakın olan) Karib ve (dualara ve isteklere icabet eden) Mucîb'dir.' "[2]

El-Mucîb İsminin Anlamı

Dualara icabet eden ve kullarının sorularına cevap veren/kafa karışıklıklarını gideren Allah, demektir.

El-Mucîb İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Mucîb, Her An Kullarının İsteklerine İcabet Etmektedir

Allah'ın (cc) yarattığı tüm varlık her an O'na muhtaçtır. Lisanıhâlleriyle ihtiyaçlarını Allah'a arz etmekte ve O'ndan istemektelerdir:

1. Mucem Mekayisu'l Luğa, c-v-b maddesi
2. 11/Hûd, 61

"Göklerde ve yerde bulunan herkes (ihtiyacını) O'ndan ister. O, her gün bir iştedir. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız?"[3]

Allah (cc) sürekli yaratma ve icabet hâlindedir. Denizin derinliklerinde yüzen bir balık, dağların zirvesinde uçan bir kartal, anne rahminde yatan bir cenin… konuşamasalar da yüce Allah'a dua hâlinde ve Mucîb olan Allah'ın ihtiyaçlarına cevap vermesini beklemektelerdir. Bu açıdan baktığımızda Allah'ın (cc) Mucîb ismiyle her an, kesintisiz olarak tecelli ettiğini görürüz.

Bu duruma umumi icabet diyebiliriz. Kâfir olsun mümin olsun, şuurlu olsun şuursuz olsun, bitki olsun hayvan olsun her bir varlık Mucîb isminin tecellisiyle hayatlarını idame ettirmektedir.

2. El-Mucîb, Dualara İcabet Eder

El-Mucîb olan Allah'ın dualara icabet etmesi ise hususi/özel icabettir. Allah'a (cc) kul olduklarının şuurunda olan ve ihtiyaçlarını dua ile Rablerine arz eden müminlere tecellisidir:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."[4]

El-Mucîb ismi aynı zamanda kulları duaya davet eden bir isimdir. Allah (cc) büyüklük, azamet, kibriya ve yüceliğine rağmen kullarının dualarına icabet edeceğini belirtmiş ve onları duaya davet etmiştir. Böyle yüce ve güzel olan Allah'a elbette dua edilmelidir:

"Rabbiniz buyurdu ki: 'Bana dua edin size icabet edeyim. Hiç kuşkusuz, bana ibadet etmekten büyüklenenler, boyun eğmiş/ alçaltılmış olarak cehenneme gireceklerdir.' "[5]

"Rabbinize gönülden (yalvara yakara) ve gizlice (için için) dua edin. Şüphesiz ki O, (duada) haddi aşanları sevmez."[6]

Allah'ın (cc) bizleri duaya davet etmesi ve çağrılara cevap vereceğini belirtmesi önemlidir; zira Allah'ın kimsenin duasına ve kulluğuna ihtiyacı yoktur. O'nun dua daveti biz kulların iyiliği içindir. Şöyle ki:

- Kul unutkandır ve zahiri nimetlerle aldanmaya müsaittir; çünkü cahil ve nankördür. Allah (cc) onu duaya davet ederek unuttuğu bir şeyi ona hatırlatmaktadır: Kul olduğunu!..

3. 55/Rahmân, 29-30
4. 2/Bakara, 186
5. 40/Mü'min (Ğafir), 60
6. 7/A'râf, 55

• Dua, kulu terbiye eden ve tevhid dairesinde tutan bir muallimdir. Dua; kula kul olduğunu, Allah'ın ise Rab ve İlah olduğunu hatırlatan bir öğüt gibidir.

• Dua, kulu Allah'a yakınlaştırır. Kul, dua ettikçe Rabbine (cc) yakınlaşır, Allah'ın rahmet, yardım ve muhabbetine nail olur; çünkü "*Dua, ibadetin özüdür.*"[7] Öz/nüve sağlam ise ondan neşet eden de sağlam olacaktır. Hâliyle duası müstakim olanın ibadet ve kulluğu da sağlamdır.

• Duasızlık istiğna alametidir. İstiğna ise kibrin ve kendini beğenmenin tezahürüdür. Modern insan, teknik olarak yol katettikçe hayatı bir nimet olarak kolaylaştıran Allah'ı unutmuştur. Kendi kendisine yettiği vehmiyle, duadan iyice uzaklaşmıştır. Rızkı devletin, ihtiyacı bankanın, şifayı hastanenin, iletişimi teknolojinin... verdiğine inandırılmış modern insan, Allah'a ya hiç dua etmemekte ya da çok az dua etmektedir. Allah (cc) ise kendisine dua etmeyene öfkelenir.[8] Allah'ın dua daveti, kulu istiğna ahlakından kurtarmak içindir, ona olan rahmetidir.

• Dua, insanı kaygı ve endişelerinden kurtarır. İnsan, sayısız korkuyla kuşatılmıştır. Yüceler yücesi Allah'a (cc) dua etmek insanı rahatlatır. Onu dinleyen, isteklerine icabet eden ve korkularından emin kılan bir gücün varlığı insana rahat bir nefes aldırır.

Nasıl Dua Edelim?

Dua, bir ibadettir ve her ibadetin olduğu gibi duanın da bir adabı vardır. Zira o, gönülden kopan acz ve fakrın Allah'a (cc) arz edilmesidir. Allah'a arz edilen şey, O'nun (cc) şanına layık olmalıdır. Kur'ân ve sünnette varid olan dua adabı, duayı, bir ibadet olarak Allah'a arza hazır hâle getirmek içindir. Kişi Allah'a (cc) sunacağı duaya ne kadar değer verirse El-Mucîb de onun duasına o kadar değer verir/icabet eder.

Bu adaplardan bazıları şunlardır:

a. Duaya Allah'a Hamd ve Sena, Resûlullah'a Salât ve Selam ile Başlayıp Bitirmek

Fedâle bin Ubeyd (ra) anlatıyor:

"Resûlullah, Peygamber'e salât ve selam getirmeden dua eden bir adamın duasını duydu ve şöyle buyurdu: 'Bu adam acele etti.' Sonra onu çağırıp ona (veya başka birine) şöyle buyurdu: 'Sizden biri dua ettiğinde (duasına) Allah'a hamdüsena ile başlasın, sonra elçisine salât-u selam getirsin, ondan sonra istediği duayı yapsın.' "[9]

Dua edenin dua ederken uyması gereken adabın ilki; dua ve dilek makamı, El-Ğanîyy ve El-Vehhâb olan yüce Allah'a çokça hamdetmesi, O'nu noksan

7. Ebu Davud, 1479; Tirmizi, 2969
8. Tirmizi, 3373; İbni Mace, 3827; Ahmed, 9701
9. Ebu Davud, 1481; Tirmizi, 3476; Nesai, 1284

sıfatlardan tenzih etmesi, güzel isim ve yüce sıfatlarla O'nu yüceltmesidir. Allah'ı (cc) güzelce övdükten sonra bize dua adabını öğreten Resûlullah'a (sav) salât ve selam getirmesidir.

Bu usul ve adabın benzeri insanlar arasında da adabımuaşeret (görgü kuralları) olarak yerleşmiştir. Herhangi bir şeye ihtiyacı olan bir kimse bu ihtiyacı için komşusuna başvurduğunda direkt olarak "*Hey komşu, bana şunu versene!*" demez. Diyorsa da bu ondaki muaşeret eksikliğini gösterir. Usulen komşunun kapısını/zilini çalar. Önce bir merhabalaşır, selamlaşır, hâl hatır sorar, sonra ihtiyacı olan şeyin ne olduğunu söyler ve tatlı bir dille ister.

Kulların kendi aralarındaki münasebetlerinde dahi bu adaba riayet ediliyorken yüce Allah'a dua edilirken etmemek, yakışık almaz.

b. Dua Ederken Meşru Tevessülde Bulunmak

Kul; Allah'a (cc) yönelip dua ederken cevazı ve meşruiyeti naslarla sabit olan bazı şeyleri vesile kılarak tevessülde bulunabilir, yani bir şeyleri vesile edinerek Allah'tan isteyebilir. Vesile kılınan bu şey, Kur'ân'ın ve sünnetin onay verdiği meşru bir şey olmalıdır. Meşru tevessül ise üç çeşittir:

Allah'ın isim ve sıfatlarıyla tevessülde bulunmak

Allah (cc) kendisini bazı isim ve sıfatlarla isimlendirmiş ve kullarına kendi zatını bu isimlerle tanıtmıştır. Allah'ın sevdiği ve hoşnut olduğu bu isimlerle tevessülde bulunarak dua etmek, yapılan duanın Allah katındaki değerini arttırır. Nitekim Allah da kullarını El-Esmau'l Husna ile dua etmeye çağırır:

"En güzel isimler Allah'ındır. (Öyleyse) bu isimlerle O'na dua edin..."[10]

Yüce Allah'ın her bir ismi, O'nun zatına ve bir sıfatına delalet eder. Kul, bu isimlere uygun dualarla Allah'tan (cc) istediğinde bu isimlerle tevessül etmiş olur. Örneğin, "*Allah'ım! Sen Et-Tevvâb'sın; tevbemi kabul et!*" diye dua etmek ya da "R*abbim! Sen El-Mucîb'sin; duama icabet et!*" gibi...

Bunun yanında Allah Resûlü'nün (sav) öğrettiği özel isimler vardır. İsm-i A'zam (en büyük isim) denilen bu isimler, birer dua anahtarıdır. Kişi bu isimlerle dua ederse Allah'ın (cc) rahmet hazineleri ona açılacaktır:

Bureyde (ra) anlatıyor:

"Resûlullah, bir adamın,

اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَسْاَلُكَ اَنِّى اَشْهَدُ اَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، الْاَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِى لَمْ يَلِدْ، وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ

'Allah'ım şehadet ederim ki şüphesiz sen, senden başka hiçbir ilah olmayan

10. 7/A'râf, 180

Allah'sın. Doğurmayan ve doğrulmayan, hiç kimsede dengi olmayan Bir'sin, Samed'sin; (işte böyle diyerek) senden istiyorum.' dediğini duydu ve şöyle buyurdu:

'Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki o Allah'ın ism-i azamı ile dua etmiştir, ki onunla dua edildiği zaman Allah kabul eder. Onunla istendiği zaman (Allah) verir.' "[11]

Esma binti Yezid'in (r.anha) naklettiği bir başka hadis-i şerifte Resûlullah (sav) şöyle buyurur:

"Allah'ın en büyük ismi (ism-i azam) şu iki ayettedir:

وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌۚ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الرَّحْمٰنُ الرَّح۪يمُ۟

'Sizin İlah'ınız tek bir ilahtır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. O, (özünde merhamet sahibi olan) Er-Rahmân, (rahmetini kullarına eriştiren) Er-Rahîm'dir.'[12]

الٓمٓۜ اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَۙ الْحَيُّ الْقَيُّومُۜ

'Elif, Lâm, Mîm. Allah… Allah… O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Hayat sahibi ve varlığa hayat veren) El-Hayy, (var olmak için hiçbir şeye muhtaç olmayan, her şeyin varlığı kendisine bağlı olan) El-Kayyûm'dur.'[13] *"*[14]

Bu ayetlerin bütününde yüce Allah'ın şu isimleri geçmektedir: Allah, El-Hayy, El-Kayyûm, Er-Rahmân ve Er-Rahîm.

Kul, dua ederken başlangıçta bu isimleri zikretmek ve bununla tevessülde bulunmakla hadis-i şerifte de belirtildiği üzere ism-i azam ile tevessül etmiş ve bunlarla Allah'a (cc) dilekte bulunmuş olur.

Kur'ân-ı Kerim'de dua lafızları içeren ayetlere dikkat edilirse Peygamberlerin (as) dilinden yapılan dualar "رَبِّ" veya "رَبَّنَا" (Rabbim veya Rabbimiz) diye başlar:

رَبَّنَا ظَلَمْنَٓا اَنْفُسَنَا وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِر۪ينَ

"Dediler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz biz kendimize zulmettik. Şayet bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen muhakkak ki hüsrana uğrayanlardan oluruz.' "[15]

رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْاَرْضِ مِنَ الْكَافِر۪ينَ دَيَّارًا

11. Ebu Davud, 1493; Tirmizi, 3475; İbni Mace, 3857; Ahmed, 22952
12. 2/Bakara, 163
13. 3/Âl-i İmran, 1-2
14. Ebu Davud, 1496; Tirmizi, 3478; İbni Mace, 3855; Ahmed, 27611
15. 7/A'râf, 23

“Nuh demişti ki: ‘Rabbim! Yeryüzünde yurt edinen tek bir kâfir dahi bırakma.’ ”[16]

رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَاِلَيْكَ اَنَبْنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيرُ
رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاغْفِرْ لَنَا رَبَّنَاۚ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

“... Rabbimiz! Yalnızca sana tevekkül ettik, yalnızca sana yöneldik ve dönüşümüz de yalnızca sanadır. Rabbimiz! Bizi kâfirler için fitne kılma, (günahlarımızı) bağışla ey Rabbimiz. Şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olanın ta kendisisin.”[17]

رَبِّ هَبْ لِى مِنَ الصَّالِحِينَ

“Rabbim, bana salihlerden (bir evlat) ver.”[18]

رَبِّ اجْعَلْنِى مُقِيمَ الصَّلٰوةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِىۗ رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَآءِ

“Rabbim! Beni ve zürriyetimi namazı dosdoğru kılanlardan eyle. Rabbimiz! Duamı kabul et.”[19]

رَبِّ السِّجْنُ اَحَبُّ اِلَىَّ مِمَّا يَدْعُونَنِى اِلَيْهِۚ وَاِلَّا تَصْرِفْ عَنِّى كَيْدَهُنَّ اَصْبُ اِلَيْهِنَّ وَاَكُنْ مِنَ الْجَاهِلِينَ

“(Bu tehditler üzerine Yusuf) demişti ki: ‘Rabbim! Zindan, bunların beni davet ettiği şeyden bana daha sevimlidir. Tuzaklarını benden defedip uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum.’ ”[20]

رَبِّ اِنِّى ظَلَمْتُ نَفْسِى فَاغْفِرْ لِى

“Dedi ki: ‘Rabbim, nefsime zulmettim. Beni bağışla.’ (Allah) onu bağışladı. Çünkü O, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm’dir.”[21]

رَبِّ هَبْ لِى مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةًۚ اِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَآءِ

“(Meryem’e verilen olağanüstü rızıkları görünce, Allah’ın rahmetini ümit edip)

16. 71/Nûh, 26
17. 60/Mümtehine, 4-5
18. 37/Saffât, 100
19. 14/İbrahîm, 40
20. 12/Yûsuf, 33
21. 28/Kasas, 16

Zekeriyya Rabbine orada dua etti: 'Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.' dedi."[22]

Yüce Allah'ı (cc) en iyi tanıyan ve Allah'a en iyi kullukta bulunan Peygamberlerin, dualarına bu hitapla başlamaları şunu gösterir: Duaya başlarken "*Er-Rabb*" ismini kullanmak, duanın adaplarındandır.[23]

Allah Resûlü'nün (sav) öğrettiği bir diğer edep, "*Ya Ze'l Celal-i ve'l İkram!*" diye duaya başlamak, bu isim ve sıfatla tevessül etmektir:

"Çokça/ sürekli 'Ya Ze'l Celal-i ve'l İkram!' deyiniz."[24]

"Allah Resûlü (sav) *bir adamın 'Ya Ze'l Celal-i ve'l İkram!' dediğini duydu. Adama, 'İşte, senin duana icabet edilmiştir.' buyurdu.'*[25]

İman ve salih ameller ile tevessülde bulunmak

Kulun, yüce Allah'a dua ederken sahip olduğu imanla veyahut geçmişte ihlas üzere Allah (cc) yolunda yapmış olduğu salih amelleriyle tevessülde bulunması meşrudur. Bunları vesile kılarak yapacağı dua yüce Allah'ın bu duayı kabul ve icabetini celbedecektir. İman ile Allah'a tevessül etmeye dair Kur'ân'da şu örnekler yer alır:

رَبَّنَٓا اِنَّنَٓا اٰمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِۚ

"(Cenneti hak eden takva sahipleri) derler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz ki bizler, iman ettik. Günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru.' "[26]

رَبَّنَٓا اِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادٖى لِلْاٖيمَانِ اَنْ اٰمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّاۗ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّـَٔاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِۚ

"Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbinize iman edin!' diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al."[27]

رَبَّنَٓا اٰمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدٖينَ

"... Rabbimiz! İman ettik. (Öyleyse) bizi şahitlerden yaz."[28]

Kul ile Rabbi arasında olan salih ameller vardır. Bunlar, yalnızca Allah'a ve

---

22. 3/Âl-i İmran, 38
23. Başka örnekler için bk. Er-Rabb ismi
24. Tirmizi, 3524
25. Tirmizi, 3527
26. 3/Âl-i İmran, 16
27. 3/Âl-i İmran, 193
28. 5/Mâide, 83

yalnızca O'nun (cc) için yapılan ihlas üzere amellerdir. Bu ameller vesile kılınarak Allah'a dua etmek meşrudur.

Abdullah bin Ömer (ra):

"Üç tane adam, yolda giderken şiddetli yağan yağmur nedeniyle bir mağaraya sığındılar. Sonra bir kaya yuvarlanarak geldi ve mağaranın ağzını (çıkış kapısını) kapattı. Kendi aralarında dediler ki:

'Daha önceden yaptığımız salih amellere bakalım. Onlar ile Allah'a dua edelim. Umulur ki Allah, bizim bu sıkıntımızı giderir.'

Bir tanesi elini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Sen biliyorsun ki benim yaşlı bir annem ile babam var. Ben her gün hayvanları otlattıktan sonra süt sağarım. Eve süt getiririm. Önce anne babama, ondan sonra hanımıma ve çocuklarıma süt veririm. Bir gün eve geldim, baktım ki annem babam uyumuşlar. Çocuklar da açlar. Çocuklarım benim ayağıma dolandılar, süt istiyorlar benden. Ben onlara süt vermedim. 'Önce anneme babama vereceğim, ondan sonra size vereceğim.' dedim. Elimde iki bardakla sabaha kadar annemin ve babamın başında bekledim. Onlar uyandıktan sonra sütlerini onlara içirdim, sonra çocuklarıma verdim. Eğer ben bunu sadece senin rızan için yaptıysam şu kapıyı aç, bizim sıkıntımızı gider.'

Kaya biraz açıldı. Gökyüzünü görmeye başladılar; ancak -mağaranın ağzının- tamamı açılmadı. İkinci adam ellerini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Benim bir amcamın kızı vardı. Bir erkeğin bir kadını sevebileceği en derin aşk ne ise ben onu öyle bir sevgi ile sevdim. Sonra onunla beraber olmayı talep ettim, kabul etmedi. Günün birinde paraya ihtiyaç duyduğu için bana geldi. Benden yüz dinar borç istedi. Ben de ona, 'Yüz dinarı, ancak benimle beraber olursan veririm.' dedi. O da 'Tamam' dedi. Ben tam onunla beraber olacakken bana dedi ki: 'Allah'tan kork ve hakkın olmayanı, hakkın olmayan bir hâlde kendine mal etme!' Ben hemen ondan uzaklaştım ve o parayı da karşılıksız bir şekilde ona verdim. Eğer ben bu ameli sadece senin rızan için yaptıysam bizim bu sıkıntımızı gider, bu kayayı aç.'

Kaya biraz daha açıldı. Onlar gökyüzünü gördüler; ancak yine de tamamı açılmadı. Üçüncü adam ellerini kaldırdı, dedi ki:

'Ya Rabbi! Ben ücretle bir işçi tuttum. Akşam olduğunda ücret olarak onun pirincini ona verdim. O da pek rağbet etmedi, yüz çevirdi ve gitti. Ben onun pirincini ektim. Bu pirinçle elde ettiğim mahsule hayvan aldım. O hayvanları da besledim. Günün birinde işçi geri gelip

— Bana zulmetme! Vermediğin hakkımı bana geri ver! dedi. Ben de ona:

— Bak, orada duran hayvanlar senin hakkındır. Git onları al, dedim. O ise:

— Ey Allah'ın kulu! Benimle dalga mı geçiyorsun? Benim sende olan hakkım olsa olsa bir avuç pirinçti. Nasıl bu hayvanlar benim oldu? diye şaşırarak sordu.

Ona durumu anlattım: 'Bunlar senin hakkındır, gidip alabilirsin.' dedim. Eğer ben bunu senin rızan için yaptıysam bu sıkıntımızı gider ve bu kayayı kaldır.' dedi. Kaya açıldı. Allah onların sıkıntılarını giderdi ve oradan çıkıp gittiler."[29]

Görüldüğü gibi her Müslim, Allah'a (cc) salih bir ameliyle dua edip tevessülde bulunmuştur. Dara düştüğümüzde kendisiyle Allah'a tevessül edecek bir amelimiz var mı? Bu kıssada dördüncü kişi biz olsaydık, nasıl dua ederdik?

Me'sur dualarla dua etmek

Buradaki kasıt, Kur'ân-ı Kerim'de zikredilen dua ayetleri ve Resûlullah'tan (sav) rivayet edilen dualardır. Bu dualar herhangi bir yere ve zamana tahsis edilmeksizin her zaman ve mekânda okunabilecek dualardır.

Me'sur dua, Allah'ı (cc) en iyi tanıyan kulların niyaz ve yakarışıdır. Kalpleri vahiyle arınmış, dillerinden hikmet pınarı akıtılan nebiler, Rablerine bu dualarla yönelmiştir. Hiç şüphesiz onlar, iman edenlerin öncüsü ve örneğidir.

Her birimiz gücümüz nispetinde Kur'ân ve sünnette varid olan bu duaları ezberlemeli, hâlimize uygun dualarla O'na (cc) niyazda bulunmalıyız.

Bazı Me'sur Dua Örnekleri: Peygamber'imizin Duaları

Şeddad b. Evs'ten nakledildiğine göre Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur:

"Seyyidu'l istiğfar/ İstiğfarların efendisi (en üstünü) şöyledir:

اللَّٰهُمَّ اَنْتَ رَبِّى لاَ اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، خَلَقْتَنِى وَاَنَا عَبْدُكَ، وَاَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، اَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَاَبُوءُ لَكَ بِذَنْبِى فَاغْفِرْ لِى، فَاِنَّهُ لاَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ اِلَّا اَنْتَ

'Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ilah yoktur. Beni sen yarattın ve ben senin kulunum. Ben gücüm yettiğince seninle yaptığımız ahde sadık kalacağım ve vaadine ulaşmaya çalışacağım. Yaptıklarımın şerrinden sana sığınırım. Bana verdiğin nimetleri de benim işlediğim günahları da biliyor ve kabul ediyorum. Beni affet; çünkü günahları senden başka bağışlayacak kimse yoktur.'

Kim bu duayı içeriğine gerçekten inanarak gündüz söyler ve akşam olmadan gün içinde ölürse cennete girer. Yine kim bu duayı içeriğine iman ederek gece yapar ve sabah olmadan ölürse cennete girer."[30]

Ali'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav), bana,

29. Buhari, 2215, 2272, 3465; Müslim, 2743; Ahmed, 5973
30. Buhari, 6306

اللهُمَّ اهْدِنِى وَسَدِّدْنِى

"Allah'ım beni hidayete eriştir, beni doğru kıl."[31]

Ebu Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav), birimiz uyumak istediğinde sağ tarafına yatmasını ve şöyle dua etmesini emrederdi:

اللهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْاَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالْاِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ اَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللهُمَّ اَنْتَ الْاَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَاَنْتَ الْاٰخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَاَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَاَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ، وَاَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ

'Göklerin Rabbi, yerin Rabbi ve büyük Arşın Rabbi olan Allah'ım! Her şeyin Rabbi olan Ey Rabbimiz! Ey taneyi ve çekirdeği yaran; Tevrat'ı, İncil'i ve Furkan'ı indiren! Alnından tuttuğun her şeyin şerrinden sana sığınıyorum. Ey Allah'ım! Sen ilksin ve senden önce hiçbir şey yoktur. Sen sonsun ve senden sonra hiçbir şey yoktur. Sen üstünsün, senin üzerinde hiçbir şey yoktur. Sen bâtınsın, senden öte hiçbir şey yoktur. Bizim borçlarımızı sen öde ve bizi fakirlikten zengin eyle.' "[32]

Zeyd b. Erkam'dan (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) şöyle dua ederdi:

اللهُمَّ اِنِّى اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ، وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ، وَالْبُخْلِ، وَالْهَرَمِ، وَعَذَابِ، الْقَبْرِ اللهُمَّ اٰتِ نَفْسِى تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا اَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، اَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا، اللهُمَّ اِنِّى اَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا

'Allah'ım; ben acizlikten, tembellikten, korkaklıktan, cimrilikten, ihtiyarlıktan ve kabir azabından sana sığınıyorum. Allah'ım, nefsime takvasını ver ve onu tezkiye et. Sen tezkiye edenlerin en hayırlısısın. Sen onun Velisi ve Mevla'sısın. Allah'ım; faydasız bilgiden, korkmayan kalpten, doymayan nefisten, kabul olmayan duadan Sana sığınıyorum.' "[33]

---

31. Müslim, 2725
32. Müslim, 2713; Tirmizi, 3400; İbni Mace, 3873; Ahmed, 8960
33. Müslim, 2722

Enes b. Malik'ten rivayet edildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle dua ederdi:

اللَّهُمَّ اِنِّى اَعُوذُ بِكَ مِنَ الهَمِّ وَالحَزَنِ، وَالعَجْزِ وَالكَسَلِ، وَالجُبْنِ وَالبُخْلِ، وَضَلَعِ الدَّيْنِ، وَغَلَبَةِ الرِّجَالِ

"Allah'ım! Kederden, hüzünden, düşkünlükten, tembellikten, korkaklıktan, cimrilikten, borç sıkıntısından ve güçlülerin tasallutundan sana sığınırım."[34]

Ebu Musa El-Eşari'den nakledildiğine göre Peygamber (sav) şöyle dua etmiştir:

رَبِّ اغْفِرْ لِى خَطِيئَتِى وَجَهْلِى، وَاِسْرَافِى فِى اَمْرِى كُلِّهِ، وَمَا اَنْتَ اَعْلَمُ بِهِ مِنِّى، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِى خَطَايَاىَ، وَعَمْدِى وَجَهْلِى وَهَزْلِى، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِى، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِى مَا قَدَّمْتُ وَمَا اَخَّرْتُ، وَمَا اَسْرَرْتُ وَمَا اَعْلَنْتُ، اَنْتَ المُقَدِّمُ وَاَنْتَ المُؤَخِّرُ، وَاَنْتَ عَلَى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ

"Rabbim! Her konuda hatalarımı, bilmediklerimi, aşırılıklarımı ve senin benden daha iyi bildiğin şeyleri bağışla. Allah'ım! Yaptığım yanlışları, kasıtlı yaptıklarımı, bilmediklerimi ve şakalarımı bağışla. Ben bunların hepsini yapmışımdır. Allah'ım! Geçmişte yaptıklarımı ve gelecekte yapacaklarımı bağışla. Gizli ve açık kusurlarımı affet. Öne alan da sona bırakan da sensin ve sen her şeye kadîrsin."[35]

Ebu Hureyre'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) şöyle dua ederdi:

اللهُمَّ اَصْلِحْ لِى دِينِى الَّذِى هُوَ عِصْمَةُ اَمْرِى، وَاَصْلِحْ لِى دُنْيَاىَ الَّتِى فِيهَا مَعَاشِى، وَاَصْلِحْ لِى اخِرَتِى الَّتِى فِيهَا مَعَادِى، وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِى فِى كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِى مِنْ كُلِّ شَرٍّ

'Allah'ım, benim hâlimin güvencesi (ismeti) olan dinimi düzgün eyle. İçerisinde yaşantım olan dünyamı da düzgün eyle. Sonunda dönüp varacağım yer olan ahiretimi de düzgün eyle. Hayatı benim için hayırda artış eyle. Ölümü de tüm şerlerden kurtuluş eyle.' "[36]

c. Allah'a, yakin üzere dua etmek

Kalbin, dua ederken yapılan duanın kabul edileceğine dair yakin üzere bulunması da duanın adabındandır. Nitekim Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

---

34. Buhari, 6369
35. Buhari, 6398
36. Müslim, 2720

"Allah'a kabul edileceğine yakinen inanarak dua edin; çünkü Allah gafletle yapılan duaları kabul etmez!"[37]

Allah Resûlü (sav) duada yakini emrettiği gibi yakine münafi olan dua biçimlerini de yasaklamıştır. Bunlardan biri duada istisna yapmak, yani "*inşallah*" diyerek dua etmektir:

"Sizden biri dua ettiği zaman 'Allah'ım! Eğer dilersen beni bağışla!' demesin! İsteğinde samimi ve azimli olsun; çünkü hiç kimse Allah'ı zorlayamaz."[38]

Duada istisna yapmak, âdeta "*yapsan da olur yapmasan da*" demek gibidir. Bu da müstağni bir ruh hâlinin yapacağı duadır. Duada asıl olan fakrımızı ve aczimizi O'na (cc) izhar etmektir. İçtenlikle, ısrarla, O'nun rahmetine olan ihtiyacımızın bilincinde olarak ve bu ruh hâlini lafızlara yansıtarak duadır.

d. Duanın Kabulünde Acele Etmemek

"Sizden birinin duası, acele edip 'Rabbime dua ettim de kabul etmedi.' demediği müddetçe mutlaka kabul edilir."[39]

Dua bir ibadettir, hatta ibadetin özüdür. Kul namaz kıldığı, cihad ettiği, zikir yaptığı... gibi Allah'a dua etmeli, duayla Allah'a (cc) yakınlaşmalıdır.

Dua edilen Allah, El-Alîm ve El-Habîr'dir. Bizim için neyin hayır neyin şer olduğunu O (cc) bilir. Biz isteriz, hükmü O verir. Bazen ısrarla istediğimiz bir şey bizim için zarardır. O, istediğimizi vermeyerek bizi korumuş olur. Peki, duamız zayi olur mu? Haşa ve kella! Her ibadet gibi dua da Allah'ın katında mahfuzdur ve bir gün mükâfatını bulacaktır.

Ebu Said El-Hudri'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

" 'Bir günah veya akraba bağını kesme içermeyen bir duayla Allah'a dua eden hiçbir Müslim yoktur ki Allah ona mutlaka şu üç şeyden biriyle icabet eder: Ya onun duasına hemen karşılık verir, ya onun için bunun karşılığını ahirete saklar ya da ona denk bir kötülüğü ondan sarf eder.'

Bunun üzerine bir kişi 'O zaman kişi çok dua eder.' deyince Allah Resûlü 'Allah da duaları daha çok kabul eder ve daha çok verir.' buyurdu."[40]

Bu nedenle mümin duayı önemsemelidir, icabeti ise Allah'a bırakmalıdır. "*Duam kabul edilmedi!*" diyerek acelecilik etmemelidir.

e. Sıkıntı veya Ferahlık Anında Duaya Devam Etmek

Malumdur ki dua herhangi bir hâl, zaman ya da mekân ile sınırlı değildir. Bu

---

37. Tirmizi, 3479
38. Buhari, 6339; Müslim, 2679; Ebu Davud, 1483; Tirmizi, 3497; İbni Mace, 3854
39. Buhari, 6340; Müslim, 2735; Ebu Davud, 1484; Tirmizi, 3387; İbni Mace, 3853, Ebu Hureyre'den
40. Edebu'l Müfred, 710; Ahmed, 11133

bir kulluk hâlidir ve insanın her anını kuşatmalıdır. Müslim, dua konusunda müşrik ahlakına sahip olmamalıdır. Başı sıkışınca Allah'ı (cc) hatırlayıp rahata erince unutma nankörlüğüne düşmemelidir:

"İnsana bir zarar dokunduğunda; yan yatarken, otururken ya da ayakta (sürekli bir şekilde) bize dua eder. Sıkıntısını giderdiğimiz zaman da, sanki ona dokunan bir sıkıntıdan dolayı bize hiç dua etmemiş gibi çeker gider..."[41]

Bu, Allah'ın (cc) razı olmadığı ve kınadığı bir ahlaktır. Allah'ın istediği ve razı olduğu, duayı bir yaşam biçimi kılmak; namaz gibi, oruç gibi ömrün sonuna kadar ısrarla yapmaktır:

"Sıkıntılı anlarında Allah'ın duasını kabul etmesini isteyen kimse, genişlik anında çokça dua etsin."[42]

f. Dua İçin Münasip Vakitleri Tercih Etmek

Allah (cc) El-Alîm'dir, Es-Semi'dir. Nerede, ne zaman ve ne kadar dua edilirse edilsin tüm bunları bilir ve işitir. Bununla beraber duanın kabulü için bazı zaman dilimleri tespit ve tayin edilerek mümin kullara bildirilmiştir. Bu vakitlerin bir özelliği insanların çoğunun bunlardan yana gafil olmalarıdır. Bir diğer özelliği ise vakitlerin çok sınırlı veya Kadir Gecesi gibi yılda bir gelen ve araştırılması gereken vakitler olmasıdır. Bu istikamette çaba gösteren, samimi müminler; bu özel vakitleri gözler, araştırır, hakkını vermek için çaba göstererek ihya etmeye çalışırlar. Bu kutlu çaba mümine, icabet olarak geri döner. Aslında şöyle de söylenebilir: Bu vakitlere riayet ederek dua etmek, sözlü duanın amelî duayla desteklenmesidir. Kişi bu vakitleri araştırarak Allah'a (cc) şunu izhar eder: "*Sana muhtacım Rabbim! Duamın kabulüne, rahmetini bana eriştirmene muhtacım. Bu sebeple, icabet vakitlerini gözlüyorum.*"

Bu Vakitlerden Bazıları Şunlardır

Gecenin son üçte biri

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Rabbimiz her gece, gecenin üçte biri kaldığı zaman dünya semasına iner ve 'Yok mu dua eden? Dua etsin de duasını kabul edeyim. Yok mu benden isteyen? İstesin, vereyim. Yok mu bağışlanmasını dileyen? Bağışlanma dilesin de ben de onu bağışlayayım.' diye buyurur."[43]

Gecenin son üçte biri Allah (cc) ile seçkin kullarının buluşma vaktidir. Seçkin kullar, bu vakitte Allah'ın huzurunda bulunur ve O'nun yeryüzüne inen rahmetine yüreklerini açarlar.

---

41. 10/Yûnus, 12
42. Tirmizi, 3382; Hakîm, 1997
43. Buhari, 1145; Müslim, 758

Kadir Gecesi

Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kim inanarak ve sevabını Allah'tan umarak Kadir Gecesi'ni ihya ederse geçmiş günahları bağışlanır."[44]

Kadir Gecesi, Ramazan'ın son on günü içine gizlenmiş, yüce Allah'ın müminlere ikramıdır. Akıllı insan, son on günü ibadet ve taatle, geceleri de kıyamda geçirir. O geceye muvafakat etmek için yüce Allah'a yalvarır.

Secde anı

Secde anında yapılan duanın da makbul ve müstecab olması ümit edilir. Bilindiği üzere namaz dinin direğidir. Nasıl ki yüce Allah'ın dünya semasına en yakın olduğu vakit, gecenin son üçte birlik kısmı ise kulun da yüce Allah'a en yakın olduğu hâl namazdaki secde hâlidir. Bütün mülkün ve içindekiler hakkında tasarruf yetkisinin yegâne sahibi olan yüce Allah'a en yakın olunan bir anda yapılabilecek en makul ve makbul şey, O'ndan istemek hem de çokça istemektir. Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kulun, Rabbine en yakın olduğu an; secdede olduğu andır. Onun için (secdede) duayı çoğaltın!"[45]

Cihad meydanı

Cihad meydanı, canların Allah'a satıldığı yiğitlik meydanlarıdır. Yüce Allah, o meydanlardan şahitler ve şehitler edinir. Bu öyle olağanüstü bir andır ki yapılacak dualara melekler de şahitlik ederek "*Âmin*" diye mukabelede bulunurlar. Bu anın fevkalade manevi hazzı ve yüce Allah'a olağanüstü derecede yakınlık hissini ancak mücahidler bilir. Şüphesiz ki mücahidlerin bu hâli birçok insana nasip olmadığı için çok özel ve ayrıcalıklıdır. Resûlullah (sav) şöyle buyurur:

"İki dua vardır ki asla reddedilmez: Ezan vakti yapılan dua ve iki ordunun (mücahidler ile düşman ordularının) karşılaştığı zaman yapılan dua."[46]

Müslim'in, Müslim kardeşine gıyabında yaptığı dua

"Kişi Müslim kardeşine gıyabında dua ederse melekler 'Âmin! Aynısı sana da olsun.' derler."[47]

Müslim'in kardeşine yaptığı gıyabi dua, ihlaslı bir duadır. Yalnızca Allah rızası için ve kardeş sevgisiyle yapılır. Duadaki bu safiyet, meleklerin duasını da ekleyerek Allah'a yükseltilir. Bu da icabeti kolaylaştırır.

---

44. Buhari, 35; Müslim, 760
45. Müslim, 482; Ebu Davud, 875; Nesai, 1137; Ahmed, 9461
46. Ebu Davud, 2540; Darimi, 1236
47. Müslim, 2732; Ebu Davud, 1534; Ahmed, 27558

Oruçlu kimsenin, mazlumun ve adil imamın yaptığı dua

"Üç kişi vardır ki, duaları geri çevrilmez: İftar edinceye kadar oruçlu kimsenin duası, adil hükümdarın duası ve mazlumun duası..."[48]

Babanın çocuğu için yaptığı dua ve yolcunun duası

"Kabul edilmesinde en ufak şüphe bulunmayan üç kişinin duası şunlardır: Mazlumun duası, yolcunun duası ve babanın çocuğu için yaptığı dua."[49]

Farz namazların akabinde yapılan dualar

Ebu Umame (ra) anlatıyor:

" — Ya Resûlullah! Duaların en çok hangisi kabul olunur? diye soruldu. Resûlullah şöyle buyurdu: '

— Gecenin ikinci yarısında ve farz namazlardan sonra yapılan dualar..."[50]

Uyumadan evvel abdest alan ve Allah'ı çokça zikredenlerin duası

Resûlullah (sav) şöyle buyurur:

"Kim yatağına abdestli olarak yatıp uyku basıncaya kadar Allah'ı zikrederse ve gecenin herhangi bir saatinde de kalkıp Allah'tan gerek dünya ve gerekse ahirete dair ne isterse Allah mutlaka ona istediğini verir."[51]

Ezan vakti, özellikle de ezan ile kamet arasında yapılan dua

Resûlullah (sav) şöyle buyurur:

"İki dua vardır ki asla reddedilmez: Ezan vakti yapılan dua ve iki ordunun (mücahidler ile düşman ordularının) karşılaştığı zaman yapılan dua."[52]

İcabet Edilen Dua Örnekleri

İbrahim'in (as) duası

"Rabbimiz! Onların arasından kendilerine senin ayetlerini okuyan, Kitab'ı ve hikmeti öğreten ve onları arındıran bir resûl gönder. Şüphesiz ki sen, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'sin."[53]

"Andolsun ki Allah müminlerin içinde, kendilerinden olan bir Resûl göndermekle onlara iyilikte bulunmuştur. Onlara O'nun ayetlerini okur, onları arındırır ve onlara Kitab'ı ve hikmeti öğretir. Hiç şüphesiz, (Resûl gelmeden) önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."[54]

---

48. Tirmizi, 3598; İbni Mace, 1752; Ahmed, 8044
49. Ebu Davud, 1536; Tirmizi, 1905; İbni Mace, 3862; Ahmed, 7510
50. Tirmizi, 9856
51. Tirmizi, 3526; Ahmed, 17021
52. Ebu Davud, 2540; Darimi, 1236
53. 2/Bakara, 129
54. 3/Âl-i İmran, 164

Zekeriyya’nın (as) **duası**

رَبِّ هَبْ ل۪ي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً ۚ اِنَّكَ سَم۪يعُ الدُّعَٓاءِ

“(Meryem’e verilen olağanüstü rızıkları görünce, Allah’ın rahmetini ümit edip) Zekeriyya Rabbine orada dua etti: ‘Rabbim! Bana kendi katından temiz bir zürriyet bahşet. Şüphesiz ki sen, duaları işiten/ icabet edensin.’ dedi. O, mihrapta kıyama durmuş namaz kılarken, melekler ona seslendi: ‘Şüphesiz ki Allah, seni Yahya ile müjdeliyor. O, Allah’ın kelimesini (İsa’yı) doğrulayan, (insanların değer verdiği bir) efendi, iffetli ve salihlerden olan bir nebidir.’ ”[55]

Müminlerin duası

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَاِسْرَافَنَا ف۪ٓي اَمْرِنَا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِر۪ينَ

“(Başlarına gelen sıkıntılarda) sadece şöyle söylemekle yetindiler: ‘Rabbimiz! Günahlarımızı ve işlerimizde var olan aşırılıklarımızı bağışla! Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol.’ (Dualarına karşılık) Allah, onlara dünya sevabını ve ahiret sevabının en güzelini verdi. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever.”[56]

رَبَّنَٓا اِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَاد۪ي لِلْا۪يمَانِ اَنْ اٰمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا ۗ رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّـَٔاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِ ۚ

رَبَّنَا وَاٰتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلٰى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۜ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْم۪يعَادَ

“Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: ‘Rabbinize iman edin!’ diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al. Rabbimiz! Resûllerine vadettiğini bize ver ve kıyamet gününde bizi rezil etme. Şüphesiz ki sen, sözünden dönmezsin. Rableri onların (duasına) icabet etti (ve dedi ki): “Sizden erkek olsun, kadın olsun amel yapanların amelini zayi etmeyeceğim. Siz birbirinizdensiniz. Hicret edenler, yurtlarından çıkarılanlar, benim yolumda eziyet gören, savaşan ve öldürülen kimselerin günahlarını örteceğim ve onları altından

55. 3/Âl-i İmran, 38-39
56. 3/Âl-i İmran, 147-148

ırmaklar akan cennetlere sokacağım. (Bu mükâfat, yaptıklarına karşılık) Allah katından bir sevaptır. Allah, yanında sevabın en güzeli olandır."[57]

Musa'nın (as) **duası**

رَبَّنَٓا اِنَّكَ اٰتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَاَهُ زِينَةً وَاَمْوَالًا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَاۙ رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَۚ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلٰٓى اَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلٰى قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتّٰى يَرَوُا الْعَذَابَ الْاَل۪يمَ

"Musa demişti ki: 'Rabbimiz! Sen Firavun'a ve ileri gelen çevresine dünya hayatında bir süs ve mallar verdin. Rabbimiz! Yolundan saptırsınlar diye mi (bunları verdin)? Rabbimiz! Onların mallarını silip süpür ve kalplerini öyle bir sıkıp mühürle ki can yakıcı azabı görünceye dek iman etmesinler.' Allah buyurdu ki: 'Muhakkak ki siz ikinizin duası kabul oldu. Öyleyse dosdoğru olun ve bilmeyenlerin yoluna uymayın sakın.' "[58]

Eyyub'un (as) **duası**

اَنّ۪ي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِم۪ينَۚ

"Eyyub'u da (an)! Hani o Rabbine dua etmiş (ve demişti ki:) 'Şüphesiz ki bu dert bana dokundu/ her yönden beni kuşattı ve sen merhametlilerin en merhametlisisin.' Onun duasına icabet ettik ve sıkıntısını giderdik. Tarafımızdan bir rahmet ve (Allah'a) kulluk edenlere öğüt olması için, ailesini ve bir o kadarını daha ona verdik."[59]

Yunus'un (as) **duası**

لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ سُبْحَانَكَۗ اِنّ۪ي كُنْتُ مِنَ الظَّالِم۪ينَۚ

"Zennûn/ Balık sahibini de (an)! Hani kızgınlıkla (kavmini bırakıp) gitmiş ve onu sıkıntıya düşürmeyeceğimizi sanmıştı. (Onu balık karnında hapsetmekle cezalandırınca) karanlıklar içinde seslenmişti: 'Senden başka (ibadeti hak eden) ilah yok! Sen tüm eksikliklerden münezzehsin. Şüphesiz ki ben, zalimlerden oldum.' Biz, onun (duasına) icabet ettik ve onu dertten/ üzüntüden kurtardık. İşte iman edenleri de böyle kurtarırız."[60]

57. 3/Âl-i İmran, 193-195
58. 10/Yûnus, 88-89
59. 21/Enbiyâ, 83-84
60. 21/Enbiyâ, 87-88

3. Allah, Mucîb İsmiyle Sorulara Cevap Verir

Yüce Allah El-Mucîb'tir; kulların sorularına cevap verir. O'nun (cc) cevapladığı sorular, Kur'ân'da şöyle anlatılır:

"Sana haram aylarda savaşmayı soruyorlar. De ki: 'O ayda savaşmak büyük bir günahtır. (Ancak) Allah yolundan insanları alıkoymak, O'nu (Allah'ı) inkâr, Mescid-i Haram'ın (hürmetini tanımama) ve o beldenin halkını oradan sürmek, Allah katında (haram ayda savaşmaktan) daha büyük bir günahtır. Fitne/ şirk, öldürmekten daha beterdir.' Şayet güç yetirirlerse, sizi dininizden döndürünceye dek sizinle savaşırlar. Sizden her kim dininden döner ve kâfir olarak can verirse, onların amelleri dünyada da ahirette de boşa gitmiştir. Bunlar, ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."[61]

"Sana içki ve kumardan soruyorlar. De ki: 'O ikisinde hem büyük günah hem de insanlar için faydalar vardır.' (Fakat) ikisinin günahı faydasından daha büyüktür. Sana neyi infak edeceklerini soruyorlar. De ki: '(İhtiyaçlarınızdan) arta kalanı (infak edin).' Düşünesiniz (ve gerekli öğüdü alasınız) diye Allah, ayetlerini sizin için açıklar. (Allah, düşünesiniz diye) dünya ve ahirete dair hükümlerini size açıklıyor. Sana (velayetlerini üstlendikleri, evlerinde onlarla beraber yaşayan ve mallarını kullandıkları) yetimlerden soruyorlar. De ki: 'Onların (mallarını) ıslah etmeniz (koruyup, çoğaltmanız) onlar için daha hayırlıdır.' Şayet mallarını mallarınıza karıştırırsanız onlar sizin kardeşlerinizdir. (Bunda bir sakınca yoktur.) Allah (sizden) bozguncu olanla ıslah edeni bilir. Şayet Allah dileseydi (onların mallarına dokunmamanızı, şayet dokunursanız bozulandan mesul olacağınızı söyleyerek) sizi zora sokabilirdi. Şüphesiz ki Allah, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[62] [63]

O (cc) dün olduğu gibi bugün de El-Mucîb'tir; soru soran kullarına cevap verir. Kişi bir şeyi anlayamıyorsa O'na, El-Mucîb olan Rabbine yönelmeli ve sorusuna cevap aramalıdır. O, kapısına geleni boş çevirmez. Bazen sorulan bir soruya Kur'ân ayetiyle cevap verir. Aslında kişi o ayeti biliyordur; ama tam anlamamıştır. Okurken birden aydınlanır ve sorusunun cevabını bulur. El-Mucîb; bazen bir hadisi, bazen bir âlimi, bazen de bir kitabı sorumuzun cevabı kılar. Yeter ki kul içtenlikle Allah'a yönelsin ve sorusuna cevap arasın.

İnsan, ekmeğe ve suya muhtaç olduğu gibi sorularına cevap verecek bir kaynağa da muhtaçtır; zira insan zihni sürekli soru üretir. İnsanın bilgisi sınırlı; dahası, bildiklerini anlaması ve bilgi arasında bağ kurması da sınırlıdır. Şayet sorularına cevap veren bir kaynak bulamazsa kendi ürettiği sorularla helak olur. Cevaplanmayan her soru bir şüpheye dönüşür ve kalbini karartır. Şeytanın karargâhı da şüphe ve şehvetin kuşattığı kalplerdir. Mümin kafası karıştığında

---

61. 2/Bakara, 217
62. 2/Bakara, 219-220
63. Allah'ın (cc) cevap verdiği sorular için ayrıca bk. 2/Bakara, 222, 215, 189; 4/Nîsa, 127, 176

El-Mucîb ve El-Mubîn olan Allah'a yönelmeli, sorularına cevap ve açıklama istemelidir.

4. El-Mucîb'in Çağrısına İcabet Etmek

Yüce Allah, El-Mucîb ismiyle sürekli kullarını çağırır ve onların da bu çağrıya icabet etmelerini ister:

"Ey iman edenler! Sizleri, size hayat verecek şeylere davet ettiğinde Allah'a ve Resûl'e icabet edin. Bilin ki Allah, kişiyle kalbi (düşünceleri) arasına girer. Ve muhakkak (diriltilip), O'nun huzurunda toplanacaksınız."[64]

"Ey kavmimiz! Allah'ın davetçisine icabet edin ve ona iman edin ki, günahlarınızı bağışlasın ve sizi can yakıcı azaptan korusun. Kim de Allah'ın davetçisine icabet etmezse o, yeryüzünde (Allah'ı) aciz bırakacak değildir. Ve onun (Allah'ın) dışında velileri de/ dostları da yoktur. Bunlar, apaçık bir sapıklık içerisindedirler."[65]

Bugünün Mümini İçin Allah'ın Çağrısı

Vahiy, bir bütün olarak Allah'ın (cc) çağrısıdır. Mümin, vahyi (Kur'ân ve sünnet) öğrendikçe hayatın her alanına dair Rabbinin çağrısını anlamaya başlar. Şöyle de diyebilirim: Yaşadığımız hayata dair Allah'ın sayısız emri ve nehyi vardır. Bunların her biri yüce Allah'ın bize yönelik çağrısıdır. Örneğin, bir münker görünce insanları uyarmak ve onları hakka davet etmek, Allah'ın bir çağrısıdır. Bir yetimi/ihtiyaç sahibini görünce başını okşamak, güzel bir söz söylemek ve ihtiyaçlarını gidermek, o an El-Mucîb olan Allah'ın çağrısıdır. Ezan, duyan için bir çağrıdır…

Bazen de Allah'ın çağrısı rabbani âlimlerin, hayra davet eden seçkinlerin, adanmış öncülerin sesinde billurlaşır… O nedenle mümin hayra kulak kabartır, İslami hiçbir çağrıya ilgisiz kalmaz. Allah'a (cc) davet eden bir ses duyduğunda o sese icabet etmeye gayret gösterir.

Mucîb Olan Allah'ın Sunduğu Fırsatlar

Kişi bazen günahlarına, nefsin ayartmasına ve şeytanın iğvasına uyarak Rabbinin çağrısına icabet etmeyebilir. Kur'ân'ın, "*ağırlaşıp yerinize çakıldınız*"[66] diye ifade ettiği bu durum mümini üzmemelidir; çünkü Mucîb olan Rabbimiz kullarına yeni yeni fırsatlar sunarak onları bağışlamak ve hatalarını affetmek ister.[67]

Uhud günü Resûl'e (sav) itaatsizlik eden, savaşta onu yalnız bırakıp kaçan ve yenilgiye neden olan sahabilere, Mucîb olan Rabbimiz ikinci bir fırsat verdi. Allah Resûlü müşrikleri takip edeceğini duyurdu ve yola koyuldu. Ashab, savaş yorgunluğu ve onca yaralarına rağmen bu fırsatı değerlendirdi. Allah

---

64. 8/Enfâl, 24
65. 46/Ahkâf, 31-32
66. 9/Tevbe, 38
67. bk. 4/Nîsa, 26

Resûlü'yle beraber Medine'den çıktılar. Hamrau'l Esed olarak isimlendirilen bu askerî harekât, hiçbir çarpışma olmadan neticelendi. Allah (cc) bunun üzerine şu ayetleri indirdi:

"(Onlar ki; Uhud'da) yara aldıktan sonra Allah'ın ve Resûl'ün çağrısına icabet ettiler. Onlardan (olup) kulluğunu en güzel şekilde yapan ve korkup sakınanlara büyük bir ecir vardır. Onlar ki: 'İnsanlar sizinle (savaşmak için) toplandı. Onlardan korkun.' denildiğinde imanları arttı ve dediler ki: 'Allah bize yeter, O ne güzel vekildir.' Allah'tan bir nimet ve (Allah'ın) fazlıyla onlara hiçbir kötülük dokunmadan (sağ salim yurtlarına) döndüler. (Allah'a güvenip dayanmakla) Allah'ın rızasına tabi oldular. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir."[68]

Böylece Rabbimiz (cc), Uhud Savaşı'yla oluşmuş gönül kırıklıklarını cebretti ve müminler, yaralarını bu manevi tiryakla sardılar.

Bir hayırdan geri kalmışsak kulaklarımızı açmalı, Allah'ın (cc) tanıyacağı ikinci fırsatı dikkatle takip etmeliyiz. Umulur ki ikinci icabetimiz, birinci icabetsizliğimizi telafi eder.

El-Mucîb İsmiyle Dua

Ey Mucîb olan Rabbimiz! Dünya ve ahiret saadeti olan duaları bize ilham et. Sana dua etmeyi bize kolaylaştır ve dualarımıza icabet et! Rabbimiz! Hiç şüphesiz, sen Mucîb'sin. Günahlarımız, fitneler, insi ve cinni şeytanlar sebebiyle oluşan sorularımıza cevap ver, kalplerimizin karışmasına müsaade etme. Rabbimiz! Senin çağrını duyabilmek için işiten kulak, gören göz ve akıl eden kalple bizleri rızıklandır. Çağrına icabet etmeyi bizlere kolaylaştır.

Allahumme âmin

68. 3/Âl-i İmran, 172-174

Kullarına şah damarlarından daha yakın olan Allah.

Dua

Ey El-Karib olan Rabbim! Senin yakınlığına talibim. Beni, sana yakınlaşabileceğim sahih iman ve salih amele muvaffak kıl. Nimetlerin en güzeli olan yakınlığını hissetmemi sağla. Beni senden uzaklaştıracak tüm kötülüklerden sana sığınırım. Rabbim! Beni "*mukarrabin*"den kıl ve rahmetinle beni onların arasına kat.

Allahumme âmin.

EL-KARİB

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın (cc) güzel isimlerinin bir diğeri, El-Karib'tir. Bu isim "*ka-ru-be/ kurb*" kökünden türemiştir. Öz anlamı, uzaklığın zıddı olan yakınlıktır. Gerek maddi gerek de manevi yakınlığı ifade etmek için Arap lügatinde "*kurb*" kelimesi ve türevleri kullanılmaktadır.

Kur'ân'da Allah (cc) için üç (3) yerde El-Karib ismi kullanılmıştır:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."[1]

El-Karib İsminin Anlamı

Kullarına şah damarlarından daha yakın olan Allah, demektir.

El-Karib İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Karib'in Kullarına Yakınlığı

Yüce Allah tüm kullarına yakındır; bunumla birlikte O'nun kullarına olan yakınlığını ikiye ayırabiliriz:

Kurb-u A'm (Genel Yakınlık)

El-Karib olan Rabbimiz; ilmi, kuşatması, gözetlemesi, kontrol ve şahitliğiyle tüm kullarına yakındır, onlarla beraberdir:

---

1. 2/Bakara, 186

“Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. Biz, ona, şah damarından daha yakınız.”[2]

Allah (cc), insana şah damarından daha yakındır. Hiç şüphesiz bu hissî/maddi bir yakınlık değil, ilim ve ihata yakınlığıdır. Allah (cc), nerede olurlarsa olsunlar kullarıyla beraberdir ve onların her hâllerinden haberdardır:

“Gökleri ve yeri altı günde yaratıp sonra da arşa istiva eden O'dur. Yere giren, ondan çıkan, gökten inen ve ona çıkan her şeyi bilir. Nerede olursanız O, sizinle beraberdir. Allah, yaptıklarınızı görendir.”[3]

Kurb-u Has (Özel Yakınlık)

Bunun yanında bir de özel yakınlık vardır. El-Karib olan Allah'ın, iman ve salih amellerle kendisine yakınlaşan ve O'nun (cc) dostluğunu elde edenlere gösterdiği yakınlıktır. Bu; sevgi, şefkat, yardım ve amelleri kabul yakınlığıdır.

Yüce Allah'ın dua edenlere icabet etmesi, tevbe ve istiğfar ehlinin yönelişlerine karşılık verip onları affetmesi ve darda kalan dostlarına yardım etmesi özel/hususi yakınlığının tecellisidir:

“Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar.”[4]

“Semud'a da kardeşleri Salih'i (gönderdik). Demişti ki: ‘Ey kavmim! Allah'a ibadet/ kulluk edin! Sizin O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilahınız yoktur. Sizi yerden (topraktan) yaratan ve orayı imar edip, orada ömür süresiniz diye (sizi var eden) O'dur. (Öyleyse) O'ndan bağışlanma dileyin, sonra O'na tevbe edin. Şüphesiz ki Rabbim, (kullarına en yakın olan) Karib ve (dualara ve isteklere icabet eden) Mucîb'dir.’ ”[5]

“Siz ona (Resûl'e) yardım etmezseniz, muhakkak Allah ona yardım etmiştir. Hani kâfirler iki kişiden biri olarak onu (Mekke'den) çıkarmışlardı ve ikisi mağaradayken arkadaşına (Ebu Bekir'e): ‘Üzülme! Allah bizimle beraberdir.’ demişti. Allah onun üzerine (güven veren ve kalbini yatıştıran) sekinetini indirmiş, görmediğiniz ordularla onu desteklemiş ve kâfirlerin sözünü (şirke davetlerini) en alçak kılmıştı. Allah'ın sözü (tevhid daveti) ise en yüce olandır. Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir.”[6]

Allah'a Yakınlık Nimeti

Dünya nimetleri içinde bir kulun elde edebileceği en büyük saadet; El-Karib'e

2. 50/Kâf, 16
3. 57/Hadîd, 4
4. 2/Bakara, 186
5. 11/Hûd, 61
6. 9/Tevbe, 40

yakınlaşmak ve O'nun yakınlığını, dostluğunu, beraberliğini hissetmektir. Bu öyle bir histir ki kelimelerle anlatmak mümkün değildir. Bu yakınlık, en zor zamanda dua olup insanın diline yapışır; sekinet olup kalbe yağar; yardım olup ayakları sabit kılar; mutmainlik olup tüm kaygı ve endişeleri dindirir; yalnızlığın tesellisi, karanlığın ışığı, gönül kırıklığını gideren bir yoldaş olur.

Özel Yakınlığı Elde Etmek

El-Karib olanın yakınlığını hissetmek için O'na yakınlaşma çabası içinde olunmalıdır; zira Allah'a (cc) yakınlık, O'na yakınlaşma çabasının mükâfatıdır:

"Allah (cc) şöyle buyurmuştur: 'Her kim bir iyilik yaparsa ona o iyiliğin on katı vardır ve daha da arttırırım. Her kim de bir kötülük yaparsa bunun karşılığı misliyledir ya da bağışlarım. Kim bana bir karış yaklaşırsa ben ona bir zira yaklaşırım ve kim bana bir zira yaklaşırsa ben ona bir kulaç yaklaşırım. Kim bana yürüyerek gelirse ben ona koşarak gelirim. Kim bana -bir şeyi şirk koşmaksızın- yer dolusu hata ile huzuruma gelirse ben onu o kadar mağfiretle karşılarım.' "[7]

Allah'a (cc) yakınlaşma çabası insanı "*mukarrabin*" yani "*Allah'a yakınlaştırılmışlar*" mertebesine yükseltir. Bu mertebe, yüce Allah'ın (cc) kendisine yakınlaşmak için sahih iman ve salih amel takdim eden kullarına bahşettiği yüce bir mertebedir. Onların mükâfatı Vâkıa Suresi'nde şöyle anlatılır:

*"(İman ve salih amelde) önde olanlar, (onlar) öncülerdirler. **Bunlar (Allah'a) yakınlaştırılmışlardır**. Naim cennetlerinde, birçoğu öncekilerdendir. (Geçmiş ümmetlerdendirler.) Az bir kısmı da sonrakilerdendir. (Altın ve mücevherlerle) işlenmiş tahtlar üzerinde, karşılıklı olarak yaslanmış hâlde, etraflarında ebedî/ölümsüz kılınmış (hizmetkâr) gençler dolanır, kaynağından doldurulmuş bardaklar, testiler ve kadehlerle. (Onu içtiklerinden dolayı) ne başları ağrır ne de (sarhoşlukla) akılları gider. Seçecekleri meyveler, canlarının istediği kuş eti, iri gözlü huriler, saklı inciler gibidir (onlar). Yaptıkları (salih amellerin) karşılığı olarak, orada, boş/faydasız ve günah olacak bir söz işitmezler. İşitecekleri tek söz, (karşılıklı söyleyecekleri) 'Selam, Selam'dır."*[8]

Allah'a Yakınlaşma Vesileleri

Din, bir bütün olarak Allah'a (cc) yakınlaşma vesilesidir. Allah tarafından indirilen ve Nebi aracılığıyla bize tebliğ edilen her bir esas, "*kurban*"dır ve bizleri Allah'a yakınlaştırır; ancak bazı esasların yakınlaştırıcılığına özel vurgu yapılmış, Allah ve Resûlü (sav) tarafından altları çizilmiştir. Bunlar arasından derleyebildiklerimizi buraya kaydedeceğiz:

İman

Kişiyi Allah'a (cc) yakınlaştıran ve O'nun özel dostlarından kılan en önemli

---

7. Müslim, 2687
8. 56/Vâkıa, 10-26

unsur, imandır; içine şirk karıştırılmamış, batıl dinlerden etkilenmemiş ve vahyin inşa ettiği bir iman…

"(Cenneti hak eden takva sahipleri) derler ki: 'Rabbimiz! Şüphesiz ki bizler, iman ettik. Günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru.' "[9]

"Rabbimiz! İndirdiğine iman ettik, Resûl'e ittiba ettik, bizi (tevhide) şahitlik edenlerle birlikte yaz."[10]

"Deyin ki: 'Bizler; Allah'a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Yakub ve torunlarına indirilene, Musa'ya ve İsa'ya verilene, nebilere Rablerinden verilene iman ettik. Onların arasını ayırmaksızın (hepsine iman ederiz.) Ve biz, Allah'a teslim olanlarız.' Şayet onlar (misli misline), sizin iman ettiğiniz gibi inanırlarsa, hidayete ererler. Yüz çevirirlerse, onlar ancak bir ayrılık içinde olurlar. Onlara karşı Allah sana yetecektir. O (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir. Allah'ın boyası! Kim Allah'tan daha güzel boyaya sahip olabilir? Ve biz O'na kulluk edenleriz."[11]

Samimi Bir Adanmışlık

Adanmışlık, Allah'ın (cc) en sevdiği ve razı olduğu hâllerdendir. Adanmışlar, her şeyden vazgeçerek Allah'a adanır ve Allah'ın dini söz konusu olduğunda her şey onlar için ikinci planda kalır. Elbette böyle büyük bir fedakârlık El-Karib katında karşılıksız kalmaz; Allah (cc) onları mukarrabin'den kılar.

Örnek olarak İmran ailesini zikredebiliriz. Adlarına sure tahsis edilen, peygamber olmadığı hâlde âlemler içinde seçilen ve Kur'ân'a konu olan bir aile: Âl-i İmran.

"Şüphesiz ki Allah, Âdem'i, Nuh'u, İbrahim ailesini ve İmran ailesini âlemler arasından seçmiştir/ üstün kılmıştır. Onlar birbirlerinden (türeyip) gelmiş bir zürriyettir. Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[12]

Ayeti okuyan bir kimse şu soruyu sorabilir: "*Âdem, Nuh ve İbrahim (as) nebiydi; üstün kılındılar. İmran ailesi niçin üstün kılındı?*"

Bu sorunun cevabı bir sonraki ayette veriliyor:

"(Hatırlayın!) Hani İmran'ın karısı demişti ki: 'Rabbim! Şüphesiz ki ben, karnımdaki (çocuğu) hür (senden başkasına kulluk yapmayan) olarak sana adadım. (Adağımı) benden kabul et. Şüphesiz ki sen, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'sin.' "[13]

---

9. 3/Âl-i İmran, 16
10. 3/Âl-i İmran, 53
11. 2/Bakara, 136-138
12. 3/Âl-i İmran, 33-34
13. 3/Âl-i İmran, 35

O adanan çocuk Meryem'di. Allah (cc) İmranı, eşini, kızları Meryem'i ve torunları İsa'yı (as) mukarrabin kullardan kıldı:

"(Hatırlayın!) Hani melekler (Meryem'e) demişti ki: 'Meryem! Şüphesiz ki Allah seni seçti, temizledi ve âlemlerin kadınlarına üstün kıldı.' "[14]

"(Hatırlayın!) Hani melekler demişti ki: 'Ey Meryem! Şüphesiz ki Allah, seni kendinden olan bir kelimeyle müjdeliyor. Onun ismi Meryem oğlu İsa Mesih'tir. Dünyada ve ahirette değerli ve (Allah'a) yakın olanlardandır.' "[15]

Adanmışlığın bereketi bugün için de geçerlidir. Adananlar, Allah'a (cc) yakınlaştırılan mukarreb kullardan olurlar.

Farz ve Nafilelere Özen Göstermek

"Allah (cc) şöyle buyurmuştur: 'Kim benim dostuma düşmanlık ederse ben de ona savaş ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran ameller arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım amelleri yerine getirmesidir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, sonunda onu severim. Onu sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm, benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır ve onu korurum.' "[16]

Hadiste yer alan, farzlarla ilgili vurguya dikkat edelim; çünkü farz, sürekli tekrarlandığından sıradanlaşmaya ve kul üzerindeki etkisini yitirmeye başlar. Oysa Allah (cc) nezdinde "*en sevimli yakınlaştırıcı*" farz ibadetlerdir. Farzların sıradanlaşmaması ve birer alışkanlık hâlini almaması için özel bir çaba gerekir. Aksi hâlde insanın unutkan ve sıradanlaştıran tabiatı, şeytanın da yardımıyla farz ibadetleri olumsuz etkiler.

Secde ile Yükselmek

"Kulun, Rabbine en yakın olduğu an; secdede olduğu andır.Öyleyse (secdede) duayı çoğaltın."[17]

Secde; şerefli alınların arza, temiz ruhların semaya doğru yükselmesidir. İnsan secde secde Allah'a yakınlaşır, secde secde kulluk mertebelerini kateder:

"Şüphesiz ki her secde edişinde Allah senin bir dereceni yükseltir."[18]

Kulluğun en rafine ve konsantre hâli secdedir. Bu hâl, Allah Resûlü'nün (sav) tavsiyesinde olduğu gibi duayla birleşirse ruhun miracı olur; zira bedenin ve kalbin secdesine dil de katılmış olur. İnsan tüm benliğiyle Rabbine yönelmiş (inabe) ve tüm benliğiyle O'na (cc) adanmış (tebettül) olur.

14. 3/Âl-i İmran, 42
15. 3/Âl-i İmran, 45
16. Buhari, 6502
17. Müslim 482; Ebu Davud, 875; Nesai, 1137; Ahmed, 9461
18. Müslim 488; Tirmizi, 388; Nesai, 1139; İbni Mace, 1423; Ahmed, 22377

Gecenin Son Kısmında İbadet Etmek

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Rabbimiz her gece, gecenin üçte biri kaldığı zaman dünya semasına iner ve 'Yok mu dua eden? Dua etsin de duasını kabul edeyim. Yok mu benden isteyen? İstesin, vereyim. Yok mu bağışlanmasını dileyen? Bağışlanma dilesin de ben de onu bağışlayayım.' diye buyurur."[19]

"Rabbin, kula en yakın olduğu an, gecenin son yarısıdır. O saatte Allah'ı zikredenlerden olabiliyorsan, ol."[20]

Gece, Allah'ın (cc) seçkin kullarıyla sözleştiği bir buluşmadır. Bu buluşmaya saat kurmakla, uykusuz kalmakla, uyandırılmak için ısmarlama yapmakla gidilmez. Gündüz, Allah'a layıkıyla kulluk yapılır ve O'nun rızası aranıp gazabından sakınılırsa Allah (cc) kulu huzuruna alır. İcabet edeceği duaları, bağışlayacağı günahlar için istiğfarı ve Allah'a yakınlaşacağı hamd ve tesbihleri ilham eder. Gündüzünü iradeyle kontrol edenin gecesi, yüce Allah tarafından sevk ve idare edilir.

Gece, ilahi rahmet sağanak olur yağar. Bu yağmurda ıslananlar Allah'a (cc) en yakın olan kullardır.

2. El-Karib ve Tevhid

Rabbimizin güzel isimlerini öğrenirken farklı vesilelerle, bir konuya temas ettik: Allah'ın (cc) kuluna yakın olduğunu bilmek tevhide, Allah'ı ulaşılmaz ve uzak görmek ise şirke götürür, dedik.

Müşrik; dini Allah'a halis kılmayan, Allah'a (cc) aracılar vasıtasıyla kulluk eden ve ibadetlerinde aracıları ortak kılan kimsedir.

Muvahhid ise dini Allah'a halis kılan, Allah (cc) ile arasına hiçbir aracı koymayan, ibadetlerini hanif olarak, yalnızca Allah'a yapan kimsedir.

Muvahhid ile Müşrik Arasındaki Fark!

Muvahhid; Rabbinin El-Karib olduğunu, ilmi ve ihatasıyla her an kulu ile beraber olduğunu, insanla düşünceleri arasına girecek kadar ve insana şah damarından daha yakın olduğunu bilir. Buna binaen ibadetlerini, kulluğunu, duasını, namazını, adağını, kurbanını... yalnızca Allah'a (cc) sunar.

Müşrik ise Allah'ı (cc) uzak ve ulaşılmaz görür. Kendisinin çok günahkâr olduğunu, Allah'ın çok yüce olduğunu, bu hâliyle Allah'a el açacak yüzünün olmadığını iddia eder. Bazen de yüce Allah'ı (cc) bir krala ya da şirket müdürüne kıyas eder. Onlara ulaşmak için bir aracıya ihtiyaç olduğu gibi, Allah'a ulaşmak için de bir aracıya ihtiyaç olduğunu düşünür. Kimi zaman melekleri,

19. Buhari, 1145; Müslim, 758
20. Ebu Davud, 1277; Tirmizi, 3579; Nesai, 572, Amr b. Abese'den

kimi zaman peygamberleri, kimi zaman salih insanların ruhaniyetini, kimi zaman ise Allah'ın kendileri hakkında hiçbir delil indirmediği varlıkları aracı kabul eder. Bunların Allah ile arasında vesile/şefaatçi/aracı olduğuna inanır. Allah'a (cc) ulaştırsınlar diye kulluğunu bu varlıklara sunar. Onlara dua eder, onlardan medet umar, onların dehaletine sığınır ve onlardan şifa ister.

Allah (cc) bu hastalıklı mantığı ortadan kaldırmak için şu ayeti indirmiştir:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."[21]

Unutmamak gerekir ki Allah (cc) yücedir ve tüm eksikliklerden münezzehtir; ancak O, yüceliğiyle beraber kullarına yakındır. Allah, kendini yüce olarak tanıttığı gibi yakın olarak da tanıtmıştır. Allah'ı (cc) tazim ve takdis, insanı uzak ve ulaşılmaz bir Allah inancına götürüyorsa bunun şer'i bir tazim olmadığı, şeytani bir iğva ve vesvese olduğu bilinmelidir. Ki şeytan birçok insanı sureten tazim olan; fakat hakikatte tahkir olan bir yolla Allah'tan (cc) uzaklaştırıp şirk bataklığına düşürmüştür.

Firavunlara Kulluk

El-Karib isminde sapmanın bir diğer çeşidi; gayrimeşru yöneticilere, yalancı ve zalim diktatörlere -yani cümle firavunlara- yakın olma isteğidir; çünkü insan zayıftır ve zayıflığını telafi etmek için daha güçlü olana yakın olmak ister. Bu fıtri bir eğilimdir. Allah (cc) yüceler yücesi, izzet sahibi, kuvvet ve metanet sahibidir ve tüm bu sıfatlarının yanında aynı zamanda El-Karib'tir. Kullarına yakındır ve O'na yakınlaşmaya çalışanlara yakınlaşır. Bunu bilmek, kişiye güven verir. Zayıflıktan korktuğu yer ve zamanlarda Allah'a yakınlaşmaya, O'nun yakınlığını hissetmeye çalışır.

Allah'ın (cc) El-Karib olduğunu unutanlar ise Allah'tan kopuk güç merkezlerine yanaşmaya, onların yanında yakınlık elde etmeye ve böylece korkularından emin olmaya çalışır.

Mustekbir tağutlar, toplumun/insanın bu zaafını çok iyi bilirler. Bu sebeple onları "*kendilerine yakın olmakla*" ayartır, tevhid davetine karşı örgütlerler:

"Büyücüler Firavun'a geldiler: 'Şayet biz (Musa'ya) üstün gelirsek herhâlde bize (dolgun) bir ücret verirsin artık değil mi?' dediler. 'Evet, şüphesiz (üstün geldiğiniz takdirde) bana yakınlaştırılmış (gözde adamlarımdan) olacaksınız.' demişti."[22]

Bugün birçok insanın dünya karşısında dinini satması biraz da bu sebepledir. İnsanlar, önce zayıf bırakılıp yapay korkularla tehdit ediliyor. Korku ve çare-

---

21. 2/Bakara, 186
22. 7/A'râf, 113-114

sizlik içinde kıvranan insana çözüm olarak sisteme yakınlık sunuluyor. Makul bir vatandaş olur, sisteme muhalefet etmez ve evden işe işten eve kervanına katılırsa "*devlete yakınlık*" koruması altında olacağı ve bazı haklara sahip olacağı söyleniyor.

Yukarıda mezkûr iki şirk çeşidinden korunmanın yolu, Allah'ı (cc) El-Karib ismiyle tanımaktır.

3. Allah, Vahiy ile Kullarıyla Yakınlık Kurar

"De ki: 'Şayet sapıtacak olsam, kendi aleyhime sapıtmış olurum. Hidayeti bulacak olsam bu, Rabbimin bana vahyettiği ile olur. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (kullarına en yakın olan) Karib'dir.' "[23]

Allah'ın (cc) El-Karib ismi üç yerde varid olmuştur. Bunlardan biri de Sebe' Suresi'nin 50. ayetidir. Ayet, Nebi'nin (sav) dilinden, hidayetin ancak Allah'ın vahyi ile mümkün olduğunu belirtmiştir. Hemen akabinde ise yüce Allah'ın, El-Karib olduğunu söylemiştir.

Demek ki Allah (cc), vahiy aracılığı ile kullarıyla yakınlık kurmaktadır. Başka bir ifadeyle O'na yakınlaşmak isteyenlere vahyi, bir vesile olarak sunmaktadır; çünkü vahiy, Allah'ın kelamıdır. Allah (cc) vahiy ile kullarıyla konuşur, onlarla diyalog kurar, sorularına cevap verir, onlara yol gösterir.

Vahiy, Allah'a (cc) tutunma yollarından biridir. Bu yolla Allah'a tutunanlar ise O'nun rahmet ve ihsanına nail olan, O'na ulaştıran bir yola hidayet edilen kimselerdir:

"Ey insanlar! Rabbinizden size (hiçbir şüpheye yer bırakmayan) burhan geldi ve size apaçık bir nur indirdik. Allah'a iman edip O'na tutunanlara gelince, onları kendinden olan bir rahmete, lütuf ve ihsana dahil edecek ve (sonunda Allah'a ulaşacakları) dosdoğru yola hidayet edecektir."[24]

Kişi gaflet ve günahlar sebebiyle kalbinin katılaştığını hissediyor ve Rabbinden uzaklaştığını düşünüyorsa Kur'ân'a yönelmelidir. Ayet ayet Rabbiyle konuşmalı, her bir ayetin kendisine yönelik bir hitap olduğunu hissetmeli ve Allah'ın rahmetini umup O'na (cc) sığınarak tilavet etmelidir.

Zira Allah (cc), bu Kitab'ı kullarıyla konuşmak ve onlara yakın olmak için indirmiştir.

4. El-Karib İsmiyle Ahlaklanmak

"Size ateşin kendisine haram olduğu veya kendisinin ateşe haram olduğu insanı haber vereyim mi? Karib/ Yakın, sehl/ yumuşak başlı ve heyyin/ uyumlu/ geçimi kolay olan insanlar."[25]

---

23. 34/Sebe', 50
24. 4/Nîsa, 174-175
25. Tirmizi, 2488; Ahmed, 3938

Allah (cc), müminlerin El-Karib ismiyle ahlaklanmasını ister. Bu isimle ahlaklanmak ise kibirden, kendini beğenmişlikten, katı ve kaba olmaktan arınmakla mümkündür; çünkü insanlar güler yüzlü, hoş sohbet, kendilerini dinleyen ve faydalı konuşan insanları yakın hissederler. Yakınlığı asıl sağlayan ise samimiyet ve sadakattir. Kalplerinde mümin kardeşlerine dair güzel duygular besleyen, onların iyilik ve hayrını isteyenler gönülden gönüle köprü kuranlardır.

El- Karib olan Allah, kullarına yakınlık gösteren güzel ahlak sahiplerini sever. Onları bu yakınlıkları nedeniyle mükâfatlandırır. Kibirli, kaba ve katı kulları için hazırladığı ateşten uzaklaştırır.

El-Karib İsmiyle Dua

Ey El-Karib olan Rabbim! Senin yakınlığına talibim. Beni, sana yakınlaşabileceğim sahih iman ve salih amele muvaffak kıl. Nimetlerin en güzeli olan yakınlığını hissetmemi sağla. Beni senden uzaklaştıracak tüm kötülüklerden sana sığınırım. Rabbim! Beni "*mukarrabin*"den kıl ve rahmetinle beni onların arasına kat.

Allahumme âmin.

Kulların işini üstlenen, kendine tevekkül edenleri sahiplenen Allah.

Dua

Ey El-Vekil olan Rabbimiz! Sen tüm varlığın ve mümin kullarının dostu ve vekilisin. Her hayrın hazinesi senin yanında olduğu gibi tevekkül hazineleri de senin katındadır. Bizleri, yalnızca seni vekil edinen, her işlerinde sana tevekkül eden ve tevekkülleriyle sana yakın olan kullardan eyle. Allahumme âmin.

EL-VEKÎL

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinin bir diğeri de El-Vekil'dir. "*Ve-ke-le/ Vekaletun*" kökünden türeyen bu kelime; bir işi başkasına bırakmak, yetki/vekalet vermek ve biri adına bir işi üstlenmek gibi anlamlara gelmektedir.

Kur'ân'da on dört (14) yerde Allah (cc) için kullanılmıştır:

"İşte bu, Rabbiniz olan Allah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. (Öyleyse) yalnızca O'na kulluk edin. O, her şeyin üzerinde (gözetleyen, denetleyen ve işlerini yürüten) Vekil'dir."[1]

"(O) doğunun ve batının Rabbidir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Öyleyse) O'nu Vekil edin."[2]

El-Vekil İsminin Anlamı

Kulların işini üstlenen, kendine tevekkül edenleri sahiplenen Allah, demektir.

El-Vekil İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. O (cc), Her Şeyin Üzerinde Vekil'dir

"İşte bu, Rabbiniz olan Allah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. (Öyleyse) yalnızca O'na kulluk edin. O, her şeyin üzerinde (gözetleyen, denetleyen ve işlerini yürüten) Vekil'dir."[3]

Yüce Allah, her şeyin üzerinde mutlak yetki sahibi, zerreden evrene bütün varlığı sevk ve idare eden, en küçükten en büyüğe her işi üstlenen ve hakkıyla yürütendir. Dolayısıyla her şey O'nun (cc) El-Vekil isminin tecelligâhıdır. Canlı

1. 6/En'âm, 102
2. 73/Müzzemmil, 9
3. 6/En'âm, 102

ve cansız her şey, O'na emanet edilmiştir. Her varlık lisanıhâliyle "*Rabbim! Kendimi sana emanet ettim, sen benim vekilimsin.*" demektedir:

"Şüphesiz ki çekirdeği ve taneyi (içlerinden bitki ve ağaç çıkarmak için) yarıp çatlatan, Allah'tır. Ölüden diriyi, diriden ölüyü çıkarır. İşte Allah, budur. Nasıl olur da (O'na ibadeti bırakıp, bunların hiçbirini yapamayan putlara doğru) çevriliyorsunuz?"[4]

Çiftçi, toprağa tohum ektiğinde tohumu Allah'a (cc) emanet etmiş ve onun ekin hâlini alabilmesi için gerekli olan beşer üstü sürece Allah'ı "*vekil*" kılmıştır.

Rahmi döllenen bir anne adayı Allah'a emanet edilmiş ve meninin önce bir kan pıhtısına, sonra bir et parçasına dönüştürülmesi, kemikleşip et giydirilmesi, bir suret verilerek ruh üflenmesi ve insanın erişemediği tüm bu süreçlerde bebeğin rızık temini Allah'a bırakılmış ve Allah (cc) "*Vekil*" tayin edilmiştir.

"(Karanlıklar içinden) sabahı yarıp çıkaran (da O'dur). Geceyi (içinde dinlenip, rahatlayacağınız) bir sükûnet, Güneş'i ve Ay'ı bir hesaplama ölçüsü kıldı. Bu, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (her şeyi bilen) El-Alîm'in takdiridir."[5]

Uçsuz bucaksız evren, insanın anlamakta dahi zorlandığı devasa sema âlemi... Allah'a (cc) emanet edilmiş ve Allah "*Vekil*" kılınmıştır. Hiçbir insan sabah uyandığında "*Acaba güneş vaktini şaşırıp erken doğmuş olabilir mi?*" diye sormamaktadır. İlginçtir, her şeyden kuşku duyan ve her işini sağlama almaya çalışan modern insan, tamamen Allah'ın (cc) vekâletinde olan Güneş, Ay, gece, gündüz vb. şeylerden kuşku duymamakta, evrenin bir saat gibi dakik işleyişine gönül rahatlığıyla ayak uydurmaktadır. İnansın veya inanmasın her insan fıtri olarak bu konularda mutmaindir. Peki, bunun sebebi nedir? Çünkü mezkûr olaylarda insanın hiçbir dahli yoktur, El-Vekil olan Allah'a (cc) emanet edilmiştir.

Okumaya devam edelim:

"O, karanın ve denizin karanlıklarında yolunuzu bulasınız diye, yıldızları sizin (emrinize amade) kıldı. Şüphesiz ki biz, bilen bir topluluk için ayetlerimizi detaylı olarak açıkladık. O, sizi tek bir nefisten/ Âdem'den yarattı. (Bir) karar kılınacak (bir de) emaneten (durulacak yer) vardır. Şüphesiz ki biz, anlayan bir topluluk için ayetlerimizi detaylı olarak açıkladık. O, gökten su indirendir. O (suyla) her türlü bitkiyi çıkardık. O (sudan) bir yeşillik çıkardık. Ondan da birbiri üstüne binmiş taneler çıkarırız. Hurma ağacının tomurcuğundan (yere) sarkmış salkımlar, birbirine benzeyen ve benzemeyen üzüm, zeytin ve nar bahçeleri... (O bahçeler) ürün verdiğinde meyvesine ve olgunluğuna bakın. Şüphesiz ki iman eden bir topluluk için bunda (ibret alınıp, Allah'ın azamet ve gücünün anlaşılacağı) nice ayetler vardır. Cinleri yaratan (Allah) olmasına rağmen, (tutup da) cinleri Allah'a ortak kıldılar. (Bununla yetinmeyip) hiçbir bilgiye dayanmadan, Allah'a oğullar

4. 6/En'âm, 95
5. 6/En'âm, 96

ve kızlar nispet ettiler. O (Allah), onların yakıştırdığı sıfatlardan münezzeh ve yücedir. Gökleri ve yeri benzersiz şekilde yaratandır. Nasıl çocuğu olsun? O'nun bir hanımı olmadı ki! Her şeyi yarattı ve O, her şeyi bilendir. İşte bu, Rabbiniz olan Allah'tır. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Her şeyin yaratıcısıdır. (Öyleyse) yalnızca O'na kulluk edin. O, her şeyin üzerinde (gözetleyen, denetleyen ve işlerini yürüten) Vekil'dir."[6]

Sözün özü, görebilen insan için, hayatın her alanında El-Vekil ismi tecelli etmektedir. Bu maddi-dünyevi işlerde olduğu gibi manevi-dinî işlerde de böyledir. Toprağa tohum bırakan çiftçi ile kalplere tevhid tohumu bırakan bir davetçi arasında fark yoktur. Her ikisi de elinden geleni ortaya koymakla birlikte, çabalarını Allah'a emanet etmiş ve O'nu (cc) "*Vekil*" tayin etmiştir.

Allah'ın (cc) her işe vekil olduğunu bilen insan ruhsal olarak rahatlar, yüreğinin derinliklerinde bir dinginlik ve mutmainlik hisseder. İnsanlıkla yaşıt ve onun en köklü problemi olan "*belirsizlik endişesini*" en asgari seviyeye indirir; zira Allah'ı El-Vekil olarak tanıyan için belirsizlik yoktur, Allah'a emanet edilmiş bir süreç vardır. İlerde açıklanacağı üzere Allah'ı (cc) vekil kılmak, O'nu (cc) isim ve sıfatlarıyla tanımanın semeresidir. Hâliyle, yaşadığı hayatta elinden geleni ortaya koyan, sonucu nasıl bir Allah'a emanet ettiğini çok iyi bilir ve o Allah'ın (cc), vekil tayin edildiğinde ona vekâlet verenleri zayi etmeyeceğine yakinen inanır. Müminlerin ahlakı olan vakar, teslimiyet, takdire rıza, sabır ve şükür dengesi; Allah'ı (cc) vekil tayin etmenin ve O'na tevekkülün doğal sonucu olur.

2. El-Vekil ve Tevhid

Allah'ın (cc) indirdiği ilk surelerden biri Müzzemmil Suresi'dir. Bu sure içerisinde Allah, müminlere şöyle seslenir:

"(O) doğunun ve batının Rabbidir. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Öyleyse) O'nu Vekil edin."[7]

Ayet, önce Allah'ın tek Rab oluşuna, sonra hak ilah oluşuna vurgu yapmış ve buna "*(Öyleyse) O'nu Vekil edin.*" hükmünü inşa etmiştir. Tevhidin kısımlarından biri de Allah'ın (cc) mutlak vekil oluşunu kabul etmek ve işlerin akıbetini O'na (cc) bırakmaktır. Bir başka ayette Rabbimiz şöyle buyurur:

"Musa'ya Kitab'ı verdik ve: 'Benden başka (işlerinizi havale edip tevekkül edeceğiniz) bir Vekil edinmeyin.' diye o (Kitab'ı) İsrailoğullarına hidayet kıldık."[8]

Henüz İslam'ın ilk günlerinde müminlerin "*Sadece Allah'ı vekil tutmak*" ile ilgili eğitilmeleri, El-Vekil isminin tevhid akidesi için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

---

6. 6/En'âm, 97-102
7. 73/Müzzemmil, 9
8. 17/İsrâ, 2

Bu eğitimin iki ana nedeni olduğunu söyleyebiliriz:

a. Cahiliye Toplumunun Allah dışındaki Varlıkları Vekil Kılması

Sahabe (r.anhum) cahiliyenin en koyu hâllerinin yaşandığı bir toplumda neşet etmişlerdi. Allah (cc) indirdiği ayetlerle bir yandan onları cahiliye kirlerinden (şirk) arındırıyor, diğer yandan sahih bir Allah tasavvuru (tevhid) oluşturuyordu.

Kur'ân ayetleri incelendiğinde "*Vekil*"lik sıfatının insandan nefyedildiği, peygamber dahi olsa bazı konularda hiç kimsenin bir başkasına vekâlet edemeyeceğine vurgu yapıldığı görülür. Bu ayetler bir hakikati ifade etmenin yanında müşriklerin El-Vekil ismindeki sapkınlığını da ifşa eder. Ayetleri sınıflandırarak okuyalım:

- Hidayet ve dalalet konusunda kimse bir başkasına vekil olamaz. Kişi hidayeti aramalı, dalaletten sakınmalı ve Allah'ı (cc) vekil tutmalıdır:

"De ki: 'Ey insanlar! Muhakkak ki size, Rabbinizden hak gelmiştir. Her kim (hakka uyarak) hidayet bulursa, kendi lehine hidayet bulmuştur. Kim de (haktan yüz çevirerek) sapıtırsa, kendi aleyhine sapıtmıştır. Ben (sizi sapıklıktan korumak ve hidayet üzere olmanızı sağlamak zorunda olan) bir vekil de değilim.' "[9]

"Şayet Allah dileseydi şirk koşmazlardı. Seni, onlar üzerine koruyup gözetleyen (biri) kılmadık. Ve sen, onlar üzerine bir vekil de değilsin."[10]

"Şüphesiz ki sana Kitab'ı, insanlar için hak ile indirdik. Kim hidayet bulursa, kendi lehine hidayet bulmuştur. Kim de sapıtırsa, kendi aleyhine sapıtmış olur. Sen, onların üzerine vekil değilsin."[11]

Kur'ân'ın indiği dönemde insanlar kısım kısımdı. Kimisi atalar yolunu taklit ediyor ve atalarının yanılmayacağına inanıyordu, yani hidayet işine atalarını vekil kılmışlardı:

"Onlara: 'Allah'ın indirdiğine uyun.' denildiği zaman: '(Hayır,) bilakis biz, babalarımızı üzerine bulduğumuz (ve alıştığımız âdetlerimize) uyarız.' derler. Babaları hiçbir şey akletmemiş ve doğru yolu bulamamış olsalar bile mi (onların yoluna uyacaklar)?"[12]

Bir başka grup, gaybtan haber aldığına inandığı kâhinlere/tağutlara güveniyor, onların yönlendirmelerini hidayet ölçüsü kabul ediyordu. Onların vekili mistik hâlleri olan, gaybtan sesler işittiğini iddia eden, cinler âlemiyle irtibatı olduğu düşünülen bu zevat idi:

"Şeytanların kimin üzerine indiğini size haber vereyim mi? Çokça iftira eden,

---

9. 10/Yûnus, 108
10. 6/En'âm, 107
11. 39/Zümer, 41
12. 2/Bakara, 170

aşırı günahkâr herkesin üstüne iner. (Bu kâhinler, şeytanlara) kulak verirler ve onların çoğu da yalancıdır."[13]

Bir diğer grup kitap ehliydi. Allah'ın Kitabı'nı tilavet etmeyi bırakmış, rüşvet yiyen, dünyaya meyletmiş, Allah'ın (cc) helallerini haram, haramlarını helal sayan âlimleri/abidleri dinliyor, onların elleriyle yazıp Allah'a nispet ettikleri kitapları okuyorlardı. Hidayet işini bunlara tevkil etmişlerdi:

"Az bir dünyalık elde etmek için elleriyle kitap yazan, sonra da: 'Bu, Allah'ın katındandır.' diyenlere yazıklar olsun. Elleriyle yazdıklarından ötürü yazıklar olsun onlara! (Uydurdukları kitaplar için: 'Allah tarafından yazdırıldı.' diyerek) elde ettikleri kazançtan ötürü de yazıklar olsun onlara."[14]

"Onlar Allah'ı bırakıp din bilginlerini, abidlerini ve Meryem oğlu Mesih'i rabler edindiler. (Oysa) onlar yalnızca bir olan İlah'a ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. (Allah) onların şirk koştuklarından münezzehtir."[15]

Yukarıda okuduğumuz ayetler böyle bir vasatta nazil oldu. Hidayet ve dalalet konusunda Resûlullah'ın (sav) dahi vekil olamayacağını, hidayet ve dalaletin sebep sonuç ilişkisi ve belirlenmiş bir kural dâhilinde Allah'ın (cc) elinde olduğu, tek Vekil'in Allah olduğu belirtildi. Kural şudur: Kim Allah'a yönelir ve hidayet kaynağı olan vahye tabi olursa Allah, onu hidayet eder. Kim de yüz çevirir, müstağni davranır, vahyin (Kitap Sünnet) dışında kaynaklara yönelirse o da nefsi aleyhine sapıtmış olur.

- Hiç kimse Allah'ın kulu hakkında verdiği ahiret hükmünü değiştiremez. Allah'ın (cc) merhamet etmesi veya azap etmesine müdahalede bulunamaz:

"Rabbiniz, (durumunuzu) en iyi bilendir. Dilerse size merhamet eder, dilerse azap eder. Biz, seni onlara (her işlerinden sorumlu bir) vekil olarak yollamadık."[16]

"Hadi diyelim ki dünya hayatında siz onları savundunuz! Peki, kıyamet gününde Allah'a karşı kim onları savunacak ya da kim onlara vekil olacak?"[17]

İster müminler arasında günah işleyenler, ister küfür üzere ölenler olsun, her bir insanın nihai akıbeti Allah'ın (cc) elindedir. Bir insanın bir diğerine vekâlet edip onu Allah'a karşı savunması, ondan Allah'ın azabını defetmesi söz konusu değildir.

Bu, müşriklerde var olan sapkın şefaat anlayışına ilahi bir müdahaledir. Onlar, Allah (cc) katında değerli olan nebi, melek, salih kul ve bunları temsil eden putların kendilerine şefaat edeceğine inanıyor, onları Allah katında vekil tayin

---

13. 26/Şuarâ, 221-223
14. 2/Bakara, 79
15. 9/Tevbe, 31
16. 17/İsrâ, 54
17. 4/Nîsa, 109

ediyordu. Oysa azap ve rahmet Allah'ın elindedir, peygamber dahi olsa hiç kimse bir başkasına vekâlet edip onu Allah'a karşı savunamaz:

"(Allah'ın o kâfirlerin) tevbesini kabul etmesi yahut onlara azap etmesi konusunda senin elinde hiçbir yetki yoktur. Şüphesiz ki onlar, zalimdirler."[18]

Peki, şefaat var mıdır? Elbette vardır ve şefaat yalnızca Allah'ın (cc) yetkisindedir. O'nun izin vermesi ve kullarından razı olmasına bağlı olarak, şefaat gerçekleşecektir:

"Yoksa Allah'ın dışında şefaatçiler mi edindiler? De ki: 'Onlar (şefaat yetkisine) sahip olmasalar ve (sizin onlara olan ibadetinize) akıl erdiremeseler dahi (yine de onları şefaatçi mi edineceksiniz)?' De ki: 'Şefaatin tümü Allah'ındır. Göklerin ve yerin hâkimiyeti/ egemenliği O'na aittir. Sonra O'na döndürüleceksiniz.' "[19]

"Göklerde nice melekler vardır ki -Allah'ın dileyip razı olduğu kimseye izin vermesi dışında- onların şefaatlerinin hiçbir faydası yoktur."[20]

Öyleyse şefaatin vekili de Allah'tır ve şefaat, yalnızca Allah'tan (cc) istenmelidir.

- Koruyucu/El-Hâfız Allah'tır (cc). Hiç kimse koruma konusunda bir başkasına vekâlet edemez:

"Allah'ı bırakıp da veliler edinenler (var ya!) Allah, onların üzerinde gözetleyicidir. Sen, onların üzerine vekil değilsin."[21]

İnsan zayıf bir varlıktır, zayıflığına bağlı olarak korku ve endişeye sahiptir. Kendisini insi ve cinni şeytanlardan, kaderî ve şer'i afetlerden, bedenî ve mali musibetlerden korusun diye koruyucu arar. Allah'ın (cc) El-Veliy ve El-Hâfız olduğunu bilenler, koruma işini Allah'a tevkil eder ve El-Vekil olana tevekkül ederler. Allah'ı tanımayan veya eksik tanıyanlar ise Allah'tan başkalarını dostlar edinir, onlara rağbet eder, onların korumasına sığınır, onları vekil edinirler…

Oysa Allah'ın (cc) takdir ettiği maddi ve manevi dünya afetlerine karşı hiç kimse bir başkasını koruyamaz, onun vekili olamaz:

"Andolsun ki, şayet istesek, sana vahyettiğimizi (aklından, kalbinden) siler götürürüz. Sonra bunun için bize karşı (sana yardım edecek) bir vekil de bulamazsın."[22]

"(İyi de) kara tarafında sizi yerin dibine geçirmesinden ya da tozu toprağa katan bir fırtına göndermesinden emin mi oldunuz? Sonra da kendinize bir vekil bulamazsınız."[23]

---

18. 3/Âl-i İmran, 128
19. 39/Zümer, 43-44
20. 53/Necm, 26
21. 42/Şûrâ, 6
22. 17/İsrâ, 86
23. 17/İsrâ, 68

b. "Müminseniz/Müslimseniz Allah'a Tevekkül Edin!" Kaidesi

El-Vekil ismi ile tevhid arasındaki bir diğer bağlantı, Allah'ın (cc) onu iman ve İslam'ın şartı kılmasıdır:

"... Şayet müminlerseniz yalnızca Allah'a tevekkül edin."[24]

"Müminler ancak o kimselerdir ki; Allah anıldığında kalpleri ürpertiyle titrer, O'nun ayetleri okunduğunda imanlarını arttırır ve yalnızca Rablerine tevekkül ederler."[25]

"Musa demişti ki: 'Ey kavmim! Şayet Allah'a inanıp O'na teslim olduysanız yalnızca O'na tevekkül edin.' "[26]

Tevekkül/Allah'ı vekil edinmek, O'na (cc) mutlak olarak güvenmenin (iman) ve O'na mutlak teslimiyetin (İslam) sonucudur. Tevekkül, emanet etmektir. İnsanın, elinden geleni ortaya koyduktan sonra neticeyi, güvendiği bir varlığa emanet edişidir. Allah'a güven ise imandır ve emeğini Allah'a emanet eden, O'na teslim olmuştur. Sonuç beklemediği gibi olabilir; ancak mutlak teslimiyetle o, bu duruma baştan razı olur.

Tevekkülün/Allah'ı Vekil Edinmenin Hakikati

Kişinin içinde bulunduğu hâlin tevekkül olarak isimlendirilmesi için şu üç şey gereklidir:

- Elinden geleni ortaya koymak
- Sonucu Allah'a (cc) bırakmak
- Takdir edilen sonuca rıza ve teslimiyet göstermek

Birinci unsur olmadığında bu durum Ömer'in (ra) isimlendirmesiyle "*teakül/yiyicilik*" olur. Tembel insanların, durumlarına İslami bir kılıf bulmak adına "*Biz tevekkül ehliyiz.*"[27] demeleri, nefislerini aldatmaktan öte bir anlam ifade etmez.

İkinci unsurun olmaması "*istiğna*"dır. Kişi işlerin akıbetini kendi emek ve çabasıyla belirlediğine inanıyorsa nefsini ilah edinmiş, kendisini Allah'tan (cc) müstağni görmüştür.[28]

Üçüncü unsur olmadığında ise kişinin içinde bulunduğu hâlin yalancı tevekkül olduğu; Allah'a (cc) mutlak değil, menfaat üzere kulluk yaptığı anlaşılır.[29]

---

24. 5/Mâide 23
25. 8/Enfâl, 2
26. 10/Yûnus, 84
27. "Yemenliler hac yapar, yanlarına azık almazdı. 'Biz Allah'a tevekkül edenleriz.' derlerdi. Mekke'ye varınca ihtiyaçlarını insanlardan isterlerdi. Bunun üzerine Allah (cc) '... Azık edinin! Şüphesiz azığın en hayırlısı takvadır...' (2/Bakara, 197) ayetini indirdi." (Buhari, 1523)
28. "Dedi ki: 'Bu (servet), bende var olan bilgi/tecrübe/maharet sebebiyle bana verilmiştir.' Bilmez mi ki Allah, ondan önce kendisinden daha güçlü ve yığdıkları servet çok daha fazla olan kimseleri helak etmiştir. Mücrimlerden günahları sorulmaz." (28/Kasas, 78)
29. "İnsanlardan öylesi vardır ki; Allah'a kıyısından köşesinden (şüphe içinde, ayağı sağlam basmadan) kulluk eder. Şayet ona bir hayır erişirse, onunla mutmain olur. Ona bir fitne/imtihan

Şimdi içinde bu üç unsuru barındıran ve Allah'ın (cc) razı olduğu tevekkül örneklerini okuyalım:

"(Onlar ki; Uhud'da) yara aldıktan sonra Allah'ın ve Resûl'ün çağrısına icabet ettiler. Onlardan (olup) kulluğunu en güzel şekilde yapan ve korkup sakınanlara büyük bir ecir vardır. Onlar ki: 'İnsanlar sizinle (savaşmak için) toplandı. Onlardan korkun.' denildiğinde imanları arttı ve dediler ki: 'Allah bize yeter, O ne güzel vekildir.' Allah'tan bir nimet ve (Allah'ın) fazlıyla onlara hiçbir kötülük dokunmadan (sağ salim yurtlarına) döndüler. (Allah'a güvenip dayanmakla) Allah'ın rızasına tabi oldular. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir."[30]

Allah Resûlü (sav) ve ashabı, Uhud Günü büyük kayıplar verdiler. Allah Resûlü'nü dinlememek, savaştan kaçmak ve Resûl'ü düşman içinde yardımsız bırakmak gibi hatalarla mahcubiyet ve hüzün içinde Medine'ye döndüklerinde, Ebu Sufyan'ın Medine'ye saldırmak ve yenilgiye uğramış İslam ordusunu yok etmek niyetinde olduğunu ve daha kalabalık bir orduyla Medine üzerine yürüdüğünü duydular. Allah (cc) onlara yeni bir fırsat sundu. Hatalarını telafi etsinler diye, onları yeni bir sefere çağırdı.

Allah'a (cc) ve Resûl'üne (sav) icabet ettiler ve yola koyuldular. Ellerinden geleni yaptıktan sonra da "*Allah bize yeter, O ne güzel vekildir.*" dediler. Onlar sonuçtan, Allah da (cc) onlardan razı oldu.

Bir başka örnek:

"Allah'ın rahmeti sayesinde onlara karşı yumuşak oldun. Şayet kaba, katı kalpli biri olsaydın etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlar için bağışlanma dile, işlerinde onlarla istişare et. (Bir konuda) karar verdiğin zaman Allah'a tevekkül et. (Ve onu uygula. Çünkü) Allah, tevekkül edenleri sever."[31]

Allah Resûlü (sav), Uhud'da yaşananlar nedeniyle kırgın ve kızgındı. Allah (cc) onu yumuşatmak istedi. Ashabına karşı merhametle muamele etmesini emretti.

İslam cemaatini bir arada tutan şeyin merhamet ve şefkat olduğunu; kızgınlık ve kırgınlığın, onu öfke ve kaba sözlere sevk etmemesini söyledi, yani "*Onların yanına çıkmadan nefsini kontrol et, öfkeden arındır.*" dedi. "*Çünkü onlar mahcuplar, hatalarının farkındalar ve bu telafisi mümkün olan bir hatadır. Onlarla istişare et. Onlara cemaatin bir parçası olduklarını hissettir. Fikirlerini sor, eskiden olduğu gibi kendine yakın tut.*"

Tüm bu öğütlerin ardından, insan olarak yapılabilecek her şey yapıldıktan sonra karar verdiğinde Allah'a tevekkül etmesini emretti.

---

erişirse, yüz üstü çevrilir (eski hâline döner). Dünyayı da ahireti de kaybeder. İşte bu, apaçık bir hüsrandır." (22/Hac, 11)

30. 3/Âl-i İmran, 172-174

31. 3/Âl-i İmran, 159

Tevekkülün/Allah'ı Vekil Edinmenin Yolu

Tevekkül; mümini dünyada aziz, ahirette bahtiyar kılan kalp amellerindendir. Onu elde etmenin ve tevekkül ehli olmanın bazı sebepleri/yolları vardır. Bu sebepler arasından bir kısmı üzerinde durmak istiyoruz:

Tevekkül, Allah'ı Tanımanın Semeresidir

Tevekkül ehli olabilmek için, Allah'ı (cc) tanımak gerekir. Her insan Rabbini tanıdığı oranda ona dayanır, güvenir ve işlerinin akıbetini gönül rahatlığıyla O'na (cc) teslim eder:

"Ne diye Allah'a tevekkül etmeyelim ki? Kuşkusuz O, bize (dosdoğru) olan yollarımızı göstermiştir. Elbette, bize yaptığınız eziyetlere sabredeceğiz. Tevekkül edecek olanlar yalnızca Allah'a tevekkül etsinler."[32]

Bu ayette müminler, Allah'a tevekkül gerekçelerini açıklıyorlar: "*Kuşkusuz O, bize doğru yolları göstermiştir.*" Allah'ın (cc) kullarına yol göstermesi, O'na tevekkül gerekçesidir. Kısa bir cümleyle çok derin ve anlamlı bir hakikat ifade edilmiştir: "*Yeryüzünde yüzlerce din, ideoloji, görüş, yaşam biçimi vardır. Biz, doğruyu bulmak konusunda Allah'a güvendik ve O'nun elçilerine/ vahye uyduk. Gördük ki bizi yolların en doğru ve müstakim olanına hidayet etmiş. Demek ki O'na dayanan, en güzel ve mustakim olana erişiyor. Öyleyse biz, bu konuda da aynı şeyi yapacak, sizin tehdit ve eziyetlerinize karşı O'na (cc) tevekkül edeceğiz.*" demişlerdir.

"Onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye sorsan hiç kuşkusuz: 'Allah.' derler. De ki: 'Gördünüz mü Allah'ın dışında dua ettiklerinizi? Şayet Allah benim için bir zarar dileyecek olsa, onlar mı O'nun zararını giderecek? Ya da benim için rahmet dilediğinde, onlar mı O'nun rahmetine engel olacak?' De ki: 'Allah bana yeter. Tevekkül edenler, yalnızca O'na tevekkül etsinler.' "[33]

İnsan, faydanın ve zararın Allah'ın (cc) elinde olduğunu ve O'nun dilemesi dışında hiç kimsenin bir başkasına zarar verip fayda eriştiremeyeceğini bilirse/yakin bir şekilde inanırsa elbette Allah'a tevekkül edecektir:

"Ey kavmim! Ne oluyor da ben sizi kurtuluşa çağırırken; siz beni ateşe çağırıyorsunuz? Beni, Allah'ı inkâra ve hakkında bilgim olmayan şeyleri O'na ortak koşmaya davet ediyorsunuz. Oysa ben, sizleri El-Azîz ve El-Ğaffâr (olan Allah'a) davet ediyorum. Çare yok! Beni kendisine çağırdığınız şeyin, dünyada da ahirette de karşılığı ve değeri yoktur. Dönüşümüz Allah'adır. Haddi aşanlar, onlar ateşin ehlidirler. Size (bu) söylediklerimi (yakın bir zamanda) hatırlayacaksınız. Ben, işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz ki Allah, kullarını görendir."[34]

İmanını gizleyen bu muvahhid; Firavun'u ve yanında bulunanları İslam'a davet

32. 14/İbrahîm, 12
33. 39/Zümer, 38
34. 40/Mü'min (Ğafir), 41-44

ediyor. Vazifesini yaptıktan sonra "*Ben işimi Allah'a havale ediyorum!*" diyor ve bu tutumunu "*Şüphesiz ki Allah, kullarını görendir.*" diyerek gerekçelendiriyor.

Evet, Allah (cc) her an sizi görüyor ve O'nun gözetimindeyseniz hiç tereddüt etmeden O'na tevekkül edersiniz, yani Allah hakkındaki doğru bilginiz, sizi tevekküle götürür.

Bu ayetlerin bir benzeri de Hud Suresi'ndedir:

"(Allah'a ibadet ettiğinizi de iddia ediyorsunuz ya!) Allah dışındaki (tüm ibadet ettiklerinizden de uzağım). Hep beraber bana tuzak kurun (ve tuzağın gereğini yapmayı da) ertelemeyin/ bana göz açtırmayın. Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir."[35]

Hud (as) niye tevekkül ediyor? "*Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur...*" diyor. Kâfirlerin meydan okuması karşısında ona bu, eşine az rastlanır cesareti veren güç, Allah'a (cc) tevekkül etmiş olmasıdır. Tevekkülün sebebi ise Allah hakkındaki doğru inançtır. Madem her şeyi O kontrol etmektedir, öyleyse O'nun izni olmadan müşrikler muvahhidlere hiçbir zarar veremeyeceklerdir!

Sonuç olarak tevekkül, Allah'ı (cc) tanımanın semeresidir. Allah ise güzel isimleri, yüce sıfatlarıyla tanınır. Kişi bunları ve tecellilerini gördükçe Allah'a olan imanı/güveni ve İslam'ı/teslimiyeti, yani tevekkülü artar.

Tevekkül, Zamanla Öğrenilir

Tevekkül, "*tefa'ul*" kalıbındandır. Bu siga/kalıp; bir şeyin peyderpey, adım adım ve biraz da zorlanarak/külfetle elde edilmesini ifade eder.

Tevekkül, bir seferde öğrenilen ve hayat boyu insandan ayrılmayan bir ubudiyet türü değildir. İnsan, karşılaştığı olaylarda Allah'a (cc) tevekkül ede ede, tevekkülün manevi hazzı ve kalp mutmainliğine vara vara tevekkül etmeyi öğrenir.

Şöyle de diyebiliriz: İnsan, aceleci bir varlıktır. Olayların akıbetini bilmek ister. Ayrıca o nefsine düşkün, menfaatperest ve bencildir. Akıbetin, isteğine uygun sonuçlanmasını ister. Tevekkül ise sabır işidir. Sonuç ne olursa olsun, Allah'a (cc) güven ve teslimiyet ister. Hâliyle tevekkül, insan tabiatına uygun değildir. Onu elde etmek için çaba göstermek ve nefsi, tevekkül konusunda eğitmek gerekmektedir.

3. Dava Adamı ve Tevekkül

İslam davasına gönül veren davetçiler, Allah'ın (cc) değişmez bir sünneti olarak türlü eza ve cefalarla karşılaşacaklardır. Kimi zaman saptırıcı teklifler kimi zaman

35. 11/Hûd, 55-56

caydırıcı tehditlerle Allah'ın yolundan alıkonulmaya çalışılacak, bu yolda sabır ve takvayla direnenler olduğu gibi onlara meyledip dökülenler de olacaktır.

Allah'a tevekkül eden dava adamı, işine/vazifesine odaklanır. Kaderin getirdiği imtihanlar karşısında Allah'a dayanır, işini O'na (cc) emanet eder. Onun için önemli olan vazifesidir, sonuç değil; zira vazife onun, sonuç Allah'ın sorumluluğundadır. O, başarısını, elde ettiği sonuçla değil, vazifesinde gösterdiği sebatla ölçer. Sonuca gelince şunu bilir: Allah dilerse onu ve beraberindeki muvahhidleri Uhdud Ashabı gibi şehit olarak katına alır. Dilerse birçok resûlde olduğu gibi onu ve beraberindekileri kurtarır, düşmanlarını topluca helak eder. Dilerse de iki topluluğu ayrıştırır ve aralarında imanla küfrün kavgası başlar. Kâh zafer kazanır kâh yenilirler. Bu üç yol, Allah'ın tarih boyunca tevhid ve şirk toplumlarına uyguladığı rabbani sünnet/değişmez yasadır. Dava adamı, vahiy aracılığıyla Rabbinin sünnetini öğrenir; ancak ne sünnetlere ne de sonuçlara takılmaz. Vazifesini yapar ve Allah'ın (cc) vereceği hükmü bekler. Allah (cc), Resûl'üne şöyle buyurur:

"(İstersek) onlara vadettiğimiz (azabın) bir kısmını sana gösteririz ya da seni vefat ettiririz de (ahirete kalır). (Her halükârda) onların dönüşü bizedir. Sonra Allah, onların yaptıklarına şahittir."[36]

"Onlara vadettiğimiz (azabın) bir kısmını sana göstersek veya (hiç göstermeden) seni vefat ettirsek de (fark etmez). Sana düşen ancak tebliğ etmektir. Hesap görmek de bizim işimizdir."[37]

"Sabret! Allah'ın vaadi haktır. İster onlara vadettiğimiz (azabın) bir kısmını sana gösterelim ya da (görmeden) seni vefat ettirelim (fark etmez). Onlar bize döndürülecek (tehdit edildikleri azabı tadacaklardır)."[38]

"Seni götürsek bile, hiç şüphesiz, onlardan intikam alacağız. Ya da onlara vadettiğimiz (azabı) sana gösteririz. Şüphesiz ki biz, onlara güç yetirenleriz."[39]

Bu dört ayet, dikkatle okunmalı ve dava adamları tarafından iyi anlaşılmalıdır; çünkü bu ayetler, Resûllulah'ı ve şahsında tüm dava adamlarını eğitir. Ana mesajı şudur:

Allah (cc), müşriklere vadettiği azabı gösterebilir veya göstermeyebilir... Bir dava adamı olarak Allah Resûlü (sav), güzel akıbeti (İslam'ın zaferi) görebilir veya görmeden vefat da edebilir. Ona düşen yalnızca tebliğ etmek ve Rabbinin Kitabı'na sıkı sıkıya yapışmaktır. O, vazifeden sorumludur, sonuçtan değil. Sonuç Allah'ın elinde, O'nun (cc) vekâletindedir.

Allah'a (cc) tevekkül etmek, dava adamının kalkanıdır. Dava yolunda karşı-

36. 10/Yûnus, 46
37. 13/Ra'd, 40
38. 40/Mü'min (Ğafir), 77
39. 43/Zuhruf, 41-42

laşılacak eza ve cefaya karşı en korunaklı sığınak, tevekkül ile Allah'a iltica etmektir; çünkü Allah El-Veliy'dir, dosttur. O'nu dost bilip tevekkül edenleri asla yarı yolda, yardımsız ve kimsesiz bırakmaz:

"Allah kuluna yetmez mi? Seni, onun dışındaki (sahte ilahlarla) korkutuyorlar. Kimi de Allah saptırmışsa, ona yol gösterecek hiç kimse yoktur. Allah kime hidayet ederse, onu saptıracak kimse yoktur. Allah, izzet sahibi, üstün ve intikam sahibi değil midir? Onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye sorsan hiç kuşkusuz: 'Allah.' derler. De ki: 'Gördünüz mü Allah'ın dışında dua ettiklerinizi? Şayet Allah benim için bir zarar dileyecek olsa, onlar mı O'nun zararını giderecek? Ya da benim için rahmet dilediğinde, onlar mı O'nun rahmetine engel olacak?' De ki: 'Allah bana yeter. Tevekkül edenler, yalnızca O'na tevekkül etsinler.' "[40]

Müşrikler, Allah Resûlü'nü (sav) tehdit etmiş, "*Ya ilahlarımıza sövmeyi bırakırsın ya da onlara emrederiz, seni çarparlar.*" demişlerdi. Allah (cc) bu tehditler üzerine yukarıda geçen ayetleri indirdi. Allah, Resûl'üne (sav), onlardan ve tehditlerinden korunma yolu olarak, O'na tevekkülü ve O'nun, kuluna yeteceği gerçeğini öğretti. Hiç şüphesiz bu ayetler tüm zamanları ve mekânları kapsayacak bir hüküm içermektedir. O gün, Allah Resûlü'nü tehdit eden müşrikler, bugün onun vârislerini tehdit etmektedir. Batılın güç gösterisine ve içi boş tehditlerine karşı bizlere yetecek olan, Allah'tır; çünkü Rabbimiz, şu vaadde bulunmuştur:

"… Kim Allah'a tevekkül ederse O, kendisine yeter…"[41]

Firavun'a karşı hakkı haykıran mümin, Allah'ın vadine güvenerek şöyle demişti:

"Size (bu) söylediklerimi (yakın bir zamanda) hatırlayacaksınız. Ben, işimi Allah'a havale ediyorum. Şüphesiz ki Allah, kullarını görendir."[42]

Allah (cc) vaadini yerine getirdiğini belirterek şöyle karşılık verdi:

"Allah, onu kurdukları tuzağın kötülüklerinden korudu ve azabın en kötüsü Firavun ailesini çepeçevre kuşattı."[43]

Peygamberlerin Tevekkül Örnekleri

"Kavmi onunla tartışmıştı. (İbrahim) demişti ki: '(Allah) beni hidayet etmesine rağmen, Allah hakkında benimle tartışacak mısınız? Rabbimin benim hakkımda bir şey dilemesi hariç, şirk koştuklarınızdan korkmuyorum. Rabbimin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Öğüt almaz mısınız? Siz, (Allah'ın meşruluğuna dair) hiçbir delil indirmediği varlıkları Allah'a ortak koşmaktan korkmazken, ben nasıl sizin şirk koştuğunuz (sahte ilahlardan) korkarım! Şayet biliyorsanız (söyleyin bakalım, hak olan İlah'a ortak koşanlar ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayanlar) bu iki gruptan

40. 39/Zümer, 36-38
41. 65/Talak, 3
42. 40/Mü'min (Ğafir), 44
43. 40/Mü'min (Ğafir), 45

hangisi (Allah'ın azabından) emin olarak (yaşamaya) daha fazla hak sahibidir?' "[44]

" 'İçinizden bir topluluk benim kendisiyle gönderildiğime iman etmiş ve bir taife de iman etmemişse, Allah aramızda hükmedinceye kadar sabredin. O, hükmedenlerin en hayırlısıdır.' Kavminden ileri gelen müstekbirler demişlerdi ki: 'Ey Şuayb! Seni ve seninle beraber iman edenleri kesinlikle yurdumuzdan çıkarıp süreceğiz. Ya da kesinlikle dinimize geri dönersiniz.' Demişti ki: 'İstemesek de mi? Bizi ondan kurtardıktan sonra sizin dininize dönersek, Allah'a yalan yere iftira etmiş oluruz. Rabbimiz olan Allah'ın dilemesi dışında bizim ona dönmemiz mümkün değildir. Rabbimiz her şeyi ilmiyle kuşatmıştır ve biz yalnızca Allah'a tevekkül ettik. Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında hakla hükmet. Sen, hükmedenlerin en hayırlısısın.' "[45]

"Onlara Nuh'un haberini oku. Hani kavmine demişti ki: 'Ey Kavmim! Şayet benim konumum ve Allah'ın ayetleriyle öğüt verişim size ağır geliyorsa ben, Allah'a tevekkül ettim. Siz ve ortaklarınız bir araya gelin ve (benim hakkımdaki) kararınızı verin. (Benimle ilgili yapacaklarınız) size dert olmasın. Sonra da hiç bekletmeden hakkımdaki kararınızı uygulayın/ bana göz açtırmayın.' "[46]

"Demişlerdi ki: 'Ey Hud! Bize apaçık bir belge/ delil getirmedin. Senin sözünle ilahlarımızı bırakacak ve sana iman edecek değiliz. Sana sadece şunu deriz: 'İlahlarımızdan bazısı seni fena çarpmış.' Demişti ki: 'Ben Allah'ı şahit tutuyorum, siz de şahit olun ki ben ortak koştuklarınızdan berîyim. (Allah'a ibadet ettiğinizi de iddia ediyorsunuz ya!) Allah dışındaki (tüm ibadet ettiklerinizden de uzağım). Hep beraber bana tuzak kurun (ve tuzağın gereğini yapmayı da) ertelemeyin/ bana göz açtırmayın. Hiç şüphesiz ben, benim de sizin de Rabbiniz olan Allah'a tevekkül ettim. Hareket eden her canlıyı perçeminden tutan (kontrol edip yönlendiren) O'dur. Şüphesiz ki Rabbim, dosdoğru yol üzeredir.' "[47]

"İki topluluk birbirini görünce, Musa'nın arkadaşları: 'Kesinlikle biz yakalandık.' demişlerdi. Demişti ki: 'Asla! Rabbim benimle beraberdir ve mutlaka bana yol gösterecektir.' "[48]

Dava Erlerine Allah'tan Gelen Müjde!

"İşte bunlar, kendilerine Kitap, hüküm ve nübüvvet verdiklerimizdir. Şayet (onların davetine muhatap olan insanlar, onlardan miras olarak kalan nübüvvet, hüküm ve Kitab'ı) inkâr edecek olursa hiç şüphesiz, onların yerine onu inkâr etmeyen bir topluluğu vekil kılarız."[49]

Bu ayet, müminlerin önünde yepyeni bir ufuk açacaktır. Bir yandan onları

44. 6/En'âm, 80-81
45. 7/A'râf, 87-89
46. 10/Yûnus, 71
47. 11/Hûd, 53-56
48. 26/Şuarâ, 61-62
49. 6/En'âm, 89

teselli edecek, öte yandan onlara **ilahi bir şeref nişanesi takacaktır**. Buna ek olarak **doğru bir bakış açısı** kazandıracaktır. Şöyle ki;

• Ayet, tüm açıklığına ve taşıdığı hidayet nuruna rağmen bazı insanların bu davete duyarsız kalacağını, dahası inkârcı bir tutum takınacağını haber vermiştir. İşte bu, bir tesellidir. Zira insan, çoğu zaman içinde yaşadığı şartlara takılır. Müstekbir ve azgın toplumdan gördüğü kin ve adaveti gözünde büyütür. Dini uğrunda yaşadığı eziyetlerin, kendi haricinde kimsenin başına gelmediğini düşünür. Yüce Allah (cc), şirk toplumlarının tevhid karşısındaki yaşanmış ve yaşanması muhtemel tutumlarını nazara vererek, müminleri teselli eder "*Dava yolunda yalnız değilsiniz!*" der. "*Sizden önce de bunlar yaşandı, sizden sonra da yaşanacak!*" der. Müminin bir elini geçmişteki öncülerin eline, öteki elini gelecekteki kardeşlerinin eline tutuşturur. Bu, mümine teselli veren ve kalbine sekinet inmesini sağlayan ilahi bir destektir.

• Sonra ikinci bir hakikate işaret vardır: Birileri bu daveti inkâr etse de onu hakkıyla ikame edecek birileri var olacaktır. Bunlar Allah'ın İslam davasını tevdi ettiği, davanın vekilleridir. İşte bu, bir şeref nişanesidir. Evet, muvahhid Allah'ın (cc) tevhid davasını tevdi ettiği, davaya vekil kıldığı bahtiyar insandır. Ayeti okurken bu şerefi hissetmelidir. "*Ben*" demelidir "*Bu çağda, davanın tevdi edildiği seçkinlerdenim!*" Hiç şüphesiz bu his, bu duyuş; onu yüceltecek, vakur ve ciddiyet sahibi bir dava adamına dönüştürecektir. Allah'ın (cc) davasına vekil olmak ve O'nun (cc) tarafından görevlendirilmek; muvahhidin düşünce, söz ve eylemlerine yön verecektir… Yapış ve edişlerine anlam katacaktır… Allah'ın (cc) davasını temsil ediyor olmak, onu terbiye eden ve arındıran bir eğitmen vazifesi görecektir.

• Ayetin işaret ettiği bir diğer hakikat; kazandırdığı doğru bakış açısıdır: Bakacaksanız daveti inkâr edenlere değil; davete sahip çıkanlara bakın! Davaya karşı çıkanlara üzülmek yerine ona destek olanlara sevinin. Onu reddedenleri musibet gibi görmek yerine ona omuz verenleri Allah'ın bir nimeti olarak görün. Abdullah b. Abbas (ra) şöyle der:

"Şayet Mekkeliler onu inkâr ediyorsa, Allah (cc) Ensar'ı ve Medine ehlini ona vekil kılmıştır."[50]

Katade (rh) şöyle der:

"Kureyş kâfirleri onu inkâr ediyorsa (ayetin öncesinde zikredilen) on sekiz nebi ona vekil kılınmıştır."[51]

Böylece Allah (cc), inkârcılardan ziyade davaya destek olan, geçmiş ve o günün müminlerine dikkat çekmiştir. Hiç şüphesiz; davaya karşı çıkanlara bakan

---

50. Camiu'l Beyan
51. Mevsuatu't Tefsiri'l Mesur, 25468

ümitsizliğe düşer. Batılın çokluğu karşısında endişeye kapılır. Allah'ın (cc) "*Gör!*" dediğini göreninse kalbi ümit ve sevinçle dolar. Geçmişte yaşamış ve bugün var olan kardeşlerinin varlığıyla güç bulur, izzet duyar.

El-Vekil İsmiyle Dua

Ey El-Vekil olan Rabbimiz! Sen tüm varlığın ve mümin kullarının dostu ve vekilisin. Her hayrın hazinesi senin yanında olduğu gibi tevekkül hazineleri de senin katındadır. Bizleri, yalnızca seni vekil edinen, bütün işlerinde sana tevekkül eden ve tevekkülleriyle sana yakın olan kullardan eyle.

Allahumme âmin.

Üstlendiği şeylere kefil olan ve kullarının kefaletlerine sadık olmasını seven Allah.

Dua

Ey El-Kefîl olan Rabbimiz! Bizlere razı olduğun işleri üstlenmeyi, üstlendiğimiz/kefil olduğumuz işlerin hakkını vermeyi, yeminlerimize bağlı kalmayı ve söz ve yeminlerimizde doğrulardan olmayı kolaylaştır. Ey El-Kefîl! Sen; vahyin, dinin ve müminlerin kefilisin. Rabbimiz! Senin kefaletine güvenmeyi, kefaletini hissetmeyi ve buna bağlı olarak din-i İslam'a en güzel şekilde hizmet etmeyi bizlere kolaylaştır.
Allahumme âmin.

EL-KEFÎL

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden bir diğeri El-Kefîl'dir. "*Ke-fe-le/ Kefl*" kökünden iştikak eden kelime, bir işi üstlenmek, güvence vermek gibi anlamlara gelmektedir.

Kur'ân'da bir (1) defa yer almıştır:

"Allah'a söz verdiğinizde O'nun ahdini eksiksiz yerine getirin. Pekiştirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. (Çünkü, yapacağınız işe Allah adına yemin etmekle) üzerinize Allah'ı Kefil kıldınız. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı bilir."[1]

Anlam itibarıyla "*El-Vekil*" ismine yakındır. Bu nedenle bazı âlimler El-Vekil ve El-Kefîl isimlerini eş anlamlı kabul etmiştir. İki kelimenin anlamları yakın olsa da lafızlarının farklı oluşu anlamlarında da farklılık olduğunu göstermektedir.

El-Kefîl İsminin Anlamı

Üstlendiği şeylere kefil olan ve kullarının kefaletlerine sadık olmasını seven Allah, demektir.

El-Kefîl İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Kefîl İsminin Tecellileri

Allah (cc) neyin kefilidir? Bu soruya cevap verdiğimiz takdirde El-Kefîl'in tecellileri daha iyi anlaşılacaktır.

Vahyi tilavet eden bir mümin, Allah'ın (cc) bazı şeyleri üstlendiğini ve müminlere güvence verdiğini görecektir. İşte bu üstlenilen işlerin tamamı El-Kefîl isminin tecelligâhıdır.

1. 16/Nahl, 91

a. Allah, Rızkın Kefilidir

"Yeryüzünde kıpırdayan hiçbir canlı yoktur ki, mutlaka onun rızkı Allah'a aittir. O, (canlıların) karar kıldıkları yeri de geçici olarak bulundukları yeri de bilir. Hepsi apaçık bir Kitap'ta yazılıdır."[2]

Rızkın kefili Allah'tır. Mümin, Allah'ın (cc) rızka vekil olduğunu bildiği için, çalışır, elinden geleni ortaya koyar; sonunda ise Allah'a tevekkül eder. El-Vekil isminde temas ettiğimiz gibi tevekkülün şer'i tevekkül olabilmesi için emek/çaba şarttır. Şayet sonuç istediği gibi olursa, Eş-Şekûr ve El-Hamîd isimleriyle Allah'a kulluk eder, hamdı ve şükrü çoğaltır.

Sonuç umduğundan farklı olur da rızkı daraltılırsa El-Kefîl ismiyle Rabbine yönelir. Rızkın kefilinin Allah (cc) olduğunu bildiği için harama tevessül etmez, isyan ve şükürsüzlükle Rabbine karşı gelmez; çünkü rızkının kefili Allah'tır: Yaşamını sağlayacak rızkı mutlaka Rabbi ona ulaştıracaktır. Bu yönüyle bakıldığında El-Kefîl ismi, El-Vekil isminin tamamlayıcısıdır.

b. Allah, Kitab'ın Kefilidir

"Şüphesiz ki zikri/ Kur'ân'ı biz indirdik. Onu koruyacak olan da hiç kuşkusuz yine biziz."[3]

Vahyin kefili Allah'tır ve kıyamete kadar Kitab'ını koruyacaktır. 14 asırdır, bunca düşman saldırısına rağmen, O'nun (cc) koruduğu Kitab'a hiçbir şey olmamıştır.

c. Allah; Dinini Korumaya, Üstün Kılmaya ve Nurunu Tamamlamaya Kefildir

"Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Allah ise nurunu tamamlamak dışında birşey istemez. Kâfirler istemese de... Müşrikler hoşlanmasa da, tüm dinlere üstün gelsin diye, Resûlü'nü hidayet ve hak dinle gönderen O'dur."[4]

Allah (cc) İslam'ın kefilidir. Âdem'den (as) bu yana dinini korumuş ve onu taşımaya ehil/layık insanlar geldiğinde de tüm batıl dinlere üstün kılmıştır.

Din, tabiatında üstün olmayı bulundurur. Üstün olmadığı yerlerde sorun dinde değil, dini taşıma iddiasında olanlardadır.

d. Allah, Müminlere Yardım Etmeye Kefildir

"Andolsun ki resûllerimiz için (şu) sözümüz geçmiştir: Şüphesiz ki onlar, (evet, kesinlikle onlar) yardım olunacaklardır."[5]

Rabbimiz zaferin ve yardımın kefilidir. Ne var ki O (cc), yardımını şartlara bağlamıştır. Şartlar yerine geldiğinde müminler mutlaka yardıma nail olmuşlardır.

2. 11/Hûd, 6
3. 15/Hicr, 9
4. 9/Tevbe, 32-33
5. 37/Saffât, 171-173

Yardımın gecikmesi, müminlerin şartlara tam anlamıyla riayet etmediğini gösterir.

Allah (cc), Bedir Savaşı'nda şu sözüyle yardımı üstlenmiştir:

"(Hatırla!) Hani sen müminlere: '(Gökten) indirilmiş üç bin melekle Rabbinizin sizi desteklemesi yetmez mi?' diyordun. Evet, şayet sabreder ve korkup sakınırsanız -onlar aniden size saldıracak olsa bile- Rabbiniz, işaretli beş bin melekle sizi destekleyecektir."[6]

Dikkat edilirse yardım; sabır ve takva şartına bağlandı. Müminler Bedir'de bu şartlara uyunca yardıma nail oldular; zira Allah, sözünün kefilidir. Uhud gününde ise savaş meydanında sabretmediler, Resûl'e (sav) itaat edip takva göstermediler. Onlar şartları çiğneyince Allah (cc) yardımı erteledi ve Uhud yenilgisi yaşandı.

Rabbimiz (cc) bir şeyi üstlenmişse onun kefilidir. O asla sözünden dönmez ve O'nu, yerde ve gökte aciz bırakacak hiçbir şey ve durum yoktur. Mümin, İlahi vaadlerde vaade değil, öz nefsine yoğunlaşmalıdır. Şayet vadedilen gerçekleşmiyorsa bu, müminin bir şeyleri eksik yaptığını ve şartlara tam olarak riayet etmediğini gösterir.

2. Allah'ın Hoşnut Olduğu "Kefalet"

Kur'ân ve sünnet, Allah'ın (cc) iki kefaletten razı olduğunu söyler.

Bunlardan ilki yetimlerin ve dulların kefaletidir. Yetim ve dulların (ve onların durumunda olan yardıma muhtaç kimselerin) kefaleti; onların bakımını üstlenmek, dinî ve ahlaki gelişimleriyle ilgilenmek, bakım ve koruma gerektiren mallarına sahip çıkmak şeklindedir.[7]

Allah Resûlü (sav) işaret ve orta parmağını birleştirerek şöyle buyurdu:

"Ben ve yetimin (bakımını üstlenen) kefili, cennette böyle (yan yana) olacağız."[8]

"Yetim ve dulların ihtiyacı için koşturan, Allah yolunda cihad eden gibidir."[9]

Yetim, dul ve miskin; yüce Allah'ın topluma emanetidir. Onların bakımını üstlenmek (kefalet), Allah'ın (cc) emanetine sahip çıkmaktır. El-Kefîl olan Allah, emanetlerine sahip çıkan ve onlara kefil olanları sever, Nebi'ye (sav) komşu kılmayla mükâfatlandırır.

Yetim ve yardıma muhtaçlarla ilgilenmek, kalpte merhamet olduğunu gösterir. Yüce Allah, merhametli kullarına rahmet eder.

Diğer kefalet, Allah'a (cc) adanmış olanların bakımını üstlenmek ve onlarla

---

6. 3/Âl-i İmran, 124-125
7. bk. 2/Bakara, 83, 177, 220; 4/Nîsa 2, 127; 76/İnsân, 8; 93/Duhâ, 9
8. Buhari, 5304; Ebu Davud, 5150; Tirmizi, 1918; Ahmed, 22820
9. Buhari, 6007

ilgilenmektir. Zekeriyya'nın (as) Meryem (r.anha) annemizin bakımını üstlenmesi, bu kapsamdadır:

"Rabbi (onun adağını) güzel bir şekilde kabul etti ve (bir bitkinin yetişmesi gibi) onu güzelce büyüttü. (Onun bakımını üstlenmek için yarışan din adamlarına rağmen Allah) Zekeriyya'yı ondan sorumlu kıldı. Zekeriyya her ne zaman Meryem'in yanına mihraba girdiyse (yanına Zekeriyya dışında kimse girmiyor ve Meryem bulunduğu yerden çıkmıyor olmasına rağmen) onun yanında yiyecek bulurdu. Dedi ki: 'Meryem! Sana bu (yiyecek) nereden geldi?' Dedi ki: 'Bu, Allah'ın katındandır. Allah, dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırır.' "[10]

İlme, İslami hizmete, mücadeleye ve hayra adanmış çocuk ve gençlerin bakım ve terbiyesini, masraflarını, sorun ve sıkıntılarını üstlenmek (kefil olmak); bu kapsamdadır.

Rabbimiz (cc), yapılacak infakların da böylesi adanmış insanlara olmasını tavsiye etmektedir:

"(Yapacağınız infak ve sadakaya en fazla hak sahibi olanlar; kendilerini İslam davasına adayan, Allah yolunda cihad etmek ve görevden göreve koşmaları nedeniyle dünyalık işlere vakti kalmamış ayrıca Allah yolunda edindikleri düşmanlar tarafından) yeryüzünde gezip dolaşmaya güç yetiremeyen, Allah yolunda alıkonulmuş fakirlerdir. Sergiledikleri iffetli tavırdan ötürü onları tanımayan, zengin zanneder. Sen onları yüzlerindeki (fakirlik alametlerinden) tanırsın. İnsanlardan ısrarlı/ bıktırıcı bir şekilde istemezler. Hayır olarak her ne infak etmişseniz, hiç şüphesiz Allah onu bilir."[11]

İslam davasına adanmış insanlar iffetlidir; kimseden bir şey dilemez, kimseye yük olmak istemezler. İslam için koşturduklarından dünyalarını kazanmaya vakitleri olmaz. Çoğu zaman düşman edinir ve yeryüzünde diledikleri gibi hareket edemezler. İşte bu insanlar, İslam toplumuna emanet edilmiştir! Toplumdan, onları araştırmaları ve yardımcı olmaları istenmiştir.

3. Yemin Etmek Allah'ı Kefil Tutmaktır

"Allah'a söz verdiğinizde O'nun ahdini eksiksiz yerine getirin. Pekiştirdikten sonra yeminlerinizi bozmayın. (Çünkü, yapacağınız işe Allah adına yemin etmekle) üzerinize Allah'ı kefil kıldınız. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızı bilir."[12]

Yemin eden kimse, güvenilir olduğuna dair Allah'ı (cc) kefil göstermiş olur. Yemin ederek, doğruluğuna El-Kefîl olan Rabbini şahit tutmuş olur. Bu suretle, yemin etmek, Allah'ı kefil göstermektir. Yine bu nedenledir ki Allah (cc), yemin edenin yeminine bağlı kalmasını ve Allah'ın kefaletini çiğnememesini ister:

10. 3/Âl-i İmran, 37
11. 2/Bakara, 273
12. 16/Nahl, 91

"... Yeminlerinizi koruyunuz!.."[13]

Bilindiği gibi en çirkin günahlardan biri Allah (cc) adına yalan söylemektir; çünkü Allah adına yalan söyleyen insan, Allah'a gerektiği şekilde saygı göstermemiş ve Rabbini tazim etmemiştir. Yalan üzerine yemin eden insan da yalana Rabbini şahit ve kefil gösterdiği için Allah (cc) adına yalan söylemiş olur:

"Her kim (yalan) yeminle Müslim birinin hakkına girerse Allah ona ateşi vacip, cenneti de haram kılar."[14]

"Üç kişi vardır ki Allah kıyamet günü onlarla konuşmayacak, onları temize çıkarmayacaktır ve onlar için elim bir azap vardır: Yolda, yanında fazladan su bulunduğu hâlde bu suyu yolda kalmışa vermeyen kimse; bir imama, ancak dünyalık için biat eden, istediği kendisine verildiğinde sözünü tutan, aksi hâlde ise sözünü tutmayan kimse ve malını ikindiden sonra bir adama satıp Allah adına yemin ederek 'Bu mala şöyle şöyle fiyat verilmiştir.' diyen kimse. Müşteri de o kimsenin sözüne -söylediği kadar verilmediği hâlde- inanır ve o malı kendisinden yüksek fiyata satın alır."[15]

"Büyük günahlar şunlardır: Allah'a şirk koşmak, anne babaya başkaldırmak, bir kimseyi öldürmek ve yalan şey için yemin etmek."[16]

El-Kefîl ismine dair nebevi bir kıssa

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, o demiştir ki:

"Peygamber (sav)*, İsrailoğullarından bir adamdan söz etti. O adam, birinden bin dinar ödünç istedi. Adam ona:*

— Şahitler getir de tanıklık etsinler, dedi. Borç alan adam da:

— Şahit olarak Allah yeter! dedi. Adam:

— Peki, o zaman bana bir kefil getir! dedi. O:

— Kefilim Allah'tır, kefil olarak O yeter! deyince;

— Doğru söyledin, dedi ve bin dinarı belirli bir süreye kadar ona verdi.

Borç alan adam denize açıldı, başka bir ülkeye gitti. İşini bitirince de borcunu ödemek amacıyla geri dönmek için gemi aradı; ancak bulamadı. Bunun üzerine bir kütüğü oydu, parayı ve yazdığı bir mektubu onun içine yerleştirip üstünü kapattı. Sonra kütüğü denize götürdü ve Allah'a şöyle yalvardı:

'Allah'ım, iyi biliyorsun ki ben falandan bin dinar istedim. Benden şahit istedi ve ben, 'Şahit olarak Allah yeter!' dedim, kabul etti. Sonra kefil istedi ben de ona, 'Kefilim Allah'tır, kefil olarak O yeter!' dedim, bunu da kabul etti. Ona borcumu

13. 5/Mâide, 89
14. Müslim, 137
15. Buhari, 7212; Müslim, 108
16. Buhari, 6675

ödemek için bir gemi aradım, bulamadım. Ben bunu sana emanet ediyorum (yerine ulaştır).'

Bu şekilde Allah'a yalvardıktan sonra kütüğü denize attı. Sonra ülkesine gitmek için tekrar gemi aramaya koyuldu. Borç veren adam ise belki gelir borcunu öder, diye adamın gemiyle gelmesini gözetlemeye başladı. Beklerken adamın gönderdiği içinde para ve mektup bulunan kütüğü gördü. Onu alıp odun olarak kullanmak için evine götürdü. Odunu kırınca içindeki parayı ve mektubu gördü. Bir müddet sonra da borç alan adam, elinde bin dinarla çıkageldi ve dedi ki:

— Kusura bakma! Zamanı geçti. Gemi bulamadığım için gelemedim; ancak şimdi gelebildim, al şu bin dinarını! Borç veren adam dedi ki:

— Sen bana bir şey gönderdin mi? Borçlu:

— Ben, sana kendisiyle geldiğim bu gemi dışında başka bir gemi bulamadığımı haber ediyorum, dedi. Borç veren adam dedi ki:

— Allah, kütük içerisinde gönderdiğin emanetini yerine ulaştırdı. Bin dinarını al ve geri dön."[17]

El-Kefîl İsmiyle Dua

Ey El-Kefîl olan Rabbimiz! Bizlere razı olduğun işleri üstlenmeyi, üstlendiğimiz/kefil olduğumuz işlerin hakkını vermeyi, yeminlerimize bağlı kalmayı ve söz ve yeminlerimizde doğrulardan olmayı kolaylaştır. Ey El-Kefîl! Sen; vahyin, dinin ve müminlerin kefilisin. Rabbimiz! Senin kefaletine güvenmeyi, kefaletini hissetmeyi ve buna bağlı olarak din-i İslam'a en güzel şekilde hizmet etmeyi bizlere kolaylaştır.

Allahumme âmin.

17. Buhari, 2291; Ahmed, 8587

Zatı ve sıfatları büyük, azamet ve kuvvet sahibi Allah.

Dua

"*Ey Azîm ve Halîm olup kendisinden başka ilah olmayan Allah'ım! Ey göklerin ve yerin Rabbi olup kendisinden başka ilah olmayan ve büyük arşın sahibi olan Allah!*"

Ey El-Azîm olan Rabbimiz! Sen azimsin; emrin azim, sözün azim, haberin azim, yarattıkların azimdir… Seni tazim etmeyi ve tazim edilmesini istediğin şeyleri tazim etmeyi bizlere kolaylaştır.

Rabbimiz, sen azamet sahibisin! Kuvvet ve büyüklük senin sıfatındır. Senin karşında her şey küçük ve zayıftır. Zorluklarda, sıkıntılarda ve imtihanlarda El-Azîm isminle bize yardım et, elimizden tut; önümüzdeki engelleri, yüreğimizi daraltan sıkıntıları gider!

Allahumme âmin.

EL-AZÎM

Genel Bilgiler

El-Azîm, Rabbimizin güzel isimlerindendir. "*A-ze-me/ Azm*" kökünden türeyen bu kelime, büyüklük ve kuvvet anlamına delalet eder. Bir kavmin efendisine "*azimu'l kavm*" (kavmin büyüğü) denir. İnsanı etki altına alan büyük hadiselere "*emrun azim*" denir.

Bu isim Kur'ân'da Rabbimiz için altı (6) yerde kullanılır:

"Göklerde ve yerde olanların tamamı O'na aittir. Ve O, (zatı ve sıfatları en yüce olan) El-Aliy, (zatı ve sıfatları en büyük olan) El-Azîm'dir."[1]

"O hâlde büyük Rabbini ismiyle tesbih et."[2]

El-Azîm İsminin Anlamı

Zatı ve sıfatları büyük, azamet ve kuvvet sahibi Allah, demektir.

El-Azîm İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Azîm, Her Şeyde Tecelli Eder

Yüce Allah'ın isim ve sıfatları, O'nun (cc) emir ve yarattıklarında müşahede edilir. O'ndan sadır olan her şey azamet, büyüklük, kuvvet ve değer sahibidir. Örneğin, O'nun (cc) mümin kullarına verdiği mükâfat azim olduğu gibi günahkâr kullarını düçar edeceği azap da azimdir:

"Allah diyecek ki: 'Bugün, doğrulara doğruluklarının fayda vereceği gündür. Onlara altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. Allah onlardan, onlar da (Allah'tan) razı olmuşlardır. Bu, büyük bir kurtuluştur/ kazançtır.' "[3]

---

1. 42/Şûrâ, 4
2. 56/Vâkıa, 96
3. 5/Mâide, 119

"Allah'a ve Resûlü'ne savaş açanların ve yeryüzünde bozgunculuk yapanların cezası, öldürülmeleri veya asılmaları ya da ellerinin ayaklarının çaprazlama kesilmesi veya yerlerinden sürülmeleridir. Bu (ceza), dünyadaki rezillikleridir. Ahiretteyse onlar için büyük bir azap vardır."[4]

Rabbimizin (cc) indirdiği Kur'ân azimdir, ettiği yemin azimdir, Nebi'nin (sav) şahsında pratikleşen "*Kur'ân ahlakı*" azimdir:

"Andolsun ki sana, Sebu'l Mesani'yi/ tekrar eden yediyi (Fâtiha Suresi'ni) ve büyük Kur'ân'ı verdik."[5]

"Hiç şüphesiz, eğer bilirseniz (bu) büyük bir yemindir."[6]

"Ve hiç kuşkusuz, sen büyük bir ahlak üzeresin."[7]

O'nun (cc) arşı azimdir, imtihanı azimdir, ihsanı ve lütfu azimdir:

"Şayet yüz çevirirlerse de ki: 'Allah bana yeter. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Yalnızca O'na tevekkül ettim. O, büyük arşın Rabbidir.' "[8]

"(Hatırlayın!) Hani sizi Firavun hanedanından kurtarmıştık. Size işkencenin en kötüsünü reva görüyor, erkek çocuklarınızı boğazlıyor, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. Bunda sizin için Rabbinizden büyük bir imtihan vardı."[9]

"Allah'tan bir nimet ve (Allah'ın) fazlıyla onlara hiçbir kötülük dokunmadan (sağ salim yurtlarına) döndüler. (Allah'a güvenip dayanmakla) Allah'ın rızasına tabi oldular. Allah, büyük lütuf ve ihsan sahibidir."[10]

El-Azîm olan Allah'ın (cc) büyüklüğü ve kuvveti karşısında her şey küçük ve zayıftır. Bütün varlık O'nun azametine boyun eğmiş ve O'na teslim olmuştur:

"Görmedin mi? Göklerde ve yerde olanlar, Güneş, Ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların çoğu Allah'a secde etmektedirler. Birçoğuna da azap hak olmuştur. Allah'ın değer vermeyip aşağıladığını, değerli kılacak kimse yoktur. Şüphesiz ki Allah, dilediğini yapar."[11]

Ateş, O'nun (cc) azametine boyun eğer ve bir asker misali Rabbinin emrini yerine getirir:

"Biz de buyurduk ki: 'Ey Ateş! İbrahim'e serin ve selamet ol!' Ona tuzak kurmak istemişlerdi de biz onları en fazla hüsrana uğrayanlardan kılmıştık."[12]

---

4. 5/Mâide, 33
5. 15/Hicr, 87
6. 56/Vâkıa, 76
7. 68/Kalem, 4
8. 9/Tevbe, 129
9. 2/Bakara, 49
10. 3/Âl-i İmran, 174
11. 22/Hac, 18
12. 21/Enbiyâ, 69-70

Su, O'nun (cc) azametine boyun eğer ve Musa'yı (as) bir yerden başka bir adrese taşır:

"(Şöyle vahyetmiştik: Onu) tabuta koy, (sonra tabutu) nehre bırak. Su onu sahile atsın/ çıkarsın. Benim ve onun düşmanı onu alsın. Gözlerimin önünde yetiştirilesin diye, senin üzerine bir sevgi bıraktım. (Seni her gören sever.)"[13]

Başka bir zaman emreder; bir kavme kurtuluş, diğer kavme azap olur:

"İki topluluk birbirini görünce, Musa'nın arkadaşları: 'Kesinlikle biz yakalandık.' demişlerdi. Demişti ki: 'Asla! Rabbim benimle beraberdir ve mutlaka bana yol gösterecektir.' Musa'ya: 'Asanı denize vur!' diye vahyetmiştik. (Asasını vurdu) ve deniz yarıldı. Her bir parçası büyük bir dağ gibiydi. Diğerlerini (Firavun ve askerlerini) de oraya yakınlaştırdık. Musa'yı ve beraberinde olanların tümünü kurtardık. Sonra diğerlerini (denizde) boğduk."[14]

Kul şer'i ve kevni ayetleri okur, Rabbinin azametini müşahede eder, sonra da öz nefsine yönelirse hayrın kapıları önünde bir bir açılır. Rabbinin azametini, nefsinin basitliğini, El-Azîm olan Allah'a (cc) ihtiyacını, izzet ve şerefin O'nun büyüklüğüne teslim olmaktan geçtiğini anlar ve insan; ateş gibi, su gibi, rüzgâr gibi Rabbinin azametine boyun eğer.

2. El-Azîm, Tazim Edilmeli ve O'na (cc) Yakışır Şekilde Saygı Duyulmalıdır

"*Tazim*" kelimesi, El-Azîm ile aynı kökten türemiştir. Saygı göstererek bir varlığın büyüklüğüne/azametine tanıklık etmek anlamına gelir.

Zatından ötürü tazim edilmeyi hak eden tek varlık âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. Zira O, El-Azîm'dir; azamet, yücelik ve kuvvet sahibidir. Varlık her şeyini O'na borçludur. O'nun (cc) hakkı olan tazimi dahi O'nun azim bir nimeti olan hidayetle yaparlar.

Allah'ı (cc) tazim etmek için akıl dışında bir delile ihtiyaç yoktur; çünkü O'nun yarattıklarını gören ve akıl eden bir kalp, tüm bu yaratmanın arkasında Azim bir zat olduğunu anlar. Kitabın kâtibe, ekinin çiftçiye, sanatın sanatçıya, yapının ustaya işaret ettiği mutlak bir doğruysa, kâinatın tamamı, El-Azîm olana işaret etmez mi?..

Nuh (as) Allah'ı (cc) tazime davet ederken kavmine Rabbinin yarattıklarını hatırlatmıştır.

"Size ne oluyor da Allah'a gerektiği şekilde saygı göstermiyorsunuz/ Allah'tan hakkıyla korkmuyorsunuz! Oysa O, sizi merhale merhale yaratmıştır. (Nutfe merhalesi, embriyo merhalesi...) Görmediniz mi? Allah yedi göğü, nasıl da katman katman (birbirine uyumlu) yaratmıştır. Ay'ı (gökler içinde) bir nur, Güneş'i de aydınlatan bir kandil kılmıştır. Allah, sizi yerden bitki (gibi) bitirdi. Sonra (öldüğünüzde) sizi

13. 20/Tâhâ, 39
14. 26/Şuarâ, 61-66

ona döndürür. Sonra sizi (diriltip oradan) çıkarır. Allah yeryüzünü sizin için bir yaygı kıldı. Ki onun geniş yollarında gezip dolaşasınız diye."[15]

Allah'ı Tazim Etmenin Yolları

a. Allah'a Tevhid Üzere Kulluk Edip Şirkten Sakınmak

Allah'ı (cc) tazim etmenin ilk adımı tevhiddir. Zira şirk; yalandır, iftiradır, sapkınlıktır, yüce Allah'a eksiklik izafe etmektir:

"Ey insanlar! Bir örnek verildi, (dikkatle) dinleyin. Şüphesiz ki Allah'ı bırakıp da dua ettikleriniz, bir araya toplansalar bir sinek dahi yaratamazlar. Sinek onlardan bir şey çekip alacak olsa, onu (sineğin elinden) kurtaramazlar. İsteyen de zayıf kaldı, istenen de... Allah'a gerektiği gibi/ şanına yakışır şekilde saygı göstermediler. (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[16]

"De ki: 'Ey cahiller! Bana, Allah'tan başkasına ibadet etmemi mi emrediyorsunuz?' Andolsun ki sana ve senden önceki (resûllere): 'Şayet şirk koşarsan bütün amellerin boşa gider ve mutlaka hüsrana uğrayanlardan olursun.' diye vahyedildi. Bilakis, yalnızca Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol. Onlar, Allah'a gerektiği gibi/ şanına yakışır şekilde saygı göstermediler! (Allah'ın kudret ve yüceliğini gereği gibi anlayıp kavrayamadılar.) Oysa kıyamet günü, yer bütünüyle O'nun kabzasındadır. Gökler ise O'nun sağ eliyle dürülmüştür. O (Allah), şirk koştuklarından münezzeh ve yücedir."[17]

Tevhid, Allah'ın (cc) kulları üzerindeki hakkıdır. O, yalnızca kendi zatına ibadet edilsin ve hiçbir şey O'na (cc) ortak koşulmasın diye insanları ve cinleri yaratmış, kitaplar indirmiş ve elçiler yollamıştır. Allah'ı tazim etmek isteyen, tevhidi iyi bilmelidir. Bunun yolu da Rabbini; O'nun ve Resûl'ünün tanıttığı şekilde, isim ve sıfatlarıyla tanımaktır.

b. Allah'ın Şiarlarını Yüceltmek

Allah'ın (cc) şiarları vardır. Bunlar yüce Allah'ın varlığına, birliğine ve yüceliğine işaret eden alametlerdir: Namaz, ezan, hac, bayramlar, kurban vb.

Allah'ın şiarlarına gösterilen saygı, Allah'a (cc) olan saygı ve tazimden kaynaklanır:

"İşte böyle... Kim de Allah'ın (değer verilmesini istediği, O'nu hatırlatan) şiarlarını yüceltirse kuşkusuz bu, kalplerin takvasındandır."[18]

Tersinden düşündüğümüzde de dinin şiarlarına saygısızlık, Allah'a (cc) layıkıyla

15. 71/Nûh, 13-20
16. 22/Hac, 73-74
17. 39/Zümer, 64-67
18. 22/Hac, 32

saygı göstermemekten kaynaklanır. Bu saygısızlık ise küfür ve fısk olmak üzere iki kısımdır.

Saygısızlık, dinin şiarlarıyla alay etme boyutundaysa bu küfürdür:

"Andolsun ki sözlerini onlara soracak olsan: 'Lafa dalmış, eğleniyorduk.' diyeceklerdir. De ki: 'Allah'ı, ayetlerini ve Resûlü'nü mü alaya alıyorsunuz?' Özür dilemeyiniz! Muhakkak ki imanlarınızdan sonra kâfir oldunuz. Sizden bir grubu bağışlasak bile, suçlu günahkârlar olmaları nedeniyle bir diğer gruba azap edeceğiz."[19]

Kişiyi dinin emirleri konusunda gevşekliğe sevkeden, ibadetleri ertelettiren, hayır işlerini ağırdan almasına neden olan kısım ise fısktır:

"İşte sizin durumunuz budur: Allah yolunda infak etmeye çağrılmaktasınız, içinizden bazıları cimrilik etmektedir. Kim de cimrilik ederse, ancak kendi aleyhine cimrilik etmiş olur. Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy'dir. Muhtaç olanlar sizlersiniz. Şayet yüz çevirirseniz, (sizin yerinize) başka bir kavim getirir, sonra (onlar) sizin gibi de olmazlar. (Allah'a itaat ederler.)"[20]

c. Allah'ın Hurumatını Yüceltmek

Allah'ın (cc) yasakladığı, yaklaşılmasını istemediği ve çirkin kabul ettiği davranışlar vardır. Bu davranışlara "*Hurumatillah/ Allah'ın hurumatı*" denir:

"İşte böyle... Kim de Allah'ın (korunup gözetilmesini istediği) hurumatını yüceltir/ değer verirse o, Rabbinin katında kendisi için en hayırlı olandır. (Haramlığı size) okunanlar dışındaki hayvanlar size helal kılındı. Pislik olan putlardan uzak durun! Yalan sözden de uzak durun."[21]

Kişi Rabbini tazim etmek istiyorsa O'nun yasaklarına riayet etmelidir. Yasaklar, Allah'ın (cc) sınırlarıdır. Kullarının da bu sınırlara karşı iki sorumluluğu vardır:

"... Bu, Allah'ın sınırlarıdır. ***Ona (Allah'ın sınırlarına) yaklaşmayın...****"*[22]

"... Bu, Allah'ın sınırlarıdır. ***Allah'ın sınırlarını çiğnemeyin...****"*[23]

Allah'ın sınırlarına yaklaşan, masiyetin çekim alanına girer ve -Allah'ın (cc) rahmet etmesi müstesna- çekim alanına giren sınırı çiğner. Allah'ın (cc) hurumatını korumak için O'nun sınırlarını tazim etmeyi öğrenmeliyiz.

d. Resûl'ü (sav) Tazim Edip Saygı Göstermek

Yüce Allah, Resûl'üne (sav) saygı gösterilmesini ve kulları tarafından Resûl'ünün tazim edilmesini istemiştir:

"Şüphesiz ki biz seni, şahit, müjdeci ve uyarıcı olarak gönderdik. Allah'a ve

---

19. 9/Tevbe, 65-66
20. 47/Muhammed, 38
21. 22/Hac, 30
22. 2/Bakara, 187
23. 2/Bakara, 229

Resûlü'ne iman etmeniz, onu desteklemeniz, ona saygı duymanız ve sabah akşam (Allah'ı) tesbih etmeniz için."[24]

Resûl'e (sav) saygı; onun sünnetine uymak, ona itaat etmek, sünnetine yardım etmek, onu nefislerimizden evla görmek, onu dost edinmek, örnek almak ve onu rehber edinmektir:

"De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana tabi olun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir.' "[25]

"Kim Resûl'e itaat ederse hiç şüphesiz Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse seni, onun üzerine koruyucu göndermedik."[26]

"Nebi, müminlere kendi nefislerinden daha evladır/ önceliklidir..."[27]

"Sizin dostunuz ancak Allah, Resûlü, namazı kılıp zekâtı veren ve rükû eden mümin kimselerdir."[28]

"Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûlü'nde güzel bir örneklik vardır."[29]

3. El-Azîm'in Karşısında Nefsin Hakikatini Bilmek

El-Azîm ismi, nefisleri arındıran ve terbiye eden isimlerdendir. Şöyle ki: İnsan nefsinde azgınlık vardır; başkalarının kusurlarını, kendisinin ise iyiliklerini büyüttükçe büyütür. İnsanları küçük kusurlarına bakarak küçümserken dev aynasında gördüğü iyi yönleriyle kendi nefsini yücelttikçe yüceltir. Hiç şüphesiz bu; nefsin hakikatini, hastalıklarını, ondaki kötülüğe olan meyli ve şeytanın vesveselerine teşne oluşunu bilmemekten kaynaklanır. Bu cehalet; kişiyi dayanaksız kibre, yanıltıcı ucuba, yalancı şöhrete ve kendinde olmayan hasletlerle böbürlenmeye sevk eder.

El-Azîm ismi; kibir, ucub, şöhret, yücelik, üstünlük gibi nefsî marazları terbiye eder. Kalp, Allah'ın (cc) azametiyle dolup taştığında başkaları için hiçbir tazime yer kalmaz. Allah'ın azamet ve yüceliği karşısında başta kendi nefsi olmak üzere her şey küçülür, değersizleşir, hiçleşir.

Kalp için, azamet duygusunun özel bir yeri vardır. O mutlaka bir şeyi tazim edip yüceltmek zorundadır; çünkü bu onun fıtri ihtiyacıdır. Kişi Allah'ı (cc) tazim etmiyorsa ya kendi nefsini ya da başka bir nefsi tazim edecektir. Bu ise Allah'ı öfkelendiren sebeplerdendir:

---

24. 48/Fetih, 8-9
25. 3/Âl-i İmran, 31
26. 4/Nîsa, 80
27. 33/Ahzâb, 6
28. 5/Mâide, 55
29. 33/Ahzâb, 21

"Kim nefsinde ululanır/ nefsini tazim eder ve yürüyüşünde böbürlenirse Allah (cc) *(kıyamet günü) onu öfkeyle karşılar."*[30]

El-Azîm İsmiyle Dua

Allah Resûlü (sav) sıkıntı anında El-Azîm ismiyle dua ederdi:

"Ey Azîm ve Halîm olup kendisinden başka ilah olmayan Allah'ım! Ey göklerin ve yerin Rabbi olup kendisinden başka ilah olmayan ve büyük arşın sahibi olan Allah!"[31]

Ey El-Azîm olan Rabbimiz! Sen azimsin; emrin azim, sözün azim, haberin azim, yarattıkların azimdir... Seni tazim etmeyi ve tazim edilmesini istediğin şeyleri tazim etmeyi bizlere kolaylaştır.

Rabbimiz, sen azamet sahibisin! Kuvvet ve büyüklük senin sıfatındır. Senin karşında her şey küçük ve zayıftır. Zorluklarda, sıkıntılarda ve imtihanlarda El-Azîm isminle bize yardım et, elimizden tut; önümüzdeki engelleri, yüreğimizi daraltan sıkıntıları gider!

Allahumme âmin.

30. Ahmed, 5995
31. Buhari, 6346; Müslim, 2730; Bu duanın açıklması için bk. El-Halîm ismi.

Kullarına yeten ve onları, yaptıklarından hesaba çekecek olan Allah.

Dua

Ey El-Hasib olan Rabbim! Sen kullarına yetensin, her iş ve yönelişimizde bize yet. Bizleri "*Hasbunallah*" inancını anlayan ve hakkıyla yaşayanlardan kıl. Ey El-Hasib olan Rabbimiz! Hiç şüphesiz ahiret hayatı haktır, senin sözün ve vaadin haktır, sen kullarını hesaba çekecek olansın. Rabbimiz! O günün dehşetinden, senin çetin hesabından ve bebekleri ihtiyarlatacak gazabından sana sığınırız. Bizleri hesabı kolay olan muvahhid müminlerden kıl. Ey El-Hasib! Seni hatırlamayı, hesap şuuruyla yaşamayı, seninle karşılaşmayı ummayı bizlere nasip et. Nefislerimiz emrine amade, nasiyelerimiz senin elindedir. Ey El-Hasib olan Rabbimiz! Nefislerimizi muhasebe edip arındırmayı, iman ve takva ile süslemeyi, sana çokça yönelip tevbe ve istiğfarla pir-u pak olmayı bizlere ikram ve ihsanda bulun. Allahumme âmin.

EL-HASİB

Genel Bilgiler

Rabbimizin (cc) güzel isimlerinin bir diğeri El-Hasib'tir. Kelimenin türediği "*ha-se-be/ hesb*"; sayı/rakam/hesap yapmak, sorgulamak ve karşılığını vermek, yetmek/kifayet, sanmak/zannetmek, ecri Allah'tan beklemek/hisbe, gökten gelen ateş/azap ve deride hastalık nedeniyle oluşan beyazlık anlamlarına gelmektedir.[1]

Rabbimiz (cc), Arapça olan bu kelimenin sadece iki anlamını zatı için kullanmıştır: Hesap gören ve kullarına yeten.

El-Hasib ismi Kur'ân'da üç (3) defa müfred/tekil, iki defa da cem'i/çoğul sigasında Allah (cc) için kullanılmıştır:

"Sonra da Allah'a, (hak ve hakikatin kaynağı) El-Hak olan Mevlalarına döndürülürler. Dikkat edin! Hüküm yalnızca O'na aittir. Ve O, hesap görenlerin en hızlı olanıdır."[2]

"O (nebiler ki), Allah'ın mesajlarını (insanlara) tebliğ eder, O'ndan korkar ve Allah'ın dışında hiç kimseden korkmazlar. Hesap görücü olarak Allah yeter."[3]

El-Hasib İsminin Anlamı

Kullarına yeten ve onları, yaptıklarından hesaba çekecek olan Allah, demektir.

El-Hasib İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Hasib İsminin Tecellileri

El-Hasib ismi incelendiğinde iki yönü olduğu görülür: Biri dünya hayatına

1. Mufredatu'l Kur'ân; Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-s-b maddesi
2. 6/En'âm, 62
3. 33/Ahzâb, 39

bakan yeterlilik/yetme/kifayet, diğeri de ahiret hayatına bakan hesap görmek ve sorguya çekmektir.

Hasbunallah! Allah Kuluna Yeter

"Şayet seni aldatmak isterlerse, hiç şüphesiz Allah sana yeter. Seni, yardımıyla ve müminlerle destekleyen O'dur."[4]

"Şayet yüz çevirirlerse de ki: 'Allah bana yeter. O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah yoktur. Yalnızca O'na tevekkül ettim. O, büyük arşın Rabbidir.' "[5]

"Onlar ki: 'İnsanlar sizinle (savaşmak için) toplandı. Onlardan korkun.' denildiğinde imanları arttı ve dediler ki: 'Allah bize yeter, O ne güzel vekildir.' "[6]

Ayetlerde Allah'ın (cc) kuluna yetmesi "*hasbu*" kelimesiyle ifade edilmiştir. İbrahim'den (as) kalan bir sünnet olarak "*Hasbunallah*!" (Allah bize yeter) kaidesi, zorluklar karşısında muvahhidlerin şiarı olmuştur.[7]

Allah'ın (cc) kuluna yetmesi El-Kâfîy isminde tafsilatlı olarak ele alınacaktır.

Hesap Gören Allah

İman esaslarından biri, ahiret gününe inanmaktır. Ahireti önemli kılan, kulların o gün hesaba çekilecek olması ve hesabın sonucuna göre ebedî olarak cennette veya cehennemde kalacak olmalarıdır. Allah (cc) o gün El-Hasib ismiyle kullarını hesaba çekecektir:

"Dağları yürüteceğimiz gün, yerin açığa çıkmış (dümdüz) olduğunu görürsün. Hepsini (diriltip) bir araya toplamış, tek bir kişiyi dahi geride bırakmamışızdır. Saflar hâlinde Rabbine arz edileceklerdir. Andolsun ki sizi ilk defa (nasıl) yarattıysak, (çıplak, yalnız, sünnetsiz, tüm unvanlardan arınmış, sade bir kul olarak yine) bize öyle geldiniz. (Hayır, öyle değil!) Size bir buluşma zamanı tayin etmediğimizi sanmıştınız. (Ortaya iyiliklerin ve kötülüklerin yazılı olduğu) kitap konur. Suçlu günahkârların o (kitapta) olandan dolayı korku ve endişe içinde olduğunu görürsün. Derler ki: 'Eyvahlar olsun bize! Ne oluyor bu kitaba da küçük büyük ne varsa hiçbir şeyi bırakmadan kaydetmiş.' Yaptıklarını karşılarında hazır bulmuşlardır. Senin Rabbin kimseye zulmetmez."[8]

El-Hasib tecelli ettiğinde insanlar için zor bir gün olacaktır; zira bu, her şeyi kayıt altına almış, zerre-i miskal ağırlığınca dahi hayır ve şerri tespit etmiş, ayrım yapmadan her bir insanı hesaba çekecek olan Allah'ın (cc) sorgusudur:

"Allah, hepsini topluca dirilteceği gün, yaptıklarını kendilerine haber verir.

---

4. 8/Enfâl, 62
5. 9/Tevbe, 129
6. 3/Âl-i İmran, 173
7. Buhari, 4563
8. 18/Kehf, 47-49

Allah, (yaptıklarını) sayıp (kayıt altına almış), onlarsa unutmuşlardır. Allah, her şeye şahit olandır."[9]

"Kim zerre-i miskal bir hayır işlemişse, onu görür. Kim de zerre-i miskal bir şer işlemişse, onu görür."[10]

"Andolsun ki, kendisine (peygamber) gönderilenlere de (peygamber olarak) gönderilene de soracağız/ hesaba çekeceğiz..."[11]

İnsanlar, bu ince sorgu karşısında dehşete düşecektir. Kimisi toprak olmayı dileyecektir:

"Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz, seni de bunların üzerine şahit olarak getirdiğimizde onların hâli nice olur? O gün, kâfir olan ve Resûl'e isyan edenler yerle bir olmak isterler. (Bununla beraber) Allah'tan hiçbir sözü de gizleyemezler."[12]

Kimisi yalan söyleyerek kurtulacağını düşünecek ve şöyle diyecektir:

"O gün hepsini (diriltip) bir araya toplarız. Sonra şirk koşanlara: '(Allah katında size şefaatçi olduklarına inanıp) bir şey sandığınız ortaklarınız hani neredeler?' deriz. Sonra: 'Rabbimiz olan Allah'a yemin olsun ki biz müşriklerden değildik.' sözleri dışında bir fitneleri (mazeretleri) olmaz. Kendi aleyhlerine nasıl da yalan söylediklerine ve (uydurdukları) iftiraların nasıl kaybolup gittiğine bir bak."[13]

Allah (cc) bazılarının ağzını mühürleyecek, onların elleri ve ayakları aleyhlerine şahitlik edecektir:

"Bugün, ağızlarını mühürleriz. Kazandıkları (günahları) elleri bize söyler, ayakları da şahitlik eder."[14]

İnsanlar bu manzara karşısında kendi organlarıyla tartışacaktır:

"Allah düşmanlarının diriltilip bir araya toplanacağı gün, onlar kontrollü bir şekilde ateşe sevk edilirler. O'na geldikleri zaman, kulakları, gözleri ve derileri yapmış oldukları (kötülüklere dair) aleyhlerine şahitlik eder. Kendi derilerine derler ki: 'Niçin aleyhimize şahitlikte bulundunuz?' Derler ki: 'Her şeyi dile getiren Allah, bizi de dile getirdi. Sizi ilk defa yaratan O'dur ve O'na döndürülürsünüz.' "[15]

Kimisi ise yapacak bir şey olmadığını anlamıştır. Pişmanlık izhar edecek ve nefisleri aleyhine şahitlikte bulunacaktır:

"Onları, Rablerinin huzurunda durdurulduklarında bir görsen! (Allah) diyecek ki: 'Bu (ahiret) hak değil miymiş?' Diyecekler ki: 'Rabbimize yemin olsun ki, evet (hakmış)!' (Allah diyecek ki: 'Öyleyse kâfir olmanız nedeniyle azabı tadın.'

9. 58/Mücadele, 6
10. 99/Zilzâl, 7-8
11. 7/A'râf, 6
12. 4/Nîsa, 41-42
13. 6/En'âm, 22-24
14. 36/Yâsîn, 65
15. 41/Fussilet, 19-21

Gerçek şu ki; Allah'la karşılaşmayı yalanlayanlar, hüsrana uğramıştır. Öyle ki kıyamet ansızın kopup onlara geldiğinde günahlarını sırtlarına yüklenmiş olarak: 'O (dünyadaki) gevşekliğimizden ötürü yazıklar olsun bize!' derler. Dikkat edin! Yüklendikleri (günahlar) ne kötüdür."[16]

"(Allah, kıyamet günü:) 'Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan, sizi bu gününüzle uyaran resûller gelmedi mi?' (dediğinde onlar:) 'Nefislerimiz aleyhine şahitlik ederiz.' diyecekler. Dünya hayatı onları aldattı ve kendilerinin kâfir olduğuna tanıklık ettiler."[17]

Hesabı Unutmak!

Hiç şüphesiz, ayetlerde anlatılan sahneler haktır ve bir gün mutlaka yaşanacaktır. Ne var ki nefis ve şeytan, bu gerçeği unutturmak için olanca güçleriyle çalışmakta ve ne hazindir ki insanların çoğu bu iğvaya kapılıp ahiret gününü unutmaktadır:

"Onlar ki; dinlerini eğlence ve oyun edindiler ve dünya hayatı onları aldattı. Onlar bu günlerini unuttukları ve bizim ayetlerimizi inkâr ettikleri gibi biz de bugün onları unutacağız."[18]

"Denildi ki: 'Bugününüzle karşılaşmayı unuttuğunuz gibi, sizi unutur (azaba terk ederiz). Barınağınız ateştir. Size yardım edecek hiç kimse yoktur.' "[19]

Dünya hayatında ahiret hesabını unutanlar, o dehşetli günün kaybedenleri olacaktır. Bir gün Allah'a (cc) hesap vereceği gerçeğiyle yaşayan ve ateşin azabından Allah'ın rahmetine sığınanlar ise o gün kazanacak olanlardır:

"Birbirlerine yönelerek sorarlar. Derler ki: 'Biz daha önce ailemizin arasında (azaptan) korkardık. Allah bize lütfetti de bizi yakıp kavuran cehennem azabından korudu. Şüphesiz ki biz, bundan önce O'na dua ederdik. Doğrusu O, (çokça iyilik yapan) El-Berr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[20]

"Allah, hepsini topluca dirilteceği gün, yaptıklarını kendilerine haber verir. Allah, (yaptıklarını) sayıp (kayıt altına almış), onlarsa unutmuşlardır. Allah, her şeye şahit olandır."[21]

İnsan tabiatı

Nefislerimizde müşahede ettiğimiz bir hakikat vardır: İnsan, hesap vereceği işlerde dikkatli davranır. Hesap vermediği veya vermeyeceğini düşündüğü durumlarda ise dikkatsizdir. Bu tabiata binaen ahiret gününe olan imanımız

16. 6/En'âm, 30-31
17. 6/En'âm, 130
18. 7/A'râf, 51
19. 45/Câsiye, 34
20. 52/Tûr, 25-28
21. 58/Mücadele, 6

kulluğumuzun kalitesini belirler. Allah'ın (cc) El-Hasib ismine imanımız oranında salah ve istikamet üzere oluruz.

Birçoğumuz, Allah'ı (cc) ve ahireti çokça hatırladığımız veya bize hatırlatıldığı zamanlarda ibadet ve ahlakımızda iyileşme olduğunu fark ederiz; zira ahiret/hesap gerçeğini hatırladıkça fıtri olarak kendimize çekidüzen veririz...

Buradan şu sonuca ulaşabiliriz: Ahiret/hesap gerçeğiyle ne kadar hemhâl olursak bilinç/takva düzeyi de o kadar artar. Allah'a (cc) kulluğumuz istikamet üzere olur.

Ahiret gerçeğiyle hemhâl olabilmek için kendi nefislerimizde bir ahiret/hesap mekanizması oluşturmak gerekir. Âdeta Allah'ın (cc) huzurundaymış gibi kendimizi sorguya çekmek ve gidişatımızın muhasebesini yapmak gerekir.

Muhasebe

Allah Resûlü'nden (sav) rivayet olunan bir hadiste denmiştir ki:

"Akıllı kişi, nefsini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Aciz kişi ise hevasına uyup (Allah'ın onu bağışlayacağına dair) temennilerde bulunandır."[22]

Muhasebe, kişinin nefsini hesaba çekmesi; söz, eylem ve düşüncelerini kontrol etmesi; Allah'ın rızasına uygun ameller yapabilmek için hamdetmesi ve eksikler için tevbe ve istiğfarla Allah'a yönelmesidir. Muhasebe, ahiretin provasıdır. İnsan, nefsini sorguladıkça hayretler içerisinde kalır. Bir gün içinde ne kadar az hayır yaptığını, ne kadar çok günah işlediğini, vaktini nasıl israf ettiğini, boş/lağv cinsinden işlerle ne denli meşgul olduğunu fark eder. Ne kadar çok nimete muhatap olduğunu, buna karşılık ne kadar az şükrettiğini görür. Bir günlük muhasebesiyle yorulan insan, bir ömrün hesabını saniye saniye Allah'a (cc) vereceğini düşünce sarsılır. Bir yerden başlaması gerektiğini anlar.

Rabbimiz (cc) şöyle buyurur:

"Ey iman edenler! Allah'tan korkup sakının! Herkes yarın için ne takdim ettiğine bir baksın. Allah'tan korkup sakının! Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Allah'ı unuttukları (için), Allah'ın da onlara kendi nefislerini unutturduğu kimseler gibi olmayın. Bunlar, fasıkların ta kendileridirler."[23]

Allah'a ve ahiret gününe inanan her muvahhid, muhasebeyi emreden bu ayetler üzerinde tedebbür etmelidir. Rabbimiz (cc), "*Ey iman edenler!*" diyerek bizlere seslenmektedir. Abdullah b. Mesud'un buyurduğu gibi:

" 'Ey iman edenler!' hitabını duydunuz mu kulak kesilin/ dikkatle dinleyin. Ya emrolunacak ya da nehyolunacaksınızdır."[24]

---

22. Tirmizi, 2459; İbni Mace, 4260; Ahmed, 17123
23. 59/Haşr, 18-19
24. İbni Ebi Hatim, 1037; Beyhaki, 1886

Ayette yer alan emirlerin dizimi de dikkat çekicidir. İlk sırada takva, sonra muhasebe, sonra yine takva emri gelmektedir; yani "*Herkes yarın için ne takdim ettiğine baksın.*" cümlesiyle emredilen muhasebe, iki takva emri arasına yerleştirilmiştir.

Bir grup ilim adamı takvanın iki defa zikredilmesini "*tekid*" olarak yorumlamıştır; yani ikinci tekrar, birinciyi pekiştirmek içindir. Bir diğer grup bunun "*tesis*" manası taşıdığını ileri sürmüştür; yani ikinci emir, birinciden farklı olarak yeni bir anlama işaret etmektedir.[25]

"*Tesis, tekidden evladır.*" kaidesince burada her iki takvanın farklı anlamlar içerdiği görüşünü tercih ediyoruz. Bunu şöyle açıklayabiliriz:

İlk takva emri, muhasebe ahlakına yöneliktir. İnsana muhasebenin ancak takvayla mümkün olduğu öğretilmektedir. Allah'tan (cc) hakkıyla korkup sakınmayanlar, nefis muhasebesi yapamazlar; zira muhasebe zordur, yorucudur, insana kusurlarını gösterdiği için rahatsız edicidir. Onun zorluğu takvayla aşılabilir. Takva sahipleri Allah'ın azabından korunmak isterler ve bilirler ki hiçbir zorluk, kıyamet azabının zorluğuyla boy ölçüşemez. Ahirette yorulmaktansa dünyada yorulmayı tercih ederler.

İkinci takva emri ise uyarıdır; çünkü muhasebeyi sürdürmek, istikrarlı bir şekilde nefsi sorgulamak kolay değildir. Genel olarak salih amellerde istikrar sağlayabilmek, özel çaba istemektedir. Nefsin kusurlarını incelemeye yönelik muhasebe ise, daha yoğun bir çabayla mümkündür. İkinci takva emri, yorulan ve gevşeklik gösteren nefisler içindir. "*Allah'tan (cc) korkun ve muhasebeye devam edin!*" anlamı taşır.

Sonra "*Şüphesiz ki Allah yaptıklarınızdan haberdardır.*" denilmekte ve insan daha şiddetli bir uyarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Sen unutsan da ey insan, Allah (cc) yaptıklarından haberdardır! Seni, o yaptıklarından mutlaka hesaba çekecektir.

Bir sonraki ayette ise "*Allah'ı unuttukları (için), Allah'ın da onlara kendi nefislerini unutturduğu kimseler gibi olmayın.*" denilmektedir. Bu ayet önemlidir; çünkü "*İnsan niye muhasebe yapmaz?*" sorusuna cevap verir.

Evet, insan Allah'ı (cc) unutur; O'nun El-Hasib oluşunu, her şeyden haberdar olduğunu, kulunu çepeçevre kuşattığını... unutur. Allah'ı unutmak bir suçtur ve her suç gibi bir karşılığı vardır. Allah (cc) bu suçu, insana öz nefsini unutturmakla cezalandırır.

Peki, insanın nefsini unutması ne demektir? Nefsi için neyin hayır, neyin şer olduğunu unutması; yani bilmemesidir. Ya da bilse dahi yapacak iradeyi bulamamasıdır. İnsanın nefsini unutması, sürekli ertelemesidir. Tevbeyi, so-

25. bk. Tetimmetu'l Edvai'l Beyan

rumluluklarını, onu Allah'a yakınlaştıracak taatleri... ertelemesidir. Allah (cc), kendini unutmuş insanlara "*Bunlar, fasıkların ta kendisidir.*" demektedir.

Sahabe ve Seleften Tavsiyeler

Ali (ra) der ki:

"Dünya arkasını dönmüş sizden uzaklaşmakta, ahiret ise size yönelmiş yaklaşmaktadır. Her birinin çocukları vardır. Ahiretin çocuklarından olunuz, dünyanın çocuklarından olmayınız. Bugün amel yapma zamanıdır, hesap yoktur. Yarın ise hesap görülecektir, amel yoktur."[26]

Ömer (ra) der ki:

"Hesaba çekilmeden önce nefislerinizi muhasebe ediniz. Büyük arz gününe hazırlanınız. Kıyamet günü hesap, dünyada nefsini muhasebe edenlere kolay olacaktır."[27]

Meymun b. Mihran (rh) der ki:

"Kişi, ortağını hesaba çektiği gibi nefsini hesaba çekmedikçe takvalı olmaz."[28]

Kolay ve Sürdürülebilir Bir Muhasebe Önerisi

Nefis muhasebesi ne kadar kısa aralıklarla olursa o kadar verimli ve sürdürülebilir olur. Bir günün muhasebesindense günün bir bölümünü muhasebe etmek daha kolay ve faydalıdır.

Önerimiz, namaz vakitlerini muhasebe durağı kabul edip her namaz sonrasında nefsi hesaba çekmektir. Örneğin, sabah namazından öğle namazına kadar yaptıklarımızı göz önüne getirelim. Hayır namına gördüklerimiz için Allah'a şükredelim, bizi o hayra muvaffak kıldığı için hamdedelim ve O'ndan (cc) bu hayırda sebat isteyelim.

Günahlarımız veya kendimize yakıştırmadığımız durumlar için Allah'a tevbe edelim. O'ndan (cc) bizi korumasını talep edelim.

Son olarak da bir sonraki namaza kadar olan süre için Allah'tan yardım isteyelim, muvaffakiyet dileyelim, O'nun (cc) kudret ve azametine sığınalım.

Yalnızca bir gün denediğimizde bunun kolaylığı ve nefsin ıslahı üzerinde faydasını müşahede etmiş olacağız.

El-Hasib İsmiyle Dua

Ey El-Hasib olan Rabbim! Sen kullarına yetensin, her iş ve yönelişimizde bize yet. Bizleri "*Hasbunallah*" inancını anlayan ve hakkıyla yaşayanlardan kıl. Ey El-Hasib olan Rabbimiz! Hiç şüphesiz ahiret hayatı haktır, senin sözün ve vaadin haktır, sen kullarını hesaba çekecek olansın. Rabbimiz! O günün

26. Buhari, 6417
27. Tirmizi, 2459
28. Tirmizi, 2459

dehşetinden, senin çetin hesabından ve bebekleri ihtiyarlatacak gazabından sana sığınırız. Bizleri hesabı kolay olan muvahhid müminlerden kıl. Ey El-Hasib! Seni hatırlamayı, hesap şuuruyla yaşamayı, seninle karşılaşmayı ummayı bizlere nasip et. Nefislerimiz emrine amade, nasiyelerimiz senin elindedir. Ey El-Hasib olan Rabbimiz! Nefislerimizi muhasebe edip arındırmayı, iman ve takva ile süslemeyi, sana çokça yönelip tevbe ve istiğfarla pir-u pak olmayı bizlere ikram ve ihsanda bulun.

Allahumme âmin.

Her konuda kuluna yeten Allah.

Dua

Rabbim! Alim olarak, şahit olarak, hesap görücü olarak, Vekil olarak, hidayet edici ve yardımcı olarak sen kâfisin. Sen tüm güzel isimlerin ve yüce sıfatların sahibisin. Kullarını her yönden kuşatansın. Onların ihtiyaçlarını ve yetersizliklerini en iyi bilen sensin. Rabbimiz! Bizi nefislerimizle baş başa bırakma, her konuda bize sen yet. Şeytana, nefislerimizin şerrine, düşmanlarımızın azgınlığına karşı seni vekil kıldık, sana dayandık, bize yet. Bize tuzak kuranlara, ekini ve nesli ifsat edenlere, yeryüzünde haksız yere büyüklenenlere karşı bize sen yet. Belanın zorluğuna, nimetin şımarıklığına, yolun uzunluğuna, imtihanın çilesine,
cennetin bedeline karşı bize sen yet!
Allahumme âmin.

EL-KÂFÎY

Genel Bilgiler

Kâfîy, Rabbimizin gönüllere inşirah veren güzel isimlerindendir. "*Ke-fe-ye/ Kifayet*" kökünden türeyen kelime, Türkçede kullanılan kifayet/yeterlilik anlamına gelmektedir.

Kâfîy ismi, Rabbimiz için Kur'ân'da bir (1) defa kullanılır:

"Allah kuluna yetmez mi? Seni, onun dışındaki (sahte ilahlarla) korkutuyorlar. Kimi de Allah saptırmışsa, ona yol gösterecek hiç kimse yoktur."[1]

Kur'ân'da daha çok fiil olarak Allah'a (cc) nispet edilmektedir:

"Allah, düşmanlarınızı en iyi bilendir. (Düşmanlarınıza karşı size) dost olarak da Allah yeter. Yardımcı olarak da Allah yeter."[2]

"Bu, Allah'tan olan bir lütuftur. Her şeyi bilen olarak Allah yeter."[3]

"… Allah (her şeyi bilen) Alîm, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[4]

El-Kâfîy İsminin Anlamı

Her konuda kuluna yeten Allah, demektir.

El-Kâfîy İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. İslami Mücadelenin Kilit İsmi: Kâfîy

Kur'ân-ı Kerim'de Kâfîy ismini incelediğimizde bu ismin, İslami mücadeleye bakan özel bir yönünün olduğunu görürüz. Kâfîy isminin geçtiği tek ayet olan Zümer Suresi'nin 36. ayeti ve fiil olarak Allah'a nispet edildiği onlarca ayetin

1. 39/Zümer, 36
2. 4/Nîsa, 45
3. 4/Nîsa, 70
4. 4/Nîsa, 17

tamamı da İslam için verilen mücadelede karşılaşılan zorluklar ve Allah'ın (cc) müminleri teselli etmesine yöneliktir.

Buradan anlıyoruz ki; İslam uğruna mücadele eden biz müminler için, Kâfîy ismi ayrı bir öneme sahiptir ve Allah'ın (cc) razı olacağı bir mücadele için Kâfîy isminin anlaşılmış olması gerekir. Zira İslam davası ağır ve meşakkatli bir davadır. Bu yolda kulun zorlanacağı, insan olarak altından kalkamayacağı, "*Bittim*!" diyeceği zamanlar olacaktır. Resûllerin dahi zaman zaman yaşadığı bu durum, İslam için mücadele eden her birimizin başına mutlaka gelecektir:

"(Nuh) Rabbine dua etti: 'Şüphesiz ki ben, yenik düştüm, (bana yardım et ve onlardan) intikam al.' "[5]

"Sizden önceki toplumların başına gelenler, sizin başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız? Onların başına çeşitli yoksulluklar ve musibetler geldi. Öylesine sarsıldılar ki; (sonunda) Resûl ve onunla beraber olan müminler: 'Allah'ın yardımı ne zaman?' dediler. Dikkat edin! Şüphesiz ki Allah'ın yardımı yakındır."[6]

"Artık elçiler ümitlerini kesip, yalanlandıklarını sandıklarında, yardımımız onlara gelmiş ve dilediklerimiz kurtarılmıştı. Azabımız, günahkâr topluluktan geri çevrilmez."[7]

Müminin mücadele yolunda tıkandığı, çaresiz kaldığı, çıkış bulmadığı böylesi zamanlarda Kâfîy ismi devreye girer. Müminin elinden tutar, önündeki engelleri kaldırır, bakış açısını değiştirir. Kendisinin sınırlı güç ve imkânlarına değil, Allah'ın (cc) kudret ve azametine bakmasını sağlar. Şeytana, nefsine, düşmanlarına, davanın zorluğuna, ayartıcı teklifler ve caydırıcı tehditlere karşı Allah'ın, kuluna yeteceğini hatırlatır.

Kâfîy olan Allah'ı (cc) hakkıyla tanımayanlar, güç ve imkânlarının bittiği yerde mücadeleyi kaybederler. Ya sahayı terk ederler ya da rabbani metodu değiştirip adı İslami, aslı gayriislami bir yol tutarlar.

Allah'ın (cc), müminlere yeteceğini bildirdiği ayetleri okuduğumuzda şöyle bir tasnif yapabiliriz:

a. Tehditler Karşısında Allah, Kuluna Yeter

Mekkeli müşrikler Allah Resûlü'ne gelip şu tehditte bulundular:

"İlahlarımıza sövmeyi bırak. Aksi hâlde onlara emrederiz, seni çarparlar."[8]

Bu ilginç tehdit üzerine Allah (cc) şu ayetleri indirdi:

"Allah kuluna yetmez mi? Seni, onun dışındaki (sahte ilahlarla) korkutuyorlar. Kimi de Allah saptırmışsa, ona yol gösterecek hiç kimse yoktur. Allah kime hi-

5. 54/Kamer, 10
6. 2/Bakara, 214
7. 12/Yûsuf, 110
8. Abdurrezzak, Tefsir, 2634

dayet ederse, onu saptıracak kimse yoktur. Allah, izzet sahibi, üstün ve intikam sahibi değil midir? Onlara: 'Gökleri ve yeri kim yarattı?' diye sorsan hiç kuşkusuz: 'Allah.' derler. De ki: 'Gördünüz mü Allah'ın dışında dua ettiklerinizi? Şayet Allah benim için bir zarar dileyecek olsa, onlar mı O'nun zararını giderecek? Ya da benim için rahmet dilediğinde, onlar mı O'nun rahmetine engel olacak?' De ki: 'Allah bana yeter. Tevekkül edenler, yalnızca O'na tevekkül etsinler.' "[9]

Bu tehdidi savuranlar o günün egemenleridir; hem iktidar hem de muktedirler. Mekke şirk devletinde bir muvahhidi hapsetmek, işkence yapmak ve öldürmek ise günlük, sıradan olaylardandır. Bu güce sahip ve böylesi zulüm ortamında savrulan bu tehdit, yukarıdaki ayetlerle karşılanmıştır: "*Allah kuluna yetmez mi?*"

Ve kısa zaman içinde Allah'ın (cc) kuluna yettiği görülmüştür. Bu tehdidi savuranlar, yenilgi üzerine yenilgi almış, önce müminlerin Medine İslam Devleti'ni tanımak sonra da ona teba olmak zorunda kalmışlardır.

Bugün, davetleri nedeniyle tehdide uğrayan muvahhidler, bu ayeti kendilerine iniyormuş gibi okumalı ve Allah'ın Kâfîy ismiyle yollarına devam etmelidir. Hiç şüphesiz bugünün azgın müstekbirlerine ve onların tehditlerine karşı Allah (cc) bize yeter, yetecektir.

b. Yüz Çeviren Ehl-i Kitab'a Karşı Allah Bize Yeter

"Şayet onlar (misli misline), sizin iman ettiğiniz gibi inanırlarsa, hidayete ererler. Yüz çevirirlerse, onlar ancak bir ayrılık içinde olurlar. Onlara karşı Allah sana yetecektir. O (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[10]

Yahudi ve Hristiyanlar dün olduğu gibi bugün de müminlere düşmandır. İslam'ın Kitab'ı ve Peygamber'inden yüz çevirmekte, İslam'a ve ehline karşı türlü tuzaklar kurmaktalardır.

Dün, Yahudiler sermaye/ekonomiye, Hristiyanlar ise güç ve devlete (Roma) sahipti. Medine İslam Devleti'ni rahminde boğmak için sayısız hamle yaptılar. Allah (cc) Kâfîy ismiyle onların tuzaklarını bozdu, hamlelerini bozguna uğrattı ve müminlere yetti:

"Kendilerine Kitap'tan pay verilen kimseleri görmedin mi? Sapıklığı satın alıyor ve sizin de yoldan sapmanızı istiyorlar. Allah, düşmanlarınızı en iyi bilendir. (Düşmanlarınıza karşı size) dost olarak da Allah yeter. Yardımcı olarak da Allah yeter."[11]

Bugün aynı misyona sahip Yahudi İsrail ve Hristiyan Batı dünyasına karşı Allah (cc) bizlere yetecektir. Yeter ki vahye uygun bir mücadele verelim ve yüce Allah'ın bize yeteceğine yakinen inanalım.

9. 29/Zümer, 36-38
10. 2/Bakara, 137
11. 4/Nîsa, 44-45

c. Münafıklara Karşı Allah Bize Yeter

Münafıklar, kalbi hastalıklı olanlar ve asılsız haberleri yayan mürcifler[12], her dönemde İslam davasının çetin sorunlarındandır.

Müşrikler ve Ehl-i Kitap karşımızda yer aldıkları için düşmanlıkları açık ve anlaşılırdır. Münafıklar ise içimizdedir; ağacı içeriden kemiren kurtçuk gibilerdir. Düşmanlıkları sürekli, yıkıcı ve gizlidir. Çoğu mümin onları tanıyamaz, düşmanlıklarını anlayamaz. Bu nedenle İslami mücadele esnasında yöneticileri en fazla yoran ve yıpratan mesele, münafıklarla mücadeledir. En olmadık zamanlarda ortaya çıkar, müminleri eleştirir, asılsız haberler yayarak orduları paniğe sevk eder, müminleri yarı yolda bırakırlar.

Düşmanlıkları çetin, zararları büyük, etkileri fazla olsa da onlara karşı bize yetecek olan Allah'tır (cc):

" 'İtaat edeceğiz.' diyorlar. Senin yanından çıktıkları zaman onlardan bir grup, söylediklerinin dışında bir şeyleri gece/ gizlice kurguluyor. Allah onların gece/ gizlice kurguladıklarını yazar. Onlardan yüz çevir ve Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter."[13]

"Kâfirlere ve münafıklara itaat etme! Onların eziyetlerine aldırma, Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter."[14]

d. Alaycılara Karşı Allah Bize Yeter

Müşrikler cahildir, cahil oldukları için de alaycıdır. Tevhid ehlini küçümser onlarla dalga geçerler:

"Andolsun ki, senden önceki resûllerle de alay edildi. Alaya aldıkları (şey), alaycıları çepeçevre kuşattı."[15]

"Hiç şüphesiz günahlara dalmış olanlar, iman edenlere gülerlerdi. Onlara uğradıklarında kaş göz işareti yapıp (alay ederlerdi). Ailelerinin yanına döndüklerinde keyifli bir şekilde dönerlerdi. Onları gördüklerinde: 'Hiç şüphesiz bunlar, sapıklardır.' derlerdi."[16]

Muvahhid, onların alayına karşılık vermemeli, ısrarla davetine devam etmelidir. Onların müminlere sataşması, daveti sabote etmek ve davetçiyi öfkelendirip meseleyi şahsileştirmesini sağlamak içindir; çünkü tevhid konuşuldukça taşlaşmış kalpler yumuşar, sağır kulaklar duyar, kör gözler onun güneş misali hüccetlerini algılar.

---

12. "Andolsun ki münafıklar, kalbinde hastalık bulunanlar ve Medine'de asılsız haberleri yayanlar, bu (yaptıklarına) bir son vermezlerse, seni onların başına musallat ederiz. Sonra da orada çok az bir süre sana komşuluk edebilirler." (33/Ahzâb, 60)
13. 4/Nîsa, 81
14. 33/Ahzâb, 48
15. 6/En'âm, 10
16. 83/Mutaffifîn, 29-32

Müşrikler, davetçiyle alay ederek konuşmasını bölmek ve onu ikili tartışmaların içine çekmek ister. Böylece onun tevhidi değil, nefsini savunmasını ve sataşmalara cevap vererek basitleşmesini ister. Bunu gören mümin, davetinin etkili olduğunu anlamalı, müşriklere aldırmadan davetinde ısrarcı olmalıdır. Alaylarına gelince hiç şüphesiz Allah (cc) katında yazılmaktadır ve Rabbimiz, onların alaylarına karşı bize yetecektir:

"Emrolunduğun (tevhidi) açıkça ortaya koy ve müşriklerden yüz çevir. O alaycılara karşı biz sana yeteriz."[17]

e. Yol Gösteren ve Yardımcı Olarak Allah Yeter

İslam için mücadele edenler, birçok şeye ihtiyaç duyarlar. Bunların başında da hidayet ve yardım gelir. Hidayete muhtaçlardır; zira mücadele esnasında her an karar vermektelerdir. Bu kararlar sadece karar verenleri değil, mücadeleye iştirak eden her bir muvahhidi etkilemektedir. Kararlarda isabet ve istikamet ise ancak Allah'ın (cc) hidayet etmesiyle mümkündür.

Yardıma muhtaçlardır; zira sayı ve teçhizat yönünden düşman daha üstündür. Güçlü ordular ve maddi imkânlara sahip olan düşmanı alt etmenin tek yolu Allah'ın (cc) yardımıdır.

İnsi ve cinni şeytanlarla mücadelede Hâdî ve Nesîr olarak Allah bize yeter:

"İşte böylece biz, her peygambere suçlu günahkârlardan düşman kıldık. Yol gösteren ve yardım eden olarak Rabbin yeter."[18]

f. Şer Koalisyonlara (Ahzab) Karşı Bize Allah Yeter

Küfür tek millettir! Aralarında var olan sayısız itikadi ve siyasi anlaşmazlığa rağmen söz konusu İslam olduğunda tek bir çatı altında toplanır ve muvahhidlere saldırırlar.

Hendek/Ahzab Savaşı'nda ilk örneğini gördüğümüz şirk koalisyonu, tarih boyunca farklı isim ve görüntüler altında ortaya çıkmış ve çıkmaya da devam etmiştir.

Böylesi koalisyonlar karşısında Allah'a tevekkül etmeli, sabır ve takva ile direnmeliyiz. Küfre karşı savaşımızda Allah (cc) bize yetecektir:

"(Allah,) kâfirleri öfkeleriyle/ kinleriyle geri çevirdi, hiçbir hayır elde edemediler. Savaşta (düşmanlarına karşı) Allah müminlere yetti. Allah (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[19]

Allah'ın (cc) Kâfîy ismini tedebbür ettiğimizde O'nun (cc) her yönden bizi kuşat-

---

17. 15/Hicr, 94-95
18. 25/Furkân, 31
19. 33/Ahzâb, 25

tığını ve O'nun (cc) için verdiğimiz mücadelenin her safhasında bizimle beraber olduğunu anlarız. İhtiyacımız olan her anda yanı başımızdadır ve yetersiz kaldığımız her konuda bize yetmektedir. Şayet bunu hissediyorsak bu büyük bir nimettir ve kalplerimizin, bu isimle kulluğunda istikamet üzere olduğunun delilidir. Eğer bunu hissetmiyorsak bu büyük bir sorundur, mahrumiyettir. Çözüm için sebeplerle olan ilişkimizi kontrol etmeliyiz. Şöyle ki:

İnsan, sebeplere önem verip onları yerine getirmek için çabalıyor olsa da sebeplerin üzerinde olan Allah'ı unutmamalıdır. Allah (cc) unutulduğunda sebepler kalbi istila eder ve kişi, olayları sebep sonuç döngüsü içinde anlamaya başlar. Sebepler kalpte yer ettikçe Allah (cc) kulu kendi hâline terk eder. İhtiyaç duyduğu anda kuluna yardım etmez, Kâfîy ismiyle onun imdadına yetişmez.

Üzülerek belirtmeliyiz ki; insanların sebepleri putlaştırdığı, maddenin egemen olduğu bir zaman diliminde yaşıyoruz. Yetişme tarzımızdan aldığımız eğitime, çalışma anlayışımızdan toplumsal olayları değerlendirişimize kadar her şey; bizi sebepleri aşırı yüceltmeye sevkediyor.

Sebepleri yücelttikçe Rabbimizden (cc) uzaklaşıyoruz. O'ndan uzaklaştıkça da nefislerimizle baş başa kalıyoruz. Cehalet, zulüm ve nankörlükle malul nefislerimiz, her seferinde bizi alaşağı ediyor. Her iş ve yönelişimizde eksiklerimiz ve yetersizliklerimizle yüzleşiyoruz. Çözüm ise sebeplere yapışmakla birlikte yüce Allah'ın azamet ve kudretini görmek, sebeplerin O'nun yardımıyla sonuca ulaştığına inanmaktır.

Çözüm; sebebin değil, Kâfîy olan Allah'ın bize yettiğini anlamaktır.

Çözüm; sebepler çekildiğinde değil, Allah (cc) yardımını çektiğinde yenileceğimizi bilmektir.

Çözüm; sebepleri değil, Allah'ı (cc) yücelttikçe başarılı olacağımıza itikad etmektir…

El-Kafiy İsmiyle Dua

Rabbim! Âlim olarak, şahit olarak, hesap görücü olarak, Vekil olarak, hidayet edici ve yardımcı olarak sen kâfisin. Sen tüm güzel isimlerin ve yüce sıfatların sahibisin. Kullarını her yönden kuşatansın. Onların ihtiyaçlarını ve yetersizliklerini en iyi bilen sensin. Rabbimiz! Bizi nefislerimizle baş başa bırakma, her konuda bize sen yet. Şeytana, nefislerimizin şerrine, düşmanlarımızın azgınlığına karşı seni vekil kıldık, sana dayandık, bize yet. Bize tuzak kuranlara, ekini ve nesli ifsat edenlere, yeryüzünde haksız yere büyüklenenlere karşı bize sen yet. Belanın zorluğuna, nimetin şımarıklığına, yolun uzunluğuna, imtihanın çilesine, cennetin bedeline karşı bize sen yet!

Allahumme âmin.

Kullarını dost edinen, kulları tarafından dost edinilen ve dostlarını yardımıyla destekleyen Allah.

Dua

"*... Sen dünyada da ahirette de benim Velim/ dostumsun. Benim canımı müslim olarak al ve beni teslim olanlardan kıl.*"

"... Sen bizim Velimiz/ dostumuzsun. Bizi bağışla, bize merhamet et. Sen bağışlayanların en hayırlısısın."

"... Sen bizim Mevla'mız/ dostumuzsun kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

Allahumme âmin.

EL-VELİY, EL-MEVLA

Genel Bilgiler

El-Veliy ve El-Mevla, Rabbimizin güzel isimlerindendir. İki isim de "*ve-le-ye/veliy*" kökünden türemiştir. Bu kök, aralarında üçüncü bir şey bulunmaksızın iki şeyin bir arada bulunmasına delalet eder. Bu da yakınlık anlamına gelir. Kelime; iki şeyin oran, din, arkadaşlık, inanç ve yardım yönünden birbirine yakın olmasını anlatır.[1]

Mevla kelimesi de bu baptandır. Köle azat eden, azat edilen, arkadaş, müttefik, amcaoğlu, yardımcı, komşu için kullanılır. Bunların hepsi "*vely*" kelimesindendir, o da yakınlıktır.[2]

"*Veliy*" kelimesi mutlak olarak yakınlığa delalet eder. Konu içinde göreceğimiz üzere şeriat bu manaya yardım, gözetme, koruma gibi anlamlar eklemiştir. Yakınlık nedeniyle yardım etme, koruma, işlerini üstlenme, sıkıntı anında yanında bulunma Veliy ve Mevla kelimelerinin karşılığıdır.

El-Veliy ismi Kur'ân'da on beş (15), El-Mevla ismi on iki (12) defa Allah için kullanılır:

"Allah, iman edenlerin Velisidir/ dostudur. (Bu dostluğunun bir tecellisi olarak) onları (küfrün, şirkin) karanlıklarından (tevhidin ve imanın) aydınlığına çıkarır. Kâfirlerin velileriyse/ dostlarıysa tağuttur. Onları (iman ve tevhidin) aydınlığından (küfrün ve şirkin) karanlıklarına çıkarırlar. Bunlar, ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."[3]

---

1. Mufredatu'l Kur'ân, v-l-y maddesi
2. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, v-l-y maddesi
3. 2/Bakara, 257

"Yoksa, Allah'ın dışında dostlar/ veliler mi edindiler? Gerçek Veli/ dost Allah'tır. O, ölüleri diriltir. O, her şeye kadîrdir."[4]

"De ki: 'Allah'ın yazdığından/ takdir ettiğinden başkası başımıza gelmez. O, bizim Mevla'mızdır. (Öyleyse) müminler, yalnızca Allah'a tevekkül etsinler.' "[5]

El-Veliy ve El-Mevla İsimlerinin Anlamı

Kullarını dost edinen, kulları tarafından dost edinilen ve dostlarını yardımıyla destekleyen Allah, demektir.

El-Veliy ve El-Mevla İsimlerinin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. Allah'a Dost Olmanın Önemi

Şu dünya hayatında elde edilebilecek en büyük nimet, Allah'ın (cc) dostluğudur. Allah'a dost olmak; O'nun (cc) sevgi, rahmet ve yardımına nail olmaktır. Bu da dünya ve ahirette tüm hayırları elde etmek demektir.

Allah'a (cc) dost olmaktan daha güzel olan nimet ise velayet/dostluk kapısının her isteyene açık olmasıdır. Yeter ki kişi sahih bir imana ve takvaya sahip olsun:

"Allah, iman edenlerin Velisidir/ dostudur. (Bu dostluğunun bir tecellisi olarak) onları (küfrün, şirkin) karanlıklarından (tevhidin ve imanın) aydınlığına çıkarır. Kâfirlerin velileriyse/ dostlarıysa tağuttur. Onları (iman ve tevhidin) aydınlığından (küfrün ve şirkin) karanlıklarına çıkarırlar. Bunlar, ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."[6]

"Dikkat edin! Allah dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar ki; iman edip takvalı olanlardır."[7]

Allah'ın (cc) dostluğundan mahrum olan iki zümre vardır:

- Allah'ı (cc) hakkıyla tanımayanlar:

Allah'ı (cc) ulaşılmaz olarak görürler ve O'na ulaşmak için aracı veli/dost edinirler. Genelde salih insanların ruhaniyetini veli edinir, onların himmet ve şefaatiyle Allah'a ulaşacaklarını zannederler. Oysa Allah, tüm yüceliğine (El-Aliy olmasına) rağmen kullarına yakındır (El-Karib'tir). Allah Resûlü (sav) bu zihniyete şu sarsıcı soruyu yöneltmiştir.

"De ki: 'Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah iken, O doyurur ama (kimse tarafından) doyurulmaz iken Allah'tan başkasını mı veli edinecekmişim?' De ki:

4. 42/Şûrâ, 9
5. 9/Tevbe, 51
6. 2/Bakara, 257
7. 10/Yûnus, 62-63

'Şüphesiz ki ben, Müslimlerin/ şirki terk ederek tevhid ile Allah'a yönelen kulların ilki olmakla emrolundum.' Ve 'Sakın müşriklerden olma.' (denildi.)"[8]

• Allah'ın (cc) dostluğunu özel bir zümreye has görenler:

Allah'ın (cc) dostluk kapısı her mümine açıktır. Daha doğru bir ifadeyle her mümin Allah'ın dostudur, O'nun veli kuludur. İnsan için en büyük hüsran, bu kapıyı kendi yüzüne kapatması ya da belli bir zümreye açık tutup insanların kalanını bu nimetten mahrum bırakmasıdır. İslam'da "*evliya*" diye özel bir sınıf yoktur. İmanına şirk bulaştırmamış her mümin Allah'ın evliyasındandır, Allah (cc) da onların Velisidir.

Mademki Allah (cc), tüm azamet ve yüceliğinin yanında kullarına bu kapıyı açmıştır, o hâlde bize düşen, iman ve takva elbisesiyle bu kapıdan içeri girmektir; çünkü O'nun dostluğunu hissetmek, insan için en büyük nimet, kalbin tadabileceği en güzel lezzettir. Allah'ın dostluğunu elde eden çok şey kazanmıştır. Kur'ân ve sünnet ışığında bu kazançları ele alalım:

a. Karanlıklardan Aydınlığa Çıkmak

"Allah, iman edenlerin Velisidir/ dostudur. (Bu dostluğunun bir tecellisi olarak) onları (küfrün, şirkin) karanlıklarından (tevhidin ve imanın) aydınlığına çıkarır. Kâfirlerin velileriyse/ dostlarıysa tağuttur. Onları (iman ve tevhidin) aydınlığından (küfrün ve şirkin) karanlıklarına çıkarırlar. Bunlar, ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."[9]

Şu ifadeye dikkat buyurun: "*Karanlıklardan aydınlığa çıkarır...*" Demek ki insan, aslen karanlıklar içindedir. Aydınlığa çıkması ise ancak Allah'ın (cc) yardımıyla mümkündür. Peki, bu neyin karanlığıdır? Cehaletin, zannın ve hevanın karanlığı... Şöyle ki; insan sürekli düşünür, merak eder, arayış içindedir. Çevresindeki her düşünce ve hareketle iletişim ve etkileşim hâlindedir. Sürekli soru üretir: İnsan neden vardır? Varlıkla ilişkisi nedir? Fazilet/erdem nedir? Ölümden sonra ne yaşanacaktır? İnsanoğlu, var olduğu günden bu yana bu soruları sormaktadır. Verilen her cevap, insanı biraz daha karanlığa gömmekte, kafasını karıştırmaktadır. Her cevap bir karanlıktır ve bu cevaplar bir araya gelince daha fazla karanlık oluşmaktadır. El-Veliy olan Allah tecelli edince tüm bu karanlıklar dağılmakta ve insan aydınlığa çıkmaktadır.

Vahiy bilgisinin kaynağı El-Alîm olan Allah'tır. Bilginin kaynağı tektir, bilgi açıktır, hiçbir karışıklığa yer yoktur. Velisi (bilgi kaynağı) Allah (cc) olmayanlar, türlü kaynaklardan bilgi edinir. Düşünce, söz ve eylemlerinde zan ve şüphe hâkimdir. Kaynak çeşitlendikçe insanın karanlığı koyulaşır, bilgi anlamsızlaşır, insan zan ve şüphenin kıskacında kaygılı bir yaşam sürer.

---

8. 6/En'âm, 14
9. 2/Bakara, 257

Bugün de değişen bir şey yoktur! İnsanoğlu hâlâ tartışmaya devam etmektedir: Ekonomide faizin yeri nedir? Karma eğitim gerekli midir? Hangi savaş kutsal, hangisi yıkımdır? İnsanın varlık amacı nedir? İnsan için ulaşılması gereken nihai hedef ne olmalıdır?...

Yüz yıllardır tartışılan, her dönemde insanların farklı cevaplar verdiği bir yığın mesele. Mümin ise bu sorulara cevap bulmuştur. Rabbi, El-Veliy ismiyle onu şirkin, hurafenin, felsefe ve eyyamcılığın karanlıklarından kurtarmış; vahyin apaçık, duru ve mutmain kılan aydınlığına hidayet etmiştir.

b. Korku ve Hüzün Olmaması

"Dikkat edin! Allah dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar ki; iman edip takvalı olanlardır.Onlara dünya hayatında da ahirette de müjde vardır. Allah'ın sözlerinde/ hükümlerinde asla değişiklik olmaz. İşte bu, en büyük kurtuluşun ta kendisidir."[10]

İnsan zayıf yaratılmıştır, onun sınırları vardır. Elde etmek istediklerinden mahrum olduğu ve elde ettiklerinden memnun olmadığı hayatının bir gerçeğidir. İnsan ister, umut eder, arzular; fakat başka istekler de vardır. İstekler ve umutlar karşı karşıya gelir. Kıyasıya bir yarış başlar. Bazen kazanır bazen kaybeder. Tüm bunların üzerinde İlahi takdir vardır. İnsan ister, Allah (cc) diler ve her zaman Allah'ın dediği olur. İnsan imtihana tabi tutulur. O'nun (cc) bildiği, insanın bilmediği hakikatler devreye girer.

Bu belirsizlik içinde insan, geçmişte kaybettiklerine üzülür, gelecek için korkar. Neredeyse tüm hayatı hüznün ve korkunun pençesinde kıvranmakla geçer. Hüzün insanın tüm enerjisini tüketir. Korku ise aklı örter ve insanı esir alır. İnsan korku ve hüznün ağında, akıl ve irade nimetinden mahrum kalır. Akıl ettiğinde yapacak iradeyi, irade gösterdiğinde akıllıca hareket etmeyi beceremez.

El-Veliy olan Allah, bu keşmekeş içinde müminin elinden tutar. Dostlarını hüzün ve korkudan kurtarır. Bu kurtarmanın dünya ve ahirette vuku buluşu farklıdır: Muvahhidin dünyada hüzün ve korkudan korunması, bu duyguları hiç yaşamaması anlamında değildir. Hüzün ve korku insani duygulardır, elbette yaşanacaktır. Allah (cc), dünya hayatında mümini hüznün ve korkunun olumsuz etkilerinden korur. Mümin, hüznün yıpratıcı etkisinden sabırla, korkunun etkisinden tevekkül ile korunur. Hüzün sabırla birleşince insanı Allah'a yakınlaştıran, dua ve niyazı arttıran bir etki gösterir. Korku tevekkülle birleşince cesarete dönüşür ve insanı tedbir ve hikmetle hareket etmeye sevk eder. Ahiret hayatında ise korku ve hüzün mümin için söz konusu değildir. O gün muvahhidler El-Mümin ve Es-Selâm olan Allah'ın selamet yurdunda, emniyet içinde olacaklardır.

10. 10/Yûnus, 62-64

c. Allah'ın Yardımına Nail Olmak

Allah (cc), iman edenlerin Veli'si ve Mevla'sıdır. O (cc), dostluğu gereği müminlere yardım eder:

"Ey iman edenler! Şayet kâfirlere itaat ederseniz sizi topuklarınız üzerine gerisin geriye çevirirler, hüsrana uğramış bir şekilde dönersiniz. (Hayır, öyle değil!) Sizin dostunuz Allah'tır. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır."[11]

"Kendilerinden önce (yaşayanların) akıbetini görmek için yeryüzünde gezip dolaşmazlar mı? Allah, onları yerle bir etti. Kâfirlere de benzeri vardır. Çünkü Allah, iman edenlerin Velisidir/ dostudur. Kâfirlerin ise dostu yoktur."[12]

Allah (cc), dostluğunda sadıktır. Dostlarına yapılan her türlü düşmanlığı kendi zatına yapılmış sayar ve dostlarının düşmanını düşman kabul eder:

"Kim benim dostlarıma düşmanlık ederse ona harp ilan etmişimdir..."[13]

Bir insanın başına gelebilecek en kötü şey, kendi nefsine havale edilmesi ve İlahi yardımdan mahrum bırakılmasıdır. Peki, böyle bir durumda olduğumuzu nasıl anlarız? Böyle zamanlarda her şey insanın gözünde büyür, en basit olaylar dahi insan için hayati problemlere dönüşür. Bu, insanın aciz, zayıf ve zaaflı nefsiyle baş başa kaldığının alametidir. Bunu hisseden insan imanını ve amellerini kontrol etmelidir. Ya imanına şirk bulaştırmış ve Allah (cc) ile tüm bağlarını kopartmıştır ya da riya, sum'a ve başa kalkma gibi afetlerle amellerini boşa çıkarmıştır, yani Allah'ın dostluğunu celbeden iman ve salih amellerden yoksundur. Aksi hâlde Allah, dostlarını yüz üstü ve yardımsız bırakmaz.

d. Zor İşlerde Başarılı Olmak

Mümin, Allah'ın dostluğu ve yardımıyla büyük vazifelere talip olur, zor şartlara göğüs gerer, imtihanlara karşı direnç gösterir.

Rabbi, mümine şahitlik sorumluluğu yükler. Bu, tüm insanlığa karşı bir sorumluluktur. Hâliyle zordur, yorucudur, yıpratıcıdır. Mümin, Allah'ın (cc) dostluğuyla bu zor vazifenin altından kalkar ve Rabbinin yolunda hakkıyla cihad eder:

"Allah yolunda hakkıyla/ Allah'ın şanına yakışır şekilde cihad edin. O sizi seçti. Dinde size bir darlık/ güçlük yüklemedi. Atanız İbrahim'in milletine (uyunuz)! O (Allah) sizleri bundan önce de bunda da Müslimler/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar diye isimlendirdi ki, Resûl size, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a tutunun. O, sizin Mevla'nızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!"[14]

Zorlu ordularla karşılaşır. Düşmanın gücü ve münafıkların "*ağırlaştırıcı*" söy-

---

11. 3/Âl-i İmran, 149-150
12. 47/Muhammed, 10-11
13. Buhari, 6502
14. 22/Hac, 78

lentileri karşısında sendeler. Allah (cc) müminlerin elinden tutar, dostluğuyla onları sabit kılar ve şu cümleler ağızlarından dökülür.

"De ki: 'Allah'ın yazdığından/ takdir ettiğinden başkası başımıza gelmez. O, bizim Mevla'mızdır. (Öyleyse) müminler, yalnızca Allah'a tevekkül etsinler.' De ki: 'Bizim başımıza gelmesini gözetleyip durduğunuz şey, (şehadet ve zafer gibi) iki güzellikten başka bir şey midir? Oysa biz, Allah'ın kendi katından veya bizim ellerimizle size azap edeceğini gözetliyoruz. Gözetleyip durun (bakalım)! Hiç şüphesiz, biz de sizinle beraber gözetleyip durmaktayız.' "[15]

İnsanları hayra, selamete, adalete; yani tevhide davet eder. Çoğunluk onun davetinden yüz çevirerek şerri, kaosu ve zulmü; yani şirki tercih eder. Müslim üzülür, onların bu tavrına anlam veremez. Allah (cc) dostluğuyla müminleri teselli eder:

"(Davetinizden) yüz çevirirlerse bilin ki Allah, sizin Mevla'nızdır/ dostunuzdur. Ne güzel bir Mevla/ dost, ne güzel bir yardımcıdır."[16]

2. Allah'ın Dostluğunu Elde Etmenin Yolları

Buraya kadar Allah'a (cc) dost olmanın kazanımlarını gördük. Peki, Rabbimizin dostluğunu nasıl elde ederiz?

a. İman

İman; Allah'tan (cc) gelecek her şeyi tasdik edeceğine, O'nun şer'i ve kaderî hükümlerine (İslam) teslim olacağına dair Allah ile yapılan bir sözleşmedir. İnsan, iman ederek Allah'ın dostları arasında yerini alır.

İnsanı Allah'a (cc) dost kılan iman, şer'i imandır. Şer'i iman, esaslarını vahyin belirlediği; felsefe, zan ve atalar yoluyla kirlenmemiş; içine şirk karıştırılmamış olan hanif imandır:

"İman eden ve imanlarına zulüm/ şirk bulaştırmayanlar (var ya); işte bunlara (Allah'ın azabından) emin olma vardır. Ve onlar hidayete erenlerdir."[17]

b. Takva

"Dikkat edin! Allah dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de. Onlar ki; iman edip takvalı olanlardır."[18]

Takva, vikayedir/korunmadır. Allah'ın (cc) azabından korunmak için müminin edindiği kalkandır. Takva, insanın sinesinde taşıdığı hassasiyet duygusudur. Allah Resûlü (sav) eliyle göğsüne işaret ederek üç defa "*Takva buradadır.*" diye tekrarlamıştır.[19]

15. 9/Tevbe, 51-52
16. 8/Enfâl, 40
17. 6/En'âm, 82
18. 10/Yûnus, 62-63
19. Müslim, 2564; Ahmed, 7727

"Ömer (ra), takvayı Ubey bin Ka'b'a sordu:

— Takva nedir, ey Ubey?

— Sen hiç dikenli bir yolda yürüdün mü?

— Evet, yürüdüm.

— Ne yaptın?

— Paçalarımı sıvadım ve (dikenlerden korunmak için) çabaladım.

— İşte, takva budur![20]

c. Salih Ameller

"Onlara, Rableri katında (dert, tasa ve üzüntünün olmadığı, esenlik ve huzur içinde olacakları, tüm kusurlardan arındırılmış) Daru's Selam/ Selamet Yurdu vardır. Yaptıkları (salih) amellerden dolayı da onların velisi Allah'tır."[21]

Salih ameller, kul ile Allah (cc) arasındaki bağı güçlendirir. Her salih amel, kulu Rabbine yakınlaştırır ve kul, Allah'a yakınlığı oranında onun dostluğunu elde eder.

Kutsi bir hadiste Rabbimiz (cc) şöyle buyurur:

"Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse ben de ona harp ilan ederim. Kulumu bana yaklaştıran ameller arasında en çok hoşuma gideni, ona farz kıldığım şeyleri eda etmesidir. Kulum bana nafile ibadetlerle yaklaşmaya devam eder, sonunda onu severim. Onu bir sevdim mi artık ben onun işittiği kulağı, gördüğü gözü, tuttuğu eli, yürüdüğü ayağı olurum. Benden bir şey isteyince onu veririm. Benden sığınma talep etti mi onu himayeme alır, korurum."[22]

d. Allah Dostlarını Dost, Allah Düşmanlarını Düşman Edinmek

"Sizin dostunuz ancak Allah, Resûlü, namazı kılıp zekâtı veren ve rükû eden mümin kimselerdir. Kim de Allah'ı, Resûlü'nü ve müminleri dost edinirse şüphesiz ki Allah'ın taraftarları, kesinlikle üstün gelecek olanlardır."[23]

"Kim Allah için sever, Allah için buğz eder, Allah için verir ve Allah için alıkoyarsa şüphesiz ki imanını tamamlamış olur."[24]

Müminin velisi Allah'tır; Rabbimizi bize tanıtan Resûlü (sav) ve beraberce Allah'a kulluk ettiği müminlerdir. Bu dostluğun merkezinde ise Allah (cc) vardır. Bu çift yönlü bir dostluktur. Bir yanında sevgi, öteki yanında buğz vardır. Mümin Allah'ı sever ve O'na düşmanlık edenlere buğzeder. Onları düşman beller.

20. İbni Kesir, Bakara Suresi 2. ayet tefsiri
21. 6/En'âm, 127
22. Buhari, 6502
23. 5/Mâide, 55-56
24. Ebu Davud, 4681

Nasıl ki Allah (cc), mümine düşmanlık edeni düşman edinir; mümin de Rabbinin düşmanını düşman bilmelidir. Dostlukta sadakat bunu gerektirir.

Allah düşmanlarını dost edinmek Allah'a (cc) zarar vermez. Allah, El-Ğanîy ve El-Hamîd olandır; kimseye ihtiyacı yoktur, kimsenin dostluğuyla güç ve değer kazanmaz. O (cc) El-Azîz ve El-Kaviy'dir. Allah düşmanlarını dost edinen sadece kendi öz nefsine zarar verir ve kaybedenlerden olur. Kâfirleri dost edinerek iman bağını koparır, dost edindiği Allah düşmanları ile aynı ismi ve hükmü alır:

"Ey iman edenler! Yahudi ve Hristiyanları dost edinmeyin. Onlar birbirlerinin dostudurlar. Sizden her kim onları dost edinirse muhakkak ki o da onlardandır. Şüphesiz ki Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez."[25]

"Onların birçoğunun kâfir olan kimseleri dost edindiğini görürsün. Nefisleri kendilerine (kıyamet günü için) ne kötü bir şey sundu. Allah onlara öfkelendi ve onlar azabın içinde ebedî kalacaklardır. Şayet Allah'a, Nebi'ye ve ona indirilene inanmış olsalardı onları dost edinmezlerdi. Fakat onların çoğu fasıklardır."[26]

"Ey iman edenler! Şayet babalarınız ve kardeşleriniz, küfrü imana tercih ederlerse onları dost tutmayın. Sizden kim onları dost edinirse işte bunlar, zalimlerin ta kendisidir."[27]

3. Allah'ın Dışında Dost Edinilen "Veli"ler

Allah (cc), bazı insanların O'nun dışında varlıkları dost edindiğini haber verir: Bu insanlar El-Veliy ve El-Mevla olan Allah'ı tanımayan ve dost ihtiyacını O'nun dışındaki varlıklarla giderenlerdir. Bu insanların en belirgin iki özelliği vardır:

a. Şeytanı Dost Edinirler

"… Kim de Allah'ı bırakıp şeytanı dost edinirse, hiç şüphesiz apaçık bir hüsrana uğramış olur."[28]

Şeytanın Dostlarını Nasıl Tanırız?

- Onlar şeriata uymaz ve vahyin emirlerini hiçe sayarlar. Buna rağmen yaptıklarını Allah'ın (cc) emrettiğini iddia eder; çünkü atalarını taklit ederler. Atalarının yanılabileceğine ve Allah'a iftira edebileceğine inanmazlar:

"(Kâbe'yi çıplak tavaf etmek gibi) bir fuhşiyat işlediklerinde derler ki: 'Babalarımızı bunun üzerine bulduk. Allah bunu bize emretti.' De ki: 'Şüphesiz ki Allah, fuhşiyatı emretmez. Yoksa siz Allah'a karşı bilmediğiniz şeyler mi söylüyorsunuz?' (Yine) de ki: 'Rabbim adaleti emretti. Her secde yerinde yüzlerinizi doğrultun ve dininizi yalnızca O'na halis kılarak O'na dua edin. Sizi ilk yaratan O olduğu gibi (yine O'na) döneceksiniz.' Bir kısmına hidayet verdi, bir kısmına da sapıklık

25. 5/Mâide, 51
26. 5/Mâide, 80-81
27. 9/Tevbe, 23
28. 4/Nîsa, 119

hak oldu. (Çünkü) onlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dost edindiler ve doğru yolda olduklarını sanıyorlar."[29]

- Şeytanın dostları, vahyin öğretilerine karşı amansız bir mücadele verir; Kur'ân ve sünnette yer almayan, kendi uydurdukları veya atalarından miras aldıkları inanışlar için müminlerle tartışırlar:

"Allah'ın adının anılmadığı (hayvanlardan) yemeyin. (Çünkü) o kesin bir fısktır. Şüphesiz ki şeytanlar, sizinle tartışmaları için dostlarına (böylesi şüpheleri) vahyeder/ fısıldar. Şayet onlara itaat edip (leş hayvanların helal olduğuna ve yenebileceğine inanırsanız) hiç şüphesiz müşriklerden olursunuz."[30]

- Şeytan, dostlarını korkutur. Korku nedeniyle şer'i sorumluluklarını yerine getirmez, Allah'ın dinine Ensar olmazlar:

"İşte bu şeytan, ancak kendi dostlarını korkutur. Ondan korkmayın! Şayet müminler iseniz yalnızca benden korkun."[31]

- Şeytanın dostları Allah'ı (cc) zikretmez ve O'nu anmayı çoğu zaman unuturlar:

"Şeytan, onları hâkimiyeti altına almış ve onlara Allah'ı zikretmeyi unutturmuştur. Bunlar, şeytanın taraftarlarıdırlar. Dikkat edin! Hiç şüphesiz şeytanın taraftarları, hüsrana uğrayanların ta kendileridirler."[32]

- Şeytanın dostları Allah'ın (cc) vaadlerine güvenmez, şeytanın vesvese ve kuruntularına tabi olur ve Allah'ın (cc) çağrısına icabet etmezler:

"Onlara vaatte bulunur ve onları (boş) kuruntularla oyalar. Şeytanın onlara vaadi aldatmadan ibarettir."[33]

"Şeytan (değerli olan ve Allah yolunda infak edilmeye layık mallarınızı vermeyesiniz diye) sizi fakirlikle korkutup, size fuhşiyatı emrediyor. Allah ise size kendi katından bağışlanma ve O'ndan olan ihsan ve lütuf vadediyor. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[34]

- Şeytanın dostları, vahyin aydınlığını terk edip zan, hurafe, felsefe, keşif gibi Allah'ın (cc) hakkında delil indirmediği karanlıklara tabi olurlar:

"Allah, iman edenlerin Velisidir/ dostudur. (Bu dostluğunun bir tecellisi olarak) onları (küfrün, şirkin) karanlıklarından (tevhidin ve imanın) aydınlığına çıkarır. Kâfirlerin velileriyse/ dostlarıysa tağuttur. Onları (iman ve tevhidin) aydınlığından (küfrün ve şirkin) karanlıklarına çıkarırlar. Bunlar, ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."[35]

---

29. 7/A'râf, 28-30
30. 6/En'âm, 121
31. 3/Âl-i İmran, 175
32. 58/Mücadele, 19
33. 4/Nîsa, 120
34. 2/Bakara, 268
35. 2/Bakara, 257

• Şeytanın dostları malı saçıp savurur, hak sahiplerinin haklarını gözetmezler:

"Yakın akrabaya, miskine/ ihtiyaç sahibi yoksula, yolda kalmışa hakkını ver, malı saçıp savurma. (Çünkü) saçıp savuranlar, şeytanların kardeşleridirler. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür."[36]

b. "Veli"leri Aracı Kılarlar

"Dikkat edin! Halis olan din Allah'ındır. O'nun dışında veliler edinenler (derler ki): 'Bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye bunlara ibadet ediyoruz.' Allah, ihtilaf ettikleri konularda aralarında hükmedecektir. Şüphesiz ki Allah, yalancı ve kâfir olan kimseyi hidayet etmez."[37]

İnsan fıtratı itibarıyla Rabbine yönelir ve O'na (cc) kulluk etmek ister. Şeytan bu noktada devreye girer. Allah'ı ulaşılmaz bir yücelik ve erişilmez bir uzaklıkta gösterir. El-Hak, Allah (cc) yüceler yücesidir; ancak O, tüm yüceliğine rağmen kullarına yakındır; El-Karib'tir. O'na ulaşmak için "*Ya Rab!*" demek ve O'na yönelmek yeterlidir. Hiçbir aracıya ve şefaatçiye ihtiyaç yoktur.

Şeytanın vesvese ve iğvasına aldanan insan, Allah'a (cc) ulaşmak için aracılar arar. Peygamber, melek, salih olduğuna inandığı evliya vb. varlıkların ruhaniyetini, kabrini/türbesini ve onları temsil ettiğine inandığı putları Allah (cc) ile arasına aracı kılar.[38]

"De ki: 'Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?' De ki: 'Allah'tır.' De ki: '(Göklerin ve yerin Rabbi O iken yine de) Allah'ı bırakıp kendilerine faydaları olmayan veya kendinden zararı defedemeyen varlıkları mı veliler edindiniz?'..."[39]

"Allah'ın dışında veliler edinenin misali, kendisi için yuva edinen örümceğin durumu gibidir. Hiç şüphesiz evlerin en zayıfı, örümceğin evidir. Keşke bilselerdi."[40]

"Kâfirler, beni bırakıp da benim kullarımı veliler/ dostlar edineceklerini (benim

---

36. 17/İsrâ, 26-27
37. 39/Zümer, 3
38. İbni Abbas (ra) şöyle demiştir: "Nuh (as) kavminin putları daha sonra Arapların putları olmuştur... Bunlar Nuh'un kavminden salih kişilerin adlarıydı. Onlar vefat edince şeytan, onların kavimlerine oturdukları meclislerde putlar dikmelerini ve bu putlara bu isimleri vermelerini fısıldamıştı. Böyle yaptılar. Onlar vefat edinceye kadar bunlara ibadet etmiyorlardı. Onlar helak olup ilim ortadan kalkınca insanlar, bunlara ibadet etmeye başladılar." (Buhari, 4920)
İbni Cerir (rh) der ki: "Muhammed b. Kays (rh) şöyle demiştir: 'Bu kişiler Âdem (as) ve Nuh (as) arasında yaşayan salih bir kavimdi. Bu kişilerin kendilerini takip eden tabileri vardı. Onlar vefat edince kendilerini takip eden arkadaşları dediler ki: 'Biz onların resimlerini çizersek bu, hatırladığımız zaman bizi ibadet etmeye teşvik edici bir şey olur.' Sonra onların resimlerini çizdiler. O nesil vefat edip başka bir nesil gelince şeytan, onların arasına sızıp dedi ki: 'Sizden önceki atalarınız bunlara ibadet eder ve onlar sayesinde yağmura kavuşurlardı.' Bundan sonra insanlar, onlara ibadet etmeye başladılar.' "
39. 13/Ra'd, 16
40. 29/Ankebût, 41

de bu şirki cezasız bırakacağımı mı) sandılar? Doğrusu biz, cehennemi kâfirler için bir konaklama yeri olarak hazırladık."[41]

El-Veliy ve El-Mevla İsimleriyle Dua

"... Sen dünyada da ahirette de benim Velimsin/ dostumsun! Benim canımı Müslim/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen bir kul olarak al ve beni salihler zümresine dahil et."[42]

"... Sen, bizim Velimizsin/ dostumuzsun. Bizi bağışla, bize merhamet et. Sen bağışlayanların en hayırlısısın."[43]

"... Sen bizim Mevla'mız/ dostumuzsun. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."[44]

Allahumme âmin.

---

41. 18/Kehf, 102
42. 12/Yûsuf, 101
43. 7/A'râf, 155
44. 2/Bakara, 286

Her şeyi gözetleyen Allah.

Dua

Ey Er-Rakîb olan Allah'ım! Sen her şeyin üzerinde mutlak gözetleyicisin. Rabbim! Bizleri bu şuurla rızıklandır. Nefsimizi gözetlemeyi ve onu arındırmayı kolaylaştır.
Allahumme âmin.

ER-RAKÎB

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri de Er-Rakîb'tir. Kelimenin kökü olan "*ra-ka-be/ rakb*", bir şeyi gözetlemek için dikilmek anlamındadır.[1] Kelimeyi inceleyen dilcilerin büyük çoğunluğu, gözetlemeyi koruma ve kayıt altına almayla ilişkilendirmişlerdir.

Er-Rakîb Kur'ân'da Allah için üç (3) defa kullanılır:

"Ey insanlar! Sizleri tek bir nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan ve o ikisinden de birçok erkek ve kadın türetip (yeryüzünde) yayan Rabbinizden korkup sakının. Kendisiyle istediğiniz Allah'tan ve akrabalık bağlarını koparmaktan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, sizin üzerinizde gözetleyicidir."[2]

Er-Rakîb İsminin Anlamı

Her şeyi gözetleyen Allah, demektir.

Er-Rakîb İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Allah Her Şeyin Üzerinde Gözetleyicidir/Rakîb'tir

Allah'ın (cc), Er-Rakîb ismi her an ve her yerde tecelli etmektedir. O'nun ilmi, işitmesi, görmesi, kullarını her yönden kuşatması, her hâllerinden haberdar olması, her şeyi kontrol eden heymenesi ve her an şahit olması; Rabbimizin her şeyi gözetlemesidir. Allah Melik-i mutlaktır ve mülkü üzerinde tam bir tasarrufa sahiptir. Zerreden küreye tüm âlemler O'nun gözetimi altındadır. Kâinatta bulunan uyum ve ahenk Er-Rakîb isminin tecellisidir; çünkü Allah (cc) gözetlemekte ve gözettiği âlemleri korumaktadır. İhtiyaç sahiplerine rızkı,

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, r-k-b maddesi
2. 4/Nîsa, 1

dara düşenlere yardımı, kendisine yönelene hidayeti, tevekkül edene gücü, rahmete susamış gönüllere merhameti, günahtan pişmanlık duyana mağfireti… gözetlemesi sebebiyle ulaştırır.

Er-Rakîb İsmi Mümin Kalplere Huzur Verir

Kendi nefislerimizden bildiğimiz üzere insan, gözetlenmekten hoşlanmaz. Hele ki gözetleme her ana yayılmış ve mahrem sınırları aşıyorsa hiçbir şekilde kabul edilmez. Ancak şu da bir gerçektir ki; Allah'ın (cc) gözetlemesinden rahatsızlık duymayız. Her anın ve her mekânın Er-Rakîb tarafından kuşatıldığını bildiğimiz hâlde rahatsız olmayız.

Peki, neden?

Genel bilgiler başlığında zikrettiğimiz gibi bu kelimede koruma ve kayıt altına alma anlamı da vardır. Er-Rakîb, bizleri korumak için gözetler. Bu koruma, bazen El-Hafîz ismiyle doğrudan Allah tarafından bazen de görevlendirdiği melekler vasıtasıyla gerçekleşir:

"(İnsanın) önünde ve arkasında, Allah'ın emriyle onu koruyup gözeten (melekler) vardır. Şüphesiz ki bir toplum kendinde olanı değiştirmedikçe Allah, onların durumunu değiştirmez. Allah bir topluluk için kötülük diledi mi, onun geri çevrilmesine imkân yoktur. Onların (Allah'ın) dışında bir koruyanı/ idare edeni de yoktur."[3]

Allah (cc) gözetler; ama O'nun (cc) gözetlemesi kullarına olan merhametindendir. Kusurlarını örter, gönül kırıklıklarını cebreder, yardımlarına yetişir, ellerinden tutar, yol gösterir…

Bir insan veya alet tarafından gözetlenmekten rahatsızlık duyarız, demiştik. Genellikle de bu gözetleme aleyhimizedir, kusurlarımızı tespit edip bizi hesaba çekmeye yöneliktir. İlahi murakabe ise huzur verir, lehimizedir ve bizi korumaya yöneliktir.

2. Er-Rakîb ve Tevhid: Allah Mutlak Gözetleyicidir

Tevhid inancının gereği olarak inanırız ki; âlemler üzerinde mutlak gözetleyici Allah'tır. Peygamber dahi olsa hiçbir varlığın gözetlemesi mutlak değildir:

"Hani Allah demişti ki: 'Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara Allah'ı bırakıp beni ve annemi ilah edinin.' diye söyledin? Dedi ki: 'Seni tenzih ederim! Hakkım olmayan bir şeyi söylemem (doğru) olmaz. Şayet söylemiş olsam elbette sen bunu bilirdin. (Çünkü) sen, bende olanı bilirsin, bense sende olanı bilmem. Şüphesiz ki sen, gaybı bilensin. Ben onlara, bana emrettiğin: 'Benim Rabbim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin. (buyruğu) dışında hiçbir şey söylemedim. Aralarında olduğum süre içinde (onların yaptıklarına) şahittim. Beni kendi katına aldığında

3. 13/Ra'd, 11

(artık onların ne söylediğini ve ne yaptığını bilmem mümkün değildir). Sen onların üzerinde gözetleyicisin. Sen her şeyin üzerinde şahit olansın.' "[4]

Hristiyanlar, İsa'nın (as) ardından tevhid inancından saparak teslis inancına döndüler. Allah (cc), bizlere bu durumu İsa'ya (as) soracağını bildirdi ve onun vereceği cevabı ayet olarak indirdi. Verilen cevap tevhidin önemli bir hakikatini de kaydetmiş oldu: Resûller dahi hayatta oldukları sürece ümmetlerine şahitlik ederler. Öldükten sonra şahitlikleri son bulur. Vefatlarının ardından, Er-Rakîb olan Allah (cc) kullarını gözetler.

Bu tevhidî hakikatten yoksun insanlar, bazı varlıkları mutlak gözetleyici kabul edip onları Er-Rakîb'e ortak koşarlar. "*Falanca, yatakta kaç defa döndüğümüzü bilir.*" ya da "*Dikkat et! Falanca gece dahi bizi gözetler.*" diyecek kadar ileri gidenlere rastlanabilir. Her şirk çeşidinde olduğu gibi bunda da sebep, Allah'ı hakkıyla tanımamak ve O'nu (cc) hakkıyla takdir etmemektir. Her şirk çeşidinde olduğu gibi bunda da akıbet, hüsrandır. Allah'ın hakkında hiçbir delil indirmediği bu vb. safsatalara inananlar, ahiret hayatlarını hüsrana mahkûm eder, dünya hayatlarında ise huzursuzluk ve korkuya mahkûm olurlar. Allah'ın gözetlemesi insana nasıl huzur veriyorsa, kullar tarafından gözetlenme düşüncesi de aynı oranda huzursuzluk verir. Ki, bu sapkın düşünceler nedeniyle aile hayatı ifsat olan ve yuvalarını yıkanlar; ruhsal dengelerini yitiren ve hayatı çekilmez hâle getirenler müşahede edilmiştir.

Gözetleyenler de Gözetlenmektedir

"Hoşuna gitse bile, bundan sonra kadın (alman) ve eşlerinden birinin yerine (evlenmen) sana helal değildir. Cariye (alman ya da değiştirmen) müstesna. Allah her şeyin üzerinde gözetleyendir."[5]

Ayet, Allah Resûlü'ne hitap eder. O'na (sav) evlenmeyi yasaklayan ayet, "*Allah her şeyin üzerinde gözetleyendir.*" hükmüyle son bulur. Bu şu anlama gelir: Sen nasıl ümmetin üzerinde gözetleyici ve şahitsen Allah'ta (cc) senin ve her şeyin üzerinde gözetleyicidir. Biz yakinen biliriz ki Allah Resûlü (sav), Rabbinden gelen hükme teslim olacak ve evlenmeyecektir. Öyleyse neden böyle bir uyarıya ihtiyaç duyulmuştur? Bu, ondan ziyade, onun şahsında ümmete bir uyarıdır.

Şöyle ki; yönetici, yani toplumu gözetleyen insanlar, çoğu zaman kendi nefislerini gözetmezler. İnsanlara nasihat eder, kendi nefislerini unuturlar. Kurallar konusunda toplumu gözetler, kendileri kurallara riayet etmezler. Ayet de onlara mesaj verir: Sizin, toplumu gözetlediğiniz gibi Er-Rakîb de sizi gözetler. İnsanlara emrettiğiniz iyilikler konusunda kendi nefislerinizi unutmayın. Allah'ın (cc) hükümlerine uyun.

---

4. 5/Mâide, 116-117
5. 33/Ahzâb, 52

Her insan bir gün gözetleyen konumunda olabilir. Baba olur, ehlini gözetler; patron olur, işçilerini gözetler; yönetici olur, yönettiklerini gözetler; komutan olur, askerlerini gözetler… Her ne konumda olursa olsun, Er-Rakîb'in kendini gözetlediğini unutmamalıdır.

3. Er-Rakîb ve Nefislerin Terbiyesi

"Ey insanlar! Sizleri tek bir nefisten yaratan, ondan da eşini yaratan ve o ikisinden de birçok erkek ve kadın türetip (yeryüzünde) yayan Rabbinizden korkup sakının. Kendisiyle istediğiniz Allah'tan ve akrabalık bağlarını koparmaktan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, sizin üzerinizde gözetleyicidir."[6]

Aynı ayet içinde korunup sakınmayı (takva) iki defa emreden Nîsa Suresi, şu hükümle son bulur: "*Şüphesiz ki Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.*"

Demek ki takva hâlini korumak, Allah'ın (cc) Er-Rakîb olduğunu bilmekle alakalıdır.

Peki, bu nasıl olur?

Allah (cc) insanı bir tabiat üzere yaratmıştır: Gözetlendiğinde nefse çekidüzen vermek! Günlük yaşantımızdan tecrübe ettiğimiz üzere, izlendiğini bilen insan davranışlarına çekidüzen verir. Hâliyle, Er-Rakîb olan Allah'ın her an gözetlediğine inanan mümin; düşünce, söz ve davranışlarında daha dikkatli olur. Allah'ı (cc) razı etme hassasiyetiyle hareket eder. Bu hassasiyetin Kur'ân'daki karşılığı da takvadır.

İnsan, nefsini gözetip kontrol etmek zorundadır. Aksi hâlde nefsi insanı kontrol altına alıp yönlendirir. Nefisler; zulüm, cehalet, hased, bağy, kıskançlık, bencillik ve dünyaya düşkünlükle… maluldür. Bu sebeple Allah, nefislerin arındırılmasını istemiş, nefisler arınsın diye elçiler yollamıştır:

"Onu (nefsini) arındıran, kesinlikle kurtuluşa ermiştir."[7]

"Ümmiler arasında onlardan olan, kendilerine (Allah'ın) ayetlerini okuyan, onları arındıran, Kitab'ı ve hikmeti öğreten bir Resûl gönderen O'dur. Onlar, bundan önce apaçık bir sapıklık içindeydiler."[8]

İnsan tanımadığı bir nefsi arındırıp terbiye edemez. Nefsi tanımak, onu gözetlemekle mümkündür. Nefis gözetlendikçe kusurları, hevaya olan düşkünlüğü, kötülüğü emretme yolları bilinir. Bu da onunla mücadeleyi ve onu arındırmayı kolaylaştırır.[9]

---

6. 4/Nîsa, 1
7. 91/Şems, 9
8. 62/Cuma, 2
9. bk. El-Müheymin ismi

Er-Rakîb İsmiyle Dua

Ey Er-Rakîb olan Allah'ım! Sen her şeyin üzerinde mutlak gözetleyicisin. Rabbim! Bizleri bu şuurla rızıklandır. Nefsimizi gözetlemeyi ve onu arındırmayı kolaylaştır.

Allahumme âmin.

Dilediğine daraltan, dilediğine de genişleten Allah.

Dua

"... Allah'ım hamdin tamamı sanadır. Senin daralttığını (kabd) genişletecek, senin genişlettiğini (bast) daraltacak yoktur. Senin saptırdığına hidayet edecek, senin hidayet ettiğini saptıracak yoktur. Senin verdiğine engel olacak, engel olduğunu verecek yoktur. Senin yakınlaştırdığını uzaklaştıracak, uzaklaştırdığını yakınlaştıracak yoktur. Allah'ım! Bereketinden, rahmetinden, fazlından ve rahmetinden bize genişlet/ bast et. Allah'ım! Senden zeval bulmayacak ve değişmeyecek sürekli nimeti istiyorum. Allah'ım! Senden kıyamet günü nimet ve korku günü emniyet istiyorum. Allah'ım! Verdiğinin ve engel olduğunun şerrinden sana sığınıyorum. Allah'ım! İmanı bize sevdir ve onu bize süsle. Küfrü, isyanı ve fıskı bize kerih/ sevimsiz kıl. Bizi raşid/ olgun kullarından kıl. Allah'ım! Müslim olarak canımızı al, Müslim olarak bizi dirilt ve bizleri fitneye düşmeksizin ve yardımsız kalmaksızın salih kullarının arasına dahil et. Allah'ım! Resûllerini yalanlayan ve senin yolundan alıkoyan kâfirleri kahreyle. Onların üzerine azabını indir. Allah'ım! Kendilerine Kitap verilen kâfirleri kahreyle. Ey hak olan ilah!"

Allahumme âmin.

EL-KÂBID, EL-BÂSIT

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden ikisi El-Kâbıd ve El-Bâsıt'tır. "*Ka-be-de/ Kabd*" kökünden türeyen El-Kâbıd, lügatte; yakalamak, kavramak, tutmak, daraltmak gibi anlamlara gelir.

"*Be-se-ta/ Best*" kökünden türeyen El-Bâsıt, lügatte; yaymak, sermek, genişletmek gibi anlamlara gelir.

El-Kâbıd ve El-Bâsıt, isim olarak Kur'ân'da yer almaz; fiil olarak Allah'a (cc) nispet edilir:

"Allah'a güzel bir borç verip de (Allah'ın) ona kat kat fazlasını vereceği o (bahtiyar) kimdir? Allah, (rızkı) daraltır ve genişletir. O'na döndürüleceksiniz."[1]

Allah Resûlü (sav) bir hadiste Rabbini şöyle vasıflandırır:

"Allah Resûlü döneminde fiyatlar arttı. Dediler ki:

— Ey Allah'ın Resûlü! Bize fiyat belirlesen olmaz mı? Allah Resûlü buyurdu ki:

— Şüphesiz ki Allah El-Hâlık (yaratan), El-Kâbıd (daraltan), El-Bâsıt (genişleten), Er-Râzık (rızık veren), El-Musa'ir (fiyat belirleyen)dir. (Ben fiyat belirleyemem; çünkü) Allah'la karşılaştığımda, kimsenin ne malında ne de canında bir haksızlık talebiyle karşılaşmak istemem.' "[2]

El-Kâbıd ve El-Bâsıt İsimlerinin Anlamı

Dilediğine daraltan, dilediğine de genişleten Allah, demektir.

---

1. 2/Bakara, 245
2. Ebu Davud, 3451; Tirmizi, 1314; İbni Mace, 2200

El-Kâbıd ve El-Bâsıt İsimlerinin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. El-Kâbıd ve El-Bâsıt İsimlerinin Tecellileri

Allah, Rızkı Dilediğine Genişletir, Dilediğine Daraltır

"Rabbin, rızkı dilediğine genişletip daraltır. Kuşkusuz O, kullarına karşı (her şeyden haberdar olan) Habîr, (her şeyi gören) Basîr'dir."[3]

El-Kâbıd ve El-Bâsıt isimleri rızık konusunda tecelli eder. Allah (cc) kullarından bazılarının rızkını daraltır, bazılarınınkini genişletir. O'nun (cc) takdiri, hikmetine tabidir. O (cc), kullarından haberdardır ve onların hâlini görmektedir. İnsanın dini ve dünyası için en uygun olan neyse, insana ulaşan rızık da o miktardadır.

Rızkı genişleyen mümin, Allah'a hamdetmeli ve Rabbi ona ihsanda bulunduğu gibi o da insanlara iyilik yapmalıdır. Rızkı daralan mümin, Allah'ın (cc) takdirine razı olmalı ve Rabbinin hükmüne sabretmelidir.

Rızkın daralması ve genişlemesi bahsini Er-Rezzâk isminde anlattığımız için burada kısa tutuyor, El-Kâbıd ve El-Bâsit isimlerinin farklı tecellilerine değinmek istiyoruz.

Kalplerin Daralması ve Genişlemesi

İnsan, bazen kalbinin genişlediğini hisseder; içinde tarifsiz bir huzur vardır. Bazen de kalbinin daraldığını hisseder; adeta mengenedeymiş gibi yüreği daralır. Hiç şüphesiz bu, El-Kâbıd ve El-Bâsıt olanın tecelli etmesidir. Yüce Allah'ın bu isimlerini bilen mümin, yöneleceği merciyi bilir. Gönül genişliği için El-Bâsıt'a şükreder. Darlığı gidermesi için El-Kâbıd olan Rabbine yönelir.

Allah (cc) çoğu zaman hatırlatmak için daraltır kalbi. Kalbi daraltır ki; Rabbinden uzaklaşan kul, hatırlasın ve kendine gelsin. İnsan bu gerçeği anlamazsa kalp darlığını gidermek istemesine rağmen kalbi öldüren şeylere yönelir. Film izler, roman okur, anlamsızca dolaşır, faydasız sohbetlere dalar, vakit öldürür... Susayan insanın tuzlu sudan içmesi gibi içtikçe susuzluğu artar. Hâlbuki El-Kâbıd, daraltarak kuluna yol göstermiş, öğütte bulunmuştur; çünkü kalp katılığı ve daralması bir sinyaldir. Kişi Kur'ân'dan uzaklaşmıştır, Allah'ı zikretmiyordur, ihtiyaç sahiplerinin dertlerine duyarsızdır, Allah'ın kevni ayetlerini tefekkür etmiyordur, Allah'a (cc) veya emir sahiplerine verdiği sözlere sadık değildir... Bu sayılanlar kalbi katılaştıran ve daraltan şer'i sebeplerdir. Aslında bunlardan her biri müstakil bir masiyettir. El-Hâlim olan Allah, kula rahmet etmiş ve onu hemen cezalandırmamıştır. Ne var ki kul, tevbesiz bir şekilde masiyette ısrar etmiş; hilm kalkmış, şedidu'l ikap (cezası çetin olan) sıfatı devreye girmiştir. Masiyetin dünyevi cezası olan kalp katılığı ve darlığı başlamıştır. Kul, İlahi öğüde kulak vermeli, yol yakınken Rabbine dönmelidir. Rabbinden yüreğini

3. 17/İsrâ, 30

genişletmesini istemeli, tevbeye sarılmalı ve kalp katılığını gideren şer'i sebeplere yapışmalıdır.[4]

Allah, İlim ve Beden Gücünü Genişletip Daraltır (Arttırır ve Eksiltir)

İsrailoğulları, gördükleri zulüm nedeniyle savaşmak ve nebilerinden kendileri için bir komutan tayin etmesini istediler.[5]

Allah (cc), onların isteğine icabet ederek Talut'u komutan seçti. İsrailoğulları, onun zengin olmadığını öne sürerek, Allah'ın seçimine karşı geldiler. Nebi, Talut'un seçilmesini şöyle gerekçelendirdi:

"... Şüphesiz Allah, onu sizin için seçti ve onun ilim ve beden gücünü arttırdı. Allah mülkünü dilediğine verir..."[6]

Buradan anlarız ki; ilim ve beden gücü Allah'ın (cc) El-Kâbıd ve El-Bâsıt isminin tecellisidir. Bazı insanlara ilim verilir, hikmet verilir, anlayış ve zekâ verilir. Bazı insanlara hiç verilmez veya az verilir. Kimi insan boylu posludur, heybetlidir kimisi ise naiftir, minyondur; heybeti yoktur. İlim ve beden Allah'ın (cc) elindedir; El-Kâbıd ismiyle daraltır (az verir) ya da El-Bâsıt ismiyle genişletir (çokça verir).

Bu durum, Allah'ın (cc) hikmetine tabidir ve kulları için bir imtihandır; zira mülk Allah'ındır ve O, mülkünde dilediği gibi hareket eder. Kimsenin O'nun (cc) hükmüne itiraz etme hakkı yoktur. Mümin, Allah'ın El-Hakîm olduğunu asla unutmamalıdır. Rabbinin her ismi ve o ismin tecellisi, hikmete mebnidir. Hikmetleri anlamaya çalışmak bir ibadettir. Fakat anlamasak da teslim oluruz; bu, ibadetten de öte imandır, İslam'dır. Allah (cc) her beden güzelliği ve ilim verdiğine hayır vermiş olmaz. Sadece onu imtihan etmiş olur. Kimisi Allah'a yönelir ve bu imtihanı kazanır kimisi de şeytanla iş tutar ve imtihanı kaybeder.

Bakın; güzel yaratılışlı, heybetli ve alımlı nice insan, Allah'a şükretmek bir yana, her an isyan etmekle meşguldür. Toplumda fuhşiyat ve münkeri yayan ve insanları masiyete teşvik eden bunlar değil midir? Ebedî cehennem azabına sürükleyen bir güzellik; olsa olsa yıkımdır, felakettir:

"Şüphesiz ki fuhşiyatın müminler arasında yayılmasından hoşnut olanlara, dünyada ve ahirette can yakıcı bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz."[7]

İşte Ad Kavmi! Allah (cc) onları heybetli bir toplum olarak yarattı:

---

4. bk. Kalp Katılığının Zararları, İbni Receb El-Hanbeli, Tevhid Basım Yayın
5. "Musa'dan sonra İsrailoğullarının ileri gelenlerini görmedin mi? Hani onlar nebilerine demişlerdi ki: 'Bize bir komutan tayin et, (onun komutanlığında) Allah yolunda savaşalım.' O da demişti ki: 'Ya savaş size farz kılındıktan sonra savaşmazsanız?' Demişlerdi ki: 'Biz yurtlarımızdan sürülmüş ve evlatlarımızdan men edilmişken nasıl olur da Allah yolunda savaşmayız?' Savaş onlara farz kılınınca azı hariç (savaşmaktan imtina ederek Allah'ın emrinden) yüz çevirdiler. Allah, zalimleri bilendir." (2/Bakara, 246)
6. 2/Bakara, 247
7. 24/Nûr, 19

"... Hatırlayın! Hani (Allah) sizleri Nuh kavminden sonra halifeler kılmış ve (boy, pos, güç ve kuvvet vererek) yaratılışta genişlik ihsan etmişti..."[8]

Onlar bu güçle zorbalaşıp insanlara zulüm ve Allah'a (cc) isyan etmişlerdi:

"Her yüksek yere bir bina inşa edip eğleniyor musunuz? Ebedî kalmak umuduyla yapılar inşa edip duruyor musunuz? Ele geçirdiğiniz (insanları) zorbalıkla mı yakalıyorsunuz? Allah'tan korkup sakının ve bana itaat edin."[9]

Güzelliğiyle Allah'a itaat eden ve heybetiyle dine hizmet eden insan ise çok azdır. Kur'ân, bu ikisine Talut ve Yusuf'u (as) örnek vermekle yetinir. Binaenaleyh diyebiliriz ki; önemli olan insana verilen akıl/ilim ve beden genişliği değil, insanın onu nerede ve nasıl kullandığıdır!

Kişi, Allah'ın (cc) genişletip daraltmasına razı olmalıdır:

Genişletilen; nefsin ve şeytanın oyunlarına dikkat etmeli, Allah'ın yardımına sığınmalı ve verdiği nimetle kendisini itaate muvaffak kılmasını çokça istemelidir.

Daraltılan; Rabbine hamdetmeli, asıl güzelliğin iman ve salih amel güzelliği olduğunu hatırlamalı, cenneti elde ettiği takdirde her türlü güzelliğe sahip olacağını bilmelidir.

Hatırlatma!

Bizler görsellik çağında yaşıyoruz. Modern cahiliye "*Göründüğün kadar varsın!*" diyor ve sürekli görsel olana teşvik ediyor. İnsanlar, sosyal medya platformlarında göründükçe ve başkaları tarafından olumlu geri dönüşler aldıkça mutlu oluyorlar. Beğenilmek için kılıktan kılığa giriyor; hileye, yalana ve aldatmaya rahatlıkla başvurabiliyorlar.

Dün başka vesilelerle insanları Allah'tan alıkoyan bu cahiliye, bugün yeni vesileler deneyerek Allah'tan alıkoyma işine ısrarla ve azimle devam ediyor.

Elbette böyle bir vasatta yetişen insan, bu havadan etkilenecektir. Bu sebeple çok dikkat etmeliyiz! Çocuklarımızı modern cahiliyenin trendleriyle değil, İslami değerlerle yetiştirmeliyiz.

İnsanlık tarihi boyunca mücadele, İslam ile cahiliyenin değer ve ölçüleri arasında olmuştur. Bu mücadelede insanlar üç kısma ayrılmıştır: İslami değerlerde ısrarcı azınlık, cahiliyeye aldanan çoğunluk ve bu ikisi arasında bocalayan hasta kalpliler.

Cahiliye, kendini sürekli güncelleyip Allah'ın (cc) yolundan alıkoyma işine devam ettiği gibi bizler de bilinçlerimizi güncellemeli ve cahiliyeden korunma hassasiyetini geliştirmeliyiz.

Evet, cahiliye bize görsellik kapısından yaklaşıyor ve güzel görünmeye kış-

8. 7/A'râf, 69
9. 26/Şuarâ, 128-131

kırtıyorsa biz İslam toplumunu bu noktada uyarmalı, İslami bir bakış açısı kazandırmalıyız. Onların, görsel güzelliği merkeze alan anlayışına, teşhircilik ve röntgencilik ahlakına karşı şu bilinci işlemeliyiz:

Allah'ın (cc) bize ihsan ettiği vücut, O'nun El-Hâlık isminin; suretlerimiz El-Musavvir isminin; güzelliğimiz, El-Cemîl isminin; güzelliğin genişliği ve darlığı da El-Kâbıd ve El-Bâsıt isminin tecellisidir.

Makineler, filtreler ve programlar bizi güzelleştirip çirkinleştirmez. Sadece bizi ve teşhirde bulunduğumuz röntgenci çoğunluğu aldatır. Bizi güzelleştirecek olan iman, salih amel ve Allah'ın hükümlerine gönül rızasıyla teslimiyettir.

El-Kâbıd ve El-Bâsıt İsimleriyle Dua

Resûlullah'ın (sav) Uhud Günü yaptığı dua:

"… Allah'ım hamdin tamamı sanadır. Senin daralttığını (kabd) genişletecek, senin genişlettiğini (bast) daraltacak yoktur. Senin saptırdığına hidayet edecek, senin hidayet ettiğini saptıracak yoktur. Senin verdiğine engel olacak, engel olduğunu verecek yoktur. Senin yakınlaştırdığını uzaklaştıracak, uzaklaştırdığını yakınlaştıracak yoktur. Allah'ım! Bereketinden, rahmetinden, fazlından ve rahmetinden bize genişlet/ bast et. Allah'ım! Senden zeval bulmayacak ve değişmeyecek sürekli nimeti istiyorum. Allah'ım! Senden kıyamet günü nimet ve korku günü emniyet istiyorum. Allah'ım! Verdiğinin ve engel olduğunun şerrinden sana sığınıyorum. Allah'ım! İmanı bize sevdir ve onu bize süsle. Küfrü, isyanı ve fıskı bize kerih/ sevimsiz kıl. Bizi raşid/ olgun kullarından kıl. Allah'ım! Müslim olarak canımızı al, Müslim olarak bizi dirilt ve bizleri fitneye düşmeksizin ve yardımsız kalmaksızın salih kullarının arasına dahil et. Allah'ım! Resûllerini yalanlayan ve senin yolundan alıkoyan kâfirleri kahreyle. Onların üzerine azabını indir. Allah'ım! Kendilerine Kitap verilen kâfirleri kahreyle. Ey hak olan İlah!"[10]

Allahumme âmin.

10. Ahmed, 15492; Hakîm, 1868

İsim ve sıfatlarıyla her şeyi kuşatan Allah.

Dua

Ey Muhît olan Rabbimiz! Sen ilim ve kudretinle her şeyi kuşatansın. Çepeçevre kuşattığın kâfirleri helak et. Onların tuzaklarını boşa çıkar. Ey Muhît olan Allah'ım! Bizi salih bir çevreyle kuşat ve günahların bizi kuşatmasına müsaade etme. Faydalı ilmi kuşatmayı bizlere kolaylaştır, bize Muhît ismi karşısında tevazu ihsan eyle. Rabbimiz! Kâfirleri çepeçevre kuşatan cehennem azabından sana sığınırız, rahmetinle bizi koru ve salih kullarının arasına dâhil et.

Allahumme âmin.

EL-MUHÎT

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinin bir diğeri, Muhît'tir. Kelimenin türediği "*he-ye-ta (veya he-ve-ta)*" kelimesi, bir şeyin, diğerinin etrafını dolanması (onu kuşatması) anlamına gelir.[1]

Bu ihata/kuşatma iki türlüdür: İlki, cismi kuşatmadır; bir şeyi maddi olarak kuşatıp onu her yerden koruma altına almak anlamına gelir. İkincisi de ilmî kuşatmadır; bir şeyin varlığını, türünü, değerini, keyfiyetini, varlık amacının neye yaradığını, onunla ne yapılacağını bilmektir. Bu anlamdaki "*ihata*" Allah'a (cc) özgüdür.[2]

Muhît ismi Kur'ân'da sekiz (8) yerde Allah (cc) için kullanılır:

"... Allah kâfirleri (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[3]

"... Allah, onların yaptıklarını (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[4]

"(Günah işlediklerinde) insanlardan gizleniyorlar da Allah'tan gizlenmiyorlar. (Oysa Allah) razı olmadığı işi kurguladıkları gece onlarla beraberdir. Allah, onların yaptıklarını (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[5]

Muhît İsminin Anlamı

İsim ve sıfatlarıyla her şeyi kuşatan Allah, demektir.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-v-t maddesi
2. bk. Mufredatu'l Kur'ân, h-y-t maddesi
3. 2/Bakara, 19
4. 3/Âl-i İmran, 120
5. 4/Nîsa, 108

Muhît İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Muhît İsminin Tecellileri

Muhît, Gökleri ve Yeri Kuşatandır

"Göklerde ve yerde olanların tamamı Allah'a aittir. Ve Allah, her şeyi (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[6]

Yer, gökler ve ikisi arasında olan her şey Allah'a (cc) aittir, O'nun mülküdür. Muhît olan Allah, tüm mülkünü kuşatmıştır. Her bir cüz O'nun ilmi dâhilindedir; O'na boyun eğmiş ve O'na teslim olmuştur.

Muhît ismi, Kur'ân'da 8 yerde Allah için kullanılmıştır. Tüm ayetlerde "*El- takısı*" olmadan, yani belirsiz olarak varid olmuştur. Bu da İlahi ihatanın sınırsız, akılla kavranması mümkün olmayacak bir kuşatma olduğunu göstermektedir.

Muhît ismini incelediğimizde ilginç bir detayla karşılaşırız: Şayet bu isim, müminler için kullanılıyorsa rahmet, kâfirler için kullanılıyorsa azap anlamına gelir.

Müminler için ilahi ihata rahmettir; zira kuşatan, müminlerin dostu/velisi, onlara öz annelerinden daha merhametli olan, onları seven ve destekleyen Allah'tır (cc).

Kâfirler içinse tehdittir, azaptır, sıkıntıdır; zira kuşatan, onların düşmanıdır. Küfür ve isyanlarına karşı onlara öfkelidir ve onlara azap edeceğini bildirmiştir:

"İman edip salih amel işleyenleri, karanlıklardan aydınlığa çıkarsın diye Allah'ın apaçık ayetlerini size okuyan Resûl (göndermiştir). Kim Allah'a iman eder ve salih amel işlerse, onu içinde ebedî kalacağı, altından ırmaklar akan cennetlere sokar. Allah, şüphesiz ki ona güzel bir rızık vermiştir. Allah ki; yedi göğü ve yerde de onun bir benzerini yarattı. Emir (Allah'ın kaza ve kaderi) bu ikisi arasında sürekli inip durur. (Bu,) Allah'ın her şeye kadîr olduğunu ve Allah'ın her şeyi ilmiyle kuşattığını bilmeniz içindir."[7]

"Allah, alacağınız birçok ganimeti size vadetti. (Şu an aldıklarınız) size acilen verdiği (bir nimettir). İnsanların (zarar vermek için uzanan) ellerini sizden çekmiştir. (Bütün bunlar,) müminler için (Allah'ın vaadini yerine getirdiğine) bir ayet olması ve sizi dosdoğru yola iletmesi içindir. Henüz ele geçiremediğiniz daha başka (nimetler de vadetmiştir). Muhakkak ki Allah, (bilgisiyle o vadettiklerini) kuşatmıştır. Allah, her şeye kadîr olandır."[8]

"(Hayır, öyle değil!) Bilakis, kâfirler sürekli bir yalanlama içerisindedirler. Allah, arkalarından onları (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[9]

"Demişti ki: 'Ey kavmim! Benim aşiretim Allah'tan daha mı güçlü ve üstündür

6. 4/Nîsa, 126
7. 65/Talak, 11-12
8. 48/Fetih, 20-21
9. 85/Burûc, 19-20

ki, (beni asıl koruyup kollayan Rabbimi) arkanıza atıp unuttunuz. Şüphesiz ki Rabbim, yaptıklarınızı (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir.' "[10]

Muhît, Müminleri Teselli Eder

Sahabenin ilk tanıştığı güzel isimlerden biri Muhît'tir. Yüce Allah'ın bu ismiyle Burûc Suresi'nde tanışmışlardır. Burûc Suresi, davetin ilk yıllarında nazil olmuştur. Bu surede iki farklı kıssa anlatılmaktadır. Biri, Allah'a dost olan muvahhidlerin, Uhdud Ashabı'nın kıssasıdır[11] diğeri, Allah düşmanlarının, Firavun ve Semud'un kıssasıdır.

İki kıssada da tafsilat yoktur. İki kıssa da yalnızca hatırlatılmıştır. Bu iki zıt örnekten sonra Allah (cc), Muhît ismini ashaba öğretmiştir:

"Allah, arkalarından onları (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[12]

Peki, bu durumdan ne anlamalıyız?

Müminlerin vazifesi inanmak ve inancında sebat etmektir. Bu uğurda öldürülseler dahi ölüm, bir kayıp değil kazançtır. Ki, hendeklere atılarak diri diri yakılan Uhdud Ashabı, kaybetmemiş, kazanmıştır:

"Hiç şüphesiz, iman edip salih amel işleyenler için, altından ırmaklar akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş/ kazanç budur."[13]

Müminler, onları her yönden kuşatan Muhît'in gözetiminde, O'nun (cc) izni ve iradesiyle yürümektedir. Muhît, onların yaşadıklarından haberdardır; kâfirleri ve eziyetlerini görmektedir. Müminler İslam davası uğruna şehit oluyorsa bu, Muhît olanın ilim ve hikmetiyle olmaktadır. O bilir, biz bilmeyiz. Hayır sandığımız şer, şer sandığımız hayır olabilir. Allah (cc) bir toplumu, insanlık tarihi için örnek kılmak isteyebilir. Onların toprağa düşen cesetlerini, havaya savrulan küllerini ve dilden dile dolaşan yiğitliklerini; gelecek nesillere ruh üfleyen rabbani bir nefhaya çevirebilir. O, El-Hayy değil midir? Nice ölü toplum, O'nun (cc) hidayet etmesiyle hayat bulmamış mıdır? Kâfirlerin kıstık sandığı nice ses, asırlar boyu çağlayan bir tevhid çağrısına; söndürdük sandıkları nice ışık, asırları aydınlatan tevhid meşalesine dönmemiş midir?

İşte bakınız:

Asırlar önce şehit olan bir topluluk, insanlık için çıkarılmış en hayırlı ümmete yol göstermiştir. Mekke çöllerini ateşten birer hendeğe çeviren müşrikler, El-Azîz ve El-Hamîd'e inananlardan intikam almaktadır. Müminlerin direnmeye mecali kalmamıştır. "*Allah'ın yardımı ne zaman?*" sesleri duyuluyordu. Tam bu sırada bir sure inmekte ve asırlar önce yaşanmış bir olayı anlatmaktadır: Ashab-ı Uhdud... Diri diri ateşe atılan ve buna rağmen imanlarında sebat eden

10. 11/Hûd, 92
11. Tafsilat için bk. Müslim, 3005; Tirmizi, 3340
12. 85/Burûc, 20
13. 85/Burûc, 11

yiğit muvahhidler... Mekke çöllerinde kızgın kumlara yatırılan müminler, bu kıssayla beraber âdeta canlanmış; sabırlarına sabır, iradelerine irade katmışlardır... İşte böyle! El-Hayy olan Allah, asırlar önce şehit olmuş bir toplumu, asırlar sonra gelen kardeşlerine hayat kılmıştır.

Allah (cc) daha sonra Firavun ve Semud Kavmi'ni örnek vermektedir. İkisi de helak olan kavimlerdendir. Allah'ın iradesi bu iki kıssada farklı tecelli etmiştir. Müşrikleri helak etmiş, müminleri kurtarmış ve yeryüzüne vâris kılmıştır. Bu, iman eden gönüllere Allah'ın (cc) yardım müjdesidir.

Öyleyse Muhît olan Rabbimizin bizleri çepeçevre kuşattığını bilerek yürümeliyiz. Mücadele ederken bu şuuru canlı tutmalı, mutlak bir kudret ve ilim çatısı altında olduğumuzu hissetmeliyiz. Anlık neticelerle ilgilenmemeli, kendi vazife ve sorumluluklarımıza yoğunlaşmalıyız. Muhît olan Rabbimiz, yalnızca bizi ve düşmanlarımızı değil; geçmişi, şu anı ve geleceği de ilim ve hikmetle kuşatmıştır. Takdire teslim olmalı, bazı hikmetleri anlamasak da Muhît'e güvenmeli ve gönül rahatlığıyla hükmüne teslim olmalıyız. Son ferdine kadar şehit olan da Firavun'dan kurtulup yeryüzüne vâris olan da tevhid yolunun yolcusudur. İki zümre de kazanmış, Muhît olan Allah'ın himayesinde hedefe varmıştır.

Muhît, Büyük Tuzakları Kuşatmıştır

"Size bir iyilik dokunması onları üzer, başınıza bir musibetin gelmesiyle sevinirler. Şayet sabreder ve korkup sakınırsanız, onların tuzakları size hiçbir zarar vermez. Allah, onların yaptıklarını (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[14]

Yahudi toplumu yeni ve son peygamberin çıkışını gözlüyordu. Araplara karşı bu peygamberle övünüyor; onun sancağı altında yeryüzüne hâkim olacaklarını iddia ediyorlardı.

İddia ettikleri gibi Allah Resûlü (sav) zuhur etti; ancak bekledikleri peygamberin Arapların arasından çıktığını görünce yüz çevirdiler. Yahudileri her yönden kuşatan Allah, onları dini için kullandı. Yahudilere yaptırdığı propaganda ile Medine halkına Allah Resûlü'nü tanıttı. Medineliler iman etti; çünkü Allah Resûlü'nü görür görmez tanıdılar. Muhît olan Allah; Yahudilerin eliyle Medine'yi hicrete, Evs ve Hazreci de Ensar olmaya hazırlıyordu. Bu iş için de Allah'a çocuk nispet eden, Kitaplarını tahrif eden, rüşvet ve yolsuzluğa batmış Yahudi toplumunu kullanıyordu.

Yahudiler, iman etmedikleri gibi İslam'a ve Peygamber'ine karşı azılı birer düşman oldular. Onu (sav) ve davetini bitirmek için her türlü hile ve desiseye başvurdular. Müşrikleri Allah Resûlü aleyhine kışkırttılar; Ensar arasında geçen cahiliye kavgalarını alevlendirmek istediler; Ensar ve Muhacir arasında fitne çıkardılar; Resûl'e suikast düzenlediler; ekonomik, siyasi ve ilmî imtiyazlarını kullanarak Medine ve çevresinde kaos çıkarmaya yeltendiler...

14. 3/Âl-i İmran, 120

Allah (cc), müminlerin başını döndüren bu Yahudi komplo ve tuzaklarına karşı müminlere şu öğüdü verdi: "*Sabredip sakınırsanız onların tuzağı size zarar vermez.*" Yani sabır ve takva müminleri tuzaklardan koruyan bir kalkandır ve "*Allah, onların yaptıklarını kuşatandır.*" Siz sabrı ve takvayı kuşandıysanız onların tuzaklarına aldırmayın; çünkü onlar Allah'ın (cc) kuşatması altındadır ve Allah, onların yaptıklarından gafil değildir. Bu öğüt, Yahudi-Hristiyan iş birliğiyle cehenneme çevrilen şu asırda, bir yönüyle de bizlere seslenmektedir. Var mıdır öğüt alan?

Muhît, Vadedilen Zaferi Kuşatmıştır

"Allah, alacağınız birçok ganimeti size vadetti. (Şu an aldıklarınız) size acilen verdiği (bir nimettir). İnsanların (zarar vermek için uzanan) ellerini sizden çekmiştir. (Bütün bunlar,) müminler için (Allah'ın vaadini yerine getirdiğine) bir ayet olması ve sizi dosdoğru yola iletmesi içindir. Henüz ele geçiremediğiniz daha başka (nimetler de vadetmiştir). Muhakkak ki Allah, (bilgisiyle o vadettiklerini) kuşatmıştır. Allah, her şeye kadîr olandır."[15]

Bir topluluk, Allah'ın (cc) vaadine mazhar olmuşsa o vaad, er ya da geç gerçekleşecektir. Vadedilen gecikmişse uygun zaman henüz gelmemiş demektir. Allah, vadettiklerini ilmi ve kudretiyle kuşatmıştır.

Bunu bilen mümin, sadece ama sadece kendi sorumluluklarına yoğunlaşır. Allah'ın (cc) vadettiği ya da üstlendiği şeylere takılmaz. Geciken zafer, daralan rızık, davete duyarsız kalpler, ıslah olmayan aile, çabaya rağmen birleşmeyen bağlar… O, cihad eder; zafer ise Allah'ın kuşatmasındadır. O, çabalar; rızık Allah'ın kuşatmasındadır. O çağırır; ancak kalplerin icabeti Allah'ın kuşatmasındadır…

Bu şuur, şeytanın kalplere giriş kapılarını kapatır. Mümini yoran ve hedefinden alıkoyan arızi düşünceleri yok eder. Sabrı tüketen ve yolu uzunlaştıran faydasız tartışmaları sonlandırır. Yol uzuyorsa "*Yol, Rabbimin kuşatmasındadır!*" der. Yolcu dökülüyorsa "*Yolcu, Rabbimin kuşatmasındadır!*" der. İstemediği bir sonuçla karşılaşıyorsa "*Hedef, Rabbimin kuşatmasındadır!*" der…

Allah (cc) ilmî ihatasıyla her şeyin en doğru ve en uygun zamanını bilir. O zaman gelinceye dek kudret ihatasıyla onu korur, zamanı gelince hiçbir güç Allah'ı (cc) aciz bırakamaz.

Muhît, Günahkârları Kuşatmıştır

"(Günah işlediklerinde) insanlardan gizleniyorlar da Allah'tan gizlenmiyorlar. (Oysa Allah) razı olmadığı işi kurguladıkları gece onlarla beraberdir. Allah, onların yaptıklarını (çepeçevre kuşatan) Muhit'tir."[16]

---

15. 48/Fetih, 20-21
16. 4/Nîsa, 108

İnsanın Allah'ı (cc) bırakıp O'nun yarattıklarına kul olması ne kötüdür! Onlardan korkar, Allah'tan korkmaz; onlardan utanır, Allah'tan utanmaz; onların rızasını umar, Allah'ın rızasını ummaz; günah işleyeceği zaman insanlardan gizlenir, Allah'tan gizlenmez. Allah (cc) böyle insanları Muhît ismiyle tehdit etmiştir: "*Allah onların yaptıklarını kuşatandır!*"

İnsanı günaha sevk eden bir etken de Allah'ın (cc), onu ve amellerini kuşattığını unutmasıdır. Allah'ın kuşatmasını unutan insan, günahlar tarafından kuşatılır. Günahkâr bir hayatın esiri olur. Günah kuşatmasını yarmak; samimi bir tevbeyle Allah'a yönelmek ve sadece Allah'ın muttali olduğu durumlardaki düşünce ve tavırları ıslah etmekle mümkündür:

"O (muttakiler) ki; bir kötülük yaptıklarında yahut (günah işleyerek) kendilerine zulmettiklerinde Allah'ı anar ve günahları için bağışlanma dilerler. Allah'tan başka kim günahları bağışlayabilir? Ve bile bile yaptıkları (yanlışta) ısrar etmezler."[17]

Şu bir gerçek: Helal görmedikçe günah ile küfre girmez insan. Bu kabulle beraber bilinmelidir ki; tevbe edilmeyen her günah kalbi lekeleyen bir siyah noktadır. Siyah noktalar birikip bir kalbi istila edebilir. Bu istilanın adı "*kalbin mühürlenmesi*"dir. Çoğu zaman da bu durum küfürle neticelenir:

"Fitneler kalbe çizgi çizgi arz olur (atılır). Hangi kalp bunu içerse üzerine siyah, hangi kalp de reddederse beyaz bir nokta konur. Öyle ki o kalp (fitnelerin arz olduğu) bulanık ve ters çevrilmiş testi gibidir. Ne iyiliği tanır ne de kötülüğü reddeder. Sadece içerisine giren arzu ve hevesi bilir."[18]

Allah'ın (cc) Yahudiler hakkında indirdiği bir ayeti bu bağlamda anlayabiliriz:

"(Hayır, öyle değil!) Bilakis, kim bir günah işler ve günahı onu her yönden kuşatırsa; bunlar ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."[19]

İnsan, hata ve günah konusunda mazur olabilir; ancak tevbeyi terk ederek günahların kuşatmasına izin vermekte mazur değildir. Muhît olan Allah böyleleri için kuşatıcı ateşi hazırlamıştır:

"... Şüphesiz ki cehennem, kâfirleri çepeçevre kuşatmıştır."[20]

2. Muhît Olmak, Allah'a Hastır

Allah (cc) muhsin kullarını sever ve onların amellerini zayi etmeyeceğini bildirir. Buna binaen mümin, hangi işi yaparsa yapsın, elinden geleni ortaya koymalı ve en güzel neticeyi hedeflemelidir; ancak bir şey asla unutmamalıdır: İnsan, bir şeyi her yönden kuşatamaz. Bu sadece Muhît olan Allah'ın özelliğidir. İnsanın bu şuura ermesi de Muhît olan Allah'ı tanımasıyla mümkündür. Muhît olan

17. 3/Âl-i İmran, 135
18. Müslim, 144; Ahmed, 23280
19. 2/Bakara, 81
20. 9/Tevbe, 49

Allah'ı (cc) tanınmazsa insan azgınlaşır. Her şeyi kuşatacağına inanır. Modern cahiliye, Muhît'i tanımadığı için tam da bu iddiadadır. Allah'ın (cc) nefislerde ve ufuklarda görmelerine müsaade ettiği ayetleri, "*bilimsel gelişme*" diyerek kendilerine mâl eder ve Allah'ın öğrettiği bilgiyle Allah'a karşı büyüklenirler:

"... Onların önünde ve arkasında olanı bilir. O'nun dilediği dışında O'nun bilgisini kuşatıp (kavrayamazlar)..."[21]

"... Size ilim olarak ancak çok az bir şey verilmiştir."[22]

İnsanlar, bu hakikati unutunca damlayı deniz, ağacı orman zanneder. Kendisine verilmiş çok az bilgiyi, ilmin tamamı sanar. Büyük laflar eder, keskin iddialarda bulunur. Modern cahiliye, bu yönüyle Muhît olan Allah'a (cc) meydan okur. Bu sebeple de kendisine öğretilen bilgi, ona huzur değil kaos getirir. Geliştikçe barbarlaşır, daha fazla kan döker. Geliştikçe medenileşmeyi beklerken tam tersi olur. Bu durumu bir türlü izah edemez. Bizim açımızdan ise mesele çok açıktır:

Bilgi (faydalı ilim), insana haddini bildiriyor; Rabbine karşı tevazuya ve insanlara karşı faydalı hizmete dönüşüyorsa bu bilgi, Allah'ın (cc) nimetidir. Bilgi insanı hadsizleştiriyor; Allah'a (cc) isyana, kullara karşı zulme sevk ediyorsa bu bilgi, Allah'ın (cc) azabıdır. Dünyada anarşinin, ahirette ebedi azabın aracıdır.

Modern dünya, elde ettiği bilgiyi Allah'a (cc) kulluk etmek için kullanmadığından, hâliyle, bir ceza olarak iddiasından vuruluyor. O, bilimsel anlamda geliştikçe medenileşeceğini ve dünyanın daha güzel bir yer olacağını iddia ediyor. Muhît olan Allah da onu iddiasından vuruyor. Geliştikçe barbarlaşıyor ve dünyayı yaşanmaz bir yer hâline getiriyorlar. Aslında yaşananlar birer uyarı, İlahi sinyaldir. Allah (cc), insanlar düşünsün ve öğüt alsın diye onlara musibet gönderiyor. Modern cahiliye ise Allah'ın uyarısını anlamak yerine akademide yeni kürsüler kurup uzmanlaşma alanları icat ediyor... Sonuç: Koca bir hiç! Dünya her geçen gün, daha da yaşanmaz bir hâle geliyor. İnsanoğlu kibri bırakıp her şeyi kuşatabileceği iddiasından vazgeçmedikçe içinde bulunduğumuz ahval daha da kötüleşecektir.

Muhît İsmiyle Dua

Ey Muhît olan Rabbimiz! Sen ilim ve kudretinle her şeyi kuşatansın. Çepeçevre kuşattığın kâfirleri helak et. Onların tuzaklarını boşa çıkar. Ey Muhît olan Allah'ım! Bizi salih bir çevreyle kuşat ve günahların bizi kuşatmasına müsaade etme. Faydalı ilmi kuşatmayı bizlere kolaylaştır, bize Muhît ismi karşısında tevazu ihsan eyle. Rabbimiz! Kâfirleri çepeçevre kuşatan cehennem azabından sana sığınırız, rahmetinle bizi koru ve salih kullarının arasına dâhil et.

Allahumme âmin.

---

21. 2/Bakara, 255
22. 17/İsrâ, 85

اَلْقَادِرُ - اَلْقَدِيرُ - اَلْمُقْتَدِرُ

Her şeye güç yetiren, hiçbir şeyin kendisini aciz bırakamadığı, mutlak güç ve iktidar sahibi olan Allah.

Dua

Ey kudret sahibi olan Rabbim! Sen Kadr-i Mutlak'sın, her şeye güç yetirirsin, hiçbir şey seni aciz bırakamaz. Rabbim! Bizi yardımsız bırakma; nefsimize, şeytana ve düşmanlarımıza karşı bizi güçlü kıl. Rabbim! Biz aciziz, sen kudret sahibisin. Biz zayıfız, sen güçlüsün. Salih amellere karşı bize güç ver, tevhidi yaşama ve yaşatma konusunda bize güç ver. Senin ve bizim düşmanlarımıza karşı bize güç ver. Rabbim! Sen El-Muktedir'sin. İslam'ın iktidar olmasına yardım et. Namazı kılan, zekâtı veren, iyiliği emreden, kötülükten alıkoyan bir iktidarla bizi rızıklandır. Rabbim! Bizleri tekrar dirilteceğin o zorlu günde, bizi sevdiğin ve razı olduğun kulların arasına dâhil et. Ateşin azabından koru, kudretinin en güzel tecellilerinden olan cennetle yüzümüzü aydınlık kıl. İktidar sahibi meliğin yanında, razı olunan/sıdk makamında ağırla bizleri...

Allahumme âmin.

EL-KÂDİR, EL-KADÎR, EL-MUKTEDİR

Genel Bilgiler

Rabbimizin, kudretine delalet eden üç güzel ismi vardır. El-Kâdir, El-Kadîr ve El-Muktedir. İsmin türediği kök "*ka-de-ra/ kadr*" bir şeyin miktarı, künhü ve nihai sınırı anlamına gelir.[1] Kudret kelimesi, insan için kullanıldığında onun herhangi bir şeyi yapabileceğine delalet eder. Allah için kullanıldığında ise O'ndan (cc) acziyeti nefyetme anlamında kullanılır. Bu nedenle Allah'tan başka hiçbir varlık mutlak kudretle vasıflandırılmaz.[2] Bu kökten türeyen bir diğer kelime, yönetici kudrete delalet eden "*iktidar*"dır.

Kur'ân'da El-Kâdir on iki (12), El-Kadîr kırk beş (45), El-Muktedir dört (4) defa geçer:

"Gökleri ve yeri yaratan kimse, onların benzerini yaratmaya kâdir olmaz mı? Elbette (kâdirdir). O, (çokça yaratan) El-Hallâk, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[3]

"Şüphesiz ki Allah, her şeye kadîrdir."[4]

"Şüphesiz ki muttakiler, cennetlerde ve nehirlerdedirler. İktidar/ Kudret sahibi bir Melik'in yanında, sıdk/ doğruluk makamındadırlar."[5]

El-Kâdir, El-Kadîr ve El-Muktedir İsimlerinin Anlamı

Her şeye güç yetiren, hiçbir şeyin kendisini aciz bırakamadığı, mutlak güç ve iktidar sahibi olan Allah, demektir.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, k-d-r maddesi
2. bk. Mufredatu'l Kur'ân, k-d-r maddesi
3. 36/Yâsîn, 81
4. 2/Bakara, 148
5. 54/Kamer, 54-55

El-Kâdir, El-Kadîr ve El-Muktedir İsimlerinin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimlerle Ahlaklanmak

1. Kudret-i İlahi'nin Tecellileri

Allah Her Şeye Kadîrdir/Güç Yetirendir

Allah'ın (cc) El-Kadîr oluşu, O'nun her şeye güç yetirmesi ve hiçbir şeyin O'nu aciz bırakamamasıdır. Biz insanların anlamakta zorlandığı nice şeyi O, bir kelimesiyle yaratır; bir kader tayin eder ve milyarlarca benzeri içinde, hiçbir karışıklığa yer vermeden vücuda getirir. Biz, bir insanın yaratılışını anlamakta zorlanıyorken O, milyarlarca -belki sayısız- âlemleri göz açıp kapama süresince yaratır, yaşatır, öldürür ve sonra tekrar diriltir:

"Sizin yaratılmanız ve diriltilmeniz, ancak bir tek nefsi (yaratmak) gibidir. Şüphesiz ki Allah, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi gören) Basîr'dir."[6]

"Hiç şüphesiz biz, her şeyi bir kaderle yarattık. (Bir işin olması için) bizim emrimiz, göz açıp kapama gibi yalnızca bir defadır."[7]

"Göklerin ve yerin gayb (bilgisi) Allah'a aittir. Kıyametin durumuysa ancak bir göz açıp kapama (süresince) veya daha yakındır (daha hızlıdır). Şüphesiz ki Allah, her şeye kadîrdir."[8]

İlahi kudretin bir sınırı yoktur. İrade ettiği her şey, O'nun (cc) kudretine boyun eğer ve emrine ram olur. Yaksın diye yarattığı ateşi; yakmayan, güllük gülistanlık bir serinliğe çevirebilir. Ya da yüzyıl boyunca ölü kıldığı bir adamı sapasağlam bir şekilde uyandırır, saatler içinde bozulacak yemek bir asır bozulmadan durur, aynı ortamda bulunan merkebi ise kemik yığınına döndürebilir:

"Ya da çatıları üzerine yıkılmış (altı üstüne gelmiş) o ıssız beldeye uğrayanı görmedin mi? Demişti ki: 'Allah, ölümünden sonra burayı nasıl diriltecek?' (Bunun üzerine) Allah onu yüz yıl öldürmüş sonra diriltmişti. '(O hâlde) ne kadar bekledin?' demişti. 'Bir gün veya bir günden daha az.' demişti. Allah: '(Hayır, öyle değil!) Bilakis sen, yüzyıl (öylece) bekledin. Bak (bakalım) yiyecek ve içeceğine, hiç bozulmamıştır. Eşeğine de bak! -Tüm bunlar seni insanlara ibret kılmak içindir- Bak (eşeğin) kemiklerine! Onu nasıl ayağa kaldırıp sonra da et giydiriyoruz.' O (mesele) açıklığa kavuşunca demişti ki: 'Biliyorum ki Allah, her şeye kadîrdir.' "[9]

O (cc) dilerse huzur ve esenlik içinde yaşayan bir toplumu, fitne ve kaos içinde yaşayan bir topluma çevirebilir:

"De ki: 'O, size üstünüzden ve ayaklarınızın altından bir azap göndermeye ya da sizleri (farklı ve zıt düşüncelere sahip) gruplara bölüp bir kısmınıza diğer bir

6. 31/Lokmân, 28
7. 54/Kamer, 49-50
8. 16/Nahl, 77
9. 2/Bakara, 259

kısmınızın baskı ve sıkıntısını tattırmaya kâdirdir.' Bak, anlasınlar diye nasıl da ayetlerimizi çeşitli şekillerde açıklıyoruz."[10]

O (cc) dilerse birbirini boğazlayan azgın bir toplumu, dinde kardeş kılıp birbirine sevdirebilir:

"Allah'ın ipine hep beraber/ topluca tutunun ve ayrılığa düşmeyin. Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın! Bir zamanlar düşmandınız da Allah kalplerinizi birbirine ısındırmıştı. O'nun bu nimeti sayesinde kardeşler olmuştunuz. Siz ateş çukurunun kenarındaydınız da sizi ondan kurtarmıştı. Hidayete eresiniz diye Allah ayetlerini sizin için açıklamaktadır."[11]

Çünkü kudreti kalplere nüfuz eden, insanın duygu ve düşüncelerine hükmedebilen, insanla kalbi arasına girebilen Kadir-i Mutlak O'dur.

Dikkat edilirse El-Kadîr isminin yer aldığı çoğu ayet, "*Allah* (cc) *nelere kadîrdir?*" sorusuna da cevap verir: "*Allah* (cc) *her şeye kadîrdir.*" İnsanın aklına ne gelirse gelsin, o, Allah (cc) için mümkündür, makdur aleyhidir. Öyleyse gördüğümüz, duyduğumuz, hissettiğimiz... her şey yüce Allah'ın El-Kadîr isminin tecellisidir.

Allah, Dini İçin Savaşanlara Yardım Etmeye Kadirdir

Kur'ân, Allah'ın (cc) kudretini tanıtırken "*Allah her şeye kadîrdir.*" buyurur. Bu kalıbın tek istisnası Hac Suresi'nde yer alan bir ayettir:

"Kendileriyle savaşılanlara zulme uğramaları nedeniyle (savaş) izni verildi. Şüphesiz ki Allah, onlara yardım etmeye kadîrdir."[12]

Ayette yer alan yardım vurgusunun özel bir anlamı vardır: Müminler tarih boyunca düşmanlarıyla eşit şartlarda savaşmamışlardır. Silah ve sayı bakımından kendilerinden avantajlı topluluklarla karşı karşıya gelmişlerdir. Dünyevi değerlerle düşünen bir akıl, böyle savaşların sonucunu Müslimlerin aleyhine görecektir. Vahyin değerleriyle düşünen bir kalp ise müminlere ve düşmanlarına değil; savaşların meşru olup olmadığına, sancağın mahiyetine ve savaşçıların akidesine bakacaktır. Zikredilen sorulara olumlu cevap veriliyorsa savaşın galibi bellidir: Allah (cc) ve Allah'ın askerleri. Peki, neden? Müminlerin gücü düşmana yetmese de Allah onlara yardım etmeye kadîrdir. Allah'ı hiçbir şey aciz bırakıp mağlup edemeyeceği gibi O'nun kudretini yanına alanları da hiçbir şey mağlup edemez:

"Şayet Allah size yardım ederse sizi yenecek hiç kimse yoktur. Sizi yardımsız bırakacak olursa (Allah'a rağmen) size yardım edecek kim vardır? Müminler yalnızca Allah'a tevekkül etsinler."[13]

10. 6/En'âm, 65
11. 3/Âl-i İmran, 103
12. 22/Hac, 39
13. 3/Âl-i İmran, 160

Allah, Ölüleri Diriltmeye Kadirdir

El-Kadîr isminin kullanıldığı bağlamlardan biri de ölülerin diriltilmesidir:

"Allah (bunları yaptı) çünkü O, (hak ve hakikatin kaynağı olan) El-Hak, ölüleri dirilten ve her şeye kadîr olandır."[14]

"… Yeryüzünü kurumuş/ çorak/ hareketsiz görürsün. Üzerine su/ yağmur indirdiğimizde hareketlenir ve kabarır. Hiç şüphesiz (kurumuş yere) hayat veren, elbette ölüleri de diriltecektir. Çünkü O, her şeye kadîrdir."[15]

"Yoksa, Allah'ın dışında dostlar/ veliler mi edindiler? Gerçek Veli/ dost Allah'tır. O, ölüleri diriltir. O, her şeye kadîrdir."[16]

Allah'a (cc) şirk koşan ve hayat tarzı olarak da fahşa ve münkeri seçen insanlar, ahiret inancıyla sorun yaşarlar; çünkü yaşadıkları hayatın zulüm, haddi aşma ve bozgunculuk olduğunu bilirler. Hesap olduğu takdirde, böyle bir hayatın hesabını veremeyeceklerinden ve hüsrana uğrayacaklarından eminlerdir. Vicdanlarının sesini susturmak için de ahireti inkâr eder; inkârlarına da kendilerinin dahi inanmadığı bazı akli deliller sunarlar:

"İnsan, onu bir su damlasından yarattığımızı görmedi mi? (Şimdi) apaçık bir düşman kesilivermiştir. Kendi yaratılışını unutup bize örnek verdi ve: 'Çürümüş kemikleri kim diriltecek?' dedi. De ki: 'Onu ilk defa var eden diriltecektir. O her türlü yaratmayı bilir.' O (Allah) ki yeşil ağacı size ateş (yakıtı) kılmıştır. Siz de ondan yakıyorsunuz. Gökleri ve yeri yaratan kimse, onların benzerini yaratmaya kâdir olmaz mı? Elbette (kâdirdir). O, (çokça yaratan) El-Hallâk, (her şeyi bilen) El-Alîm'dir. Bir şey dilediğinde, emri ona: 'Ol!' demesidir. O da oluverir. Her şeyin otorite ve hükümranlığını elinde bulunduran (Allah), eksikliklerden münezzehtir. O'na döndürüleceksiniz."[17]

"Dediler ki: 'Kemiğe ve toza toprağa döndükten sonra, gerçekten biz, yeni bir yaratılışla mı diriltileceğiz?' De ki: 'İster taş ister demir olun! Ya da gönlünüzde büyüttüğünüz başka bir varlık olun (yine de diriltileceksiniz).' Diyecekler ki: 'Kim bizi diriltecek?' De ki: 'Sizi ilk defa yaratan kimse O (diriltecek)!' Kafalarını sallayacak ve (seni küçümser bir edayla): 'Ne zamanmış o?' diyecekler. De ki: 'Umulur ki yakında!' "[18]

Allah'ın (cc) yaratıcı olduğunu kabul eden bir zihin nasıl böyle bir soru üretir? Allah'ın yarattığını ikrar edip dirilteceğinde şüphe etmek; aklın değil, olsa olsa hevanın eseri olabilir. Yaşadığı hayattan mutmain olmayan insanın, fıtratın derinliklerinden yükselen çığlığı duymama çabası olabilir.

14. 22/Hac, 6
15. 41/Fussilet, 39
16. 42/Şûrâ, 9
17. 36/Yâsîn, 77-83
18. 17/İsrâ, 49-51

Cahiliye müşrikleri bu basit önermelerle ahireti inkâr ediyordu. Allah da (cc) onlara bu net, apaçık ve hasmı susmaya icbar eden kudret deliliyle cevap veriyordu; çünkü yaratanın Allah olduğunu kabul eden, O'nun kudretini de ikrar etmiş olur. Elbette yaratmaya güç yetiren, yeniden diriltmeye de güç yetirir. Zor olan ilk yaratmadır. Yaratılmış ve öldükten sonra çürüyen bedeni ayağa kaldırmak çok daha kolaydır.

Peki, ya bugün? Çağlar ve şartlar değişse de şirk zihniyeti değişmiyor. Dünya ve ahiret, din ve yaşam arasında keskin bir ayrıma giden modern/seküler insan da aynı buhranı yaşıyor. Ahireti inkâr ediyor, ahirete inananları küçümsüyor, toprağa karışan insan cesedinin evrende yok olup gittiğine veya yeni bir cisimde hayat bulduğuna inanıyor; ancak yine de huzuru bulamıyor. Yoga yapıyor, meditasyon yapıyor, spor salonlarında heder oluyor, kazancının çoğunu psikologlara harcıyor; ama yine de olmuyor. Zira fıtrat haykırıyor: Ahiret var, diriliş var, hesap var, ödül var, ceza var. Her şeyi bu denli mükemmel yaratan Allah (cc), yarattıklarını ne diye başıboş bıraksın? En basit eylem dahi amaçsız ve hedefsiz olmuyorsa, ilahi kudret ne diye amaçsız ve hedefsiz iş yapsın?..

2. El-Kadîr/El-Muktedir Birey ve Toplumu Zulümden Korur

Güç ve iktidar, yüce Allah'ın (cc) El-Kaviy ve El-Muktedir isimlerinin bir tecellisidir. Kimine bir nimet ve rahmet olarak kimine de bir bela ve azap olarak verir.

Güç ve iktidar sahipleri Allah'ın (cc) El-Kaviy ve El-Muktedir olduğunu hakkıyla bilir ve gereğiyle amel ederse güç zehirlenmesi yaşamaz ve iktidarları altında yaşayanlara zulmetmezler. Ellerindeki gücü hakkın ikamesi ve insanların faydası için kullanırlar:

"(O Allah'ın yardım ettiği kimseler) kendilerine yeryüzünde iktidar verildiğinde namazı dosdoğru kılar, zekâtı verir, iyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. İşlerin akıbeti (onlar hakkında nihai karar) Allah'a aittir."[19]

Güç ve iktidarın Allah'tan (cc) geldiğini unutanlar; güçle zehirlenir, iktidarla şımarırlar. Batılın yayılması ve insanların kendilerine/iktidara kul köle olması için çabalarlar. Bu öyle bir zehirlenmedir ki; aklı, duyguyu, örfü, vicdanı örter; insanı insanlıktan çıkarır; toplumu zulüm ve bağy toplumuna çevirir. İnsan, sonunda Allah'a (cc) kafa tutacak duruma gelir:

"Âd Kavmi'ne gelince, yeryüzünde haksız yere büyüklendiler ve "Bizden daha güçlü olan kimmiş?" dediler. Görmediler mi onları yaratan Allah'ın kendilerinden daha güçlü olduğunu? Onlar, ayetlerimizi inkâr ediyorlardı."[20]

"Firavun dedi ki: 'Ey Haman, benim için bir kule inşa et. Umulur ki yollara ulaşırım. Göklerin yollarına (ulaşırım da), Musa'nın İlah'ına çıkabilirim! Şüphesiz

---

19. 22/Hac, 41
20. 41/Fussilet, 15

ki ben, onun yalancı olduğunu sanıyorum.' Böylece Firavun'a kötü ameli süslü gösterildi ve (dosdoğru) yoldan alıkonuldu. Firavun'un hilesi, yok olup hüsrana uğramaya mahkûmdur."[21]

Meşruiyetini El-Muktedir olan Allah'tan almayan her iktidar, tuğyan ve zulüm iktidarıdır. Adının kraliyet, monarşi, cumhuriyet, demokrasi veya laik olması bu gerçeği değiştirmez. Muvahhid, meşruiyetini Allah'tan (cc) almayan hiçbir iktidarı tanımaz ve kabul etmez. Lailaheillalllah inancının gereği olarak bu sahte iktidar nadanlarıyla (cahilleriyle, nobranlarıyla) mücadele eder.

Resûlullah'tan (sav) bir nasihat:

Müslim'de Ebu Mesud El-Ensari (ra) şöyle rivayet etmektedir:

"Ben, bir gün çocuk yaşta olan bir kölemi kamçı ile dövüyordum. Arkamdan bir ses işittim. Öfkemden dolayı tam olarak ne dediğini anlamadım. Sonra ses yaklaştı, döndüm ki Peygamber karşımda ve bana şöyle diyor:

— Ey Ebu Mesud! Allah'ın gücü sana, senin gücünün bu köleye yettiğinden daha fazla yeter,[22] *dedim ki:*

— O artık Allah rızası için hürdür, Peygamber şöyle buyurdu:

— Şayet sen böyle yapmasaydın ateş seni yutardı veya ateş sana dokunurdu."[23]

Sahabi gücü yettiği ve muktedir olduğu için kölesini dövüyor. Allah Resûlü (sav) sahabiye asıl güç ve iktidarı hatırlatarak nasihat ettiğinde şunu kastetmiş oluyor: Sen birine güç yetirebiliyorsan Allah da (cc) sana güç yetiriyor. Öyleyse Allah'ın (cc) sana nasıl muamele etmesini istiyorsan senden güçsüz olanlara öyle muamelede bulun.

Resûlullah'ın bu öğüdünde liderlere, amirlere, babalara, eşlere, patronlara, tüm güç ve iktidar sahiplerine ne güzel bir öğüt vardır!

3. El-Kadîr İsmiyle Dua

El-Kadîr ismi, kulu duaya davet eden bir isimdir; çünkü bu isim, yüce Allah'ın mutlak kudretine delalet eder. İnsanın ihtiyaç ve beklentisi ne olursa olsun, yüce Allah için onun kolay ve mümkün olduğunu söyler:

"De ki: 'Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Dilediğine mülk verir, dilediğinden mülkü alırsın. Dilediğini izzetli kılar, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir, şüphesiz ki sen, her şeye kadîrsin.' "[24]

"Allah sana bir zarar dokunduracak olsa, onu (Allah'tan) başka kimse gideremez. Sana bir hayır dokunduracak olsa O, her şeye kadîrdir."[25]

---

21. 40/Mü'min (Ğafir), 36-37
22. "Senin gücün ona yetiyor diye onu dövüyorsun. Allah seni huzuruna aldığında ne yapacaksın?"
23. Müslim, 1659; Ebu Davud, 5159; Tirmizi, 1948; Ahmed, 17087
24. 3/Âl-i İmran, 26
25. 6/En'âm, 17

Evet, hayrın tamamı yalnızca Allah'ın (cc) elindedir ve O, kuluna hayır dokundurmak isterse hiçbir şey O'na engel olamaz; çünkü O, Kadir-i Mutlak'tır.

Eşi kısır, kendisi de pirifâni bir yaşlıyken Allah'tan (cc) çocuk isteyen Zekeriya (as), hiç şüphesiz Rabbinin kudretine güvenerek ellerini semaya kaldırmıştı:

"Hani o, Rabbine gizlice seslenmişti. Demişti ki: 'Rabbim! Kemiklerim zayıfladı, saçlarım bembeyaz oldu. Sana dua etmem nedeniyle hiç mutsuz/ bedbaht olmadım. (Her ne zaman dua ettiysem icabet ettin.) Şüphesiz ki ben, arkamda bırakacağım akrabalarım için korkuyorum. Hem eşim de kısır bir kadındır. Bana katından bir 'veli' (nübüvvete vâris olacak bir evlat) ihsan et.' "[26]

İstediğimiz bir evlat olabilir; tıp, bunun mümkün olmadığını söylüyordur. İstediğimiz dinî veya dünyevi bir rızık olabilir; şartlar elimizi kolumuzu bağlıyordur. Kendimizi düşman karşısında yenik hissediyoruzdur; tüm kapılar yüzümüze kapanmıştır. Bizi Allah'tan (cc) uzaklaştıran şeyler vardır hayatımızda, kurtulmak için çabalıyoruzdur; ancak bataklık misali çırpındıkça bizi içine çekiyordur... Her ne olursa olsun, hiçbir isteğimiz Allah'ı (cc) aciz bırakamaz. Bizim için olanaksız bir şey Kadir-i Mutlak için "*Ol!*" demekle vücuda gelir.

Seleften birinin nasihatiyle sözü bitirelim:

"Kim, Allah'ın kendisini şehvetlerden kurtaracağını ve gaflet hâlinden çıkarabileceğini garipser/ uzak görürse hiç şüphesiz, Allah'ın (cc) kudretini küçümsemiş olur."

El-Kadîr, El-Kâdir ve El-Muktedir İsimleriyle Dua

Ey kudret sahibi olan Rabbim! Sen Kadr-i Mutlak'sın, her şeye güç yetirirsin, hiçbir şey seni aciz bırakamaz. Rabbim! Bizi yardımsız bırakma; nefsimize, şeytana ve düşmanlarımıza karşı bizi güçlü kıl. Rabbim! Biz aciziz, sen kudret sahibisin. Biz zayıfız, sen güçlüsün. Salih amellere karşı bize güç ver, tevhidi yaşama ve yaşatma konusunda bize güç ver. Senin ve bizim düşmanlarımıza karşı bize güç ver. Rabbim! Sen El-Muktedir'sin. İslam'ın iktidar olmasına yardım et. Namazı kılan, zekâtı veren, iyiliği emreden, kötülükten alıkoyan bir iktidarla bizi rızıklandır. Rabbim! Bizleri tekrar dirilteceğin o zorlu günde, bizi sevdiğin ve razı olduğun kulların arasına dâhil et. Ateşin azabından koru, kudretinin en güzel tecellilerinden olan cennetle yüzümüzü aydınlık kıl. İktidar sahibi melikin yanında, razı olunan/sıdk makamında ağırla bizleri...

Allahumme âmin.

26. 19/Meryem, 3-5

Dilediğine hidayet eden ve dilediğini saptıran Allah.

Dua

“*Bizi sırat-ı mustakime/ dosdoğru yola hidayet et. Kendisine nimet verdiklerinin yoluna (ilet). Gazaba uğramış ve sapkınların (yoluna) değil.”*

“Allah’ım. Ey Cibril’in, Mikail’in ve İsrafil’in Rabbi! Ey gökleri ve yeri yaratan, gayb ve şehadet bilgisini elinde bulunduran! Kulların ihtilaf ettikleri şeylerde en doğru hükmü veren sensin. Hak konusunda ihtilaf ettikleri konuda iznin ile beni doğru yola ilet. Şüphesiz ki sen, dilediğini doğru yola iletirsin.”

“Allah’ım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni hidayet et, beni rızıklandır.”

“Allah’ım beni hidayete eriştir, beni doğru kıl.”

“Allah’ım! Senden hidayet, takva, iffet ve zenginlik istiyorum.”

“Allah’ım! Hidayet ettiğin kullar içinde/ onlarla beraber bana da hidayet et.”

Allahumme âmin.

EL-HÂDÎ

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinin bir diğeri, El-Hâdî'dir. "*He-de-ye/ hedy*" kökünden türeyen kelime iki kök anlama sahiptir: yol göstermek için atılmak/öne çıkmak ve sevdiğine yakınlaşmak için yollanan hediye.[1]

El-Hâdî ismi, Kur'ân'da genelde fiil sigasıyla vurgulanır. İsim olarak sadece üç (3) yerde geçer:

"(Ayrıca) kendilerine ilim verilenlerin bu (Kur'ân'ın) Allah'tan gelen bir hak olduğunu bilmeleri, ona iman etmeleri ve kalpleri tevazuyla onun (hükümlerine teslim) olsun diye (böyle yapar). Şüphesiz ki Allah, iman edenleri dosdoğru yola hidayet eder."[2]

"İşte böylece biz, her peygambere suçlu günahkârlardan düşman kıldık. Yol gösteren ve yardım eden olarak Rabbin yeter."[3]

El-Hâdî İsminin Anlamı

Dilediğine hidayet eden ve dilediğini saptıran Allah, demektir.

El-Hâdî İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Hâdî olan Allah ve Hidayet Tecellileri

Rabbimizin hidayet tecellileri dört başlık altında toplanabilir:[4]

• Her mükellefe verilen akıl, zekâ ve zorunlu bilgiler

"(Firavun) demişti ki: 'Sizin Rabbiniz kimdir ey Musa?' 'Rabbimiz, her şeye

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-d-y maddesi
2. 22/Hac, 54
3. 25/Furkân, 31
4. bk. Mufredatu'l Kur'ân, h-d-y maddesi

hilkatini (cinsine en uygun olanı) veren ve sonra da yol gösterendir.' demişti."[5]

Doğan bir bebeği annesinin göğsüne yönelten, onu beslenme yoluna hidayet eden Allah'tır. Aksi hâlde "*... hiçbir şey bilmez...*"[6] bir varlık olarak dünyaya gelen insan, bu bilgiyi nasıl bilebilirdi?

Ayette belirtildiği gibi Allah (cc), her varlığa hilkatini ve onun için en uygun olan fıtratı vererek yaratmış, ona yol göstermiştir. Zerreden küreye tüm varlığa; nasıl hareket edeceği, diğer canlılarla/varlıklarla nasıl münasebet kuracağı vb. öğretilen bilgiler veya ona çizilen program Allah'ın hidayetidir.

• İnsanları, resûller aracılığıyla ve indirdiği kitaplarla doğru yola davet etmesi

"Onları emrimizle hidayete ulaştıran imamlar kılmıştık. Onlara hayırlı işleri yapmayı, namazı dosdoğru kılmayı ve zekâtı vermeyi vahyetmiştik. Onlar bize kulluk/ ibadet eden kimselerdi."[7]

Bu, Allah'ın (cc) vahiy aracılığıyla doğruyu ve yanlışı insanlara göstermesi, hayrı ve şerri öğretmesidir.

• Allah'ın (cc) doğruya ve hayra muvaffak kılması

"Bizim yolumuzda cihad edenlere elbette (en doğru olan) yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki Allah, muhsinlerle/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlarla beraberdir."[8]

"Allah'ın izni olmadan hiçbir musibet başa gelmez. Kim Allah'a iman ederse, (Allah) onun kalbini hidayet eder. Allah, her şeyi bilendir."[9]

Bu; Allah'a (cc) yönelen, hidayeti arayan, Allah'tan korkup sakınan, Allah'a tutunan ve O'nun rahmetini umanlara bahşedilen hidayettir. Hidayetle karşılaşan insanın, hidayete icabet etmesidir.

• Allah'ın (cc) cennete hidayet etmesi

"Biz, onların göğüslerinde kine/ hınca/ öfkeye dair ne varsa hepsini çekip almışızdır. Onların altlarından ırmaklar akar. 'Bizi buna ulaştıran Allah'a hamd olsun. Eğer Allah, bizi bu (nimetlere) eriştirmeseydi kendiliğimizden bunlara erişmemiz mümkün olmazdı. Andolsun ki, Rabbimizin resûlleri bize hakla geldiler.' Onlara: 'İşte bu, yaptığınız (salih) amellere karşılık mirasçısı kılındığınız cennettir.' diye seslenilir."[10]

Cennet ehli cennete kavuştuğunda Allah'a hamdeder ve bu nimetin Rabbinin (cc) hidayeti olduğunu, O hidayet etmese cenneti elde edemeyeceklerini itiraf

5. 20/Tâhâ, 49-50
6. 16/Nahl, 78
7. 21/Enbiyâ, 73
8. 29/Ankebût, 69
9. 64/Teğabûn, 11
10. 7/A'râf, 43

ederler. Bu, Allah'ın İslam'a hidayet ettiği gibi İslam üzere sabit kılması, İslam üzere vefat ettirmesi ve İslam üzere diriltmesidir. Bu nimetlerin her biri Allah'ın, kuluna rahmeti ve hidayet nimetini muhafaza etmesidir.

2. El-Hâdî ve Tevhid

El-Hâdî Olan Allah ve O'na Muhtaçlığımız

"… Ey kullarım, benim hidayette kıldıklarımın dışında hepiniz dalalettesiniz! O hâlde benden hidayet isteyin ki size hidayet vereyim.…"[11]

Allah'ın (cc) hidayetine muhtacız; çünkü dünyaya hiçbir şey bilmez hâlde geliriz.[12] İçimizde hem fücur hem de takva taşırız.[13] Şeytan, nefis ve toplumun çoğu bizdeki fücuru işler, bizi dalalete davet eder.[14] Zalim ve cahiliz.[15] Hem nankör[16] hem de benciliz.[17] Hayrı bilmeyiz; bildiğimiz takdirde yapacak iradeyi bulamayız; bulduğumuzda sebat edemeyiz; sebat edecek olsak onu bozacak riya, sum'a vb. afetlerden korunamayız; korunacak olsak, bunun Allah'tan (cc) olduğunu unutur, kibre kapılırız… Yani karanlıklar içindeyiz ve ayaklarımızın kayması an meselesidir. İşte bunun için Allah'ın hidayetine muhtacız. Hem de havadan, ekmekten ve sudan çok daha fazla. Rabbimiz bir an hidayetini çekecek olsa karanlıklar ve dalaletler içinde kalmaya mahkûm oluruz.

Fâtiha Suresi'nde İstediğimiz Hidayet

"Bizi sırat-ı mustakime/ dosdoğru yola hidayet et. Kendisine nimet verdiklerinin yoluna (ilet). Gazaba uğramış ve sapkınların (yoluna) değil."[18]

Yalnızca farz namazları eda eden bir Müslim, günde 17 defa Allah'tan (cc) hidayet ister. Revatib sünnetleri ve nafileleri kılan hayırda öncü bir mümin, bir günde onlarca defa aynı duayı tekrarlamış olur.

Aklımıza şöyle bir soru gelebilir: "*Namaz kılan insan zaten hidayet üzeredir. Öyleyse Fatiha'da istenen hidayet nedir?*"

Bu soruya verilecek en basit cevap, "*Hidayette sebat istiyoruz.*" olacaktır. Oysa soru üzerine derinlikli olarak düşündüğümüzde şunu görürüz:[19]

Allah'ın (cc), bizi doğru bilgiye hidayet etmesine muhtacız. Sonra o doğruyu yapacak gücü vermesine, sonra o hayra karşı istek duymaya, onu fiiliyata

11. Müslim, 2577; Tirmizi, 2495; Ahmed, 21367, Ebu Zerr'den
12. 16/Nahl, 78
13. 91/Şems, 8
14. 6/En'âm, 116
15. 33/Ahzâb, 72
16. 80/Abese, 17
17. 4/Nîsa, 128
18. 1/Fâtiha, 6-7
19. bk. Medaricu'l Salikin, 3/482

dökmeye, onda sebat etmeye, amelden alıkoyucu engellerden korunmaya, amelden elde edilecek dinî ve dünyevi gayelerin kalpte canlı olmasına, tüm bunlardan dolayı Allah'a muhtaç olduğumuzun şuurunda olmaya ve hakkı bildiğimiz gibi o amelde sapmış ve gazaba uğramışların yolunu bilip sakınmaya ve sakındırmaya... muhtacız. Yani tek bir amelde dahi yüzlerce kez hidayete muhtacız. İşte biz, Allah'tan bunun için çokça hidayet istiyor, adeta bir itirafta bulunuyoruz. Diyoruz ki: "*Sen beni hidayet etmez ve bu hidayeti devamlı kılmazsan ben mahvolurum, biterim. Dünya ve ahirette hüsrana uğrarım. Kurtuluşum için senin kesintisiz hidayetine muhtacım*!"

3. El-Hâdî Olan Allah Kimi Hidayet Eder, Kimi Saptırır?

"... Allah, dilediğini saptırır, dilediğini hidayet eder..."[20]

Bu ayet, benzer lafızlarla Kur'ân'da onlarca defa tekrar eder. Ayetin yanlış anlaşılmaması ve cebrî bir anlayışa[21] kapı aralamaması için hidayetle ilgili Kur'ân'da geçen tüm ayetlerin bir arada okunması gerekir. Tüm ayetler bir arada okunduğunda şu sonucu elde ederiz: Allah (cc) birini hidayet ediyorsa bu, hidayet ettiği kişinin hidayete layık olması ve hidayeti elde edecek sebepleri yerine getirmesindendir. Rabbimiz (cc) birini saptırıyorsa bu, sapan kişinin Allah'tan ve hidayete erişeceği yoldan yüz çevirmesi ve saptırıcı yollara tabi olmasındandır; zira Rabbimiz adildir. Herkese hak ettiği şekilde muamelede bulunur. Rabbimiz alîmdir; her kulunun iç dünyasını, hidayete istekli olup olmadığını, kendi yüce zatına değer verip vermediğini bilir. Sonra Rabbimiz El-Hakîm'dir; hüküm ve hikmet sahibidir. Her şeyin en doğru ve uygun olanını O bilir. O'nun insanlar için hidayet ve dalalet dilemesi; adaleti, ilmi ve hikmetine tabidir.

Bu kısa açıklamadan sonra Allah'ın (cc) kimlere hidayet ettiğine bakalım:

Allah, Kendisine Yönelenlere Hidayet Eder

"... De ki: 'Allah dilediğini saptırır, kendisine yönelenleri de hidayet eder.' "[22]

Allah'a (cc) yönelmek, El-Hâdî isminin tecelli sebeplerindendir. İnsanın O'na yönelmesi/inabe, kalbin amellerindendir. Allah'a olan ihtiyaçlarının ve zaruretlerinin farkında olan diri kalplerin; sevgi, saygı, korku ve yakınlaşma isteğiyle yüzünü O'na dönmesi, içtenlikle Rabblerine yönelmesidir.

Munib insan, tüm benliğiyle Rabbine yönelir. O'nun (cc) rahmetini umar, aza-

---

20. 35/Fâtır, 8

21. Cebrî anlayış, insanın iradesini nefyeden ve amellerin tüm sorumluluğunu Allah'a (cc) yıkan bir şirk inanışıdır: "Allah'a şirk koşanlar diyecekler ki: 'Şayet Allah dileseydi biz ve babalarımız şirk koşmaz ve hiçbir şeyi haram saymazdık.' Onlardan önce (yaşamış müşrikler de) azabımızı tadıncaya kadar aynı şekilde yalanladılar. De ki: 'Sizin yanınızda bize çıkarabileceğiniz bir ilim var mı? Siz sadece zanna uyuyor ve yalnızca tahminle iş yapıyorsunuz.' " (6/En'âm, 148)

22. 13/Ra'd, 27

bından sakınır. Duanın en güçlü hâli budur: Kalbin Allah'a yakarması! Hidayeti celbeden en etkili sebep de kalbin yakarışıdır.

Allah, Dua Ederek Hidayet İsteyenlere Hidayet Eder

Kalp Allah'a yöneldiğinde dil ve beden kalbe tabi olur. Kalbin yönelişi, dua olarak dilde hayat bulur. Kul, ihtiyacı olan hidayeti içtenlikle Rabbinden ister.

Hidayet Talebi İçin Örnek Dualar

"Bizi sırat-ı mustakime/ dosdoğru yola hidayet et. Kendisine nimet verdiklerinin yoluna (ilet). Gazaba uğramış ve sapkınların (yoluna) değil."[23]

"Allah'ım. Ey Cibril'in, Mikail'in ve İsrafil'in Rabbi! Ey gökleri ve yeri yaratan, gayb ve şehadet bilgisini elinde bulunduran! Kulların ihtilaf ettikleri şeylerde en doğru hükmü veren sensin. Hak konusunda ihtilaf ettikleri konuda iznin ile beni doğru yola ilet. Şüphesiz ki sen, dilediğini doğru yola iletirsin."[24]

"Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni hidayet et, beni rızıklandır."[25]

'Allah'ım beni hidayete eriştir, beni doğru kıl."[26]

"Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve zenginlik istiyorum."[27]

"Allah'ım! Hidayet ettiğin kullar içinde/ onlarla beraber bana da hidayet et."[28]

Allah, Kendisine Tutunanlara Hidayet Eder

"… Her kim de Allah'a tutunursa, hiç şüphesiz dosdoğru yola hidayet edilir."[29]

"*Allah'a tutunmak*" yani "*i'tisam billah*" kalplere dokunan, duyguları coşturan ve insanı Rabbine yakınlaştıran etkili bir tabirdir. Allah'a (cc) tutunmak; O'nun rızasına erişmek ve O'nun saptırmasından korunmak için Allah'a sarılmaktır. Kelimenin kökü olan "*a-se-me*" koruma manasına da gelir; yani dalaletten korunmak için Allah'a tutunanlar, Rabbimizin hidayet nimetiyle mükâfatlandırılacaklardır.

Allah, İndirdiği Vahye ve Gönderdiği Elçilere Uyanlara Hidayet Eder

"De ki: 'Şayet sapıtacak olsam, kendi aleyhime sapıtmış olurum. Hidayeti bulacak olsam bu, Rabbimin bana vahyettiği ile olur. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (kullarına en yakın olan) Karib'dir.' "[30]

"Böylece sana emrimizden bir ruh/ Kur'ân vahyettik. Sen Kitab'ın ve imanın ne

---

23. 1/Fâtiha, 6-7
24. Müslim, 770; Ebu Davud, 767; Tirmizi, 3420; Nesai, 1625; İbni Mace, 1357; Ahmed, 25225
25. Müslim, 2697; İbni Mace, 3845; Ahmed, 15877
26. Müslim, 2725; Ebu Davud, 4225; Ahmed, 1168
27. Müslim, 2721; Tirmizi, 3489; İbni Mace, 3832; Ahmed, 3692
28. Ebu Davud, 1425, Tirmizi, 464; İbni Mace, 1178; Nesai, 1745; Ahmed, 1718
29. Âl-i İmran, 101
30. 34/Sebe', 50

olduğunu bilmezdin. Fakat biz onu, kullarımızdan dilediğimizi kendisiyle hidayet ettiğimiz bir nur kıldık. Şüphesiz ki sen, dosdoğru yola iletirsin."[31]

Allah (cc) insanlara yol göstermek için vahiy indirmiş ve onu açıklasın diye de resûller göndermiştir. Kitap ve onu açıklayan sünnet, hidayetin asli kaynağıdır. Cennetten çıkarılarak yeryüzüne indirilen insanın, şer'i sorumluluk cihetiyle işittiği ilk hüküm cümlesi de budur:

"Dedi ki: 'Oradan birbirinize düşman olarak hep beraber (yeryüzüne) inin. Benden size bir hidayet gelecek. Kim de benim hidayetime uyarsa, o sapmayacak ve bedbaht olmayacaktır. Kim de zikrimden (göndereceğim Kitaplardan) yüz çevirirse, şüphesiz ki ona sıkıcı/ dar bir hayat vardır ve kıyamet gününde onu kör olarak diriltiriz.' "[32]

Yine Kur'ân'dan öğrendiğimiz kadarıyla Kitab'a ve Resûl'e (sav) ittibanın da bir şartı vardır: Allah'ın (cc) rızasına uymak:

"Allah onunla (Kitap ve Resûl'le), rızasına uyanları yolun en doğru olanına iletir, onları izniyle karanlıklardan aydınlığa çıkarır ve dosdoğru yola hidayet eder."[33]

Sözün özü; Allah (cc), Kitap ve sünneti her okuyana değil, yüce zatının rızasını umarak okuyan/öğrenen insanları dosdoğru yola hidayet eder.

Allah, Kendi Yolunda Cihad Edenlere Hidayet Eder

"Bizim yolumuzda cihad edenlere elbette (en doğru olan) yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki Allah, muhsinlerle/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlarla beraberdir."[34]

Bu ayette ifade edilen cihad, Kur'ân'ın genelinde yer alan "*kıtal*" anlamında değil; imtihanlara karşı sabretmek, Allah'ın (cc) emir ve nehyi konusunda nefsi terbiye etmek ve hevayla mücadele etmek anlamındadır. Zira sure Mekkî'dir, yani ayet indiğinde henüz "*kıtal*" anlamındaki cihad farz kılınmamıştır.

Allah Resûlü (sav) bir hadisinde, "*Mücahid, Allah'ın (rızası) uğrunda nefsiyle cihad edendir.*"[35] buyurmaktadır.

Kişinin dini uğrunda attığı her adım, gösterdiği her çaba ve ortaya koyduğu her gayret hidayetle ödüllendirilir; yani dalalete davet eden insi ve cinni şeytanlara karşı durmak ve nefsin isteklerine muhalefet etmek, insanın hidayetini arttırır.

Elbette bu mücadelenin zirve hâli Allah yolunda cihaddır.

Allah, Hidayete Engel Olan Durumlardan Sakınanlara Hidayet Eder

Rabbimizin hidayet etmeyeceği insanlar vardır. Bunlar, hidayete engel olan

31. 42/Şûrâ, 52
32. 20/Tâhâ, 123-124
33. 5/Mâide, 16
34. 29/Ankebût, 69
35. Ahmed, 23965

sebepleri hayatlarından çıkarmayanlardır. Hidayet isteyenler, bu sebeplerden sakınmalı ve kendilerini koruması için El-Hâdî olan Allah'a yönelmelidir:

"... Allah, ***kâfirler topluluğunu*** *hidayete erdirmez."*[36]

"... Allah, ***fasıklar topluluğunu*** *hidayet etmez."*[37]

"... Allah, ***zalimler topluluğunu*** *hidayet etmez."*[38]

"... Şüphesiz ki Allah, ***yalancı ve kâfir olan kimseyi*** *hidayet etmez."*[39]

"... Kuşku yok ki Allah, ***haddi aşıp çokça yalan söyleyen kimseyi*** *hidayet etmez."*[40]

"Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatıldığı hâlde ***yüz çeviren*** *ve elleriyle (yapıp) takdim ettiğini unutandan daha zalim kim olabilir? Şüphesiz ki anlamamaları için kalplerine perde germiş, kulaklarına da ağırlık koymuşuzdur. Sen onları hidayete çağırsan bile, ebediyen doğru yolu bulamazlar."*[41]

"Onlardan sana kulak verenler vardır. Biz, onu (vahyi) anlayamasınlar diye kalplerine örtüler, kulaklarında da ağırlık kıldık. Ayetlerin tamamını görecek olsalar yine de iman etmezler. Öyle ki; sana gelecek olsalar seninle ***tartışır*** *ve o kâfir olanlar: '****Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir.****' derler."*[42]

"Hakları olmadığı hâlde ***yeryüzünde büyüklenip kibre kapılanları*** *ayetlerimden çevireceğim. (İlgisiz kalacaklar, duysalar dahi anlamayacaklar.) Onlar bütün ayetleri görseler de inanmazlar. Rüşd/ olgunluk/ doğruluk yolunu görseler de onu yol edinmezler. Azgınlık yolunu gördüklerinde (hemen benimser) kendilerine yol edinirler. Bu, ayetlerimizi* ***yalanlamaları ve ayetlerden gafil olmaları nedeniyledir.****"*[43]

Kur'ân'dan derlenmiş bu maddeler hidayetin şer'i sebepleridir. Sebepleri yerine getirenler, kendi üstüne düşen vazifeyi yapmıştır. Allah (cc) ise şer'i sebepleri yerine getirenlere hidayet edeceğini vadetmiştir. Hiç şüphesiz O, vaadinden dönmez. Şer'i sebepleri yerine getirmeyenleri veya hidayete engel olan kibir, yüz çevirme, gaflet vb. bir sebebi bulunduranları ise saptırır.

Meselenin daha iyi anlaşılması için yaşanmış bir örnekten yardım alalım:

Ebu Bekir (ra) ve Ebu Cehil, ikisi de aynı toplumda yaşayan, saygın, aynı eğitime tabi olmuş, birçok yönden birbirleriyle aynı şartlarda yetişmiş insanlardı. Allah Resûlü (sav) her ikisini de İslam'a davet etti. Birincisi can kulağıyla dinledi,

36. 2/Bakara, 264
37. 5/Mâide, 108
38. 5/Mâide, 51
39. 39/Zümer, 3
40. 40/Mü'min (Ğafir), 28
41. 18/Kehf, 57
42. 6/En'âm, 25
43. 7/A'râf, 146

anlamaya çalıştı, söylenenleri düşündü ve kalbini samimiyetle açtı. Allah (cc) da onu hidayet etti.

İkincisi dinledi, dinler dinlemez yüz çevirdi. Söylenenleri düşünmeden şu sonuca vardı (mealen): "*Biz bugüne kadar Haşimoğullarıyla yarıştık. Onlar hacılara ikram etti, biz de ettik. Onlar kahramanlık yaptı, biz de yaptık. Yarışı başa baş götürürken aralarından bir peygamber çıktı. Şayet bunu kabul edersek bir daha asla onlara yetişemeyiz...*"[44]

Allah (cc) içten pazarlıklı, kibirli ve hırslı bu adamı ise saptırdı. Yüce Rabbimiz dilediğini hidayet eder, dilediğini de saptırır; fakat O, ilim ve hikmet sahibi Allah'tır, adildir. Hak edene hidayet eder, hak etmeyeni saptırır.

4. El-Hâdî Olan Allah ve Davetçiler

El-Hâdî isminin davetçiler üzerinde özel tecellileri vardır:

Hidayetu'l İrşad/Yol Göstermek

Müminin bu isimle ahlaklanması ve toplumun hidayeti için çabalaması anlamındadır. Kur'ân'ın ifadesiyle "*Allah'ın emriyle yol gösteren/ hidayete çağıran imamlar*" olmaya gayret etmesidir:

"Sabrettikleri zaman, içlerinden bizim emrimizle yol gösteren imamlar/ önderler kıldık. Onlar bizim ayetlerimize yakinen inanıyorlardı."[45]

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurur:

"... Allah'a yemin olsun ki Allah'ın (cc) *senin vesilenle birini hidayet etmesi, senin için kızıl develerden daha hayırlıdır."*[46]

Zikrettiğimiz naslar ve benzerleri, her mümini hidayet öncüsü olmaya davet eder, ki bu davet, Allah'ın (cc) ve Resûl'ünün (sav) davetidir. Bize düşen, çağrıya icabet ve emre imtisal etmektir.

Hidayet öncüsü ve İslam davetçisi olmanın iki temel şartı vardır. Bu şartların ilki; insanları hayra davet etmek, Allah'a (cc) çağırmak, emr-i bil ma'ruf nehy-i ani'l münker ve insanlar üzerine şahit olmaktır.[47] Bu, sözle yapılan bir eylemdir.

---

44. Siretu İbni Hişam, 1/316
45. 32/Secde, 24
46. Buhari, 4210; Müslim, 2406
47. "Sizin içinizden (insanları) hayra çağıran, iyiliği emreden, kötülükten alıkoyan bir topluluk olsun. Bunlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir." (3/Âl-İmran, 104)
"Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyar ve Allah'a iman edersiniz. Şayet Ehl-i Kitap iman etmiş olsaydı, onlar için daha hayırlı olurdu. Onlardan müminler olmakla birlikte, çoğunluğu fasıklardır." (3/Âl-i İmran, 110)
"De ki: 'İşte bu, benim (biricik) yolumdur. Ben ve bana tabi olanlar (neye, niçin ve nasıl olacağını bilerek, programlı ve düzen içinde) basiret üzere Allah'a davet ediyorum/ediyoruz. Allah'ı tenzih ederim. Ben müşriklerden değilim.' " (12/Yûsuf, 108)
"Allah yolunda hakkıyla/Allah'ın şanına yakışır şekilde cihad edin. O sizi seçti. Dinde size bir

İkinci şart ise temsil etmektir. Toplumu neye davet ediyorsak o hakikatlerin temsilcisi olmak, bize bakanların bizde İslam'ı görmesi demektir. İkinci madde birinciden daha önemlidir; zira insanlar duyduklarından değil, gördüklerinden etkilenirler.

Şunu bilmeliyiz ki; Allah (cc) dilese tüm insanlığa hidayet edebilir ve onları tevhid üzere birleştirebilirdi:

"Şayet Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin tamamı iman ederdi! (Allah dahi böyle yapmamışken) şimdi sen mi insanları iman edinceye kadar zorlayacaksın?"[48]

"Şayet (davetinden) yüz çevirmeleri sana ağır geliyorsa, yerde tünel açıp veya göğe merdiven dayayarak onlara bir delil/ mucize getirebiliyorsan (yap). Allah dileseydi onların tamamını hidayet üzere toplardı. (Öyleyse) sakın cahillerden olma. (Davetine) ancak (anlamak için) dinleyenler icabet eder. Ölüleri ise Allah diriltir sonra da O'na döndürülürler."[49]

Allah (cc) bunu yapmadı. Peki, bunu yapmamasının sebebi neydi? Muvahhid müminlerin çalışmasını, koşturmasını ve kendi zatının ismini duyurmak için yorulmalarını istedi. O, müminleri davetle vazifelendirdi; çünkü yeryüzünün halifeleri, orayı imar edecek vârisler ve insanlık için çıkarılmış en hayırlı topluluk mümin muvahhid kullardır. Daha açık bir ifadeyle bu topluluk, bizleriz; her birimiz bu kutlu ve yüce vazifeyle sorumluyuz. Allah (cc), El-Hâdî ismiyle bizleri ateşin kenarından kurtarıp dinde kardeş kıldığı gibi, bizler de toplumun ateşin kenarından kurtulması ve bizlerle kardeş olması için çalışmalıyız. Bizler, Allah'ın El-Hâdî isminin tecelligâhını çoğalttıkça bizden öncekiler gibi hidayet imamları olacak ve hidayetimizin arttırılmasıyla ödüllendirileceğiz.

Peki, vazifemizi hakkıyla yapıyor muyuz? Bu sorunun cevabı aşağıdaki soruların cevabında gizlidir:

Bugüne kadar benim vesilemle kaç kişi hidayet buldu?

Ben, dinimi temsil edebiliyor muyum? Benim İslam'ı yaşıyor olmam ve güzel ahlakım nedeniyle İslam olan oldu mu?

Tevhid davetinin kitlelere ulaşması için tevhid davetçilerine yardımcı oluyor muyum?

Sevdiklerime hidayet etmesi için El-Hâdî olan Allah'a duayla yöneliyor muyum?

İhsan üzere davet yapmak ve sorumluluğumun hakkını vermek için kendimi geliştiriyor muyum?..

---

darlık/güçlük yüklemedi. Atanız İbrahim'in milletine (uyunuz)! O (Allah) sizleri bundan önce de bunda da Müslimler/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar diye isimlendirdi ki, Resûl size, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a tutunun. O, sizin Mevla'nızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!" (22/Hac, 78)

48. 10/Yûnus, 99

49. 6/En'âm, 35-36

Hidayetu't Tevfik/Hidayete Erdirilme

Hakkı duyan ve tanıyan insanın, onu kabul etmesi ve hidayet çağrısına icabet etmesi anlamındadır. Bu, yalnızca âlemlerin Rabbi olan Allah'ın elindedir. Kalplere nüfuz eden, duygu ve düşünceler üzerinde tasarruf edebilen tek merci El-Hâdî olan Rabbimizdir. Davetçi, hidayetin bu özel tecellisini anladığında davet yolunun birçok afetinden korunmuş olur:

- Bu afetlerin başında, davete icabet etmeyenlere üzülmek gelir:

"Bu söze (Kur'ân'a) inanmadılar diye arkalarından üzülerek kendini öldüreceksin/helak edeceksin öyle mi?"[50]

"Kötü ameli kendisine süslü gösterilip de onu güzel görenle (Allah'ın hidayet ettiği kimse bir olur mu hiç)? Şüphesiz ki Allah, dilediğini saptırır, dilediğini hidayet eder. (Öyleyse iman etmiyorlar diye) onlar için kendini üzüntülere kaptırma. Şüphesiz ki Allah, onların yaptıklarını bilendir."[51]

Davetçilerin imamı olan Allah Resûlü (sav), onların küfürde inat etmesine üzülür, kendini paralardı. O, bu duyguları yaşadığı her seferinde Rabbimiz onu uyardı ve üzülmemesini emretti. Allah Resûlü'ne yöneltilen bu uyarı, biz davetçiler için de geçerlidir. Şayet elimizden geleni yapmış; dinimizi doğru temsil etmiş ve insanları ona davet etmişsek, icabet edenlerle sevinmeli ve yüz çevirenlere üzülmemeliyiz. Allah (cc) onlara hidayet vermiyorsa O'nun bildiği ve bizlerin bilmediği bir hikmet vardır.

Peki, neden üzülmemeliyiz?

Hüzün; davetçinin enerjisini tüketir, onu yorar ve yıpratır. Dolayısıyla şeytanın, davetçiyi ağırlaştırmak için kullandığı etkili bir silahtır; zira davetçi merhametlidir, topluma olan şefkati nedeniyle onları Allah'a (cc) davet eder. Rabbinin onu kurtardığı cahiliyeden, tüm toplumun kurtulmasını ister. Mümini davetten alıkoyamayan İblis, ona sağdan yaklaşır ve hüzünle davetçiyi ağırlaştırır.

- Bu afetlerden bir diğeri, davetçinin başarısızlık hissine kapılması ve kendini suçlamasıdır. Davete icabet edenlerin azlığı "*Acaba ben mi beceremiyorum?*" hissini oluşturabilir. Yakinen bilmeliyiz ki; bu da şeytanın bir aldatmaca ve vesvesesidir. Bu vesveseyi, El-Hâdî olanın Allah olduğu bilgisiyle defetmeliyiz. Birer hidayet öncüleri olmalarına rağmen yeri gelmiş, resûllere (as) dahi çok az insan iman etmiştir. Bu, onların beceremememiş olmasından değil, Allah'ın (cc) davete muhatap kitleyi hidayet etmemiş olmasındandır:

"Andolsun ki, cinlerin ve insanların birçoğunu cehennem için yaratmışızdır. Onların kalpleri vardır, onunla anlamazlar; gözleri vardır, onunla görmezler; ku-

50. 18/Kehf, 6
51. 35/Fâtır, 8

lakları vardır, onunla işitmezler. Bunlar, hayvanlar gibidir hatta daha sapkındırlar. Bunlar gafillerin ta kendileridir."[52]

"... Zaten onunla beraber çok az kişi iman etmişti."[53]

"... Kullarımdan şükredenler pek azdır."[54]

• Başka bir afet ise dalalet ehlinin saptırıcı tekliflerine aldanmaktır. Dalalet ehli, hidayet çağrısına kulak vermek için bazı şartlar öne sürer ve zehrin bal içinde sunulduğu saptırıcı tekliflerle davetçiye gelirler. Amaçları; davetçiyi istikamet üzere olan çizgisinin dışına çıkarmak, ondan peyderpey taviz koparmak ve davetin belirleyici gündemini edilgen hâle getirmektir.

Davetçi, bu teklifler karşısında şöyle düşünebilir: "*İsteklerini yerine getirirsem davetime kulak verirler. Onları kazanırsam imkân ve nüfuzlarını davet lehine kullanabilirim.*"

Hayır! Bu düşünce yanlıştır, insi şeytanlarla cinni şeytanların beraberce hazırlayıp dolaşıma soktuğu tehlikeli bir tuzaktır. İnsi şeytanlar teklifi getirir, cinni şeytanlar da davetçinin duygu ve düşüncelerini vesveseyle yönlendirip bu teklifleri süslü gösterir.

Peki, bu düşünce neden yanlıştır? Çünkü bu davetin sahibi Allah'tır (cc). Davetin içeriğini, önceliklerini ve üslubunu belirleyen de ancak O'dur. Aynı zamanda O, El-Hâdî'dir. Kullarından hak edenlere ve dilediğine hidayet edecek olan O'dur. Davetçi; davet etmekle, ulaştırıp tebliğ etmekle ve yaşayıp temsil etmekle mükelleftir. Başka bir sorumluluğu yoktur. Meşru olmayan hiçbir teklif, davete fayda sağlamaz. Bilakis daveti gayrimeşru hâle getirir, davetçiyi Rabbine isyan eden bir konuma düşürür.

Bu nedenle müşriklerin tüm gayrimeşru teklifleri Allah (cc) tarafından reddedilmiş, Resûlullah'ın (sav) bu teklifleri düşünmesi dahi en ağır ifadelerle kınanmıştır.

Allah Resûlü'ne (sav) *"Fakir ve köle sahabileri yanından uzaklaştır ki seninle oturalım!"* teklifi yapıldığında Allah (cc) şöyle karşılık vermiştir:

"Rablerinin rızasını umarak gece gündüz O'na dua edenleri sakın kovma! Onların hesabından senin üzerine, senin hesabından da onların üzerine (onları kovmanı gerektirecek) bir sorumluluk yoktur. (Buna rağmen onları meclisinden kovarsan) zalimlerden olursun. 'Allah aramızdan bu (fakir ve köle) olanları mı lütfuna layık gördü?' desinler diye, biz onları birbiriyle imtihan ettik. Şükredenleri en iyi bilen Allah değil mi?"[55]

Allah Resûlü'nün (sav) Kur'ân'ın bazı ayetlerini değiştirmesi istendiğinde:

52. 7/A'râf, 179
53. 11/Hûd, 40
54. 34/Sebe', 13
55. 6/En'âm, 52-53

"Onlara apaçık ayetlerimiz okunduğunda, bizimle karşılaşmayı ummayanlar: 'Bundan başka bir Kur'ân getir ya da onu değiştir.' derler. De ki: 'Onu keyfî olarak değiştirmem olacak şey değildir. Ben, ancak bana vahyedilene uyarım. Şüphesiz ki ben, Rabbime isyan ettiğim takdirde büyük günün azabından korkarım.' "[56]

Allah Resûlü'nün (sav) putlara el sürmesi veya bir müddet tapması istendiğinde:

"Neredeyse sana vahyettiğimizden başkasını, bize karşı uydurasın diye seni fitneye düşüreceklerdi. (İstediklerini verdiğin takdirde) o zaman seni dost edinirlerdi. Şayet (ayağını) sabit kılmasaydık, neredeyse onlara az bir şey meyledecektin. O zaman biz sana, hayatın da ölümün de katmerli azabını tattırırdık. Sonra bize karşı kendine bir yardımcı da bulamazdın."[57]

Sonuç olarak; İnsanları İslam'a çağırmak (hidayetu'l irşad), resûllerin (as) ve onların vârisi olan ümmetin vazifesidir. İnsanların bu hidayete icabet etmesi (hidayetu't tevfik) ise Allah'ın (cc) elindedir. Dilediğine hidayet eder, dilediğini saptırır…

El-Hâdî İsmiyle Dua

"Bizi sırat-ı mustakime/dosdoğru yola hidayet et. Kendisine nimet verdiklerinin yoluna (ilet). Gazaba uğramış ve sapkınların (yoluna) değil."[58]

"Allah'ım. Ey Cibril'in, Mikail'in ve İsrafil'in Rabbi! Ey gökleri ve yeri yaratan, gayb ve şehadet bilgisini elinde bulunduran! Kulların ihtilaf ettikleri şeylerde en doğru hükmü veren sensin. Hak konusunda ihtilaf ettikleri konuda iznin ile beni doğru yola ilet. Şüphesiz ki sen, dilediğini doğru yola iletirsin."[59]

"Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, beni hidayet et, beni rızıklandır."[60]

"Allah'ım beni hidayete eriştir, beni doğru kıl."[61]

"Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve zenginlik istiyorum."[62]

"Allah'ım! Hidayet ettiğin kullar içinde/ onlarla beraber bana da hidayet et."[63]

Allahumme âmin.

---

56. 10/Yûnus, 15
57. 17/İsrâ, 73-75
58. 1/Fâtiha, 6-7
59. Müslim, 770; Ebu Davud, 767; Tirmizi, 3420; Nesai, 1625; İbni Mace, 1357
60. Müslim, 2697; İbni Mace, 3845; Ahmed, 15877
61. Müslim, 2725; Ebu Davud, 4225; Ahmed, 1168
62. Müslim, 2721; Tirmizi, 3489; İbni Mace, 3832; Ahmed, 3692
63. Ebu Davud, 1425; Tirmizi 464; İbni Mace, 1178; Nesai, 1745; Ahmed, 1718

İhsanı bol ve her işi mükemmel olan Allah.

Dua

Ey El-Muhsin olan Rabbim! Senin sayısız ihsan ve lütfunu itiraf ediyorum. Minnet ve fazilet sana aittir. Bizi, ihsanını görmeye ve ihsan üzere kullukla teşekkür etmeye muvaffak kıl! İhsan ahlakıyla ahlaklanmayı kolaylaştır. Bizi sevdiğin, beraber olduğun, dünyada ve ahirette iyilikle mükâfatlandırdığın muhsinlerden kıl. Rabbimiz! Bize dünyada iyilik ver, ahirette iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru.
Allahumme âmin.

EL-MUHSİN

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinin bir diğeri, El-Muhsin'dir. "*Ha-su-ne/ Husn*" kökünden türemiştir. "*Husn*" lügatte çirkin (kabih) olanın zıddıdır.[1] Araplar; güzel, şirin ve kendisine rağbet edilen her şeye bu kelimeyi kullanırlar... İhsan ise -muhsin kelimesinin öz sigası- iki anlama gelir: Başkasına iyilikte bulunmak ve yapılan işi en güzel şekilde yapmak.[2]

Kur'ân'da El-Muhsin ismi varid olmaz. İhsan kelimesi, fiil olarak Allah'a nispet edilir:

"... Şüphesiz ki beni zindandan çıkardığında ve şeytan, kardeşlerimle aramı bozduktan sonra sizleri çölden getirdiğinde bana iyilikte bulundu..."[3]

El-Muhsin ismi sünnette varid olmuştur:

"Şüphesiz ki Allah Muhsin'dir; ihsanı sever..."[4]

El-Muhsin İsminin Anlamı

İhsanı bol ve her işi mükemmel olan Allah, demektir.

El-Muhsin İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Muhsin İsminin Tecellileri

El-Muhsin İsminin Tecellisi: İyilik ve İhsan

Hayatımıza en fazla tecelli eden isimlerden biri de El-Muhsin'dir. Yüce Allah, her an bize iyilikte bulunur. Ya yeni bir iyilikle bize lütfeder ya da daha önce

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, h-s-n maddesi
2. Mufredatu'l Kur'ân, h-s-n maddesi
3. 12/Yûsuf, 100
4. Abdurrezzak, 8603

verdiği bir iyiliği muhafaza eder. Üstümüzde gök, altımızda yer; O'nun ihsan ve lütfuyla doludur:

"Allah'ın göklerde ve yerde olan her şeyi size hizmetkâr kıldığını, açık ve gizli olan nimetlerini size geniş geniş verdiğini görmediniz mi? (Bununla birlikte) insanlardan öylesi vardır ki; Allah hakkında ilimsizce, rehbersiz ve aydınlatıcı bir kitaba dayanmaksızın tartışır."[5]

"O'ndan istediğiniz her şeyi size vermiştir. Şayet Allah'ın nimetlerini saymaya kalksanız, O'nun nimetlerini saymakla bitiremezsiniz. Şüphesiz ki insan, çokça zulmeden ve pek nankör bir varlıktır."[6]

İnsan, bu ihsan ve lütfu görmelidir. Görmelidir ki Rabbini sevsin. Sevmelidir ki O'na (cc) hakkıyla ibadet etsin; bu nimetlerden mahrum olmaktan korksun. Korkmalıdır ki yol alsın. Yol almalıdır ki menzile ulaşsın.[7]

Allah'ın (cc) bunca ihsanını görmemizin önündeki en büyük engel şeytandır. Zira o, insanı saptırma mücadelesini şu hedefe bağlamıştır: Şükretmemek.

"Dedi ki: 'Beni saptırmana karşılık, ben de onları (saptırmak) için senin dosdoğru yolunun üzerine oturacağım. Sonra kesinlikle onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Çoğunu şükredici bulamayacaksın.' "[8]

Şeytanın vazifesi oyalamak ve unutturmaktır. Olumsuzlukları, gözümüzde büyütür. Milyonlarca nimet arasından bir musibet hayatımızın merkezine oturur. Onunla oyalanır, sayısız nimeti görmeyiz. Şeytan, bizi oyalayarak ihsanı görmemize ve şükretmemize engel olur.

Şöyle dersek abartmış olmayız: Her nimetin önünde onu görmemize engel olan bir şeytan vardır. Yine her musibetin önünde onu süsleyen, büyüten ve zihnimizde canlı kalmasını sağlayan bir İblis vardır. Amaç lütuf ve ihsanı görmeyen, şükürsüz ve nankör bir birey/toplum oluşturmaktır.

Evet, Allah'ın (cc) ihsanı boldur; ancak görebilmek için gören bir göze ve akleden bir kalbe ihtiyaç vardır. İhsan ve lütfun asıl, musibetin ise arızi olduğunu; ihsanın sayısız, musibetin sayılı olduğunu idrak edecek bir bilinç gereklidir.

Allah'ın (cc) ihsanını görmeye ayarlı bir kalp, şükürle terbiye olur ve arınır. Bir zaman sonra musibetin dahi bir ihsan olduğunu anlar. Musibetin hüznüne, yorucu yüküne ve mahrum eden tabiatına bakmaz. Günahları döken, insanı

---

5. 31/Lokmân, 20
6. 14/İbrahîm, 34
7. "Korkan yol alır, yol alan menzile ulaşır. Dikkat edin! Allah'ın sattığı şey çok pahalıdır. Dikkat edin! Allah'ın sattığı şey çok pahalıdır. Dikkat edin! Allah'ın sattığı şey cennettir." (Tirmizi, 18) "Kim Allah'ın azabından korkup sakınırsa cenneti elde etmek için hemen yola koyulur. Kim de yola koyulursa arzusuna kavuşur. Ama dikkat edin! Allah'ın ticaret için ortaya koyduğu malı çok pahalıdır. Dikkat edin! Allah'ın ticaret eşyası ise cennettir." (Tirmizi, 2450)
8. 7/A'râf, 16-17

arındıran, dereceleri yükselten ve mümini terbiye eden onarıcı, yapıcı ve ıslah edici yönüne bakar. Musibetlerin dahi El-Muhsin'in lütfu olduğunu görür.

2. Yüce Allah'ın Her İşi Sapasağlam ve Mükemmeldir

El-Muhsin isminin türediği fiil/kök olan ihsan, bir işi en güzel şekilde yapmak, mükemmellik ve sağlamlık anlamına gelmektedir. Hiç şüphesiz tüm eksikliklerden münezzeh ve tüm yüce sıfatların sahibi olan Allah (cc), her iş ve fiilinde mükemmeldir. O'nun zatı, sıfatları ve fiilleri tüm noksanlıklardan uzaktır:

"Dağları görür, hareketsiz sanırsın. O (dağlar), bulutların hareket ettiği gibi hareket etmektedir. Her şeyi sapasağlam yapan Allah'ın sanatı işte! Şüphesiz ki O, yaptıklarınızdan haberdardır."[9]

"O (Allah) ki; (her biri diğerinin üzerinde ve birbirine uyumlu) katmanlar hâlinde yedi gök yarattı. Rahmân'ın yaratmasında hiçbir uyumsuzluk/ tutarsızlık göremezsin. İşte (yarattıkları ortada) çevir gözünü, bir açık/ gedik görebilecek misin? Sonra (kusur aramak için) iki defa daha göz at. Göz hiçbir şey elde edememiş ve yorulmuş olarak sana dönecektir."[10]

El-Muhsin isminin bu tecellisini görebilmek tefekkürle mümkündür. İnsan düşündükçe görür; gördükçe imanı artar; imanı arttıkça Allah'a (cc) ihsan üzere kulluk eder. O, Rabbine yöneldikçe Rabbi de ona yönelir ve onun hidayetini arttırır.

Düşünmeyen ise göremez; görmeyen yüz çevirir; yüz çeviren ise Allah'tan uzaklaşır. O, Rabbinden (cc) uzaklaştıkça gaflet ve sapıklığı artar. Şu iki insan tipini düşünelim:

"Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılışında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değişmesinde akıl sahipleri için (üzerinde düşünüp, bunları yapanın tek ilah olduğu, kulluğun sadece kendisine yapılması gerektiğine dair sonuçlar çıkaracakları) ayetler vardır. Onlar ki ayakta, otururken ve yanları üzere yatarken Allah'ı zikrederler. Göklerin ve yerin yaratılışı hakkında tefekkür ederler ve (derler ki): 'Rabbimiz! Sen bunu boşa yaratmadın. Seni eksikliklerden tenzih ederiz, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, kimi ateşe sokmuşsan onu rezil etmiş/ alçaltmışsındır. Zalimlere hiçbir yardımcı yoktur. Rabbimiz! Şüphesiz ki biz: 'Rabbinize iman edin!' diye imana davet eden bir davetçiyi işittik ve iman ettik. Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve Ebrar olanlarla (çokça iyilik yapanlarla) beraber canımızı al. Rabbimiz! Resûllerine vadettiğini bize ver ve kıyamet gününde bizi rezil etme. Şüphesiz ki sen, sözünden dönmezsin.' "[11]

Bu ayetler, bir yolculuğu anlatmaktadır. Tefekkürle başlayan, zikirle devam

9. 27/Neml, 88
10. 67/Mülk, 3-4
11. 3/Âl-i İmran, 190-194

eden, yürüdükçe imanın arttığı, yepyeni kulluk menzillerine erişilen ve Allah'ın (cc) dualara icabetiyle son bulan bir yolculuk.

Bir de şu ayetleri okuyalım:

"Göklerde ve yerde (Allah'ın birliğine ve şanının yüceliğine delalet eden) nice ayet vardır. O ayetlerin yanından ilgisizce/ sırt dönerek geçip giderler. Onların birçoğu Allah'a şirk koşmadan iman etmezler."[12]

Bu da ayetlerden yüz çevrilen ve onlar üzerine tefekkür edilmeyen bir başka yolculuk. İman artmamıştır, yerinde de saymamıştır; içine şirk bulaşmış ve şer'i iman olma özelliğini yitirmiştir. Ebu Cehillerin ve Ebu Leheblerin imanına dönüşmüştür. Allah'ın (cc) varlığının kabul edildiği ama ibadette şirk koşulan bir iman…

Unutmayalım ki Allah (cc) görmek istemeyenlere dahi kevni ayetlerini göstereceğini vadetmiştir:

"O (Kur'ân'ın) hak olduğu kesin bir şekilde kendilerine belli olsun diye, ayetlerimizi hem ufukta hem de kendi nefislerinde onlara göstereceğiz. Rabbinin her şeyin üzerinde şahit olması yetmez mi?"[13]

Görmek isteyen ve bunun için tefekkür edenlere elbette gösterecek, onların imanlarını arttıracaktır.

Okuyucu kardeşlerimle bir tecrübemi paylaşmak istiyorum: Başkasının tefekkür edip gördükleri bizi etkileyebilir; ancak bu etki, kalbi Allah'a yönelten kalıcı bir etki olmaz. Bundan olsa gerek Allah (cc) her birimizi ferdî olarak tefekküre davet eder. Yaratılıştaki mükemmelliği görmek için bazı çalışmalardan istifade edebiliriz, ki etmeliyiz de. Bununla birlikte tefekkürümüz okumayla/izlemeyle sınırlı kalmamalıdır. Okuduklarımız/izlediklerimiz, tefekkürde derinleşmeye vesile olmalı, tefekkür için malzeme görevi görmelidir.

Bir başka gerçek de şudur: Birçoğumuz tefekkür denemelerinin sonuçsuz kaldığından şikâyet ederiz. Zihin dağınıklığı sebebiyle; tefekkürün tefekkür olmaktan çıktığını söyleriz. Doğrudur; zira tefekkür kalbin ibadetidir. Nasıl ki bedenin ibadeti olan namazda huşu için mücahede gerekmektedir ve nasıl ki mali bir ibadet olan zekâtta ihlas için mücahede gerekmektedir; aynı şekilde kalp ibadeti olan tefekkürün istikameti için de mücahede gereklidir.

Biz bir ucundan tutup başlamakla mükellefiz. Allah (cc) mutlaka elimizden tutup bizi doğru olana hidayet edecektir. O, hiçbir çabayı zayi etmez. Hele ki bu çaba O'na hakkıyla iman etmek ve tevhid üzere kulluk için yapılan tefekkür ise…

---

12. 14/Yûsuf, 105-106
13. 41/Fussilet, 53

3. İhsan Ahlakıyla Ahlaklanmak

Allah (cc) El-Muhsin olduğu gibi müminlerin de ihsan ahlakı ile ahlaklanmasını ister. İhsan ahlakıyla ahlaklanmış müminleri de "*muhsin*" diye isimlendirir. Müminleri ihsana teşvik etmek için onları sevdiğini, onlarla beraber olduğunu, onlara hem dünyada hem de ahirette ihsanda bulunacağını, nimetlerini arttıracağını, onları ilim ve hikmetle süsleyeceğini... belirtir. İhsanın karşılığına dair nasları bir sonraki bölümde ele alacağız. Burada temas etmek istediğimiz şey; Allah'ın (cc) kullarını ihsana, yani "*muhsin*" olmaya davet etmesidir.

Mümin Üç Şekilde Muhsinlerden Olur

a. Kullukta İhsan Elde Ederek

Cibril (as) Allah Resûlü'ne (sav) ihsanı sorduğunda Nebi şu cevabı verdi:

"İhsan, Allah'ı (cc) görüyormuşçasına O'na ibadet etmendir. Şayet O'nu göremezsen O'nun seni gördüğünü bilmendir."[14]

Kullukta ihsan, Allah'a (cc) en güzel şekilde, O'nun şanına yakışır bir titizlikle ve kulluğu önemseyerek ibadet etmektir. Bunu elde etmenin ise iki yolu vardır:

İlki ve en üst mertebesi, Allah'ı görüyormuşçasına O'na kulluk etmektir. Her an O'nun huzurunda, O'nun karşısında ve O'nu müşahede eder gibi yapılan kulluktur.

İkincisi ve bir alt mertebe ise, Allah'ın (cc) bizi gördüğünü, amellerimize şahit olduğunu ve her an O'nun gözetimi altında olduğumuzu bilerek ibadet etmektir.

En üst mertebe, ikinci mertebenin mükâfatıdır. Kul, Allah'ı (cc) isim ve sıfatlarıyla tanır ve O'na bu isimleri ile kulluk ederse ihsanın ikinci mertebesini elde etmiş olur. Bu mertebede sebat edebilirse bir mükâfat olarak üst mertebeyle rızıklandırılır. Bu da ihsanın insanda meleke hâline gelmesidir.

b. Kullara İhsanda Bulunarak

İhsan ahlakının bir diğer alanı kullarla olan münasebette ortaya çıkar. İyilik yaparak ve insanlara yararlı olarak, yani ahlakı güzelleştirerek elde edilen ihsandır.

İnsan iyilik yapmalıdır; çünkü Allah (cc) da insana sayısız iyilikte bulunmuştur:

" 'Allah'ın sana verdikleriyle ahiret yurdunu kazanmaya çalış, dünyadaki nasibini de unutma. Allah'ın sana ihsanda bulunduğu gibi sen de iyilik yap. Yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez.' (demişti.)"[15]

İnsanlara iyilikte bulunmak, yüce Allah'ın iyiliklerine bir teşekkürdür. Bu ihsan, çok çeşitlidir ve maddi iyiliklerle sınırlamamak gerekir:

"O (muttakiler) ki; bollukta da darlıkta da infak ederler, öfkelerini yutar ve insanları

---

14. Buhari, 50; Müslim, 9-10
15. 28/Kasas, 77

affederler. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[16]

Görüldüğü gibi Allah (cc) infak edenleri, öfkesini yenenleri ve affedici olanları "*muhsin*" diye övmüştür. Bu da ihsanın geniş kapsamını gösteren bir delildir.

Bazen bir dua, bazen kalp onaran güzel bir söz, bazen tebessüm, bazen bir öğüt; ihsandır.

En güzel ihsan, ahlak güzelliğidir. Zira ahlakı güzel insan, huzurludur; topluma da huzur verir. İnsanlar onun elinden ve dilinden emindir. Bu nedenle insanlara yapabileceğimiz en etkili iyilik, ahlakımızı güzelleştirmektir. Örneğin, Yusuf (as) zindan arkadaşları tarafından muhsin olmakla vasıflandırılmıştır.[17] Oysa Yusuf zindandadır, mahrumdur. Maddi iyilik yapacak durumda değildir. Arkadaşlarının ondan gördüğü iyilik; ahlak güzelliği olmalıdır, ki selef âlimleri onun iyiliğini; güzel rüya tevil etmesi, ilim yayması, Allah'a itaati vb. anlamlara yormuşlardır.[18]

c. Yaptığımız İşi En Güzel Şekilde Yaparak

"Allah (cc), sizden birinin işini en güzel/ sağlam şekilde yapmasını sever."[19]

El-Muhsin ismiyle ahlaklanmanın bir diğer boyutu, yaptığımız işi hakkını vererek ve en güzel şekilde yapmaktır. Dinimize hizmet ederken, rızkımızı kazanırken, mesleğimizi veya sanatımızı icra ederken elimizden gelenin en iyisini ortaya koymalıyız; çünkü Allah (cc) işini hakkıyla yapan kullarını sever ve çünkü iman güzeldir, İslam güzeldir, bu dinin Rabbi olan Allah (cc) güzeldir ve tüm bunlar Müslim'i de güzelleştirmelidir. Onu, amelini, sanatını, işini... hayatındaki her şeyi güzelleştirmelidir.

Allah Resûlü (sav), ashabını her konuda en güzel şekilde iş yapmaya teşvik ederdi:

"Allah (cc) her şeyin üzerine ihsanı yazmış (vacip kılmıştır). Öldürdüğünüzde güzel bir şekilde öldürün. (Bir hayvanı) boğazladığınızda en güzel şekilde boğazlayın. Sizden biri hayvanını rahatlatsın ve bıçağını sivriltsin."[20]

"(Kabir) kazın, genişletin ve en güzel şekilde yapın..."[21]

Müminin, işinde ihsan üzere olması; tevhidin tanınması ve sevilmesine katkı sağlayacaktır. Tarih boyunca sanatkâr ve tüccarların, İslam'ın yayılmasında önemli bir etkisi vardır. Bunun nedeni ise şudur: İnsanoğlu güzel olanı sever

---

16. 3/Âl-i İmran, 134
17. "Onunla beraber zindana iki genç daha girdi. Bunlardan biri: 'Rüyamda şarap sıktığımı gördüm.' dedi. Diğeriyse: 'Ben de başımın üstünde ekmek taşıdığımı ve kuşların ondan yediğini gördüm. Bize bu rüyanın yorumunu haber ver. Çünkü biz, seni iyilik yapanlardan biri olarak görüyoruz.' dedi." (12/Yûsuf, 36)
18. bk. Zadu'l Mesir Fi İlmi'l Tefsir
19. Taberani, 897; Beyhaki, 4931
20. Müslim, 1955; Ebu Davud, 2815; Tirmizi, 1409; Nesai, 4405; İbni Mace, 3170
21. Ebu Davud, 3215; Tirmizi, 1713; Nesai, 2010; İbni Mace, 1560; Ahmed, 16256

ve ona meyleder. İşinde güzel olanın dininin de güzel olacağını düşünür. Bir şey güzelse mutlaka insanların dikkatini çeker.

Bu noktada bir gerçeği itiraf etmek zorundayız: Maalesef, müşriklerden beraati kabalaşmak zanneden ve tekfiri de sahtekârlık aracı olarak kullanan insanlar, bu davete çok büyük zarar verdiler. Çaldılar, soydular, aldattılar… "*Daru'l Harp Fıkhı*" diye "*Ahlaksızlık Fıkhı*" oluşturdular. Zinayı, faizi, hırsızlığı meşrulaştırdılar. Rahat yataklarında uyuyup âlimlerin cihad ahkâmına dair söylediklerini komşularına tatbik ettiler. Allah'tan (cc) utanmadılar, Muhammedu'l Emin'i (sav) örnek almadılar, İslam'ı güzel bir şekilde temsil etmediler. Bugün muvahhidlerin bu yanlışı düzeltmek için de fazladan bir çaba içinde olması gerekiyor. Her birimizin işinde, komşuluğunda, ticaretinde… tevhidin güzelliğini gösterecek güzel bir ahlak üzere olması, bunun için çabalaması bir zorunluluktur. Toplum, anlatılana değil, anlatanlara bakıyor. Dinin yaşanışı güzelse daveti de güzel kabul ediyor. Davete icabet ediyor; etmese dahi savunuyor, destekliyor. Biz isteriz ki; herkes Ebu Bekir (ra) olsun. Şayet Ebu Bekir olmuyorsa, Ebu Talib olsun. İnsanları Ebu Cehilleştirmenin ne davaya ne de bizlere faydası yoktur.

İhsanın Karşılığı

İhsan ahlakıyla ahlaklanmak, Allah'a El-Muhsin ismiyle kulluk etmektir. Allah'a (cc) bir ismiyle kulluk etmek, başlı başına bir mükâfat iken Rabbimiz, ihsan ahlakına ziyade olarak birçok mükâfat vermiştir:

İhsan, Allah'ın Sevgisine Götürür

"(Dualarına karşılık) Allah, onlara dünya sevabını ve ahiret sevabının en güzelini verdi. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[22]

İhsan, Allah'ın Özel Beraberliğine Sebeptir

"Şüphesiz ki Allah, korkup sakınanlar ve muhsinlerle/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlarla beraberdir."[23]

Allah, Muhsinlerin Özrünü Kabul Eder

"Allah'a ve Resûlü'ne karşı samimi olup da zayıf olan, hasta olan ve harcayacak mal bulamadığı için (savaşa katılmayanlara) bir günah yoktur. Muhsinlerin/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanların aleyhine bir yol yoktur. Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[24]

İhsana Karşılık Allah, İhsanını Arttırır

"(Hatırlayın!) Hani biz demiştik ki: 'Bu beldeye girin. Ondan bolca ve dilediğiniz

22. 3/Âl-i İmran, 148
23. 16/Nahl, 128
24. 9/Tevbe, 91

yerden yiyin. Kapıdan secde ederek girin ve: 'Hıttatun/ Günahlarımızı dök.' deyin. Biz de (emre itaatiniz karşılığında) hatalarınızı bağışlayalım. (Şu da var ki;) Muhsinlere/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlara ihsanlarımızı arttıracağız.' "[25]

İhsanın Bu Dünyadaki Karşılığı İhsandır

"De ki: 'Ey iman eden kullarım! Rabbinizden korkup sakının! Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın arzı geniştir. (Dininizi yaşayamadığınız yerden hicret edin.) Ancak sabredenlere ecirleri hesapsızca verilir.' "[26]

İhsanın Ahiretteki Karşılığı Cennet ve Allah'ı Görmektir

"Kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlara El-Husna (cennet) ve fazlası (Allah'ı görme) vardır. Onların yüzlerini ne bir karartı ne de zillet bürür. (Yüzleri apaydınlıktır.) Bunlar cennetin ehlidirler ve orada ebedî kalacaklardır."[27]

Allah'ın Rahmeti Muhsinlere Yakındır

"Yeryüzü (Allah tarafından düzenlenip) ıslah edildikten sonra orada bozgunculuk yapmayın. O'na korkarak ve umarak dua edin. Elbette ki Allah'ın rahmeti, muhsinlere/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlara pek yakındır."[28]

İhsan; İlim ve Hikmetle Mükâfatlandırılır

"Gençliğinin zirvesine ulaşınca ona hüküm ve ilim verdik. Biz, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları böyle mükâfatlandırırız."[29]

El-Muhsin İsmiyle Dua

Ey El-Muhsin olan Rabbim! Senin sayısız ihsan ve lütfunu itiraf ediyorum. Minnet ve fazilet sana aittir. Bizi, ihsanını görmeye ve ihsan üzere kullukla teşekkür etmeye muvaffak kıl! İhsan ahlakıyla ahlaklanmayı kolaylaştır. Bizi sevdiğin, beraber olduğun, dünyada ve ahirette iyilikle mükâfatlandırdığın muhsinlerden kıl. Rabbimiz! Bize dünyada iyilik ver, ahirette iyilik ver ve bizi ateşin azabından koru.

Allahumme âmin.

25. 2/Bakara, 58
26. 39/Zümer, 10
27. 10/Yûnus, 26
28. 7/A'râf, 56
29. 12/Yûsuf, 22

Kendisi nur olan, maddi ve manevi ışık/nur kaynağı, kullarını küfrün, şirkin ve münkerin karanlıklarından iman ve İslam'ın aydınlığına çıkaran Allah.

Dua

"Allah'ım! Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin nurusun."

"Rabbim! Kalbimde nur kıl, gözümde nur kıl, kulağımda nur kıl, sağımda nur kul, solumda nur kıl, üstümde nur kıl, altımda nur kıl, önümde nur kıl, ardımda nur kıl, benim için nur kıl/ beni nur kıl!"

Allahumme âmin.

EN-NÛR

Genel Bilgiler

En-Nûr, Rabbimizin güzel isimlerinden biridir. İsmin türediği "*ne-ve-ra/ nur*" kökü; aydınlatma, titreşim ve sabit durmayan/seri hareket eden anlamına gelir. Ateş (nar) ve ışık (nur), titreşimi ve hızlı hareket etmesi nedeniyle bu kökten türemişlerdir.[1]

Nur, bir şeyi göstermeye yardım eden yayılmış ışıktır. Dünyevi ve uhrevi olmak üzere ikiye ayrılır. Dünyevi nur da iki kısımdır:

a. Basiret gözüyle görülebilen, aklın ve Kur'ân'ın ışığı gibi ilahi şeyler:

"Ey Ehl-i Kitap! Şüphesiz ki Kitap'tan gizlemekte olduğunuz şeylerin çoğunu açıklayan ve büyük bir bölümünü de görmezden gelen/ üzerinde durmayan Resûlümüz size geldi. Şüphesiz ki size, Allah'tan bir nur ve apaçık/ açıklayıcı bir Kitap geldi."[2]

b. Göz ile görülebilen cismî ışıklar: Güneş, Ay, yıldız ve ateş vb.

"Güneş'i aydınlatıcı, Ay'ı ise aydınlık kılan, yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için Ay'a duraklar belirleyen O'dur. Allah bunu (varlığına, birliğine ve kudretine alamet olsun diye) hak ile yaratmıştır. Bilen bir topluluk için ayetlerini detaylı bir şekilde açıklar."[3]

Uhrevi nura örnek:

"O gün münafık erkek ve münafık kadınlar, iman eden kimselere derler ki: 'Bizi de bekleyin, biraz nurunuzdan alıp faydalanalım.' Onlara: 'Dönün arkanıza ve

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, n-v-r maddesi
2. 5/Mâide, 15
3. 10/Yûnus, 5

nur arayın.' denir. Derken aralarına, kapısı olan bir sur çekilmiştir. İç tarafında rahmet, dış yönünde ise azap vardır."[4] [5]

En-Nûr ismi Kur'ân'da bir (1) defa geçmektedir:

"Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun misali, içinde kandil bulunan bir oyuk(tan yayılan ışığa) benzer. Kandil de bir camın içindedir. Cam, inciyi andıran bir yıldız gibidir. Doğuya da batıya da ait olmayan, mübarek bir zeytin ağacından yakılır. Onun yağı, neredeyse ateş ona dokunup (tutuşturmasa dahi) ışık verir. Nur üstüne nurdur. Allah, dilediğini nuruna hidayet eder. Allah, insanlara misaller verir. Allah, her şeyi bilir."[6]

En-Nûr İsminin Anlamı

Kendisi nur olan, maddi ve manevi ışık/nur kaynağı, kullarını küfrün, şirkin ve münkerin karanlıklarından iman ve İslam'ın aydınlığına çıkaran Allah, demektir.

En-Nûr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. En-Nûr İsminin Tecellileri

Rabbimiz (cc), ışığın/nurun mutlak kaynağıdır. Hayatımızda var olan her ışık, O'nun (cc) En-Nûr isminin bir tecellisidir.

Gündüzü aydınlatan Güneş, geceyi aydınlatan Ay, ışığıyla yol bulduğumuz yıldızlar, hayatın hemen her alanında kullandığımız elektrikli aydınlatmalar; Rabbimizin En-Nûr isminin tecellisidir:

"Güneş'i aydınlatıcı, Ay'ı ise aydınlık kılan, yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için Ay'a duraklar belirleyen O'dur. Allah bunu (varlığına, birliğine ve kudretine alamet olsun diye) hak ile yaratmıştır. Bilen bir topluluk için ayetlerini detaylı bir şekilde açıklar."[7]

"O, karanın ve denizin karanlıklarında yolunuzu bulasınız diye, yıldızları sizin (emrinize amade) kıldı. Şüphesiz ki biz, bilen bir topluluk için ayetlerimizi detaylı olarak açıkladık."[8]

Bütün insanlığı aydınlatan Kur'ân, En-Nûr olan Allah'ın (cc) bir tecellisidir:

"Ey Ehl-i Kitap! Şüphesiz ki Kitap'tan gizlemekte olduğunuz şeylerin çoğunu açıklayan ve büyük bir bölümünü de görmezden gelen/ üzerinde durmayan Resûlümüz size geldi. Şüphesiz ki size, Allah'tan bir nur ve apaçık/ açıklayıcı bir Kitap geldi."[9]

"Elif, Lâm, Râ. (Bu,) insanları Rablerinin izniyle karanlıklardan aydınlığa, El-Azîz

4. 57/Hadîd, 13
5. Mufredatu'l Kur'ân, özetle n-v-r maddesi
6. 24/Nûr, 35
7. 10/Yûnus, 5
8. 6/En'âm, 97
9. 5/Mâide, 15

ve El-Hamîd (olan Allah'ın) yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz Kitap'tır."[10]

Allah Resûlü (sav), Rabbimizin En-Nûr isminin bir tecellisidir:

"Ey Nebi! Biz seni şahit, müjdeleyici ve uyarıcı olarak yolladık, ve (Allah'ın) izniyle, (insanları) Allah'a davet eden ve nur saçan bir kandil olarak (yolladık)."[11]

Tevhid dini olan İslam, Allah'ın (cc) nurudur:

"Allah'ın nurunu ağızlarıyla söndürmek istiyorlar. Allah ise nurunu tamamlamak dışında birşey istemez..."[12]

Dalalet içinde yaşayan insanın hidayetle buluşması, En-Nûr'un tecellisidir:

"Ölü iken dirilttiğimiz ve insanlar arasında yürümesi için kendisine bir nur/ ışık kıldığımız kimsenin durumu, karanlıklar içinde olup oradan çıkamayan kimsenin durumu gibi midir? Kâfirlere yaptıkları ameller böyle süslü gösterildi."[13]

Maddi ve manevi ışığı takdir ettiği gibi karanlıkları da takdir eden Allah'tır (cc):

"Gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı vareden Allah'a hamd olsun. Sonra o kâfirler, (birtakım varlıkları) Rablerine denk tutuyorlar."[14]

Allah'ın (cc) En-Nûr ismi tecelli etmeseydi, insan maddi ve manevi olarak karanlıklara mahkûm olurdu. Bundan ötürü O'na (cc) En-Nûr ismi nedeniyle ne kadar hamdetse azdır, ki Allah Resûlü (sav) de öyle yapar, O'na, nur oluşu nedeniyle hamdederdi:

"Allah'ım! Hamd yalnızca sanadır. Sen göklerin ve yerin nurusun..."[15]

2. En-Nûr Olan Allah'ın Mümine Tecellisi

Allah'ın (cc) En-Nûr ismi iki şekilde tecelli eder: İlki, tüm insanlığa olan tecellisidir. O'nun (cc) gündüzü ve geceyi aydınlatması, kulluk yolunu aydınlatan bir kitap indirmesi, nebileri Allah'a davet eden bir kandil kılması; genele En-Nûr ismiyle tecelli etmesidir.

Bir de özel tecellisi vardır ki bu, nura muhatap olan insanın gönlünün genişlemesi ve nura tabi olmasıdır:

"Allah'ın göğsünü İslam'a açtığı ve Rabbinden bir nur üzere olan kimse ile (kalbi mühürlenmiş ve karanlıklar içinde bırakılmış kimse bir olur mu hiç)? Allah'ın zikrinden yana kalpleri katı olanların (Allah anıldığı hâlde kalpleri yumuşamayanların) vay hâline! Bunlar, apaçık bir sapıklık içerisindedirler."[16]

Kur'ân nurdur, Resûl nurdur, tevhid nurdur... İnsanlar bu nuru görmekte,

10. 14/İbrahîm, 1
11. 33/Ahzâb, 45-46
12. 9/Tevbe, 32
13. 6/En'âm, 122
14. 6/En'âm, 1
15. Buhari, 7499; Müslim, 769
16. 39/Zümer, 22

duymakta ve hissetmektedir; ancak içinde bulundukları karanlıkları terk edip nura çıkmak zordur. Zira onları, ellerinden ve ayaklarından bağlamış birçok pranga vardır… Bu prangalardan sıyrılıp İlahi nura kavuşmak için En-Nûr isminin tecellisine ihtiyaç vardır.

Müminler, Allah'ın En-Nûr isminin özel tecellisine nail olur, karanlıklardan ve onları bağlayan şeytani/nefsi prangalardan kurtulurlar.

Peki, bu nasıl olur?

Allah (cc) onlara dost olur. Dostluğu gereği onları sever ve destek verir. Onun yardımıyla karanlıklardan kurtulur, tevhidin aydınlığına kavuşurlar:

"Allah, iman edenlerin Velisidir/ dostudur. (Bu dostluğunun bir tecellisi olarak) onları (küfrün, şirkin) karanlıklarından (tevhidin ve imanın) aydınlığına çıkarır. Kâfirlerin velileriyse/ dostlarıysa tağuttur. Onları (iman ve tevhidin) aydınlığından (küfrün ve şirkin) karanlıklarına çıkarırlar. Bunlar, ateşin ehlidir ve orada ebedî kalacaklardır."[17]

Nura erişen insan onda sebat etmekte zorlanır; zira nur bir tane, karanlıklar ise çoktur. Nur sade, karanlıklar süslüdür. Nurun taraftarı az, karanlığın taraftarı çoktur. Nurun yolu meşakkatli, karanlığın yolu rahattır. Tüm bunlara rağmen En-Nûr olan Allah tecelli eder; müminlere salât eder, onları över ve destek verir. Melekler de öyle yapar:

"O sizi karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için sizi övmektedir. Melekler de (övgüye nail olmanız için dua etmektedir). O, müminlere karşı merhametlidir."[18]

En-Nûr İsminin Özel Tecellisine Dair Güzel Bir Misal!

"Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun misali, içinde kandil bulunan bir oyuk(tan yayılan ışığa) benzer. Kandil de bir camın içindedir. Cam, inciyi andıran bir yıldız gibidir. Doğuya da batıya da ait olmayan, mübarek bir zeytin ağacından yakılır. Onun yağı, neredeyse ateş ona dokunup (tutuşturmasa dahi) ışık verir. Nur üstüne nurdur. Allah, dilediğini nuruna hidayet eder. Allah, insanlara misaller verir. Allah, her şeyi bilir. (O nur) Allah'ın yüceltilmesine ve içerisinde Allah'ın adının anılmasına izin verdiği evlerde (mescidlerdedir). Orada, gece ve gündüz O'nu tesbih ederler. Onlar, ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymadığı adamlardır. Kalplerin ve gözlerin (dehşetten) ters döndüğü bir günden korkarlar. Allah'ın onları yaptıklarının en güzeliyle mükâfatlandırması ve lütfundan kendilerine fazlasını vermesi için (O'nu tesbih eder, namazı kılar, zekâtı verir, ticaret ve alışverişin kendilerini esir almasına müsaade etmezler). Allah, dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırandır."[19]

Nur suresine ismini veren bu ayetler, En-Nûr isminin, müminin hayatındaki

17. 2/Bakara, 257
18. 33/Ahzâb, 43
19. 24/Nûr, 35-38

tecellisini anlatmaktadır. Rabbimizin verdiği bu güzel misale yakından bakalım:

"Allah göklerin ve yerin nurudur..."

Göklerde ve yerde ne kadar ışık/nur varsa hepsi Allah'tandır. O, nurdur ve tüm nurların kaynağıdır. O (cc), insanları maddi olarak aydınlattığı gibi manevi olarak da aydınlatmıştır. İman edenleri; zannın, hurafenin, atalar yolunun, efsanelerin karanlığından yakinin, hak kıssaların, resûller yolunun ve Kur'ân hakikatlerinin aydınlığına çıkarmıştır.

"... Onun nurunun misali, içinde kandil bulunan bir oyuk(tan yayılan ışığa) benzer..."

Elektrikli ampullerin olmadığı zamanlarda insanlar kandil kullanırdı. Kandil, duvarda hazırlanmış özel oyuklara konurdu. Işığı bir yerde toplamak ve dağılmasına engel olmak için böyle yapılırdı. Müminin göğsü, Allah'ın (cc) nurunun yerleştiği oyuk gibidir. Oyuğun içindeki kandil, göğüs kafesindeki kalptir. Müminin kalbi böyledir, bir kandil gibi aydınlıktır. Ona Allah'ın (cc) nuru tecelli etmiştir.

"... Kandil de bir camın içindedir. Cam, inciyi andıran bir yıldız gibidir..."

Kandil, yani nurla aydınlanan kalbin etrafı cam gibidir. Temizdir. Şeffaftır. İçinden bakıldığında dışı, dışından bakıldığında içi görünür. Yani müminin özü ve sözü birdir. Ona bakan, kalbini görür; samimidir, güvenilirdir. Mümin, kalbine varid olan fitneleri fark eder; zira kalbi cam gibidir. İçeriden dışarıya baktığında eşyanın hakikatini görür. Sünger gibi her varid olanı içine çekmez. Hariçten gelenleri dış yüzeyinde karşılar; hak mı, batıl mı anlamaya çalışır. Çoğu zaman Allah'ın yardımıyla muvaffak olur; çünkü Allah'ın aydınlattığı bir kalple bakar olaylara.

Bir diğer yönden cam serttir. Bu da müminin Allah'ın (cc) sınırlarında hassasiyetini gösterir. O, Rabbine ve müminlere karşı ne kadar yumuşak başlıysa Allah düşmanlarına ve Allah'ın sınırını çiğneyenlere karşı da o kadar serttir.

"... Doğuya da batıya da ait olmayan mübarek bir zeytin ağacından yakılır. Onun yağı neredeyse ateş ona dokunup (tutuşturmasa dahi) ışık verir..."

Bu nurun kaynağı nedir? Doğuya da batıya da ait olmayan, mübarek bir zeytin ağacından elde edilen yağdır. Hiç şüphesiz bu vahiydir. Müminin kalbi vahiyle aydınlanır. Yıldızlar gökyüzünü süsleyip aydınlattığı gibi ayetler de müminin kalbini süsler ve aydınlatır. Kalp, vahiyden kopmadığı ve başka kaynakları vahye öncelemediği sürece nurunu muhafaza eder. Vahiyden uzaklaştıkça da nurdan/ışıktan uzaklaşmış olur.

Burada ilginç bir ifadeyle karşılaşıyoruz: Doğuya ve batıya ait olmayan zeytin

ağacından elde edilen bir yağ… Selef-i Salihin bu ifadeyi anlamak için yoğun çaba sarf etmiştir.[20]

Kimisi, "*Doğu cihetinde bulunan ağaç, günün bir kısmında güneş alır, bir kısmında almaz. Batı cihetinde bulunan ağaç da böyledir. Bu nedenle yağı kalitesiz olur. Oysa bu ağaç ne doğuda ne batıdadır. Sürekli güneş alan bir mekânda, açık ve görünür bir yerdedir. Gün boyunca güneş aldığından, elde edilen yağ en kalitelisindendir.*" demiştir.

Kimisi, "*O, yeşillik bir alandadır. Güneş doğarken ve batarken ona değmez. Mümin de böyledir. Allah* (cc) *onu fitnelerden korur.*" demiştir.

Kimisi de "*Bu, yeryüzünde olan bir ağaç değildir. Şayet öyle olsa mutlaka doğu veya batı cihetlerinden birinde olurdu.*" demiştir.

Şöyle de diyebiliriz: Ayetin bugüne bakan yönü şu şekilde olabilir: Doğuya ve batıya ideolojik bir anlam yüklendiği, ilim ve hikmetin doğuya veya batıya nispet edildiği bir zamanda ayet der ki: Doğu da batı da Allah'ındır. Hak, ne doğuya ne de batıya ait değildir. Hak/Nur vahye ittiba eden herkesindir.[21]

"… Nur üstüne nur…"

Bu, fıtrat ve vahyin buluşmasıdır. Allah (cc) insanı selim fıtratla yaratır. Her insan hakkın ışığını fıtratında taşır. Vahyin nuruyla buluşunca Allah'tan (cc) olan iki nur bir araya gelir.[22]

"… Allah, dilediğini nuruna hidayet eder…"

Bu, müminin rağbetini arttırmak ve onu duaya yöneltmek isteyen rabbani bir teşviktir. Öyleyse mümin, En-Nûr ismiyle Rabbine yönelmeli, O'ndan (cc) nurunu istemelidir.

"… Allah insanlara misaller verir…"

Allah (cc) niye misaller verir?

"… İnsanlar öğüt alsınlar diye Allah onlara örnekler veriyor."[23]

Öğüt alalım, anlayalım, akıl edelim diye… Çünkü misal konuyu basitleştirir, anlaşılmasını kolaylaştırır.

Allah'ın (cc) nurunu anladıktan sonra şu soru aklımıza gelebilir: Allah'ın nurunu nerede arayalım?

Cevabı bir sonraki ayet vermektedir:

"(O nur) Allah'ın yüceltilmesine ve içerisinde Allah'ın adının anılmasına izin

---

20. bk. Tefsiru'l Kur'ân'il Azim ve Zadu'l Mesir Fi İlm'il Tefsir
21. bk. Hayat Kitabı Kur'ân, Gerekçeli Meal Tefsiri, Nûr Suresi 35. ayet
22. Geniş açıklama için bk. Tefsiru'l Kayyim, Nûr Suresi 35. ayet
23. 14/İbrahîm, 25

verdiği evlerde (mescidlerdedir). Orada, gece ve gündüz O'nu tesbih ederler."[24]

Evet, mescidlerde… İçinde partilerin, şahısların, tarikatların, cemaatlerin, "*izm*"lerin değil; Allah'ın adının yüceltildiği ve O'nun (cc) noksanlıklardan tenzih edildiği mescidlerde… Adı mescid olup aslı şirket olan değil; arındığımız, secdelerle Allah'a (cc) yakınlaştığımız, birbirimize hakkı ve sabrı tavsiye ettiğimiz mescidlerde…

Bir soru daha zihinlerimizde belirebilir: En-Nûr isminin özel tecellisine mazhar olup olmadığımızı nasıl anlayabiliriz?

Bu soruya da devam eden ayetler cevap verir:

"Onlar, ticaretin ve alışverişin kendilerini Allah'ı anmaktan, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymadığı adamlardır. Kalplerin ve gözlerin (dehşetten) ters döndüğü bir günden korkarlar. Allah'ın onları yaptıklarının en güzeliyle mükâfatlandırması ve lütfundan kendilerine fazlasını vermesi için (O'nu tesbih eder, namazı kılar, zekâtı verir, ticaret ve alışverişin kendilerini esir almasına müsaade etmezler). Allah, dilediğini hesapsız/ sınırsız rızıklandırandır."[25]

En-Nûr İsmiyle Dua

"Allah'ım! Sana hamdolsun. Sen göklerin ve yerin nurusun."[26]

"Rabbim! Kalbimde nur kıl, gözümde nur kıl, kulağımda nur kıl, sağımda nur kıl, solumda nur kıl, üstümde nur kıl, altımda nur kıl, önümde nur kıl, ardımda nur kıl, benim için nur kıl/ beni nur kıl!"[27]

Allahumme âmin.

---

24. 24/Nûr, 36
25. 24/Nûr, 37-38
26. Buhari, 7499; Müslim, 769
27. Buhari, 6316; Müslim, 763

Güzel isimleri ve yüce sıfatları bütün varlığı kuşatacak kadar geniş/bol olan Allah.

Dua

Ey El-Vâsi' olan Rabbim! Şüphesiz ki sen ilmi, rahmeti, bağışlaması ve ihsanı geniş olansın. Dünyamız ve ahiretimiz için hayırlı olanı bize genişlet. Ey El-Vâsi'! Aile hayatımıza El-Vâsi' isminle tecelli et; evimizi, rızkımızı, gönlümüzü genişlet. Bizi dinin için kullandığın ve kapasitelerini arttırdığın seçilmişlerden kıl.

Allahumme âmin.

EL-VÂSİ’

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri, El-Vâsi’dir. Kelimenin kökü olan “*v-s-a/vus’* ” kelimesi; bolluk/zenginlik, genişlik, güç ve takat anlamlarına gelir.[1]

Öz anlamı genişlik olan Vus’; kullanıldığı yere göre maddi veya manevi bolluk, çokluk, kuşatma anlamı verir.

El-Vâsi’ ismi Kur’ân’da dokuz (9) yerde geçer:

“Doğu da batı da Allah’ındır. Ne tarafa yönelirseniz Allah’ın yüzü oradadır. Şüphesiz Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi’ ve (her şeyi bilen) Alîm’dir.”[2]

“Şayet ayrılırlarsa Allah her ikisini de genişliğinden zengin kılacaktır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi’, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm’dir.”[3]

El-Vâsi’ İsminin Anlamı

Güzel isimleri ve yüce sıfatları bütün varlığı kuşatacak kadar geniş/bol olan Allah, demektir.

El-Vâsi’ İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Tüm Evren El-Vâsi’ Olan Allah’ın Tecellisidir

Rabbimiz El-Vâsi’dir. O’nun (cc) tüm isimleri ve sıfatları kuşatıcıdır, geniştir. O, rahmet sahibiyse rahmeti bütün varlığa yetecek kadar bol, tüm varlığı kapsayacak kadar geniştir:

---

1. Mu’cem Mekayisu’l Luğa, v-s-a maddesi
2. 2/Bakara, 115
3. 4/Nîsa, 130

"… (Allah) buyurdu ki: 'Azabıma gelince, onu dilediğime isabet ettiririm. Rahmetim ise her şeyi kuşatmıştır…' "[4]

O (cc), alimse O'nun ilmi her şeyi kuşatmış, tüm varlığı kapsamıştır:

"Arşı taşıyan ve onun etrafında bulunanlar, Rablerini hamd ile tesbih eder, O'na iman eder ve iman edenler için bağışlanma talebinde bulunurlar: 'Rabbimiz! Rahmet ve ilimle her şeyi kuşattın, tevbe eden ve senin yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru.' "[5]

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır. (Gaybı) O'ndan başkası bilmez. Karada ve denizde olan her şeyi bilir. Herhangi bir yaprak düşmüş olsa mutlaka onu bilir. Yerin karanlıklarındaki bir tane, yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık Kitap'ta yazılıdır."[6]

O (cc), bağışlayansa O'nun bağışlaması/mağfireti her şeyi içine alacak kadar geniştir. Yeter ki kul bağışlanmak için talepte bulunsun:

"… Şüphesiz Rabbin, bağışlaması geniş olandır…"[7]

Allah'ın (cc) El-Vâsi' ismini anlamak için kâinata göz atmak yeterlidir. O, yarattığı her şeyi bol yaratmıştır. Sayısız canlı, sayısız gök cismi, sayısız âlem…

Semayı yaratmıştır. Tüm azamet ve ihtişamıyla birlikte onu her an genişletmektedir:

"Göğü büyük bir kuvvetle bina ettik. Ve biz, onu genişleticileriz."[8]

Arzı yaratmıştır. Arz; çeşit çeşit bitkileri, denizleri, dağları, ormanları ve ovalarıyla göz kamaştırıcı bir güzelliğe ve genişliğe sahiptir:

"Ey iman eden kullarım! Hiç şüphesiz benim arzım geniştir…"[9]

İnsan, Allah'ın (cc) El-Vâsi' isminin muhteşem bir tecellisidir. İçinde sayısız duygu, hayat, âlem barındıran insan kalbi, avuç içi kadar hacme sahiptir. Allah'ın (cc) El-Vâsi' ismi ona öyle bir genişlik vermiştir ki anın, geçmişin ve geleceğin bilgisi kalbe sığmaktadır.

İşte insan gözü… Birer misket büyüklüğündeki gözlerimiz, sayısız görüntüyü algılamakta, anlamlandırmakta ve hafızaya aktarmaktadır. Kulak, dil, nöronlar, sinirler, hücreler… Örnekleri çoğaltabiliriz… Kimi gözle görülmeyecek kadar küçük, kimi avuç içi büyüklüğünde organlara, bunca geniş ve kapsayıcı işlem kapasitesi veren kimdir?

Hiç şüphesiz El-Vâsi' olan Allah'tır.

---

4. 7/A'râf, 156
5. 40/Mü'min (Ğafir), 7
6. 6/En'âm, 59
7. 53/Necm, 32
8. 51/Zâriyat, 47
9. 29/Ankebût, 56

2. İnsan Kendi Sınırlarına Değil, El-Vâsi’ Olan Allah’ın Genişliğine Bakmalıdır

El-Vâsi’ olan Allah’ın (cc) zıddına, insan olabildiğince sınırlıdır: Ömrü sınırlıdır, aklı sınırlıdır, gücü sınırlıdır, mülkü sınırlıdır, kapasitesi sınırlıdır... Çoğu zaman bu sınırlar insanın ayağına dolanır, ona engel olur.

İnsan, bu durumda kendi sınırlarına değil, El-Vâsi’ olanın genişliğine bakmalı ve O’ndan (cc) istemelidir.

İnsanı müşkül durumda bırakan bir mesele olabilir. Okur, araştırır, dinler, sorar... Fakat sınırlı aklı meseleyi anlayamayabilir. İşte bu sırada El-Vâsi’ olan Allah’tan, anlayışını genişletmesini ve hikmetini arttırmasını istemelidir.

Zaman olur, kapılar ardı ardına yüzümüze kapanır. Sebepler tükenir, takatimizi aşan bir zorlukla karşı karşıya kalırız. Sabrımız ve takatimiz karşılaştığımız zorluğu karşılamıyorsa El-Vâsi’ olan Allah’ın (cc) kapısı açıktır. O’ndan sabır ve takati genişletmesini istemeliyiz; zira El-Vâsi’ olan Allah, yaratırken genişlik verdiği gibi genişletmeye de devam ediyor. İsteyene ve hak edene ihtiyacı olanı genişletiyor. Bir örnekle meramımızı açıklayalım:

İsrailoğulları bir komutana ihtiyaç duyuyordu. İçinde bulundukları zulüm ve çaresizlik, sıradan bir yöneticiyle aşılacak gibi değildi. Allah (cc) onların talebi üzerine Talut’u seçti; El-Vâsi’ ismiyle onun ilmini ve beden gücünü genişletti/arttırdı:

“... Şüphesiz Allah, onu sizin için seçti ve onun ilim ve beden gücünü arttırdı. Allah mülkünü dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi’, (her şeyi bilen) Alîm’dir.”[10]

Burada “*arttırdı*” ifadesine dikkat edelim. Allah (cc) ona ilim ve beden gücü vermiyor; var olanı arttırıyor.

Hangi konuda olursa olsun, kapasitemizi aşan bir durum varsa onu arttırıp genişletebilecek bir Rabbimiz vardır, bunu asla unutmamalıyız.

Bu gerçek unutulunca ne oluyor? Muvaffak kılındığımız bir hayrı, sırf zorlandığımız için terk ediyoruz. Örneğin, Allah (cc) sizi seçiyor; ilim talebeliğine, hafızlığa veya herhangi bir hizmete muvaffak kılıyor. Zorlanıyorsunuz ve bu hayrın sorumluluğunu taşıyamayacağınızı düşünüyorsunuz. Şeytan da bu duygunuzu körüklüyor ve yapamayacağınıza ikna oluyorsunuz. Peki, bunun yerine ne yapmalıydık? Önce Allah’a (cc) yönelmeli ve O’nun El-Vâsi’ ismiyle O’na tevessül etmeliydik. Israrla dua kapısını çalmalıydık. Bir karar verecek-sek de bundan sonra vermeliydik. Zahmetsiz rahmet olmadığını bilmeliydik. Bize başlama iradesi veren Allah’ın, o işi bitirmemiz için kapasitemizi genişletebileceğine inanmalıydık. Şayet çaba ve duada ısrarımıza rağmen Allah (cc)

10. 2/Bakara, 247

vermiyorsa kısmetimizle yetinmeli ve Allah'ın takdirine razı olmalıydık; çünkü El-Vâsi' ismi ya El-Alîm ya da El-Hakîm ismiyle birlikte geçer. Bu da O'nun, ilim ve hikmetle genişlettiğini gösterir, yani Rabbimiz; kime, neyi, ne kadar genişletmenin uygun olacağını bilir ve ona göre genişletir.

3. El-Vâsi' ve Evlilik Müessesi

Allah'ın (cc) El-Vâsi' ismi evli insanlara özel olarak tecelli eder. Evliler/evlenecek olanlar El-Vâsi' isminin kefaletinde evlenirler:

"İçinizden evli olmayanları, köle ve cariyelerinizden salih olanları evlendirin. Şayet fakirlerse, Allah onları ihsan ve lütfundan zengin kılacaktır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[11]

Buna binaen maddi sıkıntılar evliliğe engel olmamalı. Günahtan korkan kardeşlerimiz, El-Vâsi' olan Allah'a güvenmeli. Ebeveynler, bu cahiliye ahlakına dayanarak gençlere zorluk çıkarmamalı:

"Üç kişiye yardım etmek, Allah'ın üzerine (aldığı) bir haktır: İffetini korumak isteğiyle evlenen, borcunu ödeme niyetiyle anlaşma yapan (mukatib/ köle) ve Allah yolunda savaşan..."[12]

Maddi sıkıntılar nedeniyle evliliği ertelemek, toplumun kanayan yaralarından biridir. Allah'ın yarattığı fıtri ihtiyaçlar, meşru olarak giderilmeyince gayrimeşru alana kayıyor ve münker, kanserli bir hücre gibi sosyal hayatta yayılıyor. Bu, El-Vâsi' ismine olan iman zayıflığının bir yansıması ve Allah'ın (cc) vaadine güvensizliğin bir göstergesidir.

El-Vâsi' isminin özel tecelligâhından biri de boşanmadır:

İslam, boşanmayı hoş görmez. Onun olmaması için sulhu, hâkime başvurmayı, Allah'tan (cc) korkmayı önerir; ancak onu inkâr da etmez. Şer'i yolları denedikten sonra, evliliği sürdüremeyenlere Allah'ın (cc) El-Vâsi' olduğunu hatırlatır:

"Şayet ayrılırlarsa Allah her ikisini de genişliğinden zengin kılacaktır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir."[13]

Ayet, tüm müminlere hitap etse de kadına bakan çok özel bir yönü vardır; zira ayet ve öncesi, kocasıyla sorun yaşayan kadını anlatmaktadır. Birçok kadın zulme uğramasına rağmen boşanmak istemez. Boşandıktan sonra mağdur olacağını, maddi sıkıntılar çekeceğini düşünür. Bu nedenle hayatının zindan olmasına katlanır. Oysa Allah (cc), boşanan çiftleri fazlıyla zengin kılacağını vadetmiştir. Bu, hem maddi zenginliği hem de gönül zenginliğini kapsar.

Evlilik Allah'ın (cc) emridir. Her emirde olduğu gibi evlilikte de İslam'ın gözettiği

11. 24/Nûr, 32
12. Tirmizi, 1655; İbni Mace, 2518; Nesai, 3120; Ahmed, 7416
13. 4/Nîsa, 130

hikmetler vardır. Evliliğin hikmeti; sükûnet, merhamet ve sevginin sağlanmasıdır.[14] Şayet evlilik, bu hikmetleri yerine getirmemiş; kavga, sertlik ve buğza dönüşmüşse şer’i evlilik özelliğini yitirmiştir.

Böyle bir durumda Allah’ın (cc) ve Resûl’ünün (sav) tavsiyelerine uyarak evliliği ıslah etmeye çalışılmalı; olmuyorsa Allah’ın fazlına güvenerek, daha hayırlısı için boşanılmalıdır. Maddi kaygılar, evliliğe engel oluyorsa bu bir sorundur, demiştik. Aynı şekilde bitmiş bir evlilik, sırf maddi kaygılar nedeniyle devam ediyor, iki taraf da hem nefislerine hem de birbirlerine zulmediyorsa bu da bir sorundur. İki sorunun temelinde de El-Vâsi’ olanı hakkıyla tanımama vardır.

4. Arzı Geniş Olan Allah ve Hicret

Kur’ân-ı Kerim’de üç ayrı ayette yeryüzünün geniş (vasiaten) olduğu vurgulanır. Hiç şüphesiz arzın genişliği O’nun (cc) El-Vâsi’ isminin bir tecellisidir.

İlk iki ayetimiz, Mekkî surelerden olan Zümer ve Ankebût Surelerinde yer alır:

“De ki: ‘Ey iman eden kullarım! Rabbinizden korkup sakının! Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah’ın arzı geniştir. (Dininizi yaşayamadığınız yerden hicret edin.) Ancak sabredenlere ecirleri hesapsızca verilir.’ ”[15]

“Ey iman eden kullarım! Hiç şüphesiz benim arzım geniştir. (Dininizi yaşayamadığınız yerden hicret edin.) Yalnızca bana ibadet/ kulluk edin.”[16]

Bu ayetler, baskıların yoğunlaştığı Mekke’de iniyor. Dininde fitneye düşen, işkenceyle yıpranan ve çaresiz müminlere çözüm sunuyor. Dar alana mahkûm olup O’na (cc) isyan eden kullara bir gerçeği hatırlatıyor: Allah’ın (cc) arzı geniştir, hicret edin! Arzı genişleten Allah, O’nun (cc) rızası için hicret edenlere de genişletecek, maddi ve manevi rahatlık sağlayacaktır.

Üçüncü ayet ise Medenî bir sure olan Nîsa Suresi’nde yer alıyor:

“Melekler, nefislerine zulmedenlerin canını aldığında: ‘Nerede idiniz/ hangi saftaydınız?’ derler. Derler ki: ‘Biz yeryüzünde (müşriklerin safında yer almak zorunda olan, çaresiz) mustazaflardık.’ (Melekler:) ‘Allah’ın arzı geniş değil miydi? Hicret etseydiniz ya!’ derler. Bunların barınağı cehennemdir. Ne kötü bir yataktır o! Erkek, kadın ve çocuklardan mustazaf olup da (hicrete) hiçbir çare bulamayan ve yol bilmeyenler müstesna. Bunları Allah’ın affetmesi umulur. Allah (günahları affeden) Afuv, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr’dur. Kim de Allah yolunda hicret ederse, yeryüzünde barınabileceği çokça belde ve (her konuda) genişlik bulacaktır. Kim de Allah’a ve Resûlü’ne hicret etmek için evinden çıkar sonra (yolda) ölürse onun ecri Allah’a aittir. Allah

14. “Kendilerinde sükûnet bulup (huzura kavuşasınız diye) sizin için nefislerinizden eşler yaratması, aranızda sevgi ve merhamet kılması da O’nun ayetlerindendir. Şüphesiz ki bunda, düşünen bir topluluk için ayetler vardır.” (30/Rûm, 21)
15. 39/Zümer, 10
16. 29/Ankebût, 56

(günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[17]

İlk iki ayetten öğüt almayan, Mekke'de sıkışıp kalan ve bu tercihi nedeniyle dininde fitneye düşenlere sesleniyor. Dikkate şayandır, ilkindeki gibi şefkatli bir öğüt yok; azarlıyor, kınıyor. Güzel söze ve rabbani öğüde kulak vermeyenlerin mazeretini bertaraf ediyor.

Üç ayetin ortak noktası, Allah'ın (cc) geniş arzını görmeyip kendini dar bir alana mahkûm eden insanlardır. Bu ayetleri iyi düşünelim. Kendimizi bir eve/iş yerine/akrabaya/beldeye/ülkeye mahkûm etmeyelim. Dinimizi yaşayamadığımız bir yer, bizim yurdumuz/evimiz/işimiz/ehlimiz değildir, olmamalıdır. Madem Allah (cc) genişletmiş ve bu genişlikte hareket edenlere "*barınacak bir belde ve genişlik*" müjdelemiştir; öyleyse kendimize daraltmayalım, nefsimize zulmetmeyelim ve geçici dünya nimetlerini ahirete tercih etmeyelim.

5. Allah, El-Vâsi' İsmiyle İhsanını Genişletir ve Bir Toplumu Seçer

El-Vâsi' isminin bir tecellisi de yüce Allah'ın (cc) bir toplumu seçip üstün kılmasıdır. Bundan kastımız, Allah'ın bir toplumu dini için kullanması ve hizmete muvaffak kılmasıdır:

"Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse, Allah (sizin yerinize) öyle bir topluluk getirir ki (Allah) onları sever, onlar da (Allah'ı) severler. Müminlere karşı alçak gönüllü/ yumuşak huylu, kâfirlere karşı izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler ve kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın lütfudur. Allah onu dilediğine verir. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[18]

Seçilmişlik, ilk etapta İsrailoğullarının sıfatıydı[19]; ancak onlar bu sıfatı taşıyamadılar, hakkını veremediler. "*İşitin!*" dendi, onlar "*İsyan ettik!*" dediler. "*Kitab'a uyun!*" dendi, onlar Kitab'ı kendilerine uydurdu. "*Haddi aşmayın!*" dendi. Onlar haddi aşıp sınırı çiğnediler… Yüce Allah da bu sıfatı onlardan aldı. Allah Resûlü'ne ve ashabına verdi. Bu, O'nun (cc) El-Vâsi' isminin bir tecellisiydi. Bununla birlikte onları uyarmayı da ihmal etmedi. Şayet hakkını vermezlerse onları götürüp yeni bir toplum getireceğini haber verdi.

Demek ki seçilmişlik, bir lütuf ve aynı zamanda bir imtihandır. Allah (cc) bir bireyi/toplumu El-Vâsi' ismiyle hayra muvaffak kılar ve mühlet verir. O/onlar, El-Vâsi' olan Allah'ın bu lütfunu şükür ve tevazuyla karşılarsa Allah, ona genişlettikçe genişletir; eğer kibir ve nankörlükle karşılarsa Allah, ondan alır ve bir başkasına ihsan eder.

---

17. 4/Nîsa, 97-100
18. 5/Mâide, 54
19. "Ey İsrailoğulları! Size bahşettiğim nimetlerimi ve sizi âlemlere üstün/faziletli kıldığımı hatırlayın." (2/Bakara, 47)

El-Vâsi’ İsmiyle Dua

Ey El-Vâsi’ olan Rabbim! Şüphesiz ki sen ilmi, rahmeti, bağışlaması ve ihsanı geniş olansın. Dünyamız ve ahiretimiz için hayırlı olanı bize genişlet. Ey El-Vâsi’! Aile hayatımıza El-Vâsi’ isminle tecelli et; evimizi, rızkımızı, gönlümüzü genişlet. Bizi dinin için kullandığın ve kapasitelerini arttırdığın seçilmişlerden kıl.

Allahumme âmin.

Kullarına karşı yumuşak, kolaylaştırıcı, müsamahakâr olan ve onlara refakat eden Allah.

Dua

Rabbim! Sen Refîk'sin, Rıfkı seversin. Bizleri rıfk ahlakıyla rızıklandırır. İşlerimizde rıfk sahibi olmayı kolaylaştırır. Dünyada sevip razı olduklarınla, ahirette en güzel arkadaşlarla refaket etmeye muvaffak kıl. Allahumme âmin.

ER-REFÎK

Genel Bilgiler

Refîk, yüce Rabbimizin güzel isimlerindendir. "*Ra-fe-ka/ Rıfk*" kökünden türemiştir. Bu kök, sertlik olmaksızın meydana gelmiş uyum ve yakınlık anlamındadır. Rıfk, sertliğin zıddıdır.[1]

Refîk ismi, Kur'ân'da isim olarak yer almaz. Allah Resûlü'nün (sav) sünnetinde geçer:

"Ey Aişe! Şüphesiz Allah Refîk'tir. Rıfkı/ yumuşak huyluluğu sever. Yumuşaklıkla yapılan işlere, sertliğe ya da diğer şeylere vermediği ecri verir."[2]

Refîk İsminin Anlamı

Kullarına karşı yumuşak, kolaylaştırıcı, müsamahakâr olan ve onlara refakat eden Allah, demektir.

Refîk İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Refîk İsminin Tecellileri

Allah Refîk'tir

Allah (cc); bütün izzet, kibriya ve celaline rağmen kullarına yumuşak muamelede bulunur, kolaylaştırır ve onların hatalarına karşı müsamahakâr davranır.

Kullarının günahlarına karşı Refîk'tir; günah işlediklerinde onları hemen cezalandırmaz. Onlara karşı yumuşak muamelesi nedeniyle El-Halîm ismi tecelli eder ve cezayı erteler. Oysa yapılan bir iyiliğin mükâfatını anında verir, hem de kat kat fazlasıyla…

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, r-f-k maddesi
2. Müslim, 2593

"Mallarını Allah yolunda infak edenlerin misali, yedi başak vermiş ve her bir başakta yüz dâne bulunan tohumun misali gibidir. Allah dilediğine (amelinin karşılığını) kat kat arttırır. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[3]

"Kim bir iyilikle (Allah'ın huzuruna) gelirse ona, on katı karşılık verilir. Kötülükle gelene ise misliyle mukabele edilir. Onlar zulme de uğramazlar."[4]

Kullarına öğretirken Refîk'tir; kolaylaştırır. Dağa inse onu parçalayacak kuvvetteki Kur'ân, insanı parçalamaz; çünkü Refîk olan Allah (cc), onu kolaylaştırmıştır. İnsan onu dinler, dinlemekten lezzet alır. İnsanı parçalamak bir yana onun ruhunu teskin eder:

"Allah, (ayetleri) birbirine benzeyen (ve ayetleri) tekrar eden, sözün en güzeli olan (Kur'ân'ı) Kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, ondan dolayı derileri ürperir/ tüyleri diken diken olur. Sonra ciltleri ve kalpleri Allah'ın zikrine yumuşar. İşte bu, Allah'ın hidayetidir. Onunla dilediğini hidayet eder. Kimi de Allah saptırmışsa, ona doğruyu gösterecek hiç kimse yoktur."[5]

Kur'ân, Allah kelamıdır; Allah (cc), onunla konuşmuştur. Buna rağmen insanlar onu anlar; çünkü Refîk olan Allah, onun anlaşılmasını kolaylaştırmıştır:

"Andolsun ki biz, Kur'ân'ı öğüt alınması için kolaylaştırdık. Peki var mı öğüt alan?"[6]

"O (Kur'ân'la) muttakileri müjdeleyesin ve inatçı topluluğu uyarasın diye onu senin dilinle kolaylaştırdık."[7]

Bir metni ezberlemek ve ezberledikten sonra unutmamak ne kadar zordur. Oysa Kur'ân'ı milyonlarca insan rahatlıkla ezberlemektedir. Refîk olan Allah (cc) onun hıfzını kolaylaştırmıştır.

Teşride bulunurken Refîk'tir; kanunlarını kolaylaştırmıştır:

"… Allah sizin için kolaylık diler, zorluk dilemez…"[8]

"… Dinde size bir darlık/ güçlük yüklemedi…"[9]

"… Şayet Allah dileseydi (onların mallarına dokunmamanızı, şayet dokunursanız bozulandan mesul olacağınızı söyleyerek) sizi zora sokabilirdi."[10]

Refîk olan Allah; dini kolaylaştırmış, şeriattan zorluğu nefyetmiş ve her insanın gücü nispetinde onu mükellef saymıştır.

---

3. 2/Bakara, 261
4. 6/En'âm, 160
5. 39/Zümer, 23
6. 54/Kamer, 17
7. 19/Meryem, 97
8. 2/Bakara, 185
9. 15/Hac, 78
10. 2/Bakara, 220

Şu da bir gerçektir ki; bazı insanlar dini yaşamakta zorlanırlar. Hemen belirtelim ki; bu zorlanma dinden değil, insandan kaynaklıdır. Bu durumdaki insan ya dini zorlaştırmış ya da kendini zayıf düşürmüştür.

Dini zorlaştırmak şöyle olur: Kişi, Allah'ın (cc) indirdiği ve fıtrata uyumlu dini bırakıp insanların uydurduğu, bidatlerle şişirilmiş, zan ve hevaya dayalı dine uyar. Bu ise beşer ürünü, fıtrata aykırı ve insanı zorlayan bir dindir.

Kendini zayıf düşürmek de şöyle olur: Allah (cc) sevgisi zayıftır, Allah'tan hakkıyla korkmaz. O'nun rahmetini ümit edip azabından sakınmaz. Dini yaşamak için şart olan sevgi, saygı, korku ve ümit gibi imani duygularını pay etmiştir. Dünya metasına, istikbal endişesine, kulların tazimine ve insanların elinde bulunan imkânlara harcamıştır. Eğer bu imani duyguları şer'i kaynaklardan sürekli bir şekilde ikmal etmez ve doğru yere harcamazsanız tükenirler. Dini yaşamınız giderek zorlaşır ve onu yaşayacak takati bulamazsınız.

Sözün özü, din kolaydır. Şayet insan zorlanıyorsa, ya uyduğu halis din değildir ya da kalbini dağıtmış ve kendini zayıf düşürmüştür.

Yaratmasında Refîk'tir; kullarını yumuşak, nezaketli ve ince ruhlu yaratır. Yeni doğan bir çocuğa bakın! O, Allah'ın, Refîk isminin bir tecellisidir. Onu annesinin göğsüne hidayet eden Allah (cc), rıfk ile süt içmesini takdir eder. Sesi yumuşaktır, dokunuşu yumuşaktır, hareketleri yumuşaktır. Kabalık ve sertlik ise sonradan öğrenilir.

2. Allah, Müminlerin Yanındadır

Refik kelimesinin bir anlamı da "*refakat eden*" manasındaki arkadaştır. Türkçede de "*hastaya refakat etmek*", "*yolcuya refakat etmek*" şeklinde kullanırız.

Daha önceki isimlerde Rabbimizin (cc) müminlere yakın olduğunu, onları dost edindiğini ve onlarla beraber olduğunu görmüştük. Refîk ismi de El-Karib, El-Veliy, El-Mevla, El-Bâtın isimlerinde olduğu gibi Allah'ın (cc) bizimle olduğuna ve bize yakın olduğuna delalet eder. Bu isimlerin her biri yakınlığa/dostluğa delalet etse de her ismin yakınlığında diğerlerinden farklı, daha özel bir anlam vardır ve bu anlam onu benzerlerinden ayırır.

Refîk ismindeki yakınlık; arkadaşlık, yoldaşlık ve zor süreçlerde yardımcı olmak anlamında bir yakınlıktır. Bahtiyar insan odur ki Rabbinin (cc) refakatini hisseder. İnsanlardan refik edinmeye dikkat ettiği gibi Rabbinin refakatini kazanmak için de çabalar. Bir arkadaşıyla konuşmasına özen gösterdiği gibi namaz kılarken ve dua ederken de o özeni, hatta daha fazlasını gösterir. Namazında ve niyazında O'na (cc) yakın olduğunu ve o an Rabbiyle konuştuğunu bilir. Kur'ân okuduğunda yakın bir arkadaşını dinler gibi okur. Bilir ki; Allah (cc) Kur'ân'la konuşmuş, onunla kullarını muhatap almıştır. Bu sebeple kul, Kur'ân'ı ve namazını bu refakatin azığı kılar.

Allah'ın (cc) Refîk olduğunu bilen, yalnızlık hissetmez. O'nun (cc) refakatini hissettiği oranda gönlü mutmain olur, yüreği genişler. Arkadaşlığı çoğu zaman külfet ve minnet olan insan refakatinden, refakati rahmet ve lütuf olan Allah'a meyleder.

Refîku'l A'la

Refîk isminin yakınlığının bir tecellisi de Refîku'l A'la'dır. Peki, nedir Refîku'l A'la?

Allah Resûlü'nün (sav) son sözleri "*Refîku'l A'la*" olmuştur, yani en yüce Refîk.[11]

Rivayetlerden aldığımız kadarıyla Refîku'l A'la, bir makamdır. Orada en değerli varlıklarla beraber olunur. Bu makamın mahiyetini Allah Resûlü (sav) şu sözleriyle açıklamış olur:

Resûlullah (sav), Aişe (r.anha) annemizin kucağında hasta yatarken şöyle dua etmişti:

"Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et ve beni Er-Refîk'a dâhil et."[12]

Yine hasta hâlinde ondan (sav) şu sözleri duymuşlardı:

"… Allah'ın kendilerine nimet verdiği (nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle) beraber olmak istiyorum."[13]

Bir defasında şöyle demişti:

"Allah'tan en yüce ve en mutlu refîki isterim. Cibril, Mikail ve İsrafil'le birlikte…"[14]

3. Arkadaşlarımız ve Arkadaş Olmak İstediklerimiz

Refîk olan Rabbimiz, kullarıyla beraberdir ve onlara yakındır. Onun Refîk isminin bir tecellisi de dünyada ve ahirette insanlara hayırlı arkadaşlar ihsan etmesidir:

"Kim Allah'a ve Resûl'e itaat ederse bunlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle beraber olacaklardır. Ne güzel arkadaştır bunlar! Bu, Allah'tan olan bir lütuftur. Her şeyi bilen olarak Allah yeter."[15]

Mümin, kiminle arkadaşlık ettiğine ve kimlerle arkadaşlık etmek istediğine dikkat etmelidir; zira kişinin gönlünde kim varsa ve bedeni kimlerle beraberse ahirette de onların arkadaşı olacaktır:

"Adamın biri Allah Resûlü'ne (sav) *sordu:*

— Kıyamet ne zaman? Allah Resûlü:

— Sen ona ne hazırladın? diye cevap verdi. Adam:

11. Buhari, 4437; Müslim, 2444
12. Buhari, 4440
13. Buhari, 4435
14. İbni Hibban, 6591
15. 4/Nîsa, 69-70

— Çok bir şey hazırlamadım; ama ben Allah'ı ve Resûl'ünü seviyorum, dedi. Allah Resûlü:

— Sen sevdiklerinde berabersin, buyurdu.

Enes (ra) *der ki: 'Allah Resûlü'nün bu sözüne sevindiğimiz kadar başka hiçbir şeye bu kadar sevinmemiştik. Ben Allah Resûlü'nü, Ebu Bekir'i ve Ömer'i seviyorum. Onların amelini yapamasam da sevgim nedeniyle onlarla olmayı umuyorum.' "*[16]

Yukarıda zikrettiğimiz Nîsa Suresi'nin 69 ve 70. ayetleri de böyle bir endişe üzerine nazil olmuştur.

"Allah Resûlü (sav) *ashabından birini üzgün görmüş ve sormuştur:*

— Seni mahzun görüyorum, sebebi nedir? Sahabi:

— Biz sabah ve akşam yanınıza geliyoruz, yüzünüze bakıyor sizinle bir arada oturuyoruz. Yarın (ahirette) siz nebilerle beraber (yüce makamlara) çıkarılacaksınız ve sizi göremeyeceğiz. Beni üzen budur,' dedi. Bunun üzerine ayetler indi."[17]

Öyleyse kalplerimizi sürekli yoklamalı, kimi sevdiğimize ve kimlerle beraber olmak istediğimize dikkat etmeliyiz. Ayrıca Refîk isminin tecellisine bakmalıyız: Rabbimiz (cc) bizi kimlerle refik eylemiş, kimlerin arkadaşlığına layık görmüştür? Böylece dünya arkadaşlarımıza bakıp ahiret arkadaşlarımızı tahmin edebiliriz.

Ahiret Arkadaşını Seçmek!

Ayette geçtiği üzere en güzel arkadaşlar; nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihlerden oluşan ahiret arkadaşlarıdır. Bu mübarek insanlarla arkadaş olmanın şer'i sebepleri vardır. Bunları yerine getirenler ancak ahirette onlarla arkadaş olabilecektir. Bu sebepleri şöyle sıralayabiliriz:

Ahirette Güzel Arkadaşlarla Olmanın Şer'i Sebepleri

Refîk İsmiyle Allah'a Dua Etmek

Yüce Allah'tan, Refîk ismiyle dünya ve ahirette hayırlı arkadaşlar istemeliyiz:

"Rabbim! Sen Refîk'sin; bizleri hayırlı rüfekayla rızıklandır. Bize yumuşak başlı, uyumlu ve yakın yol arkadaşları nasip et. Ahiret yurdunda bizi nebilerin, sıddıkların, salihlerin ve şehidlerin arkadaşı kıl! Bizi fazlından ve ihsanından mahrum etme!"

Allah'a ve Resûl'üne İtaat Etmek

Cennet arkadaşlığı Allah'a (cc) ve Resûl'üne (sav) itaatin semeresidir. Her mümin itaati oranında bu arkadaşlıktan nasibini alacaktır:

"Kim Allah'a ve Resûl'e itaat ederse bunlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle beraber olacaklardır. Ne güzel arkadaştır bunlar! Bu, Allah'tan olan bir lütuftur. Her şeyi bilen olarak Allah yeter."[18]

Çokça Secde Etmek

16. Buhari, 3688; Müslim, 2639; Ebu Davud, 5127; Tirmizi, 2385; Ahmed, 12013
17. bk. Tefsiru'l Kur'ân'il A'zim
18. 4/Nîsa, 69-70

Allah'a (cc) yakınlaşma yollarından biri, hatta en etkilisi secde etmektir:

"... Secde et ve yakınlaş."[19]

"Kulun, Rabbine en yakın olduğu an; secdede olduğu andır.Öyleyse (secdede) duayı çoğaltın."[20]

Hiç şüphesiz ki Allah'a (cc) yakın olan, O'nun dostlarına da yakın olur.

"Nebi (sav) kendisine hizmet eden Rebi'a bin Kab'a (ra) ne istediğini sorar. O da:

— Cennette seninle beraber olmayı istiyorum, der. Nebi:

— Çokça secde ederek bana yardımcı ol, diye cevap verir."[21]

Allah Yolunda 1000 Ayet Okumak

Allah Resûlü ve salihlerle beraber olma vesilelerinden bir diğeri de Allah (cc) yolunda 1000 ayet okumaktır:

"Kim Allah yolunda 1000 ayet okursa kıyamet günü nebiler, sıddıklar, şehidler ve salihlerle beraber yazılır. Ne güzel arkadaştır onlar!"[22]

Allah (cc) yolunda mücadele eden ve mücadele esnasında Kur'ân'ın altıda birini (1/6) okuyanlar, bu müjdenin muhatabıdır.

Allah Resûlü'nü ve Salihleri Sevmek

"Adamın biri Allah Resûlü'ne (sav) sordu:

— Kıyamet ne zaman? Allah Resûlü:

— Sen ona ne hazırladın? diye cevap verdi. Adam:

— Çok bir şey hazırlamadım; ama ben Allah'ı ve Resûl'ünü seviyorum, dedi. Allah Resûlü:

— Sen sevdiklerinde berabersin, buyurdu.

Enes (ra) der ki: 'Allah Resûlü'nün bu sözüne sevindiğimiz kadar başka hiçbir şeye bu kadar sevinmemiştik. Ben Allah Resûlü'nü, Ebu Bekir'i ve Ömer'i seviyorum. Onların amelini yapamasam da sevgim nedeniyle onlarla olmayı umuyorum.' "[23]

Doğru ve Güvenilir Tacir Olmak

Doğru sözlülük ve güvenilirlik Allah'ın (cc) ve Resûlü'nün (sav) en sevdiği ahlaklardandır. Bu iki ahlaka sahip kimse, dünyada ve ahirette izzet ve ikrama nail olur. Doğruluk ve eminliğin en zor olduğu yer ise ticarettir; zira ticaret dünyevi bir iş olduğu için çoğu zaman tacir, ahireti ve hesabı unutur. Pazarlar şeytanların cirit attığı, sevdiği yerlerdendir. Kişi para kazanma hırsıyla hareket eder... Tüm bu sebepler tüccarı doğruluktan uzaklaştırabilir. Unutturucu sebeplere rağmen doğruluk ve emanet sıfatını koruyanlar, önemli bir mükâfatla karşılaşacaktır:

---

19. 96/Alak, 19
20. Müslim, 482; Ebu Davud, 875; Nesai, 1137.
21. Müslim, 489; Tirmizi, 388; Nesai, 1139; İbni Mace, 1423
22. Ahmed, 15611
23. Buhari, 3688; Müslim, 2639

“Doğru sözlü ve güvenilir tüccar; nebiler, sıddıklar ve şehidlerle beraberdir.”[24]

4. Rıfk Ahlakıyla Ahlaklanmak

“Ey Aişe! Şüphesiz Allah Refîktir. Rıfkı/ yumuşak huyluluğu sever. Yumuşaklıkla yapılan işlere, sertliğe ya da diğer şeylere vermediği ecri verir.”[25]

Allah (cc) biz kullarının rıfk ahlakıyla ahlaklanmasını ister. Çünkü O, rıfkı sever; ancak kabalığı ve sertliği sevmez:

“Rıfk sahibi ol, ey Aişe! Aman ha, kabalıktan ve çirkin ahlaktan sakın!”[26]

“... Çünkü Allah (cc) kaba ve çirkin ahlakı sevmez.”[27]

Rıfk ahlakı Müslim'in süsüdür. Hangi işte yumuşaklık ve nezaket gösterirse o iş güzel olur:

“Rıfk hangi işte olursa onu güzelleştirir. Rıfkın çekildiği her iş (kabalıkla) çirkinleşir.”[28]

İnsanın nezaket sahibi, edepli, ince düşünceli, söz ve davranışlarında yumuşak başlı olması Allah'ın (cc) onu hayırla mükâfatlandırdığını gösterir; çünkü bu ahlaklar, Refîk isminin insanda tecelli ettiğine delalettir.

Bu sebeple rıfk ahlakına muvaffak olan sevinmeli, ondan mahrum olan ise üzülmelidir:

“Kim rıfktan mahrum olursa hayırdan mahrum olmuştur.”[29]

Rıfk ahlakının en güzel örneği Allah Resûlü'dür (sav). Güzel ahlakın tüm şubelerindeki kural, rıfk konusunda da geçerlidir: Rıfk ahlakını isteyenler onu (sav) örnek almalıdır.

Allah Resûlü'nün Rıfk Ahlakına Örnekler

“Resûlullah (sav) ile birlikte yürüyordum, üzerinde Necran kumaşından yapılmış kalın kenarlı bir cübbe vardı. Derken kendisine bir bedevi yetişerek Resûlullah'ın (sav) cübbesinden şiddetle çekti. Resûlullah'ın (sav) boynuna baktım, Bedevinin şiddetle çekmesinden cübbenin kenarı iz bırakmıştı. Sonra bedevi: ‘Ey Muhammed! Allah'ın sende bulunan malından bana bir şeyler verilmesini emret.’ dedi. Bunun üzerine Resûlullah (sav) ona bakarak güldü, sonra ona bir şeyler verilmesini emretti.”[30]

Enes bin Malik'ten (ra) rivayet edilmiştir:

“Resûlullah (sav) ile birlikte mescidde bulunduğumuz sırada bir bedevi geldi ve mescidde (bir köşeye) küçük abdest bozmaya kalktı. Resûlullah'ın ashabı hemen:

---

24. Tirmizi, 1209
25. Müslim, 2593
26. Buhari, 6030
27. Müslim, 2165
28. Müslim, 2594; Ebu Davud, 4808; Ahmed, 24307
29. Müslim, 2592
30. Buhari, 3149; Müslim, 1057

— Hey, hey ne yapıyorsun?! dediler. Resûlullah:

— Kendi hâline bırakın, buyurdu.

Onlar da adamı kendi hâline bıraktılar. Bedevi abdestini bozdu. Ardından Resûlullah onu yanına çağırdı ve: 'Şüphesiz bu mescidlere ne idrar ne de pislik uygun düşer. Buralar ancak ve ancak yüce Allah'ı anmak/ zikretmek, namaz kılmak ve Kur'ân okumak içindir.' buyurdu veya buna benzer bir söz söyledi. Daha sonra cemaatten birisine emir verdi. Bir kova su getirip abdest bozduğu yere döktürdü."[31]

Muaviye b. Hakem'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Resûlullah (sav) *ile birlikte namaz kılıyordum. Derken cemaatten bir kişi aksırdı. Ben de ona 'Yerhamukellah' dedim. Bunun üzerine cemaat dik dik bana baktı. Ben de 'Vay başıma gelene! Ne oldu da bana bakıyorsunuz?' dedim. Onlar da ellerini dizlerine vurmaya başladılar. Onların beni susturduklarını gördüğümde (bir şey diyecektim; ama) sustum. Resûlullah* (sav) *namazı bitirdiğinde Allah'a yemin olsun ki ne beni azarladı ne bana vurdu ne de bana ağır bir söz söyledi. Anam babam ona feda olsun. Ne kendisinden önce ne de sonra ondan daha güzel bir öğretmen görmedim.*

Kendisi: 'Bu namaz var ya, işte bunun içerisinde insan sözünden hiçbir şey uygun düşmez. O ancak tesbih, tekbir ve Kur'ân okumaktır.' buyurdu veya buna benzer bir şey söyledi."[32]

Allah Resûlü (sav) yalnızca insanlara değil, hayvanlara dahi rıfk ile muamelede bulunurdu:

"Aişe annemize hırçın bir binek getirilmişti. Allah Resûlü, Aişe'yi (r.anha) *uyardı ve 'Ona karşı rıfk ile muamelede bulun.' dedi."*[33]

Allah Resûlü (sav), hayvanlara zarar verilmesini yasaklamış ve onları hedef tahtası olarak kullananları ağır bir dille uyarmıştır:

"Enes (ra) *çocukların bir hayvanı hedef hâline getirdiğini görünce 'Allah Resûlü* (sav) *hayvanların hedef tahtası olarak kullanılmasını/ acı çekerek öldürülmesini yasakladı.' demiştir."*[34]

Benzer bir manzarayla karşılaşan Abdullah bin Ömer (ra) şöyle der:

"Allah Resûlü (sav) *böyle yapanları lanetledi."*[35]

Allah Resûlü (sav), bir kediye işkence yaptığı için cehenneme giden ve bir köpeğe iyilik yaptığı için de cennete giden insanlar olduğunu haber vermiştir:

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

---

31. Müslim, 285
32. Müslim, 537; Ebu Davud, 930; Nesai, 1218; Ahmed, 23762
33. Müslim, 2594
34. Buhari, 5513; Müslim, 1956
35. Buhari, 5515; Müslim, 1958

"Bir kadın kedisinden dolayı cehenneme girmiştir. O, kediyi bağlamış ve ne karnını doyurmuş ne de yerde haşereleri yemesi için salıvermişti. Sonunda bu kedi açlık ve susuzluktan bitkin düşüp öldü."[36]

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Adamın biri yolda giderken çok fazla susadı ve bir kuyuya indi. Ayakkabısıyla su alıp o suyu içti. Kuyudan çıktıktan sonra baktı ki bir köpek susuzluktan dilini dışarıya çıkarmış soluyor. Dedi ki: 'Benim başıma gelenin aynısı bu köpeğin de başına gelmiş. Ben nasıl ki susuzluktan sıkıntı çektim, bu köpek de aynı şekilde susuzluk çekmiş.' Kuyuya indi, ayakkabısının içerisine su doldurdu, çıktı ve o köpeğe kendi ayakkabısıyla su içirdi. Allah, ona teşekkür etti ve onun bütün günahlarını bağışladı. Sahabiler:

— Ey Allah'ın Resûlü! Hayvanlara yaptığımız iyiliklerden dolayı bize ecir var mı? diye sordu. Resûlullah (sav):

— Canlı ciğeri bulunan her şeyden dolayı ecir vardır, buyurdu."[37]

Allah Resûlü (sav), bu sözlü uyarılarla ashabını eğitiyordu. Onlara başta insanlar olmak üzere tüm canlılara karşı merhametli olmayı ve rıfk ahlakıyla muamele etmeyi öğretmek istiyordu.

Allah'ın (cc) cemal isimleriyle ahlaklanmak her zaman güzeldir. Dünya ve ahirette sayısız hayra vesile olur; ancak kabalığın ve merhametsizliğin toplumu esir aldığı günümüzde, rıfk ahlakıyla ahlaklanmak ayrı bir öneme sahiptir. İnsanlık, kaybettiği değerlerin İslam'da olduğunu görmelidir. Katılaşan kalplerin, ölçüsüzleşen sözlerin ve nezaketten yoksun davranışların; İslam'ın güzel ahlakıyla ıslah edilebileceğini anlamalıdır. Bunu topluma gösterecek ve anlatacak olanlar, bizleriz; çünkü İslam'ı temsil edenler, toplumu ona çağıran davetçilerdir. Bugün toplum iki ölçüsüzlük arasında kalmıştır. Bir tarafta İslam ve merhamet adına İslami tüm değerlerden taviz veren ve muvahhidlere karşı şedid, müşriklere karşı sevimli olan demokratlar; öte tarafta İslam'ı kan ve şiddete indirgeyen insanlar... Tamamıyla ölçüsüz ve fıtrata aykırı bu iki tutum, İslam'ı temsil etmez; etmemelidir ve bu vartadan çıkışın tek bir yolu vardır: Ahlak-ı Muhammedi'ye dönmek; yani hak ölçüye ve temiz fıtrata...

Refîk İsmiyle Dua

Rabbim! Sen Refîk'sin, Rıfkı seversin. Bizleri rıfk ahlakıyla rızıklandırır. İşlerimizde rıfk sahibi olmayı kolaylaştırır. Dünyada sevip razı olduklarınla, ahirette en güzel arkadaşlarla refaket etmeye muvaffak kıl.

Allahumme âmin.

---

36. Müslim, 2619; İbni Mace, 4256; Ahmed, 7547
37. Buhari, 2363; Müslim, 2244

Tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden Allah.

Dua

“Allah’tan bağışlanma diliyor ve O’na tevbe ediyorum.”

“O’ndan başka ilah olmayan, El-Hayy ve El-Kayyûm olan Allah’tan bağışlanma diliyor ve O’na tevbe ediyorum.”

“Tevbelerimizi kabul et. Şüphesiz ki sen, (tevbeye muvaffak kılan, tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı en merhametli olan) Er-Rahîm’sin.”

ET-TEVVÂB

Genel Bilgiler

Rabbimizin cemal isimlerinden biri, Et-Tevvâb'dır. Kalplere inşirah veren bu isim, "*te-ve-be*" kökünden türemiş, mübalağa ifade eden ism-i faildir. "*Te-ve-be*" dönüş anlamına gelir. Tevbe eden hem günahtan döndüğü hem de Rabbine döndüğü/yöneldiği için bu fiile, dönme anlamında "*tevbe*" denmiştir.

Et-Tevvâb ismi Kur'ân'da on bir (11) defa yer alır.

"Âdem Rabbinden bazı kelimeler aldı ve Allah (o kelimelerle) onun tevbesini kabul etti. Şüphesiz ki O, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir."[1]

"Kullarından tevbeleri Allah'ın kabul ettiğini, sadakaları (asıl olarak) alanın O olduğunu ve hiç şüphesiz Allah'ın, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb ve (kullarına karşı merhametli) Er-Rahîm olduğunu bilmediler mi?"[2]

Et-Tevvâb İsminin Anlamı

Tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden Allah, demektir.

Et-Tevvâb İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Et-Tevvâb, Her An Hayatımıza Tecelli Eder

Tevbe, Allah'a (cc) dönüş kapısıdır. İnsanı yaratan Allah, bu kapıyı her daim açık tutar; zira kulun hata yapma eğilimini, nefis ve şehvet karşısındaki aczini ve şeytanın ayartıcı etkisini bilir. Bildiği için de dönüş kapısı olan tevbeyi sürekli

---

1. 2/Bakara, 37
2. 9/Tevbe, 104

açık tutar. Buna binaen "*Rabbim, pişmanım! Sana dönüyorum, tevbe ediyorum.*" diyen kul için Et-Tevvâb ismi tecelli eder.[3]

Et-Tevvâb isminin iki türlü tecellisi vardır:

• Kulun Allah'a (cc) tevbe etmesi, Rabbine yönelmesi: Tâbe ilallah

Kul günahtan pişman olur veya Rabbinden uzaklaştığını hisseder ve Rabbine yönelirse bu duruma "*Allah'a döndü, Allah'a yöneldi.*" anlamında "*Tâbe ilallah*" diyoruz:

"Kim de tevbe edip salih ameller işlerse şüphesiz ki o, tevbesi makbul olarak Allah'a dönmüş olur."[4]

• Allah'ın (cc) kula tevbe etmesi: Tâbellahu aleyh

Allah'ın kula tevbe etmesi (Tâbellahu aleyh) Kur'âni bir kavramdır. Anlamı ise Allah'ın, kulu tevbeye muvaffak kılması, onu tevbeye yöneltmesidir. Hiç şüphesiz ki bu bir nimet, bir mükâfattır. Peki, neyin mükâfatı? Allah'a çokça tevbe etmenin ve O'na çokça yönelmenin, yani "*inabe*"nin mükâfatıdır. Şöyle ki; çokça tevbe eden ve Rabbine yönelen kul, Allah katında bir mertebe elde eder; Allah'a (cc) çokça yönelen anlamında "*munib*" ismini alır. Munib olmanın mükâfatı ise Allah'ın tevbeye muvaffak kılmasıdır; çünkü insan her zaman aynı imani hassasiyete ve ruhi arınmışlığa sahip değildir. Bazen arşın kandillerinde gölgeleniyor gibi kalbi arıdır, durudur. En küçük hatayı, Rabbinden en basit uzaklaşmayı hisseder ve bu durumu telafi eder. Tevbe eder, arınır; secde eder, yakınlaşır; zikreder, mutmain olur; dua eder, gönlü genişler… Bazen de unutur, gevşer, gaflete düşer; aklı, duyguları, arzuları arasında sıkışır. İşte böyle durumlarda Et-Tevvâb ismi tecelli eder, Allah (cc) ona tevbeyi hatırlatır ve tevbeye muvaffak kılar:

"Andolsun ki Allah, Peygamber'i ve içlerinde ***bir grubun kalbi kaymak üzereyken****, zorluk saatinde* ***Nebi'ye uyan Ensar ve Muhacir'i tevbeye muvaffak kıldı****. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Şüphesiz ki O, onlara karşı (şefkatli olan) Raûf, (merhametli olan) Rahîm'dir."*[5]

Ayet, Tebuk Seferi'nden bir sahneyi anlatmaktadır. Kuraklık zamanında, sıcağın en şiddetli döneminde uzun bir yolculuğa ve dünyanın süper güçlerinden birine karşı sefere çıkılmıştır.

Açlık, susuzluk ve yorgunluk öyle bir boyuta ulaşmıştır ki yaşamaktan ümitlerini kesmiş, öleceklerini düşünmüşlerdir.[6] Korku, beden yorgunluğu ve belirsizlik, insanları bedenen ve manen yıpratmış, sarsmıştır. Kalpler eğrilmeye yüz tut-

3. Bu durumun istisnası "Tevbesi kabul edilmeyenler" başlığında zikredilecektir.
4. 25/Furkân, 71
5. 9/Tevbe, 117
6. bk. Tefsiru'l Kur'ân'il A'zim, Tevbe Suresi 117. ayet

muş, şüphe akılları karıştırmış ve şeytan dört koldan saldırıya geçmiştir. Bu zorluk saatinde ve kalpler kaymak üzereyken Et-Tevvâb ismi tecelli etmiş ve onları tevbeye muvaffak kılmıştır. Normal zamanlarda yaptıkları tevbeler ve Allah'a yöneliş, mükâfat olarak onlara geri dönmüştür. Unuttukları bir anda Et-Tevvâb olan Allah, onlara hatırlatmıştır.

Çokça hata yapan biz kullar, bu noktayı iyi anlamalıyız. Gün içinde çokça tevbe etmeli, çokça Rabbimize yönelmeliyiz. Umulur ki unuttuğumuz, oyalandığımız, yolu şaşırdığımız bir zamanda Allah (cc) bize tevbe eder, tevbeye muvaffak kılar.

2. Et-Tevvâb ve Çokça Tevbe Etmek

Allah (cc) zatı için Et-Tevvâb ismini seçmiştir. İsim, mübalağalı ism-i fail formundadır, yani bir şeyin çokça/mübalağalı olduğunu ifade eder. Allah'ın, kendi zatını "*çokça tevbeleri kabul eden/ Tevvab*" diye isimlendirmesi, bir yönüyle bize şunu söyler: Allah (cc), çokça tevbe etmenizi istiyor. Çokça tevbe edin ki; O da çokça tevbelerinizi kabul etsin.

Allah'ın bu tercihi, şeytanın insan aleyhine kullandığı önemli bir zaafı bertaraf eder. Şeytan, çokça tevbe eden insana sağından yaklaşır. Onu Allah'ın (cc) rahmetinden ümit kestirerek tevbeden uzaklaştırmak ve günah batağında boğmak için şöyle vesvese verir:

"Tevbe etmek oyun oynamaya benzemez. Sürekli günah işleyip tevbe ediyor, sonra tekrar günah işliyor, tekrar tevbe ediyorsun. Âdeta Allah'la (cc) *dalga geçiyorsun!!!"*

Çoğumuz bu habis sese kulak veririz. Çoğu zaman günahlarımız nedeniyle ümitsizliğe düşeriz. Günahımızı Allah'ın (cc) rahmetinden fazla görürüz. Oysa hiçbir günah, Allah'ın rahmetinden fazla olamaz, hiçbir günahkâr Allah'ın rahmetini tüketemez, hiçbir suç Allah'ın rahmetine galebe çalamaz; çünkü Allah (cc) Et-Tevvâb'tır. Kullarını çokça tevbeye muvaffak kılar, çokça tevbe edilmesini ister ve çokça tevbe edenleri sever:

"... Şüphesiz ki Allah, çokça tevbe edenleri sever. Çokça temizlenenleri de sever."[7]

Demek ki Allah (cc) Et-Tevvâb olduğu gibi kulunun da tevvab olmasını ister.

Bir hadiste şöyle buyurulur:

"Müslim bir kul günah işler. Günah işledikten sonra da der ki: 'Allah'ım, benim günahımı bağışla!' Allah bu sözü işittiğinde der ki: 'Benim kulum bir günah işledi ama günahları affeden ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbi olduğunu bildi. Ben bu kulumu affettim.' Sonra o kul tekrar aynı günaha döner. Tekrar günah işler. Tekrar günah işledikten sonra der ki: 'Ya Rabbi! Benim günahımı benim için bağışla!' Allah yine, 'Benim kulum bir günah işledi. Onun, günahları bağışlayan ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbinin olduğunu bildi. Ben kulumu tekrar

7. 2/Bakara, 222

bağışladım.' der. Kul bir daha günah işler. 'Allah'ım günahımı bağışla der!' Allah, 'Kulum bir günah işledi. Günahları bağışlayan ve insanları günahlarla yargılayan bir Rabbinin olduğunu bildi.' der. Sonra şöyle devam eder: 'Ne yaparsan yap! Bundan sonra senin günahını bağışlamışımdır.' "[8]

Evet, şeytan ve nefis konuşadursun! Allah'ın (cc) tevbeyi değerlendirmesi farklıdır. O (cc) Et-Tevvâb'tır. Günahın çokluğuna aldanmayıp Allah'ın engin rahmetine güvenen ve her seferinde Rabbine yönelen kullarını engin rahmetiyle kuşatır.

Günahtan Daha Büyük Olan Suç

Günah işlemek bir suçtur, kişinin hem dünyasına hem de ahiretine zarar verir; ancak günahtan daha büyük bir suç vardır ki, o da, Allah'ın (cc) rahmetinden ümit kesmek ve günahta ısrar etmektir:

" 'Rabbinin rahmetinden sapıklardan başka kim ümit keser ki?' demişti."[9]

"Ey oğullarım! Gidin, Yusuf ve kardeşi hakkında kapsamlı bir araştırma yapın. Allah'ın rahmetinden/ yardımından ümit kesmeyin. Çünkü kâfirler topluluğundan başkası Allah'ın rahmetinden ümit kesmez."[10]

Kişinin, günahını gözünde büyütmesi, kaçınılmaz olarak Allah'ın rahmetinden ümit kesmeye sevk eder. Rahmetten ümit kesmek ise kaçınılmaz olarak tevbeyi terke ve günaha batmaya sebeptir. Bu büyük günaha düşmemek için Allah'ın (cc) engin rahmetine bakılmalı, O'nun (cc) kim olursa olsun, ne suç işlerse işlesin tüm kullarını tevbeye davet ettiği hatırlanmalıdır.

İşte Ehl-i Kitap! Onlar Allah'a çocuk nispet ettiler, O'na (cc) fakir dediler, cimri anlamında "*iki eli de bağlıdır*" dediler; Kitaplarını tahrif ettiler, O'na (cc) iftira ettiler, ayetlerini inkâr ettiler, resûllerini katlettiler… Tüm bunlara rağmen Allah (cc) onlara şöyle seslendi:

"Allah'a tevbe edip O'ndan bağışlanma dilemeyecekler mi? Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[11]

İşte münafıklar! Allah'ın ayetleriyle alay ettiler, O'nu (cc) aldatabileceklerini sandılar; O'nun Resûlü'ne (sav) tuzaklar kurdular, İslam düşmanlarını dost tuttular, insanları Allah'ın yolundan alıkoydular… O ise şöyle buyurdu:

"Tevbe edenler, (hatalarını) düzeltenler, Allah'a tutunanlar ve dinlerini (içine şirk ve riya karıştırmadan) Allah'a halis kılanlar; bunlar (münafıklarla değil), müminlerle beraberdirler. Ve Allah, müminlere büyük bir ecir verecektir."[12]

8. Buhari, 7507; Müslim, 2758
9. 15/Hicr, 56
10. 12/Yûsuf, 87
11. 5/Mâide, 74
12. 4/Nîsa, 146

İşte nefsine zulmedenler! Allah Resûlü'ne (sav) verdikleri sözü tutmadılar, hicret yolunda onu yalnız bıraktılar; kimi dininde fitneye düştü kimi imanını gizledi. Allah (cc) şöyle seslendi:

"De ki: 'Ey (çokça günah işleyerek) nefisleri hakkında aşırı giden kullarım! Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyin. Şüphesiz ki Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, (evet,) O (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[13]

Tevbeye Sevinen Allah!

İbni Mesud'dan (ra) rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü şöyle buyurmuştur:

"Bir adam, üzerinde yiyeceği ve suyu bulunan bir hayvanı ile ıssız bir yerde konaklar. Orada istirahat etmek için hafif bir uyku uyumak ister ve uyur. Uyanınca hayvanını orada göremez. Her tarafta aramaya başlar; ancak bulamaz. Ümit keserek kendi kendine 'Haydi geldiğim yere döneyim ve orada ölünceye kadar uyuyayım.' der. Döner, ölmek için başını kolunun üzerine koyar. Biraz kestirdikten sonra uyanır. Bir de ne görsün, üstünde azığı ve suyuyla hayvanı başucunda duruyor. İşte Allah, kulunun tevbesine, bu adamın hayvanını bulduğu zamanki sevincinden daha çok sevinir."[14]

Allah (cc) niçin tevbeye sevinir? Tevbemizin O'na bir faydası mı vardır? Hayır! Haşa ve kella! Yeryüzündeki tüm yaratılmışlarla bir araya toplansak ve aralıksız bir şekilde O'na kulluk etsek O'nun (cc) mülkünde hiçbir şey artmaz. Hakeza hep birlikte O'na (cc) isyan etsek de O'nun mülkünden hiçbir şey eksilmez.

Allah'ın (cc) sevinci, bize karşı olan engin merhametinden ve ümit verici şefkatindendir. Değil mi ki O (cc) Raûf'tur, Rahîm'dir. Sevinir; çünkü tevbeyle O'na yönelip şeytana, nefse ve günaha esir olmaktan kurtuluruz. Sevinir; çünkü günahta ısrar edip O'nun rahmetinden ümit kesenlerden olmayız. Sevinir; çünkü tevbeyle, O'na (cc) giden bir yol tutarız.

O (cc) ne kadar büyüktür! Şanı nasıl da yücedir! Merhameti ne kadar da engindir. Nasıl da sever kullarını! Nasıl da onlara iyilik ve ihsanda bulunur!

Bunca nimetine rağmen nankörlük eden kullarını cezalandırmaz, El-Halîm ismiyle erteler. Sonra Et-Tevvâb ismiyle onları tevbeye muvaffak kılar. Sonra da onların tevbe edişine sevinir!

Böyle bir Allah sevilmez mi? O'na (cc) kulluk edilmez mi? Tevbe çağrısına icabet edilmez mi?..

3. Et-Tevvâb'ın Tevbeye Çağırması

Allah (cc) tüm kullarını tevbeye davet eder.[15] Müşrik, münafık, kâfir… suçu ne

13. 39/Zümer, 53
14. Buhari, 6308; Müslim, 2744
15. Örneklerini vermiştik: 4/Nîsa, 146; 5/Mâide, 74; 39/Zümer, 53

olursa olsun her insan bu çağrının muhatabıdır. Bir de çağrının özel muhatapları vardır. Peki, kimdir onlar? Müminler. Şirkten tevbe ederek muvahhid olanlar. Şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen Müslimler… Allah (cc) iki yerde onları özel olarak tevbeye çağırır:

Nasuh Tevbeye Çağrı

"Ey iman edenler! Allah'a nasuh bir tevbeyle (günaha dönmeme azmiyle) tevbe edin. Umulur ki Rabbiniz, kusurlarınızı örter ve sizi altından ırmaklar akan cennetlere sokar. O gün Allah, Nebi'yi ve beraberindeki müminleri rezil etmeyecektir. Onların nuru önlerinde koşup (parıldar). Sağlarından (amel defterlerini almışlardır). Derler ki: 'Rabbimiz! Nurumuzu tamamla, günahlarımızı bağışla. Çünkü sen, her şeye kadîr olansın.' "[16]

Allah (cc), biz müminleri nasuh bir tevbeyle tevbe etmeye davet ediyor. Peki, nedir nasuh tevbe? Tevbeyi biliyoruz. Nasuh ise ihlas veya ihkâm anlamındadır.[17] İhlas, samimiyettir; arı ve duru bir kalple Allah'a (cc) dönmektir. İhkam ise sağlamlılıktır; tevbeyi sağlam tutmak, günaha dönmemek azmiyle ve tevbeyi bozmamak niyetiyle Allah'a yönelmektir, yani tevbeye sahip çıkma gayretidir.

Ömer (ra), nasuh tevbeyi şöyle açıklar: "*Kişinin günaha dönmemek kastıyla günahtan tevbe etmesidir.*"[18]

Hasan-ı Basri'ye sorulduğunda da şöyle der: "*Kalple pişman olmak, dille istiğfarda bulunmak, organlarla (günahı) terk etmek, içinden (günaha) dönmemeye azmetmek nasuh tevbedir.*"[19]

Nasuh tevbe, şartlarını toplayan tevbedir. Kişinin günaha pişman olduğu, günahı terk ettiği ve ilerde aynı günaha dönmemeye azmettiği tevbedir.[20]

Bu üç şarta ek olarak diyebiliriz ki günah kullar ile ilgiliyse helallik istemek ve etmemesi hâlinde zararı telafi ettiği tevbedir.[21]

Tevbeden sonra günaha dönmek, nasuh tevbeyi bozar mı?

Nasuh tevbenin şartı, günaha dönmemeye azmetmek ve bu niyetle tevbe etmektir. Kişi tevbe ettikten sonra aynı günaha dönerse nasuh tövbe bozulmuş olmaz; çünkü her tevbe öncesini silip atar. "*Günahtan tevbe eden hiç günah işlememiş gibidir.*"[22]

---

16. 66/Tahrîm, 8
17. Mufredatu'l Kur'ân, n-s-h maddesi
18. Zadu'l Mesir Fi ilmi'l Tefsir
19. age.
20. bk. Tefsiru'l Kur'ân'il A'zim
21. Tevbe şartlarıyla ilgili geniş açıklama için Edvau'l Beyan Tefsiri, Nûr Suresi 31. ayet açıklaması bakınız.
22. İbni Mace, 4250

Hâliyle günahtan tevbe eden temizlenmiştir. Bir daha günah işlediğinde o kişiye "*Aynı günaha döndü.*" denmez. "*Yeni bir günah işledi.*" denir.

Allah Resûlü (sav) der ki:

"Günde yetmiş defa aynı günaha dönse de bağışlanma dileyen günahta ısrar etmiş sayılmaz."[23]

Toplu Tevbe Çağrısı

"... Hep beraber topluca Allah'a tevbe edin ki, kurtuluşa eresiniz ey müminler!"[24]

Allah (cc) İslam toplumunu topluca tevbeye davet eder. Bu çağrıyı da örtü ayetinin sonunda yapar; çünkü hüküm ayetlerini ikame etmek tüm müminlerin sorumluluğudur. Hükümlerin çiğnenmesi de yalnızca günahı işleyene değil, tüm topluma zarar verir. Şeriata muhalefet nedeniyle görülen zarar toplu tevbeyle defedilir. Bu aynı zamanda İslam'ın cemaat ruhuna ve "*biz*" anlayışına verdiği değeri gösterir. Toplumda işlenen günahlarda dahi âdeta hepimiz işlemişiz gibi Allah'a (cc) yönelmemiz istenir.

Bizi neye benzetmişti Allah Resûlü? Bir bedenin uzuvlarına; bir binanın tuğlalarına; kökü, gövdesi ve dallarıyla bir bütünü oluşturan hurma ağacına... Günahı bir uzvun eksikliğine benzetin ya da bir tuğlanın eksikliğine veya kökleri sağlam olmayan, dalları kırılmış bir ağaca... Uzuv eksikliği bedenin muayyen bir yerindedir; ama tüm beden bu durumdan olumsuz etkilenir. Olmayan tuğlanın yeri bellidir; ama tüm duvarın görüntüsünü bozar. Kırılan dallar oradadır, belki ağacın büyüklüğü yanında küçücük kalmıştır; ama ağaç artık eksiktir, yaralıdır...

Günah da böyledir. Yapan bir kişi veya bir gruptur; ancak bütün toplum ondan zarar görür. Günah sebebiyle oluşan fitne tüm toplumu ifsat eder.[25] Günah sebebiyle karada ve denizde oluşan fesat, yalnızca günahı işleyenin değil, tüm toplumun huzurunu bozar.[26] İşledikleri günahlar sebebiyle İlahi yardıma engel olan ve Uhud hezimetine sebep olanlar, tüm İslam cemaatinin yenilgisine sebep olmuştur.[27]

Öyleyse şunu bileceğiz: İslam toplumunda işlenen her günah, yalnızca işleyene zarar vermez. Her birimiz günahın etkilerinden az veya çok payımıza düşeni

---

23. Ebu Davud, 1514; Tirmizi, 3559
24. 24/Nûr, 31
25. "Yalnızca sizden zalimlerin başına gelmekle kalmayacak, (suçlu suçsuz herkesi kuşatacak o dehşetli) fitneden sakının. Bilin ki Allah, cezası çetin olandır." (8/Enfâl, 25)
26. "İnsanların elleriyle kazandıkları (günahlar) sebebiyle, karada ve denizde bozgunculuk baş gösterdi. Belki (İslam'a) dönerler diye (Allah), yaptıklarının (cezasının) bir kısmını onlara tattırmaktadır." (30/Rûm, 41)
27. "İki ordunun karşılaştığı gün, sizden (savaşı bırakıp) kaçanlar (var ya); şeytan onların ayaklarını kazandıkları bazı (günahlar) sebebiyle kaydırmak istedi. Andolsun ki Allah, onları affetti. Hiç şüphesiz ki Allah, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir." (3/Âl-i İmran, 155)

alırız. Emr-i bi'l ma'ruf, nehy-i ani'l münker yanında topluca Allah'a tevbe etmeli, topluca O'na (cc) dönmeliyiz.

4. Kimlerin Tevbesi Kabul Olmaz?

a. Ölüm Anında Tevbe Edenler

"Allah'ın (kabul edeceğine söz vererek) üstlendiği tevbe, bilmeden günah işleyen sonra çabucak tevbe edenler içindir. Bunların tevbesini Allah kabul eder. Allah (her şeyi bilen) Alîm, (hüküm ve hikmet sahibi olan) Hakîm'dir. (Tevbe etmeksizin) günah işleyip duran, onlardan birine ölüm gelip çatınca da: 'Şimdi tevbe ettim.' diyenlerin ve kâfir olarak can verenlerin tevbesi yoktur. Bunlara can yakıcı bir azap hazırlamışızdır."[28]

Tevbenin zamanı vardır. Can boğaza dayanmadan yapılan tevbe, zamanında yapılmış tevbedir. Ölüm Meleği'ni gördükten sonra yapılan tevbe ise batıldır; çünkü samimi değildir. Bunun fiili örneği Firavun'dur:

"İsrailoğullarını denizden geçirdik. Firavun ve askerleri azgınlık ve düşmanlıkla onları takibe koyuldu. Nihayet boğulma hâli onu yakalayıverince: "İsrailoğullarının inandığı (gibi) O'ndan başka (ibadeti hak eden) hiçbir ilah olmadığına inandım. Ve ben Müslimlerdenim/ şirki terk ederek tevhidle (Allah'a) yönelen kullardanım." demişti. (Demek) şimdi ha! (Oysa) daha önce isyan etmiş ve bozgunculardan olmuştun. Bugün bedenini kurtaracağız ki sonradan gelenlere ibret olasın. Şüphesiz ki, insanların büyük çoğunluğu ayetlerimizden gafildirler."[29]

b. Kıyametin Kopacağı Kesinleştiğinde Tevbe Edenler

Kıyametin birçok alameti vardır. Bunlar kıyametin yaklaştığını haber verir; ancak bir alamet vardır ki onu gören kıyametin kopma vakti geldiğini anlar:

"Kim Güneş batıdan doğmadan tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder."[30]

Güneş batıdan doğduğunda artık kıyametin kopacağı kesinleşmiştir. Bu saatte yapılan tevbe samimi değildir, kabul edilmez.

c. Mürted Olduktan Sonra Küfrünü Arttıranlar

"Muhakkak ki iman ettikten sonra kâfir olan ve (kâfirlerin safında yer alıp, müminlere düşmanlık eden veya riddet üzere ölerek) küfürlerini arttıranların tevbesi kabul olunmayacaktır. Bunlar, sapıkların ta kendileridir."[31]

"Şüphesiz, iman eden sonra kâfir olanlar, sonra tekrar iman edip sonra kâfir olanlar, sonra da küfürlerini arttıran kimseler; Allah onları bağışlayacak ve yol gösterecek değildir."[32]

---

28. 4/Nîsa, 17-18
29. 10/Yûnus, 90-92
30. Müslim, 2703
31. 3/Âl-i İmran, 90
32. 4/Nîsa, 137

İslam olduktan sonra küfre dönen mürteddir. Mürted, İslam hukukuna göre iki kısımdır:

• **Normal riddet:** Kişinin İslam olduktan sonra küfür inanışı, küfür sözü ve küfür fiiliyle dinden dönmesidir. Bu kişi tevbe eder ve İslam'a dönerse tevbesi kabul edilir.

• **Ağır riddet:** Kişinin küfre dönmekle beraber, küfrünü arttırmasıdır. Allah (cc) böylelerinin tevbe etseler de tevbelerini kabul etmeyeceğini bildirmiştir.

Peki, kimdir küfürlerini arttıranlar?

• Mürted olup küfür üzere ölenlerdir. Bazı âlimler bu ayeti Nîsa Suresi 17-18. ayetlerle tefsir eder. Mürted olup tevbe etmeksizin yaşayan kişi her geçen gün küfrünü arttırır ve tevbe etmeksizin ölür. Böylelerinin ölüm anında veya kıyamette yapacakları tevbe kabul olmaz.

• Mürted olup müminlerin durumunu gözetleyenlerdir. Bunlar Mekke'de kalıp hicret etmeyen ve zamanla dinlerinden dönen kimselerdir. Şöyle düşünürler: Bekleyip görelim. Şayet Allah Resûlü (sav) kazanırsa ona katılırız. Kaybederse Mekke'de müşriklerle kalırız. Müslimler zafer kazandığında tevbe edecek olsalar bile Allah katında tevbeleri geçersizdir; çünkü bu samimi bir tevbe değildir.[33]

• Kalpleri mühürlenen muayyen bir gruptur. Haddi aşmaları, içten pazarlıklı olmaları, kibirleri, alaycılıkları nedeniyle Allah'ın kalplerini mühürlediği ve tevbeye muvaffak kılmadığı kimselerdir.[34]

Tartışmacı oluşlarına[35], ilgisizlikleri ve yüz çevirmelerine[36], büyüklenmelerine[37], Resûlullah'ın (sav) emirlerine itaatsizlik etmelerine[38] bir ceza olarak Allah (cc) hakkı anlamalarına engel koymuş, tevbeye muvaffak kılmamıştır.

• Küfürden değil de günahtan tevbe edenlerdir. Bunlar, mürted olan ve günah işleyerek küfürlerini arttıran insanlardır. Tevbe ettiklerinde küfürden değil de günahtan tevbe ederler. Allah (cc) kâfirin amelini kabul etmeyeceğinden, tevbeleri de kabul olmaz. Örneğin, Allah Resûlü'ne (sav) iman etmeyen bir Yahudi, şayet müminse, imandan sonra küfre dönmüş olur. Bu küfürden

33. "İnsanlardan öylesi vardır ki; Allah'a kıyısından köşesinden (şüphe içinde, ayağı sağlam basmadan) kulluk eder. Şayet ona bir hayır erişirse, onunla mutmain olur. Ona bir fitne/imtihan erişirse, yüz üstü çevrilir (eski hâline döner). Dünyayı da ahireti de kaybeder. İşte bu, apaçık bir hüsrandır." (22/Hac, 11)
34. "Onlardan sana kulak verenler vardır. Biz, onu (vahyi) anlayamasınlar diye kalplerine örtüler, kulaklarında da ağırlık kıldık. Ayetlerin tamamını görecek olsalar yine de iman etmezler. Öyle ki; sana gelecek olsalar seninle tartışır ve o kâfir olanlar: 'Bu, eskilerin masallarından başka bir şey değildir.' derler." (6/En'âm, 25)
35. 6/En'âm, 25
36. 18/ Kehf, 57
37. 7/A'râf, 146
38. 9/Tevbe, 87, 93

tevbe etmedikçe rüşvet, haksızlık, zina vb. günahlarından tevbe etse de kabul olmaz; zira bu küfür hâlinde yapılan tevbedir.[39]

Amellerin Allah (cc) katında kabul görmesinin ilk şartı tevhiddir. Tevhidini şirkle bozan bir insanın namaz kılması, oruç tutması, infakta bulunması… kendisine hiçbir fayda vermez[40]; çünkü şirk ve küfür, amelleri boşa götüren ve sahibini ebedî ateşe sürükleyen birer illettir.[41]

• Mürted olduktan sonra İslam'a ve Müslimlere karşı savaşanlardır. Böyleleri küfürde aşırı giden, riddetlerini her geçen gün arttıran ve Allah'ın tevbeden mahrum ettiği, tevbelerini kabul etmediği kimselerdir.[42]

Kur'ân ve sünnet bütünlüğü gözetilerek yapılan bu yorumların her biri doğrudur ve isabetlidir. Bu sıfatlara sahip olanlar, ya tevbelerinin samimi olmaması ya zamansız olması ya da küfür hâlinde tevbe etmeleri sebebiyle tevbeleri kabul olmayanlardır.

5. Tevbe ve Tevhid

Et-Tevvâb olan âlemlerin Rabbi olan Allah'tır. O (cc), tevbeye davet ederken iki unsur zikreder: Tevbe eden kul ve kendine tevbe edilen Allah… Tevbe ederken hiçbir aracı yoktur; zira ne Allah'ın (cc) ne de tevbe eden kulun buna ihtiyacı vardır.

Bu, kul için en büyük nimetlerden biridir; çünkü günah kulun zayıf noktasıdır. İnsanın zayıf yönünü istismar etmeyecek tek merci Allah'tır. Bundan olsa gerek, Allah (cc) ve Resûlü (sav) günahları ifşa etmeyi hoş görmez, örtülmesini emreder. Tevbe ve istiğfarla günahın olumsuz etkilerinden kurtulmaya teşvik eder. Kul, günahını ifşa ederse zaafını ve zayıf yönünü ifşa eder, kendini istismara açık hâle getirir. Günahından haberdar ettikleri, bu durumu onun aleyhinde kullanabilir. Kaldı ki, onlar aleyhte kullanmasa bile, insan günahını bilene karşı mahcubiyet, zillet hisseder.

Din bezirgânları ve Allah (cc) ile aldatan aldatıcılar ise tam tersini salık verir. Günahı ifşa etmeyi, kulları aracı edinmeyi, tevbe ile Allah arasına ruhaniler koymayı emreder. Bu, onların insan üzerinde tahakküm kurma, onun manevi duygularını istismar etme yoludur.

Mademki Allah, "*… Allah'a tevbe edin…*"[43] diyor; mademki O (cc), "*… Allah'tan*

39. "Rablerine karşı kâfir olanların amellerinin durumu, fırtınalı bir günde rüzgârın savurduğu kül gibidir. Yaptıkları hiçbir şeyin (Allah katında bir karşılığı yoktur ve yaptıklarından) faydalanmazlar. (Hakka dönmesi çok) uzak bir sapıklık içinde olmak işte budur." (14/İbrahîm, 18)
40. 24/Nûr, 39-40
41. bk. 6/En'âm, 88; 39/Zümer, 65
42. "Şüphesiz ki kâfir olan ve zulmedenleri, Allah bağışlayacak ve onları bir yola hidayet edecek değildir." (4/Nîsa, 168)
43. 24/Nûr, 31

başka kim günahları bağışlayabilir?...”[44] buyuruyor; mademki O, “... *Şüphesiz ki Allah, bütün günahları bağışlar...”*[45] diye ilan ediyor; öyleyse yalnızca O’na (cc) yönelecek ve aracısız bir şekilde tevbemizi O’na sunacağız.

Günah çıkarmak, cennetten arsa satın almak, el almak, tevbe vermek gibi İslam’da aslı olmayan, Hristiyanlık âdeti şirk unsurlarını reddedeceğiz. Rabbimize, Et-Tevvâb olduğu ve bizi günahlarımız nedeniyle kullarına zelil etmediği için çokça hamdedeceğiz.

Tevbe Örnekleri ve Dualar

Âdem’in (as) Tevbesi

“Dediler ki: ‘Rabbimiz! Şüphesiz biz kendimize zulmettik. Şayet bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen muhakkak ki hüsrana uğrayanlardan oluruz.’ ”[46]

Musa’nın (as) Tevbesi

“Dedi ki: ‘Rabbim, nefsime zulmettim. Beni bağışla.’ (Allah) onu bağışladı. Çünkü O, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) El-Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm’dir. Dedi ki: ‘Rabbim! Beni (bağışlama) nimetine karşılık bir daha asla suçlu günahkârlara destek olmayacağım.’ ”[47]

Yunus’un (as) Tevbesi

“Zennûn/ Balık sahibini de (an)! Hani kızgınlıkla (kavmini bırakıp) gitmiş ve onu sıkıntıya düşürmeyeceğimizi sanmıştı. (Onu balık karnında hapsetmekle cezalandırınca) karanlıklar içinde seslenmişti: ‘Senden başka (ibadeti hak eden) ilah yok! Sen tüm eksikliklerden münezzehsin. Şüphesiz ki ben, zalimlerden oldum.’ ”[48]

99 Kişiyi Öldüren Adamın Tevbesi

Ebu Said El-Hudri’den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

“Sizden önceki ümmetler içinde bir adam vardı ki doksan dokuz kişi öldürmüştü. Bu adam, yeryüzü halkının en âlim insanının kim olduğunu sordu. Ona bir rahip gösterildi. O da rahibe gelip kendisinin doksan dokuz kişi öldürdüğünü söyledi ve tevbesinin kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Rahip, ‘Hayır!’ diye cevap verdi. Adam onu da öldürdü ve bununla yüze tamamladı. Sonra tekrar yeryüzü halkının en âliminin kim olduğunu sordu. Ona âlim bir kimse gösterildi. Adam ona da giderek kendisinin yüz kişi öldürdüğünü arz etti ve tevbesinin kabul edilip edilmeyeceğini sordu. Âlim, ‘Evet, kabul edilir. Seninle tevben arasına kim girebilir?

44. 3/Âl-i İmran, 135
45. 39/Zümer, 53
46. 7/A’râf, 23
47. 28/Kasas, 16-17
48. 21/Enbiyâ, 87

Filan yere git. Orada Allah'a ibadet eden insanlar vardır. Onlarla birlikte Allah'a ibadet et! Memleketine dönme! Çünkü orası kötü yerdir.' dedi.

Adam gitti. Yolun yarısına varınca eceli geldi. Bu sefer onun hakkında rahmet melekleri ile azap melekleri münakaşa ettiler. Rahmet melekleri, 'Bu adam tevbe ederek ve kalbiyle Allah'a yönelerek geldi.' dediler. Azap melekleri ise 'O hiçbir hayır işlemedi.' dediler.

Bunun üzerine yanlarına insan suretinde bir melek geldi. Onu aralarında hakem yaptılar. O da 'İki yerin arasını ölçün! Hangi yere daha yakınsa bu adam oralıdır.' dedi. O yeri ölçtüler ve adamın gitmek istediği yere daha yakın olduğunu buldular. Bunun üzerine ruhunu rahmet melekleri kabzetti."[49]

Kifl'in Tevbesi

İbni Ömer'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:

"Beni İsrail'den 'Kifl' isminde bir kimse hiçbir günahtan sakınmaz ve her günahı işlerdi. Bir kadın ona geldi ve kadına kendisiyle ilişkide bulunmak şartıyla altmış dinar verdi. Kifl bir kimsenin eşine yaklaşması gibi kadına yaklaşacakken kadın titremeye ve ağlamaya başladı. Kifl dedi ki:

— Seni ağlatan şey nedir? Seni buna zorladım mı? Kadın dedi ki:

— Hayır, ancak bu benim daha önce hiç yapmadığım bir iştir. Beni bu işi yapmaya sevkeden şey ise ihtiyaç sahibi olmamdır, Kifl:

— Sen daha önce hiç yapmadığın bu işi şimdi mi yapacaksın? Git! Bu para da senin olsun, dedi.

Daha sonra da 'Hayır, vallahi ben bu kadından sonra artık ebediyyen Allah'a isyan etmeyeceğim.' dedi ve Kifl o gece vefat etti. Kapısının üzerinde 'Allah Kifl'i bağışlamıştır.' yazan bir yazıyla sabaha erdi."[50]

Zina Yapan Sahabinin Tevbesi

Bureyde b. Husayb'tan rivayet edildiğine göre, o demiştir ki:

"Maiz b. Malik, Allah Resûlü'ne geldi ve:

— Beni temizle, dedi. Allah Resûlü:

— Sana yazık olacak. Dön git ve Allah'tan bağışlanma dile, tevbe et, buyurdu.

O da dönüp gitti, fazla uzaklaşmadan geri döndü ve:

— Ey Allah'ın Resûlü, beni temizle! dedi. Allah Resûlü:

— Sana yazık olacak. Dön git ve Allah'tan bağışlanma dile, tevbe et, buyurdu.

O da dönüp gitti ve fazla uzaklaşamadan geri dönüp aynı şeyi söyledi. Allah Resûlü de aynı şekilde cevap verdi. Nihayet dördüncü defa aynı şeyi söyleyince Allah Resûlü:

49. Buhari, 3470; Müslim, 2766
50. Tirmizi, 2496; Ahmed, 4747

— Hangi konuda seni temizleyeyim? dedi. O da:

— Zina'dan, dedi.

Bunun üzerine Allah Resûlü: 'Bu adamda delilik var mı?' diye sordu. Kendisine onun deli olmadığı bildirildi. Bunun üzerine 'Şarap falan içmiş mi?' diye sordu. Bir kişi kalkıp onun ağzını kokladı; fakat şarap kokusu bulamadı. Bunun üzerine Allah Resûlü:

— Sen zina ettin mi? dedi. O adam da:

— Evet, diye cevap verdi.

Bunun üzerine Allah Resûlü emir verdi ve Maiz recmedildi. Halk Maiz hakkında iki gruba ayrıldı. Kimisi 'Helak oldu. Yaptığı hatası onu kuşattı' diyor kimisi de 'Maiz'in tevbesinden daha değerli bir tevbe yoktur; çünkü o, Allah Resûlü'ne geldi ve elini onun elinin üzerine koydu sonra da 'Beni taşla öldür' dedi.' diyordu. Halk bu görüş üzere iki üç gün geçirdi. Bir gün Allah Resûlü, insanlar otururken geldi ve 'Maiz için bağışlanma dileyin.' dedi. Oradakiler, 'Allah, Maiz'i bağışlasın.' dediler. Bunun arkasından Allah Resûlü dedi ki: 'O öyle bir tevbe etti ki onun tevbesi bir ümmetin arasında bölüştürülse ümmete yeter.' Daha sonra Ezd Kabilesi'nin Ğamid kolundan bir kadın, Allah Resûlü'ne geldi ve:

— Ey Allah'ın Resûlü, beni temizle, dedi. Allah Resûlü:

— Sana yazık olacak. Dön git ve Allah'tan bağışlanma dile, tevbe et, buyurdu. Kadın dedi ki:

— Sanırım sen beni Maiz b. Malik'i geri çevirdiğin gibi geri çevirmek istiyorsun, Allah Resûlü dedi ki:

— Senin neyin var? Kadın dedi ki:

— Bu kadın zina etmiştir ve hamile kalmıştır, Allah Resûlü:

— Sen mi? diye sordu. Kadın:

— Evet, dedi. Allah Resûlü:

— Karnındakini doğuruncaya kadar bekle, dedi.

Ensar'dan bir sahabi kadın doğumunu yapıncaya kadar bakımını üstlendi. Arkasından Allah Resûlü'ne gelerek 'Ğamidli kadın doğum yaptı.' dedi. Allah Resûlü, 'Onu şu anda recmedemeyiz. Çocuğunu, küçük ve bakımını üstlenecek kimsesi olmadan bırakmış oluruz.' dedi. Ensar'dan biri kalktı ve dedi ki: 'Onun bakımı benim üzerime olsun Ey Allah'ın Resûlü!' Bu üzerine Allah Resûlü kadını recmettirdi."

Hadisin başka bir rivayetinde Ğamidli kadın hakkında şu bilgiler yer almaktadır:

"Allah Resûlü kadının recmedilmesini emretti. Onlar da kadını recmettiler. Halid b. Velid bir taşla koşup geldi ve kadının başına attı. Halid'in yüzüne kan sıçradı. Bunun üzerine Halid kadına ağır sözler söyledi. Allah Resûlü Halid'in sözlerini duydu ve dedi ki: 'Ey Halid ağır ol! Nefsimi elinde tutan Allah'a yemin olsun ki o

öyle bir tevbe etti ki haksız yere halktan vergi toplayan biri bile onun gibi tevbe etse bağışlanır.' "[51]

Ka'b bin Malik'in (ra) Tevbesi

Ka'b b. Mâlik'ten (ra) rivayet edilmiştir:

"Ben Resûlullah'ın (sav) yaptığı gazaların hiçbirinden geri kalmadım. Sadece Tebuk Gazası müstesna! Bir de Bedir Gazası'nda bulunmamıştım; fakat Resûlullah Bedir Gazası'nda bulunmayan hiç kimseyi azarlamadı. Resûlullah ile Müslimler, Bedir'e cihad maksadıyla değil, sadece Kureyş'in Şam'dan gelen kervanını kastetmek için yola çıkmışlardı...

Tebuk Gazası'nda Resûlullah'tan (sav) ayrıldığım zamanki hikâyem şudur: Ben hiçbir zaman bu gazada ondan ayrıldığım zamankinden daha kuvvetli ve daha zengin bulunmamıştım. Vallahi, ondan önce iki yük devesini hiçbir zaman bir araya getirememiştim. Nihayet bu gazada iki yük devesini bir araya getirdim. Resûlullah bu gazayı şiddetli bir sıcakta yaptı. Uzak bir sefere ve çöle gitti. Kalabalık düşman karşısına çıktı ve gazalarının hazırlıklarını yapabilmeleri için yapacakları işi Müslimlere açıkça bildirdi. Nereye gitmek istediğini onlara haber verdi...

Resûlullah (sav) bu gazaya meyvelerin yetiştiği ve ağaç gölgeleri güzelleştiği zaman gitti. Ben bu gazaya en fazla gönül veren bir kimse idim. Derken Resûlullah (sav) ve onunla birlikte Müslimler (savaş için) hazırlandılar. Ben de onlarla birlikte hazırlanayım diye sabahlamaya başladım; fakat hiçbir şey yapmadan dönüyor, kendi kendime 'Ben bunu istediğim zaman yaparım.' diyordum. Bu ihmalkârlık bende devam etti.

Nihayet insanlar hazırlıklarını bitirdiler. Bir sabah Resûlullah (sav) ile Müslimler, sefere çıktılar. Ben seferle ilgili hiçbir şey hazırlamamıştım. Sonra yine sabah vakti çıkıp yine hiçbir şey yapmadan geri döndüm. Bendeki bu tembellik hâli devam edip gidiyordu. Nihayet Müslimler süratle yol aldılar ve gaza ilerledi, içimden yola koyularak onlara yetişmek geçti. Keşke yapsaydım. Sonra bu bana mukadder olmadı. Resûlullah da çıkıp gittikten sonra insanlar arasına çıktığımda ona uymamış olmak beni üzmeye başladı..."

Ka'b b. Mâlik (sözüne devamla) der ki:

"Resûlullah'ın (sav) Tebuk'tan dönerek gelmekte olduğunu duyunca beni üzüntü kapladı. Yalan söylemeyi düşünmeye başladım. Kendi kendime 'Yarın Resûlullah'ın gazabından ne ile kurtulurum?' diyordum. Bu hususta ailemdeki her fikir sahibinden yardım istiyordum. Bana Resûlullah'ın yaklaştığı söylenince bu batıl düşünce benden gitti. Anladım ki ondan hiçbir şeyle ebediyen kurtulamam. Ona doğruyu söylemeye niyet ettim.

Resûlullah (sav) bir sabah Medine'ye geldi. O, bir seferden geldiği zaman ilk önce mescide giderdi. Orada iki rekât namaz kıldı. Sonra halkla görüşmek üzere

51. Müslim, 1695

oturdu. O bunu yapınca gazaya gitmeyenler gelerek kendisinden özür dilemeye ve ona yemin etmeye başladılar. Bunlar, seksen küsur kişi idiler. Resûlullah da onların açık beyanatını kabul etti. Kendileriyle biatta bulundu ve onlar için istiğfar etti. Gizli taraflarını da Allah'a havale etti. Nihayet ben geldim. Selam verdiğim zaman kızgın bir kimsenin tebessümüyle gülümsedi. Sonra da 'Gel!' dedi. Ben de yürüyerek geldim ve huzuruna oturdum. Bana:

— Neden gazadan geri kaldın? Sen Akabe'de sırtına biat almış değil miydin? dedi. Ben:

— Ey Allah'ın Resûlü! Vallahi, ben dünya halkından senden başka birinin yanında otursaydım, onun öfkesinden muhakkak bir özürle kurtulacağımı sanırdım. Lisanıma fesahat verilmiş bir kimseyim; fakat ben, vallahi, şuna kanaat ettim ki eğer bugün ben, seni benden hoşnut edecek bir yalan söyleyecek olursam, çok sürmez, muhakkak Allah yalanımı ortaya çıkararak seni hakkımda öfkelendirir. Eğer huzurunda seni hakkımda öfkelendirecek doğru söz söylersem, herhâlde, bu hususta meydana gelen kusurumu Allah'ın affetmesini umarım. Vallahi, benim seferden geri kalmam hususunda arz edecek hiçbir özrüm yoktur. Vallahi, senden geri kaldığım zamankinden daha kuvvetli ve daha zengin olduğum hiçbir zaman yoktur, dedim. Bunun üzerine Resûlullah (sav):

— Kab'a gelince, gerçekten o doğruyu söyledi. Şimdi Allah senin hakkında hükmünü verinceye kadar kalk (git)! buyurdu.

Ben de kalkıp gittim. Selime oğulları kabilesinden bazı kimseler de kalkıp peşime takıldılar ve bana, 'Vallahi! Senin bundan önce hiçbir günah işlediğini bilmiyoruz. Gerçekten sen, seferden geri kalan diğer kimselerin Resûlullah'a beyan ettikleri özürle özür dilemekten aciz kaldın. Eğer sen de özür beyan etseydin, senin bu günahına, Resûlullah'ın sana istiğfarda bulunması yeterdi.' dediler."

Ka'b der ki:

"Vallahi! Onlar, bana serzenişte bulunmaya o kadar devam ettiler ki Resûlullah'a (sav) *dönerek kendimi yalanlayasım geldi. Sonra onlara:*

— Benimle birlikte bu duruma düşen bir kimse daha oldu mu? dedim. Onlar da:

— Evet! Seninle birlikte iki adam daha var. Onlar da senin söylediğin gibi söylediler. Onlara da sana söylendiği gibi söylendi, dediler. Ben:

— Onlar kimdir? diye sordum. Onlar da:

— Murare b. Rabia El-Amiri ile Hilal b. Ümeyye El-Vakıfi, diyerek Bedir Gazası'na katılmış bulunan ve kendileri örnek alınacak iki salih kimseyi bana söylediler. Bu anlatılanları duyunca tereddütten vazgeçtim.

Resûlullah (sav)*, Müslimleri seferde kendisinden geri kalanlar arasından biz üç kişiyle konuşmaktan nehyetti. Bunun üzerine halk bizden kaçındı. Bize karşı hâlleri değişti. Hatta yeryüzü bile bana yabancılaştı. Artık bu yeryüzü, o bildiğim*

yeryüzü değildi. Bu hâl üzere elli gece kaldık. İki arkadaşım boyun bükerek ve ağlayarak evlerinde oturdular.

Bana gelince ben kavmin en genci ve en sağlamı idim. Evden çıkıyor, namaza geliyor, çarşılarda dolaşıyordum; fakat benimle hiç kimse konuşmuyordu. Namazdan sonra oturduğu yerdeyken Resûlullah'a gelerek selam veriyor ve içimden, 'Acaba selamı almak için dudaklarını kıpırdattı mı kıpırdatmadı mı?' diyordum. Sonra ona yakın bir yerde namazımı kılıyor, ona gizlice bakıyordum. Namazımı kılmaya yöneldiğimde bana bakıyor, ona doğru baktığımda benden yüz çeviriyordu. Müslimlerin bu cefası üzerimde uzun zaman devam edince gidip Ebu Katade'nin bahçesinin duvarından tırmandım. Ebu Katade amcamdır ve en sevdiğim insanlardan biridir. Ona selam verdim. Vallahi, selamımı almadı. Ona, 'Ey Ebu Katade! Allah adına söyle! Benim Allah ve Resûl'ünü sevdiğimi bilmez misin?" dedim. Ebu Katâde sustu. Allah adına tekrar söylemesini istedim. Yine sustu. Tekrar istedim. Bu defa, 'Allah ve Resûlü daha iyi bilir!' dedi. Bunun üzerine gözümden yaşlar boşandı ve geri dönüp duvardan çıktım.

Bir defasında Medine'nin çarşısında yürürken Medine'de zahire satmaya gelen Şamlılardan bir ekinci, 'Bana Ka'b b. Mâlik'i kim gösterecek?' diyordu. İnsanlar beni göstererek kendisine işaret etmeye başladılar. Nihayet yanıma gelip Gassan hükümdarından bir mektup verdi. Ben yazıcı idim. Mektubu okudum. Gördüm ki içinde şunlar vardı:

'... Bundan sonra, seninkinin (Resûlullah (sav) *) sana cefa ettiğini duyduk. Allah seni ne aşağılanacağın bir diyarda yaratmıştır ne de hakkın zayi olacağı yerde var etmiştir. Hemen bize katıl ki sana yardımda bulunalım.' "*

Ka'b der ki:

"Mektubu okuduğum zaman, 'Bu da belanın bir çeşidi!' deyip tandıra yönelerek mektubu orada yaktım. Nihayet elli gecenin kırkı geçip vahiy gecikmişti. Derken Resûlullah'ın (sav) *elçisi bana gelip:*

— Resûlullah (sav)*, sana hanımından uzaklaşmanı emrediyor! dedi. Ona:*

— Onu boşayayım mı, yoksa ne yapayım? dedim. O da:

— Hayır! Sadece ondan uzaklaş, ona asla yaklaşma!' dedi.

Resûlullah (sav) *benim durumumdaki diğer iki arkadaşıma da bunun gibi haber göndermiş. Bunun üzerine hanımıma, 'Ailenin yanına dön, Allah bu işte bir hüküm verinceye kadar onların yanında kal!' dedim.*

Derken Hilal b. Ümeyye'nin hanımı Resûlullah'a gelip ona:

— Ey Allah'ın Resûlü! Gerçekten Hilal b. Ümeyye ihtiyar bir kimsedir. Gücü ve kuvveti gitmiştir. Hizmetçisi de yoktur. Ona hizmet etmemi çirkin görür müsün? dedi. Resûlullah (sav)*:*

— Hayır! Fakat sana asla yaklaşmasın! buyurdu. Kadın:

— Vallahi, onda hiçbir hareket yok! Vallahi, bu iş başına geldiğinden bugüne kadar hiç durmadan ağlamaktadır, dedi.

Bunun üzerine ailemden biri:

— Sen de Resûlullah'tan hanımın hakkında izin istesene! Bak, Resûlullah (sav)*, Hilal b. Ümeyye'nin hanımına Hilal'e hizmet etmesi için ona izin verdi, dedi. Ben:*

— Onun hakkında Resûlullah'tan izin isteyemem. Ben genç bir adamım. Onun hakkında Resûlullah'tan izin istediğim zaman bana ne söyleyeceğini bilemem!' dedim."

Ka'b der ki:

"Bu şekilde on gece daha durdum. Bu suretle bizimle konuşmak yasak edildiği zamandan itibaren elli gecemiz tamamlandı. Sonra ellinci gecenin sabahında sabah namazını evlerimizden birinin üzerinde kıldım. Yüce Allah'ın hakkımızda beyan buyurduğu hâl üzere otururken beni bir sıkıntı bastı. Yer bütün genişliğine rağmen dar geldi. Sel' Dağı üzerine çıkmış bağıran bir kimsenin sesini işittim. Var sesiyle 'Ey Ka'b b. Malik! Müjde!' diyordu. Hemen secdeye kapandım. Anladım ki darlık gidip genişlik gelmiştir. Derken Resûlullah (sav) *sabah namazını kıldıktan sonra, Allah'ın bizim tevbemizi kabul ettiğini halka bildirdi. Bunun üzerine halk bizi müjdelemeye yürüdü, iki arkadaşıma müjdeciler gitti. Bir adam, Zübeyr b. Avvam, da bana gelmek üzere atını mahmuzladı. Eslem kabilesinden biri, Hamza b. Amr, koşarak bana doğru geldi. Dağa çıktı. Ses attan daha hızlı idi. Sesini işittiğim kimse bana müjdeyle gelince hemen iki elbisemi çıkararak müjdesinden dolayı ona giydirdim. Vallahi, o gün bundan başka elbisem yoktu. Amcam Ebu Katade'den emaneten iki elbise alarak onları giydim. Hemen Resûlullah'ı* (sav) *görmek isteyerek yola düştüm. Halk grup grup karşıma çıkıyor, tevbeden dolayı beni tebrik ediyor, sonra da 'Allah'ın tevbeni kabul buyurması sana mübarek olsun!' diyorlardı. Nihayet mescide girdim. Bir de baktım ki Resûlullah mescidde oturuyor. Etrafında da insanlar var. Derken Talha b. Ubeydullah kalkıp hızlıca yanıma geldi. Benimle musafaha etti ve beni tebrik etti. Vallahi, Muhacirlerden ondan başka hiç kimse ayağa kalkmadı."*

Ravi der ki:

"Ka'b, Talha'nın bu yaptığını hiç unutmamıştır."

Ka'b der ki:

"Resûlullah (sav) *selam verdiğim zaman yüzü sevinçten parlıyordu ve:*

— Annen seni doğurduğundan beri geçen en hayırlı gün, sana müjdeler olsun! buyurdu. Ben:

— Ey Allah'ın Resûlü! Bu müjde, senin tarafından mı yoksa Allah tarafından mı? dedim. Resûlullah (sav)*:*

— Hayır! Bilakis Allah tarafından! buyurdu.

Resûlullah sevindiği zaman yüzü nurlanır, sanki yüzü bir ay parçası gibi olurdu. Biz bunu bilirdik.

Onun huzuruna oturduğum zaman:

— Ey Allah'ın Resûlü! Benim tevbemin bir kısmı da Allah ve Resûlü için sadaka olmak üzere malımdan vermektir, dedim. Resûlullah:

— Malının bir kısmını tut! Bu senin için daha hayırlıdır, buyurdu. Ben:

— Ben, Hayber'den aldığım hissemi tutuyorum, deyip sonra da, Ey Allah'ın Resûlü! Doğrusu Allah beni doğruluk sayesinde kurtardı. Benim tevbemin bir kısmı da yaşadığım müddetçe doğrudan başka bir söz söylememektir, dedim.

Vallahi, bunu, Resûlûllah'a (sav) *söylediğimden bugüne kadar Müslimlerden her birine doğru söz söyleme hususunda, Allah'ın bana olan ihsanından daha güzel ihsanda bulunduğunu bilmiyorum. Vallahi, bunu, Resûlûllah'a söylediğimden bugüne kadar kasten hiçbir yalan yapmadım. Geriye kalan ömrüm hususunda da Allah'ın beni muhafaza buyurmasını dilerim."*

Ka'b der ki:

"Bunun üzerine Yüce Allah:

'Andolsun ki Allah, Peygamber'i ve içlerinde bir grubun kalbi kaymak üzereyken, zorluk saatinde Nebi'ye uyan Ensar ve Muhacir'i tevbeye muvaffak kıldı. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Şüphesiz ki O, onlara karşı (şefkatli olan) Raûf, (merhametli olan) Rahîm'dir. (Savaştan) geri bırakılan üç kişiyi de (bağışladı). Öyle ki; yeryüzü tüm genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, nefisleri de onlara dar gelmiş/ vicdan azabından kıvranıyorlardı. Allah'tan başka sığınılacak/ melce olmadığını da anlamışlardı. Sonra (Allah), tevbe etsinler diye onları tevbeye muvaffak kıldı. Şüphesiz ki Allah, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.'[52] ayetlerini indirdi."

Ka'b der ki:

"Vallahi, Allah beni İslam için hidayete erdirdikten sonra kendi nefsimce Resûlullah'a (sav) *söylediğim doğru sözden daha büyük hiçbir nimet vermemiştir. Bu büyük nimet, Resûlullah'a yalan söyleyip de helak olmamak nimetidir. Gerçekten Allah yalancılar için vahyi indirdiği zaman bir kimseye söyleyeceği en kötü şeyi söylemiştir. Yüce Allah, onlar hakkında 'Onlara döndüğünüz zaman (onları kınamaktan ya da ceza vermekten) yüz çeviresiniz diye Allah adına yemin edecekler. (Ceza verip, kınamayın) bilakis onlardan yüz çevirin. Çünkü onlar pisliktirler, işledikleri (günahlar) sebebiyle barınakları cehennem olacaktır. Onlardan hoşnut olasınız diye yemin ederler. Siz onlardan hoşnut olsanız bile kuşku yok ki Allah, fasıklar topluluğundan hoşnut olmaz.'[53] buyurdu."*

---

52. 9/Tevbe, 117-119
53. 9/Tevbe, 95-96

Ka'b der ki:

"Biz üç kişi, Resûlullah'ın (sav), yemin ettikleri zaman yeminlerini kabul ederek kendileriyle biat yaptığı ve haklarında istiğfarda bulunduğu kimselerin işinden geri bırakılmıştık. Resûlullah bizim işimizi Allah hükmünü verinceye kadar ertelemişti. İşte bu sebeple Yüce Allah, '(Savaştan) geri bırakılan üç kişiyi de (bağışladı)...' buyurmuştur. Bizim, Allah'ın zikrettiği geri kalmamız (meselesi), gazadan geri kalmamız değildir. Bu ancak Allah'ın (cc) bizi ve bizim tevbemizi, Resûlullah'a yemin ve özür bildirip de özürleri kabul olunanların tevbelerinden geri bırakmasıdır."[54]

Et-Tevvâb İsmiyle Dua

"Allah'tan bağışlanma diliyor ve O'na tevbe ediyorum."[55]

"O'ndan başka ilah olmayan, El-Hayy ve El-Kayyûm olan Allah'tan bağışlanma diliyor ve O'na tevbe ediyorum."[56]

"... Tevbelerimizi kabul et. Şüphesiz ki sen, (tevbeye muvaffak kılan, tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı en merhametli olan) Er-Rahîm'sin."[57]

54. Buhari, 4418; Müslim, 2769
55. Buhari, 6307
56. Ebu Davud, 1517
57. 2/Bakara, 128

Maddi ve manevi hastalıklara şifa bahşeden Allah.

Dua

“Allah’ım! Ey insanların Rabbi! Ey hastalıkları gideren! Şifa ver, Sen Eş-Şâfî’sin. Senden başka şifa veren yoktur. Öyle bir şifa ver ki geride hiçbir hastalık bırakmasın.”

“Allah Resûlü (sav) Hasan ve Hüseyin’i Allah’a sığındırıyor ve şöyle diyordu: ‘İkinizin babası (İbrahim) bu sözlerle İsmail ve İshak’ı Allah’a sığındırırdı: Her şeytandan ve her zehirli haşerattan, insana zarar ve musibet dokunan her gözden Allah’ın eksiksiz kelimelerine sığınırım.’ ”

Osman b. Ebi’l As’tan rivayet edildiğine göre o, İslam’a girdiğinden beri bedeninde hissettiği bir ağrıyı Allah Resûlü’ne bildirdi. Allah Resûlü (sav) ona dedi ki: “Elini, bedeninde ağrıyı hissettiğin yerin üzerine koy. Üç defa ‘Allah’ın adıyla!’ de. Sonra yedi kez ‘Hissettiğim ve sakındığım şeyin şerrinden Allah’a ve O’nun kudretine sığınırım.’ de.”

“Allah Resûlü (sav) bir hastalık geçirdiği zaman Muavvizat Surelerini okuyup ellerine üflerdi ve ellerini vücuduna sürerdi. Vefat ettiği hastalığında ben de onun okuyup üflediği gibi ona Muavvizat’ı okuyup ellerine üfledim ve ellerini onun vücuduna sürdüm. ”

Allahumme âmin.

EŞ-ŞÂFÎ

Genel Bilgiler

Eş-Şâfî, Rabbimizin güzel isimlerindendir. "*Şe-fe-ye/ Şifa*" kökünden türemiştir. Şifa kelimesinin kök anlamı bir şeyin kenarında/kıyısında olmaktır. Bu kelime, daha sonraki zamanlarda hastalıktan kurtulma, selamete erme anlamlarında kullanılmıştır.[1]

Eş-Şâfî ismi, Kur'ân'ı Kerim'de isim olarak yer almaz, Allah'a (cc) fiil olarak nispet edilir. İbrahim (as) Rabbini tanıtırken şöyle der:

"Hastalandığım zaman beni iyileştirendir."[2]

Eş-Şâfî ismi sünnette yer alır:

"Allah'ım! Ey insanların Rabbi! Ey hastalıkları gideren! Şifa ver, Sen Eş-Şâfî'sin. Senden başka şifa veren yoktur. Öyle bir şifa ver ki geride hiçbir hastalık bırakmasın."[3]

Eş-Şâfî İsminin Anlamı

Maddi ve manevi hastalıklara şifa bahşeden Allah, demektir.

Eş-Şâfî İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Eş-Şâfî İsminin Tecellileri

Eş-Şâfî, Kur'ân'la Kalplere Şifa Verir

Kur'ân'ı Kerim, Eş-Şâfî isminin bir tecellisidir. Allah (cc) onu kalplere şifa kılmıştır:

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, ş-f-y maddesi
2. 26/Şuarâ, 80
3. Buhari, 5742; Ebu Davud, 3890; Tirmizi, 973; Ahmed, 12532

"De ki: 'Ey insanlar! Şüphesiz ki size, Rabbinizden bir öğüt, sinelerde olan (manevi hastalıklara) şifa, müminler için de hidayet ve rahmet olan (bir Kitap geldi).' "[4]

"Kur'ân'dan müminler için (şüphe, şehvet, dünya sevgisi gibi hastalıklara) şifa ve rahmet olacak ayetler indiririz. Zalimlerin ise yalnızca hüsranını arttırır."[5]

Kur'ân'dan öğrendiğimiz kadarıyla kalp de beden gibi hastalanır. Onun hastalığı iki çeşittir: Şüphe ve şehvet.

Şüphe, itikadi bir hastalıktır. Sahibi tam anlamıyla iman etmemiştir; iman esaslarını hakkıyla anlamamıştır veya imanını, Kur'ân'ın aklı ve kalbi doyuran hüccetleriyle beslememiştir:

"Bir sure indirildiğinde onlardan bir kısmı: 'Bu sure hanginizin imanını arttırdı?' derler. İman edenlere gelince, onların imanını arttırmıştır ve onlar (Allah'ın müminlere yönelik vaadleriyle) müjdelenmektedirler. Kalplerinde hastalık olanlara gelince, onların (kalplerinde bulunan) pisliklere pislik katmış ve onlar kâfir olarak ölmüşlerdir."[6]

Şehvet ise ahlaki bir hastalıktır. Günahların çoğalması ve kalbi istila etmesiyle meydana gelir. Kişi günah işledikçe kalp hastalığı artar; hastalık arttıkça da günaha karşı korunmasız hâle gelir. Öyle ki her şey onu günaha sevk edecek bir etken olur. Allah Resûlü'nün (sav) hanımı olan, annelerimizden biri dahi onu şehvete sürükleyebilir:

"Ey Peygamber kadınları! Siz, herhangi bir kadın gibi değilsiniz. Şayet takvalıysanız kadınsı bir üslupla söz söylemeyin ki, kalbinde hastalık olan kimse (size) tamah eder. (Vakara ve takvaya yakışır) uygun söz söyleyin."[7]

Kalp taşıyan her insan bu iki hastalıktan birine yakalanabilir. Çözüm, Eş-Şâfî olan Allah'a yönelmek ve O'nun (cc) kalplerimize şifa olarak indirdiği Kur'ân'ı çokça ve anlayarak okumaktır. Yaraya merhem çalar gibi ayetleri kalbe yedirmek, bize inmiş ve bize sesleniyor gibi tilavet etmektir.

Eş-Şâfî, Şifa Verendir

Allah (cc), bir nimet olarak sıhhati, imtihan olarak da hastalığı takdir etmiştir. O'nun (cc) takdir ettiği hastalık iki türlüdür:

Maddi hastalıklar: Beden sağlığını bozan, organları işlevsiz bırakan veya potansiyelini sergilemesine engel olan her illet, maddi hastalık kapsamındadır.

Manevi hastalıklar: Kulluğumuzu olumsuz etkileyen, bizi Allah'tan (cc) uzaklaştıran ve kalbe isabet eden her türlü fitne manevi hastalık kapsamındadır.

---

4. 10/Yûnus, 57
5. 17/İsrâ, 82
6. 9/Tevbe, 124-125
7. 33/Ahzâb, 32

Maddi olsun manevi olsun, hastalıktan sonra gelen sıhhat ve afiyet Eş-Şâfî isminin tecellisidir.

Çoğumuz yaşamışızdır: Bir hastalığa yakalanırız, bizi yatağa mahkûm eder. Bizi veya yakınlarımızı ümitsizliğe düşürür. Bizler bu hâldeyken kıştan sonra gelen bahar misali iyileşmeye başlarız. Ardından hiçbir şey olmamış gibi ayaklanır, kaldığımız yerden hayatımıza devam ederiz. Öyle ki çoğu zaman hastalık öncesinden daha iyi hissederiz. Tüm bunlar, Rabbimizin (cc) şifa ihsanıdır.

Bazen de kalbimiz kararır, katılaşır. İşlediğimiz günahlar (şehvet) ya da kapıldığımız fitneler (şüphe), kalbimizi felç eder. İbadetlerden lezzet almayız, yaptığımız çalışmalardan şüphe duyarız, imanımızı sorgularız. Yeis, bir karabasan gibi ruhumuza çöker. Sonra bir şeyler olur. Okuduğumuz bir ayet, dinlediğimiz bir ders, bize yönelen bir nasihat... Ruh hâlimiz yavaş yavaş değişmeye başlar. Yağmurla canlanan toprak misali kalbimizde bir şeyler kıpırdar. Kararan gönüller aydınlanır, daralan sineler genişler, çoraklaşan duygular yeşerir, katılaşan kalp yumuşar... İşte bu Eş-Şâfî olan Allah'ın bir tecellisidir.

Mümin, sebeplerden önce sebepleri müyesser kılan Allah'ı (cc) görür. Doktorun teşhisi, ilaç tedavisi, âlimin nasihati, müellifin tespiti... yalnızca birer sebeptir. O sebebi yaratan, şifaya vesile kılan ve bizi o sebebe hidayet eden Allah'tır.

Bedenî veya kalbî hastalık sonrası şifa buluşumuz, Allah'tandır (cc). Bunu görebilmek ve sebepleri, müsebbibin önüne geçirmemek ise tevhiddir.

2. Eş-Şâfî ve Tevhid

Yukarıda belirttiğimiz gibi sebepler, müsebbibi gölgelememelidir; çünkü tevhid inancı bunu gerektirir. Tevhid, her şeyi yaratanın ve her ibadeti hak edenin yalnızca Allah (cc) olduğunu ikrar etmektir. Bu da şifaya götüren sebepleri Allah'ın (cc) yarattığını kabul etmemizi ve şifaya karşı yalnızca O'na şükretmemizi gerekli kılar.

Bu konuya temas etmemizin özel bir nedeni vardır. Geçmişte firavunlar, şifanın kendilerinden olduğunu iddia ediyor ve insanları, Eş-Şâfî isminde ilhada/sapkınlığa sürüklüyordu. Uhdud Ashabı'nın kıssasını biliriz. Orada, iman eden genç, Allah'ın (cc) izniyle hastalıkların şifa bulmasına vesile oluyordu. Dönemin bürokratlarından biri kördü. Gencin bu özelliğini duyunca ona gitti ve aralarında şu hadise yaşandı:

"Kör, birçok hediyeyle gence geldi.

— Şayet beni iyileştirirsen bu hediyelerin hepsi senindir, dedi. Genç:

— Ben kimseyi iyileştirmem. Şifa veren Allah'tır. Şayet iman edersen Allah'a dua ederim, sana şifa ihsan eder, dedi.

Adam iman etti ve Allah (cc) onu iyileştirdi. O da her zaman olduğu gibi Kral'ın meclisine geldi. Kral, adamın gözlerinin açıldığını görünce:

— Gözlerini kim iyileştirdi? diye sordu. Adam:

— Rabbim!' diye cevap verdi. Kral:

— Benim dışımda bir Rabbin mi var? diye sordu. Adam:

— Benim de senin de Rabbin Allah'tır, dedi.

Kral onu tutukladı ve işkence yaptı. İşkenceler sonunda adam genci itiraf etti. Genci getirdiler. Kral:

— Yavrucuğum! Sihirde bayağı ilerlemişsin. Körleri, alaca hastalarını... iyileştiriyormuşsun, dedi. Genç:

— Ben kimseyi iyileştirmiyorum. Şifa veren Allah'tır, dedi.

Gence işkence yapmaya başladılar..."[8]

Firavun, şifayı sihre nispet ediyor. Neden? Çünkü sihir müessesesi onun tekelinde, sihirbazlar ona bağlı, maaşlarını o dağıtıyor. Sihrin yüceltilmesi demek, sihri elinde bulunduranın yüceltilmesi demektir. İnsanların şifa beklentisini kullanarak onları sihre ve sihri elinde bulunduran sisteme kul etmek demektir.

Bugüne dönecek olursak modern firavunlar aynı zihniyeti devam ettiriyor. İnsan hayatına zerre kadar değer vermeyen ve onları basit birer oy aparatı olarak görenler, söz konusu sağlık olduğunda göz yaşartan birer fazilet abidesine dönüşüyorlar.

Peki, neden sürekli hastanelerle övünüyorlar? Neden doktorlara zerre kadar değer vermeyenler, doktorluk mesleğini âdeta kutsuyorlar?!

Hastalıkları yayan kendileri değil mi? Tohumun genetiğiyle oynayıp bitkiyi ifsat eden, kimyasal yemlerle hayvanı ve hayvansal ürünleri ifsat eden, katkı maddeleriyle insanlığı zehirleyen onlar değil mi?!

Bizi hasta ediyorlar. Sonra paramızı alıp tedavi ediyorlar. Ola ki şifa bulduk, "*Bizi övün, bize şükredin, bize tapın!*" diyorlar. "*Çünkü sağlığı biz, hastanelerimiz dağıtıyor!*" diyorlar. Hayır! Öyle değil. Bu zihniyet sakattır; çünkü Allah'ın (cc) Eş-Şâfî ismine meydan okumak demektir. İşin doğrusu şudur: Şifa, yalnızca Allah'tandır. Doktor, ilaç, hastane, rukye... yalnızca birer vesiledir. Bunları sebep kılan da sebebin bizde etki etmesini yaratan da Allah'tır. Elbette vesile olanı inkâr etmeyecek, emeğinin karşılığını verecek ve teşekkür edeceğiz; ancak şifayı onlardan bilmeyeceğiz. Şifaya sebep olanı büyütüp onu sebep kılan Allah'ı (cc) unutmayacağız. Allah'ın El-Hâlık, El-Muhsin ve El-Latîf isimleriyle var ettiği ve Eş-Şâfî ismiyle bize ulaştırdığı nimetinden dolayı firavunları yüceltmeyeceğiz...

3. Tedavi Olmak, Eş-Şâfî İsmiyle Allah'a Kulluk Etmektir

Hastalığı Allah'tan bilmek ve onu sabırla karşılamak, tedavi olmaya engel değildir. Rabbimiz (cc) hastalık vermişse dermanını da vermiştir. Hastalığa sab-

8. Müslim, 3005

retmek ibadetse tedavi olup Eş-Şâfî isminin tecelli etmesini istemek de ibadettir:

"Allah (cc) *bir hastalık indirmişse onun devasını da indirmiştir.*[9]

"Tedavi olunuz! Çünkü Allah (cc) *bir hastalık indirmişse onun devasını da indirmiştir."*[10]

"... Tedavi olun! Ancak haram olan şeylerle tedavi olmayın."[11]

Allah Resûlü (sav) hastalandığında maddi ve manevi tedavi yollarını dener, ashabına da tedavi olmalarını emrederdi.

Bir yandan duayla Allah'a yönelir ve O'ndan (cc) şifa ister, diğer yandan da yaşadığı dönemin tıp bilgisinden ve tecrübeye dayalı tedavi metotlarından istifade ederdi.

Böylece maddi ve manevi sebeplere yapışır, kalpleri Allah'a (cc) bağlar, şifa ve tevhid arasındaki kopmaz bağı sağlamlaştırırdı.

a. Allah Resûlü'nden Rukye Örnekleri

"Allah'ım! Ey insanların Rabbi! Ey hastalıkları gideren! Şifa ver, Sen Eş-Şâfî'sin. Senden başka şifa veren yoktur. Öyle bir şifa ver ki; geride hiçbir hastalık bırakmasın."[12]

İbni Abbas'tan (ra) rivayet edildiğine göre, o demiştir ki:

"Allah Resûlü (sav) *Hasan ve Hüseyin'i Allah'a sığındırıyor ve şöyle diyordu: 'İkinizin babası (İbrahim) bu sözlerle İsmail ve İshak'ı Allah'a sığındırırdı: Her şeytandan ve her zehirli haşerattan, insana zarar ve musibet dokunan her gözden Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım.' "*[13]

Osman b. Ebi'l As'tan rivayet edildiğine göre o, İslam'a girdiğinden beri bedeninde hissettiği bir ağrıyı Allah Resûlü'ne bildirdi. Allah Resûlü (sav) ona dedi ki: "*Elini, bedeninde ağrıyı hissettiğin yerin üzerine koy. Üç defa 'Allah'ın adıyla!' de. Sonra yedi kez 'Hissettiğim ve sakındığım şeyin şerrinden Allah'a ve O'nun kudretine sığınırım.' de.*"[14]

Aişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, o demiştir ki:

"Allah Resûlü (sav) *bir hastalık geçirdiği zaman Muavvizat Surelerini okuyup ellerine üflerdi ve ellerini vücuduna sürerdi. Vefat ettiği hastalığında ben de onun okuyup üflediği gibi ona Muavvizat'ı okuyup ellerine üfledim ve ellerini onun vücuduna sürdüm."*[15]

---

9. Buhari, 5678; İbni Mace, 3439, Ebu Hureyre'den
10. Ebu Davud, 3855; Tirmizi, 2038; İbni Mace, 3436; Ahmed, 18454
11. Ebu Davud, 3874
12. Buhari, 5742; Ebu Davud, 3890; Tirmizi, 973; Ahmed, 12532
13. Buhari, 3371; Ebu Davud, 4737; Tirmizi, 2060; İbni Mace, 3525
14. Müslim, 2202; Ebu Davud, 3891; Tirmizi, 2080; İbni Mace, 3522
15. Buhari, 4439; Müslim, 2192

b. Allah Resûlü'nün, Tıp Bilgilerinden İstifade Etmesi

Ebu Said El-Hudri'den (ra) şöyle rivayet edilmiştir:

"Bir adam Peygamber'e gelerek:

— Benim kardeşim karnından rahatsız, dedi. Allah Resûlü (sav)*:*

— Ona bal içir, dedi.

Adam daha sonra ikinci defa gelince tekrar ona bal içirmesini söyledi. Adam üçüncü defa gelince yine ona bal içirmesini söyledi. Daha sonra adam gelip:

— Ben bunu yaptım, dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü:

— Allah (cc) *doğru söylemiştir. Senin kardeşinin karnı yalan söylemiştir. Sen ona bal içir, dedi.*

Adam ona bal içirdi ve kardeşi iyileşti."[16]

İbni Abbas'tan (ra) rivayet edildiğine göre, o demiştir ki:

"Allah Resûlü (sav) *hacamat yaptırdı, hacamat yapan adama ücretini verdi ve burnuna da ilaç koydu."*[17]

Cabir b. Abdullah'tan rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle demiştir:

"Eğer sizin tedavide kullandığınız ilaçlardan herhangi birinde hayır varsa (veya tedavide kullanacağınız ilaçlardan herhangi birinde hayır olacaksa) kan aldırmak için neşter vurmakta yahut bir içim bal şerbetinde ya da o hastalığa uygun düşen ateş ile dağlamakta da hayır vardır; ancak ben dağlatarak tedavi olmayı sevmiyorum."[18]

Said b. Zeyd'ten rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur:

"Kem'e (kızılımtırak beyaz mantar), kudret helvası cinsinden bir yiyecektir. Suyu ise göz için şifadır."[19]

Buraya kadar verdiğimiz örnekler, onun (sav) hastalık anında duayı ve tedaviyi beraber uyguladığını gösterir. Duaya yapışıp tıbbi bilgiyi terk etmek ya da tıbbi bilgiye yapışıp duayı terk etmek... Bunların ikisi de yanlıştır. Sünnet olan ikisinden de istifade etmektir.

Rukye ve tıbbi tedavilerde dikkat etmemiz gereken şey şudur:

Rukye, dua olmalıdır; içinde şirk ifadesi olan bir cümle olmamalıdır. Bunun için de anlaşılan bir dilde olması gerekmektedir:

"Rukyelerinizi bana arz edin. İçinde şirk olmayan rukyede sakınca yoktur."[20]

Bu konuda en selametli yol, Allah Resûlü'nden (sav) gelen şer'i/me'sur dualarla yetinmek ve bilmediğimiz ifadelerden uzak durmaktır.

---

16. Buhari, 5684; Müslim, 2217
17. Buhari, 5691; Müslim, 1202
18. Buhari, 5683; Müslim, 2205
19. Buhari, 4478; Müslim, 2049
20. Müslim, 2200; Ebu Davud, 3886

Tıp ilminin deney ve tecrübeyle elde ettiği tedavi yöntemleri kullanılabilir. Allah Resûlü'nün (sav) bu konudaki tek uyarısı "*haramla tedavi*" meselesidir; çünkü Allah (cc) haram kıldığı bir şeyde şifa kılmamıştır:

"Tarık b. Suveyd El-Cu'fi, Allah Resûlü'ne (sav) *içki hakkında bir soru sordu. Allah Resûlü onun içki üretmesini nehyetti (veya kerih gördü). Tarık dedi ki:*

— Ben bunu ancak ilaç olsun diye üretiyorum, Allah Resûlü de dedi ki:

— O ilaç değil, hastalıktır."[21]

Tıp, ilaç olarak bize haramı öneriyorsa bunun imtihan olduğunu bilelim ve haramdan yüz çevirelim. Hastalığı ve şifasını aynı anda yaratan Allah'a (cc), Eş-Şâfî olan Rabbimize yönelelim.

Hastalık Sahiplerine Nasihat!

Afiyet ve sıhhat Allah'tan (cc) olduğu gibi bela, musibet ve hastalık da Allah'tandır. Hastalığı meydana getiren sebepler olabilir; sakın bu sebeplere takılıp hastalığın O'ndan olduğunu unutma! O'nun hiçbir işi hikmetsiz değildir; zira O, El-Hakîm'dir. Hastalığa takılma, onun ardında gizli olan hikmeti anlamaya çalış! Allah (cc) o hastalıkla bize bir şeyler göstermek istiyordur, onu görmeye gayret et!

Hastalık, bazen günahları dökmek için gelir:

"Müslim'e isabet eden tüm yorgunluklar, ağrılar, dertler, hüzünler, eza ve sıkıntılar sebebiyle -ayağına batan diken de dâhil- Allah (cc) *bunları onun günahlarına kefaret kılar."*[22]

"… Allah (cc)*, Müslim'e isabet eden her türlü eziyet ve hastalıkta, ağacın yapraklarını döktüğü gibi onun günahlarını döker."*[23]

Hastalandıysan unutma! Senin için mevsim hazandır. Allah (cc) günahlarını dökmeyi dilemiştir. Sen de bu fırsatı değerlendir ve dilinle çokça tevbe ve istiğfarda bulun.

Hastalık, bazen unuttuğumuz bir nimeti hatırlatmak için gelir:

"İki nimet vardır ki insanların çoğu o ikisinde gaflet içindedir: Sıhhat ve boş vakit."[24]

Sıhhat bir nimettir; ancak çoğumuz bunun farkında değiliz. Allah (cc) bize rahmet eder ve hatırlatır. Ya unuttuğumuz için unutulan ve unutturulanlardan olsaydık…[25] Öyleyse anlamaya ve telafi etmeye çalış. Sıhhat nimetinin şükrünü eda et.

---

21. Müslim, 1984; Ebu Davud, 3873; Tirmizi, 2046; İbni Mace, 3500
22. Buhari, 5641, Müslim, 2573
23. Buhari, 5660, Müslim, 2571
24. Buhari, 6412; Tirmizi, 2304; İbni Mace, 4170; Ahmed, 2340
25. bk. 9/Tevbe, 67; 59/Haşr, 19

Hastalık, bazen de bir postacıdır. Allah'ın El-Vedûd ismiyle gelir. Rabbimizin bizi sevdiğini ve bizim için hayır dilediğini haber verir:

"... Allah bir kavmi sevdi mi onları imtihan eder. (İmtihana) rıza gösterene (Allah'tan) rıza, öfke gösterene (Allah'tan) öfke vardır."[26]

"Allah (cc) *biri için hayır dilerse ona musibet verir."*[27]

Hastalığın getirdiği bu kutlu haberi kabul et! Ona şükür ve hamd ile mukabelede bulun. "*Rabbim beni seviyor ve benim için hayır diliyor!*" diyerek sevin.

Hastalık, bazen bir uyarıyla gelir. Ona kulak ver! Çevrende hastalar vardır. Onlara gerekli ihtimamı göstermemişsindir. Allah (cc) sana bir hastalık yollayarak hasta kardeşlerini hatırlatmak ister:

"Allah (cc) *kıyamet günü buyurur ki: 'Ey insanoğlu! Hastalandım, sen beni ziyaret etmedin.' İnsan der ki: 'Rabbim! Sen âlemlerin Rabbi iken nasıl seni ziyaret edebilirdim?' Allah* (cc) *şöyle buyurur: 'Bilmedin mi, falanca kulum hastaydı ve sen onu ziyaret etmedin. Bilmedin mi, şayet onu ziyaret etmiş olsaydın beni onun yanında bulacaktın..."*[28]

Öyleyse hastalığın uyarısına kulak ver! Çevrende hasta olup da ilgilenmediğin, ziyaret ederek hatır sormadığın kardeşlerini, akrabalarını, komşularını düşün. Uyarıyı kabul et ve hatanı telafi eyle.

Hastalık, bazen de vesveseyle gelir, dikkat et! Şeytanın, bu İlahi rahmeti aleyhine çevirmesine müsaade etme. Onun fısıltılarına karşı Eyyub'u (as) rehber edin. Onun adımları sıra yürü. Seni aydınlığa çıkaracaktır, emin ol.

Evet, İblis ona her yönden yaklaşmış ve onu (as) vesveseye boğmuştu: Allah'ın (cc) onu sevmediğini, unuttuğunu ve hastalığıyla baş başa bıraktığını söylemişti. Eyyub'u (as) korkutmuştu. Bu imtihanın altından kalkamayacağını, sabrının tükeneceğini iddia etmişti belki de... Bu vesveseler Eyyub'u yormuş, onun için ruhi bir yük olmuştu ve o, Rabbine şu sözlerle yönelmişti:

"Eyyub'u da (an)! Hani o Rabbine dua etmiş (ve demişti ki:) 'Şüphesiz ki bu dert bana dokundu/ her yönden beni kuşattı ve sen merhametlilerin en merhametlisisin.' "[29]

"Kulumuz Eyyub'u da an! Hani o, Rabbine: 'Şüphesiz ki şeytan, bana yorgunluk ve azapla dokundu.' diye seslenmişti."[30]

Hastalığın seni yorduğu, ümitsizliğe sevkettiği ve ruhunu daralttığı yerde en güçlü sığınağa sığınacaksın. Acziyetini ve tükenmişliğini kemalî edeple Allah'a

---

26. Tirmizi, 2396; İbni Mace, 4031
27. Buhari, 5645; Ahmed, 7235
28. Müslim, 2569; Ahmed, 9242
29. 21/Enbiyâ, 83
30. 38/Sâd, 41

(cc) arz edeceksin. "*Dert bana dokundu.*" diyeceksin, "*Sen dert verdin.*" değil. Duanın adabından olan; hayrı Allah'a, şerri de nefsine nispet edeceksin. "*Şeytan bana yorgunluk ve azapla dokundu.*" diyeceksin, "*Senin verdiğin hastalık beni yordu.*" değil. Kalbinle, yüreğinle, dilinle ve tüm benliğinle Eş-Şâfî olan Allah'a yönelecek, ümitvar olacaksın. Güneş'in doğuşunu bekler gibi, baharı karşılar gibi, ölümün hak olduğunu bildiğin gibi yakinle, inanarak ve ümitle isteyeceksin:

"Onun duasına icabet ettik ve sıkıntısını giderdik. Tarafımızdan bir rahmet ve (Allah'a) kulluk edenlere öğüt olması için, ailesini ve bir o kadarını daha ona verdik."[31]

Yorucu ve yıpratıcı bir hastalıkta Eyyub'u (as) rehber edinirsen Allah (cc) mutlaka niyazını kabul buyurup seni selamete çıkaracaktır.

Eş-Şâfî İsmiyle Dua

"Allah'ım! Ey insanların Rabbi! Ey hastalıkları gideren! Şifa ver, Sen Eş-Şâfî'sin. Senden başka şifa veren yoktur. Öyle bir şifa ver ki geride hiçbir hastalık bırakmasın."[32]

İbni Abbas'tan (ra) rivayet edildiğine göre, o demiştir ki:

"Allah Resûlü (sav) *Hasan ve Hüseyin'i Allah'a sığındırıyor ve şöyle diyordu: 'İkinizin babası (İbrahim) bu sözlerle İsmail ve İshak'ı Allah'a sığındırırdı: Her şeytandan ve her zehirli haşerattan, insana zarar ve musibet dokunan her gözden Allah'ın eksiksiz kelimelerine sığınırım.' "*[33]

Osman b. Ebi'l As'tan rivayet edildiğine göre o, İslam'a girdiğinden beri bedeninde hissettiği bir ağrıyı Allah Resûlü'ne bildirdi. Allah Resûlü (sav) ona dedi ki: "*Elini, bedeninde ağrıyı hissettiğin yerin üzerine koy. Üç defa 'Allah'ın adıyla!' de. Sonra yedi kez 'Hissettiğim ve sakındığım şeyin şerrinden Allah'a ve O'nun kudretine sığınırım.' de.*"[34]

Aişe'den (r.anha) rivayet edildiğine göre, o demiştir ki:

"Allah Resûlü (sav) *bir hastalık geçirdiği zaman Muavvizat Surelerini okuyup ellerine üflerdi ve ellerini vücuduna sürerdi. Vefat ettiği hastalığında ben de onun okuyup üflediği gibi ona Muavvizat'ı okuyup ellerine üfledim ve ellerini onun vücuduna sürdüm. "*[35]

Allahumme âmin.

---

31. 21/Enbiyâ, 84
32. Buhari, 5742; Ebu Davud, 3890; Tirmizi, 973; Ahmed, 12532
33. Buhari, 3371; Ebu Davud, 4737; Tirmizi, 2060; İbni Mace, 3525
34. Müslim, 2202; Ebu Davud, 3891; Tirmizi, 2080; İbni Mace, 3522
35. Buhari, 4439; Müslim, 2192

Her şeyin asli sahibi, herkese vâris olan (baki anlamında) ve kullarını vâris kılan Allah.

Dua

Rabbim! Sen El-Vâris'sin; dilediğini dilediğine vâris kılarsın. Bizi sevdiğin ve razı olduğun vârislerden kıl. Senin El-Vâris olduğunu anlamayı, bize miras olanı hak yolda infak etmeyi kolaylaştır. Bizi yeryüzüne vâris kıldığın muttakilerden eyle. Vârisi olduğumuz Kur'ân'ı hakkıyla ikame eden; onu yaşayan, yaşatan ve onunla cihad eden kullarından olmayı nasip eyle. Rabbim! Cennet senin lütfun ve kullarına olan rahmetindir. Bizleri Firdevs cennetlerine vâris kıl, oranın ebedî sakinlerinden eyle.
Allahumme âmin.

EL-VÂRİS

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri de El-Vâris'tir. "*Ve-ra-se/ Irs*" kökünden türeyen kelime, aralarında bir sözleşme olmaksızın kişiye intikal eden şey, anlamındadır.[1]

Irs kelimesi, gidenin ardından kalan her şey için kullanılır.[2] Geride kalan mal mülk gibi somut şeylere aynı kökten türeyen "*miras*", kültür gibi soyut şeylere de yine aynı kökten türeyen "*turas*" denmiştir.

El-Vâris ismi üç (3) ayrı ayette cem'i/çoğul sigasıyla varid olmuştur:

"Şüphesiz ki biz, (evet, gerçekten) biz diriltir ve öldürürüz. Ve (öldükten sonra geride bırakacaklarınıza) Vâris olan da biziz."[3]

"Yaşam koşulları ve refahın kendilerini şımarttığı nice toplumu helak ettik. İşte onların evleri! Onlardan sonra -çok az bir zaman dışında- oralarda oturulmamış (oralar viraneye dönmüştür). Oralara biz Vâris olduk."[4]

El-Vâris İsminin Anlamı

Her şeyin asli sahibi, herkese vâris olan (baki anlamında) ve kullarını vâris kılan Allah, demektir.

El-Vâris İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Vâris İsminin Tecellileri

Yüce Allah, her şeyin asıl sahibi, Malik-i Mutlak'tır. İnsanlar O'nun (cc) izin

1. Mufredatu'l Kur'ân, v-r-s maddesi
2. Zeccac
3. 15/Hicr, 23
4. 28/Kasas, 58

ve iradesine tabi olan emanetçilerdir. Bir gün ölürler ve emanetler, asıl sahibi olan Allah'a döner. Onlardan geriye kalana Allah vâris/mirasçı olur. Sonra da o geriye kalanları başkalarına emanet eder. Böylece bireyler ve toplumlar birbirini izler, yaşar ve ölürler. Bu devridaim kıyamet saatine kadar devam eder. O gün tüm mülkler zeval bulur, tüm malikler mülksüz kalır; zira El-Vâris olan Allah tecelli eder. Her şey asıl sahibine, Malik-i Mutlak'a döner. O (cc), tüm verdiklerini geri alır ve mutlak vâris olarak sorar:

"… (Allah seslenir:) "Bugün, hâkimiyet/ egemenlik kimindir?" (Zatında, fiillerinde ve sıfatlarında tek olan) El-Vâhid ve (her şeye boyun eğdirip hükmüne ram eyleyen) El-Kahhâr olan Allah'ındır."[5]

2. El-Vâris Olan Allah, Kitab'a Vâris Kılar

Her Müslim ümmet, vahyin vârisi/mirasçısıdır. Vahyi anlamak, yaşamak, insanları ona davet etmek ve ona karşı çıkanlara vahiyle cihad etmekle yükümlüdür.

Rabbimiz, bugün bizleri Kitab'a vâris kılmıştır. Bu durum, O'nun (cc) El-Vâris isminin bir tecellisidir:

"Sonra Kitab'ı kullarımızdan seçtiklerimize miras kıldık. Onlardan kimi nefsine zulmeder, kimisi orta yolludur. Kimisi de Allah'ın izniyle hayırlarda yarışıp öne geçer. Bu, büyük lütuf ve ihsanın ta kendisidir."[6]

Yüce Allah, kullarından dilediğini Kitab'a vâris kılar. Hiç şüphesiz Kitab'a vâris olmak başlı başına bir nimet, dünya ve ahiret için bir şereftir; ancak Kitab'a vâris olanlar, her zaman bu nimeti takdir etmez ve şükrünü eda etmezler. Ayette de belirtildiği gibi Kitab'a vâris olanlar üç kısma ayrılırlar: Nefsine zulmedenler, orta yollu olanlar ve Allah'ın (cc) izniyle hayırda yarışıp öne geçenler…

Bizler şu anda, El-Vâris isminin haklarında tecelli ettiği bahtiyar insanlarız; zira Allah (cc) tarafından son kitap olan Kur'ân'a vâris olduk.

Şimdi şu soruyu sormalıyız: "*Biz, bu kutlu verasetin neresindeyiz?*"

Bu soruyu önce Kur'ân'a soralım, sonra da her birimiz bir muhasebe yapalım…

Kitab'a Karşı Nefsine Zulmedenler

• Kitab'ı okumayanlar:

"Onların içinden Kitab'ı bilmeyen ümmiler vardır. (Kitab'a dair) birtakım emaniyye/ kuruntuya/ kulaktan dolma bilgiye sahiptirler ve onlar yalnızca zannetmektedirler."[7]

Bu tipler, Kitab'a inandığı hâlde Kitab'ı okumadıkları için kulaktan dolma bilgilere sahip olan insanlardır. İnandıkları ve yaptıkları yanlışların Kitap'ta

5. 40/Mü'min (Ğafir), 16
6. 35/Fâtır, 32
7. 2/Bakara, 78

yer aldığını zannederler. Bunlar, kıyamet günü Resûl'ün (sav) davalıları olarak diriltileceklerdir:

"Resûl der ki: 'Rabbim! Şüphesiz ki benim kavmim, bu Kur'ân'ı terk edilmiş olarak bıraktılar.' "[8]

• Kitab'ın hükümleri hakkında şüphe içinde olanlar:

"Onlar kendilerine ilim (vahiy) geldikten sonra, aralarındaki azgınlık/ kıskançlık/ bir diğer gruba üstünlük sağlama isteği nedeniyle ayrılığa düştüler. Şayet belirlenmiş bir süreye kadar, Rabbinin verilmiş sözü olmasaydı, aralarında hüküm verilirdi. Şüphesiz ki onların ardından Kitab'a mirasçı olanlar, huzursuzluk veren bir şüphe içerisindedirler."[9]

Bu; onu okumamalarının, mehcur/terkedilmiş bırakmalarının ve ayetleri üzerinde tefekkür etmemelerinin cezasıdır. Kitab'a olan ilgisizlikleri, onlara ceza olarak döner ve zaman içinde onun hükümlerinde şüpheye düşerler.

• Ne de olsa bağışlanacağız diye Kitap'la amel etmeyenler:

"Sonra onların yerine Kitab'a da mirasçı olan bir topluluk geçti. Dünya malının değersiz olanını alıyor ve (ne de olsa): 'Günahlarımız bağışlanacak.' diyorlardı. (Güya tevbe etmelerine rağmen) değersiz bir dünya malı geldiğinde yine onu alıyorlar. Oysa Allah'a karşı yalnızca hak olanı söyleyeceklerine dair onlardan Kitap sözü alınmamış mıydı? Kitab'ın içindekileri de sürekli okuyanlardı hâlbuki. Ahiret yurdu korkup sakınanlar için daha hayırlıdır. Akletmez misiniz?"[10]

Bunlar rüşvetçi din adamlarıdır. Allah'a (cc) söz vermiş olmalarına rağmen dünyanın geçici nimetlerine aldanıp Kitab'ın hükümlerini gizlerler. Egemen tağutların, hevasını ilah edinmiş servet sahiplerinin ve Allah yolundan alıkoyanların istediği şekilde konuşurlar. Gerekçeleri ise şudur: "*Günahlarımız bağışlanacak.*"

• Elleriyle kitap yazıp "*Bu Allah'tandır.*" diyenler:

"Az bir dünyalık elde etmek için elleriyle kitap yazan, sonra da: 'Bu, Allah'ın katındandır.' diyenlere yazıklar olsun. Elleriyle yazdıklarından ötürü yazıklar olsun onlara! (Uydurdukları kitaplar için: "Allah tarafından yazdırıldı." diyerek) elde ettikleri kazançtan ötürü de yazıklar olsun onlara."[11]

Her ümmette çıkar amaçlı olarak dini kullanan ve insanları Allah (cc) ile aldatan din simsarları vardır. Vahiy, böylelerinin gerçek yüzünü apaçık ortaya koyduğu için vahyi iptal etmek isterler. Onu inkâr etmek de işlerine gelmediğinden vahyin karşısına yeni/alternatif/paralel bir kitapla çıkarlar ve o kitap

8. 25/Furkân, 30
9. 42/Şûrâ, 14
10. 7/A'râf, 169
11. 2/Bakara, 79

da ya Allah (cc) tarafından (!) yazdırılmış olur ya da Allah Resûlü (sav) (!) rüyada ellerine tutuşturur…

• Konuşmalarına Kitap'tan ayetler serpiştirenler:

"Onlardan öyle bir grup vardır ki; (okuduklarını) Kitab'ın ayetlerinden sanasınız diye dillerini Kitap'la eğip bükerler. Oysa (ağızlarında geveledikleri şeyler) Kitap'tan değildir. (Ağızlarında geveledikleri şeyler için:) 'Bu, Allah katındandır.' derler. Oysa o, Allah katından değildir. Bile bile Allah'a karşı yalan söylerler."[12]

Bazı insanlar Kitab'ı parçalara böler; konuşmalarının arasına ilgili ilgisiz birtakım ayetler serpiştirir. Dinleyen, onun ayet okuduğunu sanar. Oysa ayetler sadece konuşmaya dini bir hava katmak içindir.

• Kitap'tan işine gelenle amel edip işine gelmeyeni terk edenler. Kur'ân ıstılahında bunun karşılığı şöyledir:

"… Yoksa siz Kitab'ın bir kısmına inanıp, bir kısmını inkâr mı ediyorsunuz?"[13]

Bu ayet Yahudilere hitaben indirilmiştir. Onların böyle ağır bir suçlamaya konu olmalarının nedenini Tevhid Meali'nden okuyalım:

Yahudilere, birbirleriyle savaşmaları ve birbirlerini sürgün etmeleri yasaklanmıştı. Onlar, Tevrat'ın bu kesin emrini çiğneyip savaşıyorlardı. Savaş esiri olan dindaşlarına Tevrat'ın hükmünü uyguluyor, serbest bırakma karşılığında fidye alıyorlardı. Böylece Kitap'tan işlerine gelene iman ediyor, işlerine gelmeyeni inkâr etmiş oluyorlardı. Bunun gibi işine gelen yerlerde Kitab'a uyup nefsine zor gelen yerlerde ise işi kitabına uyduranlar, Allah'ın (cc) ayetlerinden bir kısmını inkâr etmiş olurlar; çünkü din bir bütündür ve tamamı Allah'a (cc) aittir. Tam bir teslimiyetle teslim olunmadan Müslim/mümin olunmaz.

• İşlerine geldiğinde Kitab'a muhakeme olup işlerine gelmediğinde yüz çevirenler:

" 'Allah'a ve Resûl'e iman ve itaat ettik.' derler. Sonra onlardan bir grup (bu sözlerinin) ardından yüz çevirir. Bunlar mümin değillerdir. Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resûlü'ne çağrıldıklarında (bir de bakarsın ki) bunlardan bir grup yüz çevirmiş. Şayet hak onların lehineyse koşarak gelir, (hükme) boyun eğerler. Onların kalplerinde hastalık mı var? Yoksa şüpheye mi düştüler? Ya da Allah'ın ve Resûlü'nün onlara haksızlık yapacağından mı korkuyorlar? (Hayır, öyle değil!) Bilakis, bunlar zalimlerin ta kendileridir."[14]

Kitab'a Karşı Orta Yollu Olanlar

Genel bir başlık olarak diyebiliriz ki yukarıda sayılanları yapmayan herkes orta yol üzeredir: Kitab'ı anlayarak okuyan, onunla amel eden, onun hükümlerine

12. 3/Âl-i İmran, 78
13. 2/Bakara, 85
14. 24/Nûr, 47-50

yakinen inanan, dünya malı için onun hükümlerini gizlemeyen, ayetlerini tahrif etmeyen, lehine ya da aleyhine ona muhakeme olan ve onun hükmüne razı olanlar…

“Kendilerine verdiğimiz Kitab’ı hakkıyla (içindekilere inanıp, gereğiyle amel ederek) okuyanlar; işte bunlar Kitab’a hakkıyla iman ederler. Kim de ona karşı kâfir olursa, işte onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir.”[15]

“Sabrettikleri zaman, içlerinden bizim emrimizle yol gösteren imamlar/ önderler kıldık. Onlar bizim ayetlerimize yakinen inanıyorlardı.”[16]

“Musa’nın kavminden öyle bir topluluk vardır ki; hakka çağırır ve hakla hükmederler.”[17]

“Aralarında hükmetmesi için Allah’a ve Resûlü’ne davet edilen müminlerin sözü: ‘İşittik ve itaat ettik.’ demeleridir. İşte bunlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.”[18]

Hayırda Yarışıp Öne Geçenler

Kur’ân’a hakkıyla inanıp yaşamakla beraber; onun için mücadele eden, onunla cihad eden, insanları ona davet eden ve Kur’âni bir yaşam için örneklik teşkil edenlerdir:

“Kâfirlere itaat etme! Ve o (Kur’ân’la) onlara karşı büyük bir cihad ver.”[19]

“Allah yolunda hakkıyla/ Allah’ın şanına yakışır şekilde cihad edin. O sizi seçti. Dinde size bir darlık/ güçlük yüklemedi. Atanız İbrahim’in milletine (uyunuz)! O (Allah) sizleri bundan önce de bunda da Müslimler/ şirki terk ederek tevhidle Allah’a yönelen kullar diye isimlendirdi ki, Resûl size, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah’a tutunun. O, sizin Mevla’nızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!”[20]

“Muhacir ve Ensar’dan öncüler, ilkler ve onlara ihsan üzere tabi olanlar (var ya)! Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah’tan razı olmuşlardır. Allah onlar için altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler hazırlamıştır. En büyük kurtuluş budur işte.”[21]

Bu zikredilenler, Kur’ân’a karşı muamelede üç ayrı sınıfın özellikleridir. Bu özellikleri okuyup nefsimizi muhasebeye tutalım. Kur’ân’ın bugünkü vârisleri olan bizler, bu üç sınıftan hangisine dâhiliz?

---

15. 2/Bakara, 121
16. 32/Secde, 24
17. 7/A’râf, 159
18. 24/Nûr, 51
19. 25/Furkân, 52
20. 22/Hac, 78
21. 9/Tevbe, 100

3. El-Vâris Olan Allah, Yeryüzüne Vâris Kılar

Bir toplum, yeryüzünde güç ve imkân elde etmişse bu, El-Vâris isminin o toplum üzerindeki bir tecellisidir:

"Musa kavmine: 'Allah'tan yardım isteyin ve sabredin!' demişti. 'Şüphesiz ki yeryüzü, Allah'ındır ve ona kullarından dilediğini mirasçı/ sahip kılar. Akıbet/ mutlu son muttakilerindir.' "[22]

Müminlerin fetih sonrası elde ettiği topraklar ve İslam'a açılan yurtlar da Rabbimizin (cc) El-Vâris isminin bir tecellisidir:

"Onların topraklarına, yurtlarına, mallarına ve henüz ayak basmadığınız topraklara sizleri mirasçı kıldı. Allah, her şeye kadîrdir."[23]

Yüce Allah, El-Vâris isminin müminler için tecelli etmesini ister, onları El-Vâris isminin özel tecellisine mazhar olmaya davet eder:

"Biz, yeryüzünde zayıf bırakılmış olan (mustazaflara) iyilik yapmak, onları (kendilerine uyulan) imamlar yapmak ve onları (yeryüzüne) vâris kılmak istiyoruz."[24]

Bu, bir müjde olduğu gibi bir teşviktir de aynı zamanda. Bununla birlikte Allah (cc) yeryüzüne vâris olmanın şartlarını da belirlemiştir. Bu şartları yerine getirenler, Allah'ın (cc) bir ikramı olarak yeryüzüne vâris olabilirler. Şartları yerine getirmeyenler ise firavunların egemenliği altında mustazaf (zayıf bırakılmış) olarak yaşamaya mahkûm olurlar.

Yeryüzüne Vâris Olmanın Şartları

Allah'tan Yardım İstemek ve Sabretmek

"Musa kavmine: 'Allah'tan yardım isteyin ve sabredin!' demişti. 'Şüphesiz ki yeryüzü, Allah'ındır ve ona kullarından dilediğini mirasçı/ sahip kılar. Akıbet/ mutlu son muttakilerindir.' "[25]

Bu şartların ilki Allah'tan (cc) yardım istemek ve sabırla direnmektir, yani şartlara teslim olmamak ve mustazaflığın bir kader olmadığını kabul etmektir. Müstekbirlere karşı Allah'tan (cc) çokça yardım istemek, onların saptırıcı teklifleri ve caydırıcı tehditlerine karşı sabırlı olmak, istikameti korumaktır.

Salih Olmak

"Andolsun ki zikirden sonra Zebur'da da şöyle yazdık: 'Şüphesiz ki yeryüzüne, salih kullarım vâris olacaktır.' "[26]

İkinci şart, salih olmaktır. Salih olmak; Allah'a (cc) yakın olmak, taatlerle arınmak, emir ve nehiylere riayet etmektir. Salih olmayanlar yeryüzünü ıslah

22. 7/A'râf, 128
23. 33/Ahzâb, 27
24. 28/Kasas, 5
25. 7/A'râf, 128
26. 21/Enbiyâ 105

edemezler. Allah'a yakın olmayanlar, rabbani ve nübüvvet menheci üzere bir iktidar oluşturamazlar. Bir güç ve iktidar elde etseler dahi güçle zehirlenir, müstekbirleşirler.

Tevhid Üzere Olmak

"Allah, içinizden iman edip salih amel işleyenlere vadetti: Onlardan öncekileri yeryüzünün halifeleri kıldığı gibi onları da yeryüzünün halifeleri kılacak, razı olduğu dinlerinde kendilerine iktidar/ güç verecek ve korkularından sonra onları emniyete kavuşturacaktır. (Bu vaatte bulundukların) bana ibadet eder, hiçbir şeyi bana ortak koşmazlar. Kim de bundan sonra kâfir olursa işte bunlar, fasıkların ta kendileridir!"[27]

Üçüncü ve en önemli şart, tevhid üzere olmaktır: İman, salih amel, yalnızca Allah'a ibadet etmek ve hiçbir şeyi O'na (cc) ortak koşmamak. Allah (cc), bu dört şartı yerine getirenlere büyük bir vaadde bulunmuştur.

Yakin Üzere Olmak

"Sabrettikleri zaman, içlerinden bizim emrimizle yol gösteren imamlar/ önderler kıldık. Onlar bizim ayetlerimize yakinen inanıyorlardı."[28]

Son şart ise sabra eşlik eden yakindir. Allah'ın (cc) ayetlerine yakinen inanmak, O'nun (cc) vaadine güvenmek ve yakinen inanmayanların vesveselerine kapılmamaktır.

Hiç şüphesiz bugün yeryüzüne vâris olanlar; ekini ve nesli ifsat eden ve yeryüzünde haksızca büyüklenen müstekbirlerdir. Yine hiç şüphesiz bir gün Allah'ın (cc) vaadi yerine gelecek ve sevdiği kullarını oraya vâris kılacaktır. Kıştan sonra baharın ve geceden sonra şafağın geleceğinden emin olduğumuz gibi bu hakikatten de emin olmalıyız.

Evet, El-Vâris ismi mutlaka tecelli edecektir. Asıl gündemimiz şu olmalıdır: "*Bu isim tecelli ettiğinde ben nerede olacağım, hangi safta yer alacağım?"*

4. El-Vâris Olan Allah, Mirasa Vâris Kılar

Miras, yüce Allah'ın kulunu rızıklandırması, El-Vâris isminin hayatımızdaki özel bir tecellisidir. El-Vâris olan Rabbimiz; vârislerin kim olduğunu ve paylarını tüm ayrıntılarıyla belirlemiş, El-Mubîn ismiyle apaçık hâle getirmiştir. Nîsa Suresi'nin 7-14. ayetleri ve 176. ayeti miras hukukunu düzenleyen ahkâm ayetleridir.

Bize düşen, Allah'ın taksimatına razı olmak ve en adil düzenlemenin bu olduğuna kanaat etmektir; zira Allah (cc) miras konusunda insanları iki kısma ayırmıştır:

"Bu (miras hükümleri) Allah'ın sınırlarıdır. Kim de Allah'a ve Resûlü'ne itaat

27. 24/Nûr, 55
28. 32/Secde, 24

ederse, onu altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetlere sokar. Bu büyük bir kazançtır/ başarıdır. Kim de Allah'a ve Resûlü'ne isyan eder ve O'nun sınırlarını çiğnerse, onu içinde ebedî kalacağı ateşe sokar ve onun için alçaltıcı bir azap vardır."[29]

Bu sert üslubun özel bir nedeni vardır: Miras, insanın yumuşak karnı olan mal ile ilgilidir. Söz konusu mal olduğunda insan istikameti kaybedebilmekte ve şeytanın adımlarına uyabilmektedir. Allah (cc) insanın zaafını bildiği için, olayın ciddiyetini anlatacak kadar net ve hiçbir tereddüde yer bırakmayacak kadar açık bir üslup kullanmıştır.

Kur'ân'dan öğrendiğimiz kadarıyla miras hukukunda zulme en fazla uğrayan iki sınıf vardır: Kadınlar ve yetimler. Bildiğimiz gibi cahiliye, güçlünün güçsüzü sömürdüğü düzenin adıdır. İnsan, kadını ve yetimi güçsüz gördüğünden her cahiliye düzeninde bu iki sınıf zulme ve haksızlığa maruz kalmıştır. Mekke cahiliyesi, bu iki sınıfa mirastan hiçbir şey vermiyor; ola ki miras kaldı, hemen ellerinden alıyor ve kadınları da miras gibi elden ele aktarıyorlardı.

Allah (cc) insanları bu konuda özel olarak uyardı:

"Şüphesiz ki yetimlerin mallarını zulümle yiyen kimseler, ancak karınlarına ateş dolduruyorlar. Ve onlar alevleri dehşet saçan ateşe gireceklerdir."[30]

"Ey iman edenler! Kadınlara zorla mirasçı olmanız size helal değildir. Apaçık bir fuhşiyat/ zina işlemedikleri sürece, verdiğiniz (mehirleri) geri almak için zorbalıkla baskı yapmayın. Onlarla iyilikle geçinin. Şayet onlardan hoşlanmazsanız (acele etmeyin). Umulur ki hoşlanmadığınız bir şeyde Allah çokça hayır kılar."[31]

Bugün içinde yaşadığımız cahiliye de dünden farklı değildir. Fırsatını bulan, kadını ve yetimi yine yok sayıyor, eziyor. Toplumsal baskı uygulayarak miras hakkından feragat ettiriyor… Muvahhid müminler bu tehlikeli cahiliye ahlakına karşı dikkatli olmalıdır; çünkü kadını ve yetimi yok saymak, Allah'ın (cc) El-Vâris ismine bir itiraz ve O'nun (cc) hududunu çiğnemektir.

5. Maldan İnfak Etmek: Göklerin ve Yerin Mirası Allah'ındır!

Allah (cc) biz kullarını sürekli infaka ve sadakaya davet eder. Veren el olmayı, paylaşmayı, başkalarını nefsimize tercih etmeyi tavsiye eder.

İnfaka bu kadar çok vurgu yapılmasının özel bir nedeni vardır: İnfak arındırır, temizler, şer'i ifadeyle tezkiye eder:

"O ki; malını vererek arınır."[32]

Kişi infak ettikçe kalbi berraklaşır; onu ağırlaştıran masiyet lekelerinden

29. 4/Nîsa, 13-14
30. 4/Nîsa, 10
31. 4/Nîsa, 19
32. 92/Leyl, 18

ve kulluk yolunda tökezleten kalp tortularından arınır. İç dünyamıza dönüp baktığımızda birçoğumuz, malımızdan infak ettikten sonra rahatladığımızı, gönlümüzün genişlediğini ve manevi bir huzur duyduğumuzu hissetmişizdir. Bunun yanında infak yaparken zorlandığımızı ve bir şeylerin bizi engellediğini de fark etmişizdir; zira insan, mala karşı fıtri bir istek duyar. Onu biriktirmek ve çoğaltmak ister. Bu sebeple infaka yeltenen her insan nefsinde iki ses duyar: Biri, infaka davet eden rahmani ses; öteki, insanı malın azalmasıyla korkutan ve cimriliğe davet eden şeytani ses.

Allah (cc) bu iki ses arasında kalan insana yardım eder. İnfak bilincini oluşturması ve şeytanın gerekçelerini çürütmesi için insana kaideler öğretir. Bu kaidelerden biri şudur:

"Göklerin ve yerin mirası Allah'a ait olmasına rağmen, ne oluyor size ki infak etmiyorsunuz? ..."[33]

Allah (cc) cimrilere şöyle seslenir:

"Allah'ın lütuf ve ihsanından verdiği (nimetler) konusunda cimrilik edenler, (bu cimriliğin) onlar için hayır olduğunu sanmasınlar. (Hayır, öyle değil!) Bilakis onlar için şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde bir bağ olarak boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir. Allah yaptıklarınızdan haberdardır."[34]

İnsan, göklerin ve yerin mirasının Allah'a (cc) ait olduğunu bilmeli, bunu sıklıkla nefsine hatırlatmalıdır. Onu, elindeki mala vâris kılan Allah'tır. İnsan, malın asıl sahibi değil, emanetçisidir. Bir gün ya o ölecek, malı başkasına kalacaktır ya da mal bir şekilde elinden çıkacaktır. Sonunda ise her şey, asıl sahibi olan Allah'a (cc) kalacak ve mülk, yine El-Vâris'e dönecektir.

Öyleyse El-Vâris'in infak çağrısına kulak vermeli ve İlahi emre icabet etmelidir insan. Malın azalacağından endişe duymamalıdır; çünkü El-Vâris olan Allah, infak edilenin yerini dolduracağına söz vermiştir:

"De ki: 'Şüphesiz ki Rabbim, kullarından dilediğine rızkı genişletir, (dilediğine) daraltır. Her ne infak ederseniz (Allah,) yerine başkasını koyar. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.' "[35]

6. El-Vâris Olan Allah, Cennete Vâris Kılar

El-Vâris isminin en güzel tecellisi hiç şüphesiz ahirette olacaktır; çünkü o gün, Allah (cc) sevip razı olduğu kullarını; kendi eliyle hazırladığı, hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir aklın hayal edemeyeceği nimetlerle donattığı cennete vâris kılacaktır:

---

33. 57/Hadîd, 10
34. 3/Âl-i İmran, 180
35. 34/Sebe', 39

"İşte bunlar vâris olanlardır. Onlar, Firdevs cennetlerine vâris olurlar ve orada ebedî kalırlar."[36]

Bu veraset, dünya miraslarına benzemez; kesintisi yoktur, ölümsüzdür, sınır ve yasak yoktur. Bu verasette tek ölçü, insanın istemesi ve arzu duymasıdır:

"(İman ve salih amelde) önde olanlar, (onlar) öncülerdirler. Bunlar (Allah'a) yakınlaştırılmışlardır. Naim cennetlerinde, birçoğu öncekilerdendir. (Geçmiş ümmetlerdendirler.) Az bir kısmı da sonrakilerdendir. (Altın ve mücevherlerle) işlenmiş tahtlar üzerinde, karşılıklı olarak yaslanmış hâlde, etraflarında ebedî/ölümsüz kılınmış (hizmetkâr) gençler dolanır, kaynağından doldurulmuş bardaklar, testiler ve kadehlerle. (Onu içtiklerinden dolayı) ne başları ağrır ne de (sarhoşlukla) akılları gider. Seçecekleri meyveler, canlarının istediği kuş eti, iri gözlü huriler, saklı inciler gibidir (onlar). Yaptıkları (salih amellerin) karşılığı olarak, orada, boş/faydasız ve günah olacak bir söz işitmezler. İşitecekleri tek söz, (karşılıklı söyleyecekleri) "Selam, Selam"dır. (Amel defterlerini sağdan alacak olan) Ashabu'l Yemin, ne Ashabu'l Yemin'dir ama! Dikensiz, dalları meyve dolu kiraz ağaçları, meyveleri iç içe geçmiş muz ağaçları, uzayan gölgeler, kesintisiz akan sular, çokça meyveler, arkası kesilmeyen ve yasaklanmayan (meyveler), ve yükseltilmiş döşemeler üzerinde (olacaklardır). Şüphesiz ki biz, (cennet kadınlarını) yeniden yaratmışızdır. Onları bakire kılmışızdır. Eşlerine aşık ve yaşıt, (bu nimetler, amel defterlerini sağdan alacak olan) Ashabu'l Yemin içindir."[37]

Bu, mirasların en güzeli, en şereflisidir. Her mümin, El-Vâris isminin kendi hakkında, bu anlamıyla tecelli etmesini ister. Allah (cc), yüreği cennet sevgisiyle mamur kulları için bu ismin kimlere tecelli edeceğini madde madde sıralamıştır:

"Şüphesiz ki müminler, kurtuluşa ermişlerdir. Onlar ki; namazlarında huşu içerisindedirler. Onlar, boş şeylerden yüz çevirir, ilgi duymazlar. Onlar, zekât sorumluluğunu yerine getirirler. Onlar, iffetlerini korurlar. Eşleri veya cariyeleri müstesna. Bunlarla (beraber olmaları) nedeniyle kınanmazlar. Kim de bundan ötesini arar (eşi ve cariyesi dışındakilerle beraber olmaya yeltenirse), işte böyleleri haddi aşanlardır. Onlar, (gerek Rableriyle kendi aralarında gerek insanlarla aralarında var olan) emanetlerini ve sözlerini gözetirler. Onlar, (vakitlerine, şart ve rükünlarına, huşu ve sünnetlerine dikkat ederek) namazlarını korurlar. İşte bunlar vâris olanlardır. Onlar, Firdevs cennetlerine vâris olurlar ve orada ebedî kalırlar."[38]

Mümin, kendini bu maddelere arz ederek bir kulluk röntgeni çekebilir. Böyle bir muhasebe, neyin eksik olduğunu ve neye ihtiyaç duyduğumuzu açık bir şekilde ortaya koyacaktır.

---

36. 23/Mü'minûn, 10-11
37. 56/Vâkıa, 10-38
38. 23/Mü'minûn, 1-11

El-Vâris İsmiyle Dua

Rabbim! Sen El-Vâris'sin; dilediğini dilediğine vâris kılarsın. Bizi sevdiğin ve razı olduğun vârislerden kıl. Senin El-Vâris olduğunu anlamayı, bize miras olanı hak yolda infak etmeyi kolaylaştır. Bizi yeryüzüne vâris kıldığın muttakilerden eyle. Vârisi olduğumuz Kur'ân'ı hakkıyla ikame eden; onu yaşayan, yaşatan ve onunla cihad eden kullarından olmayı nasip eyle. Rabbim! Cennet senin lütfun ve kullarına olan rahmetindir. Bizleri Firdevs cennetlerine vâris kıl, oranın ebedî sakinlerinden eyle.

Allahumme âmin.

Kendine ve kullarına yeten, her şeyin kendisine muhtaç olduğu, hiçbir şeye muhtaç olmayan ve mutlak zenginlik sahibi Allah.

Dua

Rabbim! Sen El-Ğanîy'sin. Göklerin ve yerin hazineleri, mirası ve mülkü sana aittir. Sen hiçbir şeye muhtaç değilsin, biz ise sana muhtacız. Bizi ihsanınla ve lütfunla zengin kıl. Helalin bize yetsin ki haram kıldığından korunalım. Bizi asıl zenginlik olan gönül zenginliğiyle rızıklandır. Sana karşı istiğnayla azgınlaşmaktan sana sığınırız; bizi istiğna ahlakından muhafaza et!

Allahumme âmin.

EL-ĞANÎY

Genel Bilgiler

Allah'ın (cc) güzel isimlerinin bir diğeri de El-Ğanîy'dir. Kelime *"ğe-ne-ye/ğına"* kökünden türemiştir. Bu kök iki asli anlama sahiptir. İlki yeterlilik, ikincisi sestir.[1] Rabbimiz için kullanılan El-Ğanîy isminde yeterlilik anlamı esas alınır; kimseye muhtaç olmadığını, kendine ve kullarına yettiğini ve mutlak zenginliğe sahip olduğunu ifade eder.

Bu isim Kur'ân'da on sekiz (18) defa varid olmuştur:

"Güzel bir söz ve bağışlama, arkasından eziyet gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[2]

"Musa demişti ki: 'Siz ve yeryüzünde bulunanların tamamı kâfir olsanız şüphesiz ki Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlıklar tarafından övülen) Hamîd'dir.' "[3]

"Ey insanlar! Sizler, Allah'a muhtaçsınız. Allah ise (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd'in ta kendisidir."[4]

El-Ğanîy İsminin Anlamı

Kendine ve kullarına yeten, her şeyin kendisine muhtaç olduğu, hiçbir şeye muhtaç olmayan ve mutlak zenginlik sahibi Allah, demektir.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, ğ-n-y maddesi
2. 2/Bakara, 263
3. 14/İbrahîm, 8
4. 35/Fâtır, 15

El-Ğanîy İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Ğanîy Olan Allah'ın Zenginliği ve Tecellileri

Rabbimiz El-Ğanîy'dir. O'nun zenginliği mutlaktır; hem kendine yeter ve hiçbir şeye ihtiyaç duymaz hem de tüm varlığa yeter ve onların tüm ihtiyaçlarını karşılar.

Yüce Allah'ın zenginliği, O'nun El-Melik ismiyle anlaşılır. Gökte ve yerde olan her şey, bildiğimiz ve bilmediğimiz tüm âlemler ve bütün olarak varlık O'na (cc) aittir:

"Göklerde ve yerde ne varsa O'na aittir. Ve şüphesiz ki Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd olanın ta kendisidir."[5]

İnsan için değerli olan ne varsa onun asıl sahibi Allah'tır (cc). Gökler, yer ve ikisinin ihtiva ettiği tüm kıymetler/hazineler Allah'ındır:

"... Göklerin ve yerin hazineleri Allah'ındır..."[6]

"Her şeyin asıl hazineleri/ kaynakları bizim katımızdadır. Ancak ondan belirli bir miktar indiririz."[7]

Allah'ın (cc) zenginliği maddeye bağlı değildir. Verdikçe azalmaz, harcadıkça tükenmez. Rabbimiz tüm eksikliklerden münezzehtir. O, her an bir iştedir; her an yaratmakta, ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını dağıtmakta, canlıların maddi ve manevi rızkını vermektedir...

Sayısını yalnızca Allah'ın (cc) bileceği yıllardır, sayısını yalnızca O'nun bileceği sayıda canlının ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu durum O'nun zenginliğinden zerre kadar eksiltmemiştir. Kıyamete kadar da eksiltmeyecektir:

"... Ey kullarım, önceden geçenleriniz, sonra gelecek olanlarınız, insanlarınız ve cinleriniz bir yerde dursalar da benden isteseler, ben de her birinize istediklerini versem bu benim yanımdakinden/ hazinemden bir şey eksiltmez..."[8]

O (cc), mutlak ve kâmil bir zenginlik sahibidir. Zenginliğin tüm kusur ve eksikliğinden münezzehtir. O'nun zenginliği her yönden övgüyü hak eden "*mahmud*" bir zenginliktir. Bundan olsa gerek El-Ğanîy ismi en çok El-Hamîd ismiyle birlikte gelmiştir.

Dünya zenginleri katı kalpli olur, insanlara karşı mesafelidir. Oysa Allah (cc) hiçbir şeye ihtiyaç duymamasına ve onlardan müstağni olmasına rağmen merhametli bir zenginliğe sahiptir:

---

5. 22/Hac, 64
6. 63/Munafikûn, 7
7. 15/Hicr, 21
8. Müslim, 2577

"Rabbin (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, rahmet sahibidir. Dilerse sizi giderir, ardınızdan -sizi başka bir kavmin soyundan var ettiği gibi- yerinize dilediği başka bir topluluk getirir."[9]

Dünya zenginlerinin zenginliği korkutur. Allah'ın (cc) zenginliğiyse kalplerde ümit ve rağbet oluşturur. Kul, Rabbinin rahmet yönünden de zengin olduğunu bilir.

Dünya zenginleri cimri olur. Rabbimiz (cc) ise zenginliğiyle beraber cömerttir; kerem ve ihsan sahibidir:

"… Kim de şükrederse, kendi yararına şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, şüphesiz benim Rabbim (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (cömert, ihsanı bol olan) Kerîm'dir."[10]

Kul, Rabbinin (cc) zenginliğinden ürkmez, istemekten çekinmez. O'nun kerem yönünden de zengin olduğunu bilir ve her ihtiyacını O'ndan ister.

Dünya zenginleri müsamahasız, öfkeli ve kıyıcıdır. Hata yapanı affetmez; güç ve nüfuzlarını kullanıp cezalandırır. Rabbimiz Allah (cc) ise zenginliğinin yanında El-Halîm'dir. Kullarını cezalandırmaz, erteler. Onları tevbeye ve istiğfara davet eder:

"Güzel bir söz ve bağışlama, arkasından eziyet gelen bir sadakadan daha hayırlıdır. Allah (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[11]

2. El-Ğanîy Olan Allah, Ne Kadar Zenginse Biz O Kadar Fakiriz!

"Ey insanlar! Sizler, Allah'a muhtaçsınız. Allah ise (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd'in ta kendisidir."[12]

Fakr/muhtaçlık bizim ayrılmaz bir parçamızdır. Doğduğumuz günden öleceğimiz güne kadar, kendimize yettiğimiz ve bir başkasına muhtaç olmadığımız tek bir an bile yoktur. Neden? Çünkü Allah (cc), bizi fakr/muhtaçlık duygusuyla yaratmıştır. Bu sebeple her birimiz sürekli arayış içindeyiz. Yardımlaşacağımız, paylaşacağımız, ünsiyet duyacağımız, arkadaş olacağımız… birilerini ararız.

Bu fıtri ihtiyaç, kimimizi dünya ve ahiret saadetine eriştirir, kimimizi ise iki cihanda bedbaht eder. Derinlerde duyduğumuz bu fakr hâlini, gönüllü olarak Allah'a (cc) yönlendirenler hakiki maksudu bulur. Allah'ı (cc) unutup da bu duyguyu malla, insanla, eğlenceyle, sanatla, işle, kariyerle… dindirmeye çalışanlar ise bulamaz. Bulamamakla kalmaz; tuzlu sudan içenin susuzluğunun arttığı

---

9. 6/En'âm, 133
10. 27/Neml, 40
11. 2/Bakara, 263
12. 35/Fâtır, 15

gibi, aradıkça da ihtiyacı artar. Ne susuzluğu biter ne de sudan içmeye doyar. İçtikçe susar, susadıkça içer…

Fakr ihtiyacını Rabbine yönelten birini düşünelim: Vicdanının derinliklerinde duyduğu ihtiyaç, onu duaya, secdeye, davaya hizmete, gece buluşmalarına, halvete ve zikre sevk eder. Bu ibadetlerden her biri kalbi mutmain edip gönlüne genişlik vermesinin yanında, onu adım adım Rabbine yaklaştırır. Her bir adımda hem nefsinin hem de Rabbinin hakikatini daha iyi anlar. Zirvelere çıkan bir dağcı gibi yükseldikçe, zirve gözünde büyür ve geride kalan her şey küçülür.

Allah'a yakınlaştıkça Allah (cc) insanın gönlünü, yüreğini, kalbini doldurur; rahmetin, muhabbetin, velayetin o eşsiz lezzetini tattırır. Hiç şüphesiz gerçek lezzeti tadan, yapay ve sanal tatlardan uzaklaşır. İhtiyaç duydukça El-Ğanîy olan Allah'a (cc) yönelir.

Tam tersini düşünelim: Bir insan ihtiyacını gidermek için mala yönelsin. Zenginleştikçe güçleneceğine ve maddi imkânlarla ihtiyaçlarını gidereceğine inansın. Böyle bir insan kazandıkça doymaz, tam tersi kazanma hırsı artar. Hırs arttıkça huzursuzluğu artar, ne kadar kazanırsa kazansın mutmain olmaz. Kazandıkça insanlara olan güveni zedelenir. Şeytanın da vesvesesiyle her insani davranış arkasında menfaat arar, basit bir tebessüme dahi olmadık anlamlar yükler.

Günün birinde paranın alamadığı ihtiyaçları olur. Parayla sağlık alamayacaktır. Parayla evlatlarını evde tutamayacaktır. Parayla kardeşten öte bir dost bulamayacaktır. Şeytan yine devreye girecek ve ömrünün boşa gittiğini, tüm çabasının heba olduğunu fısıldayacaktır. Allah'a (cc) yakınlaşamadığı için dinini, huzur bulamadığı için dünyasını zayi etmiş olacaktır.

İnsani ve fıtri olan bu ihtiyaç, her birimizde mevcuttur. Kâfir olsun mümin olsun, salih olsun facir olsun, her birimiz bu duyguyla dünyaya geliyoruz. Bahtiyar olan odur ki; bu ihtiyacı Rabbine, Mevla'sına, ilahına yönlendirir. Mahrum ise Allah'ı (cc) bırakır ve ihtiyacını gidermeyecek, susuzluğunu arttıracak şeylere yönelir.

Kulların Allah'a (cc) olan ihtiyacı iki şekildedir:

"… İlki, zorunlu muhtaçlıktır. Bu, iyi ya da facir olsun her insanın duyduğu ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç, kişiye övgü getirmediği gibi yergi de getirmez; ona sevap kazandırmadığı gibi cezaya da uğratmaz.

İkincisi ise seçime bağlı olan ihtiyaçtır. Kişinin iki bilgiye sahip olmasının neticesinde meydana gelir:

- *Kulun Rabbini bilmesi/ tanımasıdır.*
- *Kulun nefsini bilmesi/ tanımasıdır.*

Bu iki bilgiyi elde ettiğinde onda ihtiyari ihtiyaç duygusu oluşur. (Allah'a (cc) karşı isteğe bağlı olarak) duyulan bu ihtiyaç; kulun zenginliğinin, kurtuluşunun ve saadetinin alametidir. Kim Rabbinin mutlak zengin olduğunu bilirse nefsinin mutlak

fakir/ muhtaç olduğunu bilir. Kim Rabbinin mutlak kudret sahibi olduğunu bilirse nefsinin mutlak aciz olduğunu bilir. Kim Rabbinin mutlak izzet sahibi olduğunu bilirse nefsinin mutlak miskinliğini bilir. Kim Rabbinin mutlak ilim ve hikmet sahibi olduğunu bilirse nefsinin mutlak cehaletini bilir.

Allah (cc)*; kulunu hiçbir şeyi bilmediği, hiçbir şeye güç yetiremediği ve hiçbir şeye sahip olamadığı bir hâlde dünyaya getirir. O, bebekken ne verebilir ne engel olabilir ne faydalı olabilir ne de zarar verebilir. İnsan bu durumdayken kendisiyle eksikliğini gidereceği birilerine muhtaçtır. Bu, her insanın şahitlik ettiği ve hissettiği bir hâldir. Malumdur ki onun bu muhtaçlık hâli, zatından (insan/ kul/ yaratılmış olmasından) dolayıdır ve yine malumdur ki zatı (kul oluşu) devam ettikçe muhtaçlık hâli de devam edecektir; öyleyse o, (kul olarak) bu mertebeyi aşıp rububiyet ve kendine yetme makamına ulaşamaz. Bilakis o, muhtaç bir kul olarak yaratıcısına muhtaç/ fakir olmaya devam edecektir...*

Ne zaman ki Allah (cc)*, kula bolca nimet verir; rahmetini üzerine akıtır; zahirî ve bâtıni olarak olgunlaşacağı sebepleri ona ulaştırır; ona görme, işitme ve kalp verir; ona öğretir; kudret verir, imkân verir; atı ve deveyi onun hizmetine verir... insan mülkte nasibi olduğunu zanneder. Allah* (cc) *ile beraber nefsi için de mülkiyet iddia eder.*

O ilk hâlini (bebekliğini), yokluk, fakirlik ve ihtiyaç hâllerini tamamen unutur. Sanki (çocukluğundaki) fakir ve muhtaç o değilmiş de bir başkasıymış gibi (davranır)..."[13]

Kazanan bu noktada kazanır, kaybeden de bu meselede kaybeder. Kaybeden/Allah (cc) tarafından yardımsız bırakılan; hakikatini bilmez, nefsini unutur. Rabbine olan ihtiyaç, fakr ve mecburiyetini unutur. Azgınlaşır ve yoldan çıkar; şakilik/bedbahtlık ona vacip olur:

"Asla! Hiç şüphesiz, insan azgınlaşır. Kendini müstağni (kimseye ihtiyacı olmayan, kendisine yeten) olarak gördüğünde."[14]

Yaratılmışların en kâmili, kulluğu en kâmil olan ve Allah'a (cc) olan ihtiyacının, fakrının ve mecburiyetinin en fazla farkında olan insan; göz açıp kapama süresince dahi Allah'tan müstağni olmadığını bilendir. Bundan dolayı Allah Resûlü (sav) şöyle dua ederdi:

"Tüm işlerimi ıslah et. Beni göz açıp kapama süresince de olsa nefsimle başbaşa bırakma ve kullarından kimseye havale etme."[15]

Ve şöyle dua ederdi:

"Ey kalpleri eviren çeviren! Kalbimi dinin üzere sabit kıl."[16]

O (sav) biliyordu ki; kalbi kendinin değil, Allah'ın (cc) elindedir ve Allah, kal-

13. bk. Nehcu'l Esma, 232 ve sonrası İbni Kayyım'dan (rh) özetle
14. 96/Alak, 6-7
15. Mucemu's Sağir, Taberani, 444; Mucemu'l Evsat, 3565
16. Tirmizi, 2140; İbni Mace, 3834; Ahmed, 12107

bini dilediği gibi çevirebilir. O (sav), Allah'ın şu ayetini okuyup dururken (nasıl bilmesin ki):

"Şayet (ayağını) sabit kılmasaydık, neredeyse onlara az bir şey meyledecektin."[17]

Onun (sav) Rabbine (cc) olan mecburiyet ve ihtiyacı; O'nu tanıması, O'na yakınlığı ve O'nun yanındaki değeri oranındadır…

Yukarıda İbni Kayyım'dan aktardığımız gibi her insan Allah'a (cc) muhtaçtır. Ne mutlu o insana ki gönüllü ve bilinçli olarak Rabbine ihtiyaç duyar. Bu fıtri hâlini, kulluğunun bir parçası kılar.

3. İstiğna: Ahlaki ve Akidevi Bir Hastalık

Kulun, Rabbine olan ihtiyacını bilmesi ve buna göre Rabbine kulluk etmesi, tevhid inancının gereğidir. Tevhid inancına göre mutlak zengin ve her şeyin kendine muhtaç olduğu yalnızca Allah (cc); mutlak fakir ve her şeyiyle Rabbine muhtaç olan da insandır.

İnsanı ilahlaştıran cahiliye, tevhid inancının tam karşısında konumlanır. İnsanın kâinatın efendisi olduğunu, her şeyin insan akıl ve becerisine ihtiyaç duyduğunu, insanın tüm bağlardan kurtulup tam anlamıyla özgürleşmesi gerektiğini savunur. Modern cahiliyenin kadim cahiliyeden devraldığı bu inanç, İslam'da "*istiğna*" kavramının karşılığıdır. İstiğna, kişinin kendini yeterli görmesi ve Allah'a ihtiyaç duymama hâlidir:

*"Kim de cimrilik eder ve **(Allah'a) ihtiyacı yokmuş gibi davranırsa**, ve en güzel olanı yalanlarsa, biz de ona zor olanı (masiyet ve cehennemi) kolaylaştırırız."*[18]

"Asla! Hiç şüphesiz, insan azgınlaşır. Kendini müstağni (kimseye ihtiyacı olmayan, kendisine yeten) olarak gördüğünde."[19]

İstiğna, Ğinayla (Zenginlikle) Başlar!

Yukarıda verdiğimiz iki ayet dikkatle okunduğunda istiğna ahlakıyla dünya malı arasında kuvvetli bir bağ olduğu görülür. İnsan zenginleştikçe kendini yeterli görmeye başlar. İhtiyaç duyduğu şeyleri maddi olanaklarıyla elde edeceğini düşünür. Kişiyi Rabbine (cc) karşı azgınlaştıran da işte bu duygudur.

İstiğna, adım adım kalbe yerleşen bir hastalıktır. Refahın artmasına paralel olarak artış gösterir. İlk alameti duayı terk etmektir; zira dua kulun Allah'a muhtaç olduğunu ilan etmesidir:

"Rabbiniz buyurdu ki: 'Bana dua edin size icabet edeyim. Hiç kuşkusuz, bana

17. 17/İsrâ, 74
18. 92/Leyl, 8-11
19. 96/Alak, 6-7

ibadet etmekten büyüklenenler, boyun eğmiş/ alçaltılmış olarak cehenneme gireceklerdir.' "[20]

İkinci adımı ibadetlerden kaçınmak; infakı, haccı, şükrü eda etmemektir:

"Şüphesiz ki insanlar için yeryüzünde kurulmuş ilk ev, Mekke'deki mübarek ve âlemlere hidayet olan (Kâbe'dir). Onun içinde apaçık ayetler ve İbrahim'in makamı vardır. Kim oraya girerse emniyettedir. Ona yol bulanlara/ güç yetirenlere (Allah'ın hakkı olarak) evi haccetmeleri farzdır. Kim de inkâr ederse şüphesiz ki Allah, âlemlere ihtiyacı olmayandır."[21]

"Andolsun ki biz, Lokman'a hikmet verdik. (Verdiğimiz nimete karşılık) 'Allah'a şükret.' diye (emrettik). Kim de şükrederse, kendi lehine şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse şüphesiz ki Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd'dir."[22]

"İşte sizin durumunuz budur: Allah yolunda infak etmeye çağrılmaktasınız, içinizden bazıları cimrilik etmektedir. Kim de cimrilik ederse, ancak kendi aleyhine cimrilik etmiş olur. Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy'dir. Muhtaç olanlar sizlersiniz. Şayet yüz çevirirseniz, (sizin yerinize) başka bir kavim getirir, sonra (onlar) sizin gibi de olmazlar. (Allah'a itaat ederler.)"[23]

İstiğnanın zirvesi ise kişinin Allah'ı yok sayması, her şeyi nefsine nispet etmesidir. Karun gibi… Ona Allah (cc) hatırlatılıp malını Allah yolunda harcaması istendiğinde o, malın kendine ait olduğunu ileri sürerek karşı çıkmış, istiğna göstermişti:

"Dedi ki: 'Bu (servet), bende var olan bilgi/ tecrübe/ maharet sebebiyle bana verilmiştir.' Bilmez mi ki Allah, ondan önce kendisinden daha güçlü ve yığdıkları servet çok daha fazla olan kimseleri helak etmiştir. Mücrimlerden günahları sorulmaz."[24]

Bir diğer istiğna şekli, resûllere (as) karşı gösterilen istiğnadır. Refahın şımarttığı müstekbir toplumlar, resûllerin yol göstermesine ihtiyaç duymaz; akla, zenginliğe ve evlat çokluğuna güvenirler:

"Bundan önce (yaşamış olan) kâfirlerin haberi size gelmedi mi? Yaptıklarının vebali olan (azabı) tattılar. Onlar için can yakıcı bir azap vardır. Bunun nedeni, resûlleri onlara apaçık delillerle gelirlerdi. Onlarsa: 'Bize insanlar mı doğru yolu gösterecek?' derlerdi. Küfre girip yüz çevirdiler. Allah da (onların iman ve ibadetlerine) muhtaç olmadığını gösterdi. Allah, (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin

20. 40/Mü'min (Ğafir), 60
21. 3/Âl-i İmran, 96-97
22. 31/Lokmân, 12
23. 47/Muhammed, 38
24. 28/Kasas, 78

kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd'dir."[25]

İstiğna Dünyasında Yaşıyoruz!

İnsanlık tarihi boyunca istiğnanın çeşitli örnekleri görüldü. Âd, Semud, Fira-vun kavimleri gibi... Onlar Allah'a (cc) ve resûllerine (as) karşı büyüklendiler ve müstağni bir tavırla İslam çağrısına kulak tıkadılar.

Bu tekil örnekleri bir kenara koyarak diyebilirim ki insanlık, çağımızda gördüğü istiğna çılgınlığını tarihin hiçbir aşamasında görmedi!

Teknolojinin ilerlemesi ve dijital devrimin arttırdığı refah, istiğnayı akıl almaz boyutlara taşıdı. İnsan, Allah'ın (cc) bir lütfu olarak bilimsel ilerleme kaydettikçe şükrünü arttırmadı; bilakis azgınlığı arttırdı. Unuttu ve büyüklendi. Öyle ki Allah'a, resûllere ve dine karşı akıl almaz şeyler söyledi. Kimisi bilimin uluhiyetini ilan etti, kimisi Allah'ın -haşa- öldüğünü söyledi, kimisi de Firavun misali uzayda Allah'ı (cc) aradığını ilan etti...

Geçtiğimiz yüzyılda bilim adamlarının gösterdiği istiğna, bugün bilimin kullanı-cılarına sirayet etti. Teknolojinin kolaylaştırdığı hayatlar, şükür vesilesi olmadı; zira onu üreten zihniyet istiğna ahlakına sahipti. Allah'ın (cc) adıyla ve Allah rızası için üretmiyordu. Büyüklenmek ve ilahlığını ilan etmek için üretiyordu. Bilimin istiğna ahlakı, makineler aracılığıyla tüketiciye (topluma) bulaştı. İnsanlar, Rablerine duymaları gereken fakrı/ihtiyacı, dijital aletlere duymaya başladı...

Modern insan, akıllı telefona Allah'tan (cc) daha çok ihtiyaç duyuyor. Mik-roptan/bakteriden korktuğu kadar Rabbinden korkmuyor. Sıkıştığında Allah'a el açmıyor; psikoloğa koşuyor. Hastaneyi meşru bir sebep olarak görmüyor; Eş-Şâfî olan Allah'ın yerine koyuyor. Allah'ın Er-Rakîb, Eş-Şehîd, El-Basîr olması onu ilgilendirmiyor; kameraların gözetiminden çekiniyor. Google'ın ne söylediği bir peygamberin ne söylediğinden çok daha önemli oluyor. Helal ve haram hiçbir anlam ifade etmiyor; ölçü, sağlıklı olması veya olmaması...

Modern insan, Allah'a karşı müstağnileştikçe Allah (cc) onu cezalandırıyor. Onu eşyanın kulu hâline getiriyor. Dün yanında taşıdığı taşa, undan yaptığı helvaya, sütle yoğurduğu toprağa tapanlar vardı. Modern insan bu örneklere şaşırıyor, çoğu zaman alaya alıyor. Oysa kendisi daha beter durumda; cebin-de taşıdığı telefona, üzerine oturduğu kredi kartına, avretini örten markalara tapıyor; fakat farkında değil...

Dikkat!

Bugün birçoğumuz istiğna ahlakıyla üretilen teknolojiyi kullanıyoruz. Tekno-lojiyi üretenler; ekini ve nesli ifsat edenlerdir. Onlar ıslah etmez ve salih bir

25. 64/Teğabûn, 5-6

toplum da istemezler. Onların amacı, Allah'a (cc) karşı müstağni ve teknolojiye karşı fakruzaruret içinde olan bir toplum meydana getirmektir.

Bizler bir veba gibi topluma bulaştırılan ve yaygınlaştırılan istiğnadan korunmalıyız. Önce Allah'a (cc) olan ihtiyacımızı çokça hatırlamalı, Fâtır Suresi'nin 15. ayetini birbirimize çokça tavsiye etmeliyiz.

Onlar kibir ve istiğnayı nasıl yayıyorsa biz de dua ahlakını öyle yaymalıyız. Dua, istiğnanın panzehridir. Dua, ubudiyetin özü ve esasıdır. Duayla Allah'a (cc) yönelen kalpte istiğnaya yer yoktur.

Sonra şükür... İstiğnayı tetikleyen mal ve refah, şükürle dizginlenir. Şükür, insana zenginliğin kaynağını hatırlatır. Şükreden malı sahiplenmez; emanetçi gibi davranır.

Allah'a (cc) muhtaç olduğumuz ve O'nun El-Ğanîy olduğu inancı, bunun pratiğe yansıması olan dua ve şükür; istiğna çağında sığınacağımız kalemiz olsun...

4. El-Ğanîy Olan Allah, İki Zenginlik İhsan Eder

Zenginlik, yüce Allah'ın El-Ğanîy isminin tecellisidir. O'nun (cc), her kulunun hayatındaki tecellisi farklı olur. Kullarından bazılarını dünya malının bolluğuyla bazılarını da gönül zenginliğiyle zenginleştirir.

Şimdi bu iki tecelliye yakından bakalım:

a. Mal Zenginliği

"Şüphesiz, zengin kılan da O'dur, verdiğiyle razı eden de O'dur. (Ya da zengin kıldığı gibi, fakir kılanda O'dur.)"[26]

Mal zenginliği, kişinin ihtiyacından fazlasını kazanmasıdır. Hiç şüphesiz bu, yüce Allah'ın bir lütfudur ve kulunu imtihan etmek istemektedir.

Mal zenginliğiyle imtihan olup imtihanı kazanan çok az insan vardır. Bu öyle büyük bir tehlikedir ki Resûlullah (sav) ashabını buna karşı uyarmıştır:

"Allah'a yemin olsun ki sizin için fakirlikten korkmuyorum. Ben, dünyanın önceki milletlere açıldığı gibi size açılmasından; onların dünya malında rekabet ettiği gibi sizin de rekabete düşmenizden ve onları helak ettiği gibi de sizi helak etmesinden korkuyorum..."[27]

Bu uyarıya muhatap olanlar yeryüzünün en seçkin insanlarıdır. Allah (cc) yolunda canı, malı ve ailelerini hiç düşünmeden feda etmişlerdir. Buna rağmen Allah Resûlü (sav) onları malın fitnesine karşı uyarmıştır. Varlığa şükretmenin yokluğa sabretmekten daha zor olduğunu ima etmiştir. Bu uyarının muhatapları arasında bizim şaşırdığımız gibi şaşıranlar da olmuştur; ancak aynı insanlar,

---

26. 53/Necm, 48
27. Buhari, 3158

Allah Resûlü'nün vefatından sonra, onun ne demek istediğini anlamış ve acı gerçeği kabullenmişlerdir.

Abdullah bin Amr bin As, Allah Resûlü'nden (sav) naklediyor:

"Bir gün Peygamber ashabına dedi ki:

— İran ve Bizans fethedildiği zaman sizler nasıl bir kavim olacaksınız?

Abdurrahman b. Avf dedi ki:

— Biz Allah'ın bize emrettiğini yapacağız ya Resûlullah.

Peygamber dedi ki:

— Başka bir şey yok mu? Bilakis sizler önce mal konusunda rekabete düşeceksiniz. Sonra birbirinize haset edeceksiniz. Sonra birbirinize sırt çevireceksiniz. Sonra da birbirinize buğzedeceksiniz (kardeşlik duygularıyla yaklaşmayacaksınız) veya buna benzer şeyler yapacaksınız."[28]

İtirazın sahibi olan Abdurrahman bin Avf, yıllar sonra şu itirafta bulunacaktı:

"Biz, Allah Resûlü ile birlikte zorlukla imtihan olduk ve sabrettik. Sonra rahatlıkla/ zenginlikle imtihan olduk, sabredemedik."[29]

Peki, zenginlik imtihanı nasıl kazanılır?

- Allah (cc) seni El-Ğanîy ismiyle zengin kılmışsa bunun bir imtihan olduğunu bil! Her imtihanın hikmeti, sadıklarla yalancıları açığa çıkarmaktır; unutma! Sadakat alameti olduğu için "*sadaka*" denen ibadete yapış; çünkü sen malı da seviyorsun, Allah'ı (cc) da seviyorsun. Malı tasadduk et ki Rabbini daha çok sevdiğini ispat edebilesin.
- Allah (cc), nefse fücuru ve takvayı ilham etmiştir. Nefiste fücur vardır ve nefis fücur ürettikçe kalp kirlenir, kararır, katılaşır. Malı infak etmek, nefsi fücurun kirinden arındırır/tezkiye eder:

"O ki; malını vererek arınır."[30]

"Onların mallarından sadaka/ zekât al ki; onunla onları temizlemiş ve arındırmış olasın. Onlara dua et. Hiç şüphesiz, senin duan onlara (huzur ve güven veren) bir sükundur. Allah (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[31]

- Allah (cc) sana ihsanda bulundu ve seni zengin kıldı. O malla ahiret yurdunu kazanmaya çalış, ihsana nail olduğun gibi ihsanda bulun!

" 'Allah'ın sana verdikleriyle ahiret yurdunu kazanmaya çalış, dünyadaki nasibini

28. Müslim, 2962; İbni Mace, 3996
29. Tirmizi, 2464
30. 92/Leyl, 18
31. 9/Tevbe, 103

de unutma. Allah'ın sana ihsanda bulunduğu gibi sen de iyilik yap. Yeryüzünde bozgunculuk isteme. Çünkü Allah, bozguncuları sevmez.' (demişti.)"[32]

Mal ile iyilik yolunu tutarsan ahirette de iyilikle karşılaşırsın.

• Nefsini ateşten azat et! Malını Allah (cc) yolunda harca. Bu dine malınla Ensar ol!

"Ey iman edenler! Sizi can yakıcı azaptan kurtaracak ticareti size göstereyim mi? Allah'a ve Resûlü'ne iman edersiniz, mallarınız ve canlarınızla Allah yolunda cihad edersiniz. Şayet bilirseniz bu sizin için en hayırlı olandır. (Buna karşılık Allah da) günahlarınızı bağışlar, sizi altından ırmaklar akan cennetlere ve Adn cennetlerinde çok güzel/ hoş meskenlere yerleştirir. Bu, büyük kurtuluştur/ kazançtır."[33]

• İmkânların arttıkça şükrün de artsın. Nankörlük edip kaybedenlerden olma!

"... 'Bu, Rabbimin ihsan ve lütfudur. Şükür mü edeceğim yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak için yaptı. Kim de şükrederse, kendi yararına şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse, şüphesiz benim Rabbim (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (cömert, ihsanı bol olan) Kerîm'dir.' "[34]

• Şeytanın mal konusundaki tuzaklarına karşı uyanık ol! O seni malı harcamaktan alıkoyamazsa bu sefer de malı meşru olmayan şekillerde harcamaya sevk eder. Bunun başında da Allah'a (cc) yakışmayan, çürük çarık olanı infak etmek gelir:

"Ey iman edenler! Kazandığınız temiz yiyeceklerden ve sizin için yerden çıkardıklarımızdan infak edin. Size verildiğinde ancak gözünüzü kapatarak alabileceğiniz değersiz/ bayağı şeyleri vermeye kalkmayın. Bilin ki Allah (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd'dir. Şeytan (değerli olan ve Allah yolunda infak edilmeye layık mallarınızı vermeyesiniz diye) sizi fakirlikle korkutup, size fuhşiyatı emrediyor. Allah ise size kendi katından bağışlanma ve O'ndan olan ihsan ve lütuf vadediyor. Allah (ihsanı ve lütfu bütün varlığı kuşatacak kadar geniş olan) Vâsi', (her şeyi bilen) Alîm'dir."[35]

• Verdiğini, desinler diye verme! Verdiğini başa kakıp minnet etme! Çünkü riya ve minnet, ameli boşa götürür:

"Ey iman edenler! Sadakalarınızı minnet ile başa kakmak ve (insanlara) eziyet etmek suretiyle boşa çıkarmayın. Malını insanlara gösteriş yapmak için infak edip, Allah'a ve ahiret gününe inanmayan (kimse) gibi... Onun misali, üzerinde toprak bulunan, sağanak yağmurun değmesiyle (toprağın suyla aktığı) çıplak

32. 28/Kasas, 77
33. 61/Saff, 10-12
34. 27/Neml, 40
35. 2/Bakara, 267-268

kayanın misali gibidir. Yaptıkları hiçbir şeyin (Allah katında bir karşılığı yoktur ve yaptıklarından) faydalanmazlar. Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez."[36]

b. Gönül Zenginliği

Allah'ın (cc)'ın lütfettiği en büyük zenginlik, gönlün zengin olmasıdır. Allah Resûlü (sav) buyurdu ki:

"Zenginlik, malın çokluğu değildir; asıl zenginlik, kalp/ nefis zenginliğidir."[37]

Kalp zenginliği, kanaattir. Yüce Allah'ın lütfettiğine razı olmak, başkalarının elinde olana tamah etmemektir. Gönül zenginliği, -kadere ve Allah'ın taksimine örtülü itiraz olan- kıskançlık ve haset duygusundan arınmaktır. Nefis zenginliği, Allah'ın (cc) kullarından haberdar olduğunu ve hikmetiyle rızkı genişletip daralttığını bilmektir:

"*Gönül zengini nasıl olunur?*" sorusunun en güzel cevabı Allah Resûlü'dür; zira o, gönül zenginidir. Gönül zenginliğini anlamak isteyen, onun (sav) dünya malıyla ilişkisine dikkat kesilmelidir:

Rabbi (cc), ona (sav) şöyle buyuruyor:

"Bir fakirken seni zengin kılmadı mı?"[38]

Biz biliyoruz ki Allah Resûlü (sav), bolluk anlamında bir zenginlik yaşamadı. Onun zenginliği; kanaat zenginliği, gönül genişliği ve infakla elde ettiği ahiret zenginliğidir. Bu nedenle, gönül zengini olmak isteyen, onu yakından takip etmelidir.

El-Ğanîy İsmiyle Dua

Rabbim! Sen El-Ğanîy'sin. Göklerin ve yerin hazineleri, mirası ve mülkü sana aittir. Sen hiçbir şeye muhtaç değilsin, biz ise sana muhtacız. Bizi ihsanınla ve lütfunla zengin kıl. Helalin bize yetsin ki haram kıldığından korunalım. Bizi asıl zenginlik olan gönül zenginliğiyle rızıklandır. Sana karşı istiğnayla azgınlaşmaktan sana sığınırız; bizi istiğna ahlakından muhafaza et!

Allahumme âmin.

---

36. 2/Bakara, 264
37. Buhari, 6446; Müslim, 1051
38. 93/Duhâ, 8

Zatı, isimleri ve sıfatları güzel olan ve tüm güzellikleri yaratan Allah.

Dua

Ey El-Cemîl olan Rabbim! Sen, tüm güzelliği zatında toplayan; isimleri, sıfatları ve fiilleriyle noksansız güzellik sahibisin. Rabbim! İmanımızı güzelleştir, amelimizi güzelleştir, ahlakımızı güzelleştir. Dünyada mümine yakışan güzelliği, ahirette sana bakmayı ve güzel cennetlerde yer etmeyi bize nasip et. Bize dünyada güzellik ver, ahirette güzellik ver, bizi ateşin azabından koru!

Allahumme âmin.

EL-CEMÎL

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri de El-Cemîl'dir. "*Ce-me-le/ Cemal*" kökünden türeyen kelime iki anlama gelir:

a. İnsanın nefsinde, bedeninde ve fiillerinde olan güzelliktir.

b. Başkasına ulaştırılan güzelliktir.[1] Cemal/güzellik insanın şahsında olabileceği gibi başkasına yaptığı iyiliklerde/güzelliklerde de olabilir.

Yüce Allah'ın cemali/güzelliği iki anlamı da kapsar. O (cc), zatı güzel olandır, sıfatları güzel olandır, fiilleri güzel olandır. O, kullarına güzellik yapan, onlar için güzeli yaratandır.

El-Cemîl ismi Kur'ân'da varid olmaz. Allah Resûlü'nün (sav) sünnetinde mevcuttur:

"Kalbinde zerre kadar kibir olan cennete girmez. Bir adam sordu:

— Bir adam elbisenin güzel olmasını ister, ayakkabısının güzel olmasını ister. (Bu da mı kibirdir?)

Allah Resûlü (sav) *buyurdu:*

— Allah Cemîl'dir/ güzeldir; güzel olanı sever. Kibir hakka karşı büyüklenmek ve insanları küçümsemektir."[2]

El-Cemîl İsminin Anlamı

Zatı, isimleri ve sıfatları güzel olan ve tüm güzellikleri yaratan Allah, demektir.

1. Mufredatu'l Kur'ân, c-m-l maddesi
2. Müslim, 91; Ebu Davud, 4091; Tirmizi, 1999; İbni Mace, 59

El-Cemîl İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Cemîl İsminin Tecellileri

Maddi ve manevi tüm güzellikler, El-Cemîl isminin tecellisidir; çünkü yüce Allah güzeldir ve O'nun (cc) güzelliği akılla anlaşılmaz:

"... Hiçbir şey O'nun benzeri/ misli/ dengi değildir..."[3]

Bununla birlikte O'nun yarattıklarına bakıp güzelliğini anlamaya yakınlaşabiliriz. O'nun yarattıklarına tefekkürle baktığımızda dahi, yarattıkları karşısında hayrete düşer ve Rabbimizi tesbih ve tekbir etmekten kendimizi alamayız. İşte bizleri hayrete düşüren bu güzellik, O'nun (cc) El-Cemîl isminin bir tecellisidir yalnızca. Yarattıklarına bakmak dahi bu kadar güzelse acaba bu güzellikleri yaratan Allah (cc) nasıl güzeldir? O'na (cc) bakmak, cennette O'nu görmek nasıl bir histir?

İnsan, başını çevirip de doğaya bakmaya görsün, her şey Allah'ın (cc) güzelliğinin aynası oluverir. Uçsuz bucaksız okyanuslar/denizler, bakmaya doyamadığımız ormanlar/bahçeler, yıldızlarla süslenmiş gökyüzü, rengârenk çiçeklerle bezenmiş arz, göz alıcı güzellikleriyle çeşit çeşit hayvanlar... Her biri yüce Allah'ın El-Cemîl isminin bir tecellisidir. İnsana düşen, bu güzellik karşısında Rabbini tesbih etmesi ve asıl güzelliğe talip olmasıdır, yani cennete ve yüce Allah'ı görmeye...

Cennet, yüce Allah'ın El-Cemîl isminin bir tecellisidir. Onun güzelliklerini Allah (cc) şöyle anlatır:

"De ki: 'Size bundan daha hayırlısını haber vereyim mi?' Takva sahipleri için Rablerinin katında, altından ırmaklar akan ve içinde ebedî kalacakları cennetler vardır. Tertemiz eşler ve Allah'ın rızası da vardır. Allah, kullarını görendir."[4]

"Bu (onlar için) bir şereftir. Şüphesiz ki muttakiler için de güzel bir dönüş yeri vardır. Kapıları onlar için açılmış Adn cennetleri. Orada (sedirlere) yaslanarak çokça meyve ve içecek istemektedirler. Yanlarında, bakışları yalnızca (kocaları) üzerinde olan, yaşıt (hepsi genç kadınlar) vardır. Bu, hesap günü için size vadolunandır. Şüphesiz ki bu, hiç bitmeyecek olan rızkımızdır."[5]

"Rabbinin huzurunda (hesap için) durmaktan korkana iki cennet vardır. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız? İki cennetin ağaçlarının dalları da bol meyveli ve gölgeliklidir. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız? İkisinde de akmakta olan iki pınar vardır. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız? Orada her meyveden çifter çifter vardır. (Bu

---

3. 42/Şûrâ, 11
4. 3/Âl-i İmran, 15
5. 38/Sâd, 49-54

durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız? Astarları kalın ipekten olan döşemelere yaslanmış hâldedirler. İki cennetin meyveleri de (toplanması ve elde edilmesi) yakındır/ kolaydır. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız? (İki cennette de) bakışları, yalnızca eşlerinin üzerinde (olan) kadınlar vardır. Onlara (kocalarından önce) ne bir insan ne de cin dokunmuştur. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız? Onlar, âdeta yakut ve mercan gibidirler. (Bu durumda) Rabbinizin hangi nimetlerini yalanlayacaksınız?"[6]

"Şüphesiz ki muttakiler, cennetlerde ve nimetler içerisindedirler. Rablerinin kendilerine verdiği (nimetlerden dolayı) mutludurlar. Rableri onları cehennem azabından korumuştur. 'Amellerinize karşılık, afiyetle yiyip için.' Sıra sıra dizilmiş sedirler üzerine yaslanmışlardır. Hem, onları iri gözlü hurilerle evlendirmişizdir. İman edip zürriyetleri imanla kendilerine tabi olanların, zürriyetlerini de onlara kattık ve onların amelinden hiçbir şey eksiltmedik. Her kişi, kazandığı (ameller) karşılığında rehindir. (Yaptığı ameller, onun akıbetini belirleyecektir.) Onlara canlarının istediği meyvelerden ve etten bolca verdik. Orada kadehleri elden ele dolaştırırlar. (Kadehlerdeki şaraptan dolayı) ne boş söz söylerler ne de günaha girecek bir iş yaparlar. Kendilerine ait olan hizmetkârlar etraflarında dolanır. Onlar âdeta sedefte saklı inci gibidirler. Birbirlerine yönelerek sorarlar. Derler ki: 'Biz daha önce ailemizin arasında (azaptan) korkardık. Allah bize lütfetti de bizi yakıp kavuran cehennem azabından korudu. Şüphesiz ki biz, bundan önce O'na dua ederdik. Doğrusu O, (çokça iyilik yapan) El-Berr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[7]

Cennetten daha büyük bir nimet vardır. O da yüce Allah'ı görmek ve O'nun (cc) cemalini müşahade etmektir:

"O gün (bazı) yüzler parıl parıldır. Rabbine bakmaktadır."[8]

"Gökyüzündeki Ay'ı gördüğünüz gibi kıyamet günü Rabbinizi göreceksiniz."[9]

"Cennet ehli cennete girdiğinde Allah (cc) onlara şöyle seslenir: 'Arttırmamı istediğiniz bir şey var mı?' Derler ki: '(Daha ne isteyelim) Yüzlerimizi ağarttın, bizi cennete soktun, ateşten kurtardın.' Allah (cc) örtüyü kaldırır (ve O'nu görürler). Onlara Rablerine bakmaktan daha güzel bir şey verilmemiştir."[10]

Peki, Allah'ı (cc) görme şerefine kimler erişecek? Akidesini, amelini ve ahlakını güzelleştirenler…

"Kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanlara El-Husna (cennet) ve fazlası

---

6. 55/Rahmân, 46-59
7. 52/Tûr 17-28
8. 75/Kıyâmet, 22-23
9. Buhari, 554; Müslim, 633
10. Müslim, 181; Tirmizi, 2552; İbni Mace, 187; Ahmed, 18935

(Allah'ı görme) vardır. Onların yüzlerini ne bir karartı ne de zillet bürür. (Yüzleri apaydınlıktır.) Bunlar cennetin ehlidirler ve orada ebedî kalacaklardır."[11]

"İhsan ehli, yani güzelleşen ve bu güzelliği başkasına ulaştıran muhsinler; El-Husna'yı (cenneti) ve ziyade olarak Allah'ı (cc) *göreceklerdir."*[12]

İhsan neydi? Allah'ı (cc) görüyor gibi O'na kulluk etmek. Bunu yapamayanların ise Allah'ın kendisini gördüğünü bilmesi…

Hayatının merkezine Allah'ı (cc) koyan ve O'nun murakabesini düşünerek hareket eden herkes, amellerinin karşılığı olarak Allah'ı (cc) görecektir. Mükâfatlar, amellerin cinsindendir. Fani hayatı "*Allah* (cc) *beni görüyor!*" şuuruyla yaşayan, ebedî hayatı da Allah'ı görerek yaşayacaktır.

Mümin, El-Cemîl isminin ahiret tecellisi için güzelleşmeye çalışmalıdır. İhsan mertebesine ulaşmak için El-Muhsin olan Allah'tan (cc) yardım istemelidir.

Kıyamet günü insanoğlunun Allah'ı göremeyecek olması, bir cezadır. Allah (cc) bu cezayı şöyle ifade eder:

"Asla! Hiç şüphesiz onlar, o gün Rablerinden perdelenmişlerdir (O'nu göremeyeceklerdir)."[13]

2. El-Cemîl İsmiyle Ahlaklanmak: Müminin Güzelleşmesi

"*Allah (cc) Cemil'dir/ güzeldir ve güzel olanı sever.*"[14] Bu, mümini güzelleşmeye teşvik etmek için söylenmiştir. Öyleyse mümin, Allah'ın sevgisine nail olmak için güzelleşmelidir.

a. Maddi Güzelleşme

Kişinin vücut bakımını yapması, kıyafetine dikkat etmesi, güzel kokması, uyumlu giyinmesi vb. bakımlar; maddi güzelleşmedir.

Zahiren güzelleşmek; Allah'ın (cc) güzel olanı sevdiğini bildiğimiz ve O'nu razı etme niyetiyle yapılırsa, bizi Rabbimize yakınlaştıran salih bir amel olur. Fıtratımızda var olan güzelleşme duygusu, meşru yoldan Allah'a (cc) yönlenir ve kulluğumuzun bir parçası hâline gelmiş olur.

Allah Resûlü (sav) saçlarını ve sakallarını düzenli olarak tarar, zeytinyağı kullanarak bakım yapardı.[15] Güzel kokuyu sever, kendisine hediye edilen güzel kokuyu geri çevirmezdi.[16] Kıyafetleri temiz ve uyumluydu. Kıyafetler içinden beyaz renkli olanları severdi. Güzel bir hediye aldığında toplu merasimlerde

11. 10/Yûnus, 26
12. bk. Müslim 181. Allah Resûlü (sav) bazı rivayetlerde "ziyade" lafzını Allah'ı (cc) görmek olarak tefsir etmiştir.
13. 83/Mutaffifîn, 15
14. Müslim, 91; Ebu Davud, 4091; Tirmizi, 1999; İbni Mace, 59
15. bk. Ebu Davud, 4163; Nesai, 5252
16. bk. Buhari, 5929; Nesai, 5131, 3949

ve Medine'ye misafir geldiğinde onu giyer, misafirlerini o kıyafetle karşılardı.[17] Ashabından maddi durumu iyi olanları güzelleşmeye davet eder, Allah'ın verdiği nimeti kulunun üzerinde görmek istediğini belirtirdi. Saçı dağınık ya da elbiseleri kirli olanları uyarırdı.[18]

Bizim güzelleşme çabamız da Allah'ı (cc) razı etme niyetiyle olmalıdır. Niyetimizi güzelleştirdiğimiz gibi yine şer'i ölçüler içinde güzelleşmeli, meşru daire içinde kalmaya özen göstermeliyiz. Bizi güzelleştiren şeyin helal olmasına, ona harcama yaparken israfa kaçmamaya ve onu kullanırken kibre/ucuba kapılmamaya dikkat etmeliyiz:

"Onlar, harcadıklarında israf ve cimrilik etmez, bu ikisi arasında (dengeli) bir yol tutarlar."[19]

"Bir adam, nefsini beğenerek (ucub hâli) kıyafetleri içinde yürürken Allah (cc) *onu yerin dibine geçirdi. Kıyamete kadar bu hâlde çırpınmaya devam edecektir."*[20]

"Yiyiniz, sadaka veriniz, giyininiz; israf ve kibirden sakınınız."[21]

Güzelleşmek fıtri bir ihtiyaçtır. Her insan güzelleşmek, güzel görünmek ve beğenilmek ister; ancak şer'i ölçüler içinde güzelleşmek önemlidir. Aksi hâlde, güzelleşme isteği bizi şeytan ve nefis elinde bir oyuncağa çevirir. Modern cahiliyenin "*kusursuz güzellik/ moda/ estetik/ trend*" putu arkasında sürüklenir, cahiliye teberrücü ile savruluruz; çünkü fıtri ihtiyaçlar, şer'i ölçülerle Allah'a (cc) yöneltilmezse insi ve cinni şeytanlar eliyle mecrasından saptırılır. Alışveriş sitesi/vitrin/ayna müptelası ve estetik bağımlısı hâline geliriz.

b. Manevi Güzelleşme

El-Cemîl ismiyle ahlaklanmanın ikinci boyutu, manevi güzelleşme/ahlak güzelliğidir.

Güzel ahlak, kişinin Allah'ın (cc) sevdiği ve razı olduğu hasletlerle süslenmesi, güzel olanı ahlak/meleke hâline getirmesidir:

"Hiç şüphesiz sizin en hayırlınız, ahlakı en güzel olanınızdır."[22]

"… Ahlakını güzelleştirene cennetin en güzel yerinden bir ev için kefilim."[23]

"Mizanda güzel ahlaktan daha ağır hiçbir şey yoktur."[24]

17. bk. Buhari, 5813; Ebu Davud, 4037; Tirmizi, 2811; Ebu Davud, 3878; Nesai, 2810
18. Ebu Davud, 4062-4062; Nesai, 2521; Tirmizi, 2819
19. 25/Furkân, 67
20. Buhari, 5789; Müslim, 2088
21. Nesai, 2558
22. Buhari, 3559; Müslim, 2321
23. Ebu Davud, 4800
24. Ebu Davud, 4799; Tirmizi, 2002, Ahmed, 27532

"Kıyamet gününde bana en sevimliniz ve en yakın olanınız ahlakı güzel olanınızdır. Bana en sevimsiz ve uzak olanınız ise geveze, ağzı bozuk ve kibirli olanlarınızdır."[25]

Güzel ahlakın mükâfatları gerçekten şaşırtıcıdır. Birçok amelden daha etkili ve daha faziletlidir:

"Şüphesiz ki mümin, güzel ahlakıyla (sürekli) namaz kılan ve (sürekli) oruç tutanın derecesine erişir."[26]

Zira ahlakı güzelleştirmek zordur; sürekli uyanık olmayı ve nefisle mücadele etmeyi gerektirir. Ahlakı güzelleştirmek zordur; fedakârlık yapmayı ve kardeşlerini kendi nefsine tercih etmeyi gerektirir. Ahlakı güzelleştirmek zordur; insanlara tahammül etmeyi ve geniş yürekli olmayı gerektirir.

Güzel ahlaka bu denli büyük mükâfat verilmesinin bir diğer nedeni de şudur:

Güzel ahlakın faydası geçişkendir; tüm toplum ondan faydalanır. Örneğin, tuttuğumuz oruç bizi güzelleştirir; yüreğimizi genişletir, nefsimizi terbiye eder. Güzel ahlak ise insanları rahatlatır, topluma güzel örnek olur, çevresine İslam'ı özendirir ve sevdirir, insanların emniyet içinde ve huzurla yaşamasına vesile olur.

Mademki Allah El-Cemîl'dir ve güzel olanı sever, o hâlde mümin emrolunduğu her şeyi en güzel şekliyle yapmalıdır.

İşte Allah'ın (cc), Resûl'üne (sav) bazı emirleri:

"Onların söylediklerine karşı sabret. Ve onları ***güzel bir biçimde*** *(müminin vakar ve izzetine yakışır bir tarzda) terk et."*[27]

"(Öyleyse) ***güzel*** *bir sabırla sabret!"*[28]

"Gökleri, yeri ve ikisi arasındakileri ancak hak ile (hakkı açığa çıkarmak, Allah'ın kudretini göstermek, insanlara kazandıklarına göre karşılık vermek için) yarattık. Hiç şüphesiz, saat/ kıyamet gelecektir. (Öyleyse) onlara karşı (hoşgörülü ve affedici bir tavırla) ***güzel davran****."*[29]

"Ey Nebi! Kadınlarına de ki: 'Şayet dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız gelin, (size bir miktar dünyalık verip) sizleri faydalandırayım, (sonra da) ***güzellikle sizi serbest bırakayım/ boşayayım****.' "*[30]

Rabbimiz (cc) Nebi'sinin (sav) zatında bizlere seslenmiştir: İşlerimizde El-Cemîl ismiyle ahlaklanmamızı, en zorlu anlarda bile güzel ahlakı ve güzel tutumu terk etmemizi emretmiştir.

Allah (cc) kâfirleri terk ederken "*hecr-i cemil*"i emreder. "*Hecr-i cemil*" en güzel

---

25. Tirmizi, 2018
26. Ebu Davud, 4798; Ahmed, 24355
27. 73/Müzzemmil, 10
28. 70/Meâric, 5
29. 15/Hicr, 85
30. 33/Ahzâb, 28

şekilde terk etmektir. Bir toplumu terk etmek öfke ve düşmanlığı izhar etmektir; ancak Rabbimiz, o anda bile güzel olanı, mümine yakışan tavrı bizlere emreder.

Allah (cc) "*Sabr-ı cemil*"i emreder. "*Sabr-ı cemil*"; Allah ile olan, Allah için olan, Allah'tan yardım istenerek olan güzel sabırdır. "*Sabr-ı Cemil*"; Rablerinin rızasını umarak sabah ve akşam O'na dua eden müminlerle beraber yapılan güzel sabırdır. "*Sabr-ı Cemil*"; ecrini Allah'tan bekleyerek, kimseye minnet etmeden yapılan güzel sabırdır.

Örneğin, bir yuvayı devam ettirememişsek, boşanmamız güzel olmalı. Kırıp dökmeden; aramızdaki fazilet ve ihsanı unutmadan; zulme ve haksızlığa sapmadan; Allah'ın kelimesiyle helal kılıp, O'nun (cc) emaneti olarak aldığımızı unutmadan boşanmalıyız.

Sözün özü, elimizden geldiği kadar güzelleşmeli ve güzelleştirmeliyiz. Zahirini güzelleştirip bâtınını/kalbini harap eden, sözünü güzelleştirip amelini çirkinleştiren, beden elbisesini güzelleştirip ahlak elbisesini kirli tutanlardan olmamak için çaba sarf etmeliyiz.

Bununla beraber, manevi güzelleşmede ölçümüz Allah Resûlü'dür. Rabbimizin El-Cemîl ismiyle ahlaklanmaya talip olanlar, Allah Resûlü'ne (sav) bakmalıdır. Onu örnek almalı, onun güzelliğiyle süslenmelidir; zira onun ahlakı Allah (cc) tarafından onaylanmış ve tüm insanlığa örnek gösterilmiştir:

"Ve hiç kuşkusuz, sen büyük bir ahlak üzeresin."[31]

"Andolsun ki sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü uman ve Allah'ı çokça zikredenler için Allah Resûlü'nde güzel bir örneklik vardır."[32]

Onun ahlakına benzemeyen, ondan (sav) bir koku taşımayan, onu hatırlatmayan hiçbir şey güzel değildir. Zarif olabilir, estetik olabilir, ince olabilir, beğenilebilir; ama şer'an güzel değildir ve insanı Rabbine (cc) yaklaştırmaz.

El-Cemîl İsmiyle Dua

Ey El-Cemîl olan Rabbim! Sen, tüm güzelliği zatında toplayan; isimleri, sıfatları ve fiilleriyle noksansız güzellik sahibisin. Rabbim! İmanımızı güzelleştir, amelimizi güzelleştir, ahlakımızı güzelleştir. Dünyada mümine yakışan güzelliği, ahirette sana bakmayı ve güzel cennetlerde yer etmeyi bize nasip et. Bize dünyada güzellik ver, ahirette güzellik ver, bizi ateşin azabından koru!

Allahumme âmin.

31. 68/Kalem, 4
32. 33/Ahzâb, 21

Günahları affeden ve kullarına afiyet ihsan eden Allah.

Dua

“Allah’ım! Sen Afuvv’sun, Kerîm’sin, affetmeyi seversin; beni affet!”
“Allah’ım nefsimi sen yarattın, onu sen vefat ettireceksin. Ölümü de yaşamı da senin içindir. Onu diriltirsen koru. Vefat ettirirsen bağışla. Ben senden afiyet istiyorum.”
“Allah’ım! Nimetinin zevalinden, verdiğin afiyetin değişmesinden ve azabının aniden gelmesinden ve senin her türlü öfkenden sana sığınırım.”
“Allah’ım senden dünya ve ahirette afiyet dilerim. Allah’ım! Senden dinim, dünyam, malım ve çoluk çocuğum hakkında af ve afiyet dilerim. Allah’ım ayıbımı ört, korkularımdan beni emin kıl, suçlarımı ört. Allah’ım beni önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üzerimden gelecek her türlü tehlikeden koru. Alt taraftan gelecek tehlikelerden de senin büyüklüğüne sığınırım.”
Allahumme âmin.

EL-AFUVV

Genel Bilgiler

El-Afuvv, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Kelimenin türediği "*a-fe-ve/afv*" kökü iki anlama gelir. Biri terk etmek, diğeri bir şeyi talep etmektir. Yüce Allah'ın affetmesi, kullarının günahını cezalandırmadan onları terk etmesi/bırakmasıdır.[1]

El-Afuvv ismi Kur'ân'da beş (5) defa varid olur:

"Bunları Allah'ın affetmesi umulur. Allah (günahları affeden) Afuv, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[2]

"Böyle işte... Kim kendisine verilen cezaya misliyle karşılık verir, sonra kendisine taşkınlık yapılırsa kesinlikle Allah, ona yardım edecektir. Şüphesiz ki Allah, (günahları affeden) Afuv, (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr'dur."[3]

El-Afuvv İsminin Anlamı

Günahları affeden ve kullarına afiyet ihsan eden Allah, demektir.

El-Afuvv İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Afuvv İsminin Tecellileri

Allah Çokça Affeder

Yüce Allah, her an El-Afuvv ismiyle tecelli eder; çünkü biz insanlar çokça günah işleriz. Şayet O (cc), her an El-Afuvv ismiyle tecelli etmeseydi milyarlarca insanın işlediği günahlar, insanoğlunun kıyameti olurdu. Karada ve denizde

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, a-f-v maddesi
2. 4/Nîsa, 99
3. 22/Hac, 60

bozgunculuk/fesat alır başını giderdi. İnsanlar günahları nedeniyle cehennemi yeryüzünde yaşardı:

"Başınıza gelen her musibet, ellerinizle kazandığınız (günahlar) sebebiyledir. Hem (Allah) çoğunu da affeder."[4]

İnsan yalnızca yaptığı kötülüklerle değil, yapması gerekip de yapmadıklarıyla düşünüldüğünde El-Afuvv ismi daha iyi anlaşılır. Örneğin, nimete şükrün gerekliliğini ele alalım. Şu anda yaklaşık sekiz milyar insan yaşıyor. Bu insanlar her an sayısız nimete mazhar oluyor. Her şeyi bir kenara koysak dahi, her saniye milyarlarca insan nefes alıyor. Her nefesi bir nimet kabul ettiğimizde bu milyarlarca şükürsüzlük demek olur; ancak yüce Allah El-Afuvv ismiyle tecelli eder. Unuttuğumuz, zulüm ve cahillikle terk ettiğimiz her bir günah, biz farkında olmadan El-Afuvv tarafından affedilir. O'nun (cc) rahmeti ve ihsanıyla o günahın dinî ve dünyevi cezasından kurtuluruz.

Afiyet Allah'tandır!

Yüce Allah'ın hayatımıza her an tecelli ettiği El-Afuvv ismi, bizlere afiyet ihsan eder. Bizi musibetlerden, hastalıklardan, kaza ve belalardan korur. İnsan, musibet yaşamadan afiyet nimetinin kıymetini bilmese de şükür ahlakıyla süslenmiş kullar, onun ne büyük bir nimet olduğunu bilir; afiyet nimeti nedeniyle yüce Allah'a çokça teşekkür ederler.

Küslüklerin son bulması, iki insanın içtenlikle kucaklaşması ve kalplerde yer eden öfkenin zevali; El-Afuvv isminin tecellisidir. O (cc), kullarına rahmet eder ve El-Afuvv ismiyle kalplerine af duygusunu yerleştirir. Önemine binaen bu konuyu müstakil bir başlık olarak ele alacağız.

2. El-Afuvv İsmiyle Ahlaklanmak

El-Afuvv, yüce Allah'ın cemal isimlerindendir. Allah (cc) kullarının cemal isimleriyle ahlaklanmasını ister, kullarından affedici olanları sever.

Rabbimizin (cc) Resûlullah'ı bizzat eğittiğini biliyoruz. Bu ahlaki eğitimin temel noktalarından biri de affedici olmaktır.

Allah (cc), Mekke'de müşriklerin sataşmaları ve taşkınlıklarına karşı onu (sav), affetmeye teşvik ediyordu:

"(Bütün bunlara rağmen) sen af yolunu tut, iyi olanı emret ve cahillerden yüz çevir."[5]

Medine'de Yahudi ve Hristiyanların sataşma ve taşkınlıklarına karşı affetmeye teşvik ediyordu.

4. 42/Şûrâ, 30
5. 7/A'râf, 199

“Sözlerini bozmaları sebebiyle onlara lanet ettik ve kalplerini katı kıldık. Kelimeleri yerinden oynatarak tahrif ediyorlar. (Ayrıca) emrolundukları şeyden paylarına düşen (ameli) terk ettiler. Onların azı hariç sürekli olarak onlardan ihanet görürsün. (Buna rağmen) affet ve hoş gör. (Çünkü) Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever.”[6]

Uhud Günü, bir yenilgiye sebep olmalarına rağmen ashabın itaatsizliğini affetmesini istiyordu:

“Allah’ın rahmeti sayesinde onlara karşı yumuşak oldun. Şayet kaba, katı kalpli biri olsaydın etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onlar için bağışlanma dile, işlerinde onlarla istişare et. (Bir konuda) karar verdiğin zaman Allah’a tevekkül et. (Ve onu uygula. Çünkü) Allah, tevekkül edenleri sever.”[7]

Yüce Allah, Resûl’ünü eğittiği gibi müminleri de eğitiyor, onlardan da affedici olmalarını istiyordu. Bakın, Mekke İslam Cemaati’ni nasıl övüyor:

*“Onlar ki; büyük günahlardan ve fuhşiyattan kaçınır, **kızdıkları zaman da bağışlarlar.** Onlar Rablerinin (iman ve salih amel) çağrısına icabet eder, namazı dosdoğru kılarlar. İşleri, aralarında istişare iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan infak ederler. Onlar ki; başlarına bir haksızlık geldiğinde yardımlaşırlar.Kötülüğün karşılığı, misli ile kötülüktür. Kim de (haksızlığa uğramasına rağmen) **affeder ve ıslah ederse**, onun mükâfatı Allah’a aittir. Şüphesiz ki O, zalimleri sevmez. Kim de zulme uğradıktan sonra öcünü alırsa, böylelerinin aleyhlerine bir yol yoktur. (Kınanmaz, cezaya çarptırılmazlar.) Aleyhlerine yol olanlar, insanlara zulmeden ve yeryüzünde haksızca taşkınlık edenlerdir. Bunlar için can yakıcı bir azap vardır. Kim de **sabreder ve bağışlarsa** şüphesiz ki bu, azmedilmeye layık işlerdendir.”*[8]

Mekke İslam Cemaati’ni tarif eden bu pasajda, tam üç defa onların bağışladığı/affettiği vurgulanmıştır.

Kimi affediyorlar? Kendilerine zulmeden, sözlü ve fiilî tacizde bulunan müşrikleri… Evet, Allah (cc) kötülüğe misliyle mukabeleye izin verse de övdüğü, razı olduğu ve teşvik ettiği af yolunu tutmaktır.

Medine İslam Devleti’ni tarif ederken de yine onların bağışlayıp affettiğini vurguluyor:

“O (muttakiler) ki; bollukta da darlıkta da infak ederler, öfkelerini yutar ve insanları affederler. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever.”[9]

---

6. 5/Mâide, 13
7. 3/Âl-i İmran, 159
8. 42/Şûrâ, 37-43
9. 3/Âl-i İmran, 134

Zayıflık ve Güç Durumunda Af!

Müminleri El-Afuvv ismiyle terbiye eden Allah (cc), yalnızca zayıflık anında değil; güç ve imkân hâlinde de affedici olmalarını istiyor. Af ahlakı Mekke'de övüldüğü gibi Medine'de de övülüyor.

Peki, bunun sebebi nedir?

Mümin zayıfken affeder; çünkü misliyle karşılık vermeye izin verilse de mümin zayıftır. Elinden bir şey gelmez. Yüreğinde saklı tuttuğu öfke ve intikam, onu yıpratır. Enerjisini tüketir. Davetçiye yakışmayan gerginlik/stres hâline sokar.

Mümin güçlüyken affeder; çünkü o, yeryüzünde Allah'ın şahidi, İslam'ın temsilcisi, risalet davasının (Tevhid ve Sünnet'in) vârisidir. Temsil ettiği davanın büyüklüğünün şuurundadır. O, şirk ve masiyet toplumunda kin, öfke ve katılığın yıldırdığı insanları; merhamet, af ve yumuşaklıkla tedavi edeceğini bilir. Mekke'ye muzaffer olarak giren Allah Resûlü gibi geçmişi unutur, affeder.

Affetmek, müminin ahlakıdır. Zayıflık ve kuvvetten çok öte, ruhi bir erdem ve olgunluk hâlidir; zira o, bunlardan çok öte bir ufka, derin bir hisse, hassas bir vicdana sahiptir. Onun affedici olmasının güç ve zayıflıkla bir ilgisi yoktur. Mümin, Allah affı sevdiği için affeder. Allah affedenleri affettiği için affeder. Affın insanı izzetli kıldığını bildiği için affeder. Mümin, nefsini öfke ve intikamın yıpratıcı yükünden kurtarmak için affeder. Temsil ettiği İslam'ın güzelliklerini göstermek ve insanlara dinini sevdirmek için affeder.

Affetmenin Önündeki Engeller

• Allah'ın affetmeyi sevdiğini ve affetmeyi afla mükâfatlandıracağını unutmak:

"Allah'ım! Sen Afuvv'sun, Kerîm'sin, affetmeyi seversin; beni affet."[10]

"İçinizden fazilet ve zenginlik sahipleri, akrabalara, miskinlere/ ihtiyaç sahibi yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere (bir daha mallarından) vermeyeceklerine dair yemin etmesinler. Affetsinler, hoş görsünler (yaptıklarını görmezden gelsinler). Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz? Allah (günahları bağışlayan, örten ve günahların kötü akıbetinden kulu koruyan) Ğafûr, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[11]

Kalp, bu faydalı bilgiyi unutunca şeytan onu öfke ve öç duygusuyla doldurur. Bu iki duygu kalpte kökleştikçe onun affetmesi zorlaşır.

• Affetmenin zayıflık olduğunu düşünmek:

"Sadaka maldan hiçbir şey eksiltmemiştir. Allah, affeden kulunun yalnızca izzetini arttırır. Allah için tevazu göstereni mutlaka Allah yüceltir."[12]

10. Tirmizi, 3513; İbni Mace, 3850
11. 24/Nûr, 22
12. Müslim, 2588

Zulme uğrayan insan, affettiği için zelil olmaz. Affediyor oluşu haksız olmasından veya hakkını savunamıyor olmasından da değildir.

Bu duygu ve düşünceler şeytandandır. Amacı, insanı Allah'ın sevgi ve rızasından uzaklaştırmak, öfkeye esir kılmaktır. Okuduğumuz hadis Allah Resûlü'nün dilinden İlahi bir vaaddir. Allah (cc) affedenin izzetini arttıracaktır. Affetmek zayıflık değil, erdemdir. Kişinin Allah için nefsinin sesini susturabildiğini, öfkesine sahip çıktığını gösterir, ki bu, şeriat nezdinde en büyük yiğitliktir.

- Şeytandan Allah'a sığınmamak:

Affetme durumunda olan mümin, şeytandan çokça Allah'a sığınmalıdır. Allah (cc), Resûl'üne affetmeyi emrettiği iki ayette, af emrinin hemen akabinde, şeytandan Allah'a sığınmasını istemiştir:

"(Bütün bunlara rağmen) sen af yolunu tut, iyi olanı emret ve cahillerden yüz çevir. Şeytandan sana bir dürtü/ vesvese gelirse, Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Semi', (her şeyi bilen) Alîm'dir. Korkup sakınan (muttakileri), şeytanlar (vesvese ve kışkırtmalarıyla) kuşattığında, (Allah'ı) anıp hatırlarlar. (Bir de ne göresin hemen o hâlden kurtulmuş, şeytanın vesvesesine karşı) basiretli hâle gelmişlerdir."[13]

"İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav. (Bir de bakarsın ki) seninle arasında düşmanlık olan kimse, sıcak/ samimi bir dost oluvermiş. Bu (ahlaka) sabredenlerden başkası eriştirilmez. Bu (ahlaka) ancak (hayırdan) büyük bir payı olandan başkası eriştirilmez. Şayet şeytandan sana bir dürtü/ vesvese gelirse, Allah'a sığın. Şüphesiz ki O, (işiten ve dualara icabet eden) Es-Semi', (her şeyi bilen) El-Alîm'dir."[14]

El-Afuvv İsmiyle Dua

Allah Resûlü (sav) ya El-Afuvv ismiyle doğrudan ya da af ve afiyet talebinde bulunarak dolaylı olarak Allah'a (cc) dua ederdi.

Bazı dua örnekleri:

"Allah'ım! Sen Afuvv'sun, Kerîm'sin, affetmeyi seversin; beni affet!"[15]

"Allah'ım nefsimi sen yarattın, onu sen vefat ettireceksin. Ölümü de yaşamı da senin içindir. Onu diriltirsen koru. Vefat ettirirsen bağışla. Ben senden afiyet istiyorum."[16]

"Allah'ım! Nimetinin zevalinden, verdiğin afiyetin değişmesinden ve azabının aniden gelmesinden ve senin her türlü öfkenden sana sığınırım."[17]

---

13. 7/A'râf, 199-201
14. 41/Fussilet, 34-36
15. Tirmizi, 3513; İbni Mace, 3850
16. Müslim, 2712
17. Müslim, 2739

"Allah'ım senden dünya ve ahirette afiyet dilerim. Allah'ım! Senden dinim, dünyam, malım ve çoluk çocuğum hakkında af ve afiyet dilerim. Allah'ım ayıbımı ört, korkularımdan beni emin kıl, suçlarımı ört. Allah'ım beni önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üzerimden gelecek her türlü tehlikeden koru. Alt taraftan gelecek tehlikelerden de senin büyüklüğüne sığınırım."[18]

Allahumme âmin.

18. Ebu Davud, 5074

Din sahibi, mutlak itaat mercisi ve kullarını hesaba çeken Allah.

Dua

Ey Ed-Deyyan olan Rabbim! Sensin din sahibi, sensin din gününün sahibi. Sensin tüm varlığa bir din, nizam, şeriat belirleyen. Rabbim! Bizi İslam dinine hidayet et. Hak dinle dinlenmeye muvaffak kıl. Yalnızca sana itaat etmeyi, yalnızca senin şeriatın için yaşamayı ve yalnızca senin koyduğun ölçüleri ölçü kabul etmeyi kolaylaştır. Rabbim! Bilmeden veya bilerek İslam dışında bir dine girmekten sana sığınırım. Rabbim! Din gününün sahibi sensin. O gün yüzünü aydınlık kıldığın, rahmetinle sevinen ve nimetin büyüğüyle mükâfatlandırdığın kullarından eyle.

Allahumme âmin.

ED-DEYYAN

Genel Bilgiler

Ed-Deyyan, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. "*De-ye-ne/ Deyn*" kökünden türemiştir. Kelimenin kök anlamı, boyun eğmek/boyunduruk altına girmek/ itaat (inkiyad) ve zillettir. Kelimenin tüm kullanımları bu asli anlama döner.[1]

Örneğin, inanç-amel manzumesine "*din*" deriz; çünkü o dini kabul edenler, dinin sahibinin emirlerine boyun eğer, ona itaat ederler. Ahiret için "*yevmu'd din/ din günü*" deriz; çünkü o gün hesap ve mükâfat günüdür. Herkes o günün sahibi karşısında boyun eğmiş ve hükmüne teslim olmuştur. Borç için "*deyn*" deriz. Borçlu, borçlandığı karşısında zelil olur, küçülür. Araplar "*Borç; gündüz zillet, gece derttir.*" der. Kanun/yasa için de "*din*" deriz; çünkü toplum, kabul ettiği kanuna göre yönetilir, o kanunlara itaat etmekle mükelleftir.

Ed-Deyyan ismi Kur'ân'da yer almaz. Allah Resûlü'nün (sav) hadisinde varid olur.

Cabir bin Abdullah anlatıyor:

"Bir adamın Allah Resûlü'nden bir hadis işittiği bana ulaştı. Bir binek satın aldım, yolculuk hazırlığı yaptım ve bir aylık yolculuk yaparak Şam'a geldim. Hadisi nakledenin Abdullah bin Uneys olduğunu gördüm. Hizmetliye:

— Ona, kapıdaki Cabir'dir (de), dedim...

— Abdullah'ın oğlu Cabir mi?' diye sordu.

— Evet, dedim.

Elbisesini sürüyerek evden çıktı. Bana sarıldı, ben de ona sarıldım. Dedim ki:

— Kısas (ödeşme) konusunda Allah Resûlü'nden bir hadis işittiğini duydum. Onu senden duymadan ölmekten veya senin ölümünden korktum, dedi ki:

— Allah Resûlü'nü şöyle derken işittim: 'Kıyamet günü insanlar çıplak, sünnetsiz

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, d-y-n maddesi

ve yanlarında hiçbir şey olmaksızın diriltilecekler. Sonra onlara seslenilir, yakında olanlar duyar: 'Ben El-Melik'im, ben Ed-Deyyan'ım. Ateş ehlinden birinin, cennet ehlinden birinden alacağı varsa; hakkını ondan almadan/ ödeşmeden ateşe giremez. Cennet ehlinden birinin, ateş ehlinden birinden alacağı varsa -bu bir tokat dahi olsa- hakkını ondan almadan/ ödeşmeden cennete giremez...' "[2]

Ed-Deyyan İsminin Anlamı

Din sahibi, mutlak itaat mercisi ve kullarını hesaba çeken Allah, demektir.

Ed-Deyyan İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Ed-Deyyan İsminin Tecellileri

Allah (cc) Ed-Deyyan'dır; din sahibidir. Mutlak itaat yalnızca O'na yapılır. Yalnızca O'nun hükümlerine boyun eğilir. Yalnızca O'nun boyunduruğu altına girilir. Yalnızca O'nun seçip razı olduğu dine (İslam) bağlanılır. Yalnızca O'nun kanunları nizam kabul edilir.

Ed-Deyyan ismiyle Allah'a (cc) kulluk yapabilmek için din kavramı doğru anlaşılmalıdır. Peki, nedir din? Bu soruyu Kur'ân'a sorduğumuzda şu cevapları alırız:

• Din; İbrahim'in milleti olan tevhid inancıdır:

"İbrahim, (İslam'ı) oğullarına vasiyet etti. Yakub da böyle yaptı: 'Ey evlatlarım! Allah sizin için (İslam) dinini seçti! Yalnızca Müslimler/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar olarak can verin!' "[3]

• Din; otorite ve egemenliktir:

"Fitne/ şirk sonlanıncaya ve din/ otorite Allah'a ait oluncaya dek onlarla savaşın. Yaptıklarına son verirlerse zalimlerden başkasına düşmanlık yoktur."[4]

• Din; ibadet ve itaattir:

"(Yine) de ki: 'Rabbim adaleti emretti. Her secde yerinde yüzlerinizi doğrultun ve dininizi yalnızca O'na halis kılarak O'na dua edin. Sizi ilk yaratan O olduğu gibi (yine O'na) döneceksiniz.' "[5]

"De ki: 'Ben dini O'na halis kılarak, Allah'a kulluk etmekle emrolundum.' "[6]

• Din; uyulan kanunlardır, şeriattır:

"Kardeşinin yükünden önce onların yüklerini aramaya başladı. Sonra (su kabını) kardeşinin yükünden çıkardı. İşte biz, Yusuf'a böyle bir yanıltıcı oyun hazırladık. Allah'ın dilemesi hariç, Kralın dinine (yani yürürlükte olan yasalara) göre kardeşini

2. Ahmed, 16042
3. 2/Bakara, 132
4. 2/Bakara, 193
5. 7/A'râf, 29
6. 39/Zümer, 11

tutuklaması söz konusu dahi değildi. Biz dilediğimizin derecelerini yükseltiriz. Her bilenin üzerinde daha iyi bilen biri vardır mutlaka."[7]

• Din; hesap, ceza ve mükâfattır:

"Din (ahiret) gününün sahibidir."[8]

"Din/ kıyamet gününe kadar da lanet senin üzerinedir."[9]

Neye İnanıyorsanız, Sizin Dininiz Odur!

İtikad edindiğimiz şey bizim dinimizdir. Neye inanıyor, hayatı hangi ölçülerle okuyor, olaylara hangi pencereden bakıyorsak o bizim dinimiz, sahibi de bizim "*deyyan*"ımızdır. Bu açıdan bakınca varlığı kendisiyle yorumladığımız felsefeler, peşinde koştuğumuz ideolojiler ve izm'ler birer din, onları icat edenler de Allah'ın dışında edinilen deyyanlardır.

Vahye baktığımızda şu gerçekle karşılaşırız: Allah (cc) hiçbir dine intisap etmeyen ve semavi bir kitaba tabi olmayan cahil insanlara da bir din nispet eder:

"Sizin dininiz size, benim dinim bana."[10]

Onlar, "*Bizim dinimiz şudur.*" demese de bir inanç sistemleri vardı. Atalarından miras kalan şirk inancını savunuyor, hayata ve olaylara bu ölçülerle anlam yüklüyorlardı. Allah (cc) onların bu durumuna "*din*" ismini verdi.

Otorite ve Egemenliği Kime Veriyorsanız, Sizin Dininiz Odur!

Deyyan olan Allah'tır. Her şey O'na boyun eğmiş, O'nun azamet ve kibriyası karşısında küçülüp zelil olmuştur. Egemenlik, otorite ve hâkimiyet kayıtsız şartsız Ed-Deyyan olan Allah'a aittir. İns ve cin, cemadat ve hayvanat... cümle varlık, O'nun (cc) egemenliğine boyun eğmiştir:

"Görmedin mi? Göklerde ve yerde olanlar, Güneş, Ay, yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar ve insanların çoğu Allah'a secde etmektedirler. Birçoğuna da azap hak olmuştur. Allah'ın değer vermeyip aşağıladığını, değerli kılacak kimse yoktur. Şüphesiz ki Allah, dilediğini yapar."[11]

"Allah'ın yarattığı şeylerden (gölgesi olan varlıklara) bakmıyorlar mı? Gölgeleri, Allah'ın (azametine) boyun eğip, sağa sola dönerek secde eder. Göklerde ve yerde olan canlıların tamamı ve melekler Allah'a secde eder ve (Allah'a secde etmekten) büyüklenerek kaçınmazlar."[12]

İçinde yaşadığımız evrende Allah'ın (cc) egemenliğini kabul etmeyen, başka otoritelerin boyunduruğu altına giren tek varlık insandır. "*Egemenlik kayıtsız*

7. 12/Yûsuf, 76
8. 1/Fâtiha, 4
9. 15/Hicr, 35
10. 109/Kâfirûn, 6
11. 22/Hac, 18
12. 16/Nahl, 48-49

şartsız milletindir!" diyerek Allah'a kafa tutan; "*Din ve devlet işleri birbirinden ayrıdır.*" diyerek yönetimde Ed-Deyyan'ı dışlayan; "*Tüm dinlere eşit mesafedeyiz.*" diyerek İslam dinini ve sahibini, beşerî ideoloji ve izm'lerle eşit tutan azgınlığın sahibi, insandır. İnsanlık tarihi boyunca zalimliğin ve cehaletin, hadsizliğin ve nankörlüğün böylesi görülmemiştir!

Otoriteyi verdiğimiz merci din, otorite sahibi de Allah'a ortak koştuğumuz sahte bir Deyyan'dır.

Kime İbadet/İtaat Ediyorsanız, Sizin Dininiz Odur!

Din; itaattir, ibadettir, yaşam şeklidir, düşünce biçimidir, kulluktur. İnsan kime itaat ediyorsa onun kuludur. Kime kulluk ediyorsa onun dinindendir. Müslim, Ed-Deyyan'a (cc) ve -Allah'a isyan olmadığı sürece- O'nun itaat edilmesine izin verdiklerine itaat eder.

Yiyecek ve içeceklerinizi kim/ne belirliyor?

Kime/neye göre giyiniyorsunuz?

Çocuklarınızı kime/neye göre eğitiyorsunuz?

Kimin/neyin kurallarına göre rızkınızı temin ediyorsunuz?

Önemli ya da önemsiz herhangi bir konuda karar alırken kime/neye göre karar veriyorsunuz?

Ed-Deyyan olan Allah'ın, O'nun (cc) sınırı olan helal ve haramın, O'nun talimatlarını içeren vahyin hayatınızdaki yeri nedir?

Yiyecek ve içeceğinizi "*temiz ve helal"* ölçüsü mü, sağlıkçılar mı belirliyor?

Giyim kuşamınızı "*helal ve haram*" ölçüsü mü, moda mı belirliyor?

İşyerinde alışveriş fıkhı mı belirleyici yoksa kapitalist ticaret anlayışı mı?

Bu sorulara verdiğimiz cevaplar, aynı zamanda dinimizin ne olduğunun da cevabıdır.

Kimin Kanunlarını Benimsiyorsanız, Sizin Dininiz Odur!

Din; kanundur, nizamdır, şeriattır... Yüce Allah, yarattığı her şeye bir kanun/nizam koymuştur. Güneş'e, ağaca, hayvana ve insana... Her varlığın dini, Allah'ın belirlediği nizama uyması olmalıdır.

Güneş, Allah'ın (cc) belirlediği mecrada akar; doğar ve batar. Bu, onun Allah tarafından belirlenmiş nizamıdır/kanunudur. Ay, bitkiler, hayvanlar... hepsi kendileri için belirlenen nizama uyarlar. Tamamı, Allah'a teslim olmuş birer Müslim'dir. Kendisi için belirlenen nizamın dışına çıkan tek varlık insandır. O, Allah'ın (cc) nizamı ve kanunlarını hiçe sayarak kanunlar yapar, beşerî nizamlar uydurur. Kendi elleriyle kendine put yaparak ilahını meydana getirdiği gibi kendi elleriyle din yapar ve o dine girer.

Kimisi Allah'ın (cc) dinindendir; O'nun (cc) kanunlarına göre yaşar. Kimisi kralların, parlamentoların, aşiret ağalarının, geleneğin, törenin, raconun, ideolojilerin, izm'lerin dinindendir; onların kural ve kanunlarına göre yaşar.

Kime Hesap Verme Kaygısıyla Yaşıyorsanız, Sizin Dininiz Odur!

Din; hesaptır, sorgudur, mükâfat ve cezadır. Bu sebeple ahirete "*din günü*" denmiştir. Ed-Deyyan olan Allah, o gün kullarını hesaba çekecek, küçük büyük, gizli açık ne varsa ortaya çıkaracaktır.

Müslim, bu kaygı ve endişeyle yaşar. Allah'ın (cc) onu hesaba çekeceği, yaptıklarının karşılığını eksiksiz vereceğini bilerek kulluk eder:

"Şüphesiz ki (o müminler), Rablerine olan saygılarından dolayı (kalpleri) ürperti içinde olanlar, Rablerinin ayetlerine iman edenler, Rablerine (hiçbir şeyi) ortak koşmayanlar, yapmaları gereken (tüm sorumluluklarını) yerine getirmelerine rağmen, Rablerine dönecekleri için (ya kabul edilmezse ya Allah'ın şanına yakışır şekilde yapamamışsam diye) kalpleri titreyenler, işte bunlar, hayırlarda yarışmakta ve bundan dolayı öne geçmektedirler."[13]

İnsan, Ed-Deyyan olan Allah'ı unutur, hesap ve ahiret yokmuş gibi davranırsa başka bir din edinmek zorunda kalır. Toplumun, modanın, çevrenin, aile büyüklerinin, amirlerin, patronun, arkadaş çevresinin değerlendirmesi; davranışlarını belirler. Onlara hesap vereceği şuuruyla hareket eder. El-Hâlık'ın (cc) din gününü hesaba katmaz; halkın değerlendirmesini hesaba katar.

Bu noktada nefislerimize hayati bir soru sormamız gerekir: Ben El-Hâlık'ın (cc) dininden miyim, halkın dininden miyim?

2. Ed-Deyyan Olan Allah, "Din Günü"nün Sahibidir

Cabir bin Abdullah (ra) anlatıyor:

"Bir adamın Allah Resûlü'nden bir hadis işittiği bana ulaştı. Bir binek satın aldım, yolculuk hazırlığı yaptım ve bir aylık yolculuk yaparak Şam'a geldim. Hadisi nakledenin Abdullah bin Uneys olduğunu gördüm. Hizmetliye:

— Ona, kapıdaki Cabir'dir (de), dedim...

— Abdullah'ın oğlu Cabir mi? diye sordu.

— Evet, dedim.

Elbisesini sürüyerek evden çıktı. Bana sarıldı, ben de ona sarıldım. Dedim ki:

— Kısas (ödeşme) konusunda Allah Resûlü'nden bir hadis işittiğini duydum. Onu senden duymadan ölmekten veya senin ölümünden korktum, dedi ki:

— Allah Resûlü'nü şöyle derken işittim: 'Kıyamet günü insanlar çıplak, sünnetsiz ve yanlarında hiçbir şey olmaksızın diriltilecekler. Sonra onlara seslenilir, yakında olanlar duyar: 'Ben El-Melik'im, ben Ed-Deyyan'ım. Ateş ehlinden birinin, cennet

---

13. 23/Mü'minûn, 57-61

ehlinden birinden alacağı varsa; hakkını ondan almadan/ ödeşmeden ateşe giremez. Cennet ehlinden birinin, ateş ehlinden birinden alacağı varsa -bu bir tokat dahi olsa- hakkını ondan almadan/ ödeşmeden cennete giremez...' "[14]

Ed-Deyyan olan Allah, dünyada din/kanun belirleyerek tecelli ettiği gibi kıyamet gününde de hesap görücü olarak tecelli eder.

O (cc), tüm kullarını yarattığı gibi huzuruna toplar:

"Andolsun ki, sizi ilk defa yarattığımız gibi yalnız ve tek olarak bize geldiniz. Size nimet olarak verdiklerimizi de arkanızda bıraktınız..."[15]

"Göklerde ve yerde kim varsa, Er-Rahmân'ın huzuruna yalnızca kul olarak gelecek. Andolsun ki, hepsinin topluca ve tane tane sayılarını bilip kuşatmıştır. Ve kıyamet gününde, hepsi O'na tek olarak geleceklerdir."[16]

O gün herkes O'nun (cc) çağrısına icabet eder ve Ed-Deyyan olan Allah'ın nihai hükmünü bekler. Her şey O'nun büyüklüğü karşısında küçülür, izzeti karşısında zelil olur, emrine boyun eğer... Mazeretler tükenmiş; amel defterleri orta yere konmuş; sadıklar doğrularıyla, yalancılar yalanlarıyla baş başa kalmıştır.

Ed-Deyyan olan Allah'ın, tecelli edeceği ahiret sahnelerini hatırlamak için El-Hasib (hesap görücü) ismine gidelim ve orada söylediğimiz bazı hakikatleri hatırlayalım:

"Dağları yürüteceğimiz gün, yerin açığa çıkmış (dümdüz) olduğunu görürsün. Hepsini (diriltip) bir araya toplamış, tek bir kişiyi dahi geride bırakmamışızdır. Saflar hâlinde Rabbine arz edileceklerdir. Andolsun ki sizi ilk defa (nasıl) yarattıysak, (çıplak, yalnız, sünnetsiz, tüm unvanlardan arınmış, sade bir kul olarak yine) bize öyle geldiniz. (Hayır, öyle değil!) Size bir buluşma zamanı tayin etmediğimizi sanmıştınız. (Ortaya iyiliklerin ve kötülüklerin yazılı olduğu) kitap konur. Suçlu günahkârların o (kitapta) olandan dolayı korku ve endişe içinde olduğunu görürsün. Derler ki: 'Eyvahlar olsun bize! Ne oluyor bu kitaba da küçük büyük ne varsa hiçbir şeyi bırakmadan kaydetmiş.' Yaptıklarını karşılarında hazır bulmuşlardır. Senin Rabbin kimseye zulmetmez."[17]

El-Hasib, tecelli ettiğinde insanlar için zor bir gün olacaktır; zira bu, her şeyi kayıt altına almış, zerre-i miskal ağırlığınca dahi hayır ve şerri tespit etmiş, ayrım yapmadan her bir insanı hesaba çekecek olan Allah'ın (cc) sorgusudur:

"Allah, hepsini topluca dirilteceği gün, yaptıklarını kendilerine haber verir. Allah, (yaptıklarını) sayıp (kayıt altına almış), onlarsa unutmuşlardır. Allah, her şeye şahit olandır."[18]

---

14. Ahmed, 16042
15. 6/En'âm, 94
16. 19/Meryem, 93-95
17. 18/Kehf, 47-49
18. 58/Mücadele, 6

"Kim zerre-i miskal bir hayır işlemişse, onu görür. Kim de zerre-i miskal bir şer işlemişse, onu görür."[19]

"Andolsun ki, kendisine (peygamber) gönderilenlere de (peygamber olarak) gönderilene de soracağız/ hesaba çekeceğiz..."[20]

İnsanlar, bu ince sorgu karşısında dehşete düşeceklerdir. Kimisi toprak olmayı dileyecektir:

"Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz, seni de bunların üzerine şahit olarak getirdiğimizde onların hâli nice olur? O gün, kâfir olan ve Resûl'e isyan edenler yerle bir olmak isterler. (Bununla beraber) Allah'tan hiçbir sözü de gizleyemezler."[21]

Kimisi yalan söyleyerek kurtulacağını düşünecek ve şöyle söyleyecektir:

"O gün hepsini (diriltip) bir araya toplarız. Sonra şirk koşanlara: '(Allah katında size şefaatçi olduklarına inanıp) bir şey sandığınız ortaklarınız hani neredeler?' deriz. Sonra: 'Rabbimiz olan Allah'a yemin olsun ki biz müşriklerden değildik.' sözleri dışında bir fitneleri (mazeretleri) olmaz. Kendi aleyhlerine nasıl da yalan söylediklerine ve (uydurdukları) iftiraların nasıl kaybolup gittiğine bir bak."[22]

Allah (cc) bazılarının ağzını mühürleyecek, onların elleri ve ayakları aleyhlerine şahitlik edecektir:

"Bugün, ağızlarını mühürleriz. Kazandıkları (günahları) elleri bize söyler, ayakları da şahitlik eder."[23]

İnsanlar bu manzara karşısında kendi organlarıyla tartışacaktır:

"Allah düşmanlarının diriltilip bir araya toplanacağı gün, onlar kontrollü bir şekilde ateşe sevk edilirler. O'na geldikleri zaman, kulakları, gözleri ve derileri yapmış oldukları (kötülüklere dair) aleyhlerine şahitlik eder. Kendi derilerine derler ki: 'Niçin aleyhimize şahitlikte bulundunuz?' Derler ki: 'Her şeyi dile getiren Allah, bizi de dile getirdi. Sizi ilk defa yaratan O'dur ve O'na döndürülürsünüz.' "[24]

Kimisi ise yapacak bir şey olmadığını anlamıştır. Pişmanlık izhar edecek ve nefisleri aleyhine şahitlikte bulunacaktır:

"Onları, Rablerinin huzurunda durdurulduklarında bir görsen! (Allah) diyecek ki: 'Bu (ahiret) hak değil miymiş?' Diyecekler ki: 'Rabbimize yemin olsun ki, evet (hakmış)!' (Allah diyecek ki: 'Öyleyse kâfir olmanız nedeniyle azabı tadın.' Gerçek şu ki; Allah'la karşılaşmayı yalanlayanlar, hüsrana uğramıştır. Öyle ki kıyamet ansızın kopup onlara geldiğinde günahlarını sırtlarına yüklenmiş olarak:

---

19. 99/Zilzâl, 7-8
20. 7/A'râf, 6
21. 4/Nîsa, 41-42
22. 6/En'âm, 22-24
23. 36/Yâsîn, 65
24. 41/Fussilet, 19-21

'O (dünyadaki) gevşekliğimizden ötürü yazıklar olsun bize!' derler. Dikkat edin! Yüklendikleri (günahlar) ne kötüdür."[25]

"(Allah, kıyamet günü:) 'Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan, sizi bu gününüzle uyaran resûller gelmedi mi?' (dediğinde onlar:) 'Nefislerimiz aleyhine şahitlik ederiz.' diyecekler. Dünya hayatı onları aldattı ve kendilerinin kâfir olduğuna tanıklık ettiler."[26]

Hesabı Unutmak!

Hiç şüphesiz, ayetlerde anlatılan sahneler haktır ve bir gün mutlaka yaşanacaktır. Ne var ki nefis ve şeytan, bu gerçeği unutturmak için olanca güçleriyle çalışmakta ve ne hazindir ki insanların çoğu bu iğvaya kapılıp ahiret gününü unutmaktadır:

"Onlar ki; dinlerini eğlence ve oyun edindiler ve dünya hayatı onları aldattı. Onlar bu günlerini unuttukları ve bizim ayetlerimizi inkâr ettikleri gibi biz de bugün onları unutacağız."[27]

"Denildi ki: 'Bugününüzle karşılaşmayı unuttuğunuz gibi, sizi unutur (azaba terk ederiz). Barınağınız ateştir. Size yardım edecek hiç kimse yoktur.' "[28]

Dünya hayatında ahiret hesabını unutanlar, o dehşetli günün kaybedenleri olacaktır. Bir gün Allah'a (cc) hesap vereceği gerçeğiyle yaşayanlar ise kazananlardan olacaktır. Kur'ân'ı Kerim'den iki zıt tablo:

"Birbirlerine yönelerek sorarlar. Derler ki: 'Biz daha önce ailemizin arasında (azaptan) korkardık. Allah bize lütfetti de bizi yakıp kavuran cehennem azabından korudu. Şüphesiz ki biz, bundan önce O'na dua ederdik. Doğrusu O, (çokça iyilik yapan) El-Berr, (kullarına karşı merhametli olan) Er-Rahîm'dir.' "[29]

"Allah, hepsini topluca dirilteceği gün, yaptıklarını kendilerine haber verir. Allah, (yaptıklarını) sayıp (kayıt altına almış), onlarsa unutmuşlardır. Allah, her şeye şahit olandır."[30]

İnsan tabiatı

Nefislerimizde müşahade ettiğimiz bir hakikat vardır: İnsan, hesap vereceği işlerde dikkatli davranır. Hesap vermediği veya vermeyeceğini düşündüğü durumlarda ise dikkatsizdir. Bu tabiata binaen; ahiret gününe olan imanımız, kulluğumuzun kalitesini belirler. Allah'ın (cc) El-Hasib ismine imanımız oranında salah ve istikamet üzere oluruz.

---

25. 6/En'âm, 30-31
26. 6/En'âm, 130
27. 7/A'râf, 51
28. 45/Câsiye, 34
29. 52/Tûr, 25-28
30. 58/Mücadele, 6

Birçoğumuz, Allah'ı (cc) ve ahireti çokça hatırladığımız veya bize hatırlatıldığı zamanlarda ibadet ve ahlakımızda iyileşme olduğunu müşahade ederiz. Bunun nedeni ahiret, yani hesap gerçeğine yakın olmamızdır. Öyleyse mümin olarak meselemiz, bu duyguyu tüm hayatımıza yaymak ve meleke hâline gelmesini sağlamak olmalıdır. Allah Resûlü'nden rivayet olunan bir hadiste denmiştir ki:

"Akıllı kişi, nefsini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Aciz kişi ise hevasına uyup (Allah'ın onu bağışlayacağına dair) temennilerde bulunandır."[31]

Ed-Deyyan İsmiyle Dua

Ey Ed-Deyyan olan Rabbim! Sensin din sahibi, sensin din gününün sahibi. Sensin tüm varlığa bir din, nizam, şeriat belirleyen. Rabbim! Bizi İslam dinine hidayet et. Hak dinle dinlenmeye muvaffak kıl. Yalnızca sana itaat etmeyi, yalnızca senin şeriatın için yaşamayı ve yalnızca senin koyduğun ölçüleri ölçü kabul etmeyi kolaylaştır. Rabbim! Bilmeden veya bilerek İslam dışında bir dine girmekten sana sığınırım. Rabbim! Din gününün sahibi sensin. O gün yüzünü aydınlık kıldığın, rahmetinle sevinen ve nimetin büyüğüyle mükâfatlandırdığın kullarından eyle.

Allahumme âmin.

31. Tirmizi, 2459

Kullarını maddi ve manevi yardımıyla destekleyen Allah.

Dua

Ey En-Nesîr olan Allah'ım! Yardım yalnızca senden, senin yanındandır. Göklerin ve yerin orduları sana aittir. Bize her iş ve yönelişimizde yardım et. Bizi nefsimize havale ederek yardımsız bırakma. Senin yardımın olmadan bir başarıya ulaşmamız mümkün değildir.

"... Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmamı sağla. Kendi katından bana (İslam'ı zafere taşıyacak) yardımcı bir kuvvet ihsan eyle."

"... Şüphesiz ki ben, yenik düştüm,
(bana yardım et ve onlardan) intikam al."

"... Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."

"... Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol."

Allahumme âmin.

EN-NESÎR

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden biri, En-Nesîr'dir. Kelime "*na-sa-ra/ nasr*" kökünden türemiştir. Kök anlamı yardım etmektir.

Bu isim Kur'ân-ı Kerim'de defalarca kullanılır. Bir (1) yerde cem'i/çoğul sigasıyla[1], dört (4) yerde isim olarak, yirmi (20) yerde "*Allah'tan başka yardımcınız yoktur.*" şeklinde dolaylı olarak Allah (cc) için kullanılmıştır:

"(Hayır, öyle değil!) Sizin dostunuz Allah'tır. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır."[2]

"(Davetinizden) yüz çevirirlerse bilin ki Allah, sizin Mevla'nızdır/ dostunuzdur. Ne güzel bir Mevla/ dost, ne güzel bir yardımcıdır."[3]

"Bilmez misin ki göklerin ve yerin hâkimiyeti/ egemenliği Allah'a aittir. Allah'tan başka ne bir dostunuz ne de bir yardımcınız vardır."[4]

En-Nesîr İsminin Anlamı

Kullarını maddi ve manevi yardımıyla destekleyen Allah, demektir.

En-Nesîr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. En-Nesîr İsminin Tecellileri

İnsanın Yardımcı Arayışı ve En-Nesîr'in Tecellisi

İnsan muhtaç/fakir bir varlık olarak yaratılmıştır.[5] O, iki zayıflık arasında geçici

---

1. 3/Âl-i İmran, 150
2. 3/Âl-i İmran, 150
3. 8/Enfâl, 40
4. 2/Bakara, 107
5. "Ey insanlar! Sizler, Allah'a muhtaçsınız. Allah ise (kimseye muhtaç olmayan, her şeyin kendisine muhtaç olduğu) El-Ğaniy, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen)

ve aldatıcı bir kuvvet dönemi yaşar.[6] Zayıf ve muhtaç olarak doğar, yardıma ve bakıma ihtiyaç duyar. Sonra gençleşir; geçici bir kuvvet dönemi olur. Sonra yaşlanır; bedeni, duyguları, beklentileri ve ihtiyaçlarıyla âdeta çocuklaşır. Tüm bu süreçlerde En-Nesîr olan Rabbinin (cc) yardımına muhtaçtır; O'nun yardımıyla işlerini düzenler, O'nun yardımıyla ihtiyaçlarını giderir, O'nun yardımıyla dinî ve dünyevi bir işe başlar, O'nun yardımıyla o işte sebat eder ve O'nun yardımıyla işi nihayete erdirir.

İnsan, kendi hayatı üzerinde düşünecek olursa hiç şüphesiz şu gerçekle karşılaşır: Her an ve her işinde yüce Allah, En-Nesîr ismiyle tecelli eder. Allah (cc) yardım etmese ve insanı kendi hâline terk etse hâli harap olur. Çoğu zaman hayrın nerede olduğunu bilmez. Hayrı bilecek olsa yapacak iradeyi bulamaz. İradeli olup adım atsa işinde sebat etmez. Sebat etse o işin afetlerinden (riya, minnet vs.) kurtulamaz. Dinî ve dünyevi her işinde ancak O'nun (cc) yardımıyla felaha erer.

İnsanın yardıma olan muhtaçlığı, fıtri bir ihtiyaçtır; zira insan bir Rabbin merbubu, bir Halık'in mahluku, bir İlah'ın abidi olarak yaratılmıştır.

İnkârcı bir mülhit dahi fıtratının derinliklerinde bu ihtiyacı ister. Bu ihtiyaç, inançtan bağımsız olarak, her insanın hamurunda vardır ve bu ihtiyaç sebebiyle fıtrat sürekli bir arayış içindedir. Kendisine yardım edecek; acziyetini kudretiyle, zayıflığını gücüyle, ihtiyacını zenginliğiyle, isteklerini rububiyet ve uluhiyetiyle giderecek aşkın (müteal) bir varlık arayışı içindedir.

Bu arayış insanları iki kısma ayırmıştır:

Fıtratın çağrısına kulak verip resûllerin çağrısına uyan ve yardım arayışını En-Nesîr olan Allah'a (cc) yönlendirenler. Bunlar, muvahhidlerdir. Kalp, düşünce ve duygularının kıblesi Allah'tır; O'na yönelir ve O'ndan yardım isterler:

"(Hatırlayın!) Hani siz Rabbinizden yardım istemiştiniz. O da: 'Şüphesiz ki peş peşe inen bin melekle sizi destekleyeceğim.' diye duanıza icabet etmişti."[7]

"(Nuh) Rabbine dua etti: 'Şüphesiz ki ben, yenik düştüm, (bana yardım et ve onlardan) intikam al.' Biz de göğün kapılarını 'kesintisiz ve sağanak hâlinde yağan' bir suyla açtık."[8]

İkinci grup ise fıtratın çağrısına karşın İblis'in saptırdığı ve yardım ihtiyacını Allah'ın (cc) dışındaki varlıklara yönlendirenlerdir. Bunlar, müşriklerdir:

"Kendilerine yardım olunur umuduyla, Allah'ın dışında ilahlar edindiler. (İlah

El-Hamîd'in ta kendisidir." (35/Fâtır, 15)

6. "Sizi zayıflıktan yaratan, zayıflıktan sonra size kuvvet veren, sonra kuvvetin ardından size zayıflık ve yaşlılık veren Allah'tır. Dilediğini yaratır. O, (her şeyi bilen) El-Alîm, (her şeye güç yetiren, mutlak kudret sahibi olan) El-Kadîr'dir." (30/Rûm, 54)

7. 8/Enfâl, 9

8. 54/Kamer, 10-11

edindikleri) onlara yardıma güç yetiremez. Onlarsa (müşriklerin kendisi) ilah edindikleri için hazır edilmiş askerdirler."[9]

İnsanların, tarih boyunca putların, türbelerin ve yatırların etrafında istismar edilmesi, İblis'in yardım ihtiyacını saptırmasından kaynaklanmıştır.

Bu arayışın modern görünümü ise içler acısıdır. Allah'ı (cc) hayatın dışına iten ve görünmeyen âlemi (gayb) reddeden modern insan, fıtri ihtiyacını modern putlara yönlendirmiştir. Onun geleneksel putlara burun kıvırması, geçmiş düşmanlığından başka bir şeyle açıklanamaz; zira geçmişe rahmet okutturacak yeni putlar icat etmiştir!

O, Allah'a (cc) dua edip O'ndan yardım istemiyor olabilir; ancak başı her sıkıştığında psikoloğa koşar, ondan yardım umar.[10] O, bir muvahhidin aksine İlahi yardım olmaksızın yaşayabileceğine inanır; ancak bilgisayarın, tabletin ve akıllı (!) cep telefonunun yardımı olmadan yaşayamaz.

Bir muvahhid için Allah'ın (cc) yardımı olmadan faydalı ilim öğrenmek ve faydasız ilimden korunmak mümkün değildir. Modern insan bu düşünceyi saçma bulur; ancak birer Firavun tezgâhı olan okullar olmadan bir yaşam tahayyül edemez.[11]

Modern insan dertlerinde, hastalığında, gündelik yaşamında, eğitim ihtiyacında, meslekî kariyerinde... Allah'ın (cc) yardımını dışlasa da fıtri ihtiyacı nedeniyle O'nun (cc) yerine sahte ve sanal tanrılar yerleştirir. Geleneksel insanın putla, türbeyle, yatırla kurduğu ilişkiyi doktorla, psikologla, hayatındaki insanlarla, modern kurum ve müesseselerle kurar.

2. İslami Mücadele ve Allah'ın Yardımı

Mücadele tarihimizin altın halkası Asr-ı Saadet'tir. Bu sürecin müstesna bir yere konumlandırılmasının sebebi, ashabın bizzat Allah (cc) tarafından eğitilmesi ve bu eğitimi Resûl'ün (sav) mihmandarlığında tamamlamalarıdır.

23 yıl kesintisiz devam eden rabbani eğitim; bir temel ve o temel üzere bina edilen düşünce ve tasavvur (akide) silsilesidir. Temele bakıldığında şu görülür: Kalplerin Allah'a (cc) bağlanması, her şeyi O'ndan bilmesi, yalnızca O'ndan beklemesi, yalnızca O'na kulluk etmesi... Bu da demek oluyor ki temelde tevhid akidesi, yani Allah (cc) vardır.

Rabbani eğitim silsilesinin bir halkası da En-Nesîr ismi ve İlahi yardım prensipleridir. Biz silsilenin bu halkasına yakından bakmak istiyoruz. Kur'ân ve sünneti

9. 36/Yâsîn, 74-75
10. Burada eleştirilen bir ilim dalı değil, modern insanın bunlarla kurduğu ilişki biçimidir.
11. Burada eleştirilen eğitim ya da ilim almak değil, eğitim sisteminin içeriği ve modern insanın bunlara yüklediği anlam biçimidir.

merkeze alarak bir inceleme yaptığımızda, ummanda bir katre mesabesindeki neticeyi şöyle sıralayabiliriz:

- Allah (cc), yardım edenlerin en hayırlısıdır:

"(Hayır, öyle değil!) Sizin dostunuz Allah'tır. O, yardım edenlerin en hayırlısıdır."[12]

- Allah'ın (cc) yardımı kula yeter:

"Allah, düşmanlarınızı en iyi bilendir. (Düşmanlarınıza karşı size) dost olarak da Allah yeter. Yardımcı olarak da Allah yeter."[13]

"İşte böylece biz, her peygambere suçlu günahkârlardan düşman kıldık. Yol gösteren ve yardım eden olarak Rabbin yeter."[14]

- Allah (cc), en güzel yardımcıdır:

"... O, sizin Mevla'nızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!"[15]

Bu üç ayet, Allah'ın (cc) yardım sıfatını ispat etmesinin yanında kalbi eğitiyor ve şöyle diyor: Hayatımızda yardım alabileceğimiz varlıklar olabilir; ancak en hayırlı yardımcı, en güzel yardımcı ve yardımı kula yetecek olan Allah'tır. Böylece kulu yönlendirmiş oluyor; çünkü insan fıtratı hayra, güzele ve eksiksiz olana meyyaldir. İnsan en hayırlı, en güzel ve en yeterli yardımın Allah'a (cc) ait olduğuna inandı mı yardım arayışı kendiliğinden O'na yönelmiş oluyor.

Hiç şüphesiz gücünün yettiği konularda insandan yardım isteyebiliriz; ancak insanın yardımı kendi gibi eksiklerle maluldür. Çoğu zaman yardım talebimize karşılık vermez. Verecek olsa da bir gün minnetle başa kalkabilir. Sonra yardımı yeterli olmayabilir. Üç sorunumuzdan birine yardımcı olur, ikisi olduğu gibi devam eder. Bazen bir sorunumuzu çözerken başka sorunlara sebep olur. Allah'ın (cc) yardımı ise tüm bu eksikliklerden münezzehtir. Bu sebeple Kur'ân, yardım konusunda kalpleri Allah'a yönlendirmiş, küçük büyük her işte Allah'tan (cc) yardım istemeye teşvik etmiştir. Bunu yaparken de "*terğib*" üslubunu kullanmıştır, yani Allah'ın yardımının güzel sıfatlarını zikrederek kalplerde ona karşı bir istek ve yöneliş oluşturmuştur. İlahi yardımın bu üç sıfatı zihinlere ve kalplere nakşedilirse kalp, her işinde Allah'a (cc) yönelir ve En-Nesîr olanın yardımına talip olur. Nasıldı En-Nesîr'in yardımı? Güzel, hayırlı ve yeterli yardım.

- Allah'ın (cc) yardım ettiğine kimse zarar veremez:

"Şayet Allah size yardım ederse sizi yenecek hiç kimse yoktur. Sizi yardımsız bırakacak olursa (Allah'a rağmen) size yardım edecek kim vardır? Müminler yalnızca Allah'a tevekkül etsinler."[16]

---

12. 3/Âl-i İmran, 150
13. 4/Nîsa, 45
14. 25/Furkân, 31
15. 22/Hac, 78
16. 3/Âl-i İmran, 160

Allah (cc) bir kula/topluluğa En-Nesîr ismiyle tecelli ederse hiç kimse onlara bir zarar veremez. Kimse onların karşısında galip gelemez: Allah'ın yardımını arkasına alana yenilgi yoktur.

Bunun zıddı yardımsız bırakmasıdır (huzlan), ki Allah'ın (cc) yardımsız bıraktığına da hiç kimse yardım edemez.

Tarih boyunca muvahhidleri kahramanlaştıran ve davaları için yiğit birer fedai kılan güç, işte bu anlayıştır. Bu hakikati anlamayanlar, tevhidî duruşun izzetini anlayamaz. Onların müstekbirler karşısındaki izzetli duruşunu hayalcilik olarak görürler. Yok, hayır! Allah'a yemin olsun ki tevhid ehli ucuz kahramanlık yapmaz ya da Donkişotluğa öykünmez. Hayalcilik, ütopyacılık... ne münasebet! Tevhid ehline cesaret veren, Allah'ın (cc) yardımına olan güvenleridir. İlahi yardımı elde ettikleri takdirde gücün, sayının ve imkânın bu yardım karşısında bir hiç olduğuna inanmalarıdır. Olayları maddi ölçülerle değerlendirenler için iki, birden büyüktür. Mana âleminde ise Allah'ın yardımını almış bir "*bir*", binden daha büyük, daha kalabalık ve daha güçlüdür. O'nun (cc) yardımıyla mücadele eden "*bir*"in, binleri yenmesi mümkündür.

Bu gerçeği anlamayanın tevhid ehlini anlaması ise mümkün değildir.

• Allah'ın (cc) yardımı sınırlandırılmaz, beklenir:

"... Göklerin ve yerin orduları Allah'ındır..."[17]

Göklerde ve yerde ne varsa Allah'ın (cc) mülküdür. Her bir varlık O'nun kudret ve azametine boyun eğmiştir. O emretse her şey O'nun emriyle hareket eden bir orduya dönüşür. Bu nedenle inanmış bir kalp, İlahi yardıma hudut çizmez ve onu belli kalıplara sıkıştırmaz. En-Nesîr'in dilerse en olmadık şeyle bile yardım edebileceğini bilir.

Allah (cc) dilerse kendi hâlinde uçan kuşlar, birer orduya dönüşüverir; fil ordularını (bugünün uçak ve gemi filolarına tekabül ediyor) yerle bir eder.[18]

Allah (cc) dilerse ayakaltında ezilen haşerat, azgınları cezalandıran birer orduya dönüşebilir.[19]

O (cc) dilerse savaş kaybettiren şeyleri birer orduya çevirip Müslimlere yardım edebilir. Bedir Günü bir yağmur ve uyuklamayla ashaba yardım etmedi mi?[20] Savaş alanında yağmur ve uyuklama, normal şartlarda hezimete sebep olur; ancak En-Nesîr olan tecelli etti mi hezimet sebebi dahi birer orduya dönüşüp İslam'a ve Müslimlere yardım aracı olur.

---

17. 48/Fetih, 4
18. bk. Fîl Suresi
19. bk. 7/A'râf, 133-134
20. bk. 8/Enfâl, 11

O (cc) dilerse en olmadık facir ve fasık insanları, dine yardım eden birer orduya çevirir.[21]

Mekke'de üç yıl süren ve beşer takatini zorlayan ekonomik boykot, müşrikler eliyle sonlanmadı mı?

Bugün tevhid daveti, davetçilere zulmeden ve daveti yasaklayan tağutların eliyle yayılmıyor mu?

Şunu da eklemeliyiz: İlahi yardımın nasıl geleceğine sınır çizemediğimiz gibi içeriğine de sınır çizemeyiz; zira Allah'ın (cc) yardımı, O'nun ilim ve hikmetine tabidir. O, her kulun ihtiyacını, neyin kul için dünya ve ahirette daha hayırlı olacağını bilir. Yardımını da buna uygun indirir.

Bazen yardım zaferdir; düşmana galip geliriz. Bazen yardım sebattır; son nefese kadar İslam üzere sebat ederiz. Bazen yardım sabırdır; zulüm ve baskılara sabırla direnir davamızdan dönmeyiz. Bazen yardım ölümdür; yaşamanın fitnesinden ve şerrinden ölümle korunuruz…

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere: 'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler."[22]

Havarilerin, düşmanlarına üstün gelmesi nasıl olmuştur? Biz biliyoruz ki İsa (as) ve havarileri işkenceye uğradı, sürüldü ve şehit edildiler. Allah (cc) İsa'yı (as) katına yükseltmese onu da öldüreceklerdi. Öyleyse ayette zikredilen yardım ve galibiyet; düşmanı yenmek ve onlara karşı zafer kazanmak değildir! E, o zaman nedir? Onların tazyikleri karşısında sabırla direnmek, İslam ve tevhid davasından dönmemektir. Şehit olma şerefine erişmektir.

Bedir Günü düşmanı alt etmek nasıl bir yardımsa/zaferse Uhdud Ashabı'nın ateşe atılma pahasına tevhid üzere sebat etmeleri de bir yardım/zaferdir.

Bu sebeple Allah'tan (cc) yardım isteyelim. O'nun rahmetini umarak, O'nun hikmetine güvenerek, dünyamız ve ahiretimiz için en hayırlı olanı O'nun bildiğine inanarak yardım isteyelim. Ne yardımın hangi yolla geleceğini ne de içeriği üzerinde düşünmeyelim; çünkü O'nun En-Nesîr ismi insan zihni ve tecrübesiyle sınırlanamaz. Biz Rabbimizin sınırsız ilmine ve engin rahmetine güvenirsek en hayırlı olanla bizi rızıklandırır.

- Allah'ın (cc) yardımı onu isteyene ve hak edene verilir:

Yüce Allah En-Nesîr'dir, dilediğine dilediği kadar yardım eder; ancak O (cc), yardımını bir kurala bağlamıştır. Yardıma nail olmak isteyen sözlü ve fiilî olarak

21. "Hiç şüphesiz Allah (cc), facir bir insanın eliyle bu dine yardım eder." (Buhari, 4203)
22. 61/Saff, 14

yardım talebinde bulunmalıdır. Sözlü talep, duadır. Fiilî talep ise yardıma nail olma şartlarını yerine getirmektir.

Yardıma nail olmak için:

• İman etmiş olmak ve imanı bozan şirkten sakınmak gerekir:

"Andolsun ki, senden önce de kavimlerine resûller göndermiştik. Onlara apaçık delillerle gelmişlerdi. (Onlara karşı çıkan) suçlu günahkârlardan intikam almıştık. Müminlere yardım etmek, bizim üzerimize bir haktır."[23]

"Hiç kuşkusuz biz, resûllerimize ve müminlere dünya hayatında ve şahitlerin (şahitlik etmek için) ayağa kalktığı (kıyamet) gününde yardım ederiz."[24]

• Allah'ın (cc) dinine yardım etmek gerekir:

"... Elbette Allah, kendisine yardım edene yardım edecektir..."[25]

"Ey iman edenler! Siz Allah'a yardım ederseniz, (Allah da) size yardım eder ve ayaklarınızı sabit kılar."[26]

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere: 'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler."[27]

Yardıma nail olmak isteyen her insan iman ehli olmalıdır ve imanına zulüm/şirk bulaştırmamalıdır. Bu konuda tüm insanlar eşittir. Zamana ve mekâna, kişiye ve şartlara göre değişen bir iman tanımı yoktur. İman, Allah'ın Kitabı ve Resûl'ün sünnetinde sınırları çizilmiş bir hakikattir.

Allah'ın (cc) dinine yardım konusunda ise her birimizin özel şartları vardır. Her birimizin bu dine yardımı; imkânları ve içinde bulunduğu şartlara bağlıdır.

Bir annenin bu dine en güzel yardımı; çocuklarını tevhid üzere, güzel ahlaklı ve adanmışlık ruhuyla yetiştirmesi, kardeşleri için samimiyetle duada bulunmasıdır.

Bir ilim adamının yardımı; ilmi yayması ve ilim talebeleri yetiştirmesidir.

Bir davetçinin, bir zenginin, bir mücahidin, bir esirin yardımı... içinde bulundukları şartlara göredir. Bu nedenle her birimizin şu soruyu sorması gerekir: Ben, içinde bulunduğum şartlarda, bu dine nasıl yardım edebilirim? Zira biz Allah'a (cc) değil, kendimize yardım ediyoruz. Allah'ın bizim yardımımıza ihtiyacı mı vardır? Haşa ve kella! Yardıma ihtiyacı olan biziz. İtikatta, amelde,

23. 30/Rûm, 47
24. 40/Mü'min (Ğafir), 51
25. 22/Hac, 40
26. 47/Muhammed, 7
27. 61/Saff, 14

ahlakta, dinimizin ve kulluğumuzun her anı ve her alanında O'nun yardımına biz muhtacız.

Üzülerek söylemeliyim ki; bugün birçoğumuz, içinde bulunduğumuz zor şartları tespit etmekle ve tespitlerimizi paylaşmakla meşgulüz. Oysa Müslimlerin içinde bulunduğu zor şartlar, Güneşten daha açıktır. Kimsenin yeni keşiflerde bulunmasına ve afili cümleler kurmasına, yani bizi bize anlatmasına ihtiyaç yoktur. İhtiyacımız olan, her birimizin bulunduğu şartları ve imkânları doğru değerlendirmesi ve bir adım atarak harekete geçmesidir.

• İnsanların yardımsız bırakması, Allah'ın (cc) yardımsız bırakması değildir:

"(Her dönemde) ümmetimden hak üzere olan, galip bir topluluk bulunacaktır. Onlara muhalefet eden ve onları yardımsız bırakanlar onlara zarar vermeyecektir."[28]

Allah Resûlü (sav) her dönemde böyle bir topluluğun var olacağını haber veriyor. Bir başka topluluğun bu topluluğa muhalefet edeceğini ve onları yardımsız bırakacağını da ekliyor. Demek ki; hak üzere bir topluluğun -Taifetu'l Mansura- olacağı nasıl hakikatse, onlara muhalif olanların ve onları yarı yolda bırakacakların varlığı da bir hakikattir. Tüm bunlardan daha önemlisi, bu topluluğa içeriden -yardımsız bırakan- ve dışarıdan -muhalif- düşmanlık edenler, onlara zarar veremeyecektir; çünkü onlar "*mansur*" bir topluluktur, yani Allah (cc) tarafından desteklenmektedir.

Manevi tevatür derecesine ulaşmış bu hadis, geçmişin ve bugünün hak yolcularına bir müjdedir. Çoğunluğun bize muhalefeti ve çoğunluğun dökülerek bizi yardımsız bırakması, Allah'ın (cc) bizi yardımsız bıraktığı anlamına gelmez. Bilakis her dönemde, insanlar tarafından yardımsız bırakılıp Allah tarafından desteklenecek insanlar vardır.

• Yardım yalnızca Allah (cc) katındadır:

"Allah bu (yardımı başka bir şey için değil) sadece size müjde olması ve kalplerinizi yatıştırıp mutmain kılması için yaptı. Yardım/ zafer yalnızca (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi) El-Hakîm olan Allah katındandır."[29]

İnsan nankör bir tabiatla yaratılmıştır. Tabiatının gereği olarak güzellikleri nefsine, kötülükleri başkalarına nispet eder. Yardıma nail olan insan, nankörlük yönünü iman/şükür ile terbiye etmemişse yardımı kendinden bilir. Zekâsının, stratejisinin, emek ve çabasının yardım/zafer getirdiğine inanır.

Allah (cc), insanı kendi nefsine karşı eğitir. Bir zafere nail oldu mu bunu Allah'tan (cc) bilmesini ister. Aksi hâlde İlahi yardım, insanı adım adım azaba yaklaştıran "*istidrac*"a dönüşür. Kibir ve nankörlükle yardımı kendine mal eden insan, dünyasını ve ahiretini kaybeder.

---

28. Buhari, 3641; Müslim, 1037
29. 3/Âl-i İmran, 126

Akıllı insan her türlü başarıyı Allah'a (cc) nispet eden insandır. Zira başarının maddi sebepleri sayılan zekâ, emek, strateji... hepsi Allah'ın hidayeti ve muvaffak kılmasıdır. Her şeyi Allah'a ait olan zaferi/başarıyı sahiplenmek, imandan öte akli bir problem olsa gerektir.

Eğitimin Sonucu

Vahyin ilmek ilmek dokuduğu esaslar, Resûlullah'ın (sav) hayatına yakin ve tevazu olarak yansıdı. O ve ashabı (r.anhum), hangi durum ve şartta olurlarsa olsunlar, Allah'ın (cc) mutlaka yardım edeceğini biliyorlardı. O'nun yardım vaadine yakinen inanıyorlardı. Allah'ın yardımı gelince şımarmıyor, yardımın O'nun (cc) rahmeti olduğunu biliyor, şükür ve tevazuyla boyun eğiyorlardı.

Hudeybiye Günü yaşananlar En-Nesîr ismine yakinen inanmanın bir örneğidir. Allah Resûlü (sav) Rabbinin emrine uyarak müşriklerle antlaşmaya vardı ve zahiren aleyhte görünen maddeleri kabul etti. Birçok kişi onun bu tasarrufunu anlayamadı. Ömer (ra) antlaşmadan rahatsız olanlar adına huzursuzluğunu ona iletti. Allah Resûlü ise şöyle cevap verdi:

"Ben Allah'ın resûlüyüm. O'na isyan edecek değilim. O (cc) benim yardımcımdır..."[30]

Zahiren bütün şartlar Müslimlerin aleyhinedir; ancak Allah Resûlü (sav), Allah'ın (cc) emrini harfiyen uyguluyor. O, yakinen inanıyor ki yardımcısı Allah'tır; Resûl'ünü/müminleri zayi etmeyecektir. Ashab da baştaki yanlış tavrını düzelterek Allah Resûlü'ne tabi oluyor ve onlar da Rablerine inanıyorlar; çünkü O, Allah'ın Resûlü'dür, emirlerini Allah'tan (cc) alır. Bize düşen ona uymaktır...

Mekke fethinde yaşananlar ise tevazunun örneğidir. Allah Resûlü (sav) Mekke'ye girerken başını öyle eğmişti ki neredeyse mübarek başı bineğinin sırtına değecekti;[31] çünkü fethin Allah'tan (cc) olduğunu ve O'nun inayetiyle muzaffer olduğunu biliyordu. Bu nimet karşısında başı tevazuyla eğildi. Ashabını katleden, onları yurtlarından çıkaran, mallarını gasbeden müşrikleri Allah için affetti. Eman isteyen herkese eman verdi.

Gönülden inanıyorum ki; yardım esaslarına dair vahyin öğretilerine teslim olanlar, benzer neticeler elde ederler. Durum ve şartlara takılmadan, Allah'ın yardım edeceğine yakinen inanırlar. İlahi yardıma nail olurlarsa yardımı kendilerinden bilmez ve şımarmazlar. Allah'a (cc) şükürle, kullara tevazuyla yaklaşırlar. Zafer sarhoşluğuyla yakıp yıkan bozguncuların aksine tevazu ve rahmetle imar ve ihya ederler.

En-Nesîr İsmiyle Dua

Ey En-Nesîr olan Allah'ım! Yardım yalnızca senden, senin yanındandır. Göklerin ve yerin orduları sana aittir. Bize her iş ve yönelişimizde yardım et.

30. Buhari, 2731-2732
31. Siyer-i Nebi, 2/530

Bizi nefsimize havale ederek yardımsız bırakma. Senin yardımın olmadan bir başarıya ulaşmamız mümkün değildir.

"... 'Rabbim! Gireceğim yere doğrulukla girmemi, çıkacağım yerden doğrulukla çıkmamı sağla. Kendi katından bana (İslam'ı zafere taşıyacak) yardımcı bir kuvvet ihsan eyle.' "[32]

"... 'Şüphesiz ki ben, yenik düştüm, (bana yardım et ve onlardan) intikam al.' "[33]

"... Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et."[34]

"... Ayaklarımızı sabit kıl! Kâfirler topluluğuna karşı bize yardımcı ol."[35]

Allahumme âmin.

32. 17/İsrâ, 80
33. 54/Kamer, 10
34. 2/Bakara, 286
35. 3/Âl-i İmran, 147

Yardım talep edilen ve yardımına sığınılan Allah.

Dua

Allah'ım! Sen en güzel ve en hayırlı yardımcısın. Yardımcı olarak sen kuluna yetersin. Rabbim! Sen El-Musteân'sın; yardımı istenen ve yardım etmeyi sevensin.

"Allah'ım! Seni zikretmem, sana şükretmem ve en güzel şekilde sana ibadet edebilmem için bana yardım et."

Rabbim! Bize sabır ve namazla yardım dilemeyi öğret; sabır ve namazla yardım dileyebilmemiz için bize yardım et. Bizi bu güzel ahlaka muvaffak kıl. Rabbim! Bizi dininin yardımcıları kıl. Ömrümüzü, emeğimizi, gençliğimizi boş şeylere harcamaktan bizi koru. Rabbim! Ey En-Nesîr ve El-Musteân olan Allah'ım! Bizi dünyada ve ahirette yardım ettiğin müminlerden kıl. Dünyada ve ukbada senden başka yardımcımız yoktur.

"Ya Hayy, Ya Kayyûm! Rahmetinle senden yardım dilerim. Tüm işlerimi ıslah et ve beni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsimle baş başa bırakma."

Sen, bir an dahi bizi yardımsız bırakırsan helak olur, biteriz. Sana muhtacız, yardımına muhtacız, rahmetine muhtacız, bizi terk etme Allah'ım! Allahumme âmin.

EL-MUSTEÂN

Genel Bilgiler

El-Musteân, Rabbimizin güzel isimlerindendir. "*A-ve-ne/ Avn*" kökünden türemiş, ism-i meful kalıbındadır. Kelimenin kök anlamı, yardım/ianedir. Allah'ın (cc) yardım istenen ve yardım talebinin merkezi olduğuna delalet eder.[1]

El-Musteân ismi Kur'ân'da iki (2) defa varid olmuştur:

"… Sizin söylediklerinize karşı (yardımına sığınılacak) El-Musteân olan Allah'tır."[2]

"Dedi ki: 'Rabbim! Hak ile hükmet. Rabbimiz, Er-Rahmân olan ve sizin yakıştırmalarınıza karşılık (yardımına sığınılacak) El-Musteân'dır.' "[3]

El-Musteân İsminin Anlamı

Yardım talep edilen ve yardımına sığınılan Allah, demektir.

El-Musteân İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Musteân İsminin Tecellileri

El-Musteân Olan Allah'tan Yardım İstemek

Bir önceki En-Nesîr isminde yüce Allah'ın yardım sıfatına ve yardımının tecellilerine temas etmiştik. El-Musteân ismi de En-Nesîr isminin tamamlayıcısıdır. Mademki Allah (cc) En-Nesîr'dir, kullarının her ihtiyaçlarında yardımcıdır; öyleyse kul, her iş ve yönelişinde O'ndan yardım istemelidir.

1. Bazı âlimler En-Nesîr isminin kökü olan "nusret" ile El-Musteân isminin kökü olan "iane" arasında fark zikrederler. Derler ki: "İane, genel yardımdır ve her türlü yardım için kullanılır. Nusret ise özel bir yardımdır. Düşmana ve çekişme hâlinde olunana karşı yapılan yardım için kullanılır." (bk. El-Furuku'l Luğaviyye, s.180)
2. 12/Yûsuf, 18
3. 21/Enbiyâ, 112

Allah'ın (cc) en sevdiği amellerden biri, kendisinden yardım istenmesidir. Bu sebeple kullarını duaya, O'na sığınmaya, dünya ve ahiret saadetini O'ndan istemeye davet etmiştir. O'na el açıp yalvaran kullarını sayısız ayette övmüş, O'ndan yardım istemeyen kibirli kullarını ise sayısız ayette yermiştir. Rabbimiz, Kur'ân'ın girişine "*istiane ayeti*"ni koymuş ve her gün namazlarında kullarına okutarak onlarca defa tekrarlatmıştır:

"Biz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz."[4]

Peki, Neden? O'nun (cc) bizim duamıza, istiazemize, istianemize, istiğasemize ihtiyacı mı vardır? Haşa ve kella! Elbette Rabbimizin bunların hiçbirine ihtiyacı yoktur.

Allah (cc), bizim iyiliğimiz için dua etmemizi istemiştir; çünkü dua kalplerin ilacıdır. Dua, kula haddini öğreten bir mürebbidir. Dua, yüce Allah'ın cemal ve celal isimlerinin tamamıyla kulluk yapmaktır. Dua, kulluğun özü ve ubudiyetin esasıdır.

Duayı unutan kalp, kibre saplanır. Hayatında gerçekleşen güzellikleri kendinden bilir, nankörleşir. Nefsine veya zahirî sebeplere pay biçer, zalimleşir. Duayı unutan kalp, katılaşır. Duayı unutan kalp; yönünü kaybetmiş, duygularını zayi etmiş ve istikametten sapmış bir kalptir. Neyi umması gerektiğini bilmez, neden korkması gerektiğini bilmez. Kulluğu istikamet üzere tutan korku ve ümit dengesini yitirir.

Kalp, El-Musteân olan Allah'tan istemiyorsa O'nun yerine mutlaka bir El-Musteân ikame eder: Bu bir insan olur, topluluk olur, alet olur, maddiyat olur... fark etmez; zira fıtrat, boşluk kabul etmez. İşte bu sebeple Allah (cc) bizi kendine, El-Musteân ismine davet eder.

Şu bir gerçek ki; insan unutkandır. Şeytanın vesvesesi, nefsin iğvası ve dünyanın oyalayıcı süsü; insanı oyalar ve unutturur. O, çokça hatırlamaya/hatırlatılmaya muhtaçtır. Bundan olsa gerek "*Yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz.*" ayeti, Fâtiha Suresi'nde yer alır. Namazda farzla yetinenlerimiz dahi günde 17 defa bu ayeti okur/hatırlar. Tekrarın hikmeti, El-Musteân ismini zihinlerimize işlemektir. Buradan anlıyoruz ki Allah (cc), bu gerçeği çokça hatırlamamızı istiyor. Hiç şüphesiz Rabbimiz, bizim için hayır olanı ister.

Bir Müslim, Rabbinin bu emrine itaat ederse hayatında ne denli büyük değişiklikler olduğunu görecektir. Kalbinde var olan ve unutkanlık örtüsüyle örtülmüş kulluk duygularının nasıl da canlandığını müşahede edecektir. Kıştan sonra baharla uyanan tabiat gibi, kalbinde bir şeylerin kıpırdayıp harekete geçtiğini hissedecektir. Şöyle ki:

Her birimizin kalbinde tevekkül, rağbet, havf, reca, inabe, pişmanlık, sevgi

4. 1/Fâtiha, 5

gibi kulluk duyguları vardır. Bunlar, bir maddede dağınık bulunan elektronlar misali atıl vaziyettedir. Bunları bir araya toplayacak ve faydalı bir düzene sokacak elektrik akımına ihtiyacımız vardır. İşte o elektrik akımı, yüce Allah'tan yardım istemek ve tevhid üzere El-Musteân olan Allah'a (cc) yönelmektir.

• El-Musteân'ın özel bir tecellisi: Zulme uğramak ve davetten yüz çevrilmesi!

El-Musteân ismi Kur'ân'da iki (2) yerde varid olur. İlki, Yûsuf Suresi'nin 18. ayetidir:

"Ve üzerine yalancıktan kan (sürülmüş) gömleğini getirmişlerdi. '(Hayır, öyle değil!) Bilakis, nefsiniz bu işi size süslü göstermiş! (Artık bana düşen) güzel bir sabırdır. Sizin söylediklerinize karşı (yardımına sığınılacak) El-Musteân olan Allah'tır.' demişti."[5]

Bu sözler Yakub'a (as) aittir. Onun oğulları, küçük kardeşlerini kuyuya atıp kanlı gömleğiyle ona gelmişlerdi. Yakub, onların yalan söylediğini, Yusuf'a (as) zulmettiklerini ve ona zarar verdiklerini biliyordu; ama yapabileceği bir şey yoktu. Ne ispat edebilir ne Yusuf'u geri getirebilir ne de suçluları cezalandırabilirdi. Bu manzara karşısında El-Musteân olan Allah'a sığındı ve O'nun yardımını istedi.

İkinci ayet ise Enbiyâ Suresi'nin son ayetidir. Bu ayeti öncesiyle beraber okuduğumuzda müşriklerle bir tartışma içerisinde olan, onlara Allah'ın azabını hatırlatan, yalanlanan ve davetinden yüz çevrilen bir Resûl (sav) ile karşılaşıyoruz:

"De ki: ' 'İlahınız ancak tek bir ilahtır.' diye bana vahyolunuyor. Müslimlerden/ şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullardan olacak mısınız?' Şayet yüz çevirirlerse de ki: 'Size eşit şekilde/ ayrım yapmadan uyarıda bulundum. Vadolunduğunuz şey yakın mı uzak mı bilmiyorum. Şüphesiz ki O, sözün açık olanını da gizlemekte olduğunuzu da bilir. Bilmiyorum, belki de o (tehdit olunduğunuz azabın zamanının belirsizliği), sizin için bir fitne ve belirli bir zamana kadar faydalanmadır.' Dedi ki: 'Rabbim! Hak ile hükmet. Rabbimiz, Er-Rahmân olan ve sizin yakıştırmalarınıza karşılık (yardımına sığınılacak) El-Musteân'dır.' "[6]

Resûl (sav), onların ilgisizliği, yalanlaması ve "*Azap ne zaman?*" diye alaya almalarına karşı El-Musteân ismine sığınıyor.

Bizler, bu iki ayetten anlıyoruz ki zulme ve iftiraya uğrayan ve bunu hiçbir şekilde ispatlayamayan insanlar; çokça El-Musteân ismine sığınmalı ve O'ndan (cc) çokça yardım istemelidir.

Yine, davetinden yüz çevrilen, daveti en olmadık ithamlarla karalanan ve elinde de hiçbir güç olmayan davetçiler; çokça El-Musteân ismine sığınmalı ve O'ndan (cc) çokça yardım istemelidir.

---

5. 12/Yûsuf, 18
6. 21/Enbiyâ, 108-112

Zira bu iki durum, beşerin takatini aşan zor bir imtihandır. Bu denli zor süreçler, insanı yıkıma uğratacak zehri de onu onarıp ayağa kaldıracak şifayı da içinde taşır. Kişi, bu süreçten ya güçlenerek ya da duygusal olarak bitmiş bir vaziyette çıkar. Şayet Allah'ın (cc) yardımına mazhar olursa günahlarından arınır, sabrı öğrenir, duygularını kontrol eder ve olgunlaşır. İmtihan onu maddi ve manevi olarak temizler, yüceltir. Şayet yardımdan mahrum olur ve nefsiyle baş başa kalırsa isyan eden bir günahkâr olur, duygularında dengeyi kaybeder, öfke ve kinle kalbi kararır, zulüm ve cehaletini arttırır. İmtihan onu maddi ve manevi olarak alçaltır, zelil eder.

2. Sabır ve Namazla Allah'tan Yardım Dilemek

El-Musteân ismiyle kulluk etme yollarından biri, sabır ve namazla Allah'tan (cc) yardım dilemektir. Bu, yüce Allah'ın öğrettiği bir yardım isteme biçimidir:

"Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz ki o (namaz ve sabırla yardım dilemek), huşu ehli dışındakilere büyük/ ağır gelen bir yüktür. O (huşu ehli) ki; Rableriyle karşılaşacaklarını ve O'na döneceklerini kesin bir bilgiyle bilirler."[7]

"Ey iman edenler! Sabır ve namazla (Allah'tan) yardım dileyin. Şüphesiz ki Allah, sabredenlerle beraberdir."[8]

Sabır ve namazla yardım dilemek, ayette de belirtildiği gibi büyük bir iştir ve aynı zamanda zordur. Üstelik onu herkes değil, yalnızca huşu ehli yapabilir. Peki, kimdir bu huşu ehli? Allah'a (cc) döneceklerine yakinen inananlar ve ahirete iman şuuruyla yaşayanlar...

Sabır ve namazla Allah'tan yardım dilemek, içinde bulunduğumuz durumu sabırla karşılamak ve çokça namaz kılarak Allah'a (cc) yönelmektir. Sabır, başımıza gelenin Allah'tan (cc) olduğunu bilmek ve şikâyet etmeden Rabbimizden geleni rızayla karşılamaktır. Namaz ise O'ndan başka isteyecek, yönelecek ve sıkıntımızı giderecek kimsenin olmadığını kabul etmek ve itiraf etmektir.

Küçük ya da büyük bir sorun, kolay yahut zor bir iş, basit veya önemli bir sorumluluk... Bunların hepsi sabır ve namazla yardım dileme kapsamındadır; ancak emrin geçtiği iki ayet, siyak ve sibakıyla beraber okunursa bazı durumlarda sabır ve namazla yardım dilemenin özellikle istendiği görülür. O hâlde bu ayetlere yakından bakalım:

Bakara Suresi'nin 45 ve 46. ayetlerindeki emir, İsrailoğullarına yöneliktir. Onlardan, seçilmiş bir ümmet olmanın gerekleri istenirken sabır ve namazla yardım dilemeleri emredilmiştir. Peki, bunun bize bakan yönü nedir?

Bugün insanlık için seçilmiş ümmet, biziz! Seçilmişliğin gereği olan; adil

7. 2/Bakara, 45-46
8. 2/Bakara, 153

şahitlik[9] emr-i bi'l maruf ve nehy-i ani'l münker[10] ve Allah yolunda hakkıyla cihad etmek[11] gibi emirleri yerine getirebilmek için sabır ve namazla Allah'a yönelip O'ndan (cc) yardım istemeliyiz. Aksi hâlde İsrailoğulları gibi seçilmişliğin hakkını veremez ve sorumluluklarımızı yerine getiremeyiz. Adil şahitlik yapmak yerine hakkı gizler[12], emr-i bi'l maruf yerine bananecilik yapar[13] ve Allah yolunda mücadeleden kaçarız[14]; çünkü seçilmişliğin gereklerini yerine getirmek zordur. İnsan, nefsi ile baş başa kalırsa bu ağır yükün altından kalkamaz; ancak El-Musteân'ın yardım etmesi ve rahmetiyle kuşatması müstesna.

Bakara Suresi'nin 153. ayetindeki emir ise biz İslam ümmetine yöneliktir. Ayetin bağlamı; kıble değişimi esnasında Yahudilerin ve münafıkların ortaya attığı şüpheler ve Allah'ın (cc) candan, maldan ve ekinlerden azaltarak imtihan etmesidir. Şer'i ve kaderî imtihanlar karşısında istikamet üzere kalabilmektir;

9. "Siz insanlara şahit olasınız, Resûl de size şahit olsun diye sizi vasat/seçkin/hayırlı bir ümmet kıldık. (Mescid-i Aksa'yı bırakıp Kâbe'yi yeni) kıble olarak tayin etmemizin tek nedeni Resûl'e uyanlarla ökçesinin üzerine gerisin geriye dönecek olanları ayırt etmektir. O (kıble değişimi), Allah'ın hidayet ettikleri dışında kalanlar için (kabullenmesi/anlaşılması) ağır bir hadisedir. (Kıble ayeti inmeden eski kıbleye doğru namaz kılarak ölenleri merak ediyorsanız) Allah imanlarınızı (namazlarınızı) boşa çıkaracak değildir. Allah insanlara karşı (şefkatli olan) Raûf, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir." (2/Bakara, 143)

10. "Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyar ve Allah'a iman edersiniz. Şayet Ehl-i Kitap iman etmiş olsaydı, onlar için daha hayırlı olurdu. Onlardan müminler olmakla birlikte, çoğunluğu fasıklardır." (3/Âl-i İmran, 110)

11. "Allah yolunda hakkıyla/Allah'ın şanına yakışır şekilde cihad edin. O sizi seçti. Dinde size bir darlık/güçlük yüklemedi. Atanız İbrahim'in milletine (uyunuz)! O (Allah) sizleri bundan önce de bunda da Müslimler/şirki terk ederek tevhidle Allah'a yönelen kullar diye isimlendirdi ki, Resûl size, siz de insanlara şahitlik edesiniz. Namazı dosdoğru kılın, zekâtı verin, Allah'a tutunun. O, sizin Mevla'nızdır. Ne güzel bir dost ve ne güzel bir yardımcı!" (22/Hac, 78)

12. "Şüphesiz ki bizim indirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti, insanlar için Kitap'ta açıkladıktan sonra gizleyenler (var ya!), bunlara Allah lanet etmektedir ve tüm lanet ediciler de lanet etmektedir." (2/Bakara, 159)

13. "İsrailoğullarından kâfir olanlar, Davud ve Meryem oğlu İsa'nın dilinden lanetlendiler. Bu, onların isyan etmeleri ve haddi aşmaları sebebiyledir. Yaptıkları kötülükten birbirlerini alıkoymazlardı. Yaptıkları şey ne kötüdür." (5/Mâide, 78-79)

14. "(Hatırlayın!) Hani Musa kavmine demişti ki: 'Ey kavmim! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Sizlerin içinden nebiler göndermiş, sizleri hükümdar yapmış ve âlemlerden kimseye vermediği (hayır ve güzellikleri) size vermiştir. Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı mukaddes topraklara girin, (kaçmak için) arkanızı dönmeyin. (O hâlde) hüsrana uğrayanlar olarak geri dönersiniz.' Dediler ki: 'Ey Musa! Orada çok güçlü bir topluluk vardır. Onlar çıkmadan biz oraya girmeyeceğiz. Şayet çıkarlarsa elbette biz gireriz.' (Allah'tan) korkanlardan, Allah'ın kendilerine nimet verdiği iki kişi dedi ki: 'Onların üzerine kapıdan girin. Oraya girerseniz şüphesiz ki sizler, galipsiniz. Şayet müminlerseniz yalnızca Allah'a tevekkül edin.' Dediler ki: 'Ey Musa! (O güçlü topluluk) orada olduğu müddetçe ebediyen oraya girmeyeceğiz. Sen ve Rabbin gidip savaşın. Biz burada bekliyor olacağız.' Dedi ki: 'Rabbim! Ben sadece kendime ve kardeşime söz geçirebilirim/ikimizden sorumluyum. Bizimle fasık olan kavmin arasını ayır.' Dedi ki: 'Şüphesiz ki o (topraklar), kırk yıl boyunca onlara haramdır. Yeryüzünde şaşkın şaşkın dolanırlar. Fasık topluluğa üzülme!' " (5/Mâide, 20-26)

zira Müslim, her an imtihan hâlindedir. Onun imtihanı bazen şer'idir; Allah'ın (cc) emirleri ve nehiyleri karşısında sınanır. Bazen de imtihanı kaderidîr; maldan, candan ve ekinden azaltılarak türlü musibetlerle sınanır. Her iki durumda da kulun yardıma ihtiyacı vardır. El-Musteân olan Rabbi ona yol göstermektedir. Şeriat veya kader karşısında zorlandığında sabır ve namazla Allah'a iltica etmesini istemektedir.

3. Ubudiyet ve El-Musteân İsmi

"Biz, yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz."[15]

Bu ayeti okuduğumuzda aklımıza şu soru takılabilir: Yalnızca Allah'tan yardım dilemek, başlı başına bir ibadet olmasına rağmen burada ibadetten ayrı zikredilmesinin hikmeti nedir? Kanaatimizce bu durum için iki önemli hikmet zikredilebilir:[16]

a. Allah'a Kulluk Yapabilmek Ancak O'nun Yardımıyla Mümkündür

El-Musteân olan Rabbimiz, yardım etmeyecek ve izin vermeyecek olsa yaprağın kıpırdayamayacağı gibi kulluğun hiçbir çeşidinin yapılması da mümkün değildir.

Peygamberler bu hakikati çok iyi idrak ettiklerinden olsa gerek her hâllerinde Allah'a yönelmiş ibadet ve kulluklarını yapabilmek için O'nun yardımına ve tevfikine olan ihtiyaçlarını izhar etmişlerdir:

Muvahhidlerin imamı olan İbrahim'in (as) kendi ve zürriyeti için yaptığı bazı dualar:

"… Beni ve çocuklarımı putlara tapmaktan uzak tut."[17]

"Rabbim! Beni ve zürriyetimi namazı dosdoğru kılanlardan eyle. Rabbimiz! Duamı kabul et."[18]

"Rabbimiz! Bizi sana teslim olmuş iki kul ve soyumuz içinden sadece sana teslim olan bir ümmet kıl! Nasıl ibadet/ hac edeceğimizi bize göster! Tevbelerimizi kabul et. Şüphesiz ki sen, (tevbeye muvaffak kılan, tevbeleri çokça kabul eden) Et-Tevvâb, (kullarına karşı en merhametli olan) Er-Rahîm'sin."[19]

Süleyman'ın (as) duası:

"(Süleyman, karıncanın) sözü nedeniyle tebessüm ederek güldü. Dedi ki: 'Rabbim! Bana ve anne babama verdiğin nimetlerden ötürü sana şükretmemi ilham et/ beni şükre sevk edip yönlendir. Razı olacağın salih ameller yapmaya muvaffak kıl. Ve beni rahmetinle salih kulların arasına dahil et.' "[20]

---

15. 1/Fâtiha, 5
16. Tevhid Dergisi, 2017, Sayı 65, Fatiha Tefsiri - 3
17. 14/İbrahîm, 35
18. 14/İbrahîm, 40
19. 2/Bakara, 128
20. 27/Neml, 19

Allah Resûlü'nün (sav) Muaz b. Cebel'e (ra) öğrettiği dua:

"Ey Muaz! Ben seni seviyorum, her namazın akabinde şöyle demeyi bırakma: 'Allah'ım! Seni zikretmem, sana şükretmem ve en güzel şekilde sana ibadet edebilmem için bana yardım et!' "[21]

Bilmeliyiz ki kulluğumuzun istikrar ve istikameti, Allah'tan (cc) istediğimiz yardım oranındadır. İçtenlikle, yalvara yakara ve Allah'ın yardımını bekleyerek yapılmayan kulluk, istikrarlı olmayacak ve kesintiye uğrayacaktır. İstikrar sağlandığındaysa istikametini kaybedecek; kulluğumuz gözümüzde büyüyecek, kibir ve ucuba sevk edecek, başkalarını küçümsememize neden olacak veya riya karıştığı için yok hükmünde olacaktır.

İbadet ve yardım konusunu inceleyen âlimlerden İbni Teymiyye (rh) insanların bu bağlamda dört kısma ayrıldıklarını belirtmiştir:

"1. Allah'a kulluk eden; ama O'ndan yardım isteme hususunda yetersiz olanlar.

Bu durum, en fazla âlimler ve fakihlerde görülür. Bu nedenle amellerinde süreklilik yoktur, çeşitlilik vardır.

2. Allah'tan yardım talebinde bulunan; fakat O'na ibadet etmekten uzak duranlar.

Bunlar, duayı kendilerini kandırmak ve vicdanlarını rahatlatmak için kullanırlar.

3. Hem kulluktan hem de yardım talebinden nasibi olmayanlar.

Bunlar, yaratılmışlar arasındaki en şerli insanlardır.

4. Allah'a kulluk yapmakla beraber, her daim Allah'tan yardım talebinde bulunanlar.

Bunlar, hakiki müminlerdir."[22]

b. Yardım İsteme İbadetinde İnsanların Çoğu Sapar ve Allah'a Ortak Koşar

İnsanlar; Allah'a uzak olduklarına, günahları nedeniyle O'na aracısız dua edemeyeceklerine ve araya mutlaka hatırı sayılır dostlar/veliler koyup onların şefaat ve himmetleriyle Allah'ın yardımına nail olabileceklerine inanmıştır. Bu sapkın düşünce de onları farklı arayışlara itmiş; kimisi gök cisimlerini kimisi melekleri kimisi peygamberler ve salih kulların ruhlarını kimisi de cinleri vs. Allah (cc) ile arasına aracı kılmıştır.

Oysa âlemlerin Rabbi olan Allah, El-Karib olandır. Kullarına yakın olan ve kullarının iman ve salih amellerle kendisine yakınlaşabildikleri bir ilahtır:

"Kullarım sana, benden soracak olurlarsa, şüphesiz ki ben onlara yakınım. Dua edenin duasına icabet ederim. (Öyleyse) onlar da benim davetime icabet etsinler

---

21. Ebu Davud, 1522; Ahmed, 22126; Nesai, 1303
22. Mecmuu'l Feteva, 1/36

ve bana iman etsinler ki (akıl, doğruluk ve olgunluk sahibi olan) rüşt ehlinden olsunlar."[23]

"Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseleri de biliriz. Biz, ona, şah damarından daha yakınız."[24]

Bu sapkın anlayış ve yönelişi çürütmek, hüccetini ikame edip hakkı apaçık kılmak ve kullarını en doğru olana hidayet etmek için ibadetin bir çeşidi olmasına rağmen "*yalnızca Allah'tan* (cc) *yardım dilemek*" hususi olarak zikredilmiştir.

El-Musteân İsmiyle Dua

Allah'ım! Sen en güzel ve en hayırlı yardımcısın. Yardımcı olarak sen kuluna yetersin. Rabbim! Sen El-Musteân'sın; yardımı istenen ve yardım etmeyi sevensin.

"Allah'ım! Seni zikretmem, sana şükretmem ve en güzel şekilde sana ibadet edebilmem için bana yardım et."[25]

Rabbim! Bize sabır ve namazla yardım dilemeyi öğret; sabır ve namazla yardım dileyebilmemiz için bize yardım et. Bizi bu güzel ahlaka muvaffak kıl. Rabbim! Bizi dininin yardımcıları kıl. Ömrümüzü, emeğimizi, gençliğimizi boş şeylere harcamaktan bizi koru. Rabbim! Ey En-Nesîr ve El-Musteân olan Allah'ım! Bizi dünyada ve ahirette yardım ettiğin müminlerden kıl. Dünyada ve ukbada senden başka yardımcımız yoktur.

"Ya Hayy, Ya Kayyûm! Rahmetinle senden yardım dilerim. Tüm işlerimi ıslah et ve beni göz açıp kapayıncaya kadar bile nefsimle baş başa bırakma."[26]

Sen, bir an dahi bizi yardımsız bırakırsan helak olur, biteriz. Sana muhtacız, yardımına muhtacız, rahmetine muhtacız, bizi terk etme Allah'ım!

Allahumme âmin.

23. 2/Bakara, 186
24. 50/Kâf, 16
25. Ebu Davud, 1522; Ahmed, 22126; Nesai, 1303
26. Hâkim, 1/545

Hayâ sahibi, hayâlı kullarını seven ve kullarının isteklerini geri çevirmeyen Allah.

Ey Heyiy olan Rabbim! Heyiy isminle dualarımıza icabet et. Bizi hayâ ahlakıyla süsle.

Allahumme âmin.

EL-HEYİY

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden biri de Heyiy'dir. İsim, hayâ kökünden türemiştir.

Heyiy ismi Kur'ân'da varid olmaz, Allah Resûlü'nün (sav) sünnetinde yer alır:

"Şüphesiz ki Allah Heyiy ve Sittîr'dir; hayâyı ve (günahları) örtmeyi sever..."[1]

"Şüphesiz ki Allah Heyiy, Kerîm'dir. Kul, ellerini (dua ile) O'na (cc) *kaldırdığı zaman onları boş çevirmekten hayâ eder."*[2]

Hayâyı iki kısma ayırabiliriz:

İnsan için hayâ: Kötülük karşısında (hissedilen) çekingenlik/utangaçlık ve bu sebeple çirkin davranışları terk etmektir.[3]

Allah (cc) için hayâ: Rabbimiz, utangaçlık/çekingenlik anlamında hayâdan münezzehtir. O'nun hayâsı, hadiste varid olduğu gibi dualara icabet etmesi ve kullarını boş çevirmemesidir.

Heyiy İsminin Anlamı

Hayâ sahibi, hayâlı kullarını seven ve kullarının isteklerini geri çevirmeyen Allah, demektir.

Heyiy İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Heyiy İsminin Tecellileri

Yüce Allah'ın Hayâsı ve Tecellisi

Allah Resûlü (sav), Rabbini "*Heyiy*" ismiyle tanıtmış, hayâ sıfatını Rabbi için

1. Ebu Davud, 4012; Nesai, 406
2. Ebu Davud, 1488; Tirmizi, 3556; İbni Mace, 3865; Ahmed, 23714
3. Mufredatu'l Kur'ân, h-y-y maddesi

ispat etmiştir. Hayâ sıfatını günlük hayatta ve insan için kullanıyor oluşumuz bizi yanıltmamalıdır; zira O (cc), tüm eksikliklerden münezzeh ve bütün yüce sıfatların sahibidir. O'nun görmesiyle bizim görmemiz, O'nun işitmesiyle bizim işitmemiz... kıyas edilip birbirine benzetilemeyeceği gibi, O'nun hayâsıyla bizim hayâmız da kıyas edilmez. Rabbimizin hayâsı; şanına yakışır, kâmil ve eksikliklerden münezzeh bir hayâdır.

Hadiste varid olduğu gibi Allah'ın (cc) hayâsı, sözünde durması ve vaadinden geri dönmemesidir. Allah Resûlü'nün (sav) hadisini merkeze alarak açıklayacak olursak:

"Şüphesiz ki Allah Heyiy ve Sittîr'dir; hayâyı ve (günahları) örtmeyi sever..."

"Şüphesiz ki Rabbiniz Heyiy'dir, Kerim'dir. O'na el açan bir kulun elini boş çevirmekten hayâ eder."

Rabbimiz (cc), kullarını duaya davet eder. Dua edenlere icabet edeceğini bildirir. Bu vaade ümit besleyip çağrıya icabet eden kul, ellerini açıp Rabbinden istediğinde de onu boş çevirmez. Kulunu geri çevirmekten hayâ eder.

O'nun (cc) hayâsı yüceliğindendir; keremindendir; eksiklikten münezzeh oluşundandır. Subhanallah! Yüce Rabbimiz kimseye hesap vermek durumunda değildir. Bilakis hesap sorucudur, yargılayan ve hüküm verendir. Hiçbir duaya icabet etmese dahi kimsenin şikâyet etmeye ve O'ndan hesap sormaya hakkı yoktur; zira Allah (cc) kullarına adaletle hükmetse yeryüzünde tek bir canlı kalmaz. Düşünün, insan sayısız nimetin şükrünü eda edebilir mi? Ne mümkün! İnsanlar şükür eksikliğiyle yargılansa, mükellef oldukları andan itibaren her saniye sayısız günah işliyorlar demektir. Tüm bu gerçeklikle birlikte Rabbimiz merhametlidir; kullarına adaletiyle değil, rahmeti ve ihsanıyla muamelede bulunur. Verdiği sözden dönmez; dönmekten hayâ eder. Bu bile bir ömür secde edilse şükrü eda edilmeyecek sayısız nimetlerden biridir.

Bu hakikat üzerinde tefekkür etmek, yüce Allah'a karşı sevgimizi arttırır. Rabbimizin (cc) rahmetine, maddi ve manevi hazinelerine rağbetimizi çoğaltır.

2. Heyiy, kullarını hayâlı yaratır

Allah'ın (cc) sevdiği sıfatlardan/ahlaklardan biri hayâdır. Bundan dolayı kullarını hayâ fıtratıyla yaratır. Fıtratına müdahale edilmemiş her çocuk, Heyiy isminin tecellisidir. Ebeveynin sorumluluğu, bu fıtratı korumak ve onun hayâsına saygılı davranarak sağlıklı gelişmesini sağlamaktır; zira hayâ, Allah'ın insana verdiği en değerli nimetlerdendir. İnsanı fahşa ve münkerden koruyan manevi bir kalkandır. Toplumun daha çok "*utanma/ar*" olarak isimlendirdiği bu ahlak; değerli yaratılmış insanın, değer ve onurunu koruması için şarttır. Bu mevzuyu ilerleyen sayfalarda daha detaylı açıklamaya gayret edeceğiz. Burada amacı-

mız, hayâ duygusunun İlahi bir tecelli olduğunu bilmek ve Allah'ın (cc) hayâyı sevdiğini vurgulamaktır.

Hayânın, Allah'ın bir tecellisi olduğunu bilmeyenler, çocuklarının hayâsından şikâyet edebiliyor. Psikolog/pedagog kapısı aşındırabiliyor. Modern cahiliye tezgâhlarında yetişmiş psikolog/pedagoglar ise Heyiy isminin tecellisi olan hayâyı hastalık olarak etiketliyor.

Müslim, kendinde veya çocuğunda hayâ görüyorsa yüce Allah'a hamdeder. Bunun bir rahatsızlık olmadığını bilir.

Modern cahiliye, hayâ ahlakını ortadan kaldırmak için her şeyiyle saldırıyor. Tıbbı, medyayı, sanatı, edebiyatı... bunun için kullanıyor; çünkü o, fahşa ve münker üzerine kuruludur. Hayâ ise insanı fahşa ve münkerden alıkoyan bir ahlaktır. Daha açık bir ifadeyle modern cahiliye, Heyiy ismine savaş açmıştır. Biz muvahhidler, bu ismin tecellisi olan hayâyı koruyarak bu mezkûr harbe karşı koyabiliriz.

3. Heyiy İsmiyle Ahlaklanmak: Hayâ

Allah'a (cc) Heyiy ismiyle kulluk etmenin yolu, hayâlı olmaktır. Yukarıda belirttiğimiz gibi yüce Allah, bir lütuf olarak kullarını hayâlı yaratmıştır. Her insan bu mübarek donanımla dünyaya gelir. Bir kul olarak bize düşen, bu fıtri mevhibeyi korumak ve geliştirmektir.

Fıtratımızda var olan utanma duygusu, Allah'ın (cc) rızası gözetilerek yapılırsa imanın şubelerinden bir şube ve güzel ahlakın temeli olan hayâya dönüşür. Acıma duygumuzun, Allah için olduğunda merhamete dönüşmesi ve bizi rahmet-i ilahiye ulaştırması gibi.

a. Hayâ Ahlakının Faziletleri

Allah Heyiy'dir, Hayâyı Sever

Hadiste geçtiği gibi Allah (cc) hayâyı sever. Hayânın faziletine dair yalnızca bu bilgi olsaydı, onu değerli kılmaya yeterdi; zira dünya ve ahiret saadeti Allah'ın sevmesine bağlıdır. Yüce Allah'ın sevmesi; dostluktur, yardımdır, yakınlıktır, rahmettir, korumadır...[4] Hayâ ise tüm bu güzellikleri elde etmenin anahtarlarından biridir.

Hayâ, İmanın Şubelerinden Biridir

"İman altmış (veya yetmiş) küsur şubedir. En yüce (şubesi) Lailaheillallah, en düşük olanı da yoldan eza verici bir şeyi kaldırmaktır. Hayâ, imandan bir şubedir."[5]

İman; dilin ikrarı, kalbin tasdiği ve organların amelidir. İman; salih amellerle artar, masiyetlerle azalır. İmanı arttıran ve güzelleştiren ameller, onun

4. bk. El-Vedûd ismi
5. Buhari, 9; Müslim, 35

şubelerindendir. Hayâ da imanın bir şubesidir. Hayâyı, utangaçlıktan ayıran ve onu değerli kılan da budur. Mümin, fıtratında var olan utangaçlığı, imanı nedeniyle Rabbi (cc) için korur. Onu beşerî utanma seviyesinden imani hayâ mertebesine çıkarır.

Hayâ, Koruyucu Bir Kalkandır

"Başından beri, insanların nübüvvet kelamından hatırlattıkları bir söz vardır: Hayâsızsan dilediğini yap!"[6]

Hayâ, o kadar önemli bir ahlaktır ki; ilk nebiden bu yana elçiler hayâya davet etmektedir. Çünkü kulluk için iki temel şeye ihtiyaç duyarız: Biri bizi hayra teşvik edecek ahlak, öteki de bizi fahşa ve münkerden alıkoyacak ahlak.

İnsanı münkerden alıkoyacak birçok sebep vardır. Hayâ da bunlardan biridir. Şöyle ki hayâ, Allah'tan utanmaktır. O'nun (cc) bizi gördüğünü, duyduğunu her an bizimle olduğunu, şah damarımızdan daha yakın olduğunu, kişiyle kalbi arasına girebildiğini bilmektir. Bu bilgi kalpte yerleşince utanma duygumuz hayâya dönüşür. Allah'ın (cc) isim ve sıfatları nedeniyle O'ndan hayâ eder, utanırız. Şeytan ve nefis bir masiyeti süslediğinde hayâmız bizi korur; çünkü o masiyeti Allah'ın bakışları altında işlediğimizi, o an Rabbimizin şahitlik ettiğini biliriz. Allah'tan hayâ etmek öyle şerefli bir duygudur ki nefsimizle baş başa kaldığımızda tüm gözlerden ırak olsak da İslami şahsiyetimizi koruruz.

Hayâ, Yalnızca Hayır Getirir

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: "*Hayâ, yalnızca hayır getirir...*"[7]

Bu, nebevi bir müjdedir. Hayânın her hâlükârda sahibine hayır getireceğini bildirir. Hayâ, Heyiy'in insandaki bir tecellisidir. O'ndan (cc) olan elbette hayırdır ve hayır getirecektir.

Bu noktada aklımıza bir soru takılabilir: Bazı insanlar, hayâ nedeniyle şer'i sorumluluklarını yerine getirmiyor. Bu da hayır mıdır?

Şunu belirtelim ki; kişiyi farzlardan alıkoyan, yanında haram işleniyor olmasına rağmen sessizleştiren, insanı şerefli kılan din/namus/can/mal/akıl çiğneniyorken hareketsiz bırakan şey hayâ değildir. Bu, olsa olsa utangaçlıktır. İnsanı kulluktan alıkoyan her şey gibi şeytanidir. Hayâ ile karıştırılmamalıdır.

Hayâ, Allah (cc) korkusu ve O'na saygı nedeniyle farzlara hassasiyet, haramlara karşı isteksizlik gösterme hâlidir.

Allah, Hayâlı Kullarından Hayâ Eder

"Resûlullah (sav) *insanlarla beraber mescidde otururken ona doğru üç kişi yönel-*

6. Buhari, 6120
7. Buhari, 6117; Müslim, 37

di. İkisinden biri, mecliste bir boşluk bulup oturdu, diğeri de meclisin arkasında oturdu. Üçüncüsü de dönüp gitti. Resûlullah, işi bitince şöyle buyurdu:

'Size o üç neferden haber vereyim mi? Birisi Allah'a yöneldi, Allah da ona yöneldi. Diğeri hayâ etti, Allah da ondan hayâ etti. Üçüncüsü ise yüz çevirdi. Allah da ondan yüz çevirdi."[8]

Allah'ın (cc) hayâsı, O'nun şanına yakışan bir hayâdır. Tüm kemal sıfatlarına sahip ve tüm eksikliklerden münezzehtir. Allah Resûlü'nün (sav) açıkladığı kadarıyla O'nun hayâsının bir yönünü biliyoruz: Kulların duasına icabet etmesi.

Kulun hayâsı ise Rabbini (cc) tazim etmesi, O'ndan utanması ve O'na hayâ ile kulluk etmesidir.

Allah Resûlü (sav) bir kaide öğretiyor: Allah'tan (cc) hayâ eden, Allah'tan hayâ bulur. Yani biz hayâmız nedeniyle haramlardan kaçınırsak Rabbimiz de hayâsıyla dualarımıza icabet eder. O'nun rahmetini umarken bize azap etmez. O'na sığındığımız hususlarda bizi fitnelerle baş başa bırakmaz...

b. Hayânın Kısımları

Allah'tan Hayâ Etmek

Hayânın en değerli olanı yüce Allah'a karşı gösterilen hayâdır. Çünkü O (cc); azameti, kibriyası, lütuf ve ihsanıyla hayâ edilmeye en layık olandır. O'nun görmediği, duymadığı, bilmediği hiçbir şey ve hiçbir an yoktur. Buna binaen her kul, imani bir zorunluluk olarak Rabbine karşı hayâ eder.

Hayâ, imanın şubelerinden olduğu için, iman gibi artar ve eksilir. Her müminin hayâsı, Rabbinin isim ve sıfatlarını bilmesi ve idrak etmesi oranındadır. Kişi, O'nun (cc) kullarıyla beraberlik sıfatlarını (ilim, görme, işitme, hıfz, şehadet, murakabe, kurbet vb.) hangi oranda bilir ve bilgisini hangi oranda tefekkürle idrake/şuura çevirirse, o oranda Rabbinden hayâ eder.

Allah'a (cc) karşı hayânın en alt sınırı; kişiyi Rabbine şirk koşmaktan, O'nun dinini inkâr etmekten, O'nun dinini alaya almaktan ve O'nun kaderine isyan etmekten alıkoyan hayâdır, yani insanı küfür ve şirkten men eden bir hayâ. Bir insanın İslam dinine girebilmesi ve dinde sabit kalması için bu oran şarttır.

Hayânın orta sınırı, bizi haramlardan alıkoyan ve farzları yapmaya iten kısmıdır. Bir Müslim'in adalet sıfatını koruması ve İslam toplumunda şahsiyetini muhafaza etmesi için bu kısım gereklidir. Aksi hâlde farzları yapmadığı ve haramları çiğnediği için "*fasık*" ismini alır. Şehadeti geçerli olmaz, sözüne güvenilmez, toplumda itibarını kaybeder...

Hayânın üst mertebesi ise Allah'ın (cc) beraberliğini her an hissetmek; aklı,

8. Buhari, 66; Müslim, 2176; Tirmizi, 2724

kalbi, düşünceleri O'nun razı olacağı şeyle meşgul edip razı olmadıklarından korumaktır.

Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"— Allah'tan hakkıyla hayâ ediniz! Sahabe cevap verdi:

— Biz, Allah'tan hayâ ediyoruz elhamdülillah. Allah Resûlü (sav) *şöyle devam etti:*

— (Kastım) bu değil. Allah'tan hakkıyla hayâ etmek, başı ve içindekileri (göz, kulak, ağız, akıl) korumandır; karnı ve içindekileri (şehvet) korumandır; (her daim) ölümü ve eskimeyi hatırlamandır. Ahireti isteyen dünyanın süsünü terk etmelidir. Kim de bunu yaparsa Allah'tan hakkıyla hayâ etmiştir."[9]

Kullardan Hayâ Etmek

Hayânın bir diğer kısmı, kullardan hayâ etmektir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, utanma duygusuyla dünyaya geliyoruz. Sonra İslami bir eğitimle bu fıtri duyguyu, imanın şubelerinden biri olan hayâya çeviriyoruz.

Hayâ; kişinin, nefsini İslami bir şahsiyete yakışmayan söz ve davranışlardan korumasıdır. Adabımuaşerete, Müslim'in süsü olan güzel ahlaka, söz ve davranışta nezakete dikkat etmesidir.

Kullara karşı hayânın alt sınırı, bizi büyük günahlardan korumasıdır; hırsızlık yapmak, zina etmek ve öldürmek gibi. İnsanlara karşı işlenen büyük günahlardan alıkoyan hayâ, bu kısımdandır.

Üst sınırı ise bizi, İslami ve insani kimliğimize uymayan olumsuz davranışlardan alıkoyması ve faziletli amellere teşvik etmesidir.

c. Hayâ ile Riya Arasındaki Fark

Dedik ki hayâ, Heyiy ismiyle ahlaklanmaktır. Aklımıza şöyle bir soru gelebilir: İnsanlardan hayâ ettiği için bir ameli terk eden/yapan, insanlar için amel yapmış olmaz mı? Bu, riya değil midir?

Deriz ki hayır, bu riya değildir. Riya ile hayâ arasında fark vardır:

Riya, yalnızca insanların beğenisi/eleştirisi gözetilerek hareket etmektir. Hayâda ise insanlardan utanmak olsa dahi temelinde Allah'ın (cc) hayâyı övmesi ve sevmesi vardır.

Ayrıca hayâ iki kısmıyla beraber bir bütündür. Allah'tan (cc) hayâ etmeyen, Rabbiyle baş başa kaldığında O'nun sınırlarını çiğneyen ve yalnızca insanların yanında hududullaha riayet eden bir insan hayâlı değildir; utangaçtır. Bu utangaçlığın bir sureti de riyadır. Riyakâr insanlar çift karakterlidir. Toplum içinde başka, yalnız kaldıklarında başka (birbirine zıt) davranışlar sergilerler. Hayâ ise kalbin amelidir. Kişi nerede olursa olsun hayâsını yanında taşır.

9. Tirmizi, 2458

Bu sebeple mümin hassasiyet göstermelidir. Yalnız kaldığında kalbini ve davranışlarını kontrol etmelidir. Hayâ duygusunun şeytan eliyle riyaya dönüşmesinden sakınmalıdır. Allah Resûlü'nün (sav) bu noktada ashabını özel olarak eğittiğini, yalnız kaldıklarında hayâ ile hareket etmelerini istediğini unutmamalıdır:

"Şüphesiz ki Allah Heyiy ve Sittîr'dir; hayâyı ve (günahları) örtmeyi sever. Sizden biri yıkandığında örtünsün."[10]

"Allah Resûlü'ne:

— Ey Allah'ın Resûlü! Hangi avreti örtüp hangisini açabiliriz? diye sordum. Buyurdu ki:

— Hanımın ve cariyen dışındakilerden avretini koru, dedim ki:

— Bir adam başka bir adamla bir arada bulunursa (ne yapmalı?)

Buyurdu ki:

— Güç yetirebilirsen hiç kimse avretini görmesin, dedim ki:

— Kişi tek olduğunda (ne yapmalı?)'

Buyurdu ki:

— Allah, hayâ edilmeye en layık olandır."[11]

El-Heyiy İsmiyle Dua

Ey Heyiy olan Rabbim! Heyiy isminle dualarımıza icabet et. Bizi hayâ ahlakıyla süsle.

Allahumme âmin.

10. Ebu Davud, 4012; Nesai, 406
11. Ebu Davud, 4017; Tirmizi, 2769

Günahları örten ve kusurları gizleyen Allah.

Dua

Ey Sittîr olan Rabbim! Sen, günahları setretmeyi sever, setrettiğin günahları bağışlarsın. Bizi, günahlarını setrettiğin ve bağışladığın kullarından eyle. Rabbim! Bizi, setreden ve setrolunan kullarından kıl. Tecessüs ve ifşa ahlakından muhafaza et.

Allahumme âmin.

ES-SİTTÎR

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinin bir diğeri Sittîr'dir. Kelime "*se-te-ra/ setr*" kökünden türer. Setr; birşeyin üstünü örtmek, kapatmak, gizlemek gibi anlamlara gelir.

Sittîr ismi Kur'ân'da varid olmaz, Allah Resûlü'nün (sav) hadislerinde zikredilir:

"Şüphesiz ki Allah Heyiy'dir, Sittîr'dir; hayâyı ve (günahları) örtmeyi sever..."[1]

Sittîr İsminin Anlamı

Günahları örten ve kusurları gizleyen Allah, demektir.

Es-Sittîr İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Sittîr İsminin Tecellileri

Allah'ın Setretmesi

Allah (cc) bizleri çift yönlü yaratmıştır. Bir yanımız takva, bir yanımız fücurdur; bir yanımız çamur, bir yanımız İlahi nefhadır; bir yanımızda şeytan, bir yanımızda Allah'ın vaizi (melek) konuşur. Kur'ân'dan öğrendiğimiz kadarıyla insanların çoğunluğu fücura/çamura/şeytana tabi olur:

"Şayet yeryüzündeki çoğunluğa uyarsan, seni Allah'ın yolundan saptırırlar. Onlar, sadece zanna uyarlar ve yalnızca tahminle iş yaparlar."[2]

"De ki: 'Yeryüzünde gezip dolaşın da bakın (bakalım), öncekilerin akıbeti nasıl olmuş? Onların çoğu müşriklerdi.' "[3]

"Andolsun ki onlardan önce, evvelkilerin çoğu da sapmıştı."[4]

1. Ebu Davud, 4012; Nesai, 406
2. 6/En'âm, 116
3. 30/Rûm, 42
4. 37/Saffât, 71

Binaenaleyh insanlık tarihi masiyet tarihidir. Yeryüzünün dört bir yanında her an günah işlenir. Allah (cc), Sittîr ismiyle tecelli edip o günahları örter. İşlenmiş ve örtülmüş her günah, Rabbimizin Sittîr isminin bir tecellisidir.

O'nun (cc) setretmesi, kullarına olan merhamet ve şefkatindendir. Şayet günahları setretmese insan, toplum içine çıkamazdı. Çoğumuz utanç içinde, ruh dengesi bozulmuş bir vaziyette yaşardık.

O'nun (cc) setretmesi, kulları için hayır dilemesindendir. Üstü örtülmüş her günah, Allah ile bizim aramızda ve bizi tevbeye davet eden bir sırdır.

O'nun (cc) setretmesi, yüceliğindendir. Günah işlediğimizde O'nun hakkını çiğniyor, haddimizi aşıyoruz. Buna rağmen bizi cezalandırmıyor, ifşa etmiyor, toplum içinde küçük düşürmüyor. Bu, ancak yüceler yücesi bir Rabbin sıfatı olabilir. İntikam almaya, cezalandırmaya ve küçük düşürmeye güç yetirmesine rağmen örtmeyi ve gizlemeyi tercih ediyor.

Setredilmenin ne büyük nimet olduğunu anlamak için şöyle bir şey yapabiliriz: Bir gün boyunca karşılaştığımız her insanın, günahlarımızdan ve kusurlarımızdan haberdar olduğunu düşünebilir, bu varsayımla onlarla konuşabiliriz. Böyle bir ihtimali kısa bir an düşündüğümüzde bile şu sonuca varırız: Rabbimiz Sittîr olmasaydı, bir ömür bu hâlde yaşayacak ve bir ömür bu kâbusa mahkûm olacaktık.

2. Sittîr, Dünyada Örtmüşse Ahirette Bağışlar

"Adamın biri Abdullah b. Ömer'in yanına gelip şöyle demiştir:

— Ey İbni Ömer, sen Allah Resûlü'nün necva[5] hakkındaki hadisini biliyor musun? Abdullah:

— Evet, ben Allah Resûlü'nün bu konu hakkındaki söylediğini biliyorum, adam:

— Nedir? diye sorunca Abdullah (ra) *cevap verdi:*

— Peygamber şöyle buyurdu: 'Allah, kıyamet gününde mümin kulunu kendisine yakınlaştırır. Sonra onun üzerine bir örtü atar ve onu örter. Sonra Allah, ona şöyle sorar: 'Şu günahını hatırlıyor musun? Şu günahını biliyor musun? Şu günahın aklına geldi mi?' Kulun bütün günahlarını ona ikrar ettirip ve kul da kendi nefsinde, 'Ben helak oldum! Ben bittim!' dediğinde Allah ona der ki: 'Ben, ***dünyadayken senin bu günahlarının üzerini örttüğüm gibi bugün de senin o günahlarını bağışlayacağım.****' "*[6]

Yüce Allah, bir kulunun günahını örtmüşse bu, ahirette onu bağışlayacağı anlamına gelir. Bu nedenle mümin, setredilmiş günahları için iki şeye dikkat etmelidir:

- Çok istiğfarda bulunmalı, Rabbinin iradesine muvafakat etmelidir; zira gü-

---

5. Necva, "fısıldaşma" manasına gelmektedir.
6. Buhari, 2441; Müslim, 2768

nahın setredilmesi, Allah'ın (cc) onu bağışlama iradesinde olduğunu gösterir. Bu iradenin tecelli etmesi için istiğfarla O'nun El-Ğafûr ismine sığınılmalıdır.

• Allah'ın (cc) bağışlamak için örttüğü günahını, kendi eliyle ifşa edip mağfiret nimetinden mahrum olmamalıdır:

"Günahını açığa vuranlar (mucahir) dışında tüm ümmetim affedilecektir. Günahı açığa vurma yollarından biri şudur: Kişi, gece bir amel/ günah işler. Allah (cc) onu setreder. O kişi ise sabah olduğunda 'Ey Fulan, dün gece şunu şunu yaptım.' der. Rabbi onun gece yaptığını setrettiği hâlde o, Rabbinin örtüsünü kaldırır (günahını ifşa eder.)"[7]

Bu, insanın kendi eliyle Allah'ın (cc) nimetini tepmesi, bağışlanacak bir günahı azap vesilesi kılmasıdır. Masiyetin kendisinden daha büyük bir zulüm varsa o da bu olsa gerektir.

Çoğumuz geçmişi anlatırken bu hataya düşeriz. Allah'ın (cc) İslam ile silip attığı ve Sittîr ismiyle setrettiği günahlarımızı dilimizle açığa çıkarırız. Amel defterimizden silinmiş bir masiyet, böylece tekrar oraya kaydedilmiş olur...

3. Sittîr İsmiyle Ahlaklanmak: Günahları Örtmek

Yüce Allah, günahları örttüğü gibi aynı zamanda günahları örten kullarını da sever. Biz kullarının, setretme ahlakıyla ahlaklanmasını ister:

"... Kim bir Müslim'in (günahını) örterse Allah onu dünyada ve ahirette setreder..."[8]

Setretmek, dünya ve ahirette Allah'ın (cc) setrini celbeder. Her birimiz başkalarının kusurlarını örttükçe, Sittîr isminin tecellilerine mazhar oluruz. Bu nebevi müjdeyi tersinden okursak ifşa edenler de ifşa olmakla cezalandırılır, diyebiliriz.

İslam, setr ahlakını teşvik ettiği gibi onu zedeleyecek tüm yolları da kapatmıştır. Tecessüsün yasaklanması buna bir örnektir:

"Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçının! Çünkü zannın bir kısmı (dahi) günahtır. Tecessüs etmeyin/ birbirinizin özelini araştırmayın. Birbirinizin gıybetini yapmayın/ arkasından konuşmayın. Sizden biri, ölü kardeşinin etini yemeyi ister mi? (Nasıl da) tiksindiniz! Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, (tevbeye muvaffak kılan ve tevbeleri çokça kabul eden) Tevvâb, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[9]

Tecessüs, insanların ayıp ve kusurlarını araştırmaktır. Bir eyleme tecessüs denebilmesi için mahremiyetin çiğnenmesi gerekir. Birinin özel hayatına izinsiz veya gayrimeşru bir yolla girip onun mahremini öğrenmek, tecessüstür.

---

7. Buhari, 6069; Müslim, 2990
8. Müslim, 2699
9. 49/Hucurât, 12

Cahiliye Ahlakı: İfşa

İslam ahlakı, esaslarını ve ilkelerini Allah'ın (cc) belirlediği bir ahlak manzumesidir. İslam ahlak nizamına mukabil cahiliye ahlakı vardır. Bu ahlakın ilkelerini ise insi ve cinni şeytanlar belirler. Biri; insanı yüceltmeyi, özünde var olan İlahi nefhayla arındırmayı ve topluma huzur sağlamayı hedefler. Öteki ise insanı alçaltmayı, çamura saplamayı (esfel-i safilin) ve toplumda kaos oluşturmayı hedefler.

Cahiliye, İslam'ın setr ahlakını kabul etmez. Onun tam karşısına ifşa ahlakını yerleştirir. Magazin programları, habercilik anlayışı, sosyal medya platformları, gündüz kuşağı programları... ile tecessüs ve ifşa ahlakını yaygınlaştırır. Dün, televizyon aracılığıyla toplumun bir kesimini diğer kesimine ifşa ediyordu. Bugün, internet ile toplumu bir bütün olarak tecessüs ve ifşa çarkına dâhil etti. Sosyal platformlar tanışma ve sohbet mecrası olmaktan çıktı. Daha ziyade tecessüs ve ifşa mecralarına döndü. İnsanlar ya kendilerini ifşa ediyor ya da ifşa edenleri takip/tecessüs yapıyor.

Sosyal medyada işlenen bir günah (ifşa) sizi bir şekilde sürece dâhil ediyor. İzleyici oluyorsunuz, beğeniyorsunuz, paylaşıyorsunuz, yorumluyorsunuz... bir şekilde bu masiyete ortak ediliyorsunuz. Bu; bilinçli, planlı ve programlı kurulmuş bir tezgâhtır. Ekini ve nesli ifsat etmeyi vazife edinen cahiliyenin projesidir; çünkü cahiliyenin devamı için günahkâr insana/topluma ihtiyaç vardır.

Şunu hiç unutmamalıyız: İslam ahlakı, yalnızca kamusal alanda, camide/cemaatte geçerli bir ahlak değildir. Yerin ve göğün Rabbi/Maliki olan Allah (cc), sosyal medyanın da Rabbi'dir. Ekran üzerinde gerçekleşen her türlü eylem (izleme, beğenme, yorumlama, paylaşma vb.) amel defterimize yazılmaktadır. El-Hasib olan Allah, bir gün mutlaka bizi bu eylemlerden hesaba çekecektir.

Sittîr İsmiyle Dua

Ey Sittîr olan Rabbim! Sen, günahları setretmeyi sever, setrettiğin günahları bağışlarsın. Bizi, günahlarını setrettiğin ve bağışladığın kullarından eyle. Rabbim! Bizi, setreden ve setrolunan kullarından kıl. Tecessüs ve ifşa ahlakından muhafaza et.

Allahumme âmin.

Kullarına karşı şefkatli olan Allah.

Dua

Ey Raûf olan Rabbim! Sen sonsuz merhamet ve şefkat sahibisin. Şer'i sorumluluklarımızda bize şefkatinle muamele et. Günah işlersek bizi şefkatinle tevbeye yönelt, şefkatinle tevbelerimizi kabul et. Ey Raûf! Allah Resûlü (sav) senin şefkatinin bir tecellisidir. Bizi ona hakkıyla ittiba eden, onun kıymetini bilen adil bir topluluk kıl. Onun getirdiği nurla karanlıklardan çıkmayı bize kolaylaştır. Rabbim! Bizi şefkatinle süsle, şefkat ahlakıyla kalplerimizi imar et.

Allahumme âmin.

ER-RAÛF

Genel Bilgiler

Raûf, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. İsim "*ra-e-fe/ refet*" kökünden türemiştir. Kimi dilciler bu kökün rahmet/merhamet/şefkat anlamına geldiğini belirtir[1]; ancak Kur'ân-ı Kerim, rahmet (Er-Rahîm) ve refet (Raûf) ismini yan yana zikreder:

"... Allah insanlara karşı (şefkatli olan) Raûf, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[2]

Bu kullanım iki kelimenin farklı anlamlara geldiğini gösterir.[3] Bu farkı gözeten İslam âlimleri, refetin rahmetten daha kapsayıcı olduğunu, rahmetin en üst sınırına/seviyesine refet dendiğini söylemişlerdir. Allah (cc) en doğrusunu bilir.

Raûf ismi, Kur'ân'da on (10) yerde Allah için kullanılır:

"(Bu bozguncuların yanı sıra) insanlardan öylesi de vardır ki; Allah'ın rızasını elde etmek için canını feda eder. Allah, kullarına karşı (şefkatli olan) Raûf'tur."[4]

"Sizi, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için, kulunun üzerine apaçık ayetler indiren O'dur. Şüphesiz ki Allah, sizlere karşı (şefkatli olan) Raûf ve (merhametli olan) Rahîm'dir."[5]

Raûf İsminin Anlamı

Kullarına karşı şefkatli olan Allah, demektir.

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, r-e-f maddesi
2. 2/Bakara, 143
3. bk. Nehcu'l Esma, 2/214-216
4. 2/Bakara, 207
5. 57/Hadîd, 9

Raûf İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Raûf İsminin Tecellileri

Hiç şüphesiz Raûf ismi, Er-Rahmân ve Er-Rahîm ismiyle ilişkilidir. Yüce Allah'ın merhametine dair anlattığımız her şey, Raûf ismi için de geçerlidir. Raûf isminin merhamete bakan yönlerini Er-Rahmân ve Er-Rahîm ismine yönlendirerek Raûf isminin özel tecellilerini anlamaya çalışalım:

a. Şer'i Sorumluluklar Karşısında Müminlere Şefkati

"... (Kıble ayeti inmeden eski kıbleye doğru namaz kılarak ölenleri merak ediyorsanız) Allah imanlarınızı (namazlarınızı) boşa çıkaracak değildir. Allah insanlara karşı (şefkatli olan) Raûf, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[6]

Raûf isminin bir tecellisi şer'i ahkâma bakar. Allah (cc) bir hüküm inmeden ölen veya şer'i bir hükmü bilmediği için muhalefet eden kullarına karşı Raûf'tur. Onların bilmeden yaptıklarını zayi etmez, amellerini boşa çıkarmaz.[7]

b. Günah İşleyen Müminlere Şefkati

"(Bu bozguncuların yanı sıra) insanlardan öylesi de vardır ki; Allah'ın rızasını elde etmek için canını feda eder. Allah, kullarına karşı (şefkatli olan) Raûf'tur."[8]

Allah'ın rızasını kazanmak için canını ortaya koyan, İslam davasına adanan ve bu yolda her şeyinden vazgeçenlere karşı Allah (cc) şefkatlidir.

Ayetin şu olay üzere indiği rivayet edillir:

Said b. Museyyeb anlatıyor:

"Suheyb Er-Rumi, Medine'ye hicret etmek için yola çıktı. Kureyş'ten bir grup onu takip etmeye başladı. Suheyb bineğinden indi ve sadağından oklarını çıkardı. Sonra dedi ki: 'Ey Kureyş topluluğu! Kuşku yok ki sizler, içinizde en iyi ok atanın ben olduğumu biliyorsunuz. Allah'a yemin olsun ki sadağımdaki bütün okları size atarım ve beni ele geçiremezsiniz. Kalanlarınızı da elimdeki kılıçla öldürürüm. Dilediğinizi yapın. Dilerseniz benim malımı alın ve benim yolumu serbest bırakın.' Kureyşliler onun malını almayı kabul ettiler. Suheyb, Allah Resûlü'nün (sav) yanına geldiğinde Allah Resûlü, 'Ticaretin kârlı olsun, ey Ebu Yahya! Ticaretin kârlı olsun, ey Ebu Yahya!' dedi ve bu ayet nazil oldu."[9]

Demek ki Allah (cc) için canını ortaya koyanlar bazı hatalar yapabilir; temsil ettikleri davaya ve ulaştıkları mertebeye yakışmayan davranışlarda bulunabilirler.

---

6. 2/Bakara, 143
7. Bunun istisnası şirktir. Büyük şirkte cehalet, tevil ve taklit bir mazeret değildir. Zira insan tevhidi kabul etme fıtratıyla yaratılmış, kâinatın dört bir yanına tevhide delalet eden akli deliller yerleştirilmiştir.
8. 2/Bakara, 207
9. İbni Ebi Hatim, Tefsir, 1939

Böyleleri Allah'tan şefkat ve merhamet görecektir. Yüce Allah, günahlarını fedakârlıklarıyla örtecek, onlara şefkat ve merhametiyle muamelede bulunacaktır.

Bunun en güzel örneklerinden biri İfk Hadisesi'dir. Canını ve malını Allah (cc) yolunda harcayan, Allah Resûlü'yle (sav) beraber sayısız fedakârlık yapan Muhacir ve Ensar'dan bazıları İfk Hadisesi'ne karıştılar. Cinni şeytanların süslemesi, insi şeytanların yayması ve nefsin kötülüğü emretmesiyle Allah Resûlü'nün pak zevcesine dil uzattılar. Allah (cc) onlara hatırlattı, öğretti, uyardı ve bir daha tekrarlanmamak üzere onları tevbeye çağırdı. Hiç şüphesiz bu, O'nun kullarına olan şefkatiydi. Onları insi ve cinni şeytanların eline bırakmadı ve hatalarını ıslah etme fırsatı sundu. Onlara şöyle seslendi:

"Şayet üzerinizde Allah'ın lütfu ve rahmeti olmasa ve Allah (kullarına karşı şefkatli olan) Raûf, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm olmasaydı (hâliniz nice olurdu)?"[10]

Benzer bir örneği Tebuk Gazvesi'nde yaşadılar. Zorlu bir sefer, uzun bir yol, çetin bir düşman ve imkânsızlıklar nedeniyle zorlandılar. Bir grubun kalbi kayacak gibi oldu. Allah (cc) onlara şefkat ve merhamet gösterdi. Onları tevbeye muvaffak kılarak ellerinden tuttu. Hiç şüphesiz bu, O'nun (cc) Raûf isminin tecellisiydi:

"Andolsun ki Allah, Peygamber'i ve içlerinde bir grubun kalbi kaymak üzereyken, zorluk saatinde Nebi'ye uyan Ensar ve Muhacir'i tevbeye muvaffak kıldı. Sonra da onların tevbelerini kabul etti. Şüphesiz ki O, onlara karşı (şefkatli olan) Raûf, (merhametli olan) Rahîm'dir."[11]

c. Kâfirleri Cezalandırma Konusunda Şefkati

"Kötülükleri (yapabilmek için) tuzak kuranlar, Allah'ın onları yerin dibine geçirmesinden yahut hiç ummadıkları bir yerden azabın kendilerine gelmesinden emin mi oldular? Ya da dönüp dolaşırken onları (azapla) yakalayıvermesinden (emin mi oldular)? Onlar (Allah'ı) aciz bırakacak değillerdir. Ya da dönüp dolaşırken onları (azapla) yakalayıvermesinden (emin mi oldular)? Onlar (Allah'ı) aciz bırakacak değillerdir."[12]

Allah'ın (cc) şefkati yalnızca müminlere değildir. O, yarattığı tüm kullarına karşı şefkat ve merhamet sahibidir. O dilerse kötülük yapan, tuzak kuran ve O'na karşı büyüklenenleri bir anda yok edebilir. Hiçbir şey O'nu aciz bırakamaz; ancak Allah (cc) onları rızıklandırır, ihtiyaçlarını giderir, onlara mühlet verir. Olur ki pişman olur da tevbeyle O'na (cc) yönelirler, diye cezayı erteler. İşte bu, O'nun (cc) kâfir kullarına karşı şefkatidir.

10. 24/Nûr, 20
11. 9/Tevbe, 117
12. 16/Nahl, 45-47

d. Kâinatı Kullarına Musahhar Kılma Şefkati

"Ve hayvanları da (O) yarattı. Onlarda sizi ısıtacak (yünlerinden giysiler) ve (başkaca) faydalar vardır. Ve onlardan yersiniz. Sabah saldığınızda da akşam (geri) getirdiğinizde de, sizin için onlarda (seyre değer) bir güzellik vardır. Ağırlıklarınızı yüklenir, canınızın yarısı telef olmadan erişemeyeceğiniz beldelere taşırlar. Şüphesiz ki Rabbiniz, (pek şefkatli olan) Raûf, (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'dir."[13]

Allah (cc) kullarına olan şefkati sebebiyle kolaylaştırır. Bu kolaylaştırmanın bir yansıması da hayvanların evcilleştirilmesi; binek hayvanları olarak kullanılabilmesi; etinden, sütünden, derisinden, yününden ve yaptıklarından faydalanılmasıdır. Bu, yüce Allah'ın biz kullarına şefkat ve merhametidir. O kolaylaştırmasa insanın kendi becerisiyle tüm bunları yapması imkânsız olurdu. Bugün benzer işlevler gören motorlu taşıtlar da O'nun Raûf isminin bir tecellisidir. O (cc), insana şefkat gösterip kolaylaştırmasa insan tüm bunları keşfedemezdi.

e. Bizleri Karanlıklardan Aydınlığa Çıkarma Şefkati

"Sizi, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için, kulunun üzerine apaçık ayetler indiren O'dur. Şüphesiz ki Allah, sizlere karşı (şefkatli olan) Raûf ve (merhametli olan) Rahîm'dir."[14]

Allah (cc) insanı tevhid fıtratı[15] ve doğruyu bulabilecek akıl[16] ile yaratmıştır; ancak kullarına olan şefkati ve merhameti nedeniyle onlara elçiler yollayarak fıtrata/tevhide davet etmiştir. Dahası elçilerin üzerine apaçık ayetler indirerek onlardan sonra da tevhid davetinin varlığını korumuştur. Bu, O'nun (cc) unutkan ve gafil kullarına şefkatidir.

f. Allah Resûlü'nün Ümmete Şefkati

"Andolsun ki size, içinizden olan, sizi zora sokan şeylerin kendisine ağır geldiği, size pek düşkün, müminlere karşı şefkatli ve merhametli olan bir Resûl gelmiştir."[17]

Allah (cc), Resûl'ünün (sav) ümmete karşı Raûf/şefkatli ve rahim/merhametli olduğunu bildirmiştir. Resûl'ün bu iki sıfatı, Raûf ve Rahîm isminin bir tecellisidir.

Onun (sav) hayatı baştan sonra bir şefkat tecellisidir. Şu örneklere bir bakalım:

---

13. 16/Nahl, 5-7
14. 57/Hadîd, 9
15. "Yüzünü (hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmayan muvahhid) bir hanif olarak dine çevir. Allah'ın insanları yarattığı fıtrata (uy). Allah'ın yaratmasında değişiklik yoktur. (Herkesi tevhid fıtratı üzere yaratmıştır.) İşte dosdoğru din budur. Ancak insanların çoğu bilmezler." (30/Rûm, 30)
16. "Şüphesiz ki göklerin ve yerin yaratılmasında, gece ve gündüzün peşi sıra yer değiştirmesinde, insanlara fayda sağlayarak denizde yüzen gemilerde, Allah'ın gökyüzünden indirdiği ve ölümünden sonra yeryüzünü kendisiyle canlandırdığı suda, orada yaydığı farklı türdeki her bir canlıda, rüzgârların çevrilip yönlendirilmesinde, gök ve yer arasında emre amade kılınmış olan bulutlarda akledenler için (üzerinde düşünülüp, bunları yapanın tek ilah olduğu ve kulluğun yalnızca O'na yapılması gerektiğine dair) deliller vardır." (2/Bakara, 164)
17. 9/Tevbe, 128

"Şüphesiz ki fiilen yapmadıkça yahut söylemedikçe Allah Teâlâ ümmetimin gönüllerinden geçen şeyleri onlara bağışlamıştır."[18]

"Resûlullah (sav) *iki iş arasında muhayyer bırakıldı mı günah olmadığı sürece mutlaka en kolay olanını seçerdi. Eğer günah ise insanlar arasında ondan en uzak duran kişi o olurdu. Allah Resûlü nefsi için hiç intikam/ öç almadı. Ancak Allah'ın sınırlarından biri çiğnenirse Allah için intikam alırdı."*[19]

"Allah'ım! Bir mümine kötü bir söz söylemişsem bunu kıyamet gününde senin zatına yakınlık için bir vesileye çevir."[20]

Onun (sav) şefkatinin örneklerini saymakla bitmez. Mezkûr örnekleri deryadan bir katre kabul edelim; zira onun (sav) tüm hayatı ümmetine şefkat örneğidir. Nebi olarak gönderildiği günden, vefat ettiği güne kadar tek bir gün dahi rahat etmemiştir. Daveti, tebliği, insan yetiştirmesi, ashabı için yurt arayışı ve Allah (cc) yolunda cihadı onun (sav) şefkatinin birer numunesidir.

Şefkati Fark Edebilmek!

Görüldüğü gibi hayatımızın hemen her alanı Raûf isminin tecelligâhıdır. Bu tecellilerin kişisel hayatımıza yansıması ise tefekkür ve muhasebeyle fark edilebilir; zira merhamet gibi şefkat de her an, her yerde bizimle beraberdir. Görebilmek için farkında olmak, hissedebilmek için bilinçli olmak gerekiyor. Maalesef gaflet, bu meselede de bizi engelliyor. Rahmet ve şefkatin kişisel tecellilerini göremiyoruz. Bu da bizi Allah'a (cc) yönelmekten, O'nu sevmekten ve O'na şükretmekten alıkoyuyor. Dahası kalp bu boşluğu yapay şefkatlerle doldurmaya çalışıyor. Duygusal olan, göz yaşartan, kalbin bam teline dokunan şeylerle ilgileniyoruz. Oysa ilahi şefkat her an hayatın içinde ve her an tecelli ediyor. Mühim olan onu hissedebilmekte!

2. Bugünü Geçmişe Bağlayan Duygu: Şefkat ve Merhamet

"(Muhacir ve Ensar'dan) sonra gelenler derler ki: 'Rabbimiz! Bizi ve bizden önce iman etmiş kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz! Şüphesiz ki sen, (şefkatli olan) Raûf ve (kullarına karşı merhametli olan) Rahîm'sin.' "[21]

Haşr Suresi'nden okuduğumuz bu ayet; sonradan gelenlerin, geçmiş öncülere karşı nasıl bir duygu içinde olması gerektiğini dua üzerinden öğretir. Buna göre kalplerde kin/buğz/kasvet gibi olumsuz duygular olmamalıdır. Sonradan gelenler, geçmiş öncülere istiğfar ve duayla sevgi beslemelidir. Yüce Allah, bu güzel duayı Raûf ve Rahîm ismiyle sonlandırır. Demek ki geçmiş öncülere

18. Buhari, 5269, 6664; Müslim, 202; Ebu Davud, 2209; Nesai, 3379-3381; İbni Mace, 2040; Ahmed, 10136,10238, 10363
19. Buhari, 3560; Müslim, 2327; Ahmed, 25871, 26262
20. Buhari, 6361; Müslim, 2601
21. 59/Haşr, 10

karşı selim bir kalbe sahip olmak ve dua etmek, O'nun Raûf ve Rahîm isminin bir tecellisidir.

Bu mesele önemlidir. Önemli olduğu için de Rabbimiz (cc) onu kıyamete dek okunacak Kur'ân ve dua olarak günlük hayatın parçası kılmıştır; çünkü din, nakil yoluyla bize ulaşmıştır. Kur'ân ve sünneti nakledenler, vahyin nüzulüne şahitlik etmiş şerefli bir nesildir. Sonradan gelenler, geçmişe (özellikle de sahabe nesline) karşı kin beslerse bu kin, onlarla sınırlı kalmaz ve naklettikleri vahye güvensizlik olarak neticelenir. Ki, Allah düşmanları bu gerçeği bildiğinden sürekli olarak içeriden (Rafıziler) ve dışarıdan (müsteşrikler) ashabı karalamak için yoğun bir çaba harcar. Amaç; geçmişe karşı kin oluşturmak, önce onlarda, bir adım sonra da naklettiklerinde (vahiy) şüphe oluşturmaktır. Bizimle geçmiş arasındaki ilişki; istiğfar, selim bir kalp ve hayırla yâd ilişkisidir. Bu sevgi ve şefkatin membası da Raûf ve Rahîm isimleridir.[22]

Raûf İsmiyle Dua

Ey Raûf olan Rabbim! Sen sonsuz merhamet ve şefkat sahibisin. Şer'i sorumluluklarımızda bize şefkatinle muamele et. Günah işlersek bizi şefkatinle tevbeye yönelt, şefkatinle tevbelerimizi kabul et. Ey Raûf! Allah Resûlü (sav) senin şefkatinin bir tecellisidir. Bizi ona hakkıyla ittiba eden, onun kıymetini bilen adil bir topluluk kıl. Onun getirdiği nurla karanlıklardan çıkmayı bize kolaylaştır. Rabbim! Bizi şefkatinle süsle, şefkat ahlakıyla kalplerimizi imar et.

Allahumme âmin.

22. Raûf ismiyle ahlaklanmak yani şefkat sahibi olmak için; Er-Rahmân ve Er-Refîk isimlerine bakınız.

Emrinde galip olan ve dostlarını galip, düşmanlarını mağlup eden Allah.

Dua

Ey Ğalîb olan Rabbim! Bizi yardımsız bırakma. Dünyamız ve ahiretimiz için hayır olan galibiyetle bizi rızıklandır. Bizi nefsimize, şeytana ve düşmanlarımıza karşı galip kıl.

Allahume âmin.

EL-ĞALÎB

Genel Bilgiler

Rabbimizin güzel isimlerinden biri, Ğalîb'tir. "*Ğe-le-be/ Ğelb*" kökünden türeyen isim; galibiyet, yenmek, alt etmek, mağlup etmek gibi anlamlara gelir.

Ğalîb ismi, Kur'ân'da Allah için isim olarak bir defa kullanılır:

"... Allah, emrinde Galip'tir. Fakat insanların çoğu bilmezler."[1]

Bir defa da fiil olarak kullanılır:

"Allah: 'Andolsun ki ben galip geleceğim ve resûllerim de (galip geleceklerdir).' diye yazmıştır. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[2]

Ğalîb İsminin Anlamı

Emrinde galip olan ve dostlarını galip, düşmanlarını mağlup eden Allah, demektir.

Ğalîb İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Ğalîb İsminin Tecellileri

Allah, Emrinde Galip Olandır

Yüce Allah, mutlak güç ve iktidar sahibidir. Her şey, O'nun iradesine boyun eğmiş ve egemenliğini kabul etmiştir. Zerreden küreye tüm varlık, O'nun (cc) mülküdür. O; dilediğini yapan, istediği gibi hükmeden ve âlemlerin Rabbi olandır.

Rabbimiz (cc), güzel isimlerinin ve yüce sıfatlarının bir sonucu olarak emrinde mutlak galiptir. Ne istemişse mutlaka O'nun istediği şekilde sonuçlanır. O'nun,

1. 12/Yûsuf, 21
2. 58/Mücadele, 21

her şeye dair bir planı/kaderi vardır. Hiçbir şey bu kaderin dışına çıkamaz. Her şey, Ğalîb olan Allah'ın ezelde istediği yönde ilerler.

Ğalîb isminin geçtiği tek ayet olan Yûsuf Suresi'nin 21. ayeti, bu ismi en kapsayıcı şekilde tefsir eden ayetlerdendir:

"Onu satın alan Mısırlı, hanımına demişti ki: 'Ona iyi bak. Umulur ki bize bir faydası dokunur ya da onu evlat ediniriz.' Sözlerin/ rüyaların yorumunu öğretmek için Yusuf'a imkân verip, yeryüzünde yerleşik kıldık. Allah, emrinde Galip'tir. Fakat insanların çoğu bilmezler."[3]

Rabbimiz (cc), Yusuf'un Mısır'a sultan olmasını dilemiş, bunun için de bir plan çizmişti. Kardeşleri Yusuf'u (as) kıskanacak, Yusuf kuyuya atılacak, bir tevafuk olarak kuyuda bulunacak, köle pazarında satılacak, saraya köle gidecek, iftiraya uğrayıp zindana düşecek ve yaptığı bir rüya teviliyle zindandan çıkıp yönetime gelecekti. Bu, Ğalîb olan Allah'ın Yusuf hakkındaki planıydı. Her adım O'nun istediği şekilde gerçekleşti. Yusuf, uzun ve çileli bir imtihan sonunda yönetime geldi, yani Allah (cc) emrinde galip oldu.

Burada durup düşünelim: Yusuf'un (as) kıssası, Kur'ân'da anlatılmasaydı, inanır mıydık? Emin olun ki inanmazdık; çünkü birbiriyle alakasız, hiçbiri bir sonraki adımın sebebi olmayacak olaylar silsilesiyle karşı karşıyayız. Ya da şöyle düşünelim: Bize bir senaryo verseler ve saray dışından bir çocuk saraya yönetici olacak deselerdi, aradaki boşluğu nasıl doldururduk? Milyonlarca hikâye yazılsa Yusuf'un kıssası hayal edilemezdi; ancak emrinde Ğalîb olan Allah, en olmadık sebeplerden mükemmel bir sonuç, imkânsızlıktan imkân, enkazdan saray çıkarabilir. O (cc) yalnızca diler ve dilediği olur.

Allah'ın (cc) Ğalîb isminin tecellisi olduğuna inandığım bir olayı paylaşmak istiyorum:

2017 yılında, devlet büyüklerine hakaret ve halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek suçlarından gözaltına alındım. Normalde bu tip soruşturmalarda gözaltı yapılmaz, savcılığa ifadeye çağrılırdım. Bu sefer farklı oldu. İstanbul'dan alıp Ankara'ya götürdüler. Sabah ifademi aldıktan sonra savcıya çıkaracaklarını söylediler. Bulunduğum bölümde bir ailenin tutuklu olduğunu gördüm. Anne, baba ve birkaç aylık bir bebek. Bebek; gözaltı şartları, nezaretlerin havasızlığı ve güneş almaması nedeniyle iyi değildi. Üstelik bebek, anneyle kalmak zorunda. Hoş, bırakabilecek kimseleri de yok. Dışardan gelip gidenleri olmadığı için çocuğun ve annenin ihtiyaçları karşılanmıyor. Bu şekilde bir gece geçirdikten sonra sabah olduğunda ifade için beni aldılar. Savcı, örgüt üyeliği araştırması istediğinden, benim en az bir hafta daha misafir olacağım anlaşıldı. O dönemde OHAL şartları vardı, gözaltı süreleri bir aya kadar uzatılabiliyordu. Bu sırada

3. 12/Yûsuf, 21

bebeğin babasını tutukladılar. Bebek ve annesi nezarette gözetim altında bekleyecek, işlemleri bitince göçmen merkezine götürüleceklerdi. O bir haftalık sürede dışarıdan arkadaşlarımız bebeğin tüm ihtiyaçlarını getirdi. Hatta bebeği, bir günlüğüne, bir arkadaşımız teslim aldı. Yıkadılar, sağlık kontrollerini yaptılar, tekrar annesine getirdiler. Ben mahkemeye çıktım. Bebek ve annesi göçmen merkezine götürüldü. Mahkeme beni serbest bıraktı. O sırada düşündüm: Bugüne kadar yaşadığım tüm imtihanlardan farklı olan bu süreç neydi? Rabbim bana ne öğretmek, neyi göstermek istedi? Şunu anladım: Allah (cc) babası tutuklanacak kimsesiz bir yavruyla ilgilenmem için beni hizmetkâr kıldı. Tüm yeryüzü bir araya gelse bir araya gelemeyecek sebepleri ve insanları bir araya getirdi. İşimiz bitince herkes kendi kaderini yaşamak için ayrıldı.

O soruşturma nedeniyle açılan ve yargılanması bir yıl süren iki dosyadan da daha sonra beraat ettim. İlk defa tutuklanmadan ve beraat ederek bir dosyam sonuçlanmış oldu. Tüm bunlar ancak emrinde Ğalîb olan bir İlah'ın/Rabbin iradesiyle olabilirdi.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Hiç ummadığımız bir sebep, öngörülemez bir sonuca neden oluyorsa; hayır bildiğimiz şer, şer bildiğimiz hayır çıkıyorsa orada Ğalîb olan Allah tecelli ediyor demektir.

2. Ğalîb Olan Allah Ne Zaman Tecelli Eder?

Ğalîb olan Allah'ın tecelli etmesi, kulunun gücünün tükendiği andadır. Kul, ne kadar çaresiz kalmış ve sebeplerden teberrî edip Allah'a yönelmişse Ğalîb olan Allah'ın tecellisi de o kadar yakınlaşmıştır.

Nuh (as) örneğinde olduğu gibi:

"Onlardan önce, Nuh'un kavmi de yalanlamıştı. Kulumuzu yalanlayıp: "O delidir." demişlerdi. (Nuh, tevhidi anlatmaktan) alıkonulmuş, engellenmişti. ***(Nuh) Rabbine dua etti: 'Şüphesiz ki ben, yenik düştüm, (bana yardım et ve onlardan) intikam al.'*** *Biz de göğün kapılarını 'kesintisiz ve sağanak hâlinde yağan' bir suyla açtık. Yerden de kaynakları fışkırttık. (Gök ve yerin suyu) takdir edilmiş bir iş üzere birleştiler. (Nuh'u) tahtadan levhalar ve çivilerle (yapılmış bir gemi) üzerinde taşıdık. Gözlerimizin önünde akıp gitmekteydi. (Bu, kendisine) nankörlük edilmiş (olan Nuh'a) bir mükâfattı. Andolsun ki biz, onu (ibret alınması gereken) bir ayet olarak bıraktık. Var mı öğüt alan?"*[4]

Allah (cc) bu olayı bir ibret vesikası kılmıştır. Öğüt almak isteyenler için etkileyici bir öğüt... Şöyle ki: Nuh (as) 950 yıl boyunca sabırla kavmini İslam'a davet etti; ancak sabır eşiğini aştığında beşer olarak yapacak bir şeyi kalmamıştı. İşte o noktada "*Ben yenildim/ mağlup oldum.*" diyerek Allah'a yöneldi. Yüce Allah, Ğalîb ismiyle tecelli etti ve Nuh'u galip, kavmini mağlup kıldı.

4. 54/Kamer, 9-15

Eyyub (as) örneğinde olduğu gibi:

"Kulumuz Eyyub'u da an! Hani o, Rabbine: 'Şüphesiz ki şeytan, bana yorgunluk ve azapla dokundu.' diye seslenmişti. 'Ayağını yere vur. Bu, yıkanacak ve içilecek soğuk bir sudur.' Katımızdan bir rahmet ve akıl sahiplerine öğüt olması için ona, ailesini ve bir o kadarını daha verdik."[5]

"Eyyub'u da (an)! Hani o Rabbine dua etmiş (ve demişti ki:) 'Şüphesiz ki bu dert bana dokundu/ her yönden beni kuşattı ve sen merhametlilerin en merhametlisisin.' "[6]

Eyyub (as) bir hastalıkla sınandı. Uzun yıllar boyunca Rabbinden (cc) gelene razı oldu ve sabırla bekledi. Gün oldu, şeytanın vesveseleri karşısında tükendiği ve sabır eşiğini aştığı bir an geldi. Şeytanın vesveseleri bedenine azap, ruhuna yorgunluk olarak yansıdı. Hâlini Allah'a arz etti. Ğalîb olan Allah tecelli etti ve Eyyub, hastalığı mağlup etti.

Musa (as) örneğinde olduğu gibi:

O (as), Rabbinin emrine icabet ederek Firavun'un sihirbazlarıyla karşı karşıya geldi. Sihirbazlar, galip/üstün geldikleri takdirde alacakları mükâfatı hesaplıyordu:

"Büyücüler Firavun'a geldiler: 'Şayet biz (Musa'ya) üstün gelirsek herhâlde bize (dolgun) bir ücret verirsin artık değil mi?' dediler. 'Evet, şüphesiz (üstün geldiğiniz takdirde) bana yakınlaştırılmış (gözde adamlarımdan) olacaksınız.' demişti."[7]

"Demişti ki: '(Hayır!) Bilakis, önce siz atın!' (Birde ne görsün) ipleri ve asaları, yaptıkları büyü nedeniyle, gerçekten hareket ediyor gibi geldi ona. Musa, içinden bir korku duymaya başlamıştı."[8]

Musa'nın (as) tükendiği nokta işte tam bu andı; zira o, bir sihirbaz değildi. Sihri ve onu bozma yollarını bilmiyordu. Ğalîb, tecelli etti ve Musa'nın asasını bir ayet kıldı:

"Biz, Musa'ya: 'Asanı yere at.' diye vahyettik. (Bir de ne görsünler!) O, onların uydurduklarını yutuvermiş. Artık hakikat ortaya çıktı ve onların yaptıkları bir hiç olup gitti. Oracıkta yenilmiş ve küçük düşmüşlerdi."[9]

Bu örneklerden yola çıkarak diyebiliriz ki; pek çok durum karşısında kendimizi yenilmiş hissedebilir, çaresiz kalabiliriz. Bu; bir hastalık, asi bir evlat, güç ve nüfuz sahibi bir Allah düşmanı, sorumsuz bir eş, şeytan ve nefis karşısında zayıf düşmek veya buna benzer güçlükler olabilir. Bize düşen sabırla ve rızayla imtihanı karşılamak, o imtihana dair şer'i bilgi edinip nasıl davranmamız gerekiyorsa öyle davranmaktır. Tükendiğimizi, yenildiğimizi, tüm kapıların yüzümüze

5. 38/Sâd, 41-43
6. 21/Enbiyâ, 83
7. 7/A'râf, 113-114
8. 20/Tâhâ, 66-67
9. 7/A'râf, 117-119

kapandığını hissettiğimizde ise Ğalîb olan Allah'a yönelmektir; zira bu ruh hâliyle Allah'a yönelmek, tüm sebeplerden teberrî ederek Allah'a yönelmektir. İnsanın en samimi ve içten hâlidir bu. Allah (cc) bu ruh hâliyle kendine yönelen kullarına Ğalîb ismiyle tecelli eder. Kullarını zorlayan ve tüketen imtihanlara karşı, onları galip kılar.

3. Ğalîb'in Taraftarları Galib, Düşmanları Mağluptur

Allah'ın (cc) yanında saf tutanlar, O'nun taraftarı olanlar, O'na asker ve parti olmayı kabul edenler; her zaman galiptir. Zira yanında yer aldıkları Allah, mutlak galibiyet sahibidir:

"Allah: 'Andolsun ki ben galip geleceğim ve resûllerim de (galip geleceklerdir).' diye yazmıştır. Şüphesiz ki Allah, (güç ve kuvvet sahibi olan) Kaviy, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz'dir."[10]

"Andolsun ki resûllerimiz için (şu) sözümüz geçmiştir: Şüphesiz ki onlar, (evet, kesinlikle onlar) yardım olunacaklardır. Ve bizim askerlerimiz mutlaka galip olacaklardır."[11]

O'nun karşısında yer alanlar, O'nun sınırlarına rağmen yeni sınırlar/kanunlar koyarak O'nunla (cc) zıtlaşanlar ve O'nun dostlarına düşmanlık edenler; yenilmeye/mağlubiyete mahkûmdur:

"O kâfirlere de ki: 'Yenileceksiniz ve cehenneme sürükleneceksiniz. Orası ne kötü bir yataktır.' "[12]

"Hiç kuşkusuz, Allah ve Resûlü ile (sınır ve kanunlarını tanımayıp yeni sınır ve yasalar koyarak) sınırlaşanlar, işte onlar, en zelil olanlar arasındadırlar."[13]

Daha önce de vurgulamıştık[14]; Müslim'in galibiyete ve mağlubiyete bakış açısı vahyin ölçülerine uygundur. O, salt dünyevi zafere galibiyet ve salt dünyevi kayba mağlubiyet demez. Asıl galibiyet; iman ve salih amelde sebat, şer'i ve kaderî imtihanlarda sabır, tevhid ile Allah'ın dostluğunu muhafaza edebilmektir.

Bu nedenle Uhud yenilgisi sonrasında Allah (cc) şöyle buyurmuştu:

*"Gevşemeyin, üzülmeyin! Şayet inanıyorsanız **üstün olan sizlersiniz.**"*[15]

Putperest Roma ve Yahudi işbirliğiyle zulmün her çeşidini yaşayan, Peygamberlerine suikast düzenlenen ve yurtlarından çıkarılan Hristiyan muvahhidlere ise şöyle buyurmuştu:

"Ey iman edenler! Allah'ın yardımcıları olun. Meryem oğlu İsa'nın, Havarilere:

---

10. 58/Mücadele, 21
11. 37/Saffât, 171-173
12. 3/Âl-i İmran, 12
13. 58/Mücadele, 20
14. bk. En-Nesîr/En-Nesîr ismi
15. 3/Âl-i İmran, 139

'Allah'a (giden yolda) benim yardımcılarım kimlerdir?' demesi gibi. Havariler dediler ki: 'Bizler, Allah'ın (dininin) yardımcılarıyız.' İsrailoğullarından bir grup iman etti, bir grup da kâfir oldu. ***Biz, iman edenleri düşmanlarına karşı destekledik, onlar da üstün geldiler.****"*[16]

Son ferdine dek ateşte yakılan o seçkin topluluk için de şöyle buyurmuştu:

"Hiç şüphesiz, iman edip salih amel işleyenler için, altından ırmaklar akan cennetler vardır. ***İşte büyük kurtuluş/kazanç budur.****"*[17]

Üç olayın zahiri de yenilgi ve başarısızlıktır; ancak Allah katında birinci olay üstünlük, ikinci olay galibiyet ve üçüncü olay da mutlak kazançtır.

El-Hak'ın bakış açısını kaybedenler, olaylara batıl zaviyesinden bakar. Böyleleri Ğalîb ismini ve tecellisini anlamaz. Çoğu zaman da münafıklar gibi, izzeti Allah düşmanlarının yanında ararlar[18]; zira sayı ve alet üstünlüğünü galibiyet, azlığını da mağlubiyet sanarlar.

Oysa galibiyet, ateşten gömlek giymek ve sabır günlerinde ateşten bir kor olan imanı avuçlarında tutmaktır; tağuta kul olan çoğunluğun asırlar boyunca meydana getirdiği nizamı, sırf Allah (cc) istiyor diye reddedebilmektir; az dahi olsa temiz olanı, çok dahi olsa pis olana tercih etmektir; gücüne, sayısına ve nüfuzuna bakmaksızın, Allah'ın "*La*" dediğine "*La*" diyebilmek; O'nun sevip razı olduğunu sevmek ve razı olmaktır.

Kısaca galibiyet; şartlara ve koşullara bakmaksızın her daim Allah (cc), Resûlü (sav) ve müminlerin yanında saf tutmaktır.

Ğalîb İsmiyle Dua

Ey Ğalîb olan Rabbim! Bizi yardımsız bırakma. Dünyamız ve ahiretimiz için hayır olan galibiyetle bizi rızıklandır. Bizi nefsimize, şeytana ve düşmanlarımıza karşı galip kıl.

Allahume âmin.

---

16. 61/Saff, 14
17. 85/Burûc 11
18. "Münafıklara, kendileri için can yakıcı bir azap olduğunu müjdele! Onlar ki müminleri bırakıp kâfirleri dost ediniyorlar. Onların yanında izzet mi arıyorlar? Hiç şüphesiz, izzetin tamamı Allah'a aittir." (4/Nîsa, 138-139)

İhsanı bol, şerefli ve her daim övülen Allah.

Dua

Ey El-Mecîd olan Rabbim! Sen; ihsanı bol, şeref sahibi ve her daim övgüyü ve tazimi hak edensin. Ey El-Mecîd! Seni hakkıyla temcid etmeyi, şanına ve şerefine yakışır şekilde sana kulluk etmeyi bizlere kolaylaştır. Rabbim! Bizi geçici şeref ve itibar peşine düşmekten koru. El-Mecîd isminle ve Mecid Kitab'ınla bizi şerefli kıl.

Allah'ım! İbrahim'e ve ailesine salât ettiğin gibi Muhammed'e ve ailesine salât et. Şüphesiz ki sen Hamîd'sin, Mecîd'sin! Allah'ım! İbrahim'i ve ailesini bereketli kıldığın gibi Muhammed'i ve ailesini bereketli kıl.

Şüphesiz ki sen Hamîd'sin, Mecîd'sin!

Allahumme âmin.

EL-MECÎD

Genel Bilgiler

Yüce Allah'ın güzel isimlerinden biri El-Mecîd'dir. "*Me-ce-de/ Mecd*" kökünden türeyen kelime, bir şeyde nihayete ulaşma anlamındadır. Bu, ancak övülen şeylerde olur. Örneğin, cömertlikte son noktaya ulaşmak mecidliktir.[1] Bazıları kelimeyi cömertlikte zirve anlamında kullansa da mecd, övülen tüm sıfatlarda zirveye ulaşmayı ifade eder. Kutsi bir hadiste Allah (cc) şöyle buyurur:

"… Kul, (namazda) 'Elhamdulillahi Rabbi'l âlemin' dediğinde Allah der ki: 'Kulum bana hamdetti.' Kul, 'Er-Rahmâni'r Rahîm' dediğinde Allah der ki: 'Kulum beni övdü.' Kul, 'Maliki yevmi'd din' dediğinde Allah der ki: 'Kulum beni temcid etti.'…"[2]

Yüce Allah "*Din (ahiret) gününün sahibidir.*"[3] ayetini, temcid olarak kabul ediyor; çünkü "*din gününün sahibi olmak*" mutlak egemenlik, mutlak şeref, mutlak izzet anlamlarına gelir. Şer'i kullanımını da esas alarak mecd'in cömertlikten çok daha genel bir anlamda, yani övülen sıfatlarda zirveye ulaşmak anlamında olduğunu söyleyebiliriz.

El-Mecîd Kur'ân'da Allah için iki (2) defa kullanılır:

"Demişlerdi ki: 'Allah'ın işine mi şaşırıyorsun? Allah'ın rahmeti ve bereketleri üzerinize olsun ey ev halkı! Şüphesiz ki O, (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) Hamîd, (ihsanı bol, şerefli, her daim övülen) Mecîd'dir.' "[4]

"Arşın sahibidir. (İhsanı bol, şerefli, her daim övülen) El-Mecîd'dir."[5]

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, m-c-d maddesi
2. Müslim, 395
3. 1/Fâtiha, 4
4. 11/Hûd, 73
5. 85/Burûc, 15

El-Mecîd İsminin Anlamı

İhsanı bol, şerefli ve her daim övülen Allah, demektir.

El-Mecîd İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Mecîd İsminin Tecellileri

Allah'ın (cc) hayatımıza tecelli eden her güzel ismi, aynı zamanda El-Mecîd isminin bir tecellisidir; çünkü El-Mecîd, övülen her sıfatla zirveye ulaşma ve o konuda eksiklik ve kusurdan münezzeh olma hâlidir. Örneğin, hayatımızda var olan her bir nimet; yüce Allah'ın El-Vehhâb, El-Muhsin, El-Kerîm isminin bir tecellisidir. O (cc), El-Kerîm ismiyle cömertlikte bulunmuşsa kereminde "*mecd/şeref*" sahibidir. O'ndan daha fazla cömertlik eden yoktur. Kereminden ötürü tüm övgüleri hak etmektedir.

Hâliyle biz kullarına düşen; O'nu (cc) güzel isimleriyle anmak, her güzelliğin sahibi olduğunu itiraf etmek ve her fırsatta O'nu övmektir. Bu, El-Mecîd olan Rabbimizin, bizleri üzerimizde görmek istediği hâldir.

Ebu Hureyre'den (ra) rivayet edildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu: *"Allah'ın, yeryüzünde dolaşıp zikir meclisi arayan melekleri vardır. Allah'ı zikreden bir topluluğu buldukları zaman, 'Gelin, gelin bulduk!' diye birbirlerine seslenirler. Sonra gelip o meclisin etrafında otururlar. Kanatlarını dünya semasına kadar gererek tamamını kuşatırlar. Onları en iyi bilen olduğu hâlde Rableri, onlara sorar:*

— Kullarım ne diyor?

— Kulların seni tesbih ediyorlar, tekbir getiriyorlar, tahmid ediyorlar, ***temcîd (ta'zîm) ediyorlar.***

— Peki, onlar beni gördüler mi?

— Hayır. Vallahi seni görmediler.

— Ya beni görmüş olsalardı, durumları nasıl olurdu?

— Eğer seni görmüş olsalardı; daha çok ibadet, daha çok tahmîd ve daha çok tesbih ederlerdi.

— Peki, ne istiyorlar?

— Senden cenneti istiyorlar.

— Peki, onlar cenneti gördüler mi?'

— Hayır, Vallahi ya Rabbi, onu görmediler!

— Ya onu görmüş olsalardı, durumları nice olurdu?

— Tabii ki ona karşı arzu ve rağbetleri daha da çok olurdu.

— Onlar neyden sığınıyorlar?

— Cehennemden sığınıyorlar.

— Onu gördüler mi?

— Hayır, Vallahi onu görmediler!

— Ya onu görmüş olsalardı, durumları ne olurdu?

— Elbette ondan daha çok korkar ve daha çok kaçarlardı, diye cevap verirler. Bunun üzerine Allah şöyle buyurur:

— Sizi şahit gösteriyorum, ben onları bağışladım.

Meleklerden bir tanesi bunun üzerine şöyle der:

— Ama içlerinde zikir için değil de sadece bir işi için gelip oturan falan kimse de vardır. Allah:

— Böyle bir topluluğun arkadaşları da bedbaht/ şaki olamaz, diye buyurur."[6]

2. Allah'ın El-Mecîd Olduğunu Bilmek, Mümini Terbiye Eder

İnsan, başkaları tarafından görülmek/duyulmak, yani takdir edilmek ve beğenilmek ister. Masum bir bebeği düşünelim: Anne ve babasının onu fark etmesi için çırpınıp durur; çünkü Allah (cc) onu bu fıtratta yaratmıştır. İnsan büyüdükçe bu ihtiyaç da büyür. Zamanla beden yaşlansa da ruh, beğenilme ve takdir görme hususunda hep genç kalır.

Bu fıtri duygu El-Mecîd ismiyle terbiye edilmelidir. Aksi hâlde insanı saptırır; Rabbinin razı olmadığı yollara savurur. Peki, insan bu duyguyu nasıl terbiye edebilir?

Şeref, ancak El-Mecîd olan Allah'ın yanındadır ve ancak O'nun sevdiği ve razı olduğu şeyler şeref ve itibar vesilesi olabilir. O'nun razı olmadığı, helal kılmadığı ve izin vermediği şeyler ise, insanların yanında kıymetli olsa da O'nun yanında kıymetsizdir. Kişiyi şeref sahibi yapmadığı gibi bilakis Allah (cc) katında alçaltır. Bu da şerefi doğru yerde aramamıza yardımcı olur.

Şeref ve itibar duygusu tatmin olmaz. İnsan ne kadar itibar görürse görsün, hep daha fazlasını ister. Bu nedenle saygınlık asıl hedef olmamalıdır. Hedef; Allah'a (cc) hakkıyla kul olmak ve O'nun muhabbet ve rızasına erişmek olmalıdır. Hedefi Allah'a kulluk olan, manevi itibar ve şeref elde eder. Kalbi mutmain, duyguları ölçülü, kendiyle ve çevresiyle barışık olur. Aksi hâlde insanın şeref arayışı, Rabbiyle ve insanlarla arasını bozar.

Kalıcı olan, El-Mecîd"in şeref ve saygınlığıdır. O (cc), mecdinde El-Evvel ve El-Âhir'dir. Her şeyden önce şeref/mecd sahibiydi, her şey yok olduğunda da yine şeref/mecd sahibi olacaktır. İnsana bahşedilen şeref ve saygınlık bir imtihandır ve insan gibi geçicidir. Bazen şeref vesilesi olan şey yitirilir, bazen de bir imtihan olarak insandan şeref/mecd alınır… İnsan fani olduğu gibi ona bahşedilen her şey -mecd de dâhil- fanidir. Bu gerçeği unutan insan, imtihana

6. Buhari, 6408; Müslim, 2689

uğradığında kaybeder. Kendini, kaderi ya da başkalarını suçlamaya başlar. Bu da onun hüsranı olur.

3. Kur'ân-ı Kerim, Meciddir

Kur'ân şerefli bir kitaptır. Yüce Allah, El-Mecîd ismiyle ona tecelli etmiş, onu "*mecd*" sahibi bir kitap kılmış ve Kur'ân-ı Mecîd diye isimlendirmiştir.

"Kâf. Şerefli Kur'ân'a andolsun."[7]

"Bilakis o, şerefli bir Kur'ân'dır."[8]

Kur'ân'ın mecdi/şerefi; yüce Allah'ın kelamı olmasından, O'nun (cc) ilim ve hikmetini barındırmasından, O'nun En-Nûr isminin bir tecellisi olmasından ve O'nun koruması altında olmasından gelir. O; kaynağı şerefli, ayetleri şerefli, taşıyıcısı şerefli, kalbine indiği muhatabı şerefli ve kıyamete kadar onunla cihad edecek ümmeti şerefli bir kitaptır.

Kur'ân şereflidir! Onu hakkıyla tilavet eden[9], karanlıklardan onunla aydınlığa çıkan[10] ve onunla cihad edenleri[11] şerefli kılar.

El-Mecîd İsmiyle Dua

Ey El-Mecîd olan Rabbim! Sen; ihsanı bol, şeref sahibi ve her daim övgüyü ve tazimi hak edensin. Ey El-Mecîd! Seni hakkıyla temcid etmeyi, şanına ve şerefine yakışır şekilde sana kulluk etmeyi bizlere kolaylaştır. Rabbim! Bizi geçici şeref ve itibar peşine düşmekten koru. El-Mecîd isminle ve Mecid Kitab'ınla bizi şerefli kıl.

Allah'ım! İbrahim'e ve ailesine salât ettiğin gibi Muhammed'e ve ailesine salât et. Şüphesiz ki sen Hamîd'sin, Mecîd'sin! Allah'ım! İbrahim'i ve ailesini bereketli kıldığın gibi Muhammed'i ve ailesini bereketli kıl. Şüphesiz ki sen Hamîd'sin, Mecîd'sin!

Allahumme âmin.

---

7. 50/Kâf, 1
8. 85/Burûc, 21
9. "Kendilerine verdiğimiz Kitab'ı hakkıyla (içindekilere inanıp, gereğiyle amel ederek) okuyanlar; işte bunlar Kitab'a hakkıyla iman ederler. Kim de ona karşı kâfir olursa, işte onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir." (2/Bakara, 121)
10. "Sizi, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için, kulunun üzerine apaçık ayetler indiren O'dur. Şüphesiz ki Allah, sizlere karşı (şefkatli olan) Raûf ve (merhametli olan) Rahîm'dir." (57/Hadîd, 9)
11. "Kâfirlere itaat etme! Ve o (Kur'ân'la) onlara karşı büyük bir cihad ver." (25/Furkân, 52)

Her şeye şahit/tanık olan, dininin/tevhidin şahidi ve şahitliğiyle insanı yargılayacak olan Allah.

Dua

Ey Eş-Şehîd olan Rabbim! Kalplerimize Eş-Şehîd isminle tecelli et. Senin her şeye şahit olduğunu bilerek yaşama şuuru ihsan et. Rabbim! Bizi, kendi uluhiyetini şahit kıldığın muvahhidler arasına kat. Senin adına adaleti hakkıyla ayakta tutan zümreden kıl. Rabbim! Bizi şehadetle rızıklandır. Tevhide hidayet ettiğin gibi onun için yaşayıp onun için ölmeye muvaffak kıl.

Allahumme âmin.

EŞ-ŞEHÎD

Genel Bilgiler

Eş-Şehîd, yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. Kelimenin türediği kök olan "*şe-hi-de/ şehade*" üç temel anlamı barındırır: Hazır bulunmak/tanıklık etmek, bilmek ve bildirmek/ilan etmek. Kelimenin tüm kullanımları bu üç anlam etrafında şekillenir.[1]

Eş-Şehîd ismi Kur'ân'da yirmi (20) yerde varid olur. Birinde cem'i/çoğul sigasıyla,[2] diğer yerlerde müfred/tekil sigasıyla varid olur:

"(Yahudiler: "Senin peygamber olduğuna şahitlik edecek bilgimiz yok." diyor.) Lakin Allah sana indirdiğine şahitlik eder ki onu ilmiyle indirmiştir. Melekler de şahitlik etmektedir. Şahit olarak Allah yeter."[3]

"De ki: 'Kimin şahitliği en büyüktür?' De ki: 'Allah benimle sizin aranızda şahittir. Sizi ve kime ulaşırsa onu uyarmam için bu Kur'ân bana vahyedildi. Yoksa siz, Allah'la beraber başka ilahların olduğuna mı şahitlik ediyorsunuz?' De ki: 'Ben şahitlik etmem.' De ki: 'Ancak O, tek bir ilahtır ve şüphesiz ki ben, O'na ortak koştuklarınızdan berîyim/ uzağım.' "[4]

"Allah, hepsini topluca dirilteceği gün, yaptıklarını kendilerine haber verir. Allah, (yaptıklarını) sayıp (kayıt altına almış), onlarsa unutmuşlardır. Allah, her şeye şahit olandır."[5]

Eş-Şehîd İsminin Anlamı

Her şeye şahit/tanık olan, dininin/tevhidin şahidi ve şahitliğiyle insanı yargılayacak olan Allah, demektir.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, ş-h-d maddesi
2. 3/Âl-i İmran, 81
3. 4/Nîsa, 166
4. 6/En'âm, 19
5. 58/Mücadele, 6

Eş-Şehîd İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Eş-Şehîd Olan Allah'ın Tecellisi ve Kulluk

Yüce Allah, her an Eş-Şehîd ismiyle tecelli eder; zira O (cc) her şeye tanıktır. Mutlak ilmi, görmesi, duyması, kuşatması, yakınlığı ve haberdar olmasıyla her şeye tanıklık etmekte ve şahitliğini kayıt altına almaktadır:

"Hangi işe koyulursan koyul, o işe dair Kur'ân'dan hangi ayeti okuyor olursan ol, siz bir işe koyulup kendinizi o işe verdiğinizde biz mutlaka sizin üzerinizde şahidiz. Zerre kadar dahi olsa, yerde ve gökte hiçbir şey Rabbine gizli kalmaz. Hatta bundan (zerreden) daha küçüğü ve daha büyüğü mutlaka apaçık bir Kitap'ta yazılıdır."[6]

Allah'ın (cc) şahitliğine inanan kul, nefsini kontrol/murakabe altına alır. Yapıp ettiklerinin Eş-Şehîd olanın şahitliğiyle gerçekleştiğini bilir. Rabbi onu izliyor ve tanıklık ediyorken şeytanın ve nefsin her istediğini yapmaz.

Allah'ın (cc) şahitliği mümini rahatlatır. Onu bilen, unutmayan ve içinde bulunduğu her hâle şahit olan bir Rabbi vardır. Hususen imtihan hâlinde bu bilgi, şeytani vesveselere karşı kulu koruyan bir kalkan olur. Malumdur ki imtihan hâlinde insana gelen en tehlikeli vesvese; yalnızlık, çaresizlik ve sıkışmışlık düşüncesidir. Kuluna karşı merhametli olan ve onu seven bir ilahın şahitliği, tüm bu düşünceleri dağıtır. İnsan ruhu/psikolojisi üzerindeki baskıyı hafifletir.

Bu şahitliğin bir diğer tecellisi ahirettir. Eş-Şehîd, o güne dek oluşmuş tüm tanıklığını insanın önüne koyar.

Allah (cc) konuşarak sözlü tanıklık yapar, yazılı sahifeler insanın önüne getirilerek yazılı tanıklık gerçekleşir, nihayet insanın organları dile gelir ve insan kendine şahitlik eder. Tüm bu tanıklıklar, yüce Allah'ın Eş-Şehîd isminin bir tecellisidir:

"Allah düşmanlarının diriltilip bir araya toplanacağı gün, onlar kontrollü bir şekilde ateşe sevk edilirler. O'na geldikleri zaman, kulakları, gözleri ve derileri yapmış oldukları (kötülüklere dair) aleyhlerine şahitlik eder. Kendi derilerine derler ki: 'Niçin aleyhimize şahitlikte bulundunuz?' Derler ki: 'Her şeyi dile getiren Allah, bizi de dile getirdi. Sizi ilk defa yaratan O'dur ve O'na döndürülürsünüz.' Kulaklarınız, gözleriniz ve derilerinizin aleyhinize şahitlik edeceğini (düşünmediğinizden dolayı, isyan ederken) sakınmadınız. Fakat (işin hakikati) siz, yaptıklarınızın çoğunu Allah'ın bilmediğini zannederdiniz. Bu, sizin Rabbinize karşı beslediğiniz ve sizi helaka sürükleyen zannınızdır. Böylece hüsrana uğrayanlardan oldunuz."[7] [8]

---

6. 10/Yûnus, 61
7. 41/Fussilet, 19-23
8. Abdullah b. Mesud (ra) anlatıyor: "Kâ'be'nin yanında iki Sakifli bir Kureyşli ya da iki Kureyşli bir Sakifli olarak üç kişi bir araya geldi. Karınları yağlı ve büyük, kalpleri ise anlayış bakımından az (ve boş)tu. Biri şöyle dedi: 'Acaba Allah konuştuklarımızı duyar mı?' Öbürü cevap verdi: 'Sesli konuşursak duyar, gizli konuşursak duymaz.' Ötekisi ise şöyle dedi: Sesli konuştuklarımızı

Bu ayetler arasından 22. ayeti tekrar tekrar okuduğumuzda çarpıcı bir hakikatle karşılaşırız: İnsan, organların şehadetini unuttuğunda günah işlerken sakınmaz. Bu sakınmazlık ise kalpte olumsuz bir etki bırakır. Bir zaman sonra sakınmadığı Allah'ın (cc) onu görmediğini, hâline şahitlik etmediğini düşünür. İnsanı helak eden de bu zandır; çünkü bu, Allah'a eksiklik izafe etmektir. Akidevi bir sapmadır. Âlimlerimiz, "*Her masiyet, küfrün postacısıdır.*" derken bunu kastediyor olmalıdır. Şöyle ki; insan günah işledikçe Allah'ın (cc) şahitliğinden uzaklaşıyor. Uzaklaştıkça da Allah'tan sakınmaz oluyor. Sakınmazlık ilerledikçe fiilî sapma, akidevi sapmaya dönüşüyor; yani insan, yaşadığı gibi inanmaya başlıyor. Başka bir ifadeyle akidemiz amellerimizi ıslah etmeyince amellerimiz akidemizi ifsat ediyor.

Hatırlamamız gereken bir diğer hakikat şudur: Biz unutsak dahi Allah (cc) unutmaz. O, Eş-Şehîd ismiyle gerçekleşen tanıklığını kayıt altına alır. Kıyamet günü de bu tanıklığı bize haber verir:

"Allah, hepsini topluca dirilteceği gün, yaptıklarını kendilerine haber verir. Allah, (yaptıklarını) sayıp (kayıt altına almış), onlarsa unutmuşlardır. Allah, her şeye şahit olandır."[9]

2. Allah, Dininin/Tevhidin Hak Olduğuna Şahittir

Eş-Şehîd olanın en büyük şahitliği, tevhid konusunda yaptığı şahitliktir:

"De ki: 'Kimin şahitliği en büyüktür?' De ki: 'Allah benimle sizin aranızda şahittir. Sizi ve kime ulaşırsa onu uyarmam için bu Kur'ân bana vahyedildi. Yoksa siz, Allah'la beraber başka ilahların olduğuna mı şahitlik ediyorsunuz?' De ki: 'Ben şahitlik etmem.' De ki: 'Ancak O, tek bir ilahtır ve şüphesiz ki ben, O'na ortak koştuklarınızdan berîyim/ uzağım.' "[10]

Bu ayet hangi sebeple indi? Rivayetlere göre Mekkeli müşrikler, Allah Resûlü'ne (sav) sordu: "*Kimsenin seni doğruladığını görmedik. Yahudi ve Hristiyanlara seni sorduk. Yanlarında sana dair hiçbir şey olmadığını söylediler. Bize gösterir misin senin risalet davana kim şahitlik ediyor?*"[11]

Yüce Allah, bu davanın şahidi benim, dedi. Allah'ın (cc) tek ilah olduğuna, Muhammed'in (sav) risaletine, Kur'ân'ın Allah tarafından indirildiğine şahitlik etti. Bu, 23 yıllık risalet döneminde defalarca tekrar eden bir şahitliktir:

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti.

---

duyarsa mutlaka gizli konuştuklarımızı da duyar.' Bunun üzerine Allah (cc) Fussilet Suresi'nin 22. ve 23. ayetlerini indirdi." (Buhari, 4817; Müslim, 2775)

9. 58/Mücadele, 6
10. 6/En'âm, 19
11. Mevsuati'l Tefsiril Me'sur, 24619

O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[12]

"(Yahudiler: 'Senin peygamber olduğuna şahitlik edecek bilgimiz yok.' diyor.) Lakin Allah sana indirdiğine şahitlik eder ki onu ilmiyle indirmiştir. Melekler de şahitlik etmektedir. Şahit olarak Allah yeter."[13]

Tevhid davası güçlüdür, gücünü onun hak olduğuna şahitlik eden Allah'tan (cc) alır. Bu davanın adamları güçlüdür, güçlerini davalarının hak olduğuna şahitlik eden Allah'tan alırlar.

Müslim, bunu hissetmeli ve yüce Allah'ın şahitliğiyle izzet duymalıdır. Ölçüyü şaşırmış, istikameti kaybetmiş ve vahye yabancı kimselerin; malı, çokluğu, toplumsal kabulü, resmiyeti ve tağutların himayesini haklılık ölçüsü saymalarına aldanmamalıdır. Haklılığın tek ölçüsü vardır, o da hak olduğuna Eş-Şehîd'in tanıklığıdır.

Allah Resûlü (sav) bu bilinçte olduğu için işkencelere, sataşmalara ve dışlamalara karşı net bir duruş ortaya koydu. Bu duruşu ise şu sözlerle gerekçelendirdi:

"Kâfirler: 'Sen gönderilmiş bir resûl değilsin.' derler. De ki: 'Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter ve yanında Kitab'ın bilgisi olanlarda (şahit olarak yeter)' "[14]

"De ki: 'Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. Şüphesiz ki O, kullarına karşı (her şeyden haberdar olan) Habîr, (her şeyi gören) Basîr'dir.' "[15]

"De ki: 'Benimle sizin aranızda şahit olarak Allah yeter. Göklerde ve yerde olanların tamamını bilir. Batıla inanıp Allah'a kâfir olanlar, işte bunlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir.' "[16]

Bugün, muvahhidlerin bu tanıklığı hissetmeye ihtiyacı vardır. Onların davasına Eş-Şehîd olan Allah, tanıktır. Az, zayıf ve garip oluşlarını öne sürerek yapılan putperest sataşmalarına, "*Bizimle sizin aranızda şahit olarak Allah vardır*." diyebilmelilerdir; zira şirk taifeleri kendi aralarında çekişseler de söz konusu muvahhidler olduğunda tek ses olmakta, birlik hâlinde saldırmaktalardır. Bu meydan okumalara, saldırı ve dışlamalara karşı Allah'ın (cc) şahitliği güç ve moral kaynağımız olmalıdır.

3. Eş-Şehîd Olan Allah, İnsanı Nefsine Şahit Kılmıştır

"Şüphesiz ki insan, Rabbine karşı çok nankördür. Doğrusu, kendisi de buna şahittir."[17]

---

12. 3/Âl-i İmran, 18
13. 4/Nîsa, 166
14. 13/Ra'd, 43
15. 17/İsrâ, 96
16. 29/Ankebût, 52
17. 100/Âdiyât, 6-7

"(Hayır!) Bilakis insan, kendi nefsi üzerine basiret sahibidir. (Kendisini en iyi tanıyandır.) Mazeretlerini sayıp dökse bile."[18]

İnsan, nefsinin en iyi şahididir/tanığıdır. Bu durum, yüce Allah'ın Eş-Şehîd isminin bir tecellisidir. Her insanın içine yerleştirilmiş bir uyarı sistemi vardır. Buna vicdan diyebiliriz; nefs-i lavvame (kınayan nefis) diyebiliriz[19]; insanın kalbinde konuşan, Allah'ın (cc) vaizi diyebiliriz.[20] Ne isim verirsek verelim, içimizde konuşan bu uyarıcı sesi hepimiz kabul ederiz.

Bu, Eş-Şehîd olan Rabbimizin biz insanlara en büyük lütuflarındandır. Bu ses sayesinde gidişatımızın muhasebesini yapabilir, kendimize çekidüzen verebiliriz; ancak bu iç şahitten faydalanmak için iki şeye ihtiyacımız vardır:

- Hız kesmek ve durup düşünmek
- Bu sesi mazeretlerle kısmamak

Vicdan/nefs-i levvame/iç vaiz, sürekli değerlendirmeler yapar. Bu sesi duymak için durmak gerekir; çünkü hayatın hızı, yapay gürültüler oluşturur. Gündelik hayatın hay huyu içinde vicdanın sesi duyulmaz. İnsan hız kestiğinde ve durup düşünmeye başladığında iç şahidinin sesini duymaya başlar.

İç şahidin sesini duymak için gereken bir diğer unsur, mazeret üretmeden dinlemektir. Mazeret, bu sesin şahitliğini boşa çıkarır, anlamsızlaştırır. Şu bir gerçektir ki; vicdanın sesini kısmak için sayıp döktüğümüz mazeretler, aklımızı ikna edebilir; ancak kıyamet gününde hiçbir kıymeti olmaz. Bu nedenle iç sesimizin samimiyetine güvenelim. Onun, Allah'ın (cc) bir nimeti olarak iyiliğimiz için konuştuğunu bilelim.

4. Eş-Şehîd Olan Allah, Şahit Edinmek İster

"… Allah, iman edenleri açığa çıkarmak ve sizden şahitler/ şehitler edinmek (için böyle yapar). Allah, zalimleri sevmez."[21]

Eş-Şehîd olan Allah, bazı insanları seçer. Onların kendi adına şahit/şehit olmasını ister. Peki, kimdir bunlar?

Âlimler

"Allah'tan başka hiçbir ilah olmadığına (ibadeti/ kulluğu hak edenin yalnızca

---

18. 75/Kıyâmet, 14-15
19. bk. Kıyâmet Suresi 2. ayet
20. Nevvâs b. Sem'an el Kılabî'den (ra) rivâyetildiğine göre Resûlullah (sav) şöyle buyurdu: "Allah (cc) dosdoğru yoluna dair bir örnek sundu: Yol boyunca iki duvar, duvarlarda açık kapılar ve kapılar üzerinde de örtüler vardır. Yolun başında ve üzerinde bir çağrıcı daima şöyle çağırır: 'Allah, esenlik yurdu (olan cennete) davet eder ve dilediğini dosdoğru yola iletir.' (10/Yûnus, 25) Yolun iki kenarındaki kapılar Allah'ın yasaklarıdır. Bir kimse örtüyü açmadan Allah'ın yasaklarına düşmez. Kapının üzerindeki çağıran kişi, **Rabbinin insanların içine koyduğu vaiz/ öğütçüdür.**" (Tirmizi, 2859)
21. 3/Âl-i İmran, 140

Allah olduğuna), Allah, melekler ve adaleti ayakta tutan ilim adamları şahitlik etti. O'ndan başka ilah yoktur. O, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) El-Azîz, (hüküm ve hikmet sahibi olan) El-Hakîm'dir."[22]

Âlimler, Allah'ın (cc) tek ilah/hak mabud oluşuna meleklerle birlikte şahitlik etmişlerdir. Bu, onlar için bir şeref olması yanında aynı zamanda bir sorumluluktur. Âlim/hoca/öncü konumunda olan herkes, şahit olacağına dair Allah'a (cc) söz vermiş olur. Tevhidi apaçık şekilde ortaya koyacak ve onu gizlemeyecektir:

"(Hatırlayın!) Hani Allah: '(Vahyi) insanlara mutlaka açıklayacak ve asla onu gizlemeyeceksiniz.' diye kendilerine Kitap verilenlerden söz almıştı. (Bu sözü) sırtlarının gerisine attılar (kulak ardı ettiler) ve onu az bir paha karşılığında sattılar. (Sözlerini bozma karşılığında) elde ettikleri (dünyalık) ne kötüdür."[23]

Bu söze bağlı kalan âlim, şahit olan âlimdir. Bu, öyle değerli bir şahitliktir ki; Allah'ın (cc) ve meleklerin şahitliğiyle birlikte zikredilmiştir. Kur'ân ve sünnette âlimleri öven her nas, bu sınıf içindir.

Bunun yanında, şahitliğin gereğini yerine getirmeyen ve Kur'ân'daki en ağır eleştirilerin hedefi olan bilginler de vardır:

"Şüphesiz ki bizim indirdiğimiz apaçık delilleri ve hidayeti, insanlar için Kitap'ta açıkladıktan sonra gizleyenler (var ya!), bunlara Allah lanet etmektedir ve tüm lanet ediciler de lanet etmektedir."[24]

"Onlara, ayetlerimizi verdiğimiz kişinin durumunu anlat. O, ayetlerimizden sıyrılmış, (derken) şeytan onu kendisine uydurmuş ve (bütün bunların neticesinde) azgınlardan olmuştu. Şayet biz isteseydik onu (kendisine verdiğimiz ilim ve deliller sayesinde) yüceltirdik. Fakat o, dünyaya meyletti ve hevasına/ arzusuna uydu. Onun misali, üzerine gitsen de dili dışarda soluyan kendi hâline terk etsen de dili dışarda soluyan köpek gibidir. Bu, ayetlerimizi yalanlayan topluluğun misalidir. İyice düşünsünler diye kıssaları anlat."[25]

"Tevrat'la yükümlü kılındıkları hâlde onun gereklerini yerine getirmeyenlerin misali, koca koca kitapları yüklenen (fakat içinde yazanları anlamayan ve/ veya yaşamayan) eşeğin misali gibidir. Allah'ın ayetlerini yalanlayan bir topluluğun misali ne kötüdür. Allah, zalimler topluluğunu hidayet etmez."[26]

Şahitlik vazifesini yapmayan âlim, melundur. Dili dışarda soluyan köpek ve yüklendiğini anlamayan merkebe benzetilmiştir. Bu ağır eleştirilerin nedeni şudur: Âlimler, toplumun önderleridir. Onların sapması, tüm toplumun sapması demektir. Âlimler, nebilerin vârisleridir. Nebiler ise semanın sesidir. Onlardan

22. 3/Âl-i İmran, 18
23. 3/Âl-i İmran, 187
24. 2/Bakara, 159
25. 7/A'râf, 175-176
26. 62/Cuma, 5

sonra bu vazifeyi âlimler yüklenir. Bu sebeple âlimin susması, âlemin yanılması demektir.

Davetçi kardeşlerimiz bir gerçeği mutlaka fark etmiştir: Toplumu Allah'a davet ettiğimizde "*Ben bu anlattıklarınızı hiç duymadım.*" diyorlar. Âlim, batılı anlatmasa dahi hakkı gizleyerek işte bu şekilde toplumu yanıltmış oluyor. Bizler tevhidin önemini anlattığımızda da muhatabımız hâliyle şaşırıyor. Sizin "*dinin en önemli meselesi*" dediğiniz şeyi, din âlimlerinden bir defa dahi duymamış. Bu durumu, sizin onu yanılttığınız şeklinde yorumluyor. Âlimin sebep olduğu bu sapkınlık, onu İlahi lanete düçar kılıyor.

İslam Ümmeti

Allah (cc), Muhammed'in (sav) ümmetini şahit seçmiştir. Ümmet, yeryüzünde Allah'ın (cc) adil şahitleridir:

"Siz insanlara şahit olasınız, Resûl de size şahit olsun diye sizi vasat/ seçkin/ hayırlı bir ümmet kıldık..."[27]

İslam ümmetinin insanlığa şahit olmasının iki boyutu vardır. Biri dünyayla diğeri ahiretle ilgilidir. Dünyada Allah'ın (cc) şahidi olmak:

"Ey iman edenler! Sizin, ebeveyninizin veya yakın akrabalarınızın aleyhine dahi olsa Allah için adaleti ayakta tutan (adil) şahitler olun. (Şahitlik yaptığınız) zengin ya da fakir olursa (zenginlik ve fakirliğe göre değerlendirmeyin) Allah, o ikisine daha yakındır. Hevaya tabi olup adaletsizlik yapmayın. Şayet lafı ağzınızda geveler ya da (adaletten) yüz çevirirseniz şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[28]

"Ey iman edenler! Allah için hakkı ayakta tutan adaletli şahitler olun. Bir kavme olan öfkeniz/ kininiz, sizi adaletsizlik yapmaya sevk etmesin. Adaletli olun! O, takvaya daha yakındır. Allah'tan korkup sakının. Şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[29]

Ümmetin vazifesi, hakkı ayakta tutan adil şahitler olmaktır. Bu, Allah'ın (cc) ümmete yüklediği sorumluluktur. İki ayeti peş peşe okuduğumuzda şunu görüyoruz: Bizim vazifemiz hakkı temsil etmek ve bu temsiliyette hassas olmaktır. Yakınlarımız ya da düşmanlarımız bu temsiliyeti etkilememelidir. Yakın olanları kayıramayacağımız gibi düşmanlarımıza da zulmedemeyiz. Doğruya doğru, eğriye eğri; hakka hak, batıla batıl diyebilmeliyiz. Hak olduğu için hakkın yanında yer almalı, batıl olduğu için batıldan sakınmalıyız.

Bu nedenle İslam ümmetinde tarafgirlik, partizanlık, adam kayırmacılık olmaz. İyilik, kimden gelirse iyiliktir; kötülük, kimden gelirse kötülüktür. İnsanların

27. 2/Bakara, 143
28. 4/Nîsa, 135
29. 5/Mâide, 8

kimliği eylemlerine meşruiyet kazandırmaz, eylemlerin meşruiyeti insanlara kimlik kazandırır. Çünkü bu ümmet, insanlık için çıkarılmış en hayırlı ümmettir:

"Siz insanlar için çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyar ve Allah'a iman edersiniz. Şayet Ehl-i Kitap iman etmiş olsaydı, onlar için daha hayırlı olurdu. Onlardan müminler olmakla birlikte, çoğunluğu fasıklardır."[30]

Dikkat buyurun: "*Müslimler için*" denmiyor, "*insanlar için*" buyruluyor. Bu ümmet, yalnızca dindaşlarına karşı değil, tüm insanlığa karşı sorumludur. Zira bu ümmet, Allah'ın şahitleridir. Hiçbir ayrım yapmadan, tüm insanlığı Allah'a davet etmekle yükümlüdür. Hiçbir ayrım yapmadan, her türlü haksızlığa karşı ses yükseltmekle, adaletin tahakkuku için çabalamakla yükümlüdür.

Ahirette Allah'ın şahitleri olmak:

Ebu Said'den (ra) rivayet edildiğine göre Allah Resûlü (sav) şöyle buyurdu:

"Kıyamet günü Nuh (as) ümmeti ile beraber gelecek ve Allah ona, 'Tebliğ ettin mi?' diye soracak. O da 'Evet, Rabbim!' diyecek. Hemen ümmetine 'O size tebliğ etti mi?' diye soracak. Onlar, 'Hayır, bize herhangi bir peygamber gelmedi.' diyecekler. Bu defa Allah, Nuh'a şöyle soracak: 'Tebliğ ettiğine dair sana şehadet edecek kimdir?' Nuh, 'Muhammed ve ümmeti' diyecek. Hakikaten de onun tebliğ ettiğine dair bizler tanıklık yapacağız. 'Siz insanlara şahit olasınız, Resûl de size şahit olsun diye sizi vasat/ seçkin/ hayırlı bir ümmet kıldık.' mealindeki âyet[31] *bunu ifade etmektedir."*[32]

Bir rivayette, bu kıyamet sahnesini anlattıktan sonra şöyle buyurdu: "*Sizler, yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz.*"

Müminin Şahitliği

Mümin "اَشْهَدُ/*şahitlik ederim ki*" dediği an, Kelime-i Şehadet ile birlikte, Allah'ın şahitlerindendir. Artık o, tevhide, yüce Allah'ın tek ve hak mabud olduğuna şahittir.

Şu soruyu soralım: Allah (cc) neden tevhidin kabulü için "*şahitlik*" kelimesini seçmiştir?

Çünkü şahitlik; inanç, söz ve ameli gerektiren bir kavramdır. Kelime, hazır bulunmak/tanıklık, bilmek ve bildirmek/ilan etmek anlamlarına gelir.[33]

Birinin bir şeye şahitlik edebilmesi için şahitlik ettiği şeyi görmesi ve olaya tanıklık etmesi gerekir. Sonra ona dair bilgi sahibi olması ve bildiklerini başkalarına da bildirmesi gerekir. Şayet kişi görmediği ve bilmediği şeye şahitlik ederse yalancı şahitlik yapmış olur. Bu şahitlik Allah'ın (cc) yanında geçersizdir

30. 3/Âl-i İmran, 110
31. 2/Bakara, 143
32. Buhari, 4487
33. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, ş-h-d maddesi

ve sahibi suçludur. Şayet bildiği/gördüğü olayı başkalarına aktarmaz, kendine saklarsa bu da şahitlik olmaz. Kişi yalnızca bilgi sahibi olmuş olur.

"*Şahitlik ederim ki*" diyen her Müslim, tevhidi öğrenmelidir. Gözleriyle görüyormuş gibi yakinî bir bilgiyle tevhide inanmalıdır. Sonra bu bilgiyi insanlara anlatarak, onları yüce Allah'ın tek ve hak mabud oluşuna davet ederek, tüm batıl sistemleri reddederek ilan etmeli ve insanlığa bildirmelidir. "*Bilmek*" vazifesini yerine getirmeyenlerin yalancı şahit, "*bildirmek*" vazifesini yerine getirmeyenlerin de "*şahit*" olamadığını bilmelidir.

Şahit olan Müslim, yaşantısına dikkat etmeli ve şahitlik ettiği uluhiyete yaraşır bir kulluk sergilemelidir; çünkü insanın sözü kadar amelleri de şahitlik kapsamındadır:

"Müşrikler, kendi küfürlerine şahitlik edip dururken, Allah'ın mescidlerini imar etme hakları yoktur. Bunlar, yaptıkları boşa gitmiş ve ateşte ebedî olarak kalacak olanlardır."[34]

"*Kendi küfürlerine şahitlik edip dururken*" buyruluyor. Biz biliyoruz ki onlar, hiçbir zaman şöyle demediler: "*Şahitlik ederiz ki biz kâfiriz.*" Ancak kâfirce bir hayat yaşadılar. Kâfirce amellerde/eylemlerde bulundular. İşte bu ameller/yaşam biçimi, kendi aleyhlerine şahitlik kabul edildi. Aynı şey İslami yaşam için de geçerlidir. İnsanın Allah'a (cc) yaraşır bir kulluk sergilemesi, onun İslam'ına/tevhidine şahitlik eder.

Şehitler

Allah yolunda öldürülen her şehit, Eş-Şehîd isminin bir tecellisidir. Şehit; canını davasına şahit kılan, yaşamı ve ölümüyle "*Bu, uğruna ölünecek bir davadır.*" diyen kimsedir. Bir davanın hak olduğunu anlatabilecek daha etkili hiçbir yol yoktur; çünkü insanın sahip olduğu en değerli şey hayatıdır ve her insan yaşama tutkuyla bağlıdır. Şehit, canını ortaya koyarak bu algıyı ters yüz eder. Şehadetiyle tevhidin değerine şahitlik eder ve şöyle demiş olur: "*Tevhid, yaşamak da dâhil her şeyden daha değerlidir!*"

Yüce Allah, şehidin şahitliğine semavi bir şahitlikle karşılık verir. Eş-Şehîd olan şehadet eder ki şehit ölmemiş, bilakis ebedî hayatı kazanmıştır. Eş-Şehîd olan şehadet eder ki şehit, Rabbi katında ilahi lütuf ve ihsanlara mazhar olmaktadır:

"Allah yolunda öldürülen (şehitleri) ölüler sanma. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, onlar diridirler ve Rableri katında rızıklanmaktadırlar. Allah'ın onlara lütuf ve ihsanından verdiği (nimetler nedeniyle) sevinç içindedirler. Ve henüz kendilerine katılmayan (kardeşlerini) üzerlerine hiçbir korku olmadığı ve asla üzülmeyecekleri konusunda

34. 9/Tevbe, 17

müjdelemek isterler. (Ayrıca kardeşlerini) Allah'tan bir nimet, fazilet ve Allah'ın müminlerin ecirlerini zayi etmeyeceği konusunda da müjdelemek istemektedirler."[35]

Ümmetine şahitlik etmekle görevlendirilen Allah Resûlü (sav),[36] şehide şu şahitlikte bulunur:

Mesrûk'tan (rh) rivayet edildiğine göre o demiştir ki:

"Abdullah b. Mesud'a 'Allah yolunda öldürülen (şehitleri) ölüler sanma. (Hayır, öyle değil!) Bilakis, onlar diridirler ve Rableri katında rızıklanmaktadırlar.'[37] *ayeti hakkında sordum ve şu cevabı verdi:*

'Biz de bunu Allah Resûlü'ne (sav) sorduk ve o şöyle buyurdu: 'Onların (şehitlerin) ruhları yeşil kuşların içindedir. Bu kuşların Arş'ta asılı kandilleri vardır. Cennete uçup istedikleri gibi gezip dolaşırlar, sonra geri dönüp o kandillerine konarlar. Rableri onlara bir bakış bakar ve şöyle buyurur: 'Bir şey arzuluyor musunuz?' Onlar, 'Daha ne isteyeceğiz, cennette istediğimizi yiyip gezip tozuyoruz, muazzam bir hayat sürdürüyoruz.' derler. Allah (cc) aynı soruyu üç kere sorduktan sonra devamlı kendilerine sorulacağını anlar ve şöyle derler: 'Ya Rabbi senden dileğimiz, ruhlarımızı bedenimize tekrar döndür de yine senin yolunda savaşıp şehit düşelim.' Allah da onların bundan başka dilekleri bulunmadığını görünce onları o hâl üzere terk eder."[38]

Enes'ten (ra) rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Resûlullah (sav) şöyle buyurdu:

"Ölen ve Allah (cc) katında cennet hayrına erişen hiçbir kul, cennetten tekrar dünyaya dönmeyi, tüm içindekilerle birlikte dünyanın kendisinin olmasını dahi istemez; ancak şehit bunun dışındadır. Çünkü o, şehitliğin değerini ve kıymetini bildiği için tekrar dünyaya dönmeyi ve tekrar şehit olmayı arzu eder."[39]

Mikdam b. Ma'dikerib'den (ra) rivayet edildiği göre Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur:

"Şehidin, Allah katında altı özelliği vardır: Şehit olur olmaz günahları affedilir, cennette gidip kavuşacağı yer kendisine gösterilir. Kabir azabından korunur, kıyametteki en büyük korkudan güven içindedir. Başına vakar tacı giydirilir o taç üzerindeki tek bir yakut taşı, dünyadan ve içindekilerden daha değerli ve kıymetlidir. Cennetteki iri gözlü yetmiş iki huri ile evlendirilir. Akrabalarından yetmiş kişiye şefaat edebilmesine izin verilir."[40]

---

35. 3/Âl-i İmran, 169-171
36. "Her ümmetten bir şahit getirdiğimiz, seni de bunların üzerine şahit olarak getirdiğimizde onların hâli nice olur?" (4/Nîsa, 41)
37. 3/Al-i İmrân, 169
38. Müslim, 1887
39. Buhari, 2795; Müslim, 1877
40. Tirmizi, 1663

Şahitliğin en yüce mertebesi olan şehitlik, her isteyene verilmez. Onu elde edebilmek için şehit gibi yaşamak gerekir: Adanarak ve dava için her şeyden vazgeçerek! Böyle bir yaşamla tevhide şahitlik edenler, sıddıktır. Allah'a (cc) verdikleri sözde ve davalarında sadık olanlardan... Bunlar şehitlerden de üstündür. Zira İslam'da makamlar; nübüvvet, sıddıklık, şehitlik ve salihlik şeklinde sıralanır:

"Kim Allah'a ve Resûl'e itaat ederse bunlar, Allah'ın kendilerine nimet verdiği nebiler, sıddıklar, şehitler ve salihlerle beraber olacaklardır. Ne güzel arkadaştır bunlar!"[41]

Eş-Şehîd İsmiyle Dua

Ey Eş-Şehîd olan Rabbim! Kalplerimize Eş-Şehîd isminle tecelli et. Senin her şeye şahit olduğunu bilerek yaşama şuuru ihsan et. Rabbim! Bizi, kendi uluhiyetini şahit kıldığın muvahhidler arasına kat. Senin adına adaleti hakkıyla ayakta tutan zümreden kıl. Rabbim! Bizi şehadetle rızıklandır. Tevhide hidayet ettiğin gibi onun için yaşayıp onun için ölmeye muvaffak kıl.

Allahumme âmin.

41. 4/Nîsa, 69

İntikam sahibi, hak edeni cezalandıran, intikamı zorlu olan Allah.

Dua

Ey El-Muntekim olan Rabbim! Ey intikamı çetin olan! Sen mazlumların sahibi, onların hamisisin. Zulmeden, haksız yere büyüklenen, ekini ve nesli ifsat eden, sana inandığımız için bizden intikam alanları sana havale ettik. Onlardan intikam al, ahımızı yerde koyma.

Ey intikam sahibi Rabbim! Büyük günün amansız yakalayışından ve çetin intikamından sana sığınırız. Rahmetini, affını ve bağışlamanı umarız.

Allahumme âmin.

EL-MUNTEKİM/ZU İNTİKAM

Genel Bilgiler

El-Muntekim/Zu intikam yüce Allah'ın güzel isimlerindendir. İsim "*ne-ka-me/nikme*" kökünden türemiştir. Bu kök bir şeyi ayıplama ve inkâr/red için kullanılır.[1] Bu inkâr sözlü olabileceği gibi (fiili olarak) cezalandırmayla da olabilir.[2]

İntikam, yaptığı yanlıştan dolayı birine karşı çıkmak, onu sözlü veya fiili olarak cezalandırmaktır.

El-Muntekim, Kur'ân'da üç (3) ayrı ayette Allah için, cem'i/çoğul sigasıyla (Muntekimun) kullanılır:

"Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatılıp da sonra yüz çevirenden daha zalim kim olabilir? Şüphesiz ki biz, suçlu günahkârlardan intikam alacak olanlarız."[3]

"En büyük yakalayışla yakalayacağımız gün, hiç şüphesiz biz, intikam alıcılarız."[4]

Zu İntikam ise dört ayrı ayette Allah için kullanılır. "*Zu*" sahiplik anlamına gelir. Yüce Allah'ın intikam sahibi olduğunu ifade eder:

"Allah'ın, resûllerine verdiği (yardım) sözünden döneceğini zannetme sakın! Şüphesiz ki Allah, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz ve intikam sahibidir."[5]

"Allah kime hidayet ederse, onu saptıracak kimse yoktur. Allah, izzet sahibi, üstün ve intikam sahibi değil midir?"[6]

El-Muntekim ve Zu İntikam İsimlerinin Anlamı

İntikam sahibi, hak edeni cezalandıran, intikamı zorlu olan Allah, demektir.

---

1. Mu'cem Mekayisu'l Luğa, n-k-m maddesi
2. Mufredetu'l Kur'ân, n-k-m maddesi
3. 32/Secde, 22
4. 44/Duhân, 16
5. 14/İbrahîm, 47
6. 39/Zümer, 37

El-Muntekim İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. El-Muntekim İsminin Tecellileri

Yüce Allah, kullarına karşı engin bir merhamete sahiptir. Onlara karşı şefkatlidir. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarmak ister. Onları "*selam yurduna/cennete*" davet eder. İnsanın zaaf ve kusurlarına karşı bağışlayıcı ve affedicidir. Bu nedenle hata yaptıklarında hemen cezalandırmaz. El-Halîm ismiyle erteler. Tevbe ve istiğfarla arınmalarını ister.

Bazı insanlar da Allah'ın hilm ve keremiyle aldanır, azgınlaştıkça azgınlaşırlar. İşte bu durumda El-Halîm ismi devreden çıkar ve El-Muntekim ismi tecelli eder. Bu isim, Allah'ın kuluyla muamelesinde son evredir. El-Muntekim'den sonrası yıkımdır, haraptır, acıdır…

Bazı örnekler:

"(Bunun üzerine) ayrı ayrı ayetler/ mucizeler olan tufan, çekirge, (bit, pire, böcek vb.) haşerat, kurbağalar ve kan yolladık üzerlerine. Yine büyüklenip kibre kapıldılar ve suçlu günahkâr bir toplum oldular. Azap üzerlerine çökünce: "Ey Musa! Senin yanında bulunan (Allah'ın) ahdiyle bizim için Rabbine dua et. Bu azabı bizden giderirsen, andolsun ki sana iman edecek ve İsrailoğullarını seninle beraber yollayacağız!" demişlerdi. (Sözlerini tutup tutmayacaklarını sınamak için) bir zamana kadar azabı kaldırınca, (bir de ne göresin) onlar sözlerini bozmuşlar bile. ***(Bunun üzerine) onlardan intikam aldık.*** *Ayetlerimizi yalanlamaları ve ona karşı gafil olmaları nedeniyle onları suda boğduk."*[7]

Allah (cc), Firavun ve tebasına ayet üstüne ayet göstermiştir. Başlarına gelen musibeti, Musa'nın (as) duasıyla gidermiştir. Bu durum ise onları Rablerine döndürmemiş, bilakis azgınlıklarını arttırmıştır. Yüce Allah, bunun üzerine onlardan intikam almış ve çetin azabıyla onları suda boğmuştur.

Bunun gibi uğradığı imtihanlardan ders almayan, her imtihan sonrasında azgınlığına geri dönenler, korkmalıdır. Zira, El-Muntekim ismine muhatap olmaları muhtemeldir.

"Andolsun ki, senden önce de kavimlerine resûller göndermiştik. Onlara apaçık delillerle gelmişlerdi. (Onlara karşı çıkan) ***suçlu günahkârlardan intikam almıştık.*** *Müminlere yardım etmek, bizim üzerimize bir haktır."*[8]

"Senden önce de ne zaman bir beldede bir uyarıcı gönderecek olsak, mutlaka oranın refah içinde yaşayan şımarıkları dediler ki: 'Şüphesiz ki biz, babalarımızı bir din üzere bulduk ve biz onların eserlerine/ izlerine uymuş kimseleriz.' (Peygamber) dedi ki: 'Babalarınızı üzerinde bulduğunuzdan daha hayırlı olanını size

---

7. 7/A'râf, 133-136
8. 30/Rûm, 47

getirmiş olsam da mı?' Dediler ki: 'Şüphesiz ki biz, sizin kendisiyle gönderildiğiniz şeyi inkâr edenleriz.' ***(Bunun üzerine) onlardan intikam aldık.*** *Yalanlayanların akıbetinin nasıl olduğuna bir bak."*[9]

Bazı toplumlar davetin direkt muhatabı olurlar. Ya resûller ya da resûllerin vârisi olan âlimler/davetçiler, onları Allah'a (cc) davet ederler. İnsi ve cinni şeytanların ürettiği şüpheleri, aklı ve kalbi ikna eden hüccetlerle izale ederler. İnsanla/toplumla hak arasına giren tüm engelleri hikmetle bertaraf ederler. Toplum, iç dünyasında hakkı ikrar eder, ama zahirde tevhid davetine karşı çıkar. Atalar yolunu, kalabalıkların cazibesini ve gündelik basit çıkarları Allah'a tercih eder. İşte Allah, böyle bir topluma El-Muntekim ismiyle tecelli eder, onlardan intikam alır. Zira hak ayaklarına kadar gelmiş, onlar yüz çevirmiş ve nefislerine zulmetmiştir.

"Firavun, kavmi içinde seslendi ve dedi ki: 'Ey kavmim! Mısır'ın mülkü/ egemenliği ve şu altımdan akan nehirler bana ait değil mi? Görmüyor musunuz? Yoksa ben, şu basit insandan ve neredeyse kendini ifade edemeyenden daha hayırlı değil miyim? Onun üzerine altından bilezikler atılmalı değil miydi? Ya da onunla beraber meleklerin gelmesi gerekmez miydi?' Kavmini hafife aldı/ onursuzlaştırdı/ aptallaştırdı, onlar da ona itaat ettiler. Şüphesiz ki onlar, fasık bir topluluktu. ***Bizi öfkelendirince, onlardan intikam aldık*** *ve onların tamamını (denizde) boğduk. Böylece onları, sonradan gelecekler için bir ibret vesikası ve örnek kıldık."*[10]

Allah (cc), bazı yöneticilere güç ve imkân verir. Onlar, bu iktidarı hak ve adalet için kullanmazlar. Ekini ve nesli ifsat eder, yeryüzünde haksız yere büyüklenirler. Toplumu Allah yolundan alıkoymak için gece gündüz tuzak kurarlar. İnsanları onursuzlaştırıp zillete ve mustazaflığa mahkûm ederler. İnsanca yaşamanın tek yolu, onlara kulluk etmek ve kurdukları sömürü çarkının bir parçası olmaktır. Zulmün bulaşmadığı tek bir yer kalmaz. Annelerin rahmi dahi bu zulümden nasibini alır: Kundakta bebekler hunharca katledilir, ana rahminde çocuklar zindanla tanışır, bebekler ninni diye ağıtla büyür.

Tüm bunlar Allah'ı (cc) öfkelendirir. Çünkü O, mazlumların sahibi ve hamisidir. Göğe yükselen "*ah*"lar ve "*Allah'ın yardımı ne zaman?*" niyazları, azap olarak yeryüzüne iner ve zalimlerin tepesinde azap kamçısı olarak şakırdar. Zalimler için kurtuluş yoktur. Zira El-Muntekim olan tecelli etmiştir.

"Ey iman edenler! İhramda olduğunuz zaman avı öldürmeyin. Sizden her kim onu kasten öldürürse cezası, sizden iki adil hakemin kararıyla öldürdüğüne denk bir hayvanın Kâbe'ye ulaştırılarak kurban edilmesidir. Ya da yoksulları doyurmak veya onun dengi olacak şekilde oruç tutmaktır. (Bu cezalar) yaptığı hatanın vebalini tatması içindir. Allah, geçmişte kalanı bağışladı. **Her kim de (yasaklanana)**

---

9. 43/Zuhruf, 23-25
10. 43/Zuhruf, 51-56

dönerse Allah ondan intikam alacaktır. *Allah (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz ve intikam sahibidir."*[11]

Yüce Allah'ın sınırları vardır. Her mümin bu sınırlara karşı iki sorumluluğa sahiptir: Sınırlara yaklaşmama ve sınırları çiğnememe. İhramlıyken avlanma yüce Allah'ın sınırlarındandır. Onu çiğneyen hem dünyada hem de ahirette cezayla karşı karşıya kalır. İnsan cahiliyede veya İslam'da hata yapıp Allah'ın (cc) sınırlarını çiğneyebilir. El-Halîm olan Allah, onu affedip cezasını erteleyebilir. Bu, insanı Allah'a (cc) yöneltmeli, O'na şükür ve kulluğa sevk etmelidir. Tekrar tekrar aynı yasağa dönen kişi, El-Muntekim ismine muhatap olur. Yüce Allah, her an bu isimle tecelli edip onu cezalandırabilir.

"En büyük yakalayışla yakalayacağımız gün, ***hiç şüphesiz biz, intikam alıcılarız.****"*[12]

En çetin intikam, ahiret intikamıdır. Zira o gün en büyük yakalanışla insanlar yakalanır. Allah'ın tutuklamasından kaçmak mümkün değildir. O gün Allah (cc), El-Muntekim olarak tecelli eder ve dünyada zalimce bir hayat sürenlerden intikam alır.

2. El-Muntekim İsmine Karşı Sorumluluklarımız

Allah'ın (cc) El-Muntekim oluşu, bizlere bir sorumluluk yükler. Bu, Allah'ın vaadine güvenmek ve geciken intikamın sözden dönme olmadığını bilme sorumluluğudur:

"Allah'ın, resûllerine verdiği (yardım) sözünden döneceğini zannetme sakın! Şüphesiz ki Allah, (izzet sahibi, her şeyi mağlup eden) Azîz ve intikam sahibidir."[13]

Mümin, Allah'ın davasına yardım eder ve bu yardımı nedeniyle türlü eziyetlere uğrar. Allah'ın (cc) onun dostu olduğunu bilir. O'nun (cc) vaadine yakinen inanır. Ne var ki bazen yardım gecikir. Yüce Allah'ın bildiği, bizim bilmediğimiz bir hikmet söz konusu olur.

Böyle zamanlarda insi ve cinni şeytanlar müminin başına üşüşür. Onu ümitsizliğe ve Allah'ın vaadinden şüpheye düşürmek için türlü vesveseler verirler. Zira ümitsizlik (yeis) ve Allah'ın vaadinden şüphe, müminin Allah ile olan tevhid sözleşmesini bozar, imanına zarar verir.

Böyle zamanlarda İbrahîm Suresi'nin 47. ayeti çokça hatırlanmalı, hakkı ve sabrı tavsiye babından müminlere hatırlatılmalıdır. Unutulmamalıdır ki; yüce Allah, intikam sahibi ve izzetlidir. Bir şey dilediğinde hiç kimse O'nun (cc) karşısında duramaz. O intikam almıyorsa bunun bir hikmeti vardır. O (cc) bilir, biz bilmeyiz. Hüküm ve hikmet O'na aittir. Bize yakışan teslimiyet ve rızadır.

---

11. 5/Mâide, 95
12. 44/Duhân, 16
13. 14/İbrahîm, 47

Çünkü biz, O hakkımızı alacak diye davayı kabul etmedik. O'na kul olduğumuz ve emrine boyun eğdiğimiz için tevhid davasına omuz verdik.

O (cc) dilerse düşmanlarımızdan intikam alır ve bunu bize gösterir. Dilerse bizi vefat ettirir ve hesabı ahirete bırakır. Bize düşen davamızı apaçık bir şekilde ortaya koymak ve Allah'ın kelimesi en yüce olsun diye mücadele etmektir:

"(İstersek) onlara vadettiğimiz (azabın) bir kısmını sana gösteririz ya da seni vefat ettiririz de (ahirete kalır). (Her halükârda) onların dönüşü bizedir. Sonra Allah, onların yaptıklarına şahittir."[14]

"Onlara vadettiğimiz (azabın) bir kısmını sana göstersek veya (hiç göstermeden) seni vefat ettirsek de (fark etmez). Sana düşen ancak tebliğ etmektir. Hesap görmek de bizim işimizdir."[15]

3. Kâfirler, Müminlerden İntikam Alır!

Şu bir gerçek ki; bir yerde Allah'a inanmış muvahhidler varsa, orada mutlaka intikam almaya yeminli azgın bir zümre olacaktır. Bu, sünnetullahtır. Yüce Allah bu durumu şöyle anlatır:

"Kahrolsun (müminleri ateşten kuyulara atan) hendek sahipleri! Tutuşturulmuş ateşte, hani onlar ateşin çevresinde (yerlerini almış), müminlere yaptıklarını seyrediyorlardı. Onlardan intikam almalarının tek nedeni, (izzet sahibi, üstün olan) El-Azîz ve (her daim övgüyü hak eden ve varlık tarafından övülen) El-Hamîd olan Allah'a iman etmeleriydi."[16]

Kâfirler, Allah'a inanır ve salt olarak, Allah'a inananlarla bir sorunları yoktur. Ancak Allah'a (cc), O'nun kendini tanıttığı gibi inananlarla ciddi sorunları vardır. Allah'a şer'i imanla inananlara, sırf inandıkları için eziyet eder, onlardan intikam alırlar.

Yukarıda zikrettiğimiz ayeti bir daha okuyun. Göreceksiniz ki müminleri diri diri yakacak kadar alçalanların, bu intikamının tek sebebi vardır: El-Azîz ve El-Hamîd olan Allah'a iman etmeleri.

Çünkü hiçbir sıfatı olmayan bir Allah, toplumlar için millî bir değer gibidir. Toplumu kaynaştırır, aralarında sevgi bağı oluşturur. Böyle bir Allah edilgendir. Müstekbir tağutlar ona sınır çizer. Allah'ın (cc), hayatın hangi alanlarında var olup olmayacağına onlar karar verir. Örneğin bu Allah, nikâha karışabilir ama düğüne karışamaz. Ölüm esnasında rahatlatıcı bir unsur olarak bulunabilir ama hayata karışamaz. Banka, borsa, turizm ve uluslararası ilişkilerde adı dahi anılmaz. Kimi seveceğimiz, kime buğzedeceğimiz, dostlarımız ve düşmanlarımız konusunda hiçbir yetkisi olamaz... Böyle bir Allah (cc), müstekbir tağutlar için

---

14. 10/Yûnus, 46
15. 13/Ra'd, 40
16. 85/Burûc, 4-8

gereklidir. Zira onun adıyla dini duyguları istismar eder, onun adıyla insanları savaşa sürer, onun adıyla toplumdan saygı ve itaat beklerler…

Muvahhidler ise sadece/salt/sıfatsız bir Allah'a (cc) inanmazlar. İsimleri ve sıfatları olan, bu isim ve sıfatlarla hayata müdahil olan, bu isim ve sıfatlarla insanı kuşatan bir Allah'a inanırlar. Onların Rabbi El-Melik'tir, mülkün mutlak sahibidir ve mülkünde sınırsız otorite ve egemenlik hakkı vardır. Hayata, ölüme, düğüne, savaşa, borsaya, bankaya… insanla ilgili her şeye müdahale eder. Sınırlar koyar, helaller ve haramlar belirler… O (cc) El-Hamîd'dir. Tüm övgüler O'na aittir. Biri övülecekse bu, müstekbir tağutlar değil, âlemlerin Rabbi olan Allah olmalıdır. O, El-Azîz'dir. İzzetin tamamı O'na aittir. Bir ırk, toprak, siyasi oluşum veya ideoloji insanı izzetli kılmaz. İnsan, ancak Allah'a kullukla izzet bulur…

İşte bu sebeple kâfirler, müminlere eziyet eder onlardan intikam alırlar. Çünkü onlar "*Allah*" kavramını istismar eder, bu kavramı istismar ederek de sömürü çarkını döndürürler.

Muvahhidler ise O'nu (cc), olduğu gibi topluma tanıtır. O'nun bir kabilenin ya da ırkın değil, âlemlerin Rabbi olduğunu söylerler. O'na istediğiniz gibi değil, O'nun istediği şekilde kulluk edilmesi gerektiğini söylerler. O'nun kulları eşittir, üstünlük soyla veya malla değil, O'na kullukla mümkündür. O, bir millî değer değil, hayatın her alanına hükmeden mutlak otorite, yegâne ilahtır. Müstekbirler ise bu anlayış karşısında tüm imtiyazlarını kaybeder ve toplumun çoğunluğuyla eşitlenirler. Hâliyle bu Allah inancını yayanlardan da intikam alırlar.

Bu, sünnetullahtır ve her devirde olacaktır. Bugün müstekbirlerin bizden intikam alıyor oluşu, bu sünnetten bağımsız değildir. Onların baskı ve eziyetlerine karşı sabırla direnenlere, Allah'ın (cc) şu müjdesi vardır:

"Şüphesiz ki mümin erkek ve mümin kadınlara işkence yapıp sonra tevbe etmeyenlere cehennem azabı ve yakıcı bir azap vardır. Hiç şüphesiz, iman edip salih amel işleyenler için, altından ırmaklar akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş/kazanç budur."[17]

4. El-Muntekim/Zu İntikam İsmiyle Ahlaklanmak

Yüce Allah (cc), insanı bir öç/intikam alma tabiatı üzere yaratmıştır. İnsanın, kendisine bir kötülük yapıldığında öç alma tabiatı devreye girer. Kötülüğe misliyle karşılık vermek ve öç almak ister. Fıtrat dini olan İslam da insana bu hakkı vererek meşrulaştırır:

"Kim de zulme uğradıktan sonra öcünü alırsa, böylelerinin aleyhlerine bir yol yoktur. (Kınanmaz, cezaya çarptırılmazlar.) Aleyhlerine yol olanlar, insanlara

17. 85/Burûc, 10-11

zulmeden ve yeryüzünde haksızca taşkınlık edenlerdir. Bunlar için can yakıcı bir azap vardır."[18]

Ancak İslam, insana öç almaktan daha hayırlı bir yol gösterir: Affetmek ve müsamahakâr davranmak.

"Kim de sabreder ve bağışlarsa şüphesiz ki bu, azmedilmeye layık işlerdendir."[19]

"O (muttakiler) ki; bollukta da darlıkta da infak ederler, öfkelerini yutar ve insanları affederler. Allah, muhsinleri/ kulluğunu en güzel şekilde yapmaya çalışanları sever."[20]

Bundan bir adım ötesi ise kötülüğe iyilikle karşılık vermektir:

"İyilikle kötülük eşit olmaz. Sen (kötülüğü) en güzel şekilde sav. (Bir de bakarsın ki) seninle arasında düşmanlık olan kimse, sıcak/ samimi bir dost oluvermiş. Bu (ahlaka) sabredenlerden başkası eriştirilmez. Bu (ahlaka) ancak (hayırdan) büyük bir payı olandan başkası eriştirilmez."[21]

Kişinin bu seviyeye ulaşması için nefsini arındırması ve onu terbiye etmesi gerekir. Affedenleri Allah'ın (cc) affedeceği, kötülüğe iyilikle mukabele edenlerin büyük bir iyilikle karşılaşacağı ve Allah'ın böyle kulları cennette özel olarak ağırlayacağı gibi nasları sıkça hatırlaması/hatırlatılması gerekir.

Ayrıca, öç alma/intikam duygusunu yönlendirmesi, nefsinde biriken öfkeyi meşru ve daha hayırlı bir yere boşaltması gerekir. Zira, akıtılan öfke kalbi rahatlatır, affetmeyi kolaylaştırır. Biriken öfke kalbi zehirler, onu hayır yürüyüşünde ağırlaştırır. Öç/intikam duygusunu yönlendirmede Allah Resûlü (sav) örneğimizdir:

"... Allah Resûlü nefsi için hiç intikam/ öç almadı. Ancak Allah'ın sınırlarından biri çiğnenirse Allah için intikam alırdı."[22]

Kişi, ne kadar Allah'ın dini için gayrete gelir, "hamiyeti diniyye" ile hareket ederse o kadar öfkesini doğru yere kanalize etmiş olur. Allah için öfkelenen, nefsi hakkında affetmeyi öğrenir.

El-Muntekim İsmiyle Dua

Ey El-Muntekim olan Rabbim! Ey intikamı çetin olan! Sen mazlumların sahibi, onların hamisisin. Zulmeden, haksız yere büyüklenen, ekini ve nesli ifsat eden, sana inandığımız için bizden intikam alanları sana havale ettik. Onlardan intikam al, ahımızı yerde koyma.

Ey intikam sahibi Rabbim! Büyük günün amansız yakalayışından ve çetin intikamından sana sığınırız. Rahmetini, affını ve bağışlamanı umarız.

Allahumme âmin.

---

18. 42/Şûrâ, 41-42
19. 42/Şûrâ, 43
20. 3/Âl-i İmran, 134
21. 41/Fussilet, 34-35
22. Buhari, 3560; Müslim, 2327; Ahmed, 25871, 26262

Kullarını önemseyen, onlara ilgi gösteren, rahmeti ve lütfuyla kuşatan Allah.

Dua

Allah'ım! Ey El-Hafiyy olan Rabbim! Sen kullarına karşı ilgili, lütufkâr ve merhametlisin. Bizi özel ilgine mazhar olan kullarından kıl. Bizi başkalarının derdiyle dertlenen, nefsin bencilliğinden korunmuş ve bu isimle ahlaklanan kulların arasına kat. Seni ve yanındakileri tercih etmeyi kolaylaştır. Bizi zalim, cahil ve bencil nefislerimizle, bizi kendimizle baş başa bırakma Allah'ım!

Allahumme âmin.

EL-HAFİYY

Genel Bilgiler

Hafiyy, Rabbimizin güzel isimlerindendir. "*Ha-fe-ye/ ve*" kökünden türemiştir. Kelime, üç kök anlama sahiptir. Alıkoyma, ısrarla soru sormak ve peşine düşmek, soymak/çıplak ayaklı olmak.

Bu manalardan ikincisi, ilgi ve alakaya delalet eder. Kişinin bir şeye olan aşırı ilgisi ve merakı nedeniyle onun peşine düşmesine "*hafiyelik*" deriz. Araplar ikramda ve hürmette mübalağa yapmak için "*teheffeytu bihi*" derler. Yüce Allah için kullanılan anlamı da budur. Sevdiği kullarına yakın, onlarla ilgili, onlara ikramda bulunan, merhametli ve lütufkâr...

Bu isim Kur'ân'da bir (1) defa kullanılır:

"(Babası) demişti ki: 'İlahlarımdan yüz mü çeviriyorsun ey İbrahim? Şayet (bu hâline) son vermezsen seni taşlarım. Uzun süre benden uzaklaş.' Demişti ki: 'Selam olsun sana! Senin için Rabbimden bağışlanma dileyeceğim. Şüphesiz ki O, bana karşı (merhametli, lütufkâr ve benimle yakından ilgilenen) Hafiy'dir.' "[1]

Kur'ân'da tek bir defa geçmesi ve lüğavi olarak farklı anlamlarda kullanılması nedeniyle selef uleması ismin manasında ihtilaf etmiştir:

- Abdullah b. Abbas (ra), "*Latif/ lütufkâr*" olarak açıklar.[2]
- Dehhak, İbni Abbas'tan "*Merhamet sahibi*" görüşünü nakleder.[3]
- İbni Kuteybe (rh), "*İyilik sahibi, dualara icabetle karşılık veren*" der.[4]
- Suddiy, "*İlgilenen/ alakadar olan, önemseyen.*" ifadeleriyle açıklar.[5]

---

1. 19/Meryem, 46-47
2. Zadu'l Mesir fi İlmi'l Tefsir
3. age.
4. age.
5. Tefsiru'l Kur'âni'l Azim

Suddiy (rh), Hafiyy ismini lügat anlamını esas alarak açıklar. Diğer âlimler ise bu ismin tecellilerini esas alıp açıklama yaparlar. Zira Allah (cc), bir kulunu önemsiyor ve onunla alakadar oluyorsa ona ikramda bulunup sayısız lütfuna mazhar kılar. Bu da O'nun kuluna merhametidir.

Hafiyy İsminin Anlamı

Kullarını önemseyen, onlara ilgi gösteren, rahmeti ve lütfuyla kuşatan Allah, demektir.

Hafiyy İsminin Tecellileri, Bize Yüklediği Sorumluluklar ve Bu İsimle Ahlaklanmak

1. Hafiyy İsminin Tecellisi

Hafiyy, yüce Allah'ın kalplere inşirah veren güzel isimlerindendir. Onda ilgi ve alakayla kuşatma, kula önem verme, lütuf ve ikram manaları vardır. Bu, yüce Allah'ın özel yakınlığı ve kuluyla alakadar olmasıdır.

Hafiyy, özel bir zümre için tecelli eder. Onlar, Allah'a (cc) kulluk etmek için dünyevi kayba uğrayan, kalpleri kırılan, sevdiklerinden uzaklaşan kullardır. Yüce Allah Hafiyy ismiyle tecelli eder ve onlarla yakından ilgilenir. Kaybettiklerini telafi eder, kalpleri O'nun rahmetiyle yatışır, terkedenlerin/terkettiklerinin yeri daha sıcak ve vefalı dostlarla dolar:

"Kitap'ta İbrahim'i de an! O, özü sözü bir/ sıddık olan bir nebiydi. Hani babasına demişti: 'Babacığım! Niçin duymayan, görmeyen ve sana hiçbir faydası olmayacak şeylere ibadet ediyorsun? Babacığım! Şüphesiz ki bana, sana gelmemiş olan bir ilim geldi. Bana uy ki seni dosdoğru yola ileteyim. Babacığım! Şeytana ibadet/ kulluk etme! Çünkü şeytan, Er-Rahmân'a başkaldırmıştır/ asi olmuştur. Babacığım! Er-Rahmân'ın azabı sana dokunur ve şeytana dost olursun diye endişeleniyorum.' (Babası) demişti ki: 'İlahlarımdan yüz mü çeviriyorsun ey İbrahim? Şayet (bu hâline) son vermezsen seni taşlarım. Uzun süre benden uzaklaş.' Demişti ki: 'Selam olsun sana! Senin için Rabbimden bağışlanma dileyeceğim. ***Şüphesiz ki O, bana karşı (merhametli, lütufkâr ve benimle yakından ilgilenen) Hafiy'dir****. Sizi ve Allah'ın dışında dua ettiklerinizi terk edip ayrılıyorum. Yalnızca Rabbime dua ediyorum. Umulur ki Rabbime yaptığım dua nedeniyle bedbaht olmam. (Rabbim duama icabet eder.)' (İbrahim) onları ve Allah'ı bırakıp da ibadet ettiklerini terk edip ayrılınca ona, İshak'ı ve Yakub'u verdik. Hepsini nebi kıldık. Onlara rahmetimizden (lütuflar) verdik. Ve onlara yüce bir doğruluk dili ihsan ettik. (Doğru sözlüdürler ve insanlar tarafından doğrulukla/ övgüyle anılırlar.)"*[6]

İbrahim (as) babasını İslam'a davet etti, babası davete icabet etmedi. Etmediği gibi İbrahim'i tehdit edip kovdu. İbrahim (as) bu saldırı ve ezaya nasıl tahammül etti? Hafiyy ismine sığınarak!

---

6. 19/Meryem, 41-50

"... Şüphesiz ki O, bana karşı (merhametli, lütufkâr ve benimle yakından ilgilenen) Hafiy'dir."[7]

Allah (cc) onun bu güvenini boşa çıkarmadı. Babasını ve kavmini terkettikten sonra onu (as) Hafiyy ismiyle kuşattı. Kaybettiği ailesine karşılık ona her biri nebi olan salih bir zürriyet ihsan etti. Kavmi davetinden yüz çevirdi ama Hud (as) ona iman etti. Allah, onu halil/dost edindi. O, babasını kaybetti belki ama tüm muvahhidlerin atası oldu... Zahiren dünyalık kayıpları vardı. Allah Hafiyy ismiyle tecelli etti ve tüm bu kayıpları telafi etti. Kaybettiği sıradan dünyevi şeylerdi, kazandığıysa dünyada ve ahirette göz aydınlığı olacak değerli şeyler...

İbrahim'in (as) durumunda olan her insan, Hafiyy isminin tecelligâhı ve Allah'ın (cc) yakın ilgi ve alakasının muhatabıdır. Yeter ki dinini dünyayla değiştirmesin. Sabırla ve Allah'ın yardımına güvenerek kulluk yapsın.

Biraz daha açıklayacak olursak:

İnsan çoğu zaman sevdikleriyle imtihan edilir. Yüce Allah onun kalbindekini açığa çıkarmak ister: Allah'ı mı daha çok seviyor, dünyalıkları mı? Allah'ın sevgisini mi kaybetmekten korkuyor, insanların ilgi ve alakasını mı?

İnsan yıllarca okur, bir diploma sahibi olur. Gün gelir emeğinin karşılığını almaya başlar. O an, yaptığı işin helal olmadığını öğrenir. Bir tarafta tüm gençliğini harcadığı işi, öte tarafta Allah'ın (cc) rızası... Bir tercih yapmak zorundadır. Ya Allah'ın rızasını seçecek ya da yıllarca emek verdiği işini... Akıllı insan "*Benim Rabbim Hafiyy'dir*" diyebilen kimsedir. Rabbinin onu yalnız bırakmayacağını, onunla yakından ilgilenip dertleriyle alakadar olacağını bilen insan...

Ya da insan bir çevrede sevilir, sayılır. Gün gelir, hakikatle tanışır... Hakkı söylese insanlar nezdinde, sussa Allah nezdinde itibarını kaybeder. Kimi İbrahim (as) gibi "*O bana karşı Hafiyy'dir.*" der, tavrını haktan yana koyar. Bilir ki hakkı söylediği için yaşayacağı sıkıntıda Hafiyy olan Allah onunla alakadar olacak, gönül kırıklığını giderecek ve rahmetiyle onu sarıp sarmalayacaktır. Hiç tereddüt etmeden Rabbine hicret eder... Kimi de insanları Rabbine, dünyayı ahirete tercih eder. Yaptığı ne kötü bir alışveriştir oysa! Susar, dilsiz şeytan olmaya razı olur...

Sözün özü: Hafiyy isminin tecelli etmesi için, tercih yapmak gerekir. Tercihini Allah'tan (cc) yana koyan her insan, Hafiyy isminin tecelligâhı olur.

2. Hafiyy İsmiyle Ahlaklanmak

Hafiyy ismiyle ahlaklanmak, başkalarına karşı duyarlı olmaktır. Kişinin, nefsin bencilliğinden korunması ve başkalarının dertleriyle dertlenmesidir. Hafiyy ismiyle ahlaklanmak, diğerkâm olmaktır. Derde düşmüş bir insan gördüğünde onunla yakından ilgilenmek, sıkıntısını gidermeye çalışmaktır.

7. 19/Meryem, 47

İslam ahlak anlayışına baktığımızda da bunu görürüz: Ahlak nizamının temel hedeflerinden biri de insanı bencillikten kurtarmak, dahası, fedakârlık ve diğerkâmlık ufkuna taşımaktır. Zira insan, bencil olarak yaratılmıştır. Yalnızca kendisiyle ilgilenir, kendi menfaatinin peşinde koşar:

"... (Bununla birlikte) nefislerde bencillik/ cimrilik vardır. (Her bir eş kendi hakkının gözetilmesi konusunda ısrarcıdır.) Şayet (birbirinize) iyilikte bulunur ve (karşılıklı haklarınızda) Allah'tan korkup sakınırsanız, şüphesiz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."[8]

Ayet-i kerime, sorunu ortaya koyduğu gibi soruna neşter vurmuş ve çözümü/ tedaviyi de göstermiştir: Nefsin bencilliğinden kurtulmak, iyilik yapmak ve başkalarının haklarını gözeterek mümkündür. Aksi hâlde insan, kendisini hayırdan alıkoyan bir nefis prangasına, bencilliğe mahkûm olarak yaşar. Alçalır; cömertlik, isar, fedakârlık ve diğerkâmlık ufkuna yükselmekten mahrum olur:

"Allah'tan gücünüz yettiğince korkup sakının. İşitin, itaat edin. Kendinize hayır olarak infakta bulunun. Kim de nefsinin bencilliğinden korunursa işte bunlar, kurtuluşa erenlerin ta kendileridirler. Şayet Allah'a güzel bir borç verirseniz size (karşılığını) kat kat arttırır ve (günahlarınızı) bağışlar. Allah (kullarına teşekkür eden ve yaptıklarının karşılığını fazlasıyla veren) Şekûr, (kulların hak ettikleri cezayı erteleyen) Halîm'dir."[9]

Dedik ki insanda aslolan bencilliktir, başkalarına karşı duyarlı olmak özel çaba ve nefis terbiyesiyle mümkündür. Kendi hâline terkedilen bir nefis, başkalarıyla ilgilenmez, onların derdiyle dertlenmez. Peki, nefis bu hasletinden nasıl arınır?

Yaptığı karşılığında daha iyisini elde edeceğini bilen nefis, daha iyiye rağbet eder. Çünkü o hayra düşkün yaratılmıştır:

"Kim bir müminin dünya sıkıntılarından birini giderirse Allah onun kıyamet sıkıntılarından birini giderir. Kim, darda olana kolaylaştırırsa Allah ona dünya ve ahirette kolaylaştırır. Kul kardeşine yardım ettikçe Allah ona yardım etmeye devam eder..."[10]

Başkalarının derdiyle dertlenen, yüce Allah'ın Hafiyy ismine davetiye çıkarır. Ne kadar başkalarıyla ilgileniyorsa Rabbi o kadar onunla ilgilenir. Dünyada ve ahirette onun sıkıntılarını giderir. Dara düştüğünde genişletir. Yolunu kaybettiği zaman elinden tutar...

Bu hakikati anlayan insan önce bencillikten kurtulur. Sonra başkalarıyla ilgilenme mertebesine yükselir. Sonra başkalarını kendine tercih (isar) ufkuna yücelir. Sonra adanmışlar mertebesine... Yaptığı iyilik ve fedakârlıklara basa basa yükselir, yükselir, yükselir... Şu sözü işitinceye kadar yükselmeye devam eder:

---

8. 4/Nîsa, 128
9. 64/Teğabûn, 16-17
10. Müslim, 2699

"Ey mutmain olmuş nefis! Razı olmuş ve kendisinden razı olunmuş olarak Rabbine dön. Haydi, kullarımın arasına katıl. Ve cennetime gir."[11]

Hafiyy İsmiyle Dua

Allah'ım! Ey El-Hafiyy olan Rabbim! Sen kullarına karşı ilgili, lütufkâr ve merhametlisin. Bizi özel ilgine mazhar olan kullarından kıl. Bizi başkalarının derdiyle dertlenen, nefsin bencilliğinden korunmuş ve bu isimle ahlaklanan kulların arasına kat. Seni ve yanındakileri tercih etmeyi kolaylaştır. Bizi zalim, cahil ve bencil nefislerimizle, bizi kendimizle baş başa bırakma Allah'ım!

Allahumme âmin.

Sözümüzün sonu; âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun.

Halis BAYANCUK (Ebu Hanzala)
21 Cemâziye'l Evvel 1441 / 16.01.2020
Silivri/İSTANBUL

11. 89/Fecr, 27-30

İÇİNDEKİLER

El-Vedûd!

El-Vedûd ismi ötelerden gelen bir rahmet esintisi gibidir. Temas ettiği çorak topraklara hayat veren, virane olmuş şehirleri ayağa kaldıran, feri çekilmiş gözlere yaşama sevinci katan, mahzun yüzleri tebessümle aydınlatan bir rahmet esintisi... Evet, El-Vedûd ismi katılaşmış kalplere hayat verir; çünkü kalpler Allah'tan uzaklaştıkça katılaşır, Rabbinin ayetlerine karşı kör ve sağır kesilir. Allah'tan uzaklaşmış kalpler yıkıktır, haraptır, Nebi'nin (sav) benzetmesiyle kabir gibidir. Taatlerden lezzet almaz, günahlardan acı duymaz. Ma'rufu sevmez, münkere buğzetmez. Allah'ın zikriyle mutmain olmaz, Allah'ın "en güzel söz" olan ayetleriyle önce ürperip sonra sükûnete ermez... İşte böyle bir kalp El-Vedûd ismiyle tanışınca hayat belirtileri gösterir. Kıştan sonra yağmurla buluşan toprak misali hareketlenir, titreşir, kabarır ve çeşit çeşit bitkiler bitirir. Toprak için su neyse kalpler için ilahi sevgi yani El-Vedûd da odur.

El-Ğanîy!

Modern insan, akıllı telefona Allah'tan (cc) daha çok ihtiyaç duyuyor. Mikroptan/bakteriden korktuğu kadar Rabbinden korkmuyor. Sıkıştığında Allah'a el açmıyor; psikoloğa koşuyor. Hastaneyi meşru bir sebep olarak görmüyor; Eş-Şâfî olan Allah'ın yerine koyuyor. Allah'ın Er-Rakîb, Eş-Şehîd, El-Basîr olması onu ilgilendirmiyor; kameraların gözetiminden çekiniyor. Google'ın ne söylediği bir peygamberin ne söylediğinden çok daha önemli oluyor. Helal ve haram hiçbir anlam ifade etmiyor; ölçü, sağlıklı olması veya olmaması... Modern insan, Allah'a karşı müstağnileştikçe Allah (cc) onu cezalandırıyor. Onu eşyanın kulu hâline getiriyor. Dün yanında taşıdığı taşa, undan yaptığı helvaya, sütle yoğurduğu toprağa tapanlar vardı. Modern insan bu örneklere şaşırıyor, çoğu zaman alaya alıyor. Oysa kendisi daha beter durumda; cebinde taşıdığı telefona, üzerine oturduğu kredi kartına, avretini örten markalara tapıyor; fakat farkında değil...

Eş-Şehîd!

Allah yolunda öldürülen her şehit, Eş-Şehîd isminin bir tecellisidir. Şehit; canını davasına şahit kılan, yaşamı ve ölümüyle "Bu, uğruna ölünecek bir davadır." diyen kimsedir. Bir davanın hak olduğunu anlatabilecek daha etkili hiçbir yol yoktur; çünkü insanın sahip olduğu en değerli şey hayatıdır ve her insan yaşama tutkuyla bağlıdır. Şehit, canını ortaya koyarak bu algıyı ters yüz eder. Şehadetiyle tevhidin değerine şahitlik eder ve şöyle demiş olur:
"Tevhid, yaşamak da dâhil her şeyden daha değerlidir!"

EL-ESMAU'L HUSNA

www.tevhidmeali.com
www.tevhiddersleri.org
www.tevhiddergisi.org
tevhiddergisi@gmail.com

ISBN 978-605-69350-7-7